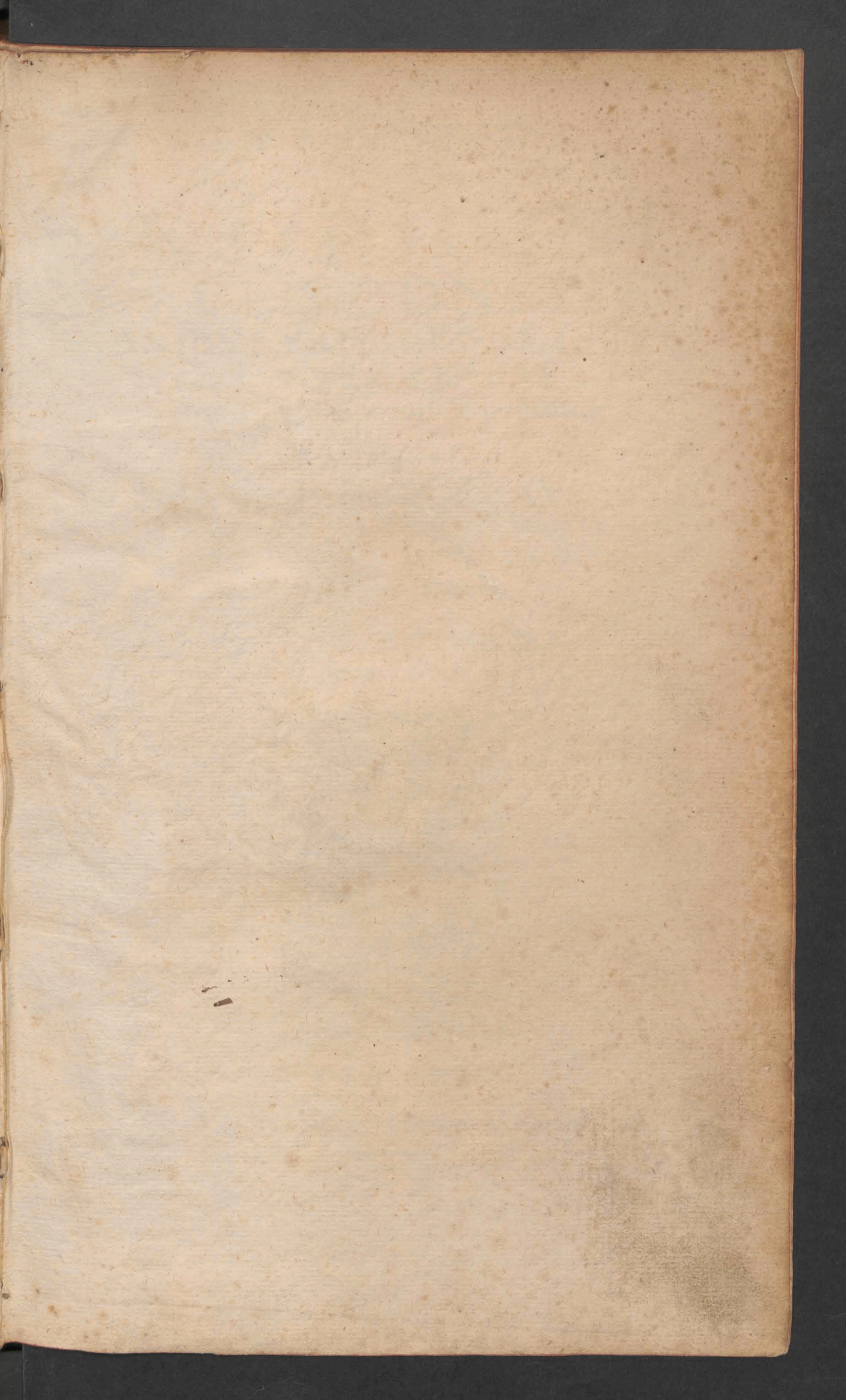
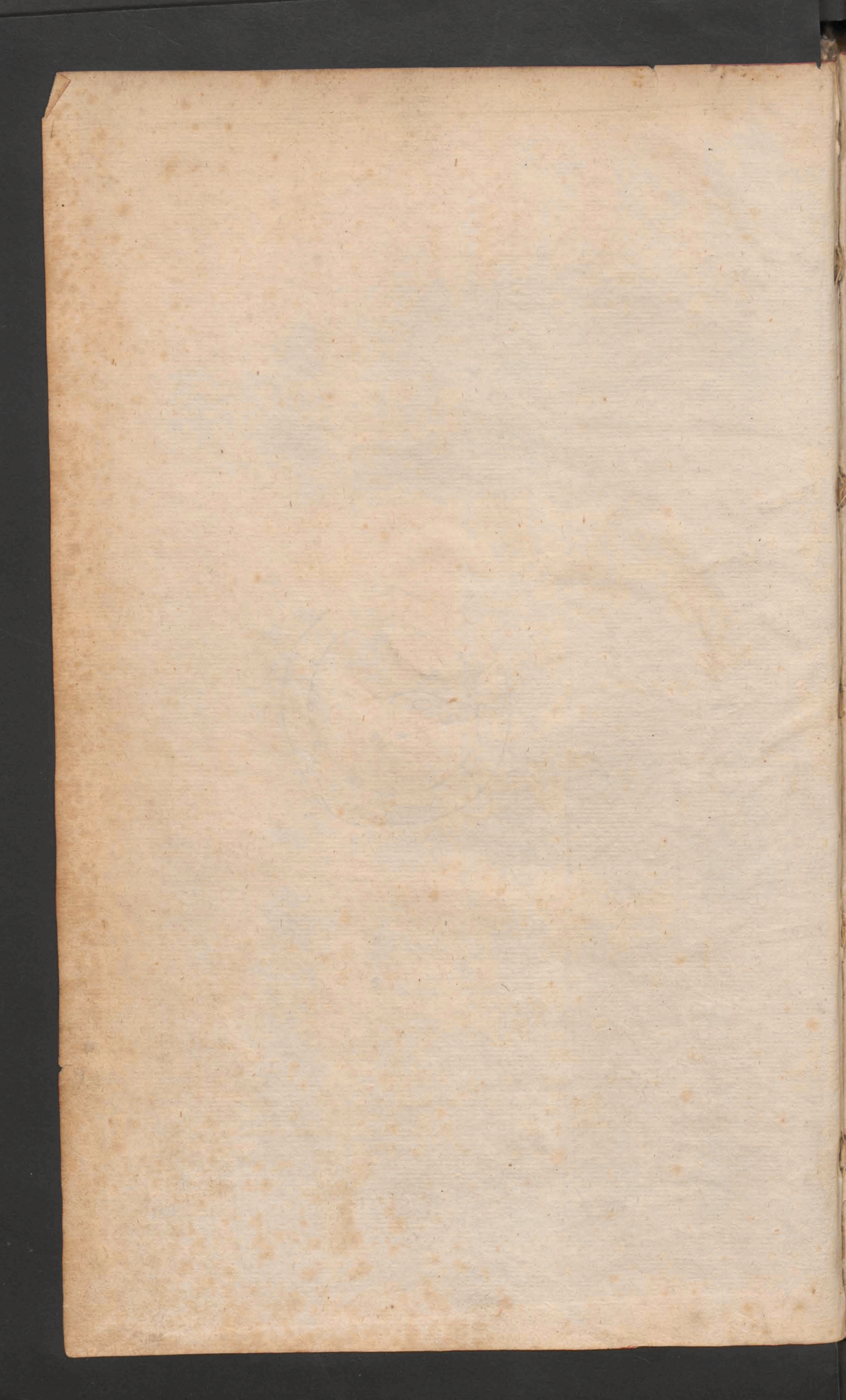

HISTORIA IESVITICA:

Hoc est,

DE ORIGINE, REGVLIS, CONSTITVTIONIBVS, PRIVILEGIIS, INCREMENTIS, PROGRESSV ET Propagatione ordinis Iesuitarum:

Item

DE EORVM DOLIS, FRAVDIBVS, IMPOSTVRIS, NEFARIIS FACINORIBVS, cruentis consiliis, falsa quoque, seditiosa & sanguinolenta Doctrina.

RODOLPHO HOSPINIANO
Tigurino, Auctore.

TIGVRI,
Apud Iohan. Rodolphum VVolphium
M. DC. XIX.

ILLVSTRISSIMO AC POTENTISSIMO PRINCIPI ET DOMINO, DN. GEORGIO FRIDERICO, MARGRAVIO BADENSI ET HOCHBERGENSI

Landtgravio Susenbergensi, Domino in Rotelen & Badenvveiler, &c. Principi ac Domino suo clementissimo.

ILLVSTRISSIME Princeps, Clementißime Domine, quemadmodũ Regna huius mundi & Respublicæ certas jam inde à cõdito orbe habuerunt periodos, quibus circumactis, maximis Imperijs & potentißimis Regnis fatales fuerunt, & universales mutationes attulerunt, ut planè novam faciem seu formam induerint, sicut historiæ dilucidè testantur: ita etiam Regnum Christi, seu militans in hisce terris Ecclesia, ab Ascensione Domini in cœlos suas periodos, cũprimis in doctrina & externis ritibus habuit. Complectuntur periodi autem istæ ut plurimùm annos circiter quingentos: quamvis negari non poßit, hunc periodorum numerum non fuisse perpetuum & universalẽ, & plurima Regna vix dimidium ejus exegisse. Nam si rerum potiantur Principes & Magistratus impij, ac omnis generis scelera & flagitia etiã inter subditos regnent impunè, sequuntur justo Dei judicio pœnæ, quæ mutationes accelerando, constitutos terminos aliquot annis antevertunt.

Si autem de Origine & progressu veræ ac falsæ doctrinæ, deq́ mutationibus & erroribus in Ecclesia Christi exortis, rectè judicare & loqui velimus, semper ad primam periodum, atque adeò ad auream illam ætatem recurrendum est, in qua Christus æternus Filius Dei in assumpta humanitate, & sancti Apostoli vivâ voce ac scriptis docuerunt, velut omnium præstantißimam, incorruptißimam, & cæterarum omnium normam seu regulam certißimam. Si quid enim non solùm in principalibus doctrinæ & Fidei articulis, sed etiam in Ceremonijs & Ritibus externis discrepaverit deinceps, id meritò suspectum, vel saltem longè inferiori loco haberi debet. Unde etiam rectè ille dixisse videtur, Id verius quod prius, id prius quod à principio.

Docuit autem Christus, impletis suo adventu, adeoq́ abrogatis umbris ac typis seu figuris legalibus, jam in Dei cultu hoc unum diligentißimè spectandum, quod olim adumbratum fuerit, sic, ut fideles porrò non am-

plius in puerilibus istis ceremonijs & ritibus veteris Testamenti ceu pupis quibusdam, sed in præstandis veræ in Christum fidei, & pietatis officijs occupati esse debeant, qui cultus ille Spiritûs & Veritatis est, de quo Christus ipse Ioh. 4. cap. loquitur, quód Deus illo in posterum coli velit. Vt veró nervi quidam essent publicorum conventuum, quibus Christiani homines erudirentur, eisq; externis quibusdam symbolis remißio peccatorum et justitia coram Deo ceu sigillis obsignaretur, huic doctrinæ paucißimas addidit ceremonias, Baptismum videlicet & Cœnam sacram.

Hanc formam doctrinæ & ceremoniarum, ut simplicißimã, ita quoq; perfectißimam & omnibus suis numeris obsolutißimam, sicut à Servatore acceperant, ita etiã fideliter retinuerunt Apostoli, nihil omninó de suo vel assuentes, vel detrahentes, suìsque eam tradiderunt successoribus & posteris, quam hi quoque integram, puram & incorruptam ad multos annos conservârunt: testem hujus habeo Eusebium, qui ex Egesippo refert, quòd illius tempore in singulis succeßionibus & civitatibus ita se res habere deprehenderit, quemadmodum lex, Prophetæ & ipse Dominus Iesus prædicâssent. Noverunt siquidem adhuc illa aurea secula, corporalem exercitationem paululùm habere utilitatis in vera Ecclesia Christi, & humanis traditionibus frustra Deum coli, ijsq; sinceram religionẽ fœdißimé corrumpi.

Cúm verò status Ecclesiæ trecentis primis annis & aliquot sequentibus primæ periodi ad ἀκμὴν summamq; perfectionem pervenisset, naturæ autem ultra hanc in terris nihil instituat, factâ conversione, cuncta degenerare & in peius ruere cœperũt. Habuerunt quidem illa quoq; tempora præstantes aliquot & illustres Doctores, tamen omnes propè à puritate & simplicitate doctrinæ Apostolicæ & proximè præcedentis Ecclesiæ nonnihil recesserunt. Ea verò occasione factum est, ut mox in admiratione cœperint esse variæ ἐθελοθρησκεῖαι, quæ etiam in opinionẽ meriti abijsse jam tum videntur. Inprimis verò admiratione dignum est quòd ad finem suum prima hac periodo accelerante, Spiritus Antichristi per Episcopos Romanos semina sui primatûs supra omnes alios Episcopos sic impudenter sparsit, ut in hujus periodi fine quasi in aluum & intra viscera Ecclesiæ receptus meritò videri queat.

Facies igitur Ecclesiæ sic nonnihil deformatæ, tristis fuit circa principium secundæ periodi, quæ paulò ante Gregorij Magni ætatem cœpit, & ad Heinrici Quarti Imperatoris tempora úsque duravit: quæ tamen ferri aliquo modo potuisset, nisi in progressu ejus tristiorem, & circa finem tristißimam planè & fœdißimam nacta fuisset. Causæ ejus fuerunt non solùm jacta in priore periodo errorum fundamenta, & quasi sparsa semina, sed etiam irruptiones horrendæ barbararum gentium in Europam.

pam, quæ annos plus minus centum sexaginta totum Occidentem vexârunt. Hìc dici non potest, quantam in hoc perturbatissimo rerum omnium statu vera religio, pura doctrina, pietas & eruditio in Occidentalibus Ecclesijs jacturam fecerit. In has igitur occasiones intentus hostis humani generis, horribiles & pernitiosas tenebras, ceu nubes quasdam atras, totum cœlum occupantes, in Ecclesiam Christi simul induxit, per ipsos Doctores & Ecclesiarum Antistites maximè, quos inter Romanus Episcopus Gregorius Magnus facilè primas tenet, qui duarum præcipuè rerum, quæ horribilem inclinationem & ruinam Ecclesiæ attulerunt, Invocationis nimirum hominum mortuorum, & Sacrificiorum pro mortuis, auctor & quasi fundator fuit: Ceremonijs etiam plus quàm Iudaicis & Ethnicis Ecclesiam & religionem Christianam mirum in modum oneràvit, quarum splendore & pompâ mentes hominum mirificè captæ & fascinatæ fuerunt.

Quæ quidem gravia sunt, & pijs animis hanc fœdam & deturpatam faciem Ecclesiæ diligenter contemplantibus, suspiria ac tantùm non lachrymas movent. Verùm longè infeliciora & tenebricosiora tempora sequuta sunt, rebus subindè justo DEI judicio & vindicta in pejus ruentibus. Antichristus enim pauló antè in utero Ecclesiæ conceptus, sub Bonifacio Romano Episcopo in lucem editus, non amplius in mysterio, sed palàm operari cœpit. Nam cultum Deorum alienorum instituit, Sanctos mortuos invocatione statuarum, imaginum, templorum & altarium exstructione honorari præcepit, & statuas ligneas adoratione colendas esse pronunciavit: Synodos, iconolatriam oppugnantes, damnavit, & velut Dictator quidam subditis præcepit, ne ejusmodi Magistratibus, venerationem & invocationem abolentibus, obedientiam ullam præstent; Ceremonias à majoribus suis & prædecessoribus inventas non modò retinuit, sed etiam prodigiosè accumulavit, plus quàm dimidiâ parte secundæ hujus periodi evolutâ. Baptismum & Cœnam Domini multis ac varijs traditionib. humanis contaminavit, & in alios usus transtulit, quã à Christo instituta fuerũt. Inter hæc verò Ecclesia & sponsa Christi parùm præsidij habuit, sed ab omnibus orba cœpit fieri, & quasi ovis in medio luporũ cõstituta tanquã prædæ exposita fuit, Doctoribus ejus omnẽ suam operam Antichristo locantibus, præmia inde amplissima reportãtibus, & si qui fuerunt, qui his rebus Ecclesiæ afflictissimis succurrere & auxiliũ ferre cuperẽt, mox vel calumnijs, vel apertâ vi oppressi, atq; efficaciâ errorum & omnis generis superstitionum victi fuerunt.

Excepit hunc tristissimum Ecclesiæ statum tertia periodus, quæ initio regni Henrici Quarti Imperatoris cœpit, & sese ad annum quingentesimum supra millesimum usque extendit. Hæc verò majorem mutationem Ecclesiæ & Imperijs quàm prior attulit. Nam invexit in Ecclesiam

faciem prorsus novam, nec prioribus seculis unquam visam, regnum videlicet politijs simile, & ab eo, non dico quod in prima, sed in secunda adhuc periodo fuit diversum. In priore periodo Antichristus majorem principatum seu dominium nactus est artibus suis, quám ipsi conveniret, nihilominus tamen nondum adhuc arbitrio privato omnia administrare in Ecclesijs ausus fuit: In hac veró periodo tertia, non solúm, quod mediâ parte secundæ periodi circumactâ facere cœperat, caput suum extulit supra omnes alios toto orbe Christiano Pastores: sed veluti summus quidam totius orbis Monarcha, sibi soli arrogavit potestatem constituendi & investiendi Episcopos, convocandi Concilia & Synodos, ijsque præsidendi, & ibi pro sua libidine decernendi cõtroversias, præscribendiq́ certas religionis formulas: imó quasi nihil aut parum hoc esset, summâ audaciâ in politicum imperium irrupit, sibique regna hujus mundi arrogavit: voluit etiam ipsos Imperatores, Reges ac Principes cæteros à sese, Dominos scilicet à servis, regnorum possessionem petere & accipere debere: quin leges quoque præscripsit Imperatoribus ac Regibus, à quibus ipse hucusque leges acceperat: causarum insuper politicarum cognitionem & decisionem sibi soli vendicavit, gloriatúsque est, in scrinio pectoris sui omnia jura contineri, & proinde cunctos homines debere pro legibus habere quæcunque ipse dixerit. Hac effreni audaciâ atque impudentiâ Monarchiam ex politico & Ecclesiastico regimine mixtam constituit, faciem Imperij Romani prorsus mutavit, seseq́ supra omne quod dicitur DEUS *exaltavit.*

In hac eminentia constitutus Antichristus, in hoc novum suum regnũ, ad priores idololatrias, novum & prioribus seculis incognitũ DEUM *Panaceum introduxit, quem sacræ literæ* DEUM *Maozim nominant, eiq́ peculiare festum magna cum solennitate & reverentia celebrandum instituit. Hic novus Deus occupâvit in Ecclesia omnem cultum adorationis & venerationis soli Deo debitum, omniumq́ oculos & mentes à vero Deo ad se pellexit: Hoc sese in processionibus & theatrica Missa ostentante, conticuit cœlestis doctrina.*

Et quod inprimis notandum est, hoc DEO *regnante, prodijt etiam novum doctrinæ genus in Ecclesia, quod* Scholasticam doctrinam *appellant, hac occasione. Quum Romani Pontifices non solúm errores superioribus seculis introductos, sed jam etiam portentosum illud dogma Transsubstantiationis, tanquam fontem infinitorum aliorum errorum, pertinacitor defenderent, & contra sentientes immani tyrannide persequerentur ac opprimerent, sicut Berengarij & aliorum exempla evidenter docent; factum est, ut illa Theologia, qualiscunque tum fuit, à plerisq́ negligeretur, nec ferè alij, quám pauci Monachi ei adhærerent, & ad juris Civilis studium Italica & Germanica ingenia certatim confluerent.*

confluerent. Hoc verò quum ingentem cladem, & tantùm non ruinam non solùm Theologiæ istius temporis, sed etiam recenti, nec dum satis confirmatæ Romanorum Pontificum tyrannidi minitari videretur, GRATIANVS *Monachus, ut afflictis his suæ partis rebus aliquam opem & auxilium ferret, legum Pontificiarum Volumen consarcinavit & congessit circa annos Christi 1150. quod* Decretorum opus *nominatur, & hodie pro prima parte juris Canonici seu Pontificij habetur. In eo hierarchiam & tyrannidem Pontificum Romanorum propugnandam susceperat ex Canonum Decretis. In hunc finem excerpsit Canones in hoc Volumine ex quatuor potissimum scriptorum generibus: alios quidem ex Concilijs & Synodis: alios ex Epistolis Decretalibus primorum Pontificum Romanorum, alios ex scriptis Patrum: alios denique ex historijs Ecclesiasticis; sed eâ fide, ut magno cum judicio hæc omnia legenda sint, multa siquidem falsa, commentitia & notha recitat; tum vera impudenter, malitiosè, fallaciter & impiè corrumpit; sæpenumerò turpiter errat in authorum & librorum inscriptionibus, Hieronymo adscribit quod tribuendum erat Augustino, aut simili; ex uno Concilio profert Canonem qui alterius est; titulum facit ex Epistola Decretali alicujus Pontificis, in qua tamen nihil tale reperitur: & tamen tanto applausu acceptum approbatúmque fuit hoc Opus à Pontificibus Romanis, ut mox Eugenius Tertius secundum id in Consistorijs judicare præceperit. Sequutus mox est Gratianum* Petrus Lombardus *Parisiensis Episcopus, qui in Theologia versari maluit, quàm in Forensibus litigiosisq; quæstionibus. Itaq; Scholasticæ Theologiæ, qualis tunc erat, fundamenta in quatuor libros, qui sententiarum dicuntur, congessit. Hi quatuor libri, non ex viva verbi* DEI *scaturigine, sed Patrū duntaxat lacunis desumpti, fuerunt postea totius Scholasticæ doctrinæ basis & fundamentum. Vnde ipse etiam vulgò in Scholis* Magister Sententiarum *appellari cœpit.*

Sequitur jam media Scholastica *priore illâ longè deterior, quæ duravit ab anno Christi millesimo ducentesimo vigesimo, ad annum usque millesimum trecentesimum trigesimum, & habuit* Albertum M. *velut parentem & authorem. Is enim Philosophiam humanam, inprimis Aristotelicam in ipsa adyta Scholarum Theologicarum & penetralia Ecclesiarum intromisit, & in supremo ibi controversarum quæstionum dijudicandarum ac decidendarum gradu & throno, ceu Reginam quandam collocavit: quo factum est, ut Aristoteli & Philosophiæ humanæ, magna cum religionis pernicie, principatus in Schola Christi attributus, & de possessione hæreditaria Christus depulsus sit. Superior enim Scholastica Patrum quidem, sed Ecclesiasticorum duntaxat scripta ac dicta verbo* DEI *exæquavit: hæc verò ulterius progressa, Aristotelis etiam scripta*

verbo Dei in omnibus cōparavit, ut quæ vestigia exigua illius erga verbū Dei reverentiæ in Theologorum scholis restarent adhuc, ab hac penitus deleta & conculcata fuerint. Cùm enim errores & abusus vel recepti consuetudine, vel à Pontificibus Romanis approbati tueri defendiq; non possent, si ad verbi Dei lydium lapidem examinarentur, alia fuerunt quærenda præsidia. In hac igitur Scholastica non Prophetarum, non Christi, non Apostolorum, non deniq; Augustini, Hieronymi, Ambrosij & similium, sed Aristotelis tantū fit mentio, eius nomen primo semper loco ponitur, eiusq; scripta pro apodicticis, verbū autem Dei pro opinione saltem probabili habetur, ut ex Occami Centilogio apparet. Hinc evenit, ut qui illis temporibus pro insigni Theologo seu Doctore haberi cuperet, non in Prophetas, Evangelistas, vel Apostolorum Epistolas, sed Aristotelis tantum libros Commentaria scriberet. Fecit hoc primus Albertus M. & eum deinde sequutus Thomas Aquinas, alijq; non pauci.

Interea verò temporis non cessârunt Canonistæ etiam, sed in evehenda Pontificum Rom. authoritate strenuè laborârūt, ad imitationem Gratiani. Reimundus enim Barchinonensis Monachus Hispanus circa annos 1230. jussu Gregorij IX. Decretales edidit, in quibus ne verbulum quidem exstat de institutis veteris Ecclesiæ, nihil in ijs habetur ex S. Scriptura, nihil ex antiquis historijs, nihil ex sanctorū Patrum libris & scriptis sed noua sunt planè omnia, nec Theologis & Ecclesiarum ministris, leguleis & causidicis ad propugnandam Pontificum Rom. immanem tyrannidem accommodata. Hos etiam Decretales in Scholis publicè prælegi & explicari idem Gregorius præcepit. Vidit enim astutissimus homo, Pōtificatum Rom. ægrè confirmatum iri, nisi legibus latis, ac his quoq; cum authoritate promulgatis & in Scholas ac judicia introductis.

Hinc Bonifacius VIII. anno 1295. in Lugdunensi Concilio Sextum Decretalium confirmavit, suo jussu à tribus doctis viris, ut Platina refert, compilatum, eundémque mandavit etiam passim in Scholis prælegi & explicari.

Clemens V. superaddidit anno 1308. in Concilio Viennensi librum Clementinarum à se compositum, qui quartam partem juris Pontificij efficit, ac in Scholis similiter prælegendum mandavit, ut Trithemius in Chronico Hirsaugiensi indicat. In utroque opere non alia tractantur, quàm in Decretalibus explicantur, utpote quæ super addita sunt, vel quia in Decretalibus oscitanter prætermissa fuerunt, vel quòd ampliato jam foro Pontificio, usus ipse forensis digna comprobârit quæ attexerentur. Unde liquet, in quarum rerum explicatione ista librorum congeries & moles maximè insumatur.

Et tamen his omnibus postremò loco quasi appendix annexa est cùm à diversis Pontificibus, tum verò maximè à Ioanne XXII. circa annos 1320. series

1320. series quædam Constitutionum, quas Extravagantes vocant. Atq; ita ex Canonum exigua scaturigine à Gratiano collectorum, in vastum quendam Oceanum jus Canonicum accessione temporis inundâsse videtur. In eo, quo longius progredimur, eò offendimus Canones à pietate & syncera religione longius degenerantes.

Sed quasi hoc parum, vel nihil esset, sequutum est tertium Scholasticæ doctrinæ genus, anno Christi 1330. & duravit ad annum usque millesimum quingentesimum decimum quintum, fuitque duobus prioribus longè deterrimum & impudentissimum: modestia enim, quæ in prima & media Scholastica adhuc in quadam deliberatione & quæstione posita erant, utrum scilicet Papa Rom. sit simplex homo, an quasi DEUS? an participet utranque naturam cum Christo? an Papa sit supra Concilium? an Virgo Maria à peccato omni sit immunis? & alijs sexcentis similibus, de his certa quædam definire & determinare in hac Scholastica cœperunt, suasq; determinationes pro articulis fidei haberi voluerunt: denique nihil tam fuit superioribus seculis visum impium, blasphemum, ineptum & erroneum, quod hæc Scholastica suâ audaciâ, subtilitatibus, argutijs, distinctionibus, sophismatis, exceptionibus & oppositionibus non ausa sit palàm propugnare ac defendere.

Inde Quodlibeta & quodlibetariæ quæstiones natæ, & à Gualtero Pictaviensi Episcopo editæ sunt circa annos Christi 1240. magnâ omnium admiratione. Sunt autem Quodlibeta libri, in quibus eorum authores in utrámque partem, Academicorum more, de quolibet etiam apice Theologico pro & contrà disputant; ut nihil sit apud eos tam certum & definitum, quod non in dubium vocari possit, contrariásque rationes habeat: & qui hoc præstare potuerunt, pro optimis & excellentissimis Doctoribus habiti fuerunt.

Ecce igitur, Clementissimè Princeps, ut obscurata fuerit prorsus in hac tertia periodo aurea primitivæ Ecclesiæ facies, & mutatus Evangelicæ doctrinæ color optimus. Versa est mihi (inquit Dominus apud Ezechiel.) domus Israel in scoriam, & degenerârunt Ecclesiarum Ministri in feces & excrementa sordida.

Durârunt hæ plus quàm Cimeriæ tenebræ ab Innocentio Tertio seu ab origine & ortu Mendicantium Monachorum maximé, hoc est, ab anno 1215. CHRISTI Salvatoris, ad initium quartæ periodi, & annum CHRISTI 1515 usque: quando DEUS Optimus Maximus ex immensa gratia humani generis misertus, duo illa clarissima lumina, Lutherum dico & Zvvinglium, excitavit, qui primi omnium in Germania & Helvetia densissimas has nebulas & obscurissimas tenebras discusserunt, & Verbum DEI prorsus extinctum atque sepultum in lucem revocârunt, quó toti mundo luceret. Contra hanc veró patefactam

Veritatem mox fremuit, & adhuc hodié fremit ac frendet Satan, instituit Concilia, Synodos, disputationes & Colloquia: cúmque hoc conatu nihil proficeret, sed veritas magis magísque emergeret, ad arma confugit, & potentissimos Imperatores, Reges ac Principes adversus renascentem ubique terrarum Evangelij puram doctrinam excitavit, & regna passim omnia bellis civilibus, seditionibus, alijsq́ horrendis motibus concussit, & summa imis miscuit.

Verùm ne sic quidem conatus eius ex animi sententia successerunt, sed quò magis sævijt, eò majores vires & incrementa, DEI *benedictione, sumpsit Veritas. Cúm igitur hostis humani generis animadverteret, Curiam Romanam, omnis idololatriæ officinam, labescere, & tantúm non fœdam ruinam minitari, simulq́ intelligeret, Clericorum & Monachorum, quantúmvis præpingues & crassos ventres, hanc ruinam non posse amplius fulcire ac sustentare, ut afflictis suis rebus maturé succurreret, pauló post inchoatam quartam periodum novum fœtum,* IESVITAS *dico, in lucem edidit. Et hi quidem Satanæ in fulciendo ac sustinendo Antichristi regno strenuam operam locârunt. Vnde etiam ausi sunt Pontificiam cathedram ruentem, aut ruinam certé minitantem pingere, quam ipsi suis humeris, densâ testudine conferti, sustinerent, Non puduit eos nec pudet adhuc hodié veternosos, turpissimos ac perniciosissimos, luce meridianâ manifestioros errores, & superioribus seculis subintroductos, jam veró claritate doctrinæ cœlestis in hac postrema mundi ætate* DEI *beneficio detectos, palliare, tegere, verborum lenocinijs involuere, rhetoricisq́ coloribus pingere, maximé autem augustissimo Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ titulo ornare: adeoq́ nihil est tam crassum, tam putidum, tam impurum, tam insulsum, tam impium, tam fabulosum ac falsum in Pontificia lacuna & cloaca, quod novæ isti sectæ non bené oleat.*

Attestatur hoc Paulus Florenius Theologiæ Doctor & Profess. in Colloquio cum Christiano Franco Philosophiæ Professore in Cæsareo Iesuitarum Gymnasio Viennæ Austriæ anno 1578. 20. Ianuarij habito. In eius Colloquij initio hæc sunt verba Florenij Iesuitæ ad Francum: Videtur mihi, Christiane, rem omnem sincerius & subtilius contemplanti, nostra hæc, in qua versamur, religio Iesuitica tota ex superstitione, hypocrisi, & ficta quadam, pictaq; sanctitate conflata, ultimaq; hac mundi senectute à Diabolo excitata: quæ omnes errores, nugas & superstitiones: quæ (uno ut verbo dicã, minus honesto quidẽ, & quo sanè invitus utor, sed huic rei aptissimo planéq; necessario) quæ inquam omnia turpissima Papæ stercora (tum graviter per se olentia, tum veró hoc tempore, quo ab eruditis viris crebro commoventur, multó magis fœtentia) sanctitatis jam quadam simulatione condita, tẽperatave, mæandrísque nescio quibus involuta orbi Christiano iterum venderet,

venderet, pro aromatis, atque adeó per vim fermé quandã obtruderet: ut nihil tam turpe, fœdũ & falsum in Ecclesia Roman. cernatur, quód hæc novo non artificio, vel mentis aciem præstringendo, vel omnem turpitudinem & falsitatem callidè tegẽdo pulchrum apparere faceret, atque verum. Quare optime Christiane considerandum nobis etiam atque etiam cẽseo, in qua religione versemur, ne hanc esse falsam ignorantes, & ipsi à DEO ignoremur. *Hæc Florenius.*

Et quia à sacra Scriptura, divino Spiritûs sancti instinctu edita & inspirata, palám repulsi sunt, eò confugiunt, unde subsidium omninó nullum eis ostenditur, ad Scripta nimirum Patrum, & totius orbis Christiani oculos splendore veteris Ecclesiæ luminum perstringere conantur: Vtq; hoc facilius efficiant, licentia & potestas data est eis à Pontif. Rom. Gregorio 13. Papa anno 1573. Ian. die 8. ut terras mariaq; peragrantes, & bibliothecas omnes perlustrantes, Patrum & Historicorum, tum veterum, tum recentiorum, imó Scholasticorum quoq; libros, qui non cum ijs, eorumq; doctrina per omnia consentiãt, interpolare, voces, sententias, quin etiam integras paginas, addere, assuere, detrahere, mutare, mutilare, nefarieq; pro arbitratu & libidine sua corrumpere audeant, quod ipsi honesto, si Dijs placet, titulo seu nomine, Libros repurgare *vocant.*

Sed quasi hoc nihil, vel parum admodum esset; hoc novum genus hominum, novâ suâ doctrinâ, tubam ac facem fuisse multorum in Europa motuũ, bellorum, parricidiorum, seditionum ac turbarum, ipso facto luculẽter probat. Docent enim Iesuitæ, pro invalidis & planè nullis haberi debere, pacta, conventa Imperatorum, Regum & Principum, aliorumq; Ordinũ, etiamsi juramento cõfirmata, non autem à Rom. Pontifice approbata sint. Ex hoc axiomate docent etiam, Pacẽ religionis inter Principes Germaniæ, non esse obligatoriam, uti per vim extortam. Docent, hoc tempore ad laborandum Pontificijs, ut Lutheranos & Calvinianos, illorumq; fautores omnibus modis opprimant. Docent, quando Pontificij Regem vel Principem suum pro tyranno habẽdũ in Collegijs suis decreverint, tũ illum abdicare, et seipsos omni oblgationis vinculo ac nexu solvere posse. Docent, Imperatores, Reges aliosq; Magistratus à subditis necari & interfici posse. Docẽt, hæreticos Magistratus (hoc est, Evãgelicos) pro excõmunicatis habendos, si nõ de facto, tamẽ de jure: ideoq; proscribẽdos, abdicandos & è medio tollẽdos esse. Docent, Principes à Rom. religione deficientes, vel saltẽ hæreticis faventes, abdicandos esse. Docent, hæreticis (Evangelicis) fidem prorsus nullam habẽdã esse. Docent, Aequivocationibus uti, ijsq; Magistratus decipere Pontificijs permissũ esse: hoc est, licere sibi alijsq; Papistis, non tantum simpliciter manifestã veritatẽ celare, aut negare, sed piè et religiosè asserere, perq; salutẽ æternã protestari, imó jurare in illa quæ certissimè cognoscũt falsissima esse; retinendo tantum proprium quendam & reconditum animo sensum, & ejusmodi Aequivocationes pro bona prudentia habendas.

Ac, ut progrediar ulterius quã constitueram, de Verbo Dei & Sacrasancta Scriptura, hoc est, de Prophetarum & Apostolorũ scriptis, à Spiritu sancto Sanctis Dei hominibus inspiratis, docent Iesuitæ, quòd sit Cereus nasus, materia litis, liber hæreticorum, litera muta, mortua, ambigua, obscura, varia, mutabilis, insufficiens, imperfecta: & quæ propterea non ab omnibus Christianis in vernaculis linguis legi debeat. Iesuitæ Colonienses in sua Censura S. Scripturam vocant Sermonem abbreviatum, imperfectam doctrinam, quæ non omnia necessaria ad fidem, bonos mores & beatam vitam conservandam contineat: Ex Scriptura certum & ratum intellectum dari non posse, sed esse eam plumbeum instrumentum, quod & Catholicus & hæreticus suæ sententiæ aptare poßit. Quidam VVolffgangus Hermannus Coloniensis blasphemé asseruit, Scripturas tantum valere, quantum valent Aesopi fabulæ, nisi accederet Ecclesiæ testimnnium: & Hosius de Authoritate Scripturæ lib. 3. pag. 197. affirmat, hoc pié ab ipsô dici potuisse. Docent porró, judicem controversiarum de fide & moribus Romanam Ecclesiam esse. Bellarminus lib. 4. cap. 3. asserit, Scripturam sine Traditionibus non admodúm necessariam esse: Traditiones autem simpliciter necessarias esse.

In his non negligenter observanda est Satanæ astutia, nec non Pontificiorum, inprimis Iesuitarum artes ac stratagemata. Iam ab annis aliquot non multúm laborant Iesuitæ, circa ipsa religionis Christianæ dogmata, ut vel nostrorum scripta oppugnent, vel sua propugnent ex Scripturis sacris, quod ante hac Papatûs defensores facere conabantur, quandoquidem hujus generis pugnæ jam olim infeliciter sibi cedere senserunt. Compendiosior igitur visa est ad victoriam via, si semel omnem Scripturæ sacræ authoritatem convellerent, imó totam prosternerent: cúmque palam id facere absque summa impietate non possent, saltem eam Pontificis sui arbitrio totam subijcerent, & omne jus cognoscendi, dijudicandi & decidendi controversias religionis non ad S. Scripturam referrent, sed ad suum Papam traducerent, & sic, si illis credimus, aut concedimus quod volunt, nihil jam Scripturæ sacræ contra Papam amplius valent, nec nobis restat aliud, nisi ut victi manus demus, & colla nostra rursus Romani Pontificis jugo subijciamus.

Hæc, Clementißime Princeps, pauló pluribus commemoro, ut orthodoxi Principes & Magistratus Christiani, Ecclesiarum item Pastores & Antistites quid faciendum sibi sit intelligant. Frendet Satan, fremit Antichristus, tumultuantur Iesuitæ & summa imis miscere conantur: ex adversa igitur parte hisce furoribus, motibus & conatibus obviam ire decet & omnes nervos contendere, ut vera Religio & doctrina Verbi DEI *in Reformatis Ecclesijs pura puta conservetur, & à fermento Iesuitico strenuè defendatur.*

In hunc

In hunc usum ego quoq; Historiam Iesuiticam conscripsi, non quidem integram, absolutam & perfectam, quod ultrò ac libenter fateor, quis enim illorũ facinora, dolos ac imposturas hinc inde patratas, commemoret? sed eas tantùm, quæ ad manus meas pervenerunt, diligenter & bona cum fide annotavi: In cujus Historiæ libro primo usus sum interdum Heliæ Hasenmulleri testimoniis, qui spõte sua ad Iesuitas se cõtulit, & aliquot annos in eorũ Collegiis hinc inde vixit, sperans quód apud hujus sodalitii homines verã & Catholicam doctrinam invenire posset. Cùm verò apud illos nihil quám vanas superstitiones, hypocrisim Pharisaicã, falsas opiniones ac turbulentos errores invenisset, eos deseruit, & fugâ elapsus ad gremiũ orthodoxæ & veræ Christi Ecclesiæ rediit. Hic scio quid Iesuitæ in prõptu habeant quod respondeant, nempe, Hasenmullerum hunc apostatam, & sui Ordinis desertorem fuisse, ideòque illi in hac causa omnẽ fidem ademptam esse. Si autem ad hunc modũ licet argumentari, bone DEVS *quot Papistarum Scriptoribus, & quidem non infimæ sortis fides omnis derogabitur? nempe, Staphylo, Rabo, Frãco, Isengrinio, Flascio, Lipsio, & præcipuè Ioanni Pistorio: hos enim & alios multos in vera doctrina inde ab ineunte ætate institutos & enutritos fuisse, negari non potest: eos autem splendore mundi & pinguißimis præbendis illectos, ab agnita veritate defecisse, toti orbi Christiano constat: ergo, vel Iesuitarum confeßione & testimonio, his ipsis omnis fides deroganda erit in omnibus quæ contra nostros, nostrasq; Ecclesias scripserunt.*

HANC verò Historiam, Clementißime Princeps, sub felicibus auspiciis nominis V. in lucem prodire tribus potißimùm de causis volui. Prima est, quód certò scio, peßimam me gratiam historiæ hujus evulgatione à Iesuitis reportaturum, idémque eventurum mihi, quod Propheta Isaias 59. Capite illis prædicit, qui Basilisci ova conculcant. Si quis enim conculcaverit ova illa, erumpit ex testa vipera, & sævißimé conculcantem insequitur. Conculcat autem ova illa viperina, quicunque dolos, fraudes, imposturas, practicas etiam & consilia sanguinolenta & perniciosa in lucem protrahit, (quod ego in hac Historia aliquo saltem modo facio) & propterea vindictam experiri cogitur. Cúm etiam dubium mihi non sit, quin locustæ illæ (de quibus Ioannes in Apocalypsi 9. Capite vaticinatur) de putei fumo prodeuntes, quorum caudæ similes Scorpionum, inque illis aculei, quibus nocendi hominibus potestas data est, his suis aculeis viperiisque morsibus laborem hunc meum omnibus modis sint impugnaturæ, & conviciis ac maledicis insectationibus, seu maliciosa & mendaci infamatione aliqua catervatim contra me sint, pro more suo, irruituræ: Patrono opus habeo, qui me contra viperios istos morsus & locustarũ aculeos fortiter defendat ac protegat. Hunc Patronum Celsitudinem V. præ cæteris mihi delegi, quam humiliter rogo & obsecro,

ut hanc historiam in suam tutelam, patrocinium ac defensionem suscipere dignetur. Altera Dedicationis hujus causa est, quòd non solùm in Marchia, seu Ditione ac Dominio V. toto verbi divini doctrina splendidissimè lucet, eamq́ magna animi fortitudine, magnoq́ zelo ac singulari studio Celsitudo V. defendit & propagat: quod si in eo perrexerit, DEUM *omnipotentem remuneratorem largissimum experietur, neque is Vestro studio, laboribus & sanctis conatibus unquam deerit: apud cunctos autem Veritatis Evangelicæ amantes æternam laudem & gloriam consequetur. Tertia causa est, ut Historia hæc manifestum ac certum sit quasi depositum, testimonium & signum S. P. Q. Tigurini erga Celsitud. Vestram summæ observantiæ, studij & amoris singularis. Quod reliquum est,* DEUM *Opt. Max. ex animo oro rogòque, ut Celsitudini Vestræ in hac vita contingat optata longævitas: in fide Christi perennis stabilitas: in Imperio firma tranquillitas. in obitu felix immortalitas: in cœlis autem expectata beatitas: per* IESUM CHRISTUM *Dominum ac Servatorē nostrum unicum, Amen. Tiguri Helvetiorum Metropoli 28. Octobris, Anno Christi Salvatoris nostri unici 1619.*

Celsitudinis V. observantissimus

RODOLPHUS HOSPINIANUS
Tigurinus.

INDEX PRIMVS CONTINENS CAPITA.

LIBER I.

LIBER. II.

LIBER III.

LIBER IV.

De Doctrina Iesuitarum.

INDEX SECVNDVS, CONTINENS AVTHORES PRAECIPUOS, qui in his libris citantur.

INDEX TERTIVS

CONTINENS

RES MEMORABILES IN HOC OPERE COMPREHENSAS.

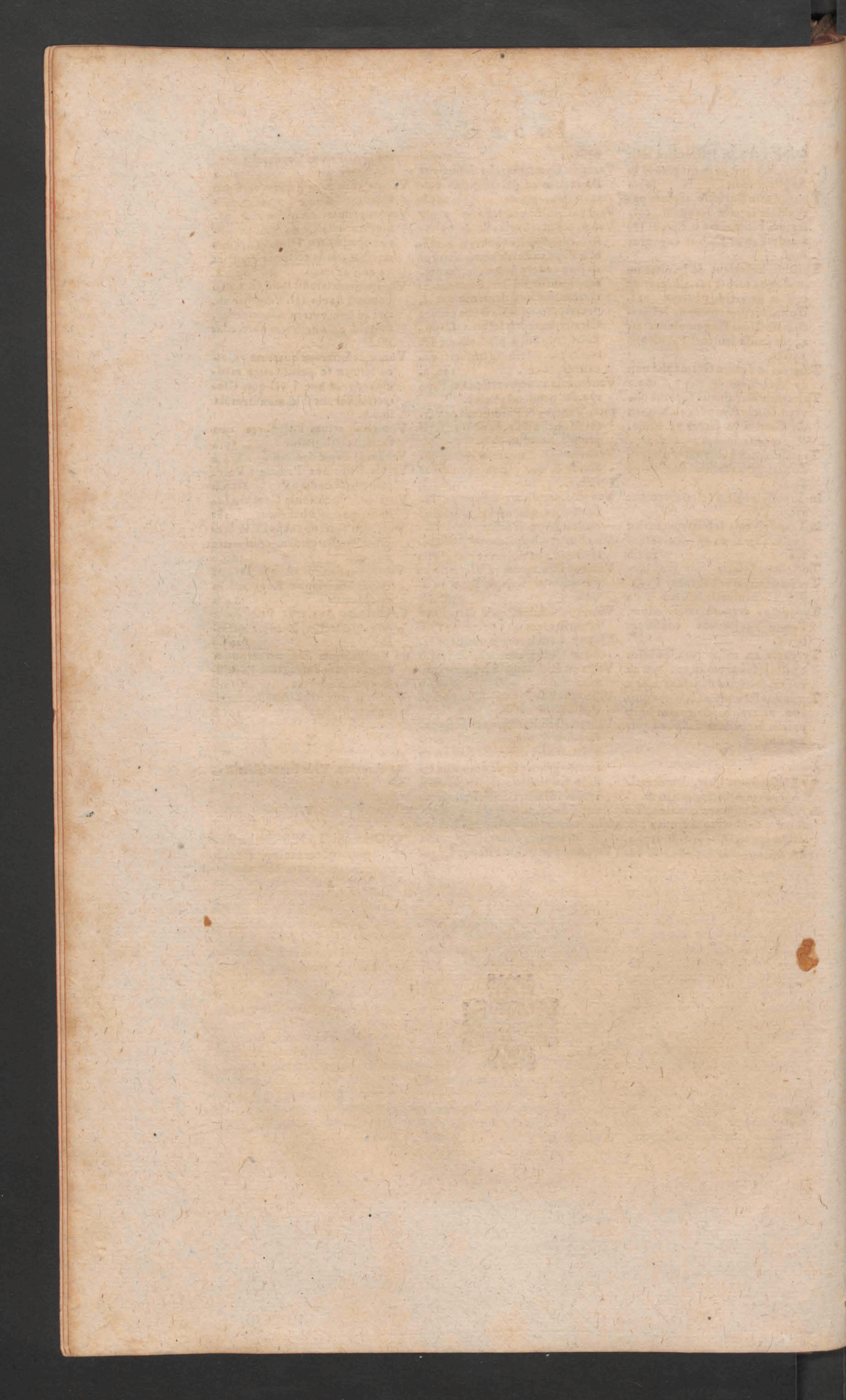
A

Anglos

an mo-

)( )(

DE ORIGINE ET AVTHORE IESVITARVM ORDINIS

Liber Primus.

CAPVT I.

CIRCA annos reparatæ salutis humanæ 1540. IGNATIVS LOIOLA Cantaber *Societatis Iesu* fratribus initium dedit. Fuit is tam truculentâ animi ferocitate prӕditus, ut, cùm ex ephebis egressus esset, quemvis obviam sibi vel leves ob causas resistentem percuteret & ferro transverberaret: nec veritus fuit dicere, *se manu suâ dextrâ*, quâ gladium vibrabat, aëremq; percutiebat, *vel invitis Diis hostes suos omnes prostraturum*. Bobadilla, unus ex decem Loiolæ Socijs & Iesuitarum Patribus, ingenuè fatetur, *eum fuisse hominem militiæ castrisq; assuetum.*

Ignatius Loiola miles author Iesuiticæ sectæ: natura fuit truculentus.

Hanc feritatem, immanitatem & insolentiam Iesuita factus adeò non deposuit, ut Hoffæus, Hasenmullero referente, Romæ in domo Iesuitarum professa Assistens, testatus sit, *eum nonnullos Societatis suæ fratres flagellorum ictibus ita confecisse, ut præmaturâ morte interierint.* Similiter Salmanassar Neapolitanus Iesuita confitetur, *Loiolam naturâ ferocem fuisse, durum ac truculentum.* Ribadeneira etiam in vita Ignatij scribit, *In levibus erratis gravia interdum exempla eum statuisse*: quod ab æqualitate & ratione consentanea alienum prorsus est.

Et qualis per universam vitam fuerit, propria ipsius conscientia ei dictavit, dum sub finem vitæ, Ribadeneirâ teste, seipsum detestabilem dixerit, & professus fuerit, se indignum qui honestè sepeliretur.

Ignatij ferox natura in totam eius sectam derivata est.

Hæc eius immanis, belluina & truculenta natura in omnes eius discipulos & sectatores derivata est, ut qui nihil aliud quàm cædem, sanguinem & interitum piorum & orthodoxorum omnium, quin etiam Regum ac Principum Papisticorum, spirant, sicut in sequentibus indicabitur: hoc autem loco pauca saltem exempla referam. Iacobus Crusius, novitiorum Landspergensium Iesuitarum Rector, *Miles*, dicebat, *esse debuit nostræ Societatis Pater: quia, ut militis est totis viribus in hostem irruere, nec desistere, donec victor evadat: ita nostrum est in omnes irruere, qui Pontifici Romano resistunt, illosque consiliis, dictis & scriptis, invocato etiam seculari brachio*, hoc est, igne & ferro, *tollere & abolere: sicut Pontifex, & nostra vota contra Lutheranos suscepta, volunt & mandant.* Gregorius Baderus in Bavaria Iesuitarum Provincialis Landspergæ Hasenmullero dixit: *In urbe Augusta nostri pacem non sunt habituri, nisi curaverimus Evangelicos concionatores eijci ac tolli.* Item, *Nostrorum consilijs Evangelici concionatores Viennâ expulsi sunt, ideò etiam nostri iam ibi in pace docent, & rebus pro animi votis potiuntur.* Iesuitæ Colonienses in Censura sua inquiunt: *Nisi Lutherana religio ferro & igne tollatur, Ecclesia Romana pacem & tranquillitatem habere non potest.* Rursus Crusius pro concione aliquoties dixit: *Non*

potissimúm ob hunc finem in Germaniam missi sumus, ut Doctores, Concionatores & Præceptores in scholis & templis agamus, sed ut operam demus, ne Lutherani & Evangelici Protestantes maiora incrementa sumant, sed excindantur. Si id nostrates ab ortu Lutheri fecissent, iam Ecclesia Romana in pace viveret. Verúm causâ nondum cecidimus: coniungamus mutuas operas, vires & arma, tunc facilé poterimus illos exstirpare. Ad hunc finem nisi omnia nostra consilia & actiones direxerimus, periculũ est ne nobis idem quod intendimus faciant, & in foveam, quam paramus hæreticis, ipsi nostrâ negligentiâ incidamus. Ad eundem modum magnus ille Iesuitarum fautor Andræas Fabricius Cæsarem hortatur, *ut femur suum gladio accingat, neque patiatur hæreticos vivere. Quid enim,* inquit, *faciat ursus in vinea, lupus in ovili?* Pater Th. Peltanus Augustæ inter suos familiares dixisse fertur: *Nos tot tantaq́ patimur á civibus Augustanis: Si iam mihi Catholici, quorum in urbe maior numerus est quám hæreticorum, obedirent, suaderem, ut omnes occiderent: Sic enim pacem habituri essemus, & Papæ in novo Calendario propagãdo satisfacere possemus: quod nunquam fiet quamdiu in medio nostri protestantes vivere passi fuerimus.* Antonius Possevinus Iesuitarum per Germaniam Inquisitor in libello, quem inscripsit, *Il Soldato Christiano, Miles Christianus,* edito cúm Pius V. exercitum in Galliam mitteret auxilio suis, ut adversarios Pontificiæ sedis de medio tollerent, scribit: *Omnes Christianos iure obligatos, ut Romanam religionem contra Evangelicorum doctrinam totis viribus & proprij sanguinis effusione tueantur: Pacem & publicum bonum in Ecclesia Romana conservari non posse* affirmans, *nisi hostes eius exterminentur.* Quibus addit: *Nisi expuleritis eos, patriam, uxores, liberos, parentes, amicos & opes in tuto possidere non poteritis.* Tandem hortatur Duces exercitûs istius, *ut nihil omnino hæreticis permittant, nec fidem datam servent: Inquisitores clandestinos in eos subornent, domestica & intestina bella inter illos excitari curent: Proditores ac sicarios omnibus locis contra illos instituant: Duces aliter facientes, in Ecclesiam Romanam peccare, inexcusabiles reddi & damnari* asserens. In his paucis vides Loyolæ naturam immanem & sanguinolentam in sectatoribus suis.

Loiola se cum aliis Hispanis in arcem Pompeiopolit. confert.

Contulit autem sese Ignatius cum alijs multis sui similibus truculentis, & sanguinem humanum sitientibus Hispanis, in arcem Pompeiopolitanam munitissimam, eo tempore, quo eam Galli obsederunt, vehementissimeq́ oppugnârunt. Cúm autem nimis ferociret in obsidione illâ, divinâ vindictâ in ipsum exardescente, factum est, ut æneæ bombardæ pilâ á Gallis immissâ, crus eius dextrum frangeretur: sinistrum quoque lapide de muro excusso graviter circa inguina vulneraretur, & á Gallis caperetur. Noluit tamen divina iustitia mundo irata pestilentissimum hominem tunc temporis é medio tollere, sed quorundam clementiâ curatus est, ita tamen, ut in utrumq́ latus claudicaret, domumq́ rediret.

Ignatius vitæ genus pristinum mutat.

Hoc modo iusto Dei iudicio punitus, militiam deseruit, & lectioni profanorum librorum, temporis fallendi causâ, totum se tradidit. Cúm veró ob claudicationem deformem ab omnibus rideretur, ipseque ad res politicas tractandas se ineptum intelligeret, militaris & politicæ vitæ, cui hucusque plus satis addictus fuerat, pertæsus, vitæ pristinæ genus mutare & aliud instituere proposuit. Contigit autem ut in manus eius venirent *Legendæ*, mendaciorum plenissimæ, quas *Vitas* seu *flores Sanctorum* vulgó nominant: tam enim obtusi ingenij erat, ut altiora nec intelligere nec percipere posset. Has tamen, pro more superstitiosorum hominum, avidissimé legit, & legentem tanta incessit religio, ut de novo Ordine instituendo cogitare inciperet: Vt rectissimé dixerit ille, *Desperatio facit Monachum.*

Ignatius cogitat de novo Ordine instituendo.

Vt autem persuaderent Iesuitæ hominibus, non casu aut fortuitó cogitationes has in animo Loyolæ de novo instituendo Ordine ortas fuisse, fingunt, ut res in maiore admiratione & authoritate esset, B. Mariam Deiparam, portantem in ulnis puerulum Iesum, apparuisse Ignatio, eumq́ ut in Filij Iesu honorem, Societatem

seu

seu Ordinem institueret, hortatam esse, simulq́ promisisse, se illi & Socijs indulgentissimam matrem, adiutricem & promotricem futuram.

Anno igitur ætatis suæ 26. domo, patriâ ac proprijs laribus relictis, ita se comparat Ignatius, tanquam ad Ducem Nagera seu Naiaræ profecturus esset, re autem verâ ad templum Deiparæ virgini dedicatum, quod *Montem ferratum* vocant, concessit, ibique vestibus preciosioribus exutus, laceras ac viles induit, in quibus rigidissimam aliquandiu vitam egit. Delituit etiam per tempus aliquod solitarius in specu quodam ad littus fluvij per campum Mauresanum decurrentis: ibique de asperiore vita ineunda, & de peregrinatione Hierosolymitana secum ipse deliberans, viatorium & pauperis peregrini habitum tandem coëmit, sparteos nimirum calceos, talarem è sacco tunicam, funémque pro baltheo, tornatilem baculum, & in usum aquæ cucurbitam. Vt igitur Minoresam accessit, oppidúmque hoc amictu ingressus est, ad publicum infimæ plebis hospitium precario se contulit, ibique paupertatis & pœnitentiæ studio inter egentes ac sordidos vitam exorsus est. *Ita quidem* Maffeius & Ribadeneira: quorum tamen hic alibi de eodem scribit, *eum delectatum fuisse cultu corporis mundo, & alienum fuisse à sordibus.* Hanc autem contradictionem Ignatiani tollere conantur distinguendo tempora: quo tamen ipsi præclarè arguunt hypocrisin Ignatij. Vir bonus semper sui similis est & esse debet, tum in alijs, tum in victu & cultu corporis. Ignatius igitur ut homines in suam nassam pelliceret, primùm usus est vestitu sordido, post nactus id quod voluerat, abiecit laceram penulam, ut Monachus ille rete, quo se aliquandiu texerat, Pontificatum adeptus, quòd diceret, *captum à se piscem, cui diu insidiatus esset.*

Victum quoq́ ostiatim emendicavit quotidiè: totam hebdomadam, excepto die Dominico, ieiunavit, in ipso cibatu simplici pane contentus: humo nuda cubavit, auctoq́ supplicio singulis diebus ter se flagellis quàm acerrimè cecidit: sacrificio quoq́ matutino, vesperarum item & Completorij officijs interfuit assiduè. Vexatus autem diuturnâ & periculosâ ægrotatione, demùm ita convaluit, ut ex reliquijs morbi dolore stomachi cruciaretur, ob eamq́ causam calceos induit, & panni crassioris tunicâ cinereâ, & capitis tegumento contra hyemem sese munivit.

In hac palæstra cùm sese ad tẽpus exercuisset, inde in pauperis peregrini habitu Hierosolymam proficisci constituit, Christi sepulchri adorandi & cætera loca visendi gratiâ. Hoc igitur mentis proposito sub initium anni 1523. Minoresâ profectus Barcinonem, indéque Romam, ac tandem Venetias pervenit. Venetijs in Cyprum insulam, ac deinde in Palæstinam vectus, demùm Hierosolymam accessit, & loca illa, quæ vocant sacra, invisit, ijsq́ locis usque adeò delectatus fuit, ut constitueret omnem ætatem suam reliquam illic consumere: quia verò multi eum ab hoc instituto dehortabantur, cum reliquis peregrinis naves ascendit, & in Hispaniam redijt.

Quia verò intelligebat ad eam vitæ rationem, quam animo proposuerat, literarum cognitionem, quarum hactenus nullam prorsus habuerat, imò ne scribere quidem nôrat, plurimùm valere, animum ad eam rem appulit. Vt igitur Barcinonem revertit, anno Christi 1524. ætatis autem 33. repuerascere & elementarius fieri cœpit. Tam autem obtusi & stupidi ingenij erat, ut rudimenta Grammaticæ, verborum item ac nominum inflexiones vix ediscere posset: ex quo fiebat, non solùm ut nihil novi mandare memoriæ posset, sed etiam ut si quid antea impressum esset, id ipsum confestim deleretur. Nihilominus tamen in Grammaticalibus præceptis addiscendis strenuè perrexit, & fructum mediocrem inde percepit, Complutumq́ ad graviora studia sese contulit. Ibi artium curriculum inijt non admodum felici successu: nam præproperâ festinatione, sine omni iudicio & delectu, nullo servato vel ordine vel discrimine disciplinæ, multa & varia uno eodémque tempore adgressus est: in Logicis terminos, quos vocant, in Physicis Albertum,

Loiola patrios lares relinquit.

Ignatius rigidè vivere cœpit.

Ignatius Hierosolymam concessit.

Ignatius studiis literarum se dedit.

in Theologia Magistrum sententiarum, qui libri tum in Hispania prælegebantur, evolvere, & plures quotidie in Scholis audire cœpit interpretes, quod tamen ei ad id, quod cupiebat assequi, maximo impedimento fuit: nam cùm avidè sequeretur omnia, nihil propemodum assequebatur: iuxta tritum proverbium, *In omnibus aliquid, in toto nihil.*

Ignatius in carcerem conjicitur.

Cùm autem in vili suo habitu coopertus sacco, publicè homines ad pœnitentiam hortaretur, nullâ acceptâ ab Episcopis concionandi licentiâ, nec eruditione sufficiente præditus esset, bis in carcerem coniectus fuit, semel Compluti, deinde Salmanticæ, quò Compluto relicto concesserat, & ab Inquisitoribus, de doctrina & novo quodam vitæ genere suspectus, examinatus fuit.

Interrogationes autem Inquisitorum, Ignatio in carcere propositæ, hæ fuerint.

Ignatius in carcere examinatur.

I. *Vtrum credat, sacram scripturam esse doctrinam imperfectam, mutilam, mancam, quæ non contineat omnia, ad salutem, fidem, mores piè vivendi pertinentia.* Affirmavit Ignatius. II. *Vtrum credat, defectum illum sarciendum esse assumendo traditiones.* Affirmavit Ignatius. III. *Vtrum credat, sacram scripturam in illis quæ continet & proponit, esse veluti nasum cereum, non præbentem certam aliquam & immotam sententiam, sed quæ in quamvis interpretationem flecti possit.* Affirmavit Ignatius. IV. *Vtrum rectè fiat, quòd in universum Laici à lectione sacrarum literarum arceantur.* Affirmavit Ignatius. V. *Vtrum lectio S. Scripturæ non tantùm non sit utilis, sed multis modis perniciosa.* Affirmavit Ignatius. VI. *Vtrum credat, quòd post susceptum Baptismum peccatum in renatis nullum remaneat, sive quod apertum sit, sive quod tegatur vel aperiatur.* Affirmavit Ignatius. VII. *Vtrum credat, quòd concupiscentia, quæ reliqua est in renatis, etsi repugnet legi Dei, tamen non sit propriè, verè, in se vel ex se, & suâ naturâ, peccatum.* Affirmavit Iesuita. VIII. *Vtrum credat, falsum esse, quod peccatum sit, quicquid legi Dei repugnet.* Affirmavit Ignatius. IX. *Vtrum graviùs peccent homines violantes Ecclesiæ præcepta quàm committentes ea, quæ legi Dei repugnant.* Affirmavit Iesuita. X. *Vtrum renati in hac vita possint suis operibus legis perfectionem consequi.* Affirmavit Ignatius. XI. *Vtrum doctrina Evangelij propriè sit, Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Affirmavit Ignatius. XII. *Vtrum in rebus ad salutem pertinentibus, liberum arbitrium tantùm valeat, ut nihil homo agere possit quicquam ipsomet non annuente, & ad divinæ gratiæ susceptionem non parato, & prompto.* Affirmavit Ignatius. XIII. *Vtrum fides sit firmissima assensio non tantùm eorum, quæ in scriptura patefacta sunt, verùm etiam illorum, quæ sine scripto in manus tradita sunt.* Affirmavit Iesuita. XIV. *Vtrum credat, quòd iustus ex fide vivens non habeat illud in Christo, sed ex operationibus suis.* Affirmavit Ignatius. XV. *Vtrum credat, quòd fides iustificans illam formam seu vim non habeat ex Christo, quem apprehendit & possidet, sed ex charitate.* Affirmavit Ignatius. XVI. *Vtrum credat, iustificationem nihil aliud esse quàm iustitiæ acquisitionem, vel, si philosophicè loquendum sit, motum ad iustitiam.* Affirmavit Ignatius. XVII. *Vtrum credat, quod misericordia Dei in Christo, in quâ nostra salus consistit, hæc sit, quòd Deus rectè operantibus, hoc est, legem implentibus vitam æternam promiserit.* Affirmavit Ignatius. XVIII. *Vtrum homo possit satisfacere pro peccatis Deo, secundum mensuram proportionis,* etiamsi offensio sit infinita & *satisfactio nostra finita.* Affirmavit Iesuita. XIX. *Vtrum Sancti invocandi sint, ut pro nobis apud Deum intercedant.* Affirmavit Ignatius. XX. *Vtrum invocatio Sanctorum recipienda & concedenda, etiamsi nusquam de eâ scriptura docet.* Affirmavit. XXI. *Vtrum traditiones Ecclesiæ, etsi ex scripturâ probari nō possunt, parem tamen authoritatem habeant, & eâdem fide sint credenda, sicut illa, quæ manifesta habent in scripturâ, testimonia.* Affirmavit Ignat. XXII. *Vtrum rectè adorentur imagines.* Affirmavit Iesuita. XXIII. *Vtrum matrimonij doctrina impudicitiæ ianuam aperiat, ac animis libidinis faces subministret.* Affirmavit Ignatius. XXIV. *Vtrum eorum*

qui voverint

qui voverint cœlibatum, & se continere non poßint, legitimæ nuptiæ appellandæ sint, an contrà fornicatio, incestus, summum nefas ac adulterium? Affirmavit Ignatius. XXV. *Vtrum credat purgatorium?* Affirmavit Iesuita. XXVI. *Vtrum credat, Pontificum Romanorum perpetuā succeßionem apertum indicium esse Catholicæ Ecclesiæ, & fidei Apostolicæ.* Affirmavit Ignatius. XXVII. *Vtrùm credat, penes Ecclesiam esse quædam etiam in sacris literis expressa commutandi authoritatem, nonnulla instituendi parem facultatem, ideòque non minorem illi quàm expresso Dei verbo vindicandam esse authoritatem.* Affirmavit Iesuita. XXVIII. *Vtrum credat, panem Cœnæ in verum Christi corpus transsubstantiari vi consecrationis.* Affirmavit. XXIX. *Vtrum tota quantitas dimensiva corporis Christi sit in sacramento.* Affirmavit Ignatius.

Vtrobiq; igitur, tam Compluti, quàm Salmanticæ, Pontificiæ doctrinæ addictissimus inventus, extra omnem noxam è custodia dimissus fuit.

Salmanticâ relictâ Lutetiam Parisiorum se contulit sub initium anni 1528. ibi sese totum literis dedit, ac tandem Magister artium creatus est.

Ignatius Parisijs Magister artium creatur.

Quia verò illic loci paupertatem sectabatur, stipem ostiatim colligebat, pueros gratis erudiebat, omnibus ultrò, nullâ petitâ mercede, sua obsequia, labores & studia offerebat, sicquè aliquam apud populum rudem existimationem sibi comparabat: factum est, ut nonnulli studiosi, amore eius incensi, illi se socios & imitatores adiunxerint. Primus fuit *Petrus Faber* Allobrox, pago Villareto Gebennensis diœcesis humili loco natus, qui iam antea sese in solitudines abdere, ibique radicibus herbarum victitare decreverat. Secundus fuit *Franciscus Xaverius* nobilis Cantaber, qui iam antea Ignatij hypocriticam vitam vehementer irrisit. Hos deinde imitati sunt *Iacobus Laines* Seguntinus, *Alfonsus Salmeron* Toletanus, Græcis & Latinis literis mediocriter eruditus. *Nicolaus Bobadilla* Placentinus, *Simon Rotorigius* Lusitanus, & post aliquanto *Claudius Iaius* Gebennensis, & *Ioannes Codacius* Ebredunensis, *Paschasiusque Broetus* Ambianensis, Fabri præcipuè monitis permoti.

Ignatio socij iunguntur.

Progressu temporis Imagines aliquot horum Patrum scitè ære expressæ, & ad imitationem Symboli Apostolorum, unicuique symbolum additum est. Ex his picturis prima plena impietatis est, in qua visuntur nescio qui Principes vel Reges à sinistra parte, unà cum Pontifice Romano à dextra & Cardinalibus, ac universo clero genibus flexis & manibus sublatis nescio quid adorare. Neque enim puto preces fundi ad literas in luce corusca cum crucis imaguncula effictas. Est autem infra scriptum est, *In nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium & infernorum*: Mysterium tamen huius dicti non omnibus notum est. Hoc enim volunt dicere, Quòd Papa maior sit omni aliâ creaturâ, ac illius potestas se extendat ad cœlestia, terrestria ac infernalia, ut apud Antoninum Florentinum in Summa eius videre est. Vnde etiam prope Papam ignis purgatorius conspicitur, in quo excoquuntur nescio qui miseri homines. Nam animas quis esse putet, cùm faciem, barba & ora intueatur? Ignatij symbolum est, *Ad maiorem Dei gloriam*: quo ipso indicatur, ab hoc milite Ordinem institutum & introductum, qui gloriam Dei antè à Lutheranis obscuratam illustret. Deum autem intellige non illum, quem adorant omnes fideles, sed Felini Deum, id est, Papam, qui possit secundùm Decium & Gomesium facere omnia, quæ Deus facit. Symbolum Iacobi Laynesij est: *Apprehendite disciplinam*, à Iesuitis scilicet præscriptam. Franciscus Borgia usurpavit, *A te quid volui super terram*: nihil videlicet aliud voluit quàm superstitionum multarum confirmationem & idololatriæ horrendæ propagationem. Quartus Pater Euerhardus Mercurianus hoc sibi adscribi voluit, *In nomine tuo salvum me fac.* Si de Iesu solo loquitur, so-

In responsione Sim. Stenij ad Apologiā Gretseri pro vita Ignatij Loyolæ pag. 44.

cijs suis hæreticus est: si Mariā intelligit, Calvinianis idololatra est. Francisci Xaverij symbolum mirificum est, *Satis est, Domine, satis est*; deceptionum scilicet & hypocriseos, vel linctûs ulcerum. Alfonsi Salmeronis est, *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua.* Fortasse Pontificem Romanum compellat; nam eloquia Dei sordes sunt Iesuitis, eloquia autem Paparum non tantùm faucibus, sed etiam stomachis melle dulciora sunt. Nicolai Bobadillæ symbolum est, *Non confundar in æternum.* Sed confunduntur magis magisque ob sua tetra facinora, dolos, fraudes & mendacia, &c.

Maffæius lib. 1. cap. 11. Ignatius cum socijs itiner Hierosolymitano se accingit.

Hos socios nactus Loyola, quod iam diu moliebatur & agitabat animo, reipsâ aggredi primo quoque tempore statuit: videlicet, ut Hierosolymam, cum Papæ venia, repeteret, gentésque Turcicas ad Pontificios errores converteret etiam cum mortis periculo, & in eandem sententiam socios suos, superstitiosos homines, facilè adduxit. Cùm igitur singuli peccata sua confessi essent & Eucharistiam sumpsissent, in æde suburbana, quæ *Mons martyrum* dicitur, voto sese obstrinxerunt, emensis Theologiæ spacijs, mundo renunciare, & in paupertate perpetuâ vivere: ac nominatim ad constitutam diem, Hierosolymam propter infidelium conversionem navigare: hoc veró propositum si non succederet, Romam redirent, suamque operam Papæ in convertendis hæreticis offerrent. Votum hoc ediderunt in dicto templo Anno 1534. 18. Calend. Septemb.

Ignatius & socij ut Venetijs sesustentarint.

Sub finem anni 1536. itineri sese accingunt, & Venetias proficisci statuunt. Viam igitur capessunt suo quisque baculo innixi pedites. Vestitus erat omnium ut peregrinorum & pauperum: pendebat é scapulis mantica ex corio, in qua Biblia & Breviarium asservabantur. Rosaria palàm gestabant é collo suspensa. Hoc habitu ad tertium Idus Ianuarias anni 1537. Venetias pervenerunt: Ibi valetudinarijs seu nosodochijs inter se distributis, ægrotos & pauperes curârunt; Confessiones audiverunt, Eucharistiam ministrârunt, quibus id per Sacerdotium licebat. Imó ne vilissima quidem & servilia corporibus pauperū curandis defugerunt ministeria: strauerunt lectulos, everterunt sordes, purgârunt scaphia, cadavera mortuorum sepelierunt, interdiu noctuque omnibus præstó erant, & his officijs mirificè apud quoscunque Venetijs sese insinuârunt.

Ignatius et socij Romam proficiscuntur.

Interea etiam de profectione Hierosolymitana deliberantes, primó omniū Romam ire constituunt, & á Papa ius tum ad sacros, quos vocant, Ordines, titulo voluntariæ paupertatis, tum ad mansionem Hierosolymitanam petere.

Deus Pater commendat Filio suo Ignatium et socios.

Nugantur hîc Iesuitæ, Ignatio non procul ab urbe templū ingresso, Deum Patrem illi sese ostendisse, & Iesu filio suo baiulanti crucem, & crudelissimis affecto supplicijs, præsentem Ignatium sociósque commendâsse: cúmque ille, eos in fidem ac patrocinium recepisset, ad Ignatium dixisse: *Ego vobis Romæ propitius ero*: atque hoc ipsum vel inprimis fuisse causæ, ob quam Ignatius postea confirmatæ societati nomen Iesu indiderit: de quo pauló pôst plura.

Ignatius et socij Romæ benigné excipiuntur.

Vrbem ingressi á Petro Ortizio Hispano Cæsaris Legato ad Paulum III. Papam introducuntur, ab eoque post pedum oscula, omnia quæ volebant de sacerdotio, déque Hierosolymitana Provincia á Papa impetrârunt: obsequia etiam, quæ Pontifici offerebant in Apostolicis functionibus, non aspernatus est, instructos insuper pecuniâ eos á se dimisit.

Ignatius et socij de stabilienda Societate deliberant.

Quia veró navigationis & peregrinationis Hierosolymitanæ consilia in irritum cecidissent, subinde autem aliqui ad Loyolæ institutum aggregarentur, aliqui etiam á Papa varias in urbes mitterentur, visum est eis, ut de stabilienda Societate primo quoque tempore inter se consulerent. In unum igitur congregati locum, quæsitum inter alia est, placeretne ad vota duo, paupertatis & castitatis, tertium quoque perpetuæ obedientiæ adiungere, & é suo numero aliquem eligere, qui cæteris ampla cum potestate præesset: & omnes unanimiter censuerunt, deligendum unum

dum unum esse, cui omnes in terris, tanquam Christo, parerent, cuius in verba iurarent, & cuius denique nutum ac voluntatem sibi instar divini oraculi ducerent: placuerunt hæc omnibus ac pauló pòst Ignatium elegerunt, eúmque Generalem Præpositum appellàrunt: Additum adhæc in eodem Conventu, ut Societatis canditati, cùm aliis experimentis, tum verò præcipuè peregrinatione, & infirmis publici alicuius valetudinarij probarentur. In hoc quoq; Conventu tribus communibus votis quartumquoq; additum est, ut pauló infra indicabitur.

Hæc & alia plura tum quidem ab eis decreta sunt, & Ignatio mandatum, ut ea in summam redacta, Papæ Apostolicâ auctoritate sancienda atque approbanda proponeret; deinde ut eadem ipse postea fusiùs explicaret ordinarétque, & quàm accommodatissimas ad Societatis vocationem & spiritum leges canonesq; perscriberet.

Leges pro Ordine Iesuitico conduntur.

Post decem annos, quibus Generalatum administravit Ignatius, sub specie & prætextu humilitatis & modestiæ cuiusdam sese Generalatu suo omninó abdicare constituit. Socijs igitur Romam evocatis, cùm in consilium convenissent, exposuit, se, qui vitia sua nôsset, & initio invitum, atque adeó coactum, Societatis gubernacula recepisse, perq; Christi sanguinem petere atque obtestari sese, ut sine ullo sui respectu communi utilitati consulant, & quàm primùm sibi sufficiant virum & animo & corpore firmiorem: Et ut hoc liberè faciatis, inquit: Ego in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti depono Generalatum meum simpliciter & absolutè, méque abdico hoc munere privóque: & omnibus animæ meæ viribus obsecrò tū Professos, tum si quos Professi adhibere ad hanc deliberationem volent, ut huic meo tam iusto desiderio faveant, piámque oblationem libenter admittant. Cùm autem quisque metueret, ne fortè alius sibi præferretur, ut ventum est ad suffragia, omnium consensus in eo retinendo exstitit, qui olim in eligendo fuerat, modò publicam rem ordinaret, & leges Ordini vel Societati præscriberet. Ignatius, ne minùs dicto audiens videretur, precibus Sociorum non invitus cessit, & hoc onus in se recepit: & scripsit libellum *Exercitiorum spiritualium*, itémque librum decem in partes distributum, in quo leges dedit Societati, & formam gubernationis præscripsit.

Ignatius Generalatum hypocriticè resignat.

Cùm hæc scriberem, venit mihi in mentem Augusti Cæsaris factum, cui præsens fraus ac dolus Ignatij Loyolæ non absimilis videtur, si parva magnis componere licet. Augustus enim bis terve de reddenda Republica Senatui Romano cogitavit, ut hoc pacto invidiam & suspicionem Monarchiæ à se declinaret. Cúmque in Senatu sententiam suam exposuisset, Ratiocinarium Imperij tanquam illud restituturus, Consulibus tradidit. Senatoribus autem sive per simulationem, sive metu, vel etiam ex composito, ut Ignatiani Socij, reclamantibus, variásque rationes, afferentibus, cur Reipublicæ Monarchia præstaret, in principatu perseveravit, Deos quoque, ut Ignatius, hominésque testatus, intra decennium se omnem administrationem depositurum. Sed cùm ea tempora elapsa essent, rursúsque eiurare velle Imperium simularet, Senatus alios decem annos, quibus in eodem magistratu esset, decrevit: atque iterum alios decem annos, quibus mortuus est, prorogavit.

Sub idem tempus Papa Socios aliquot ab Ignatio postulavit quos hinc inde mitteret: Idq; peregrinationis Apostolicæ fuit exordium: de quo, capite de propagatione Ordinis Iesuitici, infra plura dicentur.

Papa petit aliquos è Socijs sibi mitti.

Interea cùm Societas magis magisq; cresceret, Ignatius, ut erat illi iam antea à Socijs iniunctum, totius instituti formulam, latiùs postea explicandam, ad certa capita breviter redegit. Deinde nactus opportunitatem, quód Papa Tibur se receperat, eam formulam auctoritate Apostolicâ eidem Papæ obtulit per Contarenum Cardinalem. Eam ubi perlegit Papa, non improbavit quidem: sed tamen

Ignatius sui instituti formulam concipit, et ut à Papa approbaretur petit et impetrat.

ne minùs inconsultè aliquid statuisse videretur, totum negotium tribus Cardinalibus delegavit. Hi etsi approbationem dissuaderent Pontifici, & potiùs numerum religionum minuendum, quàm augendum censerent, pervicerunt tamen Socij: nam Papa Societatem approbavit 5. Non. Octob. anno 1540. hac tamen conditione, ut in universum non plures quàm sexaginta numerarentur Socij. Triennio tamen post liberum reliquit Pontifex Paulus III. Ignatio & successoribus, quotquot vellent in Societatem adsciscere.

Ignatius fœminas à Societate sua depellit.

Regimen quoque & curam fœminarum à Societate sua prorsus depulit Loyolà. Cùm enim Elisabetha Rosella Barcinonensis, quæ eius prima literarum studia foverat, sese Romam ex Hispania contulisset, ut cum alijs fœminis ad normam & præscriptum illius viveret, ille curam fœminarum suscipere sese posse negavit: Papam quoque adijt, ac petijt, ut non ab illis modò, sed ab omnibus in perpetuum fœminarum collegijs gubernandis immunem Societatem esse iubeat. Annuit Papa, & Societati ab eiusmodi munere vacationem in perpetuum dedit, eaq; postea trinis Bullis testata & confirmata est.

Ignatius honoribus in Societate aditum obstruit.

Præterea Prælaturis & alijs honoribus Ecclesiasticis in Societatem suam Loyola prorsus omnem aditum obstruere conatus est, sed frustra, ut suo loco indicabitur.

Ignatius moritur

Febri autem ardente correptus, ut intima urerentur eius præcordia, obijt Ignatius Iesuitarum Patriarcha horâ post Solis ortum primâ, feriâ sextâ, prid. Calend. August. anno post Christum natum 1556. anno ætatis 65. suæ conversionis 35. confirmatæ verò Societatis 16. quo tempore iam tum ab ipso constitutæ numerabantur Provinciæ 12. & in ijs varia Ordinis domicilia ferè centum.

De genere mortis Ignatij.

Maffæius, qui Ignatij Loyolæ vitam descripsit, lib. 2. cap. 23. placidè ipsum defunctum refert. At Hasenmullerus, qui aliquot annis & ipse Iesuita fuit, & in multis Iesuitarum Collegijs vixit, in fine Iesuiticæ suæ historiæ sanctè testatur, Turrianum Iesuitam sæpè dixisse sibi, Ignatium in cœna, prandio, Missa, in recreationibus etiam ita à dæmonibus exagitatum, ut magnâ copiâ frigidissimum mortis sudorem fuderit. Bobadillam quoque Iesuitam sæpè fassum, Loyolam sæpiùs conquestum, se nunquam & nullibi à dæmonibus tutum esse posse. Octavianum Iesuitam, Romæ ministrum, seu Novitiorum Oeconomum, dixisse sibi, Sanctus erat pater noster Ignatius: sed circa agonem mortis ita premebatur, quasi febri correptus esset, & suspirans dixit: *Multa bona contuli in Ecclesiam Romanam: multas nostrorum provincias, Collegia multa, domus, residentias & opes Societatis nostræ vidi: sed hæc omnia me deserunt, & quò me vertam nescio.* Turrianum insuper dixisse, ipsius comitem assiduum usque ad Missæ aram fuisse dæmonem: tandem verò cum tremore ipsum obijsse: mortuúmque nigerrimo vultu conspectum fuisse, eundem affirmâsse. Cùm etiam, inquit Hasenmullerus, corpus ipsius ad templum, quod Cardinalis Farnesius extruxit, transferre vellent, testibus omnibus Iesuitarum professis, cadaveris eius ossa non sunt inventa, Iesuitis iam fingentibus, ea forsan per angelos translata esse.

Pag. 320.

Vt autem Ignatio suo, militi truculento & Ordinis Iesuitici Auctori, nec non doctrinæ, dolis, imposturis & nefarijs facinoribus Iesuiticis maiorem authoritatem concilient, multa & quidem stupenda miracula ex Ribadeneira & Maffæio recenset Gretserus in Responsione altera ad alteram Cl. V. Simonis Stenij Apologiam pro Scholijs suis ad Ignatij vitam, quæ ordine ex Stenio cum notationibus eius adscribere placuit.

Miracula quæ falsò Ignatio tribuuntur. In Responsione altera Stenij ad Resp. alteram Iac. Gretseri Apologiam pag. 3. 4.

1. *Graviter ægrotanti sanctus Petrus apparens sanitatem reddit.* (Frontispicium sanè egregium, quippe idololatricum, huic ordini pulchrè conveniens, quo nihil est pugnacius in idololatria asserenda & defendenda.

2. *Septem diebus in perpetua Ecstasi persistit. Sæpe inter orandum à sensibus abstrahitur.*

strahitur. Cùm autem sensus sint & interiores & exteriores, de utris loquatur Iesuita, indicare debebat. Nam si exteriores intelligit, facilis & expedita de somno coniectura est: si utrosque, mirer unde habeant hoc Iesuitæ, nisi forté stupidis suis discipulis persuasit Ignatius, se in tertium cœlum fuisse raptum.

3. *Maximarum rerum scientia momento penè temporis divinitus infunditur.* Huic ne fidem derogem, exemplis Apostatarum adducor. Qui enim cùm Lutherani essent, indulgentiarum nomen vix noverant, iam in sinum Romanæ Ecclesiæ recepti integra volumina de ijsdem magno labore descripta ediderunt. Ad quod sanè argumentum necessitas credo eos impulit. Abnegatio enim veritatis copiosâ venia indiget. Cæterùm olim Anabaptistis vitio vertebatur, quòd gloriarentur, copiam scientiæ sibi divinitus cōferri universis. Alia ratio Iesuitarum modò est. Pontificis privilegio quidvis & fingere & dicere illis licet.

4. *Aliquoties à terra sublimis miro splendore radiat.*

Ergo Iesuitæ nobis fingunt nova μετέωρα. Si enim Ignatius à terra miro splendore radiavit, inter μετέωρα eum referri posse quis neget? Præsertim cùm neque ex planetis neque ex stellis fixis fuerit. Superavit autem Ignatius ipsum Mosen, cuius cutem faciei legimus radiâsse & splenduisse, non tamen à terra sublimis. Etsi Hieronymus vertit cornutam fuisse Mosis faciem. Ac credo multò rectiùs facerent pictores, si Ignatij fronti cornua appingerent, quàm Mosis. Huic miraculo adiungitur appendix. *Matre cum puero* IESV *adveniente castitatis dono ornatur.* O sanctum hominem Ignatium, ad quem castitatis dono ornandum non simplex Mariæ descensus de cœlo requiritur, se etiam pueri IESV apparitio matrem comitantis. Germaniæ me miseret, quæ cogitur magnis sumptibus alere eiusmod θαυματοποιούς.

5. *Senator Venetus cœlesti iussu admonitus in publico cubantem* (Ignatium) *noctu conquirit, & in domum suam adducit.* Nomen Senatoris Veneti aveo scire, ut & modum cœlestis mandati.

6. *Quendam, qui se præ desperatione suspenderat, ad dolendum de peccatis suscitat.* Ambiguè hæc dicuntur. Possit enim aliquis suspicari, suscitatum fuisse ab Ignatio mortuum, de quo Lutherani & Calviniani valdè dubitant: alius fortasse hoc cogitabit, ab Ignatio fuisse interpellatum conatum suspēdij, quod si Iesuitis miraculum est, scire velim, quo pacto ipsi definiant miraculum.

7. *Mulierem arido à multis annis brachio ipsius abluentem pannos sanat, alia Dæmonum spectra fugat.* Quo in loco asserventur panni illi Ignatiani, non facilè prodent Iesuitæ ante Patris sui ἀποθέωσιν, hâc publicatâ proferentur in multorum salutem, & in Iesuitarum quæstum. De fugatis spectris res certa. Ex Ribadeneira enim pridem cognovimus, & ex sequentibus intelligemus, solitum fuisse Ignatium baculo abigere dæmonem.

8. *Morbo caduco à multis annis laborantem suo contactu sanat.*

9. *Diuturnam à fœmina tabem precibus abigit.* Felicem Italiam hoc medico, cuius contactus si tantum valuit, cur non ipsi claudicationem ademit? idem dico de precibus.

10. *Moribundos à morte revocat.* Cautè, neque enim audebat ponere mortuos.

11. *Multos energumenos à Dæmonibus, ægros ab incurabilibus morbis liberat.* De primo nulli litem movemus, cogitantes de vi baculi Ignatiani: de altero viderint medici Itali.

12. *Dum febri quotidianâ laborans sæpè in campo concionatur, eius verba ultra trecentos passus distinctè audiuntur.* Vento nimirum secundo, hoc addi debebat. Sic enim ἔπεα Ignatij πτερόεντα faciliùs ad auditores advolare vel deferri potuerunt.

13. *Multa futura prædicit, multa occulta & absentia divinitùs cognoscit.* Προγνώσεις illa cur non divulgantur. Fortaſſe enim plures emptores invenirent, quàm Aſtrologorum.

14. *Obſcurum ejus ægrotantis cubiculum divinus ſplendor illuſtrat.* Additur (*divinus*) aliàs enim obſcura illatis luminibus illuſtrari ſcimus.

15. *A Deo Patre cum ſocijs commendatum Ieſus in tutelam recipit.* O beatos Ieſuitas, hoc commendatore & tutore; utinam aſſcriptum fuiſſet, quibus verbis, quo geſtu, quo habitu, quibus præſentibus, quibus audientibus, quo in loco, quo tempore hæc facta fuerint.

16. *Animam Beati Hozij luce clariſſimâ circumfuſam cælum intrantem videt.* Præcedens miraculum ſi verum eſt, de præſente nemo dubitaverit. Cur enim non videat animam Hozij, qui DEVM Patrem vidit, quem nemo vidit unquam.

17. *Iudæum obſtinato animo Chriſtiana ſacra reſpuentem, tribus tantùm verbis repentè convertit.* Fortaſſe ex Hebræorum Cabala deſumpta fuerunt hæc verba, de quibus iudicent ipſi Iudæi, qui, ut puto, difficulter credent hoc, quod hîc narratur factum fuiſſe.

18. *In S.S. Euchariſtia* IESVM *aliquoties videt.* Maffæus enim ſic ſcribit lib. 1. cap. 8. in eius vita: *Dum à Sacerdote de more ſalutaris hoſtia attollitur, vidit Ignatius illâ ſpecie Chriſtum, Deum eundem, & hominem veriſſimè contineri.* Videmus & animo & oculis: de utro videndi modo loquatur, nos ignoramus. Potuit fieri, ut neutro viderit. Chriſtum enim fide intuentur Chriſtiani fideles, in quorum numero Ignatius idololatra non fuit: oculis non cernunt, niſi, ut Stephano, cœli aperti fuerint. Idem dico de cœleſti Sanctorum choro.

19. *Eius facies divino lumine ſplendens ſæpè à diverſis cernitur.* Si ſplenduit, tam ab uno, quàm à diverſis cerni potuit, & quidem ſæpè. In antecedente difficultas eſt. Sed ſi, ut eſt apud Livium, L. Martio equiti Romano flamma concionanti fuſa è capite ſine ipſius ſenſu, cum magno pavore circumſtantium militum: fieri fortaſſe potuit, ut etiam in hoc Hiſpano equite nobili ſimile quid extiterit.

20. Cœleſtes ſæpenumero voces, ſacrificans audit. (Sacrificavit in terris, unde igitur noverat è cœlo iſtas voces eſſe? quaſi verò princeps aëris ludificare Ignatium non potuerit voculis aliquibus conformatis, quæ artolatriam & idololatriam, quibus Ignatium immerſum videbat, confirmarent. Addit, multa de Sanctiſsimæ Trinitatis myſterio, Deo revelante, cognoſcit. Hæc ſi communicaſſet cum ſuis Ignatius, feliciùs & minore, credo, cum labore refutarent Arianos in Polonia Ieſuitæ.

21. Orans, ſacrificans, iter faciens, gravibus de rebus differens, Chriſtum ac B. Virginem ſæpiſsimè videt. (De duplici modo videndi paulò ante monuimus. Neutrum in Ignatium cecidiſſe aſſerimus.)

22. Dæmonem ad tentandum venientem frequenter baculo per contemptum abigit. (Si Apoſtolum legiſſet Ignatius, alia ſe armatura inſtruxiſſet adverſus tentationes Diaboli. Nam baculo puto, non magis abigitur, quàm ture, vel aqua luſtrali.

23. Suæ ſplendore faciei graviter ægrotantem ſanat, & cubiculum obſcurum illuſtrat. (Plus hoc Pſeudomiraculum tribuit Hiſpano militi, quàm filio Dei Scriptura. Neque enim uſpiam legimus filium Dei ſanâſſe ægrotantes ſplendore faciei. Atqui ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος. Quod idem de ſuo patre pronunciant ſatis impiè Ieſuitæ. Quid enim præter ſolem obſcura illuſtrat?

24. Dæmones ſæpè Laureti apparentes poſt multa remedia fruſtra ab alijs ſuſcepta,

suscepta, per Epistolam fugat. (Apparet valdè familiarem fuisse Diabolum Ignatio, cum quo etiam per Epistolam egerit. Notet hîc lector novum genus fugandi dæmones.)

25. Quidam incendium ei per iniuriam imprecatus, subitò ipse incendio extinguitur. Duorum mortem ei intentantium, unus repentè obrigescit: alter divinâ voce terretur. Multiplex hoc est miraculum. (Puerum aliquem incendio perire, fidem non superat. Sed repentè obrigescere hominem, illud ad μεταμόρφωσιν Ovidianam relegandum. De divinâ voce etiam quæstio moveri possit à curiosis.)

26. Multis se post mortem sæpè ostendit, & deinceps, quo obijt temporis momento magnâ collucens gloriâ apparet: (Diabolus, credo, assumptâ specie Ignatij Iesuitis illudit interdum. Nam quòd magnâ collucens gloriâ apparuerit eodem momento, quo obijt, suspicionem nobis non minuit, scientibus etiam Diabolum se posse transformare in angelum lucis.

27. Corpus illius effossum multis luminibus fulget (appositis illis pro more à Iesuitis:) addit, Cœlestis harmoniæ concentus sæpè audiuntur (ad sepulchrum, credo, Ignatij.) O stolidos nostros Germanos, qui Romæ aliquãdiu commorantes Symphoniam illam angelicam barbarè aspernantur.

28. Multas à partu, à vitæ discrimine, multos à pestilentia & gravibus morbis, tentationibúsque eripit. (Hac ratione numerum Divorum imminuent Iesuitæ: Surrogabitur Rocho Ignatius, itemq; Cosmæ & Damiano ac Christophoro, imò ei etiam, quæ in Papatu Iunoni Lucinæ successerit.)

29. Dæmoniacos liberat, cæcis visum, surdis auditum, moribundis vitam & salutem reddit.

Has visiones & similia Miracula plura Iesuitæ referunt, ut Ignatij sui doctrinam, instituta, Regulas & alia ijs confirment, & pro veris, hominibus obtrudant. Vnde verò, vel à quo illa habent? A Iesuitis, præsertim à Maffæo & Ribadeneira, qui Vitam Ignatij conscripserunt. Maffæus authorem nullum nominat: Ribadeneira dicit, se illa habere à quodam Vuilhelmo Consalvo, Consalvus autem ab Ignatio Loyola, qui ei annum ferè ante suum obitum hæc omnia communicârit. Nemo autem hæc miracula vidit, nec ijs interfuit: solus Ignatius narravit, Petrum, itémque Virginem Mariam sibi apparuisse: bis se à diabolo invisibili specie tẽtatum esse: se Sacro Sanctam Trinitatem in cœlis: Christum etiam corporaliter in hostia, animam quoque Hosij in cœlum ascendere vidisse. Deum insuper sibi monstrâsse modum, quo universum mundum creârit: Iesum Christum denique promisisse, quòd ei propitius esse velit Romæ. Hæc omnia solus Ignatius communicavit Consalvo. Quis autem Loyolæ, homini superstitioso, & idololatræ credat, præsertim in propria causa?

Iudicium de miraculis Ignatij.

Quæritur etiam, si maximè talia miracula edidisset Ignatius, An propterea ea doctrina, instituta, &c. pro veris suscipienda sint, quæ videmus multis & magnis miraculis comprobari? Iesuitæ aiunt, nos negamus. Ratio negationis est, quòd Deus propter peccata hominum permittit interdum etiam per falsos Doctores, perq; malos & impios homines miracula edi, Exod. 7. & à Paulo 2. Thess. 2. Antichristi adventus describitur secundùm operationem Satanæ, cùm signis & prodigijs mendacibus. Vnde Cyrillus quoque lib. 7. cap. 13. in Evang. Ioh. *Miracula*, inquit, *nihil adijciunt sanctitatis homini, cum malis & reprobis id etiam competat, dicente Domino apud Matth. Multi dicent mihi in die illa, Domine, &c.* Ergò ut possimus vera miracula, quibus credendum, à falsis discernere, oportet definire quænam sint miracula vera; externa scilicet quædam opera & facta, in admiratione

An doctrina pro vera habenda sit quæ miraculis comprobatur.

Quæ miracula vera sint, & quomodo à falsis distinguenda.

apud homines habita, & talia revera, qualia apparent divinâ virtute, & ad declarandam doctrinam fidei, vel promissionum divinarum, vel potentiæ Dei veritatem & certitudinem, & ad Dei gloriam edita. Hæc definitio ex causis collecta est, atque ex ea intelligi potest, quomodo vera miracula à falsis sint distinguenda. Vera habent Deum authorem, cuius vi atque virtute fiunt præter naturæ ordinem, nec ibi est aliqua impostura, in eum quoque finem eduntur, ut Deum ritè colamus, eiusq; verbo, missis erroribus, fidem habeamus. Falsorum author est Satanas, qui illa vel per seipsum, vel per impostores, tanquam organa edit, idque varijs modis. Non igitur negamus, multa in Papatu fieri, quæ pro miraculis habeantur, cùm nihil sint minùs, sed imposturæ, doli & fraudes Monachorum, sacrificulorum & similium superstitiosorum hominum: de quibus Nicolaus Lyra in cap. 14. Danielis etiam conqueritur, dicens: *In Ecclesia Dei populus sæpè decipitur à sacerdotibus fictis miraculis lucri causâ.* Huius generis plurima apud Gentes quoq; accidisse legimus, ut est videre apud Eusebium lib. 3. de vita Constantini: & lib. 9. Ecclesiast. hist. cap. 3. & alibi. Secundò concedimus multa in Papatu verè fieri, minimè tamen pro veris miraculis habenda sunt, cùm reliquæ causæ, quas in veris & propriè dictis miraculis spectari oportet, desiderentur, inprimisq; cùm abducant homines à Deo ad idola, & à veritate religionis ad superstitiones.

De miraculis iudicandum ex veritate doctrinæ, non contra.

Tutissimum igitur semper fuerit, ex doctrinæ veritate de miraculis iudicium facere, non de doctrina ex miraculis. Et hoc consilium Deus ipse Deut. 13. dedit nobis, & Chrysostomus in Oratione 5. adversus Iudæos docet, miraculis credendum non esse adversus sacram Scripturam. In hanc sententiam Augustinus quoq; contra Faustum Manichæum lib. 13. cap. 4. scribit: *Si faceretis maximè miracula, ea tamen ipsa in vobis caveremus per instruentem nos Dominum, & dicentem: Exurgent multi Pseudochristi & Pseudoprophetæ, & facient signa & prodigia multa, ut fallant, si fieri potest, etiam electos,&c.* Vsque adeò nihil credi voluit adversus confirmatam Scripturarum authoritatem, quæ fidem suam in rebus ipsis probat,&c.

Nec illud omittendum videtur, quod in diligenti authorum lectione observavi, à nullo fidedigno authore veteri eiusmodi falsa & mendacia signa, ad confirmandum cultum Deorum alienorum, variasq; superstitiones, excogitata, referri, qualia post Gregorij Magni demum tempora, cùm omnis generis superstitiones catervatim in Ecclesiam irruerent, & hodiè à Iesuitis de suo Ignatio referuntur.

Frustra igitur Richeomus Iesuita in Expostulatione sua Apologetica cap. 74. pag. 522. gravissimè accusat nostros, inprimis autem Stephanum Pasquierium nobilem Advocatum in Parlamento Parisino, quòd summè contemnat & derideat in suo Catechismo Iesuitico lib. 1. cap. 17. pag. 187. miracula & visiones Loyolæ: *Horribile*, inquit, *dictu cogitatuq; est, quàm profana maledicta Diagoras Francus* (Pasquierium intelligit) *effundat in miracula, quæ rerum omnium præpotens Deus per Ignatium de Loyola edidit, ut Iesuitarum Ordinem prorsus everteret, eorum institutum perderet, famam profligaret, pacem affligeret,&c.*

Et Gretserus contra Stenium, *Calvinianos Ignatii Loyolæ miracula ridentes, similes esse dicit Iudæis, fidem Christi miraculis derogantibus.* Ita claudo & truculento Marano ac profano militi tantundem tribuit, quantum omnipotenti Dei Filio, blasphemiâ inter Christianos non ferendâ.

Ignatius canonizatur.

Tandem ob hæc miracula, & fidelem operam, sedi Rom. iam nutanti & vacillanti præstitam, canonizatus & in numerum Papisticorum Deorum à Papa relatus est Loyola.

Tres conciones à Iesuitis in canonizatione Ignatij habitæ ac editæ.

Ediderunt autem Iesuitæ tres Conciones in die festo solenni Canonizationis seu Beatificationis Ignatij Loyolæ, tanquam à Dominicanis Hispanis habitæ fuissent, & in Gallicum Idioma translatæ. Titulus namque earum hic erat: *Tres eximiæ Conciones in solenni festo Canonizationis, sive Beatificationis, gloriosi Patriarchæ*

Beati

Beati Ignatij, Fundatoris Societatis Iesu: quarum prima est per Reverend. Patrē & Doctorem Petrum de Valderanna, Priorem Conventus S. Augustini Hispalensis: Altera per Reverend. Patrem & Doctorem Fr. Petrum Dozam, Ordinis S. Dominici in Conventu Valentiæ: Tertia per Reverendum Patrem Præsentatum, Fr. Iacobum Rebulosam, prædicti Ordinis S. Dominici in urbe Barcelonensi, &c. Excusæ Pictavij per Antonium Menierum impressorem & Bibliopolam Ordinarium Regium Academiæ Pictau. anno 1611. Sed fraus suboluit tandem; & deprehensum est, tres has conciones à Iesuitis conscriptas, habitas & publicatas fuisse.

Iesuitæ suo Ignatio divinos honores tribuunt.

In his Concionibus Iesuitæ Ignatio suo Loyolæ tantùm non divinos honores tribuunt, quales S. Scriptura nulli vel Prophetarum vel Apostolorum tribuit, ac Deum faciunt: id quod ex 4. his excerptis artic. harum concionū facilè intelligetur. In prima concione Petrus de Vualderanna sic inter alia ait pag. 54. & 55. *Scimus equidem Moysen virgâ suâ, quam manu ferebat, miracula in aëre, in terra, in aqua, in petris & paßim, ubi consultum illi visum fuit, stupenda edidisse & admiranda, adeò quidem ut ipsum Pharaonem cum universo exercitu in mare rubrum præcipitârit & submerserit, verùm ineffabilis divini nominis; quod virgæ isti seu baculo insculptum fuisse Doctus ille testatus Episcopus Avillanus asserit; virtute, ista miracula edita fuêre. Quòd autem creaturæ, agnoscentes supremi Regis & Domini sui ordinationes, nomine eius signatas & subscriptas, obedientiam illi præstiterint, hoc non tanti erat faciendum: nec etiam magis mirum vobis videri debet, per Apostolos tot tantaq; contigisse miracula, siquidem ea omnia in nomine Dei fiebant, operante videlicet virtute eius & potentiâ, quam illis concesserat, & tanquam sigillo suo consignârat, cùm ait: In nomine meo Dæmonia eijcient, linguis loquentur novis, &c. Quòd autem Ignatius suomet ipsius proprio nomine chartæ inscripto, plura quàm ipse Moyses, miracula, & totidem edat, quot Apostoli: quòd sigillum ejus tantæ authoritatis penes creaturas obtineat, ut subitò illi obediant; Hoc; hoc ipsum est, quod in summam eius admirationem nos inducat.*

Secundus artic. est pag. 81. eiusdem concionis: *Quoadúsq; Ignatio vivere hîc contigit, vita eius & mores tám graves, tám sublimes, ipso etiam cœlo sic statuente, extiterunt, ut nemini nisi Pontificibus, Divo scilicet Petro & Imperatricibus, Deiparæ videlicet Virgini: deniq; Monarchæ supremo, Deo Patri, eiusq; sanctißimo Filio, eos intueri & videre, tanquam ex singulari gratiâ fuerit concessum.*

Tertius est in Concione Fr. Petr. Doz. pag. 111. & pag. 112. *Extra dubium est, reliquis religiosorum Ordinum fundatores in favorem Ecclesiæ missos fuisse, &c.* NOVISSIME AVTEM DIEBVS ISTIS LOCVTVS EST NOBIS IN FILIO SVO IGNATIO, QVEM CONSTITVIT HAEREDEM VNIVERSORVM, &c. *Nec ei quicquam in hoc genere laudationis deesse videtur, quàm,* PER QVEM FECIT ET SECVLA.

Quartus articulus est in Concione Fr. Iacobi Rebulosæ pag. 207. *Ignatius, inquit, Martyr tam singulari affectu erga S. Patrem Pontificem Romanum, tanquam legitimum successorem Iesu Christi, eiusq; vicarium in terris, &c. devotus erat.*

Censura Sorbonæ super tribus his concionibus.

Cúm autem hæ Conciones in Galliam importatæ essent anno Domini 1611. & sacra Theologiæ Facultas Parisiensis die primâ Octob. eiusdem anni; post solennem Missam sua ordinaria haberet Comitia in Aula Collegij Sorbonæ, tum Magister Ioannes Tilesac, Doctor eiusdem Facultatis, Curio S. Iohannis, Ecclesiastes Parisiensis Ecclesiæ, retulit, aliquos Parisinæ urbis viros, ad se has tres Conciones detulisse, & scire percupere, utrum Facultas Parisiensis gratam ratamq; earundem approbationem habeat, factam à Fr. M. Matthæo Le Heurs Doctore eiusdem Facultatis, & quid præsertim sentiat de quatuor istis articulis quos modò recensuimus, qui permultis Catholicis offendiculum præbeant. Quâ auditâ supplicatione, & præfatis quatuor articulis maturè & diligenter examinatis: Facultas attendens, ex verbis etiam malè prolatis hæreses nasci, ut apud Magistrum

Sententiarum docet Hieronymus (non obstante intercessione Magistri Andreæ Ducal, asserentis, prædicta omnia benignis interpretationibus approbari posse) censuit: Quod ad primum, istam loquendi formulam, qu, nomen Creaturæ nomini Dei omnipotentis æquari videtur: præterea extenuantur miracula, eo, quód Dei nomine edita fuerint: denique miracula non ita certa, miraculis indubitatâ fide catholicâ tenendis præferuntur, esse scandalosam, erroneam, blasphemam atque impiam. Quoad secundum, istam assertionem, quæ fingit, aliquid boni Deo accessisse ex visione creaturæ, scandalosam esse, ac manifestã hæresin præ se ferre. Quoad tertium, accommodationem huius textûs literalis D. Pauli: Novissimé autem locutus est nobis in filio Ignatio, &c. alteri quám Christo, esse scandalosam, erroneam, & meram blasphemiam & impietatem redolere. Quoad ultimum articulum, duas habere partes inter se pugnantes, quarum altera alteram destruat: & posterior quidem, Papam esse Vicarium in terris, Catholica est: prior veró, Papam esse legitimum successorem Christi, modum loquendi omninó hæreticũ continet.

QVAE SIGNA ADVENTVM IESVITARVM PORTEDERINT.

Monstrum marinum.

Circa adventum Ignatij & Iesuitarum monstrũ marinũ in Noruegia captũ est mari procelloso: cui viso, Monachi nomẽ imposuerũt. Humanâ.n. facie videbatur, sed rusticâ capite raso & lævi, humeros cõtegebat veluti Monachorũ cucullus. Pars infima in caudã latã desinebat: media multó erat latior, sagi militaris figura. Hanc effigiẽ D. Conrado Gesnero Tigurino dono misit illustriss. Margaretha Navarræ regina. Ea á viro nobili hanc effigiẽ acceperat, qui similẽ ad Carolũ V. Imperat. in Hispania tũ agentẽ deferebat: ille reginæ affirmavit, se mõstrũ hoc in Norvegia captũ vidisse post gravissimas tẽpestates undis & fluctibus in littus eiectum: locumque designabat Diezũ iuxta oppidum Den Eloph. Eiusdẽ monstri figurã D: Gesnero retulit Gisbertus, Medicus ex eadẽ Norvegia Romã ad se missã esse. Georgius Fabricius eandẽ imaginẽ ad Gesnerũ misit cum descriptione huiusmodi: Piscis hic captus est in mari Balthico iuxta Elboæã oppidũ, quod miliaribus quatuor distat á Coppẽhaga, Danici regni metropoli. Caput, collũ, humeri, thorax humanâ specie: caput rasum ut Monachi: de collo, humeris, thorace cucullus quasi pependit, qui nigris & rubeis maculis fuit variatus. Cucullus desijt in fimbriã, quali perizomate lũbos & femora tegere solemus. Brachiorũ loco pinnæ fuerũt, pedũ quoque cauda piscis. Totius monstri lõgitudo quatuor cubitorũ: ad regẽ delatum & tostũ ob raritatẽ & miraculum asservatũ est: captũ anno salutis 1546. Bellonius addit, nullã vocem edidisse, præterquã suspiria quædã, summum mœrorem ac luctũ referẽtia. Huic simile monstrũ in Gallico etiã Oceano propé Burdegalas, eodẽ ferẽ tẽpore captum, quidã Gallus eidem Gesnero scripsit. Homines in littore ambulãtes hoc mõstrũ libenter allicit, & coram eis super aquas ludit: quód si hominẽ ad mirantem appropinquare viderit, appropinquat etiã ipsum: & si quâ potest ratione, hominẽ capit, & trahit in profundũ, ut carnibus eius satietur. Hoc monstro marino, Monachum referente, clementissimus Deus mundo significare voluit, emersisse in terris duo Monachorũ monstra, Iesuitas videlicet & Capucinos: qui monstri illius ingenium egregié referentes, doctrinâ & eruditione, item verbis & hypocriticâ suã sanctitate, alijsque miris artibus ad se pelliciant homines, & in sui admirationem adducant: quósque sic illaqueatos teneant, hos in profundum barathrũ errorũ ac superstitionum horribiliũ demergant, & tandem in abyssum infernalem præcipitent, proindeque sibi ab istis diligentissimé caveant qui æternum perire nolint.

Ingentes locustæ.

Referũt etiã historici, an. 1541. qui eũ, quo cõfirmatus fuit Iesuitarũ Ordo, sequutus est, in plurimis Europæ provincijs incredibilẽ ingentiũ locustarũ multitudinem subitó exortã fuisse. Hæ primó nullas habebãt alas, sed magnos dabãt saltus: pauló post quatuor adeptæ sũt, tãtãque multitudine provolãrũt, ut duo milliaria in longũ & latũ cubito tenus ita occuparẽt, ut Solis quoque splẽdorẽ á toto illó terræ spacio suã

densitate

densitate excluderent. Dici non posse affirmant earũ regionum incolæ, quantũ damni dederint rebus humi nascentibus, vastantes & depascentes omnia ad radices usq;. Transvolâsse aiunt aquas, arbores, ædes & obvia quæq;: cumq; earũ alæ succrevissent, fuisse humani digiti magnitudine, & tunc atrocius multò grassatas in fruges, & ea, quæ in usus hominum necessarios gignit terra: totâ æstate nullâ vel vi vel arte earum sævitiam retardari potuisse, sed in autumno demum cœlo frigescente, extinctas esse, atro post se relicto semine, unde sequenti anno alij vermes orti sint. Mortuas pecudes edisse avidissimè, porcos imprimis, ut Lauren. Surius testatur in comment. suis hist. qui se illis mirè farserint: creditumq; tum fuit, non absimiles extitisse illis Ægyptiacis, quarum in Exodo fit mentio.

Hoc prodigio Deus absq; dubio Iesuitas & Capucinos nuper natos significare voluit. Locustas enim monachorum greges denotare, ita manifestũ est ex Apoc. 9. ut longâ probatione non egeat. Et sanè hæc locustarum istarum descriptio, quę non à me conficta, sed ex Pontificiorum Commentarijs desumpta est, Iesuitis & Capucinis egregiè cõvenit. Nam isti quoq; ab initio nullos habuêre alas, hoc est, in nulla existimatione fuerunt, quum author eorum fuisset aliquandiu miles & literarum omniũ prorsus rudis atq; ignarus. Literarũ autem cum aliquã notitiam acquisivisset, & discipulos nactus esset, pauci tamen erãt numero, illiq; ipsi à clero Rom. valdè exagitabantur, multisq; molestijs afficiebantur. Mox tamen ac alas nacti sunt, id est, quã in authoritate & existimatione aliqua haberi cœpissent, mirum in modum creverunt, & longè lateq; dispersi sunt per totam Europam, florentissimis pascuis, hoc est, Ecclesiæ Dei maximum inferentes damnũ. Quemadmodũ verò istæ locustæ brevi extinctæ, & suavissimus cibus porcis factæ sunt, ita sperârim ego, novorum istorum Prophetarum interitũ præ foribus esse, quũ iam videamus, ob deprehensam eorum hypocriticam seu fucatam sanctitatẽ, dolos, fraudes & imposturas, authoritati ipsorum plurimùm indies decedere. Quid verò in ultimo illo & universali totius mundi iudicio, quod propè est, Dominus & Servator noster cum illis acturus sit, iustus ille iudex & Ecclesiæ suæ fidelissimus vindex solus novit: quem ego rogo supplex, ut citò citò veniat, Amen.

CAPVT II.
DE NOMINE IESVITARVM.

De etymologia nominis Iesuitarum variæ sententiæ.

QVia res & appellatio seu nomen ordinis Iesuitarum novũ est, ideò etiam, ut fieri solet, variæ ortæ sunt de Etymologia nominis Iesuitarũ disputationes. Nolim autẽ ego tantã Grammaticorũ litem meã facere, sed solũmodo varias opiniones recensebo, & deinde lectori liberũ permittã iudiciũ. Quidã igitur Romano more quæsiverũt etymologiã: Sicut enim olim Rom. Imperatores dicebantur Africani, Germanici, Asiatici, &c. non quòd amici & socij illorũ populorum essent: ita dictos Iesuitas putãt, quasi professos & iuratos hostes IESV. Alij ex histor. Vet. Testamẽti παραν̓ομασίας quæsierunt, dictosq; putãt Iesuitas, quasi Giezitas, vel Esauitas, aut certè Iebusitas. Et historiæ sanè illæ nõ malè ad Iesuitarũ sectã quadrãt. Sunt qui arbitrant ex Germanica lingua rationẽ appellationis posse cõmodiùs & meliùs inveniri: nec immeritò, quũ debeant esse Germanorũ Apostoli. Sunt autem duo potissimũ in Germanica lingua idiomata. Si itaq; iuxta idioma germanię inferioris vocabulũ examinetur, etymologia erit Jesuweit/ quasi qui & ipse longè sit à Iesu, & procul abducat à Iesu. In idiomate verò Germaniæ superioris dicitur Jesuweitter/ quasi Jesu wieder. Est enim inter t. & d. symbolismus usitatus, ut Tuffiher: & Duffiher. Et sicut nomina sæpe sunt fatalia, ita Iesuitæ ipsâ appellatione præ se ferunt caracterẽ bestiæ Apocalypseos. Vocatur autẽ homo ille peccati à Paulo ἀντικείμενος, à Ioh. Antichristus. Sicut igitur Germanicè ad verbũ diceretur Gottswider vnd Christowider/ ita hæc secta vocatur Jesuwider: oppugnat enim præcipuè nomen Iesu, *quod ipse salvum faciat populum suum à peccatis eorũ*, Matth. 1. & Act. 4.

Non est aliud nomẽ datum hominibus, in quo oporteat salvari. Sunt præterea Grammatici quidã, qui per usitatas in Scholis figuras προσθεσιν scilic. & ἀφαίρεσιν etymologiã quærunt, & disputant primã syllabam superfluè additam: vero aũt nomine sine figurâ appellandos esse *Suitas*, quos Horatius vocat *Epicuri de grege porcos.* Et durior sanè videri potest hæc derivatio, sed ipsi ostendunt tales etymologias in Pontificiæ religionis sectatores esse usitatas. Qui enim vocantur Canonici regulares, vitâ & factis demonstrant se primâ syllabâ dempta esse *Gulares.*

Cúm autem Romæ vel nata, vel certè confirmata sit hæc secta Iesuitarum, volunt nonnulli, non quærendam esse vel Hebraicam, vel Germanicam, sed Romanam, seu Latinam etymologiam, & concedunt, dictos esse Iesuitas, quód symbolum, regula & summa professionis ac vitæ ipsorum sit IESVS seu IESVVITA. Sic etiam Gretserus contra Simonem Stenium Iessæos Iudæorum ὁμωνύμους contendit esse Iesuitis, ut qui à Iesu Iessæi dicti sint. At veró si hoc verum esset, Philo & Iosephus Iudæi, & propterea Christi ac Iesu nominis hostes, non tam exquisitis laudibus Iessæos extulissent.

Rectène autẽ, vel secus hoc nomen Ordini illorum tributũ sit, postea videbimus.

Ignatiani unde et à quo Iesuitarum nomen habeant.

Nunc inquirendum à quo hunc titulum satis superbum habeant, & quis eum tribuerit illis. De hoc Ioannes Petrus Maffæius lib. 2. cap. 5. Vitæ Ignatij Loyolæ sic ferè scribit: *Cúm navigationis Hierosolymitanæ consilia Ignatio & socijs in irritum cecidissent circa annum* 1537. *Romam Ignatium contendisse. Orandi autem causâ non longè ab urbe templo ingresso, statimq́; abstracto à sensibus clarissima in luce per speciem illi sese Deum Patrem ostendisse, & Iesu filio, baiulanti crucem, & crudelissimis affecto supplicijs, præsentem Ignatium, sociosq́; absentes commendâsse: quos ille cúm in fidem ac patrocinium recepisset, ad Ignatium placido ac sereno vultu conversus, hæc verba locutus sit:* EGO VOBIS ROMAE PROPITIVS ERO: *atq́; hoc ipsum vel inprimis fuisse causæ, quód Ignatius cõfirmatæ postmodum Societati salutare potissimúm nomen* IESV *indiderit.* Refert idem Ribadeneira in vita Ignatij lib. 2. c. 12. P. Annibal Codretus quoq; Iesuita hunc titulum ad eandem originem refert: scribit enim, *Societatem suam hoc nomen assumpsisse, quód cœlestis Pater, omnes qui in ea sunt, tanquam Socios adjunxerit & commendârit filio suo Iesu, qui eos etiam pro talibus agnoverit & receperit.*

Quâ fide autem hæc illorum narratio digna sit, Lector, quæso, attendat. Maffæius dicit, hanc visionem vel imprimis causæ fuisse, cur Ignatius confirmatæ postmodum Societati nomen Iesu indiderit. Si hoc verum est, Ignatius titulum hunc Societati suæ dedit, non ante sed post confirmationem demúm. Atqui hunc titulum ante confirmationem usurpârunt, ut in supplicatione sua ad Paulum III. Papam pro confirmatione impetranda his verbis indicant: *Quicunq́; in Societate nostra, quam Iesu nomine insigniri cupimus, sub crucis vexillo militare vult, &c.*

Quæro etiam, si hæc visio verè facta est, & Ignatius, cúm primúm Romam venit, illam Petro Leinez, qui post eum Generalis creatus est, ordine exposuit, ut Maffæius & Ribadeneira referunt, cur occultavit eam Leinez, ijs maximè temporibus, quibus summa necessitas postulabat, ut eam manifestaret? Cur eam nõ Parlamento & Facultati Theologicæ Parisiensi opposuit, cúm interdicerent eis, ne hũc titulum usurparent? In promptu causa est: Quia de hac visione tum adhuc nihil nôrant, vel tam pudendæ fabulæ eos tunc adhuc temporis puderet.

Dicant etiam Iesuitæ quo in loco post Christi ascensionem in cœlos, à quibus & quo tempore vnquam audita sit vox Patris cœlestis. Quis etiam credat Filium Dei cœlo descendisse, ut ferocem ac truculentum militem Hispanúm, & insignem idololatram alloqueretur, & propitium se Iesuitis futurum diceret Romæ, quæ Antichristi seu filij perditionis sedes est, quæ, ut Abbas Vrspergensis testatus est, per malitiam hominum, non per religionem orbem vicit: ad quam trahit homines non ipsorum devotio aut pura conscientia, sed scelerum multipli-

cium

cinum perpetratio, & litium decisio pretio comparata. An non Christus ipse dixit: *Si quis vobis dixerit, Ecce, hic est Christus, ecce illic est, nolite credere.* Ab eo igitur tempore, quo Monachatus exortus est, vix crediderim crassius mendacium inter tot myriades fabularum monasticarum à quoquam publicatum fuisse, & tamen eiusmodi homines orthodoxos mendaciorum subinde insimulant.

Cúm igitur hoc mendacium olfaceret Montaignes Iesuita, & vanitatem huius fabulæ intelligeret, noluit illam defendere, sed alio dolo ac fraude usus est, asseruitq́ *Papam & Concilium hoc titulo Iesuitarum Ordinem coronâsse.* Idem asserit etiam de la Fon. c. 35. inquiens: *Populum sic ordinis hujus viros appellâsse, quód eorum Societas à sancta Sede de nomine Iesu appellata sit.* Et pauló post ait: *Iesuitæ non se Iesuitas nominârunt, sed S. Sedes eos Societatem Iesu appellavit.* Ex quo intelligitur, ne hunc quidem de la Fon. fidem aliquam huic fabulæ tribuisse, cúm mentionem eius nullam prorsus faciat, nec titulum hunc ad visionem istam, sed ad alium authorem referat. Si autem & ipse primam saltem Pauli III. Bullam legisset, facilè intellexisset, neq́ S. sedem, hoc est, Papam, sed Ignatium cum Socijs hunc titulum iam tum in supplicatione ad Pontificẽ sibi tribuisse. Sed demus hoc maximé Iesuitis, visionẽ hanc veré factã fuisse, modó illi hoc nobis vicissim dent, Ignatiũ Loyolam, vel aliũ nomen hoc Societati huic indidisse, à Iesu quidem, sed nõ à vero illo Iesu Filio Dei, sed ab illo mirabili Iesu, qui Ignatio vertigine correpto, dũ Romã proficiscitur, secus viam apparuit, os habitumq́ gerens monachi, qualẽ hodié Iesuitæ circũferunt.

C. 66. de la Verité defend.

Quemadmodum aũt, ut P. Boquinus in Assertione contra Iesuitas docet, vehementer probandũ, quód novi isti socij per hanc à se confictam appellationẽ non obscurẽ significãt, se improbare atq́ adeó damnare antecedentiũ Ordinum authores, qui his cognomina ab hominũ nominibus petita indiderũt, suosq́ discipulos Franciscanos à Francisco, Dominicanos à Dominico, Benedictinos à Benedicto, Augustinianos ab Augustino, &c. nominârunt (quâ re ipsos non exigua schismatũ atq́ superstitionũ sparsisse semina constat) & eos revocant ad Iesum Christũ, ut unicum veræ religionis fontẽ & caput (à quo illos descivisse sibiq́ effodisse cisternas, quæ aquas non continẽt, illa cognomina testificantur) ita quoq́ vehementer improbandũ, & hæc ipsorũ audacia atq́ temeritas reprehendẽda, quód repudiato omniũ, qui Christo nomen dedêre cõmuni titulo iã olim recepto, cuius author est Spiritus sanctus, & quod apud oẽs pios maiores summo in honore semper habitũ fuit, aliũ hactenus inauditũ minimeq́ ipsis cõvenientẽ, & cum nõ parva Christi, omnium piorũ Servatoris, contumelia coniunctũ, confingere, sibiq́ privatã authoritate indere ausi sint. Novũ esse Iesuitarũ cognomentum nemo est qui nesciat. Novitatem autẽ cúm in omnibus rebus, tũ maximé in religionis causa oẽs pij & docti vehementer fugiendam esse rectè præcipiunt, quod & suo exẽplo Apostoli confirmârunt. Nam cũ Evangelica doctrina novitatis nomine infamaretur initio ab hostibus, ipsos & inprimis Paulũ seduló dedisse operã, ut istã calumniã depelleret, ex ipsorũ scriptis manifestè cognoscimus. Et sanè nova nomina cur nisi novis rebus significandis inveniantur? Vocabula quidẽ nova fingere rebus novis, non improbatur ipsi quoq́ Hieronymo in c. 1. epist. ad Gal. sed tũ id faciendũ esse idem existimat, dum vel utilitas, vel necessitas suadet vel potiús urgent. At cũ Iesuitæ ad hoc coisse & prodijsse videri velint, ut antiquam pietatem restituant, quæ ipsos vel utilitas inducere, vel necessitas cogere potuit ad hoc cognomentũ confingendũ? Primùm novo nomine diversum ab eo quod instituerunt, promittũt: atq́ ita fit, ut ipsi à seipsis dissideãt. Deinde vetustæ doctrinæ atq́ religioni qui convenit nova appellatio? Nihil certè magis quâm veteri vestimento, iuxta sententiã Christi, particula rudis panni. Præterea si Propheticam & Apostolicam doctrinam pariter & religionem tradere instituerunt, quæ stultitia est, rem ut verissimam ita & vetustissimam novâ ac fictâ appellatione suspectam odiosamq́ reddere?

Iesuitarum nomen schismaticũ.

Videamus etiam num recẽs fabricata hæc appellatio Sectæ huic schismatis notã manifestè inurat: ut hoc pacto ipsi criminis rei fiant, de quo nos tamẽ perpetuò hodie accusant. Deus concordiam & unitatem Ecclesiæ suæ omnibus modis cõmendavit; unde etiam eiusdem Patris voluntate & consilio effectũ est, ut oẽs uno Christianorum nomine dicti notatiq; fuerint, iam inde ab initio istius per Evãgelij prædicationẽ aggregationis: Ideoq; hanc appellationem unitatis illius velut Sacramẽtum quoddã atq; vinculum constat esse. Apparet etiam in eodem cognomine esse inclusam religionis professionem. Hoc igitur vinculum unitatis dissolvit quisquis aliam sibi asciscit appellationẽ, quod etiam Paulus manifestè docet 1. Cor. 1. Abnegationis quoq; & defectionis species est, aliud sibi sine ulla necessitate affingere nomen. Exstat enim in Gratiano 11. quæst. 3. Paragraphus ex Augustino citatus, qui docet, *Eum qui se Christianum esse negat, negati simul Christi convinci.* Ac mirabile sanè est, quòd Iesuitæ sic coisse videri volunt, ut dispersa Ecclesiæ membra colligant, interq; se coagmentent, cùm ipsi interim sine authore, sine causa, malo perniciosoq; exemplo separationem in Ecclesia instituerint.

At fortassè dicturi sunt, id se finxisse & assumpsisse cognominis, quo significaret, nomineque ipso profiterentur se esse Iesu cultores, hoc est, in eum se credere, ipsi fidere, omnemq; suam salutem ab eo expectare. Sed quæ non est curiositas aut vanitas tantũ, verùm etiam iniquitas, id quod omnibus pijs est commune & Christiano cognomine continetur, ac cœlesti spiritu authore significatur, paucos sibi vindicare, eiusq; rei causa privatã authoritate novum sibi confingere & asciscere titulũ? Aut si quid privilegij & prærogativæ obtendit novus hic Ordo, diploma proferant verè Apostolicum, id est, non à Romana seu Babylonica, sed cœlesti curia profectum, & omnibus examinandum iudicandùmque exhibeant. Sed nisi me animus vehementer fallit, scio quam ob causam Christianorum cognomine repudiato, novum & prioribus seculis incognitum, Iesuitarum scilicet confinxerint sibiq; elegerint istiusmodi in Italia nati homines: nimirum, ne viderentur stupidi & stolidi, quòd Italico idiomate per hominem Christianum stolidum ac stupidum significare ac intelligere soleant, ut Christianus Franken, in Iesuiticis castris educatus, in Colloquio suo Iesuitico testatur.

Obijcit etiã Gretserus contra Steniũ, *Si fideles rectè à Christo nominentur Christiani, se quoq; & sui Ordinis homines ac Socios non minus rectè nominari Iesuitas à nomine Iesu.* Respondeo: Filius Dei Iesus appellatur ideò, quod nos salvet ab omnibus peccatis nostris, & quòd aliunde salus nec peti debeat, nec alibi reperiri possit. Christus aũt vocat ideò, quod à Patre ordinatus & à Spiritu sancto vnctus sit Propheta ac Doctor, qui nobis arcanum consiliũ & oẽm voluntatem Patris de redemptione nostra patefecit: & sũmus Põtifex, qui nos unico sacrificio sui corporis redemit & assiduè pro nobis apud Patrẽ deprecatur: & Rex, qui nos suo verbo & Spiritu gubernat & partam nobis salutem tuetur & conservat. Ab hoc Christo nos rectè Christiani vocamur, quia per fidem sumus membra Christi & vnctionis ipsius participes. Iesuitæ autem perperam à Iesu sic nominantur: non enim salutem hominibus dant, sed potius auferunt, homines à Iesu Servatore abducẽdo ad nescio quos tutelares Divos. Adde quòd Christiani vocamur expressè & disertè in scriptura, ut Act. 11. 26. quum Iesuitæ nullibi vocemur vel in veteris vel in novi Testamenti libris.

Nomine mutato se de Societate Iesu appellarunt.

Ad has igitur absurditates, quantum conijcio, leniendas, difficultatesq; quas hactenus enumeravimus, tollẽdas, inventa est ab ipsis cognominis huius Periphrasis, & à quibusdam in ipsorum scriptis præfixa, nimirũ *Societas Iesu* (omisso Iesuitarũ nomine) imò etiam Domini de Societate Iesu: vel quòd ipsos Iesus nuper admodũ allegerit in collegas & socios ad salutẽ miseris hominib. impertiendã: quod prorsus impiũ ac blasphemũ esset dicere: hoc enim Iesu Christo sic propriũ esse, Apostolica testatur doctrina, ut sociũ nullũ admittat: vel quòd (quæ mitior est interpretatio, & pauciora

paucioraincōmoda secum trahit) talem cum Iesu societatē habeant, ut ab eo salutē quā omnibus in ipsum credentibus sacræ literæ promittunt, consequantur. Primus aūt gradus ad ineundam cum Iesu societatem necessarius, est fides. Deinde ad retinendām cum eo societatem, opus est vitā Christiano nomine dignā. Tertius gradus quo societas vera Iesu confirmatur, est tolerantia crucis. Novitium verò Iesu sodalitium verâ Christi fide præditum non esse: nec in eo apparere sanctę vitæ studium: nullum deniq; conspici in eo crucis Christi vestigium P. Boquinus in prædicta Assertione cap. 9. & 11. & 13. ita doctè & solidè probat, ut neq; hic titulus ipsis convenire videatur. Et quidam comparatione Iesu & Iesuitarum sequenti Epigrāmate, historicâ planè fide, demonstravit quoq;, eos falso sese vel Iesuitas, vel Socios, vel de Societate Iesu nominare. Id Epigramma autem sic habet.

Iesuitæ non sequuntur Iesu vestigia

Presbyteri, à socio geritis qui nomina IHESV,
Dispeream si vos IHESVS *amare potest.*
Humano generi fons & dator ille salutis,
Vos contra innocuis omnibus exitio.
Cauponantum agmen flagris Templo expulit ille,
Et dixit: Precibus est sacer ille locus.
Templa dicata DEO *per vos* SPELVNCA LATRONVM,
Per vos facta DEI *est, magna taberna, domus.*
Fraternum passim Lex Christi inculcat amorem:
Exulat à vestris quam procul ille choris.
Non Vstor Christus, non Sector: vos dare flammis
Corpora, vos Christi membra secare juvat.
Plebem jussa Patrum, natos servare parentum
Exemplis Christi nos monet ordo suis:
Contrà in honore Magistratus, vel habere parentes,
Ignatij patris vos documenta vetant.
Ignatij, in cujus juratos verba Magistri
Spernere vos homines hinc juvat, inde Deum.
Ignatij, cui dote viros fraudare, parentes
Prole suâ, voti summa caputque fuit.
Quisquis obit, vobis cedant Legata necesse est,
Nec refert, orbus, an pater ille cluat:
Exhæredantur nati quoque quàm procul absunt
A IHESV *hæc? Hæres nullius ille fuit.*
Vos censu patrio dites spoliatis alumnos:
Restitui dominis res jubet ille suis.
Discipulos sine re paucos sibi junxit IHESVS:
Cœtibus in vestris pauper ubique jacet.
Nil habuit Christus, vos omnia: nulla supellex,
Nulla domus Christo, culcitra nulla fuit:
Vos urbem vestris domibus completis, & orbem
Suffulti plumâ versicolore caput.
Vos uncti capitis Tonsura coronat, IHESVS
Nulla nisi è spinis plexa corona fuit.
Personæ fucique expers agitavit IHESVS,
Ore nihil vestro pictius esse potest.
Vobis larga cavi spirant mendacia folles:
At Christus doctus nonnisi vera loqui.
Plurima sunt Christi miracula, qualia narrant
Nulla domi à vobis edita, multa foris.

Orbe procul nostro: credat Maranus Appella,
Non ego; & Autores sit penes ista fides.
Fibula cum Christo nil convenit, omnia pugnant.
Quid confine Polo scilicet Orcus habet?
Aut vobis IHESUS*? quos usu instructa magistro*
Natura haud agnos, sed probat esse Lupos.

Iesuitarum nomen nemini competit in hac vita.

Sed hanc disceptationem decidamus verbis Ludolphi Carthusiani, qui ducentis annis ante adventum Iesuitarum vixit. Hic Ludolphus de vita Christi part. 1. c. 10. edita anno 1529. sic inter alia scribit: *Christus est nomen gratiæ: Iesus est nomen gloriæ, honoris & sanctitatis. Sicut enim in hac vita per gratiam Baptismi à Christo dicimur Christiani, sic in cœlesti gloria in Domino Iesu dicemur Iesuitæ, id est, à Salvatore salvati. Sancti qui in cœlis sunt, & fruuntur æterna gloria, veri sunt Iesuitæ, triumphantes & sancti servi Dei: qui verò adhuc in terris degunt, & militant pugnantq; in multis periculis, militiæ suæ nomen retinere & gerere debent, quod est verum Christianorum nomē. Si verò ita se gerunt ut sancti, qui in æterna gloria sedent super throno salutis, nomen Iesuitarum tum obtinere possunt. Quia verò haberi volunt in numero militantium & pugnantium sub Christi vexillo, Christi quoque nomine contenti sint.* Huic Ludolpho iungamus adhuc alium, eum videlicet, qui scripsit Pomerium Sermonum, in parte æstivali de Circumcisione Serm. 4. Is de nomine Iesu sic scribit: *Iesus est nomen Divinum & æternæ salutis: Christus autem dicitur Vnctus, & sic est nomen militiæ Christianæ, hoc nomen Christianus, quo nôrunt se tanquam pugiles unctos in pugna contra mundum, carnem, diabolum. Vnde in præsenti competit nobis nomen Christi propter militiam salvificam, sed in futuro, quum erimus in salute, competet nobis nomen Iesu, id est, salutis.* Liber hic scriptus est an. 1437.

Hæc cùm ita sint, non iniuria interdictum est Iesuitis in celeberrimo Conventu Poisiacensi, totius Ecclesiæ Gallicanæ nomine, ut ab appellatione IESU & IESUITARUM, atq; etiam SOCIETATIS IESU deinceps prorsus abstinerent. Factum hoc anno 1561. Decemb. 15. die.

Quicquid sit, quadrant in eos Serapionis Episcopi verba: *Propellibus, inquit, ovium, Christum induti, dicunt se quidem, quod non sunt, quod aūt sunt, dici nolunt, sed suā improbitatem amictu nominis tegunt, qui commune quidem habent nomen, student verò, ut nomen Christi funditùs deleant, qui contra Iesum militant, & Iesum invocant.*

Iesuitæ in Gallia ab initio Iesuastæ & Iesuistæ nominati sunt.

In Gallia tamen multis in locis á vulgo non Iesuitæ, sed IESUASTAE nominati sunt; Imó Anno 1564. in controversia, quam cum Vniversitate Parisiensi habuerūt, ab Advocatis tantúm Iesuistæ appellati sunt. Hunc titulum etiam eis tribuit Clarissimus Iurisperitus Carolus Molinæus in suo Cōsilio, de Receptione eorū in Regnū Galliæ: & titulus eius sic quidē habet: *An Iesuistæ sint recipiendi in Regno Franciæ, & admittēdi in Vniversitate Parisiensi.* Sic etiam Versoris, Advocatus Iesuitarū, vocat eos in defensione illorum, quam in lucem edidit, pag. 30. Et retinuerunt hoc nomen Lutetiæ Parisiorum, usq; ad id tempus quo ex tota Gallia eiecti sunt.

Dicti sunt etiam Claremontani Sodales.

Ab eodem etiam tempore, quo Guilielmus Pratensis Claremōtanus Episcopus Cardinal. Pratensis F. cûm novis Sodalibus supra modum faveret, eis Claremontanā scholam Lutetiæ attribuit, inde Claremontanæ scholæ Sodales, suppresso Iesuitarum superbo & ambitioso, sicut iam tum multis videbatur, nomine, aliquandiu nominati fuerunt, Thuano auctore Historiarum lib. 35. pag. 735.

Iesuitæ Patres etiam nominantur.

Patres quoq; appellari gaudent. Qui veró tales haberi volunt, etiam Patrum officium faciant oportet. Id veró est, per Evangelium gignere liberos in Christo Iesu, hoc est, multos ad fidem Christi adducere, & quasi infantes procreare. Hoc qui præstiterunt Doctores & Pastores in primitiva Ecclesia, meritó Patres dicuntur. Quod si officium hoc fideliter facerent etiam hodie Iesuitæ, Patrum titulum illis nemo invideret. Atqui pro Evangelio Christi nil nisi commenta humana docent atque tuentur, & pro lacte venena filijs suis instillant. Dum igitur plurimos suis

mos suis artibus & technis ad fidem Pontificiam pertrahunt, liberos illi quidem gignunt, sed Antichristo, non Christo: & Patres quidem dici possunt, at non filiorum Dei, sed Antichristi & gehennæ, ut Christus de hypocritis talibus vere pronunciavit Matth. 23.

In Concil. Trident. CLERICI Societatis Iesu appellantur, & Religio eorum, ORDO *Clericorum Societatis Iesu*. Κλῆρος autem, unde Clerus, sortem vel hæreditatem significat. Hoc igitur nomine Iesuitæ & rasi omnes in Papatu appellari gaudent, quasi ipsi soli sint hæredes Dei & regni eius. D. Petrus autem quoscunque sic fideles appellat.

Iesuitæ Clerici Societatis Iesu etiam dicti.

1. Petri 5.

Canonici etam Regulares dici cupiunt, quód Regulæ certæ vivendi, non quidem Christi, quâ omnes obligamur, quæque una nobis ad bené beatéque vivendum, & ad salutem æternam consequendam sufficere debebat, sed sui Ignatij Loyolæ addicti sint.

Dicit etiam Horat. Turselin. in vita Xaverij lib. 2. c. 3. Iesuitas vocatos fuisse in Lusitania & India *Apostolos* & *Apostolicos*, sive ex pari numero, sive ex quadã vitæ similitudine. Quasi veró oẽs duodecim Socij semper Apostoli vocãdi sint propter parem numerum Apostolorum. Deinde ex nulla vitæ similitudine sic vocandi fuerunt, cúm nulla vitæ similitudo inter Apostolos Christi & Iesuitas demõstrari possit, nam δὶς διὰ πασῶν discrepãt. Apostoli evitatis Magnatum aulis, spretoque mundi huius supercilio, apud plebem & ignobile vulgus diverterunt: Iesuitæ veró Regum domos & Gynæcea rectá petunt. Apostoli Scholas & Synagogas frequentârunt: Iesuitæ Prætoria & Curias scrutantur. Apostoli in Aulis Cæsarum, si quando eó abrepti fuerunt, mactati & feris obiecti sunt: Iesuitæ Reges Principesque ipsos vel mactandos curant, vel subditis apud eos perniciem machinantur.

Iesuitarum vita diversa à vita Apostolorum.

Apostoli Christi Evangelium cum omni patientia ac lenitate prædicârunt: Iesuitæ nil nisi omnis generis idolomanias & doctrinas hominum populis obtrudũt, & eos vel denunciatâ, ni pareant, supremâ magistratûs indignatione territant, vel prædicatâ *Cruciata* in magistratum concitant. Apostoli Christi cor Patrum ad filios & filiorum ad patres, quantum in ipsis fuit, converterunt: Iesuitæ liberos contra parentes, & hos contra illos concitant. Apostoli Christi dulcissimum iugum, & per hoc conscientiæ libertatem ac pacem prædicârunt: Iesuitæ Hispanicæ Inquisitionis tyrannicum iugum fidelium cervicibus intẽtant. Apostoli Christi omni humanâ commendatione propriæ conscientiæ testimonio, legationisque suæ authoritate contenti fuerunt: Iesuitæ supremi Magistratûs mandatis ac severissimis edictis, imó militum cohortibus sese muniũt, ut horum præsidio tuti perniciosas suas artes securiús exercere queãt. Apostoli Christi quocunque venerunt, nemini molesti fuerũt aut graves: Iesuitæ homines innocentes ex avitis suis sedibus varijs technis & artibus expellunt, & easdem sibi occupant. Apostoli sentientes se cum Evangelio suo & doctrina Christi contemptui haberi, nullã graviorem pœnam expetierũt, quã ut excusso pedum pulvere abierint, ab omni vindictæ cupiditate alienissimi: Iesuitas veró si semel receperis, vel ipsi semet per angustum foramen intruserint, per patentissimas deinceps valvas frustra conaberis ejicere: expulsi etiam aut vel leviter læsi omnes vindictæ rationes tentabunt.

Putant alij Apostolorum nomen Iesuitis inditum, quód primi in Indiam fidem ac Christianam religionem importârint. At veró Iesuitas non primó religionẽ Christianam in Indiam importâsse, ideoque illorum Apostolos non fuisse, ex Osorij hist. lib. 1. intelligitur, ubi testatur, *in India nuper inventa esse antiqua hominum Christianorum millia.* Et Stapletonus libr. 1. de authoritate Script. cap. 14. 5. refert, *In India Orientali Lusitanos Christianorum reliquias invenisse.* Xauerius etiam Iesuita libr. 1. epistola 1. & lib. 2. epistola 10. scribit: *Socotorium Insulam, in circuitu millia passuum fermé centum, totam incoli ab ijs Christianis, qui multis ab hinc annis*

Iesuitæ non primi Christianam religionem in India prædicarunt.

Papisticis sacerdotibus orbati, nihil habeant præter nomē: hos Christianos se esse gloriari, & S. Thomā Apost. sanctè colere, quòd se oriundos prædicent ab eis, quos ille in his locis pepererit. Et lib. 2. epist. 3. Non desunt, inquit, qui S. Thomā Apost. in Sinas penetrâsse confirment, magnumq; eorum numerum ad Christi fidem convertisse. Priusquā Lusitani Indiā in suam redegissent ditionem, Græca Ecclesia eò mittebat Episcopos, qui Christianos, S. Thomæ, eiusq; discipulorum operâ propagatos, tuerentur. Cùm primum igitur Lusitani Indiâ potiri cæperunt, unus ex Græcis Episcopis, quos dixi, affirmâsse fertur, se cognovisse ab alijs Episcopis, quos in India invenerit, S. Thomam Sinarum finesingressum Evāgelio divulgato indigenas plurimos Christo peperisse. Hæc ille. Ioannes Lerius quoq; in historia navigationis in Brasiliam scribit, *esse sibi à senibus eius Insulæ relatum, eundem Christum, quem ipse annunciet, fuisse antiquis temporibus in eadem Insula prædicatū, & de salute ab ipso consequenda esse à majoribus traditum, idq; se à parentibus suis audivisse.* Putat autem traditionem illam inde à Thoma Apostolo quasi à manu in manum traditam fuisse. Apostolorum igitur nomen, & conversionis hancgloriam vel Thomas, vel alij Iesuitis præripiunt.

Manes suos discipulos Apostolos nominavit.

Quicquid sit, hoc cognomine Manetis hæresis ab inferis revocatur, à quo Manichæi orti sunt. Nā Manes Paracletū se, & duodecim suos discipulos Apostolos nominavit, eósq; in diversas provincias ad venenum suum hominibus instillandū dimisit. Reprehendit igitur non iniuriâ hoc tanquam superbissimum cognomen in Apotacticis Augustin. lib. 1. ad Quod vult Deum de Hæres. *Apostolici, inquit, qui se isto nomine arroganter vocaverunt, eò quòd in suam communionē nō reciperent utentes conjugibus, & res proprias possidentes, &c.* Quid dicturum fuisse putas sanctissimum virum, si eius tempore fuissent, qui se vel Apostolos, vel de Societate, vel etiam Socios Iesu, aut Iesuitas appellâssent?

Iesuitæ nolunt vocari Monachi.

Monachorum nomen horrent Iesuitæ, nec immeritò, non enim illis hoc tempore verè & propriè competit, licet Monachis annumeretur. Μοναχός enim Græca vox, vnde Monachus, significat hominem solitarium, qui solus vivit, & solitariæ vitæ genus elegit. Iesuitæ autem non in solitudinibus, nec extra hominum consortia vivunt, sed in medijs urbibus, in foro, in vicis, in compitis, in curijs Senatorū & Aulis Regum ac Principum versantur, in castris quoque & inter armatorum acies circumvolitant, deniq; in ipsa quoq; gynæcea & penetralia mulierum usq; perreptant: Vt non minùs illis dici possit, quàm quod olim Hieronymus Paulino dixit: *Si cupis esse quod diceris Monachus, id est, solus, quid facis in urbibus, quæ utiq; non sunt solorum habitacula, sed multorum.* Et ad Rusticum in eandem sententiā ait: *Quid desideramus urbium frequentiam, qui de singularitate censemur?* his significare voluit, Monachum in urbibus commorantem, & inter homines viventem, nequaquam suo nomini respondere. Et Antonium Eremitam dixisse accepimus: *Lethalem esse piscibus extra undas conversationem: neque minùs Monachum in periculum cœlestis vitæ, & professionis sanctioris amittendæ venire, si nomini suo non satisfaciens, moras in urbibus trahat.*

IESVITÆ SINTNE MONACHI, AN EPISCOPI VEL SACERDOTES.

Qvemadmodum autem Iesuitæ, ut diximus, ægrè ferunt, se in idem album cū alijs Monachis referri: sic indignātur quoq; Monachi, privilegia sua Iesuitis cōmunicari, à quibus ceu maiorum gentiū Episcopis in infimum ordinem amandantur, nec enim in Trident. Synodo, cū de proëdria lis inter partes controverteretur, assignatū sibi inter Monachos locū, suæ dignitati parem existimârunt. Itaq; Iesuitas aiunt fluvialis cuiusdam avis esse similes, quæ indicto avium conventu piscem se profitebatur, indicto piscium concilio, avis se nomine tuebatur. Vrgent igitur ut depositâ tandem personâ se Monachis aut Episcopis ascribant. Illi neutris se adiungunt, sed modò ad hos, modò ad illos divertunt, amborum, ut lubet, participes.

cipes.

cipes. Nam cũ Monachũ ſolitudo iuvet & otiũ, ipſi quoq; ſe à populo ſegregant, ne curarũ terrenarũ contagione afficiantur, ſed in umbra ſoli perſpacioſas porticus inambulantes cogitationibus ſuis indulgeant. E diverſo, cùm Epiſcopi munus actione cõtineatur, ipſi quoq; animi gratia ad populũ declamant, ſacramẽta ſua ſanis, ægris, publicè & privatim ingerentes. Sed quoniã languida nimis videbatur Monachorũ conditio, ſi ſe toti meditationi dederent, aut odioſa, ſi rerum gerẽdarum ſatagerent: ẽ diverſo ærumnoſum nimis & anxium Epiſcoporũ munus eſſet: ideò medium quodda & ad felicitatẽ propenſius vivendi genus placuit, quod laboris civilioris & meditationis vicibus temperaretur. Itaq; id eatenus attingẽtes, quatenus commodum viſum eſt, libera ad meditationem & otium ſibi tempora reſervârunt, ſicq; rem geſſerunt, ut inter Epiſcopos ſeſqui-monachi, inter monachos ſemiepiſcopi, utriſq; meritò ſuſpecti habeantur. Adde quòd non inertem navant operam erudiendis pueris, & ad ſuam rationẽ informandis, atq; inter has curas non pauca alia moliuntur. Vnde non immeritò Monachiſmo praxis adiungitur, id eſt, πολυπραγμοσύνη, cuius cum Monachiſmo fermentatura artem ſubſtituit Ieſuiticam, medullamq; doctrinæ Papæ continet. Vt enim medulla alimentum eſt ultimum perfectiſsimè elaboratum, ita hæc ultima Monachorũ natio una omnium reliquarum inſtar eſt, ipſiusq; doctrina ſubtilior quidam ſuccus ex omnium antiquorum Monachorum regulis delibatus & expreſſus. Etenim Monachorum triplex eſt genus, ut item triplex animarum gradus, alij tantùm vivunt ut frutices: alij vivunt & ſentiunt ut beſtiæ: primi ſenſu carentes, ſecundi ſenſu & ratione ſimul: tertij ad humanitatem propiùs accedunt quidem, & ratiocinantur, ſed non emendatẽ. Tres hos gradus arte ſuâ Ieſuitæ eximiè complexi ſunt, Nam vivunt ut primi, & vitam longè vitaliorem: ſentiunt ut ſecundi, & ſenſu multò liberiore: ex ſecundis enim hi ſe aſpectu formarum, hi ſeguſtu ciborum orbârunt: utramq; licẽtiam Ieſuitæ ſibi indulſerunt, ultimorumq; paralogiſmis correctis, ex ipſis quod utile viſum eſt decerpſerunt, ſibi Monachos & Epiſcopos tanquam regulas Lesbias accommodaverunt. Differunt igitur Ieſuitæ à Monachis, nõ magis quàm ſpecies à genere: aut teſtudo exerto capite hinc inde prædam captans à teſtudine intra ſuam cochleam victitanti.

Huius artis repertor & princeps eſt Loyola Hiſpanus, ut diximus, qui præceptionibus omnibus, quæ ad hanc artem pertinent collectis, turbam quandam hominum collegit, iureiurandóque aſtrictam ex artis huius præſcripto & formula vivere coëgit. Is primùm miles, mox perfoſsâ tibiâ, belli pertæſus, ad ſcholas literarias, à ſcholis deinde ad peregrinandum ſe contulit, ſemper ſuum finem animo verſans, quod erat cum dignitate otium. Quem finem licet multi Monachi viderent, eò tamen pertingere non poterant, quin monaſticam deſinerent, hoc eſt, è finibus ſuis in Epiſcopatum exilirent. Vnus Loyola ita callidè circumſpexit, ut neque ab eo fine aberrârit, neque finem ſuum tranſilierit. Namque Epiſcopatu ad leve quoddam exercitij genus reſtricto, ſimúlque Monachatu ex certis illis legibus relaxato, fecit ut intra Monachatum conſiſtens Epiſcopalium commoditatum potitus ſit, hinc oneris expers, illinc ſeverioris diſciplinæ. Itaque ſicut nonnullis authoribus nonnullarum artium inventionem acceptam ferimus, quòd primi earum uſum vagantem & dubium certis regulis circumſcripſerunt: ita Loyolam ars Ieſuitica laudat authorem, è multis illa quidem Monachorum rivulis deducta, ſed ab ipſo Loyola ad ſummum adducta.

Oſtendam tamen breviter, quibus in rebus Ieſuitæ à reliquis Monachis differant maximè. Monachis ex teſtamento ſuorum, aut ab inteſtato legaticapio nulla erat, ideò neque querela de inofficioſo competebat. Ieſuitæ verò id iuris ſibi reſervârunt, ut hæreditates ad ſe devolutas nomine quiſque privato adire, ac præteritione teſtamenta rumpere poſſent. Et quamvis dona grandia Monachi

Ieſuitæ in quo à reliquis Monachis differant.

à caducis & moribundis hominibus aucuparentur, negari tamen non poteſt, quin id ipſum, vel accuratiùs, Ieſuitæ præſtent. Sed illud tamen intereſt, quòd non ad recitandas manè & veſpere nænias ſe adſtringunt, neque cadaveribus Divorum delubra funeſtant, ſed quicquid id eſt quod donatur, putum purum ſibi habere volunt. Reformârunt item eam Monachorum turpitudinem, qui manticâ per vicos onuſti ſtipem & annonam oſtiatim mendicabant: In templis verò ſicut in foro, vinum, polentas, ova gratijs mercabantur. At Ieſuitæ domi & foris nil niſi nitorem & lautitiam præ ſe ferunt. Suppreſſerunt præterea quaſdam mei & tui appellationes, quæ iam inter Monachos gliſcebant, magnámque incommodorum caudam ſecum trahebant. Simul etiam ac rerum proprietates diſtinctæ eſſe cœperunt, deſerti cauſâ publicâ, ad ſuum commodum quiſque collimavit. Unde ſi ab uno collegio in aliud commigrandum erat, colligendæ ſimul omnes erant Sarcinulæ, alio qui nuda omnia & inania reperturis. Ieſuitæ ſoli reperere modum, quo nihil poſsidentes omnia poſsideant: nam & depoſitis omnibus impedimentis ſecuri paſsim ambulant, & quòcunque gentium proficiſcuntur, omnem ſupellectilem & corporis cultum inter ſuos opportunum nanciſcuntur. Præterea informi quodam habitu Monachi incedentes, tetricum quiddam & inhumanum ſapiũt: hi nudis pedibus, hi feneſtratis calceis, hi turbinato vertice & capucio, hi cucullâ vel nigrâ, vel albâ, vel cinericiâ, &c, aut contortis funibus horrendi. At Ieſuitæ formam communem & uſitatam tenent, ut ſe turbis hominum ultro citróque miſceant, rumuſculos impunè captent, ſuúmque vigilum & ſpeculatorum, ſeu potiùs proditorum munus exequantur. Inde eſt quòd ad extremas oras nullo penè ſumptu abeunt, & graviſsimas Papæ iuſſu Legationes obeunt, quæ Cardinalibus antea demandari ſolebant. Tantum etiam inter Monachos & Ieſuitas, quod ad habitûs victûſque formam attinet, intereſt, quantum inter veteres meretrices aulicas & recentiores: illæ pulchritudinem ſuam in ieiunâ quadam corporis exilitate conſtituebant, unde miſerè genium ſuum affligebant: hæ verò veterem illam hæreſim damnantes, corpus ſuum intus & in cute ſplendidè curandum, neque quicquam in fraudem genij de demenſo detrahendum cenſent.

CAPUT III.

DE HABITU ET VESTITU IESUITARUM.

AB INITIO, cùm ſimularent peregrinationem Hieroſolymitanam, Venetias proficiſcebantur baculo innixi pedites: veſtitus eorum omnium erat, ut peregrinorum pauperum: pendebat è ſcapulis mantica ex corio: Roſaria palàm geſtabant de collo ſuſpenſa, ut ſupra quoque diximus. Sed audi quæſo quantum hodie Ignatiani mutati ſint ab illis. Nam cùm hinc inde peregrinantur, *galeris* utuntur ſeu pileis turritis: *Baretam* autem ſuam conſecratam apud ſe nihilominus reſervant: Et ſi Collegium vel domum Ieſuiticam ingrediantur, *pileo turrito* remoto, *Baretas*, ut agnoſcantur, recipiunt, quâ re neſcio quam exiſtimationem ſibi creari putant. Hæ Baretæ quandrangulares, & in formam crucis ex pretioſa materia formatæ ſunt: expendunt enim pro qualibet ut minimùm coronatum. Perhibent Ioannem 6. Miſnenſem Epiſcopum viſo Monacho, dicere ſolitum fuiſſe: *Nullum animal audacius eſſe eo, quod è cucullo proſpiceret.* Si quis noſtrâ ætate aſſereret, Nullum animal impudentius eſſe eo, quod caput pileolo quadrato, ſeu quadricornuto, tegit, à vero opinor non aberraverit.

Pro Cucullis, quod ſanctiſsimum tamẽ hactenus Monachorum indumentum habitum fuit, utuntur *pallijs philoſophicis*, hoc eſt, oblongis & quidem nigris.

Sub

Sub his pallijs *tuniculas* habent, quas *Solannas* dicunt, ad plantam usque pedis fere dependentes, quas Canabe holosericâ stringunt.

Sub tuniculis thoraces, caligas & tibialia gestant de optimo pannorum genere, quo etiam dum seculares erant, utebantur.

Calceos habent corrigijs constrictos.

Regula enim præcipit, *habitum illorum conformem esse debere vestimentis, quibus Clerici & Sacerdotes utuntur: ne novo & peregrino habitu hominibus, quibus cum versantur & agunt, molestiam vel aversionem creent.* Ideò in Regula additur. *Paupertatem illorum non debere esse vestium immunditiâ, sordibus vel pannositate sordidatam: sed puram, mundam, elegantem & hominibus gratam.*

Cùm igitur reliquorum Monachorum incedant alij nudis pedibus, alij fenestratis calceis, alij turbinato vertice, alij cucullâ aut contortis funibus ipso aspectu horrendi, Iesuitæ soli formam communem tenuerunt, ut se turbis hominum ultrò citroque misceât, rumusculos impunè captent, suumque vigilum & speculatorum munus solertiùs exequantur.

His suis vestimentis spiritualem interpretationem affingunt. *Pilei* enim mysterium est signum crucis: significat etiam Trinitatis unitatem, & cùm eadem Beatæ Virginis Mariæ coniunctionem. Eorum præterea hoc volunt mysterium esse, ut quatuor cornua vel anguli quatuor mundi plagas designent, ad quas vel à Pontifice ipso, vel à suo Generali, etiam non accepto viatico, ablegantur. *Tunicula* interior Albam, quâ Iesum Herodes derisit, designat. *Thoracem, caligas, calceos, cingulum vel zonam, fascias crurales* ex Pauli epistola ad Ephesios 6. cap. interpretantur. *Indusium* volunt esse perpetuæ castitatis devotæ memoriam. Si etiam se induunt, vel vestibus exuunt, certas preculas recitant. Exempli gratiâ, si Calceos claudunt, dicunt: *Domine non sum dignus, solvam corrigiam calceamenti tui.* Si se constringunt: *Cinge Domine femora mea castitatis cingulo,* &c.

Iesuitæ vestibus suis spiritualem interpretationem affingunt.

Hunc verò habitum, cùm peregrinantur, interdum deponunt, & alium induunt, puta mercatorum, nobilium, opificum, &c. ut sic eò tutiùs inter Evangelicos latere, & omnia facilius expiscari & explorare possint.

Sed in quascunque tandem sese formas flexerint, & sive cucullati, sive palliati vel quocunque alio habitu induti sint, unicus tamen salutis portus nobis omnibus est propositus, ad quem syncerâ & rectâ fide nisi quis collimet, quocunque tandem pallio, aut cucullâ, aut veste exornatus fuerit, naufragium patiatur oportet.

Quod si ab hoc illorum externo habitu oculos ad mores illorum & gestus externos avertas, ita sunt ad speciem humanitatis, pietatis omniumque virtutum compositi, ut opinari possit aliquis, Ioannem Baptistam, in severo isto cultu non fuisse sanctiorem. Fingite enim, Lectores vos iam videre ex Iesuitarum grege aliquem: Hominem oculis videbitis humanissimum, si vultui: pientissimum & humilimum, si gestui creditis: caput eleganter comptum & in unam partem habet inclinatum, ut videatur eius similis, qui nostri causâ in cruce dependit: cruces etiam pictas & sculptas in manibus habet. At enimverò gestuum hic apparatus nihil aliud est, nisi pellis ovina, & larva virtutum, ad decipiendos & fallendos homines comparata. Nec mentior, si dico, sub isto vestitu, gestu & habitu latere lupinum animum, imò antiquum serpentem, auctorem dissidiorum, turbarum, bellorum, cædium, atque adeò omnium malorum, à quibus usquam Ecclesiæ & Reipubl. periculum esse potest.

Iesuitarum hypocrisis.

CAPVT IV.

DE REGVLIS ET CONSTITVTIONIBVS IESVITARVM.

SVMMARIVM EARVM CONSTITVTIONVM, QVAE AD SPIRITVALEM NOSTRORVM INSTITVTIOnem pertinent, & ab omnibus obseruandæ sunt.

Constitutionum necessitas. In procem. Const. paragraph. 2.

QVamvis summa sapientia, & bonitas Dei Creatoris nostri ac Domini sit, quæ conservatura est, gubernatura, atque promotura in suo sancto servitio hanc minimam Societatem Iesu, ut eam dignata est inchoare: ex parte verò nostra interna charitatis, & amoris illius lex, quã Sanctus Spiritus scribere, & in cordibus imprimere solet, potiùs quàm ullæ externæ Constitutiones, ad id adiutura sit: Quia tamen suavis dispositio divinæ providentiæ suarum creaturarum cooperationem exigit, & quia Christi Domini nostri Vicarius ita statuit, & Sanctorum exempla, & ratio ipsa nos docet in Domino: necessarium esse arbitramur, Constitutiones conscribi, quæ juvent ad melius in via incepta divini obsequij procedendum, juxta instituti nostri rationem.

Finis et ratio vivendi Societatis.

2. *Finis hujus Societatis est, non solùm saluti & perfectioni propriarum animarum, cum divina gratia vacare: sed cum eadem impensè in salutem, & perfectionem proximorum incumbere.*

3. *Nostræ vocationis est, diversa loca peragrare & vitam agere in quavis mundi plaga, ubi majus Dei obsequium, & animarum auxilium speratur.*

4. *Ratio vivendi in exterioribus justas ob causas, majus Dei obsequium semper intuendo, communis est: nec ullas ordinarias pœnitentias, vel corporis afflictiones ex obligatione subeundas habet, sed illas assumere quivis poterit, quæ sibi videbuntur, cum approbatione Superioris, ad maiorem sui spiritus profectum convenire, & quas propter eundem finem Superiores eis poterunt imponere.*

5. *Ipso initio sui in Societatem ingressus, debet quisque generalem totius vitæ confessionem apud aliquem Sacerdotem à superiore assignatum facere, & post eam sacratissimum Christi Domini nostri corpus sumere: & sic sexto quoque mense eodem modo generaliter ab ultima inchoando confitebitur. Et omnes tam Professi quàm formati Coadjutores semel singulis annis parati esse debebunt ad confessionem generalem, quæ ab ultima generali inchoetur, ei, quem Superior sibi substituerit faciendam.*

6. *Vtantur quotidie omnes conscientiæ suæ examinatione consuetà: Si sacerdotes non fuerint, confiteantur oportet, & sanctissimum Sacramentum Eucharistiæ sumant octavo quoque die: & unus omnium sit Confessarius à Superiore constitutus: quod si fieri non poterit, quisque certè suum stabilem habeat Confessarium, cui ipsius conscientia prorsus ape ta sit.*

7. *Qui autem alij, quàm suo Confessario designato confiteretur, debet postmodum (quantum recordari poterit) eidem suo Confessario totam suam conscientiam aperire; ut nihil ignorando quod ad eam pertineat, meliùs in Domino possit eundem juuare.*

8. *Vnusquisque eorum, qui Societatem ingrediuntur, consilium illud Christi sequendo, Qui dimiserit patrem, &c. existimet sibi patrem, matrem, fratres, & sorores, & quicquid in mundo habebat, relinquendum: imò sibi dictum existimet verbum illud: Qui non odit patrem, & matrem, insuper & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et ita curandum ei est, ut omnem carnis affectum erga sanguine junctos exuat, ac illum in spiritualem convertat, eósque diligat eo solùm amore, quem ordinata charitas exigit, ut qui*

mundo, ac proprio amori mortuus, Christo Domino nostro soli vivit, eumque loco parentum, fratrum, & rerum omnium habet.

9. *Ad maiorem in spiritu profectum, & præcipuè ad maiorem submissionem, & humilitatem propriam, contentus esse quisque debet, ut omnes errores, & defectus ipsius, & res quæcunque, quæ notatæ in eo, & observatæ fuerint, Superioribus per quemvis, qui extra confessionem eas acceperit, manifestentur.*

10. *Boni etiam omnes consulant, ab alijs corrigi, & ad aliorum correctionem juvare, ac manifestare sese invicem sint parati debito cum amore, & charitate, ad majorem spiritus profectum: præsertim ubi à Superiore, qui illorum curam gerit, fuerit ita præscriptum, aut interrogatum ad majorem Dei gloriam.*

11. *Diligenter animadvertant oportet (magnifaciendo summique momenti id esse ducendo in conspectu Creatoris ac Domini nostri, quantopere juvet, ac conferat ad vitæ spiritualis profectum, omnino, & non ex parte abhorrere ab omnibus) quæ mundus amat, & amplectitur, & admittere & concupiscere totis viribus quicquid Christus Dominus noster amavit, & amplexus est. Quemadmodum enim mundani homines, qui ea, quæ mundi sunt, sequuntur, diligunt, & quærunt magna cum diligentia, honores scilicet, famam, magni nominis existimationem in terra, sicut mundus eos docet: sic qui procedunt in spiritu, & seriò Christum Dominum nostrum sequuntur, amant, & ardenter exoptant, quæ ijs omnino contraria sunt, indui nimirum eadem veste, ac insignibus Domini sui pro ipsius amore, ac reverentia, adeò ut si sine offensione ulla divinæ majestatis, & absq; proximi peccato foret, vellent contumelias, falsa testimonia, & injurias pati, ac stulti haberi & existimari (nulla tamen ad id per eos data occasione) eò quod exoptant assimilari, ac imitari aliquo modo creatorem, ac Dominum nostrum Iesum Christum, eiusq; vestibus & insignibus indui: quandoquidem illa ipse propter maiorem profectum nostrum spiritualem induit, nobisq; exemplum dedit, ut in omnibus, quoad eius fieri poterit, divina gratia aspirante, eum imitari, & sequi, cum vera sit via, quæ ducit homines ad vitam, velimus.*

12. *Vt meliùs ad hunc perfectionis gradum in spirituali vita tam preciosum perveniatur, majus, ac impensius studium cujusque sit, quærere in Domino majorem sui abnegationem, & continuam in rebus omnibus, quoad poterit, mortificationem.*

13. *In exercendis officijs abjectis, & humilibus, promptius ea suscipi convenit, à quibus sensus magis abhorrebit: si quidem injunctum fuerit, ut in eis se exerceat.*

14. *Antevertere oportet tentationes, adhibitis earum contrarijs, ut cum quis animadvertitur ad superbiam esse propensus, exerceri is debet in rebus abjectioribus, quæ ad humiliandum ipsum utiles futuræ videantur: & sic de alijs pravis animæ propensionibus.*

15. *Omnes constanti animo incumbamus, ut nihil perfectionis, quod divina gratia consequi possimus, in absoluta omnium Constitutionum observatione, nostrique instituti peculiari ratione adimplenda prætermittamus.*

16. *Omnes, qui se Societati addixerunt, in virtutum solidarum, ac perfectarum, & spiritualium rerum studium incumbant; ac in hujusmodi majus momentum, quàm in doctrina, vel alijs donis naturalibus, & humanis constitutum esse ducant: Illa enim interiora sunt, ex quibus efficaciam ad exteriora permanare ad finem nobis propositum oportet.*

17. *Omnes rectam habere intentionem studeant non solùm circa vitæ suæ statum, verùm etiam circa res omnes particulares: id semper in eis sincere spectantes, ut serviant, & placeant divinæ bonitati propter seipsam, & propter charitatem, & eximia beneficia, quibus prævenit nos, potius quàm ob timorem pœnarum, vel spem præmiorum (quamvis hinc etiam juvari debeant) & in omnibus quærant Deum, exuentes se, quantum fieri potest, amore omnium creaturarum, ut affectum universum in ipsarum Creatorem conferant, eum in omnibus creaturis amando, & omnes in eo, juxta sanctissimam, ac divinam ipsius voluntatem.*

18. *In concionibus domesticis de iis crebrò tractent, quæ ad sui abnegationem, & in virtutibus profectum, & omnimodam perfectionem attinent: ad ea se invicem exhortando, & præcipuè ad unionem & charitatem fraternam.*

19. *Magnopere conferet, devote, quoad fieri poterit, ea munera obire, in quibus magis exercetur humilitas & charitas. Et in universum loquendo, quanto aliquis se arctiùs Deo adstrinxerit, & liberaliorem erga summam maiestatem se præstiterit, tanto eum in se liberaliorem etiam experietur, & ipse in dies magis idoneus erit ad gratias, & dona spiritualia uberiora recipienda.*

20. *Postquam aliquis in corpus Societatis cooptatus fuerit in aliquo gradu, ad alium progredi curare non debet: sed in suo perfici, & obsequio Dei, & gloriæ sese impendere.*

Cura interioris hominis.

21. *Omnes suum tempus rebus spiritualibus impendant, & devotioni quærendæ pro mensura gratiæ Dei ipsis communicatæ insistant.*

22. *Ab illusionibus Dæmonis in suis spiritualibus exercitationibus caveant, & se contra omnes tentationes tueantur: simul rationes sciant, quæ adhiberi possint, ut eas superent: & ad veras, solidasq; virtutes consequendas insistant: sive plures adsint visitationes spirituales, sive pauciores: curent verò semper in via divini servitij progressum facere.*

Paupertas.

23. *Paupertas, ut murus religionis firmus, diligenda, & in sua puritate conservanda est, quantum divina gratia aspirante fieri poterit.*

24. *Diligant omnes paupertatem, ut matrem, & iuxta mensurã sanctæ discretionis suis temporibus eius effectus aliquos experiantur: nullaq; re tanquam propria utantur, paratiq; sint ad mendicandum ostiatim, quando vel obedientia vel necessitas id exiget.*

25. *Victus, vestitus, & lecti ratio erit ut pauperibus accommodata: & unusquisq; sibi persuadeat, quod quæ vilissima erunt ex ijs, quæ domi sunt, ei tribuentur propter ipsius maiorem abnegationem, & spiritualem profectum.*

26. *Intelligant omnes, quod mutuo dare, vel accipere, vel dispensare quidquam de ijs, quæ domi sunt, minimè possunt, nisi Superior conscius consensum præstiterit.*

27. *Omnes, qui sub obedientia sunt Societatis, meminerint se gratis dare debere quæ gratis acceperũt, nec postulãdo, nec admittendo stipendiũ, vel eleemosynas ullas, quibus Missæ, vel Confessiones, vel Prædicationes, vel quodvis aliud officium ex ijs, quæ Societas, iuxta nostrum institutum exercere potest, compensari videatur: ut sic maiori cùm libertate possit, & proximorum ædificatione, in divino servitio procedere.*

Castitas.

28. *Quæ ad votum castitatis pertinent, interpretatione non indigent, cum constet, quàm sit perfectè observanda, nempe enitendo angelicam puritatem imitari, & corporis, & mentis nostræ munditia.*

29. *Omnes diligentissimè curent portas sensuum suorum (oculorum præcipuè, aurium, & linguæ) ab omni inordinatione custodire, ac se in pace, & vera humilitate interna conservare, & eam in silentio, cùm id observandum est, cùm autem loquendum in circumspectione, & ædificatione verborum, & modestia vultus, ac maturitate incessus, motuumque omnium, sine ullo impatientiæ, aut superbiæ signo exhibere: in omnibus procurando atque optando potiores partes aliis deferre, omnes in animo suo tanquam sibi superiores ducendo, & exteriùs honorem, ac reverentiam, quam exigit cuiusque status, cum simplicitate & moderatione religiosa exhibendo: atque ita fiat, ut se mutuo considerantes in devotione crescant, Deumque Dominum nostrum laudent, quem quisque in alio, ut in illius imagine, agnoscere studeat.*

30. *In refectione corporis curandum est, ut temperantia, modestia, & decentia interius, & exterius in omnibus observetur. Præmittatur benedictio, & sequatur actio gratiarum: quas omnes agere debent, cum ea, qua par est, devotione, & reverentia. Et dum corpus edendo reficitur, sua etiam animæ refectio præbeatur.*

Obedientia.

31. *Expedit in primis ad profectum, & valdè necessarium est, ut omnes perfectæ obedientiæ se dedant: superiorem (quicunque ille sit) loco Christi Domini nostri agnoscentes, & interna reverentia & amore eum prosequentes, nec solùm in executione externa eorum, quæ*

rum, quæ injungit integrè, promptè, fortiter, & cum humilitate debita, sine excusationibus, & obmurmurationibus obediant, licet difficilia, & secundum sensualitatem repugnantia jubeat, verumetiam conentur interius resignationem, & veram abnegationem propriæ voluntatis, & judicij habere, voluntatem, ac judicium suum cum eo, quod Superior vult & sentit, in omnibus rebus (ubi peccatum non cerneretur) omnino conformantes, proposita sibi voluntate, ac judicio Superioris pro regula suæ voluntatis, & judicij, quo exactius conformentur primæ, ac summæ regulæ omnis bonæ voluntatis, & iudicij, quæ est æterna bonitas, & sapientia.

32. *Liberam sui ipsorum, rerumq; suarum dispositionem omnes cum vera obedientia Superiori relinquant, nihil ei clausum, ne conscientiam quidem propriam tenendo, non repugnando, non contradicendo, nec ulla ratione iudicium proprium ipsius iudicio contrarium demonstrando: ut per unionem eiusdem sententiæ & voluntatis, atq; per debitam submissionem melius in divino obsequio conserventur, & progrediantur.*

33. *Omnes obedientiam plurimùm observare, & in ea excellere studeant: nec solùm in rebus obligatorijs, sed etiam in alijs: licet nihil aliud quàm signum voluntatis Superioris sine ullo expresso præcepto videretur. Versari autem debet ob oculos Deus creator ac Dominus noster, propter quem homini obedientia præstatur: & ut in spiritu amoris, & non cum perturbatione timoris procedatur, curandum est.*

34. *Ad Superioris vocem perinde, ac si à Christo Domino egrederetur, quàm promptissimi simus, re quavis, atq; adeò litera à nobis inchoata, nec dum perfecta relicta.*

35. *Ad eum scopum vires omnes, ac intentionem in Domino convertamus, ut sancta obedientia tum in executione, tum in intellectu, sit in nobis semper omni ex parte perfecta: cum magnâ celeritate, spirituali gaudio & perseverantiâ, quicquid nobis iniunctum fuerit obeundo, omnia justa esse nobis persuadendo, omnem sententiam, ac iudicium nostrum contrarium cæca quadam obedientia abnegando.*

36. *Quisq; sibi persuadeat, quod qui sub obedientia vivunt, se ferri, ac regi à divina providentia per Superiores suos, sinere debent perinde, ac si cadaver essent, quod quoquo versus ferri, & quacunq; ratione tractari se sinit: vel similiter, atq; senis baculus, qui ubicunq;, & quacunq; in re velit eo uti, qui eum manu tenet, ei inservit.*

37. *Adimplere quisque debet quasvis pœnitentias, quæ propter defectus, & negligentiam suam, vel quidvis aliud fuerint iniunctæ. Pœnitentias verò huiusmodi prompta voluntate admittere deberet, cum vero emendationis, & spiritualis profectus desiderio, etiam si propter defectum non culpabilem iniungerentur.*

38. *Cum aliquis ad ministeria culinæ obeunda ingreditur vel ad eum iuvandum, qui coquus est, eidem obedire cum magna humilitate, in rebus ad ipsius officium pertinentibus debet. Atque valde necessarium est, ut omnes non solùm Superiori Societatis, vel Domus, sed etiam subordinatis officialibus, qui ex illo auctoritatem acceperunt, obediant: & assuescant non intueri, quis ille sit cui obediunt, sed potiùs quis ille, propter quem & cui in omnibus obediunt, qui est Christus Dominus.*

39. *Si aliquis ex ijs qui domi sunt, cuiquam scriberet, non nisi obtenta facultate, & literis ei ostensis, quem superior destinaverit, id faciat. Si ad eundem literæ mitterentur, ei primo reddentur, qui à Superiore fuerit constitutus: qui eas lectas reddet, aut non reddet illi, ad quem sunt destinatæ, prout in Domino expedire ad maius ipsius bonum & Dei gloriam existimabit.*

40. *Quicunque hanc Societatem in Domino sequi volet, & in eadem ad maiorem Dei gloriam manere, sub sigillo confeßionis, vel secreti, vel quacunque ratione ei placuerit, & ad maiorem ipsius consolationem fuerit, debet conscientiam suam magna cum humilitate, puritate, & charitate manifestare, re nulla, qua Dominum universorum offenderit, celata, & totius anteactæ vitæ rationem integram, vel certè rerum maioris momenti Superiori, qui tum fuerit Societatis, vel cui ex Præpositis, vel alijs ex inferioribus ille iniungeret, prout magis convenire videretur, reddat: & sexto quoque mense rationem hanc sui,*

ab ultima, quam reddiderit, incipiendo quisque reddet. Sic etiam videtur, quod Coadiutores formati, & Professi singulis annis, vel crebrius, si Superiori videbitur, suæ conscientiæ rationem dicto modo ei reddant.

41. *Nullam debent celare tentationem, quam Præfecto rerum spiritualium, vel Confessario, vel Superiori non aperiant: imò verò totam animam suam illis integrè manifestam esse, pergratum habeant: nec solùm defectus aperiant, sed etiam pœnitentias, vel mortificationes, & devotiones, ac virtutes omnes, voluntate pura optantes ab illis dirigi, sicubi à rectitudine deflecterent, nolentes suo proprio sensu duci, nisi conveniat cum iudicio illorum, quos Christi Domini nostri loco habent.*

42. *Idem sapiamus, idem, quoad eius fieri possit, dicamus omnes, iuxta Apostolum. Doctrinæ igitur differentes non admittantur, nec verbo in concionibus, vel lectionibus publicis, nec scriptis libris (qui quidem edi non poterunt in lucem sine approbatione, atq; consensu Præpositi Generalis) Imò & iudiciorum de rebus agendis diversitas, quæ mater esse solet discordiæ, & inimica unionis voluntatum, quantum fieri potest, evitari debet. Vnio verò, & conformitas mutua diligentissimè curanda est, nec quæ ei adversantur, permittenda: quo iuncti invicem fraternæ charitatis vinculo, melius & efficacius possint se divino obsequio, & auxilio proximorum impendere.*

43. *In Societate, nec fit, nec sentiatur animorum propensio ad partem alterutram factionis, quæ esset fortaßis inter Principes, vel Dominos Christianos: sed sit potius quidam universalis amor, qui partes omnes (licet sibi invicem contrariæ sint) in Domino nostro amplectatur.*

Otium & secularia negotia vitanda.

44. *Omnes quamdiu corpore benè valent in spiritualibus, vel exterioribus rebus habeant, in quo occupentur, ne otium malorum omnium origo, quoad eius fieri poßit, domi nostræ locum habeat.*

45. *Vt plenius poßit Societas rebus spiritualibus iuxta suum institutum vacare, quoad eius fieri poterit, à negotijs secularibus abstineat: (qualia sunt testamentariorum, vel executorum, vel procuratorum rerum civilium, aut id genus officia) nec ea ullis precibus adducti obeunda suscipiant, vel in illis se occupari sinant.*

Ratio habenda valetudinis.

46. *Vt nimia solicitudo in ijs, quæ ad corpus pertinent, repræhensibilis est: ita cura moderata tuendæ ad divinum obsequium valetudinis, ac virium corporis laude digna, & ab omnibus adhibenda est: & ea de causa cum animadverterint aliquid sibi nocere, vel aliquid aliud necessarium esse circa victum, vestitum, habitationem, officium, aut exercitationem, & sic de alijs rebus, admoneant omnes ea de re Superiorem, vel quem ad id Superior constituerit, duo interim observantes: Primum, ut antequam ad eum quid referant, se ad orandum recipiant, & post orationem si senserint rem deferendam ad Superiorem, id faciant: Alterum, ut cum verbo, aut scripto brevi (ne excidat memoria) Superiori rem exposuerint; ei totam curam rei expositæ relinquant: & quicquid ille statuerit, optimum ducant: nec contendere, aut urgere per se, vel alium (sive concedatur quod petitur, sive non) pergant: quandoquidem sibi persuadere debent, id magis expedire ad divinum obsequium ac suum maius bonum, quod Superiori, re intellecta, in Domino visum fuerit.*

47. *Vt non expedit tanto labore corporali quenquam onerari, ut spiritus obruatur, & corpus detrimentum patiatur: ita aliqua corporalis exercitatio, quæ utrumque iuvet: omnibus communiter convenit, etiam illis, qui mentalibus exercitijs debent insistere: quæ quidem externis interrumpi deberent, & non continuari, nec sine mensura discretionis assumi.*

48. *Corporis castigatio immoderata esse non debet, nec indiscreta in vigilijs, & abstinentijs, & alijs pœnitentijs externis, ac laboribus, quæ & nocumentum afferre, & maiora bona impedire solent. Ideo suo Confessario detegi ab unoquoque convenit, quidquid in hac parte faciat.*

49. *AEgritudinis tempore non solùm observare unusquisque obedientiam magna cum puritate debet erga Superiores spirituales, ut ipsius animam regant: sed cum eadem humilitate erga medicos corporales, & infirmarios, ut corpus eius regant.*

50. Qui

50. *Qui ægrotat, humilitatem & patientiam suam præ se ferendo, non minorem ædificationem, dum morbo laborat, ijs qui ipsum inuisent, & cum eo versabuntur & agent, quàm dum valebat corpore, ad maiorem Dei gloriam præstare curet, verbis pijs, & ad ædificationem facientibus utendo, quæ ostendant ægritudinem acceptari, ut donum de manu Creatoris, ac Domini nostri, quandoquidem non minus donum est, quam sanitas.*

51. *Aliquoties singulis annis omnes à Superiore sibi pœnitentias iniungi propter defectum obseruationis Regularum petant; ut hæc cura indicium sit illius, quam de suo profectu spirituali in via Dei quisque habet.*

52. *Omnes demum obseruationi Constitutionum studeant: ad quam easdem scire, saltem quæ ad quemlibet pertinent, necesse est. Quare legere, vel audire easdem singulis mensibus oportebit.*

REGVLÆ COMMVNES.

Singuli præfinitum sibi tempus suæ conscientiæ bis quotidiè examinandæ, orationi, meditationi, lectionique impendant, cum omni diligentia in Domino.

2. *Omnes quotidie sacro decenter intersint: & concionem, lectionemve sacram cum in templo nostro habebitur, audiant.*

3. *Singuli statuto die, & assignato sibi Confessario confiteantur, & non alteri sine Superioris facultate.*

4. *Omnes (qui Professi, aut formati Coadiutores non sunt) bis in anno sua vota renouabunt, præmissa confessione generali: quo tempore rationem suæ conscientiæ reddent; & quoties etiam Superiori visum fuerit, iuxta morem Societatis.*

5. *In abstinentia sextæ feriæ, Societatis consuetudo seruetur.*

6. *Nullus mortificationem publicè faciat, nec concionetur, nisi Superiore approbante.*

7. *Nemo pecuniam apud se habeat: apud alium verò, nec pecuniam, nec quicquam aliud.*

8. *Libros nemo habeat sine facultate: in ijs verò quibus uti licet, nec scribat quicquam, nec notam ullam imprimat.*

9. *Nemo rem ullam ex domo, vel ex alterius cubiculo sibi usurpet, aut ab externo, quouis modo sibi, aut alij accipiat, sine Superioris licentia.*

10. *Ad maiorem unionem eorum, qui in Societate viuunt, maiusque auxilium eorum, apud quos habitant, singuli addiscant eius regionis linguam, in qua resident, nisi fortè ipsorum natiua illic esset utilior: salua tamen Latini sermonis lege in ijs, qui literis dant operam.*

11. *Nullus ita cubiculum suum claudat, quin aperiri extrinsecus possit: aut arcam seu quicquam aliud habeat obseruatum absq; Superioris facultate.*

12. *Aperta fenestra nemo noctu dormiat, nec sine indusio, aut non coopertus.*

13. *Nemo cubiculo egrediatur, nisi decenter vestitus.*

14. *Nemo eorum, qui ad domestica ministeria admittuntur, aut legere discat, aut scribere, aut si aliquid scit, plus literarum addiscat: nec quisquam eum doceat sine Præpositi Generalis facultate: sed satis ei erit sanctâ cum simplicitate, & humilitate Christo Domino nostro seruire.*

15. *Signo campanæ constitutis horis audito, omnes statim vel imperfecta litera relicta, ad id, ad quod vocantur, se conferant.*

16. *Vt consulatur valetudini, nemo extra consueta tempora bibat, nec extra domum cibum sumat absque facultate Superioris.*

17. *Qui malè se habere præter solitum senserit, id Infirmario, vel Præfecto sanitatis aut Superiori referat. Nemo verò medicinam ullam accipiat, aut medicum eligat, vel consulat, nisi approbante Superiore.*

18. *Singuli etiam si Sacerdotes sint, cum primum surgunt, lectum operiant, eumq; & reliqua componant hora consueta, & scopis cubiculum verrant, tertio saltem quoque*

die, exceptis ijs, qui ob occupationes maioris momenti, aut valetudinis cauſa, iudicio Superioris ſublevandi ſunt.

19. *Munditieſ, quæ & ad valetudinem & ad ædificationem confert, omnibus curæ ſit, tam circa ſeipſos quàm circa alia omnia.*

20. *Qui gravem tentationem alicuius noverit, Superiorem admoneat, ut ei ipſe pro paterna in ſuos cura, ac providentia, convenienti remedio poßit occurrere.*

21. *Quæ à Superioribus circa adminiſtrationem agenda ſunt, nemo curioſè ab alijs exquirat, aut coniecturam faciendo de ijs ſermonem miſceat, ſed unuſquiſque ſibi ac muneri ſuo attendens, quicquid de ſe, atque aliis conſtituendum erit, tanquam de manu Dei expectet.*

22. *Omnes caput aperiant ſuis Superioribus, & Sacerdotibus ij, qui Sacerdotes non ſunt: diſcipuli etiam ſuis præceptoribus. Vnuſquiſque autem Superiores alloquatur magna cum reverentia: is verò, quem Superior alloquitur, aut reprehendit, humiliter & ſine interpellatione audiat.*

23. *Si cui à Superiore denegatum aliquid fuerit, alium Superiorem ne adeat ſuper ea re: quin ei aperiat, quid ſibi ab alio fuerit reſponſum, & quas ob cauſas negatum.*

24. *Cui fuerit alicuius rei cura commiſſa, ſi impedimentum aliquod intervenerit, maturè admoneat aliquem ex Superioribus, ut provideat.*

25. *Nemo cum ex uno loco in alium proficiſcitur, quicquam ſecum aſportet ſine facultate Superioris.*

Servanda erga domeſticos.

26. *Extra tempora recreationi aßignata, hac ratione ſilentium ſervandum eſt, ut nemo loquatur, niſi obiter & perpaucis, aut de rebus neceſſarijs, præſertim in Eccleſia, Sacriſtia, & Refectorio: in miſſa verò, concione, menſa, lectionibus, & diſputationibus ſi quid privatim dicere neceſſe erit, breviſſimè, & ſubmiſſa voce ſuggeratur.*

27. *Nemo præter eos, qui à Superiore deputati fuerint, loquatur cum ijs, qui in prima probatione verſantur: excipiuntur tamen uſitatæ ſalutationes, quas cum alij alijs obvij fiunt, charitas religioſa exigit.*

28. *Omnes demiſſa voce, ut religioſos decet, loquantur: nulluſque cum alio contendat: ſed ſi qua in re nobis eſt diverſa ſententia, eaque videtur manifeſtanda, rationes modeſtæ, & cum charitate afferantur, eo animo, ut ſuus veritati ſit locus, non ut in ea re ſuperiores videantur.*

29. *Qui facultate accepta ægrotos inviſent, non ſolùm demiſſa voce loquantur, ſed tanta etiam moderatione, ut illis moleſti non ſint, atq; de ijs agant, quæ & exhilarare, & conſolari ægrotos, circumſtanteſq; ædificare in Domino poßint.*

30. *Caveant ſibi omnes ab illo affectu, quo aliæ de alijs nationibus ſiniſtré ſentire aut loqui ſolent, quin potiùs & bene ſentiant, & peculiari affectu diverſas à ſua nationes proſequantur in Domino, ac proinde nemo bella, contentioneſve inter Chriſtianos Principes in colloquium inducat.*

31. *Nemo præter eos, quibus per Superiorem licet, quicquam alijs iubeat, aliosve reprehendat.*

32. *In alterius officium nemo ſe ingerat: in locum verò alieno miniſterio deputatũ nullus ingrediatur ſine facultate Superioris, aut Præfecti illius loci, in rebus neceſſariis.*

33. *Nemo in alienum cubiculum ingrediatur ſine generali aut ſpeciali Superioris facultate: quod ſi aliquis intus ſit, non prius aperiat oſtium, quàm poſt pulſum audiat, Ingredere: & tamdiu aperta ſit ianua, quamdiu intus unà fuerint.*

34. *Vt ea, quæ religioſos decet, gravitas, & modeſtia retineatur, nemo alium etiam ioco tangat, præterquam in ſignum charitatis amplexando cum quis aut abit, aut redit peregre.*

35. *Nemo dum menſæ accumbit, cuiquam ex noſtris præterquam ei Superiori, qui præeſt toti Domui aut Collegio, caput aperiat. Et cum aliquid in menſa cuiquam deeſt, is, qui illi aßidet, admoneat eum, qui miniſtrat.*

36. Domi

36. *Domi nemo loquatur cum externis, aut alios ad id vocet sine facultate Generali, aut particulari Superioris.*

Servanda erga extraneos & cum foras eundum est.

37. *Nemo cuiusquam externi ad domesticum, aut domestici ad externum mandata deferat, aut literas, inscio Superiore: seculares autem rumores, qui foris audiuntur, ne temerè, & sine fructu narrentur.*

38. *Nemo quæ domi acta, vel agenda sunt, externis referat: nisi Superiori id probari intelligat. Constitutiones verò, aliosve huiusmodi libros, aut scripta quibus Societatis institutum, vel privilegia continentur, non nisi ex Superioris expresso consensu, ijs communicet.*

39. *Nemo scriptas dabit, aut mittet cuiquam externo, vel domestico instructiones spirituales: aut meditationes, nec exercitia spiritualia Societatis alicui communicabit, nisi à Superiore id approbetur.*

40. *Nemo ab externis consilium petat sine facultate Superioris.*

41. *Nemo cuiusquam negotij, etiam pij, sine facultate Superioris curam suscipiat, nec ad id operam suam promittat, aut se propensum ostendat: secularia verò negotia, ut quæ sunt à nostro instituto aliena, & vehementer à spiritualibus avocant, multò magis aversari convenit.*

42. *Omnes, pro ratione sui gradus, data commoda occasione, enitantur pijs colloquijs proximum ad meliora promovere: & consilio, ac exhortatione ad bona opera, præsertim ad confessionem excitare.*

43. *Nullus domo egrediatur, nisi quando, & cum quo Socio Superiori visum fuerit.*

44. *Cum quis facultatem à Superiore petit aliquò eundi, simul etiam aperiat, quò, & cuius rei causa ire velit, præsertim si Prælatus, aut alius vir primarius conveniendus sit: eademque die referat eidem, quid egerit sicuti ipsum velle intelliget, & res postulaverit.*

45. *Ingressuri, egressurive domo, tintinnabulum nec vehementiùs, nec crebriùs pulsent, quàm par est. Nemo autem nisi consueta domus janua egrediatur, vel ingrediatur.*

46. *Qui domo egrediuntur, signabunt sua nomina, quæ propè ostium domus in tabula descripta sunt, & admonebunt janitorem, quò sint profecturi.*

47. *Omnes ante noctem, qui foris sunt, se domum recipiant: nec egredientur ante lucem sine facultate Præpositi, vel Rectoris.*

48. *Cùm quis iter faciens transit per locum, ubi Domus aut Collegium Societatis sit, ad aliud hospitium ne divertat, eiusq; qui illic præeest, obedientiæ subsit in omnibus, sicut & reliqui, qui in eadem Domo, vel Collegio commorantur. Quod si quis etiam ad negotia tractanda venerit, ea non nisi ex eiusdem consilio, ac directione tractabit.*

49. *Singuli has regulas, & officiorum suorum habeant atque intelligant, sibiq; faciant familiares, ac earum memoriam mensibus singulis eis legendis, vel audiendis renovent: qui tamen peculiaria ministeria Coadjutorum obeunt, eas, quæ ad ipsorum officia pertinent, singulis hebdomadis repetant.*

REGVLAE PROVINCIALIS.

DE IIS, QVÆ AD EIVS PERSONAM, ET COMMVNEM TOTIVS PROVINCIAE ADMINISTRATIONEM SPECTANT.

CAPVT PRIMVM.

Quæ Præpositis domorum, & Rectoribus, quod ad eorum personas attinet, in regulis præscribuntur, eò diligentiùs servare enitatur Provincialis, quo pluribus pro ratione officij sui, vitæ spiritualis studio præire debet.

2. *Finem officij sui (quem ante oculos habebit) in eo positum esse intelligat, ut provinciam sibi commissam in acquirenda perfectione, iuxta proprij instituti rationem, & regulas ipsi datas promoveat.*

In Bullis Instituti Societatis.

3. *Imitetur in gubernatione charitatem, mansuetudinem, & benignitatem Christi Domini nostri, ut iuxta eam normam, quam tradiderunt Apostoli, non dominans, sed forma factus gregis ex animo, exemplo magis, quàm verbo subditos ad perfectionem dirigat.*

4. *Severitatem suo tempore cum benignitate misceat, suamque auctoritatem per solidas virtutes tueatur, ac dilectionem & curam suorum præ se ferendo modestè, & circumspectè præcipiendo, ita amabilem se reddat, ut omnes fidenter ad illum recurrere possint.*

5. *Solicitè animum ad gubernationem applicet, neque tamen in ea ita distrahatur, ut in studio orationis, & sanctis desiderijs, quibus totam sustentare debet Provinciam, intepescat: quamvis autem ordinariè concionari non debet, si quando tamen per occupationes officij sui commodè licebit, & hoc, & alia Societatis ministeria exercere poterit.*

6. *Nullas regulas, aut ordinationes, aut consuetudines toti Provinciæ communes abroget, vel novas inducat inconsulto Generali: sed secundum eas quas habet, gubernet Provinciam.*

7. *Sicut Provincialis, quando necesse est in regulis, ordinationibus, decretis, & in ipsis etiam Constitutionibus cum particularibus dispensare potest: sic cùm dispensaverit in rebus maioris momenti, quæ videantur urgere, & in quibus sine gravi incommodo Generalis responsum expectari nequeat, debet eum primo quoque tempore de huiusmodi dispensatione, & eius causa admonere.*

8. *Præter facultates, quæ in his regulis conceduntur, habet etiam eas omnes, quæ in compendio facultatum Societatis Provincialibus concessæ sunt, quas ex compendio ipso intelliget.*

9. *Omnes facultates eorum Superiorum, qui Provinciali subordinati sunt, ad ipsum quoque pertinent, ab ipsoque etiam suspendi poterunt, quando ei expedire in Domino videbitur.*

10. *Potest Provincialis in absentia, vel in periculo vitæ constitutus, nominare Viceprovincialem, si Generalis neminem designasset: quocunq; autem modo constituatur, easdem omnino facultates habeat quas Provincialis, nisi à Generali, vel Provinciali limitentur: rationem tamen administrationis non immutabit.*

DE IIS QVÆ ILLVM AD BONAM PROVINCIÆ ADMINISTRATIONEM IVVABVNT.

CAP. II.

11. *Consultores quatuor habebit à Generali designatos in ijs locis, ubi frequentiùs residet, quoad fieri poterit, cum quibus res graviores communicabit: quod si absentes sint, per transmissas literas: quorum unus ab eodem Generali constitutus, erit eius Admonitor, & socius. In quavis autem Domo, vel Collegio opera Superioris, & eius Consultorum, quos ad consultationem adhibendos iudicaverit, utatur in rebus ijs, de quibus ordinariè consultandum erit.*

12. *Si expediret præter Consultores, alios etiam nonnunquam ad Consultationem vocare poterit, & eos quidem, quos de rebus propositis meliùs judicare posse existimaverit: vel si absentes sint, jubere, ut de rebus ijsdem sententiam suam ad se transmittant.*

13. *Literas, & scripta, quæ pertinent ad rem, de qua consultatio habenda est, ostendat Consultoribus (nisi quid obstet) ut bene informati sententiam suam melius dicere possint.*

14. *Cum ordinationes aliquas communes à Generali acceperit, illas Superioribus suæ Pro-*

suæ Provinciæ & Consultoribus manifestari faciat. Et quæ alicuius momenti fuerint, ad gubernationem vel instructionem pertinentes, in libro ad id designato describendas curet.

15. *In proponenda re, de qua deliberandum est, in neutram partem animi sui propensionem ostendat, ne consultoribus declinandi in eam partem detur occasio, sed quisque liberiùs in Domino suam sententiam aperiat.*

16. *Si quando aliquid occurrerit, de quo non liceat cum Consultoribus agere, poterit iuxta primum, & secundum modum in exercitijs ad electionem faciendam traditum, quid agendum sit, deliberare.*

17. *Libenter se ab alijs admoneri patiatur de ijs, quæ ad officium, & personam suam pertinent, & eum præcipuè, qui Admonitoris officio fungitur, benignè audiat.*

18. *Habeat secum literas Apostolicas authenticas, & compendium facultatum Societatis, constitutiones, decreta, regulas omnes, & quæ à Generali ordinantur, eaque bene intelligat, & observari faciat.*

19. *In loco, in quo diutiùs ei residendum est, habebit Archivum, in quo asservabit instrumenta authentica, libros, & cætera quæ ad officium Provincialis, & communem usum Provinciæ pertinent, quæ omnia ex catalogo à se subscripto successori tradet.*

20. *Habeat libellum, in quem referat ea, quæ consultanda, vel providenda, vel ad generalem scribenda sunt, ne memoria excidant.*

21. *Orationes, & Missas ad tempus indicere poterit, etiam in tota Provincia pro causis, quæ videbuntur id exigere: modum tamen in ea re non excedat.*

DE SVPERIORIBVS EI SVBORDINATIS ET EORVM OFFICIALIBVS.

CAP. III.

22. *ETsi Propositos domorum, & Rectores Collegiorum, & Domorum Probationis suæ Provinciæ constituere non potest: si tamen necesse esset aliquando mutationem facere Superioris alicuius, & periculum esset in mora, vel si is moreretur, poterit aliquem, qui vices Superioris gerat, interim constituere, donec Generalis admonitus provideat. Ministros autem, Procuratores & Præfectos studiorum ipse designabit, ac etiam subministros, & Præfectos sanitatis, ubi opus esse iudicaverit.*

23. *Constituat Magistros novitiorum in locis probationem non separatis: à Generali tamen confirmandos, & eos quidem, qui in rebus spiritualibus exercitati sint, & in modo procedendi Societatis nostræ benè probati.*

24. *Designabit Præfectos rerum spiritualium in omnibus Collegijs, & domibus professis, quales in prima regula officij illorum præscribũtur, itemq; ordinarios nostrorum Cõfessarios: ex quibus ferè conveniret Præfectos rerum spiritualium deligere.*

25. *Deligere poterit Consultores, & Admonitores eorum, qui præsunt in Provincia, ita ut statim suo officio fungi poßint: scribet tamen de ijs ad Generalem, ut ab eo confirmentur.*

26. *Prædicatores, & Confessarios ipse constituet: præmisso tamen domestico examine, & approbatione Ordinariorum iuxta formam Concilii Tridentini.*

27. *Lectores ordinarios in omnibus claßibus, & primarios Officiales, præter Rectorem, & Cancellarium in universitatibus deligat: novas tamen lectiones non addat, nec scholas usquam ullas, & præsertim eas, in quibus pueri legendo & scribendo instituantur, (quod nec privatim licebit) sine facultate Generalis aperiat.*

28. *Tueatur auctoritatem Superiorum immediatorum in subditos: ita tamen, ut constet posse omnes ad mediatos recurrere: ideo quicquid agẽdum, vel immutandum erit, quod ad Immediatorum officium pertineat, per eosdem fieri curabit.*

29. *Si quos ad gubernationem idoneos iudicabit, curet de illis paulatim & negotiis tractandis, & domesticis ministerijs obeundis experimentum sumere, ut & ipsi talenti accepti specimen dare, & Societatis officia eis tutò committi poßint.*

30. *Observet, si qui detineantur in ministerijs aliquibus, qui magis idonei essent ad alia: eam tamen habeat cujusq; rationem, ut universale bonum semper præferatur.*

31. *Neminem ab obedientia Superiorum immediatorum inconsulto Generali eximat, nisi periculum esset in mora, & tunc certiorem faciat Generalem de persona, & de causis propter quas eam exemerit.*

DE ADMITTENDIS.

CAP. IV.

32. *EOs ad probationiem per se, vel per alios admittere poterit, quos ad institutum nostrum idoneos in Domino judicaverit: cavebit tamen ne cujusquam admissio justam aliquam externorum offensionem aut Societatis nocumētum pariat, quod cum ijs potissimùm observandum erit, qui in scholis nostris instituuntur.*

33. *Attendat, ne nimij sint nostri in hominibus ad Societatem alliciendis, sed per virtutes, & bonæ vitæ odorem omnes ad Christum trahere studiosè curent.*

34. *Meminerit, quod inepta turba ad institutum nostrum admitti non debet, & observari faciat in hoc diligenter regulas officij Examinatoris.*

35. *Quod ad prima quinque impedimenta attinet, etsi Societas in nullo eorum dispensare potest, si tamen in eo, qui admitti petit, dona aliqua Dei illustriora cernerentur, Generalem admoneat: quod si de eiusmodi impedimentis dubitaret, ad eundem recurrat.*

36. *In secundarijs impedimentis dispensandi facultatem habebit, præterquam in deformitate magnâ aut defectu insigni, qualem habent Eunuchi, & in ætate infra 15. & ultra 50. expletos annos, & in cōjugatis etiam in casu, in quo non est impedimentum essentiale.*

37. *Poterit in casu aliquo anteponere, & postponere aliqua ex sex experimentis, eáque moderari, & alia in alia permutare, dummodo biennio, & benè probentur Novitij: quod etiam tempus prorogare poterit, si opus esse judicaverit.*

38. *Poterit etiam cum Novitijs in secundo anno probationis circa studia dispensare, habita ratione personarum, locorum, & temporum, prout expedire in Domino judicabit. Ij verò cum quibus dispensaverit, extra domum probationis, & seorsum à Collegialibus esse debebunt, sub cura alicujus Sacerdotis ab ipso constituti, qui vicem Magistri novitiorum gerat: ejúsque regulas & examinatoris habeat: ex quibus ea servabuntur, quæ commodè servari possunt. Cujusmodi erit, ut per dimidiam horam vesperi orent: sed ijs tantum diebus, quibus à studijs vacaverint.*

39. *Coadjutores temporales plures esse non debent, quàm qui necessarij sint ad sublevandas domos, vel Collegia in rebus, quibus occupari Sacerdotes, & Scholastici non possunt, sine detrimento majoris boni.*

DE DIMITTENDIS.

CAP. V.

40. *FAcultatem habet dimittendi eos, qui in prima, & secunda probatione ante & post emissa vota versantur: nisi à Præposito generali in illius provinciam destinati, vel de Societate ipsi tam benè meriti essent, ut eorum esset particularis ratio habenda. In his enim casibus inconsulto Generali dimittere non debet: nisi causæ admodum urgentes & graves essent, ita ut minimè dubitaretur Generalis mentem hujusmodi futuram esse.*

41. *Scholasticos verò approbatos, & Coadjutores non formatos, qui probationem absolverunt, inconsulto Generali non dimittat, nisi in gravibus & urgentibus casibus, & qui ejusmodi sint, ut sine gravi periculo, Generalis responsum expectari nequeat: quem tamen post dimissionem certiorem faciat, adjunctis causis dimissionis. Et in universum diligenter Provinciali dispiciendum est, ut qui minùs idonei ad nostrum institutum, & tandem aliquando dimittendi videntur, eos ipse intra biennium probationis dimittat. quòd si peracto*

etiam

etiam probationis tempore aliqui huiusmodi deprehendantur, tempestivè Generalis moneatur, ne cum Societatis iacturâ diutius, quàm par est, retineantur.

42. Provincialis erit, juxta commissam sibi facultatem, auditis suis Consultoribus vel si necessitas urgeat, Superiore, & Consultoribus eius loci, ubi tunc erit, qui ipsi videbuntur adhibitis judicare de causis sufficientibus ad dimissionem: curabit tamen, ne ad hæc extrema, nisi quàm consultissimè, & alijs tentatis remedijs veniatur.

43. Coadiutores formatos sive spirituales, sive temporales, & Professos nullo modo dimittet.

44. Circa modum dimittendi observet ea, quæ in secunda parte Constitutionum capite tertio dicuntur: & intelligat, an is qui dimittitur, aliquid Societati dederit, & si quid ei reddi oporteat, iuxta eiusdem capitis declarationem. Scripta verò an secum asportare debeat, consideret ipse diligenter.

45. Declaretur ijs, qui dimittuntur, quod liberi maneant à votis simplicibus, si ea iuxta formulam Societatis consuetam emiserint.

46. Circa dimissos aut egressos è Societate, & postea reductos, vel spontè redeuntes, observentur ea quæ in Constitutionibus & Decretis dicuntur: & si admittantur, denuò examinentur & probentur, prout ipsi videbitur; si quis autem semel egressus erit, poterit quidem iterum admitti, sed advertatur; huiusmodi homines rarò idoneos ad instituti nostri disciplinam inveniri.

DE LITERARVM STVDIIS.

CAPVT VI.

47. IN Universitatibus, & Collegijs, in quibus nostri literas profitentur, idoneos, & eruditos Professores pro ratione loci, & debiti constituat. Et si aliquis Lector extraordinarius adijciendus videretur, Generalem consulat.

48. Peculiari cura videat, num Lectiones in scholis nostris, & scholasticæ exercitationes diligenter, assiduè, atque ordine habeantur: num Magistri, & Discipuli suum in Domino officium faciant: &, si quid opus esse iudicaverit, provideat iuxta ea, quæ in quarte parte Constitutionum, & regulis habentur.

49. Ipsius prudentiæ relinquitur; quid hi, aut illi addiscere debeant iuxta ætatem & ingenium uniuscuiusque ad maiorem gloriam Dei: eos autem quos non esse aptos ad studia inveniet, ab illis removere poterit.

50. In addiscendis disciplinis ordinem servari faciat: efficietque, ut prius Scholastici in lingua Latina solidum iaciant fundamētum, quàm ad alia maiora studia transeant: curabit verò humaniorum literarum studia magni fieri, & eorum, qui eas profitentur, peculiarem curam haberi: & ne in his Professores idonei desint, illorum seminaria & instituet, & conservabit.

51. Aliarum linguarum studium valde commendatum habeat: Hebraicæ verò ijs tantum concedat, qui in Theologiæ facultate, mediocriter eruditi iam sint, aut certè tam humiles, ut sperandum merito sit, hoc studium sine illorum detrimento utile valdè futurum.

52. Designet aliquos, qui & probatæ virtutis inprimis sint, & ingenio polleant, ut absolutis studijs Philosophiæ, & Theologiæ ad ea repetenda privatū, & quietū studiū habeāt, & positivæ, ac S. Scripturæ se dedant: quo etiam tempore in disputationibus publicis rationem suorum studiorum reddant, ut eas facultates privatim, vel publicè ad suam, vel aliorum utilitatem profiteri possint.

53. Diligenter studeat, ut Præceptores Philosophiæ, cum magno delectu eos Aristotelis interpretes legant, qui contra Christiana dogmata impiè scripserunt, & ita Philosophiam interpretentur, ut Theologiæ scholasticæ, quam nobis commendant Constitutiones, subservire faciant.

54. Cum opinionum novitas vel diversitas non modò finem ipsum, quem Societas ad

Dei gloriam propositum habet, impedire posit, sed etiam ipsum Societatis statum maximè labefactare: necesse est ingeniorum licentiam in opinionibus vel introducendis vel sectandis, omnibus modis certa aliqua lege coërcere. Quare diligentissimè curent Provinciales iuxta mentem Constitutionum ea exactè ab omnibus nostris, & præcipuè à Professoribus obseruari, quæ in ratione studiorum præcipiuntur.

55. *Curet, ut ij, qui propensum animum habent ad aliquam facultatem, in qua possunt insignes euadere, in ea diutiùs versentur, habita tamen spiritualis profectus ratione, & de talibus Generalem admoneat.*

56. *Qui propter ætatem provectiorem, aut alias causas in facultatibus Superioribus & Scholasticis studijs progressum facere non possunt, curabit, ne in illis tempus insumant; sed casibus conscentiæ discendis dent operam, sintque semper aliqui ex nostris, qui huic studio diligenter incumbant, ut Societas copiam habere posit operariorum, qui confessionibus audiendis sint idonei.*

57. *In singulis domibus, & Collegijs aliquem constituat, qui in casibus conscientiæ benè versatus sit, ut difficultatibus domi, & foris occurrentibus satisfacere posit.*

58. *Comœdias, & Tragœdias rarissimè agi permittat, & non nisi Latinas, ac decentes, & priùs aut ipse eas examinet, aut alijs examinandas committat: eas verò, atque alias id genus actiones in Ecclesia fieri omnino prohibeat.*

59. *Sub finem studiorum Generalem de uniuscuiusq; talento admoneat, & quantum singuli profecerint, ei referat.*

60. *Curet, ut nullus ex nostris librum aliquem ex una in alteram linguam transferat, aut imprimat: absque Præpositi generalis facultate.*

DE PROMOVENDIS AD ORDINES, ET GRADVS LITERARIOS.

CAP. VII.

61. *POtest per se, vel per alios præsentare ex nostris eos, quos idoneos iuxta instructionem à Generali traditam censuerit, ad ordines Ecclesiasticos recipiendos.*

62. *Quamvis in actibus Scholasticorum communibus exercendi sunt nostri iuxta Constitutiones: nullus tamen ad Philosophiæ, vel Theologiæ gradus, etiamsi idoneus sit, promoveatur sine Præpositi Generalis facultate.*

63. *Cum nostri de Generalis facultate in universitatibus Societatis promovendi sunt ad gradus literarios, si qua in re necessaria ad promotionem erit dispensandum (quod rarissimè faciendum est, nè huiusmodi gradus veniant in contemptum) ubi id fecerit, tam de persona quàm causa dispensandi admoneat Generalem.*

64. *Etsi Doctoratus, & Magisterij gradus iuxta Constitutiones prædicto modo nostri accipere possunt, nomine tamē Doctoris, vel Magistri ratione gradus, inter se non utantur.*

DE PROMOVENDIS IN PROFESSOS, ET COADIVTORES FORMATOS, AC SCHOLARES.

CAP. VIII.

65. *POtest admittere post biennium ad vota simplicia Scholasticorum approbatorum, & Coadiutorum non formatorum, quos in Domino idoneos iudicaverit iuxta Regulas & Constitutiones.*

66. *Curet autem, ut quam primùm aliquis bienniū Novitiatus expleverit (nisi iusta de causa differendus videretur) peractis ijs, quæ in examine habentur, hæc vota in sacro antequam communicet, emittat coram aliquibus domesticis tantum, non tamen inter eos, qui tunc fortè vota renovarent, etiam si ea priùs ex devotione edidisset.*

67. *Si quos, ut indefferentes admiserit (quod rarò fieri debet) potest eos applicare ad gradum Coadiutorum, vel Scholasticorum, sicut magis in Domino convenire iudicabit.*

In hac

In hac verò classe indifferentium ultra tempus biennij probationis nemo maneat.

68. *Scholastici simulatq́ Superiorum arbitrio studia absolverint, tertium probationis annum in Domibus Probationum, peragant: quòd si commodè fieri non posśit in Domibus Professorum, vel in Collegijs probari eos faciat iuxta regulas novitiatus.*

69. *Finita visitatione consideret, qui sint idonei in sua provincia, ut in Coadiutores formatos spirituales, vel temporales, aut in Professos iuxta Constitutiones, & instructionem à Generali traditam admitti posśint, & secundum eandem accuratè Generalem informari curet.*

70. *Antequam admittat eos, qui cum Generalis facultate profeśsionem, vel vota Coadiutorum formatorum emissuri sunt, ea servari curet, quæ ab ipsis erunt facienda: eiusmodi sunt, dispositio bonorum temporalium, si quæ adhuc habuerint, exercitia spiritualia, confeśsio generalis, & alia, quæ in Constitutionibus, & Decretis congregationum dicuntur, in profeśsione etiam & ijs votis emittendis servetur, & ut publicè fiant, & in cæteris omnibus quæ constitutiones præscribunt.*

71. *Qui profeśsionem fecerint, etiam trium votorum, emittant vota illa simplicia, quæ post profeśsionem emittenda sunt, idque iuxta formulam primæ congregationis, ut à tertia recognita est: & doctrinam Christianam tam ipsi, quàm Coadiutores formati spirituales per quadraginta dies intra annum doceant.*

72. *Habeat librum, in quo eorum nomina scribantur, qui vota solemnia, vel simplicia post biennium in Domibus, vel Collegijs suæ provinciæ emittunt, iuxta ordinem Præpositis Domorum, & Rectoribus traditum.*

73. *Cum aliqui profeśsionem, vel vota Coadiutorum formatorum fecerint, exempla huiusmodi votorum, & aliorum quinque, quæ profeśsi post emissam profeśsionem faciunt, nomine ipsorum subscripta, ad Generalem quàm primum transmittat.*

74. *Constituat iuxta Constitutiones, ut profeśsi, & Coadiutores spirituales formati suæ provinciæ in Domibus Profeśsis, quantum fieri potest, commorentur.*

DE REBVS COLLEGIORVM, ET DOMORVM.

CAP. IX.

75. *Ædificia conservari, & si opus erit, instaurari curet: quòd si quæ ædificanda maioris momenti fuerint, ut esset templum, dormitorium, vel aliquid huiusmodi, nisi approbante Generali non fiant, ad quem pertinet formam, & modum nostrorum ædificiorum præscribere.*

76. *Redditus, & reliqua stabilia cōservari curet, & an crescāt, vel minuantur, intelligat: si quis aūt huiusmodi bona augere vellet, vel aliquid donare, poterit id admittere: si tamen conditiones aliquæ exigerentur, non nisi approbante Generali, ullam admittat, & eodē modo, quæ dātur Domui professæ accipere, & si quid stabile donatum fuerit, etiam vendere poterit: si tamen domui necessarium pretium non esset, & trecentorum ducatorum valorem excederet, consulat Generalem, ut de eo iuxta ipsius præscriptum disponat.*

77. *Cum lites, pro rebus præsertim temporalibus, diligenter nostris fugiendæ sint, non intendat quisquā è nostris omnino litē aliquā absq́ consensu Generalis, aut eius, cui expressè suas vices ad hanc rem ille cōmiserit, nisi in re adeò necessaria, ut eius responsum expectari nequeat, de quo tamē postea ipsum admoneat. Quocirca nitatur Provincialis primū rem compromiśsione cōponere. Nostris autem si lis intendatur, curandū etiam diligenter, nisi de iure nostro manifestè constaret, ut aliqua transactione vel concordia res tota componatur: id si commodè fieri non valeat, poterunt in iudicio se defendere, cùm Provincialis potestatem habeat conservandi & defendendi res Collegiorum etiam in iudicio, cum facultate alios substituendi, si id necessarium vel conveniens aliquando fuerit.*

78. *Intelligat, an exempla authentica contractuum maioris momenti, præsertim rerum perpetuarum ad Archivium, quod est in urbe penes Præpositum Generalem, missa sint, alioqui mittenda curabit.*

79. *Videat computa inter Superiorem, & Procuratorem transacta, rationemque exigat accepti & expensi, & resolutionem ultimi sui computi summatim scribi faciat, quam ipse subscribet in libro designato : in hoc autem scripto simul constet tam de summa accepti, & expensi ab ultima visitatione, quàm de eo, quod residuum fuerit, vel etiam si quid debiti maneat.*

80. *Visitet bona stabilia extra domum, quæ sine magno incommodo visitari possint, ut videat, num qua instauratione, vel cultura egeant, & quid ad eorum conservationem opus sit.*

81. *Si Domus vel Collegia cum commoda fundatione offerentur, expendat, quid ad cõmune bonum ex ijs speretur, & an aliquæ conditiones exigantur, & an locus sit salubris, & omnia ad Generalem referat, nihil interim certi promittendo.*

82. *Magnum æs alienum Collegia vel Domos conflare non sinat, si solvendo fore probabiliter non speret, habita ratione redditũum, & eleemosynarum, quæ ordinariè dari solent: nec in ijs plures habitare permittat, quàm ali possint.*

83. *Quando contribuendũ erit ad sumptus communes Provinciæ, statuat ipse quid cuiq; Collegio, vel Domui, servata proportione debita, imponi debeat.*

84. *In vestitus ratione tria observari faciat: Primum, ut honestus ille sit: Alterum, ut ad usum communem, & approbatum honestorum Sacerdotum eius loci in quo vivitur accommodatus: Tertium, ut professioni paupertatis non repugnet.*

85. *Habitationem, officinas, vestes & reliquam supellectilem, omnia deniq; diligenter inspiciat: nec necessaria deesse, aut superflua expendi permittat : & rerum mobilium inventarium conferri faciat cum inventario in præcedenti visitatione, vel Provinciali subscripto. Observet etiam, quæ teneatur œconomiæ ratio.*

DE IIS, QVI BONIS SVIS NONDVM SE ABDICARVNT.

CAPVT X.

86. *Non permittat nostros abdicare se possessione bonorũ suorũ, nisi quos constantes, & stabiles in sua vocatione cognoverit, atq; in ea re maturo semper consilio procedat.*

87. *Non sinat pactiones inire nostros cum parentibus suis, & quibuscunq; alijs de legitima parte, & alijs bonis ad se pertinentibus, nisi illi prius admoneantur, Societatem ipsam ad ea bona nullum ius habere, & Generalis de tota re prius informetur.*

88. *Cum quis ex nostris est dispositurus de bonis suis in auxilium Societatis, admoneatur Generalis de eorum valore, & de animo relinquentis, & necessitate etiam Domorum, & Collegiorum Provinciæ, si in ea huiusmodi bona sint.*

89. *Si aliqua bona applicabuntur Societati cum facultate Generalis, magnopere curet Provincialis ut cum ædificatione, & charitate, & non cum rigore exigantur, potiusque per Procuratores externos, quàm per nostros: expediet quoq;, ut ex his eleemosynæ aliquæ in pauperes eius oppidi, ubi sunt bona, distribuantur: & ratio dati, & accepti talium bonorum scripto constet, ut ipse aut superior illius Domus, vel Collegij, cui applicata fuerunt, eam reddere possit ei, qui à Generali fuerit designatus.*

90. *Non ferat, nostros quicquam petere à parentibus, cognatis, vel amicis: sed omnia eis necessaria à Societate provideantur : intelligatque etiam si quibusdam ad tempus proprietas bonorum temporalium permittitur, usum tamen eorum ad propriam utilitatem nulli esse concedendum.*

DE MODO, QVO CVM GENERALI, ET ALIIS PROVINCIIS, AC EXTERNIS SE HABERE DEBEAT.

CAPVT XI.

91. OBedientem, reverentem, ac fidelem, se Præposito Generali exhibeat, & hac re subditis inprimis exemplum præbeat: idq. potissimum curet, ut omnes de suis Superioribus benè sentiant, eiusq. peculiari devotione afficiantur.

92. Perspecta Generali esse cupiat omnia, quæ ad suam Provinciam pertinent, eaq. per se, & Superiores Domorum, & Collegiorum, & Consultores suæ Provinciæ iuxta formulam scribendi manifestari diligenter curet.

93. Cogitet de communi bono Societatis, illudq. iuvet: Congregationes Provinciales suo tempore iuxta formulam traditam cogat: si quid annotaverit circa Decreta & Constitutiones, vel quid aliud, quod Congregationem generalē exposcat, Præposito Generali scribat, vel Procuratori tertio quoque anno ad eundem venturo tradat.

94. Si occasio se obtulerit iuvandi alias Provincias, non desit charitatis officio, & literarū communicatione iuxta formulam scribēdi, mutuā concordiā & charitatem foveat.

95. Benevolos, & devotos cōservet, curetq., ut benefactoribus se gratos nostri exhibeāt: si qui autem adversantur Societati, studeat, ut melius informati reconcilientur.

96. Quæ eleemosynæ externis pauperibus, sive ordinariæ, sive extraordinariæ dari debeant, ipse Superioribus præscribet, auditis Consultoribus, pro Collegij vel Domus facultate: Vbi verò habentur bona Ecclesiastica, eleemosynas aliquas fieri providebit in locis præcipuè, ubi huiusmodi redditus percipiuntur.

DE COMMVNI RATIONE IVVANDI PROXIMOS.

CAPVT XII.

97. INtelligat, præsertim sub finem studiorum, qui ex nostris, & quousque, quibusque rationibus domi, & foris externis se communicare debeant: quod tamen nisi probatis & in vocatione stabilibus, discretis, & benè instructis, quique alios ædificare possint, concedendum erit.

98. Consideret, num Missæ celebrentur, & Sacramenta alia ministrentur iuxta usum Romanæ Ecclesiæ: concionandi etiam, & doctrinæ Christianæ docendæ motum observet: curetque: ut in his omnibus nostri uniformes sint, & ut finem, quem Societas intendit, assequantur. Præcipuè verò circa concionatores invigilet, ut si quis ex ijs ad suas se regulas fortè non accommodaverit, à concionandi munere amoveatur, & in alijs Societatis nostræ ministerijs occupetur.

99. Videat, num & domibus, in Collegijs concionatores, & confessarij ad sua munera idonei sint, & statuat pro ratione instituti & loci, quàm frequenter domi, vel foris concionandum vel publicè legendam sit, vel doctrina Christiana tradenda: & tempore pestis aliqui ab eo designentur, qui separati ab alijs, proximis iuvandis vacent.

100. Det operam, ut Confessarij maturioris sint ætatis quantum fieri potest, præsertim qui ad confessiones mulierum audiendas mittuntur: curetque ut nostri gratis, & privilegijs Apostolicis prudenter, & moderatè utantur.

101. In ijs locis, in quibus simul Domus Professorum, & Collegium fuerit, Societatis ministeria in domo exercenda curabit: In Collegijs verò ea, quæ ad studia literarum, & auxilium spirituale Scholasticorum pertinent, tractanda sunt.

102. Efficiet, ut in festis, quæ à nostris præcipuè celebrari solent, ornatus nostrarum Ecclesiarum sit moderatus ac religiosus, & quoad fieri potest, sine nimia distractione nostrorum, & molestia externorum.

103. Non permittat, ut cum Congregationbus externorum, quæ confraternitates dicun-

tur, nostri misceantur, nec in Domibus vel Collegijs ulli earum coventus agantur, nisi qui ad finem earundem Domorum & Collegiorum in divino obsequio fient.

104. *Si examinandi ministerium ab Ordinario iniunctum effugere nostri nulla ratione possint, quamvis de doctrinæ sufficiētia iudicium ferre valeant, illud tamen retineant, ne de admittendis vel non admittendis ferant, sed illud omnino Prælatis relinquatur.*

DE MISSIONIBVS, ET MVTATIONIBVS NOSTRORVM.

CAP. XIII.

105. *PRovincialis nō abeat à sua Provincia sine Generalis, nec Præpositus, aut Rector à sua Domo, vel Collegio, absq; Provincialis facultate, nisi locus esset vicinus, aut sine gravi incōmodo Superioris responsum expectari non posset. Reliquorum verò mutationes intra Provinciam Provincialis ipse ne faciat sine causa alicuius momenti.*

106. *In mittendis operarijs per Provinciam extra Domos, & Collegia, ut in vinea Domini laborent, observet, quæ in Constitutionibus, & Regulis missionum dicuntur: videat tamen, ne Domus, & Collegia necessarijs ministris destituantur.*

107. *Quocunque mittat aliquem, eum per se, vel alium plenè instruat, & ordinariè in scriptis tam de modo procedendi, quàm de medijs, quibus eum uti velit ad finem, quem in animo habet.*

108. *Per crebram literarum communicationem iuxta formulam scribendi totius successus certior factus ex eo loco, ubi ipse commoratur, consilio & orationibus, & alijs rationibus eum iuvabit, ut persona, & negotium postulaverit.*

109. *Optimi quique, & maturiores ad proximos iuvandos, quantum commode fieri poterit, mittantur: & si ei videbitur expedire, alicui Superiori vicinioris Domus, vel Collegij subijciantur.*

110. *Cum mutari aliquem oportebit, animadvertat, ut ad eum revocandum, quoad fieri poterit, ijs medijs utatur, ut ij, à quibus evocatur, potius benevoli omnino maneant, quàm offensi, vel malè affecti.*

111. *Si missum à Superiore, vel à summo Pontifice minus utiliter occupari videret, Generalem admoneat.*

112. *Extra Provinciam suam neminem mittat, nec etiam ad laborandum in vinea Domini, nisi negotij alicuius, aut peregrinationis causa, aut nisi ei constaret de Generalis voluntate, vel cōveniret cum Provinciali illius Provinciæ, ad quam mittere aliquem voluerit: ad Provincias tamen extra Europam, & inter ipsasmet, hæ transmutationes sine facultate Generalis ne fiant.*

113. *Post cognitam Generalis mortem Provincialis neminē ex ijs, qui jus suffragij habent ex sua Provincia in aliā mittat ante congregationē Provincialem, nisi causa sit adeò urgens, ut ipse & maior pars consultorum ipsius existimet esse mittendum.*

114. *Cum peregrè erit nostris proficiscendum, aliquem, cui maximè confidat, præficiet, cui toto itineris tempore cæteri tanquam Superiori in omnibus obediant.*

115. *Ad retinendam religiosam disciplinam, & paupertatis rationem, det operam, ut nostri in profectionibus, quos ipsorum Superiores id præstare posse iudicaverint, in toto, vel in parte pedestri itinere utantur & in equitando solius necessitatis, sive personæ, sive negotiorum ratio habeatur.*

116. *Expensas itinerum solvere eius erit Provinciæ, aut Collegij, aut Domus, in cuius bonum & utilitatem cedit profectio: quod si in ea re dubium esset, arbitrio ipsius auditis Consultoribus statuēdum relinquitur: si aliquando tamen inter aliquos Provinciales non conveniret, recurrant ad Generalem.*

117. *Quando quis ab uno loco ad alium transfertur, Superior, ad quem talis mittitur, informandus est, quantum ad cognoscendum, & iuvandum eum sit satis. Neminem autem ex uno in alium locum ire permittat, sine literis patentibus.*

DE VISITATIONE.

CAP. XIV.

118. *Singulis annis per se ipsum singula loca suæ Provinciæ visitet, cùm hoc sit valdè proprium sui officij, & ibi diutiùs immoretur, ubi magis erit opus, præsertim in loco ad communicationem cum inferioribus & Generali Præposito magis commodo.*

119. *Si quãdo ob causas graviores visitare omnia loca suæ Provinciæ ipse nõ possit, re cũ suis Consultorib. collata, ad ea, quæ non potest, sibi aliũ substituat. Quamvis omnino curandum sit, ut Domos probationis & scholasticorum seminaria peculiari cura, & per se visitet.*

120. *Cùm ad Domum, vel Collegium aliquod pervenerit, Superiorem interroget, nũ aliquid urgeat, cui statim necessariò sit remedium adhibendum: & Visitationes præteritas petat, deinde omnes simul benignè alloquatur, eosq; ad renovationem in spiritu, & studium perfectionis hortetur.*

121. *Incipiat Visitationem à tẽplo, cuius ostio clauso, videat, quomodo custodiatur sanctiss. Eucharistiæ Sacramentũ: mox visitet sacrum infirmorum oleũ, & sanctorũ reliquias, ex quibus nihil ulla ratione auferatur, altaria, sedesq; Confessariorum, atq; alia, quæ tam in templo, quàm in Sacristia ad divinum cultum pertinent.*

122. *Postea ad visitationem personarum accedat, & curet, ut omnibus benevolum se exhibeat, ne alicuius mentem subeat suspicio, quod ob sinistras aliquas informationes minus hilarem vultum ipsis ostendat.*

123. *Petat à Superiore, & consequenter à Consultoribus & aliquibus Patrib. antiquioribus, vel præcipuis Officialibus, ut ea, quæ sciunt alicuius momẽti de statu Collegij, vel domus, aut de personis referant: quòd si iudicaverit expedire, iubere poterit, ut informationes huiusmodi, vel partem earum breviter scribant, & sibi tradant: scripta autem quæ secretum continent, clausa ipse diligentissimè servet, caveatq; ne minimo quidem indicio eos, qui sibi aliquid referunt, prodat.*

124. *Huiusmodi informationibus acceptis & consideratis, percurrat cũ Superiore catalogum personarum domus, vel Collegij, brevemq; de singulis eb eo capiat informationem.*

125. *Deinde vocet sigillatim oẽs eo ordine qui ei magis convenire videbitur, & singulos seorsum iuxta instructionem sequenti capite positam memoriter potiùs, quàm ex scripto interroget, & quæ advertenda iudicaverit, sibi memoriæ causa scribat: quid verò à quoq; interrogandum sit, illius prudentiæ relinquitur.*

126. *Hortetur omnes ad veritatem sincerè dicendam, ne ipsis imputetur, si morbi propter eorum silentium incogniti, & latentes curari non possint: admoneatq; teneri eos servare sub secreto, quicquid cum eo, quod secretum requirit, transegerint, licet à quovis alio, qui ipso sit inferior, de ea re interrogentur.*

127. *Non facilè credat, si quæ forsan contra alios, præsertim Superiores dicentur, sed ea notet, & expendat, ut veritatem assequatur: Caveatque, ne dum subditos consolari studet, illi debiliores in obedientia, & reverentia erga suos immediatos Superiores reddantur.*

128. *Si quis divisionis, aut dissensionis eorum, qui unà vivunt, inter se, vel cum suo capite auctor esse inveniretur, diligentissimè ab ea congregatione, velut pestis, quæ eam potest inficere, si præsens remedium non adhibeatur, separandus est.*

129. *Visitatio rerum, aut partium domus, iuxta ea, quæ in præcedẽtibus regulis, præsertim in 9. capite huius officij dicta sunt, fieri debet: in qua simul examinandæ sunt regulæ officialium, qui eiusmodi rerum curam habent: si quid autem non solùm informationem, sed inspectionem requirat, ipse per se, aut socium id præstabit.*

130. *Sũmarium Constitutionũ, & regulas cõmunes corã Superiore, Cõsultoribus, & Ministro examinabit, & si quas non observari intellexerit, consideratis causis remedia adhibebit, ut observari possint. Regulas autẽ Ministri, Consultorũ, & Admonitoris, Cõcionatorũ, & Sacerdotum, itemq; præcipuorũ Officialium, ipse per se cum ipsismet examinabit: reliquas verò aliorum Officialium poterit socio, aut alteri coram singulis eorum examinandas committere.*

131. *Provincialis integram rationē totius anteactæ vitæ, iuxta Constitutiones ab alijs exigat, qui Societatem ingrediuntur: & ab eo tempore, quo ad studia missi sunt ab ijs, qui illis absolutis ad tertium probationis annum peragendū mittuntur. Quod si id aliquando per se præstare non poterit, substituat ad id ordinariè Superiorē Domus, vel Collegij. Singulis verò annis in quacunque Domo, vel Collegio suæ Provinciæ absoluta rerum domesticarum visitatione, aut in ipso visitationis decursu (si id opportunius in aliquibus fore iudicaret) rationem conscientiæ ab omnibus accipiat ab ultima, quam reddiderunt iuxta modum inferius præscriptum. Quòd si visitatio circa renovationem votorum inciderit, (quam extra statutum tempus ratione sui adventus in domū aliquam, vel Collegium, præsertim magnū, per unum aut alterum mensem prætermittere, aut differre poterit) ipse ad excipiendas confessiones generales nostrorum, aliquos Patres probatos, & maturiores designabit: eosq́, qui sibi confiteri volent, benignè audiet.*

132. *Postremum omnium visitet Superiorem Domus, vel Collegij circa ea, quæ ad personam, & officium eius attinent, iuxta officij eius regulas, & ea, quæ ex acceptis informationibus collegerit.*

133. *Visitatione cuiusque Domus, vel Collegij absoluta, & rebus omnibus perspectis, ut laboris sui fructum capiat, denuò omnia, quæ accepit in visitatione, consideret, & ea, quæ maioris momenti sunt, diligentiùs expendat: quid item clarum, quidque tantum probabile videatur, & de quibus Generalis consulendus est, & quæ cum solo Superiore Domus, vel Collegij, quæ etiam cum Consultoribus, & quæ cum alijs particularibus sint transigenda, diligenter discernat.*

134. *Quæ ad gubernationem spectantia ipsi ordinanda videbuntur, hæc vel illa ijs etiam expendenda tradat, quos de unaquaq; re melius iudicare posse confidat. Et antequam ultimam executionis manum rebus imponat, omnia in orationibus, & Missarum sacrificijs Deo commendet, ut iuxta ipsius divinum beneplacitum dirigantur.*

135. *Postquam autem apud se omnia constituerit ex præteritæ visitationis memoriali, ubi rerum quæ temporariæ sunt, ordinationes scribuntur, eas quæ executioni mandatæ fuerint, expungat. In libro verò, in quo non nisi maioris momenti ordinationes scribendæ erunt, ipse ea tantùm scribet, suáque manu subscribet, quæ cum Generali communicaverit, & ab ipso fuerint approbata.*

INSTRVCTIO DE IIS, QVÆ IN VISITATIONE INTERROGANDA SVNT.

CAPVT XV.

QVAE AD GVBERNATIONEM PERTINENT à SVPERIORIBVS, ET CONSVLTORIBVS, ET ALIIS, QVIBVS VIDEBITVR, PETENDA.

1. *INterroget, si quid gravius in ea Domo, vel Collegio accidisse extra confessionem intellexerit, & quod remedium sit adhibitum.*

2. *Quomodo serventur regulæ, quæ ad Novitios pertinent.*

3. *An aliqui, præsertim pueri, aut mulieres ad vota emittenda inducantur, vel ad consilia alia observanda indiscretè trahantur.*

4. *An aliquis domi nimis affectus videatur ad consanguineos, vel ad eorum subventionem teneatur.*

5. *De numero, & sufficientia Confessariorum, & de frequentia, & fructu confitentium.*

6. *Quomodo literarum studia vigeant, & quàm exactè serventur, quæ de opinionum novitate & diversitate statuta sunt. Et an aliqui videantur finitis jam studijs educendi è Collegijs.*

7. *An infirmi, hospitalia, carceres, & triremes (ubi essent) visitentur, & adiuventur à nostris.*

8. Ex

8. *Ex quibus operibus pijs iuxta nostrum institutum, maior fructus percipiatur.*

9. *De cura in tradendis spiritualibus exercitijs, & quam exactè illa fiant. Et de vigilantia in puerorum ac rudium in doctrina Christiana institutione.*

10. *De modo conversandi iuxta rationem, & finem nostri instituti.*

11. *De missionibus & earum fructu, & modo procedendi eorum, qui mittuntur.*

12. *An aliqui prætextu valetudinis iuvandæ à spiritus perfectione degenerent, & à laboribus nostri instituti abhorreant, atque ad otium aspirent.*

13. *An erga nostros infirmos, & hospites debita Societatis charitas, & cura exerceatur.*

14. *An aliqua ambitionis & proprietatis indicia in aliquo appareant.*

15. *Quæ eleemosynæ externis pauperibus dentur.*

QVÆ AB OMNIBVS PETI POSSVNT.

16. *QVomodo valeat corpore, & viribus, & quomodo ei conveniat ratio victus, vestitus, cubiculi, & exercitationis corporalis, qua utitur.*

17. *Si quid dubitationis, aut difficultatis, si quid etiam ad suam consolationem, instructionem, aut profectum fore putat, confidenter proponat.*

18. *Quod ad alios attinet, interrogetur, quomodo tractetur à suis Superioribus, & quid sentiat de illis, tam de personis, quàm de officijs eorum.*

19. *An aliquis Superior impedierit libertatem subditorum scribendi ad Superiores mediatos, aut quovis modo significaverit, sibi non placere, ut nostri de ipso, aut eius gubernatione, ad eosdem scribant.*

20. *An noverit extra confessionem aliquid de quavis persona, quod non ei probetur, ut de inobedientia, murmuratione, conspirationibus, præsertim contra Superiores, & si quid parum honestum, & incautum in familiaritate nimia cum aliqua persona accidisset, vel contra de dissensione.*

21. *Quomodo serventur Domi Constitutiones, Decreta, Regulæ, communis ordo, & ordinationes, quæ à Præposito Generali, & alijs Superioribus emanant.*

22. *Quomodo exerceantur ministeria Societatis erga externos, quod ad modum, & fructum attinet.*

23. *Quis sit profectus nostrorum in rebus spiritualibus, & quod omnium in solidis virtutibus acquirendis studium.*

24. *Si de ijs etiam, quæ pertinent ad alias Domus, & Collegia totius Provinciæ aliquid habet, quod alicuius momenti videatur, liberè proponat.*

PRO SCHOLASTICIS ADDATVR.

25. *QVid ingenij, memoriæ, virium, & propensionis ad literas in se experiatur.*

26. *An occupatione exteriore, vel studijs removeatur, vel distrahatur à rebus spiritualibus.*

27. *An habeat libros necessarios, & an scribat, legat, disputet.*

28. *De suo profectu in literis quid sentiat.*

29. *An omnia experimenta Societatis fecerit, & quo fructu.*

PRO IIS, QVI IN PROBATIONE VERSANTVR.

30. *AN firmus sit in proposito vivendi, & moriendi in Societate.*

31. *An sit indifferens ad quemlibet gradum, ministeria, & exercitia Societatis, prout obedientia constituerit.*

32. *An exercitia spiritualia, vel aliqua alia experimenta fecerit, & in quibus plus profecerit, & alia, si videbitur, ex Examine.*

MODVS ACCIPIENDÆ RATIONIS CONSCIENTIAE.

QVod in summario Constitutionum, præscribitur de manifestanda cõsciẽtia, id magni momenti ad Dei gloriam & Societatis nostræ bonum Pater noster sanctæ memoriæ Ignatius existimavit: quare, ut omni diligentia & animi sinceritate servetur: Provinciali curandum erit. Et cum quisq; dixerit, quæ dicere voluerit, iuxta instructionem datam, poterit Provincialis, si qua existimaverit amplius interroganda, id etiam facere: quamvis, quæ hominem pudore multum afficerent, ea extra confessionem interroganda non essent. Nec à singulis singula petet; sed prudenter & circumspectè pro ratione personarum. Deniq; eam suavitatem teneat, ut illa omnia non tanquam iudex exigere, sed ut benignus parens ob subditi consolationem cognoscere velle videatur.

REGVLAE PRAEPOSITI DOMVS PROFESSAE.

DE IIS, QVÆ AD EIVS PERSONAM, ET TOTIVS DOMVS ADMINISRTATIONEM PERTINENT.

CAP. I.

OMni studio enitatur, ut talis sit, qualis optatur Rector in nostris Cõstitutionibus, atq; eò magis, quod illis præsit, quos viros spirituales, & perfectionis studiosos esse oportet.

2. *Primam officij sui curam in eo positam esse intelligat, ut oratione, & sanctis desiderijs totã domum velut humeris suis, sustineat, & quæcumq; in ijs, quibus præest, ad ipsorum, aliorumq; ædificationem, iuxta instituti nostri rationem, optare debet, prius in seipso præstare studeat.*

3. *Communes regulas ipse servet; & particularia in cibo, indumentis & aliarum rerum usu quantum fieri potest, vitet: familiaritate, atque indulgentia cum quibusdam, alios ne offendat.*

4. *Intra annum, postquam officium Præpositi prima vice inierit; quadraginta diebus Christianam doctrinam eo modo, quo in secunda Cõgregatione de Rectore expositum est, legat, aut doceat: sed ex causa per alium id munus cum facultate Provincialis obire poterit.*

5. *Cõsuetudines receptas, & à Generali, vel Provinciali approbatas servet, ac servari faciat: si tamen aliqua alia à Prædecenti Præposito inducta fuerit, non mutet inconsulto Provinciali: ipse verò, nisi suo Superiore approbante, nullam introducat.*

6. *Eos, qui domestica obeunt ministeria (exceptis quibusdam, quorum electio ad Provincialem pertinet) prudenter constituat, suas cuiq; regulas tradat, aliquando visitet, & prout in Domino cõvenire iudicabit, vel in eisdem ministerijs detineat, vel ab eis removeat. Quia verò officia quædam, ut benè fiant, experientiam requirunt, qui ad ea idonei inveniuntur, non facilè mutari debebunt.*

7. *Vt prospicere officialibus de subsidio, si necessarium id fuerit, ne labore graventur, debebit: ita cum tempus vacuum illis fuerit, ut illud utiliter impendant divino servitio, curabit.*

8. *Etsi potestatem habet designandi Confessarios suis subditis, ordinarium tamen Confessarium Domus non constituet sine approbatione Provincialis.*

9. *Quamvis in virtute obedientiæ iubere possit, non nisi rarißimè, & ex gravi ac urgenti causa id faciat.*

10. *Ordinarias tantũ pœnitentias imponat, quales sunt parva mensa, publica reprehensio, conclusio in circulo, edere sub mensa, osculari aliorũ pedes, orare in refectorio, dicere culpã suam, subtractio cibi usq; ad panem, & aquam, si res postulaverit, disciplina publica in refectorio, & alia exercitia humilia, & domestica.*

11. Sicut

11. *Sicut ad Præpositum pertinet dispensare in regulis, & Constitutionibus, & decretis Congregationum generalium cum particularibus, quando necesse erit: sic & cum dispensaverit in rebus maioris momenti, quæ videntur urgere, & in quibus sine gravi incommodo Provincialis responsum expectari non potest, eum primò quoque tempore de huiusmodi dispensatione, ac eius causa admonere.*

12. *Nomina eorum, qui vota solemnia, vel simplicia emiserunt, in libro ad hoc parato notentur, in Professis quidem, & Coadiutoribus formatis cum nominibus admittentium, in reliquis verò post biennium cum nominibus celebrantium, adnotato loco, & tempore, iuxta Constitutiones.*

13. *Quas habeat facultates partim ex ijs, quæ ipsi in his regulis conceduntur, partim ex compendio facultatum Societatis intelligat, ut in ijs, quas non habet, sciat ad Superiorem recurrere.*

DE IIS, QVÆ PRÆPOSITVM AD BONAM ADMINISTRATIONEM IVVABVNT.

CAP. II.

14. *SIT solicitus, ne minister, & reliqui officiales suo desint officio, omissis alijs, quæ possent impedire.*

15. *Singulis vel saltem alternis hebdomadis cum suis Consultoribus conveniat, (nisi pro re nata aliquid extraordinariè esset consultandum) deque rebus maioris momenti, quæ pro temporum, & negotiorum varietate occurrunt, cum illis agat: quamquam ijs auditis, penes ipsum erit de singulis statuendi facultas.*

16. *Consultores, aliosq; omnes, cum ei aliquid proponunt, libenter, & benignè excipiat, & præcipuè eum, cui Monitoris officium commissum est: efficiatq;, ut in sua Domo, quæ in formula scribendi præscripta sunt, serventur.*

17. *Habeat librum, in quo scribantur visitationes Domus à Generali approbatæ: in quo etiam ordinationes aliæ alicuius momenti, quæ à Generali mittuntur: & quæ perpetuæ fuerint, ab ijs, quæ temporariæ sunt, separatim notentur; alia verò, quæ visitator, & Provincialis præscripserint: in alio libro scribantur.*

18. *Institutum Societatis cognoscat ex lectione literarum Apostolicarum, Constitutionum, & Decretorum generalium Congregationū: magis autem particularia ex lectione regularum tam communiū, quàm officij sui, & aliorum, qui sub ipsius cura sunt, ac Provincialis, & compendij facultatum Societatis, atq; ex observatione consuetudinum receptarū, ac demum ex recursu ad Superiorem in ijs, de quibus dubitabit.*

19. *Libellum habeat, in quem referat quæcunque sibi ad bonum Domus statum subinde occurrent, ne memoria excidant, præcipuè illa, de quibus ad Generalem, vel Provincialem scribendum putat.*

20. *Pro occurrentibus necessitatibus communibus, & privatis, Missas, & orationes suorum (moderatè tamen) iuxta consuetudinem Societatis applicare poterit.*

DE CVRA NOSTRORVM IN SPIRITV.

CAP. III.

21. *CVret, ut unicuiq; in suo officio integram obedientiam cæteri præstent, & officiales Ministro, & sibi etiam omnes: studeatq; eisdem exemplo obedientiæ praire, quam ipse suis Superioribus, quos Christi loco habet, præstare debet.*

22. *Det operam, ut Constitutiones, & regulæ observentur: omnibus domesticis cum omni solicitudine invigilet, eosdemq; ab ijs, quæ nocere possint domi, & foris defendat, cum præveniendo, tum etiam, si quid mali acciderit, remedium adhibendo.*

23. *Efficiat, ut sibi, vel alijs ab ipso deputatis statis temporibus ratio conscientiæ*

reddatur, iuxta modum, qui in officio Provincialis præscribitur, & instructionem reddendam conscientiæ rationem, à Professis quidem, & Coadiutoribus formatis semel in anno, ab alijs verò bis: & aliquos præterea maturiores Patres assignet, qui eorum confessiones generales excipiant, nisi Provincialis tunc adsit.

24. Meminerit, ut Scholastici, si qui erunt, & Coadiutores non formati, bis singulis annis circa festa Circumcisionis Domini nostri, & Apostolorum Petri & Pauli vota sua renovent, præmissis ijs, quæ fieri solent.

25. Singulis, vel alternis diebus Veneris exhortationem nostris vel ipse faciat, vel aliquis alius, qui rationem nostri instituti benè teneat, in qua agatur de observatione Constitutionum, & regularum, de fraterna charitate, humilitate, patientia, mortificatione, & alijs virtutibus, præsertim de obedientia: tametsi exhortationis loco, spiritualis collatio eisdem de rebus aliquando haberi potest.

26. Crebrò, & magna charitatis significatione alloquatur subditos, eorumque necessitatibus non corporis tantum, sed multò etiam magis animæ, paterno affectu prospiciat. Si quem verò intelligat aliqua tentatione pulsari, præsertim gravi, eius peculiarem curam & solicitudinem non solùm per se, sed etiam, si necesse fuerit, per alios gerat: nec remedium longiùs differendo, difficiliorem morbi curationem reddat.

27. In correctionibus, & pœnitentijs iniungendis rationem habebit dispositionis personarum, & ædificationis universalis, & particularis earum, ad gloriam Dei.

28. Nisi prudentia rebus particularibus adhibita aliter procedendum dictaverit, illud in correctionibus observet, ut ij, qui peccant, primò in charitate, & dulcedine admoneantur: secundò in charitate quidem, sed eo tamen modo, ut eis confusio, & rubor inijciatur: tertiò amori, ea quæ timorem incutiant, si opus erit, adijciantur.

29. De publicis defectibus, publica debet esse pœnitentia, ijs tantum, quæ ad omnium ædificationem faciunt, declaratis.

30 Poterit mittere interdum aliquem ex suis, ut ostiatim petat eleemosynam, aut ut inserviat hospitali, aut comitetur emptorem, aut in plateis concionetur, Christianamve doctrinam doceat, prout magis in Domino expedire videbitur, habita ratione ædificationis, & spiritualis utilitatis nostrorum.

31. Delegare poterit Confessario, vel alijs vices suas, ut eas pœnitentias approbent, vel improbent, quas ad maiores sui spiritus profectum, assumere quisq; volet. Et, ut nostris, qui Sacerdotes non sunt, facultatem dare possint frequentius quàm octavo quoq; die communicandi, quos ea ratione magis in spiritu iuvari in Domino iudicaverint.

32. In danda facultate ieiunandi, sicut & in alijs pœnitentijs concedendis, videat, ne mensuram rectæ rationis excedat: detq; operam, ut omnes intelligant, ad singularitatem non pertinere, si quis ieiunet alijs non ieiunantibus, dummodo ordinaria consuetudo ieiunandi, quæ iuxta Constitutiones non sit, non introducatur.

33. Vnio, & conformitas mutua diligentissimè curanda est, nec ferenda inter ullos domesticorum perturbatio, vel ira mutua: si quid autem huiusmodi accideret, curet, ut statim cum satisfactione debita in gratiam invicem redeant.

34. Tam ipse, quàm omnes alij Sacerdotes, qui ei videbuntur, iuxta Constitutiones, aliquando intra annum officium, vel officia eorum, qui domi inserviunt, ad tempus aliquod obibunt.

35. Videat scripta, & literas omnes, quæ scribuntur ad domesticos, & quas ipsi alijs scribunt, aut aliquem virum fidelem, & qui donum discretionis habeat, domi constituat, qui eas lectas reddat, aut non reddat, prout in Domino magis expedire iudicabit, sibiq; referat, si quid invenerit, quod tanti momenti sit, ut de eo Superior monendus videatur. Res autem vanas, aut qua alia ratione offendere possint, neminem scribere permittat: nec sigillum quenquam habere sinat sine Provincialis facultate.

36. Non sint domi arma, nec instrumenta musica, nec libri lascivi, aut vani, nec novæ ullæ recreationes introducantur.

DE AVXILIO ANIMARVM.

CAPVT IV.

37. *MEminerit hoc pertinere ad ſcopum totius Societatis, ut ad animarum ſalutem, & perfectionem cum divina gratia promovendam incumbat, & noſtri inſtituti puritate in Domibus profeſſis præcipuè eluceſcere debere, quæ non tam circa media ad hunc finem præparanda (quemadmodum Collegia) quàm circa finem ipſum, & uſum mediorum ad eum conferentium verſantur.*

38. *Videat, an noſtri zelum habeant animarum, & an ſtrenuè, ac diligenter earum ſalutem procurent, ut ij ſolent, quos ſanctus Dei amor impellit, nec ſolùm immoderatos pro ratione virium labores ſuſcipi non ſinat, ſed multo etiam minus in proximis iuvandis negligentiam toleret.*

39. *Proponatur populo aſſiduè in Eccleſia verbum Dei in prædicationibus, & ſacræ Scripturæ vel doctrinæ Chriſtianæ lectionibus, quod etiam in alijs Eccleſijs, plateis, & locis præſtari poteſt, quando ad maiorem Dei gloriam conferre videbitur: nominatim verò puerorum, ac rudium perſonarum in Chriſtianiſmo inſtitutionem tanquam proprium noſtræ vocationis miniſterium valdè commendatum habeat: intelligatque Chriſtianam doctrinam canendo doceri poſſe, ubi ad maiorem ædificationem id fore obſervabitur. Modus autem ſive id canendo, ſive ſecus fiat, pro locorum ratione ad ædificationem & maiorem utilitatem exigatur.*

40. *Procuret diligenter nec deſint deſignati Confeſſarij, qui domi in adminiſtratione Sacramentorum confeſſionis & communionis cum fructu exerceantur: quique extra domum ægrotorum confeſſiones audire, morientibus opem ferre, & eos, qui in carceribus, & hoſpitalibus inveniuntur, viſitare, & conſolari poſſint, & reliquis pietatis operibus, quæ in literis Apoſtolicis inſtituti noſtri, & conſtitutionibus proponuntur, incumbere: ſed hæc omnia ipſe iuxta ordinem à Provinciali præſcriptum exequatur, qui pro ratione loci, & copia noſtrorum metietur, quantum in huiuſmodi rebus operæ ſit ponendum.*

41. *Curet, ut noſtri in ſpiritualibus exercitijs tradendis accuratè exerceantur, poſtquã ea in ſe fuerint experti: nullus tamen deberet ea tradere, niſi prudentia, ac rerum ſpiritualium uſu ſatis probatus eſſet.*

42. *Si operariorum copia ſuppetet, poterit ſuos mittere ad alia loca vicina, habito conſenſu Provincialis, ut ſimilibus operibus charitatis functi, domum, conſtituto tempore, redeant.*

43. *Non permittat eodem tempore omnes Sacerdotes abeſſe, ſed ſemper domi, aut in Eccleſia aliqui maneant, qui occurrentibus neceſſitatibus proximorum ſatisfacere poſſint.*

44. *Cum quis prædicationi, lectioni ſacræ, aut confeſſionibus audiendis vacat, provideat, ne ſtudij tempus, aliave neceſſaria illi deſint.*

45. *Si quis ad ſacros ordines promovendus, aut in confeſſarium, vel concionatorem eſſe eligendus videbitur, Provincialem admoneat.*

46. *Si quem ex ijs, qui in Eccleſia noſtra aſſiduè ad Sacramenta accedũt, intelligeret vitæ ſuæ exemplo alios offendere, quantum in ipſo eſt, remedium per confeſſarium, vel aliquem alium convenienti ratione adhibere curet.*

47. *Non permittat, ut noſtri curam mulierum religioſarum, & aliarum quarumcunq; ſuſcipiant, ut ordinariè illarum confeſſiones audiant, vel ipſas regant: quamvis nihil repugnet aliquando apud eas concionari, aut ſemel unius Monaſterij confeſſiones ſpeciales ob cauſas audire, quod tamen non fiet, niſi poſtulent ij, qui eis præſunt.*

48. *Etſi proprium Præpoſiti officium eſt, Domum ſibi commiſſam diligenter, ac fideliter gubernare, neq; is propter aliud quidquam huic muneri deeſſe debet; ſi quando tamen per officij ſui occupationes licebit, & concionari, & confeſſiones audire, & alia Societatis miniſteria exercere poterit, ac debebit.*

REGVLÆ DE ORDINE DOMESTICO.

CAPVT V.

49. *QVotidie post orationem matutinam fiat sacrum, cui intersint omnes, qui Sacerdotes non sunt: nisi aliquibus propter peculiares causas aliud tempus ad sacrum audiendum concessum sit.*

50. *Tempore orationi, & examini assignato, sit aliquis, qui observet, nũ omnes ijs vacent, quod & Minister ipse aliquando faciat, & Præpositus huic rei diligenter invigilet.*

51. *Syndicum domi constituat, vbi Ministri aut Subministri opera ad id non uteretur, cuius officium erit observare in omnibus quod ad honestatem, & decentiam externam pertinet, Ecclesam, & domum in locis publicis perlustrando, & si quid, quod non conveniat, annotaverit, Superiori referendo.*

52. *A posteriore prandij signo ad cœnam, octo ut minimum horæ intersint: aliquid verò amplius usque ad refectiunculam vespertinam diebus Veneris, & ieiuniorum, iuxta morem regionis, à tempore autem, quo se nostri cubitum receperunt usque ad signum, quo excitantur, septem.*

53. *Benedictio, & gratiarum actio in refectorio iuxta usum breviarij Romani in prima mensa fiant: in secunda verò, & privata, teneri possunt antiqua benedictio, & gratiarum actio, quæ à singulis submissè, & stando fieri debent.*

54. *In mensa Sacerdotes præcedant alios ad eum gradum nõ promotos: sed nec inter Sacerdotes, nec inter eos, qui Sacerdotes non sunt, ullus ordo constituatur.*

55. *Si aliqua de causa Præpositus primæ mensæ adesse non poterit, curet, ut Minister adsit.*

56. *A prandio & à cœna hora una: diebus autem Veneris post collationem vespertinam dimidia recreationi religiosè impendantur, idq; in uno loco, si commodè fieri poterit: sed neque extra huiusmodi horas labores nimium continuari, sine aliqua convenienti relaxatione, sinat.*

57. *Conferentiæ casuum conscientiæ bis singulis hebdomadis habeantur, quibus Sacerdotes omnes, qui commodè poterunt, interesse debent: Præside docto aliquo, qui ea, de quibus agetur, luculentiùs explicare, ac definire possit.*

DE IIS, QVÆ PERTINENT AD RES TEMPORALES.

CAPVT VI.

58. *MAgno, & constanti animo speret à divina bonitate suæ Domui subsidia tẽporalia adijcienda, si & nostri ad quærendum Dei regnum sibi, & proximis seriò incumbant, & ipse ratione indigentiæ, instituti nostri integritatem violari numquam permittat.*

59. *Habeat procuratorem, qui eleemosynas petat, cui alios ad eam rẽ substituere poterit, si necessarium iudicabit, ita tamen, ut quam paucissimi in mendicando occupentur.*

60. *Singulis mensibus à Procuratore rationẽ accepti, & expensi præsente Ministro exigat, ut totius Domus administrationis ratio ipsi constet, eamq; reddere possit cui, & quando per Superiorem constituetur: caveat autem, ne Domus alieno ære gravetur.*

61. *In ijs, quæ ad rationem victus, & aliarum rerũ vitæ necessariarum, aut convenientium spectant, quamvis curandum est, ut communis illa sit, & valetudini nostrorum accommodata: habenda tamen semper est ratio humilitatis, paupertatis, ac spiritualis ædificationis in Domino.*

62. *Vt curare debet, ne ij, qui in vinea Domini magno cum proximorum fructu se exercent, necessario subsidio privati maiora bona relinquere cogantur, neve morbo, aut ætate debiles ministerio fraternæ charitatis destituantur: ita ijs, qui neutra ratione aliorum indigent opera, adiutores assignare non debet.*

63. Aegrotorum

63. *Aegrotorum verò cura habeatur magna, & obseruetur diligenter tam in victus ratione, quàm in cæteris quod medicus præscripserit.*

64. *Si cui particulari quidpiam ab externo aliquo mittatur, id in communem usum accipiatur, ac dispenſetur.*

65. *Caveat, ne Domus ipſa, aliquis ve Profeſſorum, aut Coadiutorum redditibus Collegiorum, præterquam in rebus minimis utatur.*

66. *Si quid ſtabile donatum, legatum ve Domui fuerit, Provincialem admoneat, ut quamprimùm vendatur, & pretium in uſus neceſſarios iuxta illius iudicium expendatur: temporis tamen opportunitas ad vendendum non eſt excludenda.*

67. *Lites forenſes fugiat, nec ullam inconſulto Provinciali intentet, nec intentæ reſpondeat, niſi cogatur.*

68. *Si bona alicuius ex noſtris diſtribuenda eſſent, ſi ineundi contractus, ſi fabrica alicuius momenti, & expenſæ extraordinariæ faciendæ, aut ſi bona offerantur cum aliqua obligatione, rem ad Provincialem deferat.*

69. *Depoſitum pecuniæ nullum prorſus admittat: aliarum verò rerum non niſi cautiſſimè, dummodo ſint eorum, quibus multum debeamus, aut alioqui id officij ſine magna offenſione, denegari non poſſit.*

70. *Neminem ex noſtris in cauſis civilibus, nedum criminalibus examinari (niſi, qui ad peccatum obligare poteſt, compelleret) permittat abſq; licentia, quàm minimè dabit, niſi in cauſis, quæ ad religionem Catholicam pertinent, aut alioqui piæ ſint, & ita uni faveant, ut non in alterius detrimentum cedant.*

71. *Nullum domi iumentum equitandi cauſa ad uſum alicuius de ipſa Societate ordinariè habeatur, niſi aut propter continenter infirmam alicuius valetudinem, aut propter publica negotia, id neceſſarium, & urgens iudicaret Generalis.*

DE COMMVNICATIONE CVM EXTERNIS ET GRATITVDINE ERGA FVNDATORES, ET BENEFACTORES.

CAP. VII.

72. M*Vlieres inviſere, aut ad eas ſcribere, niſi in neceſſitate, aut cum ſpe magni fructus, noſtros non ſinat, nec hoc quidem permittat, niſi viris valdè probatis, & prudentibus.*

73. *Non permittat fœminas domum noſtram ingredi.*

74. *Curet, ne primarios viros inviſere noſtri conſueſcant, niſi ſancto ſtudio piorum operum ducerentur, vel quando intima benevolentia in Domino coniuncti eſſent.*

75. *Non ſinat offerri munuſcula, quæ magnatibus ad res maiores obtinendas offerri ſolent.*

76. *Non permittat, ut noſtri cibum capiant apud externos: aut ab eis, cùm ægrotant, viſitentur, niſi cauſa non levis momenti ad id concedendum moveret, quam eandem eſſe oportebit, ſi quando externus aliquis, ad menſam præſertim refectorij, invitandus videretur.*

77. *Amicos conſervare, & eos, qui malè erga nos affecti ſunt, præcipuè ſi homines ſint non vulgaris auctoritatis, orationibus & rationibus convenientibus in amicitiam revocare, aut ſaltem, ne adverſarij ſint, efficere ſtudeat.*

78. *Obſervet, quæ erga fundatores, & benefactores, tam vivos, quàm mortuos obſervanda ſunt, eisque gratitudinem exhibeat, & ſi quam aliam obligationem habet, ei ſatisfieri curet.*

REGULÆ

DE IIS, QVI ADMITTI PETVNT, AD DOMVM DIVERTVNT, AVT FORAS MITTVNTVR.

CAPVT VIII.

79. *IN Societatem neminem admittat, nisi à Generali, vel Provinciali id ipsi committatur, sed de ijs, qui admitti petunt, ad Provincialem referat, vel scribat, quales illi sint, & quibus donis Dei præditi.*

80. *Si is, qui admitti petit, ad institutum Societatis valdè idoneus videbitur, & necessitas urgeret, poterit eum tanquam hospitem domi recipere, donec responsum à Provinciali accipiat, vel ad eundem mittere, si expedire iudicaverit.*

81. *Recedentem sine licentia ab alio loco Societatis, vel ab ea dimissum non admittat, sed si expedire videatur ad Provincialem de eo scribat, & eius ordinationem expectet, illo domi ut hospite, vel in alio pio loco, si videbitur detento.*

82. *Charitatem magnam exhibeat erga alios de Societate per domum transeuntes, eosque amanter hospitio excipiat, ac meminerit, se aliquo viatico, aut eleemosyna eos, si indigerent, juvare posse: curet item diligenter dirigere, ac juvare expeditiones hospitum, qui negotiorum causa domi versantur.*

83. *Externi ne accipiantur hospitio, ut domi pernoctent; nisi ij sint, quibus multum debeatur, aut id officij sine magna offensione prætermitti non possit: qua in re habeatur præcipua ratio religiosorum, cum necessitatis causa ad nos divertunt.*

84. *Cum quis domo egredietur, det ei socium convenientem: si quando autem aliquis solus foras mittitur, is sit, cui meritò possit confidere.*

85. *Neminem ex sua Domo in alium locum mittat sine literis patentibus.*

86. *Si quis experimento comperiretur ferre non posse domus cœlum, & malè habere continenter cerneretur, vel alia ratione videretur mutandus, Provincialem admoneat, an aliò mitti debeat.*

87. *Profecturi ad alia loca ea, quàm* sottanam *vocant, & in alijs interioribus indumentis, quibus utuntur, privari non debent, nisi fortè ratio temporis, aut alioqui charitas suaderet melioribus esse commutanda. Reliqua verò omnia, quæ ad iter necessaria erunt, magna charitatis significatione ab eo loco, unde mittuntur, subministrentur, sumptibus tamen eorum, quorum erit expensas itineris solvere.*

REGULÆ

RECTORIS,

DE IIS, QVÆ AD EIVS PERSONAM, ET TOTIVS COLLEGII ADMINISTRATIONEM PERTNENT.

CAPVT PRIMVM.

1. *OMni studio enitatur, ut talis sit, qualis optatur in nostris Constitutionibus, primamque officij sui curam in eo positam esse intelligat, ut oratione, & sanctis desiderijs totum Collegium velut humeris suis sustineat.*

2. *Communes Regulas ipse servet, & particularia in cibo, indumentis, & aliarum rerum usu, quantum fieri potest, vitet: & familiaritate, atque indulgentia cum quibusdam, alios ne offendat.*

3. *Intra annum postquam officiũ Rectoris prima vice inierit, quadraginta diebus Christianam doctrinam eo modo, quo in secunda congregatione expositum est, legat, aut doceat: sed ex causa per alium id munus cum facultate Provincialis obire poterit.*

4. *Consuetu-*

4. *Consuetudines receptas, & à Generali, vel Provinciali approbatas servet, ac servari faciat: Si tamen aliqua alia à praecedenti Rectore inducta fuerit, non mutet inconsulto Provinciali: ipse verò, nisi suo Superiore approbante, nullam introducat.*

5. *Eos, qui domestica obeunt ministeria (exceptis quibusdam, quorũ electio ad Provincialem pertinet) prudenter constituat, suas cuique regulas tradat, aliquando visitet, & prout in Domino convenire iudicabit, vel in eisdem ministerijs detineat, vel ab eis removeat. Quia verò officia quaedam, ut benè fiant, experientiam requirunt, qui ad ea idonei inveniuntur, non facilè mutari debebunt.*

6. *Vt prospicere officialibus de subsidio, si necessarium id fuerit, ne labore graventur, debebit: ita cũ tempus vacuum illis fuerit, ut utiliter illud impẽdant divino servitio curabit.*

7. *Etsi potestatem habet designandi Confessarios suis subditis, ordinarium tamen Confessarium Collegij non constituet sine approbatione Provincialis.*

8. *Quamvis in virtute obedientiae iubere possit, non nisi rarissimè, & ex gravi, ac urgenti causa id faciat.*

9. *Ordinarias tantum poenitentias imponat, quales sunt parva mensa, publica reprehẽsio, conclusio in circulo, edere sub mensa, osculari aliorum pedes, orare in refectorio, dicere culpam suam, subtractio cibi usq; ad panem & aquam, si res postulaverit, disciplina publica in refectorio, & alia exercitia humilia & domestica.*

10. *Sicut ad Rectorem pertinet dispensare in Regulis, Constitutionibus, & Decretis congregationum generalium cum particularibus quando necesse erit: sic & cum dispensaverit in rebus maioris momenti, quae videntur urgere, & in quibus sine gravi incõmodo Provincialis responsum expectari non potest, eum primo quoq; tempore de huiusmodi dispensatione, ac eius causa admonere.*

11. *Nomina eorum, qui vota solemnia, vel simplicia emiserunt, in libro ad hoc parato notentur: in Professis quidem, & Coadiutoribus formatis cum nominibus admittentium: in reliquis verò post bienniũ cum nominibus celebrantium, adnotato loco, & tempore, iuxta Constitutiones.*

12. *Quas habeat facultates, partim ex ijs, quae ipsi, in his regulis conceduntur, partim ex compendio facultatum Societatis intelligat, ut in ijs, quas non habet sciat ad Superiorem recurrere.*

DE IIS, QVÆ RECTOREM AD BONAM ADMINISTRATIONEM IVVABVNT.

CAP. II.

13. *SIT solicitus, ne Minister, & reliqui Officiales suo desint officio, omissis alijs, quae possent impedire.*

14. *Singulis vel saltem alternis hebdomadis cum suis Consultoribus conveniat, (nisi pro re nata aliquid extraordinariè esset cõsultandum) deq; rebus maioris momenti, quae pro temporum, & negotiorum varietate occurrunt, cum illis agat: quanquam ijs auditis penes ipsum erit de singulis statuendi facultas.*

15. *Consultores, aliosq; omnes, cum ei aliquid proponunt, libenter ac benignè excipiat, & praecipuè eum, cui Monitoris officium commissum est, efficiatq;, ut in suo Collegio, quae in formula scribendi praescripta sunt, accuratè serventur.*

16. *Habeat librum, in quo scribantur visitationes Collegij à Generali approbatae, in quo etiam scribantur ordinationes aliae alicuius momenti, quae à Generali mittuntur: & quae perpetuae fuerint, ab ijs, quae temporariae sunt, separatim notentur: alia verò quae Visitator & Provincialis praescripserint, in alio libro scribantur.*

17. *Institutum Societatis cognoscat ex lectione literarum Apostolicarum, Constitutionum, & Decretorum generalium Congregationum: magis autẽ particularia ex lectione Regularũ, tam communium, quàm officij sui, & aliorum, qui sub ipsius cura sunt, ac Provin-*

cialis, & Cōpendij facultatum Societatis, atq; ex obseruatione consuetudinum receptarum ac demum ex recursu ad Superiorem in ijs, de quibus dubitabit.

18. Libellum habeat, in quem referat quæcunque sibi ad bonum Collegij statum subinde occurrent, ne memoria excidant, præcipuè illa, de quibus ad Generalem scribendum putat.

19. Pro occurrentibus necessitatibus communibus & priuatis, Missas & orationes suorum, moderatè tamen, iuxta consuetudinem Societatis applicare poterit.

DE CVRA NOSTRORVM IN SPIRITV.

CAP. III.

20. CVret, ut cuiq; in suo officio integram obedientiam Collegiales præstent, & officiales Ministro, & sibi etiam omnes, studeatq; eisdem exemplo obedientiæ præire quàm ipse suis Superioribus, quos Christi loco habet, præstare debet.

21. Det operam, ut Constitutiones, & Regulæ obseruentur: omnibus Collegialibus cum omni solicitudine inuigilet, eosdemque ab ijs, quæ nocere possint, domi & foris defendat, cùm præueniendo, tum etiam, si quid mali acciderit, remedium adhibendo, ita ut in virtutibus, & literis proficiant.

22. Efficiat, ut sibi, vel alijs ab ipso deputatis statis temporibus ratio consciētiæ reddatur à suis, iuxta modum, qui in officio Prouincialis præscribitur, & instructionem ad reddendam conscientiæ rationem: & aliquos præterea maturiores Patres assignet, qui eorum confessiones generales excipiant, nisi Prouincialis tunc adsit.

23. Meminerit, ut Scholastici, & Coadjutores non formati bis singulis annis circa festa Circumcisionis Domini nostri, & Apostolorum Petri & Pauli, vota sua renouent, præmissis ijs, quæ fieri solent.

24. Singulis, vel alternis diebus Veneris exhortationem nostris vel ipse faciat, vel aliquis alius, qui rationem nostri instituti bene teneat, in qua agatur de obseruatione Constitutionum & Regularum, de fraterna charitate, humilitate, patientia, mortificatione, & alijs virtutibus, præsertim de obedientia; tametsi exhortationis loco spiritualis collatio eisdem de rebus aliquando haberi potest.

25. Crebrò, & magna charitatis significatione alloquatur subditos, eorumq; necessitatibus non corporis tantum, sed multò etiam magis animæ, paterno affectu prospiciat. Si quem verò intelligat aliqua tentatione pulsari, præsertim graui, eius peculiarem curam, & solicitudinem, non solùm per se, sed etiam, si necesse fuerit, per alios gerat: nec remedium longiùs differendo, difficiliorem morbi curationem reddat.

26. In correctionibus, & pœnitentijs injungendis rationem habebit dispositionis personarum, & ædificationis uniuersalis, & particularis earum ad gloriam Dei.

27. Nisi prudentia rebus particularibus adhibita aliter procedendum dictauerit, illud in correctionibus obseruet, ut ij, qui peccant, primò in charitate, & dulcedine admoneantur: secundò in charitate quidem, sed eo tamen modo, ut eis confusio, & rubor inijciatur: tertiò amori ea, quæ timorem incutiant, si opus erit, adijciant.

28. De publicis defectibus publica debet esse pœnitentia, ijs tantum, quæ ad omnium ædificationem faciunt, declaratis.

29. Poterit mittere interdum aliquem ex suis, ut ostiatim petat eleemosynam, aut ut inseruiat hospitali, aut comitetur emptorem, aut in plateis concionetur, Christianamve doctrinam doceat, prout magis in Domino expedire videbitur, habita ratione ædificationis, & spiritualis utilitatis nostrorum.

30. Delegare poterit Confessario, vel alijs vices suas, ut eas pœnitentias approbent, vel improbent, quas, ad majorem sui spiritus peofectum, assumere quisq; volet.

31. In danda facultate ieiunandi, sicut & in alijs pœnitentijs concedendis, videat ne mensuram rectæ rationis excedat: detque operam, ut omnes intelligant ad singularitatem non

non pertinere, si quis jejunet alijs non jejunantibus: dummodo ordinaria consuetudo jejunandi, quæ juxta Constitutiones non sit, non introducatur.

32. *Vnio, & conformitas mutua diligentissimè curanda est, nec ferenda inter ullos domesticorum perturbatio, vel ira mutua: si quid autem hujusmodi accideret, curet, ut statim cum satisfactione debita in gratiam invicem redeant.*

33. *Tam ipse, quàm omnes alij Sacerdotes, qui ei videbuntur, juxta Constitutiones, aliquando intra annum, officium vel officia eorum, qui domi inserviunt, ad tempus aliquod obibunt.*

34. *Non permittat nostros Scholasticos frequentiùs, quàm octavo quoque die communicare, nisi particulares ob causas, habita magis ratione necessitatis quàm devotionis: diebus tamen solemnibus in hac re dispensare poterit. Coadjutoribus verò, & ijs, qui literis non dant operam, longè faciliùs concedi potest, ut etiam intra hebdomadam communicent, & Præfecto rerum spiritualium aut Confessario delegari, ut id concedat ijs, quos ea ratione magis in spiritu juvari in Domino judicabit.*

35. *Videat scripta, & literas omnes, quæ scribuntur ad domesticos, & quas ipsi alijs scribunt, aut aliquem virum fidelem, & qui donum discretionis habeat, Domi constituat, qui eas lectas reddat, aut non reddat, prout in Domino magis expedire judicabit, sibiq; referat, si quid invenerit, quod tanti momenti sit, ut de eo Superior monendus videatur: res autem vanas, aut quæ alia ratione offendere possint, neminem scribere permittat: nec sigillum quemquam habere sinat sine Provincialis facultate.*

36. *Non sint in Collegio arma, nec instrumenta musica, nec libri lascivi, aut vani, nec novæ ullæ recreationes introducantur.*

DE LITERARVM STVDIIS.

CAP. IV.

37. *NEminem ad inchoanda studia admittat, nec eos, qui ad illa ex Provincialis commissione admissi fuerint, ad aliam facultatem promoveat, absq; eiusdẽ Provincialis approbatione, cui post maturam considerationem, & examen, de unoquoque suo tempore significabit, quid sentiat.*

38. *Impedimenta removeat, quæ à studijs animos Scholasticorum avocant, qualia sunt nimiæ mortificationes, vel devotiones, vel externæ occupationes. Et circa illorum valetudinem peculiari cura animadvertat, ut & in laboribus mentis, modum servet, & in ijs, quæ ad corpus pertinet, religiosa commoditate tractentur, ut diutiùs in studijs perseverare tam in literis addiscendis, quàm in eisdem exercendis ad Dei gloriam possint.*

39. *Videat, quomodo Professores omnes suo munere fungantur, curetq; diligenter à Philosophiæ & Theologiæ Professoribus ea servari circa opinionum diversitatem, quæ in Constitutionibus, & ratione studiorum præscripta sunt. Intelligat etiam per se, vel per alios, quo modo Scholastici in suis studijs proficiant: quod si animadverteret aliquem in ijs inutiliter tempus terere, ad Provincialem referat.*

40. *Singulis hebdomadis dies unus saltem à prandio Scholasticis ad quietem destinatus sit, in quo eos ad hortum, aut prædium Collegij, vel aliò exercitij corporis, vel recreandi animi gratia mittere poterit: In reliquis autem studiorum intermissionibus sequatur ordinem à Generali, vel Provinciali constitutum.*

41. *Etsi præceptorem publicum in scholis instituere non potest absq; Provincialis facultate, ad tempus tamen necessitatis gratia id facere poterit.*

42. *In actibus promovendorum ad gradus literarios (ad quos nostri sine facultate Generalis promoveri non possunt) si qua in re alicuius momenti dispensatione opus esset, Provincialem admoneat.*

43. *Constitutiones, sive regulæ, quæ ad Scholasticos Societatis pertinent, publicè in Refectorio bis, aut ter singulis annis legantur.*

44. *Sub finem studiorum cuiusque, suarum esse partium Rector intelligat, auditis Con-*

sultoribus Provincialem de uniuscuiusq; talento admonere: & quantum singuli profecerint, referre, & num aliqui ad sacros ordines promovendi sint, aut in Confessarios, aut Concionatores, aut Lectores eligendi, proponere.

DE ORDINE DOMESTICO.

CAP. V.

45. *QVotidie post orationem matutinam fiat sacrum, cui intersint omnes, qui Sacerdotes non sunt: nisi aliquibus propter peculiares causas aliud tempus ad sacrum audiendum concessum sit.*

46. *Quando nostri ad sacram communionem accessuri sunt, præsertim diebus Dominicis, curet, ut in Ecclesia (si commodè fieri potest) id faciant, separati tamen ab externis, quantum locus feret.*

47. *Tempore orationi, & reliquis exerercitijs aßignato, sit aliquis, qui observet, num omnes in ijs vacent, quod etiam Ministri & ipsemet Rector aliquando faciat.*

48. *Syndicum domi constituat, ubi Ministri, aut Subministri opera ad id non utere-tur, cuius officium erit observare in omnibus, quod ad honestatem, & decentiam externam pertinet, Ecclesiam & domum in locis publicis perlustrando, & si quid quod non conveniat, annotaverit, Superiori referendo. Præter hunc alios particulares Syndicos in claßibus singulis habeat, qui, quantum fieri poterit, ex prudentioribus, & maturioribus deligantur.*

49. *Omnes, præter illos, quos ipse iudicaverit excipiendos, horæ quadrantem ante prandium, vel cœnam, corporis exercitationi tribuant.*

50. *A posteriore prandij signo ad cœnam, octo ut minimùm horæ intersint: aliquid verò amplius usque ad refectiunculam vespertinam diebus Veneris, & ieiuniorum, iuxta morem regionis: à tempore autem, quo se nostri cubitum receperunt usque ad signum, quo excitantur, septem.*

51. *Benedictio, & gratiarum actio in refectorio iuxta usum breviarij Romani in prima mensa fiant: in secunda verò, & privata, retineri possunt antiqua benedictio, & gratiarum actio, quæ ab singulis submiße & stando fieri debent.*

52 *In mensa Sacerdotes præcedant alios ad eum gradum non promotos, sed nec inter Sacerdotes, nec inter eos, qui Sacerdotes non sunt, ullus ordo constituatur.*

53. *Si aliqua de causa Rector primæ mensæ adesse non poterit, curet, ut minister adsit.*

54. *Dominicis diebus, & festis, si commodè fieri potest, & alijs etiam, si Superiori videatur, sint aliqui pro multitudine Scholarium à Superiore delecti, qui inter cœnandum pro lectione concionem habeant, quibus conveniens aliquod tempus eodem die ad separandum pro Superioris arbitrio dandum erit.*

55. *A prandio & à cœna hora una: diebus autem Veneris post collationem vespertinam dimidia recreationi religiosè impendatur, idque in uno loco, si commodè fieri poterit: sed neque extra huiusmodi horas labores nimium continuari sine aliqua convenienti relaxatione sinat.*

56. *Scholastici omnes, ubi aliqua fuerit eorum copia, pro more Societatis (nisi quis eximendus videretur) diebus saltem Dominicis ad finem recreationis post prandium in tonis, seu ratione concionandi exerceantur, de ijs crebrò tractantes, quæ ad sui abnegationem, & in virtutibus profectum, & fraternam charitatem spectant.*

DE IIS, QVÆ PERTINENT AD RES TEMPORALES.

CAPVT VI.

57. *SIngulis mensibus à Procuratore rationem accepti, & expensi præsente Ministro exigat, ut totius domus administrationis ratio ipsi constet, eamque reddere possit cui,*

sit cui, & quando per Superiorẽ constituetur: caveat autẽ, ne Collegiũ ære alieno gravetur.

58. In ijs, quæ ad victum, vestitum, & habitationem, & alia corpori necessaria pertinent, curet: ut quamvis sit, in quo probetur virtus, & sui ipsius abnegatio, non desit tamen, quo sustentetur natura, habita convenienti ratione personarum in Domino. Cùm Scholasticis verò in ijs, quæ ad vestitum attinent, magis quàm cum ijs, qui probantur, exterioris decentiæ ratio habeatur.

59. Ægrotorum cura habeatur magna, & observetur diligenter tam in victus ratione, quàm in cæteris, quod Medicus præscripserit.

60. Si cui particulari quidpiam ab externo aliquo mittatur; id in communem usum accipiatur, ac dispensetur.

61. Caveat, ne qua Domus Professorum, aut aliquis eorum, vel Coadjutorum formatorum redditibus Collegij sui, præterquam in rebus minimis utatur, nisi is, eidem Collegio necessarius sit, aut conveniens, ut in eo commoretur.

62. Lites forenses fugiat, nec ullam inconsulto Provinciali intentet, nec intentæ respondeat, nisi cogatur.

63. Si bona alicujus ex nostris distribuenda essent, si ineundi contractus, si fabrica alicujus momenti, & expensæ extraordinariæ faciendæ, aut si bona offerantur Collegio cum aliqua obligatione, rem ad Provincialem deferat.

64. Depositum pecuniæ nullum prorsus admittat: aliarum verò rerum non nisi cautissimè, dummodo sint eorum, quibus multum debeamus, aut alioqui id officij sine magna offensione, denegari non possit.

65. Neminem ex nostris in causis civilibus, nedum criminalibus examinari (nisi qui ad peccatum obligare potest, compelleret) permittat absque licentia, quam minimè dabit, nisi in causis, quæ ad religionem Catholicam pertinent, aut alioqui piæ sint, & ita uni faveant, ut non in alterius detrimentum cedant.

DE AVXILIO ANIMARVM, COMMVNICATIONE CVM EXTERNIS, ET GRATITVDINE ERGA FVNDATORES, ET BENEFACTORES.

CAP. VII.

66. DEt operam, ut à nostris ministeria Societatis juxta Provincialis præscriptum, & cujusque talentum exerceantur non solùm in nostra, sed etiam in alijs Ecclesijs, carceribus & alijs locis, quantum commodè fieri poterit, nominatimque ministerium doctrinæ Christianæ commendatum habeat.

67. Curet, ut nostri spiritualibus exercitijs tradendis accuratè exerceantur, postquam ea in se fuerint experti: nullus tamen deberet ea tradere, nisi prudentia, ac rerum spiritualium usu satis probatus esset.

68. Non permittat, ut nostri curam mulierum religiosarum suscipiant, & aliarum quarumcunq; ut ordinariè illarum confessiones audiant, vel ipsas regant, quamvis nihil repugnet aliquando apud eas concionari, semel aut unius Monasterij confessiones speciales ob causas audire: quod tamen non fiet, nisi postulent ij, qui eis præsunt.

69. Etsi proprium Rectoris officium est, Collegium sibi commissum diligenter, ac fideliter gubernare, neque is propter aliud quicquam huic muneri deesse debet: si quando tamen per officij sui occupationes licebit, & concionari, & confessiones audire, & alia Societatis ministeria exercere poterit.

70. Mulieres invisere, aut ad eas scribere, nisi in necessitate, aut cum spe magni fructus, nostros non sinat, nec hoc quidem permittat, nisi viris valde probatis & prudentibus.

71. Non permittat fœminas Collegium nostrum ingredi.

72. Curet, ne primarios viros invisere nostri consuescant, nisi sancto studio piorum

operum docerentur, vel quando intima benevolentia in Domino coniuncti essent.

73. Non sinat offerri munuscula, quæ magnatibus ad res maiores obtinendas offerri solent.

74. Non permittat, ut nostri cibum capiant apud externos, aut ab eis, cùm ægrotant, visitentur, nisi causa non levis momenti ad id concedēdum moveret: quam eandem esse oportebit, si quando externus aliquis ad mensam, præsertim refectorij, invitandus videretur.

75. Amicos conservare, & eos, qui male erga nos affecti sunt, præcipuè si homines sint non vulgaris auctoritatis, orationibus & rationibus convenientibus in amicitiam revocare, vel saltem, ne adversarij sint, efficere studeat.

76. Observet, quæ erga fundatores, & benefactores, tam vivos quàm mortuos observanda sunt, eisq́; gratitudinem exhibeat: & alijs obligationibus si quas Collegium habet, satisfieri curet.

DE IIS, QVI ADMITTI PETVNT, AD COLLEGIVM DIVERTVNT, AVT FORAS MITTVNTVR.

CAP. VIII.

77. IN Societatem neminem admittat, nisi à Generali, vel Provinciali id ipsi committatur, sed de ijs, qui admitti petunt, ad Provincialem referat, vel scribat, quales illi sint, & quibus donis Dei præditi.

78. Si is, qui admitti petit, ad institutum Societatis valdè idoneus videbitur, & necessitas urgeret, poterit eum tanquam hospitem Domi recipere, donec responsum à Provinciali accipiat, vel ad eundem mittere, si expedire iudicaverit.

79. Recedentem sine licentia ab alio loco Societatis, vel ab ea dimissum non admittat, sed si expedire videretur, ad Provincialem de eo scribat, & eius ordinationem expectet, illo domi ut hospite, vel in alio pio loco, si videbitur, detento.

80. Charitatem magnam exhibeat erga alios de Societate per Collegium transeuntes, eosque amanter hospitio excipiat, ac meminerit se aliquo viatico, aut eleemosyna eos, si indigerent, iuvare posse: curet item diligenter dirigere ac iuvare expeditiones hospitum, qui negotiorum causa domi versantur.

81. Externi ne accipiantur hospitio, ut domi pernoctent, nisi ij sint, quibus multum debeatur, aut id officij sine magna offensione prætermitti non possit: qua in re habeatur præcipua ratio religiosorum cùm necessitatis causa ad nos divertunt.

82. Cum quis domo egredietur, det ei socium convenientem: si quando autem aliquis solus foras mittitur, is sit, cui meritò possit confidere.

83. Neminem ex suo Collegio in alium locum mittat sine litteris patentibus.

84. Si quis experimento comperiretur ferre non posse Collegij cælum, & malè habere continenter cerneretur, vel alia ratione videretur mutandus, Provincialem admoneat, an aliò mitti debeat.

85. Profecturi ad alia loca, ea, quam sottanam vocant, & alijs interioribus indumentis, quibus utuntur, privari non debent, nisi fortè ratio temporis, aut alioqui charitas suaderet, melioribus esse commutanda. Reliqua verò omnia, quæ ad iter necessaria erunt, magna charitatis significatione ab eo loco, unde mittuntur subministrentur, sumptibus tamen eorum, quorum sit expensas itineris solvere.

REGVLAE EXAMINATORIS.

QVÆ IN EXAMINATORE REQVIRANTVR, ET QVID PRAESTARE DEBEAT.

CAPVT PRIMVM.

1. QVI examinat eos, qui Societatem ingredi petunt, habeat oportet cognitionem rerum eiusdē Societatis, ac zelum boni progressus ipsius, ut nulla ratione dimoveri ab eo poßit, quod magis in Domino convenire iudicaverit.

2. Moderatus admodum sit in admittendi desiderio: nam ut par est solicitè cooperari vocationi divinæ, ut augeatur in Societate numerus operariorum vineæ Christi: ita diligenter curandum est, ne quis admittatur, nisi qui illis Dei donis præditus sit, quæ ad ipsius gloriam hoc institutum exigit.

3. Quando aliquis Societatem ingredi petit, primus ipse aget cum eo, ut intelligat quæ sint eius dotes, & vocatio: si quis autē clarè deprehenderetur ineptus ad institutū Societatis, Superiori significet, & accepta ab eo facultate, illum consilio, & si quid aliud charitas suggerit, adiutum, statim dimittat: alios verò ad eos mittat, qui à Superiore designati fuerint, ut cum illis colloquantur.

4. Postquam omnes designati, eum, qui admitti desiderat, allocuti fuerint, curet examinator, ut à Superiore vocentur, & referant, quid de eo sentiant: Superior autem, quid facto opus sit, constituet.

5. Si ille, qui ingredi cupit, nulli fuerit domi satis notus, intellecto eius nomine, & eorum, quibus cognitus est, extra domum inquiri poterit, cuiusmodi homo ille sit: iuvabit etiam ad hoc ipsum, si ad Sacramenta in Ecclesia nostra frequenter accedat. Quod si adhuc de eo dubitaretur, non parum confert, si in spiritualibus exercitijs constituatur: quibus peractis, si res nondum constaret, intelligat à Superiore utrum differendum responsum, aut omninò dimittendus sit.

BREVE EXAMEN, QVO VTI DEBET CVM IIS QVI INGREDI PETVNT.

CAPVT II.

6. IN primis qui admitti vult, interrogetur decenter de quinq; impedimentis essentialibus, prudenter tamen, ut ea impedimenta esse, quæ à Societate excludunt, ille non intelligat, ne verum occultandi occasionem accipiat.

7. Si aliquod ex ijs impedimentis in quoquam detegeretur, nō est quod ulterius procedatur, sed quoad fieri poterit, cum consolatione dimittatur: si tamen in eo dona aliqua Dei illustriora cernerentur, priùs oporteret rem omnem cum Superiore conferre.

8. Si nullum tale impedimentum esset, ulterius interrogetur, an omninò decreverit seculum relinquere, quibus de causis, aut quomodo desideria hæc ei in mentem venerint, & quam dudum ea habuerit, an in hac animi sententia remißior aliquando factus fuerit, & quatenus.

9. A quo tempore deliberaverit Societatem ingredi, & quid ipsum impulerit, ut hoc potius quàm aliud institutum amplecteretur. An à quoquam, præsertim è nostris primùm ad id motus fuerit. Num deliberatum habeat animi propositum vivendi & moriendi in Domino in hac Societate. Et an fuerit in eam aliàs admissus, & quare sit egressus.

10. Num habeat æs alienū, aut alias obligationes. Num morbum aliquem occultum, vel manifestum, & an hæreditarium, vel defectum in aliqua sui parte patiatur.

11. *Interrogetur de ætate, Patria, Parentibus, & eorum conditione, an rerum temporalium penuria premantur, & an ea causa, vel quacunque alia necessariò ipsius opera indigeant, aut probabiliter indigere poßint.*

12. *An sit ex legitimo matrimonio, num à progenitoribus iam olim Christianis, an à modernis, vel hæreticis descendat. An aliquis ex eius progenitoribus notatus fuerit, vel declaratus ob aliquem errorem contra nostram Christianam, & Catholicam religionem.*

13. *Si literis præditus est, interrogetur, ubi eis operam dederit, quantum profecerit: Ingenij autem & iudicij specimen ex sermone, & alijs conijcere licebit.*

14. *Si Coadiutor est futurus, petatur de ætate, ac viribus: an omnino sorte Marthæ contentus futurus sit, & num aliquam artem noverit: & observetur, an ad virtutem, & devotionem propensus sit.*

15. *Tandem curandum est, ut qui admitti desiderant, summam nostri instituti, probationesque, ac difficultates, quæ in eo sunt, benè intelligant: De ijs verò, quæ hic interrogantur, aut de instituto explicanda dicuntur, plura, aut pauciora iuxta personarum qualitatem, & cognitionem inquiri, & explicari poterunt.*

16. *Reliqua, quæ ad officium examinatoris, pertinent, si quando cum ijs qui in prima probatione sunt, vel alijs nostris illi obeunda erunt, petat ex officio Magistri Novitiorum.*

17. *Cæteri verò à Superiore designati, ut cum illis colloquantur qui admitti petunt, ijsdem ferè interrogationibus utentur, exceptis ijs, quæ interrogato ruborem inijcere possunt.*

REGVLAE
MAGISTRI NOVITIORVM.
DE IIS, QVÆ AD EIVS PERSONAM, ET INSTRVCTIONEM PERTINENT.
CAPVT PRIMVM.

R*Em esse magni momenti sibi commissam intelligat; quandoquidem ex prima Novitiorum institutione, pendet maiori ex parte eorundem profectus, & spes nostræ Societatis in Domino, curetque ut in dies per studium propriæ perfectionis, instrumentum aptius ad eos iuvandos reddatur.*

2. *Amabilem se præstet, & vitæ integritate, ac discretione ita se gerat, ut omnes, qui in probatione sunt, ad eum in suis tentationibus confidẽter confugiant, eiq; seipsos confidenter aperiant, & ab eo consolationem & auxilium in omnibus in Domino sperent.*

3. *In Domibus probationis separatis præter has regulas officij sui, habeat etiam regulas, & omnes facultates aliorum Rectorum, exceptis ijs, quæ Novitiatui non conveniunt.*

4. *Habeat socium Sacerdotem fidelem & in rebus spiritualibus exercitatum à Provinciali designatum, qui in ijs, quæ in Novitiatu agenda sunt, sit eius Coadiutor. Habeat etiam aliquem fratrem ex antiquioribus in virtute probatum, & prudentem, qui iuxta ordinem obedientiæ, significet unicuique exercitia exteriora, in quibus occupandi sint, & manu ducat illos, cum opus est, ad illa facienda.*

5. *In Domo probationis coniuncta Domui Professorum vel Collegio, habitatione tamen distincta, Magister Novitiorum erit subordinatus Præposito, vel Rectori: non tamen erit sub obedientia Ministri, sicut nec eius socius: in ea autem Domo vel Collegio cœnatio sit communis, mensa aliqua Novitijs & eorum Magistro designata.*

6. *Hic Magister Novitiorum pœnitentias in Novitiatu tantum suis Novitijs imponere poterit, extra verò non nisi consulto Superiore.*

7. *Habeat hic idem Magister Novitiorum potestatem ordinariam absolvendi à casibus reser-*

bus reservatis Novitios, qui sub ipsius cura degunt, nisi eius Superiori hæc facultas aliqua de causa restringenda videretur.

8. *Versatum esse oportebit in lectione librorum spiritualium, ut deceptiones, quæ in spirituali vita accidunt, non tantum experimento, sed etiam lectione intelligat. Quibus autem utiliter ipse uti poterit, ij ferè sunt, qui in subiecto catalogo numerantur. Novitijs verò eos tantùm legendos tradet, qui nostro instituto conveniunt, ne quid ab eo alienum hauriant, aut quacumque ratione quicquam detrimenti capiant.*

LIBRI AD VSVM MAGISTRI NOVITIORVM ACCOMMODATI.

Basilij Ascetica, & Regulæ.
Gregorij Moralia.
Augustini Confessiones, & Meditationes.
Bernardus.
Bonaventuræ Opuscula.
Cassianus.
Homiliæ Dorothei, Macharij, Cæsarij Arelatensis Episcopi.
Opuscula Ephrem, Nili, Esaiæ Abbat.
Diadocus.
Vgo de S. Victore de Claustro animæ.
Ricardus de S. Victore.
Vmbertus de eruditione Religiosorum.
Innocentius de contemptu mundi.
Thomas de Kempis de imitatione Christi, & alia eius opuscula.
Vincentij tractatus de vita spirituali.
Ludovici Blosij opera.
Dionysij Carthusiani opuscula.
Albertus Magnus de Virtutibus.
Epistolæ Catharinæ Senensis.
Landulphus de vita Christi.

HISTORICI.

Gregorij Dialogi.
Gregorius Turonensis De gloria Confessorum, & vita S. Martini.
Eusebij Historia Eclesiastica.
Severus Sulpitius de vita S. Martini.
Vitæ Patrum selectæ.
Vitæ SS. Lipomani & Surij.
Petrus Damianus.
Petrus Cluniacensis de miraculis.
Literæ Indicæ.
Vita Patris N. Ignatij, & alij similes ad Novitiorum utilitatem accommodati: ex quibus desumet aliquos pro illorũ usu.

DE PRIMA PROBATIONE.

CAPVT II.

9. *Postquam in Domino statuetur, ad probationem aliquem admittendum esse in domo, vel habitatione separata primæ probationis: hospitum more duodecim dies, vel usque ad viginti & ampliùs, prout Superiori videbitur, diversetur: ut eo tempore de ijs, quæ pertinent ad Societatem, ipse certior reddatur, & Societas eundem pleniùs in Domino cognoscat.*

10. *Postridie ei declarabitur, quomodo in eo loco se gerere debeat, ac nominatim ne verbo, aut scripto (nisi Superiori aliqua de causa non levis momenti aliud videretur) cum externis, vel domesticis agat, præterquam cum ijs, quos ad id Superior designaverit.*

11. *Librum completum examinis absque declarationibus, Latina lingua pro ijs, qui eam intelligunt, & vulgari pro alijs habeat, nec non & eisdem linguis Summarium Constitutionum, & regulas communes habere debet.*

12. *Elapsis duobus aut tribus diebus examinari accuratiùs incipiat, & relinquatur ei scriptum prædictum examen, ut solus id maturiùs consideret, nisi in aliquo particulari aliud examen brevius proponendum esse Superior iudicaverit.*

13. *Postea literæ Apostolicæ Iulij III. año 1550. & Summarium Constitutionum, & Regulæ communes eidem ostendantur, & relinquantur, ut omnia per otium magis consideret: ijs verò, qui literas Apostolicas Latinas non intelligerent, satis esset earum summam declarare.*

14. *Ordo examinandi esse debet, inprimis proponere, ac prosequi, quæ quatuor primis capitibus examinis continentur: deinde ea, quæ speciatim ad literatos pertinent, vel Coadjutores, vel Scholares, aut indifferentes: quamvis autem omnibus integrum examen relinquatur, non sunt tamen omnes particulariter examinandi, nisi de ijs, quæ ad utrumque pertinent, & si quid alicuius momenti occurrerit, quod Superiorem scire opporteat, scripto notabit.*

15. *In his omnibus proponendis, & declarandis paulatim procedatur, ut qui examinantur, res omnes nostri instituti, iuxta ipsorum gradum benè percipiant, ad suam majorē satisfactionem, & stabilitatem: & illa præsertim sunt magis explicanda, quæ postea aliquam difficultatem afferre possent, ut de animi promptitudine ad serviendum Deo ubique, & in re quavis, de manifestatione suorum defectuum iuxta Constitutiones, de indifferentia ad gradus Societatis in Scholaribus, & literatis, & de manifestatione conscientiæ, statutis temporibus.*

16. *Si quis ad studia maiorem propensionem quàm par esset, & minorem indifferentiam, quàm ad alia ministeria Societatis præ se ferret, & videretur nihilominus ad ea minùs aptus, non tantum proponatur ei scriptum examen, ut reliquis, sed & accuratè illi explicetur, interrogeturque an patienter se dimitti sinet à Societate, dummodo ab omni voto ac promissione liber maneat.*

17. *Admoneatur, ut verè omnino, ac sincerè respondeat: nam aliter multa gravia incommoda inde oriri possent: & nihilominus admonere Confessarium oportet, ut si quis verè non respondisset, eius de ea re conscientiam stimulet.*

18. *Si quid erit in interrogationibus, quod secretum requirat, id observabitur, ut par est, & interrogato placuerit: declaretur tamen ei, quod iuxta Constitutiones licebit rem omnem Superiori manifestare.*

19. *Promittat relicturum se omnia bona sua post unum annum ab ingressu, quandocunque injunctum à Superiore ei fuerit: & declaretur, quod actus hujus promissionis, nec votum est, nec solum propositum, sed promissio simplex, illa conditione affecta, si ipse perseveraverit, & Superior ei injunxerit.*

20. *Hoc tempore primæ probationis per quinq; vel sex dies accuratè informentur prædicto modo de ijs, quæ ad institutum, & ad ipsos pertinent, & lectione alicujus pij libelli, qualis esset de imitatione Christi, subinde recreentur.*

21. *Coadjutores verò temporales, qui legere non didicerunt, aut qui minùs ad hæc tractanda idonei videbuntur, quamvis in propria vocatione iuxta ipsorum captum, plenè instituendi sunt: poterunt tamen hoc tempore aliquo exercitio corporali, aut labore manuum, judicio Superiorum occupari, sejuncti tamen ab alijs.*

22. *Deinde qui literis operam dederunt, de singulis facultatibus, in quibus versati sunt, singulas prælegant lectiones coram eis, qui à Superiore ad eorum talentum cognoscendum in doctrina, & proponendi modo sunt constituti, & postea exhortationem unam quisque faciat.*

23. *Tum si quis, antequam fuerit in Societatem admissus, spiritualia exercitia non fecerit, hoc primum experimentum (ut sequenti capite, ubi de experimentis agitur, mox dicetur) iuxta 4. c. Exa. ¶. 10. aggrediatur, & iuxta exercitia suo tēpore generaliter confiteatur, nisi ante ingressum, fuerit alicui de Societate, generaliter confessus: tunc enim satis erit, si ab eo tempore generalem confessionem incipiat: & eodem tempore conscientiam suam Superiori, aut ei, quem Superior designaverit, aperiat, iuxta Pa. 1. Const. c. 4. ¶. 6. & si ab aliqua censura virtute nostrorum privilegiorum absolutus fuerit, admoneatur: quòd si non perseveraverit, in eandem reincidet. Declaretur etiam illi, si qua vota cum adhuc esset in seculo emisit (præterquam religionis determinatæ) in nostra Societate, tam diu suspensa esse, dum ipse in Societate manserit: quod si recesserit, eadem obligatione teneri, qua ante ingressum tenebatur. Expleto autem tempore huius experimenti, sanctiss. Eucharistiæ Sacramentum accipiet, & communem domum habitationis ingrediatur, ubi cum*

ubi cum alijs versari, & in secunda probatione diutiùs exerceri Novitij solent.

24. Si vel cuiusquam valetudo, vel aliqua temporis aut personæ ratio persuaserit, non esse tam diu hæc mentalia exercitia continuanda, antequam exercitia aggrediatur, per quatuor vel quinq; dies vacare, & separatim recreari poterit: vel si Magistro Novitiorum videretur, facta confessione generali: & peractis exercitijs primæ hebdomadæ. Sed quando hæc relaxatio longiùs ob valetudinem aut aliam rationem protrahenda Magistro Novitiorum visa fuerit, poterit sumpta Eucharistia etiam ad communem convictum admitti: & ubi firmior fuerit, sua exercitia peraget.

25. Si Superior indicaverit eum domi retinendum, curet, ut in libro ad id designato, quē penes se Procurator habere debet, scribatur quicquid unusquisq; domum attulerit, cum subscriptione eius qui examinatus est, & ut hæc alicubi separatim asserventur, quousque biennio expleto consueta vota emiserit.

26. In alio libro, quem apud se habebit, notabit diem & annum ingressus uniuscuiusque, incipiendo à die, quo primùm probationem intravit, & nomen, & patriam, & quod contentus sit observare omnia ei proposita. Quando verò aliqui in Coadiutores temporales, & indifferentes admittentur, speciatim id scripto declaretur, quod ut tales examinati, & admissi fuerint: & hæc, qui examinatus est, manu sua subscribat, & si scribere nescit, alius eius nomine scribat.

DE SECVNDA PROBATIONE.

CAPVT III.

DE EXPERIMENTIS.

27. IN primis diligenter curet, ut Novitij sex illis experimentis, quæ in Constitutionibus traduntur serio, & cum desiderato fructu exerceantur, intelligatq; præcipuam Novitiatus partem in his probationibus positam esse.

28. Exercitia spiritualia primùm singulis, eò quo procedunt ordine præscripto tempore atque exactè tradantur, secundum uniuscuiusque dispositionem, & captum, iuxta regulas libri Exercitiorum: prætermissis tamen his, quæ ad electiones spectant: ut inde, præter alia, certam, ac nostro instituto consentaneam, mente, & voce, orandi rationem habeant, quam in posterum servare debeant.

29. Quoad secundum experimentum, quo hospitalibus per mensem servire debent, videbit ipse quid magis expediat, an nostros ibidem cibum capere, & dormire, an verò per aliquot horas quotidiè ministerium ægris impendere.

30 In hac probatione advertat, ne nostri nimio fervore suæ valetudini noceant, aut periculo contagionis alicuius morbi se exponant: admonebitq; ne ingrediantur partem illam Xenodochij, ubi mulieres habitare solent.

31. Mense alio ad peregrinandum sine pecunia mittantur, ostiatim pro Christi amore mendicando, ut ad incommoditatem comedendi, & dormiendi assuescant, & ut omni spe abiecta, quam in pecunijs, & rebus alijs creatis possent constituere, eam integrè, & vera cum fiducia in Domino constituant.

32. Advertendum, ne imbecilles, aut tenerioris ætatis his peregrinationibus notabile detrimentum patiantur, ne fiant asperiore hyeme, aut ferventiore æstate: illisq; regulas Peregrinorum, literas patentes, & cum opus erit, particularem etiam instructionem tradet, & ab ultimo loco ad quem perveniunt, testimonium à Superiore Domus, vel Collegij Societatis, si ibi fuerit, vel ab alio fide digno secum ferant, quod suam devotionem secuti sine ulla cuiusque querela eo pervenerint: & in secundo, quinto, & sexto experimento, iuxta Constitutiones idem servetur.

33. In quarto experimento, quo in officijs abiectis exercentur, advertat, ne nimia corporis fatigatione, spiritus obruatur: & à Scholasticis fiat potiùs ad propriam cuiusque abnegationem, & humiliationem, quam pro domestica aliqua necessitate. Dum autem

hæc probatio fit in Domo probationis, vacabit qui ita probatur, ab alijs exercitijs aliorum Novitiorum exceptis conferentijs, & exhortatione ordinaria.

34. Cum hæc probatio non fit in Domo probationis, sed in Domibus professis, aut Collegijs, sit aliquis, qui Novitiorum peculiarem curam gerat, ubi in recreatione separati sint, adiunctis alijs, à quibus in Domino adiuvari possint.

35. In docenda doctrina Christiana pueros, ac personas rudes, publicè vel privatim, prout occasio se obtulerit, & in Domino ei commodius visum fuerit, tanquam in propria nostri instituti Novitios exercendos curabit, habita personarum ratione.

36. In confessionibus audiēdis, & prædicatione Divini verbi domi, aut foris, circa finem primi añi probentur, qui ad huiusmodi ministeria idonei invenientur, & bonæ ædificationis specimen jam dederint, eo tamen modo, ne tanquam operarij ordinarij ad ministeria hæc exercenda exponantur, sed brevi tempore, & ad probationem.

37. Tametsi exercitia spiritualia exactè omnibus in principio tradenda sunt, quoad reliqua tamen experimenta, si quod eorum permutandum, aut multum moderandum iudicaret, id ne faciat inconsulto Provinciali: quamquam anteponere, aut postponere ipse ea poterit, pro ratione personarum, temporum, aut locorum.

38. Advertat, ut hæ probationes inter se debitis spatijs distinguātur, ita, ut Novitij una peracta, aliquandiù ad solita exercitia Domus probationis redeant, ut corpore, & spiritu recreati, uberiorem fructum ex præteritis laboribus colligant, ea tamē ratione, ut intra annum omnes absolvantur. Quod si peculiari aliqua de causa, hæ probationes ad secundum annum differendæ viderentur, prius Provincialis consulatur.

39. Præter hæc experimenta, alia fieri hoc biennio probationis possunt, & hæc eadem ex parte repeti, quando in Domino ita expedire iudicaverit, & quidem omnia cum maturitate, & prudentia, ædificatione etiam externorum, sunt facienda.

DE INSTITVTIONE ET REGIMINE NOVITIORVM.

40. NE fiant mortificationes publicæ, nisi ordinariæ, iuxta Constitutiones, ut sunt præter solita experimenta, petere ostiatim eleemosynam, comitari Emptorem, ad comportanda ea quæ emuntur, indui vestibus vilioribus, quæ tamen religiosos deceant, & alia id genus, ut in officio Rectoris dicitur.

41. Convenit, ut qui probantur, vestitus ratione ad mortificationem, & abnegationem sui, & ad mundum eiusq; vanitatem sub pedibus cōculcandam iuventur, & id quidem quantum consuetudo, officium, & personarum circumstantiæ patientur. Discretioni autem eius relinquitur, habita ratione ædificationis, an cum eisdem vestibus, quas ex seculo tulerunt, incedere sint permittendi, an verò cum alijs eas permutari oporteat.

42. Conferet, ut aliquando occasionem præbeat ijs, qui probantur, exercendi obedientiæ, & paupertatis virtutem, eosdem tentando ad maiorem ipsorum utilitatem spiritualem, in hoc tamen mensura, iuxta uniuscuiusq; vires, observetur.

43. In pœnitentijs, & corporis afflictionibus advertat, ne nimius huiusmodi rerum usus tantopere vires debilitet, ut postea ad ministeria nostri instituti inutiles reddantur: nec contra, tanta in illis sit relaxatio, ut fervore spiritus refrigescente, humani ac inferiores affectus incalescant.

44. Lectiones fiant de his, quæ ad institutum pertinent, & continentur Literis Apostolicis, Regulis, & Constitutionibus, præcipuè verò de ijs, quæ in examine, & tertia parte habentur, aut de alijs quæ eo referuntur, mutata interdum materia, ut tædium tollatur: modus verò lectionum facilis sit, & simplex, & ad Novitiorum animos ad instituti amorem, & solidarum virtutum perfectionem promovendos accommodatus.

45. Explicetur brevi enarratione doctrina Christiana, ac modus benè, & cum fructu cōfitendi, communicandi, Missam audiendi, & eidem decenter ministrandi, orandi itidem, meditandi, & libros deniq; pios legendi pro captu uniuscuiusq; tradatur.

46. Admoneat

46. *Admoneat crebrò Nouitios, ut in omnibus rebus Deum quærant, & in suis actibus intentionem puram ad Dei beneplacitum dirigant, ut familiares cum Deo in spiritualibus deuotionis exercitijs esse curent: & tandem ita sint instructi Nouitij, ut nihil perfectionis, quod diuina gratia consequi poßint in absoluta nostri instituti obseruatione, prætermittant.*

47. *Omnes perspectos habeat, ut magis illis prodesse poßit, ad quod juuabit, cum illis frequenter singulatim agere, & rationem ab unoquoq; rerum suarum suauiter exigere: in his autem priuatis colloquijs magnam utilitatem positam esse sciat.*

48. Det *operam, ut Nouitij religiosam modestiam præ se ferant, iuxta Constitutiones, & regulas, quæ de ea conscriptæ sunt, in quibus tempore Nouitiatus diligenter instituendi erunt.*

49. *Cognoscat, quem procedendi modum in oratione, & examine seruent: & petat interdum, an contra aliquem defectum adhibeant examen particulare, & quando resistunt tẽtationibus, an proprijs remedijs utantur: In acquirendis virtutibus, quã rationem teneant: & intelligat demum, an in his omnibus præstent ea, quæ ab ipso acceperunt.*

50. *Si aliquis solicitetur, vel perturbetur ab hominibus, qui in via spiritus non benè procedunt, & expediat illum in alium locum transferri, Prouincialem tempestiuè moneat.*

51. *Si duo in eodem cubiculo habitent, alter eorum eiusmodi sit, ut minimè dubitetur, quin alter sit eius Societate profecturus, & eadem ob causam inter cubicula, quæ seorsum unicuiq; juniorum aßignantur, par est, aliquos maturos ex antiquioribus intermisceri.*

52. *Si aliquando permittendum videretur, ut aliquis consanguineos, vel amicos, quos in seculo habebat, alloqueretur, coram aliquo à Superiore ad id designato, id fiat, & breuiter, nisi particulares ob causas aliud statueret Superior totius Domus, vel Collegij.*

53. *Nouitij non sunt, ut plurimùm, aßignandi in socios nostris, qui adeunt domos secularium, nec debent habere officia publica, in quibus necessarium sit agere cum externis, ut Emptoris, Ianitoris, & Sacristæ.*

54. *Videat, num aliqui in schedulis, Nouitijs aßignandi sint, ut cum eis loqui poßint, quorum exemplo, & colloquijs proficiant in Domino, & si cum alijs sine facultate egerint, debitam eis pœnitentiam iniungat.*

55. *Admoneat eos, ne vota ante biennium emittant sine Superioris facultate, quam in primo anno Nouitiatus, solus Prouincialis re maturè considerata dare poterit. Horum autem, qui hæc vota semel apud se ex licentia Superioris, iuxta formulam Societatis, emiserint, memoria in libro aliquo asseruetur, & postea tempore Nouitiatus, bis in anno statutis temporibus, seorsum ab alijs, qui biennium expleuerunt, ipsi simul inter se illa renouabunt.*

56. *Diligenter obseruare debet in toto probationis decursu, an ineptus aliquis, aut inutilis nostro instituto probabiliter futurus sit: in quo maior habenda est ratio boni communis Societatis ad gloriam Dei, quàm particularis cuiusq;: quid autem sentiat in hac re, ad minimùm sexto quoq; mense ad Prouincialem scribat, ut ipse prouideat.*

57. *De singulis etiam sub finem biennij ad eundem scribat, ut cum illius facultate consueta vota Societatis emittant, aut diutiùs probentur: priùs autem quàm vota emittant, per hebdomadæ spatium se colligant, & aliqua exercitia spiritualia, præter alia, quæ præscripta sunt, faciant.*

58. *Scholastici, qui studijs absolutis tertium probationis annum peragunt, in varijs experimentis, & speciatim in nonnullis jam dictis, quamvis illis priùs jam perfuncti fuerint, probentur. Huius autem probationis tempore in schola affectus se exerceant, & in rebus spiritualibus, & corporalibus, quæ ad profectum in humilitate, & abnegatione uniuersi amoris sensualis, voluntatis, & judicij proprij, & ad maiorem cognitionem, & amorem Dei conferunt, insistant.*

59. *Adhibeat diligentiam, ut Coadjutores temporales in modo orandi iuxta Constitutio-*

nes instruantur, eosq; mysteria Rosarij doceat, & privatim instruat, ut ad suæ vocationis ministeria afficiantur, & forte Marthæ contenti sint.

60. Exhortationibus ordinarijs omnes intersint. Coadjutores tamen temporales, & indifferentes non interrogentur in Conferentijs, nisi cum rerum & personarum delectu, nec ad Tonos conveniant: & ij quidem per sex menses ad minimum in domo probationis sint, reliquo autẽ biennij tempore, sic sub cura Magistri erunt: ut alijs officijs ad instar aliorum Coadjutorum vacare possint, & tempus ordinarium orationis Domus, vel Collegij, ubi agent, habeant: experimenta tamen, ad quæ apti fuerint, intra annum absolvant.

61. Quando erit concio domi, vel in Ecclesia, quam Novitij sint audituri, eo die à Lectionibus, & Conferentijs, & Tonis liberi erunt.

62. Singulis hebdomadis, die una à solitis exercitijs vacent, in qua aliquid honestæ recreationis poterunt sumere domi vel foris.

DE EXAMINE SEMESTRI NOVITIORVM.

63. SExto quoque mense per biennium probationis, literas Apostolicas & Regulas unusquisque videre, & considerare debet, Et examen, relicto secundo & tertio capite, & alijs, quæ ad gradum suum non pertinent, ut Regula 12. & 13. dictum est, deinde postquam hæc omnia viderit, interrogetur.

64. An prædictis omnibus contentus sit, an verò aliquid dubij, vel difficultatis circa ea occurrat, quæ experimenta peregerit, & quo modo in illis se habuerit.

65. An vires sibi corporales, & spirituales suppetere sentiat ad labores perferendos, qui in Societate requiruntur: num deliberatum habeat animi propositum vivendi & moriendi in hac Societate IESV Domini nostri.

66. Examen hòc factum notetur scripto, ut constet. Quod si quid novi occurrat, aut si qua mutatio alicujus momenti accidat, Superiorem certiorem reddat.

67. Demùm qui sic examinatus est, reddet rationem conscientiæ suæ Superiori, aut ei, quem Superior delegaverit, & ab ultima confessione generali incipiendo generaliter confitebitur Sacerdoti, qui fuerit à Superiori designatus.

DE ORDINE DOMVS PROBATIONIS.

CAP. IV.

68. NOvitij manè post pulsum campanæ, dum surgunt, dum se induunt, & lectum decenter operiunt, aliquas orationes ad Deum fundant, aut aliquid in Domino meditentur, & reliquo semihoræ spatio, pia aliqua lectione, aut alia ratione ad orationem se præparare poterunt.

69. Postea integram horam orationi mentali, aut vocali, vel meditationi dent, iuxta cuiusq; captum, & Magistri Novitiorum instructionem.

70. Absoluta oratione, media illis conceditur hora ad lectum, & cubiculum componendum, & ad dispiciendum, quem fructum ex oratione collegerint.

71. Post hæc, Missam devotè, & reverenter audiant, qua absoluta, intersint lectioni, seu exhortationi, quæ de rebus spiritualibus bis in hebdomada, per dimidiam horam, illis fiet: reliqua autem dimidia statim repetent audita, & conferent inter se terni, aut quaterni, sine ulla disputatione, sed cum humilitate, & modestia.

72. Sequenti die, ijs de rebus, ut meliùs ad praxin reducantur, eadem hora fient collationes, hac ratione, ut lectione præcedenti breviter per unum, aut plures à Magistro designatos repetita, proponat aliquis, quomodo vincatur talis tentatio, aut difficultas in re proposita, aut unde oriatur hoc, vel illud impedimentum, & quid remedij possit adhiberi, & alia similia: postquam autem aliqui dixerint, quid sibi occurrat, Magister constituet, quid tenendum sit.

73. Reliquo toto tempore usque ad examen, quod semper antè prandium fiet, per quartam horæ

tam horæ partē in suis officijs, aut in aliquo exercitio corporali, aut labore manuum à Magistro Novitiorum præscripto occupabuntur: aliquid tamen temporis quotidiè præsertim ante prandium, tribuant Regulis, & Doctrinæ Christianæ, & alijs, quæ judicio Magistri Novitiorum cuiq; convenient, addiscendis, & memoriæ mandandis.

74. Post examen sequatur prandium, quo absoluto horam integram recreationi dabunt, tam qui in priore, quàm qui in posteriore mensa pransi erunt. Tempore autem recreationis, poterunt mutuò colloqui, dūmodo pauciores quàm quatuor non conveniant, nisi aliter Magistro videretur. Agent autem de exemplis vitæ Christi, vel Sanctorum, aut de his, quæ cum ædificatione in Societate fiunt, aut de re aliqua utili in Domino.

75 Expleto recreationis tempore, audito campanæ pulsu, sese ad cubicula recipiant, (præter eos, qui in aliquibus officijs occupati erunt) ut aliquid legant, vel scribant, vel quid aliud agant, juxta Magistri præscriptum.

76. Post finitam horam, omnes cum Magistro convenient, & pensum aliquod eorum, quæ antea memoriæ mandaverint, reddent. Postea explicabitur illis bis singulis hebdomadis, per dimidiam horam Doctrina Christiana, deinde eam recitabunt uno stante, & interrogante, & alijs respondentibus vel sese invicem interrogantibus, & instruantur in modo docendi illam, juxta morem regionis. Vno verò die cuiusq; hebdomadæ, fiant Toni.

77. His expletis, ad sua officia, vel ad aliquid legendum, aut ad alias occupationes se conferent: deinde ante ultimam horam, quæ cœnam præcedit, per semihoram orationi vacabunt; ipsam verò horam ultimam, sequentem ante cœnam, partim officijs domesticis, partim corporali exercitationi, vel alijs occupationibus quas Magister præscripserit, impendent.

78. Post Cœnam horam integram recreationi dabunt, reliquo tempore usque ad examen (quod semper fiet antequam cubitum eant per quartam horæ partem) poterunt aliquid legere, vel alia ratione se ad orationem sequentis diei præparare, vel aliud facere, pro arbitrio Magistri Novitiorum.

79. Novitios inter se conversari non convenit: sed silentium invicem, & cum alijs observare, nisi in rebus in quibus loqui necesse sit, excepto recreationis tempore, de quo jam suprà dictum est.

DE EXAMINE EORVM, QVI BIENNIO ABSOLVTO IN SCHOLASTICOS APPROBATOS ADMITTVNTVR.

CAP. V.

80. POstquam quis biennium Novitiatus, peractis experimentis, expleverit, & ad interrogationes, quæ sexto quoque mense fiunt, responderit, antequam vota Scholasticorum emittat, interrogetur.

81. An velit se duci sinere circa ea, quibus studere debet, ac studiorum modum, & tempus juxta quod Superiori videbitur.

82. An contentus futurus sit eodem, atque alij, modo in Collegio agere, nullisque privilegijs, aut prærogativis omnium minimum, qui in eo fuerint anteire, omnem sui curam Superiori relinquendo.

83. An statuerit omninò apud se, studijs absolutis, ac probationibus peractis, Societatem ad vivendum in ea & moriendum, ingredi in eo gradu, quem Superior constituerit, ad maiorem Dei gloriam.

84. Admoneatur, quod votis post biennium ab ipso emissis non poterit sine facultate Generalis à Societate nostra recedere, nec ad aliam religionem, excepta Carthusiensium, transire, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda juxta Bullam Pij V. anno 1565. expeditam.

REGVLÆ
DE EXAMINE SCHOLASTICORVM STVDIIS ABSOLVTIS.

CAPVT VI.

85. *Scholastici studijs suis absolutis, statim postquam ad tertium annum probationis peragendum missi fuerint, generatim interrogandi sunt, an firmi in sua deliberatione, & votis, & promissione Deo oblatis, antequam ad studia se conferrent, permaneant, ut eorum status melius cognoscatur, & ipsi magis in Domino juvari possint.*

86. *Interrogentur etiam, & examinentur particulatim eisdem interrogationibus, & examine, quo sexto quoque mense, antequam ad studia mitterentur, interrogati fuerunt, ut Superioribus eorum memoria renovetur, & mutatio, si aliqua in rebus iam affirmatis accidisset, cognoscatur.*

87. *Postremò reddent rationem vitæ suæ inchoando ab eo tempore, quo eam reddiderunt, quando ad studia missi sunt.*

REGVLÆ
MODESTIAE.

1. *IN conversatione nostrorum, illud in universum dici potest, ut in omnibus exterioribus actionibus appareat in nostris modestia, & humilitas conjuncta cum religiosa maturitate: speciatim autem hæc observanda erunt.*

2. *Caput huc illud leviter non moveatur, sed cum gravitate, ubi opus erit: & si opus non sit, teneatur rectum cum moderata inflexione in partem anteriorem, ad neutrum latus deflectendo.*

3. *Oculos demissos ut plurimùm teneant: nec immoderatè eos elevando, nec in hanc, aut illam partem, circumflectendo.*

4. *Inter loquendum, cum hominibus præsertim alicuius auctoritatis, non defigatur aspectus in eorum vultus, sed potiùs sub oculos.*

5. *Rugæ in fronte, ac multò magis in naso evitentur: ut serenitas exterius cernatur, quæ interioris sit indicium.*

6. *Labia nec nimis compressa, nec nimium diducta.*

7. *Tota facies hilaritatem potiùs præ se ferat, quàm tristitiam, aut alium minùs moderatum affectum.*

8. *Vestes sint mundæ, & cum religiosè decentia compositæ.*

9. *Manus, si non sustinenda veste occupentur, decenter quietæ teneantur.*

10. *Incessus sit moderatus sine notabili festinatione, nisi necessitas urgeret: in qua tamen, quantum poterit, decoris ratio habeatur.*

11. *Omnes denique gestus, ac motus eiusmodi sint, qui apud omnes ædificationem pariant.*

12. *Si plures simul erunt, ordinem præscriptum à Superiore bini, vel terni incedendo servent.*

13. *Si loquendum fuerit, meminerint modestiæ, & ædificationis, tum in verbis, tum in ratione, ac modo loquendi.*

INSTRV-

INSTRVCTIO AD REDDENDAM CONSCIENTIAE RATIONEM, IVXTA MOREM SOCIETATIS.

INtelligant singuli, dum rationem conscientiæ sunt reddituri, quanti momenti Pater noster sanctæ memoriæ Ignatius id duxerit, ad maiorem Divinæ bonitatis gloriam: ut subditi magis in spiritu cum gratia uberiori proficiant, ac tanto maiore cum diligentia, amore, & solicitudine juvari, & à periculis conservari poßint, ut quæ in Examine, & Constitutionibus toties commendantur, & ¶. 40. summarij Constitutionum præscribuntur de reddenda ratione conscientiæ, exactè serventur. Proinde unusquisque magna cum puritate, sub sigillo confeßionis, aut secreti, aut quacunque ratione ei placuerit, & ad maiorem ipsius consolationem fuerit, totam animam suam integrè manifestam faciat, nullam rem celando, qua Dominũ universorum offenderit, post ultimam rationem redditam conscientiæ: vel certè aperiat eos defectus, qui magis ab eo tempore gravant ipsius animam.

Capita verò, quibus conscientiæ ratio reddi debet, hæc ferè erunt: ex quibus cum ea retulerint, quæ ad plenam sui manifestationem dicenda putaverint, petant à Superiore, ut eos interrogando juvet, ac suppleat, si quid esse judicet, quod ad maiorem Dei gloriam & suorum notitiam scire velit.

1. *An vivat contentus iuxta suam vocationem.*

2. *Quomodo se habeat circa obedientiam, etiam intellectus, paupertatem, castitatem, & usum aliarum virtutum, & quarum præcipuè studio intentus sit.*

3. *An sentiat aliquas animi perturbationes, aut tentationes molestas, & de facilitate, seu difficultate, & modo eis resistendi, & ad quos affectus, vel peccata sit magis propensus & incitatus.*

4. *An contra Constitutiones, vel Regulam aliquam, vel ordinationem Superiorum firmum judicium habuerit, vel contra eam disputaverit.*

5. *Quid sentiat de ipso instituto Societatis, & medijs, quibus illa utitur ad suum finem consequendum, & quem experiatur in se zelum animarum.*

6. *Quomodo spiritualibus rebus sit affectus, quantum temporis orationi tribuat, & num vocali, an potiùs mentali juvetur, & utri plus temporis tribuat, & quem modum in orando teneat.*

7. *Num in usu rerum spiritualium consolationem & devotionem habeat, an verò contra desolationem, ariditatem, & vagationem animi patiatur, & quomodo in ijs se gerat.*

8. *De fructu, quem ex communione, confeßione, examine, præsertim particulari, & alijs exercitijs spiritualibus percipiat.*

9. *Num post ultimam rationem conscientiæ, quam reddidit, maiorem an minorem fructum fecerit, & quem animum experiatur ad perfectionem consequendam.*

10. *Quomodo observet, quæ ex Constitutionibus & Regulis tum communibus, tum officij sui ad eum pertinent.*

11. *De mortificationibus, pœnitentijs, & alijs exercitationibus, quæ faciunt ad spiritus profectum: & in specie de præparatione ad injurias, & ad alia, quæ ad Christi crucem pertinent, ferenda, atq; de eorum desiderio.*

12. *De socijs, & quomodo ex eorum conversatione proficiat in Domino, & an alicui plus sit familiaris, quàm alijs.*

13. *An aversionem animi sentiat ab aliquo, & an offensus sit in aliquo à Superioribus vel Officialibus, vel quavis alia persona.*

14. *An tentationes aliquas sit passus, quas alij intellexerint, præsertim circa vocationem.*

REGVLÆ

PEREGRINORVM.

1. PErsuadeant sibi, peregrinationis finem non tam esse corporis defatigationem, & ut multum iter conficiant, quàm ut ex ea fructum aliquem spiritualem percipiant: atq; ex eo fine, & iter ipsum, & cæteros peregrinationis labores moderentur.

2. Litanias simul omnes quotidie in ipso itineris ingressu: vel Itinerarium dicant, nec orationem, & consueta examina prætermittant, & alias etiam Regulas observent, quantum ratio itineris permittet.

3. Studeant frequenti oratione, & meditatione comitem itineris sibi Christum facere: & colloquijs interdum pijs, & religiosis, ac lectione alicuius libri pij molestias itineris levare poterunt. Quòd si cum externis in via, aut in hospitijs egerint, meminerint pro ratione sui gradus habita ratione temporis & personarum, sermones de rebus spiritualibus inducere, & fructum aliquem, quoad poterunt efficere.

4. Eleemosynas simpliciter pro Christi amore petant: ut omni spe illa abiecta, quam in pecunijs, & rebus creatis habere possunt, integrè, vera cum fide & ardenti amore eam in suo creatore, ac Domino constituant: memores, à Christo Domino Apostolos sine sacculo, & pera missos: ipsum etiam Dominum non habuisse, ubi caput reclinaret.

5. Indigentia, & penuria rerum corpori necessariarum probari exoptent, ut ad incōmoditatem cibi, somnive capiendi libenter assuescant: injurias verò, illusiones, & opprobria, quæ in itinere inferri contigerit, patienter cum Dei gratia ferant, gaudeantque materiam præberi sibi imitandi aliquo modo Christum Dominum eiusque vestibus, atque insignibus seipsos induendi.

6. Qui maioribus pollent ad viam peragendā viribus, eos, qui sunt infirmiores, subsequi & non præcedere debent: & iter cuiusq; diei horum debilium infirmitate commensuretur: quod si quis viribus destitueretur, jumento, aut alia ratione juvari debet: qua in re non qualitatis personarum, sed necessitatis, & charitatis fraternæ ratio est habenda.

7. Si quis in morbum incideret, ita ut ulterius progredi non posset, nec expediret reliquos ibi moram trahere, si vicinum esset Collegium, aut Domus Societatis, eo esset æger (si modò morbus patiatur) deducendus: alioqui aliquis ex nostris illi erit socius relinquendus: ut consolationi ei sit, & auxilio: ægro autem viribus restituto, cæptum iter ambo prosequentur.

8. Si in via ab honesto, & pio amico invitarentur, posset, qui præest, hospitalitatis beneficium admittere: tunc autem curare debent verbis, & religioso exemplo hospites ædificatos in Domino relinquere.

9. Eiusdem ædificationis, & exempli in omnibus hospitijs meminisse debent: sobrietatis etiam in mensa, & modestiæ in conversatione nunquam obliviscantur.

10. Cum in itinere ad Collegia, vel Domos Societatis divertent, studeant omnes bonum ædificationis odorem exemplo vitæ, ac morum, nostris relinquere. De rebus verò aut personis aliorum Collegiorum, aut Domorum nihil loquantur, aut tractent, nisi ad ædificationem.

11. Si transierint per locum, ubi Domus, aut Collegium Societatis sit, nihil ab externis, nec pro se, nec pro alijs petant, aut accipiant sine facultate Superioris eiusdem Domus vel Collegij.

12. Omnes alij, qui iter faciunt ex nostris equites, aut pedites, has regulas peregrinorum suo modo, quantum fieri potest, etiam servent, & tam peregrini, quàm reliqui, qui iter faciunt, patentes literas sui Superioris habere curent.

REGV-

REGVLAE MINISTRI.

1. Eius officium erit, Præpositum, vel Rectorem juvare, in ijs, quæ in genere, vel in particulari ei commendabit: nec dispensandi, aut mutandi, aut quidquam faciendi, nisi ex eiusdem præscripto, facultatem habebit.

2. Valde commendatum sibi existimet, quod pertinet ad observationem Constitutionum, Regularum, Ordinum communium, & approbatarum Consuetudinum Domus, vel Collegij: ideoq; habeat in scriptis, & aliquando legat, tam communes omnium, quàm particulares Superioris, & Officialium Regulas, & eosdem Officiales suas habere, intelligere, atque observare curet.

3. Officiales visitet quoties opus fuerit, observando, quomodo suum officium exequantur: quod saltem alternis diebus faciet: frequenter etiam visitabit cubicula, & alia loca domus, ut videat, quomodo omnia se habeant.

4. Cum quis ab officio aliquo amovetur, curet, ut is suum successorem instruat de ratione exercendi illud, iuxta regulas, & Consuetudines à Superiore approbatas.

5. Animadvertat in temporum mutationibus, quomodo in Collegio vel Domo fieri debeat horarum, ciborum, vestiumque mutatio, & Superiori in memoriam reducat, præsertim bis in anno, sub initium veris, & autumni: observet etiam crebrò num aliquid desit ex necessarijs, aut abundet: eorumque potissimùm rationem habeat, qui in corporis cura minorem de se ipsis solicitudinem gerunt: curetque, ut adsit, cum Medicus ægrotos inviset.

6. Quotidiè hora sibi designata, de rebus omnibus domus rationẽ Superiori reddat, à quo excipiet in libello ad id parato, quæ ei facienda committet, & cum primùm commodè poterit, eidem referat, quæ executus fuerit.

7. Redigat Superiori in memoriam ea, quæ necessaria domui iudicabit, ut de emendis rebus ad victum, & vestitum necessarijs suis temporibus de fratrum nimio, aut exiguo labore, de sanitate, & similibus.

8. Notet, ac referat Superiori tam defectus, si quos vel Domi, aut in Collegio animadverterit, vel aliunde intellexerit, quàm quæcunque alia quæ ad bonam gubernationem convenientia ei occurrent: tum etiam circa res sibi commissas, & quasvis alias, ut quomodo se nostri habeant circa Obedientiam, orationem, ædificationem, & in omnibus virtutibus profectum & studium.

9. Curet per æditum, vel aliquem alium designatum observari, an omnes die statuto communicaverint: & si quis intra tempus designatum ad confessionem, aut communionem non accederet, intelligat à Superiore, num subtrahendus ei sit cibus corporis, donec cibum spiritus sumat.

10. Peculiarem habeat curam, ut domus munda sit, & omnia ubique decenter suis locis composita, sed præcipuè in ijs, quæ ab externis videri solent.

11. Noctibus singulis portas domus, quibus in publicum exitur, videat an benè clausæ sint.

12. Designet aliquem ex commissione Superioris, qui communes lucernas domus opportuno tempore incendat, & extinguat, qui item publicas fenestras suo tempore aperiat, & claudat, ac pro abluenda facie, & manibus in loco destinato aquam infundat, & pro ijs extergendis, mantilia, ab ijs, quæ in usum refectorij sunt, distincta adhibeat, quæ alia non Sacerdotibus, alia Sacerdotibus destinata erunt, & bis saltem in hebdomada mutabuntur.

13. Studeat animos Patrum, & Fratrum inter se per benevolentiam, & præsertim cum Superiore per obedientiam unire, & si quid minus æquo animo aliquis ferret, velit potiùs in

se (quoad fieri potest) quam in Superiorem, causam reijci, veluti in iniungendis pœnitentijs, quas ipse juxta præscriptum Superioris imponet, & tam in eis, quàm in reprehensionibus ab animi perturbatione caveat, charitatemque præ se ferendo studeat, ut illi quibus pœnitentias imponet, meritò sibi iniungi cognoscant.

14. Si quando absente Superiore aliquid acciderit, quando adeò urgeat, ut commodè Superior expectari nequeat, id Minister, auditis Consultoribus, exequi poterit, quamvis in specie non sit ipsi commissum: dummodo existimet iuxta Superioris mentem id fore, statimq; redeunti quòd factum fuerit, referat. Quod autem sibi ordinariè agendum erit, absente Superiore, ab eo curet intelligere.

15. Si Subministrum habuerit, utatur eius opera in ijs, quæ commodè per se facere non poterit, iuxta præscriptum Superioris: si verò non habuerit, alternis saltem diebus singula cubicula visitet, & alia quæ in officio Subministri continentur, suppleat.

REGVLÆ CONSVLTORVM.

Intelligant quanti momenti sit eorum officium, ut Superiores eorum consilio, & relatione adiuti meliùs, & faciliùs gubernare possint.

2. Sint amatores boni communis, illudq; in omnibus consultationibus præ oculis habeant: atq; ut divinæ inspirationi dent locum, & saniora sint eorum consilia, in suo sensu non nimis abundent.

3. In Consultationibus syncerам intentionem habeant, & à perturbatione liberam, ut fideliter, & debita cum modestia Charitatis, & Obedientiæ memores sententiam dicant.

4. Sint inter se maximè Charitate coniuncti, & alter alterum honore præveniat, atque apud alios alter alterius existimationem verbis factisque tueatur. Si verò contingat aliquem in Consultationibus diversæ aut etiam singularis esse sententiæ, nemo ullam ab eo alienationem, vel habeat, vel ostendat.

5. Rem, de qua consultatur, benè intelligant: nec sint in dicendo præcipites: sed negotio secum considerato, & oratione præmissa: præcipuè cùm de rebus agitur difficilibus, sententiam suam aperiant: quòd si quid ex tempore discutiendum proponeretur, & sibi maturiùs considerandum indicarent, Superiori significabunt.

6. Explicare breviter debent sententiæ suæ rationes: quod si ad rem confirmandam aliorum rationes essent dissolvendæ, id etiam modestè faciant.

7. Cùm Superior Consultoribus auditis aliquid statuerit, iudicium ipsi suum illius iudicio submittent: neq; extra consultationem, aut quod statutum fuerit, sibi displicere, aut se in alia fuisse sententia significabunt: laudent potiùs Superioris consilium apud alios, atq; tueantur. Quod si ob rei, de qua agitur, gravitatem, adhuc sentirent ad alium Superiorem esse rem deferendam, quod nihil monitione sua se effecturos, sperarent, re priùs apud se maturius cōsiderata, & oratione præmissa, ad immediatum illius Superiorem, aut si is non provideat, ad Supremum id facere ne prætermittant.

8. Etiamsi non interrogentur, si quid tamen in mentem venerit, quòd ad commune bonum, vel alicuius personæ particularis pertineat, poterunt id Superiori proponere, ut is statuat, num ea de re sit deliberandum, nec ne.

9. Consultores neque ea, quæ quisque in consultatione senserit, neque ea, quæ proposita sunt, aut definita, alij significare debēt: præcipuè cùm res ipsæ secretum exigunt. Superioris autem erit ea, quæ definientur, promulgare: cum opus esse iudicabit.

10. De literis ad Superiores suo tempore mittendis, servent diligenter quæ in formula scribendi à Consultoribus exiguntur. Et hæ literæ sigillo, quòd apud Admonitorem erit, obsignatæ mittantur: nec quisquam eorum sciat, quid alius scripserit.

11. Si quis ex nostris ad Generalem scripserit, & literas Admonitori, aut alicui ex Consultoribus

fultoribus tradere voluerit: is acceptas cum suis, aut sub suæ propriæ manus inscriptione, ad Generalem mittendas curabit.

12. *Si quid circa victum, vestitum, labores, & occupationes Superioris, aut circa gubernationem moderandum, augendum vel mutandum censerent, illum præmissa oratione admonendum curent, quod ferè per Admonitorem faciant.*

13. *Si quis cum eis de difficultate aliqua sua, aut perturbatione agat, ita eum suis monitis & consilio juvare studeant, ut semper, quantum poßint, existimationem Superioris tueantur.*

14. *Ad omnia meliùs obeunda Superiorum suorum, & aliorum Officialium Regulas teneant, Constitutionesque & reliqua omnia, quæ ad nostrum institutum, & administrationem pertinent, familiaria sibi reddant.*

15. *Ita suum munus exequantur, ut nullam gubernationis partem sibi assumant, atque ea submißione se gerant, ut cæteris Obedientiæ exemplum præbeant.*

REGVLAE
ADMONITORIS.

1. E*A modestia & humilitate officium suum obeat, ut subditum decet erga Superiorem, quem Christi loco habet: niti enim debet, ne huius muneris occasione, reverentia atq; Obedientia interior, vel exterior in ipso debilior reddatur.*

2. *Animadvertat autem, ne reverentia hæc, & Obedientia fidelitatem, aut necessariam libertatem opprimat, quo minùs Superiorem admoneat de ijs, quæ præmissa oratione, proponenda in Domino judicabit.*

3. *Admoneat Superiorem de ijs, quæ maior pars Consultorum ei dicenda judicaverit: de alijs verò, quæ sive ipsi in mentem venient, sive ab alijs suggerentur, non facilè eum admonebit, sed de ijs duntaxat, quæ non levis momenti post orationem esse censuerit, sive illa ad personam, sive ad officium Superioris pertinebunt, juxta Constitutiones & Decreta.*

4. *Ea, quorum Superiorem admonuerit, meminerit tacitus apud se servare: quamvis interrogatus à Consultoribus de ijs, quæ ipsi commisißent dicenda vel à Superioribus, rationem sui officij eis debebit reddere.*

5. *Cùm Superior cuispiam rei admonitus, illi remedium non adhibuerit, Admonitoris erit, cum debita submißione iterum, & sæpiùs eum commonefacere: quòd si emendationem non sperat, facta priùs oratione, id Superiori significet.*

6. *Admonitoris erit, ordinarias epistolas Consultorum suis temporibus colligere, atque ad mediatos Superiores mittere, nisi eas illi alia via mittere voluerint, simulq; referet eisdem, utrum illi scripserint an non.*

7. *Caveat, ne occasione sui officij debitam subordinationem, & observantiam subditorum erga suos Superiores aliqua ex parte imminuat, aut debilitet.*

8. *Sigillum apud se habeat, quo suas, & Consultorum ac aliorum nostrorum literas, si ad eum detulerint, qui ad mediatos Superiores scribere voluerint, obsignare poßit. Hoc tamen nulla ratione, sine facultate Superioris, uti licebit, nisi in ijs literis, quæ ad Superiores mediatos scribentur.*

FORMVLA

SCRIBENDI.

1. *Magnopere juverit ad animorum unionem in Societate, literarum ultro citroque missarum inter inferiores, & Superiores frequens commercium: & crebrò alios de alijs certiores fieri, & audire, quæ ex varijs locis ad ædificationem, & eorum, quæ geruntur, cogntionem, afferuntur.*

2. *Superiores Domorum, & Rectores scribant singulis hebdomadis ad suum Provincialem in Europa, in Indijs verò, ut suis Provincialibus visum fuerit commodum & opportunum.*

3. *Scribant autem ad suum Provincialem de statu personarum, & rerum omnium, non solùm quæ inter nostros, sed etiam quæ per ministeria Societatis erga externos in Domibus suis, vel Collegijs fiunt, & non tantùm de his, quæ rectè se habent, sed etiã de his quæ secus: & quoad fieri poterit, curent, ut omnia tanquam præsentia Provincialis cernat.*

4. *Primo quoque tempore ad suum Provincialem scribant Superiores Domorum, & Rectores de obitu eorum, qui in suis locis decedunt: Provincialis verò reliquos de sua Provincia admonebit, ut quàm primùm solitis suffragijs, & orationibus eorum animæ juventur, & statim Præpositum Generalem, & vicinos Provinciales certiores reddat, ut simile officium præstare possint.*

5. *Missi ad fructificandum in agro Domini, scribant ad suum Provincialem, aut ad eum, quem ille designaverit, singulis hebdomadis, vel quoties ipsis fuerit præscriptum, ut per crebram literarum communicationem, quantùm fieri potest, totum successum suarum missionum illi declarent.*

6. *Provinciales Superioribus Domorum, & Rectoribus, ac ijs, qui in missionibus versantur, singulis mensibus, personis autem privatis, quibus, & quando opus erit, scribant.*

7. *Provinciales omnium Provinciarum Europæ scribant ad Generalem semel quolibet mense: Rectores autem, & Superiores Domorum, & Magistri Novitiorum tertio quoque mense.*

8. *Provinciales Indiarum scribent Præposito Generali, quando se obtulerit navigationis commoditas: Rectores verò, & Superiores Domorum, ac Magistri Novitiorum ex Indijs semel, ex Brasilia, & nova Hispania bis in anno, si se obtulerit occasio.*

9. *Prædicti omnes extraordinariè sibi mutuò scribant, quoties necessitas urgebit.*

10. *Superiores Domorum, & Collegiorum, & Magistri Novitiorum scribant ad Generalem, quæ alicujus momenti fuerint, etiamsi approbante Provinciali fiant: illa verò potissimùm scribant, in quibus Provincialis admonitus, vel non providet, vel providere nequit, vel postquam Provincialis cum illis tractaverit, ipsi ab eius judicio dissentiunt: sed tunc quidem addant, quid Provincialis responderit, & quibus rationibus ipsi ab eo dissentiant, interim tamen ei per omnia obediant.*

11. *Cùm Provinciales scribent Generali, curabunt ut statum Domorum, & Collegiorum suorum, ac totius Provinciæ benè explicent, & suppleant si quid intellexerint, quod Superiores Domorum, & Collegiorum minùs declaraverint, & in universum ita scribere debent, ut Generalis omnium rerum, omniumq; personarum ac Provinciarum statum, quoad eius fieri possit, ante oculos habeat.*

12. *Generalis ad Provinciales scribet secundo quoque mense: ad Rectores verò & Præpositos Locales sexto quoque mense, nisi aliqua necessitas priùs ad respondendum suadeat.*

13. *Si quis nostrorum aliud per literas cùm Præposito Generali, aut cum suo aliquo mediato Superiore tractare velit, ne impediatur: nec ipsorum literæ ad eos scriptæ aperiantur, neque mediatorum Superiorum ad ipsos.*

14. *Literæ nostrorum, quæ negotia continent, solùm ad Præpositum Generalem & non*

non alios, qui cum ipso agant, destinentur: poterit tamen ad eos scribi, ut illi tractari, & expedire curent.

15. *Literæ negotiorum ad quorum expeditionem Procuratoris Generalis opera, aut informatione opus erit, proprijs literas ad Præpositum Generalem scribantur, adiecta exterius litera P. sub inscriptione earum.*

16. *Negotia maioris momenti, ex utraque India & Brasil. ternis exemplis scribantur, binis autem ex reliquis Provincijs, si sit periculum ne literæ intercidant, vel certè in proximis literis earum summa repetatur: & ut inveniantur, cum opus fuerit, quæ scripta sunt ad Generalem, exemplum eiusmodi literarum, vel earum summam in libro aliquo, qui scribunt, apud se retineant.*

17. *Si quid secreti scribendum, vel soli Superiori committendum sit, seorsum in propria epistola scribatur, quæ cum alijs in eodem fasciculo colligata includatur; adjecto exteriùs (soli) sub inscriptione eiusdē epistolæ: quod si eiusmodi epistola sola mitteretur, alia charta involvatur, quæ absque (soli) inscriptionem habeat.*

18. *In rebus, quæ secretum requirunt explicandis, his vocabulis utendum erit, ut ea intelligi nisi à Superiore non possint: modum autem præscribet Generalis.*

19. *Nullus inferior, nisi morbo impeditus literas ad Superiorem ex sua commissione scribi faciat.*

20. *Consultores Rectorum, & Superiorum Localium literas obsignatas ad Provincialē dabunt bis in anno, mense Ianuario, & Iulio, & ad Generalem singulis annis mense Ianuario: Cōsultores verò Provincialium ad Generalem mense Ianuario & Iulio, nisi res aliqua ita urgeret, ut de illa, etiam extra hæc tempora scribendum iudicarent.*

21. *Ijs literis syncerè, & sine amplificatione, omniq́ue privato, aut humano respectu semoto, significabunt, quid sibi de Superioribus, quorum sunt Consultores, & de eorum administratione, ac rerum statu scribendum in Domino videatur; oratione tamen præmissa, & re priùs diligenter considerata.*

22. *Vt Rector Vniversitatis de omnibus Præceptoribus, & alijs de Societate: ita etiam Cancellarius & Consiliarij Vniversitatis de ipso, ac alijs scribent semel singulis añis mense Ianuario Præposito Generali, & bis in anno mense Ianuario, & Iulio Provinciali.*

23. *Hujusmodi literæ Consultorum, & horum officialium Vniversitatis mittantur obsignatæ, nec quisqūam eorum sciat, quid alius scripserit.*

24. *Quivis Præpositus, & Rector habeat librum, in quo scribantur Visitationes Domus, vel Collegij à Generali approbatæ, in quo etiam scribantur ordinationes aliæ alicujus momenti, quæ à Generali mittuntur: & quæ perpetuæ fuerint, ab ijs quæ temporariæ sunt, separatim notentur: alia verò, quæ Visitator, & Provincialis præscripserint, in alio libro scribantur.*

25. *Si quid scribendum esset de rebus, quæ externorum aliquem attingerent, ita scribatur, ut etiam si literæ in eius manus inciderent, offendi non possit.*

DE LITERIS ANNVIS.

26. *Sʋperiores Domorum, atque Rectores curent ea observari, quæ indies in eorum Domibus Collegijsque per nostros Dominus operari dignatur; quæque ad nostrorum consolationem, ac proximorum ædificationem pertinent; ex quibus seligant optima quæque, atque in ordinem redacta, sub finem cuiusque anni ad suum Provincialem mittant.*

27. *Provinciales ex omnibus Superiorum Localium, atque Rectorum suæ Provinciæ, & eorum, qui in Missionibus versantur, epistolis rejectis vel additis, ijs quæ videbuntur, singulis annis mense Ianuario, rerum gestarum capita Latinè collata, ex quibus deinde unæ literæ annales Romæ conficiantur, manu ipsorum subscripta Romam ad Generalem destinent.*

28. *In ea compendiaria narratione hic ordo servabitur: Recensebunt initio numerum*

nostrorum in universum, tum etiam singulis Domibus, Collegijs, & Missionibus nominatis, quot sint in ijs Sacerdotes, Præceptores, Scholastici & Coadjutores temporales, itemque quot admissi sint eo anno in Societatem, quotque è vita decesserint: neque deinde necesse erit ad singula Collegia aut loca redire, nisi aliquid in ijs contigerit peculiari narratione dignum.

29. *Agent primò de profectu nostrorum in Domino, & explicabunt, si quid in eo genere ædificationem facere possit: deinde de ministerijs Societatis erga proximos, ut de concionibus, lectionibus sacris, doctrina Christiana, & exercitijs spiritualibus, visitatione carcerum & hospitalium, reconciliatione dissidentium, de pœnitentium frequentia, & de alijs nostri instituti pijs operibus: ita tamen ut ea tantùm commemorentur, quæ sunt alicuius momenti. Item de Scholis, & discipulorum numero, & profectu, præsertim in Vniversitatibus & Collegijs maioribus: de bona item Societatis existimatione, de contradictionibus autem, & persequutionibus, si quæ fuerint, ea tantùm attingant, quæ ædificationi fore videbuntur. Dicent etiam de piorum erga nostros charitate, & eleemosynis paulò insignioribus.*

30. *Hæc omnia exponent, quàm plenissimè fieri poterit (semper tamen vitata nimia prolixitate) adhibitis omnibus circumstantijs, etiam nominibus eorum, qui eas res gesserunt, ut si opus fuerit, aliquando conscribi possit historia. Qua etiam de causa cum aliquid occurret dignum memoria, quod tamen propter aliquam causam non expediat omnibus vulgari, id scribent separatim integrè, & perfectè: in illa autem communi narratione vel omninò reticebunt, vel ea tantùm excerpent, quæ ædificationi esse possunt. Et quæ ad externos pertinent, ita narrentur, ut in ea ipsa domo aut civitate, ubi scribuntur, ac ubiq; publicè legi citra cuiusquam offensionem possunt.*

31. *Cum literæ annuæ Romæ confectæ ad Provincias mittentur, legantur quàm primùm in singulis Domibus & Collegijs. Et ut Coadjutores nostri temporales ex Latinis etiam literis fructum aliquem percipiant, sit aliquis, qui illarum summam, aut interpretationem aliquo modo explicet: neque ultra duas hebdomadas retineri debent, ut ad reliqua loca citiùs deferantur: postquam verò ubique perlectæ fuerint, in præcipua Domo, vel Collegio eiusdem Provinciæ asserventur, & simul consuantur.*

DE CATALOGIS ET INFORMATIONIBVS ANNVIS.

32. *AD clariorem omnium nostrorum cognitionem, Superiores Domorum, & Collegiorum, duos Catalogos conficiant ante id temporis, quo Procuratores Provinciarum ad Generalem veniunt, ita exactè, ac si nunquam missi fuissent. In primo describantur omnes, qui in suis Domibus, vel Collegijs, ac missionibus sunt, in quo contineatur uniuscuiusque nomen, cognomen, patria, ætas, vires, tempus Societatis, studiorum, & ministeriorum, quæ exercuit; & gradus in literis, si quos habet, & an Professus, vel Coadjutor sit, &c. & à quo tempore.*

33. *In secundo Catalogo dotes, & qualitates uniuscuiusque describantur, videlicet, ingenium, judicium, prudentia, experientia rerum, profectus in literis, naturalis cōplexio, & ad quæ Societatis ministeria talentum habeat: quæ omnia diligenter, re Deo priùs commēdata, & maturè considerata, & omni privato affectu semoto, syncerè, & breviter perstringenda erunt, & utrunq; catalogum ad suum Provincialem mittant.*

34. *Sub finem cuiusq; anni interjecti, tertium etiam alium brevem catalogum ad Provincialem mittant, continentem nomina, & ministeria, in quibus unusquisq; nostrorum occupatur: mittant etiam supplementum primi, & secundi catalogi, in quo ea tantum adnotabunt, quæ eo anno de novo occurrerint addenda: ut qui in Societatem interim fuerint admissi, aut ab ea defuerint, vel quot mortui sint, vel alia quavis causa.*

35. *Hunc tertium catalogum & supplementum primi & secundi catalogi totius Provinciæ, cum narratione pro annuis literis, de qua dictum est, ad Generalem mittet Provincialis*

cialis mense Ianuario: primum verò, & secundum per Procuratorem Provinciæ, ad eundem, sigillo suo obsignatos, perferendos curabit: Quod si quid ipsi in his catalogis, & informationibus notandum addendumve videretur, id seorsum ad Generalem scribat.

REGVLAE
PRAEFECTI RERVM SPIRITVALIVM.

PRæfectus rerum spiritualium cognitionem instituti Societatis, & zelum boni progressus ipsius habeat, & in Obedientia, & Humilitate exemplum alijs præbeat, & amabilem se eis exhibeat, ut ad eum omnes confugiant, confidenterque sua omnia detegant, & ab eo consolationem, & auxilium sperent in Domino.

2. *Instruat nostros privatim, secundùm uniuscuiusq; captum, quomodo interius, & exterius se habere debeant, & ad id exhortetur, & in memoriam redigat, & amanter admoneat, præsertim ut puram habeant intentionem divini servitij, & familiaritatem cum Deo in spiritualibus devotionis exercitijs, & zelum syncerum animarum.*

3. *Petat quem procedendi modum in oratione, & examine habeant, & si contra aliquem defectum examen particulare faciant, & si contra inordinatos affectus propria remedia adhibeant, & in solidis virtutibus acquirendis, præsertim in Obedientia quid observent, & de pœnitentijs, & alijs devotionibus.*

4. *Sicubi in his à rectitudine deflexerint, eos dirigat, iuxta modũ Societatis: erga cuius institutum, curet, ut omnes benè affecti sint, & det operam, ut orandi & meditandi modos, quos docuit Pater noster Ignatius in libro Exercitiorum, retineant, & ut illo libro familiarissimè utantur, videatque, ne dum nostri devotionem habere procurant, caput lædant, aut vires corporis nimis debilitent.*

5. *Versatum ipsum esse oportebit in lectione librorum spiritualium, & unicuique decernat tempus, & modum cum fructu eos legendi, qui sint faciliores, & nostro instituto magis convenientes.*

6. *Peculiarem habeat curam consolandi afflictos, & tepidos exhortandi, remedia pro cuiusque infirmitate, vel necessitate adhibendo: qualia sunt, frequentius communicare, plus temporis orationi impendere, Exercitia spiritualia facere, plus aliquid pœnitentiæ assumere, libros aliquos spirituales legere, & similia. Quæ autem ex his ipse concedere possit, & in quibus ad Superiorem recurrendum sit, ab eo intelligat.*

7. *Parem quoque adhibeat diligentiam, ut Coadjutores temporales quieti sint, & sorte Marthæ contenti, & pro eorum captu illos instruat, mysteriaque Rosarij doceat, ut majore devotione illud recitare possint.*

8. *Doceat omnes, ut præmissa oratione, & cum magna reverentia ad Sacramentum altaris accedant, & post eius perceptionem per aliquod temporis spatium orent, & gratias agant.*

9. *Præter eos, quos satis instructos Superior judicaverit, cum unoquoque agere de his ultra mensem ne differat: sæpè verò consideret, quem fructum bonorum operum ex oratione, & ex reliquis rebus spiritualibus colligant, ut in dies magis in Domino proficiant.*

10. *In his autem omnibus videat, ne ordo unicuiq; præscriptus impediatur, ac præsertim studia illorum, qui literis dant operam, nisi cum Superior aliter iudicaverit.*

11. *Curam peculiarem habeat Novitiorum, si qui Domi, vel in Collegio fuerint, nisi à Superiore aliunde prospectum sit, & erga eos observare studeat ea, quæ iuxta Magistri Novitiorum, & examinatoris Regulas observari commodè poterunt.*

REGVLÆ PRAEFECTI ECCLESIAE.

CVret, ut Aedituus Regulas suas observet, quas Præfectus ipse apud se etiam habeat.

2. Præbeat illi catalogum singulis diebus Sabbathi, quo dies festi, ac jejuniorum proximæ hebdomadæ contineantur, ut eum in refectorio recitet in cœna diei Dominicæ sequentis.

3. Singulis diebus Sabbathi vesperi in Sacristia scripto proponat, quemadmodum quotidiè Sacra sint facienda sequenti hebdomada, & quo ordine rem divinam in Altari summo facturi sint, qui ad hoc fuerint designati.

4. Detur opera, ne in Altari maximo desit unquàm Sacrum, quo tempore celebrari solet, habeaturque ratio, ne plura Sacra simul inchoentur, sed commodè omnia suis spatijs distinguantur.

5. Curam gerat Missarum, & orationum, quæ pro defunctis Societatis, & pro Fundatoribus, & Benefactoribus, ac pro ipsa Societate fieri debent, quas ex subjecto catalogo intelliget: & catalogum earum, quæ secundùm nostrum institutum, & ex præscripto Generalis ordinariè faciendæ sunt, referat in duas tabellas, quarum alteram appendat in Sacristia, alteram in alio conveniēti loco, quæ initiò cuiusq; mensis publicè in Refectorio legetur.

6. Cū Superior aliquid in Sacro Deo cōmendari, aut Sacra ipsa, quæ ab omnibus facienda sint, applicari ad finem aliquem jusserit, curet scribi in schedula in Sacristia affigenda.

7. Quæcunq; autem ex his non ab omnibus facienda erunt, ea Præfectus unicuique privatim significanda curabit.

8. Librum habeat, ubi mandata Superiorum de his rebus, si aliquandiù duraturæ, aut nō statim faciendæ sint, scribantur, ne memoria excidat, & cum fuerint adimpleta, deleantur.

9. In Collegijs & Domibus probationum curet juxta ordinem Superioris de candela danda Fundatoribus juxta Constitutiones.

10. Si quando externi Sacra aliqua fieri postulaverint, se Superiorem consulturum respondeat: nisi eius animum perspectum jam habeat.

11. Externos Sacerdotes ad faciendum Sacrum in nostro templo, non sine delectu admittat, sed eos tantùm, qui ædificationi sint, præsertim notos, idq; juxta ordinem Superioris: & intelligat an à suo Ordinario legitimam habeant facultatem.

12. Videat an Sacerdotes Regulas suas observent, & num barbam, & coronam decenter tonsam habeant.

13. Per se, vel alium à Superiore designatum, promovendos ad Sacerdotium instrui curet, & videat ut ad Romanæ Ecclesiæ ritum tam ij, quàm omnes Sacerdotes se accommodent, & ne confessiones audiant, nisi sint legitimè approbati.

14. Animadvertat, ne ullæ pro Sacris faciendis aut confessionibus audiendis eleemosynæ admittantur.

15. Nulla sit in Ecclesia arcula, in qua Eleemosynæ conijciantur, sive pro nobis, sive pro alijs.

16. Det operam, ut sanctissimum Domini nostri Corpus decenter in custodia conservetur, diligenter cavens, ne unquam in ea Sacramentum desit, habita communicantium ratione, & ut saltem decimo quinto quoq; die innovetur, & Sacris absolutis in tabernaculo clavi obseretur.

17. Quando nostri in templo communicaverint, curet Præfectus, ut id faciant separatim ab externis.

18. Oleum Sanctū, ut oportet, asservatum singulis annis renovet, & Sanctorū reliquias (quæ quidem mobiles fuerint) in tabernaculo ad id deputato decenter custodiat: si quando autē devotionis causa ostendendæ erunt, duo cerei accendantur: atq; huius tabernaculi clavem unam ipse habeat, & alteram diversam Præpositus, aut Rector.

19. Cruces,

19. *Cruces, Calices, ornamenta, & reliqua id genus, ut par est, custodiantur: nec desint velamina ad cooperiendos calices, & alia ad divinum cultum, & ornatum necessaria.*

20. *Mutari faciat Altarium, & Sacerdotum ornamenta, quod ad colorem attinet habita temporum, & Festorum ratione, juxta ritum Romanæ Ecclesiæ.*

21. *Cum templum ornandum fuerit, nihil sine facultate Superioris ad eam rem commodato ab externis petat: detque operam, ut quod acceptum fuerit, accuratè custodiatur, & dominis quàm primùm reddatur.*

22. *Si templum instauratione, aliqua in parte indiguerit, aut alijs ad divinum cultum nececcessarijs, provideat, sicut ipsi à Superiore fuerit præscriptum.*

23. *Superiori in memoriam redigat, ut aliquos designet, qui de concionibus, & modo concionandi judicare possint: quorum saltem unius concioni intersit, ut Concionatorem, cum opus fuerit, & Superiori videbitur, admonere possit.*

24. *Conciones & lectiones templi, horæ spatium superare non debet: eo verò ordine Missæ dicantur, ne impediant, quo minùs conciones tempore præfixo inchoentur.*

25. *Advertat ne viri in templo, mulierum locum occupent, neve ex adverso earum quantum fieri poterit, maneant.*

26. *Curet ne domi desint Confessarij, qui necessarij in templo nostro sunt, & ut confessiones vesperi decenti hora absolvantur.*

27. *Pridie Palmarum Confessarios admoneat, ut Constitutionem illam observent, quæ ad externos ad suas Parochias dimittendos Eucharistiæ sumendæ gratia pertinet, & antè id tempus, si consuetudo regionis id postulaverit.*

28. *Officia Hebdomadæ Sanctæ, & Vesperæ (si hæ dicetur,) fiant tono simplici more Societatis sine cantu etiam firmo, nisi ubi Generalis Præpositus dispensaverit: id autem quod de vesperis dictum est, de Benedictione candelarum, & ramorum intelligatur.*

29. *Cum aliquid petendum erit pro Ecclesia, aut usu Sacristiæ, intelligat in ea re Superioris voluntatem, eamq; exequatur: cumq; pecuniæ alicuius momenti summa dabitur, aut colligetur, eam deponat apud Procuratorem in scrinio aliquo, cuius clavem unam Superior habeat, & alteram diversam ipse Præfectus.*

30. *Librum habeat, in quo eleemosynarum, quæ Ecclesiæ usibus dantur, & expensarum rationes constent.*

31. *Panni omnes linei semper mundi serventur, & separatim corporalia, atque etiam purificatoria (quæ quatuor cruces in angulis habeant) laventur, & utrorumque ablutio, & cineres eorum, quæ vetustate consumpta comburuntur, in sacram piscinam mittantur.*

32. *Catalogum unum rerum omnium Ecclesiæ mobilium, quæ alicuius momenti sunt, custodiat: in altero verò illa scribantur, quæ aut nova sibi traduntur, cum die, anno, & c. aut vetustate cõsumuntur, ut possit cum exigetur, prioris catalogi rationem reddere: sæpe etiam res pretiosiores inspiciet, ne aut lædantur, aut amittantur, arcis in quibus servantur, & Sacristiæ januis benè clausis, & munitis.*

33. *Cum nostrorum aliquis extremum diem obierit, spatio diei naturalis decenter teneatur, nisi ratione mali odoris, aut ex alia justa causa, antevertì hoc tempus Superiori posse videretur.*

34. *Observetur circa vestitum Sacerdotum mortuorum, quod de viventibus dicitur in Constitutionibus, ut scilicet utamur eo modo, quo Sacerdotes honesti eius regionis, in qua versamur, uti solent: fratres verò qui Sacerdotes non sunt, sepeliantur eo modo induti, quo alij Clerici honesti, qui Sacerdotes non sunt, sepeliri solent.*

35. *Curam suscipiet sepulhri, candelarum, precum, quæ consueto more dicuntur, rerumq; cæterarum, quæ ad eam rem erunt necessariæ.*

CATALOGVS

MISSARVM, ET ORATIONVM, QVAE NOSTRIS PRAESCRIBVNTVR.

SACRA IVXTA NOSTRUM institutum à Sacerdotibus Societatis ordinariè facienda.

Singulis annis.

1. IN principio cuiusque anni unusquisque Sacerdos Missam celebret pro nostra Societate.

2. Singulis annis præscripto die, in quo memoria fundationis Collegii vel Domus fit, Missa cum solennitate pro Fundatore proprii Collegii, vel Domus, & benefactoribus vivis, & defunctis celebretur: & reliqui Sacerdotes, qui in Collegio, vel Domo habitaverint, pro eisdem sua Sacrificia offerant.

Singulis mensibus.

3. In principio cuiusque mensis unusquisque Sacerdos Missam celebret pro nostra Societate.

4. Initio cuiusque mensis omnes Sacerdotes, qui in Collegio, vel Domo fuerint, pro Fundatore proprii Collegii, vel Domus, & benefactoribus vivis, & defunctis semel Missæ sacrificiũ offerant.

Singulis hebdomadis.

5. Singuli Sacerdotes pro illis de Societate, qui extra Provinciam moriuntur, semel in quavis hebdomada Missæ sacrificium offerant.

6. Singulis hebdomadis, ubicunque fuerint decem, vel pauciores Sacerdotes, pro nostra Societate una Missa, à designato à Superiore dicetur: duæ verò, si fuerint plures, quàm decem: tres autem, si fuerint plures, quàm viginti: & ita deinceps in reliquis decadibus, si numerus Sacerdotum fuerit maior.

7. Singulis hebdomadis pro Benefactoribus vivis, & defunctis propriæ Domus vel Collegii, præter eas quæ pro Fundatore dicuntur, una, aut duæ, aut plures Missæ pro numero Sacerdotum offerantur, servando ordinem modò prædictum.

ORATIONES IVXTA NOSTRUM institutum, ab iis, qui Sacerdotes non sunt, ordinariè faciendæ.

Singulis annis.

ET singuli, qui Sacerdotes non sunt, ad eandem intentionem integrum Rosarium Dominæ nostræ, videlicet centũ quinquaginta Aue Maria, & quindecim Pater noster, aut tres coronas recitent.

Et singuli, qui Sacerdotes non sunt ad eandem intentionem unam coronam, aut tertiam partem Rosarij recitent.

Singulis mensibus.

Et singuli, qui Sacerdotes non sunt, ad eandem intentionem tertiam Rosarij partem, aut unam coronam recitent.

Et singuli, qui Sacerdotes non sunt, ad eandem intentionem unam coronam, aut tertiam Rosarij partem recitent.

Singulis hebdomadis.

Et singuli, qui Sacerdotes non sunt, ad eandem intentionem unam coronam, aut tertiam Rosarij partem recitent.

Et singuli, qui Sacerdotes non sunt, in quavis hebdomada ad eandem intentionem septem Pater noster, & septem Ave Maria recitent.

Et singuli, qui Sacerdotes non sunt, in quavis hebdomada ad eandem intentionem septem Pater noster, & septem Ave Maria recitent.

8. Singulis hebdomadis Missa semel pro Fundatore proprii Collegii, vel Domus, & benefactoribus vivis, & defunctis à designato à Superiore celebretur.

Et unus ex ijs, qui Sacerdotes non sunt, à Superiore designatus, ad eandem intentionē unam coronam, aut tertiam partem Rosarij recitet.

9. In Domibus & Collegiis, quæ saltem viginti ex nostris alere possunt, etiamsi non habeant proprium Fundatorem, fiant pro iis vivis, & defunctis, qui eorum fundationem notabiliter adiuverunt, eadem Sacra quæ pro Fundatoribus ordinariè fieri solent.

Et singuli, qui Sacerdotes non sunt, ad eandem intentionem pro eisdem facere debent easdem orationes, quæ pro Fundatoribus ordinariè fieri solent.

SACRA AB EISDEM EXtraordinariè facienda.

ORATIONES AB EISDEM extraordinariè faciendæ.

10. Cum primùm Societas in Collegii alicuius possessionem venerit, quilibet Sacerdos ter Sacrum faciat pro superstite Fundatore ipsius, ac Benefactoribus.

Et singuli, qui Sacerdotes non sunt, ad eandem intentionem, Rosarium integrum aut tres coronas recitent.

11. Cum ex hac vita idem Fūdator excesserit, singuli Sacerdotes ter Sacrum pro anima illius, & Benefactorum faciant.

Et singuli, qui Sacerdotes non sunt, ad eandem intentionem Rosarium integrum, aut tres coronas recitent.

12. Idem iudicium erit de Communitatibus, vel Rebusp. quæ non moriuntur: fient enim tria Sacra pro viventibus, & tria pro defunctis earum. Sic etiam faciendum, quando plures simul fundationem constituunt.

Et singuli, qui Sacerdotes non sunt, integrum Rosarium aut tres coronas pro viventibus Communitatibus, & totidem pro defunctis earum recitabunt. Similiter facient, quādo plures simul fundationem constituunt.

13. Cū primùm Societas in alicuius Domus professę possessionem venerit, quilibet Sacerdos intra illam Provinciam ter Sacrum faciat pro superstite Fundatore ipsius, ac benefactoribus: & quando vita functus fuerit, alia tria Sacra ab eisdem pro animabus illius & benefactorum fiant.

Et singuli eiusdem Provinciæ, qui Sacerdotes non sunt, integrum Rosarium, aut tres coronas pro superstite Fundatore, ac benefactoribus: & quando vita fūnctus fuerit, alterum Rosarium integrum, aut tres coronas pro animabus illius ac benefactorum recitent.

14. Pro Communitatibus verò, & pluribus, qui simul Domus professæ fundationem constituunt, fiant intra eandem provinciam, quæ de Collegiis dicta sunt num. 10. 11. 12.

Et singuli eiusdem Provinciæ, qui Sacerdotes non sunt, ad eandem intentionem faciant, quæ de Collegijs, eisdem numeris dicta sunt.

15. In domo, vel Collegio ubi quis de Societate decesserit, singuli Sacerdotes pro eo tria Sacra in aliis vero Provinciæ locis duo sacra faciant.

Et singuli eiusdem Domus, aut Collegij, qui Sacerdotes non sunt, pro eo tres coronas, aut tres partes Rosarij: pro alijs verò eiusdem Provinciæ duas coronas, aut duas partes Rosarij recitent.

16. Cum de obitu cuiusque nostrorum, qui extra Provinciam obiit, significatur, per universam Societatem omnes Sacerdotes in Missis, illius animam Deo commendent, pro cuiusque devotione.

Et singuli qui Sacerdotes non sunt, in suis orationibus illius animam Deo commēdent, pro cuiusque devotione.

17. Omnes Sacerdotes curent, iuxta

Et omnes, qui Sacerdotes non sunt,

Constitutiones frequenter orare pro universa Ecclesia, ac pro iis præsertim, qui maioris sunt momenti ad eius universale bonum, cuiusmodi sunt Principes Ecclesiastici, & seculares, & alii, qui multum prodesse, vel obesse bono animarum possunt: & pro amicis, & benefactoribus, viventibus, & vita functis, & pro aliis, in quorum auxilium peculiariter ipsi, & reliqui de Societate in variis locis inter fideles, & infideles, incumbunt, & etiam pro male affectis erga nostram Societatem.

idem iuxta Constitutiones curare debent.

SACRA EX PRAESCRIPTO P. N. Generalis ab unoquoque Sacerdote Societatis ordinariè facienda.

18. Vnusquisque Sacerdos singulis mensibus duo Sacra faciat, alterum pro Indiis, & Gentium conversione: alterum pro regionibus Septentrionalibus, & Hæreticorum reductione, & in aliis Sacrificiis, & orationibus eadem Domino commendabit.

19. Singulis hebdomadis unusquisque Sacerdos Sacrum unum ad intentionem Reverendi Patris nostri Generalis faciat, & in aliis Sacrificiis, & orationibus eandem Domino commendabit.

ORATIONES EX PRÆscripto P.N. Generalis à singulis, qui Sacerdotes non sunt ordinariè faciendæ.

Et singuli, qui Sacerdotes non sunt, unam coronam, aut tertiam partem Rosarij pro Indijs, & Gentium conversione: & alteram coronam, aut tertiam Rosarij partem pro regionibus Septentrionalibus, & Hæreticorũ reductione recitent, & in alijs orationibus eadem Domino commendabunt.

Et singuli, qui Sacerdotes non sunt, ad eandem intentionem unam coronam, aut tertiam Rosarij partem recitent, & in alijs Orationibus eandem Domino commendabunt.

Non intendimus per ea, quæ superiùs recensentur, excludi reliqua Sacra, & orationes omnes, quæ pro occurrentibus necessitatibus à Superioribus imponi ad tempus solent.

REGVLÆ

SACERDOTVM.

QVæ de Disciplina religiosa in Regulis, & instituto nostro servanda omnibus proposita sunt, ea Sacerdotes, pro ratione sui gradus, sibi præcipuè dicta existiment, & observent.

2. Divinum officium nitantur attentè, devotè, & opportuno tempore recitare.

3. Ita vivere studeant, ut quotidiè meritò celebrare possint: ad idque conducet (quamvis ex Constitutione octavo, ut minimùm quoque die confiteri teneantur) sæpiùs in hebdomada confiteri.

4. Cærimonias Missæ ex usu Romano accuratè unusquisque observet: in eaque celebranda pronunciationem, & quamcunque aliam exteriorem actionem ita moderetur, ut non minùs aliorum ædificationi, quàm propriæ devotioni serviat, & ideò semihoram in faciendo Sacro nec multum excedat, neq; ita brevis sit, ut illam non expleat.

5. Qui in summo Altari Sacra facturi sunt, simulatque campanæ se vocantis pulsum audierint, vel admoniti fuerint, ad vestes Sacerdotales induendas se conferant, ut in tempore exire ex Sacristia possint.

6. Salutare tradendæ doctrinæ Christianæ ministerium pueris, ac rudibus quod à sui origine nostra Societas tanto affectu complexa est, pari omnes studio promovere curent.

7. *Intelligant sibi ratione peculiari incumbere, ut exercitiorum spiritualium, quæ tantopere ad Dei obsequium conferre cernuntur, usum valdè familiarem habeant: quò; & alios ad ea suscipienda adducere, & in eo tam utili armorum spiritualium genere tractando dexteritatem habere possint.*

8. *Omnes ij, quibus ex Obedientia confessiones audiendi sanctum munus committitur, multum ad id affici studeant; & tanquam nostri instituti valdè proprium magni faciant.*

9. *Nemo ad confessiones audiendas accedat, nisi à Superiore deputatus, & qui simul intelligat, quam facultatem ad hoc munus ab eo habeat.*

10. *Modum ea Sacramenta ministrandi, quæ Sacerdotes nostræ Societatis tractare possunt, perspectum omnes habeant, in eoque uniformes sint, quantum regionum varietas patietur: formam tamen & rationem absolvendi ab excommunicatione, & alijs censuris, & peccatis, eandem omnes sequantur, attendantque, ne ex modo utendi facultatibus Societatis, Ordinarij, & Parochi jure offendi possint.*

11. *In casibus conscientiæ, ijsque præsertim qui ad censuras, casus reservatos, & restitutiones pertinent, sese diligenter exerceant: earumque rerum compendia, & brevem interrogandi methodum, ac contra singulorum peccatorum species, exempla & dicta Sanctorum, atque alia salutaria remedia comparare studeant.*

12. *Confessarij inter seipsos, & in modo procedendi cum pœnitentibus conformes esse curent: & quantum res tulerit, ita aliorum Confessariorum existimationi unusquisque consulat, ut omnes intelligant, mutuo charitatis & uniformis doctrinæ vinculo, Societatis Confessarios in Christo esse colligatos.*

13. *Vocati ad Ecclesiam ad Confessiones audiendas, statim cum animi alacritate eo se conferant: & quo major pœnitentium multitudo futura est, eo magis tempestivè ab alijs occupationibus se expediant.*

14. *In templo confessiones, dum concio fit, vel sacra lectio, nemo audiat.*

15. *Confessarij ita audiant pœnitentes, ut mutuum aspectum fugiant: sic enim attentiùs, & liberiùs audient: quòd si locus non erit eiusmodi, ut tabula Confessariũ à confitente dividat, manus interposita inter faciem propriam, & confitentem, qui ad latus esse debet, id præstabit.*

16. *In audiendis confessionibus, fœminarum præsertim, severos potiùs se, quàm familiares exhibeant: in universum tamen paterna quædam, & spiritualis gravitas in eis eluceat.*

17. *Eos, qui crebriùs confitentur, maximè fœminas, breviter expediant, nec de rebus ad confessionem non pertinentibus in confessione loquantur: extra confessionem verò, si oportebit eas alloqui, longum sermonem ne misceant, & oculos modestè demissos habeant.*

18. *Quando quis à Superiore mittetur ad confessiones fœminarum audiendas, vel aliæ de causa eas adierit, socius, quem Superior ipsi designabit, quamdiu cum fœminis Sacerdos loquetur, eo in loco erit, unde videre eos, sed non, quæ secreta esse oportet, audire possit, quantum loci dispositio patietur: quod si non pateretur, curet omninò Sacerdos, ne ostium sit clausum, nec locus obscurus.*

19. *Particularium personarum, præsertim fœminarum, curam nemo suscipiat: & quamvis Confessarius pro suo munere in vita spirituali pœnitentem instituat, nullius tamen obedientiam admittat.*

20. *Si quis uni confiteri solitus, ab eodem alium Confessarium adeundi facultatem petierit, vel ea non petita adierit, id sibi gratum esse Confessarius benignè ostendat.*

21. *Ut sanitatis etiam ratio ad Dei gloriam habeatur, confessiones, manè ad horam usque prandij tantum audiant: ita, ut cùm signum primæ mensæ audietur, studeant se ita accommodare, ut ad secundam accedant: nisi fortè pœnitentium necessitas aliud exigat.*

22. *Nemini aut petere, aut accipere quidquam liceat, sive ab ijs, quorum confessiones*

audiverit, sive ab alijs, quod vel in pauperes distribuat, vel alteri satisfactionis nomine restituat: nisi Superior, cùm opus esset, secus faciendum iudicaret.

23. *Etsi vota ad perfectionis statum pertinentia, ut sancta laudari debent, & circa ea Confessarij consilium, sed magna cum consideratione, dare possint: quia tamen non humanam, sed divinam vocationem requirunt, nemo ad ea emittenda quemquam inducat: verùm ad orationem tales hortetur, ut à Deo adjuti, vocationem suam meliùs intelligant, & exequantur.*

24. *Si quos viderint ad Religionem propensos, nõ facilè ad unam potiùs, quàm ad aliã, ad hoc, quàm ad illud Monasterium invitent: sed liberam illis suam electionem relinquant: poterunt tamen petentibus consilium eas Religiones, vel Monasteria proponere, quæ illis magis commoda in Domino judicaverint.*

25. *Nullus eis, quorum audit confeßiones, certum vestimenti genus, hunc aut illum habitum, vel colorem præscribat: tametsi omnes ad honestum, & suo statui convenientem vestitum hortari poßint.*

26. *Vt pium est, ad frequenter communicandum fideles exhortari: ita quos ad id propensos viderint, admonere debent, ne crebriùs, quàm octavo quoque die accedant, præsertim si matrimonio sint conjuncti.*

27. *Admoneat eos, qui sibi confitentur, à Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis inclusivè, eo tempore (nisi aliud consuetudo loci postulaverit) debere semel in sua Parochia communicare, exceptis Peregrinis, & ijs, qui facultatem haberent, & reliquis, quos jus excipit.*

28. *Qui vocantur ad juvandos eos, qui morti vicini sunt, ea in promptu habeant, quæ eo tempore, in quo tantum est momenti, usui esse poßint, tamdiuque illis adsit, quamdiu sola neceßitas postulabit. Cæterum etsi cùm opus est, ægrotos ad condenda testamenta hortari conveniat, ijs tamen conficiendis non aßistant.*

REGVLÆ
CONCIONATORVM.

Regulæ, quæ Sacerdotibus propositæ sunt, eas sibi Concionatores inprimis commendatas existiment, nec minore cura, quàm cæteri observent.

2. *Memores sint, vocatos se esse ad reducendas animas suo creatori: quod cùm sit opus omnium difficillimum, summo studio media illa adhibeant, quæ instrumentum cum Deo conjungunt: eiusmodi sunt solidæ virtutes, ac præcipuè charitas, pura intentio divini servitij, familiaritas cum Deo in spiritualibus devotionis exercitijs, & zelus syncerus animarum ad gloriam divinæ majestatis.*

3. *Enitantur cum Dei gratia esse cæteris exemplo: ut non minùs vita, quàm doctrina, ad omnem virtutem proximos alliciant.*

4. *Lectioni S. Scripturæ, ac Patrum præcipuè incumbant: conferet etiam peculiari studio vidisse Evangelia toto anno currentia, & in eis ea, quæ usui esse possunt, adnotasse: itemque compendium fecisse explicationis rerum ad fidem, & Christianam vitam necessariarum, atque in communes locos redegisse omnia, quæ ad virtutum commendationem, & peccatorum destinationem pertinent.*

5. *Conferet vidisse præceptiones, si quas de modo concionandi illi tradunt, qui benè hoc munus obierunt: bonos audivisse Prædicatores, & in concionibus Domi, vel in alijs locis minùs frequentibus se exercuisse.*

6. *Optare debent, ut admoneantur, si quid in concione corrigendum videbitur ijs, qui à Superiore ad id deputati fuerint, & humili, & grato animo id accipere.*

7. *Ita operam suam in celebrioribus concionibus libenter impendant, ut non minùs se ad docendos pueros, & alios rudes instruendos, faciles, & paratos exhibeant.*

8. Si

8. *Si quando occasio tulerit, ut alios eodem tempore concionari velit, quantum in ipsis erit, libenter cedant.*

9. *Ea populo proponant, quæ ad captum, & utilitatem auditorum erunt accommodata; iisq; insistant, quæ ad Christ. institutionem, atq; ad extirpanda vitia, & virtutes inferendas valent, & à rerum subtilium curiosa tractatione se abstineant.*

10. *Commendare debent Confeßionis, & Eucharistiæ frequentem usum, in bonis operibus profectum, & perseverantiam, Ecclesiasticarum cærimoniarum observationem, & cætera, quæ ad cultum divinum pertinent, eamque obedientiam, quæ Principibus & Prælatis, qui Dei in terris vices gerunt, exhibenda est.*

11. *Commendabunt etiam peculiari ratione pœnitentiæ, & misericordiæ opera, sanctarum precum, & aliarum piarum devotionum exercitia, utilium librorum lectionem, & bonam filiorum educationem.*

12. *Cum experientia doceat, & sanctæ memoriæ Pater Ignatius scriptum reliquerit, nihil utilitatis percipi ex iis concionibus, in quibus Principes, & Magistratus Reip. Prælati, & alij Ecclesiastici in particulari reprehenduntur, Concionatores nostri ab hujusmodi reprehensionibus abstineant.*

13. *Caveant, ne religiosos aliorum ordinum, quos revereri, & observare debent, etiam tacitè videantur reprehendere: & quamvis nostros ad maiores in virtute progressus excitare poßint, præsertim in domesticis exhortationibus: reprehensionem tamen alicujus particularis, vel ipsius Societatis ne attingant.*

14. *Ne rumoribus populi moveantur, ut nova, & parùm confirmata in publicum afferant: & multò minùs ea populo proponant, quæ alioqui dubia, & incerta sunt.*

15. *Curent, ut rationem, & modum, quem observare debent in rebus populo denunciandis, & certis pauperibus aliisq; pijs operibus commendandis, à Superiore accipiant.*

16. *Caveant omninò, ne facetijs, aut inutilium rerum narratione cõcionem contemptibilem faciant, iisve auditores ad risum moveant, vel contra, ut ad fletum excitent, spectanda aliqua populo proponant, à communi in Societate concionandi consuetudine aliena, nisi in aliquo particulari casu ad communem ædificationem pertinere Superior, pro ratione loci, judicaret.*

17. *Ea quæ dicturi sunt, diligenti præmeditatione, & peculiari ad Deum recursu (quatenus per tempus licebit) paranda erunt.*

18. *Caveant arrogantiam, & ostentationem in concione, humilitatemque, cui ex intimo cordis affectu studere debent, in omni actione præ se ferant: quod si aliquid pro se, aut Societate cogantur respondere, ea modestia satisfaciant, ut causam Christi, non suam agere videantur.*

19. *Modus concionandi, qui à Scholastico diversus esse debet, ita sit ad docendum comparatus, ut ad animorum motum præcipuè dirigatur: cumq; quæstio aliqua earum, quæ ad fidem, aut mores pertinẽt, modo aliquo tractanda erit, non ita exactè proponantur argumenta, quibus contraria pars confirmatur (nisi auditorium id postulet) ut simpliciores ipso proponendi modo offendi poßint: sed eo pacto res exponatur, ut illi ex data explicatione solutionem eorum, quæ sibi in mentem venerint, aut ab alijs audiverint, facilè colligant.*

20. *Ne sint affectati, aut verborum lenocinia sectentur, nec studio politioris sermonis eos libros habeant familiares, ex quorum lectione detrimentum in spiritu accipiant, & seculare aliquid redoleant.*

21. *In laudibus, & reprehensionibus à nimijs exaggerationibus: & ab omni specie adulationis abstineant.*

22. *Gestus corporis sit modestus, & in quo gravitas quædam religiosa præcipuè eluceat: vocemq; accommodent ad res quas tractabunt: proinde eam, ubi non est opus, ne præter modum extollant, aut deprimant,*

23. *In concionibus, & lectionibus templi, spatium horæ ne excedant.*

REGVLAE EORVM, QVI IN MISSIONIBVS VERSANTVR.

1. *CVm scopus, ad quem tendit Societas, sit, varias mundi partes, ex Obedientia Summi Pontificis, vel Superioris Societatis peragrando verbum Dei prædicare, confessiones audire, & reliquis quibuscunq; poterit medijs uti ad animas, divina aspirante gratia, juvandas: quicunq; in hujusmodi missionibus versantur, sibi persuadeant, rem maximi ponderis in Societate sibi commissam esse, atque ita se comparare studeant, ut apta Dei instrumenta ad rem tantam esse possint.*

2. *Quia vocationis nostræ est, vitam agere in quavis mundi plaga, ubi majus Dei obsequium, & animarum auxilium speratur: unusquisque paratus esse debet, ut in ea vineæ Christi parte, atque opere se exerceat, quod ipsi commissum fuerit, sive per varia loca discurrendo, sive in quibusdam continenter residendo.*

3. *Vnusquisque plenam in his, ac liberam sui dispositionem Superiori, qui eum Christi loco dirigit, relinquat: poterit tamen motus animi, aut cogitationes, quæ in contrarium occurrunt, illi proponere, subijciendo suum sentire, & velle ei, quod ipse in Domino judicaverit.*

4. *Ei, qui mittendus erit, plurimùm conveniet, ut intelligat à Superioribus scopum suæ missionis, & effectum, cuius gratia mittitur: id quod in scriptis, si fieri potest, habere curabit.*

5. *Cùm oppidatim missi fuerint ad fructificandum in agro Domini, dabunt operam, quoad fieri poterit, ut more pauperum Evangelium prædicent: proinde & pedites, vel in toto, vel in parte iter facient, si eos Superior id præstare posse judicaverit, & ex eleemosynis, vel oblatis, cum ædificatione emendicatis vivent: nisi alia ipsis à Superiore sustentationis ratio sit constituta.*

6. *Si nullum eis à Superiore designatum fuerit hospitium, intelligant sibi ad aliquod hospitale, tanquam ad hospitium pauperum esse divertendum: si tamen honestum id sit, atque ad exercenda ex eo ministeria Societatis accommodatum: alioqui convenientius erit ut in domum pij alicujus, & exemplaris Ecclesiastici, aliumve eiusmodi locum se recipiant, in quo cum ædificatione manere possint.*

7. *Cùm ingressi fuerint loca ea, in quibus ordinarij resident, eos quàm primùm adeant: suamq; operam illis submisse offerãt, & facultatem ad exercenda Societatis ministeria modestè, ac religiosè petant, eosq; omnes tã Ecclesiasticos, præcipuè Parochos, quàm seculares, quorum auctoritate, aut favore opus habent, benevolus sibi facere studeant.*

8. *Cum eò pervenerint, ubi diutiùs immorari debent, prudenter, ac maturè operam dabunt, ut notitiam habeant probatorum virorum, & pietate, ac rebus agendis insigniorum, quorum informatione, vel auxilio juvari possint ad ministeria Societatis majore cum fructu animarum exercenda.*

9. *Qui in missione Superior erit, initio suscipiendorum operum, vel quando major subsidij necessitas cernitur, (quod res magni momenti sint, vel difficultates graves incidant) applicabit, curabitque applicari Missas & Orationes, ut omnia cedant ad majorem Dei gloriam & proximorum utilitatem.*

10. *Si ijs, qui mittuntur non fuerit injunctum, ut medio aliquo utantur limitato, quale esset, vel legere, vel prædicare, &c. in ijs tantùm se exercebunt, quibus Societas uti solet, juxta Constitutiones: conferre tamen illa cum eo Superiore, qui eis propior fuerit, semper erit securius.*

11. *Media spiritualia, quibus juxta institutum Societatis, & beneplacitum Superioris uti poterunt, ferè sunt ministerium verbi Dei in prædicationibus, sacris lectionibus,*

privatisve

priuatisue exhortationibus, & colloquijs, Sacramentorum confeßionis, & Eucharistiæ administratio, Exercitiorum spiritualium traditio, dißidentium reconciliatio, casuum conscientiæ ad Ecclesiasticos, eorumq; officij magis priuata explicatio, & Christianæ doctrinæ ad pueros, ac alios rudes publica declaratio.

12. *Corporalibus etiam pietatis operib: quantùm spiritualia permittent, & vires patientur, incũbere poterunt, ut infirmos, præcipuè in Xenodochijs, per se, vel per alios juuando, & pauperes, ac in custodijs detentos, quatenus licebit, eodem modo subleuando.*

13. *Etsi certus ordo in nostris ministerijs exercendis præscribi non potest: plerumque tamen utilius erit, & securius ab humilioribus inchoare, ut à doctrina Christiana pueris explicanda, ab ægrotis hospitalium inuisendis, eorumque & aliorum magis indigentium confeßionibus audiendis.*

14. *Quamquam humana media non solùm spernenda non sunt, sed etiam cum opus est, prudenter, & religiosè adhibenda, diuinis tamen, & nostri instituti magis proprijs præcipuè utendũ est, in eisq; magis fidendum: orandusq; Deus, ut ijs omnibus det eam efficaciam, quæ sit proposito fini consequendo necessaria.*

15. *Iuxta eam Charitatis regulam, qua se Apostolus omnia omnibus faciebat, ut omnes lucri faceret, expediet nonnunquam, ut ingenio eorum, cum quibus agent, initio se attemperent (quatenus ratio & virtus ferent) ita tamen, ut meminerint ad id tandẽ eos cum Dei gratia perducere, quod illis in Domino magis conferre judicabunt.*

16. *Eam animi magnitudinem, & æquabilitatem retinere studeant, ut & prosperis succeßibus, & aduersis superiores sint: quo nullo euentu fracti, nec religiosæ modestiæ nec sanctæ libertatis, nec bonæ de se conceptæ existimationis, quæ ad fructum colligendum necessaria est, quicquam amittant.*

17. *Si quos erga se, aut Societatem malè affectos esse intellexerint (præsertim non vulgaris auctoritatis homines) aut qui nostra ministeria impediant, non solùm pro eis orabunt, sed etiam conuenientem aliquam rationem inibunt, ut eos amicos aut saltem non aduersarios faciant. Ad quam rem non parùm conferet, si data occasione, instituti nostri rationem illis exponant, nullumq; officij genus prætermittant, quo illos cùm opportunum fuerit, syncerè, ac religiosè demereri, & conciliare poßint.*

18. *Si quando Prælatum aliquem in visitanda diœcesi comitabuntur, nihil se in negotijs ad visitationem spectantibus, alijsue id genus ad jurisdictionem pertinentibus immisceant, sed ijs tantùm ministerijs attendant, quæ sunt nostri instituti propria.*

19. *Quamuis optare debeant, ut in sua quisque vocatione proficiat, æquumq; est, ut pro suo munere ad eam rem omnes hortentur: nullam tamen reformandi Cleri, aut Monialium, aliorumue Religiosorum curæ partem admittant: sic enim fiet, ut & munus suum sine impedimento exequi: & populum ad uberiorem fructum ex visitatione percipiendum sine offensione disponere poßint.*

20. *Cùm præter id, quod eis fuerit peculiari ratione injunctum, res aliqua diuini seruitij se obtulerit, in qua poßint sine detrimento suæ mißionis suam operam ponere, opportunitatem, quam Deus ad eam dederit, quantum in eodem conuenire judicabunt, è manibus elabi non sinent.*

21. *Si in locis designatis diutiùs residendum erit, locumque dederint præcipua negotia (quæ nunquam propter alias occasiones, licet bonas, diuini obsequij posthabebunt) excursiones aliquas facere, si eas cùm fructu fore judicabunt, non erit inconueniens.*

22. *Sine facultate Superioris nulli Confraternitati, Congregationiue statuta condent, seu vetus illa sit, seu noua instituenda videatur. De noua autem instituenda, & quæ nullibi sit in usu, non priùs agent, quàm Superiorem consulant.*

23. *Quæ Deo auctore perficient, ea quantum licebit, ita constituant, ut stabilia sint, & diu durare poßint. Quod faciliùs obtinebunt, si res conuenienti ordine disponant, earumq; bonum progressum ijs commendent, quorum exemplo, auctoritate, studio, & diligentia, facilè conseruari, & promoueri poßint.*

24. Scribent ad eum, quem designaverit ille, à quo missi sunt, singulis hebdomadis, vel quoties ipsis fuerit constitutũ, & quantum fieri potest, totius successus eum certiorem reddãt, quemadmodum personæ, & negotia exegerint, ut consilio, & alijs auxilijs juvari possint.

25. Cum propter nullas occupationes intermittendum sit propriæ perfectionis studium, diligenter animadvertant, ne prætextu procurandæ aliorum salutis, propriæ perfectionis obliviscantur, ipsamq; propriam salutem ea ratione in discrimen adducant: sed sæpè illud Domini mente revolvant: Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? sibique illud D. Pauli unusquisque dictum existimet, Attende tibi, & doctrinæ, insta in illis, hoc enim faciens, & teipsum salvum facies, & eos qui te audiunt.

26. Hanc ob rem caveant, ne consueta in Collegijs, ac Domibus orandi, & examinandæ conscientiæ exercitia imminuant, nisi si quando necessitas, aut in eventu aliquo charitas illud faciendum postularet. Conversationem cum secularibus nimiam non habeant, aut incautam, aut quæ secularem sapiat: sed in omnibus se integritatis, & gravitatis exemplum præbeant: atque in summa Regularum Societatis, sive earum, quæ omnibus communes sunt, sive quæ ipsorum officij propriæ, quantum locus patitur, observationem non prætermittant.

27. Præter hæc, si pro ratione diversarum regionum, & missionum qualitate, alia quædam à Superioribus constituenda videbuntur: ea in peculiaribus instructionibus addita, pari diligentia observanda erunt.

REGVLÆ
PROCVRATORIS
GENERALIS.

1. IN omnium negotiorum tractatione perpetuò memor sit instituti Societatis, quæ Dei omnipotentis gloriam quærens, profectui animarum invigilat. Ipse igitur verbo, & exemplo eos omnes ædificet, quibuscum versatur, & in his, quæ ad officium suum spectant, fidelitatem, prudentiam, & dexteritatem habere studeat, atq; eos sibi benevolos conservet, quorum opera ad negotia peragenda indiget.

2. Ad eum pertinent negotia omnia ad expeditiones, lites, & quosvis contractus, sibi à Generali commissos ineundos spectantia, quæ ad universæ Societatis Collegia vel Domos eius, vel etiam ad particulares personas pertinebunt.

3. Superintendat non solùm ijs, quæ à Procuratore, & Solicitatore externo curantur, sed etiam Socijs, qui illi dabuntur adjutores, quòd ad negotia attinet: & si qui Romæ fuerint Procuratores Societatis rerum particularium, vel etiam Provinciarum, ab ipso dirigentur, prout Generali videbitur.

4. Nihil, quod ad expeditiones, lites, aut graviora negotia pertineat, incipiet agere, nisi à Præposito Generali, per se, vel per alium approbatum sit, & ei commissum, ut exequatur: quod si Generalis rem consultatione indigere judicabit, solicitet ut maturè de ea statuatur, præcipuè si res festinatione egere videatur: si quid autem ex ijs, quæ statuuntur, ipsi videretur non convenire, proponat suam sententiam, & rationes quibus movetur.

5. Illud verò præcipuè ante oculos habeat, ut antequam litem ullam intendat, res controversa (si fieri possit) concordia aut compromissione componatur: si quando tamẽ ad litem descendendum erit, memor sit ut magnam pacem interiùs exteriusq; custodiat, & semper ad istam concordiam se paratum esse, contrariæ parti innotescat.

6. Curet diligenter, ut rectè, & solidè fiant, quæ expedienda, vel alia ratione agenda erunt. quod si periti juris, aut curiales consulendi sint, maximè idonei eligantur: idem de officialibus, per quos res est transigenda, intelligatur.

7. Conferat eum Præposito Generali, eique reddat rationem eorum, quæ facit, & quo in statu

in statu sint negotia, aut illi, qui à Præposito designabitur: quòd si rerum difficultas extraordinarium favorem, aut diligentiam exigere videatur, eidem significet, & auxilia, quæ opportuna visa erunt, petat.

8. *Rationem quoque reddet status negotiorum, eorumque persecutionis, vel expeditionis, ijs qui de negotijs scribunt, suas verò literas legendas dabit illi Aßistenti, ad cuius Provinciam negotia pertinebunt.*

9. *Rationum libros conficiat, in quibus sigillatim omnia quæ recepit, scribantur, & quas pecunias quibus in rebus expenderit, ut tam clara & distincta ratio dati & accepti sit, ut ipso etiam absente supputari poßit, quid singulæ Provinciæ, Domus, Collegium, aut particulares personæ dederint, aut debeant Procuratori, aut quid eis à Procuratore debeatur. Quod ut commodiùs observetur, singulis saltem annis ad Nativitatis Dominicæ festum rationum omnium summam colliget, & scribet, atque ad eos, quorum intererit, mittet: si quid autem pecuniæ supererit, eisdem significabit, ut pro ipsorum arbitrio de ea disponatur.*

10. *Librum habeat, in quo scribat beneficia omnia Ecclesiastica, quæ singularum Provinciarum Collegijs sunt unita, & horum etiam catalogum, ubi tempus, in quo fuit facta unaquæq; unio, & valor etiam annotetur, animadvertatq;, ut antequam adveniat dies præscriptus solvendi quindennia, Rectores Collegiorum, ad quæ huiusmodi uniones pertinent, diligenter admoneat, ut opportuno tempore pecunias Romam mittant.*

11. *Curet, ut à Provincijs mittantur pecuniæ, quas contribuere debent ad sumptus necessarios in Procuratores, ut cùm opus fuerit, in advocatos, latores literarum, & alios similes faciendos: utq; Romæ sint eo tempore, quo illis sunt solvendæ, eademq; diligentia, quæ sibi deberi ex libro rationum colliget, ut reddantur, curabit.*

12. *Cùm pecunia Procuratori ad negotia conficienda transmittetur, si tantum literæ banchariæ, quæ de credito dicuntur, mittantur, nihil capiat, nisi quantum & quando pro negotio conficiendo opus erit; si verò banchariæ literæ ad certam aliquam summam, quæ jam alibi soluta est, capiendam missæ fuerint, & ea ipsa jam jam ad negotia expedienda erit necessaria, ne tum quidem à mercatore, præsertim locuplete, & spectatæ fidei educatur, donec numeranda sit: si verò non tam citò erit necessaria, vel de fide mercatoris non tam certò constaret, primo quoque tempore ab eo accepta pecunia, eam si alicuius momenti fuerit, reponat in arca sub duplici clavi, quarum alteram ipse, & alteram diversam socius habeat.*

13. *Scripturas, bullas, & brevia authentica, quæ in Archivio conservantur, non nisi exigente neceßitate accipiet: acceptas verò, quamprimùm commodè poterit, reddat: cæteras autem scripturas, Procuratoris instrumenta, literas negotia continentes, quamdiu necessaria fuerint, & demum quæcunq; ad officium eius pertinent, & quæ nec perpetuò necessaria sunt, nec semper servanda erunt, ipse custodiat ordinatè, & distinctè, facto eorum omnium inventario, cubiculumq; sit clavi obseratum.*

14. *Informationes ad se missas in omnibus expeditionibus habeat præ oculis, ut ad eas omninò supplicationes conformentur: deinde animadvertat, ut bullæ, & brevia, quæ expediuntur, cum supplicationibus concordent.*

15. *In librum referat summam omnium negotiorum, quæ ei commendantur, resq; maioris momenti, quæ in eorum progressu peragentur, ibidem brevi, ac diluculo ordine conscribat.*

16. *Exempla literarum, quas ad varias Provincias, & loca scribit de negotijs, in librũ peculiarem referat: & cum memorialia, informationes, supplicationes, vel alia scripta alicuius momenti alijs dabit, exemplum eorum apud se servet.*

17. *Regulas Cancellariæ habeat, Bullasq; & brevia quæ à summo Pontifice fiunt, emat, in eisq; animadvertat, quid novi contineatur: quod si in Cœnæ Domini Bulla aliquid adderetur, aut mutaretur, eam statim ad omnes Provincias transmittat: motus etiam proprios universales, conscio tamen Præposito Generali, Provincialibus mittet.*

18. *Cùm Præpositus Generalis adire voluerit, creatum novum Pontificem, ut juxta*

Constitutiones suæ Sanctitati Obedientiam, votumque Societatis declaret, redigat illi Procurator in memoriam, ut videat, an expediat ab eo impetrare confirmationem gratiarum, & privilegiorum Societatis.

19. *Subditus sit Superioribus Collegij, præterquam in ijs, quæ ad sui officij executionem spectant.*

REGVLAE
PROCVRATORIS DOMVS PROFESSÆ.

1. *IN omnium negotiorum tractatione perpetuò memor sit instituti Societatis, quæ Dei omnipotentis gloriam quærens, profectui animarum invigilat. Curet igitur ipse verbo, & exemplo præsertim humilitatis, & patientiæ eos omnes ædificare, quibus cum conversatur, atq; eos sibi benevolos conservare, quorum opera ad negotia peragenda indiget: & cum opportuerit, de instituti nostri ratione illos informet.*

2. *Quærat diligenter eleemosynas, easque simpliciter, & amore Domini petat, nec non & eas augere, ac conservare studeat, opportuneque eos visitet, à quibus petendæ erunt.*

3. *Habeat Catalogum eorum, qui ordinariè, & extradinariè eleemosynas faciunt, & de his certiorem faciat Superiorem, ac videat, ne sua negligentia aliquos prætermittat, quorum beneficio domus juvari poßit.*

4. *Animadvertat, quid, à quibus petere debet, juxta id quod unusquisq; faciliùs, & commodiùs suo tempore dare poßit: & caveat ne in petendis eleemosynis gravis, vel molestus externis sit, ita ut ad eos, cum oportuerit, gratus semper pateat aditus nostrorum.*

5. *Habeat socium à Superiore designatum, cuius opera utatur in his, quæ ad suum officium pertinent, præter alium (ubi opus erit) qui in virtute, & conversatione probatus, poßit eleemosynas ordinarias per domos colligere.*

6. *Procuratoris erit, quascunque eleemosynas recipere, & quæcunque afferuntur domum, in libro quodam ad id designato, quotidiè scribere.*

7. *Videat in quærendis, vel admittendis eleemosynis, ne præjudicium fiat puritati nostri instituti, quod attinet ad eius ministeria, gratis omninò exercenda.*

8. *Pecunia vndecunq; provenerit, si alicuius momenti fuerit, judicio Superioris in arca reponatur ad id designata. Huius Præpositus clavem unam, & ipse Procurator alteram diversam custodiat: in eadē liber asservabitur, in quo scribetur pecuniæ summa, tā eius quæ infertur, quàm eius quæ effertur: si quando autem cogente aliqua neceßitate pecunia in arcam non inferretur, nihilominus accepti, & expensi summa semel in hebdomada in eodem libro scribatur, ac si in ea reponeretur.*

9. *Quoties ex arca pecuniam accipiet, eius summam, & diem in libro suarum rationum adscribat, in altera verò parte libri, expensi ratio constet.*

10. *Procurator in libro ad hoc designato, quem penes se habere debet, scribat omnia, quæ unusquisque Novitiorum domum attulerit, cum eiusdem subscriptione, & ea Custodi vestium asservanda tradat, nisi sit pecunia, quam separatim custodiet in arca, ubi pecuniæ domus reponuntur, donec, biennio expleto, Novitius consueta vota Societatis emittat.*

11. *Singulis mensibus dati, & accepti rationem Superiori reddet, & debita etiam indicabit, quo ipse domus statum prorsus intelligat.*

12. *Diligenti cura asservabit in Archivio ad hoc designato instrumenta originalia, & titulos, quibus cōstat de jure eorum, quæ domus ad usum, & propriam habitationem poßidet, suis locis reposita, ut facilè inveniri poßint. Archivij autē duæ claves diversæ erunt, quarum alteram Præpositus, alteram ipse habebit Procurator.*

13. *Item seorsum habebit hæc eadem instrumenta, & titulos manu Notarij publici subscriptos, ut fidem faciant, si aliquando in judicio præsentari necesse sit.*

14. Præter

14. *Præter hæc Procurator librum habebit, in quo summa quædam horum instrumentorum, & titulorum contineatur: cum autem contractus maioris momenti, præsertim rerum perpetuarum fient, redigat in memoriam Præposito ad Archivium, quod est in urbe penes Præpositum Generalem, eorum exempla authentica mittenda esse.*

15. *Cubiculum clavi obseratum habeat, & asservabit scripturas, quibus ad Procuratorium munus indigebit, cumque aliquas ex Archivio accipiet, earum in libro, qui in eodem Archivio erit, annotato die, mense, & anno memoriam relinquet, quas cum suo tempore restituet, ex eodem libro expunget.*

16. *Cùm toti domui necessaria providere ipse debeat, juxta Superioris ordinem, curet, ut res omnes, præcipuè diù duraturæ, quàm opportunè emantur: ne aut non perinde bonas, aut non æquo pretio cogatur comparare: caveat etiam ne dum nimiùm pecuniæ parcit, non bonas, aut insalubres res emat.*

17. *Emptori pecunias ad quotidianos sumptus subministrabit, à quo singulis diebus expensarum exiget rationem ex codice, summam verò in librum suum ipse referet.*

18. *Videat num ea, quæ empta sunt, illæsa conserventur, atq; animadvertens aliqua, non ut oportet conservari, aut expendi, Superiorem, vel Ministrum admoneat.*

REGVLAE

PROCVRATORIS COLLEGII, ET DOMVS PROBATIONIS.

1. *IN omnium negotiorum tractatione perpetuò memor sit instituti Societatis, quæ Dei omnipotentis gloriam quærens, profectui animarum invigilat. Curet igitur ipse verbo, & exemplo eos omnes ædificare, quibuscum conversatur, atq; eos sibi benevolos conservare, quorum opera ad negotia peragenda indiget.*

2. *Procuratoris erit conservare res temporales suæ curæ commissas, & eas curare, tanquam bona propria Domini nostri Iesu Christi. Cùm autem toti Collegio necessaria providere ipse debeat, juxta Superioris ordinem, ad eum pertinebit proventus quoscunque Collegij, vel Domus probationis, & eleemosynas, ubi petendas à Rectore intellexerit, exigere ac recipere: syngraphas verò solutionis, quando opus erit, ipse dabit subscriptas à Rectore, aut à se, illius commissione.*

3. *Omnes Collegij proventus, & tempora, quibus colligendi sunt, in peculiari libro scribet, & seorsum summam contractuum & locationum, quæ ad breve tempus fiunt: seorsum etiam quascunque res, aut pecunias ex fructibus Collegij perceperit, addito à quibus, & quando ea provenerint: eleemosynæ autem alio in loco scribantur.*

4. *Singulis mensibus dati & accepti rationem Rectori reddet, debitaq;, & credita Collegij indicabit, quo ipse domus statum prorsus intelligat.*

5. *Pecunia, undecunq; ea provenerit, si alicuius momenti fuerit, judicio Superioris, in arca reponetur ad id designata: huius Rector clavem unam, & ipse Procurator alteram diversam custodiat: in eadem liber asservabitur, in quo scribetur pecuniæ summa, tam eius quæ infertur, quàm eius, quæ effertur, si quando autem cogente aliqua necessitate pecunia in arcam non inferretur, nihilominus accepti, & expensi summa in eodem libro statim scribatur, ac si in ea reponeretur.*

6. *Quoties ex arca pecuniam accipiet, eius summam, & diem in libro suarum rationum adscribat: in alia verò parte libri, expensi ratio constet.*

7. *Procurator in libro ad hoc designato, quem penes se habere debet, scribat omnia, quæ unusquisque Novitiorum domum attulerit, cum eiusdem subscriptione, & ea Custodi vestium asservanda tradet, nisi sit pecunia, quam separatim custodiet in arca, ubi pecuniæ*

Collegij reponuntur, donec, biennio expleto, Novitius consueta vota Societatis emittat.

8. Emptori pecunias ad quotidianos sumptus subministrabit, à quo singulis diebus expensarum exiget rationem ex codice: summam verò in librum suum ipse referet.

9. Curet, ut res omnes, præcipuè diu duraturæ quàm opportunè emantur, ne has non perinde bonas, aut non æquo pretio cogatur comparare: caveat etiam ne dum nimiùm pecuniæ parcit non bonas, aut insalubres res emat.

10. Videat num ea, quæ empta sunt, illæsa conserventur, atq; animadvertens aliqua, non ut oportet conservari, aut expendi, Superiorem, vel Ministrum admoneat.

11. Advertat, num ea, quæ à Collegio poßidentur, reparatione indigeant, seu domus, seu prædia, seu quidvis aliud, ut ad Superiorem referat: si quid autem vendendum videretur, eodem inconsulto, ne faciat.

12. Omnia, quæ speciem habent secularis negotiationis, in colendis videlicet agris, vendendis in foro fructibus, & similibus, intelligat prohibita esse nostris.

13. Nihil, quod ad locationes, contractus, aut debita contrahenda, aut alia alicuius momenti negotia pertineat, faciat, nisi ipsi à Superiore commissum sit: si quid autem ex ijs, quæ jubentur, ipsi videretur non expedire, eidem proponat modestè suam sententiam, & rationes, quibus moveatur.

14. Excipiet in codicem lites, si quæ fortè erunt, & quæ gravioris momenti circa eas fient, continenter & summatim annotabit.

15. In tribunalibus judicum non compareat, nisi quando aliqua neceßitas plurimùm urgere Superiori videretur, sed per externos Procuratores nostra negotia in publicis judicijs peragantur.

16 Illud verò præcipuè ante oculos habeat, ut antequam litem ullam intendat, res controversa (si fieri poßit) concordia aut compromißione, consulto Superiore, componatur: si quando tamen ad litem descendendum erit, memor sit, ut magnam pacem interius exteriusque custodiat, & semper ad justam concordiam ipsum paratum esse contrariæ parti innotescat.

17. Curet diligenter, ut rectè, & solidè fiant, quæ expedienda erunt: quod si periti juris consulendi sint, maximè idoneos eligat. Idem de cæteris officialibus dictum intelligatur.

18. Conferat cum Superiore, eique reddat rationem eorum, quæ fecit, & quo in statu sint negotia, aut ei, quem ille designabit: quod si rerum difficultas extraordinarium favorem, aut diligentiam exigere videatur, eidem significet, ut auxilia, quæ opportuna visa erunt, petantur.

19. Diligenti cura asservabit in Archivio ad hoc designato instrumenta originalia, & titulos, quibus constat de jure eorum, quæ à Collegio poßidentur, suis locis reposita, ut facilè inveniri poßint. Archivij autem duæ claves diversæ erunt, quarum alteram Rector, alteram ipse habebit Procurator.

20. Seorsum habebit hæc eadem instrumenta, & titulos manu Notarij publici subscriptos, ut fidem faciant, si aliquando in judicio præsentari necesse sit.

21. Præter hæc Procurator librum habebit, in quo summa quædam horum instrumentorum, & titulorum contineatur: cùm autem contractus maioris momenti, præsertim rerum perpetuarum, fient, redigat in memoriam Rectori ad Archivium, quod est in urbe penes Præpositum Generalem, eorum exempla authentica mittenda esse.

22. Cubiculum clavi obseratum habeat, & asservabit scripturas, quibus ad Procuratorium munus indigebit: cumque aliquas ex Archivio accipiet, earum in libro, qui in eodem Archivio erit, notato die, mense, & anno, memoriam relinquet: quas cùm suo tempore restituet, ex eodem libro expugnet.

23. In libellum referet quæcunq; à Superiore ipsi facienda injungentur, ne memoria excidant, & effectu frustrentur.

24. Intelligat, qui sint illi potißimùm, qui beneficia magni momenti in Collegium

contulerunt, & eorum catalogum habeat, & Superiorem certiorem faciat, ut juxta modum professionis nostræ, grati in illos esse poßimus.

REGVLÆ
PRAEFECTI LECTORVM AD MENSAM.

CVret, ut idonei in lectores mensæ à Superiore destinentur, & eos instruat, ut alta, clara, & distincta voce legant.

2. Det operam, ut lector prævideat diligenter lectionem, ut benè, & emendatè proferat, & in dubijs ad se recurrat.

3. Admoneat lectorem, ut si quid perperam pronunciaverit, correctus repetat, & emendatè iterum proferat.

4. Habeat à Superiore aßignatos sibi socios, ut in neutra mensa desit, qui lectorem corrigat, eosque juxta has Regulas instruat.

5. Initio lectionis in prima, atque etiam (nisi nostrorum paucitas aliud suaserit) in secunda mēsa in prandio, & Cœna legatur caput de Scriptura sacra novi vel veteris Testamenti, cui succedat semper aliquis liber pius ac facilis juxta indicem inferiùs præscriptum, & habeatur peculiaris ratio Coadjutorum, ut pro arbitrio Superiorum aliquid vernacula lingua ad illorum etiam consolationem legatur.

6. In celebrioribus festis legatur aliquid omisso capitulo scripturæ, ex Patrum homilijs, & tractatibus, quod ad historiam, & celebritatem festi pertineat, & à Dominica in passione usque ad Pascha, post lectionem scripturæ de paßione Domini tractatus aliquot de eadem legantur.

7. Cùm afferuntur literæ annuæ, & Indicæ, quàm primùm legantur.

8. Initio cujuscunque mensis Summarium Constitutionum, Regulæ communes, & Epistola P. N. Ignatij de Obedientia legantur.

9. Vesperi absoluta lectione, seu prædicatione legatur martyrologium vulgare sequentis diei: quo verò die fit abstinentia, caput aliquod ex libro de imitatione Christi, cum martyrologio: cum verò jejunatur, nihil legatur vesperi, sed martyrologium legatur ad prandium.

LIBRI DIVINÆ SCRIPTVRÆ, QVÆ IN REFECTORIO LEGENTVR.

EX novo Testamento, omnia integrè legentur.
Ex veteri, Pentateuchus, præter Leviticum.
Historiales omnes, & Sapientiales, præter Cantica.
Prophetales, præter capita aliquot obscuriora.

LIBRI, QVI POST LECTIONEM SCRIPTVRAE LEGI POSSVNT.

HIstoria Ecclesiastica Eusebij Cæsariensis.
Historia Ecclesiastica Nicephori Calisti.
D. Gregorij Dialogi.
Historia Ecclesiastica Bedæ.
Vitæ Sanctorum Aloysij Lipomani.
Vitæ Sanctorum Surij.
Severus Sulpitius de Beato Martino.
Gregorius Turonensis de gloria Confessorum.
Selectæ Epistolæ D. Hieronymi.
Chrysostomus de orando Deum, de providentia, & de Sacerdotio.

Ambrosius de fuga seculi, de bono Mortis.
August. sermones, Meditationes, Confessiones, & alia eiusdem opuscula & tracta-(tus.
D. Bernardi de interiori domo, & aliquot sermones & tractatus.
Homiliæ Patrum selectæ.
D. Bonaventuræ stimulus divini amoris.
Thomas de Kempis de imitatione Christi, & aliquot ex eiusdem auctoris opusculis.
Catechismus Romanus.
Literæ Indicæ.

10. *Præter hos libros poterunt quidem alij legi tum vulgares, tum Latini, sed examinati, & approbati à Provinciali: atq; illi esse debent, qui & pietatem promoveant, & vocationis propriæ propositum confirmare possint.*

11. *De singulis libris suo tempore prælegendis in mensa juxta indicem præscriptum, prius conferet cum Superiore, ut ille constituat, quid legendum sit.*

12. *Catalogum à Superiore habeat eorum, qui in refectorio commodè concionari poterunt, ex quibus Superior ipse eligat, qui statis diebus concionentur, & eos præscripto tempore admonebit, qua de re sint concionaturi.*

REGVLÆ

PRAEFECTI SANITATIS.

PRæfecti sanitatis munus erit, superintendere ijs, quæ ad corporis bonam valetudinem pertinent conservandam in sanis, (in ijs præsertim, qui ex ætate, aut alijs de causis sunt debiliores) tum restituendam in ægrotantibus.

2. *Præsit Infirmario, & cæteris quibus cura ægrotorum commissa erit, detq; operam, ne desit Medicus, adsitq; eo veniente, præsertim ubi morbi qualitas id postulaverit, & quicquid ab eo præscriptum fuerit, studeat, ut executioni mandetur: & ubi videret ægrotorum cubicula salubria non esse, ad Superiorem referat.*

3. *Observet, num quis ex nimia fatigatione corporis, aut spiritus plus æquo laboret, vel alia de causa morbi periculo se exponat, & superiori significet.*

4. *Si in cibis, aere, frigore, aut alia quapiam in re aliquid probabili ratione animadvertat, quod communi omnium, vel alicujus saluti prodesse, vel obesse possit, Superiorem admoneat.*

5. *Curet, ut infirmarius Regulas suas observet, quas apud se etiam habebit.*

REGVLAE

PRAEFECTI BIBLIOTHECÆ.

1. *INdicem librorum prohibitorum in Bibliotheca habeat, & videat, ne fortè ullus sit inter eos ex prohibitis, aut alijs, quorum usus communis esse non debet.*

2. *Bibliotheca clausa sit, cuius claves ipse habeat & illis tradat, qui eas, juxta Superioris judicium, habere debebunt.*

3. *Libri omnes eo ordine in Bibliotheca collocentur, ut singulis facultatibus suus certus sit locus proprio titulo inscriptus.*

4. *Singuli libri titulis exteriùs inscribantur, ut facilè cognosci possint.*

5. *Omnium librorum, qui domi sunt, catalogum habeat, diversarum facultatum auctoribus ordine alphabethico in diversas classes distributis.*

6. *In alio catalogo, divisis etiam per classes facultatibus, ij libri scribantur, qui in no-*

strorum

strorum usum extra Bibliothecam concessi sunt: qui verò intra dies octo restituendi extrahuntur, in tabula in hunc usum parieti appensa notentur: quibus redditis, quod fuerat scriptum, deleatur:

7. *Nullum librum ex Bibliotheca cuipiam dabit sine Superioris licentia speciali, aut generali, & advertat, ne quis librum, etiam cum licentia, se inscio accipiat.*

8. *Curet, ut Bibliotheca valdè munda, & composita sit, quam in hebdomada bis verret, & semel ex libris pulverem excutiet: cavere etiam debet, ne libri humiditate, aut alia re lædantur.*

9. *Quando intellexerit domi deesse aliquos libros necessarios, aut aliquos valdè utiles in lucem editos esse, certiorem faciat superiorem, ut si illi visum fuerit, emantur: si verò domi libri inutiles fuerint, eundem admoneat, an cum alijs melioribus commutandi sint.*

10. *In loco publico, præsertim in magnis Collegijs sint quidam communiores libri, quibus unusquisq; pro ratione suorum studiorum, uti possit.*

11. *Habeat librum, in quo ea omnia judicio Superioris selecta diligenter scribantur, quæ in suo Collegio publicè exhibentur, ut Comœdiæ, Dialogi, Orationes, & id genus alia: Conclusiones verò singulorum annorum, quæ publicè defendentur, simul consutas in Bibliotheca asservet.*

12. *Si aliqui libri extra domum accommodato darentur, adhibeat diligentiam ut recuperentur suo tempore: & in aliquo interim libro notabit, quinam illi libri sint, & quibus eos accommodaverit.*

REGVLÆ
SVBMINISTRI.

SVbminister est instrumentum Ministri, & aliorum Superiorum, ad res particulares obeundas, & executioni mandandas.

2. *Nihil ordinat, sed tantùm est executor, & exactor actionum domesticarum, juxta modum & ordinem sibi à Superioribus præscriptum.*

3. *Et eius præcipua cura, ut omnia, quæ attinent ad culinam, refectorium, penum, cellam vinariam, & aquariam, benè, & ordine, & tempore suo parata sint, & ministrentur: videatq; ut cubicula sint decenter composita, quæ alternis saltem diebus visitabit.*

4. *Curet, ne nostri per Domum vel Collegium vagentur, vel intempestivè colloquantur: ac denique ut unusquisque in suo officio versetur, & contineatur.*

5. *Referet de omnibus rebus quotidiè ad Ministrum, ad Præpositum verò vel Rectorem, quoties eis visum fuerit.*

6. *Nullam injunget pœnitentiam, sed de defectibus domesticis admoneat Ministrum, vel alium Superiorem: poterit tamen impositas pœnitentias nomine alicujus Superioris alijs denunciare.*

7. *Erit Superior nostrorum, qui Sacerdotes non sunt: Sacerdotibus tamen aliquid injungere poterit nomine alicujus Superioris.*

REGVLAE
AEDITVI.

PRæfecto Ecclesiæ obediat in omnibus quæ ad templi ministerium pertinent.

2. *Servet modestiam in incessu, vultu, sermoneque: tam in templo, quàm in sacristia: ijs verò, qui aliquid exigunt, satisfacere cum ædificatione studeat per se, vel ad Præfectum recurrendo, aut ipsos ad eum remittendo: si quando verò necesse erit cum mulieribus loqui, id oculis demissis, & quàm brevissimè faciat.*

3. *Dum sacris inseruit, attentus ad suum ministerium cum devotione, & ædificatione sit. Nec ante eum qui celebrat, aut ad latus ex æquo, sed aliquanto posteriùs maneat, utatur verò tono, qui congruat cum eo, quo Sacerdos utitur: omnia rectè proferat, nec celeriter nimiùm, nec nimis lentè. Denique in ijs sit benè instructus, & cæteros, qui Sacerdotibus ministrabunt, eadem doceat.*

4. *Curet, & vestimenta, quæ sacrum facturus induitur, sint rectè aptata, ipsumque circumquaque intueatur, antequam è sacristia exeat.*

5. *Diligenter det operam, ut Sacerdotes, qui Sacrum facere volunt, quàm primùm ministros habeant juxta ordinem sibi à Superiore præscriptum, & quotidiè unumquemque eorum, qui ordine in summo Altari Missas dicturi sunt, opportuno tempore admoneat.*

6. *Tot habebit appensa sudariola in Sacristia, quot fuerint Domi Sacerdotes, inscriptis singulorum nominibus, & addito uno, vel pluribus pro extraordinarijs.*

7. *Dum Sacra fiunt, accendat, ut minimùm, candelas duas, & cum sanctissimum Sacramentum elevatur, facem, aut cereum: quo tempore etiam tintinnabulum pulset: accendet etiam facem, cum alijs sanctissimum Sacramentum ministrabitur, ipseque confessionem generalem eorum vice recitabit.*

8. *Curet, ut vinum, quod in Sacrificium paratur, sit bonum, & merum, ac mundum, eoque ipso die haustum: similiter & aqua, & ampullæ sint mundæ, & decenter coopertæ.*

9. *Hostias faciat, quàm fieri poterit, pulchras, eo numero, ut & Missis, & communionibus sufficiant.*

10. *Ante Missas, & conciones, ac lectiones, pulset campanam, prout sibi præscriptũ erit: det etiam signũ salutationis B. Mariæ in aurora, in meridie, & vesperi: det etiam signum, cum primum quis ex nostris vita functus fuerit: ut omnes, pro cujusque devotione illius animam Deo commendent.*

11. *Si quando propter universalem aliquam causam in reliquis Ecclesijs campanæ pulsentur, ipse etiam juxta Superioris præscriptum pulsabit.*

12. *Pridie quàm sit habenda concio, disponat scamna in templo, juxta solitum morem.*

13. *Det operam, ut nullo modo lumen desit ante sanctissimum Sacramentum, neque interdiù, neque noctu.*

14. *Ex ijs Sacerdotibus, quos habet à Superiore designatos, vocet diligenter ad templum qui nominatim petuntur ad confessiones audiendas: quod si nominatim non petuntur, ad confessiones audiendas, eos juxta ordinem sibi præscriptum accersat, & quantum in ipso est, det operam, ut omnibus, qui confiteri volunt, satisfiat.*

15. *Si qui Missas, aut orationes petant, ad Præfectum recurrat, vel ad eum illos remittat.*

16. *Si quis aliquid quæreret, in quo ei à Ianitore meliùs satisfieret, eum ad portam domus remittat, & eos etiam, qui per portam, qua à templo in domum patet aditus, ingredi vellent, nisi viri essent eiusmodi, ut eorum peculiaris esset habenda ratio, prout à Superiore fuerit instructus: nunquam autem porta ea aperta relinquatur.*

17. *Curet, ut nunquam illic aqua desit, ubi lavantur manus: & sint lintea convenienter munda pro Sacerdotibus, ad manus solas antè, & pòst Sacrum extergendas.*

18. *Provideat, ut aqua benedicta in pila non desit.*

19. *Si quando eleemosynæ Missarum, vel Confessionum gratia offeruntur, eas non admittat: si quid tamen alioqui in Altaribus, aut alijs templi locis repererit, aut in usum templi oblatum fuerit, id Præfecto tradet.*

20. *Templi portas mane, sed non ante auroram aperiat: easdemque vesperi circa solis occasum diligenter obseret: quod etiam faciet circa meridiem, nisi Superior in casu aliquo secus faciendum judicaret: & quotidiè noctu claves Ecclesiæ ad Superiorem deferat.*

21. *Quamdiù templum erit apertum, diligenter curet, ne vnquam sine custode relinquatur, sed semper, aut ipse, aut alius in eo sit, vel in sacristia, ita ut & videre templum, & custodire possit.*

22. *Advertat,*

22. *Advertat, ne quis in templo deambulet, neve strepitus in eo audiatur: eos verò, qui loquentur altiùs, modestè, ut decet, admonebit.*

23. *Det operam diligenter, ut altaria sint munda, & benè præparata, & pro ratione temporum ornata, atq; ut vasa sacra, ornamenta, & cætera omnia, quæ ad divinum cultum pertinent, in suis locis aptè, & decenter reponantur, & conserventur.*

24. *Videat, ut templum sit mundum, & bis singulis hebdomadis, ac sæpiùs, si necesse sit, præsertim in festorum solemnium vigilijs, scopis mundetur: canes etiam ex templo abigat.*

REGVLAE
INFIRMARII.

1. *CVram habeat infirmorum, quorum ægritudo simulatáq; ei indicata fuerit, si censeret rem esse alicujus momenti, Præfectum, & Superiorem admoneat.*

2. *Cum quis in morbum incidit, à Superiore intelligat, num statim Medicus vocandus sit, qui unus ordinariè esse debet, nisi ingravescente morbo, aut in quibusdam alijs casibus, alio Medico opus esse Superior judicaverit: & quoties Medicus ægrotos invisset, adsit ipse.*

3. *Studeat, ut quæ ægrotanti danda sunt, & opportunè emantur, & bona sint, & benè præparata administrentur.*

4. *Curet, ut ægrotorum cubicula sint valde munda: lecti concinnè sternantur, & ramusculis, & huiusmodi alijs decumbentes oblectet.*

5. *Aegrotum consolari, & exhilarare studeat, non solùm rebus à Medico probatis, sed verbis etiam spiritualibus, & lætis, habeat etiam libros, quorum lectione ægroti recreari, & juvari in spiritu possint.*

6. *Intelligat à Superiore, quos ex nostris ad ægrotos invisendos, ac recreandos accersere debeat: caveat autem, ne dum infirmis placere studet, aliquid fiat, quod eis nocere ulla ratione possit.*

7. *Medicinalia, & cuncta, quæ ægrotantium usui necessaria sunt, habere ipse debet, nisi Pharmacopola domi sit, & in loco convenienti ea custodire & sæpius revisere, ut incorrupta conserventur: & quando opus fuerit, ut de novo suo tempore conficiantur, curare juxta ordinem Superioris.*

8. *Nihil omninò eorum, quæ à Medico præscribentur, prætermittat, aut mutet: ordinem etiam observet temporum præfixorum, quibus prandium, cœnam, syrupum, cæteraque medicamenta det, omnia scripto excipiens, quæ Medicus præscripserit.*

9. *Advertat, quo die quis cœperit ægrotare, & qua horâ febres ægrotũ & corripiant, & deserant: tum ut Medicum, & Superiorem admoneat, tum ut cibum tempestivè præbeat.*

10. *Si morbus sit contagiosus, supellex separari debet, ne cuiquam noceat.*

11. *Convalescentes è lecto surgere non permittat, priusquam id Medicus concesserit, & operam det: ut ea convalescentibus præbeantur, quæ Medicus præscripserit, quoad Superiori satis visum fuerit.*

12. *Patienter & cum Charitate tum ipse, tum socij eius ferant molestias, & difficultates, quæ interdum in curandis infirmis accidere solent. Quemadmodum autem diligenter curare debet, ne debita ministeria ægrotis desint, ita etiam animadvertere, ne nimiæ vigiliæ, immoderatique labores, aut morbi contagio vel propriæ ipsius, vel sociorum saluti noceant.*

13. *Cum gravitas morbi id postulaverit, Superiorem certiorem reddat, ut ægrotus antequam judicij usu privetur, omnia Sacramenta accipiat: quòd si ægrotus, diu licet, sine periculo decumbat, curet ut octavo quoque die pro more Societatis communicet: ne huiusmodi spirituali fructu, & consolatione privetur, nisi aliqua ratio judicio Superioris impediat.*

14. *Ingravescente morbo Superiorem admoneat: ut orationibus omnium domesticorum valdè peculiaribus infirmum juvari faciat: idque eo magis, quo morti propinquiorem videret: & ut morienti quo plures poterunt ex nostris adsint, qui eum animosiorem reddant, ijsque auxilijs juvent, quæ eo tempore convenient, ac cum primùm vita functus fuerit, Aedituum admoneat.*

15. *Provideat, ut eorum corpora, qui ad meliorem vitam migrarint, ad sepulturam consueto regionis more præparentur, & ut spatio diei naturalis decenter teneantur, nisi ratione mali odoris anteverti posse hoc tempus Superiori videretur.*

16. *Præfecto sanitatis obediat in omnibus, quæ ad hoc officium pertinent, qui si nullus fuerit constitutus, Præfecti munere ipse fungatur.*

REGVLÆ
IANITORIS.

1. *NOmina omnium domesticorum propè ostium domus in tabula scripta sint, ubi notis quibusdam illi designabuntur, qui egredientur: neminem verò foras exire permittat, qui facultatem à Superiore generalem aut particularem non habeat: & ab ijs, qui egrediuntur, quo eant, intelligat.*

2. *Nihil cuiquam nunciabit intempestivè, ut cùm in mensa sedetur, nisi aut res esset necessaria, aut personæ mittentis conditio aliud exigeret.*

3. *Literas omnes, & schedulas, quæ domesticis mittuntur, Superiori tradat: ij verò, ad quos dabuntur, eas esse acceptas: ne intelligant: caveat etiam nè alicuius domestici literas, aut quid simile externis det injussu Superioris.*

4. *Cum aliqui ex Societate peregrè veniunt, januam ingressis dicat, ut illic expectent, dum Superior de adventu eorum sit certior.*

5. *Festinet ad januam, cùm tintinnabulum pulsari audit, & cum res patietur, per fenestellam venientes expediat: porta non aperta.*

6. *Si quis ab externis quæratur, qui domi non sit, modestè intelligat, quis sit ille qui petit, & quid velit, ut id redeunti, si opus sit, cum facultate Superioris significare possit.*

7. *Talem cùm omnibus conversandi modum teneat, ut discretione, modestia, & spiritualibus verbis singulos ædificatos, & contentos à se dimittere studeat.*

8. *Cum externi aliquem è nostris alloqui volent, Superiorem adibit, qui si ad id facultatem dederit, diligenter eum, qui petitur, quæret, & ad locum colloquijs destinatum, eos remittet.*

9. *De eleemosynis, quæ ad januam mittentur, Superioris mentem intelligat, illiusq; ordinem sequatur, & si alicuius momenti sint, Procuratorem certiorem faciat.*

10. *Si quando Prælati, aut Magnates domum intrârint, curet si commodè possit, ut Sacerdos aliquis eos comitetur, dum Superiorem ipse accersit.*

11. *Cum pauperes eleemosynæ causa ad januam accedunt, benignè respondeat, & sedulò quærat, quidnam eis erogari possit, juxta Superioris arbitrium, idq; illis cum charitate distribuat.*

12. *Mulieres, si quando ad ostium accedunt, paucis verbis dimittat, aut si pluribus opus esse videretur, in Ecclesiam eas mittat ad Aedituum, ubi responderi ipsis poterit.*

13. *Obserata semper janua sit, clavisq; in porta ne relinquatur: loca etiam portæ vicina munda servet, & ut juxta januam omnes summissa voce loquantur, curet.*

14. *Portas domus ante noctem claudat: exinde verò eas nullius causa aperiat, nisi de Præpositi vel Rectoris expressa licentia: & antequam cubitum eat, claves eidem tradens, si quis foris maneat, illi renunciabit.*

15. *Nihil custodiendum à quoquam externo recipiat, absq; Superioris jussu.*

16. *Quoties Medicus domum ingredietur, signum dabit campana, ut Minister, & cæteri qui debent adesse possint.*

17. In

17. *In Collegijs, in quibus Scholæ externis aperiuntur, signum campana dabit pro initio lectionum, ac fine: & Gymnasia statis temporibus aperiet, atque claudet, nisi horum cura alijs demandetur.*

REGVLAE CVSTODIS VESTIVM.

1. *SErvare debet omnem supellectilem, sive lineam, sive laneam, & quicquid ad indumenta, & ubi opus fuerit, etiam ad calceamenta attinet: quæ diligenti cura, ut rem pauperum Christi, custodiet.*

2. *Inventarium rerum, quas ipse custodit, si alicuius momenti sint, in libro habeat, & seorsum scribat, quæ de novo fiant, addito die, mense, & anno, ut cum à Superiore jubebitur, possit sui muneris rationem reddere.*

3. *Vestes ordine dispositas servet, & novas, & integras à vetustioribus sejungat, & ne corrumpatur, videat: eas etiam aptandas, & resarciendas curet, ut decet religiosam paupertatem: quas verò non ampliùs usui nostrorum futuras judicabit, eas Superiori ostendat, ut ille, quid de eis faciendum sit, statuat.*

4. *Quæ singuli Novitij domum attulerunt, ea alicubi separatim asservabit, inscripto nomine eius qui attulit: donec biennio expleto consueta vota Societatis emittat.*

5. *Singulis mensibus omnia domus visitabit cubicula: ut ex Superioris arbitrio, si quid eis desit, suppleri possit: si quid etiã superfluum invenerit, in vestiaria officina custodiatur.*

6. *Inspiciat etiam quinam vestibus indigeant, ut Superiori dicat, eiusq; ordinem exequatur, eo verò inconsulto nihil cuiquam dabit. Coadjutores autem temporales* sottanis *dimidio palmo brevioribus, quàm Sacerdotes, & pallio* sottanis *breviori utantur.*

7. *Linei panni lotori, sive externus ille sit, sive domesticus, scripto numero dentur, & accipiantur.*

8. *Subuculæ singulorum, quæ staturæ induentium convenire debent, signis particularibus internoscantur, ne permisceri contingat.*

9. *Pannos lineos omnes, quos utendos Refectorij Præfecto, Coquo, alijsq; ministris dividet, numerato det, & recipiat.*

10. *Sabbathi vespere linea munda per omnia cubicula distribuat: Dominica verò die manè ex ijsdem cubiculis immunda colligat: & an omnia, quæ dederat, recipiat, animadvertat.*

11. *Aestivo tempore linteamina munda pro lectis decimoquinto quoq; die: hyberno verò post tres hebdomadas distribuat, ubi id fieri poterit.*

12. *Hæc omnia custos vestium præstabit, nisi eius officium in magno aliquo Collegio, aut Domo in plures personas distribuere necesse sit.*

REGVLÆ EMPTORIS.

1. *DIligens sit in emendis ijs, quæ ad quotidianum usum Superioris arbitrio, domum comportanda sunt, eaque tempestivè Dispensatori tradat: emat autem res bonas, & quàm commodissimo pretio poterit, licet longius sint petendæ.*

2. *Adnotet pecuniæ summam, quam à Procuratore in dies accipiet, & quas in res eam expendet: & rationem ei quotidiè reddat dati, & accepti: quid autem sequenti die empturus sit, à Ministro intelliget.*

3. *Curet quantum poterit, eos quibuscum aget discretione, ac modestia ædificare: & quatenus eius officium decet, religiosis verbis in spiritu juvare.*

REGVLAE

DISPENSATORIS.

1. IN rebus distribuendis ordinem Superioris sequatur, & quamvis communiter æqualitatem inter omnes servare debet: habeat tamen infirmorum, & convalescentium rationem, prout ei fuerit præscriptum.

2. Vinum in mensa ponendum aqua temperabit, ubi, & quantum Superiori videbitur.

3. Quæ ex mensis supersunt, diligenter conservabit, memor paupertatis, ut & domesticis, & externis pauperibus juxta ordinem Superioris, usui esse poßint.

4. Curam habeat conservandi res ad victum necessarias, quæ ipsi committentur, clausasque custodiat, advertens ne corrumpantur: quod si corruptionis sit periculum, Superiorem admoneat. Vt autem hæc melius observet, visitet sæpe Penum, & alia loca, ubi illa reconduntur.

5. Tam Penum, quàm reliqua omnia, quæ in eo sunt, munda habeat.

6. Antequam penitus absumantur cibi, qui domi reconduntur, Superiorem admoneat, ut alij coemi tempestivè poßint.

7. Curet concinnanda dolia, & purganda cum opus est, ad novum vinum infundendum: cuius rei, cum tempus impendet, Superiorem admonebit.

REGVLAE

PRAEFECTI REFECTORII.

1. CVret refectorium, & quæ eius usibus serviunt, omnia esse quàm mundißima.

2. Ne aqua manibus abluendis, aut mantilia extergendis desint, advertat: horum autem (quæ bis in hebdomada saltem mutabuntur) alia Sacerdotibus, alia non Sacerdotibus destinata erunt.

3. Mantilia singulis saltem hebdomadis semel, mappæ verò, quæ singulis singulæ servient, bis mundæ ponentur: omnia autem lintea numerato & accipiat, & reddat.

4. Curet, ne vasa, & cætera in refectorio necessaria desint, & ut quàm maximè munda sint: cultellos autem frequenter acuere faciat.

5. Parvam mensam paratam habeat.

6. Signum campana temporibus suis dabit conveniendi ad primam, & secundam mensam: sed ante primum pulsum (qui quarta parte horæ secundum præcedat) à Coquo intelligat, an sint omnia parata.

7. Mensæ rebus necessarijs paratæ esse debent, cum campana signum primò dabitur: quæ autem ad potum pertinent, circa secundum signum apponantur: & aquæ, ac vini vasa supra orbes collocentur.

8. Sit certus locus ijs, qui curæ Infirmarij subsunt, quibus nihil, nisi quod ab eo præscriptum erit, apponat: servet autem cum omnibus æqualitatem, nisi secus neceßitatis causa esset à Superiore monitus, sine cuius arbitrio, neque jentaculum, neque aliud quicquam ulli concedet.

9. Priusquam è mensa surgatur, inferantur orbes aliquot in mensam, ut quisque locum suum mundet: quàm primùm verò pro secunda præparata omnia habuerit, signum campana dabit: providebitq; ne desint, qui ministrare debent.

10. Quæ ex mensis supersunt, colliget, atq; illi tradet, ad quem id ex officio pertinet: sive Coquus is, sive Dispensator sit.

11. Nomina eorum, qui domi tam in refectorio, quàm extra vescuntur, in quadã tabula habeat, & eos qui cibum cepêre, notabit: ut intelligat, quinam supersint, & Coquum, qui portiones distribuit, commonefaciet.

12. Mensis

12. Mensis expeditis mantilia plicentur, verraturque refectorium: & si quis inter comedendum silentium non servaverit, aut aliquid minùs modestum fecerit, ipse Superiori significabit.

13. Habeat à Ministro catalogum, in quo scriptum sit, quinam, & quibus diebus in prima, & secunda mensa ministraturi sint, eumque ordinem servet. Intelligat etiam Sabbatho, quinam per hebdomadam sequentem in refectorio legere debeant: eosque faciat certiores.

14. Catalogum habeat rerum, quæ in refectorio serviunt: ut cum ratio ab eo requiritur, in promptu sit, & in loco ad id designato eas custodiat.

15. Ad finem recreationis, quæ una hora post primam mensam, altera post secundam à prandio, & cœna durare debet, distincta signa campana dabit.

REGVLAE
COQVI.

1. IN ijs omnibus, quæ ad suum munus pertinent, munditiam servet ipse, & ab alijs servandam curet, detque operam, ut omnia rectè, & opportunè parentur, ea præsertim, quæ ad ægrotos pertinent.

2. Carnes, pisces, & alia, quæ ad mensam portanda sunt, dum secat, & distribuit, digitis minimè contrectet, sed fuscinula, aut cultello ad eam rem utatur.

3. Semihora, aut saltem quarta horæ parte, antequam in mensa sit sedendum, præparati cibi omnes esse debent.

4. Circa qualitatem, & quantitatem portionum ordinem à Superiore datum sequetur.

5. Coquere, aut aliud quidpiam pro aliquo particulari parare, Infirmario tantum excepto, neminem sinet, neq; ipse faciet sine Superioris facultate.

6. Scriptum in codice habeat catalogum rerum, quarum est usus in coquina, quas ipse servare debet.

7. Diligenter advertat, ne plura quàm necessaria sint, ligna comburantur. Hanc similiter diligentiam in rebus, quas consumit, adhibebit, ne quid non necessarium insumatur: ut religiosam paupertatem decet.

8. Quæ ex mensa supersunt, eiq; traduntur, conservabit, memor paupertatis: ut & domesticis, & externis pauperibus usui esse possint, juxta ordinem Superioris.

9. Si quem haberet adjutorem, curet, ut eum verbo, & exemplo suo ædificet, præsertim Novitios.

REGVLAE
EXCITATORIS.

1. MEdia saltem horæ parte antè cæteros cubitum eat, eodemque temporis spatio ante alios manè surgat, & horâ constitutâ campanam pulset, statimque ad omnia cubicula lumen deferens, cunctos excitet: quod ut certiùs, & meliùs præstare possit, horologium excitatorium à Superiore habeat.

2. Quarta horæ parte ab excitatione elapsa, cubicula rursus inviset, ac si quos nondum surrexisse comperiat, Superiori nunciet.

3. Post aliam quartam horæ partem ad orationem pulsabit, ita ut ab excitatione ad orationis usque initium, semihora intercedat: absoluto verò tempore orationi deputato, finis signum dabit.

4. Si quorum opera indigebit propter multitudinem eorum, quos excitare, aut visitare debet, eos à Superiore petet, quos servare easdem regulas curabit: si qui autem debiles, aut valetudinarij erunt, eos juxta ordinem Superioris excitabit.

5. *Si quem videret communem illam regulam minùs observantem, qua omnes decenter cooperti dormire jubentur, Superiorem monebit.*

REGVLÆ

NOCTV CVBICVLA VISITANTIS.

Hora à Superiore præscripta ad nocturnum conscientiæ examen pulsabit, transactoq; quadrante signum dabit ad cubandum.

2. *Elapsa quarta horæ parte à cubandi signo, singula cubicula adibit, & an omnes ad lectum se receperint, ac lucernas extinxerint, videbit: si quos invenerit extra lectum, aut qui lucernas non extinxerint, Superiori renunciabit.*

DE OBEDIENTIAE VIRTVTE, EPISTOLA N.P. IGNATII.

IGNATIVS LOYOLA FRATRIBVS SOCIETATIS Iesu, qui sunt in Lusitania, gratiam, & amorem Christi Domini sempiternam.

I. *Magnam animi voluptatem capio, fratres in Christo charissimi, cùm affertur ad me, quàm acri studio conatuque ad summam virtutis, ac divini obsequij perfectionem enitamini, beneficio illius, qui vos, ut ad hoc vitæ institutum vocavit, sic in eodem pro sua clementia retinet, dirigitque ad beatum finem, ad quem, qui sunt ab ipso electi, perveniunt.*

II. *Atque ego sanè, cùm vos omnibus donis ornamentisque spiritualibus perfectos, tum verò (quod alias ex me cognovistis) in primis Obedientiæ virtute præstantissimos esse cupio, idque non solùm ob eximia quædam, ac singularia eius bona, quæ tot, tamque illustribus sacrarum literarum testimonijs, atq; exemplis in testamento æquè novo, ac veteri comprobantur: sed etiam quod (ut est apud S. Gregorium) Obedientia sola virtus est, quæ virtutes cæteras menti inserit, insertasque custodit. Hæc dum floruerit, florebunt procul dubio reliquæ: edentque fructus, quales & ego in animis vestris exopto, & suo jure postulatis, qui humanum genus neglectæ Obedientiæ scelere afflictum ac perditum, salutari ipsemet Obedientia reparavit, Factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis.*

III. *Ab alijs religiosis ordinibus faciliùs patiamur superari nos jejunijs, vigilijs, & cætera victus cultusque asperitate, quàm suo quique ritu, ac disciplina sanctè suscipiunt: vera quidem, ac perfecta Obedientia, abdicationeque voluntatis atque judicij maximè velim, fratres charissimi, esse conspicuos, quicunque in hac Societate Deo Domino nostro deserviunt, eiusdemq; Societatis veram, germanamque sobolem hac quasi nota distingui, qui numquam intueantur personam ipsam, cui obediunt, sed in ea Christum Dominum, cuius causa obediunt. Siquidem Superiori, nec si prudentia, bonitate, cæterisve quibuslibet divinis donis ornatus, instructusq; sit, propterea obtemperandum est: sed ob id solùm, quòd vices gerat Dei eiusdemq; auctoritate fungatur, qui dicit: Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit: nec contrà sive consilio, aut prudentia minùs valeat, quidquam idcirco de Obedientia remittendum, quatenus ille Superior est: quando illius personam refert, cuius sapientia falli non potest, supplebitq; ipse, quicquid ministro defuerit sive probitate, alijsq; ornamentis careat: siquidem disertis verbis Christus Dominus cùm dixisset: Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi, protinus addidit, Omnia ergo, quæcunque dixerint vobis servate, & facite: secundùm opera verò eorum nolite facere.*

Quocirca

Quocirca sedulò vos in eam curam, atque exercitationem incumbere cupio, ut Christum Dominum in Superiore quolibet agnoscere studeatis, in eoque divinæ Majestati reverentiam, atque Obedientiam summa cum religione præstare. Quod vobis minùs mirum videbitur, si animadverteritis præceptum esse ab Apostolo, ut Superioribus etiam secularibus, ethnicisq; pareamus, ut Christo: ex quo omnis potestas benè instituta descendit: sic enim ille ad Ephesios, Obedite Dominis carnalibus cum timore, & tremore in simplicitate cordis vestri, sicut Christo: non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate servientes sicut Domino, & non hominibus. Atque hinc existimare poteritis ipsi, cùm se religiosus quispiam regendum, ac moderandum alteri tradidit, non solùm ut Superiori, sed etiam nominatim ut Christi partes agenti: quo illum loco apud animum suum habere, utrum ut hominem an ut Christi vicarium debeat intueri. IV.

Iam verò illud etiam vobis clarè compertum esse, ac in animis vestris penitus insidere vehementer cupio, infirmam, & valdè imperfectam esse primam illam Obedientiæ formam, quæ mandata duntaxat opere exequitur: nec virtutis nomine dignam, nisi ad alterum gradum ascendat, qui voluntatem Superioris suam efficit, & cum ea ita concordet, ut non solū in effectu executio appareat, verùm etiam in affectu consensio: sicq; idem velit uterq;, idem nolit. Atq; propterea in sacris literis legimus, Melior est Obedientia, quàm victimæ: siquidem (ut S. Gregorius docet) per victimas aliena caro, per Obedientiam verò voluntas propria mactatur: quæ quidem pars animi, quoniam est adeò præstans, sic fit, ut eius oblatio Domino, ac Creatori nostro per Obedientiam facta, magni sit æstimanda. V.

Quanto in errore, quamq; periculoso versantur, non dico solùm ij, qui in ijs, quæ ad carnem, & sanguinem pertinent, sed illi etiam, qui in rebus alioquin admodum sanctis, ac spiritalibus, ut jejunijs, precationibus, alijsve quibusvis pietatis operibus, fas putāt à præscripto Superioris, ac voluntate discedere. Audiant quod sapienter adnotat Cassianus in Collatione Danielis Abbatis: Vnum sanè, inquit, atq; idē inobedientiæ genus est, vel propter operationis instantiam, vel propter otij desiderium, senioris violare mandatum, tamq; dispendiosum, est pro somno, quàm pro vigilantia Monasterij statuta convellere: tantùm denique est Abbatis transire præceptum, ut legas: quantum si cōtemnas, ut dormias. Sancta fuit actio Marthæ, sancta contemplatio Magdalenæ, sancta pœnitentia & lacrymæ, quibus pedes Christi Domini rigabantur: sed hæc omnia nimirū oportuit fieri in Bethania, quam vocem domum Obedientiæ interpretantur: ut ea re, quemadmodum ait S. Bernard. nobis significare voluisse Dominus videatur, nec studium bonæ actionis, nec otium sanctæ contemplationis, nec lacrymam pœnitentis extra Bethaniam illi accepta esse potuisse. VI.

Quocirca voluntates vestras, fratres charissimi, quoad eius fieri potest, omninò deponite: libertatem conditori vestro, quam vobis ipsemet elargitus est, in eius ministris liberè tradite, ac dicate. Nolite exiguum vestri liberi arbitrij fructum putare, quòd liceat vobis illud, à quo id accepistis, eidem per Obedientiam plenè reddere. Quod cùm facitis, nō modò non perditis ipsum, verùm etiam augetis, atq; perficitis, quippe qui vestras omnes voluntates certissima rectitudinis regula moderamini voluntate divina, quam videlicet interpretatur is, qui vobis Dei nomine præsidet. VII.

Itaque diligenter illud etiam cavendum est, ne Superioris ullo umquam tempore voluntatem (quam ducere pro divina debetis) ad vestram detorquere nitamini: id enim esset non vestrā divinæ conformare, sed divinā vestræ voluntatis norma regere velle, eiusdem divinæ sapientiæ ordinem invertentes. Sanè quàm magnus est error, & quidem eorum quos amor sui obcæcavit, obedientes existimare sese, cum Superiorē ad id, quod ipsimet volunt, aliqua ratione pertraxerint. Sanctum Bernardum in hac re præclarè exercitatum audite: Quisquis, inquit, vel apertè, vel occultè satagit, ut quod habet in voluntate hoc ei spiritualis pater injungat: ipse se seducit, si fortè sibi quasi de Obedientia blandiatur: neq; enim in ea re ipse Prælato, sed magis ei Prælatus obedit. Quæ cùm ita sint, quisquis ad Obedientiæ virtutem velit pervenire, oportet ad hunc secundum Obedientiæ gra- VIII.

dum ascendat, ut Superioris non solum jussa exequatur, sed etiam eius voluntatem suam faciat, seu potiùs suam exuat, ut divinam à Superiore expositam induat.

IX. *Qui verò se totum penitus immolare vult Deo, præter voluntatem, intelligentiam quoque, qui tertius & summus est gradus Obedientiæ, offerat necesse est, ut non solùm idem velit, sed etiam ut idem sentiat, quod Superior, eiusque judicio subijciat suum, quoad potest devota voluntas intelligentiam inflectere. Quæ vis animi tametsi non ea, qua voluntas pollet, libertate prædita est, atque ipsâ naturâ fertur eius assensus in id quod sibi veri speciem præbet: tamen multis in rebus, in quibus videlicet cognitæ veritatis evidentia vim illi non infert, potest voluntatis pondere in hanc potiùs quàm in illam partem inclinari. Quæ res cum incidunt, debet quisquis obedientiam profitetur, inclinare sese in sententiam Superioris. Etenim cum Obedientia sit quoddam holocaustum, quo totus homo sine ulla prorsus imminutione Conditori suo, ac Domino per manus ministrorum in charitatis igne immolatur: cumque sit eadem renunciatio quædam integra, per quam omni suo iure sponte decedit religiosus, ut divinæ providentiæ Superioris ductu gubernandum, ac possidendum ultrò sese addicat, ac mancipet: negari non potest, quin obedientia comprehendat non solùm executionem, ut imperata quis faciat & voluntatem, ut libenter faciat, sed etiam judicium, ut quæcunque Superior mandat, ac sentit, eadem inferiori & recta, & vera esse videantur, quatenus, ut dixi, vi sua potest voluntas intelligentiam flectere.*

X. *Vtinam hanc mentis, & judicij Obedientiam, ita & intelligerent homines, & exercerent, ut grata Deo est, ac omnibus, qui in religione vivunt, necessaria. Nam ut in corporibus, globisque cælestibus, ut alius alium afficiat, moveatque, requiritur, ut certa quadam convenientia & ordine inferior orbis Superiori subijciatur: sic in hominibus, cum alter alterius auctoritate movetur, quod per Obedientiam fit, oportet, ut is, qui ab alterius nutu pendet, subserviat, & obsecundet, ut virtus ab imperante ad eum derivetur, & influat. Hæc autem obtemperandi, obsecundandique ratio constare non potest, nisi voluntas ac judicium inferioris cum Superioris voluntate, ac judicio congruat.*

XI. *Iam verò si finis, & causa Obedientiæ spectatur, quemadmodum voluntas, ita & judicium in eo, quod nobis convenit, decipi potest: ergò sicuti, ne voluntas erret, cum Superioris voluntate conjungitur: sic intelligentia, ne fallatur, ad Superioris intelligentiam conformanda est. Ne innitaris prudentiæ tuæ, sacræ literæ monent: atque in rebus etiam humanis censent sapientes, verè prudentis esse, sua ipsius prudentia minimè fidere: præsertim in rebus suis, quarum homines animo perturbato ferè boni judices esse non possunt. Quod si in rebus nostris, alterius etiam non Superioris judicium, atque consilium nostro anteponendum est, quanto magis ipsius Superioris, cui nos ut Dei vicem gerenti, ac divinæ voluntatis interpreti moderandos tradidimus? In causis verò personisque spiritualibus eo maior etiam cautio proculdubiò est necessaria, quo gravius spiritualis viæ periculum, dum sine frænis consilij discretionisve in ea decurritur. Qua de re commodè Cassianus in Collatione Abbatis Mosi ait: Nullo alio vitio tam præcipitem Diabolus monachum pertrahit, ac perducit ad mortem: quàm cum eum neglectis consilijs seniorum, suo judicio persuaserit, definitionique confidere.*

Prov. c. 3.

XII. *Præterea nisi hæc Obedientia judicij existat, fieri non potest, ut vel consensus voluntatis, vel executio talis sit, qualem esse oportet: naturâ enim ita comparatum est, ut animi nostri vires, quæ appetitivæ dicuntur, sequantur apprehensivas: & nisi adhibita vi, voluntas, judicio repugnante, diu obtemperare non poterit. Quod si forte quis aliquo temporis spatio obediat per communem illam apprehensionem, quâ censetur, perperam etiam præcipienti parendum esse: certè id stabile, ac fixum esse non potest: atque ita perseverantia deficit, vel saltem Obedientiæ perfectio, quæ in promptè, & alacriter obediendo consistit: non enim ibi potest esse alacritas, ac diligentia, ubi est animorum, sententiarumque dissensio: perit etiam exequendi studium, & celeritas, cùm ambigitur, expediat nec ne, facere quod jubemur: perit celebris illa Obedientiæ cæca simplicitas, cùm apud nos ipsos in quæstionem*

stionem vocamus rectène præcipiatur, an secus: atq; etiam fortasse damnamus Superiorem quod ea mandet, quæ nobis non ita jucunda sunt: perit humilitas, quoniã etsi ex altera parte paremus, ex altera tamen nosmetipsos Superiori præferimus: perit in rebus arduis fortitudo: perit deniq; (ut summatim complectar) virtutis huius vis omnis ac dignitas: succedunt autem in eorum locum dolor, molestia, tarditas, lassitudo, obmurmurationes, excusationes, aliaq; vitia, non sanè levia, quibus Obedientiæ pretium, ac meritum prorsus extinguitur. Itaq; sanctus Bernardus, de ijs, qui graviter ferunt imperata minus sibi suavia, sic ait: Hæc si molestè cœperis sustinere, si dijudicare Prælatum, si murmurare in corde: etiamsi exterius impleas, quod jubetur, non est hæc virtus patientiæ, sed velamentũ malitiæ. Quod si pax, & tranquillitas animi quæritur, certè hac non fruetur is, qui habet intra sese causam perturbationis, atque tumultus, dissensionem videlicet iudicij proprij ab Obedientiæ lege.

XIII. Atq; idcirco, tuendæ concordiæ causa, quæ Societatis omnis est vinculum, tantopere hortatur Apostolus, ut id ipsum omnes sapiant, & dicant: nimirum ut consentientibus & judicijs & voluntatibus, mutuò foveantur, & conserventur. Iam si unum eundemq; oportet esse membrorum sensum, & capitis: facilè cernitur, utrum sit æquius, caput membris, an membra capiti consentire. Atq; ex his quidem quæ dicta sunt hactenus, satis apparet, Obedientia judicij quàm sit necessaria.

XIV. Quàm verò sit eadem ipsa perfecta grataque Domino, inde primùm ostenditur, quod per eam præstantissima pars hominis, ac pretiosissima Domino consecratur: deinde quod obediens ita sit holocaustum vivum, gratumq; Majestati divinæ, cùm nihil sui met omnino retineat: postremò quod magna est huius certaminis difficultas: frangit enim sese Dei causa Obediens ipsemet, resistitq; naturali propensioni, quæ omnibus hominibus insita est ad suam complectendam, sequendamque sententiam. Ex his igitur rebus efficitur, ut Obedientia tametsi propriè voluntatem perficere videatur, quippe quam reddit ad nutum Superioris promptam, ac paratam: nihilominus ad intelligentiam quoque ipsam, ut diximus, pertinere debeat, eamque inducere ad sentiendum id ipsum, quod sentit Superior: sic enim fiet, ut omnibus connixi viribus, & voluntatis, & intelligentiæ, ad executionem celerem atque integram veniamus.

XV. Videor mihi vos, fratres charissimi, audire dicentes, de virtutis quidem huiusce necessitate jam non ambigere, illud verò, ut cognoscatis vehementer optare, quo pacto ad eius perfectionem pervenire possitis: Huic ego quæstioni cum sancto Leone, ita respondeo. Nihil arduum est humilibus, & nihil asperum mitibus: modò non desit vobis humilitas, non desit mansuetudo: non utiq; deerit Deo benignitas ad vos adjuvandos, ut quæ sibi promisistis, ea præstare possitis, animo non solùm æquo, sed etiam libenti.

XVI. Præterea vobis tria nominatim propono, quæ ad Obedientiam judicij comparandam multum juvant. Primum illud est, ut, quemadmodum initio dixi, non intueamini in persona Superioris, hominem obnoxium erroribus, atque miserijs: sed Christum ipsum, qui est sapientia summa, bonitas immensa, charitas infinita, qui nec decipi potest, nec vos vult ipse decipere. Et quoniam conscij vobismet estis, vos Dei amore jugum Obedientiæ subijsse, ut in Superioris voluntate sequenda, voluntatem divinam certius sequeremini: nolite dubitare, quin pergat fidelissima Domini charitas, eorum ministerio, quos vobis præfecit, vos deinceps gubernare, & rectis itineribus ducere. Itaque Superioris vocẽ, ac jussa non secus ac Christi vocem excipite: siquidem Apostolus etiam in hanc sententiam scribens ad Colossenses, cum ad obtemperandum Præpositis subditos adhortatur, ait. Quodcunq; facitis, ex animo operamini sicut Domino, & non hominibus: scientes, quod à Domino accipietis retributionem hæreditatis, Domino Christo servite. Sanctus verò Bernardus, Sive Deus (inquit) sive homo vicarius Dei mandatum quodcunque tradiderit, pari profectò obsequendum est cura, pari reverẽtia deferendum, ubi tamen Deo contraria non præcipit homo. Atq; ita, si non hominem externis oculis, sed Deum inspexeritis internis, haud sanè grave fuerit vobis voluntates vestras, atque judicia conformare ad eam regulam actionum vestrarum, quam ipsimet elegistis.

XVII. *Altera est ratio, ut quod Superior mandat, vel sentit, defendere semper apud animos vestros studiose nitamini, improbare autem nequaquam: atque ad eam ipsam rem proderit benè animatos, affectosque esse ad id omne, quod ipse jusserit: sic enim fiet, non solùm ut sine molestia, sed etiam ut cum voluptate, lætitiaq; pareatis, nam (ut est apud sanctum Leonem) non dura ibi necessitate servitur, ubi diligitur, quod jubetur.*

XVIII. *Postrema subijciendi judicij ratio est cum facilior, tutiorque, tùm etiam apud sanctos Patres in more posita: ut statuatis vobiscum ipsi, quicquid Superior præcipit, ipsius Dei præceptum esse, & voluntatem: atque ut ad credenda, quæ Catholica fides proponit, toto animo assensuq; vestro statim incumbitis: sic ad ea facienda, quæcunque Superior dixerit, cæco quodam impetu voluntatis parendi cupidæ sine ulla prorsus disquisitione feramini. Sic egisse credendus est Abraham, filium Isaac immolare jussus: sic Novi Testamenti tempore aliqui è sanctis Patribus ijs, quos commemorat Cassianus, ut Ioannes Abbas, qui quod erat ei imperatum, non reputabat utile ne esset, an inutile: ut cum aridum lignum tanto, ac tam diuturno labore per annum irrigavit: nec utrum fieri posset nec ne: ut cū conatus est tam ex animo ingens saxum solus dimovere loco, quod ne multi quidem simul homines impellere potuissent. Quod Obedientiæ genus ipsis interdum miraculis divinitus comprobatum videmus. Nam (ut alios taceam, quos ipsi non ignoratis) Maurus, sancti Benedicti discipulus, mandato Superioris lacum ingressus, nec mersus est: alius quidam à Superiore jussus, leænam ad se ducere, illam cepit, atque perduxit. Est igitur hæc ratio subijciendi proprij judicij, ac sine ulla quæstione sanciendi, & collaudandi apud se quodcunque Superior jusserit, non solùm sanctis viris usitata, sed etiam perfectæ Obedientiæ studiosis imitanda omnibus in rebus, quæ cum peccato manifesto conjunctæ non sunt.*

XIX. *Nec tamen idcirco vetamini, si quid fortè vobis occurrat à Superioris sententia diversum, idque vobis (consulto suppliciter Domino) exponendum videatur, quominùs id ad Superiorem referre possitis. Verùm in hac re, ne vos amor vestri judiciumque decipiat, illa cautio est adhibenda, ut animo sitis, & ante, & post relationem æquissimo, non solùm quod pertinet ad eam rem, de qua agitur, vel suscipiendam, vel deponendam: sed etiam ad approbandum, rectiusq; putandum quicquid Superiori placuerit.*

XX. *Atque hæc, quæ de Obedientia diximus, æque privatis erga proximos Superiores, atq; Rectoribus Præpositisque localibus erga Provinciales, Provincialibus erga Generalem: Generali denique erga illum, quē Deus ipsi præfecit, nempe suum in terris Vicarium, observanda sunt: sic, ut & ordinum perfecta distinctio, ac proinde pax retineatur, & charitas: sine qua nec Societatis nostræ, nec alterius cuiuslibet sodalitij posset recta gubernatio conservari. Nimirum hoc modo providentia illa divina disponit omnia suaviter, infima per media: media per summa, suos ad fines cuncta perducens. Hinc illa videlicet in Angelis unius Hierarchiæ ad aliam subordinata series: hinc & cœlestium, & aliorum omnium, quæ cientur, corporum certis locis, sedibus inter sese apta connexio, quorum conversiones, ac modus ab uno movente supremo gradatim omnes usque ad infimos ritè proveniunt. Idem in terris, cum in omni civitate bonis instituta legibus, tum verò in Hierarchia Ecclesiastica cernitur, cuius omnia membra, & functiones ab uno generali CHRISTI Domini nostri Vicario derivantur, & quo accuratiùs hæc dispositio, & collatio custoditur, eo rectior est, gubernatio, & melior: contrà verò huius ordinis negligentiâ, quàm gravia incommoda multis hominum Societatibus importentur, nemo non videt, atque idcirco in hac, cuius mihi nonnullam procurationem, ac curam Dominus tradidit, tam diligenter hanc virtutem exerceri, vigereque percupio, quasi in ea Societatis nostræ bonum, ac salus universa consistat.*

XXI. *Quæ cùm ita sint, ut unde exorsa est, ibidem terminetur epistola: vos ego per Christum Dominum nostrum obtestor, qui sese nobis non modò præceptorem, sed etiam exemplar præbuit Obedientiæ, ut ad eam virtutem toto pectore incumbatis, & gloriosæ victoriæ appetentes, atque avidi, vosmetipsos superare, id est, excelsiorem, & difficiliorem animi partem, voluntatem dico, atque judicium, expugnare, & subijcere studeatis: quo Dei Domini nostri*

ni nostri solida veraque cognitio, atque amor vestros ad se animos penitus trahat: totoque vitæ huius, & quasi peregrinationis curriculo usque eo gubernet, ac regat, dum nos demum aliosque complures, vestra opera exemploque adjutos ad ultimum & felicissimum finem, nimirum ad beatitudinem sempiternam perducat. Vestris ad Deum precibus me valdè commendo. Romæ vij. Calend. Aprilis, M. D. LIII.

REGVLAS IESVITARVM NON EVVLGANDAS ESSE.

IEsuitæ in suis REGVLIS mandant ac severè præcipiunt, ne quis eas cuiquam extraneorum concedat vel communicet, vel quidquam de illis vel scripto vel dicto aliis referat. Paulus III. quoque in Bulla Anno 1549. Iesuitis datâ, *concessit Generali Ordinis, ut eas Regulas evulgantes seu in apertum producentes, vel illorum vota revelantes, in quocunque habitu contigerit inveniri, possit ac debeat excommunicare; capere, incarcerare, & , si opus sit, brachij secularis auxilio invocato, liberè & licitè invadere, captivos ducere, & pro arbitrio tractare.* Voluit quoque, *ut nulli Prælatorum liceat, Regulas & Constitutiones Iesuitarum, excepto Papâ, sub censuram sumere.*

Quia enim Regulæ illorum nihil aliud sunt quàm cento, rapsodia & fragmenta ex omnibus reliquorum Monachorum Regulis consuta; & nihil aliud docent & præcipiunt, quàm traditiones humanas; superstitionis, hypocrisis, idolomaniæ & propriæ ἐθελοθρησκείας opera; qualia sunt per omnes orbis terrarum plagas oberrare; homines Christianos ad Ethnicas superstitiones ac idolomanias revocare; habitu religiosum se declarare; Horas Canonicas & Rosaria recitare; Sanctos, vel opinione saltem tales, utpote à Papa canonizatos invocare; quotidie Missis adstare easque audire; perfectam obedientiam Superioribus præstare; Ecclesiæ Romanæ decreta, placita, statuta & præcepta inculcare; ad Papæ obedientiam omnes cogere; homines ad auricularem confessionem excitare; ieiunare; flagellis & cilicijs sese excruciare; mundum & parentes aspernari, &c. mirum certè non est, si ipsosmet pudet has aliasq; superstitiones ac idolomanias in suis Regulis contineri & divulgari.

Eodem modo non licebat apud Ethnicos quoque arcana, quæ in Sibyllinis libris continebantur, effutire & nota facere. Similiter Cereris Mysteria tam arcana esse debuerunt & secreta, ut vulgò proverbium iactaretur in secretos & tacitos ἀῤῥητα τὰ μυστήρια. Et Aristophanes in Nebulis ἄῤῥητα ἱερὰ, id est, *non evulganda sacra nominat.* Et Iustinus dixit: *Mysteria Cereris nullâ aliâ re magis quàm silentio sacra fuisse.* Ac Orpheum dixerunt aliqui, fulmine ictum concidisse, quod arcana hæc rudibus & profanis hominibus divulgâsset. Aristoteles quoque lib. 3. Ethic. narrat, *Æschilum poetam ad Areopagum in judicium vocatum fuisse, quod in suis poëmatis arcana Cereris ædidisset.* Alcibiadē etiam simili de causa ab Atheniensibus condemnatum & morti addictum fuisse historici prodiderunt.

Rectè autem Augustinus in Quæstionibus utriusq; Testamenti ait: *Nihil apud nos in tenebris vel occultè geritur. Omne enim quod honestum scitur, publicari non timetur. Illud autem quod turpe est & inhonestum, prohibente pudore non potest publicari. Quamobrem Pagani mysteria sua in tenebris celebrant, vel in eo prudentes. Erubescunt enim palàm illudi: piacula enim, quæ illic vice legis aguntur, nolunt manifestare, &c.*

Cùm itaque Regulæ Iesuitarum hactenus ab orthodoxis comparari & legi non potuerint, singulari Dei beneficio factum est, ut Lugduni Galliæ typis Iacobi Rousin Superiorum permissu anno 1607. ab ipsis Iesuitis excusæ sint, non quidem ut in publicum ederentur: hoc enim singulari studio prohibitum est; sed

ut hoc compendio tyrannidis huius novæ Constitutiones Summariæ per Collegia Domusq́; probationum, perque officia Provincialium, Præpositorum, Præfectorum, Rectorum, Examinatorum, Magistrorum, Novitiorum, aliorumq́; Ministrorum distribuerentur, velut leges, quibus cœco quodam impetu voluntatis, sine ulla prorsus disquisitione, eos, qui sub obedientia vivere decreverunt, haud aliter ac seni baculum obtemperare oportet. Cumque hæ Regulæ ad manus meas pervenerint, eas in Christiani Lectoris gratiam integras adscripsimus.

CAPUT V.

VARIA DE IESUITICAE OECONOMIAE MEMBRIS, AD REGULAE DECLARATIONEM PERTINENTIA:

Ac primò

DE GENERALI PRAEPOSITO.

Maffæus in vita Ignatii lib. 2. c. 9.

CUm ab initio primi Patres & Socii Iesuitarum sine certis & propriis legibus, ac magistratibus vixissent, necesse esse iudicârunt, ut de stabilienda quàm maximè Societate primo quoque tempore inter se consulerent. Vbi igitur eam ob causam convenissent, in secundo & tertio consessu de religione relatum est in primis, placeretne ad vota duo, Paupertatis & Castitatis suscepta, tertium quoque perpetuæ Obedientiæ adiungere, & è suo corpore unum eligere, qui cæteris amplissima cum potestate præesset? Omnium igitur in unum congruerunt sententiæ, quandoquidem Christum Magistrum sibi imitandum proposuissent, prorsus oportere ut ipsi quoque Christum effingerent. Hoc sic constituto, Ignatius suasit, talem deligendum sibi videri, cui omnes in terris tanquam Christo subiecti essent ac parerent, cuius in verba etiam iurarent, eiusque sibi nutum ac voluntatem instar divini cuiusdam oraculi ducerent. Quæsitum est etiam de huius ipsius potestate, utrum certo temporis spacio definitam; an verò perpetuam esse oporteret, perpetuam esse placuit Ignatio, ac cæteris omnibus, idq́; cùm alias ob causas, tum verò ut negotia graviora, quæ ad conficiendum non modò plenæ libertatis, verùm etiam longi temporis indigent, ex animi sui sententia ad exitum sine ulla trepidatione perducere possit.

Ignatius creatur Generalis Iesuitarum.

Cum igitur Generalis Præpositi (sic enim qui cunctis præesset appellare placuerat) tempus eligendi adesset, Ignatij Socij, qui quidem in Italia erant, per literas moniti, creandi Præpositi causâ ad urbem accederent, sub initium Quadragesimæ anni 1541. Convenere omnes, uno Bobadillâ excepto, ac omnium suffragijs Præpositus Generalis Ignatius declaratur, quo munere etiam functus est ad annum usque 1556. eo enim obijt Romæ Prid. Calend. Augusti ætatis anno 65.

Ignatius vetuit legi in Societate Erasmi opera.

In hoc munere constitutus, omnia Erasmi opera in Societate sua legi vetuit, quód singula hæretico veneno infecta putaret, & ne quis fortè facetijs & eloquentiâ viri caperetur, Maffæo teste in eius vita.

Ignatio succedit Laynez. Laynezio offertur Cardinalatus

In Ignatij locum eligitur *Iacobus Laynez*, natione Hispanus, & Loyolæ in constituenda Societate inter primos socius & adiutor. Cardinalitiam dignitatem á Paulo IV. ei oblatam repudiavit. Mortuo verò Pontifice isto ac sede

vagante,

vacante, duodecim Cardinales in ipsum extra conclave Romæ agentem, sua suffragia contulerunt, ut Pontifex eligeretur. Societatem octo annos cum dimidio rexit.

Anno 1561. à Pio IV. cum Hippolyto Estensi Cardinale Legato in Galliam ad Colloquium inter Pontificios & orthodoxos à Rege & Proceribus regni de religione institutum, mittitur. Ribadeneira in libro de Scriptoribus Iesuiticis mendacissimè scribit, eum in publico totius Regni conventu Theodorum Bezam, Petrum Martyrem & alios à partibus Evangelicorum, maximâ sententiarum & verborum gravitate repressisse, frenavisse ac mutos reddidisse. Nam hanc laudem ipsos quoque Pontificios, præter Ribadeneiram, ei tribuere hactenus puduit. Habuit quidem orationem Italicâ linguâ contra nostros, in qua inprimis Evangelistarum in concepta forma consensum ursit, nimirum τὸ ῥητόν in verbis, *Hoc est corpus meum*: sed Beza solidè illi respondit in vestigio, & perrexisset, ni Espensius Sorbonista responsionem eius exceptionibus suis interrupisset, ut parte alterâ historiæ nostræ Sacramentariæ pag. 303. docuimus. Moritur anno D. 1565. die 19. Ianuar. ætat. LIII.

Layne z mittitur ad Colloquium Poissiacenum.

Mendacium Ribadeneiræ.

Successit huic Laynezio *Franciscus Borgia* Hispanus, patriâ Valentinus. Is spreto Gandiæ Ducatu, ut Ribadeneira refert, & amplissimis honoribus, opibus, delicijs, clientelis & familiæ suæ ornamentis, Societatem hanc recens natam, & nondum satis cognitam, atque explicatam, ingressus est, anno D. 1547. Cardinalatum à Iulio III. sibi oblatum respuit. Eiusdem Societatis in Hispania Commissarius generalis fuit, Romæ bis Vicarius: ac demum Præpositus ordine tertius Generalis, in quo munere septem annos & tres menses versatus est. Mortuus est anno Christi 1572. ætatis 62. Prid. Cal. Octob.

3. Laynezio succedit Franc. Borgia

In eius locum eligitur *Everardus Mercurianus* quartus Iesuitarum Generalis, Leodius patriâ.

4. Borgiæ succedit Mercurianus.

Huic suffectus est *Claudius Aquaviva*, natione Italus, patriâ Neapolitanus, Ducis Atrij filius, & Pij V. cubicularius. Ducatum suum filio tradidit, & Iesuitis sese mancipavit, quorum ordini maximas opes, & ut aliqui referunt, ultra 50. ducatorum millia contulit. Eâ de causa Provincia Neapolitana primùm gubernanda demandatur ei, ac postea etiam Romana. Demùm in Comitijs, quæ habita sunt Romæ anno Domini 1581. die 19. Februarij Præpositus Generalis creatur. Eo die, quo electus erat, cubiculum ascendens, salutanti turbæ omnis generis hominum, exosculandas manus, instar Papæ, præbuit, ut habetur in annuis epistolis Iesuiticis anni 81. Moritur Romæ 31. seu ultimâ die Ianuarij secundâ horâ noctis, stylo novo, vetere autem 21. eiusdem mensis, Anno 1615.

5. Mercuriano sufficitur Claudius de Aquaviva.

Huic successit *Marius vel Mutius Vitellesius*. Pauló antequam expirasset Aquaviva, misit ad Papam nuncium, qui ei significaret, in electione successoris sui grave datum iri scandalum, propter duas contrarias in Societate factiones; quarum una Iustinianum quendam, altera Marium Vitellesium eligere omni studio tentatura sit: rogare igitur se vehementer Papam, ut authoritatem suam interponere dignetur. Papa, ut voto eius satisfaceret, Cardinalem Burgesium destinavit, qui electioni interesset, eamque authoritate suâ moderaretur, ac, ut diximus, *Vitellesius* eligitur.

6. Cl. de Aquaviva succedit Vitellesius.

Cùm anno Domini 1558. post mortem Ignatij primum suum Conventum generalem Iesuitæ celebrarent, Paulus IV. Papa Cardinalem Pacochum ad eos misit, qui suo nomine significaret eis, placere sibi, ut Generalis Præpositi potestas certo annorum numero definita, non perpetua sit, ne videlicet in tyrannidem verteretur, aut sese supra Papam efferret. Nihil tamen apud eos obtinere potuit, licet per Cardinalem Tranensem de eodem rursus eos moneret. Evenit igitur quod Papa metuebat. Nam Romæ semper habitat, & per hanc

Catechismus Iesuiticus pag. 677 Potestas Generalis perpetua est.

fixam sedem Romanæ sedi & Consistorio quasi affigitur & implantatur; ibique suam iuxta Papæ sellam collocat: semper etiam à latere & secretis Pontificis sedet, ut inter sese consilia communicent, nec alter sine altero quicquam in hæreticos machinetur.

Potestatem igitur suam perpetuò retinet, quum Provincialiũ, Rectorum & aliorum plerumq; triennis sit, ab eodẽ tamen Generali interdum prorogari potest. Licet Paulus III. anno 1549. in Bulla decreverit, posse & debere Præpositum per personas ad id à Societate facultatem habẽtes, & ad id deputatas, in certis casibus amoveri; & alium ipsius loco, per easdem personas substitui.

Officium Generalis.

Ad eundem quicquid Iesuitæ per totum terrarum orbem faciunt, explorant, & rescifcunt, ipsi diligenter singulis mensibus deferri curant. Is deinde omnia ac singula, Papæ refert: & tunc ab utroq;, qui suam operam sedulò & gnaviter impenderunt, honoribus augentur, & opibus ditantur, ut Annales ipsorum attestantur.

Officium quoq; eius est, Iesuitarum potestatem secundum Ignatij Constitutiones in omnibus dirigere.

Licet tamen illi etiam, ut Papæ, novas interdum condere leges, vel etiam veteres pro circumstantiarum varietate mutare & abrogare.

Licet ei bona ordinis sui vendere, oppignorare & abalienare, & nulli de eo rationem reddere tenetur.

Generalis Iesuitarum vocatus Dei Legatus.

Parte 5. Constitut. c. 3. & parte 6. c. 1. vocatur *Dei Legatus*. Glossa part. 4. Constitut. c. 3. vocat eum *Vicarium Christi*. Montaignes c. 27. scribit, *Cùm vovent ei Obedientiam, id ea de causa fit, quòd in huius Societatis Republica Dei Vicarius est*. Bullæ quoq; Pauli III. anno 1540. & Iulij III. anno 1550. Iesuitis datæ, hortantur eos, *Vt in Generali Christum velut præsentem agnoscant*.

Hinc fit, ut quicquid ordinat ac præcipit, id Iesuitæ tanquã oracula suscipiãt, credant ac faciant; haud aliter quàm si ipse Christus vel eius Vicarius esset. Sic enim Maffæus in vita Ignatij, *Sine, inquit, controversia deligendus est* (Generalis) *cui omnes in terris, tanquam Christo parerent, cuius in verba iurarent, deniq; cuius sibi nutum ac voluntatem, instar cuiusdam divini oraculi ducerent*.

Astutè etiam solent hodie Generalem eligere, qui in seculo Principem virum egerit; ut sic etiam in mundo potentes ad suam Societatem pertrahant, sibique apud supremos & infimos tantò maiorem authoritatem & potentiam comparent.

Ex quibus omnibus intelligitur, Generalem Iesuitarum Papæ corrivalem, imò ad Pontificiam dignitatem evectum, adeóque alterum Ecclesiæ Romanæ caput esse.

Reliqua de gradibus seu generibus Iesuitarum ex Hasenmullero, & Colloquio à sacræ Theologiæ Doctore & Professore, Paulo Florenio, cum Christiano Franken Philosophiæ Professore in Cæsareo Iesuitarũ Gymnasio Viennæ, Anno 1578. 20. Ianuarij habito, in sequentibus referam.

Quod autem Romæ est & præstat Generalis, id est & præstat in singulis regnis Provincialis. Primum Provincialem Ignatius Loyola Lusitaniæ præposuit Simonem Roterigium: Hispaniæ Antonium Araozium Cantabrum: Italiæ Iacobum Lainem, Indiæ Franciscum Xaverium, Germaniæ Petrum Canisium: Galliæ Paschasium Broetium, alijsq; deinde alios. Ac diligenter cavent Iesuitarum Patres, ne in Nationibus Provinciales unquam ex indigenis eligant, sed vel Hispanis vel Italis dignitates has conferant, aut saltem ijs, qui ex Anglia, Gallia, &c. propter facinora aliqua profugerunt, & propter nimium Hispaniæ studium ex prædictis Nationibus proscripti sunt.

Vnus-

Vnusquisque Provincialis ab ea Provincia, vel Regno potiùs, quod inspectioni vel curæ suę commissum habet, denominatur. Eius officium est invisere Collegia, eorumque supputare reditus & census, insuper annotare diligēter, quinam ex magnatibus liberos in Collegijs erudiri curent, & quot illorum sint numero? num quotannis fiat accessio discipulorum, & amplificatio fortunarum & opum? num qui sint & quot ex Lutheranismo conversi? si nulli aut etiam aliqua facta Pontificiæ religionis imminutio, aut iactura bonorum; exprobrat negligentiam & socordiam, mandatque severiter, ut acceptum damnū resarciat. Quod si gesserunt se egregiè, multos converterunt, multū comparserunt & corraserunt, omni laude cumulat, & cœlo effert. Insuper sciscitatur, quænam sit vicinorum hæreticorū de ipsis opinio? quænam consilia magnatum? quales habeant conventus? & quot? & ubi? quid decernant, quid volutent? Item, an hæreticorum Principes crebrius sint domi, an alibi? ad quosnā proficiscantur frequentius? quali quisque sit ingenio? quibus rebus ut plurimùm delectetur? an curā aliquā suscipiat Reipublicę? an studio & amore aliquo teneatur religionis? an potius vino, veneri & venatui indulgeat? an potius habeat in aula Catholicos? quinam sint populares rumores de suis Principibus? num Ecclesiæ adversariorū ferveant? nū pastores Ecclesiarum sint viri docti & diligentes, an verò somnolenti & illiterati? num Theologica facultas in vicina Academia hæreticorū floreat? num crebriores habeant Theologi disputationes, & contra quos maximè? quos libros & de qua materia in lucem ediderint nuperrimè? Ad hæc & alia si respondeant Regens & reliqui Patres apposité, mirificè prædicat industriam & vigilantiam: Sin minus, eosque adeò rerum istarum nescios deprehendit, acerbè vituperat. Quid agitis, inquit, vos somnolenti & desides? cur perditum itis Roman. Ecclesiam? quomodo summo Pontifici hanc inertiam vestram probabitis? cur insinuatis vos agendis rebus? cur metuitis? cur non intrepidè rem aggredimini? Dudum hæc gesta, dudum perfecta oportuit. Videte vigilantiam hæreticorum incredibilem, & vos stertitis. His & similibus verbis ipsos increpat, & exacuit. Tandem quærit de discipulis, cōvictoribus, novitijs & reliquis, quot eorum sint numero, quanti cuiusque profectus? ad quod quisque studium inclinet? num quis inter eos spinosior & scrupulosior? Talem enim à Theologico studio prorsus removēdum existimat, nisi scholasticis disputationibus probè exercitatum & opinione religionis imbutum. Quærit præterea, num quem habeant in grege, qui pro amplificanda Romana Ecclesia laudabili aliquo facinore se obstringere, & vitam denique profundere non dubitet, si quidem necessitas aliquando flagitare videatur? Ad extremum, omnia isthæc cōsignata Generali transmittit Romam, per quem immediatè significantur Pontifici. Atque sic per totum orbem Christianum nihil geritur aut consultatur, quod non per hos Imperij proditores Papæ innotescat. Per Provincialem etiam Iesuitæ ab uno Collegio in aliud transferuntur, idque ferè triennio quolibet.

Officium Provincialis.

3. *DE IESVITARVM ASSISTENTIBVS SEV* INTIMIS PAPAE ET GENERALIS CONSILIARIIS.

GEneralem proximè sequuntur primi *Assistentes*, quatuor numero. Hos oportet Romæ residere, secretioribus Papæ & Generalis Societatis Iesuiticæ deliberationibus assidere, ipsis assistere, & in rebus Romanam Ecclesiam cōcernentibus, atque in perniciem Orthodoxorum facientibus, consilijs ac scriptis adesse: hos propulsare, ills totis viribus propugnare. Et ut Generalem Papæ in omnibus, sic hos vicissim Generali ad amussim obedire oportet.

Assistentium officium.

Vt autem quatuor illorum sunt, ita etiam officium eorum est in quatuor mundi plagis res Pontificias curare & promovere: & ad eos Provinciales, Visitatores, Rectores, Regentes ac Spirituales Præfecti, quæcunque in mundo Iesuitæ reliqui agunt, omnia ac singula scribunt. Oportet etiam illos non minus quā reliquos quarto etiam voto, absolutæ obedientiæ, Papæ obligatos esse, ne quid vel contra Papæ, vel sui Generalis voluntatem decernere audeant. Si res magni momenti ipsis aliunde significantur, illas confestim Generali vel Secretario indicant, qui eas deinde ad Papam referunt, quó sic ipsorum operâ ac studio consilia iniri possint de coërcendis, impediendis, vel etiam opprimēdis hæreticorum conatibus: ipsorum autem res magis magisque promoveantur, augeanturque.

Summa verò literarum, quas ex diversis mundi regnis & provincijs accipiūt, hæc plerunque est, Quis sit Regum ac Principum erga Papam & Ecclesiam Romanam, atque etiam Societatem eorum affectus, & quinam illos clementer excipiant. Hos mirificè commendant, qui autem Iesuitarum conatibus resistunt, tanquam capitales hostes Romanæ Ecclesiæ accusant.

Vt autem de his Assistentes diligentius certiores facere queant, in omnia, Germanorum præcipuè Principum, consilia & acta accuratè inquirunt, cunctáque, licet ex vanis falsisque rumoribus multa sæpè cognoscant, Romam perscribunt. Vtque facilius in rerum Germanicarum notitiam perveniant, sæpè mutato habitu, vel pedites vel equites Germaniæ aliarúmque nationum provincias peragrant & proditorum more cuncta explorant. Exempla in promptu sunt.

His cognitis, Assistentes eos in proposito suo confirmant, eósque, ut strenuè sic pergant, hortantur, Papæ clementiam in illos prædicant, & eis plaustra indulgentiarum remittunt, quas illi Germanis aliisque nimis stupidis & credulis auro vendunt.

Assistentium quoque officium est, in tota Societate Visitatores, Inspectores, Rectores, Regentes, Concionatores, Spirituales Præfectos & Inquisitores ordinare, non tamen nisi cum consensu Generalis. Ad hæc munera autem non promovent alios, quàm quos nôrunt in Papatûs idolomania induratos, & orthodoxorum capitales hostes esse.

4. DE IESVITARVM PROFESSIS.

Professi qui sint.

QVartum Iesuitarum genus, *Professi* sunt: qui præter tria vota se insuper speciali quodam, quod votum Professionis vocant, Pontifici Romano obligant, eóque promittunt ac profitentur, se Papæ in omnibus absolutam obedientiam præstituros, neque unquam commissuros, quin in obedientia ei præstanda, in rebus fidem & mores concernentibus, primi inveniantur, sic, ut etiam non petito viatico, licèt ad ipsos Turcas occidendi mitterentur, sine ulla tamen intellectûs, iudiciíque repugnantia obedire velint: Hoc Ignatius omninò fieri voluit: & Paulus Tertius quoque in sua Bulla approbavit & confirmavit. Sic enim verba eius habent: *Et quamvis Evangelio doceamur, & fide orthodoxâ cognoscamus, ac firmiter profiteamur, omnes Christi fideles Romano Pontifici tanquam capiti ac* IESV CHRISTI *Vicario subesse: ad maiorem tamen nostræ Societatis humilitatem ac perfectam uniuscujusque mortificationem & voluntatum nostrarum abnegationem: summopere conducere judicavimus, singulos nos ultrà illud commune vinculum, speciali voto astringi, ita ut quicquid Modernus & alij Romani Pontifices, pro tempore existentes jusserint, ad profectum animarum & fidei propagationem pertinens, & ad quascunque provincias nos mittere voluerint, sine ulla tergiversatione*

aut

aut excusatione illicò quãtum in nobis fuerit, exsequi teneamur. Sive miserit nos ad Turcas, sive ad quoscunq; alios infideles etiam in partibus, quas Indias vocant, existentes, sive ad quoscunq; hæreticos, sive schismaticos, seu etiam ad quosvis fideles.

Ad hoc votum Professorum nonnisi beatissimos, & quorum industria in zizaniis Pontificiis dissiminandis cognita & explorata est, admittunt. Antequam autem ad hoc votum accedant, totum triduum tenentur ostiatim victum quærere, prima exercitia repetere, vota renovare, & omnia humilitatis officia, quæcunq; excogitare possunt, subire. Huius generis sunt, loca secreta expurgare, calceos lavare, aliorum pedes osculari, domum verrere, vasa eluere, coco ministrare, humi cubare, nudipedes incedere, sub mensa edere, cilicia induere, seipsos flagellare, peregrinari, sese q; omnibus subijcere. Posthęc abiurare coguntur omnes hæreses, & iurare, se operam omnem daturos, ut Romana religio floreat, Evangelica autem exstirpetur.

Horum Professorum Romæ ultra ducentos aluntur, qui propriũ, & quidem amplissimũ habent Collegium, in eoq; lauté splendideq; sumptibus Papæ, Cardinalium & Episcoporum, qui illorum utuntur consilijs & scriptis, sustentantur. Nihil proprij, nullos redditus, ut reliqui Iesuitæ, possident.

Distinguũtur etiam à reliquis Iesuitis in eo, quód sunt illorum quasi Episcopi, qui in cæteros inquirũt, ijsq; præficiuntur. Ex horum numero enim, inprimis qui sunt Hispani vel Itali, Visitatores, Inquisitores, Rectores, Regentes & Spirituales Præfecti eliguntur: qui quod sint rerum Iesuiticarum & Papisticarum peritissimi, sibi subiectos egregié in palęstra Pontificia exercere noverunt. Germanis non Germanum præficiunt Rectorem, sed vel Italum, vel Hispanum: aut si nobilior ex Germanis constituitur, habet tamen Hispanum, qui eum observet, ne quid præter morem Hispanicum agat.

Professi quatuor votorum in quo distincti sint ab aliis.

Generali quoq; sese totos devovent & obstringũt, abnegatione honorũ, quód nimirum extra Societatem vel Cardinales vel Episcopi fieri nolint: Et tamen hoc ipso nominé fiunt Cardinales in Societate, ex quibus Generales, ipsorum Papæ, eligantur: quibus tanquam cardinibus, tota Societas vertatur: qui habent existimationem doctrinæ & sanctitatis. Sicq; vana ac stulta Societas dum ambitionem se fugere simulat, in ipsam ambitionem incurrit. Nonsecus ac vani illi Philosophi, qui ijs ipsis libris, quos de contemnenda gloria scribebant, in ijs nomina inscribentes sua, inanem gloriam aucupabantur, ut sapienter de ijs Cicero libro 1. Tuscul. Quæst. refert.

5. *DE TRIVM VOTORVM PROFESSIS.*

IEsuitarum genus quintum, sunt trium tantum vulgariũ, & cum reliquis Monachis cõmunium *Votorum Professi.* Hi se Papæ & suo Generali in hanc formã obligant ac devovent: *Omnipotens sempiterne Deus: Ego licèt undecunq; divino tuo conspectu indignißimus, fretus tamen pietate ac misericordiâ tuâ infinitâ, & impulsus tibi inserviendi desiderio: voveo coram sacratißima Virgine Maria, & curia tua cælesti universa, divinæ majestati tuæ, paupertatem, castitatem & obedientiam perpetuam in Societate Iesu, & promitto eandem Societatem me ingressurum, ut vitam in ea perpetuò degam, omnia intelligendo, juxta ipsius Societatis constitutiones. A tua ergo immensa bonitate & clementia per Iesu Christi sanguinem peto suppliciter, ut hoc holocaustum in odorem suavitatis admittere digneris, & ut largitus es ad hoc desiderandum & offerendum, sic etiam ad explendum gratiam uberiorem largiaris.*

Trium votorum Professorum obligatio.

Hæc est formula Iuramenti, quo Iesuitæ non Deo, sed Societati suæ, eiusq; servitio se totos mancipant. Ad hæc autem vota facienda studiosi ac literati, biennio probationis exacto, illiterati veró uno, vel dimidio absoluto, admittuntur.

Trium hi votorum professi, sunt ijs proximi, qui ad quartum votum, quod *professionis* vocant, admittuntur: eosq; in hos sequentes articulos, quos *Canones Professionis, cum ratione credendos*, Iesuitæ vocant, iurare oportet.

1. *Ego N. N. credo & recipio quæcumque sacrum generale Concilium Tridentinum credit & recipit, etiamsi ea in Concilio non fuissent definita. Conveniunt enim illa, cum ijs, quæ in Evangelicis & Apostolicis literis continentur, verbi gratiâ Purgatorium esse, &c.*

2. *Prædictis verò Evangelicis & Apostolicis literis atq; alijs, quæ prædictum Concilium credi jubet: etiamsi ea in Evangelicis & Apostolicis literis non invenirentur, credo, propter auctoritatem Ecclesiæ Catholicæ, quæ in usu Ecclesiastico prædicta scripta, & non scripta recipit.*

3. *Catholicam Ecclesiam credo esse eorum universitatem, qui Romanam Ecclesiam, ut omnium Ecclesiarum magistram ac matrem sequuntur, & Romanum Pontificem, Petri Apostolorum Principis successorē, & Iesu Christi Domini nostri Vicarium esse agnoscunt.*

4. *Hanc ego esse Catholicam Ecclesiam, eiusdemque fidem verissimam esse credo, quia sanctorum Patrum Orientalium & Occidentalium, Australium & Aquilonarium ab Apostolis usque ad nos consentiens, & continua traditio; & ipsam esse Catholicam Ecclesiam, & eidem Ecclesiæ credendum esse docet.*

5. *Prædictæ autem sanctorum Patrum traditioni credo, qui eam doctrinam tradunt, quæ à sanctis Apostolis fuit prædicata, ut ipsa doctrinæ successio demonstrat.*

6. *Sanctis verò Apostolis ideò credo, quia illi à Domino nostro Iesu Christo, ut ex ipsius Domini verbis constat, ad docendas gentes missi sunt.*

7. *Christo Domino nostro, & in alijs, & in eo etiam, quo se Deum esse testatus est, propterea credo, quia Deus illum misit lumen ad revelationem gentium.*

8. *Missum autem fuisse Christum Dominum nostrum à Deo Opt. Max. credo, quia illi omnia conveniunt, quæ S. Prophetæ de venturo Meßia & à Deo mittendo prædixerunt.*

9. *Prophetis prædictis & alijs etiā & in eo etiam, quod Deū ipsis locutum perhibent, ideò credo, quia quæ de Christo Domino prædixerunt, non nisi per divinam revelationem prædici potuerunt, impleta jam esse video, quale illud est; Gentes fuisse in Christum credituras.*

10. *Prophetas prædixisse illa, quæ de Christo Domino sub eorum nomine prædicta leguntur ideò credo; quia non solùm Christianus orbis, sed etiam ipsi hæretici, Mahumetani & Iudæi Christianorum inimici, eadem fatentur eos prædixisse, quæ cum Gentium & Sibyllinis oraculis conveniunt.*

11. *Propter prædictas rationes magis credo, quàm propter paßiones martyrum, cum & Diabolus suos martyres habeat: aut propter miracula, nam & Antichristus facit miracula, falsa quidem illa, sed quæ vera esse videbuntur, aut propter quamvis aliam rationem.*

12. *Communis ergo ratio credendi hodie ad Prophetarum oracula ultimo resolvitur, id est, ad divinam convenientiam Veteris Testamenti cum Novo, ut meritò S. Petrus dixerit: Habemus firmiorem Propheticum sermonem.*

13. *Profiteor septem esse verè ac propriè Sacramenta novæ legis à Iesu Christo Domino nostro instituta, ad salutem generis humani: licèt non omnia singulis necessaria, scilicet; Baptismum, Eucharistiam, Confirmationem, Pœnitentiam, extremam Unctionem, Ordinem & Matrimonium. Et horum omnium ceremonias ritè venerandas & colendas esse.*

14. *Profiteor pariter in Missa offerri Deo, verum, proprium & propitiatorium sacrificium pro vivis & defunctis.*

15. *Profiteor in sanctißimo Eucharistiæ Sacramento esse verè, realiter, substantialiter & transsubstantialiter, verum corpus & sanguinem, unà cum anima & divinitate Domini nostri Iesu Christi.*

16. *Profiteor fieri conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, quam conversionem Ecclesia Catholica Transsubstantiationem vocat.*

17. *Profiteor, sub altera tantùm specie, totum atq; integrum Christum sumi, & Laicis sub una tantùm specie porrigendum altaris Sacramentum.*

18. *Constanter*

18. *Constanter teneo, sanctos unà cum Christo regentes, orationes pro nobis Deo offerre, nos juvare, interdum visitare, scire, quæ apud nos geruntur, opem ferre animabus purgatorij, & has regere, visitare & illuminare.*

19. *Constanter teneo Sanctorum reliquias esse venerandas.*

20. *Firmiter assero, imagines Christi ac Deiparæ semper Virginis, nec non aliorum Sanctorum, habendas & retinendas esse, atque illis debitum honorem & venerationem impertiendam.*

21. *Indulgentiarum etiam potestatem à Christo in Ecclesia relictam fuisse, illarumque usum Christiano populo maximè salutarem affirmo. Ex qua, ceu ex Spirituali Ecclesiæ thesauro, possint dari indulgentiæ ex superabundantia operum Christi & sanctorum, quibus ipsi non indigent.*

23. *Constanter teneo purgatorium esse, animasq; ibi detentas fidelium suffragijs juvari.*

24. *Omnia & singula, quæ de peccato Originali & de Iustificatione in sacrosancta Tridentina Synodo definita & declarata sunt, complector & recipio.*

Obligatio trium votorum professorum qui ad altiora aspirant.

Quod si aliqui trium votorum professi ad altiora aspirēt, & sive in Doctores, sive in Magistros promoveri cupiant: vel si quidam ex Evangelicis idolomaniæ papisticæ se devovere voluerint, eos secundum Tridentinum Concilium in hunc modum iurare oportet, ut habetur ab initio Tridentini Concilij: *Ego N. N. Apostolicas & Ecclesiasticas traditiones, reliquasque eiusdem Ecclesiæ, observationes & constitutiones, firmissimè admitto & complector. Item, sacram Scripturam, juxta eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu & interpretatione sacrarum Scripturarum, admitto, nec eam unquam, nisi juxta unanimem consensum Patrum, accipiā, & interpretabor. Profiteor quoq;, septem esse verè & propriè Sacramenta novæ legis, à Iesu Christo Domino nostro instituta, atq; ad salutem humani generis, licèt nō omnia singulis necessaria, scilicet Baptismū, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, extremam Vnctionem, Ordinem & Matrimonium, illaq; gratiam conferre, & ex ijs Baptismum, Confirmationem & Ordinē sine sacrilegio reiterari non posse. Receptos quoq; & approbatos Ecclesiæ ritus, in supra dictorum omniū Sacramentorū soleñi administratione, recipio & admitto: omnia & singula, quæ de peccato Originali & Iustificatione in S. S. Tridentina Synodo definita & declarata fuerunt, amplector & recipio. Profiteor pariter in Missa offerri Deo verū, propriū ac propitiatoriū sacrificium pro vivis ac defunctis. Atq; in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento esse verè, realiter & substantialiter corpus & sanguinem, unà cum anima & divinitate Domini nostri Iesu Christi, fieriq; conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, quam conversionē Catholica Ecclesia Transsubstantiationem appellat. Fateor etiā, sub altera tantùm specie, totum atq; integrum Christum verumq; Sacramētum sumi. Constanter teneo Purgatorium esse, animasq; ibi detentas fidelium suffragijs juvari. Similiter & sanctos, unà cum Christo regnantes, venerandos & invocandos esse, eosq; orationes Deo pro nobis offerre, atq; eorum reliquias venerandas esse. Firmiter assero imagines Christi, ac Deiparæ semper Virginis, nec non aliorum sanctorum habendas & retinendas esse, atq; eis debitum honorē ac venerationem impertiendam. Indulgentiarum etiam potestatem à Christo in Ecclesia relictā fuisse, illarumq; usum Christiano populo maximè salutarem affirmo. Sāctam Catholicam & Apostolicam Rom. Ecclesiam, omnium Ecclesiarum matrem & magistram agnosco, Romanoq; Pontifici, B. Petri Apostolorum Principis, successori, ac Iesu Christi Vicario veram obedientiam spondeo ac juro. Cætera item omnia à sacris Canonibus & Oecumenicis Concilijs, ac præcipuè à S. S. Tridentina Synodo tradita, definita & declarata, indubitāter recipio atq; profiteor, simulq; cōtraria omnia, atq; hæreses quascunq;, ab Ecclesia damnatas & rejectas & anathematizatas, ego pariter damno, reijcio & anathematizo. Hanc veram Catholicam fidem, extra quam nemo salvus esse potest, quam in præsentia sponte profiteor: & veraciter teneo, eandem integram & immaculatam usq; ad extremum vitæ spiritum constantissimè, Deo adjuvante, retineri, doceri & prædicari, quantum in me erit curaturum.*

Ego idem N. spondeo, voveo ac juro, sic me Deus adjuvet; & hæc sancta Dei Evangelia. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ ordinationis, inhibitionis, derogationis, voluntatis, statuti, decreti & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac B. Petri ac Pauli, Apostolorum eius, se noverit incursurum. Datæ Romæ apud S. Petrum. Anno incarnationis Dominicæ 1564. *Ibid. Novemb. Pontificatus nostri anno* 5.

Cúm autem hi trium votorum Professi, hoc modo Ecclesiæ Romanæ se devoverunt ac obligârunt, tùm à Generali suo in Rectores, Sacerdotes seu Patres, Confessarios, Concionatores, Præfectos spirituales, Præceptores, Coadiutores spirituales, & temporales vel formatos & formandos adiutores, in Scholasticos & Idiotas dividuntur, quorum novissimi dicuntur *Novitij*, hoc est, qui nuper ordinem Iesuiticum ingressi sunt.

6. DE IESVITARVM RECTORIBVS SEV REGENTIBVS.

Rectores et Regentes qui.

R*Ectores* & *Regentes* in Collegijs, domibus & residentijs primatum tenent. *Rectores* tamen propriè dicuntur, qui Iesuitis: *Regentes* verò, qui etiam exteris præsunt, eosq́ secundùm suas regulas regunt.

Rectoris potestas

Potestas *Rectoris* in Collegio libera & absoluta est: quicquid ille ordinat vel facit, nemo ipsi contradicere audet, nisi in pœnas inobedientibus constitutas incurrere velit. Hic ea, quæ Socijs præcipit, ex Generalis sententia, & Ignatij legibus sumit: eam ob causam etiam rigidissimè delinquentes punit. *Regentes* verò nonnihil in exteros mitiores & humaniores sunt, quia nullis votis sunt obstricti. Quicquid in Collegio desideratur & constituendum est, id á *Rectore* petitur & expectatur. Si hic quid negat alicui, rationem eius non expetat, neque ab alio postulet, sed tacens gratiasq́ agens, in humilitate abeat, quasi voti compos factus esset.

Regẽtis potestas.

Arcana asservantur à Rectore.

In Musæo etiam *Rectoris* Societatis arcana, privilegia, literæ & thesauri asservantur. Ad pecuniæ tamen arcam solus claves non habet, sed custodiuntur illi à tribus quos Generalis ad hoc ordinat; nimirum à *Rectore*, *Ministro* & *Sacerdote* aliquo, quorum quilibet clavem habet. Nulli autem soli conceduntur claves, quód antehac aliqui *Rectores*, multo auri pondere collecto, Societatem reliquerunt & aurum ablatum in suos usus converterunt.

Rectoris etiam officium est, ut singulis mẽsibus singulorum mores & progressus Provinciali significet, qui deinde Generalem de ijs certiorem facit.

Rectores qui eligantur.

Hos Rectores vel Seniores & similes his rarissimè ex Nobilibus extra Italiam & Hispaniam, sed ex plebe tantùm eligunt & adoptant. Quod cur fiat, coniectura non est difficilis: generosa nempe nobilitatis pectora erga patriam ita affecta nôrũt, ut suis consilijs & practicis ea minus cōmoda & opportuna statuant. Interim his rebus fit, ut cum Iesuiti suni ventrem indigenæ suis opibus explere & suffarcire cogantur: caput tamen Hispanico & Italico cerebro repletum habeat, ad cuius nempe sensum reliquum corpus moveatur.

7. DE IESVITARVM MINISTRIS SEV OECONOMIS.

Oeconomi officium.

R*Ectori* dignitate proximi sunt *Ministri*, quos nos *Oeconomos* vocamus. Hi singulis diebus Sabbathis à Rectore accipiunt quomodo, quantum & qualiter res pecuniarias & ad victum spectantes per septimanã dispensare debeant. Horum est omnes in genere, præter *Rectorem* observare, admonere, & in regulis

Societatis ac exercitijs Collegiorum rectè informare. Si quos deprehendunt in regulas delinquentes, illis pœnitentiam aliquam iniungunt.

Est etiam *Ministri* curare suppellectilē domûs: ne quid vel intereat, vel perdatur, vel amittatur: debet etiam cellæ & culinæ prospicere, ne quid rerum necessariarū desit, sed ut omnia suo tempore emantur & dispensentur. Penes hunc ergo est cura & custodia domûs. Idem etiam cum secularibus agit, ut *Priores* & *Abbates* in Monachorum cœnobijs, & *Oeconomi* in Monasterijs.

8. DE IESVITARVM SACERDOTIBVS.

Sacerdotum officium.

S*Acerdotum* seu *Patrum* est, secundùm Loyolæ Regulas, quotidiè pro vivis & mortuis, pro Pontifice Romano, pro Societatis incremento, & ad promerendam exstirpationem Evangelicorum sacra facere & Missas celebrare, & horas canonicas servare, officiumq́; vel in horto, vel in templo, vel in cubili, vel in musæo, vel in dormitorio, vel in circuitu, vel in alio loco demurmurare. Cōferunt se quoq; interdum ad exercitium aliquod corporale, mediocre tamen, qualia sunt, Bibliothecam curare, hortulos plantare, libros legere, scribere, pingere, aut quid simile agere, quo diei tædium levant.

Eorum etiam est, in eos, qui Sacerdotes non sunt, animadvertere, & delinquentes paternè admonere, vel Superiori ea, quæ minus rectè fieri vidēt, deferre. Singulis quoq; diebus Veneris ad Iuniores & Novitios exhortationes instituere debent: quarum finis sit, mundi contemptum, Societatis amorem, abnegationem sui, & perfectam obedientiam in omnibus, secundùm Societatis institutum, iuniorum animis instillare.

9. DE IESVITARVM POENITENTIARIIS.

Pœnitentiariorum officium.

P*OEnitentiarij* Romæ dicuntur, qui ibidem apud S. Petrum integrum diem sedent, ut ibi confessiones audiant. His mandatur, ut diligenter in hæreticos, quos sic vocant, inquirant. Si quos in confessionibus intelligant Evangelicis favere & de religione Romana dubitare, neq; Papam pro Vicario Christi in terris agnoscere, eos non absolvant, nisi statim revocent. Si contra disputent, ad Inquisitores remittant. Ab illis miserrimè, non secus quàm malefici à carnificibus, torquentur. Diligenter etiam cavent, nè quisquam Evangelicorum scripta in suis ædibus habeat. Si quos in confessione cognoscunt, aut hospitia Evangelicis dare, aut familiaritatem cum illis contrahere, eos excommunicant, & magistratui, ceu proditorum fautores, puniendos indicant, non obstantibus decretis, quæ præcipiunt arcana confessionis nulli revelanda esse. Tandem peccatis omnibus cognitis pro qualitate eorum pœnitentias iniungunt, & homines inprimis ad crebras confessiones adhortantur.

10. DE IESVITARVM CONFESSARIIS.

Confessariorum officium.

C*Onfessarij* apud Iesuitas vocantur, qui in casibus reservatis satis instructi, in Iesuiticis & Cathedralibus templis, quatuor ieiuniorum temporibus, certas occupant sedes, in quibus accedentium confessiones audiunt. Hi confitentes secundùm regulas ipsis præscriptas examinant, & plenariam circumstantiarum enumerationem extorquent: sine qua irritam absolutionem, & eum, qui peccati circumstātiam aliquam reticet, sacrilegum esse dicunt. Examināt autem primò confitentes de peccatis occultis & cogitationū erratis; secundò de verbis;

tertiò de factis: quartò de omissis: quintò de scriptis: sextò de venialibus, actualibus & tandem de mortalibus. Et ut hæc ritè peragant, ex Decalogo confitentē examinant, & ab hoc ad Ecclesiæ præcepta digrediuntur: & in hæc qui peccat, graviorē sustinet pœnitentiam, quàm qui in Decalogum deliquit. Ab his descendunt ad septem mortalia peccata, hinc ad quinque sensus, ad peccata aliena, ad neglecta misericordiæ opera, deniq; ad inquisitionem articulorum Pontificiorum veniunt. Si qui etiam apud Iesuitas peccata sua confitentur, ij singulares à Papa consequuntur indulgentias.

11. DE IESVITARVM CONCIONATORIBVS.

Concionatorum officium apud Iesuitas.

Concionatores Iesuitarum sunt, qui vices Parochorum in concionandi munere subeunt. In quibus enim locis Iesuitæ Collegia, domus vel residentias habent, ab eius loci Episcopo, Decano & Parocho petunt, ut sibi concionandi facultatem dent: quam ipsi ob Papæ auctoritatem, quâ muniuntur, nō audent negare. Hi conciones suas non ad Prophetica & Apostolica scripta dirigunt, sed ad mandatum Papæ, secundùm Tridentini Concilij Canones & Scholasticorum commenta. Optimi ex ipsis videntur, qui atroces in Evangelicos invectivas instituunt, populumq; adversus illos exstimulant.

12. DE SPIRITVALIBVS IESVITARVM PRAEFECTIS.

Præfectorum spiritualium officium.

Spirituales Præfecti Iesuitarum dicuntur, qui in Collegijs & domibus Iesuiticis, iuniores & novitios observant, ne primam, uti loquuntur, charitatem, quam ad Societatem attulerunt, deserant, sed semper in Societatis spiritu proficiant, & senioribus similes efficiantur. Horum igitur est conscientias scrutari & in exercitijs spiritualibus iuniores informare. Ad hos, si qui novitijs inijciuntur scrupuli vel tentationes, confugiunt: à quibus tentationes bonæ malæ, & vicissim malæ bonæ redduntur.

Officium quoque illorum est, iunioribus tradere & commendare devotos libellos: illisq; præscribere quæ ad mensam legere debeant, observare insuper, ut ritè ac debitis horis spiritualia officia perficiantur. Non obsequētibus pœnitentias iniungunt: si his non emendantur, Rectori eos deferunt, qui ieiunia, cilicia & flagella eis admovet, quibus vel inuiti, nisi mori malint, parēre coguntur.

13. DE PRAECEPTORIBVS IESVITARVM.

Præceptores qui, & eorum officium.

Iesuitarum *Præceptores* hi sunt, qui in Scholis & Academijs suos discipulos in religione, linguis & artibus, ad præscriptum Inquisitoris, Visitatoris & Provincialis instituunt & docent. Horum quidam publici sunt, quidam domestici. Publici sunt, qui gradum intra vel extra Societatem sunt consequuti & publicē docent. Domestici, qui solùm discipulos domi privatim exercent, & audita ab illis rursus exigunt. Hi nullum pro laboribus suis habent stipendium, propter regulam ipsis præscriptam: *Gratis accepistis, gratis date.* Quod si autem à Principibus & Academiarum patronis illis pro laboribus præstitis aliquot coronatorum millia ad Collegia mittuntur, ambabus manibus, non ut mercedem, sed ut eleemosynam illa accipiunt.

Aliud genus Præceptorum.

Præter hoc aliud etiam apud Iesuitas Præceptorū genus est, quod præficitur ijs, quos Papistici Principes & nobiles suâ munificētiâ alunt, & vulgò *Beneficiarij* vocantur.

vocantur. *Præceptores* hi, non ut reliqui Professores, intra Iesuitarũ collegia manent, sed cum Beneficiarijs illis in ipsorum ædibus, quas *Stipendiarias* nominant, vivunt, in quorum fidem & vitam inquirunt diligenter. In huiusmodi stipendiariorum domo, singulis mensis, ad quam octo ordinantur, Inspector & Præceptor præficitur Iesuita, qui audita ab illis exigit, eosq; non tantũ in Philosophicis studijs instituit, sed etiam in Pontificiorũ erroribus informat, & qui sunt inter illos maximæ spei adolescentes, varijs illecebris & promissis ad Societatis ingressum sollicitant: quo fit, ut multi contra parentum suorum voluntatem Iesuitæ fiant.

14. *DE IESVITARVM SERVIS SPIRITVALIBVS.*

Servi spirituales qui.

SErvi seu *Coadjutores* Iesuitarũ *spirituales* dicuntur, qui consilijs & scriptis suis senatum Iesuiticum iuvant. His licet quidẽ sua consilia superioribus referre, sed ita, ut non curent, sive illa recipiantur, sive repudientur, siquidem eorum sit, non imperare, sed consilia vel sententiam suam in medium proferre, aut scripto significare, liberum tamẽ superioribus relinquere, ut eligant quod ipsis optimum videtur. In Synedrio ergo assident, & suam sententiam dicũt; sin autem secedere iubentur, & Generalis cum Assistentibus, quid faciendum sit, decreverit, licet aliud ipsis videatur, contra tamen ne hiscere quidem audent. *Spirituales* autem vocantur, quod eorum sit, circa res spirituales Iesuitarum, hoc est, omnis generis errores & idolomanias Papisticas ac Iesuiticas occupari.

Coadiutores spirituales qui.

Hi omnes, qui trium votorum Professos sequuntur, generali nomine *Coadjutores spirituales* dicũtur, qui nuncupatis prius votis paupertatis, castitatis & obedientiæ, bestiam hanc adiuvant in pervertendis & traducendis ad primam belluam animabus. Qua in re quò quisq; aptior & diligentior extiterit, eò citius ad professionem admissus membrum huius Societatis efficitur.

15. *DE SCHOLASTICIS ET NOVITIIS IESVITARVM.*

Novitii qui, & eorum officium.

SCholastici & *Novitij* in eum finem in collegiis aluntur, ne Societas hęc tandem deficiat: sed ut putrescentibus veteribus membris in recentioribus & novis semper conservetur. Eorum autem est, cuiuscunque ordinis, status vel conditionis ante ingressum fuerint, mundum, ut ipsi loquuntur, deserere, seipsos abnegare, bona sua relinquere, à parẽtibus aufugere, amicis valedicere, & ab omnibus, quæ mundus amat, abhorrere: naturalem parentum affectum, in spiritualem, hoc est, in Iesuiticorum sociorum amorem convertere, omnium suorum, atque adeò sui ipsius quoque oblivisci. Præterea à corporis obsequio & indulgentiâ quàm longissimè recedere: sensibus repugnantia appetere: carnis societatem disciplinis, hoc est, secundùm Iesuitas, flagellis, ferulis, flagris & alijs spontaneis corporis supplicijs eijcere.

Novitiorum Magister in his omnibus eos exercet, ac instar stultorum vexat, donec sibi ipsis in totum emoriantur, & non sibi amplius, sed soli Papæ, vel Iesuitarum Patribus vivant. Hoc Iesuitis est Deo vivere, Christo inseri, & in mortem eius baptizari ac sepeliri.

Novitios ut sibi obstrictos reddant Iesuitæ.

Ad perpetuò autem occultandam, conservandam & augendam superstitionem & idololatriam Iesuitæ Novitijs suis intellectum, si quem habent, ipsumque sensum ligant. Pater enim eorum Ignatius Loyola in epistola illa quæ in Collegijs Iesuitarum singulis mensibus ad mensam legitur, monet & mandat seriò, ut ea, quæ Superior iubet, cæcâ obedientiâ simpliciter perficiant; quæque ipse facit cæco iudicio prætereant, non considerantes, an bonum

vel utile sit, necne quod præcipitur. Qua quidem in re Iesuitæ Canonistas egregie imitantur, perniciosissimos summorum Pontificum adulatores & mundi totius seductores. Hi enim dist. 40. c. Si Papa. orbi Christiano persuadere iam aliquot seculis conati sunt, *Romanum Pontificem tantæ esse dignitatis authoritatisque, ut licet inutilis & remissus in suis operibus esset, imò innumerabiles populos catervatim in gehennam duceret, totum mundum destrueret, nemo tamen ex ipso huius facti vel posset, vel deberet rationem quærere.* Sic prorsus quoque, imò multò peius Societas Iesuitarum suos alumnos instituit, cùm docet: *Quæque Superior jubet, quæque ipse facit, non solùm judicanda non esse, multoque minùs reprehendenda, sed etiam tanquam bona & sancta* (sic enim Pater eorum Ignatius in eadem epistola loquitur) *præsupponenda*: quo nimirum omnis tandem stultitia, idololatria & superstitio Sanctitatis nomen obtineant, locoque reliquiarum Societatis colantur.

16. *De Iesvitarvm servis temporalibvs sev coadivtoribvs formatis*

Officium Coadjutorum temporalium.

Coadjutores temporales totius Societatis sunt Servi & membra Societatis non tantùm in voto simplici, sed etiam solenni. Eorum est totum Societatis corpus fovere, curare, victum & amictum ei parare, omniaque negotia domestica tractare. In horum numerum ac ordinem referendi sunt officiales & artifices: ut sunt coci, sutores, sartores & similes, quorum artificijs in Societate indigent. Respuunt enim exterorum artificum operas, ne illorum doli manifestentur. Habent autem nullius rei conficiendæ licentiam, sed omnia ad iussum & nutum Rectoris facere coguntur. Si quid emendum sit, ipsis à Rectore annumeratur pecunia certa, pro qua ea quæ Rector iubet, semper tamen optima, emere, & cùm primum domum reversi fuerint, rationem reddere, & reliquam pecuniam Rectori restituere tenentur: Empta deinde quoque pro Rectoris voluntate & arbitrio dispensare & erogare.

Temporales servi cur dicantur.

Temporales verò dicuntur, quòd tantùm temporalibus rebus occupentur, & in rerum humanarum dispensatione versentur, & ea iussu Rectoris peragant quæ ipsis cum secularibus efficienda incumbunt. Ne tamen nomine *Temporalium* offendantur, dicunt, illos non minores esse merito, quàm reliquos, si eodem Spiritu res mundanas, quo illi Spirituales tractent. Quia non sibi ipsis, nec hominibus, sed Socijs Christi Iesu, imò ipsi Iesu inserviant. Illosque tot recepturos coronas, quot labores subeant pro Societatis Patribus, qui in tractatione rerum spiritualium occupentur, & curent, ut Societas floreat, augeatur & dilatetur. Denique, si qui ex his ante Societatis ingressum legere vel scribere nesciant, regulâ prohibentur, ne ullam literam in Societate addiscant, sed idiotæ & fratres Ignorantiæ maneant. Sic enim habet regula: *Nemo illorum, qui præficitur alicui functioni domesticæ, legere vel scribere discat, aut si quid horum sciat, nihil ampliùs addiscat, neque alios ipse doceat, absque permissu Præpositi generalis: sed illis sancta in simplicitate & humilitate Domino nostro Iesu Christo servire sufficiat.*

Qui plura scire cupit de gradibus & generibus Ordinis Iesuitici, legat Heliæ Hasenmulleri historiam, & Christiani Franken in suo Colloquio Iesuitico, qui ambo olim fuerunt Iesuitarum mancipia, sed facti tandem liberi servi Iesu Christi.

CAPVT

CAPVT VI.

DE CONFIRMATIONE ORDINIS, REGVLAE, CONSTITVTIONVM TOTIVSQVE OECONOMIÆ IESVITARVM.

IGnatius Loyola ut supra in vita eius indicavimus quoque, cùm aliquot annis Lutetiæ Parisiorum literis operam navâsset, tandem Anno Domini 1536. in Hispaniam revertitur, adscitis decem novæ suæ religionis socijs: ij erant *P. Faber, Fr. Xavier, Iacobus Laynes, Claudius Gajus, Iohannes Coduri, Alphonsus Salmeronius, Simon Rodericus Lusitanus, & Nicolaus Bovadilla.* Sequenti anno, qui fuit tricesimus septimus supra millesimum quingentesimum, Romam se contulerunt, ut à Romamo Pontifice in terram sanctam abeundi licentiam impetrarent. Ante verò quàm Romam venissent. Venetijs in pauperum hospitijs, quæ Xenodochia & Nosodochia appellant, ita versati sunt, eamque diligentiam & solicitudinem in ægrorum ibi morbis curandis, vulneribus obligandis, molestâ, gravi ac putidâ sanie abstergendâ impenderunt, ut omnes in sui admirationem pertraxerint. Datâ verò Romæ licentiâ à Papa proficiscendi in Syriam, Venetias redeunt: ibi cognoscunt, ob pacem inter Turcas & Venetos, per id tempus ruptam, nulli tutò Hierosolymam navigare licere. Mutatâ igitur sententiâ, septem ex illis sacris initiari & ad Sacerdotium promoveri voluerunt. Cùm verò Ecclesiasticâ lege, ex Pauli III. institutione caveatur, ne quis sacris initietur, qui aut hæreditarijs, aut Ecclesiasticis bonis, unde honestè vivere posset, caruerit, hi novi Apostoli amplissimam sibi hæreditatem esse Deum ipsum lautissimumque patrimonium, nudos nudum Christum sequi affirmârunt, pro quo egere, extremamque penuriam pati, maximas opes ducerent. Quod copiosissimum esse, & Sacerdote Christiano dignissimum patrimonium cùm iudicaret Verallus Archiepiscopus Rosanensis, qui per id temporis Venetijs Apostolicæ sedis Legatus fuit, postea Cardinalis factus, perpetuam spõtaneamque paupertatem Deo ante eius pedes promiserunt: illoque patrimonio constituto, ex illis septem sunt Sacerdotio inaugurati: facultas quoque illis data est ut secretas atque occultas peccatorum confessiones liberè ubique audire possent.

Iesuitæ spontaneam paupertatem promittunt.

Ab eo tempore cæperunt per urbes Venetæ ditionis in Italia prædicare. Postea simul omnes se Romam contulerunt Anno Christi 1538. In itinere ἔκστασιν quandam seu raptum Ignatius finxit. Socios enim præire iubet: ipse verò ad sacellum quoddam, quasi in eo oraturus, divertitur: dumque nimis diu emaneret, Socij regrediuntur ad sacellum, suum Ignatium quærunt; qui conspectis illis in faciem procidit, & aliquandiu, quasi extra se raptus esset, iacuit. Paulò post à simulata ecstasi evigilans Socijs dicit: Visum habui, pergimus Romam, ubi nos dura pati oportet. Sed præsentibus animis sitis. B. Maria promisit se nostram fore patronam.

Ecstasis Loyolæ.

Iesuitæ Romæ affliguntur.

Vbi Romam venissent, gravissimis molestijs à Clero Rom. exagitati sunt: inprimis autem Augustiniani Eremitani Ignatio & Socijs eius restiterunt, eosque multorum scelerum accusârunt. Metuebant enim Sacerdotes & Monachi, neque sine causa, ne sua bona & Monasteria ab his Socijs aliquando occuparentur.

Multi etiam Cardinalium ac Episcoporum tum temporis Ignatio Loyolæ vehementer resistebant, maximè verò Bartholomeus, Guidiccionus Cardinalis, cui cum alijs duobus Regulam Ignatij examinandam tradidit Paulus III. Regulæ confirmationem dissuaserunt vehementer, ac pristinas Religiones potiùs reformandas, quàm novas instituendas, rectè prudenterque iudicârunt.

Ægrè etiam tulit Pontifex ipse, quòd maiorem in Regula promitterent Generali suo Iesuitæ, quàm sibi, obedientiam.

Ignatij astutia vincit.

Sed horum prudētia Ignatij astutiâ opprimebatur: nam mutato hoc capite Regulæ, Papæ eandem potestatem quam Generali Ordinis concessit ac tribuit: nimirum, ut summo Pontifici ad nutū præstò forent Socij, & omninò ad eam normā vitam dirigerent suam, quæ à se esset constituta, simul etiam promiserunt Potifici diligentem institutionē puerorum. Quod quidem Papa Tibure tunc comorans, libentissimè audivit, & Societatem approbavit 5. Non. Octob. Anno 1540. Atque ita præter omnium opinionem hæc nova Pharisæorum & hypocritarū Societas in tutelā & patrocinium Roman. Pontificū suscepta, & multis eorundē legibus, ac privilegijs 37. præ cæteris Monachorum Ordinibus munita & confirmata est.

Ordo Iesuit. approbatur à Papa.

Imposturæ quibus confirmationem extorserunt Iesuitæ.

Duobus igitur dolis, imposturis ac fraudibus à Paulo 3. cōfirmationē sui Ordinis extorserūt & impetrârunt Iesuitæ: primò, promissione absolutæ obedientię erga sedē Rom. in omnib. quæ eis præceperit, sive miserit eos ad Turcas, sive ad quoscunque alios infideles, etiā in partib. quas Indias vocant, existētes, sive quoscunque hæreticos, seu schismaticos, seu etiā ad quosvis fideles. Secūdò, promissione Institutionis puerorū & rudium in Christianismo, decem præceptorū & aliorum rudimentorum. Neutrum autem præstiterunt: pauci in Indias proficiscuntur vel ad alios infideles, tota agmina sunt in orbe Christiano, ut ibi turbas, seditiones ac bella inter Christianos excitent: abiecta etiam puerorum institutione, adultiores tantum in Philosophia & Theologia instituunt.

CAPVT VII.

PRIVILEGIA à PONTIFICIBVS ROMANIS IESVITIS CONCESSA.

QVum igitur præter omniū opinionem hæc nova Pharisæorum & hypocritarum Secta & Societas in tutelam & patrocinium Roman. Pontificum semel suscepta esset mox eam multis privilegijs, præ cæteris Monachorum Ordinibus, immodicè munierunt & extulerunt, eoque ipsos insolentissimos, arrogantissimos & audacissimos fecerunt.

Privilegia à Paulo III. data.

Nam Paulus III. Rom. Pontifex in prima Bulla Iesuitis potestatem concessit. I. pro libitu & arbitrio, in suę Societatis usum & incrementum, Regulas & Constitutiones tot quotquot volunt condere: quarum tamen omnium scopus & finis sit, Confirmatio Pontificiæ sedis, ac Iesuiticæ Societatis ampliatio.

II. Ignatio tribuit facultatem *recipiendi 60. Socios.* Ad hunc enim numerū Societas ista anno 1540. restricta fuerat. Astutū certè & callidū consilium, tum ut in eo numero artes ac vires Iesuitarū exploraret, tum si è re sua non videretur, eos facilius supprimeret. Iesuitæ verò, quos harum angustiarū tædebat, omnes nervos contendere, ut ex ijs eluctari possent. Mirum igitur quàm sacramentis suam fidem suaque corpora devoverint, quaque frōte supra monachalem audaciam commendârint. Nō potuit igitur Pontifex tā prōpta & lubentia mancipia aspernari, quæ vel sine mercede solâ artis suæ cōfidentiâ servire gestiebant. Paulò post igitur Pontifex definitum hunc numerū in indefinitum auxit: ita ut nunc Iesuitarum Generali liceat, tot suscipere Socios, quot idoneos nancisci potest.

III. Omnibus anathemata & maledictionem minatur, qui hanc Societatem, ruinosæ Romanæ sedis conservatricem *juvare renuant*, vel impedire eā conentur.

In secunda Bulla his Socijs Anno 1543. egregia tribuit encomia, quibus illorum officiū depinxit. Primò enim affirmat, *quòd per eos religionis succrescat incrementū.* Secūdò *tribuit illis fidei orthodoxæ dilatationē.* Tertiò divini nominis laudē: *quòd sint*

quòd sint in Theologia exercitati: Lutetiæ Parisiorum graduati, & à Spiritu Sancto afflati. Quartò, *quòd animarum sint zelantes.*

In tertia Bulla, cum Iesuitarum artes in seducendis hominibus Paulus III. videret, & agnosceret ipsos præ reliquis Ordinibus omnibus Pontificiæ doctrinæ & idolomaniæ propagandæ studiose invigilare, necnon profectū illorū animadverteret, noluit hanc suam novam creaturam, ut reliquos Monachos inter luxuriosa tecta latitare: sed comptulos absq; cuculla prodire: hominum negotijs se insinuare: Scholas & templa occupare: sedulamq; operā navare, ut omnia Pontificia officia rectè, & secundùm Papæ voluntatem & nutum curentur, ne quid detrimenti Romana Ecclesia accipiat. Numerum igitur sexaginta Sociorum abrogavit, liberumq; Ignatio & successoribus reliquit, quemlibet petentem in Societatem recipere. Concessit insuper illis facultatem vbiq; locorum pro lubitu concionandi, & quorumcunq; utriusq; sexûs ad eos vndecunq; accedentium cōfessiones audiendi, & confessionibus eorū diligenter auditis, ipsos & eorū singulos ab omnibus & singulis eorū peccatis, criminibus, excessibus & delictis, quātumcūq; gravibus & enormibus, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, & á quibusvis ex ijs casibus resultantibus sententijs, censuris & pœnis Ecclesiasticis (exceptis in Bulla contentis, quæ in die Cœnæ Dominicæ solita est legi) absolvendi, ac eis pro comissis pœnitentiam iniungendi. Concessit etiam potestatē vota, peregrinationes. &c. pro tempore commutandi: Missam ante diei exortum, & post meridiem celebrandi: Euchtristica Sacramenta administrandi: Officium Romanum novum, non ex præcepto, sed ex liberate dicendi. Item, ut Assistentes sint & Cardinales, quæ resistētes Iesuitis compescant, & rebelles in eos tollant. Factum Prid. Idus Martias Anno 1543.

In quarta Bulla Paulus III. 1546. ad instantiā Iesuitarum potestatem illis fecit *ut socios suos in certas distinguant species, admittant scilicet & suscipiāt Coadjutores spirituales & temporales, Sacerdotes & Seculares.* Horum autem officium exprimunt attributo *Coadjutorum*: quorum officium est, in omnibus, ad nutū tamen Rectoris, Societatem adiuvare. Et hi sunt reliquorum ministri & servi: quales sunt ementes vendentes, coqui, sutores, sartores, pistores, cellarij. Hi, quod tātùm circa res occupantur externas, nec, ut reliqui, missificent, vel horas canonicas celebrent *Temporales* vocantur, vel *Seculares* ut pauló ante diximus. Reliquos veró, qui Missas peragunt, vocant *Patres Spirituales.*

Ne autem Seculares hi Coadiutores putent se non tot habere merita, quot consequuntur illi qui etiā Professionis summæ votum, quo sese corporibus & animabus Papæ in mancipia tradunt, susceperunt: ideo facit illis Patribus potestatē etiam *hos Coadjutores ad sacros ordines promovendi, & participes reddendi meritorum, quibus gaudent Iesuitæ Ptofessi*, illi nempe qui peculiari voto se Papæ devoverunt.

In quinta Paulus III. Cal. Novemb. Anno 1549. Iesuitas mirificè commendat: nempe *quòd sint ager fertilis in Domino: quòd uberes animarū fructus pariant: quòd verbo & exemplis prosint: quòd sint pij Patres & oculi mentis Papæ.* Vult etiam, *Generalem, plenariam & omnimodam, eamq; liberam potestatem habere, omnes Iesuitas, secundùm suas institutiones gubernādi: nec sit ille ulli Cardinaliū vel Episcoporū, verùm soli & uni Pontifici subjectus. Cum quo etiam solo, res Societatis & Sedis Apostolicæ conservandæ, consilia & rationes tractet.* Ne autē Generalis ille Pontificatum affectet, vel quid cum suis vel alijs, cōtra Ecclesiæ Rom. auctoritatem præsumat, cōcedit Socijs, has & alias ob causas *Generalem suum, qui aliâs tum per suos primatum Papæ tuetur, perpetuus esse debet, amovendi, aliumq; secundùm suas regulas substituendi. Sin autem Papæ tantùm primatum, Apostolicæ Sedis auctoritatem & Societatis suæ dignitatem quærat, posse illum etiam inconsulto Papâ* suos quocunq; velit emittere & revocare, nullâ temporis limitatione adhibitâ. Hinc est crebra illa Iesuitarum mutatio.

Concedit præterea Generali *quòd possit absolvere omnes hæreticos confitentes, cum irregularibus dispensare: absolutos, nisi Societatem ingredi, vel vota emittere velint, retrahere: cogere suos, ut vel ipsi, vel ei, quem ordinaverit, confiteantur: suos devotorios nullum nisi Carthusiensem ordinem ingredi posse.* Generali datur etiam potestas, *Iesuitas alium Ordinem sine venia ingressos, maximè apostatas,* ut loquuntur, *factos, aut in Societate insolentes, vel contradicentes, vel illorum Regulas in apertum producentes, vel illorum vota revelantes, in quocunq; habitu tontigerit inveniri, excommunicare, & si opus sit, auxilio brachij secularis invocato, liberè & licitè invadere, captivos ducere, & pro arbitrio tractare, &c.*

Deinde Iesuitarum maximas opes vult esse omninò liberas, socios vult esse nulli tributarios, nullius exactioni, vectigali, censui vel usuris subiectos, una cum tota Societate. Sic enim verba Bullæ habent: *Ipsa verò Societas & illorum bona, ab omni superioritate, jurisdictione & correctione Omnium sunt exempta, liberata, & sub protectione Papæ.*

Tribuit etiam eis, *Oratoria & usum Altaris portabilis.* Dum enim per Christianorum loca exploratores & proditores agunt, neque ubique altaria consecrata, in quibus Missam celebrent, habere possunt, secum altare vel mappulam, in illum usum deputatam, portant.

Adhæc non solùm Iesuitas, aut illorum bona, sed etiam ipsorum Regulas ab omnium Prælatorum censura exemptas esse vult. Sic enim habent verba Bullæ: *Nulli Prælatorum, excepto Papa, licere, vel concessum esse constitutiones Iesuitarum sub censuram sumere, &c. aut sumentem nihil efficere, illiusque conatum nullius esse roboris.* Hinc etiam Iesuitæ, ut supra quoq; indicatum est, suis in Regulis mandant, ne quis illis cuiquam extraneorum concedat vel communicet, vel quidquam de illis referat dicto vel vel scripto.

Mandat etiam alijs hominibus, ut Iesuitas illorúmque substantias defendant.

Permisit etiam in hac Bulla, *ut quicunq; velint neglecto suo parocho, Iesuitarũ Missas audire, & ab ipsis Sacramentum percipere, id impunè facere possint.*

Concedit item Papa Paulus in eadem Bulla, ut tot Sacerdotes curent ab Episcopis Romanis radi, chrismari, ungi & consecrari, quot voluerint.

Permittit etiam, *Vt ad hæreticos ire, & in illorum regionibus liberè commorari, cumque ijsdem versari possint, de licentia tamen Generalis vel Præpositi, à quibus in ijs locis necessaria petunt & recipiunt.* Huiusmodi Iesuitarum multi, nunc habitu studiosorum, nunc nobilium, modò alio atq; alio circumvagantur: qui etiam se mirificè apud homines insinuare noverunt, indéque fit, ut sæpè Principum, Theologorum, Ecclesiarum, Scholarum & Rerumpubl. res & statum meliùs, quàm illi ipsi norint. Et has suas proditorias artes hoc sophismate excusant, quòd Papa id mandârit ac iusserit.

Ne autem in his expediendis, alijs fortè negotijs impediantur, ideò vult hac ipsa Bulla, *ut ab omni visitatione & curâ Monialium, vel aliarum religiosarum personarum liberi & immunes sint.*

Eâdem Bullâ Papa ab omni contributione Iesuitarum bona exemit. *Non tenentur Iesuitæ,* inquit, *solvere decimam bonorum, vel aliam dare contributionem, seu procurationem, nec Papalem, nec Canonicalem portionem.* Etiamsi priùs fuerunt illa bona sub censu: nisi sit id specificè & expressè in literis Apostolicis. Ab omni quoq; Episcoporum iure, interpellatione & impedimento eximit. Adhæc Episcopis mandat, ut illorũ domos & templa consecrent: impedientes verò illorum vel Scholas, vel templa reprehendit, & desistere nolentes excommunicat, illorumq; bona Iesuitis tribuit.

Ne quoque desint homines qui Iesuitas in Papatu fulciendo adiuvent, *dat illis*

dat illis facultatem quoscunque volunt irregulares & seculares recipere & ad sua ministeria promovere. Hinc dixit Landspergensium Iesuitarum Rector Anno millesimo quingentesimo octogesimo quarto. *Sunt in Romana Ecclesia ordines, quorum aliqui nonnisi doctos, alij non nisi nobiles, alij non nisi ex legitimo conjugio natos recipiunt: at nobis auctoritate Pontificiâ permissum est, bonos & malos, fures & latrones, & quoscunq; volumus recipere: modò se Papæ & nobis subijciant, nosq; secundùm Societatis institutum juvent.*

Vt etiam Iesuitarum ædes, collegia, templa & scholæ frequententur, & pro sacrosanctis colantur, homínesque in illis offerant, addit Bulla; *Eum qui Iesuitarum Ecclesiam aliquam, vel alium pium eorum locum à Præposito signatum, semel in anno visitaverit, indulgentiam plenariam omnium peccatorum consequi.*

Tandem in hac Bulla datur illis *potestas absolvendi etiam ab ijs, quæ Papa sibi in Bulla Cœnæ reservavit, & omnia quæ sunt Episcoporum peragere:* qualia sunt ordinare, ungere, chrismare, adiurare, exorcizare, confirmare, reformare, indulgentias distribuere, divortia facere, cum consanguineis dispensare, templa consecrare, campanas baptizare, statuta nova facere, & similia, quæ in Papatu Episcoporum sunt propria.

Vult etiam, *Ne quis his Iesuitarum ausis se opponat, aut super ea appellet.* Præcipit quoque *Principes, Prælatos & alios in regno suo potentes jurare, ne quis Iesuiticam Societatem inquietet, vel privilegijs spoliet, vel impediat: inobedientes anathemate ferit, & secularis brachij gladio punire jubet.* Hanc Bullam Iesuitæ *Mare magnum* vocant, quód in ea omnis generis privilegia ipsis non aliter, quám in Oceano navibus onerarijs merces advehantur.

Mare magnum cur vocetur Bulla 5. Pauli 3.

Dignissimus certé est Iesuitarum Ordo tali confirmatore & patrono Paulo Tertio Pontifice. Ante mortem eius editus est libellus Italicus, cum Præfatione ad Ascanium Columnam, quem ille profligârat; In hoc libello author varia & immanissima quidem scelera recenset, *& Antichristum illum appellans, Innocentio Pontifice,* inquit, *conjectus in vincula fuisti, Præsul iniquissime, propter homicidia duo, & commissum parricidium, matre nimirum & nepote tuo quodam veneno sublatis, ut omnis ad te conflueret hæreditas, cumque deinde liber factus, non dubitares ambire galerum purpureum, & ter esses à Collegio repudiatus, germana tua soror, Iulia Farnesia, tandem pervicit. Cùm enim copiam sui non se facturam esse deinceps minaretur, Alexander Sextus Pontifex, offensionem veritus, & iram illius, in Cardinalium te cætum allegit. Alteram deinde sororem, pro familiæ tuæ consuetudine parum pudicam, interemisti quoque veneno. Per Anconitanam provinciam cùm esses Legatus, Iulio Secundo Pontifice, puellam eius civitatis nefariè circumvenisti, quando dissimulans quis esses, teque pro nobili quopiam gerens ex legati familiaribus, illam vitiâsti: quod quidem facinus puellæ patruelis, Cardinalis Anconitanus, urbe captâ, coram Clemente Pontifice captivo, tibi gravissimis verbis objecit. Nicolaus Quercæus, cum Laura Farnesia, tuâ nepte, conjuge suâ te congredientem, deprehendit, & pugione tibi vulnus incussit, cuius etiamnum cicatrix apparet. De filia tua Constantia, quacum toties rem habuisti, quid dicam? etenim ut ea liberiùs potiri posses, maritum eius Bosium Sfortiam sustulisti veneno, qui cùm nequitiam vestram animadvertisset, incredibilem animo dolorem concepit, nec vnquam postea visus est hilaris. Libidine porrò Commodum & Heliogabalum longè superas: idque tot spurijs tuis doceri potest. Filias suas Loth vitiavit ignarus & ebrius: tu verò sobrius, non modò cum nepte, sed etiam cum sorore congressus es atque filia. Iam illud, quod in Fanensem Episcopum admisit sceleratus ille tuus filius Petrus Aloisius, quàm est dictu fœdum & horrendum facinus? Cùm in Adriani mole captivus detineretur Clemens*

Paulus 3. Papa quis fuerit.

Pontifex, teque legaret ad Cæsarem, libertatis recuperandæ causa, non prius iter volebas ingredi, quàm ille Parmensem Episcopatum, nepoti tuo Farnesio, tunc decem annorum adolescenti, permitteret. Eo facto, ludificasti nihilominus illum, & Genuam ubi pervenisses, morbo te detineri simulabas. Quam verò nundinationem in sacris bonis non exercuisti Cardinalis? &, postquam factus es Pontifex, Deum immortalem, quàm turpiter Ecclesiæ Romanæ facultates dilapidâsti? Non te pudet, summam præfecturam, atque munus contulisse nefario tuo filio, cùm aureorum millibus annuis quadraginta, totidemque ferè nepoti Octavio: ne quid interim dicam, quæ quantaque bona profuderis in tuæ familiæ fæminas omneis, & Sanflorianas neptes. Turcarum postea mentionem audes inferre, qui miseræ jam incumbant Italiæ. Quòd eò facis, ut expilandi populi causam aliquam habeas & occasionem, qui sub te Domino gravissimum onus & intolerabile profectò sustinet. Duci Ferrariensi Mutinam atque Rhegium vendidisti: Parmam & Placentiam, quas Ecclesiæ Romanæ minimè acquisiveras, alienâsti, quod Clementem certè Pontificem facere puduit. Vt familiam domumque tuam locupletares, præter fas & æquum alios exagitâsti, & eos, qui servitutem illam ferre non poterant, aut recusabant, bello es persequutus: id Perusini docent inter alios, & Ascanius Columna. Qui subsidij loco suis imperat quotannis extra ordinem aureorum millia trecenta, qui novum subinde vectigal imponit, modò salis, modò cæterarum rerum, qui nunc decumas, nunc dimidiam fructuum partem exigit, ille sanè pro Christiani sanguinis hoste meritò debet haberi. Turcica classis, te Pontifice, per Ecclesiæ Romanæ fines navigavit incolumis, non ita pridem, quando Barbarossa mare nostrum fuit ingressus. Occultum igitur illud, quod cum Barbaris habes commercium, ansam tibi præscindit, quò minùs Turcici belli nomen in posterum obducas. Atque interim tamen ausus es Galliæ Regem taxare, quòd cum protestantibus, Cæsarem verò, quòd cum Angliæ Rege coleret amicitiam. Annon turpissimum est, te pendere totum ab astrologis & necromanticis? negari factum non potest: nam & honoribus illos & facultatibus atque donis amplificâsti Cecium, Marcellum, Gauricum, Lusitanum, & alios. Quæ sanè res impietatis te manifestè redarguit, & satis est gravis, quam ob rem à Pontificatu debeas removeri. Egregius, si Dijs placet, Iesuitarum patronus.

Privilegia à Iulio 3. Iesuitis data

Iulius Tertius Pauli successor 12. Calend. August. Anno 1550. ad instantiam Iesuitarum vota suâ renovantum præcedentis Bullæ privilegia omnia confirmavit; & addidit insuper, *omnes Episcopi curent, ut priora perpetuæ sint facultatis, eaq; inviolabiliter observent, nisi in omnipotentis Dei iram incurrere velint.*

Cùm etiam in Bulla Anni millesimi quingentesimi quadragesimi à Paulo Tertio prohibitum esset, ne alijs in locis ullis Collegia erigerent, quàm apud approbatas Vniversitates, Iulius in hac Bulla concessit Iesuitis ad instantiam eorum, ut ubicunque vellent ædificarent ea, & instituerent. Verba supplicationis eorum sic habent: *Quia tamen domus, quas Dominus dederit ad operandum in vinea ipsius, & non ad Scholastica Studia, destinandæ erunt, cùm valdè opportunum fore alioqui videatur, ut ex juvenibus ad pietatem propensis, & ad literarum studia tractanda idoneis, operarij eidem vineæ Domini parentur, qui Societatis nostræ, etiam professæ, velut quoddam Seminarium existant, possit professa Societas, ad studiorum commoditatem, Scholarium habere Collegia, ubicunque ad ea construenda & dotanda, aliqui ex devotione movebuntur. Quæ simul ac constructa & dotata fuerint, non tamen ex bonis quorum collatio ad sedem Apostolicam pertinet, ex nunc authoritate Apostolicâ erigi supplicamus, ac pro erectis haberi. Quæ Collegia habere possint reditus, census, seu possessiones, usibus & necessitatibus studentium applicandas, retenta penes Præpositum, vel Societatem omnimodâ gubernatione, seu superintendentiâ super dicta Collegia, & prædictos studentes, quoad Rectorum seu Gubernatorum ac studentium electionem, & eorundem admissionem, emissionem, receptionem, exclusionem, statutorum ordinationem, & circa studentium, eruditionem, ædificationem, ac correctionem victus vestitusque, & aliarum*

aliarum rerum necessariarum eis ministrandarum modum, atq; aliam omnimodò gubernationem, regimen ac curam, ut namq; studentes dictis bonis abuti, neque Societas professa in proprios usus convertere possit, sed studentium necessitati subservire, &c.

Idem Papa 22. die Octobris Anno 1552. Iesuitis nova, præter Superiora, tribuit privilegia: videlicet, *licere professis circa jejunia & cibos prohibitos dispensare: hæreticos absolvere: horas vel officium Missæ postponere: intra domorum & collegiorum suorum privatos parietes, suos, ad quoscunq; volunt, gradus promovere.* Ne quis autem illos, ut qui publica non subierint examina, arguat, rideat & contemnat, præcipit Papa, *ut tales graduati, qualificati & formati, quasi in publico id factum esset, in honore habeantur.* Concedit etiam illis eadem privilegia, quæ habent ij, qui legitimè promoti sunt.

Iulius 3. quis & qualis fuerit.

Digni sunt Iesuitæ hoc quoque Pontifice Patrono & Confirmatore Ordinis sui. Is galerum suũ more Pontificio, cuidam adolescenti, Innocentio nomine, dare constituit, nõ modò nullis prædito virtutibus, sed pravis & obscœnis moribus à puero imbuto: quem ille in delitijs habuerat, dum esset Bononiæ legatus. Romæ fama erat, & libellis quoq; taxatum à Iove Ganymedem foveri. Cùm ergo institutum suum de donando suo pileo Innocẽtio, deferret ad Senatum Cardinalium, & omnes resisterent, unus inprimis diceret, *Et quid obsecro B. P. vides in hoc adolescente, quem vis purpuræ exornare splendore?* Respondit Iulius, *Et quid obsecro in me vidistis, quod Pontificiâ dignitate ornaretis?* &c.

Privilegia quæ Pius 4. Iesuitis dedit.

Pius Quartus April. 13. Annò millesimo quingentesimo sexagesimo primo animadvertens Iesuitas in ipsius primatu defendendo sedulos, & ad omnia paratissimos esse: concedit illis *potestatem ædificandi collegia ubicunq; velint.* Et mandat ut in huiusmodi conatibus Parochi, Antistites & Episcopi Iesuitas adiuvent, inobedientes autem coërceant.

Augusti decimo nono die eodem anno Iesuitas *ab omnibus oneribus & gravaminibus tum Ecclesiæ, tum Reipublicæ exemit.* Nam præcipit, *ut & ipsi & Collegia & bona ipsorum in perpetua libertate, sine ullo juramento, excepto quo Papæ devincti sunt, sine omni usura, fœnore, censura, decimis, & exactionibus liberi relinquantur, tam ijs quæ jam possident, quàm quæ in illorum usum futuris temporibus ventura sunt: tam in domibus & Collegijs, quàm in civitatibus & Universitatibus. Nullum tributum, nullum censum, nullas decimas, de domibus, Collegijs & feudis solvant: sed sua ab omni solutione exempta & libera possideant.* Secundò, non vult, ut Iesuitæ, sicut reliqui qui Monachi, intra latibula sua se contineant, *sed liberè ad omnes exeant, præceptores & professores agant, & ubique etiam, ubicunque sperant se commoditatem habituros homines ad Ecclesiam Romanam adducendi, Collegia & Scholas erigant.* Contradicentes vult graviter puniri. Tertiò, tribuit illis *facultatem ad gradus promovendi eos, præsertim pauperiores, quos publici Academiarum Professores admittere & promovere noluerint: vel etiam ditiores, quos interdum non eruditio, sed vita minus probata excludit: ita tamen, ut sumptus cedant in usum Doctorum publicorum, vel juribus Universitatum.* Et tali ratione promotos, ijsdem privilegijs gaudere vult, quibus fruuntur qui publicè sunt promoti. Etiam hic Pontifex prædecessorum suorum vestigia sedulò sequutus est.

Privilegia à Pio 5. Iesuitis data.

Pius Quintus Anno 1565. 6. Calend. Februarij cùm ex Iesuitarum relatione intelligeret, nonnullos cognitâ hac novâ Sodalitate studijsque perspectis pœnitentiâ ductos Societatem hanc reliquisse, & vitam politicam sectari: ut his metum incuteret, & reliquos intra Societatis limites coarctaret, decrevit etiam, ut *egredientes ex Societate, licentiâ Generalis vel Papæ, si alium ordinem ingredi velint, in nullum alium quàm in Carthusianorum recipiantur: Egredientes verò sine permissu Papæ vel Generalis, si in Romana Ecclesia permaneant, excommunicentur:*

si transeant ad Ecclesiæ Romanæ hostes, quibuscunque possunt artibus & insidijs capiantur, incarcerentur, & secundùm jus Pontificium cum ipsis procedatur: hoc est, ut vel ad vomitum redeant, vel comburantur.

Tandem ne Iesuitæ aliorum etiam destituantur privilegijs, idem Papa concedit illis *omnia privilegia, quæ sunt Ordinibus Mendicantibus concessa:* ut sic ubiq; quocunq; venerint, sua habere possint diversoria, & socios invenire, qui illos in rerum Pontificiarum executione iuvent.

Anno 1568. 3. Calend. Septemb. idem Papa omnia priora Iesuitarum privilegia repetendo confirmat, omnes eorũ constitutiones probat, contractus concedit, & ab aliorum capitulis, pœna & censura reddit immunes.

Die decimo Martij Anno 1571. aliâ Bullâ concedit Iesuitis *facultatem liberè & publicè legendi, etiam ubi Universitates sunt.* Vbicunque ergo ad Academias veniunt, etiam non vocati, cathedras & suggestum docendi causâ ascendunt. Permittit etiam studiosis quibusque, ut eiusmodi Professores adventitios audiant reclamantibus Ordinarijs; qui si nolint Iesuitarum auditores promovere, licet Iesuitis illos domi promovere. Et ne Vniversitatum Rectores pro iure suorum privilegiorum in Iesuitas & illorum discipulos procedant, & ceu illegitimos arceant, vult eos omnes excommunicari, qui vel impedire, vel molestare Iesuitas præsumunt. Verba Bullæ sunt hæc: *Decernimus & declaramus quod præceptores huiusmodi Societatis, tam literarum humanarum, quàm liberalium artium, Philosophiæ, Theologiæ, vel cuiusvis earum facultatum, in suis Collegijs, etiam in locis ubi Universitates extiterint, suas lectiones, etiam publicas legere (dummodò per duas horas de mane, & per unam de sero, cum Lectoribus Universitatum non concurrant) liberè & licitè possint: quodque quibuscunque scholasticis liceat in huiusmodi Collegijs, lectiones & alias scholasticas exercitationes frequentare, ac quicunque in eis, Philosophiæ vel Theologiæ fuerint auditores, in quavis Universitate, ad gradus admitti possint, & cursuum, quos in eis Collegijs fecerint, ratio habeatur. Ita ut si ipsi in examine sufficientes inventi fuerint, non minus, sed pariformiter, & absque ulla penitus differentia, quam si in Universitatibus præfatis studuissent, ad gradus quoscunque, tam Baccalaureatus, quàm Licentiariæ & Doctoratus, admitti possint & debeant, eisque super præmissis licentiam & facultatem concedimus. Districtius inhibentes, Universitatum quarumcunque Rectoribus & alijs quibuscunque, sub excommunicationis maioris, alijsque arbitrio nostro, moderandis, infligendis & imponendis pœnis, ne Collegiorum huiusmodi Rectores & Scholares, in præmissis, quovis quæsito colore, molestare audeant, vel præsumant. Decernentes quoq; præsentes literas, ullo unquam tempore, de subreptionis vitio, aut intentionis nostræ, vel alio quopiam defectu notari, vel impugnari nullatenus posse, minusq; sub quibusvis similium, vel dissimilium gratiarum revocationibus, limitationibus, & alijs contrarijs dispositionibus comprehendi posse.*

Paulò pòst die 7. Iul. concedit illis omnia Mendicantium privilegia, licèt ipsi propria Collegia habeant, & domos ubiq; ædificent. Alij Monachi peregrinantes Iesuitas hospitio excipere nolebant, illisq; occurrentibus dicebant: Nobis estis ditiores, Collegia habetis & ædes, ad eas divertite. At Iesuitæ impetrârũt à Pio V. ut Monachi ipsos diversari & pernoctare in suis cœnobijs petentes recipere cogantur, nisi in Papæ indignationem incurrere & pœnas dare velint.

Gregorius XIII. quæ privilegia Iesuitis dederit.

Gregorius XIII. sub initium Pontificatûs Iesuitis dedit *facultatem Conservatores, Iudices & Advocatos assumendi in quibusvis causis. Illos autem juvare renuentes excommunicari jubet: sicut & sub Ecclesiæ Romanæ custodia, & civium seu politicorum tutela liberè, absque omni impedimento res Papæ exequi possint.* Vult etiam, *ut Archiepiscopi & reliqui Clerici Iesuitas laborantes vel periclitantes, cùm potentia, tum opibus juvent, neq; permittant, ut Iesuitæ vel impediantur, vel molestentur, vel expellantur, vel bonis suis cedere cogantur.*

Idem

Idem Papa Anno 1573. Prid. Calen. Mart. concedit Iesuitis præ Clericis reliquis, *ut suas horas Canonicas extra chorum, & ubi voluerint, recitare poßint.*

Permittit etiam illis, ut *quandocunq; voluerint, vel ante, vel post vota suscepta Sacerdotales ordines suscipiant, modò sint idonei.*

Anno 1575. Ianuarij octavo, prorsus novum illis concesit privilegium, quo eos *Bibliothecarios Pontificios creavit, varias facultates illis tribuens circa librorum prohibitorum lectionem, emendationem, mutationem, interpretationem, abolitionem, expunctionem & concremationem.*

Nota lector.

Sequenti mense Maio eiusdem Anni Gregorius hic favorem suum totum in suos Iesuitas infundens, tribuit & concesit illis omnibus *facultatem omnium Ordinum & locorum privilegijs, more suo, utendi.* Quocunque igitur perveniunt Iesuitæ in regno Pontificio, nemo tamen illis dicere audet: Quis vos vocavit? quid facitis? quare intra vestrorum Collegiorum parietes, ut Monachos decet, vos non continetis? Aut si quid tale audiunt, mox Papæ Bullas proferunt.

Mense Iulio Anno 1576. die 16. eximit illos hic ipse Papa *neceßitate interessendi precibus, proceßionibus & funeratis aßociationibus.*

Aliorum Pontificum Rom. qui his successerunt privilegia, Iesuitis concessa, non minora vel leviora prioribus fuisse, sequentium annorum historia probat. Nihil autem sunt aliud quàm exaltatio Iesuitarum Ordinis supra omnes Clericorum & Monachorum Ordines, ac licentia quodlibet agendi.

Mirum autem non immeritò videri alicui posset, quo consilio, seu, ut verius dicam, quâ astutiâ, post tot Monachorum examina, quibus totus mundus scatet, Thais Babylonica hunc novum fœtum enixa sit, præsertim cum iam pridem in Lateranensi Concilio anno 1215. sub Innocentio Tertio, & in Lugdunensi anno 1273. sub Gregorio Decimo celebrato decretum fuerit, *ne quis de cætero novam religionem instituat, ne nimia Religiosorum diversitas gravem in Ecclesia Dei offensionem inducat.* Idémque censuerit etiam Petrus de Alliaco Cameracensis Cardinalis in suo libro de Reformat. Ecclesiæ Constantiensi Concilio oblato: similiter Armacanus & Guilielmus de sancto Amore sanctę Theologiæ Doctor insignis quondam in Sorbona Parisiensi, quem Ioannes Gerson summis laudibus evexit: Et novisime novem selecti præstantisimi & doctisimi viri, quorum quatuor erant Cardinales, reliqui Archiepiscopi, Episcopi & Abbates, à Paulo Tertio Pontifice Romano Anno millesimo quingentesimo trigesimo octavo congregati & diris adiurati, ut absque ulla disimulatione veritatem edicerent, & consilium darent ad iudicandum & corrigendum abusus & medendum morbis Ecclesiæ. Hi inter alios abusus corrigendos, censuerunt *prohibendam esse admißionem novorum Religiosorum etiam in conventualibus iam receptis ordinibus: Sed omnes qui tum nondum erant profeßi abigendos & expellendos: & multò minus novos conventus erigendos, etiam Ordinum vel Religionum approbatarum: & multominus novas factitias Religiones admittendas.* Sed quia intellexit homo ille peccati & filius perditionis, tempus illud adesse, quo Dominus ipsum Spiritu oris sui confecturus sit: simulq; vidit reliquorum Ordinum, quantumvis præpingues & crassos ventres, non posse labascentem Rom. Ecclesiã fulcire: ut afflictis suis rebus maturè succurreret, novam hãc creaturam edidit, sollicitéq; in regula cavit, ne onerentur multitudine ceremoniarũ, sed curandum, ut literas discant, studia linguarũ cognoscant, & scripta veterum evolvant, quo erroribus & abusibus, ex verbo Dei toti iam mũdo detectis, plausibilem aliquam saltem speciem orationis lenocinio induere, & nervos regni Pontificij cõservare possent, ut si usus periclitantis iam in tanta luce Evangelij regni istius, ita expostularet, ex hoc Ordine possent tanquam emissarij in omnem terram submitti propugnatores & patroni.

Papæ cur tantò amore Iesuitas prosequantur.

Factum hoc in Germania præcipué, in cuius perniciem hic Ordo potissimùm institutus videtur. Quia e[illegible]im in illa natione, ij quoque qui Pontifici iurati sunt, quique magnâ merced[illegible] conductitiam linguam Romanæ Curiæ locârunt, nonnullos manifestos errores [illegible] nimiùm crassos abusus improbârunt, quædam etiam timidius defenderunt, de quibusdam denique nimis modestè & mitius quàm status Pontificij regni ferat, loquuti sunt: iccirco sedulò curârunt in primordijs statim Ordinis huius, ut in teneris annis mox pueri ingenio pollentes in hunc ordinem cooptarentur, & Romam missi, ibi in medijs abominationibus educarentur instituerentúrque: & postquam viderentur imis visceribus imbibisse abominationes, quæ Thais Babylonica calice suo propinavit, satisq; charactere bestiæ confirmati, tũc per Germaniam, tanquã locustarum examina, dispergerentur, ut hoc artificio fortissima illa gens sub iugum Pontificiorum errorum reduceretur, & lux Evangelij ei eriperetur, aut certè obscuraretur, sicut sæpè factum legimus, ut agmina locustarum oculis hominum solémque lucèmque eripuerint.

Iesuitæ fœtus ruffi draconis.

Quæ igitur de Dracone magno & ruffo, eiúsque ministris Ioannes in Apocalysi scribit, quæque Hilarius & Ignatius de ijs referunt; *Quòd nimirum seducere & scandalizare soleant quidam pusillos in* CHRISTVM *credentes, bona omnia instar aranearum corrumpendo, officia patris sui diaboli perficiendo, zizania in agro* DOMINI *superseminando, quorum sermo sicut cancer serpat:* Hæc, inquam, in nullos quadrant aptius, quàm in hanc Iesuitarum sectam. Quum primùm enim post horrendos, diuturnos, Pontificios ac crassos errores tenebrásque plus quàm cimmerias, lux verbi Dei, immensâ ipsius bonitate illuxit mundo, statim Draco ille magnus fœtum parturire cœpit novissimum, qui & seculorum aliquot veternosos, turpissimos ac perniciosissimos, luce meridianâ manifestiores errores, claritate doctrinæ cœlestis, hoc nostro seculo ingenti Dei beneficio, immensâque bonitate detectos, palliare, verborum lenocinijs involvere, rhetoricísque coloribus pingere, maximè autem augustissimo titulo & prætextu Catholicæ Ecclesiæ cœperunt: nihilque adeò est tam crassum, tam putidum, tam impurum, tam insulsum atque impium in Pontificia lacuna, seu potiùs cloaca, quod novis istis, Socijs non optime oleat, quod editorum ab ipsis librorum lectio certissimè docere potest.

Rectè igitur Princeps quidam magni nominis comparavit Iesuitas chartis aleatorijs, quas maximi valoris postremas proferunt ponúntque lusores, ad vincendum adversarium (vulgo zum Stich) sic enim Pontifices ad extremum astutissimos istos emissarios in Germaniam ablegâsse ad amissam sibi authoritatem recuperandam, & quæ superat conservandam.

Cùm igitur Pontificiæ Sedi iam ruenti humeros suos certatim supposuerint Iesuitæ, oportuit etiam Pontifices Romanos tam fidis satellitibus diligenter providere, ne quid detrimenti Secta illorum nova, alijs Monachorum Sectis supra modum exosa, caperet, sed incrementa haberet maxima. Vnde Gregorius XIII. Papa Iesuitarum Annales legens, ac opera considerans, quæ hinc inde artibus Iesuitarum efficiuntur, dixisse fertur, *Tot sunt mihi millia Clericorum, sed soli Iesuitæ omnes superant in stabiliendo Regno nostro. Digni ergò sunt qui præ cæteris etiam foveantur.*

Vt etiam his privilegijs à Pontificibus Romanis ornati ad summum authoritatis gradum in Ecclesia Romana evecti Iesuitæ, gratos sese aliquo modo præberent, ipsi vicissim Pontificibus sese in omnibus subijciunt, ab eorum nutu pendent, omnia ipsorum facta & dicta pro oraculis habent, & eos tantùm non pro Deo colunt ac venerantur. Sic Iesuita *Andreas*, Romæ in monte di Caballo

ballo Iesuitarum neophytorum apud D. Andream moderator, dixit: *Impossibile est eos à Deo in cœlis non diligi, quos summus eius in terris Vicarius, Pontifex Romanus diligit, per quem quasi scalâ quadam ad cœlorum gaudia ascenditur.* Præterea in prima regula tradunt, *Papæ Romani vocem non aliter ac sermonem Christi, audiendam esse. Hunc si habemus*, aiebat Iesuita *Pietro* Lanspergæ in Catechismi Canisiani explicatione, *quis contra nos erit? Cardinales, Episcopi, Canonici, nobis non modò resistere non audent: sed etiam in hoc multi illorum ordinati sunt, ut nos suâ potentiâ & auctoritate juvent atque defendant:* ut in Bulla secunda constitutum est: *Quid? Quod brachium seculare, volente Pontifice, omni postpositâ appellatione à nobis invocatum, arma capere, & nobis resistentes, si ita opus sit, tollere, proscribere & comburere debet? Quamobrem, dilecti fratres*, aiebat, *Pontificis amorem, parentum, amicorum, opum & patriæ dilectioni præferatis. Hoc enim facientes, & huius vitæ præmia, & æternæ lætitiæ gloriam consequemini. Ille enim est, qui nostram Societatem confirmavit, ditavit, ornavit, & hactenus conservavit.* Et *Ioannes* Iesuita, Augustæ ædilis, aiebat: *Caveamus dilectissimi, ne Pontificem Romanum offendamus, ab illius Majestate & nostrum esse & interesse dependent:* hoc est, *quicquid sumus & habemus, id omne & totum Papæ Romano acceptum ferendum est.* Imò aiebat *Turrianus: ipse est nostra anima, nos eius corpus. Et sicut corpus absque anima mortuum est: Ita etiam Societas absque Pontificis Romani clementia mortua est, planéque cadaverosa.* Dicebat etiam Iesuita *Gregorius* Augustæ, *quàm diu inter Societatem nostram & Pontificem Romanum pax atque concordia fuerit conservata: tamdiu cathedra Petri, & sedes Apostolicæ erectæ, nostræ verò sodalitates salve manebunt. Dissensione autem obortâ, utraque concidens, nosque omnes toti mundo ludibrio futuri sumus. Agnoscamus ergo, filij, Pontifiem Romanum Patrem, & huic soli in omnibus, quæ vult obediamus. Eius enim est nobis imperare & facienda præscribere: nostrum verò est, non petita ratione, absque ulla tergiversatione, ut filios obedientes & Papæ dilectos decet obedire. Sic enim*, dixit Iesuita *Bonaventura* Ingolstadij Rector, *apud Pythagoreos, pro argumenti & causæ ratione fuit ἀυτὸς ἔφα: quanto maiori obedientia nos faciamus, & sine ulla refragatione exequamur ea, quæ in mandatis à Pontifice Romano accipimus? Illius est dicere hoc fiat: nostrum verò est agnoscere illud ἀυτὸς ἔφα & ut votis nos cogi novistis, addere, Amen.* Alij dicunt sodalibus suis: *Est sanè magnum, esse in gratia alicuius Comitis: maius in Principis & Cæsaris: at maximum est vivere sub gratia, favore, pace & indulgentia Romani Pontificis, pro sua Sanctitate & Majestate nos omnib. modis ornare & beare intendentis. Qui quanta nobis bona tribuerit, partim ex Residentijs, domibus, collegijs, feudis, reditibus, partim etiam ex Epistolis & Bullis notum est.* Atque sic quidem Mutuum muli scabunt, ut est in proverbio, videlicet, Pontifices Romani & Iesuitæ.

CAPVT VIII.

EXAMEN REGVLARVM DE VOTIS IESVITARVM.

DE VOTO PAVPERTATIS.

IN Iesuiticarum Constitutionum Summario trium tantum votorũ, quæ *Simplicia* vocant mentio fit, nempe, *Paupertatis, Obedientiæ & Continentiæ*, & qualia illa velint esse indicatur. De Paupertatis Voto sic habet Constitutio 23.

Paupertas, ut murus religionis firmus, diligenda, & in sua puritate conservanda est, quantum divinâ gratiâ aspirante fieri potuerit.

Constitutio 24. *Diligant omnes paupertatem, ut matrem, & juxta mensuram sanctæ discretionis suis temporibus eius effectus aliquos experiantur: nullaq́, re tanquam propriâ utantur, paratique sint ad mendicandum ostiatim, quando vel obedientia, vel necessitas id exiget.*

Const. 25. *Victus, vestitus, & lecti ratio erit ut pauperibus accommodata: & unusquisq́, sibi persuadeat, quod quæ vilissima erunt ex ijs, quæ domi sunt, ei tribuentur propter ipsius maiorem abnegationem & spiritualem profectum.*

Const. 26. *Intelligant omnes quod mutuo dare, vel accipere, vel dispensare quidquam de ijs, quæ domi sunt, minimè possunt, nisi Superior conscius consensum præstiterit.*

In his Constitutionib. multa & speciosa de paupertate sua gloriâtur Iesuitæ, cúm tamen nulla, sed eius loco potiûs Croesi opes reperiantur. Ideò rectè Constit. 23. habet: *Paupertatem eos diligere oportere,* QUANTUM *divinâ gratiâ aspirante fieri poterit*: id est, religiosâ paupertate suâ mundi opes corradant; interea autem ita se gerant, ut pauperes coram mundo videantur. Et ob hanc famam comparandam, Novitij eorum sæpè ostiatim mendicare coguntur: ipsi etiam Patres ad divites mittere & eleemosynas, sed opimas, petere solent. Rectè etiam Regula 25. *matrem suam* vocant *Paupertatem.* Est enim illis indulgentissima mater, à qua tenerrimè, mollissimè, lautissimè, delicatissimè & splẽdidissimè foventur, nutriuntur & aluntur. Addunt, *ut interim eum amorem mensurâ & conformitate sanctæ discretionis metiantur.* Ea discretio & moderatio est, ne quis honestatem & gravitatem religiosam nimio Paupertatis studio, inediâ corpus affligendo, vel nimis sordidè se vestiendo contemptam reddat, sed sanctâ discretione & conformitate sic moderetur, ut Paupertas illorum, ut sequens regula habet, sit pura & munda, ne aliquod fastidium vel tædium & nauseam alijs præbeat. Volunt etiam, *ut certis temporibus effectus aliquos Paupertatis experiantur.* Hoc verò in Collegijs & ædibus eorum non fit, in quibus rerum omnium copiam & abundantiam habent. Hypocriticè tamẽ paupertatis huius experimenta quædam edunt. Quando enim Socij mensæ accubuerunt, & splendidè epulantur, progreditur in medium illorum Iesuita aliquis, & indutus centone, calceis perforatis, pileo dilacerato & seminudus. Is, ut grave paupertatis Iesuiticæ iugum experiatur, patinam & laguncnlam ligneam manibus tenet, & à Patribus, reliquisq́; Socijs cibum potumq́; emendicat: quibus acceptis, post ianuam sedet & cibum capit. Est hic voti huius primus effectus.

Sed ne extra quidem collegia sua paupertatem aliquam experiuntur. Nam primis probationis annis absolutis, aliquos ad experiendam paupertatem Iesuiticam Rector ad unius mensis spacium cum literis commendatitijs emittit. Ii ab Abbatibus, Prioribus & Episcopis liberaliter recipiuntur & tractantur lautissimè: ut in istis emissionibus vel peregrinationibus ne unum quidem paupertatis actum experiantur.

Additur in eadem regula, *ne re aliquâ tanquam propriâ utantur.* Hinc crebræ rerum omnium mutationes, non solùm vestium, sed etiam cubilium, musæorum & similium. Præcipitur etiam, *ut omnes parati sint ad mendicandum ostiatim, quando vel obedientia; vel necessitas id postulaverit.* Necessitas autem hæc illis tantum incumbit, qui votum professionis suscipere volunt. Hi enim triduum ostiatim victum quærere coguntur: ut sic probati inventi & in omnibus mortificati, sese dignè gerere possint. Obedientia autem tunc illos iubet ostiatim mendicare, quando hominibus nimis divites facti videntur, ut hoc modo falsum id esse probent, & revera pauperes habeantur.

Præterea Regula 26. ipsis iniungit, *ut etiam victûs, vestitûs, & lecti ratio sit tanquam*

tanquam pauperibus accommodata: & unusquisq; sibi persuadeat, quòd quæ vilißima sint ex ijs, quæ domi habentur sibi tribuenda sint. Contrarium autem fieri ipsi negare nequeunt. Lecti enim ipsis sunt partim *Matarazza*; ut vocant, quæ sunt lanâ molli & floccis subtilibus, partim mollibus plumis repleta. Quilibet proprium lectū habet, quem ipse sibi sternit; qui etiam, ne forte nudus conspiciatur, velo circum circa cingitur. Et ne quid desit, vel situ pereat, proprium habent lectorum inspectorem: qui si quos in illis curandis negligentiores, vel sordidos & impuros deprehendit, eos Rectori indicat, qui deinde illis circa prandij & cœnæ tempus pœnitentias imponit: quales sunt, lectos non bene adornatos circumportare, in medium refectorij deponere, & ab Inspectore vel Visitatore discere, quomodo pro more Societatis suum lectum rectè adornare debeat. Singulis diebus Sabbathi; vesperi ad illorum lectos; indusiorum & lodicum custos, cuilibet mundatum indusium, duo strophiola & vittam ponit: decimâ autem quartâ quâvis die lodices. Si autem sudavit, semper nova & pura recipit indusia ac lodices mundas: & hæc quidem omnia quàm mundißima & tenerrima: quæ paupertas Iesuitica est in cubilibus.

Quod ad vestitum attinet, Emptor iuxta Regulam, non vilia vel mediocria, sed optima & pretiosa quæq; emit, quod hæc diutius quàm illa usui esse & durare posſint.

Sequitur in Regula; *Quilibet persuadeat sibi semper data iri viliora.* Vt igitur hāc ab Ignatio regulam illis præscriptam, in tanta rerum copia servare posſint, in dispensatione vestimentorū & aliarum rerum, iunioribus & ijs qui Sacerdotes non sunt, viliora solent distribuere: ut sic etiā paupertatis quendā gustū percipiant.

Hæc autem omnia facere iubentur, *ad maiorem sui mortificationem & ad profectum spiritualem.* Qui igitur quàm diligentißime regulas observat, eum etiam spiritum Societatis præ cæteris habere dicunt: qui profectus illorum spiritualis est. Mortificatio eorum est, in omnibus sensibus repugnantia & naturæ contraria appetere: in omnibus rebus mortificationem, in nulla voluptatem, affectum vel appetitum quærere aut sequi.

Item, *omnes quidquam mutuo dare, vel accipere, vel dispensare de ijs, quæ domi sunt, minimè posſunt, nisi Superior conscius consensum præstiterit*, ut habet regula 26. Habent quidem res omnes communes, inferioribus tamen non licet aliquid sibi ipsis absq; Superioris licentia sumere, neq; alteri dare, neq; res domûs sine Rectoris permissu disponere, vel dispensare. Et hac ratione absque Superioris quidem licentia pauperes sunt, nihil q; proprij posſident, in Rectoris tamen opulentia, quę illos egere non sinit, omnia habent.

Quæ denique ratio Iesuiticæ paupertatis sit, satis declarant maximæ & tantùm non Crœsi opes quas posſident. Vel unus enim Claudius Aquaviva, olim Princeps & Papæ Cubicularius, non ita pridem verò Generalis, adeòque dux & caput Iesuitarum, tradito filio Ducatu, multas opes, & ut Hasenmullerus testatur pag. 29. se ex multis audivisse, ultra 50. millia ducatorum Societati huic intulit.

Paupertatis Iesuiticæ ratio.

Idem declarant amplißimi, quos habent reditus. Author historiæ Iesuitarū, *quid dicam, inquit, de illorum paupertate? Certè quòd per Italiam & Germaniā expertus sum, sic Iesuitas opibus & divitijs, domibus & Collegijs, hortis & fundis, proventibus & reditibus, multos Comites, adeoq; nonnullos Principes superare.* Sunt qui G. Baderum Iesuitam, & in Bavaria eorum Provincialem, his verbis gloriantem audiverunt: *Nostra inopia Episcoporum & aliorum copia ita crevit, ut Comites & Barones adæquare posſimus.*

Anno 1616. Iesuitæ magnificentißimum & tantùm non regium convivium instituerūt Viennæ in honorem Legati Turcici, ad Imperatorem Roman. pacis conciliandæ causa missi.

Augustæ Vindelicorum, quod Hasenmullerus refert, se ex Gregorio Rosepho audivisse, Fuggerorum opibus, civitatis iura & privilegia emerunt. Iactant etiam, se hodie vigesies centies aureorum millia quotannis ex vectigalibus Collegiorum suorum percipere. Huic summæ adde quod provenit ex fraudibus & imposturis Iesuitarum, & intelliges rationem esse maximam. Quid autem fiet si ad centum adhuc annos Ordo hic duraverit?

Quid verò ad hæc Hieronymus ad Principiam? *Frustra profectò*, inquit, *eius lingua prædicat paupertatem, & docet eleemosynas, qui nisi divitijs tumet, viliq; opertus pallio pugnat contra eas vestium sericarum.*

Sunt igitur pauperes sine defectu. Et rectè Nobilis quidam non procul à Landsperga arcem habens, dixit: *Si mendicare vellet, quòd cum Iesuitis vellet mendicare: Illos enim non obulum unum vel alterum, sed mille coronatos plerumq; unâ vice à Principibus asportare:* ut Hasenmullerus cap. 6. refert.

DE VOTO OBEDIENTIAE IESVITARVM.

HAbent quidem Iesuitæ hoc secundum OBEDIENTIAE votum cum reliquis Monachis commune. Ignatius autem Loyola hoc voto sectatores suos omnes Monachos & Clericos superare voluit. Sic enim in Epistola ad Lusitaniæ Patres ferè scribit: *Ab alijs religiosis Ordinibus faciliùs patiamur superari nos jejunijs, vigilijs, & cæterâ victûs cultusq; asperitate, quam suo quique ritu ac disciplinâ sanctè suscipiunt: verâ quidem, ac perfectâ obedientiâ, abdicationeq; voluntatis atq; judicij maximè velim esse conspicuos, quicunq; in hac Societate Deo deserviunt, eiusq; Societatis veram germanamq; sobolem hac quasi notâ distingui, qui nunquam intueantur personam ipsam, cui obediunt, sed in ea Christum, cuius causâ obediunt. Siquidem Superiori, nec si prudentiâ, bonitate, cæterisque quibuslibet donis ornatus, instructusq; sit propterea obtemperandum est; sed ob id solùm, quòd vices gerat Dei: nec contrà sive consilio, aut prudentiâ minùs valeat, quidquam idcirco de Obedientia remittendum, quatenus ille Superior est, quando illius personam refert, cuius sapientia falli non potest.*

Quocirca sedulò vos in eam curam atq; exercitationem incumbere cupio, ut Christum Dominum in Superiore quolibet agnoscere studeatis, in eoq; divinæ Majestati reverentiam atq; obedientiam summa cum religione præstare.

Iam verò illud etiam in animis vestris penitus insidere vehementer cupio, infimam, & valdè imperfectam esse primam illam Obedientiæ formam, quæ mandata duntaxat opere exequitur, nec virtutis nomine dignam, nisi ad alterum gradum ascendat, qui voluntatem Superioris suam efficit, & cum ea ita concordet, vt non solùm in effectu executio appareat, verùm etiam in affectu consensio; sicq; idem velit vterque, idem nolit. Quocirca voluntates vestras, quoad eius fieri potest, omnino deponite, libertatem Conditori vestro, quam vobis ipsemet elargitus est, in eius ministris liberè tradite ac dicate.

Itaq; diligenter illud etiam cavẽdum est, ne Superioris vllo vnquam tempore voluntatẽ ad vestram detorqueri nitamini: id enim esset non vestram diuinæ conformare, sed diuinam vestræ voluntatis normâ regere velle, eiusdem diuinæ sapientiæ ordinem invertentes. Sanè quam magnus est error eorum, quos amor sui obcæcauit, obedientes existimare sese, cùm Superiorem ad id, quod ipsimet volunt, aliquâ ratione pertraxerint.

Qui verò se totum penitus immolare vult Deo, præter voluntatem, Intelligentiã quoq;, qui tertius & summus est gradus Obedientiæ, offerat necesse est, vt non solùm idem velit, sed etiam vt idem sentiat, quod Superior, eiusq; judicio subjiciat suum, quoad potest deuota voluntas Intelligentiam inflectere.

Et paulò post: *Tria vobis nominatim propono, quæ ad obedientiã judicij comparandã multùm*

multùm juvant. Primum illud est, ut quemadmodum interdixi, non intueamini in persona Superioris hominē obnoxium erroribus atque miserijs; sed Christū ipsum, qui est sapientia summa, bonitas immensa, charitas infinita, qui nec decipi potest, nec vult vos ipse decipere. Et quoniam conscij vobismet estis, vos Dei amore jugum obedientiæ subijsse, ut in Superioris voluntate sequenda, voluntatem divinam sequeremini; nolite dubitare, quin pergat fidelißima Domini charitas, eorum ministerio, quos Deus vobis præfecit, vos deinceps gubernare, & rectis itineribus ducere. Itaque Superioris vocem ac jussa non secus ac Christi vocem excipite, &c.

Item: *Altera est ratio, ut quod Superior mandat, defendere semper apud animos vestros studiosè nitamini, improbare autem nequaquam: atq; ad eam ipsam rem proderit benè animatos, affectosq; esse ad id omne, quod ipse jusserit, &c.*

Pauló post: *Postrema subijciendi judicij ratio est cùm facilior tutiorque, tum etiam apud sanctos Patres in more posita: ut statuatis vobiscum ipsi, quidquid Superior præcipit, ipsius Dei præceptum esse & voluntatem; atque ut ad credenda, quæ Catholica fides proponit, toto animo assensuque vestro statim incumbitis, sic ad ea facienda, quæcunque Superior dixerit, cæco quodam impetu voluntatis parendi cupidæ sine ulla prorsus disquisitione feramini.*

Et in fine: *Hæc, quæ de Obedientia diximus, æquè privatis erga proximos Superiores, atque Rectoribus, Præpositisque localibus erga Provinciales; Provincialibus erga Generalem, Generali denique erga illum, quem Deus ipsi præfecit, nempe, suum in terris Vicarium)* Papam Romanum) &c.

In Summario quoq; Constitutionum Ignatianarum, in quas Iesuitas omnes iurare oportet, Constitut. 31. sic præcipitur: *Expedit imprimis ad profectum, & valdè necessarium est, ut omnes perfectæ obedientiæ se dedant. Superiorem, quicumque ille sit, loco Christi Domini Nostri agnoscentes, & internâ reverentiâ & amore eum prosequentes, nec solum in executione externa eorum, quæ injungit integrè, promptè, fortiter & cum humilitate debita, sine excusationibus & obmurmurationibus obediant, licet difficilia, & secundùm sensualitatem repugnātia jubeat, verùm etiam conentur interius resignationem, & veram abnegationem propriæ voluntatis & judicij habere, voluntatem & judicium suum cum eo, quod Superior vult, & sentit, in omnibus rebus, ubi peccatum non cerneretur, omninò conformantes, propositâ sibi voluntate ac judicio Superioris pro regula suæ voluntatis & judicij, quò exactius conformentur primæ ac summæ regulæ omnis bonæ voluntatis & judicij, quæ est æterna bonitas & sapientia.*

Et Constitut. 32. *Liberam sui ipsorum, rerumque suarum dispositionem omnes cum vera obedientia Superiori relinquant, nihil ei clausum, ne conscientiam quidem propriam tenendo, non repugnando, non contradicendo, nec ulla ratione judicium proprium, ipsius judicio contrarium demonstrando: ut per unionem eiusdem sententiæ, & voluntatis, atq; per debitam submißionem meliùs in divino obsequio conserventur & progrediantur.*

33. *Omnes obedientiam plurimùm observare & in ea excellere studeant; nec solùm in rebus obligatorijs, sed etiam in alijs; licet nihil aliud quàm signum voluntatis, Superioris sine ullo expresso præcepto videretur. Versari autem debet ob oculos Deus creator, ac Dominus noster, propter quem homini obedientia præstatur: & ut in spiritu amoris & non cum perturbatione timoris procedatur, curandum est.*

34. *Ad Superioris vocem perinde, ac si à Christo Domino egrederetur, quàm promptißimi simus, re quavis, atq; adeò litera à nobis inchoata, necdum perfecta relicta.*

35. *Ad eum scopum vires omnes, ac intentionem in Domino convertamus, ut sancta obedientia, tum in executione, tum in voluntate, tum in intellectu sit vobis semper ex omni parte perfecta; cū magna celeritate, spirituali gaudio & perseverantia, quicquid vobis injunctum fuerit, obeundo; omnia justa esse vobis persuadendo; omnē sententiam ac judicium vestrū cæcâ quadam obedientiâ abnegando: & id quidem in omnibus, quæ à Superiore disponuntur; ubi definiri non poßit, aliquod peccati genus intercedere. Et sibi quisque*

persuadeat, qui sub obedientia vivunt, se ferri ac regi à divina providentia; quod per Superiores suos vivere debent perinde ac si cadaver essent, quod quoquo versus se vergi, & quacunq; ratione tractari se sinit: vel similiter atq; senis baculus, qui ubicunq;, & quacunq; in re velit eo uti, qui eum in manu tenet, ei inseruit.

Obedientia Ignatij consistit in suæ voluntatis abnegatione.

Ex his omnibus intelligit Lector, judicasse quidem Ignatium, imò præcepisse, sic obediendum Superiori, ut inferiores eius mandata ac jussa hilariter, promptè, velociter, libenter & integrè exequantur opere & facto, hanc tamen primam obedientiæ formam imperfectam esse: ideò requirit secundo loco ab inferiore; ut Superioris voluntatem suam faciat, seu potiùs exuat, & eam quæ à Superiore exposita sit ei, induat. Tertiò vult, ut obedientia suorum sectatorum comprehendat non solùm executionem, ut imperata quis faciat, & voluntatem, ut libenter id faciat, sed etiam intelligentiam, & judicium, ut quæcunque Superior mandat ac sentit, eadem inferiori & recta, & vera, & iusta & æqua esse videantur. Obedientia ergo, quam Ignatius à suis Iesuitis requirit, non solùm in externa mandatorum executione, sed etiam in propriæ voluntatis, judicij & intellectûs abnegatione & omnimodâ resignatione, cum omni devotione & reverentia, haud aliter quàm si ipsi Christo obedirent, consistit.

Obedientiæ Iesuiticæ exempla.

Qualem autem in suis obedientiam esse velit Ignatius, atque etiam ab ipsis exigat, Hasenmullerus ridiculis aliquot exemplis capite sexto declarat, quorum aliqua in Lectoris gratiam adscribam. *Si Rector uni dicat, se illum ad mactationem ducturum & immolaturum, ceu agnus sine murmure sequatur, ac ut Isaac non solùm ligna, sed etiam, si opus sit ferrum offerat:* Sicuti Bobadilla, qui unus ex primis Ignatij Loyolæ socijs fuit, Romæ ad Hasenmullerum, in monte di Caballo dixit Anno millesimo quingentesimo octogesimo tertio, 1. August. *Si jussu & mandato à Superiori mittitur, voluntate, judicio, & intellectu nutum Rectoris, ceu cæcus manum, ac tactum ducentis, sequatur. Si duris afficitur pœnitentijs: à patribus reprehenditur; à fratribus contemnitur, & pedibus etiam petitur; imò si omnes in eum exspuant, suamque libidinem, ut Iesuita ait Bonaventura, adimplere in eo conentur, instar cadaveris, sese habeat; ác si planè esset mortuus. Si Superior ipsi aufert omnia quæ habet, eumque omnibus bonis spoliat: vestes ipsi adimit pretiosas; ac loco earum centones reddit, se ut statua gerat, quæ patitur se in quemvis transferri locum, & quovis habitu indui: Si contemnitur: si reprehenditur: si in locum, qui ipsi non placet, mittitur: si quæ non vult audit: si cibi insipidi & ingrati apponuntur: atq; instar stulti huc illuc trahitur: sit ut statua, neq; ullum de se det impatientiæ & indignationis signum.*

Apud sanctũ Andream in monte di Caballo Romæ, Octavianus Pater Novitio, cùm expiarentur, dixit: *Vade & in hoc stercore te voluta, sicque domum perge. Novitius* verè Suita *se in cœno huc illuc versat, sicq; Epicuri de grege porcus domum redit, cunctis eum videntibus risum exhibens. Quem, ut Rector vidit, eum quid actum esset, interrogat, & re cognitâ, ait: Vade ad Sartorem, teq; novis vestimentis indui cura. Hoc enim promeruit obedientiæ tuæ virtus.*

Lãdspergæ Christoph. Zieglerus Novitio tradit rapas & arbores teneras, & ait: *Vade insere eas terræ, radicibus sursum erectis, ramis autem in terræ profundum demersis. Frater vadit, sed ut natura postulat, radices terræ, ramos aëri mandat. Huius pœnitentia erat dicere: non quæ Natura, vel mea ratio jubent: sed Superioris mandata exequenda sunt: ac in refectorio plantulas ac rapas ter circumportare.*

Quidam frater Veronæ laborabat imbecillitate stomachi. Cui Medicus ordinavit, ut Zingiber manè comederet, vesperi verò vnguento, quód ei exhibuerat, ventrẽ circa umbilicũ inungeret. *Minister verò suspicans Fratrẽ illum stomachi infirmitatem simulare, modò ut jejunij temporibus, carnis esus ipsi concederetur, infirmo ait: Non Medico, sed mihi vovisti obedientiam. Hoc ergo vnguentum comede, & te hoc zingibere vnge, usq; dũ sanguis effluxerit. Frater obtẽperat. Minister verò eius obedientiã*

mirum

mirum in modum Rectori commendat, qui etiam deinde novitio non solùm carnes vitulinas, sed capones & gallinas dandas præcipit.

Vt autem Novitij Iesuitæ rectiùs, quænam sit illorum obedientia, intelligere possint, ijs in musæis & cubilibus ob oculos huiusmodi imagines ponunt. Est in medio picturæ puer, qui dorsum incurvat, quo humeris impositam fert trabem, cui inscriptum est: *Fortiter.* Portat deinde Cytharam: quâ volunt obedire debere eum *hilariter.* A dextra illius assurgit catulus: ut obediat *velociter.* Pectus gerit apertum; ut obediat *toto corde*, propriâ voluntate abiectâ: vel certè Superiori totâ traditâ. Os tenet clausum: ut obediat *sine murmure.* Baiulat res viles & abiectas: ut obediat etiam *in rebus sensibus repugnantibus.* Pedibus fert ocreas, ut obediat *constanter.* Ambabus manibus vasa tenet: ut obediat *sincerè* seu *integrè.* Aures habet obseratas: ut obediat in ijs, *quæ ipsi auditu jucunda non sunt.* Caput inclinat, ut obediat *humiliter.*

Novitij, ut obedire doceantur.

Si quis autem contra has obedientiæ Iesuiticæ formulas, & conditiones peccat, huic pro qualitate delicti pœna iniungitur, quæ ipsis *pœnitentia* dicitur. Verbi gratiâ: Minister mandat Novitio, quem putat esse superbum, ut abeat, & locum secretum (refero illorum pœnitentias, uti eas faciunt, mihi igitur venia detur, si quæ minùs modesta videntur: Nolo enim Iesuitarum vel verba vel facta mutare, sed res illorum, quales sunt, verè demonstrare) aut caligas decrepitorum excrementis repletas, aut matulas, aut etiam alia vasa immunda expurget. Novitius sentiens istas res sensui suo repugnare, se excusat, murmurat, aut etiam operam suam denegat. Huius pœnitentia est coram Fratribus, vel prandij, vel cœnæ tempore suam profiteri culpam. Reverendi Patres, dilecti Fratres (dicit in genua proiectus) dico vobis meam culpam, quòd hodiè inobediens fui, neque cloacas vel caligas quorundam expurgavi: quare mihi data est pœnitentia: Primùm ut in refectorio circumeam, vobisq; demonstrem, quomodo me excusaverim, & rebellem declarârim. Tunc horrendum videns, voceque utens stentoria, pedibus quatiens, ait: Nolo hoc facere: non veni ut cloacas expurgem. Quid ad me Magister? quid aliorum caligæ? expurgent illi, qui cæno eas replerunt humano. His dictis in refectorij medio considet, & secum habet caligas lavandas, usque dum cæteri cibum sumpserint, & tenetur abire & iussa exsequi.

Pœna delinquentium.

De hac Obedientia Iesuitica sic à quodam Iesuita Ordinis desertore scriptum est: *Porrò ad perpetuò occultandam; conservandam & augendam superstitionem & idololatriam, bestia hæc catulis suis intellectum, si quem habent, ipsumq; sensum ligat, dum monet & mandat seriò, ut ea, quæ Superior jubet, cùm obedientia perficiant, quæque ipse facit, cæco iudicio pertranseant, non considerantes, an bonum vel utile sit, nécne, quod præcipitur; quandoquidem omnis eiusmodi cogitatio meritum tollit & valorem obedientiæ. Quâ quidem in re Societas Canonistas imitatur pernitiosissimos Pontificis adulatores. Hi enim orbi Christiano quondam persuaserunt, Romanum Pontificem tantæ esse dignitatis & authoritatis, ut, etiamsi ille totum mundum perderet, nemo tamen ex ipso diabolici huius facti vel possit, vel quærere rationem deberet. Sic prorsus, imò multò peius, suos Societas alumnos instituit, cùm docet, quæcunq; Superior iubet, quæque ipse facit, non solùm iudicanda non esse, multò verò minus repræhendenda, sed etiam tamquam bona & sancta, ut Patriarchæ Ignatij verbis utar, præsupponenda: Quo nimirum omnis tandem stultitia, idololatria & superstitio Sanctitatis nomen obtineat.*

Ex literis cuiusdam de obedientia Iesuitica.

Hanc quidem obedientiam vovent ac promittunt Superioribus suis imprimisque Romano Pontifici: Politico verò Magistratui sibi à Deo ordinato sunt inobedientissimi, ut ex sequentibus manifestum fiet.

Excipit quidem Loyola, in omnibus rebus obendiendum Superiori, VBI NON COGNOSCITVR PECCATVM, hoc est, ea, quæ sine peccato com-

Exceptiones Loyolæ de obedientia Iesuitica.

mitti nequeunt. Si quis autem examinet illius Regulã & scripta perpendat, mox intelliget, Iesuitas nihil aliud, quàm vel hypocrisin, vel idololatriam, superstitiones & similia Dei legibus & pietati contraria, præcipere, facere, & aliis, ut similiter faciant auctores, & suasores esse: ac propterea in iis Superiori minimè obedire deberent, vel iuxta ipsius Loyolæ exceptionem.

Deinde præcedentia & sequentia hanc exceptionẽ liquidò ostendunt, cognitionem & probationem mandatorum illis ademptam; dum simpliciter statuunt, quicquid sibi præcipiatur id iustum esse: dumq; apertè fatentur, se cœcâ suâ obedientiâ iudicium suum abnegare, & similes esse vel cadaveri, vel baculo senis, qui ubicunq;, & quacunq; in re eo uti velit, qui eum in manu tenet, ipsi inseruit. Lælius, ut legitur apud Ciceronẽ, narrat, *C. Blosium Cumanum tanti Tiberium Gracchum fecisse, ut quicquid ille vellet, sibi faciendũ putaret, Cumq; Lælius quæreret: etiámne, si te in Capitolium faces ferre vellet? Nunquam, inquit, voluisset id quidem: sed si voluisset, paruissem.* Amicitiæ Blosianæ per quàm similis est Iesuitica obedientia. Nam si Pontifex Rom. vel eorum Generalis vel Reges interficere iusserit, morem gerent. Sed ut nefaria vox est Blosii, sic detestabilis hæc est parendi servitus, cum externa impietate coniuncta.

Blosiana obedientia.

Atq; hoc modo Iesuitæ á Patribus suis stultè persuasi, *Cæcam obedientiam*, sic enim illi vocant, Rom. Pontifici, suisq; Præpositis, sanctè promittere: hoc est, nullam rationem, quantúmvis evidentem, contra id, quod semel animo imbiberunt, admissuros se iurare cogũtur: Atq; ita clausis oculis & animis obfirmatis contra veritatem, & suo & aliorum maximo malo, luctantur.

DE VOTO CONTINENTIAE PERPETVAE IESVITARVM.

DE hoc voto Regula 28. sic habet: *Quæ ad votum castitatis pertinent, interpretatione non indigent, cùm constet, quàm sit perfectè observanda, nempe enitendo* angelicam puritatem imitari, & corporis & mentis nostræ munditia. Ex his patet, nõ sufficere Loyolæ eam esse puritatem, quæ in hac vita in hominem cadere potest: sed exigere Angelicam. Requirit igitur maiora viribus humanis & impossibilia suis discipulis imponit.

Regulam etiam habent Iesuitæ, *Ne permittant, ut fœmina aliqua ipsorum vel domus, vel Collegia ingrediatur. Si autem quædam ingressa sit Ianitoris incuriâ, mox pulverem eiiciant, ne illius tactu inquinentur.* Aliam item: *Vt ambulantes per plateas oculos à fœminis avertant. Si quæ fœmina ad ianuas illorum pulset, porta ipsi non aperiatur: sed per cancellos Ianitor eam audiat, & paucis absolvat: non in Collegium illam intromittat: Si autem petat Confessarium, ad templum remittatur, & Confessarius averso vultu & sellâ ab ipsa diversâ, per cancellos confessionem eius excipiat: neque solus ad audiendum eius confessionem descendat, sed à longè stet Socius, qui quidem illos non audire, sed tamen videre possit, Ne quid aliud quàm confessionem tractent.* Tantæ enim sunt puritatis & castitatis, ut etiam in templo publico Iesuita non ausit sibi & suæ carni confidere, ut solus fœminæ confessionem excipiat.

Commendant quidem Patres Iesuitarum discipulos suos ob insigne castitatis & continentiæ donum: iactantes, habere se iuvenes & adolescentes formâ, vultu & robore præstantes, tantæ tamen continentiæ esse, ut ne igniculum quidem carnis in ipsis per confessionem animadvertere possint: Vocantes etiam suos Angelos terrestres, qui Dei gratiâ ceu cultro, omnem carnis fomitem præsciderint, ut iuratam facilè possint præstare continentiam. Si quis autem Iesuitis larvam hypocriticam detrahat, eos in corde longè aliud sentire, quàm

re, quàm quod verbis loquuntur videbit: contrarium etiam testantur cives & rustici, totúsque adeò mundus, quemadmodum Hasenmullerus aliquot exemplis capite sexto declarat.

DE QVARTO IESVITARVM VOTO, QVO SE PONTIFICI ROMANO PECVLIARITER MANCIPANT ET OBSTRINGVNT.

QVartum Iesuitarum Votum Professorum est: hoc est, illorum, qui iam in omnibus Iesuitarum institutis probati, perfecti inventi sunt, & Pontificiã cyclopędiam absolverunt: exindeq; *Patres* vocantur. Ignatius Loyola enim Generalis illorũ factus, primos illos 10. Patres, quos supra nominavimus, atq; adeò etiã illos sequẽtes, coëgit non solũ sese triũ simplicium votorũ vinculo obligare: sed etiam sese totos corpore & animâ, in rebus fidei & morum, specialiter Papæ devovere, & eius se servitio sub sui damnatione mancipare, si vel in minimo vel maximo religionis ac fidei articulo, á Pontificis Rom. placitis & decretis deficerent, vel aliud quàm ille sentirent: vel diversum ab eius canonibus statuerent. Vt igitur reliqui Iesuitæ omnes, qui non sunt *Professi*, ab arbitrio Generalis hæreant, ita omnes eorum *Professi*, ac ipse quoq; Generalis, á Pontificis Romani nutu dependent, iurantq;, se in omnibus ipsi obsequium præstituros, quæcunq; in illos præsumat vel statuat, atq; etiam ad quascunq; fidelium & infideliũ terras Papæ ipsos mittere placuisset, eò sine ulla tergiversatione atq; adeò sine ulla nõ modò mercede, sed ne viatici quidẽ petitione ituros; ideoq; etiã *Missionis* votũ appellatur. Et hoc speciali vel extraordinario voto à reliquis omnibus Monachis & Clericis differunt: qua de causa etiam Papa eos, ceu pupillam oculi sui custodit, & ut corpus suum tuetur, alit, nutrit, auget & ditat, nec non extraordinarijs privilegijs, liberalissimè donat, magno cum totius Cleri Romani damno ac detrimento. Hi sunt Pontificis Romani molossi & canes venatici, quos robustus iste venator Antichristus, ad indagandos Evangelicos & verè fideles emittit, ut eos capiat, dilaniet ac devoret. Hi sunt, qui instar proditorum & exploratorum totam Germaniam perreptant, ut Germanos sub iugum Pontificium redigant; & in eo toti sunt, ut Germania in pristinum statum reducatur. Hi sunt, qui Germanorum iuratos hostes in perniciem eorum instigant & incitant: qui manus Pontificum Romanorum ad sanguinem innocentum effundendum armant: qui eorum aures his clamoribus opplent, *Ecclesiam Romanam & Apostolicam sedem interituram, nisi Germanorum Principum nomen & ditiones deleantur & exstirpentur*: qui prodigiosis mẽdacijs Evangelicos & orthodoxos corã Principibus Pontificijs prægravant, eos seditionum, rebellionum, conspirationum & aliorum scelerum insimulant, & in odium Principum adducunt: à quibus sanguinolentæ conspirationes & coniurationes non tantum contra Germanos, sed contra omnes orthodoxos in cunctis provincijs fabricantur, ut in titulo de doctrina Iesuitarum prolixè indicabitur.

Hoc quarto voto Iesuitæ à reliquis clericis differunt.

Formula autem quarti huius voti, quam decẽ primi huius Societatis Patres cum suo Ignatio Loyola Paulo III. Papæ obtulerunt, quamq; Papa Iulius III. repetivit & confirmavit, ita ad verbum habet: *Quicunque in Societate nostra, quam Iesu nomine insigniri cupimus, vult sub crucis vexillo Deo militare, & soli Domino atque Romano Pontifici, eius in terris Vicario, servire, post solemne perpetuæ castitatis votum, proponat sibi in animo, se partem esse Societatis, ad hoc potissimum institutæ, ut ad profectum animarum in vita, & doctrina Christiana, ad fidei propagationem, per publicas prædicationes & verbi Dei ministerium, spiritualia exercitia, & charitatis opera,*

Formula quâ se Iesuitæ Pontifici Rom. quarto hoc voto obstringunt.

& nominatim per puerorum ac rudium in Christianismo institutionem, ac Christi fidelium, in confeßionibus audiendis, spiritualem consolationem præcipuè intendat: curetque primò Deum, deinde huius summi instituti rationem, quæ via quædam est ad illum, semper ante oculos habere, & finem hunc sibi à Deo propositum totis viribus assequi. Vnusquisque tamen secundùm gratiam, sibi à Spiritu Sancto subministratam, ut vocationis suæ proprium gradum; ne quis fortè zelo utatur, sed non secundùm scientiam. Cuius proprij cuiusque gradûs, judicium & officium, discretio ac distributio tota sit in manu Præpositi seu Prælati, per nos eligendi, ut congruus ordo servetur, in omni benè instituta communitate necessarius. Qui quidem Præpositus, de consilio Sociorum, constitutiones ad constructionem huius propositi, nostro fini conducentes, in consilio, condendi auctoritatem habeat: maiori suffragiorum parte, semper statuendi jus habente. Consilium verò statuatur esse in rebus quidem gravibus, ac perpetuis, maior pars totius Societatis, quæ à Præposito commodè vocari potuit: In levioribus autem & temporaneis, omnes illi, quos in loco, ubi Præpositus noster residebit, præsentes esse contigerit. Iubendi autem jus totum, penes Præpositum erit.

Sciant omnes Socij, & non solùm inprimis professionis suæ foribus; sed quoad vixerint, quotidiè animo volvant: Hanc Societatem universam, & singulos, sub Sanctißimi Domini nostræ Papæ, & aliorum Romanorum Pontificum successorum eius fideli obedientia Deo militare. Et quamvis Evangelio doceamur, & fide orthodoxa cognoscamus, ac firmiter profiteamur, omnes Christi fideles Romano Pontifici, tanquam capiti, ac IESV CHRISTI *Vicario subesse: ad maiorem tamen nostræ Societatis humilitatem, ac perfectam uniuscuiusque mortificationem, & voluntatum nostrarum abnegationem, summoperè conducere judicavimus, singulos nos, ultra illud commune vinculum Speciali voto astringi: ita ut quicquid Modernus aliijq; Romani Pontifices, pro tempore existentes, jusserint, ad profectum animarum & fidei propagationem pertinens, & ad quascunq; provincias nos mittere voluerit, sine ulla tergiversatione, aut excusatione, illicò, quantum in nobis fuerit, exequi teneamur: sive miserit nos ad Turcas, sive ad quoscunq; alios infideles, etiam in partibus, quas Indias vocant, existentes: sive ad quoscunq; hæreticos, sive schismaticos, seu etiam ad quosvis fideles.*

Quamobrem, qui ad nos accessuri sunt, antequam huic oneri humeros supponant, diu multumque meditentur, an tantum pecuniæ spiritualis in bonis habeant, ut turrim hanc juxta consilium Dominicum, poßint consummare, hoc est, an Spiritus sanctus, qui illos impellit, tantum illis gratiæ polliceatur, ut huius vocationis pondus, illo adjuvante, se laturos sperent. Et postquam, Domino inspirante, huic IESV CHRISTI *militiæ, nomen dederint, diu noctuque succincti lumbos, & ad tam grandis debiti solutionem, prompti esse debebunt. Ne quæ autem poßint esse inter nos Mißionum ac Provinciarum huiusmodi aut ambitio vel detrectatio: profiteantur singuli, se nunquam directè aut indirectè de huiusmodi mißionibus, quidquam cum Romano Pontifice curaturos: sed omnem hanc curam Deo & Pontifici ipsi, tanquam eius Vicario, & Societatis Præposito dimissuros. Qui quidem Præpositus, sicut cæteri, etiam profiteatur, se nihil de suîmetipsius mißione, in alterutram partem, nisi de Societatis consilio, cum dicto Pontifice esse curaturum. Voveant singuli se in omnibus, quæ ad regulæ huius nostræ observationem faciunt, obedientes fore Societatis Præposito. Ille autem jubeat ea, quæ ad consecutionem propositi sibi à Deo & à Societate, finis, cognoverit esse opportuna. In prælatione autem sua, benignitatis ac mansuetudinis, Charitatisque Christi, Petri, Paulique formulæ semper sit memor, & tam ipse, quàm consilium ad normam hanc aßiduè spectent: & nominatim commendatam habeant institutionem puerorum, ac rudium in Christiana doctrina, decem Præceptorum, atque aliorum similium rudimentorum: quæcunque secundùm circumstantias personarum, locorum ac temporũ illis congrua videbuntur. Est enim maximè necessarium circa providentiam huius rei, diligenter Præpositum, & consilium invigilare: cum & in proximis ædificium fidei, sine fundamento nõ poßit consurgere, & in nostris periculum sit, ne ut quisq;*

erit

erit Doctior, ita provinciam hanc, tanquam primo aspectu minùs speciosam, forsitan detrectare, conetur: cùm tamen revera nulla sit fructuosior, vel proximis ad ædificationem, vel nostris ad charitatis & humilitatis officia simul exercenda. Subditi verò tum propter ingentes Ordinis utilitates, tum propter nunquam satis laudatum humilitatis assiduum exercitium, Præposito in omnibus ad institutum Societatis pertinentibus parére semper teneantur, & in illo Christum, veluti præsentem agnoscant, & quantum decet, venerentur. Cùm autem experti fuerimus, jucundiorem, puriorem & ad proximi ædificationem aptiorem esse vitam, ab omni avaritiæ contagione quàm remotissimam, & Evangelicæ paupertati quàm simillimam: cumque sciamus, Dominum nostrum Jesum Christum, servis suis regnum Dei solum inquirentibus, necessaria ad victum & vestitum esse subministraturum, voveant singuli & universi, perpetuam paupertatem, declarantes quod non solùm privatim, sed neque etiam communiter possint pro Societatis sustentatione, aut usu, ad bona aliqua stabilia, aut ad proventus seu introitus aliquos, jus aliquod civile acquirere, sed sint contenti usu tantùm rerum, sibi donatarum, ad necessaria sibi comparanda, recipere. Possint tamen habere in Universitatibus Collegium, seu Collegia habentia reditus, census seu possessiones, usibus & necessarijs studentium applicandas, retentâ penes Præpositum & Societatem omnimodâ gubernatione, seu Superintendentiâ, supra dicta Collegia, & prædictos studentes, quoad gubernatoris, seu gubernatorum ac studentium electionem, ac eorundem admissionem, emissionem, receptionem, exclusionem, statutorum ordinationem, circa studentium instructionem, eruditionem, ædificationem ac correctionem, victus vestitusque eis administrandi modum, atque etiam omnimodam gubernationem, regimen & curam. Sic tamen ut neque Studentes, dictis bonis abuti, neque Societas in proprios usus convertere possit, sed studentium necessitati subvenire. Qui quidem, post cognitum in spiritu & literis eorum profectum, & post sufficientem probationem, in Societatem nostram admitti possunt. Socij omnes, quicunque in sacris fuerint, quamvis beneficia Ecclesiastica, aut eorum reditus non habeant: teneantur tamen singuli privatim ac particulariter, & communiter, ad dicendum officium, & secundùm Ecclesiæ ritum.

Hæc sunt, quæ sub præfati Domini nostri Pauli, & Sedis Apostolicæ beneplacito de nostra professione, typo quodam explicare potuimus. Quod nunc fecimus, ut summatim sumptione hac informaremus tum illos, qui nos de nostro vitæ instituto interrogant: tum etiam posteros nostros, si quos, Deo volente, imitatores unquam habebimus huius vitæ. Quam cùm multas magnasque habere difficultates fuerimus experti, opportunum judicavimus etiam statuere, ne quis in hac Societate recipiatur, nisi diu ac diligentissimè fuerit probatus cùm prudens in Christo, & vel doctrinâ, seu vitæ Christianæ puritate apparuerit conspicuus: tunc demùm admittatur ad IESV CHRISTI *militiam, qui tenuibus cœptis nostris favere dignetur, ad gloriam Dei Patris, cui soli semper decus & honor in secula, Amen.*

Hanc formulam, ceu pium, sanctum ac spiritualem profectum, Apostolicâ auctoritate, ex certa scientia approbavit, confirmavit & benedixit, ac perpetuæ firmitatis munimine roboravit: ac sub sanctæ Sedis Apostolicæ protectione suscepit Paulus Tertius Anno Domini 1540. Quinto Calend. Octob. Pontificatus sui anno sexto.

Iesuitæ igitur hac in parte non dissimiles sunt L. Flacco: ut enim, Cicerone teste, legem ille iniquissimam de Sulla tulit, ut omnia quæcunque ille fecisset & dixisset, rata essent: sic Iesuitæ nullâ pietatis, nullâ æquitatis, nullâ iuris ratione habitâ, id & approbandum & exequendum esse ducunt, quod à Pontifice Rom. vel à Generali suo mandatum & iniunctum ipsis fuerit. At verò se homini alicui, præsertim Antichristo, sic obligare, ut omnia eius iussa accuratiùs obserues, quàm ipsius Dei mandata, & quidem ita, ut te compares quasi corpus mortuum, sic enim loquuntur Iesuitæ, aut nervis alienis mobile lignum, id partim superstitiosi est hominis, partim trunci & stipitis.

Iesuitæ similes L. Flacco.

CAPVT IX.

NOTAE ET ANIMADVERSIONES AD REGVLAS IESVITICAS.

Iesuitæ Regulas suas verbo Dei præferunt.

HAS autem suas Regulas & Constitutiones Ignatij Loyolæ Hispani militis Dei verbo & Christi Evangelio longissimé præferunt. Si quis enim in legem Dei peccat, vel conciones sacras negligit, nihil is delinquere videtur Iesuitis, aut peccatum eius veniale est: sin veró peccat in Iesuitarum Regulas, hic ex illorum sententia mortale crimen committit. Hinc *Iesuita Sacerdos,* inquit Hasenmullerus, pag. 115. *nomine Henricus, alumnorum Scholasticorum Principis Bavariæ in Albertino contubernio Ingolstadij, Regens & Oeconomus, Anno 1584. in septimana sancta, quæ ultima dicitur jejunij, die Veneris suis discipulis dixit: Per hoc sacrum jejunij tempus libenter audivistis historiam Passionis Christi ex quatuor Evangelistis: fecistis multas pænitentias vigilijs, jejunijs, orationibus, peregrinationibus, cilicijs, ferulis & flagellis, quibus vos Christo conformâstis, eius passionem adimplevistis, & pro peccatis vestris satisfecistis: sed dico vobis, nihil ista omnia vobis proderunt, si non juxta præscriptum nostri Superioris cras omnes & singuli peccata vestra confessi fueritis, & Sacramentum more Catholico sub una specie sumpseritis. Quia hæc sancta mandat Ecclesia Romana, quam in omnibus audire debemus. Libenter audire conciones multas, & libenter ac sæpiùs legere sacram Scripturam, id profectò non est signum boni Catholici, sed potius hæretici, qui se istis rebus, ceu simia nuce, delectant. Verus autem Catholicus non multùm delectatur concionibus, quæ citò ceu ventus transeunt, neque lectione capitur Scripturæ, siquidem ea mortua est litera, quam non intelligit: sed unica eius voluptas est multas audire Missas & sæpiùs confiteri. Hæc qui negligit & contemnit, gravius peccat, quàm qui in omni vita sua nullam unquam concionem audivit, nec Biblia vidit.* Cúm autem exhortationem finivisset, eumque (mihi enim inquit Hasenmullerus familiariter notus erat) interrogâssem, unde ista probaret? Respondit breviter: *Audi*, inquit, *sacra mater Ecclesia Romana sic statuit, cui si non simpliciter obedivéris, bonus Catholicus non eris.* Addidit præterea, *Ecclesia Romana, non verbum, verbum, aut Scripturam, Scripturam, ut vos facitis Lutherani hæretici, sed Missam & Confessionem inculcat. Hanc ergo audiamus: quia hæc est magistra: est viva Dei litera: ipsa Lex: illa autem est litera mortua, nihil contra Ecclesiæ Romanæ authoritatem decernens, ut nec filia contra matrem, nec servus vel discipulus contra dominum & magistrum suum.*

Inter ea quoque, quæ in Regulis Iesuiticis notanda occurrunt, duo videntur esse non contemnenda: Prius est de religionis, seu potiús superstitionis suæ propagatione: Alterum instituti sui spectat œconomiam, seu administrationis ordinem, utrumque ad certi cuiusdam & latentis instituti, cuius in his Regulis sæpissimé mentionem faciunt, promotionem tendere, omnes, qui scripta illorum cum operibus conferent, facilé intelligent.

Potestas Iesuitarum supra Reges est.

Verúm ne quis ea, quæ in illis Regulis proponuntur, tanquam levia, aut non talis momenti esse temeré iudicet, ut ijsdem refutandis & debellandis plurium animos & operas, ijs occupare necesse sit, tantum hoc ab eodem expetitur, ut potestatem, quam illi in potentissimos orbis terrarũ Reges, Principes & Respub. artibus hisce usurpârunt, aspiciat, & in domos professas, Collegia, domos probationũ, seminaria & residentias, Oratoria (quæ non templa, sed regiæ sunt, supellectilibus aureis, argenteis, sericis alijsque supra fastum Babylonicum ornamentis ditata, maximisque redditibus dotata, oculos intendat: confestim videbit, illorum

bit, illorum zelũ non ullius Regis aut Principis territorio circumscribi, sed eos ordini suo universum orbis globum ad occupandum, & libidini subiugandum, non ad veritatem propagandam proposuisse; itáque sub Titut. primo in Summario Constitutionum, versiculo 3. ita scribitur: *Nostræ vocationis est diversa loca peragrare & vitam agere in quavis mundi plaga, ubi majus Dei obsequium & animarum auxilium speratur.* Sic enim sonus eorum Româ exivit in universum mundum, per totam Italiam, Siciliam, Sardiniam, Hispaniam, Africam, Indiam, Orientalem, Occidentalem, in Præsiliam Mexicanam, in ipsas insulas, in Galliam, in Belgium, Germaniam superiorem & inferiorem, Austriam, Poloniam aliasq; quasvis regiones citra ullum Territorium aut iurisdictionum respectum, etiam in cœlum more Gigantum manus impuras extensuri, nisi gladio oris sui altissimus illos decurtaret. Quod non iniuria se facere ducunt, cùm Generalem suum loco Christi, qui sine ulla termini præfinitione in cœlis & in terra Dominus est, obedientiâ cæcâ colendum & honorandum esse statuant. Adeo ut etiam liberos invitis parentibus plagiarij illi abducant, ad quod cum blasphemia impuri illi, Christi doctrinâ abutuntur, ut videre est d. tit. vers. 88. ubi notanda & examinanda est illa quæstio cùm improbos illos ambitio & avaritia usq; ad extremos orbis fines pro superstitione, imó tyrannide Romanâ propaganda impellant; Quid veris Christianis incumbat ad Regnum Dei per universum, mundum propagandum & an ulla terminorum circumscriptio illos ab officio charitatis Christianæ impedire debeat; Item an seminaria pietatis, apud vicinos propagandæ licita, & satis diligenter ab orthodoxis exculta, item annon horum defectus noceat non solũ conservationi, sed & propagationi Regni Christi, id est, veræ pietati & unioni Christianæ, item annon horum vigilantia & prudentia quorundam Evangelicorum negligentiæ & oscitantiæ meritó exprobari possit.

Secundó inter alios, versiculus 31. cum quibusdam sequentibus de obedientia diligenter examinandus esse videtur, quia in illis Iesuitæ, ut fidissimi Antichristi ministri, se supra Deum, eiúsque verbum & ipsam denique æquitatem naturalem extollunt, statuentes quemcunq; Superiorem Christi loco agnoscendum & reverendũ esse, & voluntatem ac iudicium suum, cum eo quod Superior vult & sentit in omnibus, ubi peccatum non cernitur omninó conformandum, &c. non repugnando, non cõtradicendo, nec ullâ ratione iudicium proprium ipsius iudicio contrarium demonstrando, sed sinere se debere per Superiores suos ac si cadaver essent, baculúsque senis, ita se illorum nutu & voluntate regi.

Quisque Iesuita Christi loco habendus.

In quo primùm observandum est, & si inibi verbis *quemcunque superiorem, &c.* utãtur, non ideo eos loqui de Christiana & legitima obedientia Regibus & Principibus, qui Vicarij Christi in hoc mundo sunt à subditis debita; sed de ea, quam per suos sectarios suis Superioribus præstandam esse volunt, eum supra Deum, supra Reges & Principes extollendo, imó eosdem, licet unctos Dei, pedibus calcando iugulum eorum, si usus sectæ suæ requirat, perfectæ suæ obedientiæ ministros & discipulos præscindendo. Præcepta scelerati hominis, æternis divinæ & incorruptibilis sapientiæ mandatis præferendo, sic ut his repugnantes, dummodo illis pareant, pro perfectæ obedientiæ filijs habeant, qui veri Dei mandatis obediunt, & humanis traditionibus repugnant, eos pro rebellibus & seditiosis proscindant, imó ipsos Reges & Principes ob non servata superioris sui mandata, Regnis, Principatibus & subditis, ipso iure excidisse, subditos ab omni obedientia respecta legitimorum suorum magistratuum solutos esse.

An non hanc obedientiam, *perfectam* scilicet, Regibus liberis (ij enim qui poculo abominationum inebriati sunt difficilè hæc intelligunt) aliter, quám hactenus fuit, suísque coloribus depingendam & commendãdam esse sanæ doctri-

næ ſectatores iudicaverint, exemplis perfectæ illius Ieſuiticæ obedientiæ in lucem prolatis, ut ſcorti illius magni probrum omnibus innoteſcat, & filius ille perditionis tandem omnium ope & conſilio deſtruatur, ſecundùm Dei zelotis mandatum.

In cap. I. quo Regulæ communes traduntur, verſ. 30. obſervatione dignum eſt, quo præcipitur, ut aliæ de aliis nationibus bene ſentiant, & nemo bella vel contentiones inter Chriſtianos Principes in colloquium inducat; hîc Ieſuitarum qui præcipuæ omnium factionum, ſeditionum, bellorũ, rebellionúmq; & ſcelerum faces ſunt, artes & machinationes ab omnibus veritatis amatoribus ſublægendæ, communicandæ & velut in tabella exhibendæ, ut Reges & Principes ſibi ab illa Leonum Romanenſium colluvie queant ociùs & priuſquam cum illis pereant, vigilantius caveant.

Monopoliorum Ieſuiticorum induſtria cap. 4. de Admittendis verſ. 33. oſtenditur, quibus perfectius delineandis, non inutile videtur poſſe impendi ſtudium.

Cùm verba ſint notæ rerum, neque hæ ſine illis rectè intelligi poſsint, ſemper ab omnibus commendatum fuit, ut qui res perfectè cognoſcere vellent, verborum proprietatibus prius operam darent, Ieſuitæ more ſuo in cap. 8. literarum ſtudiis verſ. 51. non ante Hebraicæ linguæ ſtudium iuventuti permittunt, quàm cum in Theologiæ facultate mediocriter eruditi ſint, ut nimirum adverſus veritatis ſalutarem cognitionem quæ per exactam linguæ ſanctæ ſcientiam ex verbo Dei perfectè hauriri poteſt, ſophiſticæ Theologiæ antidoto prius præmuniri poſsint. Ita veritatis ſimplicem viam cavillationibus ſuis obſtruunt.

Quæ ipſorum prævaricatio clariùs oſtenditur ex verſu ſequente, ubi ſummi Philoſophi ſcripta commentariis orthodoxorum illuſtrata, non aliter à ſophiſtis ſuis legi volunt, niſi quatenus Theologiæ ſcholaſticæ ſubſervire poſsint.

Quód 54. verſu eodem capite traditur, notatu & obſervatione digniſsimum eſſe videtur, ad unionem (quâ res parvæ creſcunt) inter Socios conſervandam, videlicet, ut ingeniorum licentia in opinionibus novis, vel introducendis vel ſectandis, omnibus modis certâ aliquâ lege coerceatur, hac enim facilè veritas & Reipublicæ tranquillitas perturbantur, & intervertuntur. Quod ſi eâdem operâ Theologiæ Scholaſticæ Profeſſoribus præcepiſſent, ut veritatem utriúſque Teſtamenti omnibus novis opinionibus, quibus pſeudoChriſtiani illam infecerunt, diligenti veritatis perſcrutatione, repurgarent, ſynceriùs illi agerent.

Verſiculo ſequente 56. præcipitur ut diligens adhibeatur cura ne deſint operarii, qui confeſsionibus audiendis ſint idonei, utq; ad id caſibus conſcientiæ operam dent; haud dubiè in eum finem ut conſcientiarum tortores eò crudelius piorum mentes excruciare & ad varia pœnitentiarum genera carnifices adigere poſsint, hîc confeſsionum Ieſuiticarum artes & fines detegendi.

Inter alia & id notari poteſt, quod capite 1. verſ. 8. de officio Rectoris traditur, quod etſi ſeveriſsimæ ſint leges obedientiæ, non tamen Rectorem, authoritate ſibi ad eam tuendam conceſsâ ubiq; & ſemper uti debere, quod appellant in virtute obedientiæ iubere, ne ſcilicet non obediendo authoritas vileſcat: Nec Romani quoque niſi ex graviſsima cauſa imperio utendum eſſe cenſebant, utiliùs eſſe rati, ut res agantur authoritate ſuadendi magis, quàm iubendi poteſtate.

Quòd conſcientiæ rationem à ſuis Rectorem exigere volunt, cap. 3. verſ. 22. Tit. Regulæ Rectoris, eò iniuſtius videtur, quod Deus ipſe ſibi καρδιογνωσίαν reſervavit, ita in cœleſte regnum involantes, non contenti terreno; ſicuti & id abſurdiſsimum videtur, quod eodem cap. verſ. 26. cum ſequentibus de pœnitentiarum generibus additur. Quid autem rationem conſcientiæ reddere appellitent, id

tent, id in instructione ad reddendam conscientiæ rationem iuxta morem Societatis docetur, his verbis: *Totam*, inquit, *animam suam integrè manifestam faciat nullam rem celando, quæ Dominum universorum offenderit.*

Arcani sui tegendi & alieni revelandi ratio ostenditur versu trigesimo quinto eiusdem capit. ubi literas in Collegio ad exteros vel ab exteris ad Collegiatos scriptas, diligenter Rectori legendas committit, quo etiam referenda regula tertia Ianitoris, quâ præcipitur, ut literæ omnes & schedulæ, quæ domesticis mittuntur, Superiori tradantur, ita ut ne ij ad quos mittuntur, intelligant eas esse acceptas.

Improbum atque impudentiæ plenum est, quòd in opinionum diversitatibus, Theologiæ Professores ad constitutiones suas, nō autem ad sacras literas remittant: unde etiam ex duobus alterum verum esse necesse est, ut nimirum sacras literas nō habeant pro norma veritatis, vel institutum suum non ad Regnum Dei, sed Antichristi Tyrannidem promovendam tendat.

Mirum est quod capit. 6. eiusdem tituli vers. 64. præcipitur, de deposito pecuniæ nullo recipiendo, nisi fortè nimis sibi durum fore putent, reddere quod semel acceperint.

In examine recipiendorum, quod de quinque impedimentis essentialibus scribitur, nimirum quòd inprimis ita sint interrogandi, ut ea impedimenta esse quæ à Societate excludunt, qui recipi se volunt, non intelligant, ne verum occultandi occasionem accipiant, in eo certè illorum ingenij dexteritas manifestatur.

Probationum regulæ, secundùm quas magistri Novitiorum eosdem primâ, secundâ & tertiâ probatione, examinare debent diligentißimè inquirendo.

Regula, quæ tit. de Magistris Novitiorum capite secundo, vers. quinquagesimo primo de consuetudine condiscipulorum traditur, observatu dignißima est, & talis, ut in omnibus Collegijs ubi profectionis ratio habetur, exactißimè servanda: id quoque rectè monitum videtur, quod ingeniorum delectu magis boni communis ad gloriam Dei, quàm particularis cuiúsque ratio habenda sit.

Ad magnitudinem quoque secularis Iesuitarum potentiæ pertinet, exactißima illa per universum orbem *Correspondentia*, cuius utilitas & forma repræsentantur in Titulo de formula scribendi, ubi versu primo dicitur, quòd commercium frequens literarum inter inferiores & superiores, maximè ad unionem in Societate servandam faciat, ad audienda ea, quæ ex varijs locis ad ædificationem, & eorum, quæ geruntur cognitionem adferuntur, & ostenditur in sequentibus versiculis, quibus modis illud commercium sit exercendum. Verum vers. vndecimo, manifestè apparet, eam correspondentiam non ad domorum & Collegiorum suorum statum cognoscendum tantùm pertinere, sed ad ipsius status politici arcana scrutanda: additur enim, ut totius provinciæ statum benè explicent & suppleant, si quid intellexerint, quod Superiores domorum Collegiorum minùs declaraverunt, & in universum ita scribere debēt, ut generalis omnium rerum, omniumque personarum ac provinciarum statum, quoad eius fieri poßit, ante oculos habeat. Quis quæso nunc Iesuitas exactißimos omnium rerum exploratores & perrimatores esse negaverit? cùm hæc ipsi suis scriptis fateantur. Quis nunc negaverit Iesuitas sub prætextu religionis regna & imperia scrutari & petere?

Verum cùm tantam vaferrimi hi veteratores ex sola correspondentia utilitatem ad unionem inter Romanenses tuendam, sentiant, non abs re est, quòd illi qui Reges & Principes Romanenses in sua manu habent, ijsdem persuadeant, ut gravibus propositis pœnis, Evangelicos, ab illo literarum commer-

cio absterreant, hoc enim medio illis sublato, neq; de communibus periculis, neq; de artibus & machinationibus quæ in illos consuuntur, invicem præmonere penitus possunt, nec mutuis consilijs & ope iuvari: deinde si correspondentia Iesuitis Tyrannidis Romanæ propagatoribus ad unionem suam longè latèque propagandam & diffundendam summè sit utilis; consequitur, ut eiusdem defectus, Evangelicis & liberis Statibus maximas haud dubiè adferat incommoditates, ijsdemq; ob id per coniuratos Romanēses prohibita, ut ita rebellium gentes internis discordijs relinquerentur, illisq; piscatio illa hominum in aquis turbatis eò liberior remaneat, qui in tenebris ambulant, lucem oderunt: huius communionis & commercij Christiani utilitas, quia tanti momenti est, pro concionibus & scriptis publicis pro dignitate omnibusque & singulis tam Regibus, Principibus & Magistratibus Christianis & liberis, quàm Rectoribus & Professoribus veritatis commendanda est, ut Antichristi fraudibus retectis, Ecclesiæ Christi adversus eas tēpestivè & fortiter caveri, & locustarū & viperarū illarum agmina, in puteum abyssi, unde prodierunt, repelli & præcipitari queant ocyus possint: tantine semper erunt privata (quæ in publicorum neglectu periclitantur, neque extra eorum tutelam salva esse possunt) ut tolerabilius esse credatur, in publicis perire privata, præ nimio privatorum studio malè publica curando, quàm ad modicum privatis simultatibus & actionibus suspensis, pro salute publica adversus communem hostem vigilare, & in publicis privata tueri.

Notandum quoque est, quod de Præfecto Rerum Spiritualium statuitur, ut nimirum secundùm cognitionem instituti Societatis zelo magno diligenter illud promoveat & tepidos exhortetur, &c. tanta enim est plurium oscitatio, ut neq; frigidi neq; calidi, nulloq; affectu aut commiseratione ducantur, modò sibi benè sit, qua in re quàm necessarium sit charitatis doctoribus, tepiditatem & oscitantiam illam non tantùm charitate Christianâ, sed & viris bonis indignissimam, decantare, omnes perpendere velim, qui se eiusdem Christi membra esse sciunt & profitentur; an autem minimum hominis membrum dolere possit, citra totius corporis sensum?

Quòd autem institutum Iesuitarum non tantùm ad privatæ rei amplificationem & magnitudinem, sed ad omnia totius orbis regna sub Romanæ Sedis iugum reducenda, tendat, supra ostensum est: verùm quod contra nullos maiore odio quàm adversus hæreticos & Septentrionales ferantur, ex eo constat, quòd in Catalogo Missarum & Orationum ad finem præcipitur, ut frequentia offerantur sacrificia & circumvolutentur Rosaria, pro Septentionalium & hæreticorum reductione: hoc cum multos ex illis lateat, aut si ijsdem notum esse possit, non satis sibi ab eo caveant, movendi & seriò hortandi esse videntur, ut animicidas maiore quàm antè odio prosequantur, ac Duplum illis iuxta doctrinam D. Iohannis Apocal. 18. retribuant.

Operarios, quibus ex obedientia confessionis audiendi sanctū munus committur, in tit. Regulæ Sacerdotum vers. 5. volunt, multum ad id affici, & tāquam sui instituti valdè proprium, magnifacere, nec sine magna causa. Nihil enim aptius est, nō solùm ad familiarum & matrimoniorum, sed & imperiorum, Regnorum & Rerumpub. arcana scrutanda, unde etiam in Venetorum Repub. Auricularis confessio illis penitus interdicta, sed nihil est, si serpentis cauda feriatur, terendum est caput, si venenum devitare velimus.

Libidinis quoq; suspicionem à se avertere omni curâ conantur, in vers. 18. suprad. tit. ut & in Sumario Constit. vers. 8. & seq. maximè autem in confessionibus mulierum. Verùm quæ illorum in ijs impudicitiæ in omnibus locis, ubi illi lupanaria sua spiritualia collocârunt, palàm est, & recens Brūtrutensibus in agro Basiliensi.

Sic quoq;

Sic quoq; avaritiæ ſtudiũ à ſe multis huius libri titulis & in alijs ſuis ſcriptis, avariſsimi tegere conãtur: ſpecioſé autem in ultimo verſ. tituli ſuprad. ubi Conſeſſores monentur, ut ægrotos, cùm opus ſit, ad condenda teſtamenta adhortentur, ſed ijs conficiendis non aſsiſtant. Quod quàm diligenter ab illis alienarum hæreditatum cæptoribus obſervetur, ex Collegijs, Domibus vel ſuppellectilibus, fundis & redditibus illorum ſatis apparet: ideòque vel hîc vel in Summario Conſtitut. verſ. 23. & ſeqq. Ieſuitica paupertas, ut murus religionis firmus, exemplis divitiarum illorum illuſtranda.

Concionatorum Regulæ tradunt, illos quidem lectioni S. Scripturæ incumbere debere, ſed præcipué Patrum, tanquam ſi Patres Patre ipſo ſanctiùs docuiſſent, à fontibus ſuos ad rivulos ſeducendo, quæ illorum perverſitas comprobatur regula 6. præfecti, lectores ad menſam, ubi in celebrioribus feſtis præcipitur aliquid legi omiſſo capite Scripturæ, ex Patrum homilijs & tractatibus, neglectâ lectione Scripturarum, tanquam nimis vulgari & cotidianâ, indigna ut celebrioribus diebus audiretur.

Decima Concionatoribus regula iniungit, ut populum obedientiam eã doceant, quæ Principibus & Prælatis, qui Dei in terris vices gerunt, à ſubditis exhibenda eſt: Vbi notandũ verba *qui Dei in terris*, intelligenda eſſe, Dei terreſtris, id eſt, Pontificis, cui cæcâ obedientiâ parendum eſt, vices gerũt: Nam ijs qui vices illius non gerunt, ſub pœna excommunicationis prævaricatores illi prævaricando obtemperare prohibuerunt.

Quod ipſi Ieſuitæ in Gallijs & alibi exemplis irrefutabilibus demonſtrârunt, docentes, Regem ſibi rebellem à quovis legitimé cædi & occidi poſſe.

Aſtuté præcipitur in 19. Regula Concionatorum, ut non ita exacté proponant argumenta, quibus contraria pars confirmetur, ne ſimpliciores ipſo proponendi modo offendi poſſent: ſciunt enim veteratores iſti veritatis argumenta ſuę ſuperſtitionis figmentis longé firmiora, ideoq; fraude tacendi, illa ſimplices celanda eſſe ſtatuunt.

Concionatorum regula vigeſima illi ſuis prohibent verborum lenocinia, cùm in eo ſolo lenones illi laborent, ut mendacia ſua verborum & rerum lenocinijs velent, id teſtantibus ipſorum concionibus & ſcriptis quotidianis, quæ impudentiſsimis mendacijs conferta, & per verborum exquiſitiſsimorum fila conſuta conſpiciuntur.

Quæ in prima & ſecunda Regula Miſsionum referuntur, de πολυπραγμοσύνῃ & tyrannide per omnes mundi plagas aucupanda, directoribus Pontifice Romano & Societatis Generali, ea quidem ſuprà tacta ſunt, ſed ex hiſce miſſionum regulis exactiùs examinatis, multo quàm anté, apertiùs, Regibus, Principibus & Magiſtratibus ob oculos exponitur, eo fine, ut ab hierarchiæ illius fraudibus ſibi & meliùs & vigilantiùs, quàm hactenus, caveant, & in miſſos illos in poſterum diligentiùs animadvertant: aliâs timendum eſſet, ne negligentioribus vigilantiſsimi illi imponant.

In octava eiuſdem Tit. regula notatur, quomodo ſe in bonorum virorum notitia circumforanei illi inſinuare debeant, quò efficacius operari poſsint.

Cautiſsimum eſt, quod regula 19. d. Tit. traditur ad evitandum æmulationes & odia aliorum Eccleſiaſticorum, ut nimirum miſsi nullam reformandi Cleri aut monialium aliorumve religioſorum curæ partem admittant, ſed machinas rectà in imperitum vulgus dirigant, illud enim facile futurum eſſe aucupantibus ſciunt, quia ſuperſtitioni natura deditum.

Opportunitates, quas Deus ad inſtitutũ Ieſuitarum promovendum, miſsis dabit, è manibus ſibi elabi ſinere non debere, oculatiſsimi & vaferrimi illi ſuis

commendant regula 20. dicti tit. ad factiones nimirum in alienis regnis excitandas, quibus illa tãdem sub iugum Sedis Romanæ reducantur, in quo solo summum sedis illius bonum consistere, omnibus notum est, qua de re quoq; non omnem ipsi conversationem cum secularibus, sed incautam tantùm & nimiam prohibent, ut regula 26. ne detegantur ipsorum machinationes, aliâs & ea quæ in peculiaribus instructionibus à Superioribus præscribuntur, pari diligentiâ & providentiâ exequi iubentur, in eum finẽ illis non cũ secularibus tantũ agere mandatur, sed & in seculares ipsos se transsubstantiare ad parricidia Regum & Principum eò commodiùs patranda, & proditiones factionésque machinandas.

Quód verba hæc *Institutum Societatis* in hoc libro toties & cum tanta commendatione repetuntur, non absque aliquo magno mysterio est: & procul dubio aliquid monstri in se continent. Illud apparet in regulis procuratoris Generalis, quód Societas magna tributa Sedi Romanæ summâ diligentiâ pendenda esse compromiserit, cúm Procuratori isti iniungatur, ut antequam dies præscriptus venerit solvendi, Quindennia Rectores Collegiorum, ad quos Vniones beneficiorum pertinent, diligenter admoneat, opportuno tempore pecunias Romam mittant.

Bullæ de Cœna Domini observatio, eiusq; quod in ea mutatur vel additur diligentissimé Procuratori Generali commendatur, ut & motus proprij Pontificis: adeó ut si motu proprio excommunicet Reges & Principes, eosq; privet suis regnis & principatibus, vel quid sceleratiús motu proprio statuat, monet ut conscio Præposito Generali Provincialibus omnibus id mittat, ut illi secundúm ea Pontifici cæcâ obedientiâ pareant, & subditos cõtra Reges & Principes ad factiones & rebelliones suscitent.

Iudicium de epistola Ignatij de virtute obedientiæ.

Pro Colophone Iesuitarum adijcitur epistola Ignatij de virtute obedientiæ ex cuius contextu non difficilè erit dijudicare, epistolam eam per Ignatium ductu spiritus contradictionis congestam esse, quia non tantúm contradictoria non pauca inibi videntur ostendi posse, sed contra sententiam Spiritus Sancti Ignatium, adinstar spiritus infernalis, multa loca sacræ Scripturæ ad impijssimam suam de obedientia Iesuitica doctrinam blasphemé detorsisse, unde epistola illa exactissimé & velut fundamentum viperinæ illius Societatis examinanda est, ac demonstrandum, Societatem illo suæ tyrannidis promovendæ studio, non quærere salutem, magnitudinem & libertatem Regum ac Principum, sed ut eos suis tyrannicis præceptis subijciant, déque solijs suis deturbent, ac Reges ipsos, coronas & sceptra eorum ad pedes Pontificum abijciant: sicuti hoc nuper Pontifex Rom. petijt à Legatis Henrici IV. Galliæ & Navarræ Regis. Verba relationis talia sunt: *O'ultre que dessus, on á faict fonder vive voix par diverses personnes lesd. procúreurs* (nota hæc verba, non enim Legatorum honore dignatur, sed Procuratorum vili nomine superbé dehonestat Regios Legatos) *si en faisant l'abiuration ils ne vouldroyent point au nom du Roy deposer aux pieds du Pape par signe d'une Couronne le royaume de France, q'uil auroit occupè de faict, soy disant Roy, combien que led. Siege l eust priue du droict suueßiff & du tont aultre, q'uil eust peu pretendre a la Couronne de France, que sa Sainctetè apres ceste submißion la remettroit sur la teste desd.* Procureurs. En præclarum, recentissimum atq; indubitabile exemplum obedientiæ, quam cæco impetu cuivis Superiori præstandam esse docent: nonne digni, qui à Regibus & Principibus, omni suppliciorum genere in puteum abyssi profligentur, &c.

NOTÆ

NOTAE ET ANIMADVERSIONES ALIAE AD QVASDAM SVMMARII IESVITARVM CONSTITVTIONES.

IN Summario Constitutionum lex vel regula octava sic habet: *Vnusquisque eorum, qui Societatem ingrediuntur, consilium illud Christi sequendo, Qui dimiserit patrem, &c. existimet sibi patrem, matrem, fratres & Sorores, & quicquid in mundo habeat, relinquendum: imò sibi dictum existimet verbum illud: Qui non odit patrem, & matrem, insuper & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et ita curandum ei est, ut omnem carnis affectum erga sanguine junctos exuat.*

ἀστοργία Iesuitarum.

Exemplum Constitutionis seu regulæ huius habemus apud Hasenmullerum: *Erat Landspergæ*, inquit, *Novitius, nomine Iohannes, artificio sartor: hic cum reliquis Novitijs animi gratiâ in campum procedit. Obviam fit illi pater senio confectus, qui filium, quem annum ferè non viderat, alloqui & salutare cupit. Filius autem faciem avertit tanquam ad horrendi monstri occursum, & ne patrem audire & cum ipso loqui cogatur, aufugit. Pater senex filium inclamat: hoccine est mihi nutricationis gratiam referre? at ille surdus & mutus pergit: Pater, faxit Deus, inquit, ita fugias, ut nunquam redeas: & reliquis Iesuitis silentibus, Hæc, ait, est pietas quam Iesuitæ suos docent? Abeat igitur in malam crucem degener iste filius, qui non se gerit ut Christianum decet. Vbi domum deventum est, Rector re auditâ factum Iohannis maximè probans; Macte virtute fili mi, inquit, qui patrẽ tibi elegisti Patres Societatis nostræ, quos te magis quàm patrem tuum amare oportet; eò quòd hic secularis sit, illi spirituales. Factum hoc insuper dicto Hieronymi (per calcatum patrem perge ad Christum) confirmare conatus est, & cuiusdam Parisiensis Novitij exemplo, qui ne quidem matris lachrymis permoveri potuerit, ut ex cœnobio pedem moveret. Addebat denique, parentibus, si eos à Societate Iesuitarum abstrahere conarentur, dicendum & scribendum esse, Vade post me Satana: quòd non parentibus naturalibus, sed Societatis Patribus obedientiam absolutam voverint.*

Iacob. Crusius Iesuita Novitium quendã de Iesuitismo deserendo, & ad suos redire cogitantẽ, huiusmodi verbis compellavit: *Quid tibi curæ sunt parentes? Audi Christum & Ignatium.* Hic monet ut naturalem seu carnalẽ authorem in spiritualem convertamus: hoc est, omnem στοργὴν & dilectionem in Patres Societatis transfundamus: Ille verò dicit, *Qui non odit patrem & matrem suam, non me est dignus.* Hoc est, Si vis in Societate vivere, necesse est, ut parentes tuos, te ad seculum retrahere conantes, tanquam capitales hostes oderis & fugias, & Societatis amorem parentum dilectioni longè præferas. Hoc est enim naturalem erga parentes affectum in spiritualem convertere, ut sanctus Pater noster Ignatius docuit. Quid tibi cum patre tuo? En pro patre seculari, recepisti aliquot mille spirituales Patres. Quid tibi cum matre tua? En mater tibi est Ecclesia Rom. & B. Maria. Quid tibi cum fratribus? En pro uno atque altero fratre carnali tot habes fratres spirituales, quot sunt Iesuitæ. Quid cum sororibus? Tot sunt tibi sorores, quot in Rom. Ecclesia virgines. Quid cum tuis opibus & domibus? En pro una domo tot pulchra Collegia, tot amplas domos, atq; tot reditus. Quid cũ amicis? Iam tibi sunt amici Papa Dei Vicarius, Cardinales, Episcopi, Imperator, multi Reges & Principes, & omnes Catholici. Noli ergo Satanam audire, dicentem, Redi ad tuos, contrahe matrimonium, &c.

Respondebo autem non pro Ignatio Loyola, sed pro Christo: Is nihil tale his verbis, ut Iesuitæ putant, docere voluit: nimirum, deserere, vel etiam odio habere parentes, ac Iesuiticam agere vitam, esse Christum plus quàm patrem vel matrem amare: sed hoc potiùs, ut ipsum omnibus, etiam qui nobis coniunctissimi sunt, quique naturæ legibus nobis commendantur præferamus, imò tantùm non odio habeamus, si quando res eò deveniat, ut aut ipsum abnegare, aut ab

ipsis divelli oporteat. Per comparationem igitur dicuntur ista, ut neminem nobis tam charum aut amicum habeamus, ut in eius gratiam à Christo deficere velimus. Deinde hoc quoque vult, ut eos affectus, qui per se etiam laude digni sunt, in officio contineamus, ne nos à fide & pietate, quam ipsi debemus, transversum abripiant. Vnde dicit, *Qui amat patrem & matrem*, &c. SVPRA ME, aut PLVS QVAM ME, *non est me dignus*. Nihil igitur hæc pro stabilienda Iesuitica ἀστοργίᾳ faciunt. Damnantur etiam tales, qui hoc faciunt, Gangrensis Synodi Canone 16. qui sic habet: *Quicunq; filij à parentibus, prætextu divini cultûs, abscedunt, nec debitam reverentiam & honorem illis dependunt, anathema sint.*

Iesuitæ nihil gratis dant.

Constitutio 27. præcipit, *Vt omnes, qui sub obedientia sint Societatis, meminerint se gratis dare debere, quæ gratis acceperunt, nec postulando, nec admittēdo stipendium, vel eleemosynas ullas, quibus Missæ, vel Cōfeßiones, vel prædicationes, vel quodvis aliud officium ex ijs, quæ Societas juxta suum institutum exercere potest, compensari videatur.*

Quis hîc non meritò exclamet, ô leges & cōstitutiones prodigiosè violatas, eversas & conculcatas. Cùm Canonici Augustani & alij Gregorio Rosepho Iesuitarum Augustæ Rectori, & in primario urbis templo concionatori 500. florenos in singulos annos offerrēt, respondit quidem, sibi propter legem hanc eos recipere non licere, ut quæ gratis acceperit, gratis communicet: posśint tamen loco eleemosynæ quicquid voluerint ad Collegium Iesuitarū mittere, sibi enim licere eleemosynas, non autem mercedem accipere. Itaq; quotannis die Nativitatis Christi ad Iesuitarum Collegium deferuntur 500. floreni, quos isti gratis, scilicet, pro Rosephi concionibus accipiunt.

Iesuitæ non sunt neutrales.

Constitutione 43. præcipitur, *Vt in Societate hac, nec sit, nec sentiatur animorū propensio ad partem alterutram factionis, quæ est inter Principes & Dominos Christianos: sed sit potiùs quidam universalis amor, qui partes omnes, licet sibi invicem contrariæ sint, in Domino amplectatur.* O Constitutionem prodigiosè violatam quoq;.

Iesuitæ secularibus negotiis se immiscent.

Constiturione 45. sancitur, *quò pleniùs posśit Societas rebus spiritualibus juxta suum institutum vacare, ut à negotijs secularibus abstineat, nec ea ullis precibus adducti obeunda suscipiant, vel in illis se occupari sinant.* At contra Iesuitæ hodiè in Curijs Senatorum, ut supra diximus, & Principum versantur, à lateribus eorum nunquam discedunt, consilijs eorum se ingerunt, in castris quoque & inter armatorum acies circumvolitant, & in ipsa quoque gynæcea ac penetralia mulierum usque perreptant, & nihil in secularibus intentatum reliquuunt. In Gallia visi sunt Iesuitæ multi in Parmensi exercitu, quorum nonnunquam currus onusti & bene ornati intercipiebantur, cum insignibus nominis IESV, quæ more Principum curribus suis infigebant. Ante hunc Principem nunquam visi fuerunt militiam sequi: imò solebant alios monachos, inter milites versantes, reprehendere ac damna[illegible]e.

Iesuitæ dignitates Ecclesiasticas captant.

Ex instituto etiam suo iuramento sanctè profitentur, *se dignitates Ecclesiasticas non acceptaturos aut procuraturos, quòd non conveniant religiosæ humilitati.* Sed callidam & deceptoriam hanc reiectionem iudicandam, per opera eidem cōtraria probari potest. Nam dignitates illas & captant & acceptant, præsertim si insignes & pingues sint. Vnde nonnulli ex Pontificijs dixerunt, *Captari ab ipsis dignitates amplas, paupertatis simulatæ & humilitatis quasi escâ.*

Anno enim Domini 1593. Franciscus Toletus licet etiam ipse cum alijs Cardinalitiam & Episcopalem dignitatem abiurârit, à Clemente VIII. in Cardinalium Collegium cooptatus, & ad summam, excepto Pontificatu, Ecclesiasticam dignitatem evectus est. Ac licet finxerint, se cunctari & dubitare, acceptavit tamē, & placuit Reverendisśimus & Illustrisśimus appellari. Triennium autem tantummodò supervixit,

Fingit tamen Ribadeneira in Catalogo Scriptorum Iesuiticorum, hoc factū esse magno cum mœrore Societatis, paulò tamē post, videlicet anno 1598. die 3.

tienſis Martij, idem Pontifex Robertum Bellarminum in eundem dignitatis gradum aſcivit. Et mox ſequentur plures alij: nec ceſſabunt ambitioſiſsimi homines, donec Pontificiam ſellam occupârint.

Excuſat tamen eos Gretſerus de hac Cardinalitia dignitate contra leges Ordinis aſſumpta: quód nimirũ Pontifex eos cogere, ijſq; imperare poſsit ſub peccati mortalis periculo. Exigit etiam hoc ipſorum iuramenti formula: *Mandata Apoſtolica totis viribus obſervabo*. Scilicet.

NOTAE ET ANIMADVERSIONES ALIQVOT AD BVLlas ac privilegia à Pontificib. Rom. Ieſuitis data, ex Helia Haſenmullero.

IN Bulla prima Pauli 3. Papæ, cõceditur Ieſuitis poteſtas cõdendi tot Regulas & Cõſtitutiones quot volunt, pro libitu & arbitrio, in Societatis ſuæ uſum & incrementũ: hac tamẽ cõditione, ut illarũ ſcopus ac finis ſit, Rom. Sedis cõſervatio. Quid aũt opus eſt ad Chriſtianã perfectionẽ tot, & talib. quidẽ Regulis, quæ nihil ſunt quã ſuperſtitioſorũ hominũ figmenta & placita? Vnica noſtra regula & via ad ſalutẽ eſt Chriſtus. Is in Decalogo & Evãgelio plené nobis præſcripſit, qualiter vitã noſtrã inſtituere debeamus, ſi perfecti eſſe velimus. Et quicũq; iuxta hanc Regulã incedent, pax ſuper eos erit & miſericordia. Gal. 6. Et quid de huiuſmodi Regulis & Conſtitutionib. ſenſerit primus Eremita Anton. hinc apparet, quód Petrus Pariſienſis Cantor teſtatur, *eũ quibuſdam Monachis, petentibus regulam ſeu normam piæ vitæ, Evangeliorum codicem obtuliſſe*: quo ille nimirum indicare voluit, omnia ad pietatem neceſſaria abundé in ſacris literis comprehenſa eſſe, nec eſſe ullis novis Regulis, Canonibus aut normis opus.

Pauli 3. Privilegia.

In ſecũda Bulla tribuit illis divini nominis laudẽ, quód ſint in Theologia exercitati, Luteti graduati, & Spiritu sãcto afflati, Chriſto & Pap dicati, ac ſpeciali voto Põtifici Rõ. obligati. Qu aũt eſt comunio luci cum tenebris? quæ cõcordia Chriſto cum Belial? Hósne Spiritu ſancto afflatos exiſtimabimus, qui ſe Antichriſto ſpeciali voto obſtrinxerunt, & in hoc coniurârũt, quód velint orthodoxã doctrinã evertere, & Pontificias ſuperſtitiones ſtabilire? Et quis hos Theologos eſſe putabit, qui Dei verbum cereum eſſe naſum, materiam litis & hæreticorum librum calumniantur, & in eius locum Paparum placita, Conciliorum decreta, humanas traditiones & Monachorum ſomnia ſubſtituunt? Dicit etiam Bulla, *eos eſſe animarum zelantes*: concedo eos zelum habere, ſed qualem lupi ovium, & vulpes anſerum.

In tertia bulla datur Ieſuitis poteſtas concionandi, ſed non Dei verbũ, ſed humanas traditiones, quales ſunt, ſtatuta feſta à Pontificib. Rom. inſtituta ſervare: omnib. diebus feriatis Miſsã audire; in quadrageſima, quatuor itẽ temporibus, Veneris quoq; & Saturni dieb. ieiunare, & à carnib. caſeo, lacte, &c. abſtinere; ſemel in anno peccata ſua confiteri, circa feſtum Paſchatis Sacramentum altaris ſub una tantũm ſpecie ſumere; diebus prohibitis à nuptijs abſtinere, &c.

In eadẽ Bulla datur Ieſuitis licentia audiendi Confeſsiones. Intelligitur aũt plenaria omnium peccatorum enumeratio: ita ut nec ſecreta conſcientiarum, nec intima penetralia cordium, nec cogitationes ullæ Confeſſarium lateant.

Tertió datur in hac Bulla quoq; ijſdẽ poteſtas comutandi vota. Vovẽt aũt Ieſuitæ paupertatẽ, caſtitatẽ & obedientiã. Conſtat veró omnib. eos opes quibuſcunq; poſsint artibus, ſeu, ut illorũ verbis utar, *pijs fraudibus*, corradere. Sic ſi nõ poſſunt continere, ſequuntur decretũ: *Si non caſtè, tamen cautè*. Eodem modo ſoli Papæ & Generali ſuo in fidei rebus vovent obedientiã: eã non præſtitã, inobedientiã ſuam flagellis, cilicijs, & aliquã abſtinentiã eos luere & expiare oportet.

Quartó Bulla hæc poteſtatem dat Ieſuitis audiendi Confeſsiones, & abſolvendi ab omnibus caſibus, etiam ijs, qui non ſunt in Bulla Cœnæ Dominicæ

comprehensi, & ab ijs quoque qui Apostolicæ Sedi reservati sunt. Hac vero pote-
state contra multos, tum vero vel maximè ad concitationem Ligæ seu Conspi-
rationis illius Gallicanæ adversus Henricum III. Regem, quum præsertim ea
Anno 1585. validè emergeret, ita sunt usi Iesuitæ, ut nullum absolutione digna-
rentur, qui ad proposita eatenus interrogatoria se fidelem Regis subditum ac
ministrum obsequentem esse profiteri fuisset ausus. Interea verò numerus eo-
rum, qui confitebantur ipsis, adeò crescebat & adaugebatur, ut pauló post, an-
no videlicet 1587. in annuis illis Romæ impressis Epistolis ad Generalem suũ
Aquavivam de Collegio Parisiensi suo scribere non sint veriti: Confessiones
auditæ, & quidem universæ vitæ, quàm plurimæ. Hæc est enim communis ferè
omnium opinio, tum demum eorum satisfieri Conscientiæ, quum apud nos
confitentur: ideóque nonnullus sexaginta milliarium confecit viam, ut à no-
stris audiretur. Et rursus, anno 1589. Totius vitæ confessiones auditæ tre-
centæ. Quicumque enim iuramenta Regi præstita & debita exinde obsequia
seposuerant, eóque perfidiosi fuerant facti, & quos à peccatulis (uti loquun-
tur) istis Pastores ac Sacerdotes alij non ita leviter aut temerè volebant absol-
vere: ij Iesuitis erant usquequaque acceptissimi; & indulgentissimam non tan-
tùm absolutionem, sed & amplissimam promissionem æternæ retributionis in-
de consequebantur; modò in rebellione istâ sua fortiter persisterent gnaviterque
pergerent. Vnde passim in absolutionibus modum hunc observarunt talem;
ut nimirum ad inserta Breviarijs suis Evangelia iurare tenerentur omnes; quod
neque tum temporis regnantem adhuc Regem, nec si fortè sic caderet, eius suc-
cessorem Navarræum pro legitimo vellent agnoscere Domino. Id quod à mul-
tis appendicem eam haud admittentibus, eóque sine absolutione dimissis, con-
stanter adfirmatum postea & contestatum fuit. Cæteroquin æstimare facilè licet,
efficacissimam, quantumvis occultam subfuisse causam, qua Liga seu conspi-
ratio illa ab exiguis sanè primordijs tam exiguo temporis spacio ad tantum fa-
stigium evecta, tantusque non personarum solummodò, sed urbium quoque, nec
non Provinciarum integrarum adversus regnantem tum, sed & residentem ini-
bidem Regem numerus concitatus, ac conspiratione facta exarmatus fuit.

Quintò Iesuitis concedit Bulla, peregrinationes, vota, &c. pro tempore
commutandi: Missam ante diei exortum, & post meridiem celebrandi: Eccle-
siastica Sacramenta administrandi: officium Romanum novum, non ex præce-
pto, sed ex libertate dicendi. Mandatur insuper, ut Assistentes sint & Cardi-
nales, qui resistentes Iesuitis compescant, & rebelles in eos tollant. Sunt quidem
hæc satis magna privilegia, quæque Iesuitis in illis conceduntur: sed hoc illud
ipsum est, quod Daniel prædixit, Antichristum maximis beneficijs remunera-
turum esse, quicunque suum illum Deum Mayzim colere, venerari & agno-
scere dignentur.

In quinta Bulla permittit Papa, ut quicunque velint, neglecto suo parocho,
Iesuitarum Missas audire, aliaque Sacramenta ab ipsis sumere possint, nec
ad proprias parochias accedere opus habeant. Aliâs verò coguntur in Pa-
patu omnes & singuli, ut intra parochiæ suæ septa maneant, Missas audiant, &
ordinario suo Sacerdoti in anno semel confiteantur. Hæc autem libertas Iesui-
tis concessa ipsis quæstui inseruit vel maximè. Nummus enim confessionalis, qui
hactenus sacrificulis cesserat, nunc Iesuitis cedit. Excusant quidem se Iesuitæ
apud seculares Sacerdotes, quód Confessionis nummum non recipiant, & nul-
lam mercedem propter Missas postulent. Ita quidem illi, dum in templis se-
dent, propter Confessionem nihil exigunt: si quis autem pecuniam super altare
ponit, tacent, eamque hominibus absentibus, auferunt. Item, Si quis propter con-
fessionem illis pecuniam vult dare, eam illi quidem in manus recipere nolunt:
dicunt

dicunt autem, si quid nobis communicare vultis, illud ad Collegij nostri portas mittite, nobis enim non licet quicquam in templo recipere.

Secundó, in hac Bulla mandatur, Iesuitas ab omni visitatione & cura Monialium, vel aliarum religiosarum personarum liberos & immunes esse debere. Ignatius autem Loyola tantâ curâ Moniales est complexus, ut etiam publica scorta, proprijs in domibus lautè foveri & ali curaverit. *Hodiè quoq;*, inquit Hasenmullerus, *non quidem visitatores illarum agunt: sed tamen in peregrinationibus suis ad Monialium Cœnobia libentißimè divertunt, Mißas in illis celebrant, & Confeßiones illarum audiunt. Si tamen aliqui delectatione capiuntur Monialium agendi curam, eam, juxta Bullam, facilè vel ab illorum Generali vel à Papa consequi poßunt.*

Tertió, à Decimis, & ab omni contributione Iesuitarum bona Papalis hæc Bulla exemit, etiamsi priús sub censu fuerint. A reliquo veró clero maximos reditus censúsque amplissimos singulis annis colligit Papa, omniáque illorum bona tributaria habet. *Non tenentur*, inquit Bulla, *solvere bonorum suorum decimam, vel aliam dare contributionem, seu procurationem, nec Papalem, nec Canonicam portionem: etiamsi priùs fuêre illa bona sub censu: nisi sit specificé & expreßè in literis Apostolicis.* Mirum ergo non est, Iesuitas tam brevi temporis spacio tam facilè tot tantasq; opes collegisse. Papa enim reliquam suam turbam miris artibus expilat: Iesuitis autem pilos alijs evulsos addit: quin cogit Episcopos, Abbates & alios Prælatos Iesuitis de suis bonis & reditibus largiter dare, ut Monachij, Fuldæ & pluribus alijs locis factum est.

Quartó, dicit Bulla, *eum qui Iesuitarum aliquam Ecclesiam, vel alium pium eorum locum, à Præposito signatum, semel in anno visitârit, indulgentiam plenariam omniũ suorum peccatorum consequi.* Aliter veró loquitur Scriptura: *Sanguis Iesu Christi*, inquit Ioannes, *emundat nos ab omni peccato.* Item, *remißa vobis sunt peccata propter nomen eius:* Non dicit, propter visitationem Iesuiticorum templorum. Et Paulus dicit, *In Christo habemus redemptionem per sanguinem eius.*

1. Ioan. 1. 2.

Iulius III. Papa in prima sua Bulla confirmat omnia prædecessoris sui Pauli III. Iesuitis data privilegia. In secunda veró, quæ ordine est septima, die 22. Octob. Anno 1552. nova insuper addit, nimirum, Professis licere circa ieiunia & cibos prohibitos dispensare. Si Sacerdos alius vel Monachus, & Secularis etiam, ex speciali permissione Sacerdotis, talem permissionem habentis, qualiscunq; ille esset, ieiunij tempore cibis prohibitis uteretur, videlicet carnibus, lacte, ovis, butyro & caseo, excõmunicaretur, vel aliquâ pecuniæ summâ mulctaretur. Iesuitarum autem Professis, qui quadruplici voto Papæ obligati sunt, licet permittere sibi & alijs libertatem cibis quibuslibet vescendi, non quia Deus liberum eorum ciborum usum hominibus concessit, sed quia Papa illis hanc dispensandi facultatem dedit.

Iulij 3. privilegia

Secundó concessit etiam Iesuitis hæreticos quoque absolvere, hoc est, ex Evangelico Pontificium, ex Christiano Antichristianum, ex filio Dei filium Satanæ, sicq; duplicè gehennæ filium facere. Hæc autem potestas Iesuitis data est, ut sic commodiorem cum Evangelicis agendi occasionem habeant. Dicunt enim eis, Non est quód mali aliquid de nobis suspiceris: non enim nos solemus, ut reliqui Clerici, quenquam Inquisitioni prodere: iccirco liberè fidem tuam coram nobis profitere: est enim concessa nobis potestas te absolvendi, & in gremium Romanæ Ecclesiæ recipiendi, modó revoces, & te in omnibus adiuvabimus. Sin veró alios accesseris, consulere quidem eos poteris, sed non ab ijs absolvi, quia nobis id ex gratia Papæ, non alijs licet. In hoc conscientiæ foro multorum animos miserè torquent.

Tertió obtinuerunt à Papa etiam hoc privilegium, ut intra domorum & Collegiorum suorum privatos parietes, suos ad quoscunq; volunt gradus pro-

movere posśint. Ne tamen Academiarum legibus derogâsse videantur, ubi suos examinârunt, ad promotionis diem Rectorem & Cancellarium Academiæ vocare solent, qui licentiam promovendi illis dare coguntur, & ne in minimo quidem eis contradicere audent, & sufficit illis hæc gratia, quód ad prandium vel cœnam vocantur & admittuntur. Ne quis autem taliter examinatos & promotos contemnat, ut qui publica examina subire non ausi fuerint, præcepit Papa, ut tales Socij graduati, qualificati & formati, quasi in publico id factum esset, in honore habeantur. Concedit etiam ijs eadem privilegia, quæ habent ij, qui legitimè promoti sunt. In quo Papa quæstûs gratiâ, idem facit, quod illi, qui spurios, pro legitimis & honestè natis pronunciant.

Pij 4. privilegia.

Pius IV. anno 1561. April. 13. die, in prima Bulla concedit Iesuitis potestatem ædificandi Collegia ubicunque velint, licet id seculares & Ecclesiastici prohibere conentur. Imó mandat, ut in huiusmodi conatibus Iesuitas, parochi, Prælati & Episcopi iuvent, & contradicentes vel impedientes coërceant. Felix sanè Iesuitarum conditio, qui nullis supplices fieri tenentur, ut recipiantur: sed ad quoscunque à Papa missi venerint, eos non modó hospitio excipere, gratis alere, sed etiam Collegia, domus, templa & scholas ædificare coguntur, quin etiam proprijs posesśionibus & hortis cedere, eâque in usum & dominium Iesuitarum tradere.

In altera Bulla die 19. Augusti. Anno 1561. edita, ad imitationem Iulij III. hos suos Socios ab omnibus oneribus & gravaminibus tum Ecclesiæ, tum Reipubl. eximit. Nam præcipit, ut & ipsi, & Collegia, & bona ipsorum omnia, perpetuâ libertate, sine ullo iuramento, excepto eo quo Papæ devincti sunt, sine omni usura, fœnore, censura, decimis & exactionibus liberi relinquantur, tam in ijs quæ iam posśident, quám quæ in illorum usum futuris temporibus ventura sint: tam in domibus & Collegijs, quám in Civitatibus & Academijs: nullum tributũ, nullũ censum, nullas decimas, de domibus, Collegijs & feudis solvant, sed sua ab omni solutione exempta & libera posśideant. Non immeritó autem tam munifici sunt Papæ erga Iesuitas, quia præ reliquis Clericis & Monachis Paparum res augere & propagare nôrunt.

Pij 5. privilegia.

Pius V. Anno 1565. Calend. 16. Febr. ne Iesuitæ aliorum etiam Ordinum privilegijs destituantur, concesśit illis omnia privilegia, quæ Mendicantibus Monachis concessa sunt, ut sic ubique & quocunque venerint, sua posśint habere diversoria, & Socios habeant, qui illos in procurandis ac promovendis rebus Pontificijs adiuvent; adeóque prætextum aliquem paupertatis habeant, dum opulenti Mendicantibus annumerantur. Hoc etiam ideó â Papa illis concessum est, ut sic clam in Monachorum res, opes, vitã & doctrinam inquirere, illos Papæ deferre, & tandem illorum monasteria ac bona invadere posśint: ob quem dolum etiam cane & angue peius Monachi illos oderunt.

Gregorij 13. privilegia.

Gregorius XIII. non contentus Iesuitas cinctos esse suâ, Cardinalium, Episcoporum auctoritate, dedit insuper facultatem illis anno 1573. Conservatores, Iudices & Advocatos assumendi in quibusvis causis. Illos autem iuvare renuentes, excommunicari iubet: sic ut & sub Ecclesiæ Romanæ custodia, & politicorum tutela licité, libereque, sine omni impedimento res Papæ exequi posśint. Præcipit etiam, ut Archiepiscopi & reliqui Clerici Iesuitas laborantes vel periclitantes, cúm potentiâ, tum opibus iuvent, neque permittant, ut vel impediatur, vel ullâ ratione molestentur, vel expellãtur, vel bonis suis cedere cogantur. Hinc tantis superciljs, tantáque licentiâ omnibus insultant, & impunè quidlibet agunt: sic ut iam apud ipsos Pontificios in proverbium abierit, ut si quando ob scelera aliquis plectitur, dicant ei: *Si Iesuita esses, impunè fecisses.* Alijs, quos noverunt in favore Papæ esse, dicunt: *Propitium habes Pontificem, sed cura ne offendas*

fendas Iesuitas, quibus iratis, Papæ clementia in furorem vertitur. Alij in causis malis aperte dicunt: *Si mihi coram Papa causa agenda esset, mallem à meis partibus Iesuitas, quàm Christum habere. Illi enim plus, quàm Christus, authoritatis & gratiæ in Papæ oculis obtinent.*

Anno 1575. facultatem illis tribuit, in libris editis quicquid libuerit mutare, detruncare, adulterare & corrumpere. Hinc fit, quòd Iesuitæ, terras mariáque peragrantes, & Bibliothecas perlustrantes, Patrum & Historicorum tum veterum tum recentiorum scripta eis repugnantia, interpolant; voces, sententias, quin integras paginas addunt, assuunt, detrahunt, mutant, mutilant & corrumpunt, pro arbitratu seu libidine sua, quod isti honesto, scilicet, titulo; si Dijs placet, Libros repurgare vocant. Hoc iuris autem nullus unquam bonus vir sibi sumpsit: tentàrunt autem idem sæpe Ariani, alijq́ impudentissimi & audacissimi hæretici, quò faciliùs portētosa sua dogmata contra orthodoxos tueri possent. Expergescimini igitur, qui ad clavum Ecclesiarum & Scholarum sedetis, & hoc audax facinus diligenter attendite, ne quid detrimenti Ecclesiæ & Scholæ vestræ fidei commissæ, inde accipiant.

N. B.

Anno 1576. die 16. Febr. concedit Gregorius Papa Iesuitis etiam medendi facultatem, quâ liceat ipsis, exceptâ ustione, medicos & chirurgos agere, & præcipit, ne quis vel medicorum, vel chirurgorum eos impediat. Hoc privilegium extorsit avaritia Iesuitarum, ne cogerentur vel ipsi infirmi sumptus legitimis & ordinarijs Medicis solvere, vel potiùs nefandos suos morbos alijs revelare. Ideò proprios habent medicos, tonsores & pharmacopolia, ut sic vbiq́ & in omnibus quæstum facere possint.

Eodem Anno Iulij die 16. eximit Iesuitas necessitate interessendi processionibus & funeratis associationibus. Et tamen Iesuitarum est animadvertere tam in clerum, quàm in plebem, ut ritè & more Romano rectè, devotè, reverenter, ornatè & decenter omnia peragantur: secus facientes Episcopis produnt, qui deinde pro sua, ut loquuntur, taxa, eos puniunt. Datum est autem hoc eis privilegium, non propterea solùm, ne à concionibus, lectionibus & confessionibus avocarentur, sed inprimis ne in processionibus postremos eos esse oporteret ob nuperum suum ortum & originem. Indultum verò hoc est ipsis contra Tridentinum Concilium, quod Sess. 25. cap. 17. decrevit, ut tam Clerici seculares, quàm regulares, quicunque etiam Monachi ad Processiones publicas vocati accedere compellantur, his tantùm exceptis, qui strictiore clausurâ perpetuò vivunt.

Sed quid multis Notis & animadversionibus opus est? Eustochius Bellaius Episcopus Parisiensis sententiam rogatus, uno verbo omnia dixit: nempe, *Multa in privilegijs his Sodalibus à Paulo III. Papa concessis, inesse, quæ cum jure communi pugnent, ac Episcoporum, Curionum & Vniversitatum auctoritati & potestati præjudicent.*

Thuanus hist. lib. 35. pag. 735.

DE MAGNA IESVITARVM MACHINA QVAE CONFESSIO DICITVR, ET IN REGVLA CVM PRIMIS INSTITVITVR, EXIGITVR AC PRAECIPITVR.

NVllam arcem Philippus Macedonum Rex inexpugnabilem censebat, in quam asinus onustus auro introire posset: nullam ego itidem arcem tutam esse puto, ad quam *Confessionis machina* à Iesuitis admoveri possit. A Iesuitis inquam veteranis, qui soli eius tractandæ rationem nórunt, déque modis eius machinæ ad quosvis muros applicādæ bis in hebdomada disputare solent.

Hac enim, cùm nudo & aperto Marte petere videantur, cuniculos agunt, murosq; surdis ictibus suffodiunt, quibus vigiles quantúmvis auritos & oculatos fallant. Arces autem caducas & ruinosas potissimùm appetere solent, veteres fœneratores, meretrices obsoletas, nuper nuptas puellas, tenera ingenia, & quidquid facilè everti potest, in quo multas utilitates cum voluptate cōiunctas habent. Quid enim æque volupe est curiosis præsertim hominibus, ac rerum occultissimarum veritatem elicere, quam ne supplicijs quidem iudices summi extorquerent? quid autem dulcius, quám à fœneratoribus, & id genus alijs, unâ operâ emungere, quod ipsi multo labore hinc inde corraserunt? Itaq; si cuiúsque labes tam libenter audiunt, eas non tam oderunt, quám ex acroamate utilitatē cum voluptate quærunt. Cur enim si quis diu de peculatu, aut alijs malis artibus locupletatus est, ad eum potissimùm machinam admovere laborant? Cur non in pauperibus æquè vitiorum ansas præcidere student? certè more eorum faciunt, qui latrones vestigant, non tam Iustitiæ studio, quám ut eos excutiant raptóque potiantur: aut quorundam Principum, qui Præfectos provinciarum, sicut hirundines sanguine suorum subditorum satiari sinunt, ut cùm plenos viderint & turgidos in ius vocent, id est, in torcular, ac semel illum omnem sanguinem exprimant, quem honestè ipsi à populo sugere non potuissent.

Quó autem arcana eruant, mirum quám astutè machinam suam admoliantur. Negant inprimis arcana confessionis à se revelari posse, quæ enim sibi clanculum aperiuntur, ea non homini, sed Deo aperiri: nec si revelarentur, sibi fidem ullam utpote indignis omni fide testibus adhibitum iri. Sed sanè hîc, si usquam alibi, locum habet Italicum proverbium: *Qui ha fatto la legge, ha fatto l'ingamo.* Nam si quicquam Socijs revelare cupiunt eorum, quæ clanculum audita sunt, rogant confitentem, ut easdem ipsas res extra confessionem sibi enarrare velit. Quod cùm ingenuè confitens negare non possit, locum & horam accipit, quâ ipsos adeat, atque adeó eos omni animæ scrupulo liberet, si quid earum rerum deinceps aperire cupiant. Confessionem autem dilucidam & resupinam esse debere probant, non inscitâ narratiunculâ. Quendam cùm peccata confiteretur, totidem ex ore serpentes eiectare visum esse narrant: ad extremum, cùm grave quoddam flagitium fateri erubesceret, maiorem quendam serpentem, identidem caput exerentem, apparuisse, eúmque cùm foras prorumpere non potuisset, reliquos minores ad se intró revocâsse. His miraculis meticulosas mentes percellunt, ut quicquid fraudis & perniciei intus latet, totum in Iesuitarum sinum effundant. Præcipuè cùm solenniores festivitates appetunt, in quibus de more maiorum in machinam quisque se invitare solet. Hîc ergo immanium usurarum, hîc expilatæ hæreditatis se accusat, hîc subiectum testamentum aut aliâ fraude quæsitam pecuniam confitetur: Iesuitæ instar Crocodilorum, qui homini, quem devoraturi sunt, collachrymantur, mœstitiam vultu simulant, premunt alto corde lætitiam. Itaque cùm restitutione opus esse dicant, benigni interpretes, legis rigorem ita temperant, ut simul ijs qui damnum accepērūt, simul raptoris famæ & existimationi consulant. Cùm enim sine dedecore res palám ijs reddi nequeat, quibus erepta, aut interversa est, ipsi vice restitutionis aliud ἀντάξιον comminiscuntur. Constituunt se Procuratores, aut sequestros omnium qui læsi sunt, ideó hoc aut illo nomine res restitutas usurpare non verentur. Hoc si quis indignè factum autumat, rem non rectâ reputat viâ, nam vice earum rerum indulgentias se repensuros pollicentur, quæ non solùm præsentibus prosint, sed & natis natorum, & qui nascentur ab illis: χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοια ἐννεαβοίων.

Hæc utilitas aliam adiunctam habet, nam pervestigādis omnibus quas vocant

cant circumstantijs, crimine ab uno discunt omnes criminis participes, quos stricto nexu deinceps obnoxios tenent, eorumque capiti semper & cervicibus impēdet. Huius tamen inventi laudem non est quód sibi arrogent, aut Alexandrum Abonotichitam, cognomento ψευδομάντιν, de quo Lucianus librum conscripsit, laude suâ privent. Is enim cúm Prophetam ageret, ac se omnium petitionibus respōsurum profiteretur, libellos offerentium manu subsignatos perlegebat, in quibus si quod grave in Rempub. flagitium conceptum reperisset, eos penes se retinebat, ut homines sibi malé conscij silentium suum muneribus redimerent. Sed hæc attigisse sat sit.

Nunc venio ad alteram huius machinæ partem, quæ voluptas est. Nemo ignorat quàm dulce malum sit curiositas, & quám quisque affectuum suorum cū alienis comparatione delectetur. Solet enim hominū vanitas ad anteactæ vitæ commemorationem gestire, magnámque voluptatem cogitatione usurpare. Vnde famâ vulgatus est mos veteris cuiusdam aulicæ, Iesuitis veteranis non incognitæ (ac ne miretur Iesuitæ eam me sibi cognitā asserere, ea ipsa est cui Massiliæ Clemens VII. eius gratia captus, tantùm indulgentiarum indulsit, si transversum per os corollam suam duceret, quantum alijs sigillatim ad quemque globulum salutationem angelicam recitantibus) quæ magna aviditate hodie ab adventatoribus sciscitari, perindeque audire solet, quid quisque nequissimum in vita gesserit: Ita veterani, tum quód alienarum actionum narratione in suarum recordationem inijciuntur: tum quód præsentium narratione titillantur, mira sagacitate odorantur omnia, interrogationibus anxijs omnia pertentant, in omnes animi caulas se penetrant, præsertim si tenerum aliquod ingenium nacti sunt, unde aliquid insolens, aut delicatum eos pupugerit. Nec enim simplici malefactorum historia contenti sunt, sed eosdem habitus, vultus, accentus sibi repræsentari volunt: unde aliquando accidit, ut quædam fœminæ, ad honestatem pauló propensiores, lachrymis & pudore suffusæ, putidas Iesuitarum interrogatiunculas abruperint.

Mirabitur aliquis tantam mali scientiam in tam sanctis pectoribus habitare, quæretque forsan, unde illa tandem hausta sunt? Atqui sciat Iesuitas, ea quæ à Caietano & Soto Hispano hac de re scripta sunt, non paucis additamentis locupletâsse. Si quid enim turpis, vafrive pauló ingeniosiús excogitatum, auditúmve est, continuó in arcanas tabulas refertur, in usum Patrum Societatis IESV, qui hanc artem supra modum excoluerunt. Quemadmodum enim in pendendo auro, si quid iusto ponderi deest, addito scrupulo impletur pondus legitimum: sic in expendenda gravitate vel levitate peccatorum, momenta circumstantiarum ita examinant, ut una detracta, vel addita, facilé cognoscant, an peccatum sit mortale, vel immortale, statimque pronuntient, ut bonus ille Hilarion ex odore corporum, *Voila qui sent le diable: voila qui sent le diablotin.*

Præterea doctrinam quandam de casibus reservatis conscripserunt, quarum solutio extra ordinem olim ab Episcopis, interdum à Cardinalibus, atque adeó ab ipso Pontifice petenda erat. Nunc penes Iesuitas tota est, magno id quidem suo ipsorum merito: nam cûm Venetijs primûm confessoriam artem agerent, ubi tunc Petrus Carrapha famæ Sanctitatis serviebat, ad eum tanquam ad oraculum confitentes amandabant, si quid τῶν ἀλυτῶν inciderat. Qui à Iesuitis clanculū monitus libros promptos, inibique apertos habebat, ubi de quæstione sermo erat, ut cúm consulentes adventarent, divinitus id accidisse videretur: quo artificio & Prophetæ suspicionem tulit, gradumque sibi ad Pōtificiam dignitatē fecit. Cuius deinde compos factus, cúm beneficij tāti recordaretur, Iesuitas hac omnipotente facultate remuneravit.

Superest, referre rationē eius machinæ ad versandos iuvenū animos adhibendæ. Laudant Iesuitæ miris laudib. eas conscientias, quæ frænū libenter admittūt;

ac se ultrò citroq́; versari patiuntur. Quibus laudib. gustatis ambitiosæ mẽtes iuvenũ certatim se dedunt in machinã versandas. Huius ambitionis specimẽ aliquod referre nõ pigebit. In humiliorib. clasśib. interdũ, tentandi causa provocat Ludimagister, si quis amore in Deũ, Deiparámve virginẽ verbera pati velit, continuò videas innumeros hinc inde discipulos, dissolutis caligis, nudas ostẽtare nates: Magistrũ aũt succincta in lævam tunica, ab extremo ad extremũ cursitare, & nũc has, nunc illas aspergere nates. Vide quid posśit ambitio. Itaq; quasi quiddã valde serium gererent, sua omnia Iesuitis enuntiant, casus, insomnia, *cogitationes, lætitias, iras, impetus*, quicquid otiũ, ignorãtia & iuvẽtus suggerere potest. Iesuitæ singulis malis suas medelas adhibent, suaq; pietatis adminicula subministrant, cruces ligneas, imagunculas, corollas versatiles, agnos benedictos, libellósque mirificos, quibus religionis suæ faciẽ fucis & pigmentis exornãt. Vbi quis ita diu machinã versatus est, ut iam vertigine correptus videatur, sicut res in sublimi suspensæ facili momento huc illuc impelluntur, ad se quantum potis est trahunt, interdumq; pertrahunt. Perraró enim hæc alea fallit, præsertim si methodicé fiat.

Est aũt methodus huiusmodi. Vbi sæpiús eam facilitatẽ animi, seu solum ferax, in quo semina iacta statim radices agunt, laudibus, ominibus muneribusq; prosequuti sunt, aliũ gradum superare aggrediuntur. Eam ætatẽ esse aiunt, quæ ad aliquod certum vivendi genus se debeat comparare, quæ difficillima cogitatio sit. Itaq; Herculẽ in trivio cõstituunt, cui virtus hinc, voluptas illinc aurem vellicet, hæc agmine venerũ & leporũ circumsepta: illa malignã fronte supercilioq; veneranda: hæc in viam initio planã invitans, sed quæ ad extremũ dumis horreat: illa viam angustam cõmonstrans, sed quæ paulatim se explicet, ac in magnificum desinat cum dignitate otiũ. Hortantur itaq; iuvenẽ, ut quantum fieri potest, cogitet, & quidquid in mentem venerit, ad ipsos renũtiet. Iuvenis, sive quod ita videatur, sive gratificandi causa refert, tædere se societatis hominum, ac incesśisse sibi cupiditatem, totum se deorum altaribus consecrandi. Afflatum numinis Iesuitæ venerantur, inibiq; paululúm subsistentes, multiplices ad otium ferẽtes vias ostendunt, hinc fratrum Cordigerorum, & Benedictorum Sodalitates: hinc Capucinorum, Carmelitarum, Carthusianorum angelicos greges, quibus tamen singulis sua adhærent vitia. Cordigeri petulantes sunt & vagi: Benedictini Simoniaci toti, beneficijs emundis & vendundis occupati. Carmelitæ, iurium liguritores, & tanquã ex Apitij schola coqui. Carthusiani fætidum quiddam, & porcinum olẽtq; animamq; sibi pro sale datã putant. Capucini toti ulmei sunt, habituq; cum cacodæmonijs imaginibus pené gemino. Videor audire illos versus.

Hinc Numidæ infræni cingunt, & inhospita syrtis:
Hinc regio deserta siti, lateque furentes Barcæi.

Sola superest dici Iesu Societas, quæ una omniũ perfectiones, severitatem, amænitatẽ, disciplinam, laxitatẽ, opes, paupertatẽ, usum & abusum simul cõplexa est. Quid-ni ergo huic subscribat iuvenis? Hortantur tamen denuó, ut se deosq; consulat, ad id quod optimũ maximumq; erit eligendum. Procumbit humi iuvenis ante ora Deûm, & eorum numina, quantum potest, obtorto collo deprecatur. Inde redit ad machinam plenus imaginibus, sibiq; cum in omnes partes animum circumegisset, unicam Iesuiticam arrisisse profitetur. Hîc Iesuitæ lætitiã suam dissimulantes, agnis benedictis granisq; diris oneratum, ad preculas amandant. Iterum magno stridore deos summos, medios, infimos adorat: semperq; magis magisq; vitæ Iesuiticæ desiderio inflamatur. Vbi ignem hunc languidum Iesuitæ imis medullis conceptum exarsisse vident, ad veteranos veteratores mittunt, cum quibus negotiũ nunc, olim otium, transigendum est, apud quos quantum gratia valent, tantum se in gratiam iuvenis enixum iri pollicentur. Quasi operosum quiddam, votisq; magnis exorandum sit, Iesuitam conscribi. Audiunt iuvenis

supplica-

supplicationem veterani, composito ad severitatem vultu, seséque aiunt â tam multis urgeri, ut sanctæ societatis venter eos iam capere non posit: se tamen testimonio suorum fretos de pietate iuvenis, eum in numerum suorum allecturos: his actis pessum it iuvenis sub gurgite vasto.

DE CARCERIBVS IESVITARVM, ET POENIS EORVM QVI IN ILLORVM ORDINE PRAEFRACTARII SVNT.

SI quis, ut interdum evenit, præfractior est, ac paulò duriore cervice renititur, eum in Trophonij antrum conijciunt, ut in exercitiorum spiritualiũ madore, tanquam æs, æruginem contrahat, ac viru contracto sibi ipsi contemnendus evadat. Includunt hominem maligno quodam in gurgustio, ad respirandum quidem satis apto, ad ambulandum autem neq; spatij satis, neque lucis habenti. Ibi totas tres hebdomadas eo more patrũ, sub pellibus ritè excubat, quantumq; potest maximè vaticinatur: nulli ad eum aditus patet, præterquam Patri spirituali, qui semel bisve in die eum ad machinam admovet: ac deinde breves chartulas, in quibus sententiæ sunt, devorandas obtrudit, quas benè nec-ne cõcoxerit, ex responsis eius ita cognoscit, ut medici ex excrementorum aspectu cruditatẽ stomachi conijcere solent. Huius pastûs amaror, licet initio nauseam pariat, assuetudine tamen ita mitescit, ut meliorem succum & sanguinem in se convertat. Sic nonnullis ægris evenisse scio, ut post crebras potiones â medicis propinatas, immutato tandem gustu ijs delectari cœperint, neq; meliorum ciborum dulcedinem desiderârint. Sunt autem illæ sententiæ pietatis Iesuiticæ quasi apices, quibus nil nisi cavum & eximium continetur.

Quis, verbi gratia, religiosorum ordo de Deo superisq; sit optimè meritus? utrum maiora sint Francisci Cordigeri, an Loyolæ Iesuitæ facinora.

An melius sit vigilando somniare, an somniando ea intueri quæ vigilantes vident.

In quot dies homo ex sacra hostia cum nonnullo alterius panis & vini adminiculo vitam producere posit.

An sacra hostia recepta dormiendo idem operetur atque vigilando.

An Bellerophon somnis vel alis volaverit.

An non mirabile sit instrumentum â Iesuitis repertum, quo quis per inane volans suum etiam in multos dies commeatum deferre posit.

De quibus omnibus nisi aliquid satis cavum somniaverit, demensum ei minuunt, ut facilius commercium cũ insomnijs habere posit. Sed quia non omnes ea cum umbris & spectris familiaritate gaudent, interdum fit, ut nonnulli, post quatuor aut quinq; dies, ringi secũ incipiant ac fenestram quærere, unde se præcipites dare queant. Ex inanitate enim cerebri, ex somniorũ imaginibus, ex pædotribæ monitis, varium in modum afficiuntur, ut ad delirium propè & amentiam adigantur. Exacto mysteriorum tempore emittitur in lucẽ iuvenis vivus, vidensq;, somnians: non caput, non pes, non mens satis officium suum facit. Olim Heraclitus vigilantibus unũ communem mũdum esse dicebat, sopitos in suum quemq; discedere: at qui ex hoc antro redeunt, ne vigilantes quidem communi cum alijs mundo fruuntur: novos enim mundos novasq; formas, Tragælaphos, Chimæras, Hippocentauros loquuntur. Sanè in eorum vultu gestuq; contemplando non parum voluptatis inest. Hic se totum circumspicit, ac quocunq; caput agit corporis sui figuram in aëre suspensam intuetur: hic se testaceum factũ esse credit, metuq; ne allidatur obvios quosq; vitat: hic hominum insomnium se videre autumat, secúmque dissolvere nequit an somnians vigilet, an verò vigilans vaticinetur. Vno enim tempore fulgura, tonitrua, Iesuitarum, & Cacodæmonum voces audire videtur.

DE REGIMINE ET REPVPLICA IESVITARVM, EORVMQVE SOCIETATIS EXCELLENTIA, EX EPISTOLA ITALICA.

ANno 1609. in lucem editum est exemplar literarum Barisonij Iesuitæ ad Venetum adolescentem 21. April. Anno 1608. qui relicta Societate hac ad suos redierat; Bononiæ datarum, in quibus Regimen & Respublica Iesuitarũ, cum Ordinis illorum excellentia & perfectione ita exacte depinguntur & oculis contemplanda subijciuntur, ut totius illorum Ordinis ideam, seu formam & speciem quandam perfectam inde quisq; mente suâ concipere queat. Et quia Iesuitarum artibus factum est, ut non omnium manibus teratur, præcipua inde in Lectoris gratiam adscribam.

In Societatis nostræ Ordine, inquit auctor literarum illarum, *in promptu & parato reperiuntur ea, quæ in hac vita animo generoso necessaria esse queunt; & quæ vel in seculari & mundana vita, vel etiam apud ullam aliam Religionem sive Ordinem nunquam quis assequi potest. Nec verò austerum illud Religiosi nomen & Clausuræ quenquam deterreat. Tantum enim abest ut quidquam inde damni metuendum sit, ut plus etiam lucri, quàm ulli hominum è qualibet Civitate, aut etiam alia congregatione civili possit contingere, hinc sperare licet. Religiosus enim si universim consideres, præter quàm quòd sacrorum ministeriorum exercitio occupatur, re profectò quovis preciosissimo thesauro venerabiliori, absque labore vivit, cultus & honoratus ab omnibus, tam in ceremonijs publicis, quàm privatis, sublevatus in necessitatibus, à personalibus factionibus, & militia exemptus, à quovis onere & exactione immunis, ad duellum sive singulare certamen non adstrictus, & multis denique falsis ac popularibus opinionib. minimè obnoxius. Similiter & clausuræ illæ non ita se habent, ut ipsimet Religiosi sub his veluti conclusi teneantur, sed ut aliorum bona in ijs adserventur, atq; ut ipsi haud magna cum molestia, Dei laudes commemorando vitâ magis liberâ & securâ fruamur.*

Deinde si ad perticularia perveneris, tum verò longè meliorem conditionem hanc nostram invenies; quandoquidem Societates nostræ Clausuris istiusmodi, uti & alio extraordinario vinculo disciplinæ, vigiliarum, & jejuniorum, quæ certè homines & stupidos faciunt, & conversationi, tum negotijs ad proximi salutem necessarijs, minus reddunt idoneos, nequaquam sunt obligatæ: sicuti antiquæ illæ Religiones sive Ordines omnes, nullo Romanæ Ecclesiæ usui existentes, eius generis apparentibus, & in oculos occurrentibus operibus necessum habent. At nos à Choro, à Processionibus, ab Exequijs liberi & immunes, veluti simplices Sacerdotes seculari quadam libertate gaudentes, omnes operationes nostras ad ea studia dirigimus, quæ homines circũspectos & admirandos reddere, atq; insuper etiam sanctam Sedem Romanam valdè exaltare, & magis magisque illustrare queant: quamobrem etiam digni ab ea sumus judicati, ut quemadmodum veteribus illis Religionum Ordinibus, propter exiguam, quam habent, Sedis ipsius evehendæ aptitudinem, quotidiè privilegia & indulta auferuntur, ita nobis è contra veluti utilissimis eius Ministris singulis fere horis ea dilatentur & augeantur.

Quæ sigillatim ita considerata, præterquàm quòd certum aliquem reddere possunt facilitatis Institutorum nostrorum, præcipuè etiam cognoscendam exhibere queunt Superioritatem illam, quâ Congregatio nostra omnibus alijs Ordinibus præeminet. Idque non absque gravissima ratione: quoniam isti in extremis fundati, domi apud se non admodum sunt durabiles, foris autem etiam animis periculosi. Monachi namque maiorum Ordinum solis divitijs cumulandis operam dantes, servi evaserunt peccati & mundi: & ob id etiam exosi redditi, quotidié Epicedijs precationibusque incumbunt, officium hoc suum ea tantùm in parte impendentes, quæ redditibus ex alieno statu hauriendis, ad sublevandam Prælatorum & Curiæ Romanæ necessitatem commoda esse queat & utilis. Medicantes deinde propter affectatam paupertatem suam contempti, quamcunque etiam minutissimam eleemo-

synam

synam collectum circumeunt, vel ad pagos usque mendicando; & ad postulationem cuiusque etiam abjectissimæ mulierculæ in ipsis ædium Epistylijs, & privatorum casis sanctissima Missarum sacrificia vilissimo pretio celebrant; divinaque mysteria communicando distribuunt, seculo sese immiscentes, atque ijs sese inquinantes erroribus, unde urgens nata est occasio de Reformatione, & si illa non successerit, de universali Ordinis illius destructione cogitandi. At nostra Societas, quæ benè instituta Respub. est, prudentiâ & sagacitate Patrum nostrorum, in mediocritate constituta, super Monachicam opulentiam sese non effert, & nec tamen ideò ad infimam mendicitatem deflectit, sed tantum ab una atq; altera, quantum ad Dei Cultum opus est, participans, cũ certa animæ salute hunc sibi finem semper habet propositũ, quomodo Roman. Catholicæ fidei graviora, & maximi momenti beneficia possit promereri. Unde Pontificibus grata, à Principibus observata, & à populo culta, atq; circuli solaris æmula, cum filijs suis in omnibus literarũ partib. gloriosa erit, in cœlo beata.

Hinc nascuntur invidæ illæ voces, à depressis æmulis nostris contra mores & exemplarem doctrinã nostram effictæ, quæ auribus multorum insusurratæ haud dubiè in causa sunt, quòd Societatem nostram immani odio prosequuntur. Incusant nos primùm Superbiæ, quòd SOCIORVM titulum usurpemus, & aliorũ hominum Ordines vix Servorum nomine dignemur. Quasi quisquam sit, qui sincero animo judicans non intelligat, Nos divinâ providentiâ in normam & correctionem aliorum electos esse, ideoque justum, dilectam hanc congregationem eius, insigni & specioso aliquo vocabulo à tot Monachorum & Fraternitatum inutilibus sectis distingui. Præterea & hoc reprehendunt, quòd recusemus cilicijs vestiri, aut cibis pasci rusticis: sed illudentes, dicunt, nos vestib. uti ex lana tenuissima, & cutem tegere cãdidissimo linteo, nutritos optimis & delicatissimis cibis, qui vel in urbe, vel territorijs vicinis reperiatur. Insuper nolle nos in pagis habitare, aut sub tectis humilib. sed cùm Patribus nostris, varias mundi partes peragrantib. omnis cõmoditas & venustas excogitata sit, possidere nos dicunt in omnib. regnis & provincijs Christianismi, meliores & præstãtiores situs atq; palatia, quàm alibi haberi queant, non quidẽ in villis aut castellis casas fundantes, sed in urbibus primarijs, & ijs rebus abundantibus, quæ generi humano possint sufficere: Sed neq; sic Aedes illas acceptari, nisi prius & reditus, & habitationes pro Patrũ & Coadjutorũ temporalium numero ibi fuerint præparatæ. Non animadvertunt aũt affectibus corrupti obtrectatores, id quod de vestimentis, cibis & habitationibus dicunt, ad summam laudem Societatis totius, & Patris Ignatij primi Institutoris nostri vergere; qui ut omniũ hominum sapiẽtissimus vestes incultas, cilicia & cibos agrestes, quæ miræ corporis afflictiones sunt, ipsum etiam spiritum affligere & debilitare intelligens, usu illarum rerum nobis interdixit, & voluit de ijs vestibus & alimentis nobis esse prospectum, quæ ei conveniant, qui ad exaltationem Ecclesiæ Catholicæ Romanæ, mentem in studijs, linguam verò, ad sanctorum Apostolorum exemplum, in persuasionibus publicis & privatis exercet. Habitationes verò quòd attinet, quis non videt, ad decus & ornamentum sanctæ Religionis sive Ordinis hoc fieri? idq; ita ut fiat necessum esse: siquidem in his fovenda sunt seminaria eorum hominum, quibus Ecclesia & tota Christianitas regatur? Quantũ postea ad doctrinam, quum maledici isti ad vera dogmata sustinenda inhabiles sint, ne impotẽtes dicam, ad operas & labores Societatis nostræ exæquandos, eo fatigantur, ut in Dei gratiam & voluntatem omnia reponentes, vanum esse demonstrent grande illud meritum nostrum: Ideoq; Pelagianos nos vocant & Epicuri discipulos; propterea quòd ex assertione nunquam satis laudata Molinæ dicamus, Deum nolle physicè moveri animos hominũ, sed in æterna quiete sua expectare, ut suâ gratiâ ad hoc destinati, cum merito bonorum operum, ipsimet per se paradisum acquirant. Cæci non vident, Deum in divinitate sua immobilem, & immediatè, & varijs modis gloriam suam amplificare: & nobis in hunc finem deorsum à Majestate illa cõcessum esse, Regnum ipsius propagare, & mediantibus Regulis nostris, librisq; spiritualibus, hominum animos persuasionis vi, quam nobis largitur, movere, & facilem ad cœlum viam reddere cunctis fidelibus, qui exuti omni politicâ curiositate, nostris duntaxat præceptis salutiferis obedierint. Et quod maius aut certius bonitatis & integritatis doctrinæ

nostræ mundus signum desiderare potest, si publici errores maximarum universitatum, singulariter verò Regiæ urbis Parisiorum per nos fuerunt correcti. Ibi enim, paucis quibusdam seniorum literatorum exceptis, reliqui omnes Moderni & iuniores Doctores facilè doctrinæ nostræ accesserunt, non amplius scribẽtes, Rom. Pontificum errores quantumvis exorbitantes, à Concilijs posse corrigi; aut verò defendentes, licitũ esse Gallorũ Regi liberã administrationem rerum Ecclesiasticarũ impedire, & si quæ aliæ eius regni Maximæ sunt, sive Regulæ alicuius momẽti aut ponderis. Etsi enim ob multas rationes, & scripturarũ allegationes ab antiquißimis & celeberrimis Doctoribus approbatas, itẽq; vanos multorũ labores inexpugnabile id existimabatur, constat tamen, à nostris idipsum Patrib. iam esse evictũ: dico illam tantopere decantatam Gallicanæ Ecclesiæ libertatẽ; quâ expugnatâ, & veluti monstro à novis illis (ut ita dicã) Theologiæ Herculibus sepulto, liberum omninò à quovis impedimẽto in omnib. Principatib. rursum evasit absolutũ S. Sedis Rom. dominiũ. Nónne eius rei indubitatã quoq; fidẽ facit, cùm videtur, quomodo apud nos cõtra hæreticã pravitatẽ omnes sciẽtiæ divinæ & humanæ floreãt? & quòd hic viri insignes, & Magistri in omni disciplina celeberrimi reperiantur? à quib. absq; avida illa pecuniæ spe (quẽ sibi finẽ alij habent propositũ) maior & melior pars juuentutis Christianæ instituitur: & quidem in dedecus & confusionẽ malè affectorũ, & suum saltẽ commodũ inde quærentiũ pædagogulorũ, qui cessantib. cõmoditatib. & emolumentis illis, quibus quã primùm Patres nostri apparuerunt, destituti fuêre, varijs imposturis curârunt laudabiles operationes nostras inquinare, in vulgus spargentes, ad Scholarũ eruditionem nos utilitate & voluptate moveri, nõ verò charitate, aut proximi amore. Idq; inde liquere, quòd ad divites & formosos duntaxat animum applicemus, de alijs verò parum simus soliciti, utrum majores progressus faciant, quàm qui ad apparentiam illam conservandam, quâ cognatos & parentes eorum perpetuò nobis veluti mancipatos habeamus, sint necessarij.

Hoc amplius subjungunt obtrectatores, Nos sub religionis sanctißimæ prætextu in teneros animos subditorum aut civium, scholas nostras, contemptûs & inobedientiæ semina adversus naturales eorum Principes spargere, persuadentes eis, quòd illi solũmodò Principi, quem nos veluti Monarcham omnium constituimus, credendum & obediendum sit. Et cum eiusmodi quidem diabolicis inventionibus ausi fuerunt hoc agere, ut scholæ nostræ prohiberentur. Sicuti in nobili quadam Italiæ civitate hoc illis succeßit, extremo cum damno tum illius, tum aliarum civitatum liberorum nobilium & primariorum, qui studiorum causa ad eam convenerant. Quibus calumnijs, à linguis lucripetis, sive suum spectantibus commodum profectis, prolixè quidẽ responderi, posset: sed præstat eas, secundùm regulas nostras logicales silentio præterire. Hoc tãtùm dico, fortunæ bona necessaria esse ei, qui literis animum est applicaturus, & pulchritudinem verum vivacitatis spiritûs, & ingenij bonitatis signum esse atq; indicium. Vnde si ijs, qui eiusmodi dotibus sunt præditi, incumbimus, facimus hoc tanquam in subjectis aptis ad disciplinam natis; non autem voluptatis ergò aut facultatũ comparãdarum gratiâ. Deniq;, cùm videre licet, Scholas nostras undiq; vel ab ipsis etiam Principum filijs, tanto cum concursu, solitis illis præceptoribus repudiatis, appeti, hinc infallibilis sequitur conclusio, quemadmodũ Nos & existentiâ & reputatione omnes alios Ordines superamus, ita etiam doctrinas è Domibus & Collegijs nostris prodeuntes, reliquas itidem omnes, sive D. Thomæ, sive Scoti sint, & pietate, & dogmatũ soliditate excedere. Quo etiam fit, ut quod alijs probibitum est, nobis liceat, libros nempe & scripta tenere atq; perlegere: ex quibus quandoq; ob publicum bonum, impiorum hæreticorum nomine sublato, & celebris cuiusdam Patris nostri in vicem eius substituto, in publicum ea rursus emittamus. Ideoq; hac ætate in Collegijs & Scholis nostris non ampliùs auditur Aristoteles & Cicero, monstrosa gentilitatis monumenta, sed cathedræ auctoribus longè illustrioribus Doctoribus ornatæ cernuntur; & in universum solis ibi Alvari, Toleti, Molinæ, atque alij Societatis nostræ Theologi leguntur.

Possunt etiam nostri Socij facilè invenire viam & modum, quo ad honores & gradus summos evehantur. Ac potuerunt scientiarũ nostrarum facilitate, & mediante vivacitate

ingenio-

ingeniorum, aut prædicando, aut docẽdo celebres evadere: ex quorum uno atq; altero maximam utilitatem, & non exiguam existimationem referunt: quandoquidem à viris, à mulieribus, à populo & magnatibus ipsis coluntur atq; sublevantur: nec quicquam ipsis in mentem veniet, quod non ilicò, quàm primùm fuerit rescitum, promissuri ipsis sint & donaturi. Ipsis privatorũ ædes apertæ erũt: cũ ijs de maximis reb. civitatis cõsultabitur: eos secretorũ suorũ quilibet faciet participes: & quãdo animũ ad hoc applicuerint, extrinsecâ illâ pietatis umbrâ simplicis multitudinis opinionem attrahendo, pro arbitrio ex Magistris aut prædicatoribus, non quidem specietenus, sed reipsâ Imperatores & Monarchæ fiunt: & non solùm sibijpsis commodũ & honores conciliabunt, verùm etiã gloriã ita aucti Societates nostras illustriores & ditiores reddere possũt: sicut multis Patrib. in Polonia, Transylvania, Austria, Bavaria, Hispania, atq; alijs in locis usuvenit: imò in ipsis etiam Indijs maxima Societati nostræ Monarchia erecta & plantata est. Qui exactam informationem, horum quæ scribo, curiosiùs apprehẽderet, deprehensurus esset, Provincias Ferdinando Archiduci subiectas supremâ inspectione Societatis nostræ regi, & vel inde felices esse, quòd omnia Patrum consilijs gerantur, sive de dignitate & magistratibus conferendis, sive de belli etiam apparatu tractetur. In Bavaria quoq; omnia Patrũ nostrorum prudẽtiâ gubernantur. Ipsaq; Trãsylvania à solo administrata fuit Carigtio, qui curavit, ut Imperatoris manui & potestati ea subijceretur. Nõnne Galliam & Regem ipsum Pater Cotton in præsentiarum gubernat? Et in Polonia, non obstãte paucorum satis Christianorum tergiversatione, Rex sanctitatis nostræ spiritu atq; instinctu vivit. In Hispania, Lusitania, Belgio, Italia & Sicilia, cui ignotæ sunt divitiæ & authoritas, quâ pollemus? Sed quid de Patre Personio dicã? qui Romæ agens, plus auctoritatis habet in Anglia quã Rex ipse: nec Comes ibi est, Marchio, aut Prælatus Catholicus, quin pro Superintendente aut gubernatore conscientiæ suæ aliquem ex Societate nostra habeat. Ac ut summatim dicam, Generalis noster, sicuti manifestum est omnibus, Romam regit & Pontificatum.

Nos etiam certo obedientiæ voto sanctæ Sedi obstricti tenemur, ut scilicet non petito viatico eò nos conferamus, quocunq; etiam locorum ab ea destinati fuerimus. Inde nos ipsius Sedis ministri facti, & gravissimorũ secretorum eius conscij, id, quod in cõmodum nostrum cedit, Pontificibus persuademus; Omnes, qui ad functiones aut Prælaturas adspirant, necessitate obstringentes, ut ad intercessionem nostram confugiant. Atq; hoc Pontificio ministerio insigniti, & excitatâ in hos totius mundi opinione, in civitates, Regna, & ipsorum Principum corda penetramus. Ita fit, ut cùm hi dominium super vitam & bona subditorum teneant, Nos possessionem voluntatis cùm Principum, tum subditorum occupemus.

Et quemadmodum sancta fides, ubi ubi innotuerat, maximos faciebat progressus: ita & nos, ubicunq; agimus, sub nomine Iesu, insensibiliter, tale obsequium acquirimus, ut postea in Principum potestate non sit inde nos depellere. Cui rei fidem facere potest amplissimum & potentissimum Galliæ Regnum suis illis turbis novissimis. Quapropter arbitri sæpenumerò contentionum non tantùm inter Principem & Principem, verùm etiam inter Dominos & Vasallos constituti, pro lubitu nostro & bellum & pacem mundo adportamus: non absq; evidenti prætensione, quòd sanctæ illius Sedis possessio, in Patribus aliquando nostris casura, successivè postea perpetuari queat. Quod cùm evenerit, tam insigne capiet incrementum Romana Religio, ut spes sit, brevi videri posse ex Principatibus Christianis & mundo universo factum esse unum ovile & unum Pastorem. He, ho.

Nec verò propter votum illud veluti ligati tenemur, aut quidquam imminuitur libertas aut præeminentia nostra: quin imò ob concitatũ in nos omnium timorem & existimationem non dubitamus quandoq; pro maiori securitate, etiam adversus ipsos Pontifices, ex religionis zelo, calamos & linguam stringere: singulariter verò, si interesse, vel emolumentum Magnatum quorundam, quorum in nos beneficia constant, interveniat. Econtra nemo est, qui adversus Nos, auctoritatem Pontificiam regentes, quidquam proferre ausit. A nostris enim oppugnatus pro hæretico & schismatico ab omnibus habebitur: sicut cælesti hâc gratiâ etiam sacrosanctos & inviolabiles nos conservemus.

Quod si forsan animus alicui non fuerit, gravioribus Mundi negocijs se immiscere, aut Principum sectando familiaritatem, incertam subire fortunã, arbitrij sui erit in qua Domo aut Collegio sibi quàm maximè placuerit, felicißimâ frui quiete, & in Ecclesijs sermocinãdo, pietatem in hominum timidorum, & mulierecularum devotarum pectoribus fovere: quod ipsum maiorẽ quoq; honorem & cõmodum ei cõparabit. Nam si eos, qui peccata sua illi confitentur, recensione rerum terribiliũ, & miraculorũ à Patrib. nostris ad hoc collectorum, in officio, ut à peccatis abstineant, continuerit, tum de facultatib. & personis eorum disponet, in honorem Dei, quomodocunq; ipsi placuerit.

Ac tametsi sanctus hic zelus ex malititiosa interpretatione sinistrè accipiatur, & paßim spargatur, Nos eandẽ rem diversimodè huic atq; illi referentes, discordiã & lites dissemi- nare inter maritũ & uxorem, patrẽ & liberos, fratres & cognatos, atq; hac ratione ad trutinã consiliorũ nostrorũ suspectos habentes privatos, Civitates, & integra Regna, dominiũ Nos & absolutam tyrannidem in quoslibet usurpare: omninò tamen actiones illæ reprehendi nequaquam possunt, cùm omne id ad animarum salutem sit directum, Nosq; in hoc conformes reddamur verbo Evangelico, quod habet: Non veni mittere pacem, sed gladium. Veni enim separare hominem adversus patrem suum, & filiam adversus matrem suam. Unde pro errore habendum non est, loqui aut tractare contradictoria, & cognatorum ac civium animos disiungere, dummodo id totum ad utilitatem cedat Ecclesiæ, & sanctæ Sedis; in cuius servitio & magnitudine vera pietas summaq; Religio consistit.

Et ut scrupulos aliquot, qui ex vulgi obmurmurationibus mentib. aliquorum iniecti esse possent, illis eximã, advertere eos volo, quòd cùm primarij Domini, & nobilißimæ civitatum matronæ, ex devotione sua ad Ecclesias nostras concurrant, tum invidi bonum in malum detorquentes, id singulari artificio nostro fieri dicant, & hac illac disseminent, quòd in Confeßionibus audiendis difficiles quidem plebeijs atq; pauperibus nos exhibeamus, eosq; à nobis fugemus, in absolutionibus rigidi, in reprehensionibus asperi, & in pœnitentia iniungenda intolerabiles. Adversus divites autem, & mulieres viduas, aut coniugatas aliter procedentes, parvulâ aut nullâ indictâ pœnitentiâ, sæpé etiam absq; auriculari confeßione, solâ schedulâ consignatorum errorum inspectâ, gravißima eis peccata remittamus, exigendo à quolibet pœnitente generalem confeßionem, licet à Deo non mandatam, haud minùs tamen animarum saluti necessariam, ut naturalibus pœnitentium inclinationibus detectis, peccata eorum conformiter iustificare, atq; his rebus uti eis ac frui permittere liceat, quas alij Religiosi nunquam concesserint.

Magnam verò illam patientiam, quam imbecillis mulierum animis à scrupulis & superstitionibus, quibus naturaliter subiectæ sunt, expurgandis sustinemus, malevoli malitiosè interpretantes, Nos cum illis ajunt, longis & frequentibus solere uti alloquijs, quibus ita mediantibus, quicquid desideraverimus modò, ab ipsis obtineamus, & silentio earum sanctißimis Sacramentis confirmato, illis nos spirituali matrimonio devinciamus, in id incumbentes, ut ubiq; velut examina Ursularum, Clericatarum, Diaconissarum appareant: quibus etiam in casu magnæ cuiusdam neceßitatis ut sanctißima Sacramenta administrare poßint, concedamus, idoneâ ad hoc inventâ à nobis repræsentatione, per quam licitum illis sit, loco hostiæ apprehendendæ, toreuma quoddam consecratum, & ad formam Agni Dei effigiatum Sororibus in conventiculis suis osculandum porrigere: quo ipso eas vinculis hisce nostris invicem coniunctas teneamus, & sanctæ Sedi in casu politicæ resistentiæ strictißimè obligatas, in tantum, ut hæc earum devotio in secreto habeatur, atque ipsos etiam maritos, parentes, liberos & alios conjunctos lateat. Id quod summâ utilitate, emergente non ita pridem occasione, usurpatum quidem fuit, tandem tamen aliqua ex parte in lucem prorupit ob penetrantem æmulorum nostrorum sagacitatem, & simplicem devotarum istarum animularum confidentiam, ab oraculis consiliorum nostrorum longè dißitarum, & necessario fragilitatis suæ fulcro privatarum.

Nota.

Cæteroquin, ubicunq; etiam cõmorentur, non est quod metuamus, ne actiones nostræ unquam propalentur: siquidem, cum Magnatibus duntaxat commercium habeamus, à quibus, præter quotidiana honoraria, omne publicum secretum cognoscimus. Ita fit, ut vel proprius honor ipsis os occludat: contrario planè modo, quàm alijs Religiosis usu venire soleat: qui sine discrimine cum quolibet conversantes, absq; sanctis hisce artificijs difficulter possint fragilitatem suam occultare. Verùm etiam hæ nebulæ facilè dissipari queunt: quoniam & has, & omnes alias operationes nostras cum mysterio peragimus: quandoquidem in pauperem plebeculam non ea cadit peccatorum qualitas, aut gravitas casuum, ad quorum resolutionem opus sit singulari & exacto intellectu, aut discursûs profunditate: sed delicta illa vulgares quidam errores sunt & consueti; quibus cùm à quovis Fraterculo satisfieri possit, ingratum sanè divinæ majestati fuerit, si elaboratæ operæ nostræ in his inutiliter consumerentur. Et quamvis confitentibus nobis, asperos nos atque severos exhibeamus; tamen hoc non ad repellendos eos fit, sed ut ordinariorum sive consuetorum peccatorum pertæsi à gravioribus abstineant. Id quod divitibus non usu venit, qui ob facultatum & negotiorum publicorum, in quibus versantur, tractationem, multis scrupulis & dubitationib. periculosis sunt suppositi: ideoque in magnam animarum ipsorum utilitatem vergit, si à viris doctis & sapientibus, prout sunt Patres nostri, examinentur & corrigantur. Qua de causa libenter eos ad Ecclesias nostras recipimus & leniter tractamus, ne ad desperationem adigantur, sed potiùs, ut ex opibus illis, quæ ipsis peccandi causam præbuerunt, largas eleemosynas domibus & Ecclesijs nostris facientes, & cœlum lucrantes, à via, quæ eos ad infernum ductura erat, declinent. Sic & adversus fœminas, propter sexûs fragilitatē mirè & absque rigore procedimus: &, quò faciliùs eas ad divinorum præceptorum obedientiam perducamus, res quædam parvi momenti ijs permitti solent, dummodo id quod res est cognoscentes, tanquam creaturæ Dei, debitas ei gratias reddant. Sed neque ab his aut illis confessionem generalem exigimus, ut appetitui eorum obsecundemus, sed potiùs, ut pravi illi affectus, & malæ inclinationes naturæ detegantur; quibus postea cum discretione, & quidem suam cuilibet singulatim medicinam applicamus; non verò ut veteres illi Religiosi, omnibus confusim peccatoribus idem remedium adhibemus. Modus profectò salutaris, & à DEO, ad exaltationem fidei suæ, nobis revelatus: cum quo detectis etiam animis resolutis & fortibus, multoties eos, mediante Camerâ Meditationum nostrarum (quarum secreta revelare non est licitum) ad internecionem hæreticorum & inobedientium inimicorum sanctæ Sedis Romanæ consultò exstimulavimus; & quidem non privatorum tantùm, verùm etiam magnorum Principum & Regum; heroicis istis factis boni illius Ahodi, de quo in sacra Scriptura legitur, figuram repræsentantes, & immortali cum laude congregationis nostræ, sedes Paradisi Sanctis atque Martyribus complentes. Cui rei testimonio esse queunt multæ effigies, quæ varijs typis æneis passim videntur impressæ.

Et sanè quilibet commemoratorum virorum atque mulierum de sanctissimis Sacramentis non alibi, quàm in nostris Ecclesijs debebat participare & confessionem exercere: ubi præter facultatem & privilegia, quibus à quavis culpa quilibet expiari potest, à summis Pontificibus concessa, facilē habituri essent modum animas suas salvandi: modum inquam, à nobis inventum, qui in propriæ solummodò voluntatis privatione, & in hoc consistit, ut absque laboriosa requisitione alterius, sequatur quis eius præcepta, qui propter ipsum studijs insudat & defatigatur: id quod Patres hi spirituales faciunt. Et quidem omne peccandi periculum hoc modò tollitur, non viso aut cognito ab alijs Religiosis, qui in veteri illa simplicitate educati, dum pœnitentes suos in libertate relinquunt, parum semper profecerunt, atque etiamnùm proficient.

Ac licet à Politicis, atque alijs mundi huius sapientibus hæc nostra doctrina hæresis dicatur, non tamen hoc illorum dicterium in ullam considerationem trahendum est; cùm videamus illam ab Episcopis, Cardinalibus, & omnibus Pontificibus approbatam esse. Et

ut conclu-

ut concludam, quod plus, quàm ulla res alia eos relevat, qui Ecclesias nostras frequentantes sanctam istam obedientiam amplectuntur, id verò est, quòd participes fiunt innumerabilium meritorum, quæ divina Majestas sufficientia esse iudicat, non solùm ad tollendum delicta jam præterita, sed ad cancellandum, vel annihilandum ea, quæ in posterum committi possent, & ad redimendum quamcunque animam, quæ ad purgatorium fuerat condemnata.

Nolim verò aliquem vereri, ne commemorata commoda & honores sectaturus, in difficultatem aliquam offendat: quandoquidem viæ, quæ in Societate nostra ad eos ducunt, ita tritæ, & tanta cum prudentia accommodatæ sunt, ut quilibet absque vacillatione ulla eorum obtinendorum atque fruendorum spem habere possit. Ibi enim assiduè de Verbis & Rebus tractatur: & quicquid vel publicum vel privatum ad aures nostras pervenerit, de eo consultatur: nec quisquam ulli rei vnquam adhibetur, nisi examinatâ prius naturâ eius, & perpenso talento eius à Patre Generali (qui omnibus exploratis signa & notas exquisitè distinctas habet) aptus ad eam perficiendam deprehendatur. Admonito postea illius, quòd hoc vel illo die dignum consideratione occurrit, detegitur id ei familiaribus colloquijs nostris, aut per confessionem nobis devotorum. De eo namq; conferentes inter nos, & literis à Collegio ad Collegium scriptis, ei quod sequuturum est, aut sequi poterat, anticipando semper obviamus, in quemcunque casum præparati. Eiusmodi considerationibus aut collationibus, quibus nullum dubium remanet indecisum, Seniores & sapientissimi, quos habemus, Rectores assistunt, qui in quavis materia quàm maximè versati definiunt, quomodo viris & mulieribus, viduis aut maritatis, obsequium & beneficentia erga Collegia, & particulatim etiam erga nos ipsos debeat persuaderi, quomodo itidem paradisi iter ingrediendum sit, ac qua ratione Principum gratiæ quis insinuetur, quibus medijs voluntas eorum captetur, & quibus in possessionem animi & opinionis populorum perveniatur.

Laborent sanè in hoc inimici nostri, cœlestis voluntatis ignari, & obloquantur, Nos hisce regulis & rationibus damnum privatorum Domibus & Principatibus huius mundi adferre. Alij quidem, dum asserunt, Nos rerum horribilium commemoratione, quas simplicioribus pro concione in templis, & domi animam jam exhalaturis ingerimus, nosmetipsos & Collegia nostra ditantes, debitâ hæreditate liberos & parentes eorum spoliare: Alij verò, quòd simulatâ quâdam servitute Principes Christiani ad instantiam Ecclesiasticæ Majestatis, fidei nostræ se committentes, imprudentibus consilijs quandoque eò redigantur, ut & statum & vitam perdant. Singularem verò pietatem illam, quæ pro auctoritate sanctæ Sedis dilatanda exercetur, improbi illi Politici traditionum & rebellionum à nobis perpetratarum nomine denigrantes, mundo exosam reddere fatigentur sanè, affirmantes scilicet, prædicationes, & divitiarum atq; laudum præmia, ad hæreticos exstirpandos à nobis inventa, proditorios esse modos adversus Principes, & voces adulatrices, quibus veluti sanctitatis & Martyriorũ involucro quodã parricidia obtegamus. Exclament, sed falsò, Nos per has ipsas destructionum vias, contra veram Iesu fidem, Iesuitarum nomen mereri, per quas Scipio Carthaginensium Imperium evertens, Africani nomen consecutus sit. Cæterum re totâ prout decet, consideratâ liquet, pro peccato istud nequaquam haberi posse, sed veram demum pietatem esse, quæ in Catholicæ Romanæ Ecclesiæ commodum, animarumque ei devotarum servitium resultat. Inprimis enim non inconveniens est, ut pater propriæ salutis gratiâ filium, & cognatus cognatum hæreditate privet: eò quòd ex Evangelica doctrina quilibet animæ suæ magis, quàm patri, matri, aut liberis sit obligatus. Atque ita opus quoque erit meritorium, si subditi eius Principis, qui de jurisdictione sua, & cõmodo subditorum magis, quã animæ salute solicitus, Pontificijs præceptis obedire recusat, fidelitatis juramento exsolvantur, ijsdemq; significetur, quãdoquidem ipsimet se regere nequeant, ut alij Principi Catholico, qui quidem obsequens sit, aut Romano Pontifici confœderatus, adhæreant. Ac si propter inobedientis illius principis potentiam & robur ad eiusmodi apertas declarationes perveniri non poterit: tum legibus Canonicis & sanctissimis

sanctißimis Decretalibus minimè erit contrarium, occultè eum, peccatorum absolutione aut premio interfectoribus proposito, vita tollere: asserente idipsum etiam doctißimo historico nostro Ioanne Mariana in quodam tractatu suo ad magnum Hispaniæ Regem; ubi venena, & horum compositiones, tanquam tutißima media proponens, concludit, in eum finem ipsa venena ita præparata, cuilibet bono Catholico semper in promptu esse debere. Atque in Sacro Sanctis Biblijs exemplo Ieroboami & aliorum legitur, quàm graviter Reges & populi dilecti à Sacerdotibus & Prophetis, propter inobedientiam castigati fuerint. Quinimò maximam in populi utilitatem cessurum esset, si pestifero semine Politicorum sublato, & temporali dominio cum spirituali conjuncto, solummodò à nobis Ecclesiasticis regerentur & gubernarentur: sic enim maiori cum pietate forent tractati. Atque hic mentis conceptus à Patribus nostris ubique locorum prædicatus, non minùs quàm articulus fidei debuerat observari; quandoquidem alij quidem stertunt, nos autem pro salute eorum semper vigilamus. Atque hoc est prudentißimum Regimen, & Respub. Societatis nostræ, nunquam à Philosopho aliquo tam perfectè descripta, sed à celebri illo Ignatio Loyola miraculosè fundata.

Nota.

Nota.

FINIS LIBRI PRIMI.

DE PROPAGATIONE ET INCREMENTIS ORDINIS IESVITICI.

Liber Secundus.

CAPVT I.

IESVITAE, serpentum in morem, initiò terræ pulverem esitabant, & summâ inopiâ adacti solum solo identidem vertere cogebantur. Romæ enim ut excepti fuerint primò, supra indicavimus.

Iesuitæ ut irrepserint in gratiam hominum.

Irrepsêre autem primùm in gratiam hominum, eósque in sui admirationem pertraxerunt diligentiâ & solicitudine suâ in ægrorum morbis curandis, vulneribus obligandis, & molestâ, gravi ac putidâ sanie abstergenda.

Secundò, auscultandis confessionibus, unde miserè victum suum excerpebant.

Mox ubi paululùm firmitatis accessit, pueros sine mercede docendos & erudiendos susceperunt: quo artificio non vulgarem vulgi favorem emeruêre, criminandis præsertim aliis doctoribus, quorum doctrina venalis esset, & scholæ nulli sine mercede paterent, ac interdum etiam doctrinâ peregrinâ personarent. Incredibile dictu est, quantum hæc criminatio valuerit. Inprimis, ut facilè est in magna piscium multitudine rete suum implere; sic etiam in hac iuvenum frequentia Iesuitis facilè fuit continuò aliquos institutis suis implicare. Ea etenim est ætas hodiè, quæ blanditiis simul & doctrinæ admiratione permovetur, & propediem ad operam navandam præstò esse potest. Ac reliquorum quidem Monachorum in hoc à Iesuitis emendatus est error, qui pusiones vix dum è cunabulis egressos ad se admiserunt, totósque quindecim aut viginti annos nutrierunt, antequam ad praxin eos admovere possent. Hoc sagaces & solertes animadvertentes Iesuitæ, suos in eo ætatis flexu intercipiunt, qui iam ad adultam vergit.

Iesuitæ Romæ tria Collegia erigunt.

Firmato autem & communito à Pontificibus Romanis Iesuitarum Ordine ac vitæ instituto, per omnes se Italiæ urbes Iesuitæ spargebant, & mox ubique in ea regione collegia eis ædificabantur. Inprimis autem Romæ sedes suas fixerunt, superstitionum & errorum omnium matre seu officina. Tria enim ibi collegia exstruxerunt Iesuitæ, unum pro se, alterum pro Anglis, tertium pro Germanis. Nam Ioannes Moronius & Episcopus Prænestinus, qui in Tridentina Synodo legatus fuit Pontificis & Synodi præses, consilium communicavit cum Ignatio, quanto usui esse possit Ecclesiæ Pontificiæ, si Romæ amplissimum Collegium exstrueretur, in quo maxima Germanorum multitudo in bonis literis & religione, sumptibus Pontificis institueretur, ut tandem in patriam redeuntes, col-

tes, collapsam & conculcatam Pontificiam religionem ibi instaurare aliqua ex parte possent. Opus igitur illud aggressi sunt Iesuitæ anno Domini 1553. exstructo tali Collegio Romæ non procul à suorum Collegio. Adolescentes veró Germanos, narrant Payva Andradius & Surius, in illud Collegium assumi, non ut cooptentur tandem in ordinem Iesuiticum, sed Iesuitas tantùm alendi illos, moderandi & instituendi curam gerere, & ad hunc laborem suscipiendum, solùm Germaniæ salutis desiderio fuisse incitatos, ut per istos emissarios Germania ad gremium, vel si hoc nimium est, ad oscula pedum Romani Pontificis paulatim reduceretur.

Mirum autem videri nemini debet, Italos tanto animorum & corporum impetu hoc novum sodalitium iam olim excepisse, & adhuc hodie fovere ac cum stupore admirari. Nam, ut omnia ferè sua ipsorum monumenta testantur, semper fuerunt & etiamnum hodie sunt, ex naturali quadam ad hypocrisim inclinatione, ad Deorum multitudinem colendam, & ad omnes, quantumvis prodigiosas atque horrendas superstitiones recipiendas, præ cæteris ferè omnibus nationibus propensiores. Ex quo fornicationis poculo permulta in Christianam religionem transfuderunt, eamque ferè totam veneno mortifero infecerunt, quo adhuc maxima pars orbis Christiani, suavitate, dulcedine, antiquitate & pulchritudine ipsius illecta deceptaque inebriatur validissimé.

Italorum ingenium proclive ad superstitiones recipiendas.

Ex Italia rectâ in Hispanias Iesuitæ suas duxerunt colonias. Erat enim circa initium confirmationis huius Ordinis Romæ Petrus Mazcarenhas, à Ioanne Tertio, Lusitaniæ Rege ad Pontificem Orator, qui multum cum Pontifice egit, ut ex viris illis, quorum tunc adhuc pauci numero erant, duos in Lusitaniam mitteret: quo tandem impetrato, profecti sunt illuc Franciscus Xavier & Simon Rodericus anno Christi 1541. ubi à Rege totóque populo; sicut & alij in reliqua Hispania humanissimé excepti, & ubivis locorum in ea gente certatim Collegia eis exstructa fuerunt, nec ullo in loco hodie maiori cum studio foventur. Nam vulgó in Hispania & Lusitania *Apostoli* & *Apostolici* viri etiamnum hodie nuncupantur.

Iesuitæ in Hispanias veniunt.

Neque mirum: nam gentis huius homines plus quàm serviliter in Romana religione nascuntur, educantur, instituuntur & confirmantur, nec alibi ferè obsequentiores & ferventiores filios habet Romana Ecclesia. Tanta enim apud eos fit de fide & religione Romana Inquisitio, támque arcta, ne inde avolet, septa tenetur custodia, ut nisi ipsi filij ad parêtes suos, hæreseos damnatos, exurendos, allatis propria ex domo lignis, carnificem adiuvent, ipsique propemodum parentum carnifices existant, hæretici feré ab omnibus iudicentur, eodémque digni supplicio censeantur. Ex quo certé necesse est Hispanos superstitiosos evadere, actus religionis externos multiplicare, & vel mortuos fidem Romanam spirare: ne si minus multa religionis suæ signa dederint, suspecti extempló de fide reddantur, & in tertiam ac quartam usque generationem crudelissimé excruciati puniantur. Accedit huic, quód ab antiquis temporibus Marani, seu infideles nuncupati sunt Hispani, quippe à quibus prognati fuerunt. Vt igitur hanc calumniam à se depellant, in excessu peccant, & Iesuitis, tanquam Romanæ Ecclesiæ columnis, immensos honores exhibent & privilegia dant Hispani per universum suum regnum, imó aliquibus in locis magistratibus ipsis parere & obedire præcipiunt.

Hispani in superstitionibus nascuntur & educantur.

Ioannes Siliceus tamen Archiepiscopus Toletanus in Hispania Iesuitarum acerrimus insectator fuit. Compluti in sua diœcesi Collegium ipsis repente exstructum, ita ægré ferebat, ut de Iesuitis á sua ditione pellendis, toto animo dies noctésque cogitaret. Quotquot é suo clero Iesuitis favere nôsset, eos iuris in Ecclesia Toletana dicundi potestate privat: vetat etiam in Ecclesia Complu-

Ioan Siliceus Iesuitarum hostis

tensi omninò quemquam à Iesuitis Ecclesiæ Sacramenta sumere. Quæ res in tota Hispania plurimorum animos vehementer commovit; ut qui existimarent, tantum Antistitem non sine gravi aliqua certáque ratione ita de Iesuitis statuisse.

DE IESVITARVM ADVENTV, INCREMENTIS AC PROPAGATIONE IN GALLIA.

Iesuitæ in Gallia difficulter recepti.

IN Gallia verò non eâdem facilitate, quâ ab Italis & Hispanis, Iesuitæ suscepti sunt. Cúm enim Episcopus Claromontanus *Guilelmus de Prato* eos Lutetiæ primúm, exiguo quidem numero, in Claromontium, quod ibi est Collegium, præ nimio erga illos favore, introduxisset, Anno Christi 1550. & moriens testamento ultra 60000. aureorum legâsset, eâ lege, ut Billonij & Mauriaci in Avernis Schola instituta iuventuti erudiendæ incũberent: ante Loyolæ mortẽ Broetus in Gallia comẽdatione Caroli Lotharingi Cardinalis, cuius & nomen diplomati appositum est, ab Henrico II. impetraverat, ut iuxta Pontificium diploma Societas hæc in Gallia reciperetur, & Sodalibus ex eleemosynis ædes & Scholam Lutetiæ, non etiam in alijs urbibus construere, ibique iuxta normam Ordinis vivere liceret. Haud diu post suppliciter à Parlamento contenderunt, ut & in Regno hoc tolerarentur, & Societas hæc sub specie tám religiosi Ordinis, quám Collegij tandem approbaretur. A Gallo-Francis verò tum quidem repulsam tulerunt.

Post quatuor nihilominus annos, iterum ut admitterentur, supplicârunt. Cũ autem diploma, cuius pauló ante meminimus, in Curia lectum esset, 3. Non. Sextil. & id Procurator regius *Noe Bruslardus* vehementer oppugnaret, Parlamentum decrevit, ut regium ac Pontificium diploma, Episcopo Parisiensi, nec non Theologorum Parisiensium Collegio, hoc est, Sorbonæ communicaretur, quibus auditis de tota re decerneretur. Sorbona Anno 1554. Decemb. 1. multis in medium adductis rationibus firmissimis, evidentissimisq́ue, hanc Iesuitarum petitionẽ omnibus modis aversata est, & vehementer impugnavit ac reiecit. Decretum autem hoc & sententia Sorbonæ de verbo ad verbum sic habet.

Decretum Sorbonæ contra Iesuitas.

Anno Domini 1554. die 1. Decemb. sacratißima Theologia Parisiensis, post Missam de Spiritu sancto, in æde sacra Collegij Sorbonæ, ex more celebratã, jam quartò in eodẽ Collegio per juramentũ congregata est, ad determinandum de duobus diplomatibus, quæ duo sanctißimi Dñi Summi Põtifices Paulus 3. & Iulius 3. his qui Societatis Iesu nomine insigniri cupiunt, concesßisse dicuntur. Quæ quidem diplomata, Senatus, seu Curia Parlamenti Parisiensis dictæ facultati visitanda & examinanda, misso ad rem Hostiario, cõmiserat. Antequam verò ipsa Theologiæ facultas, tanta de re, tantiq́ ponderis tractare incipiat, omnes & singuli Magistri Nostri, palàm atq́ aperto ore profeßi sunt, nihil se adversus Summorũ Pontificum authoritatem & potestatem, aut decernere, aut moliri, aut etiã cogitare velle. Imò verò omnes & singuli, ut obedientiæ filij, ipsum Summũ Pontificem, ut summum & universalem Christi Iesu Vicarium, & universalem Ecclesiæ Pastorem, cui plenitudo potestatis à Christo data sit, cui omnes utriusq́ sexûs obedire, cuius decreta venerari, & pro se quisq́ tueri & observare teneantur, ut semper agnoverunt & confeßi sunt, ita nunc quoque sincerè, fideliter & libenter agnoscunt & confitentur. Sed quoniam omnes, præsertim verò Theologos, paratos esse oportet ad satisfactionem omni poscenti de his quæ ad fidẽ, mores, & ad ædificationem Eccesiæ pertinent, dicta facultas, poscenti, mandanti & exigenti Curiæ prædictæ satisfaciendum duxit. Itaq́ utriusq́ Diplomatis omnibus frequenter lectis articulis, repetitis, & intellectis, & pro rei magnitudine per multos dies, menses & horas, pro more priùs diligentißimè discußis & examinatis, tum demùm unanimi consensu, sed summa cum reverentia & humilitate, rem integrã correctioni Sedis Apostolicæ relinquẽs, ita censuit.

Hæs

Hæc nova Societas, insolitam nominis Iesu appellationem sibi vendicans, tam licenter, & sine delectu quaslibet personas, quantum libet facinorosas, illegitimas & infames admittens, nullam à Sacerdotibus secularibus habens differentiam in habitu exteriore, in tonsura, in horis canonicis privatim dicendis, aut publicè in templo decantandis, in claustris & silentio, in delectu ciborum & dierum, in jejunijs & alijs varijs ceremonijs, quibus status Religionum distinguuntur & conservantur, tam multis, tàmque varijs privilegijs, indultis & libertatibus donata, præsertim in administratione Sacramenti Pœnitentiæ & Eucharistiæ, idque sine discrimine locorum, aut personarum, in officio etiam prædicandi, legendi & docendi in præjudicium Ordinariorum, & Hierarchici Ordinis, in præjudicium quoque aliarum Religionum, imò etiam Principum & Dominorum temporalium, contra privilegia Universitatum, denique in magnum populi gravamen, Religionis Monasticæ honestatem violare videtur, studiosum, pium, & necessarium, virtutum, abstinentiarum & austeritatis enervat exercitium; imò occasionem dat liberè apostatandi ab alijs Religionibus, debitam Ordinarijs obedientiam & subjectionem subtrahit, Dominos tam temporales quàm Ecclesiasticos suis juribus injustè privat, perturbationem in utraque politia, multas in populo querelas, multas lites, dissidia, contentiones, æmulationes, rebelliones, variaque schismata inducit. Itaque his omnib. atq; alijs diligenter examinatis & perpensis, HAEC SOCIETAS *videtur in negotio fidei periculosa, pacis Ecclesiasticæ perturbativa, Monasticæ religionis eversiva, & magis ad destructionem, quàm ad ædificationem.* Interfuerunt huic Conventui Maillardus, Demochares, Perionius, & Ori Inquisitor fidei, &c. Procuratores fuerunt Benedictus Decanus & Courselles Subdecanus Theologiæ facultatis Parisijs: Itemque Faber Syndiac & Noe Brulardus; non Petrus Ramus & Mercerus, ut Iesuitæ mentiuntur.

Arrigite aures Iesuitæ.

Notate Iesuitæ

Catechismus Iesuiticus lib. 1. cap. 6.

Sic iudicavit hoc tempore Sorbonianum Collegium de Iesuitis, hodie verò non parum illis favet. Artibus enim suis in illud Collegium paulatim intrudunt Theologos, qui in eorum Collegijs literis operam dederunt, & nunc res Iesuitarum vehementer ibi promovent.

Iesuitæ verò hanc Sorbonæ censuram per Hispanicam Inquisitionem annihilari & abrogari curârunt. De quo Ribadeneira lib. 4. cap. 11. sic scribit: *Porrò in Hispania, quòd Sorbonense decretum esset contra sanctam Sedis Apostolicæ authoritatem, à qua religio nostra confirmata & probata est, fidei quæsitores illud tanquam falsum, & quod pias aures offenderet, suo decreto legi prohibuerunt.*

Iesuitæ Galli provocant ad Hispanos.

In Gallia autem hac Theologorum Parisiensiũ sententia territis Sodalibus, cùm tempori obsecundandum ducerent, & novi Ordinis invidiam tempore mitigatum iri sperarent Iesuitæ, altum ea de re silentium fuit, usque ad Francisci II. Galliarum Regis tempora, sub quo potientibus rerum Guisianis, qui impensè huic novo Sodalitio favebant, Iesuitæ intermissum negotium persequuntur; & ante omnia iuxta S. C. Eustochius Bellaius Parisiensis Episcopus sententiam rogatur, quam ille scriptis mandavit. In ea Societatem Iesuiticam, ut novos omnes ordines, summè periculosam, & his temporibus admotus potius conciliandos, quàm Ecclesiæ concordiam sarciendam, institutam asserit: Inprimis Iesuitarum nomen, ut arrogantiæ plenum, improbat; quippe cum ita solis sibi tribuant, quod Ecclesiæ Catholicæ competit, quæ propriè fidelium congregatio dici potest, cuius caput est CHRISTVS; illi verò cùm hoc nomen sibi sumunt solis, & hoc dicere videri, solos se Ecclesiam constituere: tum multa in privilegijs ei à Paulo Tertio concessis inesse dicit, quæ iuri communi repugnent, Episcoporum, Curionum & Vniversitatum auctoritati ac potestati præiudicent, ac proinde consultius esse, ut quando ad Turcorum

Iesuitæ in Gallia interim suum negotium persequuntur.

& infidelium instructionem & verbi Dei apud illos populos promulgationem à Pontifice auctorati sunt, in locis, qui ijs vicini sunt, domicilia his Sodalibus asignentur, uti olim in Christiano limite Rhodienses equites excubare iussi sunt.

His sententijs à Rege in Consistorio expensis, instigante Cardinali Lotaringo, diplomate dato 7. Calend. Maij Anni millesimi quingentesimi sexagesimi primi Curiæ mandatur, ut nullâ habitâ Theologorum Parisiensium & Episcopi ipsius intercesionis ratione, tam Pontificia quàm Regia diplomata in Societatis gratiam facta promulget.

Et quanquam Sodales porrecto Senatui libello supplici se iuri communi subijcerent, & iuribus ac privilegijs cõtra illud à Pontificib. concessis, & Episcoporum, Collegiorum, Curionum, Universitatum auctoritati, Ecclesiæ Gallicanæ & pactionum inter Reges ac Pontifices initarum iuri præiudicantibus renuntiare se testarentur, nihilominus Senatus 8. Calend. Mart. decreto facto negotium omne ad Concilium universale, aut Ecclesiæ Gallicanæ conventum remittit, ut ab eo novus ordo approbaretur.

Iesuitæ recipiuntur in Gallia cum conditione.

Tandem cùm posiaci iussu Regis Præsules de religionis negotio magno numero convenissent Francisco Turnonio Cardinali Lugdunẽsi Archipiescopo Præside, 7. Calend. Octob. referente Bellaio Episcopo Parisiensi, & plurib. conditionibus appositis, conventus iuxta potestatem ei à Curia factam, causâ cognitâ novam Societatem admisit & approbavit, sub Societatis & Scholæ nomine, non etiam Ordinis recenter instituti, hoc est, tanquam Collegium solummodo quoddam, non autem novum religionis institutum vel ordinem, astutisimo Cardinalis Turnonij instinctu: expresâ insuper hac conditione, ut aliud quàm Societatis IESV, aut Iesuitarum nomen assumant, in ipsósque Socios Episcopo in sua diœcesi, ut in alios Sacerdotes, iurisdictio salva maneat; utque nihil agere posint in Episcoporum, Collegiorum, Curionum, Universitatum, aut aliorum Ordinum præiudicium, illorumvè iurisdictionem & functionem, sed iuxta iuris communis præscriptum regantur, privilegijsq́ ei contrarijs renunciare teneantur. Insuper additum est, ni pareant, aut in posterum nova à Pontificibus privilegia obtineant, ut adprobatio præsenti decreto facta iam nunc revocata intelligatur.

Iesuitæ non parent conditionibus his.

Quid Iesuitæ? nulli istarum conditionum institerunt, multoq́ minus appellationem istam Ordinis sui intermiserunt: imò cùm primùm hoc decretum impetrassent, ludum Lutetiæ aperiunt, & portæ Collegij sui inscripserunt, COLLEGIVM DE SOCIETATE NOMINIS IESV.

Caroli Molinæi sententia de non admittendis Iesuitis in Gallia.

Cùm igitur universa Parisiensis Academia eorum libertatem audaciámque effrenem interpellaret, rursus res ad Senatum devoluta est. Antequam autem res in Senatu agitaretur, ab Academia consultus Carolus Molinæus, Franciæ & Germaniæ Iurisperitus celeberrimus, & in supremo Parisiorum Senatu Advocatus, An Iesuistæ, sic enim eos vocavit, in regno Franciæ & Universitate Parisiensi sint admittendi? consultatione scriptis mandatâ, quæ postea etiam publicata est, responderat, Non solùm id non esse è Republica, sed contra Rempublicam & utilitatem communem Franciæ Regni, præsertim Universitatis Parisiensis, quæ omnium Academiarum primaria sit; his adductis rationibus.

1. *Primùm, inquit, Iesuistæ illi novam Religionem instituunt contra antiquos Canones etiam Conciliares: quibus vetitum est, novam ullam Religionem erigere; sed receptos & approbatos conventus subire: alioquin non esset finis novarum sectarum & adinventionum, ad expilationem populi Christiani, turbationem & confusionem ordinis Ecclesiastici, qui certis in statis suis finibus contineri debet. Ut est text. in cap. ult. de Religiosis domibus. Quod*

bus. Quod desumptum est de Concilio Generali sub Innocentio Tertio Romæ habito Anno 1215.

2. Secundò, & nominatim, hoc est contra arresta supremi Parisiorum Senatus: quibus præfati Iesuistæ jam non semel repulsi sunt, non solum ut ignoti, sed etiam ut peregrini: imo etiam ut incapaces totius & juris & tituli collegialis, huiusmodi secta & Religione factitia à tanto Senatu rejecta.

3. Tertiò, contra solenne Concilium & conclusionem longâ & maturâ deliberatione factam Nicææ mense Iulio, Anno sesquimillesimo trigesimo octavo, à novem selectis præstantissimis & doctissimis viris. Quorum quatuor erant Cardinales, reliqui Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, à Paulo Tertio Pontifice Romano congregatis & diris adjuratis, ut absque ulla dissimulatione veritatem edicerent, & consilium darent ad judicandum & corrigendum abusus, & medendum morbis Ecclesiæ: Qui inter alios abusus corrigendos, censuerunt prohibendam esse admissionem novorum religiosorum, etiam in Conventualibus jam receptis ordinibus: Sed omnes, qui tum nondum erant professi abigendos & expellendos; & multò minus novos Conventus erigendos etiam ordinum vel Religionum approbatarum: multò minus novas factitias Religiones admittendas. Idem ante eos censuit Petrus de Alliaco Cardinalis Cameracensis in suo libro de Reformat. Ecclesiæ, edito in concilio Constantiensi, considerat. Idem ante eos censuerunt Archiepiscopus Armacanus & Gulielmus de Sancto Amore, sacræ Theologiæ doctor insignis quondam in Schola Sorbonæ huius Academiæ & Scholæ.

4. Quartò contra bonum publicum totius regni nimis jamdudum multitudine Conventuum gravati, vt res ipsa clamat. Quòd si nova hæc secta ad novum vnum Conventum exigendum admissa fuerit, mox per totum regnum serpet non solùm sumptu & onere populi, sed etiam Ecclesiarum regni detrimento & gravamine luculento. Cujus rei recens extat exemplum, quód á leviori principio nondum septuaginta annis ortum habuit: Anachoreta ille Franciscus á Paula, qui sub ortum Ludovici Vndecimi venit in agrum Turonensem, ubi cum sex jugera terræ emisset, obijt: famuli eius peculio magistri non contenti, quânam arte intra viginti annos tam multa novæ suæ Minimorum sectæ monasteria amplè dotata in Gallijs ædificârunt? Iesuistæ isti ut maius & augustius sese habere principium gloriantur, ita maiores spiritus colligunt, & maiora sese brevi facturos sperant & jactant. Principijs igitur potissimùm obstandum.

5. Quintò, non solùm tam est contra commoda publica, sed etiam vergit in magnum periculum Regni, nempe detegendorum & revelandorum passim secretorum exteris. Multos enim non solùm commorantes, sed etiam identidem communicantes alliciunt & alunt Italos & Hispanos, & quosvis exteros: Nimis opportuna res exploratoribus secretis Regni revelandis; quòd ut suspectum & periculosum, omni animadversione & prohibitione dignum censuerunt antiquæ & politicæ leges. leg. omne delictum. ¶. Exploratores. Pandect. de re militar. leg. mercatores. C. de commerc. & mercator. Adeò ut hac ratione etiam ritè electi Episcopi repelli possint, ut post Innocentium, in cap. cum superis tradunt. Ibi Panorm. col. 3. Fel. col. 4. extra. de appellat. Innocentius, in cap. quod sicut. & ibi Parnorm. extra. de Election. & in cap. cum terra. eod. tit. Dominic. de sancto Geminian. in cap. in novo, col. ult. 21. distinct. Zangelin. in extravagant. execrabilis, in verb. diversorum Regnorum, sub tit. de præbend. Quantò fortius excludi possunt novi Monachi?

6. Sextò, istud est contra jus publicum, quo novorum Collegiorum erectio prohibetur. Et in summa omne Collegium illicitum est, nisi specialiter approbatum appareat. lib. 1. leg. Collegia. ¶. In summa. Pand. de coll. illic.

Porrò Collegium illicitum usurpans non minori pœna tenetur, quàm tenentur hi, qui hominibus armatis loca publica vel templa occupant. leg. 2. Pandect. de colleg. illic.

Et Collegium non specialiter approbatum, nec passivam quidem Testamenti factionem habet l. Collegium. C. de hæred. instituend. Non obstat l. C. de Sacrosancta Ecclesia, quia loquitur de publico & ordinario ministerio Ecclesiæ, seu Collegio Catholico, sive Romæ sive alibi per universalem Ecclesiam Christianam, cui ante Constantinum non licebat aliquid legare, nec Ecclesiam Christianam hæredem instituere; quod cùm Lucina matrona fecisset, Maxentius, qui tum ante adventum Constantini Romæ rerum potiebatur, eam relegavit: teste Platina in Marcello. Quod Constantinus devicto Maxentio factus Imperator correxit d.l.1. ad populum lata, quæ non est facta nisi in favorem Ecclesiarum Christianarum, & ministerij ordinarij. In Ecclesia nulla erant cœnobia; nulla Collegia nisi Episcoporum & Parochorum, qui in locum Apostolorum & discipulorũ Christi successerunt, quod nullo modo dici potest de cœnobijs seu monasterijs institutis, quæ manent sub Regula prohibitiva, & sub genere collegiorum illicitorum, nisi de speciali approbatione appareat. leg. 1. & 3. Pandect. de colleg. illicit. Et sic nullo modo includi possunt nec contineri sub gratia & promissione, dict. leg. 1. quæ adhuc propter abusum clericorum Romanæ Ecclesiæ, facultatibus morientium insidiantium, revocata fuit per Valentinianum, & Valentem Imperatores tempore B. Hieronymi, qui eam legem laudat, propter sordidam & insatiabilem avaritiam clericorum & Monachorum Ecclesiæ Romanæ: quam avaritiam valdè deplorat & detestatur in epist. 2. ad Nepot. tom. 1. Epistolarum suarum: qui si viveret, non minus deploraret & execraretur sordidum quæstum & avaritiam dictorum Iesuistarum, qui preces suas & suffragia venditant: Non enim alium habent reditum: & tamen nec manibus operari volunt: ut exemplo Beati Pauli jubet sanctus Augustinus in libro suo de opere Monachorum: Nec se alijs antiquis approbatis Conventibus submittere, ut sacri canones jubent. can. ult. de religios. domibus. Sed sibi solis novum regnum erigere, idque stipe simplicium, quod vetat & maledicit Christus, Matth. 23.

7. *Septimò, quòd in medio ipsius Academiæ, sine eius permissione, de facto construant novam Ecclesiam, novum Collegium, novos lectores & novas lectiones: Nec volunt eidem Academiæ subijci, sed novum Collegij & exercitij caput erigere. Quod non solùm monstrosum est, sed seditiosum, & contra jus publicum. l. 1. ¶. huius studij, Pand. de Institut. & Iur.*

8. *Octavò, Academia Parisiensis abundat multis congruis & approbatis Collegijs, & ab antiquo fundatis, etiam plus quàm sufficientibus; imò quædam superflua sunt: Et sic multò minus admitti & tolerari debet Collegium novum Iesuistarum.*

9. *Nonò, sine auctoritate Episcopi, & approbatione doctorum Theologiæ concionantur, & novum suum Catechismum quasdam superstitiones continentem, plebi & etiam mulieribus, omnibus promiscuè obtrudunt, ut de industria sese ingerere videantur ad dandum occasionem infringendi pacificationis edicta: quare nihil perniciosius esset, & periculum irreparabile secum trahit.*

Quibus consideratis, Procurator generalis eiusdem almæ Universitatis Parisiensis justam causam habet, & pro debito officij debet præfatis Iesuistis novum opus nunciare: eosq; ut ab indebitis illis novitatibus desistant per legitimos tramites compellere. Et ita censeo ego Carolus Molinæus Franciæ & Germaniæ IC. & in supremo Parisiorum Senatu antiquus Advocatus.

Step. Pasquierius de iesuitis iudicium.

Secundum hæc igitur & alia similia causa ista in frequenti Senatu acriter agitata est. Pro Sodalib. Petrus Versorius magni nominis Patronus laudatâ multũ eorum origine, quam suprà memoravimus, & institutione, peroravit. Stephan. Pascasius vel Pasquierius contra pro Academia Parisiensi disseruit, & sectam eam ambitiosam & fucatæ religionis plenã appellans, in Hispania natã, Lutetiæ adultam, Venetijs exercitatam, Romæ initiò exagitatam, postremò receptam, & privilegijs immodicis & à iure communi exorbitantibus donatam, postea in Gallia Theologorum Parisiensium sententiâ damnatam, itemq; à Parisiensi Episcopo

piscopo reiectam fuisse dixit; nunc verò gratuitæ puerorum institutionis specie grassari, & inde familias captatis testamentis exhaurire, inde iuventutem specie religionis corrumpere, & fascinatis per superstitiones puerorum ingenijs iam nunc seditiones & defectiones in regni perniciem aliquando erupturas moliri. Tum inter plura eorum vota illud exagitat, quo *Præposito* suo, quem tanquam Deum præsentem in terris venerari se dicant, obedientiam, quam *cæcam* appellent per omnia & in omnibus polliceantur. Deinde in ambitiosum eorum nomen invehitur, quod cum sectarij alij ante ducentos annos usurpâssent, ab Ecclesia reiecti, & iusto Dei iudicio ac flagello omninò dissipati perierint. Hoc nomine nihil aliud agi, quàm ut inter eiusdem religionis Professores scissura constituatur, & Iesuitæ alij sint, alij Christiani. Quòd verò adeò se erga Pontificem obsequentes præbeant, eó magis suspectos eos Gallis esse debere, qui Pontificem quidem tanquam caput & Principem Ecclesiæ agnoscant, sed ita, ut sanctis decretis & œcumenicis Concilijs tanquam inferior parere teneatur: nihil adversus regnum ac Reges pronunciare, aut contra Curiæ placita, aut in præiudicium Episcoporum intra eorum fines decernere valeant: tum subijcit, novis Sectarijs istis semel admissis, totidem hostes intra regni viscera ali, qui si contingat, ut excandescente perversâ bile in Gallos arma vertant Pontifices, Regi nominiq; Gallico bellum indicturi sint. Postremó versâ ad Senatores oratione, *Vos*, inquit, *qui nunc Iesuitas toleratis, aliquando ipsi, sed seró c edulitatem vestram accusabitis, cum conniventia vestra effectum videbitis, ut horum astu, dolis, superstitione, dissimulatione, prastigijs ac malis artibus publica tranquillitas, non solùm in hoc regno, sed etiam per universum orbem Christianum periclitetur.*

Post eum replicavit Versorius; ac demùm Baptista Menilius Cognitoris Regij partes sustinens, qui increpitâ initio Patronorum utrinque acerbitate, postquam de novis Ordinibus & periculo in eorum admissione non solùm quantum ad religionem; sed etiam quantum ad civilem administrationem multa dixit: tandem contra Iesuitas peroravit, qui, utpote voto obligati, in Scholæ Parisiensis corpus ad iuventutem erudiendam nullo modo cooptandi essent, & à Senatu petijt, videret in quam rem Claromontani Episcopi legatum converti posset, aut deberet, ut memoria testatoris & voluntas alio genere conservaretur. Causa hæc biduum integrum agitata est. Senatus sive futuri securus, sive odio Protestantium, quibus debellandis isti homines nati credebantur, de hoc negotio ampliùs deliberandum censuit, libertate interim Sodalibus ludum aperiendi & iuventutis erudiendæ concessâ. Hoc Non. April. decretum, Anno 1565.

Bapt. Menilius de Iesuitis.

Hac igitur occasione Societas ista paulatim in Gallia augetur & firmatur, & non tantùm communis populi, sed Principum sanguinis & Regum ipsorum gratiam ac favorem sensim adipiscuntur, qui magnifica Collegia eis in diversis, & quidem primarijs Vrbibus ædificârunt atq; liberaliter dotârunt. Mansit nihilominus altâ mente repositum conceptum, non solùm Sorbonistarum, sed etiam totius Vniversitatis & studij Parisiensis in Iesuitas odium, ita ut occultè semper inter hos & illos fuerint æmulationes & contentiones: frementibus nimirum in eos Academiæ Professoribus, quód seorsum & extra ordinem privatum habeant sodalitium; quód in hunc usq; diem decreta Vniversitatis detrectent, Rectori non sint audientes, sed suis duntaxat Præfectis privatim morem gerant; quód castoris instar dubij sint ordinis, omnium plumas furentur, non unâ Spartâ sint contenti, pastoribus suas oves surripiant, privatis sacrificijs quoslibet suscipiant & absolvant, cæterorum exuvijs dites sint, & nescio quo hamo ex nobiliori qualibet familia adolescentes incautos expiscentur,

suis quoque fascinationibus bello durante omnem pubem post se traxerint, obsessâ & esuriente Lutetiâ, frequenti in Schola docuerint, & soli Universitatem fecerint, quæ olim tot musæis frequentibus & vix turbas auditorum capientibus floruerit.

Quum autem pauló ante deditam Henrico 4. Lutetiam consilia Iesuitarum in Gallia rursus cancrisare ac in deterius ferri, vicissim autem omnia in bonum Regis & universi Regni quietum ac tranquillum statum inclinare paulatim inciperent; Generalis eorum Aquaviva, ut impendenti malo aliquo modo occurreret ac preveniret, Provinciales, Rectores, ac præcipuos seu Seniores ordinis universi Patres omnes Anno 1593. Romã ad generalẽ Congregationem evocavit, ubi tum, occasione sic ferente, quó tempori nempe se accommodarent, in Novembri Decretum tale condiderunt: *Ut ab omni specie mali abstineatur, & querelis, etiam ex falsis suspicionibus provenientibus, præcipitur omnibus in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna inhabilitatis ad quævis officia & dignitates seu prælationes vocisque tam activæ quàm passivæ privationes, ne quispiam* PUBLICIS ET SECULARIUM PRINCIPUM NEGOCIIS *ullâ ratione se immiscere, nec etiam quantúmvis per quoscunque requisitus aut rogatus, eiusmodi res tractandi curam suscipere audeat vel præsumat. Idque serió commendatur superioribus, ne permittant socios ijs rebus ullo modo implicari, & si quos ad ea propensos animadverterent, eos loco mutandos quàmprimùm commutent, si alicubi sit occasio vel periculum se eiusmodi implicationibus irretiendi.*

Decretum Iesuitarum.

Iesuitæ decreto suo non satisfaciunt.

Iesuitas autem in istiúsce Decreti promulgatione non serió egisse; sed hominibus ita saltem imponere oculosque perstringere voluisse, ne videlicet minus ipsis fideretur; vel inde liquet; quód eorum Superiores istud nunquam observârunt; quin potiús ubicunque & quandocunque vel paululúm relaxationis adeptos esse se putârunt, antiquos dolos & astutias reassumere, & iuxta præsentem rerum conditionem sua consilia moderari neutiquam intermiserunt: quum tamen Decretum istud allegatum & iurata illa cœca obedientia diversum plané requireret; nisi si aliud in recessu reconditum id habuisset, & ipsimet eiusdem sensum meliús intellexissent. Rem ita se habere inde quoque manifestum est, quód Comoletus Iesuita in concione quadam super caput 3. Iudic. Lutetiæ habitâ, post excitatos de Henrici III. Galliarum Regis occasu plausus ingentes & evectionem istius Parricidæ Iacobitæ vel supra Sanctos omnes, in hanc erupit exclamationem: *Ahodum nos oportet aliquem habere; sive Monachus sit, seu miles, sive cerdo denique seu subulcus; Perinde enim est; saltem ut Ahodum quempiam habeamus. Hoc videlicet unicum adhuc restat, tum quidem omnia nostra probé componemus, & ad optatum denique finem perducemus.* Idem Commoletus postea quoque in Regem Henricum 4. similiter debacchatus est, & ad perduellionem, seditiones, tumultus ac bella civilia subditos concitavit. Unde quidam sic de eo:

Concio, Romani dicta est furiosa Tribuni
Quæ rapit ad cædem seditione suos.
In Cathedra stantem, rabidâ cum voce boares
Commole te populus vidit & obstupuit
Qui Regis cædem, Regni qui funera suades,
Qui varios motus hic & ubique cies,
Cujus in ore frequens furor est patriæque ruina,
Hæc est Iesitæ concio sacra pij
Cum tua parturiat civiles lingua procellas,
O Iesita Dei sancte Tribune vale.

Ita quoque postea Anno 1597. Iesuita Richardus VValfodt Eduardo Squireo venenum

reo venenum præbuit, quo Principem suam legitimam Angliæ Reginam inficeret & exstingueret. Ita Iesuitæ quoque Duacenses Anno seq. 1598. victorem quendam Hyprensem Petrum Panneum induxerunt, ut illustrissimum illum belli ducem Mauritium Nassovium interimere cogitârit. An autem hoc sit PRINCIPVM SECVLARIVM NEGOCIIS NVLLA RATIONE SE IMMISCERE, & literalis istius Decreti sensus ita observetur, Iesuitis quidem ad defendendum, omnibus autem præiudicijs nondum occupatis hominibus alijs dijudicandum relinquitur.

De eiectione Iesuitarum ex Gallia agitur.

Lutetiâ veró Regi an. 1594. restitutâ, ac bello civili sedato, cûm apud omnes, præsertim Academicos, constaret, Iesuitas perduellionis, seditionū, tumultuum ac omnium turbarum præteritarum in Gallia primariam causam fuisse, ac suis tribunitijs concionibus, tamquam facibus, civile bellum magis magisq; accendisse; Vniversitas Parisiensis Ioanni Passeracio, Regio Eloquentiæ Professori disertissimo iniunxit, ut Iesuitarum expulsionem authoritate quoque suâ promoveret. Is igitur præfatiuncula in Disputationem de *Ridiculis*, quæ est apud Ciceronem lib. 2. de Oratore, gravissime in Iesuitas, suppresso tamen illorum nomine, invectus est, & illorum eiectionem ex Regno vehementer suasit: *Lustranda, inquit, & expianda nunc est Academia, Musisq; iterum dedicanda, diligenti cautione adhibitâ; ne ampliús earum templa & ceremoniæ contaminentur. Id ut rectè fiat atque ordine, abigendæ sunt inprimis obscœnæ volucres (Iesuitæ) quæ rapinis, contactuq; omnia fœdant immundo.*

Decolor est illis vultus, deterrima ventris
Proluvies, uncæq; manus, & pallida semper
Ora fame: ——————————
Non agnoscitis volucres, agnoscite sine plumis bipedes.
Curvâ quibus pullam subnectit fibulâ vestem.

Has harpyias nisi Senatus, & amplissimi ornatissimiq; viri; quibus Academiæ Scholæq; Regiæ instaurandæ tradita est provincia, fugârint & exterminârint, ut pinnati Aquilonis filij in fabulis, frustra littoralibus Dijs vota nuncupabimus: rursus ad eos scopulos, ad quos nuper est fermé adflicta, navis nostra referetur. Nequicquam in excolendo Musarum fundo sudabimus: nequicquam lolium, carduos, lappas & tribulos exstirpabimus, nisi ex agro nostro hæc filix radicitús evellitur.

Meminisse debemus, quónam pacto profugi homines, nec minús vagi quám Schytæ, novâ gratuitæ doctrinæ professione vulgó commendati, huc irrepserint; quibus artibus, inhiantes locupletum fortunis, divites orbos, vel celibes, deliros senes, superstitiosas mulierculas, & adolescentulos imperitos deceperint, & velut Circeo poculo, repente immutârint: ut religionis specie, quam inexplebili avaritiæ, suisq; fraudibus obtendunt, equum Troianum paulatim introduxerint: ut semper in insidijs manserint, & in speculis steterint: proditionis occasionem expectantes: ut eâ oblatâ, machinam suam continuó aperuerint, armatisq; hostibus hanc urbem, & totam Galliam omni genere calamitatū repleverint.

Ne veró insidias & paratam pestem caveremus, néve impendentia prospicientibus & prædicentibus cordatis viris crederemus, obstiterunt Coroebi quidam & Vcalegontes, qui plures in Ilio nostro quám Laocoontes fuerunt. Et hos adhuc in Sinu habemus Sinones?

Quid hos, malúm, fovemus? aut quid hi sciunt?
Nisi uncta devorare patrimonia.

At Gratis docent. Muta literulam, rem acu tetigeris: Gratis nocent, eoq; mactandi majore infortunio, quód gratuitó sunt mali: quamquam vix istuc tibi persuadebit, qui eos bené noverit. Testes honestissimæ amplissimæq; familiæ, quarum sanguinem pro levi docendi opella, & exiguo Minervali, isti hirundines exorbuerunt. Testis immanis eorum

censūs, qui cum Regum & summorum Pontificum opibus certat. Præclara liberalitas, repudiare drachmam, & talentum extorquere. Mirum genus benignitatis, pro stipe menstrua immensæ pecuniæ legata, opimasq; captare & rapere hæreditates. Institutio puerorum his aucupibus est illix, pendebunt pulchrè qui ab ea transenna turdi lumbricum petent. Gratuita doctrina illis est pro hamo, vel potiùs pro reti-iaculo, qua callidi piscatores cuncta convertunt cum pulvisculo. Stolidi parentes, qui suos ijs credunt liberos, eâdem operâ columbas accipitribus, pullos milvis, & oves committent lupis. Sed quid tandem isti per aureum funem de cœlo delapsi magistri discipulis suis tradunt? nihil sapere, ritus Hispanos, odium legum institutiq; patrij, &, ut priscis utar verbis, imbelliam, imbalnitiam, impolitiam, imparentiam, meramq; cum Lavernæ sacris barbariem, quam consultò huc invexerunt, opinor, ut eam soli docerent. Interim delitescunt in vepretis nostris, ficedulæ, quæ rem civium arrodunt; nobiscum impunè versantur speculatores & exploratores Philippi, & ejus tyrannidis acerrimi satellites.

Atqui discuntur apud eos boni pudiciq; mores. Sanè tristes, cùm aspicias frugi censeas, nec tamen si fibulam gestant, sunt Hippolyti: nec si bonos authores evirant, ideò bonis placent, Gallis præsertim, quibus naturâ sunt invisi Deliaci. Magna laus est scilicet, ac palmarium facinus, ex hirco caprum, ex ariete vervecem, & ex verre majalem facere. Atque utinam fabri Patribus eorum, quâ parte opus fuit, perpetuam imposuissent fibulam: recta hic non depravarent ingenia, dum curva corrigere videntur, nec suos edocerent artem mentiendi & dolos, quos appellant industrios. Quid autem aliud præciperent vulpeculæ, si scholam aperirent? Sic amant verum hi Chamæleontes, polypi ac stelliones. Huiusmodi doctrinam & hos mores illis non invidemus: sibi habeant, abeantq; simul cum strigibus ἀκυπτόρους ἐπὶ νῆας, & inde revertantur unde malum pedem huc attulerunt. Iam pridem vasa collegerunt, profectionis signum datur: quid morantur amplius? Academia nostra certè, quæ longum periculosumq; morbum eorum contagione contraxit, nisi hoc levetur vomitu, vix unquam convalescet, &c. Hucusq; Passeracius.

Rescripta Universitatis Parisien. de ejiciendis Iesuitis.

Bouceretus artium Doctor, opportunitatem quoque inde nactus, institit Universitati, ut Iesuitæ in ius vocarentur & è regno Franciæ prorsus ejicerentur. Universitas igitur huiusmodi rescriptum Boucereto dedit: *Anno Dom. 1594. die Lunæ 18. Mensis Aprilis convocata Universitas omnium Ordinum huiusce inclyti studij Parisiensis, apud ædem S. Mathurini pro supplicatione peragenda ab Academia ad ædem Sanctæ Capellæ Regalis Palatij Parisiensis, ad reddendas gratias Deo altissimo, pro reductione felici huiusce almæ Urbis, prosperitate, & felicissimo successu Christianissimi & invictissimi Domini nostri Henrici IV. Regis Francorum & Navarræ, conservatione dictæ urbis, sub ditione & protectione dicti Domini nostri Regis, & pro quampluribus alijs rebus ad Academiam spectantibus, atque super supplicatione facta à D. & M. Laurentio Bouceret, artium Doctore, de in jus vocandis Iesuitis, ut omninò eijciantur. Dicta Universitas debitè (ut moris est) horâ solitâ convocata, ex consensu unanimi omnium Doctorum & Magistrorum, singularum quatuor facultatum, & quatuor Procuratorum nationum, nemine repugnante censuit & determinavit, esse annuendum supplicationi dicti D. Boucereti, ideoq; in iudicium & jus ritè & convenienter Iesuitas vocandos, ut eijciantur omninò. Eandem ob rem censuit Universitas ex singulis ordinibus nominandos aliquot selectos viros, qui ea diligenter curent, quæ ad litem contra Iesuitas movendam pertinent. Unde facultas Theologorum nominavit D. Magistrum Adrianum d'Amboise, summum Regiæ Navarræ moderatorem, & alium Doctorem, quem dictus D. d'Amboise voluerit eligere. Facultas Decretorum quæ acta sunt approbavit; & quia unicus tantùm Doctor, nomine Dominus David Son aderat; promisit se nominaturum aliquem alium ex suis Doctoribus. Facultas autem Medicorum ordinavit D. & M. Iacobum Causinotum. Postremò facultas artium nominavit dictum Mag. Laurentium Bouceretum, & D. Georgium Critonium. Sicque statutum fuit unanimiter, & conclusum nemine reclamante, per D. Iacobum d'Amboise Academiæ Rectorem, totamque Academiam anno & die præfatis, quod rescriptum subsignatum fuit*

DUVAL

DVVAL; *& á latere visum nos Rectore Iacobum d'Amboise, sigillo rubriceri munitum.* Favebant tempora postulatis Academiæ, & recordatio malorũ recentiũ in bello civili á Iesuitis excitatorũ vel silenti Rectori & Vniversitati patrocinabatur.

Libellus supplex Parlamento Parisien. de eijciendis Iesuitis exhibitus.

Ad hanc igitur litem Iesuitis intendendam, designati, postquám consilia inter se contulissent, libellum supplicem Parlamento Parisiensi exhibuerunt, cuius hæc feré summa est. *Submißè supplicant Rector, Decani & facultates, nationum procuratores, suffragatores, & studiosi Academiæ Parisiensis, dicentes se jampridem conquestos esse apud Curiam, de ingenti confusione, quam in Academia peperit nova quædam secta ex Hispania & locis finitimis oriunda, ambitiosum titulum Societatis nominis Iesu sibi asciscens, quæ semper, sed his potißimùm postremis civilibus bellis sese factiosam, & fautricem Hispanicæ conjurationis exhibuit, ad status nostri eversionem, non in hac urbe Parisiensi tantum, sed in omnibus alijs regni locis. Quod quidem à primo ipsorum adventu prospectùm fuerat à prædictis supplicatoribus, & præsertim decreto facultatis Theologicæ, quod tunc temporis interpositum fuit, quoniam hæc secta introducta videbatur ad Ordinem Ecclesiæ tum politicum, tum Hierarchicum & inprimis Academiæ subvertendùm, abnuens Rectori obsequium, atq; adeò Archiepiscopis, Episcopis, Curionibus & alijs in Ecclesia superioribus. Effluxerũt autem anni triginta, ex quo suffragatores prædicti Societatis nomen Iesu sibi arrogantes cùm in hac urbe tantùm, & non in alijs regni oppidis venenum suum effudißent, libellos supplices obtulerunt, postulãtes in Academiam nostram asciscí: Quæ causa cùm primum proposita fuißet ad futuri consessus disceptationem rejecta fuit, & statutum, ut res in eodem statu relinquerentur, quod erat prohibere, quò minùs Iesuitæ quicquam in illius sententiæ præjudicium aggrederetur. Cui tamen non satisfecerũt, sed quod gravius fuit, funestis suis consilijs res politicas perturbantes ministros et exploratores se in Gallia gesserunt, ut Hispani commoda promoverent, sicut omnibus manifestum fuit. Hæc causa ad futuros concessus relata, non ampliùs in judicium venit, nec utrinque actiones excerptæ fuerunt, ac proinde penitùs concidit. His ergo ritè examinatis, Domini, placeat vobis, decreto vestro, hanc sectam, non solùm ex Academia, sed ex universo Franciæ solo eliminare, & sic ex jure & æquo statuetis. Signatum Le Royer, & à latere Damboyse Academiæ Rector.*

Etsi veró Patres Ignatianæ Societatis tam graviter essent accusati, & tam capitales haberẽt inimicos, non destitêre tamẽ se opponere, neq; hoc solùm; sed in concionibus publicis, privatisq; confesßionibus multa in præsentem Galliæ statum, in Principes Regni, in Regem ipsum tam defunctum, quám præsentem liberiús forté, quám prudenter locuti sunt. Quare potentum in se indignationem magis provocârunt, ignemq; (ut aiunt) gladio foderunt: Hinc in suspicionem seditionis concitandæ venerunt. Sed & ex confesßione cuiusdam Barrierij, Meloduni ob tentatum in Regem parricidium extremo supplicio affecti, criminis læsæ Maiestatis rei sunt habiti.

Quæ omnia multorum animos ab illis abalienârunt; adeó, ut tandem Curia Parisiens. 7. die Iulij an. 1594. eis diem dixerit, eosq; in ius vocaverit: ut publicé causam dicerent, seseq; defenderent. Iesuitæ, post varias tergiversationes, ac frivolas hinc inde conquisitas excusationes, per Advocatum suum Claudium Duretum, á Parlamento petierunt, ut causa sua, non uti solitum aliâs esset, palám, sed occlusis ianuis secretó tractaretur: isto cum prætextu; quód pro Apologiæ suæ ratione seu conditione, adeoq; necesßitate ipsâ, non possent aliter, quám ut multos, qui Regis ministri admodũ fidi velint haberi, perstringerent, eoq; non parum offenderẽt. Quod ipsis, ut ut longé aliud spectantibus, permissum tamen atq; concessum fuit. Decretũ igitur est ut processus iuris clausis foribus instituatur. Designati sunt Advocati Academiæ M. Antonius Arnaldi; Pastorũ urbis, qui se Academiæ iunxerant, Ludoicus; Dolleus; Societatis M. Claudius Duretus; Procuratoris Generalis suæ Maiestatis, Dom. Seguirius.

Societatis defensiones uti & aliorum accusationes videre nobis non conti-

git; unius M. Antonij Arnaldi accusatio nuper ad manus nostras pervenit, cuius hæc ferè præcipua capita sunt.

Capita Processus in Iesuitas instituti.

Iesuitas ad summas opes pervenisse: In Italia & Hispania Comitatus & Baronias possidere, ad Cardinalatum evectos, & post Pontifices Romanos futuros. In Hispania novem aut decem millia esse; Collegia ibidem habere ducenta viginti octo, possidere plusquàm vicesies centena aureorum millia, &c.

2. Primarium eorum votum est, per omnia, & in omnibus obedire suo Generali, aut procuratori, qui semper est Hispanus, aut Hispaniæ Regi subjectus. Qui si dixerit; Abi & interfice Regem Franciæ, eundum esset.

3. Societas hæc primùm probata est in Hispanijs. Videtur nata ad Imperium Hispanicum promovendum, vocant Regem Philippum maximam potentiam, murum & antemurale Domûs Dei, orant pro Rege Philippo, &c. Pro Rege autem Franciæ non orant.

4. Docent Pontifici jus esse excommunicandi Reges Franciæ, subditos ab eorum obedientia solvendi. Cuius contrarium ostendere conatur.

5. Patriarcha eorum Ignatius Lajola Castilanus, capitaneus unius peditum vexilli, in oppugnatione Pampiloniæ militavit: ibique ab obsessis in crure vulneratus, incredibiles sensit dolores. Quare vovit perpetuum se & capitalem Franciæ fore hostem, & quidem infensiorem, quàm Hannibal Romanorum. Eum sectantur omnes eius filij. Naturam, ait, prudenter agere, ut animalia ferociora & noxiora minus sint fœcunda. At Iesuitas 60. qui primùm hanc Societatem instituerunt, ita brevissimo spatio multiplicatos, ut decem millia inventa sint, quæ Societatis institutum profiterentur. Cõmemorat deinde quàm parvis initijs favore Cardinalis Turonensis, et Lotharingij ad magnã amplitudinẽ pervenerint.

6. Coniurationes plusquàm Catilinarias in eorum Collegijs, in platea S. Antonij, & S. Iacobi à Legatis Hispanicis Mendoza, Daguillonio, Diego, VVarra, Taxi, Feria et alijs fabricatas, Nobiles quosdam absolvere noluerunt, nisi iuramento, quo Regi defuncto erant devincti, renunciarent, seditiosis suis concionibus multas urbes & oppida perdiderunt. Cum duobus Cardinalibus Legatis Francicis consilia contulerunt; urbem Parisiensem Philippo Regi Hispaniarum tradere voluerunt; Regi Philippo statum Regni perscripserunt. Eorum dictum esse, Vnus Deus, unus Papa, unus Rex Christianismi, magnus Rex Catholicus & universalis. Omnia eorum acta & dicta, omnes eorum cogitationes eò spectare, ut Regem Hispaniarum Europæ Monarcham constituant. Parricidæ sunt Maiestatis Regiæ, ut ex confessione Barrierij, Meloduni extremo supplicio interfecti, omnibus est notissimum. Nam etsi propositum malè successerit; maluissent tamen patratis quèm inepti facinoris esse rei. In publicis concionibus laudârunt factum Iacobi Clementis, Henrici Regis III. interfectoris. Docent, licere omnes Principes Regni, à Pontifice excommunicatos interficere, &c.

7. In suis statutis articulum habent; Absq; anno probationis se recipere eos, qui se offerunt ad faciendum votum suum; post quod, etsi simplex sit, hi qui votum fecerunt, irrevocabiliter suo Generali obligantur. Generalis autem votum illud reddere potest irritum, quandocunque illi placuerit, etiam post 25. aut 30. annos. In quam constitutionem Magister Antonius magno orationis fervore invehitur.

8. Iesuitæ authores sunt mortis Regis Lusitaniæ Sebastiani. Per Iesuitas Hispanus Regno Lusitaniæ potitus est: Iesuitis impulsoribus in Insulis Terceris 28. Barones, & 50. nobiles Franci uno die, in una catasta sunt capite multati; infiniti milites suspensi, 500. etiam Franciscani, alijque Monachi strangulati.

9. Iesuitæ sunt ministri Regis Hispaniarum: testatur hoc favor, benevolentia & liberalitas, quã illos prosequitur.

10. Iesuitæ fiunt Cardinales, ut postea fiant Pontifices. Toletanus enim Cardinalis is est, qui Duci Nivernensi tam superbum responsum reddidit.

11. Iesuitæ ante 38. annos, cùm locum in Gallia peterent, tam à Curia, quàm à Sorbona sunt rejecti. Et quia nec seculares sunt, nec Religiosi, etiam cùm confirmationem Societatis peterent, à Cardinalibus repulsi sunt.

12. Etsi

12. *Etsi Iesuitæ edicto Regio non comprehendantur; comprehenduntur tamen Edicto 4. Aprilis, anni 1594. quia sacrofœderi nolunt renunciare, & Regi juramentum fidelitatis præstare.*

13. *Salvis Iesuitis, salva non potest esse Parisiensis Academia.*

Inhis omnibus tacitæ simul obiectioni occurrit: *Iesuitæ instituunt & docent juventutem.* Respondet, *imò docent, sed Reges suos jugulare & occidere, seditiones movere, tyrannidem Hispanicam stabilire: Qui filios suos Iesuitis tradunt instituendos, et filijs & bonis suis periclitantur. Ab adolescentibus magnum minerval pro institutione accipiunt. Tyrannus Hispaniæ seminavit Iesuitas per Galliam, ut teneris Gallorum animis amorem sui nominis & dominationis inserant.*

Deinde, quia Societas maximè se tueri videtur Concilio Anni 64. ea quæ pro Iesuitis facere videntur quoque refutat.

Vocat illos non sine gravi causa *Hispanorum corycæos, homines sceleratißimos, cruentis manibus, immani avaritiâ, nocentißimos ac superbißimos, quibus fides, decus, pietas, honesta atque inhonesta omnia quæ sui sint; ad excogitandum acutißimos, ad audendum impudentißimos, ad efficiendum acerrimos.*

Occurrit etiam illis, qui dicunt; *Si eijciamus Iesuitas, quid dicent Romæ? distingue, ait, inter ipsos dicentes; Hispani dicent; Qui Iesuitas Franciâ expulerunt omnes sunt Hæretici. Alij verò qui Romæ & in Italia sunt, & Hispaniam non viderunt, dicent; egregium esse factum, quo Franci significant, se libertatem amare, in libertate velle manere, & inimicos esse juratos omnium Hispanorum.*

Si Iesuitæ tam perniciosi sint Franciæ, cur tanta miracula fecêre in India? Hic omnem tyrannidem Hispanorum, quam miro verborum ornatu amplificat, solis Iesuitis adscribit.

Respondet quoque illis, qui dicunt; *Si tam scelerati sint Iesuitæ, cur non condemnantur & occiduntur? & respondet, occidi quidem posse, ut Fratres olim, qui Humiles dicebantur, & ut Templarij, sed non expedire.*

Denique occurrit his qui dicunt, *Non omnes Iesuitas esse externos & advenas. Fatetur quidem multos esse indigenas, natione, at quia mente peregrini sunt, inter indigenas non esse numerandos. Ego,* inquit, *potius cives credam qui in extrema Scythia nati, bene de Gallia cogitant, quam qui Lutetiæ geniti & educati, locum, libertatem, gloriam, in qua nati sunt, per summum scelus perdere velint & conentur.*

Lis inter Iesuitas et Academiam Parisiensem [illegible]

Pervicerunt tamen hoc adhuc tempore Iesuitæ, tum privatis efflagitationibus, tum Principum summorumque procerum suffragijs, ut lis mota suspenderetur, adeoque veterasceret. Carolus Borbonius Cardinalis procellæ huic, tamquã obicem, sese opposuit, dato supplici libello ad hos qui actioni huic destinati erant, cùm gravißimè decumberet, adiecto in calce propriâ manu, *si per valetudinem liceret, vox perageret, quod tremulâ manu exarat calamus.* Ludouicus à Gonzaga Dux Nivernensis, supplici itidem libello, non solùm rogat in Nivernensi oppido & Ambarris suis, musæum Iesuitarum sartum salvumque relinqui, sed etiam ob collegarum aliquot dementiam non esse vindicandum in universos. Claromontanus Episcopus similiter intercesßit.

Iesuitæ adulantur Academiæ Parisiensi.

Nonâ quoque die Iulij Anno 1594. supplicem libellum obtulerunt Iesuitæ facultati Theologicæ Parisiensi, in quo exposuerunt, superioribus mensibus Rectorem, tam suo, quàm omnium facultatum nomine, à suprema Parlamenti Curia petijsse, ut ipsi cum universa Societate, ex toto Galliæ regno pellerentur: Se autem non credere, sacratissimam facultatem huic petitioni assensum præbuisse: petere igitur, quatenus placeret dictæ facultati, declaratione aliquâ testificari, eam huius petitionis & litis intentæ, nullo modo participẽ

esse. Facultas igitur dicta in hunc modum decrevit; *Se quidem censere Iesuitas redigendos & recensendos in ordinem & disciplinam Universitatis, non autem Regno Galliæ expellendos esse.* Et hoc quidem decreto Societatem hanc non simpliciter approbavit facultas Theologica, sed quatenus Universitatis decretis & statutis sese subijciat.

Iesuitæ edunt Apologiam contra Sorbonam et Academ.

Finitâ autē hac postremâ actione forensi, scriptum Apologeticū ediderūt Iesuitæ, *in quo probare conantur, Rectorem & Academicos non esse ferendos, cùm sua non intersit, sed publicæ cognitionis ac Triumvirorum fiscalium, in quorum potestate publica sit censura & animadversio. Decretum Mathurineum Sorbonicâ definitione convulsum his verbis: Censere prædictos Patres Societatis Iesu redigendos esse in ordinem & disciplinam Universitatis, regno autem Gallico nullo modo expellendos. Facultatem artium decreto fidem abrogâsse, syngraphâ trium Procuratorum nationalium. Decanum Professorum Iuris Pontificij, Medicinæque Syndicum, non de expellendis, sed tantùm in ordinem cogendis cogitâsse. Rectorem penè unum Decreti esse conditorem. Ex quadraginta circiter Pastoribus urbanis, quatuor esse duntaxat qui controversiæ nomen dederint, Episcopo & Decano inscijs: non licuisse autem paucis Universorum nomine in foro causam dicere. Sodalitium Iesuitarū in Tridentina Synodo Pontificijs rescriptis Pauli 3. Iulij 2. Pij 4. & 5. Gregorij 13. & 14. & à Clero Gallicano in Poisiaceno consessu ab Henrico 2. Francisco 2. Carolo 9. Henrico 3. atque à supremis Curijs approbatum & receptum. Senatum Parisiensem non semel pias largitiones & legata sibi facta addixisse. Cameram rationalium computorum immunitati Collegiorum suorum calculum adiecisse. Non esse quòd Rector ipse & commilitones Academici conquerantur, siquidem parati sint jurare in verba & decreta Academiæ, Regi Henrico 4. summam fidem & intimum obsequium polliceri, colere & observare pro suo legitimo Principe, qui à Ludouico 9. indigete ortum duxerit, quem ordo sanguinis & cognationis, ac patriæ leges ad avitum imperium acciverint. Publicâ & universali clementiâ Regis, & rerum præteritarum condonatione non esse excludendos, qui cum cæteris dictorum & factorum consortium habuerint; ut publicis delictis sic gratia æquandos; si sua domestica facta citra livorem excutiantur, minùs fuisse populares, tribunitios & rerum bellicarum gnaros, cùm nec fœderationi publicæ, quam Unionem vocant, nomen dederint, ut ab Ecclesiasticis pro cæcitate illorum temporum factum sit: non galeam, non arma induisse: non in publica lustratione nedum Ecclesiasticorum, sed religiosorum armatorum conspicuos, aut irridendos potiùs fuisse: non externo auro aut stipendijs venalem fidem habuisse: non cœtibus illicitis aut cruentis consilijs interfuisse: peccâsse quidem exemplo & cum cæteris publicam insaniam insanivisse: in posterum non esse metuendum ab illis, ut rebus aulicis & politicis se immisceant, quandoquidem sui sodolitij privatis legibus in nova congregatione Romæ recensitis Novembri 1593. cautum vetitumq; sit districtè, ut ab omni rerum secularium tractatione, & Principum negotijs abstineant. Si regno facessere cogantur æmulorum invidiâ, non leve damnum bono publico illatum iri, cùm pij elargitores conditoresq; sui Collegij Claromontani, legatorum inditionibus anniversarijsq; parentalibus priventur. Ex primarijs patricijsque viris non paucos, emissis regno Iesuitis, qui hoc institutum professi sint, liberis agnatisq; carituros: pubem Christianam, ac præcipuè egentes, quorum minervalibus persolvendis res angusta domi impar sit, non levem jacturam facturos: qui subsunt ferulæ Iesuitarum, magno compendio temporis & sumptus, plurimùm proficere, præcipuè in disciplinis placitisque Philosophorum, in quibus citra invidiam, sui Professores primas teneant.*

Quatuor capita obiecta Iesuitis et ad ea responsio.

Hæc vel non dissimilia Apologeticus ille scriptor multó latius explicuit, ac probra forensia sigillatim diluere conatus est. Quatuor autem potissimùm, præter superiora illis obijciebantur. Primò quód Pontifici Rom. nimiùm addicti sint: secūdò, quód á Gallis degeneres, Hispanicos mores induerint: tertiò, quód

quòd irrequieti sint & tribunitij in vulgo: quartò, quòd Regum Principumq; sicarij sint.

1. Ad primum respondit Apologeticus, Iesuitas unà cum cæteris Ecclesiæ nascentis Christianis, *Pontificem Rom. ut vicarium Christi in navicula Petri gubernatorem, caput Ecclesiæ agnovisse. Hæc elogia & obsequia non esse privata neq; recentia Iesuitarum, sed orbis universi, qui Christo regeneratus sit. Papam nunquam rerum temporalium moderatorem, clientelari obsequio & vasallorum more agnovisse, qui in Principum Regumq; ditiones & imperia jus summum distringere, & ea ad nutum variare possit. Falsò collegæ suo Bellarmino tribui, quòd in ea fuerit sententia lib. 5. c. 9. de Rom. Pontifice. Affirmâsse quidem eum, Papam in Exarchatu, Bononiâ, Spoleto, Aemiliâ, Ravennâ, cæterisq; Pontificijs ditionibus summum esse Principem, jus habere vitæ et necis, deniq; agere quod Reges omnes in regnis suis. Tribus votis tantùm alligari: quartum habere aliud certo modo circa missiones duntaxat, hoc est, si Pontifex cuipiam ex contubernalibus, ut ad juvandam rem Christianam ad Indos, Peruvianos, Lestrigonas profectionem imperaverit. Quarto illo voto ad obeundam illam provinciam, & duriorem, si jubeatur, alligari, votum illud ut à probro vindicetur, eius hanc esse conceptis verbis formulam: Insuper promitto summo Pontifici specialem obedientiam circa missiones. Votum hoc quartum non tam Ignatianum, quàm commune cùm universis presbyteris esse, qui cùm initiantur, apud suos præsules hoc sacramento se alligant: Promittis mihi & successoribus meis reverentiam & obedientiam? promitto.*

2. *Secundò, quòd Celtiberi sint, pugnantia illis exprobrari: nam si, ut primo capite insimulentur, Pontificis Rom. clientes sint, eiq; serviliter addicti, non posse fieri, ut Hispano serviant, cùm dominium sit impatiens consortis: Pontificem & Hispaniæ Reges esse plerunque in secularibus admodum dissitos & discrepantes, ita ut invicem armis decernant. Non cœlo & solo Hispanico natos; totâ Galliâ nullum habere Hispanum commilitonem: cum religione neutiquam exuisse patrios mores, non illam ademisse ingenium & mansuetudinem Gallicam: non esse hoc opprobrium tribuendum optimo instituto, ut quasi Circæo poculo in aliam gentem transformati & efferati sint; vel vultu ipso testari patriam, non adustâ & fuscâ cute referre Africanos. Concordes esse votis & ritibus vivendi, sed genio & naturâ, cum Stoicâ severitate Hispanorum multùm discrepantes. Non solùm indigenas esse quotquot Galliam incolant Iesuitæ, sed non paucos esse qui gentilitate & cognatione proximâ Patres Conscriptos attingant. Mirari se plurimùm, quòd pro exploratoribus, institoribus, emissarijs, ambactisque Hispanorum traducantur, cùm, si in eam noxam inciderint, patriam, parentesque, & amicos hac proditione venderent. Ab Hispano non aurum, non stipendia meruisse, ut plurimi, qui in Lutetiana egestate, auro Indico fidem venalem habuerint. Angustias annonæ cum cæteris anxiè tolerâsse; in eadem navi fecisse, quod lex nautica & Rhodia de jactu cogit, quod argumento sit ut plurimùm, nusquam se Regi Hispanorum devovisse; cum prece, pretio, Comitijsque publicis, regnum Galliæ affectaret & ambiret, illum ad eos non scripsisse, ut ad plurimos, quorum interceptæ literæ nomina & syngraphas prodidêre. Cùm verò anno superiori populari insaniâ, Augustæ seu Infanti Hispanicæ & Ernesto Archiduci (quasi lilia hastæ & auctionibus ac pluris licitanti subjacerent) deferendum regnum publicaretur, Iesuitas tam insolens propositum ut portentum, privatim verbo & facto exhorruisse. Non esse vero simile, sodalitium suum D. Ludouici memoriæ tum ob summum inter Coelites suum principatum, tum ob senioris Borbonij Cardinalis sui gentilis summa beneficia addictissimum, suis nepotibus ut avita lilia eriperentur & Francico solo avulsa in alienam gentem coalescerent, procurâsse. Cunabula Ignatij Loyolæ institutoris sui, à maledicis malè intellecta, cùm ille non Hispanus, sed Astur & Cantaber fuerit, adeoq; Nauarræus: & si jura sinerent Henrici 4. & proavorum indigena & subditus erat. Sed fuerit Hispanus, tamen Dominicus Calguritanus, mereq; Hispanus; Franciscus Assisias, atq; Italus fuit, nihilominus tolerantur*

in Gallia. Nec Ignatij institutum in Hispania, sed in Regina Galliæ Lutetia, primordia duxit, qui cum sibi accitis decem artium magistris, lucro animarum & juventutis institutioni devovit. Qui obijciant, non nisi Hispanum creari Generalem inter Iesuitas, vel hoc uno rerum gestarum et recentium profiteri imperitiam, cum Claudius de Aquaviva, ex Parthenopæorum Principũ familia ortus, hoc nunc munere perfungatur, cujus gentilibus Hispanus infensissimus fuerit, quòd partes Gallicas Andegauorumque Ducum adversus Aragonios sequuti sint: qui eum antecesserit, fuisse Trajectensem Belga-Germanum. Similiter loco figmenti habendum, quòd illis exprobratur, adversus Antoninum Lusitaniæ Regem pro Philippo stetisse. Et quæ Genuæ ad oram Ligusticam historia excusa dicitur, Genevæ potiùs excusam fuisse, nec pro germana, sed ab æmulis conficta habenda. Matthæum illũ, qui ad Regem Hispaniæ, à Sexdecim vulgo nominatis personatus tabellarius scriptas literas deferebat, ut exprobatur, non fuisse Iesuitam, sed ex Mendicantium familia, & quidem Hispanum. Iesuitas non Gallos iuvenes in Hispanos commutare, sed cavere solùm, ne hæreticâ pravitate imbuantur.

3. *Quod ad tertium objectum attinet, Iesuitas seditiosos & vulgi concitatores esse, ab hoc scelere se alienissimos esse. In Italia, Hispania, Germania, Belgio & Sarmatia à pluribus annis scholas & sodalitia habuisse, nec apud gentes illas de eorum moribus ullum rusticum & vicanum conquestum; scholis & concionibus occupatos, longè à tumultu & intemperijs vulgi, in Musæis quietos vixisse.*

4. *Quartum similiter negat, nempe, Iesuitas esse Regum ac Principum sicarios. Varadum enim Regiæ cædis sicario Barierio non solùm non suasorem fuisse, sed cùm à perdito & dementi urgiretur, hominem ablegâsse: fiduciâ insontis animi, post ingressum Regis Lutetiæ, mansisse Varadum, donec certior factus, tanti criminis labe aspergi, atque hinc in discrimen vocari, livori delatorum se subduxisset, nec illum tam conscientiâ sceleris, quàm quòd intellexisset, maluisse Regem eum alibi esse, quàm Lutetiæ, ut voto morem gereret discessisse. In suo sodalitio pro Regibus & Principibus preces & vota quotidiana indiscriminatim fieri, sed privatim enixè & effusé pro ijs, in quorum finibus suum incolatum habeat. Eundem Augerium, sui Ordinis olim totâ Galliâ notissimum, in sua Christiana Parenæsi; pro incolumitate Regum Galliæ privatas preculas scripsisse. Ribadanairam Hispanum pro Hispano Rege id ipsum fecisse, id Galliæ Iesuitis vitio verti iniquum esse: nec in liturgia alijsque precationibus vocem illam ab ullo mortalium exauditam, Oremus pro Rege nostro Philippo, sed hoc ab alijs fictum esse.* Hæc quidem ille, sed protestatio contraria est facto; ut infra Cap. de Iesuitarum nefarijs facinoribus, proditionibus, &c. videbitur.

Iesuitæ ex Gallia eijciuntur.

Sub finem autem anni 1594. opportunè prioribus gravissimis iustissimisq; accusationibus accessit horrendum parricidium Ioannis Castellij octodecim annorum adolescentis, & Collegij Iesuitarum, cui nomen est *Clarmontium* Lutetiæ alumni, qui Regem Henricum IV. è medio tollere voluit. Criminali igitur sententiâ Castellione hoc ad mortem damnato à Parlamento, supremo Regio Consilio, decernitur simul eâdem sententiâ, *Vt omnes Sacerdotes Clarmontij Collegij, & omnes Iesuiticæ Societati addicti, tanquam corruptores iuventutis, perturbatores publicæ tranquillitatis, inimici Regis & Regni, infra tres dies post promulgationem edicti, Lutetiâ, & alijs urbibus atque locis, ubi sua habeant Collegia, discedant, & infra quindecim subsequentes dies toto Regno exeant. &c. ut inferius ex ipso edicto Lector pleniùs intelliget.*

Quamvis autem multa Iesuitæ opponerent, ac scriptis etiam apud Regem causam suam agere ac defendere niterentur, tamen ut admitterentur iterum impetrare non potuerunt, sed solum vertere cogebantur.

Qui

Qui igitur Lutetiæ erant Iesuitæ, earumque asseclæ omnes, portâ Antonianâ emissi, comitantibus lugentibusque discipulis, alij Virodunum, alij in Lotharingiam & Germaniam, alij in Belgium præsertim Antuerpiam, sese receperunt. Quotquot etiam in finibus Parisiensis Curiæ, ut Auarici Biturigum, Nouioduni ad Ligerim & Ludouni habitârunt, coacto cœtu, evectisque sarcinis Rhodano Auenionem devehuntur. Qui Rotomagi Scholas habuerunt, quamquam Lutetiano foro exempti essent, tamen odio vulgi aliò penates suos efferre coguntur. Vsque adeò tædebat omnes tentati parricidij, ut vel ad insontes obiurgatio, querimonia, & ipsa ultio rediret. Qui enim in Scholis Iesuitarum tyrocinium egerant, torvè adspiciebantur; pro hæretico, iamque ad publicam pyram deducendus existimabatur, qui vel verbo à Iesuitis parricidium Castellij depellere voluisset.

Eiectis ex Gallia Iesuitis, quia Petrus Castellus, supra dicti Ioannis Castelli pater, filij sui parricidiale contra Regem propositum, ab ipsomet intellexerat, & nihilominus occultaverat apud se ac reticuerat: à Parlamento iudicatum fuit, ut quæ erat eius ante Prætoriam Portam Palatij domus, funditus destrueretur, publicaretur que, & nunquam in posterum reædificaretur: sed in eius area, ad perenne monumentum immortalis flagitij pyramis seu columna erigeretur, quæ literato marmore Senatusconsultum publicè testaretur: atque in eius vertice crux aurea fastigietur; quaternisque angulis totidem insideant ore virgineo virtutes, quas Cardinales vocant, quadrifariam adglutinatæ marmoreis tabulis, in quibus Senatus consultum literis aureis scriptum esset, & parricidium Castellij, adeoque caussa, ob quam Iesuitæ in exilium relegati, universaque Gallia exturbati sint, sequentem in modum.

Petri Castelli ædes destruuntur in memoriam parricidij sui filij, et in eius locum erigitur pyramis, eiusque descriptio.

ARRESTVM CVRIAE, VT ET VERSVS, ET TRACTATVS LATINI NIGRO MARMORI LITERIS AVREIS INSCRIPTI IN QVATVOR FACIEBVS BASEOS PYRAMIDIS, ANTE PALATII PORTAM PARISIIS EXTRVCTAE.

Viso per curiam, magna Camera & Tornellis in unum coactis, criminali processu per præfectum Palatij Regij incepto, & postea in eadem peracto, ad petitionem procuratoris generalis Regij actoris & accusatoris adversus Iohannem Chastellium, Parisijs ortum, & studiosum, qui studiorum cursum in collegio Claromontano absolvit, captivum in Palatij carcere detentum ob maximè execrandum & abominandum parricidium in Regis personam intentatum: Quæstionibus & confessionibus eiusdem Iohannis Chastel auditi & interrogati in eadem Curia super eiusdem parricidij negotio: Auditis itidem eodem loco Iohanne Gueret presbytero, qui se de congregatione & Societate Iesûs affirmabat esse, eodem in collegio agente & antehac eiusdem Iohannis Chastel præceptore: Petro Chastel & Dionysia Hazart parentibus præfati Iohannis: Conclusionibus Generalis procuratoris Regij & rebus omnibus perpensis.

Dicetur eandem curiam pronunciâsse & pronunciare præfatum Iohannem Chastel convictum criminis læsæ Majestatis divinæ & humanæ in primo capite, ob maximè impium & maximè detestandum parricidium in Regis personam intentatum: In cuius criminis reparationem præfatum Iohannem Chastel in multam honorariam adjudicavit & condemnavit, ut ante summas valvas templi Parisiani nudus, solo opertus indusio, cum face cerea ponderis duarum librarum manibus gestâ, eaque ardente, flexis genibus dicat & pronunciet se iniquissimè inhumanum, & maximè abominandum parricidium suscepisse, & Regem in facie cultro læsisse: seque falsa & damnanda institutione inductum in suo processu dixisse, Licere Reges occidere, & Regem Henricum quartum nunc

regnantem, non esse in Ecclesia usque quò à Pontifice approbatus fuerit: eorumque omnium poenitentia duci, & veniam petere à Deo, à Rege, & à Magistratu. Hisque peractis, ut plaustro in locum Grevianum deducatur, ibique brachijs & foemoribus candentibus forcipibus inuratur, & manus dextra, cultrum, quo prædictum parricidium perpetrare est adnixus, gerens, abscindatur, deinde ipsius corpus quatuor equis discerpatur, membra & corpus discerpta in ignem conijciantur, & in cineres redacta in ventos proijciantur. Pronunciavit eadem Curia & pronunciat universa & singula eius bona Regi acquisita. Ante quam executionem quæstioni ordinariæ & extraordinariæ idem Iohannes Chastel applicabitur, ut flagitij sociorum, & aliarum quarundam rerum, quæ ex eiusdem processu resultant, veritas innotescere poßit: Inhibuit omnibus, cuiuscunq; qualitatis aut conditionis demum sint, sub pœna criminis læsæ Majestatis, ne dicant aut proferant in ullo loco publico, aut privato prædicta verba, quæ eadem Curia pronunciavit et pronunciat scandalosa, seditiosa, verbo Dei contraria, & sacris decretis ut hæretica condemnata.

Statuit ut presbyteri & studiosi collegij Claromontani, & reliqui omnes qui se eiusdem esse Societatis profitentur, tanquam corruptores juventutis, publicæ tranquillitatis perturbatores, Regis hostes & regni, Vrbe Parisiana intra tres dies post præsentis Arresti significationem excedant, ut & alijs urbibus & locis, ubi eorum habentur collegia; & quindecim post diebus, toto regno: sub comminatione, si ibidem post id temporis deprehensi fuerint, futurum esse ut puniantur tamquam facinorosi & rei eiusdem criminis læsæ Majestatis. Omniaque ipsorum bona tum mobilia, tum immobilia operibus pijs applicabuntur, & quomodo ab ipsa Curia fuerit constitutum. Præterea inhibet omnibus Regis subditis, ne studiosos in prædictæ Societatis collegia quæ extra regnum sunt immittant, ut ibidem instituantur, sub pari pœna læsæ Majestatis.

Statuit eadem Curia, ut copia præsentis Arresti, ad præfecturas provinciarum huiusce iudicatus emittatur, ut isthic executioni secundùm eius formam & tenorem mandetur. Mandat præfectis, eorum locum tenentibus generalibus & particularibus, ut id executioni mandent intra terminum in eo contentum: et Procuratoris generalis substitutis, ut manum teneant ad hoc ut fiat executio, & in delinquentes inquirant Curiam, qui doceant de sua diligentia intra mensem, sub pœna privationis officiorum.

SIGNATVM.

TILLET.

PRonunciatum ipsi Iohanni Chastel, & executioni mandatum die Iovis vigesimo nono Decembris, Anni 1594.

II.

QVOD SACRVM VOTVMQVE SIT MEMORIÆ, PERENNITATI, LONGÆVITATI, SALVTIQVE MAXIMI, FORTISS. ET CLEMENTISS. PRINCIPIS HENRICI IV. GALLIÆ ET NAVARRÆ REGIS CHRISTIANISS.

AVdi viator, sive sis extraneus
Sive incola urbis, quoi Paris nomen dedit,
Hîc alta quæ sto pyramis, domus fui
Castella, sed quam deruendam funditus

Frequens

Frequens Senatus crimen ultus censuit.
Huc me redegit tandem herilis filius,
Malis magistris usus & schola impia:
Sotericum, eheu! nomen usurpantibus:
Incestus, & mox parricida in Principem,
Qui nuper urbem perditam servaverat,
Et qui favente sæpe victor Numine
Deflexit ictum audaculi sicarij,
Punctusque tantum est dentium septo-tenus.
Abi Viator, plura me vetat loqui
Nostræ stupendum civitatis dedecus.

IN PYRAMIDEM EANDEM.

Quæ trahit à puro sua nomina Pyramis igne,
Ardua barbaricas olim decoraverat urbes;
Nunc decori non est, sed criminis ara piatrix:
Omnia nam flammis pariter purgantur & undis.
Hic tamen esse pius monimentum insigne Senatus,
Principis incolumis statuit, quo sospite, casum
Nec metuet pietas, nec Res grave publica damnum.

III.

D. O. M.

Pro salute Henrici IV. Clementiss. ac fortiss. Regis, quem nefandus parricida perniciosiss. factionis hæresi pestifera imbutus, quæ nuper abominandis sceleribus pietatis nomen obtendens, unctos Domini vivasq; Maiestatis ipsius imagines occidere populariter docuit, dum confodere tentat, cælesti numine scelestam manum inhibente, cultro in labrum superius delato, & dentium occursu feliciter retuso, violare ausus est. Ordo amplißimus, ut vel conatus tam nefarij pœnæ terror, simul & præsentißimi in Opt. Principem ac regnum, cuius salus in eius salute posita est, divini favoris apud posteros memoria extaret, monstro illo admißis equis membratim discerpto, & flammis ultricibus consumpto: Aedes etiam vnde prodierat, heic sitas funditus everti, & in earum locum, salutis omnium ac gloriæ signum erigi decrevit.

IIII. Non. Ian. Ann. prox. 1595.

EX. S. C.

Heic domus immani quondam fuit hospita monstro,
Crux ubi nunc celsum tollit in astra caput.
Sancijt in miseros pœnam hanc sacer Ordo Penates,
Regibus ut scires sanctius esse nihil.

V.

D. O. M.

SACRVM.

Quum Henricus Christianißimus Francorum & Navarrorum Rex bono Reipubl. natus, inter cætera victoriarum exempla, quibus tam de Tyrannide Hispanica, quàm de eius factione priscam regni huius Maiestatem iustis ultus est armis, etiam hanc urbem & reliquas regni huius penè omnes recepisset, ac denique felicitate eius intestinorum Franciæ

Testimonium urbis Parisiensis de Iesuitis.

nominis hostium furorem provocante, Ioannes Petri F. Castellus ab illis submissus, sacrum Regis Caput cultro petere ausus esset, præsentiore temeritate, quàm feliciore sceleris successu: Ob eam rem ex amplist. ordinis consulto, vindicato perduellione, diruta Petri Castelli domo, in qua Ioannes eius F. inexpiabile nefas designatum patri communicaverat, in area æquata hoc perenne monumentum erectum est, in memoriam eius diei, in quo sæculi felicitas inter vota & metus urbis, liberatorem regni, fundatoremque publicæ quietis à temeratoris infando incœpto, regni autem huius opes attritas ab extremo interitu vindicavit, pulso præterea tota Gallia hominũ genere novæ ac maleficæ superstitionis, qui Remp. turbabant, quorum instinctu piacularis adolescens dirum facinus instituerat.

S. P. Q. P.

Extinctori pestiferæ factionis Hispanicæ, incolumitate eius & vindicta parricidij lati Majestatique eius devotiß.

Duplex potestas ista fatorum fuit,
Gallis saluti quod foret, Gallis dare:
Servare Gallus, quod dedissent optimum.

Post aliquod tempus multi Iesuitarum, qui è Regno Galliæ relegati erant, in id rursus sese intrudere conabantur. Alij igitur mutârunt sua nomina & vestes; alij simulârunt se Ordinem ac sectam Iesuiticam abiurâsse, petere igitur ut rursus recipiantur constituendarum Scholarum vel prædicandi causa. Horum subdolorum conatuum Curia Parlamenti Parisiensis certior facta, Arresto omnibus subditis totius Regni prohibuit, ne Iesuitas in hos usus vel publicè vel privatim recipiant. Arrestum de verbo ad verbum sic habet.

EXTRACTVM EX REGISTRIS PARLAMENTI.

Iesuitæ prohibentur in Gallia scholas et prædicationes instituere.

Postquam Procurator Regis Generalis ostendit ac demonstravit, se certiorem esse factum, quòd quidam eorum, qui antehac è Societate illa de nomine Iesu dicta, tam in Collegio Claremontano huius urbis Parisiensis, quàm in alijs huius Regni locis fuerunt, in plures urbes, præsertim limitaneas, redivissent, ubi constituendarum Scholarum, & prædicandi causa, sub prætextu, quòd pristinam, ut præ se ferrent, prætensi Ordinis & sectæ illius Societatis professionem abjurassent, reciperentur: Ex quo periculum foret, ne juventus per pravarum doctrinarum blanditias & illecebras corrumperetur, & populus falsis prædicationibus circumveniretur: quodque, si toleraretur, Arrestum Curiæ 29. Decemb. Anno 1594. declaratum, contemptui & illusioni exponeretur: ea de causa requisivit, ut omnibus personis, corporibus & communitatibus, officialibus & privatis, cujuscunque sint qualitatis, aut conditionis, mandaretur, ne quenquam eorum, qui de dicta nominis Iesu Societate se dicunt, sub prætextu cujuscunque abjurationis, quam fecissent, aut facere possent, sive scholarum vel publicè vel privatim constituendarum, sive in Ecclesijs prædicandi, sive quacunque alia de causa reciperent, aut recipi paterentur, ijs qui illos receperunt, recipient, aut tolerabunt, quòd læsæ Majestatis rei & convicti declarandi sint, pœnâ indictâ: Iesuitis etiam, ijs, quæ in dicto Arresto continentur, supplicijs propositis. Dicta curia, deliberatione, super hac materia habita, decrevit ac decernit, ut dictum Arrestum 29. Decembris, Anno 1594. promulgatum, secundùm formam, & tenorem suum executioni mandetur, & juxta illud mandavit, & mandat omnibus personis, corporibus & communitatibus civitatum, officiarijs & privatis, cujuscunque sint qualitatis aut conditionis, ne quenquam Præsbyterorum, aut scholarium de Societate nominis Iesu se dicentium, quamvis etiam pristinum Professionis suæ votum abjurârint, eique renunciârint, sive Scholarum publicè privatimve constituendarum, sive quacunque alia de causa recipiant, aut recipi patiantur: ijs, qui secus facient, quòd læsæ Majestatis rei, & convicti

Iesuitæ ut pestiferas suas doctrinas maiore cum fructu propagare possint, se in omnes formas mutant.

declarari

declarari debeant pœnâ indictâ. Injunxit & inungit Diœcetis & Præfectis, aut ipsorum locum tenentibus, ut executioni præsens hoc Arrestum mandari faciant; Gubernatoribus urbium, ut manum huic rei admoveant: & substitutis dicti Procuratoris Generalis, ut diligentiam in his adhibeat, & Curiam intra 15. diem certiorem reddant, pœnâ proprio nomine respondendi propositâ. Factum in Curia 21. August. Anno 1597.

Signatum Bodin.

ARRESTVM CVRIAE PARISIENSIS CONTRA IESVITAS LVGDVNENSES, NE IBI SCHOLAS INSTITVANT, AVT CONCIONES HABEANT: EXTRACTVM EX REGISTRO PARLAMENTI.

DIe Iovis, 16. Octob. Anno 1597. quum Mario loco Procuratoris Generalis Regis in Camera Vacationum dixisset, quòd juxta illius decretum ipsi in manus Balonij Procuratoris in Parlamento, & Procuratoris Præfectorum Mercatorum, & Bulentarum civitatis Lugdunensis obtestationes illas tradidisset, quæ in conventu generali in Curia municipali dictæ urbis Lugdunensis 20. Sept. proximi habita recitatæ, & per illos dicto Procuratori generali transmissæ fuerunt, super executione Arresti 21. August. proximi die decreti, per quod omnibus personis, corporibus & communitatibus, quenquam præsbyterorum & Scholarium de Societate nominis Iesu se dicentium recipere prohibitum fuit, licet etiam pristino professionis suæ voto renunciâssent, illudq; abjurâssent, sub pœnis in eo contentis. Cui etiam Ballonio proximo die Martis injunctum fuisset, ut consilium dictorum Præfectorum, Mercatorum, & Buleutarum certius faceret, & hoc manè adesset: Ballonius iste ea de re in dicta Camera auditus fuit, qui dixit, se hoc decretum M. Bartholomæo Thomæ dictæ Civitatis Lugdunensis Secretario in hac urbe jam præsenti notum fecisse, qui se nulla memoralia & instructiones ea de re habere sibi respondisset. Et cum dictus Ballonius jussu dictæ Cameræ illas obtestationes prælegisset, & Mario, loco Procuratoris generalis, eas propter rationes, ab ipso deductas nullâ consideratione dignas esse dixisset: Requirens simul, ut, ijs non obstantibus, dictum Arrestum 21. Augusti declaratum in urbe Lugdunensi executioni mandaretur, præsertim quantum id Porsanum in dictis obtestationibus denominatum attineret. Et ut nihilominus Porsanus ille, antequam cum executione contra ipsum procederetur, captivus in custodias Palatij duceretur, juxta Arrestum de ipso in vincula conijciendo per dictam Cameram decretum, quo juxta crimina, & informationes contra ipsum factas processus adversus eum formaretur, & perficeretur: mandato simul substituto Procuratoris generalis ijs in locis dato, ut omnem diligentiam adhiberet: ac præter auxilio Præfectis Mercatorum, & Buteutarum ad Principalem & Regentem Catholicum doctum, & virtutibus præditum, Institutioni juventutis in dicta urbe Lugdunensi inveniendum, oblato. Illis digressis, re in deliberationem sumptâ:

Dicta Camera, nullo dictarũ obtestationem habito respectu, decrevit & decernit, ut dictũ Arrestũ 21. Aug. proximi declaratũ juxta formam & tenorẽ suum, in urbe Lugdunensi executioni mandetur: præsertim quantum ad dictum Porsanum attinet, quẽ in isto comprehendi declaravit & declarat. Et nihilominus, juxta Arrestũ 25. Sept. statuit, ut Porsanus iste capiatur, & captivus in custodias Palatij ducatur: quo de ijs, quæ informationib. ante hac factis continẽtur, interrogetur & audiatur, & contra eum, pro ut ratio postulabit, procedatur: Injunxit & injungit substituto dicti Procuratoris generalis in Municipio, & sede præsidiali Lugdunensi, ut Arrestum hoc præsens executioni mandari faciat, & Curiæ Parlarmenti de sua diligentia intra mensem certiorem reddat. Et quantum ad administrationem & directionem Collegij dictæ urbis Lugdunensis attinet, ei de principali, Rectore & alijs personis idoneis & capacibus, pro ut ratio postulabit, prospicietur: Et præsens hoc Arrestum ex vi Extracti illius exsecutioni mandabitur. Signatum: Tillet.

Ex his intelligitur Arresta & decreta hæc non levi animorum motu, sed maturâ deliberatione præhabitâ, prolata fuisse. Id etiam testatur Arrestum Parlamenti Parisiensis 18. Augusti, Anno 1598. contra Dominum Touronensem, Iesuitas in suo territorio defendentem, integro anno evoluto, quo prohibetur omnibus cuiuscunque sint statûs aut conditionis, liberos ad Collegia Iesuitarum, quocunque sint in loco, literarum causâ mittere. Id enim sic de verbo ad verbum habet.

Henricus, Gratiâ Dei, Galliæ & Navarræ Rex, omnibus, qui literas præsentes videbunt, salutem. Notum facimus, quòd super ijs, quæ Procurator noster generalis, à Magistro Ludovico Servino, & Simone Marione Advocatis nostris adjutus, Curiæ nostræ Parlamenti per dictum Servinum ostendit, quòd scilicet per Arrestum 1. Octob, superioris die publicatum Dominus Touronensis condemnatus fuisset, ut Presbyteros. & Scholares de Societate nominis Iesu se dicentes, intra duos menses, pro ultima dilatione ipsi à significatione præfixos, è finibus & limitibus urbis & Dominij Touronensis discedere & abire faceret, & uno mense post sub pœnis ibi constitutis, dictam nostram Curiam certiorem redderet: quodq; id Arrestum dicto Touronensi in hac urbe Parisiensi undecimo dicti mensis Octobris personaliter significatum fuisset: & ille tamen nihilominus non satisfecisset, neque obedivisset: Quòd etiam ipse, dictus noster Procurator generalis, certior factus esset, multos subditorum nostrorum, contra inhibitiones per Arrestum 29. Decembris, Anno 1594. promulgatum factas, liberos suos in dictam urbem Touronensem & Pontamousonium, & in alias regiones & loca tam intra quàm extra Regnum, ad Collegia dictæ prætensæ Societatis nominis Iesu, studiorum & institutionis causa emisisse, unde plurima & notabilia mala, & pericula metuenda essent: præsertim cùm isti Presbyteri, & Scholares dictæ prætensæ Societatis, post dictum vicesimi noni Decembris Arrestum, non solùm damnabilem, & per illud reprobatam doctrinam continuaverint, verùm etiam alias novas & magis abominandas doctrinas, & institutiones, quas ubicunq;, inprimis in Regno nostro per libros execrandos spargunt, prioribus adjecerint: Et propterea postularet ut dictus Touronensis pœnas in dicto primi Octobris Arresto constitutas incurrisse declaretur, & inhibitiones in Arresto 29. Decemb. Anno 1594. declarato contentæ reiterarentur, & denuò publicarentur, commissione inquirendi data in eos, qui contravenisse invenirentur: & ut omnes illi, qui, post illud, apud prætensos illos dictæ Societatis, aut in ipsorum Collegijs, quocunque sint in loco, literis operam dedissent, privilegijs Academicis privarentur, & gradus, quos postmodum in quacunque Academia obtenturi essent, pro nullis, nullius momenti & valoris declararentur. Visis dictis Arrestis 29. Decembris 1594. & primo Octobris proximi declaratis, unà cum actione significationis illius undecimo dicti mensis Octobris factæ, simul etiam Arrestis 21. Augusti, & 16. Octobris proximi editis: Re in deliberationem adductâ.

Dicta NOSTRA CURIA, *conclusionibus Procuratoris nostri generalis consideratis per Arrestum suum dictum Touronensem pœnas in dicto primi Octobris Arresto constitutas incurrisse declaravit & declarat: Decrevit & decernit, ut omnia ipsius bona occupentur, & in nostram potestatem redigantur: Injunxit & injungit nostri Dominij Quæstoribus, singulis in eo, quod sui est officij, ut fructus & proventus recipiant, & de ijs, ut & de alijs acceptorum suorum pecunijs, rationem reddant, juxta designationes, quæ per Thesaurarios Galliæ fient, & quas illi in manus dictorũ Quæstorum tradent. Et Officialibus earum terrarum, quæ occupabuntur, sive clientelari jure, sive jurisdictione nobis obstrictæ sint, ut dictam jurisdictionem nostro nomine exerceant: sub pœna, quod processus, quicunque in alia, quàm nostrorum Officiariorum qualitate ab ipsis fient, pro nullis haberi, impensæ, damna & versuræ partium ipsorum proprio & privato nomine facta æstimari, & ipsi cuiuscunque officij nostri, aut alius muneris publici incapaces declarari debeant. Statum & officium Præfecti Auuergnensis, quo dictus Touronensis ornatus fuit, vacans & impetrabile: & eum Touronensem illius gerendi, aut exercendi incapacem & indignum*

gnum declaravit, & declarat. Mandavit & mandat Vicarijs & Officialibus dictæ præfecturæ, ne ipsis ullum ingressum aut dignitatem in suis sedibus permittant: & omnibus nostris subditis, ut ipsum pro tali agnoscant: Notarijs, ne ullas commißiones, sententias, & alias actiones in ipsius nomine amplius concipiant: Omnibus Rationalibus, ne ipsi ulla stipendia, aut jura propter dictum officium solvant: omnia sub pœna repetendorum dictorum stipendiorum & jurium privationis officij, amendarum arbitriarum, & aliarum majorum mulctarum, si secus actum fuerit. Et præterea mandavit, ac præcepit, mandat & præcipit omnibus personis, ne scholasticos ad Collegia dictæ prætensæ Societatis, quocunque tandem in loco & regione sint, studiorum causâ emittant: pœnis, quæ in dictis Arrestis continentur, indictis, quæ denuò locis & regionibus consuetis publicabuntur, quo omnibus innotescant. Et dicto nostro Procuratori generali negotium in ea, quæ secus agentur inquirendi committetur, ut informationibus in dicta Curia nostra factis, per eandem adversus contravenientes, prout ratio postulabit, procedatur. Et de præsenti decrevit, & decernit, ut omnes nostri subditi, qui in Collegijs dictæ prætensæ Societatis, vel intra vel extra Regnum post Arrestum vigesimo nono Decembris, Anno millesimo quingentesimo nonagesimo quarto decretum, informati, aut instituti fuerunt, nullis privilegijs Academicis, tanquam graduum incapaces, fruantur. Gradus etiam, quos jam obtinuerunt, aut in posterum in quacunque Academia obtinebunt, nullos, nullius momenti & valoris declaramus, ut ratione eorum nec docere, nec officijs ornari, nec beneficijs graduum affici, nec in dicta Curia nostra, aut alijs quibuscunque locis pro Advocatis recipi, nec ullis juribus, prærogativis & præeminentijs, fructibus, commodis, aut emolumentis dictorum graduum frui poßint. Decernit dicta nostra Curia, ut præsens Arrestum in omnibus municipijs & præfecturis promulgetur: injungit substitutis dicti Procuratoris nostri generalis, ut executionem eius persequantur, & dictam Curiam certiorem reddant de ijs, quæ contra dictum vigesimi noni Decembris, anni millesimi quingentesimi nonagesimi quarti, Arrestum agentur, sese informent: & informationes intra duos menses ad Grapheum mittant, pœna illis proprio & privato nomine respondendi proposita. Sic ex Decreto dictæ nostræ Curiæ mandamus omnibus Diœcetis, præfectis, aut ipsorum locum tenentibus, singulis in sua Diœcesi & præfectura, & suo loco, ad quos hoc pertinebit, ut præsens Arrestum, juxta formam & tenorem suum debitæ & integræ executioni mandent: omnes eos, qui ad hoc cogendi sunt, modis & medijs debitis & æquis cogentes. Mandamus omnibus, ut hisce sicuti decebit, obediant. Datum Parisijs in Parlamento nostro, decimo octavo die Augusti, Anno gratiæ millesimo quingentisimo nonagesimo octavo, Regni nostri decimo.

Signatum per Cameram.

Exacto iam ferè decennio à Iesuitarum ex Gallia eiectione, anno videlicet 1601. totis viribus, conatibus ac modis varijs, imprimisq; Apologijs, & supplicibus libellis apud Regem tentârunt, ut reciperentur in Regnum denuò.

Iesuitæ in Galliã recipi petunt.

Sed tunc quidē adhuc temporis tale Responsum à Rege acceperunt. *Perlegi ego, Sacerdotales, Apologiā vestrā, satis verbosā, ac diligenter meū perpendi omnia, quæ satis scitè innocentiæ vestræ gratia collegistis. Quia verò negotiū arduū est, nec res dijudicatæ temerè rescindēdæ, breviter, & ut Regē decet, quid faciendū statuā, exponā. Totus jā in hoc sum, ut regnū meū bellis civilib. attritū & viribus opibusq; exhaustū, recens cū Hispano pace initâ pristino nitori restituam, legibus firmem, humanitate recreem. Id quando aliâ ratione fieri non potest, nisi ut æquali jure & benevolentiâ Catholicos & Huguenotas appellatos complectar, tum in Ecclesiasticis tum in policis: accuratè mihi de vobis revocandis cogitandum esse video. Novi ego vos viros doctos & discitos; novi zelo Catholicæ & Romanæ doctrinæ inflammatos; novi vos acerrimo Huguenotarū flagrare odio: novi vos sanctorum reliquias, cereos divini Agni orbiculos, Deiparæ Virginis numismata, Rosaria*

Regis responsum

vel aliud quidpiam à Pontifice consecratum, devotè venerari; quæ Huguenotæ ut ridicula aspernantur, ut Idololatrica exsecrantur. Metuo igitur, ne vehementiâ, quâ in concionando uti soletis, & condemnationum, quas scribendo iteratis, acerbitate, multorum animos, nunc prorsus pacatos, denuò irritetis, atque ita etiam imprudentes turbarum auctores sitis. Iam, res ut sunt humanæ, levi aliquâ occasione fieri posset (quod tamen nolim) ut bellum inter me & Hispanum recrudescat. Quid tum animi mihi futurum sit, malim vos cogitare, quàm me dicere. Quid autem ante quadriennium admissum fuerit, Regium non est, vel vobis vel alijs objectare. Sententiam igitur semel latam non muto. Vos, si verè Galli estis, magis totius tranquillitati Regni, quàm vestræ utilitati consulatis. Dixi quæ volui. Abite & valete.

Rex Galliæ expugnatis, de Iesuitarum restitutione deliberat multi veró a Proposito eum dehortantur.

Non tamen quiescere statuerunt irrequieti homines, sed post hæc omnia, varia rursus inierunt consilia, quibus tandem machinis Regis obfirmatum animum expugnare possent: Pontificis quoque, Reginæ & multorum Principum auxilium opemque implorârunt. Eóque rem deduxerunt, ut rex tandem expugnatus & victus de receptione eorum cogitare inciperet. Amplissimus Curiæ Parlamenti Parisiensis Senatus, cúm hoc rescivisset, imprimis quód Pontifex Romanus per Legatos & Nuncios Iesuiticæ sectæ restitutionem per universam Galliam urgeret, nervosâ & verissimâ Oratione 24. Decemb. Anno 1603. ab hoc proposito Regem avertere conatus est. In hac Oratione nihil à Parlamento Parisiensi Regi in memoriam revocatur, quod non Acta ipsissima antecedentia & sequentia evidentissimâ veritate niti ostendant. Verba autem Orationis illius ex Gallico in Latinum fideliter translata, hæc sunt.

ORATIO PARLAMENTI PARISIEN. CONTRA IESVITARVM RESTITVTIONEM COMMINATIONIBVS PONTIFICIS ROM. PETITAM CORAM REGE HENRICO QVARTO RECITATA.

PArlamenti vestri Curia institutâ deliberatione super literis vestris patẽtibus, de præsbyterorum & Scholarium Collegij Claromontani (qui Iesuitarum sibi nomen indidêre) in quibusdam huius jurisdictionis locis restauratione, decrevit: ut humilimæ obtestationes vestræ Majestati fierent, ac nobis mandavit, ut quædam vobis puncta repræsentaremus, quæ ad rerum vestrarum bonum & ad salutem publicam, quæ à vestri conservatione dependet, multum conferre judicavimus, quæ etiam nos retinuerunt, ne ad earum approbationem continuò procederemus.

Et priusquam ad singula proponenda accederemus, ut vobis humilimè gratias pro eo honore ageremus, quo nos afficere placet, quòd videlicet gratum vobis sit, ut vivâ voce has obtestationes faciamus, quo ostenditis vestram erga nos indulgentiam ac benignitatem, tanto majore laude dignam, quantò longius à primorum Imperatorum Romanorum austeritate abest, qui subditis accedendi sui copiam non faciebant, sed cunctas petitiones & supplicationes codicillis sibi exhiberi volebant.

Iesuitarum Ordo quam noxius Regno Galliæ.

Ordinis huius, qui se Iesuitas dicunt, in hoc Regno institutio, huic statui tam perniciosa judicata fuit, ut se omnes Ordines Ecclesiastici ipsorum admissioni opposuerint, adeóque Collegium Sorbonianum decreverit, quòd ista Societas non ad ædificationem, sed ad destructionem inventa esset. Illa quidem in Synodo Ecclesiasticorum Anno 1551. mense Septemb. habita, cui Archiepiscopi & Episcopi intererant. & Cardinalis Turonensis præsidebat, approbata fuit, verùm tam multis cum clausulis & restrictionibus, ut si Iesuitæ eas observare debuissent, verisimile fuerit, quòd locum citò mutaturi fuissent.

Nomen Iesuitarũ ut & Societatis Iesu ipsis interdictum.

Nec fuerunt admissi nisi per provisionem, ipsisque Iesuitarum ac Societatis Iesu nomen, per Arrestum Anni 1564. assumere prohibitum fuit: quo tamen non obstante, nomen

illicitũ uſurpare,ac ſe inſuper omni poteſtati tã ſeculari,quã Eccleſiaſticę exime-
re voluerunt. Vos aũt,illos nunc reſtaurãdo,maiori eos auctoritate ornabitis,&
eorum cõditionẽ meliorem, quam unquam fuit reddetis. Dignius itaq; à veſtri
Parlamenti Senatu iudicatũ fuit, imò Procuratores & Advocati, omneſq; Or-
dines veſtri neceſſariũ exiſtimãt,iſtos homines continere talib. cautionibus, qui-
bus ipſorum licentia,quæ alias in ipſorũ actionibus nimis ſoluta eſt,cuius quoq;
incrementum publico bono ſumẽ pernicioſum eſſet futurum, impediatur. In o-
ratione Advocatorum veſtrorum, qui ipſis non patrocinantur, præmonitio eſt
valde expreſſa, quòd neceſſarium ſit, ut huic rei provideatur, ne eo quod iam
perſpiciunt,peius aliquid inde proveniat.

Ieſuitarum licentia coarctanda.

*Et quemadmodum huius Societatis nomẽ & votum Vniverſale eſt, ſic etiam axioma-
ta doctrinæ ipſorum uniformia ſunt, quòd videlicet Superiorem non agnoſcant, niſi S. Pa-
trem noſtrum, cui juramentum fidelitatis & obedientiæ in omnibus rebus præſtant, & pro
Regulã indubitatã habent, quòd ille excommunicandorum Regum poteſtatem habeat: quòd
Rex excommunicatus nihil ſit, aliud quàm Tyrannus, cui populus rebellare poſſit. Quòd
omnes Regnicolæ, qui minimum in Eccleſia ordinem habent, ſi quodcunq; crimen commit-
tant, illud pro læſæ Majeſtatis crimine haberi non poſſit, propterea quòd Regum ſubditi nõ
ſint, nec ad eorum juriſdictionem pertineant: ſic ut omnes Eccleſiaſticos, & per conſequens
etiam ſeipſos à poteſtate ſeculari exemptos eſſe, & impune ſanguinarias ſuas manus ſacra-
tiſſimis Regum perſonis inijcere poſſe dicant. Hoc eſt quod in concionibus apud alios docẽt,
hoc eſt, quod ſcribunt, impugnantes ſententias eorum, qui propoſitiones contrarias tuentur.*

Ieſuitarum nomẽ, votum & præcepta ſunt univerſalia et qualia.

*Duo juris Doctores Hiſpani, cùm Clericos Regum & Principum poteſtati ſubjectos eſſe
tradidiſſent, aliquis ex huius Societatis præcipuis contra eos ſcripſit, inter cæteras rationes
aſſerens, quòd ſicuti Levitæ in V. T. ab omni poteſtate ſeculari exempti fuiſſent, ſic etiam
Clerici ab eadẽ poteſtate per novum Teſtamentum immunes & liberi ſint, Regeſq; & Mo-
narchæ nullam in eos juriſdictionem habeant.*

*Has Regulas, ut nimis falſas, ac errorum pleniſſimas, Majeſtas veſtra non approba-
vit. Oportet igitur, ut illi, qui tenent, & in regno veſtro manere volunt, eas publicè in ſuis
Collegijs abjurent: Hoc ſi facere noluerint, permittetiſne vos, ut illi hìc permaneãt & fun-
damẽta poteſtatis, & auctoritatis veſtræ Regiæ ſubvertãt? ſed ſi id faciant, creditiſne vos,
quod poſſint habere aliquam doctrinam, quæ Religionis ſuæ pars eſt Romæ, Hiſpaniæ &
alijs omnibus ſalutarem, quæ eadem & Galliæ talis eſſe poſſit: cum illa, quæ alij acceptant,
reijciat? & quòd de loco in locum commeantes, remeanteſq; illam & deponere & recipere
poſſint? Quòd ſi dixerint, ſe hoc per aliquam diſpenſationem ſecretam poſſe: quam quæſo
ſecuritatem vos in ijs ingenijs habebitis, qui in ea profeſſione fuẽre enutriti, quæ per adver-
ſitatem & mutationem locorum ſe bonam & malam reddit?*

*Illa doctrina omnibus, quãcunque orbis ſint plagã, communis eſt, & tantas vires in re-
gno veſtro aſſumit, ut ſi illi reſtaurati fuerint, tandem in Collegia etiam moderatiſſima ſit
irreptura. Antehac majorem Adverſarium, quàm Collegium Sorbonianum non habebant,
nunc illud ipſum ijs favet, propterea quòd in eorum Collegijs quidam Iuniorum Theolo-
gorum literis operam dederunt: reliqui idem facient, ad altiora contendent, ac ad prima
in Parlamentis veſtris officia admitti potuerunt, & ſervantes eandem doctrinam ſe po-
teſtati veſtræ ſubducent, cuncta Diadematis veſtri jura & Eccleſiæ Gallicanæ libertates
everſioni relinquentes: ac nullum crimen læſæ Majeſtatis, quaſi per Eccleſiaſticum com-
miſſum, puniendum cenſentes. Imò hoc jam fraude ſuã effecerunt Ieſuitæ, ut continuò Re-
giorum domeſticorum vel præcipuorum miniſtrorum 24. liberi in novo Fleſſiaco Collegio
Ieſuiticis præceptis imbuantur, & ex illis ſingulis annis ita Regijs officijs præficiantur, a-
lijs ſex in eorum locum in illud ſummiſſis: & ſic hiſce cuniculis intra paucos annos Ieſui-
tæ totum illud regnum ſub Pontificis & ſuam tyrannidem adigent.*

Atque nos adeò in hac noſtra vita infelices fuimus, ut etiam deteſtabilia effecta ex

ipsorum institutionibus prodeuntia, in propria vestra sacratissima persona conspexerimus. Barrierius (horrescit animus ad rei commemorationem) instructus per Varadem fuit, & confessus est, se juramẽto inter ipsius manus in necem vestram facto, Sacramẽti communionem percepisse; sed cùm scelus peragere nequivisset; alij animum addiderunt huic pravæ viperæ, qui ex parte peregit, quod conjuraverat. Guignardus libros suos propriâ suâ manu scriptos habebat, asserens parricidium in Regem Antecessorem vestrum justissimè commissum esse, confirmando propositionem in Concilio Constantiensi damnatam. Et quid nos, recordantes pessima ac perfidissima ipsorum acta, quæ facilè renovari possunt, timendum non habemus?

Periculum prævidere et non summovere impietas est.

Si nos, vestram vitam in periculo cernentes, dies nostros, in perpetuo metu transigere oportebit, quam tranquillitatem nostris procurabimus? Nonne summa hæc impietas foret, prævidere periculum malumq́ue, ac, ut tam propè ad vos accedat, permittere? Nonne hoc esset se in profundissimam miseriam præcipitem dare, si quis huius Regni exitio, & ruinæ supervivere vellet? quæ, ut aliquoties vobis demonstravimus, non ulteriùs, quàm vitæ vestræ longitudine à nobis abest? Deo, propter mutuam inter vos, & sanctum Patrem nostrum benevolentiam, sit gloria. Deus vobis, vestrum Diadema, & ipsam sanctam Sedem longissimè conservet; verùm si senectus aut valetudo dies ipsius præcideret, ac successor ipsius malo animo, gladium suũ spiritualem contra vos stringeret, quẽadmodum Antecessores ipsius in vestros Reges Franciæ & Navarræ, idem factitarunt, quantus quæso dolor subditos vestros occuparet, si tot huius Regni hostes, & contra Majestatem vestram conjuratos, in ipsius visceribus viderent, quot contra superiorem Regem felicis. memoriæ viderunt? cùm præcipui Rebellionis auctores & ministri, neq; etiam parricidij in ipsum patrati insontes, ex proprio ipsius Regno fuerint?

Scelera sua anteacta non magis, quàm reliquorum Ordinum & societatum omnium, qui non minùs quàm ipsi erraverint, isti notari aut exaggerari debere ajunt. Fortassis in præjudicium ipsorum dictum fuerit, quòd etiamsi in omnibus reliquis Ordinibus, & Societatibus vitia deprehendantur, illa tamen non universalia fuerint. Societates erant diversæ, omnes verò illi, qui earundẽ uni adhærebant, se obedientiæ Majestati vestræ debitæ non subduxerunt: sed qui de ipsorum sunt Societate, unitissimè ac pervicacissimè in rebellione suâ perstiterunt, ac non solum nullus ipsorum partes vestras est secutus, verùm è contrario veterum Regni hostium partibus præ cæteris deditissimi fuêre; ac cùm tales essent, Odo, unus ex ipsorum Societate per sedecim illos conjuratos pro principe electus fuit. Et si exemplum aliquod externum nostris interijcere fas est, miserandum aliquod ex Historia Lusitaniæ referemus. Cùm Rex Hispaniæ animum ad Regni Lusitanici usurpationẽ applicâsset, omnes Religiosorum Ordines constantes in fidelitatẽ Regi suo debitâ permansêre; soli ipsi, ut Dominationẽ Hispanicam adjuvarent, desertores fuêre: ex quo etiam factum est, ut plus quã duo millia tã religiosorum, quàm cæterorum Ecclesiasticorum miserrimè perierint: ad quod expiandum Bulla absolutionis concessa fuit. Ipsorum doctrina, & anteriora gesta causa fuêre, ut, cùm Castellus adversum vos insurrexisset, Arrestum tam contra ipsum, quàm contrà omnes istius Societatis participes, per os vestrum proprium damnatos, secutum sit; Quod Arrestum nos, velut felicissimum nostri temporis miraculum, memoriæ consecravimus; Indicantes tunc, quò si juventutem malitiosâ & execrandâ illa doctrinâ inde imbuere pergerent, nihil securitatis vestra vita habitura esset. Quæ etiam causa idonea judicata fuit, quòd nos formulas quasdam transiliebamus, quibus adstringebamur ad judicandum cum causæ cognitione de instantijs formatis; quæ saluti publicæ postponebantur.

Nullâ nos invidiâ, odio, aut malevolentiâ, neque generatim neque speciatim contra ipsos laboramus; si laborassemus, Deus nos punivisset, quòd nihilominus ipsorum judices esse voluissemus. Nihil nisi atrocitas criminis, & affectus ille, quo Majestatis vestræ conservationẽ in posterum quoq; prosequimur, ad illud Arrestum incitavit, quod in Parlamẽti Rothomagensis, Diviodunensis jurisdictione executioni mandatum fuit, & quidem

ad vestrum

ad vestrum proprium mandatum, idq; idem etiam in alijs omnibus factum fuisset, nisi illi qui nondum obedientiæ vestræ sese subjecerant, restitissent: quiq; etiam à proposito suo, nisi cum nimis magno malæ suæ voluntatis supplicio, recedere poterant.

Conqueruntur in scriptis suis; quòd tota Societas propter delicta trium aut quatuor non debeat puniri. Verùm etsi ad Fratrum Humiliatorum conditionem redacti fuissent, occasionem conquerendi nullam haberent: cùm ob cædem in Cardinalem Boromeum per religiosum unum tantùm ex ordine Fratrum Humiliatorum patratam (quod annis abhinc ferè triginta accidit) totus Ordo per Pium V. Pontificem juxta resolutionem in conventu Cardinalium factam, spreta etiam Regis Hispaniæ deprecatione, abolitus fuerit. Nostrũ judicium non est tam severum. Si dixerint, Humiliatorum cum suo Ordine, qui longè major sit, nullam esse comparationem: Nos ipsis dicemus, multò minorem esse comparationem Cardinalis, cum potentissimo Mundi Rege, qui dignitate Cardinalem longiùs, quàm ipsorum Ordo etiam minimum, superet: Fratres etiam Humiliatos minùs peccâsse, quàm ipsos: Nam eorum unus tantùm cædis in Cardinalem patratæ author fuit, at ipsi omnes parricidij in vos tentati propter institutionem suam rei sunt.

Supplices vos rogamus, ut, quemadmodum gratum habuistis Arrestum justissimè factum, & tum temporis ad deterrendos tam multos, ne contra vos conspirarent, proditores, necessarium: sic etiam illud conservare, & nobis præmonitionem illius periculi, in quo tum eramus, cùm nimirùm communi nostro Parenti, cujus vita nobis propria vita charior est, interitum parari videremus, condonare dignemini. Ac certè summum etiam infidelitatis, & ingratitudinis vitium existimaremus, si illius perpetuam curam non ageremus: quandoquidem vos nostram vitam, nostram tranquillitatem, & nostra bona nobis reddidistis. Memoria præteritorum cautioni nobis esse debet, ut provideamus, ne per incuriam in abysso secundi naufragij sepulti maneamus.

Non possumus etiam omittere, quin singulares Majestati vestræ, ut Academiæ huius misereri velit, preces exhibeamus. Reges vestri Antecessores hoc optimæ vestræ civitati Parisiensi ornamentũ relinquere voluerunt: at nunc intra paucos dies bona eius pars deseretur: Fieri non potest, quin si quantam huius urbis partem videatis incultam, & à tam multis familijs, Bibliopolis & alijs, qui à literarum studijs victum quæritare solebant, nunc ad stipem redactis, relictam; idq; ad gratificandum tantùm novorum Doctorum parvo cuidam numero, qui sanè studere, legere, docere, & publico bono servire cum cæteris, at nullum corpus singulare, ex ordine & religione novâ compositum, facere debebant. Scimus sanè quòd Universitas reformatione opus habeat; verùm hæc per ipsius ruinam fieri non debet: quæ evitari non potest: non quidem ob horum, qui in hac sunt Societate, absentiam, sed propter Collegiorum, quæ in diversis sententijs permittetis, multitudinem; quæ ubi eam commoditatem ad manum habuerint, liberos suos in hanc urbem non amplius mittent: quod vos facilè magni præjudicij esse judicabitis, quia facilè est videre, quòd, qui hîc educantur, sese à teneris ad Reges, & summi Imperij insignia suspicienda & agnoscenda assuefaciant, illi verò qui in parvis oppidis educabuntur, eandem educationem non recipient, neque similem affectum habebunt. Et sic Academia hæc, aliâs florentissima, penitus evertetur, constitutis decem, aut duodecim Collegijs eorum, quorum Societas semper suspecta, & institutio juventutis periculosissima erit.

Hæ sunt humilimæ obtestationes, rationesque summariæ, quæ nos à literarum publicatione hactenus abstinuerunt, metuentes, ne justè nobis vitio verteretur, quòd nimis leviter ad earum approbationem descendissemus. Humilimè supplicamus, ut eas in meliorem partem accipiatis, eamque nobis gratiam faciatis, ut si nobis aliquid mandaveritis, quod nobis videatur salvâ conscientiâ executioni mandari non debere, id non inobedientiæ nostræ, sed muneris nostri officio adscribatis. Quandoquidem existimamus, vos illam non velle, nisi in quantum ea justa, & æqua est, & intellectis rationibus, propter quas illa talis declarari non possit, non graviter laturos quod obedientia

vobis præstita non sit. E contrario, quando admonebimini, ut promissum aliquod præstetis, illius Monarchæ responsum dare velitis, qui cùm rogaretur, ut promissum suum verbis Regijs factum impleret, respondit, se id velle præstare, si justum esset, & verba non ulterius obligare.

Domine, Rex es, & quidem Rex magnus, qui meliùs judicas id, quod justum est, quàm omnes vestri subditi. Verba vestra ipsa justitia sunt. Verùm si nos vobis supplices esse possimus, vosque permissuri sitis, ut vobis cum omni humilitate ostendamus: dicemus, quòd Antecessores vestri illos semper Parlamenta honore dignati sint, quo Imperatores senatū: nimirum, ut causas Iustitiæ ipsorum consilio moderarentur: & quamvis absolutâ potestate uti potuissent, illam nihilominus ob hunc respectum deposuerunt, ac voluntates civilitati Legum accommodaverunt.

Pergite hac erga nos uti gratia, & conservate autoritatem illam, quam Antecessores vestri Curiæ vestræ Perlamenti concesserunt, quæ re ipsâ non ipsius, sed vestra est, quia non aliunde, quàm à vobis dependet: & quamvis illa eam perderet, ignoscitè quæsumus nobis, dicentibus, quòd jactura non in ipsam, sed in vos cessura sit. Deum toto corde & affectu precabimur, ut dies vestros in omni potestate & fælicitate amplificet, Reginam, & D. Delphinum tam vobis quàm subditis vestris conservet, & hanc nobis gratiam largiatur, ut omni fælicitate humilimisque servitijs nostris demonstrare possimus, quòd nullam majorem corporis animique felicitatem optemus, quàm ut à vobis habeamur pro ijs, qui sumus, humilimi videlicet, obedientissimi & fidelissimi vestri subditi & ministri.

ORATIO EXHORTATORIA AD REGEM CHRISTIANISSIMUM DE IESUITIS IN REGNO GALLIAE NON RECIPIENDIS.

AB hoc etiam proposito Gallo-Franci quidam alij seu patriæ verè amantes omnibus modis Regē avertere conati sunt. Excusa est anno 1603. ingenua Oratio Galli cuiusdam φιλοπάτριδος, de eo quod tum postulatum & in deliberationem adductum fuit; nempe, ut Iesuitæ restituantur in Regno Galliæ; in qua multis rationibus & argumentis gravissimis & firmissimis hoc Regi dissuadet: Hanc orationem integram huc adscribam, in Lectoris gratiam, ad cuius manus fortè illa non pervenit, ut omnes tam Pontificij, quàm Reformati inde excerpant ac mutuentur, sibi quod ex usu fiet, & quod sapientis esse aiunt, ex aliorum infortunio ac damno præcaveamus nostrum. Et hic quidem Orator, quisquis sit, tanto apud oēs dignior esse debet, in ijs quæ ad profligādā Iesuitica monstra promit armis, quantò minùs favet Lutheranis & Calvinianis, ab utrisq; enim partibus se alienissimum esse profitetur, & quantò est καθωλικότερος, sedisq; Romanæ observantior, quatenus non Hispanizat.

Respondet his quæ huic consilio obstare videntur.

In hac autem oratione PRIMO respondet ad ea, quæ huic salutari consilio obstare videri potuissent; ac *Verùm quidem est*, inquit, *ô Rex, posse te plurimùm Iesuitarum restitutione magnæ Catholicorum parti in regno tuo satisfacere, qui eos ducunt utiles ad novas opiniones, quæ in causa religionis existunt, convellendas; teq; eâdem operâ Cardinales non paucos tibi obstricturum, qui eorū causæ multis nominib. student: vel eo maximè, quòd magnos labores sufferunt ad fidem Catholicam, & potestatem Pontificiæ sanctitatis in orbe terrarum propagandam. Homines sunt actuosi, diligentes, studiosi, animosi, quibus multum Sedes illa debet: venerunt in tempora rerum difficultatibus admodum circumfluentia.*

Iesuitæ plus damni literis, quàm utilitatis afferant.

Hæ sunt, ô Rex, maximæ & præcipuæ causæ, quæ te possunt in illorum partem commovere. Nam quod de juventutis institutione dicitur, id magni fieri non debet: quia reverà, omnib. expensis, plus damni literis, quàm utilitatis attulerunt. Rationē breviter explicabo.

Antequam venissent in Gallam, præstantia quæque ingenia, & adolescentes ingenui literis

literis operā dabant in Parisiensi Academia: ubi semper ad viginti aut triginta studiosorū agebant millia Gallorum exterorumque. Hæc tanta multitudo attrahebat eò doctissimos quosq; & celeberrimos Europæ viros, sive eminendi animo, sive utilitatis capiendæ. Lectorum publicorum loca à Rege Francisco I. instituta captabantur ambitiosè, retinebanturq; per lumina literarum summa toto antè decennio quàm essent vacua. In unica Gymnasij Cameracensis aula meliores doctioresq; lectiones, uno mense habebantur, quàm toto año postea in tota Academia, comprehensis quoq; Iesuitis, fuerunt habitæ. Hi artem invenerunt sese constabiliendi paulatim in optimis quibusq; civitatibus regni; atque hoc facto obstruxerunt fontes, unde tanta illa studiosorum multitudo profluebat, eademq; maximum bonum alterū interverterunt ad juventutem perveniens studentem Parisijs: Magis enim juventus excolebatur, & sermone Gallico, & morib. & studio erga Remp. totam, quàm postea exculta fuerit, ex quo subsistit in provinciarum suarum finibus.

Accedit altera ratio, quā Patavina Academia observavit, cum anno cIↃ.IↃxcl. apud Remp. Venetam de ijs quereretur, quādo fuit interdictum, ne alijs quā sibi ipsis legerent, aliosve instituerent: nēpe quod, prout Theologiæ incūbunt maximè, non alios fermè singulis suis classibus exceptâ primâ, præficiunt quàm juvenes, qui potiùs discunt ipsi quàm alios doceant: adeò ut pueri, qui in doctiorum juvenum curæ ad annum usq; decimum quintum aut sextum commissi sunt, non fiant unquā magni admodum. Paucos certè videmus de numero ipsorū, qui in congressibus emineant. Demonstravit res ipsa luculētissimè año cIↃIↃ. xciiii. quum eos libello supplice pulsavit Parisiensis Academia. Nam de suo numero investigaverunt aptum aliquē Advocatum, qui causam ipsorum ageret: quæ res aliquo pacto eā adjuvisset. Multos quidem à se institutos, & omnis ætatis invenerunt, qui verò graui causæ sustinendæ esset idoneus, invenerunt neminē. Quapropter ad optimū quidem patronum confugere eos oportuit, sed qui nunquam ab eis quicquam didicisset. In contemplatione quidem magis, quàm in studio & actione informant suos. Inter medicos, quæ facultas est plenissima scientiæ, pauci sunt qui præluceant de schola ipsorum. Literis humaniorib. & arcanis linguarum minùs dant adhuc operam. Vera certè professio ipsorū est Theologia: hic illis thesaurus, hic Marathō, in quo versantur plurimùm: ideoq; ingenia excitata, & acumine aliquo prædita deligunt tempestivè: qui in manus ipsorum venerunt, effugiunt raro: diversarum gentium turba miscella est, juvant, & studia inter se conferunt. Necesse est deniq; fateantur omnes, illos disputationibus huius scientiæ, aliarum reginæ, excellere.

Quùm arcana linguarum ab eis teneri negò, non continuò inveniri apud eos negò viros mediocri literarum humaniorum scientiā tinctos: sed hoc est quod volo, non esse quærendos in numero ipsorum viros æquales quatuor illis Galliæ luminibus, literarum Regibus, qui tales agnoscuntur, & censentur in universo mundo, quorum tres adhuc sunt superstites, & quartus adhuc vivit optimâ sui parte.

Omnes Iesuitæ, quotquot extiterunt, vix unquam digni sint, qui unius de quatuor illis discipuli mereantur dici: atque hoc confido agnituros quicunq; ex ipsis aliquid habent scientiæ. Hoc unum responsuri sunt, se nō dedisse operam huic studio, præcipuumq; suum studium esse Theologiā: & verum est. Tenendum illud præterea, quicunq; in numero sunt ipsorum aliquā scientiā insignes, eos non amplius informationi juventutis incumbere. Statim enim se ad Theologiæ studium conferunt, ubi maximorum, qui inter ipsos fuerunt labore adjuti, ad scribendum veniunt: neq; infitiandum est, commodare illis admodum defensioni nostæ religionis Catholicæ contra nostrorum adversariorum scripta. Quorum in tanto numero unus & item alter, si fortè inventus est dictione bona, stilo audace, motibus excelsis, dispositione commodâ, & elegantibus mille acuminibus.

Deniq; si quid judicare possum, libelli supplices, quos exhibuerunt Majestati Tuæ, duo sunt scripta insignia, in quibus ea omnia quæ summi artis magistri docuerunt, accuratè deprehenduntur observata. Causa quidem certè ipsorum defendi melius non poterat. Atq; hoc quidem magno labore illorum in studio Theologiæ irritatos fuisse eos, qui religionis reformatæ dicuntur, dubium esse non potest: Verumtamen neque hoc quoq; negari potest, mul-

ta actionib. multa doctrinæ illorum inesse, quæ odium ipsis Catholicorum summorum creaverint, qui nihilo ipsis in religionis studio inferiores sunt. Dicam de uno tãtùm, capite ipsorum, quia iniquum est tanti Principis abuti audiẽtiâ: Sed hoc profectò dignum, si ullum est, quia in hoc rei summa agitur. Interdum apud Sorbonistas, ô Rex, cõperti sunt, sed pauci & rarò, qui se patientes decipi eorum pigmentis, qui Romæ scripta ediderunt de potestate clavium, auderent affirmare penes Pontifices esse, ut Reges excõmunicent, & à jurejurando ac fide data absolvant subditos: Sed propositiones istæ illico, tanquã Schismaticæ tum à corpore Sorbonæ fuerunt damnatæ, conjuncta Gallicanæ Ecclesiæ totius auctoritate, tũ Arrestis Parlamenti tui: qui duo maximi clypei exstiterunt, quibus maiores tui adversus omnes impetus, quos tentabant hostes, fuerunt defensi.

Sunt sæpè, ut & nunc est, optimi Pontifices, proclives studijs in Galliam, maximorũ meritorũ recordatione, quibus S. Sedes, ô Rex, coronæ tuæ obstricta est: sed etiam nonnunquam eliguntur alij, qui in partes Hispanicas, & tibi adversas inclinant planè.

Si quando contingit istud malum, si crederent Galli posse Regem suum excommunicari legitimè, seque à jurejurando & fide data absolvi, profectò gravissimum Regibus nostris foret periculum, ne spoliarentur dignitate suâ, & revera nullum imperium nisi precarium obtinerent, id est, omninò pendens ex bona vel mala gratia illius, quem D. Cardinales elegissent: quorum numero semper insunt multi, qui maxima beneficia in ditione Mediolanensi, regno Neapolitano, atq; adeò in ipsa Hispania obtinent. Hîc nõ amplius Rex futurus esset, sed Prorex, nomine Rex, Vicarius generalis, vel τοποτηρητὴς re & veritate: cuiusmodi Reges illi erant, quibus Romani dabant & tollebant sceptra arbitratu suo. Propterea quotquot in hoc regno, ex quo Christianum factum est, vixerunt, Propositionem istam exploserunt, velut omnium (si insideret animis populi) periculosissimam, & summè adversantem verbo Dei, qui dixit, Regnum meum non est de hoc mundo, Ioh. 18. Quem in locum August. tract. 115. Audite Iudæi & Gentes; audi præputium; audite omnia regna terrena: non impedio dominationem vestram in hoc mundo. Et apud S. Lucam cap. 12. ait quidam de turba: Magister, dic fratri meo, ut dividat mecum hæreditatem. At ille dixit ei, ô homo, quis me constituit judicem, aut divisorem super vos? Qua de re D. Bernhard. lib. 1. de consideratione: Non monstrabunt, puto, qui hoc dicent, ubi aliquando quispiã Apostolorum sederit judex hominũ, aut divisor terminorum, aut distributor terrarum. Stetisse deniq; lego Apostolos judicandos, sedisse judicantes non lego. Erit illud, non fuit.

Ex quibus indubitatis rationib. & alijs innumeris, quas brevitatis causa omitto, Sorbona & unâ cum ea Gallicana Ecclesia tota semper definivit, schismaticam illam propositionem esse, quòd Papa habeat potestatem excommunicandi Reges nostros, aut instituendi quicquam in majestatem Christianissimam ipsorum. Ideoq; Ioannes Tanquerellus anno cIↄ.Iↄlxi. Arresto Parlamenti fuit condemnatus in solennem professionem honorariæ pœnitentiæ, & ut à Rege veniam de eo posceret, quod suis thesibus propositionem istam fuisset ausus inserere, quamvis exposuisset eam à se tantùm disputandi gratia perscriptam esse: & parùm abfuit, quin adjudicaretur morti. Commodè accidit, quod Rex undecim tantummodo annorum esset, si annum egisset Rex decimum quartum, nunquam tale supplicium mortis effugisset.

Quòd dixi Propositionem istam semper à Sorbona fuisse damnatam, id volo intelligi ad illud demùm usque tempus, quò Patres isti Iesuitæ complureis studiosos instituissent, lectionibus suis assiduis Theologiæ. Etenim anno millesimo quingentesimo octogesimo nono quum excommunicatio in defunctum Regẽ piæ memoriæ fuit allata, & in Sorbona quæsitũ est, utrum potestatem istam haberet Pontifex: continuò Doctores antiqui, Faber Syndicus, Camusus, Chabotus, Faber Curio S. Pauli, Chavagnacus, omnesq; alij vetustiores, & bonæ notæ fortiter restiterunt; sed benè prospectum erat huic choragio: omnes enim juvenes qui apud Iesuitas Theologiæ studuerant, Boucherus, Pichenatus, Varades, Semella, Cullius, Aubourius, & alij innumerabiles vicerunt pluribus suffragijs contra verbum Dei, omniaque axiomata Galliæ. Quinetiam hanc Iesuitarum sententiam esse, quòd

quòd Papa Reges excommunicare posſit, populareis à juramento fidei abſolvere, & ſceptra, coronas, dignitatemque eis adimere, bonâ fide negari non poteſt. Nam cùm Pariſienſis Academia periculoſum iſtud dogma eis objeciſſet, tantum ab eo negando abfuerunt, ut contra ſuis defenſionibus communi totius Societatis judicio editis commodo ſuo, anno ƆIↃ.IↃ.XCV. quarum inſcriptio eſt: Veritas defenſa contra actionem Antonij Arnaldi pag. 70. utantur his ipſis verbis: Non erat cur probares, Reges eſſe, aut eſſe oportere dominos ſolos temporales in regnis ſuis: cùm Papa, ut dixi, nihil arroget ſibi in iſto imperio ſummo, niſi ut corrigat tanquam pater, atq; adeò TANQVAM IVDEX, eos qui pernitioſi Eccleſiæ futuri eſſent. Tum enim id non ſolum poteſt, ſed etiam debet ſe oſtendere SVPERIOREM ILLIS bono ipſorum & publico. Exceptio hæc ſtomachum tibi commovet, facit ut ringaris; ſed oportet haurias & de cætero fatearis tibi nec rationem eſſe, nec conſcientiam. Nam primum id Principibus eſt utile, qui continentur perſæpe, aut ad officium retrahuntur potiùs REI TEMPORALIS METV, quæ ſemper illis eſt cordi, licet improbis, quàm rei ſpiritualis: cujus tantam non habent curam, niſi habeant & bonam conſcientiam, quod non ſemper accidit. Idcirco Deus Regibus Iſraelis minabatur potiùs ſe AMOTVRVM TEMPORALE REGNVM, niſi obſervarent legem, quàm eos privaturum æterna vita: ATQVE HOC IPSVM IN PRIMVM REGEM EXERCVIT, CVI SCEPTRVM ABSTVLIT.

Quia verò animadvertunt, ô Rex, omnia axiomata Eccleſiæ Gallicanæ, & Arreſta Parlamenti tui periculoſæ iſti doctrinæ adverſari, quam inſtillant paulatim mentibus populi, ab hac peſte olim maximopere abhorrentis, eò tandē venire cogātur audaciæ, ut hiſtorias Regum noſtrorum, quas adferimus, dicant exempla rebellionum eſſe, his ipſis verbis: Adeò deſipis & adeò improbus Gallus es, ut velis producere exempla REBELLIONIS ex hiſtorijs Galliæ, obſcurantia ſplendorem Regum noſtrorum, & matris communis noſtræ, &c. Et poſt duas ferme paginas: In Rege, inquiunt, ſive virtus, ſive vitium, magna omnia: qui ſi potentiam ſuam ad malefaciendum occupet, nulla niſi magna potentia inhiberi poteſt. Ac propterea videmus gladium in perſonam multorum Regum, in multis regnis fuiſſe uſurpatum, quod ſi non ſemper fuit utile exercitium ejus, ſemper tamen utile potuit eſſe: SIQVIDEM SVBIECTI BENE FVISSENT DISPOSITI. Nihil unquam ſcriptum evidentiùs: nihil unquam in orbe terrarū exſtitit, quod magis pugnet cum verbo Dei, hoc enim præcipit gratias agi Deo, ſi bonos Reges miſerit nobis; ſin malos, vult etiam laudemus, eumq; credamus facere bono noſtro, ut minùs hunc mundum diligamus, eóq; alacriùs diſcedamus de mundo.

Deus ſolus ſtatuit Reges, idemq; ſolus poteſt amovere, & cùm videtur, eos recipere. Claves quas dedit S. Petro, & S. Patrib. ſucceſſoribus ipſius, ad regnum cœlorū duntaxat pertinent, ad regnum terræ nullo modo. Ille ipſe omnipotens, cùm hîc in terris ageret, non inſtituit caſtigare Reges, non coronas eorum effringere; ſed contrà vita ipſius fuit quidam apertus humilitatis liber. Nec alia arma dedit Apoſtolis ad ſtabiliendā legem ſuam: dixit eis: Reges nationū dominātur ipſis, & qui auctoritate in eas valent, dicuntur benefici. Sed non ita erit vobis. Noluit Deus ut S. Petrus, ſucceſſores've illius S. Patres noſtri plus aggrederetur ipſo: neq; verò hoc fecerūt qui ſucceſſerunt primi. Si alij contra hoc venerint, abutūtur hic poteſtate ſuâ, nec ſunt audiēdi. Hoc ſemper Gallicana Eccleſia iudicauit, eosq; excōmunicauit, qui contra affirmarūt, velut inhumanæ et infeliciſſimæ doctrinæ auctores: quæ per impietatem volens homines pios efficere, mundum (ut ita dicamus) parit innumerabilem cædium, incendiorum, raptuum fæminarum virginumq;, & deſolationum per urbes Provinciasq; totas. Abyſſus abyſſorū eſt, abominationū Oceanus: hoc ad extremū uſq; experti ſumus: et tamen Ieſuitæ magis magiſque obſirmant ſe: quibus ſi credimus, poterunt Romanæ bullæ ſpoliare omnes Reges terræ, EISQVE TEMPORALE DOMINIVM ET SCEPTRVM EXCVTERE. Atque his quoq; conveniunt ea, quæ D. Bellarm. Ieſuita, nunc Cardinalis ſcribit de hoc argumento: Quantum ad perſonas, inquit, non poteſt Papa, ut Papa, ordinariè temporales Principes deponere, etiam juſta de cauſa, eo modo quo deponit Epiſcopos, ideſt, tanquam ordinarius Iudex

1. Contro. 3. lib. 5 c. 6 p. 1081. edit. anno 1603.

& tamen potest mutare regna, & VNI AVFERRE, atque ALTERI CONFERRE, tanquam summus Princeps spiritualis, si id necessarium sit ad animarum salutem, ut probabimus. Id probaturus cap. 8. adfert instituta violenta, quæq; ex diametro pugnantia cum verbo Dei, & quæ historiæ omnes exsecrantur: quorum serie docemur stabilimentũ Mahumetani illius Imperij maximè ex bellis intestinis, et furiosis Christianorum inter se provenisse, quæ usurpationes istæ pepererunt, feceruntq; ut Europa ab Ortu et Occasu pariter suorum ipsius liberorum sanguine innataret. Optimè S. Ambrosius sese temperavit, ne vel de attingendo sceptro, corona, & temporali dominio cogitaret, deq; subdito ullo liberando à jurisjurandi fide: nec verò potuisset, nisi directè venire contra Dei mandata voluisset. Acri solùm admonitione usus est, ut culpæ gravißimæ notitia ac sensu Imperatorem afficeret.

Bellarm. 1. cont. 3. lib. 5. cap. 7. Iesuitæ pag. 42. Verit. defens. min. edit.

Id etiam valdè observandum, quod idem Bellarm. atq; Iesuitæ in suis Defensionibus sustinent, & confirmare nituntur famosam illam Extravagantem communem, Vnam sanctam, de maioritate, & obedientia, quam semper damnavit Gallia. Nam si Papa fallitur, si errat, si plus instituit quàm ex officio debeat, hâc tamen Extravagante homines tenentur obsequi, Deusq; solus eum judicare potest. Itaq; licet Papa planè injustißimè fulmina jacularetur in Regem, prout factum vidimus anno CIↃ IↃ, LXXXXIX. contra defunctum Regem nostrum summè Catholicum, nemo tamen ex Iesuitarũ doctrina de causa potest cognoscere, omnibus interdicta est cognitio, & Deo soli reservata. Interea verò oportet Rex ante ora & oculos subditorum omnium, etiam per ipsos, dignitate & corona sua spolietur, & succedat in locum ipsius quemcunq; suprema illa potestas voluerit statuere, ut habent illa Bellarm. verba; MVTARE REGNA ET VNI AVFERRE, atq; ALTERI CONFERRE: quæ eadem sunt Tanquerelli verba, regno & dignitatibus privare potest, celebri Arresto condemnata. Etsi nondum eò audaciæ venerat Tanquerellus, ut diceret dare posse uni Papam, quod alteri ademisset.

Tract. de exempt. cleric. edito anno 1599. cum altero de indulgentijs.

Rom. 13.

Idem Iesuita Bellarm. procedit ulterius: affirmat enim disertis verbis: Omnes Ecclesiasticos regni tui non ampliùs tibi subjectos esse. Quæ sententia tamen directè adversatur verbo expresso Dei & thesibus Ecclesiæ Gallicanæ, quam cætera illa, quæ diximus. Audet tamen tueri istud & S. Pauli verba cavillis puris tentat evertere: Omnis anima subjecta sit potestatibus superioribus: non enim potestas est nisi à Deo, & potestates supereminentes sunt à Deo ordinatæ: ideò qui resistit potestati, resistit ordinationi Dei. Et postea; Quapropter oportet subjectos esse non solùm ad vitandam iram, sed etiam propter conscientiam. Nam eadem de causa penditis tributa illis, quia administri sunt Dei, in hoc se occupantes. Quem in locum S. Ioannes Chrysostomus observavit hæc verba non solùm laicis imperari, sed etiam clericis, religiosis, ipsisq; adeò Apostolis. Vult etiam idem Bellarm. hæc S. Petri verba eludere: Itaque estote subditi omni humano ordini propter Deum, sive Regi, ut eminentiori, sive Gubernatoribus, ut mißis ab eo. Et inter cætera idem Bellarminus, Tempore illo, inquit, valdè erat necessarium moneri Christianos diligenter, ut obsequerentur Regibus, ne impediretur fidei prædicatio. Hoc pacto efficeretur religio nostra religio circulatorum Cybeles, religio vulpinantium: qui primùm quidem dicerent, Regnum nostrum non est de hoc mundo, non omnes æquè Ecclesiastici ac alij Regibus Præsidibusque obedimus: postea verò quum loco superiores sunt, & in auctoritatem optatam posuerunt pedem, tum demum sermone contrario planè uterentur, idque arrogarent sibi, quod Deus ille omnipotens sibi soli in Reges Israelis & alios omnes reservavit. Hæc bona fide vera doctrina Iesuitarum est, hæ technæ illorum, hæc via quam insistunt, ut se in honores intrudant. Sed longè aliter se habet religio Christiana: quæ semper loquitur ingenuè, verè, sine fraude, sine fuco & fallacijs: nec subditum quemquam avertit à suo Principe, aut ei eripit, ut doctrina Iesuitarum facit. Nam hæc demùm conclusio ipsa est eiusdem Bellarmini, pag. 271. tractatus illius de Exemptionibus. Sed dices, Principibus fieret injuria, si contra voluntatem ipsorum privarentur jure, quod habuerunt in clericos, antequam clericatum adepti essent. Respondeo: Nullam fieri injuriam eis, quia nemini injuriam facit,

am facit, qui jure suo utitur. Is autem utitur jure suo, qui statum eligit, quem sibi convenientiorem judicat. QVAMVIS PER ACCIDENS SEPARATVR, PRINCIPEM PRIVARI SVO IVRE. *Hoc non est aginari, non tergiversari, non circuitione uti: hic præcisè dicit Majestati Tuæ uno verbo, quot in Gallia sunt Ecclesiastici, tot esse subditos Pontificis. Quinetiam pag. 255. his verbis utitur: Papa exemit omnes Ecclesiasticos ex subjectione Principum suorum secularium: ex quo sequitur, non esse illos Principes supremos in eo quod ad personas Ecclesiasticas attinet, &c. sic, ut apertè dicam, alterum imperium in tuo, ô Rex, construitur, alterum regnum in tuo. Itaque ut doctrinam istam probet, quæ Christianæ fidei adversatur planè, eodem in loco argumentatione utitur à simili, perinde esse dicens, ac si Rex aliquis partem regni sui alteri subijceret, atque hoc pacto jure belli, justóve alio quocunque titulo partem imperij sui amitteret. Et verißimum est quod ibidem dicit, stabilimentum istius propositionis principibus plùs creare periculi, quàm si magno vincantur prælio, aut amplam provinciam amiserint. Nam in visceribus delitescit malum, & ij qui jam sunt perditi, alios persæpè adducunt eò secretis suis confeßionibus, ut ipsam Monarchiam, in qua nati sunt, subruant. Quod si interdum magistratus suos coguntur agnoscere, ut vi dicunt fieri, vel a contrahi oportere, sed ex eo non valere consequentiam: quod diligenter opus est observari.*

P. 268. tractat. eiusd. de exempt. cleric.

Ampliùs dicunt, Edictis Regum, etsi nihil est quod Scripturæ canonibusque, & sanctis decretis adversetur, tamen non obligari Ecclesiasticos nisi ad directionem, non ad coactionem. Hæc propria ipsorum verba pag. 269. quod idem asserunt postea pag. 271. quum ajunt, clericos non esse ampliùs temporali Principi subjectos, hunc illos amittere: prout id reverà extra controversiam est, eum non ampliùs subjectum esse, qui non ampliùs ad obsequium legum cogi potest. Istæ hæreses olim fuerant radicitus, ô Rex, è Gallia tua exstirpatæ: Sed ecce venerunt artifices, qui eas magna copia seminaverunt denuò, & nova quadam arte farraginis tractatui de indulgentijs hunc tractatum inferciverunt, intruseruntque in sementes alias nequà observari possent.

Ex ista autem Propositione, Ecclesiasticos non esse ampliùs subjectos, admirabile nascitur consectarium, posse illos intentare in Regem suum citra læsæ Majestatis crimen. Atque hæc consequentia disertis verbis habetur in Aphorismis Confessorum, quos Iesuita Emanuel Sa composuit, in voce Clericus. Ait enim; Clerici rebellio in Regem non est crimen læsæ Majestatis, quia non est subditus Regi. Et in voce, Princeps, demonstrat adhuc evidentiùs quantum Dei verbo adversentur: quo præcipitur ferri Principes malos insidentes majorum suorum throno, velut manu illius datos. Sic enim illi: Rex potest, inquiunt, per Rempubl. privari ob tyrannidem, & si non faciat officium suum, & quum est causa aliqua justa: & eligi alius à majori parte populi. Quidam tamen solùm tyrannidem causam putant.

Edit Antverp. vel Coloniens. 1. Pet. 2.

Inprimis certæ malitiæ est, quòd rem tam gravem hærere in incerto sinunt. Deus novit, an arte faciant, ut pro ratione optati consiliorumque suorum modò hoc, modò illud sentire poßint.

Secunda, quid magis cum fide Christiana pugnat, quàm si libertatem tribueris populo judicandi de bona & mala principis sui administratione, eique persuaseris, posse eum conscientiâ integrâ & secundum Deum aut eijcere, aut trucidare Principem. Veruntamen hâc cautione aut lege, ut ita pars major censeat: quæ conditiò apprimè est necessaria. Nam si furentem istam opinionem pars minor defenderet, periclitaretur de vita: magna autem jactura esset, si perderentur homines BENE DISPOSITI *ad Iesuitarum doctrinam, id est, ad eijciendum Dominum & Principem suum, excitatis in tyrannum clamoribus, ex hæreditate ipsius. Idcirco in calce illius libri Inquisitor Antuerpianus, Pardo Anno* CIↃ. IↃ. XCVII. *pronunciat eum magnam utilitatem allaturum. Cognovit Dominus, utrum plus utilitatis allaturum esse Domino suo censuerit, quàm promovendo dißipationem regni sui, quòd tum flammâ & ferro oppugnabat. Iidem Iesuitæ in suis illis Aphorismis Confessorum, quos indesinenter obtrudunt animo populi, in voce* TYRANNVS: *addunt ista: Tyrannicè gubernans justè acquisitum dominium non potest spoliari sine publico judicio: la-*

tâ verò sententiâ potest quisque fieri executor: potest autem deponi à populo, etiam qui juravit ei obedientiam perpetuam, si monitus non vult corrigi.

Vtrum autem hæc doctrina tota ad te, ô Rex, pertineat maximè, judicare tuum est. Non tam attingit simul reliquam terram totam, quàm te & posteritatem tuam: Gallia est tua hæreditas, quam à Deo solò obtines, & justo gladio tuo. Si decies mille annos staret mundus; & tantumdem tua posteritas (ut sperari à nobis convenit) ex ratione est ut semper in Gallos imperium teneat: ac non Pontifices, qui interdum hostes tuæ familiæ possunt existere, possint Gallum unicum absolvere à jurejurando fidelitatis, quo posteris tuis tenebuntur. Quod si theses istæ in nostros animos illabantur, coronam suam posteritas tua, ô Rex, geret, sceptrumque tenebit, tantisper dum sanctæ sedi videbitur, ac non diutiùs.

Ab hac propositione prima dependet altera; super cujus argumento video tam multa ultrò citroque scripta; sed nemo rem acu tetigit. Dicunt quidam: Iesuitas auctores esse, ut Reges occidantur: hoc falsum: nam contra eis ministrant, idque non rarò ex animo. Sed hæc rei distinctio: Credunt, si quos excommunicavit Papa, eos ampliùs non esse Reges, sed tyrannos. Audivisti quid illi in vocem TYRANNVS *pronuncient. Planè si de prima illa propositione convenit; secunda est consectaria. Nam si potest Papa manum inijcere in sceptrum Regum; & dominium temporale ipsorum, ut Iesuitæ asserunt, ex eo procul dubio constat, si quem Regem fulmine petit Pontifex privatum eum reddi, privatum permanere, Regem non esse amplius: quod si velit & perstet regnare, tyrannum esse. Quisquis in propositionem primam consenserit, necessariò ad secundam hanc compelletur. Itaq; liber scriptus propriâ manu Ioannis Guignarti Iesuitæ, quem in pleno Parlamento agnovit Cameris duabus unà congregatis, habuit ambas istas Propositiones contumeliosè scriptas. Nam inter alia exstabat scriptum: Sævum Neronem ab uno Clemente occisum esse, & monachum simulatum manu veri monachi confectum:* FACTVM HEROICVM A IACOBO CLEMENTE PATRATVM VELVTS. SPIRITVS DONVM, HOC NOMINE A THEOLOGIS NOSTRIS APPELLATVM, *justè per defunctum Priorem Iacobitarum Bourgoing Confessorem & Martyrem laudatum esse. Coronam Galliæ in alteram familiam quàm Borboniam transferri debere & posse: Cum Bearnensi,* QVAMVIS AD FIDEM CATHOLICAM CONVERSO, *lenius actum iri, quàm sit promeritus, si detur ipsi corona Monachalis in conventu aliquo benè reformato, ut illic pœnitentiam agat, de tot malis quæ apportavit Galliæ, & gratias agat Deo, quòd ipsi gratiam contulerit sui ante obitum agnoscendi.* SI ABSQVE BELLO DEPONI NON POTEST, GERATVR BELLVM: SI BELLVM GERI NON POTEST, MORS PARETVR IPSI. *Protocollum Majestas tua potest consulere: res lectu digna est.*

Præterea Ambrosius Varades Parisijs fuit Gymnasiarchus Collegij Iesuitici per ipsos electus, tanquam unus ex optimis in Ordine ipsorum, & adhuc inter ipsos eundem honorem, quem ante obtinet. Verumtamen si placebit Majestati Tuæ mandare, ut acta Bareriæ ad se afferantur, comperies illum fuisse Varadem, qui post mensem à felici conversione tua, suasit ipsi, ut cultrum suum bipennem inderet in ventrem tuum, datoq; Eucharistiæ Sacramento eum obligavit, confirmans per Deum viventem nil ab eo posse fieri magis meritorium, fore ut ipsum Angeli in Paradisum exportarent. Si id non est verum, purgare sese Varadem oportuit: latitavit dies aliquot in hac urbe, quum ingrederetur Majestas tua, & veste mutatâ abijt, Romamque profectus est, ubi fruitur admodum magnis honoribus. Non est difficile inficiari voce, sed facta validiora sunt, & sermonis mendacia redarguunt. Varades perpetrato isto horrendo & exsecrabili scelere vinctus per Iesuitas ipsos adduceretur, ut justo supplicio alijs exemplo esset; si eâdem sententia non insideret mentibus ipsorum.

Nunc verò ubi tam fides hominem istum, & supra quàm unquam ab istis honore affici; adeoque tam audaces esse illos, ut eum inter viros maximos ordinis sui referant; omninò sequitur, eos voto, voluntate, studio per Varadem Gymnasiarcham suum, velut organon appositissimum, animavisse Barreriam, nec particulare istud, sed generale parricidium esse.

um esse. Nititur enim profectò maxima propositione illorum, à cujus exsecutione & effectu plus sibi spondent ipsi laudis, quàm ex alia re ulla, ut post dicturi sumus. Et ubi nam quæso, adhuc locant Varadem istum inter præcipua societatis suæ columina? habetur locus pag. 265. Defensæ veritatis ipsorum (ut ipsi quidem obtendunt) post annum excusæ, quàm Varades aufugerat.

Quid enim multi (inquiunt) & MAGNI VIRI hujus societatis pertulerunt? Quis nescit (ut de Gallia nostra dicamus) contumelias ibi intortas, & calumnias enunciatas contra Ioan. Maldonatum, Emundum, Augerium, CLAVDIVM Matthæum, Iacobum Tyrium, & nunc etiam contra Annibalem Codretum, Iacobum Commoletum, Bernardum Roilletum, Ambrosium Varradem? Atque hîc observatu dignum est, hos scilicet esse magnos martyres, & multa perpessos. Tam propria, tam Christiana est hæc appellatio, quàm illa quæstionis habitæ Parisijs anno 1564. Nam terribilem persequutionem illam vocant, incredibiliter hac voce abutentes. Magis verò proprium fuerit si furiosa funestaq; bella, quæ in toto hoc regno Iesuitæ excitârunt, persequutionem bonorum omnium Gallorum appellaveris.

pap. 198. mini edit.

pag. 00. min. edit.

Quod si Iesuitarum discipulus fuisset Barreria, educatus & institutus in doctrina ipsorum, Varadem vix accusavisset: nam eos credunt esse damnatos, qui judicibus auctores suasoresque facinorum istorum indicaverint. Atque hæc tertia jam propositio est ex prima illa & secunda consequens. Nam si potest Reges excommunicare Papa, & bonum est factum ac meritorium, si quis post vibratum Papale fulmen eos occiderit; continuò sequitur, martyrium ferri potius constanter oportere, quàm in causa esse, cur ij tradantur morti, qui iter ad vitam æternam ostenderint. Hæ propositiones catenâ quâdam inter se devinctæ & pari procedunt passu.

Quapropter etiam Chastellus noluit accusare nominatim Iesuitarum quenquam; cùm præsumptâ fiduciâ faciendi benè, ut ipse exposuit, statuisset cultro jugulū tuū petere. Credidisset enim ex eo argumento se damnationem sibi accersere, si indicâsset eum, qui iter Paradisi ipsi ostenderat, prout depravatum erat judicium illius. Veruntamen ut Deus ille protector regum eruit veritatem ex ore illorum, qui eam celatam maximè & dissimulatam volunt; ecce affero ipsissima verba ex actis interrogatorijs vel quæstionibus Chastelli, quorum protocollum Majestas tua potest consulere, & quorum actorum veritatem D. Præsides aut Consiliarij amplius triginta confirmabunt, ijq; mille modis digniores fide, quàm sit dignum fide quicquid isti rei in sua ipsorum causa partés ve afferre possunt. Quæsitum, ubi Thologiam istam no vam didicerit, respondit, ex Philosophia. Rogatus utrum Philosophiæ studuerit in Iesuitarum collegio: respondit studuisse, idque sub patre Guereto, qui cum ad annos duos cum dimidio sit versatus. Rogatus, annon fuerit in conclavi Meditationum, quò graviores peccatores intromittebant Iesuitæ, ubi spectarent figuras multiformes Diabolorum complurium horrendas, specie revocandi eos in meliorem vitam, ut commoverent animos ipsorū, & monitis eiusmodi ad patrandum grande aliquod facinus, excitarent. Rogatus quis persuaserit ipsi, ut Regē occideret: Respondit, multis se in locis audivisse, hanc propositionē verissimā haberi oportere, quòd Regem liceat occidere, et qui affirmabant, TYRANNVM eum appellâsse. Rogatus, annon sermones de occidendo Rege apud Iesuitas essent ordinarij? Respondit se audivisse dicentes, licere Regem occidere, cum extra Ecclesiam esse, nec ei obsequendum esse, eúmve habendum pro Rege, donec à Papa fuerit approbatus. Interrogatus iterùm in magna Camera D. præsidibus & Consiliarijs ejus atq; Turnellis congregatis, eadem responsa dedit: expressè verò proposuit & defendit thesin istam, quòd Reges liceat occidere, etiam Regem nunc regnantem, ut qui in Ecclesia non sit, prout ajebat, quia non est à Papa approbatus. Quisquis libellos supplices leget, quos tibi, ô Rex, obtulerunt Iesuitæ, statuet, illos

non fuisse à Chastello accusatos: adeò negant audacter veritatem. Ego verò haud scio, utrum gravior accusatio inveniri possit, aut quod gravius excogitari crimen, quàm quod tenellos adhuc juventutis animos tam furibundâ doctrinâ fascinent, quâ ad trucidandum Principem suum feruntur præcipites.

Huic persimile est, quod legimus de confessione Guillelmi Paryi facta ante excessum ipsius, se Benedicti Palmij Iesuitæ suasu adductū esse, ut de cæde ista cogitaret: quam rem se cum Sacrificio quodam, cui nomen Vates, communicavisse: hunc verò dissuasisse, dicendo, ipsum damnatum fore: ideoq; se Confessionis ergò ad Annibalem Codretum Iesuitam abijsse, qui ex necessitate esse dixerit, ut ille Vates esset hæreticus: Quoniam vera Ecclesia minimè dubitat Reges à Papa excommunicatos, Tyrannos esse, ac proinde occidendos. Itaque Commentator libri, qui inscribitur summa Constitutionū, aliâs, septimi Decretalium, pag. trecentesimâ octavâ, postquam Iesuitas supra modum laudibus extulisset (ut bonis revera dotibus instructi sunt) tandem ut laudum cumulo exornet eos, pronunciat de eis: Tyrannos aggrediuntur, lolium ab agro Dominico evellunt. Poterit Majestas tua librum istum in manus sumere: facilè sermonem istum Latinum intelliget: audivi quum difficiliorem exponeret. Significatur denique his verbis, optimè illos & animosissimè novisse lolium ex arvo Domini evellere, eosq; tollere quos Roma excommunicaverit: hoc certo est certius, omnes quâcunque tandem religione sint, tyrannos vocant.

Excusi Lugduni anno 1589.

Enimverò Rex defunctus nunquam alius fuit quàm summè Catholicus: id noverunt omnes, & quàm benè esset de Ecclesia meritus multis nominibus. Atqui simul Romæ excommunicatus est, simul pater Commoletus, pater Bernhardus (quos suis defensionibus ante prolatis in cœlum evehunt) & universè omnes alij Iesuitæ nunquam post illud tempus eum ad mortem usque alio nomine donaverunt, quàm tyranni, Holophernis, Moabi, Neronis, quæ omnia bellè cum definitione tyranni, quam supra adduxi, consentiunt.

Die natali Christianno cIↃ.IↃ.XCIII. *tua Majestas erat Catholica: & tamen ille ipse Commoletus in æde S. Bartholomæi dicebat, Ahod nobis opus est, sive monachus, sive miles, sive pastor, nihil refert: sed Ahod nobis opus est. Postea verò ubi cognovit quæstionem de eo haberi, sibi consuluit fugâ.*

Hoc negari magis non potest, quàm factum Varadis: etsi hoc valere quærunt, dicentes Barreriam quidem ipsi exposuisse consilium suum: hunc verò illi respondisse, Non posse se, cum sit Presbyter, ipsi de re consilium dare.

Sed demus sanè, hoc unum esto: quid hoc revera aliud est dicere, quàm istud? tuum erat facere, ac non ampliùs communicare: plus præsta, & effare minus.

Veruntamen si Majestas tua Acta de morte Barreriæ adferri ad se curarerit, Varadem istum Iesuitarum Gymnasiarcham hortatum esse, hominem accendisse, & S. Sacramento altaris obstrinxisse, ut manum promptè alacriterque inijceret. Et certè nunquam in majore periculo, dum vixit, versata est Majestas tua: Novit Dominus quæ miracula de tua morte confinxissent, cùm de morte defuncti Regis tam affabre fecerint, monumento eius superbè insultantes, litteris in omnes partes orbis terrarum datis; quas etiam Romæ ad majorem ostentationem excudi curaverunt.

Hæ inter solennes litteras & annales ipsorum relatæ sunt pag. 35. quarum hæc verba sunt: quo die nos Regis edicto Burdegalâ pellebamur, eo die Rex ipse, qui edixerat, vitâ depulsus est. Ab eo compingebamur ad S. Macarij, ut simul opprimeremur omnes (sive hoc suspicio, sive fama tulit) nisi antea oppressus ille unus fuisset. Hoc porrò nunciatum cùm esset, afflixit animos adversariorum. Nunquam gravior incessit animum meum admiratio, quàm quum partem istam litterarum, quas perscripserunt, legerem. Etenim quis unquam putavisset homines Religiosos, adeoque Christianos fore, qui furorem tantum, & inimitias ferreas atque irreconciliabiles etiam post mortem ostenderent. Natura nos docet inimicorum nostrorum misereri, quum eos videmus humi prostratos; non possunt ampliùs nobis inimici esse, qui non sunt ampliùs. At subditum pedibus proterere ventrem heri sui, domini sui, Regis sui, & primi in Christiano orbe Regis, atq; de eo pæana canere: hoc

hoc verò crimen, & omnem barbariem, omnem inhumanitatem, omnemq; sævitiam exsuperans, quæ unquam in mentem possit cadere.

Ac istam quidem contumeliam non sensit miser iste Princeps: neque verò tam est illata ipsi, quàm tuæ Majestati, ô Rex, & ijs omnibus, qui gerunt Francorum nomen.

Verùm sensit gravissimè venenum Ligæ conspiratorúmve, sibi à Iesuita Claudio Matthæo præparatum, qui sub finem anni 1588. in Italia obijt ex laboribus molestis, quæ indesinenter fecerat in Hispaniam, Italiam, Helvetiam, Germaniam, Belgium, ut extremam clausulam adderet, constringeret atq; confirmaret maximam illam atq; horrendam conspirationem, quæ in defunctũ Regem, totamq; Borboniam familiam fuerat inita. Vidit Majestas tua, quid super hac re Iesuita Guignartus scripserit, Coronam Galliæ posse & debere in familiã alteram, quàm in Borboniam transportari. Et quicunq; noverunt arcana conspirationis istius, apertè clamant: Patres Iesuitas fuisse germanos istius conspirationis patres: hos reos esse, & omni jure teneri mortis eorum, qui in profundissimam istam abyssum corruerunt. En tibi per brevem historiam, quæ rem confirmabit luculentissimè. Notum est consilium Sedecim virorum ex literis interceptis, quibus urbem Parisiorum dedebant Regi Hispaniæ. Et ubi homines isti præsidem sanguinarij consilij sui quæsiverunt? Ad Iesuitas accesserunt rectâ, qui patrem Odonem Pichenatum rei præfecerunt. Hoc suis defensionibus agnoscunt Lutetiæ excusis: sed ideò factum prædicant, ut lenirent Sedecimvirorum impetum. Non desunt qui responderent, oleum camino addi, quum Iesuita in turbam seditiosorum immititur: Ego verò aliter sentio, istos Sedecim viros fræno ac non calcaribus opus habuisse: nec aliam viam extitisse, quâ sceleratum consilium ipsorum daretur effectum, quàm si violentior ipsorum impetus sisteretur. Et quis, obsecro, non videat convenientiam istorum Sedecim carnificum admirabilem (nam aliter vocari non possunt, cùm solum præsidem illum Parlamenti, qui Lutetiæ restabat, suspenderint) quis, inquam, non videat admirabilem istorum Sedecim cum Iesuitica Societate convenientiam, quando unum potiùs de numero illorum sibi deposcerunt Præsidem, quàm alterum Ecclesiasticum, laicumve quemquam.

Tum inde ab ineunte anno 1585. Iesuitarum domos Lutetiæ & alibi passim, stativa fuisse perpetua omnibus, qui res Hispanicas curabant promoveri: litterarum fasces eòdem latos, apertos, distributos esse: consilia ordinariè cum Legato Mendozza & successoribus ipsius Parisijs, cumq; alijs gestoribus & procuratoribus negotiorum Regis Philippi in potentioribus quibusq; civitatibus, ubicunq; erant, communicâsse, Res nota est atq; notoria. Hoc quis meliùs novit, quàm Majestas tua?

Ajunt quidem illi, te, ô Rex, tam arcto vinculo cum Rege Hispaniæ constrictum esse, ut juvetur hoc dicto magis, quàm lædatur ipsorum causa. Nam Majestatẽ tuam nemini tam studere, quàm ijs, qui ex animo Hispanum diligunt.

Hoc nunc fortè obtendi posset: At mihi quidem certè permirum videbatur, istos homines, quo tempore maximè nostrum fervebat bellũ cum Philippo Rege, his verbis uti: Nam tempore Caroli IX. nunquam de Hispanis sermo, nisi in partẽ optimã habebatur: sed hæretici non odio gentis (nam Anglos & Germanos eis plus odio oportet esse, qui graviore injuriã Galliam, quàm alia gens ulla affecerint) sed magis religionis odio eos efficere exosos studuerunt causa prætexta regni. Videntur profectò mihi plus studium suum erga Hispanos eo tempore retexisse, quo Gallorum millia aliquot in Picardiæ finibus trucidabant. Non decet viros bonos usq; adeò traduci cõmuni studio & voto regulæ suæ, ut obliviscantur natales suos, & ab aliquo sensu doloris ex miserijs patriæ suæ concepti abstineant: præsertim cùm illi ipsi essent Catholici, quos omni ætate & sexu, maximo numero & sine ulla misericordia jugulabant. Duri videtur planè & feri animi esse, si hoc de ijs pronuntietur, qui eodem tempore in Gallorum, & quidem Catholicorũ sanguine mersabant sese. Si magis colunt, honorant & reverentur Hispani; si majoribus bonis officijsq; Iesuitas patres efficiunt: si eos vocant Apostolos, ut scribunt ipsi: tamen non convenit, ut de ijs tempore belli perinde sermonem habeas ac pacis.

Pap. 155. Def. verit. ed. crass. et p. 119. min. ed.

Supplice libello, quem post exhibuerunt Majestati tuæ, in hoc argumentum liberius excurrerunt: & majori cum ratione, his verbis; Quòd nos criminabantur Hispanos esse, fabrefacta fuit in fabrica temporis criminatio, cui vires addebat oportunitas temporum ac occasionis respectu solùm, id est, cùm Gallia & Hispania bellum inter se miscerent: tunc nomen erat odiosum, suspectum, ingratum nomen: nunc verò ubi Christianiss. Majestas tua nodum firmavit sanctæ pacis cum Rege Catholico, ubi Gallus frater est Hispano, & Hispanus Gallo, antiquata est hæc criminatio, intempestiva, à ratione omni aliena.

Id tamen apud te, ô Rex, fatear necesse est, ut taceam jamq; plus nobis de hac re constare, homines istos videri mihi hâc bellâ suâ oratione prodere, quàm mirificè Regi Hispaniæ obstricti sint. Vehementer cupiunt omnes tibi suspiciones eximere, et in id laborant accurato planè artificio: id tamen optimè novimus, in eo maximè ab eis operam sumi, nolle ut videant subditi tui alios ipsos esse, quàm servos studiosissimos Philippi Regis, quia hoc rebus suis valdè judicant commodare. Cùm autem ista comparo cum Arresto Inquisitionis, quo antiquatum est decretum Sorbonæ contra ipsos datum 1564. ut quidem gloriantur ipsi, & cum prima institutione ipsorum per capitaneum Hispanum facta, postremo cum istis verbis, quæ extant in vita Ignatij, pag. 169. Debemus etiam atq; etiam orare Deum noctes & dies, ut servet quàm diutissimè in omni sanitate & prosperitate Philippum Regem Catholicum, qui hæreditaria et excellenti pietate ac devotione suâ, prudentiâ singulari, vigilantiâ incredibili, & potentiâ ad infinitum majore quàm unquam fuerit in mundo ullius regis, est propugnaculo ad defensionem religionis Catholicæ. Quam rem non solùm armis suis præstat, quæ semper fuerunt invicta, sed etiam opera magni illius Senatus Inquisitionis, qui vigilat continenter pro religione Catholica. Quum ista simul omnia comparo, hoc ego apud te, ô Rex, profitear necesse est, si quo infortunio bellum tibi oriretur, in metu fore me pergravi, ne isti homines clanculum omnibus modis præstarent operas iniquissimas. Nec tamen alio tempore otiosi jacent: Semper enim doctrinæ illius suæ quam destrinximus ante, curant propagationem, in qua se plurimùm laboravisse, & valdè jamq; provexisse anno 1589. ostenderunt. Nam si contra Henricum II. Regem talis prolata fuisset excommunicatio, ne minimam quidem Regni urbem commovere tantillum potuisset: patrum verò Iesuitarum operâ & labore quasi triginta annorum exitum filio illius attulit, qui illam perinde ut antecessores sui ludum fuisset facturus. Rem stupendam, ne copias quidem ducenties mille hominum fuisse tantum effecturas contra defunctum Regem, quantum ducentorum Iesuitarum manus, disponendo subditos illius, id est, animos eorum ita abalienando, ut ex templò incendium ab eis exarserit, cùm priùs Gallia magnus quidam Oceanus esset, in quo simul cadebat, simul exstinguebatur hoc fulgur.

Vita Ignatij anno 1587. Antverp. p. 403.

Ac tantisper quidē dum benè Majest. tuæ & tuis convenerit cum Pontificib. magnus doctrinæ istius effectus non est proditurus. Quod semper benè fit conventurū, sperare oportet, sed futura incerta sunt. Quapropter rectè fit, quòd pacis tempore diligenter finibus tuis prospicis. Vix autē fieri potest, ut ter ex ordine sanctæ sedi prospiciatur, ne in manus hominis veniat partium Hispanicarum studiosi: adeò magno sunt numero inter D. Cardinales. Tum verò ingenuè dico, ô Rex, & sine assentatione, Corona tua sceptrumq; tuū & regnum ab hac voce unica penderet, si plures in subditorum tuorum numero doctrinam Iesuitarum, quàm adversam colerent. Si doctrina ipsorum obtineret, nullus futurus esses: sin esset infirmior, retineres quidem Dominium tuum, sed planè sanguine exitioq; multorum ex subditis, bonorum, malorum promiscuè conjunctum.

Hîc etiā cogitare oportet Majest. tuā, istud excōmunicationis caput longè nunc nobis esse periculosius, quàm quū ditiones in Italia et copias haberemus. Hac etenim viā poteramus Papæ adjumento esse, si qua forte vis eum cogeret, ut noceret nobis. Hodierno autem die unus Prorex Neapolitanus cum factiosis Hispaniensibus in urbe Roma jugulum premit sanctorum patrum, qui ter obsessi, ter capti essent antequam dimidium iter emensi essemus in subsidium ipsorum. Vt illud taceam, quòd nunquam Roma vixit, nisi ex tritico Siciliæ, sui granarij.

Accedit ad hæc omnia, unū hoc observatu dignū, quòd videntes Iesuitæ quantū periculi

hæc

hæc doctrina Principibus afferat, astutè ab ea retegenda cavent, quum se insinuant primum ditionibusque illabuntur: quum autem in loco benè radicati sunt, tum eam paulatim curant influere, quasi de manu in manum per populum, hauriendo isti veneno plus satis à natura idoneum. Quid enim suavius in multorum ingenijs, quàm ab ea subjectione absolvi, cui obstringuntur suis natalibus? Non sum nescius bonos viros tenere scitum illud dictum Philosophi, Regi suo obsequi veram magnamque libertatem esse: nos & naturâ & gentium jure doceri atque obligari, ut serviamus honoremusque Principem, cujus sub imperio Solem primum lucemque vidimus: neminem hominem in orbe terrarum liberare nos ab eo obsequio posse, quo nos ipsi obstrinxit Deus. Sed sicubi mens una est composita, quæ in hac opinione sit, comperias ternos qui diversum sentiunt. Tum verò pessimè habet quòd audacissimi quiq;, & ad licentiam projectissimi in hoc præcipitium ruunt plurimùm, parvaque ferè istorum mobilium hominum & axitiosorum manus multitudine aliorum superior exsistit. Quid? nonne hoc experti sumus? Est omnino mihi persuasum, cùm Lutetiæ cœperunt isti Tyrannum dicere defunctum Regem, ut qui à Papa excommunicatus esset, eumque exterminari oportere, duplò plures fuisse, qui contra judicarent, & qui Regem maluissent videre in Lupara tranquillè regnantem, duodecimque seditiosos pendentes de patibulo: sed respiciebat alter in alterum; animus, non vis deerat: quemadmodum contingit sæpè, ut mercatores decem à tribus prædonibus ex improviso invadentibus spolientur. Qui regiam insistunt viam, seque in obsequio naturæ continent, dormiunt de nocte: diem in suis negotijs singularibus occupant: At ex contrario qui rebus novis studēt, & eversioni publicæ, hi de nocte coeunt, conspirant, inque dies confirmant sese, nihil aliud satagunt, vivunt ex occultis pensitationibus, & alios tandem inopinanteis opprimunt: qui primus in arma ruit, primas tenet.

Auxitiosi dicuntur factiosi, teste Festo.

Cùm itaq; Iesuitæ constanter periculosas istas propositiones teneant, & in mundo seminent, ut ante fuit demonstratum: equidem non possum quin profitear, ô Rex, videri mihi periculum impendens à doctrinæ istius propagatione, si benè examinabitur: longè gravius esse omnibus rationum momentis, quæ in contrarium appendi possunt.

Nam quòd ad confutandas opiniones novas in religionis causa, verè possumus adfirmare, quemadmodum primis illis quinquaginta annis fuerunt Lutheri & Calvini errores superbè propositi, prædicati atq; promulgati: Sic inde à viginti quinq; & quasi triginta annis, eos jam magnificè, potenterq; & vivâ voce & scriptis esse convulsos, & infinitâ quadam profunditate scientiæ superari in hoc tempore, quicquid alij unquam attulerunt: adeò ut si ipsi opinionum istarum auctores revertantur in hanc lucem, eos putem fore à suo errore discessuros, quum magna illa argumenta sua, quorum præsidio tantopere confidebant, depulsa animadverterent. Itaq; primores videmus & acutissimos eorum redire quotidie in Ecclesiæ gremium: qua in re opinor, animi nostri debent plurimùm acquiescere. Felices enim conversiones istæ non fiunt equleis, non tormentis, non terroribus mortis, ut Inquisitio solet Hispanica, (cui unà cum Castellanis armis, Iesuitæ acceptam fecerunt religionis Catholicæ conservationem, ut ante demonstravimus) sed gladio S. Spiritus æternoq; verbo, quod decent nostri Doctores, Pastoresq; & boni Episcopi, qui in causa doctrinæ nihilo inferiores Iesuitis patribus videntur esse, quamvis interdum optimis & validissimis argumentis eorum utantur. Ita enim censeo, tam diligenter à nobis colligi eorum libros in controversis capitibus religionis oportere, quàm eos procul abijci quibus disseminatur doctrina illa, quam supra attigimus.

Neq; verò hoc celaturus sum, etsi nonunquam patres Iesuitæ conversionibus quoq; fuerunt adjumento, eos tamen non æquè mihi in hac re fortunatos videri, ut sunt Episcopi & Doctores nostri. Austerior illorum ratio, à natura Gallorum alienior, homines prima fronte reddit attonitos: adeò sæpè cum exteris agūt, & ita sese exemplo primi auctoris sui gente Hispani conformârunt, ut vultu, gestu, actione saltem plerisq; ipsorum grandiorem præ se asperitatem ferant.

Ita est tamen, accommodari nos oportet ad rationem ægri, & de medicis non ingratis

prospici:si quis eum rectè curatũ volet: Is nullo pacto Gallis Iesuita est. Tam furenter maximas contumelias blasphemiasq́ in Regem defunctum intonuerunt, ut adhuc animus horreat. Inest Gallis nescio quæ naturalis in amorē sui Principis inclinatio, quæ justam parit nauseam horroremq́, uti sermones ita sævos de suis Regibus audiunt pronunciari. Curavi illis aliquando dici (nam diligebã eos fortè supra quàm debuerim) ægrè mihi esse, quod eos viderem tam infestos mortuo; videri mihi officia, quæ miser ille Princeps erga Ecclesiã ad sanguinem & vitam usq́ toties tot prælijs & tot obsidionibus fecerat, saltem mereri ũt aliquid memoriæ ipsius condonetur. Responderunt cuidam ex intimis, apud quem rem exposueram, speciosum quidem esse illius dictum: sed tempus ita flagitare, nunc demum religionem Catholicã stabiliri in Gallia, aut nunquam oportere. Satis his intellexi, quid sibi vellent: ipsis nempe certum & deliberatum esse, ut exosam redderent populo monarchiam, sub qua tam diu vixerunt, curarentq́ mutari Dominum, extinctâ Borboniorum stirpe. Vt itaq́ vidi præsidia Hispanica et Neapolitana post ingressam Lutetiam; tum verum principium esse duxi, quo responsũ illud suum effectum redderent. Et ne quid apud te, ô Rex, dissimulē, exordiũ hoc putabã esse Tragœdiæ, actũ esse, nunquam regressurã Parisios Majestatem tuam, & tandem minora oppida majoribus & potentioribus esse concessura.

SECVNDO, *ad rem ipsam accedit Orator noster, &* Necesse est, *inquit*, ut de tribus his capitibus unum aliquod statuatur: ut aut Iesuitis fiat satis ex animi ipsorum sententia: aut iubeantur Arresto obsequi, quod exilium omnibus ex regno imperat: aut deniq; eo loco res, quo nunc sunt, sinantur esse.

Initium faciam ab ultimo, quia maximè primâ fronte videtur plausibile; & tamen hoc ipsum re, & veritate est, quòd minimũ habet speciei, cùm id omninò constet; Iesuitas aut ubiq́ restitui, aut ubiq́ ad parendũ cogi oportere. Ista segmentata opera turpia sunt, periculosa sunt, attingunt existimationē, auctoritatē tuã. Si justũ & utile est eos retinere, cives oportet maneant, ac non exules: sin minùs, oportet exeant, non exemplũ rebellionis præbeât pervicaciâ suâ, ut adhuc fecerũt diutiùs æquo. Breve solum ex membrana ad semunciæ magnitudinē mittebãt Lacedæmonij: et momento eodem necesse erat mandatũ exsequi. Id omninò est necessariũ ut tam Burdegalæ & Tholosæ pareatur Majestati tuæ, quàm Lutetiæ aut ad Bellaquæũ fontē. Sunt tibi illic servi et bono numero: quod Regis et Domini auctoritate jusseris, id efficietur, ne dubita. Quodsi Iesuitæ tibi non sunt utiles, ne altiùs radices in provincijs duabus illis agere sinas. Arbor quam hoc anno potes unica manu convellere, anno altero nonnisi ambabus manibus eradicabitur: ligone & securi opus est in anno tertio. Suspectã nobis oportet esse istã vicinitatē Hispaniæ: semper accusati fuerũt Hispaniensiũ partiũ: id omnibus suis actionibus confirmârunt, quò antiquior fuit de illis querimonia, eò fuisse veriorē, eò justiorē. Ex regno cætero exacti sunt: ecce autē præmuniunt & circumvallunt sese in duab. provincijs, conterminis Hispaniæ, qui ex Hispania venerũt. Quodnam hoc humilitatis exemplum est atq́ obsequij? Si locus ullus est ubi confirmantes eos sese ferri minimé oporteat, id profectò est in regione regni limitanea, remota à nostro Sole & ad Madritanũ propiùs accedente. Ibi videntur Hispaniæ eos humeris sustinere: ibi se videntur jamq́ obvallare contra Majest. tuã; & palàm dicere: Tu nos Lutetiâ & alijs locis eiecisti: sed breviores tibi lacerti sunt, quàm ut nos propellas ulterius. *Hoc verò est indignissimũ. Quid sibi nonnulli velint, qui se Scabinos prædicãt, prius eorũ discipuli, & nunc veneno ipsorũ imbuti, equidē nescio quũ tam ferociter pro illis dimicant. Hoc illi tamen oportet sentiant, se æquè tibi, ô Rex, debere obsequium, quàm debet tenuissimus Lutetiæ incola. Nimia hîc est arrogantia, nimis obfirmata rebellio. Hactenus spreverunt illi orbitatē tuã, ut olim ajebat quidã: cura nunc, ut sentiant, se tibi & toti posteritati tuæ perpetuũ semper debere obsequiũ: nemo tam celsus futurus est, qui non contremiscat. Nunquam in filio excidit injuriarũ, quæ patri factæ sunt, recordatio. Igitur aut Iesuitæ pareãt necesse est; aut irrita fiant Arresta tua. Atq́ hoc est maximũ deliberationis argumentũ. De priore illo gaudebunt multi, ô Rex, de posteriori multi. De me autem, non arbitror tam spectari à Majestate tua oportere, quid sit his aut illis placiturum, quàm quid justum sit, quid utile. Non potes de hac re, ita statuere, quin voluptatem ex ea multi, dolorem*

dolorem percipiant multi. Semel tamen oportet statui, non semper in incerto fluitare. Et quæ meliores, obsecro, anchoræ eligantur, quàm utilitatis & justitiæ, quæ honestum complectitur.

Quod ad justitiam, manibus Regum eam commisit Deus. Antecessores tui, ô Rex, inde ab omni antiquitate eam fidei Parlamenti illius tui, quod Parium vocabant, permiserunt, & prout abundaverunt negotia, insuper alia Parlamenta ad septenarium usq; numerum statuerunt. Sed Parlamenti Parium semper obtinuit hæc prærogativa atque auctoritas (ut æquum fuit ac necessarium) quòd ea decîdit quæ spectant Universitatem regni. Hic ordo magnis viris est confertissimus in omni argumentorum genere versatissimis: qui omnium maximè in cognoscendis causis capitalibus atq; judicandis solent excellere. Nam si qui sunt in orbe terrarum; qui summum judicium industriamque ad cognitionem causarum afferant, hi profectò sunt: itaq; nunquam quisquam est accusatus insons, qui hos sibi judices præ alijs omnibus non postulaverit. Hoc novit Majestas tua.

Non est autem novum quòd querimoniæ contra Iesuitas ad Parlamentum hoc delatæ sunt. Nam inde ab anno 1564. decem advocatos unico Actu audiverunt, qui litem eis intenderunt: quorum is, qui orationem communem habuit, vir bonus, & qui tam studiosus erat Domini sui, quàm qui maximè (rem miram, stupendam narro) prædixit omnes actiones atque instituta, quæ in istis hominibus postea comperimus.

Quum ea omnia videmus contigisse, quæ ille præviderat: primum casum Academiæ, quam ad paucitatem studiosorum ter mille adegerunt, pro eo quod tricies mille in ea vivebant prius, ut principio diximus: deinde, se subducentes paulatim subditos ab eo obsequio, quod suo Principi debent, et ad Polum alterum spectantes: hîc omnes demùm fremere (nam Iesuitæ jam stabiliverant potentiam suam, & facti erant alijs formidabiles) omnes mussitare, & voce submissâ dicere, Hoc rectè nobis Messinius Advocatus Regius fuerat vaticinatus: nec ipsi fidem habere visum est, nec Sorbonæ, quæ præmonebat eodem tempore Societatem istam esse ad destruendum, non ad ædificandum natam; importaturam turbas, & temporalibus principibus maximum damnum allaturam. Hæc ipsa verba sunt Decreti illius, quæ ex authentico exemplari eius (si exhiberi jusseris) recognoscet Majestas tua.

At ubi ante ora & oculos omnium ordo politicus eversus est, habenæ obsequij resectæ, Magistratus in vincula rapti, etiam excarnificati quidam, furibundus populus ad exemplum leonum liberè vagantium in bonos sæviens; tum Iesuitæ patres plebem, belluã istam animantes, & hinc Commoletus, inde Bernardus Oceanum blasphemiarum in Regem suum, Dominum suum evomentes. Contrà verò efferentes Hispaniæ Regem, & Panegyricis orationibus eum celebrantes, quem maximũ orbis terrarũ Monarcham pingebant, potentiorem Romanis ipsis, et ampliore dominatu, nunquã se ab illo desertũ iri, se illi esse charissimos, tantùm bono esse animo & recognoscere vires suas oportere, nunquam sibi auxilium à viris, pecuniâ, comeatu esse defuturũ: tum demum bonos omnes, qui radicatum in animo adhuc lilij florem gestabant, pœnituit vehementissimè fidem Cassandris istis minimè habuisse: At serò sapiebant Phryges.

Quum urbem Parisiorum Majestas tua, ô Rex, in obsequium suum revocasset, omnes pro certo habuerunt, te eodem momento infidos à poculis istis ejecturũ, qui bonam populi tui partẽ suo veneno infecerant, & qui tam apertè conjurati hostilia omnia in defunctum Regem & in Te exercuerant: sed prudentissimè visum est Majest. tuæ rem manibus eorum tradere, qui juri dicundo præsunt. Academia, quæ multis de causis ruinam particularem suam Iesuitis ratione maximâ imputabat, ut de causa generali taceam, mense Majo anno 1594. libellum supplicem obtulit Parlamento tuo: Idem fecerunt Curiones & Parochi urbis: causa fuit agitata, sed occlusis foribus; quæ res Iesuitis maximè commodavit. Nam pleraque crimina, quæ objecta fuerunt ipsis, testari potuissent multi, qui foribus apertis circumstetissent; & nova crimina fuissent prolata, dum causa illa compluribus diebus ageretur. Supervenit ictus ille, quem Deus avertit à tuis faucibus, teque dentibus tuis obvallavit. Nemo dubitavit, à quibus auctoribus; præsertim ubi innotuit, alumnum Ie-

suitarum esse, qui se ex illis ajebat didicisse, Regem adhuc extra Ecclesiam esse, Occidendum esse, ut in pleno Parlamenti consessu testatus est. Extremum illud atque infelix institutum non aliunde poterat exsistere, quàm ab istis saevis ferocibusque propositionibus, quas antea diximus. Haec cogitata non crescunt naturaliter praecipuè in animis Gallorum, qui procul absunt ab Africa, & qui monstra priùs non viderant, quàm Iesuitae ad nos ingressi essent. Nostrum solum non fert haec venena ex se: necesse est ut ab alio dicantur sata.

Quamobrem itur in Collegium ipsorum: invenitur inter alia narratio patris Guignardi, manu ejus tota, quae succum medullamque totius furiosae, cruentae, & horrendae istius doctrinae continebat, omnia convenientia cum ijs, quae praevisa fuerant inde ab anno 1564. & quae recens fuerant praenunciata, licet non haberetur fides. Cognitio itaque instituitur plenè atque solenniter, convocatis duabus Cameris seu Collegijs Parlamenti: manum suam Guignardus agnoscit: Chastellus omnibus dominis audientibus dicit, hunc Ordinarium Iesuitarum sermonem esse, Regem adhuc extra Ecclesiam esse, licet Catholicum, quia perduret adhuc excõmunicatio, eumque tolli oportere é medio. *Haec planè consona cum Guignardi scripto:* Si non potest componi sine bello, geratur bellum: si bellum geri non potest, occidatur. *His omnibus cognitis, quid potuit lenius Parlamentum tuum, ô Rex, statuere, quàm ut judicaret secundum libellum supplicem Academiae? Cùm Deus ipse quadam specie miraculi judex in hac causa esse voluerit; revelans funditus, & tamen sine incommodo, idipsum quod toties dictum, repetitum fuerat contra Societatem istam; & cui ne certa haberetur fides, artes eorum, mellita verba et hypocrisis impedimentum semper attulerat, ne citò ab eis expediremur.*

Post maximam igitur cognitionẽ causae, Parlamentũ Parisiense tuum Arrestum suum pronunciat, quo jubentur exsulare ex toto regno tuo, omnibusque tuis subditis interdicitur, Ne liberos suos ablegent peregrè in collegia ipsorum: quae quidem verè cautio est maxima, & sine cujus observatione vix dimidium fructum ex eo perceptura est Majestas tua. Semper enim daturi sunt operam diligentissimè, ut periculosas istas propositiones doceant adolescentes, qui amandabuntur ad se, & obstringent eorum conscientias, ut easdem alijs instillent.

Dicitur quidem tibi, Rex Christianissime, non posse id exsequutioni mandari; parentes non posse impediri, quò minùs extra hoc Regnum liberos ad Iesuitas ablegent informandos: Sed nihil est in orbe terrarum facilius. Statuatur solùm in eos, qui primo contra hoc Arrestum venerint multa coronatorum millenûm, cujus dimidium ad delatorem pertineat, ergo toties duplicetur, quoties reus contra Arrestum fecerit: ne unus quidem postea compariturus est. Itáne ergo haec res videtur factu difficilis, ut etiam meritò impossibilis dicatur esse?

Altero Arresto Guignardus fuit adjudicatus morti: horror blasphemiarum, quibus defunctum Regem dominum suum subditus petiverat, furensque doctrina illius adversans vitae tuae, non sinebant ei servari vitam sine pergravi tuo periculo.

Atque haec Arresta adeò justa & necessaria comperta sunt, ut in alijs omnibus Iuridicis conventibus sine mora effecta data sint, si à Tholosano & Burdegalensi discesseris.

De Tholosa, nihil mirum: Nam adhùc erant abalienati ab obsequio Majestatis tuae, quo mense demum Aprili anno 1596. reducti sunt. Burdegalae autem degebant multi summi Catholici, sed Hispanorum & Iesuitarum (qui Hispanorum tibicines sunt atque erismata) hostes infensissimi, qui summis votis expetebant, ut ex Aquitania sua pariter extruderentur, ut ex alijs regni partibus ejecti sunt. Sed Iesuitae illico, ubi de sententia contra se lata cognovissent, factionem magnam & potentem excitârùnt, per intimos congerrones suos in duabus Civitatibus Aginni, & Vesunnae Petracoriorum, ubi tùm adhuc calebant cineres perduellis hujus incendij. Sic intercessiones perscribi curaverunt, adeò miras, adeò horrẽdas, ut nihil possit excogitari hujusmodi: sed nõ est ignotus Iesuitarũ calamus. Nam ut summatim dicã, Parlamenta omnia, quae ipsis exilium imperaverunt, tuamque Majest. ad istud edictum pertraxerũt, erant haeretica. Haec ipsa sunt illorum verba:

Relig.

Relig. Catholicę, Apostolicę, atq; Rom. inimici Maiest. tuã imbuerunt falsis criminib. ut eos ipsi regnoq; ipsius exosos, & suspectos redderẽt. *Itẽ: sine alia forma & modo processus, & causæ cognitione minimũ in consiliũ missa, exilio eos multaverũt. An verò unquã Parlamentũ Galliæ, tantâ iniquitate, mẽdacio, & sycophãtia laceratũ ab ullo fuit, atq; proculcatũ? Sed ne hoc quidẽ fuit illis satis: procedunt longius, utuntur minis, affirmantes supplicib. libellis suis, res novas Remp. invasuras, non posse istã mutationẽ sine alteratione & rebus novis existere. Si ætate Francisci I. Regis, non libellus supplex hujusmodi (nã quis cogitare fuisset ausus?) sed scriptum ullũ ad hos sermones vel tantillum accedens prodijsset, capite suo fuisset luiturus, quisquis illud offerre præsumpsisset. Enimverò ista præsumptio, insolentia ista, istæ σειλλιζόντων voces, istæ contumeliæ manantes ab illis, discipulisq; ipsorum, qui veneno ipsorum infecti sunt, (est autem hoc, Principes, mandata, Senatumq; ipsorum contemni oportere) gravissimè offenderunt viros tuos, ô Rex; quibus id erat constitutum, ut eos cogerent in Majest. tuæ obsequium, nec controverti mandata tũa paterentur. Vicit tamen multitudo urbiũ, quæ tamen adhuc rebellabãt, Tholosæ subsidio fultæ: facitq; ut consiliũ de tolerãdo malo caperetur. Videbant oẽs rabiem furoremq; inimicorum tuorum, qui gladium adhuc strictum gestabant contra te, perstare diu non posse: omnia ipsos deficere; post itaq; brevi rem facilè effectam iri. Hanc exesecutionem variæ cogitationes, varij casus adhuc retardârunt. Habes narrationem bonâ fide, ô Rex, & sine fuco, quomodo res illæ gestæ sunt, expositam: quid judicatum & decretum contra Iesuitas, quid effectum ex parte, quid non.*

Iam verò non ignorat Majest. tua, vim Reip. in conservatione & exequutione Arrestorum placitorumq; consistere, quæ summæ Curiæ statuerint. Quoties de eis labefactandis agitur, sæpè multumq; deliberari necesse est: Opus est gravissimum, cuius multa sunt consectaria. Arresta hæc nomen tuum in fronte gerunt, ac infringi nõ possunt, quin lædatur Majestas Regum; quorum judicia ab omni retractatione & mutatione convenit esse alienissima. Adde, quod in illo consessu, ô Rex, è duabus Cameris adunato, ne unus quidem nominari potest, qui summus non sit Catholicus, & omnis adversæ suspicionis expers. Annus jam septimus agitur, quum Iesuitæ vitam scrutantur illorum: an unquam res ulla extitit, cuius nomine eæ res criminari possent? Quorsum igitur occentari ista, Oderunt nos, qui opinionem sequuntur novam? hoc quidem verum est: sed quis cum illo cætu? quid in consessu illo potuerunt? non magis profectò, audeo dicere: quàm in consistorio Romæ: nihil magis.

Veruntamen instant, & ajunt Parlamento se fuisse odio. Quamobrem quæso? An ideò quòd Turonibus non fuerint? Hæc verò cur illi dicerent, cùm maxima pars consessus Curiæ pedem Lutetiâ non moverit? An ergo quod Iesuitæ summi sunt Catholici? multò minus: Nam domini illi, qui sunt in consessu Curiæ, magis Catholici sunt quàm illi, & sine labe hæreseos. Quâ igitur causâ malo in vos fuissent animo? nihil sanè adducturi estis, quod vel minimam speciem habere possit, nisi fortè dixeritis : Oderant nos, quia fueramus in causa tot malorum, quæ obtigerant Galliæ. *At ego vobis respondeo, nullo jure hãc rationem odij in censum venire posse. Si Catilina fuisset comprehensus, an ergo Romæ Iudices non fuisset inuenturus? Certè: & tamen omnes Magistratus optimique cives omnes facem illam patriæ oderant. Novum igitur Parlamentum* Parium *instituendum esset damnandis seditiosis, & ijs, qui factiones exteras adjuvant. Atque hîc tibi, ô Rex, rem unam breviter suggero, quam agnoscent Iesuitas, aut si tui omnes subditi amavissent te ut Iesuitæ isti, non jam tot elegantes libelli supplices ad te afferrentur, nunquam Luparam illam Regiam ingressus esses. An isti hoc negaturi sunt? si negent, annon tua tamen Majestas mecum sentiet?*

Postremò aũt, ubi non habent, quod Iustitiam Arresti huius labefactet, eò prorumpunt, ut dicãt: Si nos Castellus accusavit, si rei sumus, cur nõ afficiebamur supplicio ultimo? Hic ego respondeo: metiri homines istos alienum animum ex suo. Cum enim cruento eorum consilio præfuerint, qui innumera capita tradiderunt

morti, ut tyrannidem suam horrore confirmarent, iudicant homines isti se acerbiorem pœnam fuisse meritos. Cur ergo non sunt adiudicati morti? quia non Chasteliani, non Iesuitæ fuerunt ipsorum Iudices, qui in Terceris Insulis cervices præscindi viginti octo proceribus, & nobilibus quinquaginta duobus Gallis uno die in tabulato eodem curaverunt, & quingentos Franciscanos aliosque religiosos suspendi, qui Conciones secundum Lusitaniæ Regem habuerunt. Sævitiã istam odimus Galli: in clementiam semper inclinamus, modò ne inhumana sit. Tot homines si morti fuissent traditi, crudele fuisset factum: sin è diverso ferrentur ij, qui tot barbaricis maleficijs causam attulerunt, nec rebus alijs incubant, hæc altera fuisset gravissimaque crudelitas. Quid igitur facto fuit opus? ut damnarentur exsilio. Admodum scitum est illud apud Tacitum: *Si, Patres conscripti, unum id spectamus, quæ immania sunt istorum hominum scelera, non laqueus in eos suffecerit; sed viam novi, quâ nos clementiæ simul ac severitatis non pœniteat: jubeamus eos exire regno.*

Annal. 3.

Et ipsi quoque Iesuitæ ut se telis destitutos vident, quæ in hoc Arrestum adeò utile & necessarium Galliæ jaculentur, dicere non dubitant, (vide quousque rabie & furore suo traducantur) non esse ampliùs Parlamentum Parisiense Parisiis. Vbi ergò, quæso, nunc est maximum illud Parisiense Parlamentum, quod in pretio est & admiratione omnibus Gallis, omnibus exteris? An fortè est Madriti? Eóne vultis provocare à Rege & Parlamento ipsius? Placétne ut ibidem cum Pæane triumphali magnum illud Arrestum fiat irritum, prout ibidem fieri curavistis decreto Sorbonæ, quod anno 1564. fuerat editum? Vide per Deum immortalem, oro, vide, ô Rex, hominum impudentiam, fastum, superbiam, qui ausint in Gallia dicere, *Parlamentum Parium Galliæ non esse ampliùs in Gallia, non amplius Parisiense Parlamentum esse Parisijs.* Sed cur ab ijs parci supremæ Curiæ petimus, cum reges bipennibus cultris occidi curent, & subornent emissarios?

Iustum igitur est, ô Rex, iustissimum procurari, ut mandetur exsequutioni Arrestum Parlamenti tui: Iustitia ipsa est. Non aberrat, qui hoc iter insistit, iter ab omnibus tuis maioribus tritum, qui magis studuerunt, laboraveruntque ut iudicatum fieret Parlamenti sui quàm aliud quidpiam. Nam absque hoc fuisset, quomodo confirmari potuissent fore, ut liberi sui, quos nonnunquam in cunis, etiam in matrum utero relinquebant, tot magnis post se populis imperarent sine his viribus Iustitiæ suæ, fulcimento sceptri sui, columnis coronæ suæ, & stabilimento successionis suæ.

Quicunque autor est tibi, ô Rex, ut commoveas Arresta de gravissima causa Reip. in Parlamento tuo pronunciata, nunquam istius plagæ gravitatem, consequentiam, adjunctaque omnia expendit satis. Nihil deinceps ibi in orbe certum futurum esset, si quando imminueres, si infirmares, si denique labefactares amplitudinem tuam amplissimam, maximumque tuum propugnaculum contra omnes rebelliones subditorum eorum, & contra omnia extraneorum instituta.

Atque hæc de jure: ad utilitatem veniamus. Quis tam hebes est, ô Rex, qui non videat hoc ipsum Arrestum in magna felicitatis parte ponendum esse, quam Deus in te contulit? Si parricidam unum spatio novem mensium in plantario suo, in suo illo seminario nacti sunt, quàm multos septennio adepti essent? Plurimum refert utrum conficias centum passus, an octingenta passuum millia. Dum otium datur cogitandi, dum indormiscendi, diversa sæpè subit cogitatio: unico solùm bono momento opus est, & horæ insunt diei viginti quatuor, quod vulgò dici solet. Sed cum eodem æstu, eadem rabie, eodem furoris impetu is, qui ex illo infernali cubiculo Meditationum prodit, horæ momento potest latera sua tegere, hîc alea gravis est, ô Rex, hîc periculum evidentissimum. Non est in diversorijs commorandum, non adferuntur Lugduno monita (nôsti quid dicam) non lingua differens, non vestes variæ. Nulla ex parte monita; nam signa imaginesque adferri possunt: simul constitutum,

stitutum, simul factum. An dubitat quispiam, quò nobis propior, eò formidabiliorem esse pestilentiam?

Ad alia descendamus: videamus ex actionibus ipsorum, quænam spes nobis ab ipsis hominib. in posterum ostendatur. Quanquam æquum est ante omnia, ô Rex, concedi illis postulatum suum: nempe, ne persequaris vindictam causarum Navarreni Regis, Aurelianensis Ducis. Iustissima postulatio. Quicquid Iesuitæ mandato defuncti Regis commiserunt contra Majestatem tuam, non debet ipsis obesse; Ampliùs affirmabo, ipsis prodesse debet. Domino suo servierunt, tum eis non fuisti Dominus. Sed neque de ea re unquam ullum verbum fuit cum illis communicatum. Monstra mea fingunt, quæ oppugnent, quod eis solemne: hoc nunquam eis objectum est, nec speciem ullam in Parlamento tuo habuisset. Alia in rationem venerunt, diversa omnia: Nam inter res alias innumeras observatum fuit, quo se modo erga regem defunctum gesserint. Huic se benè fideliterque, dum opus fuit, servi verunt in adversis rebus, etiamsi contra germanum ipsius filium (si quem habuisset) homines ipsi ministrâssent, mererentur laudem. Rex verò defunctus non fuit Rex Navarræ, non Dux aliquis Aurelianensis: Rex fuit Galliæ. Non adijciam istud gravius, Regem fuisse erga ipsos beneficum, favisse ipsis per omnia; ignoravisse scelesta omnia facinora, quæ machinabantur in ipsum, nam quum dixi Regem fuisse Galliæ, dixi omnia. Erat Dominus illorum, illi natalibus subditi illius: huic serviendum fuit, qualiscunque esset (an verò unquam exstitit melior?) fecerúntne isti? utrum fideliter servi verunt, an prodiderunt ipsum nequissimè? Hîc Rhodus, hîc saltus, hîc palæstra. Non licet hic excurrere, non campos patentes quærere, non plausibiles communes locos, ut ostendant eloquentiam suam: ad hunc nodum, ad caput istud redeundum. Audite Domini Iesuitæ; non loquor de Aurelianensi Duce, non de Navarreno Rege; mihi vobiscum de Rege vestro sermo est. An huic domino, bono huic Domino, inquam, bono regi, qui vos tanti fecerat, servivistis? qui tam fuerat gratiosus vobis, tam ad assentationem blandus? frustra rogo, non sunt responsuri, cavebunt diligentissimè. Quid huc prolaturi sunt, quòd non ementiatur Majest. tua? Alium testem eorum non desidero, quæ Rex defunctus de ipsis pronunciabat. Nunquam Princeps ullus tot effudit querimonias, & justas querimonias de subditorum suorum proditionibus. Ac propterea Rex ille mitis, benignus, facilis, facilior æquo præ alijs omnibus subditis, curavit istos Burdegala exturbari, quo certissimo argumento docemur, istos summopere & quasi ad infinitum læsisse Regem suum atque offendisse. Et quis hæc in dubium vocare possit? an ergo usque adeò hîc peregrinamur, ut nondum teneamus eum scripta legisse, & certò comperisse, hos veros Ligæ & conspirationis auctores esse? qui omnes æquo magnos ac parvos eloquentiâ suâ fascinaverint, qui istam conspirationem constrinxerint agitaverintque adversus Rempublicam, qui velis remisque contenderint, ut Romæ Majestas regia excommunicatione feriretur, qui procuraverint ut istud tonitru Galliam percelleret, postquam hanc scelestam fidem subditis infudissent, Regem excommunicari potuisse, non ampliùs esse Regem, sed tyrannum, & ipsos à jurejurando fidei absolutos esse? Et quis nostrum adeò malitiosus, ut nolit istud cernere, si Iacobus Clemens non fuisset veneno isto Iesuiticæ doctrinæ imbutus, ne cogitaturum quidem fuisse unquam de hero suo, domino suo, suoque Rege trucidando? Nónne abominanda ista persuasio firmè infixa & in animo ipsius radicata fecit, ut cultrum in ventrem uncti domini impelleret? nónne hæc brachium firmavit, ictumque iterari jussit; credenti se hoc facto Heroico (sic nominabat Guignardus) avolaturum in Paradisum esse? Vtrum committit cædem, lapísne vel telum, an is qui immiserit? Quis, inquam, adeò malitiosus, aut rerum nostrarum imperitus est, ut nesciat, quàm Iesuitæ primum in hoc regno posuerunt pedem, omnes Gallorum animos tam procul abfuisse ab istis hæresibus (nam alio nomine quî vocentur, potéstne ulla existere periculosiòr?) ut inter decies centena hominum millia non fuisset unicus inventus, qui tantum scelus vel cogitatione voluisset attingere? contra verò majores nostri pertuderunt montes ipsos, Italiamque transmiserunt, ut abirent

eum comprehensuri, qui Regem floris Liliacei excommunicare tentaverat, hominemque audacem ad honorariam multam & pœnitentiam publicam impulerunt, qui scintillam aliquam incendij immiserat. Ante deniq; quàm isti homines advenissent, nihil tam ab istis sceleratissimis propositionibus, quàm Gallorum animus abhorruit.

Dicitur Iacobi Clementis *Apologiam* Boucherus *probavisse. Res factu facilis. Novit Boucherus nunquam se Lutetiam reversurum esse; lata in Guignardum sententia est, illius gubernatio; Spondent sibi quotidiè Iesuitæ, se eò regressuros esse: facit amici officium, cum probat Apologiam: certior illis amicus nunquam fuit, neque conjunctior. Neque verò studuit Theologiæ, quàm illis præceptoribus. Hæc tota scit Academia. Sed ut respiciamus istas: solũ aperiamus illũ infaustũ librũ, infaustã Apologiã, spectemus fundamenta principiaque illius. An alia sunt fundamenta eius, quàm posse excommunicari Regẽ, eiusque subditos à jurejurando fidei præstito liberari? Quid dicunt aliud, quid proclamant Iesuitæ libris suis omnibus, quos ante contulimus? Pergamus longiùs. Quid aliud ista concludit Apologia, quã* Ahodem quæri, inveniri Ahodem oportere? *Unde hoc didicit, nisi ex Commoleto & Guignardo, qui scripsit:* Si non potest deponi sine bello, geratur bellum: si bellum geri non potest, occidatur? *Et ante:* Factum heroicum à Iacobo Clemente patratum, & donum Spiritus Sancti vocatum hoc nomine à nostris Theologis, iusté laudandum est. Observemus istas voces, nostris Theologis. *Quinam sunt isti Theologi? Sanctúsne Augustinus, Bernardus & alij illi boni & docti Patres? nequaquam: contrarium planè ostendimus: hi sunt isti reverendi Patres Iesuitæ, ab illis quàm diversissimi. Apostoli sunt, sunt de Societate Iesu; at illi quos modò nominabam, nihil quàm servi illius erant abjectissimi, indigni qui corrigiam solverent calceamentorũ eius. Tandẽ verò Pater ille Guignardus, qui theses istas calamo ferreo imbuto Regum nostrorum sanguine perscripserat, defletur ab illis p. 266. Defensionis ipsorum, tanquam si jacturam fuissent passi gravissimam. Quid magis caninâ rabie, magis furiosum in ista latronum parricidarumq; Apologia?*

Hîc autem subit animum quærere, si non probarent Iesuitæ istam Apologiam, eámne Duaci palàm vendi, ut fit, permitterent? paterenturne ibi hanc narrationem postulare? Etsi non sum auctor cuiquam, ut occidat Regem Hispaniæ. Mori malim, quàm auctor esse. Contrà enim assero, quisquis intentat in vitam ullius Regis, eum procul dubio damnatum esse: Nam sic intentatur in DEUM, *à quo institutus est.*

Sanè Iesuitæ non possunt impedimento esse, quin illa Apologia Duaci vendatur palàm & circumferatur in diversoria, ut vendantur Gallis. Miseri scilicet Religiosi illi nihil auctoritatis obtinent in ijs oppidis, quæ domui Austriacæ parent, nullo pretio sunt. Mirum est quod dicam, sed tamen verissimum. Noverunt omnes quàm sit homini Gallo difficile ut ingrediatur in arcem Mediolani: Sabaudi speciem oportet induat, & maximo periculo si compertus fuerit, compareant Iesuitæ omnes, qui adhuc in Aquitania & lingua Occitana supersunt, eò ingressuri; & unus Pater Iesuita, Mediolani agens, dicat se eos pro Iesuitis agnoscere; sine mora sternetur pons, magnæ aperientur portæ. Adeò baphium Iesuiticum omnes colores exsuperat. Enimverò qui nam sunt homines in orbe terrarum, qui melius sint de Castelanis meriti, quàm qui Societatis istius? quid ad exaltationem & amplificationem imperij illorum tantum operæ contulit? Nam huic Lusitaniam debent, ut narrat ipsorum historia. Sed unde, obsecro, tantum Iesuitarum in Hispanum studiũ? duas animadverto causas. Prior est ab ortu ipsorum Hispanico, quo tanquam de manu in manum accepto, in hoc ardente spiritu, aluntur, augescunt, educantur. Posterior est, quòd propositionem hanc ipsi persuadent sibi, non posse Ottomanicum imperium everti nisi ab eo, qui Monarcha sit totius orbis Christiani: & postquam huc illuc oculos in omnes partes circumduxerunt, nihil à se videri putant adeò potens, adeò opulentum, adeò magnis ditionibus imperans, quàm domum Austriacam, quæ tenet imperium, partem Germaniarum & Belgij, amplius dimidium Italiæ, Hispanias omnes, & ab ortu & occasu Indias: ut taceã id illis persuasum esse, solũ Hispaniæ Regem sufficere, qui totam Christianitatem efficiat Catholicam.

Vnio Portu. Galliæ ex.usi Genuæ f. 1976. & 2140.

Nemo

Nemo autem est in orbe terrarum, qui meliùs noverit quàm Majest. tua, quousque ferantur consilia domus Austriacæ, & quàm parùm id sibi spõdeat, quòd Iesuitæ exoptant. Tres fratres aut affines te circumstant; à Bajona Caletum usque Geryon est: sed modo consilium arcanum ipsorum, & quicunque suis mussitationibus conciliant eis gratiam apud tuos subditos, ex regno tuo exeant, non est quòd labores: Geryon fuit Rex Hispaniæ, sed Gallum Herculem nactus est. Scit Majestas tua fabulam illam equi Trojani, non alia de causa fuisse inventam, quàm ut doceamur, quinquaginta hostes ignotos unâ nocte in Republica effecturos ea, quæ aperti hostes quinquagies mille non possint toto decennio: Indicavit etiam aliquos ferè existere, qui istos latentes inimicos retegant, sed eis fidem multos habere nolle. Hæc profectò nobis adhuc contigerunt: nihil enim de Iesuitis ac consilijs eorum dictum est, quod non evenerit: nihil de Iesuitis dictum, quod nisi post ictum obtinuit fidem.

De equo Trojano fabula explicatur.

Vt autem in gratiam redeant, duo exponunt nobis, se magno numero esse, & se officia magna Principibus quibusdam præstitisse. Prius illud, multitudinem adduci, non video cui sit bono, nisi fortè, ut nobis incutiant metum. Equidem valdè ab eis metuo, dum in regno sunt: foris verò non sunt venturi ad Bajonam obsidendam, modò ne Burdegalæ sint à quibus separemur. Persuadere student fortasse nobis, suam illam magnam propagationem benedictionis Dei argumentum esse. Hæc conclusio & periculosissima est & pessima: non enim post multos adhuc annos Arsacidas vel parricidas consortes suos numero æquaturi sunt: ut de Arrianis, Albigensibus, Iudæis & Mahumetanis taceam. Hoc argumentum Lutherani frequentarunt, Iesuitæ frequentaverunt: nunc verò abuti eo in suam rem volunt; non benè conveniunt ista.

Quod de suis officijs prædicant, quæ Principibus nonnullis præstiterunt, nunquam dubitavimus, quia homines sunt capaces, atq; ad illa idonei. Sed in mundo quid periculosius magno ingenio studente malefacere? Quorsum tot jactationes illius ἱκανότητος & sufficientiæ suæ, nemo dixit eos stolidos & barbaros esse. Officia quidem illa, opinor, præstituri sunt: sed ijs qui virgulâ divinâ quadam nec Papam inimicum unquam habuerint, nec causam cum domo Austriaca ullam disceptandam: quisquis vel de obolo cum illa litigat, si fidat istis hominibus, deijcietur tandem aliquando, sive citò sive tardè: hoc illi persuasum esto.

Si placebit Majestati tuæ curare, ut prælegantur orationes, quas nobiles Poloni quidam in Comitijs habuerũt, videbit seditionum civilium q; bellorum Iliadem, quæ inter Christianos vastarum regionũ illarum, quæ à Septentrione ad Ortũ pertinent, Iesuitæ soli excitarunt: qui pluriũ illic præliorũ fuerunt auctores, quã per quingentos integros annos fuerint olim commissa. Non est huius rei ignara Majest. tua, si volet meminisse. Quanquam non habemus opus ullis exteris historijs; qui alijs suppeditamus ipsi exemplorum satis est. O si querelæ nostræ, & justæ metus causæ minus haberent veritatis.

Sed annon eas potiùs duplicaturi sumus, si attenderimus regulas, & bullas ipsorum cavere, ut juret se obsequuturos suo generali per omnia & in omnib. ut Christo præsenti? Rogo aũt si Deus ipse aliquid nobis mãdaret suo ipsius ore, nónne faciendũ esset? licet cũ Abrahamo de occidẽdo filio Isaaco ageretur? Quis ergo nõ videat, si quis miser educatus in disciplina propositionũ istarũ de excõmunicatione Regum, includatur in illo Meditationũ conclavi, & alter Varades mandatũ à Generali adferat; quum Princeps, cuius agitur cædes, versatur in proximo: quis, inquã, non videat miserũ illum, qui credit se damnatũ fore animamq; suam perditam, nisi obsequatur Generali suo, rem momento aggressurum esse?

Summa constit. pag. 507.

Esto autem; decem, viginti, triginta renuant: unus tamen inveniatur necesse est, qui nos lachrymis & ærumnis cumulet. Equidem non possum, ô Rex, cum animo meo comminisci, quomodo ij qui importunius causam hanc agere apud tuam Majest. volent, eò delabãtur, ut sibi non ponant id ante oculos, quod jamq; viderunt; nec reputent se suosq; posteros in tota Gallia probro æterno fore, si infortunium alterum accideret. Eos itaque rogatos volo, cogitent diligenter ac recordentur, nihil faciliùs abscondi quàm sceleratũ consiliũ, nec posse

quenquam penetrare in animum atq; cogitata hominum, nisi Deum solum. Cur ergo tam periculosam aleam ineundam putant?

Quod si qui obfirmatiores in sua sententia futuri sunt (etsi non putem) cogita, si placet, ô Rex, non esse illos cultrum Iesuiticum expertos ore; non irruisse in eos Barreriam; posse vades eorum esse innumerabiles subditos, sicubi Iesuitis opus habuerint: fortè adhuc nonnullos esse, qui statuant æquo diutius Galliam bellis civilibus vacaturam esse, nisi hæ turbæ, hæ faces revertantur. Quisquis attendit ad consilia sua: quisque suis consulit negotijs. Tuæ Majestatis est, ô Rex, ut imperium hoc tuum posterorumque tuorum confirmes adversus omnia turbinum, procellarum, fulminumq; genera.

At Papa, inquiunt, postulat, cupit, vult: an hoc illi tam benè multis nominibus meritò recusaturus es? Respondeo, multis modis. Primùm namque sanctissimus Pater eos probaturus est, qui persuadere cupiunt Majest. tuæ rem damnosissimam; idque hac specie, quòd interpellaverit Majestatem tuam, qui de ea optimè sit meritus. Hic enim audi quid dicat vetus author: Nihil beneficijs periculosius, si nos servitute obligent, ut faciamus id, quod perniciosum nobis iudicabimus. *Et alter elegantius:* Si hominis benè meriti postulatione rem fecero, quæ mihi valdè sit damnosa, non solùm pereritgratia, sed etiam iusta mihi superest occasio querimoniæ. *Rex profectò Galliæ in conditionem miseram delapsus est, si aliâ viâ meritum non potest agnoscere, atque compensare, quàm turbando regnum suum incendio. Secundò, nego planè hoc desiderari à Sanctitate ipsius: magis diligit Galliam. Novit se de hac vita discessurum esse: hanc verò Societatem perpetuam iri subrogatione. Hæc cùm nos invadet, non poterit ille ampliùs succurrere. Ajebat quidam Philosophus:* Vt noris si quis quid velit, oportet idē posse nolle. *Quis autem hoc nescit, non posse Papam Iesuitis recusare, quin subscribat omnibus literis, quas illi poposcerint? Quid D. Cardinales dicturi essent, studentes Regi Hispaniæ, quorum parti annuam pensitationem pendit? nónne acerbè & supra modum quererentur, deseri in suis difficultatibus homines, qui tot labores ad sanctæ Sedis amplificationem sufferunt? Cogitur ergo sanctitas illius optatis eorum subscribere: voluntas autem coacta, ne voluntas quidem dicenda est. Progrediar longiùs. Si Papa cuperet Valentiam ad Comitatum Avenionensem adijci, an propterea fieret? certè nequaquam. Quòd ad summam rei spectat regnumque universum, id nonne pluris est, quàm Valentiæ decem? Quartò, hoc quidem ego didiceram, Arrestis Parlamenti irritas fieri bullas, quæ veniunt contra libertates & theses Ecclesiæ Gallicanæ, aut contra Edicta statutaque nostrorum Regum, aut contra Arresta Parlamentorum eius, id verò nunquam didiceram voluntate Papæ in Gallia posse Arresta subrui. Quid ergo hîc opus facto? Rem factu facilem. Oportet sanctitatem eius de rationibus præcipuis informari, cur omninò sit necesse mandari exsequutioni Arresta Parlamenti. Inter eas autem hæc observatione digna, quæ nondum adductæ sunt: in alijs quidem cœtibus & communitatibus quibusdam homines compertos esse, qui se furenter gesserint contra officium Regi debitum, nec Iesuitis in re ulla cesserint. Paria fecerunt illis: si quis altâ contendit voce, alter pulmonem rupit clamoribus. Hoc illi accuratè annotant hodierno die, & tamquam oratores magni personant mirificè: exstant in scriptis eorum supplicibusque libellis de hac re narrationes integræ, quarum summa huc redit: Si multum mali attulimus, alij Religiosi eadem fermè vestigia sequuti sunt. Sed non dicunt quod est rei caput; ab hoc cavent, hoc prætereunt silentio. Quid autem? Quòd in alijs cœtibus, si qui animi perturbatione partibus Hispani studuerunt, alij tamen non deerant eiusdem ordinis, qui ex dignitate servirent, Turonibus, Cadomi, Redonibus, Andibus, Catalauni, & in alijs civitatibus paucis insignibus, quæ in obsequio nostri Regis defuncti perstiterunt. Hi boni viri, verè Christiani, verè Catholici, ac religiosi refellebant, destruebantque in suis cathedris veritatis ac non mendacij, consolationis, ac non scandali, perversam defectionis doctrinam, quam Iesuitæ & discipuli ipsorum in civitatibus rebellibus indesinenter prædicabant.*

Apud Iesuitas verò omnes, mirum, permirum, ne unum quidem inventum esse, qui uno paucius? iterũ dico, ne unũ quidem inventũ esse, qui inde ab anno 89. ad annum usq. 94. vocẽ unicam protulerit, quâ patriæ suæ, Principi suo cõmodaret: summis fuerunt in laudib. alienigenæ, & in levando metu dominationis illius. Quæ cùm ita sint, quid ampliùs adduci potest? Quis neget conspirationem generalem, maximam, horrendam, furiosamq. exstitisse? Nunc verò quum malè cecidit, miseros esse nos & plenos stuporis arbitrantur, si adhuc sperant, se apud nos servatum iri, ut aliâ occasione, meliùs provisis rebus, non omneis cum regno pessumdent.

Ac duo quidem, ô Rex, adducuntur, ut tibi omnis recordatio istius rei & sensus eximatur: unum est, homines istos valdè mutatos esse; non eos jam esse, quos ante videris, qui te modis tam multis infestaverint: alterum quod ostenditur est, etiamsi illis animus esset nocendi Majest. tuæ, non tamen posse.

De priore, ostendatur in oculis tuis Decretũ magnum ab ipsis factum: Ne se deinceps negotijs statûs, sive regnorum rerumq publ. immisceant. *Age, diem Decreti illius facti videamus. Dicunt factum esse año 93. Quid ergo? jámne oblitus es, ô Rex, istos homines bis ab eo tempore cædem tuam procurâsse? Quænam hæc Decreti exequutio est? An ignoramus generalem exceptionem in statutis suis omnibus (nisi si quid est pro religionis bono) exceptionem ad omnia, quæ velit aliquis, prorogandam? Veruntamẽ si placet cognoscere, quã certò constituerint, ne se porrò negotijs ad statum pertinentib. immisceant, & quanti statum faciant Reip. legendæ solùm sunt nobis defensiones ipsorum, quas veritatis defensæ nomine ediderunt pag. 229. ubi utuntur his verbis:* Sed status iste quænam creaturæ est? videamus in os illum, ne Iesuitæ negotia illius ineant, neque indignationem eorum experiantur, qui propugnant ipsum, & sunt æmuli ipsius. *Item pag. 231.* Expendant itaq boni isti Catholici, quid dicant, cùm eos accusant, quòd se negotijs æquo pluribus occupent: & ipsi viderint, ne perdant statum, dum tam parvam suæ fidei rationem habent: & ne terrenam requiem procurando, tũ eam non recuperent, tum illam, quæ in cœlis est, amittant. *Potéstne superbius & arrogantius demonstrari hanc ipsius voluntatem esse, ut pergant diligentius quàm fecerint unquam perdere & subvertere statũ, quem se novisse negant? atq. hoc quidẽ cum ratione dicunt: nunquã animo illorum alia insedit cogitatio,* quàm ut res omnes publicas subvertant, Magistratuum contemptum, motum subditorum excitent: *prout se conjuratos eorum hostes declarant esse, qui sunt amantes pacis. Et illud plurimum observatu dignum, quòd in eadem p.* 229. ut odium populi concilient ijs, qui tuum statum, ô Rex, tuam coronam, tuum sceptrum colunt, *novam vocem Gallicam fabrefecerunt, ut* Estatiens, Statuales *appellaret. Durantibus procellis ipsorum, nos* Politicos *appellabant: hac voce jam non audent uti, exolevit; cuderunt alteram; hæ perpetuæ illorum artes.*

Notate Iesuitæ.

Vides igitur, ô Rex, quàm bellè Iesuitæ suum illud Decretum exequantur: atq. hoc tamẽ utuntur propugnaculo, ut labefactent omnia, quæ Majestati tuæ exponuntur. Sed quis unquam fando audivit, eiusmodi promißionibus, eiusmodi decretis haberi fidem? Tantidem facio, quàm si Piratæ mercatoribus ostenderent, se in consessu generali statuisse, ne ampliùs exerceant piraticam, nec prædentur ampliùs, se liberam eis copiam facere secum navigandi. Hoc pueris facilè persuaserint. Et quis tam imperitus administrationis mundi, qui nesciat, Iesuitas nunc ad omnia tam admovere manum, & ampliùs, quàm unquam fecerint? Quid longè abeamus? Proximi vicini nostri sub tyrannide ipsorum gemunt, & id unum cogitant, quâ viâ sese ab illis expediant. Sed ut ad institutum sermonem redeam, si Iesuitæ ad nos revertissent, quis eorum observator esset, sive autigrapheus? quis de omnibus nuncijs faucibusq. subeuntibus in domos & per domos ipsorum cognosceret? de arcanis consilijs quæ haberentur? de ijs quæ adferrentur judicijs? Quis non illos momento videat in eandem libertatem, qua anno octogesimo octavo usi sunt, venturos esse? Ampliùs adhuc dico; etiamsi artes illorum contra dignitatem tuam, ô Rex, compertæ essent, quis putas, deinceps eas indicaturus esset Magistratui? quis sibi non metueret ab anni 89. redin-

tegratione, ne quando iterum superbam ipsorum tyrannidem subeat, præsertim si ex tam solenni exilio reversos viderit. Cernentes itaque patroni illorum, ægrius tibi, ô Rex, persuaderi posse, nunquam Iesuitæ voluntatem pravam defore; ad caput alterum transiliunt, non eis adfore potestatem malefaciendi tibi. Atque ut ad hanc fidem meliùs adducant Majestatem tuã in libellis supplicibus suis exultat Iesuitarum oratio, victorias tuas efferentium, & sermones quosque Panegyricos in vernaculum nostrum sermonem convertentium. Homines à natura amant audire, quum narratur ipsorum felicitas, ô Rex, amplitudo, firmitas status & dignitatis suæ posterûmque suorum laudibus ipsorum conjuncta. Gaudeo equidem, cum video homines æquè tui amantes ac vitæ suæ, ex animo studiosos tui, in cœlum usq; arma tua, triumphos tuos provehere. Hoc meretur virtus, hoc pabulum, hoc elementum ipsius, hæc pulcherrima ipsius compensatio. Sed caveamus, ô Rex, obsecro, caveamus ab inimicorum nostrorum laudibus. Annotaverunt veteres, magos argutissimos laudando fascinâsse. Caveamus, ô Rex, ab istis Sirenibus, quæ adeò suaviter auribus adblandiuntur, ut soporent nautas, & gravatos somno lacerent. Quum tam speciosa verba audis, ô Rex, in ore ipsorum, annon recordaris, os tuum ab uno de seminario isto vulneratum? cùm tot flores audis eloquentiæ, nonne tibi in mentem venit, Gymnasiarcham eorum Barreriæ animum accendisse hoc flumine eloquentiæ? Non malè observaverunt illi, ô Rex, in suo libello supplice, non dico clementiam (quæ semper est laudabilis judicio conjuncta, alioqui virtus esse desinit.) sed bonitatẽ stolidam Iulij Cæsaris ab illo Principe Romanæ eloquentiæ evectam esse, & quinquaginta duobus prælijs, quæ ille gesserat, antepositam: Sed non perducunt ad finẽ historiã: nempe, sic eũ obstupefecisse sui sermonis elegantiâ, ut suos capitaleis hostes revocaverit, lateribusq; suis adesse curaverit; qui paulò post eũ stilis confecerunt, quẽ neq; Mars, neq; Bellona, neq; multa centena armatorũ millia potuerant offendere. Patere fucum sic tibi fieri, non magis tibi parcituri sunt. Ac tum æquè triumphum canent, ut Orator ille, qui postclamabat: Pauci manu percusserunt Cæsarem, sed omnes animo occiderunt. Scio te responsurum, maximum illum Imperatorem fuisse usurpatorem: at ego vicissim respondeo, unicam membranam Romanam ex Iesuitarum doctrina posse efficere, ut tyrannus habearis; quam doctrinam profitentur, & jactant hoc adhuc tempore; neq; deinceps negaturi sunt, nisi Generalis ipsorum subjectus Hispano, ut alij quatuor omnes exstiterunt, prius dispensatione indulserit, ad cautelam, dissimulandi doctrinam suam, ut pedem reponant in Galliam. Sed hoc verbum ægrè pronunciaturi sunt; Non posse Papam excommunicare & fulmine ferire pro auctoritate Reges, & subditos religione iurisiurandi & datæ fidei exsolvere. Quomodo scripta ipsorum omnia conciliaturus esset? Hæ mutationes nova in ipsos crimina, novæ probationes essent. Ad institutum redeamus.

Hoc ergo tibi dicitur, ô Rex; quàm optimè constabilitus es, admodum metueris, valdè es terrori, tremunt omnia sub pedibus tuis, quid Iesuitæ possent in te efficere? Speciosa verba, & eò speciosiora, quòd maxima ex parte vera: quo benè nobis est, & illis malè. Sed inprimis te oportet, ô Rex, istud advertere, eos, qui tantopere magnificant potestatem tuam, se adhuc in duabus provincijs regni tui, contra auctoritatem tuam, contra edictum tuum, contra Arresta tua tutatos esse. Non sum nescius, eos ex pauculis annis speciem aliquam dilationis exorâsse: at eam non semper habuerunt. Præterea memineris, si placet, ô Rex, in mense Majo anni 84. fuisse optimè constitutum defunctum Regem in hæreditate fratrum, patris, avi; & tamen post annos quatuor eum à Iesuitis Luparâ extrusum esse. A Iesuitis dico: nam alij brachia fuerunt, & pedes solùm: hi fuerunt illud ipsum corpus, quod regebat scapham. Hæ quis meliùs noverit, quàm Majestas tua?

Vt tamen liberè dicam, ô Rex, quod sentio, nec amplificatis justis metûs causis, nec imminutis (hoc posterius foret longè periculosius: Optimum pharmacum in causis status & Reipubl. est diffidentia: sæpè usa est Majestas tua & bene fuit) ut igitur dicam tibi, quod sentio, non arbitror dum superstes futurus es, (faxit Deus, ut sis superstes quinquaginta

adhuc annos & amplius) Iesuitas apertè scenam suam acturos esse. Veruntamen pro certo habeo, in hac re mihi assensuram Majestatem tuam, neque in tua esse, neque in tuorum Parlamentorum manu, impedire, quin leniter & sensim animus subditorum tuorum infundant opinionem suam de causa excommunicationis, viribusq; illius, in locis omnibus, ubi futuri sunt.

Ecce igitur malum, non parvum, non mediocre, sed magnum, maximum; & quod gravius malum potest existere, quàm si tibi fortè antè quadriennium eripiantur amplius decies centena subditorum millia? ô lucem periculosissimam! hoc, inquam, malum est, quod te superstite, te Rege accidet, ut ut diligentiam summam, providentiam maximam hic adhibueris, non poteris impedire. Memento dictum.

Quòd regulæ, restrictiones, & modificationes tibi proponuntur, falleris. Et quæ possunt hæ regulæ elegantes esse? Videamus, agedum, easq; in consilium mittamus. Quid, an Iesuitæ neminem deinceps alloquuturi sunt? nemine usuri? quis ergo usus illorũ futurus est? nónne juventutẽ informaturi sunt? Hic verò solus eorũ prætextus est, qui patrocinatur illis; etsi revera literas supra quã ex parte dimidia exstinxerunt, quas magnus Rex Frãciscus Musarũ pater in Galliam revocaverat (cessante aũt causâ in regno universo, cessabit malum) Ergo juventutẽ sub ferula sua habituri sunt: & qua via hîc nos putamus impedire posse, ne eam imbuant illis periculosis omnibus documentis, quæ ante diximus.

Sed fingamus eis non esse Collegia: omneis certè veteres ipsorum fratres, sentinam urbium non impedies, quin revisant ipsos. Et novit Deus, quàm admirabilia effecta novitas in Gallia assequatur! Deus novit, quæ tubæ, qui præcursores, qui jã adventârint! Deus novit, quàm fortiter cantaturi triumphos, & signa reposituri sint! Certè non mandabis occludi eorum januas, ne quis invisat: an potest ulla hora prætextus pietatis homines istos deficere? Tum quàm importunè instabunt (reputet Majest. tua) qui in regno & extra regnũ patrocinantur ipsis, ut hæ omnes regulæ, omnes restrictiones amoveantur, quas proponunt in hoc tẽpore, ut janua eis aperta sit? Illi ipsi, qui nunc proponunt eas, primi omnium acturi sunt, ut expungantur, & ubique restituatur Iesuitis locus. Hoc ipsum est, quod illis in aurem insusurrant: Hoc tantùm accipite, in hoc tantùm este, minuamus Arrestum istud, cætera vobis ne sunto curæ. *Quot intervẽtores illis præsentib. futuri sunt, quib. absentibus sunt tam multi? Tum verò Majest. tua non est amplius magnum illum clypeum habitura, Arrestũ Parlamẽti sui, quod esse oportet inviolabile. An ulla in mundo potest tibi justior suppetere excusatio contra ista omnia importunè dicta? Hic Clypeus ubi effractus fuerit, quid tum poterit afferri, ut impediatur, ne pedem ubiq; ponant, sicut ãno 88. nisi istud, esse periculorum artifices? Deum immortalem! quid est, cur istud non dicas hoc ipso tempore? Est adhuc tibi eorum memoria recens, quæ noverunt facere: si oblitus es, per fenestram respice: vix in ullo regni tui loco futurus es, quin ex eo videas innumera domuum rudera, quas corruperunt igne; orphanos infinitos; quos ad paupertatem redegerunt. Et hoc tibi non afficit animum? Afficit, scio; nam tibi melior est animus. At intercessores ipsorum te jugulo tenent: an tibi lacerti desunt?*

Centesimam fortè mali partem, ô Rex, habes, quod illi te vivo & vidente allaturi sunt. Si chartam hanc meam in aliquem conclavis tui angulum conjeceris, posteà verò imprudens aliquando casu in eam incideris, me vera dixisse judicabis.

Sed esto, demus, eos nec mutire, nec spirare ausuros, dum videbunt aspectum tuum: nónne prudentia magnorum Principum tenetur ulterius penetrare & prospicere propter vitam suam; præcipuè si adsunt liberi? Dum corpora nostra benè habent, ô Rex, non sentimus plurima incommoda, quæ invadente morbo solent existere: Ita, cum valetudo magnorum regnorum accidentibus perturbatur, quæ Deo placet immittere, excitantur non pauci humores pravi, quorum stante felicitate nullus sensus exstiterat. Hæc sunt tempora, hæ occasiones, quas Iesuitæ observant statarij, nec unquam sinunt effugere. Si primo impetu locum non obtinent, altero vires ingeminant, itemque tertio. Vincunt in omnibus pervicaces.

Non semper idem vigor inest, idem ad resistendum animus. Quis morbus recidivo gra-

vior? cuius minor est commiseratio, si quâ nostrâ culpâ factum est: præsertim ubi causa mali benè animadversa est, & nobis curæ non fuit, ut benè ab eo caveremus. Faxit Deus, ut sim falsus vates: sed prospicio animo tãdem hoc regnum operâ Iesuitarum in cineres abiturum. Id semel vidimus per illos conflagrâsse tam horribili incendio, ut inde ab Asia ipsa videretur: inventus est Rex magnus, plenus virium, plenus experientiæ, non capiens somnum, nisi quum vellet, ferreus ad labores, ad pugnas chalybeus, qui hoc impetu extinxit malum. At non semper magnos illos Principes, & florente ætate largitur Deus. Ecquis nõ videt, quum huius regni prima nox incubuerit, hoc incendiũ malè extinctum gravius quàm ante unquã redarsurum, & liberos nostros perditurum? vos deploro, ô miseri mei liberi: nam mihi quidem hunc metum adimit ætas caduca & canities mea.

Animadverto aliquem tibi, ô Rex, in aurem dicturũ: Rectè quidem tecum agitur scripto & speciem magnam habent quæ exponuntur tibi: sed capere animo non possum, quomodo Iesuitæ officia tibi non multa essent delaturi, si ita esset doctrina illorum, ut modò audivimus. Fortassè etiam, ô Rex, qui hoc tibi dicit, idem credit, agitque bonâ fide: quemadmodum plerique eorum, qui causam illam agunt apud te, sunt ignari veritatis, quam modò coram te protuli. Quam illi si tenerent, non minore studio rogarent, ut Arrestorum tuorum executionem mandes, quàm importuni sunt hodierno die ut infringas ea. Iam ergo rei declarationem ex veritate affero. Quum tibi Iesuitæ, ô Rex, magnos illos supplices libellos exhibuerunt, adeò phaleratos, adeò splendidos, adeò mellitos, conveniebat tum optimè tibi cum Patre sanctissimo: quæ ratio igitur fuisset impedimento illis, ne tibi sponderent officia sua? quid aliud fuissent dicturi? an gloriaturi adhuc fuissent se tibi hostes conjuratos & capitales esse? Hæccine Lutetiam via?

Sed an observâsti, ô Rex, quamvis libelli isti supplices circumfluant longitudine supra modum, tamen eos non protulisse, neq; attigisse hoc caput quæstionis, hunc nodum controversiæ, hunc doctrinæ scopulum periculosissimum? videlicet, Nónne credant, doceántque, posse Papam excommunicare Reges, & manum injicere coronis ipsorum? quæ certa basis & fundamentum est cædium omnium, quæ perpetratæ in Europa aut intentatæ sunt, & fons calamitatum omnium, quas perpessi sumus, ex quo scelestissima hæc doctrina tam audacter fuit seminata. Huc, boni Oratores, huc vos venire oportet; non autem narrationes pertexere de obsequio, quod à natura subditi suo Regi debent. Rem magnam scilicet: quid? nónne semper instructi estis exceptione vestrâ? quâ tandem? nimirum ista: Modò ne Reges sint excommunicati à Papa, qui potest omnes subditos à religione iurisiurandi & datæ fidei absolvere. Hoc demum est rei caput. Præcisè nobis respondete, & nihil circuitione utimini: Vtrum verum est, vobis hanc exceptionem præstò esse ad manum, an verò esse calumniam? Sed quid ego consumo tempus in roganda super hac re ipsorum sententia? En libros illorum, plenos istius argumenti: hoc unum clamant, hoc unum intonant. Ex quo alio fonte profluxit malum, quod tulimus? sumúsne expertes sensus? Quis ergo fecit, ut excõmunicatio contra defunctum Regẽ anno millesimo quingentesimo octogesimo nono in Gallia obtineret? quæ profectò absq; Iesuitis fuisset, non valuisset ampliùs quàm illa anni 1591. Turonibus, ubi non erant nigræ animæ Iesuitæ, & ab extraneis redẽptæ. Nónne videmus, tantum abesse, ut doctrinã istam negaverint, ut contra gloriati de ea sint, etiam post exilium suum, ut principio demonstravi? An verò tã imperitos eos putamus esse, ut supplicibus suis libellis in has casses ruãt? Profectò non benè versavissent suam Rhethoricam, quæ silentio præterire eas objectiones jubet, ad quas nõ datur responsio. Ad has Lector accuratè non sẽper attẽdit, traduntur oblivioni: modò respõdeatur ad id, quod propè abesse videtur, sufficit. An unquã meliùs sua ars oratori cessit, quã Iesuitis ista? Quis certiorẽ fecit Majest. tuã, eos silẽtio præterire magnũ hoc quæstionis caput? An quisquã exposuit tibi, Iesuitas parcos in dicẽdo esse? Gallicè non loqui? nunc assentari, quando benè cum Papa agitur? At illi cavent sibi diligentissimè ab eo dicendo, quod dicturi essent, si Deus nos usq; adeò affligeret, sanctissimo hoc Patre recepto adse,

ad se, Roma aliquem nobis daret Bonifaciū VIII. Benedictum III. Iuliū II. qui excommunicationem ad nos transmitteret alijs consimilem, quarum fulmina vibraverunt contra reges nostros Christianissimos, summè Catholicos, & primos orbis Christiani Reges, ex libris illorum, ex omnibus actionib. & ex tot prædicationibus illorum, ô Rex, agnovimus, si fides ipsis haberetur, illos tali occasione datâ, te aut successorem tuū effecturos Regē à subditis, dominū ab hæreditate nudum, privatū hominem, particularem, maledictum, execrabilem, miserum, errabundum; deniq. eiusmodi, qualem te & defunctum Regem speraverat effectum iri, & reipsa fuisset effecturi; si omnes Catholici Galliæ fuissent boni Iesuitæ: quemadmodum planè consilia dantur ad hoc efficiendum, istorum hominum revocatione: ut doceant, & certam hanc fidem mentibus infigant iuventutis, & Te & totam posteritatem tuam in perpetuum unicâ Bullâ ex throno S. Ludovici exturbari posse.

Sed quid rationibus opus est, cùm exempla suppetant, quæ Te attingunt proximè? Adeptus es, ô Rex, notitiam historiarum multarum: audivi Te historias narrantem, quas ignorabant multi, qui polyhistores sibi videbantur. Quòd si nunquam fortè nisi unicam didicisses, ea hæc futura esset: narrabo tamen paucis, quia necesse est eam Tibi è memoria excidisse. Anno millesimo quingentesimo duodecimo agebatur annus vigesimus nonus, quum Catharina Regina frueretur Navarræ regno, quod ipsi obtigerat excessu Francisci Phœbi fratris, ex successione quàm plurimorum antecessorum Regum. Anni octodecim elapsi erant, ex quo cùm Ioanne Albretano marito suo coronata fuerat Pompelone: Deus illis filium unum dederat cum filiabus tribus: regnum eorum opibus & potentia adeò floruerat, ut semper Castellanos & Arragonios feliciter cederet. Iustâ pace cum illis utebatur, summoq. & antiquo fœdere cū regno Galliæ, Regi nostro Ludovico 12. magno Regi, magno Duci quàm dilectissimi: deniquè, non videbatur fore, ut ipsa tota Europa de aggrediendis illis vel cogitare præsumeret. Papa tamen percitus Gallorum odio, in hos Reges vibravit excommunicationem suam, subditos eorum à religione iurisiurandi, & datæ fidei liberavit, regnumque eorum exposuit prædæ, primo cuivis occupaturo: qui stilus est ordinarius. Eadem Bullâ in Regem quoque nostrum vibratur fulmen, ut iam ante factum. Quid autem accidit? à Gallis ne unus quidem nutavit unquam: contrà verò (atque hîc mirari possis, ô Rex, indolem bonam nostram & naturale studium erga Reges, antequam gustavissemus doctrinam illam Iesuiticam: quæ res evidentiùs commonstrabit, plagam regno tuo per illos impositam) contrà, inquam, maiores omnes nostri, nemine excepto, geminas vireis animi contulerunt, ut servirent Regi, frendente Iulio, qui odio in ipsum ardebat; & amorem suum in Principem suum adeò amplificaverunt, ut vix crederent incolumem nisi viderent, Patrem suum, Servatorem suum, Regem optimum appellarent: Deniquè permansit illi ex eo tempore inditum nomen Patris populi, & in æternum permansurum est.

Ex contrario autem quid Navarreno Regi accidit? Rex & Regina Tutelam ordines convocârunt: placuit, eis servitium præstari vel ad mortem usque, non obstante Papæ excommunicatorio fulmine. Ecce autem repentè seditiosi homines exstiterunt, turbatores, atque obærati, rerum novarum studiosi, qui nunquam parcè velum religionis obducunt rebus suis, qui soli hominum (si fides habebitur) sunt planè Catholici: isti in populo cœperunt disseminare illam ipsam doctrinam, quam ante exposui, quamq. postea Iesuitarum operâ satam in Gallia vidimus. Quid itaque factum est in Navarreno regno? Seditiosi isti alios omnes effecerunt veternosos, destitutos manibus pedibusq.; hos religione, illos seditiosorum interminantium metu: adeò ut abavus & abavia tua, ô Rex, in medio subditorum suorum sine subditis comperti sint, & sine milite per medias acies. Nunquam denique defectio proditioque exstitit adeò fœda, & pudenda, & miserabilis; qua illi coacti sunt trahentes quaternos liberos, ex quorum uno genus ducis, ô Rex, fugâ se in Galliam proripere, efficiente membranâ unâ Rom. spatio unius horulæ, quod tota Arragonia & Castella tota mille annis non fuisset effectura. Cùm regnum amittitur, post trium aut quatuor præliorum insignium iacturam, quæ res innumeris alijs accidit, id saltem aliquid consola-

tionis habet: sed ubi Rex se regno expulsum videt, nemine subditorum contra stringente gladium, religionis prætextu; hoc verò indignationes omnes, omnes desolationes, & omnes calamitates superat, quæ apud homines excogitari possunt.

Sequente anno Rex noster justo dolore percitus, quòd Regem Reginamq; suâ occasione videret exules regno, collectis copijs transmittit Pyrenæos saltus, & rectâ Pompelonē petijt: quàm adeò graviter pressit, ut ab Insula Villerijs & Cannæo signa muris imponerentur oppidi; sed ita fortiter est propugnata, ut re infectâ oportuerit discedere. Post años 8. rogatu Henrici Albretani Navarræ Regis, alterum exercitum submisit Rex Franciscus, qui Pōpelonē recepit; sed mox iterū amissa est. In hoc bello Ignatius Loyola virū se præstitit, & unus ex ducib. signorū Hispanicorū fuit: sed rem ita gessit pretio unius pedis, & altero pede infirmior est factus ex vulnere. Hic Dux, auctor, & Pater Iesuitarū est. Nunc vide, Rex, añon discipuli vestigia magistri sui secuti sunt? nónne ardens suum studium erga Castellanum imperium, & extremum odium contra Galliam scitè aluerunt?

Admodum fundator eorum juvit, ut Navarreni perstarent sub Castellano jugo, discipuli verò aleæ unius prælij exposuerunt Galliarum libertatem. Vnius dico nam unum prælium non poteramus perdere, quin te perderemus, ô Rex, qui nunquam aliud perfugium habere quàm ad signa florum lilij voluisti: te autem perdito, ecquis non videt mansuram fuisse Galliā, sicut & Navarram servā, captivamque sub Castellano jugo ad remos & vincula? Quid amplius? auctor istorum fuit unus ex Ducibus præsidij Hispanici Pompelone: discipuli verò, Lutetiæ per triennium præsidium Castellanum locaverunt, atque defenderunt. Veruntamen hæc omnia nihil sunt ad illud, quod jam sum dicturus. Loyolæ istius discipuli acri judicio prævidentes, Regis illius Reginæque tam miserè exturbatorum ex hæreditate nepotē Castellanis olim terrori fore, fecerunt quicquid in mentem conjuratissimorū, ac summè capitalium hostium venire potest, ut hanc sobolem perderent: quumq; eam invito furore suo in thronum S. Ludovici evectam animadverterent, & metum & conatus suos contra ipsum regnumq; ipsius ingeminaverunt, idem venenum in populum illius copiosè effundentes, quod olim regnum Navarræ perdiderat, & quod nūquam in Galliam, nisi per istos subtiles & audaces pharmaceutas poterat importari. Nihil horum fugere hæredem illum Catharinæ Reginæ potuit; & tamē nescio quæ influentia, nescio quod infortunium æquè Gallis ac Navarrenis fatale atq; inevitabile mox persuaserit, ut eosdem Loyolæ discipulos retineat in regno, ex quo solenniter jussi sunt per Parlamenta ipsius exulare. Quis rem tam inauditam unquam crediturus est, postquam leoninâ pelle pugnatum est tam diu, nunc eum se vulpinâ decipiendum exponere? At non invenitur Iulius Secundus in omni tempore. Certè; at nec semper exstant quæ amittantur regna. Non opus est tot Iulijs: unico opus est, si modo Gallos tam benè Dispositos, quàm Navarrenos invenerit. Pondera, ô Rex, etiam atque etiam quod mox sum dicturus. Excommunicatio Sixti Lutetiam, Lugdunum, Tholosam, Massiliam, Ambianum, Narbonem, Aurelianum, Biturigas, Nannetas, Trecas, Divionem in defectionem adduxit, & alia innumera. Quid de Iesuitis dicas? nónne strenui sunt milites, homines industrij? si tantum spatio triginta annorum progressi sunt, quid deinceps fuissent facturi, postquam tot conscientias commoverunt, & tot juvenes docuerunt, qui ad honores in diem assurgebant? Cur in consessibus senes fermè omnes probi Galli, juvenes fermè omnes inimici tui comperti sunt? Cur toties filium planè adversantē patris judicio vidimus, nisi quia senes lac Iesuiticum minimè suxerint?

Sed placétne, ô Rex, cognoscere audaciā istorū, quâ gloriantur magnū istud & horrendū vulnus animis subditorum tuorum à se fuisse illatū, quod singulis diebus augent, scabūt, atq; amplificant? Oportet eas solùm voces in animum revocari, quas ante transscripsi ex Defensionibus ipsorum. Ac propterea, inquiunt, videmus gladium in personam multorū Regū in multis regnis fuisse usurpatum: quod si non semper fuit utile exercitium eius, semper tamen utile potuit esse; Siquidem subiecti benè fuissent dispositi: Nonne hîc perspicuè clamant? Olim non fuerunt Galli benè dispositi ad deserendos Reges, cùm primùm intonaret excommunicatio, sed contra potiùs studium suum erga eos ingeminaverunt: Nos verò triginta annis adeò bonam magnamq; eorum partem disposueramus, ut parùm

rum abfuerit, quin victoriam simus assequuti. Quòd si artibus nostris, & tam varijs hinc inde commendationibus nos adhuc ibidem tutari possumus, tam benè disponemus Gallorum animos, ut plenum triumphum canamus altero impetu. Enimverò plurimùm fueris, ô Rex, de posteritate meritus, si eam miserè subjeceris ejus arbitrio, qui primus insidens sanctæ sedi partes Hispanicas colet; eos homines restituendo, qui eò audaciæ superbiæq; devenerunt, ut schismaticam hanc doctrinam ferant, deque ea glorientur, eam altâ voce proclament, locisq; omnibus promoveant. Sic opus accelerabitur. Et quorsum, ô Rex, tot blanditiæ, quibus infantem in cunis excipis, si eodem tempore structores intromittas, potentes arces in Gallia exstructuros, ut ad primã tubæ significationẽ subditi eius tam attoniti enervesq; reddantur, tam díspositi *quàm anno 1512. fuerunt Navarreni? Annon id tibi satis est, hâc doctrinâ ipsi Pompelonem ereptam esse, nisi & Lutetia per eam erepta sit?*

Offerunt quidem tibi Iesuitæ supplicibus tuis libellis sponsores, qui tibi & tuis omne damnum præstituri sunt. Sed inauditum mihi adhuc fuerat, ô Rex, in causis regni fideijussores dari. Etenim apud quos judices poterunt citari, siquis ejectus, errans, vagabundus est per orbem terrarum? Rem tamen oportet accommodari. Acquiescamus ergò cautionibus, modò sint idoneæ: alioquin frustra est.

Videamus, quænam futuræ sint. Apud tuos subditos, ô Rex, nemo futurus est opulentus satis: nam ejus bona ne millesima quidem pars istius summæ futura sunt, de qua est opus caveri. Apud exteros quem idoneum offerant, ut caveat de Regno Galliæ? Video quid sit, ô Rex, fideijussor, quem tibi daturi sunt, cavens de fide, de studio ipsorum in servitium tuum, est Rex Hispaniæ, qui corpus suum pro corpore ipsorum pignori dediturus est. Hic tam opulentus est, tam multarum ditionum Dominus, tam amat Galliam: *cur eum renuas?*

Atq; hæc quidem de cautionibus, bene est: transeamus ad cætera. Quid fiet illâ columnâ, ô Rex, quæ ante Curiam hanc tuã præfert notam in marmore posteris nostris illius studij, quo magnus ille populus universus flagrat erga suum bonum Regem, suum magnum Regem, liberatorem suum, qui eodem anno è cervicibus ipsius jugum Hispanorum exemerat? columna magis honorata, magis gloriosa, quàm illæ Trajani & Antonini cum annis certantes, & immortalitati consecratæ?

Eámne adhuc stare sines, si contra omninò feceris, quàm tu ipse Arresto sanxisti, quod tibi incisum est? Quid dicturi sunt, qui contra videbunt, quam legent? hiccine magnus ille Senatus Galliæ? sunt quidẽ sculpta in marmore Arresta ejus, sed revera contemptui sunt, proteruntur pedibus.

Rem profectò pudoris plenam. Quid ergò faciamus? eundum jamjam, & columna evertenda? Quid? evertenda? Extarétne in mundo quisquam adeò infortunatus, ut tibi abominandum istud consilium vellet suggerere, ut tu ipse, ô Rex, maximarum & amplissimarum victoriarum tuarum tropæa subruas? tuam memoriam metu & pusillanimitate itáne fœdes? ut quemadmodum primum ex strenuis Regibus nostris annotemus eum, qui effregit jugum Romani imperij, sub quo miseræ Galliæ tot annos languerant; sic te é diverso in perpetuum historia annotet fuisse primum, qui fractus ad mandatum Romæ, ipse tuas laurus avulseris, marcida veris palmas tuas, monumentaq; miserè dejeceris rerum tuarũ fortiter gestarũ, & beneficiorũ tuorum erga regnũ tuũ & Lutetiam tuam, domicilium magni hujus Imperij, gloriam Europæ, & mundi miraculum?

Proh, quid ampliùs Generalis Iesuitarũ optare posset? si magna acies Hispanica deducta à suis & suorum sedecimvirorum reliquijs universa per muri labem ingrederetur Lutetiam, nónne initium ab effractione istius columnæ facturi essent? Galliámne pati, ô Rex, te Rege, te mandante maximam turpitudinem, facinusq; maximum quod ab insolentia Castellana unquam subire possit?

Si postridie felicis illius conversionis tuæ, ô Rex, in fanum Dionysij advenisset Angelus è cœlo, qui tibi Lutetiam ostendens dixisset, Iesuitæ præsidiumq; Hispanicum, quod in magna illa urbe locaverunt, & quod in ea continent habendo conciones apud populum in gratiã illius, hi soli impediunt ingressum tuum, desiderant te in ea omnes boni; ingredie-

ris tamen iſtis ſceleratis invitis, et brevi; Poſt novem menſes dabunt operam, ut trucideris, ſed non poterunt efficere: magnus ille Deus ſupernè avertet ictum, facietque ut confiteatur parricida nefariam Ieſuitarum doctrinam & quotidianos eorum ſermones contra te habitos, ipſum perduxiſſe, & impuliſſe in cædem tuam: Dabit etiam Deus ut iſta declaratio inſuper ſcriptis & propriâ manu ipſorum comprobetur: Itaque omnes in exilium mittentur: tu verò ſeptimo poſt anno reſtitues ëos ad everſionem regni tui, & deſolationem familiæ tuæ: ſi (inquam) Angelus è cœlo hæc tibi prædixiſſet, ô Rëx, fuiſſesne pro vero habiturus ſermonem illum? Minimè gentium proculdubio: adeò poſtremum hoc caput à tua voluntate pendens tibi viſum fuiſſet alienum. Vide tamen, ſi placet, vide quàm propè abfueris à perficiendo hoc malo, tam citò oblitus mali, quo affecerunt te, & quotidiè poſſunt afficere homines iſti, qui antiquos Reges noſtros Rebelles *vocant, quòd ſua diademata, coronas ſuas ad primum ſtrepitum excommunicationum contra ipſos emiſſarum in ſolum non afflixerint; & qui furioſæ iſtius doctrinæ conſectarium iſtud innumeris de populo perſuaſerunt, Regem defunctum noſtrum* Tyrannum & Rebellem *extitiſſe: quæ res profectò ei cruentam mortem attulit.*

Non ponis tibi, ô Rex, ante oculos imaginem excelſam, pallentem, cogitabundam, triſtem magni illius Principis, optimi tui fratris; ut erat quum affectus vulnere & ſanguine madens, paternum ſtudium teſtabatur tibi ad extremum uſque halitum, amplexando te in media ſua acie, totâ madente lachrymis, & ultionem ſpirante?

In ſuperis agit, beatus eſt, mortuus pro libertate patriæ, pro liberis ex captivitate liberandis: contemplatur actiones tuas. Quid? irrita facere te Arreſta Parlamenti ſui, facta contra parricidas ipſius, qui ipſum viventem cultro mactari curaverunt, mortuumque ſuis pugionibus confoderunt, proclamnando in univerſa Europa: Eodem die, quo nos Burdegalâ jubebat eijci, vitâ depulſus eſt: Ajunt, eum mandaviſſe ut ad S. Macarij compingeremur omnes ibidem jugulandi, niſi jugulatus fuiſſet prius? Non eſt unicus Ieſuita, ô Rex, corpus Ieſuitarum eſt, Ieſuitæ omnes, qui ſuis literis, annalibus, ſolennibusque in univerſa Europa decantant hunc triumphum. Europa autem? imò in univerſo terrarum orbe in ſuis colonijs, ubi nunc crudelia effecta ſuarum propoſitionum periculi plenarum oſtentant, ubi tropæum ſtatuunt cruentum induſium noſtri defuncti Regis; ſuperba, inquam, ſpolia primi in mundo Regis, quaſi de cœlo tacti tonitrubus, quæ in Galliam vibrari curaverunt, ubi ante adventum ipſorum nullis unquam viribus extiterant.

An ergò placeret, ô Rex, conſolationem, quæ reſtat nobis eripere, & ſolam notam, & monimentum ſolum, quod nepotes noſtri de cæde Regis defuncti, & Domini noſtri defuncti habituri ſunt?

O miſer Domine mi! ô miſer Princeps Domine mi! ſi nihil aliud potui, hos ſaltem extremos fletus, has ultimas lacrymas humillimi ſervi tui & fideliſſimi ſubjecti habeas: fortè etiam ſuſpiria comitabuntur decies centies mille Gallorum me legentium, ſi non hac ætate, at certè poſterioribus. Cur enim ſingultus mei, cur mei gemitus non durarent tantum, quantum boni Galli in terra duraturi ſunt?

Si majores noſtri, ô Rex, venenatam iſtam excommunicationis doctrinam, & de poteſtate Regnorum transferendorum hauſiſſent, magna hæc ſucceſſio non fuiſſet ad te uſque ventura; olim tuis majoribus avulſa eſſet. Exilium Ieſuitarum eſt ſceleratæ iſtius doctrinæ exitium: exitium verò doctrinæ iſtius, vita eſt & gloria & ſplendor regalis familiæ tuæ. Si qui contra apud te dixerint, eam videre humi proſtratã cupiunt. Rem tenes: quod ſi tenens non medicaberis, ſubruis ipſe fundamenta regni tui, quæ tuum eſt confirmare.

Magnanimus & generoſus Regis animus non ſolùm in bello ſpectatur, in principijs feræ aciei accendens nobilitatem ſuam, fultus multiplicibus undequaque plumis, ut ſit hoſtibus conſpicuus, proritans audaciam illorum & lancearum ſilvam, quam mox fulmineo impetu protriturus eſt: ſed magis adhuc elucet, ô Rex, in magnis gravibusque negotijs regni conſilio tractandis. Ibi prudentia opus eſt emicet: ſed exterminandus omnis motus diſplicendi, omnis creandæ moleſtiæ formido: hæc te indigna eſt, indigna Rege Galliæ, etiamſi non eſſet id, quod es. Rex Galliæ legem aliunde, quam à Deo non patitur. Vide, ô Rex,

quid

quid justum; vide, quid tibi, posteris tuis, & regno tuo utile: aliud ne spectes.

Ius est, ô Rex, ut Arresta Parlamenti tui, Parlamenti Galliæ, mandentur executioni in Gallia: hic maximè regni tui vires. Quis ergò tibi auctor est, ô Rex, ut brachium dexterum ipse præcidas tibi? revera, mentitis nominibus Rex Philippus est, qui cupit; qui instat, qui molitur. Frater tuus est, novi, sed consilijs periculosis utitur. Iuvenis est, ambitiosus est, magnus est: scit Reginæ Catharinæ hæreditatem à se detineri, ab hoc verme arrosum fuisse animum patris ad mortē decumbentis. Dum vixit, assentatus est ipse sibi, fretus Iulij potestate: quum verò sensus ejus quòd sibi coram magno domino, coram magno Iudice mox comparendum esset, horrorem attulit; tum inquisitionis illius assentationes, blanditiæ Iesuitarum illius non potuerunt ipsum contra scientiam ipsam, contra conscientiā suam defendere: necesse habuit loqui, necesse testari, & istam perturbationem, istam facem, ista tormenta dispositione testamentariâ allevare. Verùm tantum abest, ut hoc testamentum filius velit exequi, ut contra infinita, incredibilia consilia agitet: sola Gallia inhibet cursum illius. Quàm foret ipsi commodum, si haberet semper in visceribus magni hujus regni homines certos, promptos, acreis, fortesq; exequendis omnibus optatis ipsius, quovis periculo? Quàm commodum, si semper haberet exploratores adeò pervigiles, adeò audaces; adeò peritos dissimulandi arcani, ut quisquis sive Gallus, sive extraneus in regnum conspiraturus, nunquam dubitet eos appellare? In alijs conventibus fieri potest, ut unus pro altero per errorem accedatur, proditio veniat. Sic fecit Barreria: si institutum suum Iesuiticum solùm retexisset, erat de te omnino actum. Quid unquam commiserunt simile Templarij in Gallia? Humiliati in Italia? Franciscani conventuales in Hispania? Infinita quidem est potestas Regum, fateor: sed ita, si conjunctam habet prudentiam, virtutem Principem principum. Quum magna culpa commissa est, admodum est difficile, plerunq; impossibile ut curetur. Quis putas, ô Rex, deinceps sit cogitaturus de consilio ullo contra istos agitando, quamvis in regnum tuum, in caput tuum machinentur? quis porrò actor esse velit? quis testis? quis judex? Existunt principio homines, ô Rex, qui improbis obsistūt: at ubi se desertos vident, ubi domos suas à serpentibus circumclusas vident, qui aliquandò irrumpentes liberos suos voraturi sunt, eo fit ut desperent omnes, eo animus abijcitur: tandem verò paulatim quisq; flectitur, se quisq; accōmodat: ô vocem Regibus periculosissimam! si defunctus Rex in vivis esset, haberet quod diceret super hac re: hoc uno defectu eò devenit, quò tandem deductus est. Ex ejus exemplo, ô Rex, utilitatē cape, etiam ex finitimorū exemplo: observa, unquámne Carol. V. aut filius ejus, magni illi politici, in publica regni causa, infirmari siverūt aut percelli administros suos. Observa, an unquā homines admiserint, qui in suspicionē apud se vocari possent. Etiamsi Majest. tua nihil spectaret amplius, quàm primā Iesuitarū institutionē, ortū, progressum, locū, unde veniunt, eos tibi abominationi esse oporteret. Postquam verò horrenda effecta expertus es, quib. graviora hostes maximi optare nequeant: & ab ista exitiali & periculosa secta magno Arresto liberatus: quâ specie parricidas tuos in regno tuo restituas, seditionē in populo tuo, factiones in provincijs tuis, quæ plus tranquillitatis ab exilio Iesuitarū, quàm prius totos años 30. expertæ sunt?

Non vult tentari Deus: jam te bis, ô Rex, à cultro illorum vindicavit, circumdedit te nunc tot bonis Prælatis Doctoribusq;, tot doctis atq; devotis Religiosis omniū ordinū plenis probitate, doctrinâ, obsequio, studio erga Majest. tuā, millies aptiorib. ad exaltandā nostram religionē, nostrā Catholicā, quàm sint homines isti imbuti hac exitiali hæresi, cujus fundamentū unū est, potestas mutādi regna, adimēdi huic, & tradendi illi. Cur spernas ipse gratiam, quam tibi fecit divina bonitas, te è sepulchro, ex ulnis mortis educendo? Mortis per eos optatæ, appetitæ, conjuratæ, qui Galliam eodem feretro cum duobus suis postremis Regibus elatam sepultamq; volunt? Non metuis, ô Rex, ne offendas eū, qui admirationi vult esse providentiam suam, & sibi gratias haberi de bonitate & protectione sua? An tibi in dubium venit præsedisse ipsum magno illi consensui, magno Parlamento totius orbis terrarū augustissimo, consilia ineunti de rebus ad vitā sui Principis, & conservationem Regni pertinentibus? Quid? Hoc Arrestum à te infirmari? Et qui scis, ô Rex, an illud sit in causa cur adhuc vivas? qui scis an Deus hoc uti voluerit ad te in

vita servandum? hoc uti propugnaculo adversus impetus illorum? potésne pervestigare judicia & arcana ejus? an nescis magnas abyssos esse?

Deus ille Optimus Maximus, qui é cælo novit figmenta, hypocrisin, venenum, quod in pectore Iesuitæ fovent: Deus ille maximus, qui no vit cnnsilium perpetuum, essentiale, invenis ipsorum radicatum, de evertenda gloria coronæ hujus atque monarchiæ: det tibi gratiam, ô Rex, ut benè ab amicis Iesuitarum discernas amicos Alexandri: & exsequutionum jubendo magni illius Arresti tui, probes toti Christiano orbi, te æquè tibi benè prudenterque cavere posse à tectnis, anibus, cuniculisque tectis tuorum hostium, ac fortiter magnoque animo frangere, dissipare, & perdere copias, & vireis apertas ipsorum, &c.

Iesuitæ petunt restitui in regno Galliæ.

Accidit autem opportuné pro Iesuitis, ut Anno Christi, 1603. Rex ex Mediomatricibus revertens, per Virodunum iter faceret. Tunc enim ab Academicis Iesuitis rogatur, ut interdicto decreti Parisiensis, qui in Virodunensi ludo literario versarentur, eximantur, quód ditionis Gallicæ non sit Virodunum. Rex Arresto non comprehendi respondet, eâ tamen lege, ut qui in Pontamussina Schola literis dant operam Virodunum redeant, in Galliam reversionis dat fiduciam, si in posterum sint fidi clientes, Regem illis fore propitium.

Vt hæc secunda aura illis affulsit, deliberatum á Virodunensibus & Pontamussinis Iesuitis de Rege adeundo & alloquendo. Hebdomadâ igitur magnâ ante Pascha, Ignatius, Armandus, Castellerius, Brossardus & Turrius á sodalitio missi opportunê adsunt feriâ 5. in Cœna Domini. Rex de more & mystico ritu maiorum, 13. pauperum pedes abluit, detergit & exosculatur, cuilibet cum regali epulo 13. nummis argenteis attributis.

Post prandium, Varanneo Iesuitis ad regium colloquium aditum faciente, Ignatius in hæc verba loquutus esse dicitur. *Cùm primùm avito regno, numinis stupendis auspicijs, potiri, Rex Christianissime, tibi cælitus tributum, summas in te virtutes, quibus Reges & Principes omnes, qui antecessêre, longè superas, agnovimus, ac potissimum regiæ Celsitudinis tesseram & summum ornamentum, maximam virtutum Clementiam, quâ perduellium gravissimas offensas condonâsti, eâdemque in nos quoque æquanimiter usurum confidimus. Sed ô secularium rerum spes lubricæ, in primordijs regni, cùm omnium nostrorum sodalium vota & obsequia in te conspirarent, feralis casus & nulli nostrûm præcognitus contigit; quo veluti ingenti turbine perculsi, à te non solùm alienati, sed extorres facti sumus: quocunque tamen terrarum sparsi fuimus, nec in te Principem nostrum, nec in patriam ingenium, amorem & debitum obsequium, nec spem tuæ mansuetudinis exuimus, quámvis congerie omnium scelerum malevoli nos apud te cumulaverint, hac unâ spe securi, nostram innocentiam, aliquando discussis nebulis famæ insultantium, tibi exploratam fore confidimus, rati nostrarum ærumnarum tempus esse medelam. Fiducia illa tuæ clementiæ antea obscurior, ut hunc regni angulum tuo aspectu illuminâsti, liquidius affulsit, & ad tua genua advolvere cogit, rogamus ne morâ tuæ gratiæ beneficium diutiùs protrahas, cùm nobis nihil sit acerbiùs, quàm illâ excludi, finibusque patriæ semotos, quibus alienas & peregrinas gentes juvamus, non posse ingenio & industriâ natalem Galliam prosequi. Heu; nimis exploratum nobis est, apud te longè alios quàm simus, insimulatos habitosque fuisse, hoc est omnium flagitiorum colluvie contaminatissimos, regno & omnibus Ordinibus exitiales: gentem nostram ut novam & nova molientem, Gallicanæ Ecclesiæ adversam, denique quæcunque deterrima livor & impietas comminisci potuêre, in nos omnibus diris & devotionibus congestum. Sed sodalitia nostra non semel à proavis Regibus Galliæ, & Curiæ placitis probata sunt, ut quæ longè antea à Pontifice max. Christianæ Reip. salutaria sancita sint; ex quibus tanquam ex instructissima officina, adversus bacchantes hæreses tela promi possint. Privatæ constitutiones contubernij nostri, quæcunq; nobis falsò tribuuntur, ut divinis præceptis & mutuæ dilectioni prorsus dissentanea districtè prohibent. Quòd si vera sunt quibus falsò inquinamur, nostra Socie-*

tas non

tas non solùm ad salutem animarum esse non potest, sed ad præsentissimum exitium. At quis credat, ingenio & rerum scitu dignissimarum scientiâ pollentes homines, ultrò se in Societatem nostram dedere, quæ, ut causantur malevoli, omnium facinorum sentina sit & vorago? num verò proximum est qui salutem quærunt, in eum non appellere portum, in quo per tot scelera certum sit animæ naufragium. At inquiunt, nos penitissimo obsequio Generali nostro devinctissimos, eaque cathena votorum, ut ei in omnibus & per omnia simus audientes. Non abnuimus, nos ut membra capiti nostro penitissimè obsequi, sed Regibus, magistratibus & politico regimini minùs esse obsequentes non prohibemur, quin eo ipso adigimur & Apostolico præcepto, quo de vijs & minùs rectè dominis subditos obtemperare necesse est. Adijciunt, venari nos et inescare ad sodalitium nostrum ex patricijs familijs selectissimos adolescentes, ut his accitis hæreditatis suæ ad nos fiat accessio. Qui hæc de nobis fabulantur, minùs rectè & accuratè privatas nostras leges noverunt, quæ severissimè distinguũt, ne quemlibet ullâ arte ad institutum nostrum pelliciamus, divino spiramini cætera relinquentes: abundè munus nostrum implevisse credimus, si juvenes rectè & probè in Scholis nostris doceantur: Vel exemplis hoc liquet, in Gallia nos non esse hæredipetas, cùm ex nulla gente instituti nostri Professores sint quàm Galli; Lutetianum, quod in urbe regiâ ita proclamatur ab invidis fuisse opulentum, coacervatis Claromontani Episcopi & præsidum S. Andreæ & Hannequini pijs largitionibus, vix tria millia librarum annui reditûs adæquat. Quid tantillum illud ad tot Professorum in omnibus disciplinis centurias? Ne magno Regi in tot publicis negotijs longior Oratio tædio aut damno sit, uno verbo tuam illam nulli negatam clementiam deprecamur, nos, qui tui indigenæ sumus, Hispanis, Italis et Germanis, cæterarumque gentium commilitonibus nostris, erga te inofficiosiores esse nolumus, nec eam tibi non præstare fiduciam, vel cum præsenti vitæ discrimine, quàm illi Regibus Principibusque gentilitijs præstant. Sacra tempora, passi Christi, quæ nunc colitur, lugubris recordatio, nobis æqua postulantibus patrocinari videntur; sanguis ab eo in ara crucis pro noxijs mortalibus ultrò effusus, ad indulgendum nobis concitat. Tantâ gratiâ indignos nos fatemur, sed concessum indultumque velis esse Christo, in cujus nomine magis de ejus gratia, quàm de meritis nostris confidentes, nostra hæc postulata facimus.

Postquam dicendi finem fecit Ignatius, Rex pauca hæc respondit; *Nihil à Senatu Parisiensi incogitatò in Iesuitas pronunciatum esse, nullo etiam se in eos ferri odio, nedum in aliquem mortalium; jubet verbis enunciata scripto exarata sibi tradi.* Habebant illi codicillum recitatæ orationis in promptu; quem ut Rex accepit, Villeregio tradit, præcepitq; Ignatianis, ut in aula solennia Paschæ peragerent.

Postridie Dominicæ Resurrectionis admissis in lararium, non levis benevolentiæ specimen dedit, palàm testatus, toto regno esse reduces non solùm se cupere, sed eorum operâ etiam uti velle. Ignatio dat in mandatis, ut Lutetiæ cum Cotoneo ad se veniat.

Pauló post cùm Rex & Regina per Lotharingiam iter faciunt ac Nancei divertunt, sororem Principesq; Lotharingos invisuri, Iesuitæ Regiæ pollicitationis memores, cunctatione non ampliùs opus esse arbitrantur, dum enim incalescit ferrum tundendum, ut vulgò dicitur, Regem adeunt, rogant, urgent per se & alios: Fronto Ducæus & Richomus apologeticis libellis de objectis criminibus sodalitium suum excusant purgantq;, quàm sint regno necessarij ad iuventutis Christianæ educationem, stirpitusq; eradicandas hæreses prædicant.

Pontificio legato deprecatore utuntur, nec ille parùm negotium maturavit, æmulorumq; molitiones irritas fecit. Clementis quoque Pontificis Rom. intercesio, cui Rex nihil unquam negatum esse voluit, Iesuitarum causam vehementer promovit.

Postliminio reversuris in Galliam plurimi obluctantur, dicentes, vim Arresto & pyramidi fieri: illis regno & urbe receptis, exitij monimentum alto vertice fastigiatum & literatum funditùs destruendum diruendumque: standum esse rebus iudicatis: nihil in eos incogitanter, invidè & malevolè decretum: obelisco everso Senatus Consultum labi & corruere: infirmatione rerum iudicatarum regna convelli: Senatum Parisiensem cæteris qui sunt in Gallia præstare, cùm ille olim unus esset, à quo universum regnum ius acciperet, atque hanc gloriam sibi privatim vindicâsse, ut sit Parium Franciæ Senatus: isto ariete non solùm pyramidem illam, flagitiorum proscriptionis tabellariam, sed totam Parlamenti machinam concuti: ac longè plura adversus Frontonem, Richomum & Iesuitas omnes obijciebantur Regi.

Iesuitæ restituantur in regno Galliæ.

Nihilominus Rex, ut sibi uni reditum suum in Galliam deberent Ignatiani, edixit, ut Tholosæ, Auxis, apud Garites, Ruthenos, Burdegalæ, Petrogorij, Ratiasci, Turnoni, Albenati & Bitteris, ubi antea precariò agebant, perpetuò & quietè illis esse liceret: Divione præterea & Lugduni antiquas sedes repetere, & novas Flexiæ instituere, vel in regia natalitia, in qua Rex conceptus ac natus est.

Iesuitæ recipiantur in Gallia certis conditionib.

Admissi sunt autem & recepti in Galliam non simpliciter, sed sequentibus conditionibus. *Primò*, Ne ulla Collegia in Civitatibus Regni, aut Provincijs Regi subiectis, sine expressa Regis permissione instituant, sub pœna amissionis omnium privilegiorum, & beneficij huius, ex merâ Regis gratiâ ipsis concessi.

Secundò, ut omnes Iesuitæ in Gallia natione Galli sint, nec quemquam exterorum, seu alterius nationis in Collegia sua admittant aut recipiant, sine Regis peculiari permissu; peregrinis si qui iam inter ipsos inveniantur, omnibus à se dimissis. Avenionensem tamen & Venciensem Comitatum verbo exterorum vel peregrinorum non comprehendi.

Tertiò, ut semper aliquem habeant natione Gallum, qui Regi à sacris concionibus esse, & de omnibus negotijs rationem totius Societatis nomine ipsi reddere possit.

Quartò, ut omnes iam admissi, vel in posterum forsan admittendi, purum præstent iusiurandum, eoque se obstringant, nihil se molituros, quod in perniciem Regis, vel Regni salutisque publicæ vergere possit: cuius iurisiurandi formulam iuridici Prætores ad Cancellarium mittant: qui iusiurandum detrectaverint, regno protinus extorres sint.

Quintò, ne quid bonorum immobilium, sive emptionis, sive dationis nomine, ad se transferant, nec ab illis etiam accipiant, qui transitum ad Societatem suam faciant, sed hæredibus legitimis id omne relinquant.

Sextò, ut legibus statutisque Regni, sicut reliqui omnes clerici, libenter se subijciant.

Septimò, ne quid vel Ecclesiasticorum vel Politicorum negotiorum suscipiant tractentque, in præiudicium Episcoporum, Capitulorum & Academiarum Regni, sed ordinarijs constitutionibus per omnia se conformes gerant.

Octavò, ut nulla Sacramenta, & ne pœnitentiæ quidem, alijs quàm sui Ordinis hominibus administrent, sine permissu Archiepiscoporum & Curiarum, quibus singuli subiecti sint.

Nonò, ut habeant unde vivere & sustentare se possint, non permissum ipsis solùm est à Rege, uti frui reditibus, quorum ante hæc tempora participes fuerunt, sine ullo impedimento, sed & de proventu annuo 1000. coronatorum ad 20. annos in urbe Parisiensi, ipsis liberalissimè prospectum est, literis super hac re scriptis & Sigillo regio munitis.

Restituti

Jesuitarum propagtio in Gallia.

Restituti suis penatibus Ignatiani ludisque literarijs, in præscriptis urbibus, sensim se effundunt, inque dies vires maiores acquirunt. Avarici Biturigum etiam, Rothomagi, Ambiani, Rhodonibus antiqua Collegia repetunt, ac tum suâ, tum Ædilium Decurionumque intercessione nova condenda impetrant. Lutetiæ veró mediâ Academiâ, non Scholam Claromontanam, in qua docere non fuit permissum, sed sacrarium & secessum seniorum Ludovici indigetis titulo insignitum, Borbonij senioris Cardinalis sumptibus conditum, repetunt.

Pyramis in memoriam ejectionis ex Gallia Jesuitarum erecta destruitur. Prosopopœia pyramidis.

Quia veró pyramis, in memoriam Iesuitarum ejectionis ex Gallia, eiusque inscriptio Iesuitas singulariter mordebat, ideó ex singulari Regis clementia & gratia in Galliam iterum admissi & recepti, quiescere noluerunt, donec eversionem huius columnæ sive pyramidis à Rege impetrarent. Hâc igitur destructâ, libellus quidam linguâ Gallicâ prodijt, in quo per insignem prosopopœiam columna ipsamet ita loquens introducitur: *Comprime os tuum Perverse, ut lapides loquantur, attendite verò vos ex Gallis meliores quicunque, cùm alij aures ad audiendum non habeant, Sum quod non eram antea, Pyramis nempe seu lapis mutus, vos ad audiendum excitans, & columna auditu sensibusq; alijs destituta, quos vobis jam excitare conabor. Loquor jam, non existens amplius, & cùm adhuc essem, loquentē me nemo audijt: De bonitate & gratia plus conqueror, quàm de sævitia & crudelitate, ut ijsdem medijs elever iterum quibus disjecta sum, & in memoria hominum excitem id, quod de terra delatum est, per justitiam elevata ego, per misericordiam destructa & in nihilum redacta sum; misericordiam autem dico intempestivam, cùm æquè misericordiæ adversum sit omnibus ignoscere, quàm gratiam declarare nemini. Per parricidam prognata ego, eâdem ratione, quâ bonæ ex malis moribus leges natæ sunt, surrexi, ictus cultri, in faciem maximè conspicui in hoc orbe Regis, delatus, me in maximè conspicuam hujus orbis faciem statuit, sed videte quæso rerum humanarum fluxibilitatem: Ego quæ aliquot perdurare & numerare debeam secula, vix lustrum vidi unicum: Quid posteros dicturos existimem, cùm viderint me fundatoribus meis superesse non valuisse? Quis non mirabitur oblivioni tam citò traditum esse, quod in monumentum perpetuæ recordationis excitatum erat? Et quis rebus mundanis fidei aliquid habebit in posterum, cùm & firmissima consilia, mutationibus subjecta deprehendantur? quod marmor quæso tam solidum reperietur, ut tempori non cedat? quæ consilia tam firma sint, ut robur mihi perpetuum conferant? quis credat gossypio, tantam inesse vim ut vel exigua ejus particula, tot lapides marmoreos demoliri & dissipare queat? Vix equidem hactenus Cottonij sive Gossypij virtus omnibus innotuit. Verùm dicite mihi quæso vos, qui Cottonij sectamini Societatem, & Iesuitarum vobis nomen vendicatis, quando Galliæ regno tanta officia exhibuistis, ut tantam promereri gratiam potuissetis? Condemnati haud ita pridem fuistis, rectène an secus, dicite? si minus rectè, iniquè equidem vobiscum actum est, cùm in exilium eijceremini: At si rectè, sententia equidem semel pronunciata, quomodo mutata est? injuria profectò nobis nulla facta est, quid enim ad hoc promerendum, unquam à vobis intermissum fuit? Certé non juventutem solùm corrumpere, sed & adultiores ad universalem aliquam seditionem inflammare cordi vobis & curæ semper fuit, quod quidem usq; adeò notum & manifestum omnibus est, ut nullo ullius Cottonianæ eloquentiæ colore & fuco obliterari obfuscariq; possit: Quòd igitur reversi in Galliam estis, misericordiæ Regis unicè acceptum referre debetis, qui vel propriæ salutis immemor, vos in Majestatis suæ perniciem ex exilio revocavit, sed redire tamen absq; peculiari facinore religio vobis fuit, nec aulam ingredi regiam, quàm per interitus mei portā voluistis. Verùm enimverò quid vulgò prædicari audio, Galliæ Iesuitas Regno prodesse? Certè, ut opinor, propter novæ hujus sectæ religionem. Sed quid? propiùs ne ad Catholicam religionem accedunt quàm Sorbonistæ, à quibus hæreticorum sunt adscripti numero? Ad offensionem equidem potiùs quàm ad ædificationē eos comparatos dixerim; At informandis puerorum ingenijs aptiores sunt quàm tot Collegiorum per universam Galliam Rectores. Quid audio? præstantiores ne ex illorum Collegijs,*

V

quàm ex alijs Galliæ Academijs prodiêre viri? At numquid non corruptores juventutis declarati sunt? Cur ergò in me demolienda vires suas exercuerunt? At prudentia sua Regi plusquám Consiliarij aulici profuêre? Credo: Verùm nunquid non injuria ipsi facta, cùm in exilium mitterentur? si non, quis enim hoc dixerit, quid igitur in Gallia vobis negotij est? Carere utique vestrâ operâ Galli facilè omnes possunt, quod ipsum satis etiam superque ex finibus vos suis eijcientes declarârunt, sed impudentiam vide! verum esse quod dico, nolentes credere, necessariò in Galliæ sese regno adesse oportere, toti persuasum esse mundo expetunt. Quæ quæso impudentia est, si hæc non est, velle Gallis, præter & contra voluntatem eorum admisceri, & per posticum reverti ubi per anticum eos eiecerint? Sed quid? Annon hoc merita vestra regno declarata effecerunt? Annon hinc probitatis vestræ argumentum egregium peti potest? Sunt equidem vel ex ipsa prognati, iniquitate aliqui, qui probi habentur, contra verò qui vitam suam Dei Regisque ministerijs postponere non dubitârunt, improbi existimantur. Qui sint illi quæritis? belli motuumque variorum tempore, Deorum accensebantur numero: At pace jam compositâ, pro idolis iterum habentur, regebant tum temporis communem populum contra Regem eum inflammando, jam Regem ipsum adversus populum armando moderantur. Age malè egerunt, & puniti sunt. Quid Prodest autem odiosa hæc repetere & renovare? præstaret equidem Lysandrum cum prolixo suo sermone sepultum esse; At non indignum videri columnis Gallicis, subverti sese ab Hispanicis columnis putatis? Quamvis enim pœnitere aliquem nunquam debeat eorum quæ benè fortiterque gessit, videtur tamen melius esse, mali aliquid interdum perpetrâsse, si melior reproborum quàm piorum conditio esse debeat. Quid Iesuitæ? quoties quæso & scriptis & vivâ voce, licere subditis Regem suum interficere professi sunt? nihilominus tamen Regem quasi devinctum sibi deducunt, seducentque indies magis magisque, si verbis ipsorum aures patentes diutiùs habuerit. Non quiescunt enim Iesuitæ, & petulantia eorum modum non habet, cujus rei vel egómet testis sum, cujus eversionem donec impetrarent, quiescere nullâ ratione poterant. Reversi sunt itaque Iesuitæ in Galliam, non ut ab exilio revocati religiosi, sed ut triumphantes quasi de potentissimo orbis hujus Rege, quem lenocinijs suis demoliri et subvertere coegerunt, quod perpetuum laudis suæ monumentum non ita pridem statuerat. Insolentiam hic vide & superbiam! recusabant redire in Galliam, nisi Galliæ Rex prius statuas magnanimitatis suæ monumenta demolitus esset. Cæsar olim superato Pompeio superesse ejus statuas voluit, suas uti stabiliret rectiùs; At vos superati & proscripti, jamque ex mera gratia iterum restituti, reditu vestro plus abutimini, quàm si libertate regni superesse, victores & superiores fuissetis. Quis enim credat, si Gallis Regno eiectis omnibus, Hispanos introducere vobis licuisset, amplius aliquid audere vos potuisse, quàm condemnationis & sententiæ in vos latæ monumentum tollere? Sed usq; adeò nihil hac ratione profecisse vos, persuasum vobis habeatis velim, ut pro desolata & eversa Pyramide una, quæ conspici non nisi uno in loco poterat, aliquot hominum millia excitaveritis, qui per universum orbem prædicent et palàm profiteantur, justè vos & legitimè distinctis aliquot judicijs, Gallicæ juventutis corruptores, pacis tranquillitatisque publicæ turbatores, Regis proditores, & patriæ vestræ desolatores, declaratos pronunciatosq; fuisse, &c.

Alius etiam in Pyramidis huius destructionem hæc scripsit:

At vos ô Socij, quid vasta ruina juvabit?
Pyramidis læsæ marmora muta jacent:
Marmora muta jacent, sed facta nefaria dum Sol
Fulgebit cœlo, fama loquetur anus
Vel, si comprimet hanc metus ingens fortè pericli,
Contemptrix hujus charta loquetur anus.

Epigramma super restitutione Iesuitarum in Gallia.

Exaravit etiam alius Epigramma ad Regem Christianissimum Henricum 4. super restitutione Iesuitarum. Sic autem habet.

Francorum

Francorum summas qui nunc moderaris habenas,
Iuraq́; Francigenis summa cum laude ministras
Inclyte REX, *sit pace tuâ mihi pauca referre*
Concessum, facilisq́; animo mea dicta reconde,
Vera canam, liceat tantùm mihi dicere vera.
Tertius HENRICVS, *cujus nunc sceptra tueris,*
AVGERIVM *coluit Patris instar, eiq́; salutem*
Credidit, & summo semper dignatus honore est,
Ignorans quòd CHRISTE *tuum qui nomen ubiq́;*
Et vitam iactent, studia in contraria currant;
Tantum sæpè valet sanctæ simulatio vitæ.
Sed postquam sese falsa sub imagine victi,
Mendaciq́; diu pietatis fallier umbra
Sensisset, moresq́; tuos IESVITA *notâsset,*
Tandem pœnituit: Quis enim modò crederet illis
Qui Christum simulant & latrocinia vivunt,
Queis magis in votis nihil est, quàm nomine SANCTI
FOEDERIS, *è solijs Dominos depellere avitis,*
Et Reges jugulare pios, populumq́; fidelem
In proprios animare Duces & ad arma ciëre,
Sceptraq́; FRANCORVM *raptori tradere Ibero,*
Cunctaq́; terrarum Papæ submittere habenis.
Nec satis impunè est scelera hæc committier, ipso
Instinctore Deo fieri, numenq́; supernum
Iratum posse haud aliâ ratione moveri,
Vnanimes uno ore canunt, scelerumq́; magistros,
Et percussores Regum, cœlumq́; mereri
Deberiq́; Deo, toties repetuntq́; docentq́;,
Indigetesq́; vocant Regumq́; Ducumq́; latrones.
Quàm sint vera equidem nosti Rex maxime, nosti,
Si meminisse voles, neq́; longè exempla petenda,
Intus habes, nam tu, vel nemo, conscius horum
Esse potes, si vel dentis, vel cætera vitæ
Tempora perpendas, vix, nec vix tutus in aula
Nunc hodie es, licet ipse sacros amplectere PAPAS
Et veluti primus dicaris filius esse.
Præteriti memor esto, animoq́; futura revolve
Si potes, & tibi sit Rex Lusitanicus, & tu
Perpetuò exemplo: Quis enim majore adamavit
Progeniem hanc zelo, similiq́; affecit honore?
Quâ mercede? jacet Regno spoliatus avito,
Et procul à Patria peregrinis cæsus in oris,
Consilio Iesuita tuo delusus & arte:
Hoc meruit probitate suâ, eximioq́; favore,
Quo te dira lues, quo te furialis Erinnys
Plus justo affecit; sed quemnám servit in usum
Hæc dixisse tibi toties, eademq́; referre,
Si mens certa manet sævas rovocare locustas,
Harpyiisq́; animarum antiquas reddere sedes
Et denuò innumeris Regnum objectare periclis?
Quid juvat ad surdas facere irrita verba procellas,

Et frustrà infandum toties iterare dolorem?
Sæpé adimit mentem summi Regnator Olympi
Principibus, meritis statuit cùm plectere pœnis
Et Regem Populumq́; suum non æqua ferentes.
Si te fortè putas hinc terq́; quaterq́; beatum,
Induperatorem quia te Iesuita salutat,
Quodq́; tuas vires lateq́; patentia sceptra
Prædicet, atq; tuas in laudes ora resolvat;
Falleris ô Princeps scelerati fraude COTONIS,
Cantando pariter teq́; & tua perdere Regna
Iam dudum ille parat, nec enim nova crimina tentat
Antiquus scelerum structor, Magiæq́; sacerdos.
Nonne vides nil posse prius neque sanctius esse
Mancipijs Papæ, stygij quàm jussa Parentis
Fraude doloq́; pari ad decretum ducere finem?
Respice quid statuant, te solo nomine Regem,
Et titulo tenus, at proprio nil jure potesse
A Patre latronum nisi sit concessa potestas,
Quem penes arbitrium faciunt Regniq́; tuiq́;.
Sic te, quem Regem & Dominum Rex maximus unxit,
Hac lege agnoscunt, Papæ si jussa ministres,
Quo sine nulla tuis reverentia debita sceptris,
Qui (modò sic libeat) peregrino tradere Regna
Vestra potest, Dominoq́; alij committere habenda.
I nunc, rursum illas recipe in tua regna Cicadas,
Materiamq́; novam Vertumnis trade nocendi;
Sanguinis effusum haud satis est, si forte furores
Et rabiem illorum validis compescere frænis
Fixum animo teneas, specie lactaris inani,
Nequicquamq́; tui prætendis commoda regni,
Nil prodesse queunt Regalia sceptra, tuorumq́;
Auxilia Heroum fortesq́; in prælia dextræ:
Obstricti remanent specialis nomine voti,
Quod violare nefas vel cum discrimine vitæ.
Ius jurandum ipsum, si voto forte repugnat,
Servandum esse negant; Quid enim magis esse profanum,
Aut mage turpe potest, quàm sacris ludere pactis
Vinclaq; divini violare sacerrima juris?
Tantáne & Impietas à tanto Rege ferenda est?
Scrutare ipse, licet (nec enim nisi justa requiro)
Quid Iesuita paret, penitusq́; introspice, & omnes
Doctrinæ partes vitæq́; evolve recessus,
Aspicies, nitidâ veluti depicta tabellâ,
Inclyta gesta Patrum, (qui falsò nomen Iesu
Præfigunt fronti, titulisq́; illustribus ornant,
Quo mage dira cohors, mage quo scelerata propago,
Occultis studijs, & multâ callida fraude,
Prælucere alijs, vulgoq́; imponere possit)
Et quæ præterea non ullis cognita sædis
Occurrent Rex magne tibi, & mea dicta probabunt.
Nullum unquam in terris magis execrabile monstrum

Exstitit, ô superi! non pestis sævior ullla
Christiadum terras corrupit & infestavit.
Non scelus admissum est Iesuitis inde remotis.
Singula quid referam? nil non damnabile præstant;
Immunes operum, contemtoresque sacrorum,
Impuri, immites, scelerati, & dira luporum
Semina, celantes agni sub vellere virus
Et Stygijs genitore sati qui præsidet umbris.
Certior est aliunde fides: propria inspice tantum
Scripta Patrum, arbitrio stabit sententia vestro,
Ipsa licet volvas sinuosa volumina magni
Richonij, solus Iesuitarum esse Patronus
Qui modo sustinuit multis è millibus unus,
Atque illi comitem adjungas sociumque COTONEM;
Omnia cognosces, proprijsque docebere libris.
Insuper ah faciet miseranda Ecclesia cunctis
Gallica nostra fidem, quo nunc sub pondere vasto
Vix animam trahit immuneris oppressa statutis,
Servitiumque tuosque Esavita exosa furores,
Antiquæ deflet proh Libertatis honorem.
Aurea Libertas sic, sic calcabere, sicne
Illa tibi frænum inijciet Iesuitica pestis?
Vltima fæx hominum Sathanæq; excrementum,
Quo nil terra tulit peius nec fædius unquam.
Ergóne Libertas, quam tu LVDOICE tuorum
Virtute, & proprio peperisti sanguine nobis
Eripienda data est? Ergo hac tibi lege relictum est
A proavis tritavisq; tuis BORBONICA proles
Francorum Imperium, tandem circumspice, tandem
Erige te, rursumq; antiqua imitare tuorum
Gesta Patrum, priscosq; atavorum respice honores,
Cessatum satis est, sanam semel arripe mentem,
Atque animo perpende tuo, tecumq; revolve,
Officium præstare pium, civemq; vocari,
Qui, quantum in sese est, pro Libertate tuenda
Prospicit imperio, & Regi sua jura reservat
Integra, quiq; cavet ne quid Respublica damni
Accipiat, priscóve suo viduetur honore.
Contrà etiam vestrum esse puta curare subinde,
Ne quid fortè novi perturbet publica rerum
Commoda, civilesq; ciat mala factio motus,
Sic poteris Rex esse diu, populoq; praeesse,
Quem divina tibi commisit cura regendum.
Ergo si quis amor, si te quæ cura fatiget
Imperij, Populiq; tui, propriæq; salutis,
Ne temerè admittas inferno Acheronte remensam
Progeniem, denuoq; caput, Regnumq; tuosq;
Obijce mille malis, quibus haud virtute resisti,
Nec telis armisve potest, sat viximus eheu
Pestiferis agitati odijs: scelerumq; referti,
Non opus est aliunde novis accersere terris

Fœdifragos, teneræ deceptoresq́; juventæ:
Sat natura mali per se corrupta ministrat.
Cuinam hominum ignotum est Iesuitas nocte dieq́;
Nil meditari aliud, quàm quâ ratione modóve
Prisca statuta queant, patriasq́; evertere leges,
Inq́; locum, antiquis totum in contraria, nobis
Iura dare, & sanctos privata ad commoda ritus
Flectere, nulli unquam quod post mutare licebit,
Vt te dein placitis cogant subscribere, teq́;
Pro libitu ad nutum ducant, decretaq́; condant
Duratura magis quàm quæ sculpuntur in ære,
Aut quæ Dalmatico fulgent incisa metallo.
Det Deus Omnipotens, penes est quem summa potestas,
Inclyte Rex, ne tu deceptus fraude COTONIS
Melliti alloquio capiare, æquamq́; remittas
Iram, animumq́; tuum, justas qui exarsit in iras,
Et pœnas meritò scelerata à gente poposcit;
Sufficiat lacrymâsse tuos, pœnasq́; dedisse
Francigenas toties, metuo ne deniq́; nobis
Plura ferenda manent mala quàm quæ sensimus olim,
Auctores scelerum denuò si in viscera Regni
Admittas, facilisq́; illorum audire querelas,
Vt fert fama, paras, priscoq́; in honore locare.
Parce tibi, nobisq́; simul, communia utrosq́;
Fata manent, prohibe instantem subitamq́; ruinam
A Regnis populisq́; tuis, nam te sine Ranis
Permissum nihil; At crimen fautore levatur.
Quid juvat à vitijs Regnum purgâsse, suâq́;
E ditione omnes sceleratos inde potenti
Ejecisse manu, propriâ si deniq́; culpâ
Restaurentur, & in multo majore habeantur
Respectu? è quibus heu lateri constanter adhæret
Alter, ita excultus magicis virtutibus: ut se
Scire canat quæ vos semper fortuna manebit,
Sic mentem atque oculos objectis fascinat umbris,
Viribus inferni pollens & fraude parentis.
Alter ita est fidens tantumq́; pudore remotus,
Defunctum ut Regem, Serpente nocentior omni,
Non dubitet scriptis proscindere, & interea illi
Hoc impunè licet, nullo prohibente furores.
Quò tandem erumpet monstrosa licentia? Reges
Sic ne licet lacerare sacros, odijsq́; agitare?
Iam, jam tempus erit Regum Rex maxime, mentem
Dirigere hûc populumq́; tuum Regnumq́; tueri:
Quo res nostra loco, quæ sit fortuna videmus;
Vester honos agitur, Mundi pulcerrima tellus
Opprobrijs vexata jacet, reliquisq́; pudori
Gentibus est, miserere tui, miserere tuorum;
Iura patrum, ritusq́; sacros, legesq́; atavorum
Restitue, afflictæ sua da medicamina genti,
Non indigna peto, propriam quoque respice famam,

Et

Et nomen Regale tuum, titulosque decoros.
Ne tua, Roma salax, manibus post terga reuinctis
Colla premat, priscoq; tuo te fraudet honore.
Perpetuum Imperium, longæ vos Nestoris annos,
Deniq; cælestem requiem tibi quisq; precatur,
Inclyte Rex, & ne videar mutescere solus,
Hæc eadem tibi vota fero, & quia dicere coràm
Non mihi concessum est, fungatur epistola nostro
Officio, & tutum teneant mea carbasa portum,
Præterea hæc nostris accedunt vota tabellis,
Finibus ut Patriæ Iesuitas pellere Christi
Nomine digneris, regnisq; auertere pestem,
Quam vestro, & populi capiti impendere videmus,
Haud incerta queror, nec quæ ventosa per orbem
Ventilat, indignis pascens rumoribus aures,
Fama, tibi obtrudo, sed cunctis obuia, quæ non
Immeritò inijciant Regi populoq; pudorem.
Non latet hoc quemquam, quantum Iesuitica turba
Afferat imperijs tandem populisq; malorum,
Quo semel illa pedem fixit, torrentis ad instar
Cuncta rapit, viduasq; opibus, domibusq; potentes
Exuit, & famâ, & titulis defraudat auitis.
Nec satis hoc, Regna euertit, penitusq; superbis
Deijcit è solijs Reges, quis talia demens
Vlterius perferre queat? si exempla petantur,
Scilicet haud opus est peregrinos voluere fastos,
Scriptasq; maiorum impigrè scrutarier; ipsa
Tempora nostra dabunt quæ nos meminisse pudebit;
Si pudor ullus inest, quid enim vel ante malorum
Perpeßi sumus? ah! quos non fœdauimus amnes
Sanguine? & infestos miserè satiauimus hostes?
Impius interea grassatur Barbarus, & nos
Turca ferox ridet, miseranda Ecclesia iustas
Vix lacrymas cohibere potest, eheu ubi prisca
Relligio, sanctiq; Patres, atq; inclyta Regum
Gloria? quo tandem miseri peruenimus! ah quæ!
Quæ non pertulimus! quæ non ventura timemus!
Serius hoc vidit, vidit tamen ultimus HEROS
VALLESIAE *stirpis, qui quamuis se esse putaret*
Delitias Papæ, primasq; in amore tenere,
Nil minus interijt sicâ intereremtus iniquâ.
Qui semel euasit scopulos, scyllamq; voracem,
Neptuno monstrante viam ventisq; secundis:
Naufragus immeritò fluctus incusat & imbres
Immitesq; Deos Pelagi, sæuamq; Charybdim,
Neglecto custode Deo, si incauta carina
Obruitur, tandem & sterili sepelitur arenâ.
Stabat Roma potens, & adhuc cum laude superbis
Ius dabat imperijs, cùm prudentißimus Heros
Occasum interitumq; CATO prædiceret, eheu!
Det Deus ô Princeps similis quandoq; ruina.

Ne subeunda siet Regi, miseroque popello
Insidijsque dolisque & iniqui fraude COTONIS.
Hic sermo mellitus, & hæc dulcissima verba,
Ille quibus vestras, Rex maxime, detinet aures.
Incantator atrox, magico sunt plena veneno;
Permittente Deo; qui quando imponere finem
Imperijs statuit, meritasque exposcere pœnas,
Iudicio sensuque omni regesque Ducesque
Exuit, & tandem populum cum Rege relinquit.

Iesuitæ Sedani Scholam aperire conantur.

Iesuitæ autem immemores tanti beneficij Regis, & conditionum quibus rursus in Gallia admissi ac recepti fuerunt, post transactionem Henrici IV. Regis cum Duce Bulioneo anno 1606. factam, cùm Rex Lutetiam redijsset, supplici libello eum exceperunt, post gratulationem, de successu, quo prospero in hac expeditione usus esset, & simul Scholam ut sibi Sedani aperire liceret petierunt. Rex autem respondit, se quidem assensum suum daturum facilè, modò id à Duce obtinere posśint: conatu igitur irrito discesserunt.

Conatus Iesuitarum Aurelijs.

Iesuitæ etiam ex Societate sua miserunt aliquem Aurelias Quadragesimali tempore, ut ibi concionaretur, confeśsiones audiret & Missam celebraret, sed factum hoc magna cum civium indignatione. Nam neglecto hoc suo officio in id solúm totus incubuit, ut superioris temporis Ligistas in suas partes pertrahere posset. Hoc cùm ex animi sui sententia succeśsisset, rumorem ipse & adhærentes in urbe sparserunt, Regem omninò velle atque iubere ut Iesuitæ in urbem recipiantur. Regi contra persuaserunt, Aurelianenses nihil magis cupere & exoptare, quàm ut Iesuitæ in urbem intromittantur. Rex annuit illis benignè, & conceśsit ut Collegium in hac urbe extruant, modò id cum licentia & consensu civium fiat. Hoc verò quum primùm cives resciverunt, in unum convenerunt, ibiq; Tourvilleus Advocatus urbis, multis gravibusq; argumentis in medium adductis, probavit, non sine ingenti damno & periculo Iesuitas, irrequietum, superbum & arrogans hominum genus, in urbem recipi posse. Placuit hoc consilium præcipuis Senatoribus & civibus, decreveruntq; unanimiter, non recipiendos esse.

Hæc breviter de aureliensibus: de Trecensibus, in gratiam Germanorum & Helvetiorum meorum, ut est ex Gallica in Germanicam linguam translatum, bonâ fide integrum adscribam.

War-

Warhafftiger bericht/ was sich inn der Statt Troyen in Franckreich/ bey dero von den Jesuiten daselbst gesůchter einkommung/ vom jahr 1603. biß auff den Monat Julium 1611. zůgetragen.

NAch dem die Jesuiten/ krafft deß zu Pariß im September Anno 1603. außgangenen Edicts/ wider inn Franckreich einkommen: haben sie sich/ durch jhre geschwinde Räncke/ deren sie/ jhr fürnemmen ins werck zu richten/ sich zůgebrauchen pflegen/ inn die vornembste Stätte deß Königreichs einzůschleichen/ vnderstanden. Man hat gewisse nachrichtung/ daß die Obersten in jhrer Societet einmütig beschlossen gehabt/im *Collegio* zu Pariß nicht hart auff die schůlhaltung zů dringen/ damit sie desto leichtlicher in allen Provintzen vnd vornemen Stätten in Franckreich einen freyen eingang hetten.

Hierzů zů gelangen/vnd damit der König jhr fürhaben desto weniger mercken solte/ haben sie Ihr May. durch etliche jhrer vertrawten zů verstehen gegeben/ daß dieweil jhre Mayestet gleichsam aller Vatter inn diesem grossen Königreich were/ dieselbe ebener massen/ wie sie jhren Vnderthanen den Frieden zů wegen gebracht hette/ auch die lehr vnd vnderweisung jhnen ins gemein wider erstatten wolte/ vnd das sichs nicht gebürte/ daß die Statt Pariß allein/ einer so lieblichen vnd angenemen Frucht geniessen solte: dardurch wurde Ihre Mayestet bey den Vnderthanen desto mehr geehrt vnd geliebt werden. Auff diß scheinbarlich anbringen/ hat der König jhnen erlaubt/ sich allenthalben in Franckreich/ da es jhnen anstehen wurde/ niderzulassen.

In der Provintzen Champagnien haben sie auß vrsachen/ die hernoch sollen gemeldet werden/ jhre augen vnd gemüth sonderlich auff die Statt Troyen gerichtet. Zum anfang ist es jhnen zimlich gelungen/ dieweil sie drey vornemme Personen/die jhnen vber die maß gewogen vnd zugethan waren/angetroffen haben/nemlich den Herren Bischoff/den Præsidenten vnd *General* Leutenant/vnd den Schultessen in der Statt/ welche auß vnderschiedlichen vnd sonderbaren vrsachen/ die hernach in diesem bericht erklärt werden sollen/ jhr eusserstes gethan haben/die Jesuiten in der Statt Troyen zu installiren. *M. Iacob Nivelle*, der fast zwantzig Jar lang/ ein Jesuit von gelübd vnd *profeßion* gewesen/vnd noch einer im hertzen vnd gemüth ist/ hat auch nicht wenig darzu geholffen.

Als die Jesuiten vmb bekräfftigung jhrer widereinkommung zu Troyen anhielten/ ist der Herr Johann *Dautruy* Schultes daselbst/ welcher etlicher gemeinen geschäfften halben gen Pariß kommen war/in eine Herberg/da Herr *Vestier*, Dechant in der Thumkirche/ vnnd einer seiner Brůder/der Statt Rath/ auch lagen/ eingekehrt. Auff einen Feyrtag fragt er sie/ ob sie wolten den König sehen zu mittag essen: welches sie verwilligt/ vnnd sich mit jhm dahin verfügt haben/ wußten aber nicht/ was er vorhatte/vnd machten jhnen keine gedancken/daß er sie vervortheilen/ vnnd jhrer gegenwart zur vernichtung dessen/darvon hernach/mißbrauchen wolte.

Dautruy gehet in deß Königs Kammer hinein/vnd redet heimlich mit einem seines anhangs/ *Mr. René Breslé* genandt/ welcher der Kön. May. Almosenpfleger/ vnd zu einem Bischoff gen Troyen fürgeschlagen war.

Wie nun der König nach eingenommener Mahlzeit sich wider in sein Gemach

verfügen wolte/ vnnd die Königin bey der hand führte/ hat jhm *Dautruy* an dem Ort/da er furüber gehen solte/ einen fußfall gethan/ welches der Herr *Vestier* vnnd sein Bruder ebener massen auch gethan/ dieweil sie meinten/ daß *Dautruy*, welcher Schultes war/ etwas/ daß die gemeine Statt angieng/ dem König fürzubringen hette. Da thet *Breslé* das wort/vnd sprach zum König: Es seynd/ Herr König/ der Schultes vnd die Einwohner der Statt Troyen/die Ewer May: vnderthenigist ersüchen/daß sie ein Jesuiter *Collegium* bey jhnen haben mögen. Der König gab dem *Breslé* kein antwort/sonder sagte stracks zur Königin/ Diser ist meiner Almosenpfleger einer/vnd ist allein zü Bischoff gen Troyen fürgeschlagen worden/gleichwol wil er schon albereit die Jesuiten daselbstē einführen. Der Herr Dechant/*Vestier*; vñ sein Bruder/ kundten sich nicht gnügsam über der behenden antwort deß Königs verwundern: gleichwol kame jhnen deß Schultessen küne that vnd fürnemen noch viel seltzamer vor/ daß er also für sich selbst/auß eignem trieb/ vnnd ohne vorwissen der anderen Stände in der Statt/vmb die Jesuiten anhalten dorffte. Vnd that jhnen sonderlich wehe/ daß sie ins Königliche Schloß vnder dem schein/ als solten sie den König sehen essen/ in der that aber/ damit ein so betriegliche bitt durch jhre gegēwart desto mehr krafft vnd ansehens hette/ waren geführt worden. Darüber sie in eine verbitterung wider den *Dautruy* gerathen/vnd jhme seine vntrew vnd gewalt/ den er zur zeit der *Liga* wider seine Mitburger geübt/ verwiesen haben. Der *Breslé*, welcher damit vmbgieng/daß er jhm die Jesuiten verpflichtete/ vnnd durch jhre fürbitt seine Bullen beym Bapst vmb sonst bekommen möchte/ hat diese sach beym König zutreiben auff sich genommen/vnd dermassen angehalten/daß nach dem er Ihre May. vberredt/ als solte die Bitt/ die *Dautruy* der Jesuiten halben gethan hatte/ mit bewilligung aller Einwohner geschehen seyn/ er ein schreiben *dato* deß *Februarij* 1604. deß jnnhalts/wie hernach folgt/erlangt hat.

Demnach wir vns gegen vnsern lieben getrewen/ die Einwohner vnser Statt Troyen/in allem/was vns müglich/gnedig vnd günstig zuerzeigen willens seyn: Als haben wir auff das inständige anhalten vnd *suppliciren*, so vns von vnsern auch lieben getrewen *René Breslé*, vnserm Rath vnnd verordneten Almüsenpfleger/den wir zügleich zum Bischoff gen Troyen ernannt haben/ wie auch obgedachten Einwohnern geschehen/zügelassen/ꝛc. Dieser Brieff hat auch eine besondere clausul/den Jesuiten zum vortheil: Das alles/ was jhnen so wol von gemeiner Statt/ als von einem jeden jnsonderheit/ wurde gestifftet werden/es weren gleich fahrende oder ligende güter/solte angenommen werden vnd gültig seyn.

Als diß Patent vom Schultessen *Dautruy* auff dem Rathhauß eingeliefert vnd abgelesen worden/gab es bey allen/die zugegen waren/ein groß stillschweigen vnnd verwundern/ vnnd hielte ein jeder darfür/ daß es nun mit jhrer freyheit auß were/ dieweil man Jesuiter bey jhnen einlosieren wolte/vnd das fälschlich fürgeben wurde/als solten sie diselbe begert haben/da sie doch niemals das geringste wort darvon geredt hetten: vnd gieng die gemeine rede dahin/das *Dautruy*, der mehr auff sein *privat* nutz als auff gemeiner Statt wolfahrt sehen thete/ solches hinder jhnen expracticirt hette. Dieweil aber *Dautruy* die Gemüter der Einwohner durch diß erst schreiben zü seinem willen nicht lencken können/ hat er dem *Breslé* wider zügeschriben/ der ein anders *dato* 18. *Maij* 1604. außgebracht/ darinn diese wort stünden: Daß Ihre May. die einnemmung der Jesuiten in der Statt Troyen höchlich begerte/vnd daß Ihr dieselbig zü sonderem gefallen gereichen wurde. Da diß ander schreiben nicht mehr würcken wolte/als das erste/ kam ein drittes den 29. *Iunij* nechstfolgend/ in welchem dem obersten *Supplication*meister/ Amptmann zu Troyen/ oder seinem Leutenannt/ das jenige so im schreiben befolhen worden/ zü vollziehen aufferlegt worden. In diesem schreiben geschach kein fernere meldung der fürgewandten *supplication* deren von Troyen vmb ein Jesuiter *Collegium*: da war nun ein ernstes gebott

bott an die Einwohner: jhre freyheit ward in eine noth zugehorchen verwandelt: man vnderstund sich/durch deß Königs befelch durchzubringen/das erstlich den namen hatte/als hetten sie es selbsten gesucht.

Inzwischen leßt man einen *Provincial* Jesuiten sampt etlichen seiner Mitbrüder gen Troyen kommen/ welche anzeigten/ daß sie auß sonderlichem befelch Jhrer König. May. nit aber auff das ansuchen der Einwohner kommen weren. Für das Zehrgelt/ so jhnen auff der Reyß auffgangen/ sind jhnen auß der Statt Rechenkammer zweyhundert vnnd zwentzig Cronen vnnd sechs schilling gereicht vnnd gefolget worden. Da sie nun in der Statt seyn/ besichtigen sie mit fleiß alle gelegenheit darinnen/ damit sie jhnen bequämen Platz zu einem newen *Collegio* erwehlten: dann sie fürgaben/das alte/welches mehr dann zehen tausent Cronen gekostet/ were zu klein für sie. Nach dem sie alles wol durchsehen vnnd erwogen/ so forderen sie endtlich tausent sibenhundert Cronen Järlichen rennten/ die zweytausent Cronen/ die jhnen für einmal zu erweiterung jhres *Collegij* gereichet worden/ wie auch eine andere ansehenliche summ/die sie jhre *Bibliothec* mit Bücheren/ vnnd jhre Wohnung mit Haußrath zu versehen/ empfangen hatten/ nicht mit eingerechnet. Auff dieß vbermässiges begehren sind etliche von den Einwohneren hefftig erzürnet worden/andere haben nur jhr gespött darmit getrieben/ vnnd gesagt/ es liesse sich ansehen/ als wann diese gute *Patres* zum raub vnnd plünderung einer zweyten Troyen kommen weren: zugeschweigen/daß die Statt durch die letzte Kriege dermassen erschöpfft vnd zu ruck gesetzt worden/daß sie auff die achtzig oder hundert tausent Cronen schuldig were: V[illegible] sie also das jenige/ daß die Jesuiten zu jhrem vnderhalt begerten/ nicht viel weniger als den halben theil dieser Summen: vnd were das ein feiner weg/ der Statt baldt auß jhren schulden zu helffen. Endtlich geben die Einwohner diese Antwort/ daß wann es je deß Königs wille seye/daß sie die Jesuiter einnemmen solten/ seyen sie vrbietig zu gehorchen/ doch daß Seine Mayestet geruhe/ jhnen gnugsamen vnderhalt vnnd einkommen zu verschaffen. Etliche von denen/ die den Jesuiten zugethan waren/ baten sie/ solches bey dem König selbsten anzubringen. Also zog der *Provincial* vnnd seine Mitbrüder wider darvon/ vnnd hatten weiters nichts außgerichtet/ dann daß sie den Orth besichtiget/ auff der Statt vnkosten wolgelebt/ vnnd etliche vrsachen jhrer vermeinten *Visitation* auffs Papier gebracht haben: darein sie getruckt was jhnen gefallen/ mit namen/ daß man jhnen viel angebotten hette: welches ob es wol ein lauter gedicht gewesen/ jedoch haben sie sich hernach darauff wider die Einwohner gründen wollen.

Man hat von e[illegible]lichen jhrer vertrawten verstanden/ daß sie vnder allen Stätten inn Champagnien fürnemblich nach der Statt Troyen trachten/ vier vrsachen halben/ die wol zu mercken. Die erste ist/ die schönheit vnnd gelegenheit der Statt vnnd daß man wegen deß Passes vnnd gemeiner Landtstrassen/ leichtlich auff Pariß/ Lotringen/ Burgund/ Flandern/ Teutschland/ Brieff bestellen/ vnd von dannen wider bekommen kan. Die andere/ daß sie jhnen gewisse hoffnung gemacht/ daselbst mit der zeit zwey Häuser auffzurichten/ Nemblich ein *Profession* Hauß im Spital zur Dreyfaltigkeit/ welches am schönsten Orth in der Statt ligt/ nahe bey dem Korn vnnd Weinmarck/ wie auch dem Wechssel: Darnach ein *Collegium*, da das jetzige stehet/ welliches sie für hatten vmb ein gutes zu erweitteren/ vnnd mit Wohnungen zuvermehren. Die dritte war wegen der Erbschafft *P. Merat*, der deß Herren von *Droú* eltester Sohn war/ vnnd den sie im siebenzehenden Jahr seines alters entführet/ vnnd im Jahr 1585. von Pariß weggenommen haben/ dahin jhn sein Vatter/ nach dem er jhn von *Pantamousso* abgefordert/ zu studieren gesandt hatte. Diese gute *Patres* bildeten jhnen ein/ daß wann sie zu Troyen jhren fuß wurden gesetzt haben/ sie wurden jhre sache leichtlich

wider deß von *Drou* erben außführen. Es seynd jhrer viel / die von jhnen gehört haben/daß das jenige/ so dem *P. Merat* für sein theil zügefallen / mehr dann dreyssig tausent Cronen werth sey/ vñ daß sie solches zü auffrichtung eines *Collegij* zü Troyẽ verordnet haben. Zum vierdten/so hatten sie bey den letzten Kriegsemporungen der *Liga* erfahren/daß kein Volck in gantz Franckreich sich leichtlicher vnder dem schein der Religion auffwickeln lasse/ als die zu Troyen : vnnd daß jhnen diß ein gewisses mittel sein wurde/das Regiment der gantzen Statt an sich zübringen/wann sie nur zwo oder drey Personen genommen hetten/die sie schon zü jrem willen hatten/nemlich den Herren Bischoff/ den Præsidenten vnd den Schultessen. Vmb welcher vrsachen willen sie sich mit aller macht bemühet / in Troyen einzünisten / vnnd ist der verzug / den die von der Statt gegen jhnen eingeworffen/ dem öbersten jhrer *Societet* gantz hinderlich vnd beschwerlich gefallen / wie solches abzünemmen auß dem register der fragen/ die *P. Cotton* dem Teuffel/welcher *Adrianam du Fresne* besessen/ vorgehalten hat/da vnder vielen andern / die deß Königs Person/ vnnd die heimlichste vnd wichtigste sachẽ deß Reichs betreffen/diese mit namen auffgezeichnet seyn : *Quid Ambianense Collegiũim pediat, quid Trecense*, das ist/was die auffrichtung deß *Collegij* zü Amiens vnd zü Troyen verhindere? Zwar ob wol die Jesuiten in allen jren händlen/die sie fürnemen/sich gantz embsich vnd vngestüm erzeigen : jedoch spüret man nicht / daß sie sich hefftiger bearbeitet / jrgend einen sitz zü haben / als in der Statt Troyen/vnd dieweil sie gesehen/daß man jhnen nichts geben wolte/haben sie sich erbotten/damit zu frieden seyn/daß sie allein daselbst jren vnderschleiff haben möchten: welches bey vielen froñen leuten jhr süchen sehr verdächtig gemacht hat.

Die in der Statt/die jhnen jhre einkommung liessen angelegen seyn/nach dem sie vermerckt/ daß es an nichts anders mangel/ den erwünschten zweck züerreichen/ dann daß man jhnen ein reiches einkoñen verordnen könte : haben sie alles anhalten so lang anstehen lassen/ biß der new Bischoff Herr *Breslé* bestetiget worden/ vnd ankommen ist : welcher da er auffgezogen / als bald alle ständ/ die in der Statt waren / zu sich in sein Hauß berüffen hett. Herr Ludwig *Bobusse*, von Bloys bürtig/ Leutenant deß Gerichts zü Troyen/ wurd von wegen deß Gerichts dahin verodnet/ vnd mit jhm Herr *Dionysius Gombault* Præsidentsrath. Aber dieweil der Bischoff die *deputierte*, in den Bischofflichen Hoff berüffen hatte/ sagte Herr *Bobusse*, er könte nicht daselbst erscheinen/dieweil er auff das Rathhauß/vnd nicht auff deß Bischofs Hof bestelt were : Gleichwol sind die andere *deputirte* dahin gangen : da hat jhnen der Bischoff einen brieff/mit anhangendem sigel verlesen/ deß inhalts/Der König hette verstanden / welcher massen die Einwohner zu Troyen noch jmmer vmb ein Jesuiter *Collegium* ansüchten : Derhalben wölle er / daß sie daselbsten solten eingenommen werden/ꝛc. Hierauß nam er anlaß fürzübringen/ wie die Jesuiten wol erkenneten/ daß der schwere schuldenlast/ mit welchem die Statt beladen/nicht gestatten wolte/jhren ersten forderungen einen genügen züthün / sie wolten sich aber daran vernügen/ daß man jhnen zwey tausent pfund oder francken järlichen einkommens verordnet : derwegen vermahnet er sie/ sie wolten auff mittel vnd weg bedacht seyn/ woher solche suñ zünemmen. Die *deputirten* antworteten alle einmütigklich/ daß die Statt keine mittel wüßte/ vnd daß sie viel zü tieff in schulden steckte/ darumb könte sie nichts geben. Vil sagten weiters/ die Statt köndte der Jesuiter wol entrahten/vnd daß sie schon zü vor ein *Collegium* hetten/ welches jhren vorfahren güt genüg gewesen were : Im fall der König kurtzumb haben wolte/daß sie sie einnemmen solten/vnd Er jhnen nothwendige renten stifften wurde/ so müßten sie es geschehen lassen : Aber wann es Jhrer May. belieben solte/ diese sach der Einwohnern gütachten heimzüstellen/ so könten sie inn solche newerungen nicht einwilligen. Da sagte Herr *Dionysius Gombault*, er hette von den Præsidentsherren befehl gehabt/ vmb die

Jesuiten

Jesuiten anzuhalten: welchem aber seine *Collegæ* widersprochen: vnd ist solches widersprechen ins Stattbůch eingeschriben worden.

Als nun der Bischoff die sach der gestalt auff die bahn gebracht/sind die jenige die den Jesuitē gewogen waren/bewegt worden/ mittel vnd weg zů erdencken/ wie man das *Collegiū* mit notwendigē einkom̄en versehen möchte/ vñ habē vnder andern disen fürschlag gethan/ daß man eine anseh̄nliche sum̄a von der Clerisey derselbē Provintzen heben/ vnd einen besondern standt gewisser personen vnderm namē eines ampts anrichten/ hinder welchen die gůter/ so das gericht zu jren händen gezogen/ zůverwaren gelegt wurden/vnd daß man jnen einen schilling von einē jeden pfund oder francken aller fahrnuß/die sie in jrer verwarung gehabt hetten/verordnen solte. Weiln aber darfür gehaltē worden/ daß auß disen beyden fürschlägen ein sorgliche *consequētz* entstehē möchte/hat man für gůt angesehen/ein gewisse geltsum̄en für arme/ schwache vnd dürfftige fürzůschlagen / vber welche der Herr Præsident *Angenoust* die artickeln gestelt/ vnd gesagt/ man wurde zur versicherung derselben etliche/ die wol gesessen vnd zweyhundert tausent Cronen in vermögen hetten/darzů benennen. Es ward auch dessen gedacht/daß man das siechenhauß/ welches in der vorstatt *Breviande* gelegen/zů diesem *Collegio* ziehen könte. Vnd dieweil der Schulteß vnd Schöpffen in der statt/dasselbe allzeit von vndencklichen jaren her/in jrer verwaltung gehabt/vnd das einkommen sich auff ein tausent oder zwölffhundert pfund erstrecken thůt: so haben die/welche den Jesuitē zůgethan waren/fürgeben/ der Schultes vñ die Schöpffen könten nit mit gůtem gewissen/vnd ohne simoney/die verwaltung gedachtes siechenhauß behalten. Aber die einwohner wolten solche fürschläg nit eingehn/ noch jhnen gefallen lassen/was man auch für farben denselben anstriche/ vnd wurd offentlich gesagt/daß es am rathsamsten were/ keine newrung zu machen / sonder alles in dem stand zůlassen/in welchem man es gefunden hette.

Das ist also in einer sum̄ der gantze verlauff/was sich wegen einkom̄ung der Jesuitē in der statt Troyen vom jar 1603. biß auff gegenwirtiges 1611. zůgetragen: da dañ *Iacob Nivelle Rector* im *Collegio*, als er gesehen / daß die zeit seiner bedienung bald verflossen/vnd man jhm zů verstehen geben/ daß man jhn nit lenger im *Collegio* weder für einen Schůlmeister noch *Rectorem* leiden wolte/sich verneñen lassen/er were entschlossen/von dannen zů weichen: vnd dieweil er damit vmbgieng/ daß er durch seinen abzug den Jesuiten platz machte (vmb welches willen er etliche jar gantz fahrlässig gewesen/vnd die vbungen deß *Collegij* hatte fallen lassen) ließ er durch die/welche es mit den Jesuiten hielten / außgeben/ daß es der gantzen Provintz vnd sonderlich der Statt sehr damit wurde gedient seyn/wann man jhnen das Regiment vber das *Collegium* vertrawte/ vnd daß sie anders nichts/ dann das *Collegium*, begerten: Er für sein theil/wegen der sonderlichen *affection*, die er zů seinem Vatterland trůg/ erbietig were/ von dem seinen 14000. pfundt zů jhrer vnderhalt zůgeben. Man hielt darfür/ daß es mit dem *Nivelle* nur ein angelegt werck gewesen/ vnd daß das Gelt/ welches er darzů schiessen wolte/von den Jesuiten herkom̄en/ die ohne das im brauch haben/vnder eines andern namen gůter an sich zu bringen. Vnd ist die vermůtung daher desto stärcker/daß man wol weiß/was *Nivelle* für ein geitzhals ist/ der jhm selber von dem/daß jhm Gott bescheret/ nichts gůts anthůt/ sonder rewt jhn auch deß wassers/damit er seine hände wäschet. Daß dem also sey/erscheint auch auß dem/daß als er die Jesuiten diß letzte mal/da sie bey der Statt angehalten in seins *Canonicats* behausung geherbergt/vnd gesehen/ daß die sache solchen außgang / wie sie gehoffet/ nit gewinnen wolte/ vnd sie gleichwol stets bey jhm in der herberg blieben/ hat er sich beklagt/daß sie jhm sein leinwad zů schanden machten/vnd solches grossen vnleidlichen schadens halben hat er sie fein höflich abgewiesen/ vnd eine andere herberg zůsůchen genötiget. Ein ander mercklich Exempel seines geitzes ist dieses / da er ins *Collegium*, als öberster schůlmeister kom̄en / er eine Taffel von geringem werth in der Ca-

pellen hatte anhefften lassen/ den Altar daselbst damit zu zieren/ gleich ob sie stets da bleiben sölte: zleichwol/ als er auß dem *Collegio* geschieden / hat er dieselbig wider abbrechen vnd wegführen lassen / ohnangesehen er seinen nutzen daselbst sehr wol geschafft hatte. Der Herr Bischoff vnd Præsident *Angenoust*, welche auch jhr bestes thaten / damit durch den abzug deß *Nivelle* die Jesuiter möchten eingelassen werden/ liessen außsagen/ der *Nivelle* wolte das *Collegium* verlassen/ vnd daß sie viel zu thun hetten/ jhn darvon abzuhalten: neben dem aber schrieben sie den Jesuiten zu Pariß zu/ was sich verlieff/ mit vermahnen/ daß sie solche gelegenheit nicht versaumen/ sonder jemand von den jhrigen schicken wolten/ der das volck gewinnen/ vnd bey jhnen einen lust vnd begierd zu jhrer *Societet* erwecken köndte. Hierzu nimpt man den *Pater Binet*, als welcher durch seine geberden / die sich mehr auff einem schawplatz / als auff der Cantzel/ da die warheit geprediget wird/ reimen/ die gemüter deß gemeinen manns wol wurde wissen zu bewegen. Dieser kompt gen Troyen gegen dem anfang deß monats Maij/ vnd thut seine erste predig den Auffartsabend/ den 11. Maij/ in der kirchen zu S. Magdalene/ welche predig/ der gemeine mann/ vom gesaltznen fleisch zu nennen pflegt. Allda er einer der burger einrede zubegegnen / als weil kein Hugenotten bey jhnen/ bedörfften sie der Jesuiter nicht: Hierauff sagte er/ daß sie zwar keine Hugenotten hetten/ aber dargegen were die Statt voll Atheisten/ Libertiner vnnd grober Catholischen/ Das Agar vnd jhr Sohn Jsmael sich vnderstanden hetten/ ein trennung zwischen Abraham vnd seine ehliche haußfrawen Saram/ zu machen: hette der Haußvatter wollen friden haben in seinem hauß/ welches ein fürbild der kirchen gewesen/ so hette er müssen *eijcere ancillam & filium eius*. Was er aber durch diese gleichnuß andeuten wöllen/ hat er mit fleiß verschwiegen/ nemlich dises/ daß die Catholischen/ welche er Libertiner vnd Atheisten nennet/ so durch den Jsmael zu verstehen/ eben so wol/ als Hugenotten/ welche durch Agar bedeutet werden/ auß der Statt gejagt werden solten / vnd das weder der eine noch der ander hauff darinnen zu dulden: welche rede zu einer offentlichen Auffrühr gerichtet war. Darnach predigte er noch einmal in derselben Kirchen auff den Geburtstag vnser lieben Frawen/ vnd bracht für/ wie *S. Dominicus* im traum gesehen hette/ Gott den Vatter die augen im Haupt herumb drehen / mit einem fewrigen Gesicht/ vnnd daß jhm der Mund vor zorn schaumte. Diß waren seine eigne wort/ ab welchen die zuhörer sich dermassen ärgerten/ daß viel offentlich sagten/ solche wort weren voll Gottslästerung/ vnd solte man nit gestatten/ dergleichen außzugiessen.

Nach dem er aber vernommen/ daß sein vorgeben von groben Catholischen/ Libertinern vnd Atheisten / sehr vil auch vnder denen / die jhrer *Societet* gewogen waren/ für den kopff gestossen: hat er in einer andern predigt solchen fehler verbessern wöllen: lobte derwegen die Einwohner zu Troyen vber diemassen/ vnd striche jnen den fuchsschwantz meisterlich/ sagend/ daß wann er die laster straffte/ er sie nicht meinte/ sonder die Türcken/ Persianer vnd andere Barbarische völcker.

Den 14. Maij bey der begängnuß/ die dem letzten verstorbnen König auf den tag/ da er vmbkommen/ zu ehren geschehen/ thet er eine Leichpredig in der Thumkirchen/ in beysein Herren von *Praslain*, Oberamptmans daselbsten/ vnd aller ständ der statt: da nam er anlaß zureden von der liebe/ trew vnd gehorsam/ die seine gesellen dem König vnd Franckreich gelobt hetten. Vnd dieweil er sich besorgte / man möchte dencken/ daß er *æquivociren* vnd außflüchte gebrauchen wolte / hat er zum höchsten *protestirt* vnd geschworen/ der donner solte jhn eben an dem ort erschlagen vnd zu äschen verbrennen/ wann daß/ so er sagte/ nit war were. Sagte darbey/ daß seine *Societet* sich keines wegs in Reichshändel einmengten/ daß sie auch keine Spanier/ sonder gute vnd geborne Frantzosen weren. Diese seine Leichpredig ist hernach in truck außgangen: aber er hat sich wol darfür gehütet/ daß er die *protestationes* vnd verflüchungen/ die jhm in der predigt entfaren/ hinein getruckt hette.

Da nun

Da nun die predigten dises Jesuiten den leuten je lenger je mehr mißfielen/so hat man bestelt/daß jm auff den 8.tag nach dem H.Sacrament alle fürneme Pfarrkirchen versperrt vnd versagt wurden / also daß der Bischoff/ der sonst nit wußte/wo er mit jhm hinauß solte/ jhn zu S. Nicier predigen ließ/ welches ein kleine Pfarrkirch ist am ende der Statt: da er noch besser herauß fuhr/als noch jemals/vnd sagte/daß allein die grobe Catholische/ Atheisten vnd Libertiner jhnen im weg stünden/daß sie zu Troyen nit eingenommen wurden: daß alle andere Priester vngeschickte tölpel weren/vnd daß innerhalb zehen/zwantzig vnd auch wol dreissig jaren/kaum einiger villeicht gewesen/der recht/vnd wie sichs gebürt/gebeicht hette. Solche küne reden erregten bey etlichen einen verdacht/ bey andern ein getümmel/ vnd verursachten/daß viel/ die biß daher in dieser sach/der Jesuiten einnemmung betreffend/*neutral* gewesen/die augen begundten auffzuthun/ vnd diese *Societet* für sehr gefährlich vnd auffrührisch zu halten. Vnd waren diß gemeine reden der fürnembsten vnd ansehenlichsten burgern auß allen Ständen in der Statt.

1. Daß es menigklichen bekannt vñ offenbar sey/wie sich die Jesuiten vnderstünden in allen fürnemen Stätten in Franckreich einzukommen: daß sie gegenwertigklich jhre anschläg auff *Langres*, *Chaumont*, *Auxerre*, vnnd viel andere örther mehr gemacht/da sie durch heimliche verbündtnussen vñ andere geschwinde practicken trachteten einzuschleichen: daß nach dem sie zu Troyen alle list/die sie erdencken können/ versucht/ jetzt gewalt brauchten/vnnd daselbst sich auch wider der Einwohner willen eintringen wolten.

2. Daß sie allenthalben / da sie eingenommen / jhnen nicht anderst / dann durch schmeichlen/ vngestüm/ rottirungen ein *credit* machten: vnd befinde sich/ daß die/ so jhnen zugethan/dreyerley seyen: etliche seyen einer jngehaltenen vnd forchtsamen natur/ die der Jesuiten heimliche practicken nicht erforschen noch ergründen wöllen/ sonder halten sie in ehren/weil sie etwas löblichs bey jhnen gesehẽ: andere/als der gemein mann/vnd das meiste theil der weiber/ sehen nur auff den eusserlichen schein/ vnd erstrecken sich jhre gedancken nit weiter: der dritte hauff seye deren/ die etwas fürhaben/vnd damit sie desto füglicher darzu gelangen/ sich dieser gesellen gebrauchen/ deren macht vnd arglistigkeit allerley anschläg zu befürderen jhnen bekannt ist/ als die da fein wissen/ alle jre handlungen mit dem schein der Religion zu bemäntelen: *pulchra laverna, da mihi fallere, da justum sanctumq́, videri.*

3. Daß sie jhnen kein gewissen machen/ meutereyen vnd rottirungen anzurichten/damit sie die jhrige in den fürnemen Stätten einstecken können: Man habs wol erfahren/nicht allein in der Statt Troyen/sonder auch anderstwo/vnd damit man von diser Provintz allein rede/ so könne die Statt Rheims dessen genugsam beweiß beybringen/wie sie nemlich durch heimliche practicken vnd wider den willen der Einwohner/da hinein kommen seyn/vnd wie sie sich durch schandtliche vnd vnchristliche tück vnd betrug vnderstanden haben/den Priorat *S.Paul du Val des Escholiers*, dem bruder *Peter Iabot*, der jhn rechtmässiger weise jnnhatte/ auß den händen zu reissen: daß mancher an denen orten/da sie jhren sitz haben/ der vor diesem/da er sie nur auß gemeinem ruff / den sie hatten/ kandte/ tausent Cronen zu jhrer einnemmung gegebẽ/jetzt gern zwey tausent/si außzustossen geben wolte: Daß sie/ damit sie jrgend einkommen/*superos si nequeunt, Acheronta movent.* Man spüre es alle tag in der that/ vnd zum vberfluß so habe es *P. Cotton* klärlich bewiesen / in dem Register seiner fragen/die er dem Teuffel fürgehalten/darinn neben andern diese drey außtrucklich stehen/ *Quid Pictaviensis Collegij fundationem maximè impediat*; *Quid Ambianense Collegium impediat, quid Trecense?* So sie in in geringen sachen/ an welchem jhrer *Societet* nicht vil gelegen/ sich solcher abschewlichen vnd vnchristlichen mitteln gebrauchen: was kan man erdencken / dessen sie sich nicht vnderfangen/ damit sie bey grossen Herren gunst vnd vorschub erlangen/ vnd bey jhnen allzeit in sonderlichen gna-

den bleiben? Diß aber ist eine von jhren fürnembsten räncken/ daß wann sie sich jrgend eingetrungen/ oder sonst etwas gewaltsamlich/andern zum nachtheil vnd verderben/ vorgenommen haben/ (anderst kommen sie nicht auff) so bedecken sie allzeit jhre vnrechtmässige besitzungen mit dem Deckmantel der Gottseligkeit vnnd Religion.

4. Daß es war vñ ausser allem zweiffel sey/ daß die falsche wunderzeichen vnd falsche marterer an tag bringen/auff daß sie bey dem gemeinen mañ desto mehr glaubẽs vnd ansehens haben. Daß dem also sey/werde *P. Heinrich Garnet*, welcher billich am leben gestrafft worden/als einer/der die pulver verrätherey in Engelland hat anstifften helffen / von diser *Societet* mit sonderlichẽ eyffer für einen marterer gehalten vñ außgerůffen. Vñ ist gedachter *Societet* in so grosse blindheit gerathẽ/daß sie ein falsch wunderwerck vnderm namẽ eines abschewlichẽ verräthers vñ mörders/erdichtet haben/ welcher vnder dem schein die Catholische Religion in Engelland zůbefürderen/ eine gantz barbarische vñ teufflische verbündtnuß/ dergleichen man nit hette erdencken können/für gůt vnnd gottselig gehalten/vnd war dieselbe also beschaffen/ daß wo sie durch die sonderbare gůte Gottes nit were entdeckt worden/sie den König vnd Königin in Engelland/den Printzen von *Galles*, vnd mehr dann 1000. oder 1200. der fürnembsten vnd treflichsten Herren im gantzen Königreich/ sampt einer grossen anzal gemeines volcks/ vnder welchem viel Catholische waren/ durch einen leydigen/ gewaltsamen vnd schnellen todt hingeraffet hette: also daß diser vnmenschlicher spruch eines Heyden wider hat wöllẽ auff die bahn gebracht vnd ins werck gerichtet werden: *Pereant amici, modò & unà inimici*: das ist/ man soll der freunde nit schonen/ wañ nur auch die feinde zůgleich mit hingerichtet werden: *tantum relligio potuit suadere malorum*. Wie köndte einem menschẽ in siñ kommen/daß die Catholische Religion solche barbarische thaten beschönen/vnd dergleichen gesellen für marterer erkennen vnd annemmen solte? Der zweck aber/ dahin diese falsche wunderwerck vnd falsche Marterer gerichtet seyn/ist der allein/ daß man das Volck betriege/oder/welches glaublicher/ daß die newlinge vnder den Jesuiten/ vnd andere einfaltige Leut/ die sich dem gebott der *Patrum* dieser *Societet* allerdings vnderwerffen/ dardurch angereitzt werden/etwas thätlichs wider das Reich vnd leben der Fürsten fürzůnemmen/die man neñt Ketzer/Sectirer/oder der Ketzer freunde/vñ günner/das ist/die den Jesuitẽ nit alles zů gefallen thůn/wird halten wöllen. In Flandern in der Statt *Bourbourg* haben sie ein ander wunderwerck erdichtet vnnd fälschlich außgeben/ von einer jungen tochter/die zwölff jar alt war/ als solten sie dieselbe durch anlegung etlicher reliquien jhres stiffters *Ignatij* gesund gemacht habẽ/ nach dẽ sie 27. gantzer tagen nit hab harnen köñen/welches wie es die erfahrneste ärtzt bezeugen/ein gantz vnmüglich ding ist. In suña daß bey dieser *Societet* die gantze Religion in einem eusserlichen schein vñ geberden bestehe/ dadurch alle redligkeit/auffrichtigkeit/einfalt vñ ware Gottsforcht auffgehaben wird/welche allen listẽ/rottirungen/verdrehungen der wörter/ *æquivocationibus*, *evasionibus mentalibus*, vnd andern dergleichen außflüchten/die bey diesen *Patribus* sehr gemein/ aber von den Heyden selbst sind verworffen worden/ zuwider ist. Dann/ wie einer von den alten spricht: *Totius injustitiæ nulla fraus capitalior est, quàm eorum, qui tum, cùm maximè fallunt, id agunt, ut viri boni esse videantur.*

5. Daß alles/was man von der Jesuiten wider einkommung gen Troyen hoffen möchte/fürnemlich die vnderweisung der jugend belangen thete/ vnd den nutzẽ/ der dem land durch den zůlauff fünff oder sechshundert schůler zůwachsen wurde/in dem dieselbe in der Statt wohnen/vnnd also die frucht vnd wahren in der Provintz desto besser wurden verkaufft vnd zu gelt gemacht werden köñen. Hergegen aber wañ man disen vermeinten nutzen mit dem vnfehlbaren schaden/ der darauß erfolgen wurde/ vergleichen wolte / so wurde man viel mehr vrsachen haben / sie zuverwerffen / als

anzůnemmen.

anzůnemen. Dann gleich wie *non omnis fert omnia tellus*, also wére der Statt Troyen mehr am Kauffhandel als an der Schůlen gelegen/ vnd were gewiß/ daß fünff oder sechs handwercker jhr viel mehr frommen wurden/ dann tausend oder zweytausend schůler/ wann in der Statt für so viel raums genůg were. Vber das/ daß die Schůljugend/ welche gemeinlich etwas vnbescheiden vñ můtwillig ist/ wurde vil gezäncks/ streits vnd grosse verführung bey den Handtwercksleuten verursachen/ vnd sich mit einem volck/ das geschwind von der Faust ist/ nicht wol vergleichen können. Ferner/ dieweil die Statt sich deß Brands halben zubefahren hat/ darumb daß sie von lauter holtz gebawet ist/ so möchtē leichtlich grosse vngelegēheitē durch die vnachtsamkeit der schůler entstehen. Demnach auch das land nit sehr fruchtbar/ so wurden die schůler in der nahrung/ vnd in den wohnungen thewrung bringen/ dardurch die arbeiter vnd handtwercksleut anlaß nemmen wurden/ sich anderstwohin zů verfügen/ da es wolfeyler were/ vnd mit der nahrung vnd wohnung bessere gelegenheit hette. Also wurde der handel/ welcher der Statt fürnemstes einkom̃en ist/ still stehen/ vnnd die Statt ins verderben/ oder doch in grossen abgang gerathen. Vñ kom̃e diß auch noch darzů/ daß die/ so gůtes vermögens/ jhre Kinder lieber gen Pariß oder in andere berůmbten Vniversiteten schicken wurden/ höflichkeit zů lernen/ vnd sich etwas in der welt vmbzůsehen/ als sie stets bey sich im hauß behalten. Was also für schůler in der statt bleiben wurden/ das wurden armer leut kinder seyn/ von denen zwar das land beschwerden/ aber keine sonderliche ehre oder nutz zůgewarten hette.

6. Wann dē also/ wie sich die Jesuiter verlauten lassen/ daß jhr vornembster zweck sey/ sich wider die Hugenotten gebrauchen zů lassen/ so sey die statt derē durch die gnade Gottes vnd gůte lehr/ nit allein jrer eignen Pfarrern/ sonder auch der Barfüsser vnd Prediger München erledigt/ vnd wañ man diesen Ordensleuten/ wie auch den Capucinern jre notturfft wie bißher/ beharrlich reichen wurde/ so wurden sie dardurch in jhren gewonlichen übungen fortzůfahren verpflichtet/ vñ durch diß mittel jre klöster erhalten werden/ welches viel leichter vnnd billicher sey/ als die Jesuiten einzůfůhen/ welche sich mit geringem nicht benügen lassen. Zů dem so jrren die sehr/ welche meinen/ daß die Jesuiten/ wenn sie in der Statt Troyen wurden eingelassen werdē/ einen gewissen vnd bestendigen Prediger wurden geben können/ oder draussen auff den Dörffern das volck vnderweisen wollē/ wie die Bettlermünch allzeit gethan/ vnd noch thůn/ welche das land in den ersten kriegen/ die wegen der Religion entstanden/ mit sechs oder siben fürtreflichen lehrern vnd predigern versehen haben/ vnder welchē *Desrieux. Bernot, du May, de la Porte, Millé, Mauroy* vnd andere gewesen: vnd seye mennigklichem bewußt/ daß die Jesuiten auß allen Provintzen in Franckreich/ da sie gesessen/ kaum drey oder vier gůte prediger stellen können/ jhr *credit* zů Pariß vñ anderstwo zůerhalten/ deren sie sich allein zů jhrem vortheil gebrauchen/ damit sie das ansehen jhrer *Societet* vermehren vnd befestigen. Einmal/ so solte man die Barfůsser vnd Prediger münch/ die dem land so viel gůts gethan/ der Jesuiter halben nicht lassen zu grund gehen/ welche darauff pochen/ daß sie andere Ordensleut fein wissen außzůtreiben vnd zuberauben.

7. Daß so vil *Collegien* der Jesuiter/ die sie in den vornemsten Stätten in Franckreich auffgerichtet/ mit nichten dem Königreich zum besten/ sonder allein dahin gemeint/ daß sie jre eigne *Societet* erheben vnd groß machē/ vnd sich dermassen stärckē/ daß sich ein jeder für jnen förchten müsse/ vnd keiner jhrem vorhaben begegnen vnd widerstand thůn köñe. Zů welchem end sie sich allenthalben/ wo sie jren fůß setzē können/ befleissigen/ daß sie daselbst das regiment vnd die form der policey veränderen: welches in einer Statt viel sorglicher ist/ als wann man in derselben eine Vestung auffwerffen liesse. Sihet man nicht/ daß diß eins von jren außbündigsten kunststuckē ist/ daß sie die Catholischen heimlicher weise von einander trennen/ vnd zwispalt vnder jhnen anrichten/ damit man bey wehrender solcher trennung vñ vneinigkeit desto

weniger auff jre händel vñ practicken acht haben köñe? Auch herꝛschen sie als dann am allermeisten/wann vnrůh vnd vnfriede ist/ darvon jhꝛe *Societet* jhren vrsprung vnd herkommen genommen hat. Ein ander kunststuck folgt auß dem vorigen/ daß keiner bey jhnen für gůt Catholisch gehalten wirdt/ *nisi juret in verba Societatis.* Die so der *Societet* will vnd meinung mit aller ehrerbietung nit beypflichten/ mögen wol jhꝛe rechnung machen/daß man sie als Atheisten/Libertiner/ grobe Catholiche/ Ketzer/Settierer/oder der Ketzer freund vnd gönner verlestern/ vnnd in vngunst bringen wirdt. Teutschland ists wol jnnen worden/ was solche lose fünd daselbst gewircket/vñ kan mans ohne grausen nicht außsprechen: zugeschweigen/daß sie den dritten theil der Teutschen zum abfall vnd ketzerey gebracht haben/ dergestalt/ daß heutigs tags bey jhnen fast keine andere Catholische zů finden/ dann die sich den Jesuiten gantz vnd gar verbunden/vnd Spanien trew vnnd hold zů seyn verpflichtet haben. Welches schrecklich vnd trawrig exempel die Frantzosen billich witzig machen solte: dann jhnen eben das begegnen wird/ wann sie den auffwicklungen vnd rottirungen dieser *Societet* nit stewren vnd wehren. Vnd weil die Jesuiten alle jhre handlungen mit dem schein der Gottseligkeit bedecken/ so sind sie viel gefährlicher/ als die Hugenotten/ vor welchen man sich leichtlich hůten kan/so bald sie angezeigt vñ bekandt werden.

8. Daß durch den friden in Franckreich/ welchen König Heinrich der grosse zů wegen gebracht/ die Statt Troyen sich in einem gůten vnnd růhigen wesen befinde/ vnd aller trennungen vnnd spaltungen frey vnd ledig sey: Wann aber die Jesuiten hinein kommen solten/ wurden sie ohne allen zweiffel die alte zweytracht/ haß vnnd feindschafft/ welche die *Liga* erwecket/ vnd durch den friden ist nidergelegt worden/ wider ernewren: daher zwo gefährliche Parthenen entstehen wurdẽ/die eine der Jesuiten vnd jhres anhangs/welche von jnen gůte vnd eyferige Catholische wurden genennet werden: Die andere/der Atheisten/Sectirer/Politischen/ Libertiner vñ groben Catholischen/ wie sie *P. Binet* in seinen predigten getaufft hat: der auch wider sie diß endurtheil gesprochen/ *Eijce ancillam & filium eius.* Daher leichtlich abzůnem̃en/ wohin die Jesuiter trachten/dieweil sie sich schon so klärlich mercken lassen/vnd alle/ die sie können/durch solche practicken zů sich ziehen vnd locken/darbeneben heimliche zůsammenkunfften halten/vnd etliche von jhꝛen vertrawten außsenden/ daß sie von hauß zu hauß die gemůter der Einwohner außforschen/vnd sie vberꝛeden/sich zů vnderschreiben/daß sie die Jesuiten begehren: dieweil sie auch solche zů vnderhändler gebrauchen/ die in den letsten empörungen sich vor andern durch meutereyen vnd auffrůhr berůmbt gemacht habẽ: Schließlichen/dieweil sie eben solche mittel/in die statt zů kommen/vor die hand nem̃en/welche vor der zeit bey der auffrichtung vnd vnderschreibung der *Liga* sind gebraucht worden.

9. Als bald sie an einẽ ort jhr ancker geworffen/so wollen sie vber das Regiment die oberhand haben/vnd damit sie solches heimlich vnd ohn widerwillen zůwegen bringen/so behelffen sie sich der beicht/vnd richten vnvermerckter sachen treñungen vnder dẽ volck an/vñ bedeckẽ allzeit jr böses vorhaben mit dẽ schein der Religion/ als wañ sie die jenigen weren/die sich den Ketzern/ Libertinern vnd groben Catholischen widersetzen můsten: dardurch sie allgemach eine *Inquisitiõ* in ein jede statt einführẽ/welche viel gefährlicher ist/als die Spanische/die nur etliche *privat*personẽ in noth bringet. Seye also der proceß/der die Jesuiter/zů einer allgemeinen empörung gerichtet/ damit sie mit der zeit das Regimẽt nach jrẽ siñ vnd wolgefallen bestellen. Welches die jenige wol in acht zůnemmen/die im stand der Oberkeit seyn. Wann nun etliche denen jre heimliche griff vnd practicken sind kundbar worden/jnen dieselbe nit wolle gefallen lassen/so můssen sie alsbald mit dem namen der Libertiner/Atheisten/oder Ketzer beschmitzt werden/wie ehrlich/fromb vnd gůt Catholisch sie auch seyen/gleich ob der Jesuiten thůn eine Richtschnůr der Warheit vnnd Artickel deß Glaubens/

auch

auch keinem in geringstem erlaubt were/jnen zůwidersprechē/ oder sich jren verdam̃lichen vnd abschewlichen practicken zů widersetzen. Dieser letzte punct sey die erste vñ öberste staffel jrer heimlichen kunst vnd arglistigkeit. Dann wann sie einen solchen flecken angeschmitzt haben/daß er ein Libertiner/Atheist/Ketzer/Sectirer oder Ketzerfreund seye/ so benemen sie jm leichtlich alles ansehen vñ *credit* bey jren vertrawten/vnd bey denen/ die wegen jres geringen verstands vnd einfalt das jenige festiglich glauben/was jnen einmal ist eingebildet worden.

10. Daß sie eben vnder dem schein/die ehre Gottes zůbefürderen/ sich nicht allein in Reichshändel einmischen/sonder auch alle heimligkeiten in einer jeden haußhaltung vñ was etwa zwischen eheleuten fürgeht/wissen wollen. Vber diß so machen sie heyrath zwischen kindern wider der eltern willen/wie solches viel/die in Flandern/Italien vnd Teutschland gereißt/ bezeugen können. Vnnd damit wir von andern nit sagen/so hat man schon deren exempel nur zu viel in Franckreich/ wie auch der erstgebornen vnd einigen söhnen/die sie jren eltern entführen/damit sie jr gůt ansich bringen/ vnnd jrer hilff vnd gunst geniessen können: vmb welcher vrsachen willen man sie in Spanien zwingen wöllen/jre *constitutiones* zů ändern/damit die/ so daselbsten in einem geschlecht *majorides* genennet werden/ für jnen sicher sein möchten.

11. Betreffend jrhe lehr/ so sey die selbe sehr schädlich vnd aufrürisch/ vnd dieweil sie am H. Vatter dem Bapst allein hangen/ auf daß er jhnen desto mehr zů willen sey/so schreiben sie jm einen all zu grossen gewalt zu/der sich auch vber das zeitliche der Christlichen König vñ Fürsten/vnd folgends vber jr leben selbst erstrecke. Dann sie lehren/daß er macht habe/die Könige abzusetzen/ vnnd die vnderthonen von den pflichten/die sie jnen von natur schuldig sein/frey vnd loß zusprechen: darauß volge/ daß ein Fürst oder Herr/der vom Bapst in bañ gethan ist/ mit recht getödet werden kan. Darumb dañ das Parlament auß billichen/ rechtmessigen vnd hochwichtigen vrsachen/das bůch deß Jesuiten *Marianæ* verbrennen/ vnd deß Cardinals *Bellarmini*, welches er wider *Barclaium* geschrieben/verbieten lassen/ darinnen er alle seine kunst gebraucht/die abschewliche lehr durch allerley Sophistereyen zubehaupten/vnd allen tollen vnd vnsinnigen menschen anlaß gegeben hat/ dem leydigen vnnd verfluchten exempel *Clementis, Rauaillac* vnd anderen dergleichen/ die als ein pest in einer Gemein sein/nachzufolgen.

12. Man sagte ferner/daß der Statt heil vñ wolfart am frieden/ einigkeit vñ gůt vertrawen der einwohner hieng/ vnd daß durch den frieden die gottseligkeit vñ gůte sitten erhalten/vñ allerley güter vñ reichthumb vberflüssig herbey gebracht/wie hingegen durch vneinigkeit vnd zwispalt allerley vnordnung/empörung vñ jam̃er verursachet wurde/wie solches auß den blůtigen vnd bedaurlichen warzeichen/ welchen die *Liga* in der Statt hindersich gelassen vñ den schweren schuldenlast/ mit welchen die sie beladen/abzůnehmen. Derhalben solte der friede vnd einigkeit das ziel sein/ nach welchem ein jeder so wol ins gemein/als für sich selbsten trachten solte/ vñ weren die für abgesagte feind zuhalten/ die die einwohner zů vneinigkeit reitzeten/es sey vnder was schein es wolle/od' die newrungē/sonderlich weil der König noch minderjärig ist/begerten einzůführen. Wañ aber die Jesuiten einmal solten in Troyen eingenom̃en werden/so möchte ein jeder wol mit seinen waffen gefaßt sein/in betrachtung/daß das volck daselbst zum auflauff geneigt/vnd daß sich schon etliche jrer vertrawten haben offentlich verlauten lassen/es weren zehen tausent mañ vorhanden/ welche jr leben woltē wagen/damit die Jesuiten eingeführt wurden. Welchem nun die rühe seines Vatterlands/vnd die trew/die er dem König schuldig/angelegen/der solte solche einführung/derē sich der Bischoff vñ der Præsident *Angenoust* etwas zů hitzig annemē theten/mit aller macht verhindern helffen. Dañ dieweil sie nit im land geboren/ sonder erst nach den letzten kriegen daselbsten jr residentz zůhaben angefangen/ so könten sie nicht so wol von der wichtigkeit vnnd beschaffenheit dieser sache

vrtheilen/wie die/welche mit natürlicher liebe gegen jhrem Vatterland verbunden/ vnd den grossen jammer vnd elend/den sie bey wehrender *Liga* außgestanden/ noch in frischer gedechtnuß haben.

Diese vrsachen / welche von vielen fürnehmen vnnd wol verdienten personen/ so wol auß der Clerisey/ als auß dem Rath vnd gemeiner burgerschafft eingebracht worden/haben solchen nachdruck gehabt / daß die fürnembste vnd ansehnlichste einwohner geschlossen/ sich in der einführung der Jesuiten zů widersetzen / vnnd nicht zůgestatten / daß M^r^.*Iacob Nivelle* allerdings seines *Rectorats* im *Collegio* erlassen wurde / dieweil er dardurch sůchte / die heimliche practicken der Jesuiter zů decken vnd zů vnderbawen.

Freitags den 3.*Iunij*, ist eine gemeine versamlung ins Bischoffs hoff gehalten worden/da die *deputirte* aller stände/ die in der Statt sein / mit einer sonderbaren vollmacht/einen newen *Rector*, anstatt M^r^. Jacobs *Nivelle* zůerwehlen/erschienen: nemlich der Bischoff/vnd Herr *Angenoust*, Præsident vnd *general* Leutenant/ von wegen deß Capitels zů S. Peter: Herr *Vestier*, ober Dechant/ vnd *Barenton*, Ampts verseher/von wegen deß Capitels zu S.Stephan: M^r^.*Hennequin*/Dechant / vnnd *Beaupoil, Canonicus*: M^r^. *Trutat* vnnd *Senog*, von wegen deß Præsidenten Raths: M^r^.*Febure*, Vogt.vnd die Schultessen vnnd Schöpffen/ von gemeiner statt. In dem ein jeder sich an sein ort nider setzen wollen / so laßt man einen postbotten / welcher sonderlich darzů bestelt war/einkommen/der sagte/er hette brieff von der Königin. Da jhn der Bischoff fragte/ ob die selbe der Jesuiten einnemung betreffen theten/ sagt er / er hielts darfür / aber die brieff stůnden an Herren von *Praslain*. Da sagten der Bischoff vnd der Præsident/sie hielten für rathsam/daß die versamlung auffgeschoben wurde/biß man dessen bericht hette / was der Königin will vnnd meinung were. Die *Deputirten* hielten dargegen an / man solte ohne fernern verzug in der sachen fortfahren. Da bat der Bischoff die samptliche Herren / die zůgegen waren/sie wolten dann einen zum *Rectorn* fürschlagen/im fall M^r^.*Iacob Nivelle* bey seinem dienst nicht lenger bleiben wolte. Die *Deputirte* von wegen deß Capittels S. Peter/nach dem sie dem *Nivelle* gedanckt/nennen M^r^.*Abraham Drouot*, welcher in der Statt bürtig war. Der Præsident / ob er wol deß morgens in der Præsidenten kammer gesagt hatte/daß er den *Nivelle* nit hette bereden können/ sein ampt lenger zůbedienen/ jedoch schlůg er jn wider vor. Der Vogt/Herr *Febure*, war gleicher meinung/darnach sagte er/er schlůge den *Drouot* vor/im fall *Nivelle* nit bleiben wolte: Die *Diputirten* vom Capittel S. Stephan sagten/sie hetten befehl/ den *Drouot* zů erwehlen. Herr *Hennequin*, Dechant/ meldet / daß er jhm zwar diesen vorbehalt/im fall *Nivelle* nit zůvermögen/daß er bleibe / nicht zůwider sein lasse: jedoch daß sein gesell vnd er befehl hetten/den *Drouot* schlecht vnd ohne beding vorzůschlagen. Der Herr *Trutat*, Præsidenten Rath/nach dem er darwider *protestirt*, daß der Bischoff den Vogt vor die *Deputirte* deß Præsidenten Raths hette reden heissen / damit solches seinen *Collegis* nichts *præiudiciren* möchte/dancket dem *Nivelle* für seine gehabte mühe/vnd zeigete an/ daß erstlich sein dienst / den er bißher als *Rector* im *Collegio* versehen/jetz künfftigen *Remigii* zů ende lieff/darnach daß er drey ämpter hette in der kirchen zů Troyen/nemlich eines *Doctoris Theologi*, eines Beichtvatters vñ *Archidiaconi*: daß ein jedes auß diesen dreyen einem genůg könte zů schaffen geben/welcher jhm die ehre Gottes vnd den Kirchendienst befohlen sein liesse. Vnnd ob schon *Nivelle*, als ein embsiger vnd arbeitsamer mann/ könte vnd wolte das *Rector* ampt neben den andern bedienen/ so hetten die *Deputirte* fürsichtigklich vnd bey jrem gewissen zůbedencken / ob man jhn von dem jenigen / daß jhm / als einem Beichtvatter vnd *Theologo* in der kirchen stets zů verrichten oblige/abhalten solte: bevorab weil der *Rector*, mit seinem dienst allein genůg zů thůn hette. Deßwegen er von wegen der Herren Räth seine stim̃ dem *Drouot* gebe: Der Schulteß vnd Schöpffen sagten

rund/

kund/ſie begerten deß *Nivelle* nicht mehr/ſeine zeit were auß/vnnd daß ſie den *Dro-vot* haben wolten.

In dem man nun mit dieſer wahl alſo im werck iſt/ kompt Herr *Dionyſius La-trecey* Pfarrer zů S. Magdalenen vñ *Canonicus* zů S. Peter / vnnd erſcheint vor der verſamlung/ohngeacht er nicht *deputirt* noch erfordert/ vnd zeigt an im namen der Pfarrer in der Statt/als wañ er von jhnen were abgeordnet worden/ daß es viel rahtſamer were/beſtendige *Rectores* für das *Collegium* zů erwehlen/als ſolche anzů-nemen/denen ſolch ampt nur auf eine gewiſſe zeit anbefolhen were. Daß die Jeſui-ten/welche jetz wußten/ wo ſie jhren vnderhalt ohne beſchwerung der Statt nemē ſol-ten/ſolche můhe vñ laſt gern auf ſich nemen wurden. Daß alle Pfarrer im ſelbē Bi-ſtumb vngelehrt/aber die Jeſuiten hetten wol ſtudirt/vñ weren ſehr tüchtig das volck zů vnderweiſen. Der Vogt Herr *Febure*, fragt den *Latrecey*, ob er deß wegen von den Jeſuiten gewalt hette: er antwortet nein: da ſagt der Herr *Trutat* zů jm es were ein ver-meſſen ſtuck von jhm/daß er ſolches ohne befehl anbringē dörffte/vnd daß es die Je-ſuiten ſelbſt nit wurden gůt heiſſen/ wañ ſie wurden vernemen/daß man jhrer nit be-geret: darauf kehret er ſich zum Biſchoff/der es mit dem *Latrecey* angeſtelt hatte/ vñ bat jn in acht zů nemen/daß was der Pfarrer von S. Magdalenen geſagt hette/alle Pfarrer in ſeinem Biſtumb weren vngelehrt/auff jhn geredt were/dieweil jm gebür-te ſie zů vnderweiſen/daß gleichwol *Latrecey*, der ein *Doctor Theologiæ* were/ jhme ſelbſt zů kurtz gethā hette/in dem er ſich auch in ſolche zahl begriffen/nur damit er die Jeſuiten deſto mehr loben vñ erhebē kőnte. Der Biſchoff ſagte/Gott were ſein zeug/ daß er nichts an ſeinē fleiß erwinden laſſe. Darauf ſagte der Præſident zůr verſam-lung/er wüßte für gewiß/daß der Kőnigin will vnd befehl were/man ſolte die Jeſui-ten einnemen/ vñ daß ſie in jrem Parlamēt geſagt hette/mā ſolte alle die jenigē/die die Jeſuitē deß letzt verſtorbnē Kőnigs tods halbē beſchuldigtē/gefängklich einziehē/ biß ſie ſolche auflag auf ſie bewieſen hettē. Der Herr *Trutat* gab zůr antwort/ daß ſolche erklärung der Kőnigin noch nit verkündet/ vñ daß nach gemeinē rechten *de ijs quæ non ſunt & quæ non apparent, idem eſt judicium.* Der Præſident replicirt/er *Trutat* verneme hiervon ſeinen bericht: Dieſer antwortet/ er begerte in dieſer ſach keinen be-richt von jhm zů empfahen: dann er gar zů verdächtig vnd partheyiſch hierinnen we-re: Vnnd was er von dem befehl der Kőnigin hette furgeben/daß man die Jeſuiter einnemē ſolte/ſo were derſelb noch nit aufgewieſen/vñ wanns geſchehē were/ ſo wur-de man der Kőnigin einen fůßfahl thůn/vñ vnderthenigſt darfür bitten: wurde ſol-ches nichts helffen/als dañ wurde mans můſſen geſchehen laſſen. Da ſagten die *De-putirte* einmůtig/die frag were nit/ ob man die Jeſuiter einnemē oder außſchlieſſen ſolte/ſond' wen mā zum *Rector* an *Nivells* ſtelle/deſſen zeit nun auß were/verordnē ſolte. *Abraham Drovot* were erwelt wordē / deſſen hette man ſich ſchon verglichē/vñ were nun mehr an dem/daß an zůſchlieſſen ſolte: batē derwegē den Biſchoff/ als das haupt d' verſamlung/er wolte ſolches thůn. Da erdachte der Biſchoff/wie er dañ ein ſpitzfündiger mañ iſt/eine newe form zůſchließē/welche er alſo vorbracht: Demnach wir vernom̃en/daß in diſer ſach der dienſt/dē wir dem Kőnig ſchuldig ſein/vñ die ge-meine wolfart zůgleich *intereſſirt* iſt/ ſo haben wir vns mit der *nomination* deß *Dro-vots* nit auffhaltē wollē/ ſonder dieſe berathſchlagung auf den nechſten tag *S. Bar-nabæ* verſchoben / vnnd wőllen wir als dann die ſamptliche Herren wider berůffen laſſen: Mitlerweil haben wir dem *Nivelle* befohlen/in ſeinem Principalampt fort zu fahren/vñ dem ſelben/wie bißher abzuwarten/vnd nemen wir ſeine dienſt/ die er gemeiner Statt vñ vns inſonderheit angebotten/hiemit an. Dieſer artige vnd zier-liche ſchluß machte bey der gantzen verſamlung ein gelächter vnd vnwillen/die ſich dañ verwunderte/daß der Biſchoff ſich dermaſſen durch ſeine *affecten* verblendē lieſ-ſe/ daß er in einer gemeinen ſach/auff ſein vortheil allein ſehē/ vnd die vnmeſſige zu-neigung/die er zu den Jeſuitē trůge/dem bedenckē der gantzē verſamlung vorziehen

dörffte / vnd wolte also die einwohner vnd samptliche ständ der Statt jher natürlichen freyheit vnd wahl berauben/die sich billich in einer sache / die sie sonderlich angieng/vnd in welcher der Bischoff nichts vor sich selbst/ vnnd ohne bewilligung der gantzen Statt/zů bescheiden hette/haben solten.

Die versamlung war nicht so bald von einander gescheiden / daß nicht stracks der Bischoff vnd Præsident einen schrifftlichen bericht nach jhrem wolgefallen stelten/ vnd schickten den selben durch *Denis Latrecey* gen *Fontaineblau*, vnd lassen der Königin anzeigen/daß die einwohner zů Troyen der Jesuiter begerten/ mit vnderthänigster bitt/ Jhr May. wölte jr gnedigst belieben lassen/daß die gantze Gemeind versamlet/ vnnd die stimmen durch alle handtwercke/etwas gewisses in dieser sache einmal zuschliessen verhört wurden. Dieser bericht wurd so geschwind verfertigt/ daß *Latrecey* den 3. *Iunij* in der nacht verreißte/ damit er denen vorkäme/ die von wegen der Statt abgesandt werden möchten/ wie auch geschehen. Dann *Nicolaus Guichard* Præsidents Rath vnd Schöpff in der Statt/welcher *deputirt* worden/den rechten bericht dessen/daß sich bey der versamlung den 3. *Iunij* verlauffen / zů vbergeben/als er gen *Fontainebleau* nach dem *Lantrecey* ankommen/hat er befunden / daß man zu Hoff schon allerdings geneigt war / die Jesuiten zu Troyen einzůführen/ ja es hat jn auch einer auß den vornembsten vnd ansehenlichsten im Reich gefragt/ warumb sie diese gůte leut nicht einnemmen wolten / die doch jhrer Statt grossen nutzen schaffen/ jhre kinder vnderweisen/ vnnd allzeit im land bleiben wurden? Nach dem nun *Guichard* seine *commißion* bey der Königin abgelegt/ vnnd er von Jhrer May. abgetretten/traf er *Pater Cotton* an/dem sagt er/ man verwunderte sich sehr/ daß die von seiner *Societet* in die Statt Troyen wider den willen der einwohner einzukom̃en begerten/vnd hette es damit eine gelegenheit/ als wann sich ein *privat* person in eines andern hauß wider dessen willen eintringen wolte: daß solches mit der lehr deß Evangelij nicht vberein käme. Darauf antwortet dieser ehrwürdige *Pater*, er *Guichard* were eben der allein/der den Jesuiten im weg stünde/ daß sie zů Troyen nicht einkom̃en köndten / vnd daß er deß Teuffels merckzeichen auff seiner stirn trůge: Das waren die züchtige vnd einem geistlichen von der *Societet* Jesu wol anstehende reden.

Als *Latrecey* abgefertiget worden/that er allen müglichen fleiß/ daß er den tag vor *S. Barnabas* gen Troyen ankom̃en / vnnd die Handtwercke der Jesuiten halben versamlen lassen köndte. Man hat in acht genommen/ daß gleich wie deß *Latrecey* vatter die Statt auf den 11. *Iunij anno* 1588. der Ligen verrathen hatte / da er den Cardinal von *Guise* an einem thor / an welchem er als ein Hauptman bestelt war/ eingelassen: also sein sohn eben auff den 11. *Iunij anno* 1611. die Statt den Jesuiten liefern wöllen/ in dem er arglistiger weise zůwegen gebracht / daß der gemein pöfel/ die Jesuiten durch rottung vnd verführung einzůführen/versamlet wurde.

Der Bischoff vnnd Præsident hatten jhnen eine gewisse hoffnung gemacht/ es auff *S. Barnabæ* tag dahin zůbringen / daß in gemeiner versamlung auf die einnemung der Jesuiten geschlossen wurde/ vñ hatten schon allerley bereitschafft vñ wunderbarliche anstellungẽ gemacht/solches ins werck zůrichten. Als nun der tag *S. Barnabæ* kom̃en/ auf welchen man newe Schultheissen vñ Schöpffen zůmachen pflegt/ hat sich der Herr Præsident gar zeitlich an bestimbten ort finden lassen: Ehe die Gemein noch bey einander war/ wolte er den Schultheissen vñ die Schöpffen zwingen/ der Jesuitẽ sach vorzůnemen / zů welchẽ end er etliche brieff sehen ließ/ die *Denys Latricey* von *Fontaineblean* gebracht hatte. Der Schultheß entschuldigte sich/ vnd sagte/ daß in den zetteln/ die man den Handtwercken zůgestelt hette / nichts von der Jesuiten sache were gemeldet worden/ deßwegen köndte man für dißmal nicht darvon handlen. Da nun die Gemein beysamen / vnnd der handlung ein anfang gemacht worden/ that der Herr Præsident eine rede/ in welcher er stracks im anfang / ohn einigen

nigen schein oder vrsach/auff den Schultheissen scholte/ welches dem gantzen vmbstand sehr mißfallen: darnach rühmte er seinen eyfer zur fortpflantzung der ehren vnd deß diensts Gottes/ vnd wie er viel mühe auff sich genommen/ die Capuciner einzuführen/vnd were jetz nichts mehr vberig/ dañ daß man auch den namen Jesus da pflantze/darzu er die gantze versamlung von grund seines hertzens wölle vermanet haben/ daß sie jr solches/ wie er hoffte daß sie thun wurde/angelegen sein liesse.

Die fürnembste vnd ansehnlichste vnder den einwohnern verwunderten sich/daß der Præsident/ der vor der zeit den Jesuiten so sehr zuwider vnd spinnenfeind gewesen/sich jhrer jetzund so hefftig vñ vber die gebür annemen thete/also daß er/wie der gemeine mañ/*in quo nihil est modicum*,zuthun pflegt/ von einer vnmässigkeit in die ander fiele/da er doch billich in einem vnd dem anderen solche maß halten solte/wie die Rechten von einem seines stands erforderten. Viel halten darfür/ daß weiln Schulteß vnd Schöpffen den 26. *Iulij* 1602. vrsachen warum er abzuschaffen/vbergeben/ er alle mittel vnd weg suche/ wie er sich vor seinem abzug an der Statt reche. Dañ es darauf steht/ daß er seine ämpter vbergeben wil/ vnd damit er den einwohnern leyd zufüge/er jnengern die Jesuiten auf den halß laden wolte/ damit er sie in vneinigkeit bringẽ/vñ einẽ wid' den andern verhetzen könte. Etliche sagẽ/ sie habẽ gewisse nachrichtung/daß jm/ damit er auff der Jesuiten seiten gebracht wurde/fünff hundert pistoletkronen durch vnderhandlung deß *Nivelle* seyen verehret worden/ vñ damit er solche milte schenckung beschönen möchte/habe er sich solcher sum̃en halben verschrieben: welches doch nichts zu bedeuten hab/dieweil er dargegen mit einer heimlichen vrkund quitirt sey. Der Herr Bischoff ist eines so danckbarẽ gemüts/daß er allenthalben erzehlet vñ rühmet/ wie viel guts jm von den Jesuiten widerfahren sey. Darumb sagt er/ es folge darauß was es wölle/ so könne er nicht nachlassen/die sache der Jesuiten zutreiben/dieweil er jhnen so hoch verpflichtet sey.

Vnd sind diß die dienste/die jm die Jesuiten geleistet: erstlich/ haben sie zuwegen gebracht/daß jm zu Rom die jahrgefälle/die er wegẽ verfertigung seiner bestallungs bullen hette geben söllẽ/geschenckt vñ nachgelassen wordẽ sein: darnach daß er durch hilff *Pater Cottons* zwölff *Canonicat* von S. Steffan zu seiner Bischofflichen täffel vom verstorbenen König erlangt hat: vnd wiewol er deren noch nicht geniessen können/dieweil sich das Capitel darwider gesetzet/ jedoch hofft er noch durch der *Societet* beystand vnd *credit* die oberhand wider seine widersächer zubehalten. Zum dritten/ dieweil er sich zu schwach befindt/ seinem ampt genug zuthun/ so hat er vor/ sein Bischthumb zutheilen/vñ solchen anstalt zumachen/daß er die Jesuiten alle geistliche sachen verwalten lasse/ vnd er der weltlichen allein vnd vnverhindert abwarte/ außgenom̃en/daß er bißweilen etliche *ordinire*/ damit er seine grosse geschicklichkeit sehen lasse. Herr *Iohan Dantruy*, dessen wir am anfang gedacht/hat sich auch nicht vmb sonst zum Vorsprecher für die Jesuiten gebrauchen lassen: dann man fürwar vnnd gewiß helt/ daß er deßwegen zwölff hundert kronen von *Nivelle* empfangen hab. Also weiß ein jeder seinen seckel mit gemeinem schaden zufüllen.

Alle ständ vnd fürnembste einwohner der Statt/als jhnen zu oren kom̃en/was sich zu *Fontainebleau*/da *Denis Latrecey* dahin gereißt/begebẽ/vñ das man die Königin fälschlich berichtet hette/als wañ man der Jesuiten zu Troyen begerte/ haben den 16. *Iunij* eine offentliche versamlung gehaltẽ/in welcher geschlossen wordẽ/ man solte ein *Instrument* aufrichten/darinn das jenige/was die/so vmb Jesuiten ohn befehl vñ gewalt/auch aller ständ in der Statt vnwissend/anlangen dörffen/gehandlet hetten/verworffen vnd widerruffen wurde: daß man solches *Instrument* gen *Fontainebleau* tragen/vnd/wanns von nöten/aufweisen/darneben Jhre May. von den aufrürischẽ predigtẽ *Pater Binets*,vñ den heimlichẽ losen pratickẽ/durch welche er vñ seine vertrawte sich vnderstündẽ/die einwohner an sich zuziehẽ/berichtẽ solte/ vñ

daß ein jeder an solchem proceß ein groß mißfallen trüge / vnnd were zubesorgen/es möchte deßwegen ein aufflauff entstehen. Zu diesem end wurden *deputirt* von wegen der Clerisey/ Herr *Vestier*, Dechant zu S. Peter: von wegen deß Raths/ Peter *Trutat*: von wegen gemeiner statt/ Herr *Pithou* Schultheß/ *Tartier* Schöpff/ *Daubterre von Villechetif* alter Schultheß: der Hertzog von *Neuers*, *Gubernator* in *Champagnien* vnd *Brie* that jhnen die ehr/ daß er sie zu der Königin führet: der Dechant Herr *Vestier* thet das wort/ vnd war diß der innhalt seiner rede: daß alle einwohner zu Troyen nichts begerten / oder auch begeren wolten / als was jhr May. gefellig were/ jedoch so die selbe jhrem vnderthänigsten bitten vnd flehen statt geben wolten / so betten sie gantz vnderthänigst / daß jhrer mit der einnemung der Jesuiten verschonet wurde/ dieweil man jr nit allein zu Troyen nit begere/ sonder auch dem König vnd gemeiner Statt viel daran gelegen/ daß sie daselbst nit eingenommen wurden: vnd so Jr May. durch etlicher *privat* personen bericht were vbereilt worden / als solten die einwohner zu Troyen der Jesuiten begeren / das were durch betrug vnd ohn wissen vnd willen der gantzen gemeind vnd der selbigen glieder/ geschehen/ vnd were er sampt denen/ die allda mit jm zu gegen/ von denselben abgeordnet worden/ Jhr May. einen demütigen fußfahl zuthun/ vnd Jhr vnderthänigst zuerkennen zugeben/ daß die gemüter der einwohner zu solcher einnemung gantz vnd gar nit geneigt weren. Die Königin gab zur antwort/ Sie were also berichtet/ als wann die zu Troyen der Jesuiten begerten: dieweil aber dem nit also/ so solten sie von Jr / die selbe einzunemen nit gezwungen werden: Jhr meinung were nit/ sie wider den willen der einwohner einzuführen. Der *Pater Cotton* ist selbs bey dieser handlung gegenwertig gewesen / aber wie er sich meisterlich weißt zuverstellen/ also ließ er sich damals nichts mercken/ vnd dachte wol / es were nicht zeit zu reden / damit nicht etwa der Königin die ärgerliche predigten *Pater Binets*, vnd die rottirungen/ durch welche man die Jesuiten in Troyen bringen wöllen/ kund gethan wurden.

So bald die *Deputirte* von der Statt Troyen nach *Fontainebleau* gezogen waren/ folget jnen der Bischoff nach/ vnd reißte auff einen tag zwantzig meilen/ damit er jhnen vorkäme: vnd zwar diese vngewohnliche behendigkeit ist jm so wol gelungen/ daß er der *Deputirten* anbringen vnd Jhrer May. antwort selbst angehört/ gleichwol nit ohne grossen verdruß vnd widerwillen/ dieweil er gesehen/ daß der betrug vnd falsches vorgeben / durch welches er vnd *Pater Cotton* die Königin den *Deputirten*, wie obgemelt/ gegeben/ haben sich der Bischoff vnd *Pater Cotton* mit einander berathschlagt/ was in dieser sachen zuthun were: vnd haben sich dieser nachfolgenden mitteln verglichen: Erstlich/ man solte zu Troyen außgeben/ die *Deputirten* von der Statt hetten durch keinen andern/ dann durch einen Hugenoten / zu der Königin geführt werden können: Zum andern/ daß die sache wegen der einkommung der Jesuiten nit gar verloren/ sonder auff eine andere zeit verschoben were: Zum dritten/ daß *Pater Cotton* sich annemmen solte/ als wann er eine sonderliche andacht zu S. Bernnard trüge/ vnd deßwegen eine walfart in wenig tagen gen *Clereuault* thun wolte: vnnd daß er in der selben reyß durch Troyen durchziehen/ vnd daselbst auff S. Peters tag den 29. *Iunij*, da die Kirchweih zu Troyen ist/ predigen/ vnd denen/ die jhres anhangs weren / wider ein hertz zusprechen solte. Solches ward also beschlossen/ vnnd auch verrichtet. So bald der Bischof wider zu hauß angelangt/ kompt er zum Præsidenten/ vnd zeigt jhm an/ was sein vnd deß *Pater Cottons* gutachten were: bald leßt der Præsident einen *Notarium* mit nammen *Matthieu le Sot* holen / welcher bey wehrender *Liga* sich vor andern wütenden meutmacheren herfür gethan / vnnd sprach zu Jm also: Herr *Sot*, guter freund/ Es gilt jetz nit mehr schweigen vnnd verhälen/ es ist vmb der ehren Gottes vnd der religion zuthun: gehet hin vnd sagt kecklich in der Audientz/ daß die schöne *Deputirte* niemand anders haben finden können/ der sie zu der Königin geführt hette/ als einen heylosen Hugenoten/ vnd sey jnen der bescheid nit worden/

den/den sie gern gehabt hetten. Dieser *Sot* setzt dem also nach / vnd kompt freytags den 24. *Iunij* in die Audientz/da er mit håller stim̃ gantz vnbescheidenlich/was jm befohlen angezeigt/vñ that diesen zusatz noch hinzu: Daß die/ so die Jesuiten nit wolten in der Statt haben / Atheisten / Libertiner vnd der Hugenoten Falcken weren/ vñ daß in der Statt zehen tausent mann zufinden/ die jr leben vñ der Jesuiten einkom̃ung wagen wurden. Es wår dem *Matthieu le Sot* nit genůg/daß er eine thorheit begangen/sein nam̃ manete jn es bey der selben nit bleiben zu lassen / sonder ein verbrechen auff das ander zu håuffen. Den andern tag/welcher war der 25. *Iunij*, kam er wider an das ort/da er deß tags zuvor gewesen / vnd widerholte die oberzehlte wort: vñ als er drauf den Prȩsidents Rath *Trutat* angetroffen/führ er jn mit diesen worten an/er wußte wol / daß er auf sein leben kundtschafft einnemen thete / er solte sich deßwegen nit weiters bemůhen/ sein leben were so gůt als deß *Trutats*. *Trutat* antwortet/er redete gantz vnbedachtsamlich/in dem er sagte/daß die/ so die Jesuiten nit wolten in der Statt haben/der Hugenotten Falcken weren/ vnd daß die *Deputierte* von Troyen niemant anders hetten finden können / der sie zu der Königin gebracht hette/als einen heylosen Hugenotten: er wurde solches offentlich müssen büssen. *Le Sot* sagt hingegen / er habe das einmal geredt /vnd wolte es auch wol geståndig sein. Den montag/welcher war der 27. desselben monats / führ *le Sot* in seiner vnbescheidenheit fort/dieweil er sich auff den Herren Prȩsidenten verließ/vñ gieng zum Herren *Pithou*, Schultessen in der Statt/ vnd widerholte vor jm gantz vnverschampter weise die wort/die er schon zweymal in der Audientz geredt hatte.

Diesem *Notario le Sot* folgen etliche andere seines gleichen nach/vnd lassen sich beduncken/es sey jnen alles erlaubt/ sonderlich wegen der gegenwart *Pater Cottons*, der gegen Troyen kom̃en war/fahen derwegen auch an/von den *Deputirten*, die die reiß nach *Fontainebleau* gethan/hönisch zu reden/verleumbden sie/ vnd sagen einem jeden insonderheit/was *le Sot* offentlich gesagt hatte. Einer hat sich finden lassen/ dessen nam̃en man verschonet/welcher es den andern allē wölle zuvor thůn/sagent/ man müßte zu den waffen greiffen/damit man die Jesuiten einführte/ er wüßte wol wie man die klinge führen solte. Damit nun diesem übel zeitlich begegnet/vnnd dem vnheyl/welches auß solchen wůtigen handlungen erwachsen möchte/gestewret wurde/haben sich eben auf den tag/nemlich den 27. *Iunij*, Schulteß / Schöpffen vñ etliche alte *Officirer* auß der Gemeine/im Bischofflichen Sal versamlet/da geschlossen worden/daß man ein sonderbare rechtfertigung wider *Matthieu le Sot* anstellen solte/vnd jhn vorgericht/deß vbermůts halben/den er vnbesinnter weise getrieben / vornemen/vnd dieweil er sich auff den Herren Prȩsidenten verließ / vnnd an vielen orten/ehe er diesen handel angefangen/gesagt hatte/ der selb wurde jhn wol wissen zu verantworten: so bedachte die versamlung sehr weißlich/daß man zum Herren Prȩsidenten gehen vnd jhn verståndigen solte/was geschlossen worden / mit bitt/daß er vermög deß ansehens / welches er wegen seiner tugenden vnnd getrewen diensten bey den einwohnern zu Troyen hette/solches vnwesen/ das sich in der Statt erregen thete/stillen/ vnd die zertrente gmůter zu einer gůten vnd rechtschaffnen einigkeit anweisen helffen wölte. Zu diesem end hat sich der Schulteß Herr *Pithou* mit sechs Schöpffen vnd etlichen andern *Officireren* der Statt zum Herren Prȩsidenten verfüget/die zeigten jhm an/auß was vrsachen sie zu jhm kommen/vnd vbergaben jhm schrifftlich/was *Matthieu le Sot* für frefelhafftige stuck begangen. Als der Schulteß Herr *Pithou* außgeredt/antworte der Herr Prȩsident/ wann er den *Matthieu le Sot* wurde gehört haben/ so wolte er sehen/was der sachen zu thůn were / das recht stůnde einem jeden offen: vnd damit er zuerkennen gebe/wie übel er zu frieden / daß man die Jesuiten nit einnemen wolte/sagt er ferns / daß derer in Troyen zehen tausent weren / die jhrer begerten / vnd weren nur fünffzehen oder sechszehen Libertiner darwider / denen zutrutz sie gleichwol hinein kommen solten: daß wann er zu hofe were

gewesen / er denen das maul wol wurde gestopfft haben / die dahin im namen der Statt gezogen weren / er wolte / daß es jhm einen schoppen seines blůts gekőstet hette / daß er daselbst gewesen were / die lesterungen / die man der Kőnigin vorbracht hette / abzuleinen. Das übrige / daß der Præsident geantwortet / haben wir in diesem bericht nit melden wollẽ / damit wir dem Leser durch erzehlung der schmehwort / die er gegen dem Schultessen vnd Schőpffen gleichsam zur hőflichen danckſagung / daß sie jhm die ehr gethan vnd zu jhm in sein hauß kommen waren / herauß gestossen hat / keinen verdruß machen. *Pater Cotton*, als er auf bestimpte zeit zu Troyen ankommen / hat er mitwochen den 29. *Iunij* auff S. Peters tag im Thůmb geprediget / vnnd wider-umb folgenden Sontags den 3. *Iulij* in S. Magdalens kirche. Die gegenwart die-ses *Patris* hat denen / die gleich wie *Matthes le Sot* geartet vnd gesinnet waren / ei-nen solchen můth gemacht / daß jrer viel nit vngeneigt gewesen / zun waaffen zugreif-fen / vnd einen lermen anzufangen. Viel fromẽ vnd ehrliche leut vnder den einwoh-nern / als sie gesehen / daß grosse gefahr wegen einer aufrůhr in der Statt vorhan-den / seufftzten sich selbs / vñ kundten sich nit enthalten / diesen proceß deß Bischoffs vñ deß Præsidenten zu schelten / daß sie / die zum friden helffen solten / vneinigkeit vnnd aufrůhr anstifteten / damit sie durch eine empőrung vnd auflauf den Jesuiten zu jh-rer einkommung die bahn machen kőnten.

Damit nun die Statt vor auffrůhr vnd lermen / dessen man sich zu besorgen hat-te / versichert wurde / haben Schulteß vnd Schőpffen jr zuflucht zu Herren *Praslain Gubernatoren in Champagnien* genomẽn / welcher sich als bald dahin begeben / vnnd durch seine gegenwart vnd fürsichtigkeit alles wider gestillet vnnd in růhe gebracht / wie auß dem inhalt nachfolgenden schreibens / so die Kőnigin an jn / auf seinen be-richt / wegen seiner reiß nach Troyen / abgehn lassen / zu vernemen.

Herr *Praslain*, nach dem wir vernomẽn / auß was vrsachen jr euch gen Troyen be-geben / vnd welchen fleiß jhr angewendet / dem vnwesen / daß daselbst wegen der spal-tung vnd verbitterung / die jr vnder den eynwohnern befunden / hette entstehen mő-gen / zu begegnen / wie jr dañ solchs glücklich verrichtet: habẽ wir euch durch diß schrei-ben wissend machen wollen / daß jhr daran dem Kőnig meinem sohn vnd mir einen sehr angenemen dienst bewiesen habt / welcher nicht weniger vns zu sonderlichem ge-fallen / als der Statt zur růhe gereichet. Wir hatten vns vorgenommen / dem Bi-schoff vnd Præsidenten durch euch befehlen zu lassen / daß sie etwas bescheidener / als bißher / sich erzeigen / vnd jhren eyfer mässigen solten / vnnd euch schreiben an jhnen deßhalben zusenden: aber dieweil *Pater Cotton* vns hőchlich versprochen hat / daß sie sich künfftig wol vnd nach vnserm willen verhalten werden / vnnd daß es vnvon-nőten / daß wir jnen schreiben / haben wir es anstehen lassen: jedoch haben wir darfür gehalten / es kőnte nichts schaden / daß jr jnen auf fürfallende gelegenheit zu verste-hen gebet / was vnsere meinung sey / vñ was zu jren ehren vñ verrichtung jres ampts / wie auch zu erhaltung friedens vnd einigkeit in gemelter Statt diene / welche jr euch allzeit trewlich befohlen sein lassen wollet: Dann wir entschlossen sein / auff alle zu-tragende fäll / vñ mit namen in diesem gegenwirtigen / dahin fürnemlich zusehen vñ zutrachten / daß friede erhalten werde / vnd war vnsere meinung nit / die Jesuiten zu Troyen anderst / dañ auf das bitten vñ anhalten / so vns im namen der einwohner daselbstẽ geschehẽ / einzuführẽ / wie wir auch vns solches zu thůn nit in den siñ nemen wollen / dañ so fern sie es begerẽ. Gedachter *Pater Cotton* hat vns gleicher massen be-richtet / daß der *Notarius*, genandt *le Sot*, welcher etlicher ärgerlichẽ vñ auffrürischen reden halben beschuldiget worden / durch etliche / die jhm übel wolten / darzu ge-bracht worden / vnd solches mehr auß zorn vnd vnbedachtsamkeit / als auß bősem wil-len gethan / vnd daß er deßwegen mit keiner straf zu belegen sey / weil man ohne das nichts wider jn fürnemen kőnte / man greiffe dann auch andere an / die mehr sind / dann er / vnd die die fürnembste ämpter bedienen / auf welche er sich berůffen / daß er

von

von jnen darzů were bestelt worden: vber diß / daß er auch dergleichen reden für bringen könte / die sein gegentheil solte haben lauffen lassen: also daß wann man also diese sachen wolte rüttlen / ein newe vnrůhe / ärger als die vorige / die jhr gestillet / darauß entstehen möchte / vnd darumb daß es besser were / solche entstandene vneinigkeit gäntzlich aufzůheben vnd zů tilgen / mit bitt / solches euch also zůbefehlen: dariñ wir jm gleich wol auß vrsachen / die jr selber ermessen könnt / nit haben willfaren wollen / sonder vns erbotten / euch alles das jenige / was er vns vorbracht / zůzůschreibē / damit jr / als dem der gegenwertige zůstand in der Statt / die gelegenheit der sachen / vñ wie es sich mit einem vnd dem andern in der warheit verhelt / was auch darauf erfolgen möchte / am besten bekannt ist / solches bedencket / vñ darinn verfahret / wie jr erkennen werdet / daß es die *Iustitia* vnd deß Königs meines sohns vñ mehr gemeldter einwohner wolfart erheischet. Diß hab ich euch also zůschreiben wollen / vnd könnet dem Königlichen Anwald von vnsert wegen vermelden / daß wir einen sonderlichen genůgen haben an der bescheidenheit vñ gůten anstalt / dessen er sich in dieser sache / ewrem zeugnus nach / wie auch sonsten / gebrauchet: Ins gleichem wollet dem Schultessen ansagē / daß wir vns seine trew vñ fleiß / die er in dieser sachē erwiesen / gnedigist gefallen lassen: vnd ist diß vnser ernstliches vermanen an sie / daß sie also fortfahren / vns wol vñ trewlich zu dienen / wie wir dañ nit zweiflen / daß sie thůn werden: euch hiemit göttlicher *protection* empfelend. Geben zu Pariß den 14. *Iulij* 1611. Vnd war die vnderschrifft / *Maria*, vnd besser drunden / *Pothier*.

Dieser Brieff ist ins Stattbůch eingeschrieben worden / vnd beweiset derselbe klärlich / erstlich / daß die Jesuiten jhnen kein gewissen machen / rottirungen vnd spaltungen an zůrichten vñ zůerhalten / wann es zu jrer *Societet* nutzen dienet. Zum andern daß *Pater Cotton* an seiner kunst vnd wolredenheit nichts erwinden lassen / die pratiken / die der Bischoff vnd Præsident zu Troyen getrieben / die Jesuiten daselbst einzůführen / bey der Königin zu verstrichen vnd bedecken. Zum dritten / daß er sich zu einem *advocaten* für den aufrührer *Matthes le Sot* gebrauchen lassen / vnd sich vnderstanden / den vnglimpff seines verbrechens auf die zu schieben / die er seinen Gegentheil nennet / vnd die in dem / daß er Jnen aufrechnen wollen / allerdings vnschuldig sein: Diß ist gewiß vnd vnlaugbar / daß *Matthes le Sot* nichts / dann auß trieb vñ befehl deß Præsidenten geredt hat: inmassen *le Sot* selbs bey vielen fürnemen ansehnlichen leuten sich verlauten lassen / vnd hats sein weib gůtwillich vor dem Herren *de Praslin* gestanden / da sie jm zu fůß gefallen / vnnd für jren mann gebetten / hernach hat sie es vor Gericht / wie jederman weißt / bekandt. Wie nun der Præsident vnd *Matthieu le Sot* ein schändliche vnd verweißliche that begangen / jener / daß er diesen bestelt / dieser / daß er sich bestellen lassen / schmächliche / vñ denen / die auch nur ein fűncklein Christlicher liebe in sich haben / vbel anstehende reden außzusprengen: also ist es nit weniger dem *Pater Cotton* eine grosse vnehr / daß er also vnverschampter weiß die Königin hinder das liecht führen / vnd die vnschuldige beschuldigen wollen / damit er die schuldigen entschuldigte.

Der Schulteß vnd die Schöpffen haben den Bischoff manchmal besůcht vñ angesprochen / damit er zu dem / was recht vnd billich ist / verstehen wolte / vnd jn gebetten / daß das jenig / so den 3. *Iunij* in voller versamlung wegen Abraham *Drouots*, der zu jrer Schůlen vorgeschlagen / beschlossen wordē / möchte ins werck gerichtet werden: aber er hats gäntzlich abgeschlagen: als er dessen wider durch schrifften ersůcht worden / hat er den 12. *Iulij* 1611. diese schrifftliche antwort geben / die Königin hette befohlen / mit der sachen einzustehen / vñ daß er jre fernere *resolution* erwarten thete: inmittels hette er wegen deß öbersten Schůlampts vorsehung gethan. Man hat nachmals bey jm angehalten / er wolle mit *Abraham Drouot* vbereinkommen: mit dem anhang / wann ers nit thůn wurde / so wurde man nichts desto weniger in der sachen fortfahren. Darauf laßt er den *Drouot* welcher ein Priester vñ *Baccalaureus Theo-*

logiæ ist/zu sich kommen/vnd dröwt jm (in gegenwart Iacob Nivelle) daß er jhn in den bann thůn wolle/wañ er den dienst im Collegio anneme. Drouot antwortet/man habe sich vor solchem bañ nit viel zuförchten. Nivelle wolt für den Bischoff reden/ vñ sagt/ Etiam injusta excommunicatio pertimescenda. Drouot gab zur antwort/ man könte durch das appelliren wider solche straffen wol rath finden. Der Bischoff protestirt hingegen/daß wann jm schon das Parlament auferlegen solte/ jhn zu absolviren, so wolte ers doch nit thůn/ er aber Drovot könte diesem allen wol zuvor kommen/wann er sich schrifftlich verobligiren wolle/auß dem Collegio zuweichen/ wann die Königin die Jesuiter wurde in Troyen einführen wollen. Der Schulteß vnd Schöpffen/als sie dieser practicken vberdrüssig worden/ lassen endtlichē den Drouot die bestallung auf das öberste Schůlampt/deren sie sich den 12. Iulij mit einander verglichen/vnderschreiben/wie auß diesem instrument zusehen.

Im Jahr 1611. Donnerstags den 13. Iulij vmb vier vhren nach mittag haben wir endsbenante Königliche Notarij zu Troyen vns in den Bischofflichen Saal daselbsten verfüget/da obgemelte Herr Schulheß vnd Schöpffen in vnserm beysein zugegen gewesen/vnnd hat Herr Schulteß in aller namen Abraham Drouot persönlichen angeredt/vnd von jhm begert/ daß er obigen Contract mit jhnen gegenwirtiglich vnderschreiben wolte/vnd ist jhme Drovot solcher Contract von dem einen gedachter Notarien in gegenwart deß andern als bald vorgelesen worden/ demnach solcher zu vnderschidlichen malen mit jhme Drovot also getroffen/wie noch gesterigs tags bemelte Tartier vnd Gombault Schöpffen im namen vnd von wegen der andern allen zu jhm Drovot abgeordnet worden/ von jhm zuvernemen/ob er seiner gethaner zusag nachkommen/ vnnd mehr besagten Contract ratificiren wolte. Welches bemeldter Drovot verwilligt. Nach welchem Herr Schulteß vnnd Schöpffen sampt ermeldten Räthen deß Schöpffenampts auf jetz besagten gestrigen tag vmb sechs vhren nach mittag ins Collegium gangen/mit viel ermeltem Drovot zureden/welcher durch mehr gedachten Herzen Schulteß befragt worden/ob er folgenden tags gegen mittag gemeldten Contract ratificiren wolte/vnnd hat der Drovot geantwortet/er wolte nit vnderlassen/sich morgen/wie obgemeldt/in der Schöpffen Rathkammer einzustellen/ mehrbesagten Contract in gegenwart deß Herren Schultessen vnd Schöpffen zu ratificiren. Darauf sich ermelter Drovot willig vnnd bereit zu sein erklärt/gedachten Contract zu vnderschreiben/ wolte aber zuvor dem Ehrwürdigen Herren Bischoff eine schrifft wider geben/ welche er Bischoff jhme zu handen gestelt/vnd daß er fast wüntsche/daß sich gedachter Herr Bischoff mit gemelten Herzen Schulteß vnnd Schöpffen vergleichen möchte/damit jhme Drovot vom Bischoffen kein eintrag vnd verhindernuß im Collegio widerfahre/ dieweil gedachter Bischoff jhn in bann zuthůn gedröwet/welchen bann er nit auffheben wolte/wanns schon das Parlament gebieten solte: begere demnach/ daß jhm eine Copey besagten Contracts gegeben werde/ die selbe in seinem Rath einzuliefern: vnnd das er ausserhalb deß verbots vnd gedröwten banns vom Bischoff vrbietig were/gedachten Contract zu vnderschreiben. Signatum Bourgeois vnd Tratel.

Auß diesem bericht kan ein vnparteyischer Leser leichtlich ermessen/was der Jesuiten zweck vnd fürhaben sey/vnd wie jhre heimliche vnd listige practicken gantzem Franckreich gefährlich vnd besorglich seyen.

ACTIO

ACTIO MARTILIERI ADVERSVS IESVITAS IN PARLAMENTO PARISIENSI, ANNO 1611.

ANno 1610. & 1611. tractata est rursus, & ut multis videbatur, prorsus finita, controversia, quæ diu agitata fuit inter Iesuitas & Academiam Parisiensem. Cùm enim Martilierus Academiæ Advocatus in Parlamento statū controversiæ inter Iesuitas & Academiam, An nimirum potestatem haberent Iesuitæ artes quaslibet liberales in Collegio suo publicè profitendi, dilucidè admodum explicâsset, & iniquitate, turpitudine, flagitijs erroribusque tam vitę & morum, quàm doctrinæ ipsorum commemoratis, Academiæ non solùm, sed & universæ Reip. detrimento eos esse maximo, certis immotisque argumentis ita confirmâsset, ut Regum eos parricidas esse, dubium ampliùs nemini videretur; Et verò Advocatus Iesuitarum tam frigidè ad argumenta ista die postero respondisset, ut appareret facilè, argutias eorum ad obfuscandum clarissimum veritatis Solem momenti afferre nihil ampliùs posse, Seruinus statim, Advocatus Regius, facto, á matris Hircani & Aristobuli, qui ex regia Maccabeorum stirpe ultimi fuerunt, historia dicendi initio, *Eam*, inquit, *Pharisæorum & Scribarum, qui vitæ morumque innocentiâ omnium in se oculos converterant, astutia, eò tandē miseriarum perductā fuisse, ut præter nomen & titulū Reginæ, (potestate et imperio omni ad Pharisæos delato) nihil ampliùs retinuerit.* Porrò autem ex antiquorum Patrū & Doctorum Ecclesię scriptis Monasticam, Eremiticam & in universum omnem Ecclesiasticā vitam, solitudini, humilitati, studijs, castitati, dilectioni, simplicitati, paupertati, bonisque temporalibus & favori Principū contemnendis totam deditam esse oportere ostendens, longè hanc Iesuiticam ab ea alienam esse, utpote quæ bonis aliorum per insidias & dolo malo occupandis inhiaret, & doctrinam tam in forma, quàm in materia pessimam profiteretur, argumentis & exemplis plurimis tam dilucidè comprobavit, ut ne hiscere quidem contra, qui adfuerāt Iesuitarum primores, potuerint, sed & defendere suam volentes causam, omnium se risui exposuerint.

ACTIO PETRI HARDIVILLERII PARISINAE ACADEMIAE RECTORIS PRO ACADEMIA ADVERSVS *Presbyteros & Scholasticos Collegij Claromontani Iesuitas, habita in Senatu Parisiensi Anno 1611. die 22. Decemb.*

ACtionem à Martiliero pro Academia Parisiensi adversus Iesuitas susceptam, breviter modò enarravimus. Eam, uti commodiùs finiretur, Petrus Hardivilerius Academiæ Rector, promovendam talem in modum sibi sumpsit: *Ecce*, inquit, *Academiarum omnium Princeps & Regina, Regum Christianiss. clarissima soboles, ad sacrum dignitatis vestræ, Iudices, tribunal prodit, non jam suâ amplitudine venerabilis, non nativā pulchritudine spectabilis, non vegeto illo succique pleno corpore, non uberibus lacteo quodam εὐτυχίας fonte manantibus, non flammeis illis ac flagrantibus oculis, quibus omnium gentium animos, divinis incendebat ardoribus, sed nuda, mærens, abjecta, in situ & squalore vitam trahens, miseriæ & conditionis suæ pudore suffusa, in vobis suæ sortis et fortunæ præsidiū quærens, vos enim madētibus oculis intuetur, quorum salutari manu nisi è cæno & sordibus extrahatur, non est quod aliud in tanta rerum acerbitate doloris lenimentum quærat, quàm ut saltem novissimas ejus voces Senatus audiat, & ipsa in vestro sinu innocentem, & Gallici candoris perpetuo reti-*

nentem animam exhalet. Tametsi autem is Academiæ datus sit patronus, qui undique oculatus, animos Gallorum facilè per avia, prærupta sinusque & anfractus Iesuiticæ Societatis ducere possit, se tamen affirmat, sic ad dicendum venire, ut pietatis potius quàm defensionis, querelæ quàm eloquentiæ, doloris quàm ingenij partes á se susceptas quisque intelligat, quamvis interim non diffiteatur, eò adactū esse se importunitate adversariorū, qui toties moniti, ut cœptis desisterent, toties objurgati, ut ambitioni suæ modum facerent, toties ab aris focisq; Academiæ depulsi, sese quin in aliena jura & prædia irrumperent, continere nunquam potuerunt. Inter alia autem nefaria ipsorum scelera, illud certè indignum maximè & prorsus nō ferendū esse, quod jam non per se et emissarios suos, sed per ipsos Parlamenti judices, Academiæ tutores, Academicis periculū inferre conentur, & quos hactenus occultis consilijs dolisq; extinguere non potuerunt, eos judicum sententijs & judiciorū religione oppressuros se arbitrentur. Quia autem inter cæteras postulationis suæ causas Academiæ vastitatē & confusionē, nimiamq; juvenilis ætatis licentiā, veluti quosdā Academici corporis morbos objecerint, quibus curandis nec jussa Regiæ Majestatis, nec pondus autoritatis Parlamenti par sit, sed sola eorum societas, cælitus in eū finē scilicet demissa, probaturum se dicit, tam Reverendorū patrū obsequiosas ad morbos eiusmodi tollēdos manus haudquaquā requiri. Principio igitur constare laboranti Academiæ medicos eos adhibendos minimè esse, quibus cujuslibet alterius Societatis innatus contemptus sit, quorum consilijs & artibus ingens morborū cumulus Galliā occupavit, qui ut importuni hæredipetæ circumstent, & morte nondū comploratâ, funeris arbitria petant, quin imò qui ut corvi prædæ inhiantes, non nisi injectâ in os offâ recedere soleāt. Sanctiss. istos et regularū suarū tenacissimos patres, Academicis nihil tale cogitantib. vulnus cruentū & lethale superiori tempore inflixisse, Eam enim bellorū civiliū procellis jactatā, ex communi naufragio vix emersisse, cum sagacissimi patres animadverterint, convulsos ejus nervos, fractasq; vires non sine peculiari regiæ munificentiæ affluxu reparari posse, Regē igitur eos adijsse supplicesq; petijsse, ut parvulū istū gregem suū aliquā dulcedinis guttulā respergeret, esse sibi animum, non tam nomine quàm re, affectu et studio verè Gallicanū, et ad Regiæ Majest. obsequium omnino præsentē: unica præ cæteris florib. sibi lilia cordi esse, omnes suos conatus cogitationesq; ad commune Reip. bonū directas esse. Litteras esse ornamentū Reip. præsidium imperij, Solem & oculū regni; non debere igitur solam Lutetiam frui litterarum beneficio, & juventutis instituendæ bono gaudere, sed diffundendum illud esse per varios ac multiplices regni totius tractus, civitates, provincias. Regem igitur opt. & magnificentiss. clementiæ suæ mollioribus ulnis eos excepisse, suo sinu et pectore fovisse, & tum Flexiæ per se, tum in alijs regni partibus per subditos suos stipendijs amplissimis ditâsse. Illis autē velut armis instructos, & nomine regio veluti numine tactos, Academiā inermem & omni præsidio destitutā deinde aggressos esse, suumq; illud adeò quæstuosum GRATIS *personādo, juventutem ab Academia abduxisse, ut mirum non sit, illum jam vitæ literariæ fontem exsiccari præcisis undiquaq; venis & ductibus quibus sanguinē & spiritū accipiebat. Falsos tunc quidem exspectatione suâ Iesuitas, factum enim esse, ut totum laborantis Academiæ corpus, circumfusis eorum gregibus obsessum, vires suas, Academicis cor moribundæ parentis doctrinâ puriore reficientibus, collegerit, & corvos hiantes deluserit. Hoc autē animadvertentes Claromontanos patres, ad alias artes extemplò confugisse, et à Rege diploma seu rescriptum obtinuisse, quo in ipso Academiæ Parisiensis gremio publicè scholas aperiendi facultas eis concessa fuit, juventutē igitur instituere cœpisse, non per se, sed alios quosdam magistellos, vel aliunde accitos, vel quasi fungos noctis unius spacio è fœcunditate soli Claremontani prorumpentes. Nihil mirum igitur si Academia exhaustis penè viribus non gemere tantum & lugere suā sortē, sed contra vim fraudemq; exclamare & Deum hominumq; fidem implorare cogatur. Ad clamorē autē istum, eos ipsos patres, qui ejus vitæ insidias fecerant, accurrere jam et petere, ut Academicorum sinu excipiantur, non quidē dominos fundi, sed ut colonos, imò ut servulos humiles in familiam Academicam cooptari volentes, Suaves illas quidem & melle illitas voces esse, sed quas si quis sapit, ipso felle reperiat amariores, Panem eos sinistrâ manu porrigere, la-*

re, lapidem dextrâ abscondere. Academicos quidem optare, ut non modò velut socios eos admittere, sed etiam velut fratres complecti, & ut Patres venerari liceret, sed campum istum magnos montes habere & fieri id non posse, multas urbes, quas ad nutum suum jam regant Iesuitæ, multas provincias, quas possideant, multas Academias, quæ in suis sepultæ cineribus jaceant, & ex quarum ruinis rerum suarum insanas substructiones erexerint, testari satis & evincere. Eas enim tacitis & occultis motibus Academiã Parisiensem monere, ut suo periculo sapiat, & instantia sibi pericula non modò cautè prudenterq; prævideat, sed etiam fortiter & gloriosè depellat, ostendentes, societatẽ Iesuiticã similem esse vel pennis Aquilarũ, quæ sensim eas res atterunt, cũ quib. inclusæ & recõditæ sunt; vel fluvijs, qui insulas complecti, ijsq; adblandiri videntur, eas tamen cõminuunt & perdunt. Non esse autẽ necesse, ut in externa aliarũ Academiarum discrimina inquirant, earũq; voces & monita desiderent, jam intus esse periculum, æstuare jam morbum in præcordijs, & ipsos Academiæ hostes prætextu pharmacorum, eius venas meliori sanguine exhaustas, venenatis exotericorum dogmatum poculis inficere, atq; dum gratis ambrosiam suam suumq; nectar, cælestes scil. illas dapes Academicis languentibus apponere se jactant, Academiam suffocare, linguam ei præscindere, ne loqui, oculos eruere, ne eorum fraudes posſit intueri, jugulum petere, ipsum caput aggredi, & Sorbonam ipsam tentare atque lacessere. Speciosum Societatis Iesu nomen, & boni publici pondus ac momentum in eorum verbis sonare, sed per ipsos jam licere subditis jugũ excutere, licere Senatusconsultis & Regijs etiã rescriptis illudere, imperitæ multitudinis oculos eludere, licere veteres Academias pervertere, licere de patribus miracula comminisci, licere passim martyres conscribere, licere Sorbonica decreta non habere ludibrio tantùm, sed contumelijs prosequi, licere denique omnia pessundare, ut tandem sola Iesuitarum secta totum orbem dogmatum suorum facibus incendens, omnes etiam vitiorum spinas, vepres & noxios deterioris doctrinæ succos exurat. Quod Osorius quondam dixit, inclinante & in senium vergente mũdo nascituram novi cujusdam & cæteris inusitati nominis Societatem, quæ tumidis magisterijs silentium impositura sit, & ad cuius, ut ad solis exortum, cæteri hominum jure sociatorum cœtus, quasi minora, & spurio quodam lumine lucentia sidera mortalium oculis eripiantur; Id Iesuitas per universum penè orbem Christianum jam assecutos se gloriari, & certè præclariora quæque ac melioris notæ ingenia, suis undiquaque sedibus eos expulisse; passim erumpentes nascentis industriæ gemmas velut pestilenti quodam turbine afflatas adussisse; omnem literatis, quâ emergere ac se proferre possent, viam præclusisse, unam adhuc restare Academiam Parisiensem, ad quam velut ad portũ confugerent virtutis & eruditionis suæ specimina edituri. Hanc quia scopulum esse videant Iesuitæ in quem irruentes frangantur, idcirco ad eius interitum omnes adhibere machinas statuisse, jamq; in maximi beneficij loco reponere, si specie Societatis cum Academicis ineundæ, & salutis eorum conservandæ nomine, omnes eorum labores, vigilias & conatus, omnibus invidiæ turbinibus exponant, si Academiam ad limen Claromontanæ domus, ut vile mendicabulum prostare, et alumnorum suorum præmia ab eorum Gazophylacio turpiter expectare cogant, atq; ut Societatis istius ludus, fabula, ludibrium toto orbe habeatur, faciant. Academicos quidem stare in procinctu, non dolis, non ambitu, non versutijs, sed ingenio, doctrinâ, industriâ, virtute & animi candore cum reverendis istis Patribus certaturos, velle igitur, ut proferant se Iesuiticæ Societatis lumina & Gigantes illi, qui volumina voluminibus, ut montes montibus imponendo, cælum sapientiæ scandere se putant, & Deos Academiæ tutelares de solio suo deturbare, sed optare tamen, ut Iesuitæ nudæ cum nudis Academicis decernant, hoc enim, si fiat, sperare se futurum, ut res tota, omnibus jucundum, utilem Reipublicæ, literis salutarem exitum sortiatur. Cæterum non doctrinæ saltem & eruditionis rationem; sed ipsius etiam Reip. salutem, & Gallicani Imperij dignitatẽ, quin imò Regis Christianissimi securitatem postulare, ut Gallicanæ juventutis informatio solius Academiæ fidei & Academicorum sedulitati permittatur, atque demandetur. Mæcenatem olim Augustum monuisse, ut ijs erudienda juventus traderetur, qui Imperium Romanum impensè adamarent, Gallorum igitur adolescentum institutionem non posse cuiquam tutius,

quam Academicis Parisiensibus commendari, qui eodem quo tota Gallia spiritu vivant, & propterea Academiæ vitam servari unicè expetant, ut ipsi in ea velut in specula ad Regiæ Majestatis decus & securitatem pervigiles excubent, & Reipubl. Gallicanæ amorem tenellis adolescentum ingenijs, Christianis pietatem erga Deum, subditis fidem erga Reges, civibus commune boni publici desiderium inserant. Regem pijssimum & suorum amantissimum, priusquam atroci & cruento vulnere à nefario parricida confossus ad cælum migraret, de Academiæ suæ dignitate revocanda seriò cogitasse, nec satis esse duxisse, si fidissima Majestatis suæ filia viveret, nisi etiam splendidè & regiè viveret. Hanc igitur tanti Regis filiam stare jam in conspectu judicum, eosque per sacros illius manes orare, ne labores, conatus, gloriam suam cum Iesuitis partiri cogatur. Non ea laborum suorum præmia rependi sibi Academiam postulare, quæ ingentes familiarum amplissimos reditus adæquent, non quærere eam Baronias, Comitatus, Abbatias, non captare hæreditates, non arcana quadam arte munerum copiam passim ex omnium manibus & loculis elicere, sed tantùm suppliciter & demissè petere, ne in hoc squalore deseratur, neque in hoc miseriarum cæno hactenus depressa opprimatur. Iesuitæ quidem cur finibus Academicis se contineant, cur tantus eos Gallicanæ juventutis educandæ pruritus agitet, cur ovis Gallicis tam pertinaciter incubent, causam non esse aliam, quàm ut Gallorum loco Milvios aut vultures excludant. Hæc enim nisi ipsis mens esset, futurum certè, ut Academiam non tam assiduè impeterent, non eius fores tam protervè arietarent. At verè Academiæ totius in judices æquissimos eorumque dignitatem defixum aspectum esse, eosque eò sibi æquiores magisque propitios fore confidere, quò adversariorum ambitus plus gratiæ & favoris apud plerosque videatur obtinuisse. Non opibus eam contendere, quæ exhaustæ sint, non dignitate, quæ jam pridem jaceat, non amplitudine, quæ indignissimè conteratur, sed precibus, lachrymis, squalore & miseria, per Deum enim immortalem eam obtestari, per Henrici Magni, suavissimi patriæ parentis pios ac propitios manes, per ultimas eius voluntates, per Christianissimi Regis, & Reginæ Matris optimæ ac Serenissimæ securitatem, per Galliæ totius incolumitatem, per decus & amorem patriæ, per liberos eorum, quorũ præsertim res agitur, per eos ipsos & nominis eorum immortalitatẽ, ut eripiant tandem aliquando literas ex profanis istis manibus, easque suæ parenti & Academiarum Reginæ, vel potius suam eis parentem restituant, neque diutius purissimum ac verè Cristallinum oculi Gallicani humorẽ, admixtis exotericæ doctrinæ sordibus turbari permittant, considerantes nempe, satius esse, ut ad Senatus Parisiensis nomen & recordationem tota deinceps gestiens prosiliat Academia, eique æternùm victuros gloriæ lauros decerpat, quàm ut novus, & Gallicano præsertim genio inusitatus religiosorum hominum cætus è finibus monasticæ professionis exiliens, cum omnium penè Ordinum querela, cum totius Galliæ periculo, cum certissima Musarum politiorum ruina, ubique jactet & proclamet, ipsis judicibus, societatem suam in Academicos irrupisse, Academiam & literas meliores ipsorum judicum sententia concidisse, & tertium istum Gallicani lilij apicem, judicum spiritu perculsum emarcuisse.

Excusa est hæc Actio iuxta exemplar Parisiis apud Ioannem Petit-pas, via Iacobæâ sub scuto Venetiarum excusum, Anno 1612.

ARRE-

ARRESTVM CVRIAE PARLAMENTI:

PRIMARIA, RERVM CAPITALIVM ET EDICTI Classibus convocatis 22. Decemb. 1611.

LATVM

In cavsa

SACERDOTVM, ET SCHOLASTICORVM COLLEgij Claromontani qui se Iesuitas vocant, Diplomatis Regij 20. August. 1610. comprobationem postulantium, quò omne scientiarum artiumq; genus, in Collegio Claromontano, iuxta Edicti Septemb. 1603. & aliarum constitutionum normam, publicè docendi, potestas concedatur;

ET

RECTORIS, SYNDICORVM AC DECANORVM VNIversitatis, Intercedentium Editioni Diplomatis, ac libello supplice oblato 2. Decemb. 1611. petentium, ut ex lege Edicti Restitutionis Iesuitarum, & Decreti quo illud comprobatum est, ab omni Scholastico munere arceantur: nullo, ex personarum qualitate, praejudicio suborituro.

Cui inseruntur ex D. Ludovici Servini Advocati fisci Regii, Actione, excerpta summa capita.

EX ACTIS CVRIAE PARLAMENTI:

Manè.

PRIMARIO PRAESIDE, ARRESTVM pronunciante.

Controversia, ultrò citróque copiosè disceptata, hinc, inter Sacerdotes & Scholasticos Collegij Claromontani, qui se Iesuitas vocāt, Diplomatis Regij 20. August. 1610. dati Impetratores, & quod decreto Curiae comprobari, petunt, quo omne scientiarum artiúmque genus, in Collegio Claromontano, iuxta Edicti Septemb. 1603. & aliarum constitutionum, declarationúmque normam, publicè docendi potestas conceditur, quique defensorum quoque vices agunt; inde, inter Rectorem, Membra & Decanos Vniversitatis Parisiensis, intercedentes comprobationi Diplomatis, ac supplice libello 2. Decemb. 1611. oblato, postulantes, ut, iuxta legem Edicti, quo restituti sunt Iesuitae, prohibitione, ab omni munere & exercitio scholastico, arceantur: nullo ex personarum qualitate praeiudicio suborituro.

Quúmque iam in quartum usq; diem, Maiore, Criminali & Edicti Classibus convocatis, Montholonius, Diplomatis Impetratorum nomine & Marteleriùs, intercessorum partes sustinens, auditi sint: atque ea causa peroratâ solemni intentionis clausula, illi Diploma comprobari petant, & hi verò recusent, & supplice libello intercedant, cúmque Rector quoque, & ex Impetratoribus nonnulli, verba fecerint. Quin etiam cùm Cognitoris Regij nomine SERVINVS egerit, cuius orationis haec fuêre capita: se iam, 17. mensis huius, cùm istius causae, inter Sacerdotes & Scholasticos Collegij Claromontani petitores,

ut rescriptum Regium, 20. Augusti, 1610. Senatusconsulto comprobaretur, & inter Rectorem, Decanum Facultatum, Nationum procuratores, & alia Membra Universitatis, reluctantes & ex occasione Petitores, disceptandæ nomen recitaretur: altercationibus, antequam Advocati causam agerent, occurrentē, ea protulisse tum quæ hodie quoq; referenda videantur. Nēpe, pro muneris ratione, ut suarum est partium, ad gloriam Dei, Ecclesiæ bonum spectare, ac Regis rem, vitam, salutem, securitatem, & Reipublicæ totius tranquillitatem sartam tectam tueri, se adhortationibus utrosque, Actores & Defensores, verbis sancti Pauli commonefecisse, ut pacis, quoad fieri posset, & concordiæ mutuæ rationes inirent.

Ac propterea, Actoribus dixit, eos beneficium ab Henrico Magno, gloriosæ memoriæ, impetratum, gratâ mente iugiter recolere debere, qui cùm undiquaque fidelissimorum & longo rerum usu prudentissimorum Ministrorum consilijs, ab illorum revocatione deterreretur, nihilominus, id beneficij largiri constituisset, hac spe ex promissionibus ipsorum concepta, inductus, fore videlicet, ut Indulgentiæ & Clementiæ Principali, officijs & obsequijs, Regiæ Maiestati præstitis, gratiam aliquam referrent; eó etiam maximè, quód nullius rei, præterquàm reditus, gratiam postularent, nec alium sibi finem propositum esse significarent, nedum, ut ea, quæ hodie efflagitant, expetituri viderentur.

Addiditq;, perpenderent secum ipsi an æquum esset, statim à Magni Regis obitu, illud postulare, quod ipsemet, nequaquam ijs concedendum esse censuisset, & quod dum in vivis erat, urgere nequaquā essent ausi. Hæc saltem lex, si pertinaciter petitioni insisterent, ipsis præscribebatur, ut sese priscis Universitatis Parisiensis Decretis, & Theologicæ Facultati, in hisce quatuor capitibus, potissimum subijcerent.

Primò, *quò Regum saluti & securitati consulatur, quos sæpenumero jam impetitos, iterato parricidio, nefariè è vivis sublatos, scelestissimorum parricidarum manu vidimus, qui falso & detestabili Religionis obtentu, ac impurâ, temerariaque doctrinâ, nuper cusâ, quam ex libris & scholis istorum Impetratorum hauserant, ut ex Reorum confessionibus & Curiæ Arrestis, apparuit acti fuêre: Petitores, tam detestandis opinionibus renuncient, nec tantùm scriptoribus suæ societatis, qui eas tradiderunt, non assentiantur, sed etiam scriptis editis, juxta verbum Dei, in Veteri & Novo Testamento comprehensum, illas oppugnent.*

Dicant doceant, scribant ubique, nefas esse cuiquam, sive peregrinus, sive naturalis Regis subditus audiat, in Capita vitamque sacratissimæ Majestatis Regum & Principum moliri, quantumlibet speciosum authoritatis, vel spiritualis, vel temporalis nomē prætendatur, quæcunq; prætexatur causa, etiam ubi de moribus & religione agitur; sanctè polliceantur & subscriptione suâ confirment ac recipiant, patefacturos se, quotquot intelligent, aut sentient, tam horrēda consilia agitare, nec unquam ijs adstipulaturos dogmatis, quibus malesana perditorum hominum ingenia, directè vel indirectè, tanquam fulcro, ad machinationes adversus Unctorum Dei capita, struendas, niterentur.

Secundò, *Diplomatis Impetratores profiteantur, prædicent, doceant, inter cæteras potestates summas à Deo constitutas, Francorum Regem Christianissimum, in Temporalibus solo Deo minorem, non aliud in Terris supra se, præter Dei numen agnoscere, cuius beneficio, absoluto in subditos dominij jure, potiatur: nec spiritualibus potestatibus, pietatis licèt colore prætento, & promovendæ vel defendendæ Religionis specie, fas esse Temporalium Regum ac Principum jura usurpare, magis, quàm Regibus, authoritatis Regiæ titulo, spiritualis authoritatis, apicem invadere, quapropter in sese recipiant, nunquam se hoc in argumento distinctionibus, nuper à quibusdam Doctoribus excogitatis, docendo usuros, quæ his vocabulis expressa fuerunt:* Directè aut indirectè, per se aut per accidens.

Agnoscant

Agnoscant ingenuè, Scholasticis subtilitatibus, non res, sed verba tantùm mutari, quò, in Ecclesia, immensa quædã et nullis cohibita finibus potestas, omnibus imperijs & Rebuspublicis secularibus gravis et damnosa cõstituatur, & spiritualis potestas in temporale imperium transeat, juris & regiminis Regij Majestate, sacerdotalibus infulis tributa. Contrà inviolabili invictoque, nec problematico, axiomate asserant, penes authoritatem & potestatem nullius esse, Abdicatione, suspensione, ac Regni privatione, Reges, eorum ditiones occupanti, vel deprædanti expositâ multare.

Tertiò, *doceant, profiteantur scribantque: Omnes Regis subditos, tam Ecclesiasticos, quàm seculares, ad eam, erga Regem, obedientiam teneri, quam Dominus noster Iesus Christus, humanam indutus naturam, Imperatoribus & Magistratibus, nascens, moriensq́ præstitit, quemadmodum hac lege sancivit:* Reddite Cæsari, quæ Cæsaris, Deo quæ Dei, *atq. eam etiam ob causam, Regnum suum negavit esse mundanum, alioquì sibi non defuturos satellites, qui arma expedirent.*

Atque ista verba, ut & Pauli Ro.13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subiecta esto, quæ sunt *non tantùm præcepti alicuius, declarationis, aut exempli ad* tempus *observandi vim obtinere, quando videlicet Christiani, Temporali potestate (ut scripsit quidam ex ipsorum societate Coryphæus) carebant, Infidelibus subjecti: sed eo in universum omnes & in æternum, cuiuscunque fuerint ordinis Ecclesiastici et Laici, obligationis nexu arctißimo adstringi.*

Ac proinde, ad huius legis amußim, vivendum esse, asseverent, quam Apostoli, & eos imitati verè Christiani, religiosè observarunt, qui non modò tum, cùm pauci veritatem Christianam amplecterentur, sed etiam, cùm in amplißimum numerum excrevissent, Discipuli, Cæsaribus & Regibus, vel Hæreticis & Infidelibus, in Temporalibus, fideliter paruerunt.

Quapropter Diplomatis Impetratores, fide caveant, se dictis & doctrinâ professuros: Nullam potestatem, qualiscunque tandem sit, nec ipsam etiam Ecclesiam, vel in Concilio congregatã, aut aliã quapiam ratione, jure ullo præditam esse, quo subditos, à Fidelitatis juramento absolvere, & obedientiæ, ad quam jure divino, naturali, & humano, exhibendam, tenentur, vincula, ullo pacto laxare valeat.

Quartò, *quod ad πολιτείαν Ecclesiasticam attinet, ad regis authoritatem, & Regni leges tutandas, Diplomatis Impetratores, ore & scripto, tueantur libertates & jura Ecclesiæ, in cujus sinu vivunt, Gallicanæ: nec quicquam dicant, scribant, proponántve (quorundam Decretorum, quæ in Francia nec probata, nec admissa sunt, prætexto nomine) quod illis adversetur.*

Ac proinde, deinceps sese scripturos recipiant, & curaturos, ut à Generali & Provincialibus adprobentur, quæ sunt adversus suæ societatis homines conscripturi, qui libris editis, dogmata contraria, quatuor hisce capitibus posuerunt.

In summa, Priscis Vniversitatis Parisiensis, ac Facultatis Theologicæ Decretis, atque Institutis stent per omnia.

Quibus capitibus, donec planè satisfecerint, & indubitatis τεκμηρίοις, sinceri animi, fidem fecerint, cancellis Edicti Restitutionis sese contineant, atque postquam ita caverint, libera demum, arbitratui Curiæ, juris reddendi potestas esto, in ijs, quæ nunc indulgeri sibi postulant.

Hæc, is qui verba facit, sæpenumero testatur, se Petitorum socijs significasse; hæc eadem complures clarissimi Viri, dignitate senatoria, in hac Curia, illustres intellexerunt, cùm in hos sermones inciderent.

Quin etiam Patri Frontoni, & alteri sodali, pridie quam causa disceptaretur, ista proponebat, coram Amplissimæ Dignitatis Viro, pietate, doctrina, atq; erga Ecclesiam, Regem, Regnumq; fide & studijs conspicuo, in Curia quadam suprema, Præside: qui suâ quoque authoritate & suffragio eosdem excitabat, ut candidé & ingenué, præscriptis sanctionibus in Senatu recitatis, sub-

scriberet, & eas sine ulla elusionis vel æquivocationis stropha, approbarent. Ad quæ cùm Regis Advocatus, sibi certùm quid responderi peteret, excepit Frōto, Quantumvis ipse atque alij socij, qui Parisiis degunt, ita sentirent (*nam sibi privatim ab hac sententia alienum non esse animum, utpote qui in Politicis arbitraretur; temporibus & locis, ubi vivitur, serviendum esse*) non tamen integrum sibi esse, præcisa declaratione uti, nisi antè, hac de re cum socijs, qui in hac urbe sunt, conferret: imò existimare se, re communicata, constiturum, ad hasce propositiones, nisi prius Generalis Præpositi, cuius sententia expectanda erat, animo explorato, expeditè & tutò responderi non posse.

Quæ Rectori, & ijs, qui eum comitabantur, cùm fuissent significata, responderunt, sibi verba Frontonis probari non posse, captiosa & æquivocationibus obnoxia, præsertim cùm diceret, In politicis serviendum esse temporibus & locis, ubi vivitur. Adde quòd, cùm esset in confesso, Postulantium societatem, in omnibus, & per omnia, à Generali suo pendere, qui maiore quàm cæteri Generales solent, potestate in sibi subditos religiosos potiretur, atq; extra Regnum Galliæ commoraretur, nullam rationem, ad fidem ipsis habendam aperiri, tum etiam, quòd Iesuitæ omnibus alijs ferre leges, à nullo verò accipere consueverint.

Præterea, Iesuitas istius iustæ diffidentiæ causas ubique suis actionibus & institutis dedisse, ubicunque pedem fixerunt, affectato, tam in clericos, quàm in Laicos dominio: Quibus accedit, quòd omnibus hic unicus scopus, normæ instar ob oculos est, ut cuncta ad societatis, etiam ex aliorum damno, utilitatem, atque amplificationem dirigantur. Quòd dogmata priscis legibus Regis, & Regni Constitutionibus contraria tuentur: Quòd si contingat aliquem ex societate exitiale scriptum edere, neque societatis cœtus, nec ex ea quispiam, illud palàm improbat, aut ad veritatis defensionem se accingit. Addidit Rector privatim, sibi complures esse rationes exponendas adversus petitorum postulationem, quas Curiæ cognitioni, tam suo, quàm Advocati ore subiecturus esset, quod is qui Regis nomine verba facit, tum ut omnem culpam, coràm Deo & Hominibus, à se derivaret, tum ut discordiæ fomitem, unde scandala & dissidia, in Ecclesia & Republica, essent exoritura, extingueret, ex sui muneris ratione, referendum esse duxit: Quocirca obnixè rogat Senatum, ut in meliorem partem, quæ proponuntur, interpretari dignetur, quò pacto omnes æquos rerum æstimatores à privatis affectibus immunes, quique Religionis causam in Factionis malum non vertunt sano mentis iudicio, quæ dicta sunt, admittere decet: hoc etiam addens, si ulteriùs æstus contentionis feratur, ea quæ desiderantur, & utrobique reprehendenda sunt, pro temporis & iuris ratione, prout animadversionis officium requiret, significaturum esse.

Enimverò, cùm in tertium usque diem, controversia utrinque agitata fuerit, ea iam refert, quæ in instrumentis, & copijs causæ iudicialibus sacerdotum ac Scholasticorum Collegij Claromontani, qui se Iesuitàs vocant, observavit, excerpsit, collegitque, præter ea loca quæ à Montholonio, & à Martillerio subnotata sunt: quæ partim ad ordinis eorum institutum, partim ad vitæ genus & Doctrinæ rationem spectant: quæ tria capita sunt excutienda, ut agnoscatur, utrum instituendæ iuventuti apti, & an eorum institutio utilis & salutaris futura sit.

Ac primùm, quod ad Institutum ipsorum Clericorum, qui se regulares Religiosos appellant, nuncupantq;, liquet, eos non tam lege, quàm privilegio gaudere. Hanc ob causam Ignatij Loyolæ Fundatoris scopum, vitam, & vitæ rationem, à Ribadeneira & Maffæo conscriptam, expendit, atque constitutiones, & earum varias explicationes, Romæ excusas; bullas, quas à Pontificibus nu-

mero 37. impetraverunt; privilegia, & immunitates, quas subinde, vivæ vocis, ut loquuntur, oraculo, elicuerunt: Congregationum Iesuiticarum canones & Generalium Epistolas, sedulò notavit & consideravit.

Quod verò ad ipsorum actiones & res gestas pertinet, retulit, se, ex Actis, (sibi, cùm tulit occasio, observatis,) eorum, quæ ab eo tempore, quo sunt admissi, in Gallia contigerunt, repetere. Quid de ipsis *Eustatius Bellæus* Episcopus Parisiensis 3. Augusti, 1554. iudicârit: quid declaraverit & decreverit *Theologica Facultas*, in Sorbonæ Collegium eodem anno convocata, quæ postea *Possiaci* gesta, ubi suum dissimulabant institutum: quæ pôst ipsi fecerint: quid ad officia docendi, gratis, oblata, *Academia* exceperit; quid ea de re censuerit *Turnebus*. Expendisse quoque se, Actiones anno 1564. habitas, & præsertim, *Actionem Baptistæ Mesnilij* Advocati Fisci Regij, & quid causâ Consilio permissâ, â Curia decretum fuerit.

Item ea retulit, quæ in Italia, Hispania, Germania, Polonia, Moscovia, Anglia, & Republ. Veneta, societatis causâ, evenerint, ea etiam, quæ sodales anno 1577. fecerint, & Actiones Potestati, quanta in *Directorio Inquisitionis*, ubi loca notavit, excuso Romæ, 1585. describitur, consentaneas, indicavit: unde colligitur, eos Inquisitionis arcanæ officio defungi.

Item diligenter collegit ea,, quæ in sanctiori Regis consistorio, in Curia, ante & post actionem, in Castellum parricidam, eorum discipulum, institutam, acciderunt. Ea, quæ secretis *Annalibus* annorum 1594. & 95. comprehenduntur, quorum exemplar Neapoli excusum, anno 1604. sub manu sit. Deinde idẽ Regius Advocatus, eorumdem usurpationes & molitiones ex *Brevium*, postquám postliminij iure donati sunt, quod notandum, & contra positas edicto conditiones, impetratorum, excerptis attendit:

Item, quæ Regi, ab *Harlæo*, Senatus Principe, cuius Exempla, Virtutis erant præcepta, oratione fuerunt exposita:

Et, quibus illi *Rex* Magnus, Clementissimus, Invictissimus & Prudentissimus respondit verbis, quæ certum voluntatis Regiæ propositum exprimebant, certâ spe obsequiorum, quæ spondebant Diplomatis Impetratores, subnixum.

Præterea, quæ ab ipsis facta, tanquam fidei, optimo Regi datæ, adversantia coarguuntur, & quid ad hæc argumenta illi regerant, sedulò attendit.

Deniq; alia commemoravit, quibus apparet, quid subinde ad captandam gratiam, & authoritatem comparandam factitârint, quibus artibus domatim vagentur, & ad exploranda arcana, & bona corradenda irrepant, ac negotijs omnibus sese conscientiarum obtentu intrudant.

Doctrinam deniq; quod attinet: quæ in *operibus Bellarmini*, potissimum in Tractatu, *De potestate Romani Pontificis in Temporalibus*, notavit, quæ in *Gregorij Valentiniani, Vasquez, Turriani, Tholosani, Suarez, Molinæ, Ribadeneiræ*, in libro, cui titulus Princeps Christianus, *Kelleri, Andreæ Eudæmono Ioannis, Iosephi Cresuelli Angli*, sub *Philopatri* nomine, *Leonhardi Lessij, S. Heissij, Gretseri, Azoris, & Marianæ* libris animadvertit. Item, quæ in *Amphitheatro Honoris*, excuso anno 1606. nomine *Clari Bonarscij*, cuius proprium nomen *Carolus Scribanius*, antehac Antverpiani Collegij Rectoris, de quibus is ipse, qui loquitur, defunctum Regem Henricum Magnum monuerat, ut vitæ prospiceret, parricidis & sicarijs, á Scriptore illo expositæ, in locis, quæ Regi ipsi, teste Illustrissimo quodam Viro, fidelissimo ipsius Regis, iam á multis annis, Ministro, prælegit: teste quoque ipso Patre Cottone, qui tum dixit, eum librum, nequaquam à suæ societatis hominibus emanâsse, sed Genevæ, ad conflandum Iesuitis odium,

fictum, ab Hæreticis fuisse: qui tamen, postea, longè aliter, quid sentiret, expressit, laudato Scribanij opere, & distributis multis illius exemplaribus: atque etiam, Claro admodum viro, Religioni Catholicæ, nonminùs, quàm Regno Francico addicto, cùm hunc exhibuisset librum, eum stylo laudato, commendavit, tanquam iuventuti, Latinis literis imbuendæ, adprimè utilem, etiamsi verba, quibus ille utitur, simillima sint, imò ipsissima illa, quæ novissimus parricida, cùm super execrabili parricidio, in cæde Regis patrato, interrogaretur, usurpare solebat. Quæ advocatus, sine horrore referre nequit, de tam horribili libro loquens, quem Catalogo librorum suorum inscriptum, tanquam ab Authore laudato, profectum, Societas comprobavit. Idem, *Aphorismorum Emmanuelis* Sá, & aliorum *Casuistarum* mentionem fecit, qui Ethicam & Politicam Christianam, funditùs evertunt. Item axiomatum *Iohannis de las Salas*, & librorum *Zanchez*, ex quibus excerpta quædam sparsa sunt, quæ supprimi, non imprimi decuit, ob horrendas, & flagitiosas, turpissimásque dissertationes, quibus scatent. Retulit etiam de Richeomi *Apologia*, & alijs libris, quos *Richeomus* & *Cotto*, alijque sodales, ad causæ suæ defensionem edidêre. Necnon, de libro, cui titulus, *Defensio Veritatis pro Religione Catholica, in Iesuitarum causa, opposita Actioni Antonij Arnaldi*, & de varijs *Responsis* ad libellum, *qui Anticottonus* inscriptus; *Declaratorijs literis* eiusdem Cottonis ad Reginam, Rerum in Regno Administrationi præfectam, statim ab ipso Regis obitu: de quibus etiam, Montholonius in contradictionibus adversus Martillerium. Quibus in libris, etsi multa speciosis, pietatem & æquitatem redolentibus verbis, fucata legantur: attamen veritatis & lucis obiectu, ruunt eorum dicta, quantumvis coloribus quæsitis adornata: & quæ ad excusationem eorum proferuntur, crimen augent, & eiusdem culpæ, cum ijs, quos tuentur, participes demonstrant. Scilicet, errorum levi nomine designantur, quæ de multis novis & exotericis dogmatibus, ab eis in Ethica, Politica, Oeconomica, Ecclesiastica & Republica conduntur & propugnantur axiomata, quibus palàm est, eos ad excidium potestatum, à Deo constitutarum, Iustitiæ omnis eversionem, ipsius etiam Hierarchiæ ὑπουρχαvία, Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ Romanæ, & ordinum Religiosorum Clericorum Regularium veterum, ruinam, grassari, adversus quos Iesuitæ subinde, multa tentârunt; atq; ad Academiarum imminutionem, spectare; quum Doctoræ gradum præter morem, examinis publici lege violata, conferre non dubitent.

Rogavit quoq; Curiam Advocatus, ut ex libro inscripto, *Manuale Sodalitatis*, prælegi locum notatum pateretur, & Rectori, ut prælegeret, traditum, ut liqueat, quâ ratione iuventutem ad periuria, in iudicijs & coram Magistratu, erudiant.

Denique, lecto à Rectore loco, in Manuali, notato, alia multa capita recitavit, in quæ Censura Facultatis Theologicæ, stylum suum strinxit: & ea, quæ tribus concionibus continebantur, Hispanico idiomate, ann. 1609. & 1610. in honorem Ignatij Fundatoris conscriptis, quas in Gallicum sermonem transtulit *Franciscus Solerius* Iesuita, qui *librum, quo ea, quæ notata fuerunt, non sine blasphemia in Deum, iniuria in Theologos, illius Censores, asserere & tueri non est veritus, memoravit & retulit*.

Tandem ad Vniversitatis causam accedens monuit in Doctoribus & Magistris nonnullis, quædam desiderari, qui omittenda committant, & comittenda negligant. At, si supinitate, & legum ac decretorum, in Curia comprobatorum, aspernatione, peccatum sit, unde iusta nata sit querimoniæ causa, quod non est inficiandum; Curia, ut par est, prospicere dignetur, quod aliorum, quàm Petitorum operâ fieri posse claret.

Quibus,

Quibus, illud Basilij, aliorumque Sanctorum Patrum verbis, Regulas Asceticas Religiosis Regularibus præscribentiū, obijci meritò potest, illos rem suā Professione indignam, sibi inutilem, neque Reipublicæ proficuam postulare, nec ulla ratione, exemplóve laudabili, nec doctrina, quæ in Parisiensi Schola frequentata est, niti, sive *Theologia*, quæ *Scholastica* appellatur, sive *Positiva*, *Moralis* ac *Politica*, potissimúm ob quatuor capita proposita, attendatur, sive denique humaniorum literarum ratio sit habenda, quarum studijs paucos admodum, idoneos Doctores expedire & sufficere queant.

Quocirca solemni clausulâ, ut Regis saluti, securitati, ut Ecclesiæ bono, Regni & totius Reipublicæ tranquillitati, ut honori & perennitati literarum & disciplinarum, consulatur. Intercessioni Parisiensis Vniversitatis calculum suum Regius Advocatus adijcit. Quod si, causâ, ad Consilium, à Curiâ, rejectâ, libros & scripta, unde recitata quædam fuerant, (quæque sibi adesse præsto, dictorum locupletissimum perhibitura testimonium, Advocatus Regius profitetur) Curia examinanda esse decernat; postulat, ut Diplomatis Impetratores, à quavis functione Scholastica, ad iuventutis, aliorúmque in hac urbe institutionem, lege arceantur, donec in Curia aliter constitutum fuerit, pœnæ, quæ videbitur, irrogatione sancienda.

Curia, causam, de prolati Diplomatis editione, in Consilium mittendam esse pronunciavit.

Litigatorum Causidicos, Actiones suas intra octiduū emendare, &, si qua videatur subsidia causæ futura, argumenta & contradictiones addere, judicioq́, intra præscriptum tēpus condicto, proferre jubet. Decernit, ut Provincialis, & è societate, quotquot eū intra septa Curiæ secuti sunt, impræsentiarū, subscriptione, ratā habeāt legē, cui se Provincialis submisit, Doctrinæ nimirūm Sorbonicæ consentiendi, in ijs præsertim capitibus, quæ ad S. Regum Majestatem eorum salutem & authoritatem, sartam tectam tuendam; ac libertatum Gallicanarum, ab omni ævo, in hoc Regno observatarum, conservationem, faciunt.

Vt ijs omnibus perspectis, ac Regio Cognitori communicatis, & Arresto, Curiæ de causa Cōsilio permittenda, annexis, ex jure decretū fiat. Interea, præter ea, quæ Diplomate Restitutionis & Senatusconsulto, quo illud comprobatum est, ferebantur, ad juventutē erudiendam, aut suâ aut aliorum operâ, quidquam conari, moliríve, quacunq́, tandem id ratione fiat Petitores prohibentur, & illis omnis prorsus potestas, scholastica munia obeundi, interdicitur; ac denunciatur, nî pareant, futurum, ut ipso quo fruuntur, postliminij beneficio mulctentur: litis impendijs exceptis. Actum in Curia Parlamenti 22. Decemb. 1611.

Signat.

DV TILLET.

EXCERPTVM

EX ORATIONE D. IOANNIS DISSIENII RECTORIS VNIVERSITATIS PARISIENSIS AD REGEM.

ETSI verò Iesuitæ tam gravi Decreto iussi sunt abstinere ab omni docendi genere & scholastico munere in urbe Parisiensi, non tamen cessârunt & paruerunt irrequieti homines, sed anno millesimo sexcētesimo decimo octavo, rursus apud Regem institerunt, & obtinere conati sunt, ut ipsis publicé docendi potestas ibidem concedatur. Rector autem Academiæ gravi Oratione intercessit coram Rege, in qua inter alia sic inquit: *Serenissime Rex, hæc causa est, cur Majestati vestræ Academia Parisiensis hodie humilimè supplicat, quòd maximo periculo rursus exposita est: nempe hoc ipso tempore, quo Iesuitæ iterum nervos suos omnes intendunt, ut Parisijs stabilire & confirmare sese poßint. Quum enim jam oppresserint corpus integrum*

ordinis politici & secularis in omnibus partibus Majestatis vestræ Regni, excepto Corde solo, quod vivit & respirat adhuc in Universitate Parisiensi, illud nunc operam dant, ut semel stabiliti si fuerint, quàm primùm eam potestati suæ subjiciant, quemadmodum in omnibus alijs locis, quæ semel occupârunt, fecerunt: Si autem in Regno M. V. Societas non restet ulla alia quæ doceat juventutem, quàm Iesuitica, facilè inde apparet, magnam illam & celebrem Universitatem oppressum & suffocatum iri. Consideret obsecramus M. T. quot & quanta officia venerabile corpus illud Ecclesiæ & Statui tuo semper præstiterit; quomodo populos instruxerit Pastoribus, Episcopatus Prælatis, supremas Curias Consiliarijs & Præsidentibus, Concilium Regium Cancellarijs, Custodibus Sigillorum, Magistris Supplicationum, Consiliarijs & Secretarijs publicis, qui innocentiam Ecclesiæ, puritatem linguarum, integritatem bonarum literarum, & immunitates atque libertates Galliæ, contra omnes eos qui illas opprimere conabantur, propugnârit. Breviter, quàm forte semper frenum extiterit, inhibendæ violentiæ, doctrinarum novarum, peregrinarum, & tum Ecclesiæ, tum Reip. præjudicabilium. Ecce igitur perditam nunc eo modo grandem istam Universitatem. Quod equidem non sine notabili detrimento huius & illius, hoc est, Ecclesiæ & Statûs Tui accidere potest. Ne permitte igitur, ô Rex Magne, ut pulcher iste & locuples flosculus Coronæ Galliæ ita Tuo tempore deflorescat & cadat. Ne permitte ut dicatur, hanc magnam & celebrem Universitatem, quæ à nongentis annis successivè ab omnibus Regibus nostris antecessoribus, tanquam pars summè necessaria & essentialis Ecclesiæ & Statûs, conservata fuit, pereat sub Regno Ludovici XIII.

Hæc Serenissime Rex, humillima est petitio, quâ Majestati V. hodie supplicat Universitas Parisiensis, ut cùm Cereum recipiat de manu nostra M. V. accipiat simul arrabonē fidelitatis, pignus obedientiæ suæ, & protestationem integerrimam, quòd vel in propriā suam ruinam jurare parata sit potiùs, quàm fallere votum, quod M. T. fecit, se erga illam quàm optimè affectam, subjectissimam & humillimam ancillam fore.

Rex facie plenâ hilaritatis & benevolentiæ respondit; *Gratias vobis ago, pro vestra bona voluntate: Vos itidem de mea certi estote, & quòd gratam habeam vestram supplicationem.*

Ex impresso Lugduni apud Ioannem Celerier exemplari Gallico in Latinam linguam verso anno 1618. cum permissione.

Quid fit? Rex, sic merentibus peccatis hominum, paulò post, præter novorum Collegiorum extructionem, in ipsa Parisiensi urbe Iesuitis potestatem fecit, loco ad omnium propè invidiam exposito, ut in Collegio suo omnes disciplinas, etiā Philosophicas & Theologicas, liberè deinceps ac publicè profiteri possent.

IESVITIS IN REGNVM NAVARRAE PERMISSVS INCOLATVS.

IGnatiani coërceri vno regno non ferebant: sed ut Gallico, sic etiam Navarreo & totâ Asturiâ religionis suæ ibi instaurandæ & propagandæ causâ deposcebant anno 1608. unâ hac ratione, non esse differentiæ causas, cur uno regno potiùs quám altero, quod uni Domino gẽtilitium sit & hæreditariū, foveantur? Obstabant contra Asturiorū acerrimæ postulationes, qui Ignatianos vehemẽter oderant ob irrequieta ingenia. Rex aūt anno 1599. dum Blœsis ageret articulo 7. Edictalis sanctionis, pro regno Navarreo & Asturia, magistratui & indigenis caventibus de sua religione annuerat, ne Iesuitæ in hos fines accederent, ne quid novi importarent, quo publica quies turbaretur. Nihilominus Episcopis gentilitijs contrariū deposcentibus, mutavit Rex sententiam suam, decrevitque, ut æquè ac cæteri Ordines liberè & promiscuè admitterentur; abrogatâ

contrariâ sanctione: Quinimó professus est, sibi in animo esse illuc transmittere Iesuitas, qui Episcopis socias manus adhibeant, & Romanam religionem reducē faciant, Parisiensis autem Curia cæteriq; Ordines implacabiliter edictum hoc tulerunt. Nam præ cæteris mortalibus Ignatianum hoc genus cane & angue peius oderunt, & longè â finibus suis propulsârunt, repertósque antea ut Sinones & exploratores morte affecerunt; ut refert Botoreus in magno Franciæ consilio Advocatus lib.15.Comment. pag.493.

CAPVT II.

DE IESVITARVM IN ANGLIAM, POLONIAM, TRANSILVANIAM, BAVARIAM, &c. ADVENTV.

IESVITARVM IN ANGLIAM ADVENTVS.

Iesuitæ in Angliam penetrant

ANNO Domini 1580. Robertus Parsonius & Edmundus Campianus Iesuitæ primi Angliam ingressi sunt, & mirificis ac fraudulentis artibus apud clericos & laicos sese insinuârunt. Nolebant primó sacramenta administrare sine licentia Sacerdotum: pollicebantur laicis, se nihil nisi spiritualia tractaturos: paupertatem & humilitatem summam simulabant, & causam Pontificiorum plurimum se promoturos sanctissimè promittebant, quo factum est, ut summa cum humanitate ab illis exciperentur etiam. Mox autem, cùm pedes ibi pauló arctius fixerunt, insolentissimi, pro more suo, & prorsus intolerabiles facti sunt. Reginæ Elisabethæ, & Regi Iacobo per suos conductitios indesinenter struxerunt insidias, eósque vel de Regno deturbare, vel vitâ privare conati sunt: nec cessârunt seditionibus, detractionibus artificiosissimè omnes, absque ullo discrimine, sive clericos, sive laicos, impetere, quos metuebant impedituros, ne pervenirent ad metam, ad quam collimabant: ut Lector intelliget infra, ex capite de illorum nefarijs facinoribus, &c. in Anglia, & inprimis ex Benedictinorum Anglorum literis ad Clementem 8. Pontificem Rom. missis.

IESVITAE IN POLONIAM VENIVNT.

Iesuitæ in Poloniam et Transsylvaniam veniunt.

HAud diu etiam ante Stephanum Battorium Iesuitæ Poloniam ingressi sunt: in nulla autem, vel parva admodum gratia apud proceres Regni initió fuerunt. Stephano autem Rege creato, cùm familiam Bathoreorum in Transsylvania, & forte etiam in Polonia firmare vellet, putaret autem, ut nepotibus in Europa illustres affinitates conciliaret, Romani Pontificis sibi authoritate & favore opus esse, Iesuitas, quos Pontifices impensè amare sciebat, in Polonia amplecti cœpit, & Rigam. 4. Id. Mart. cùm venisset anno 1582. Gotthardi Velingi Syndici urbis & Ioannis Tastij operâ templum Iesuitis â Senatu ad Iacobum impetravit, licet intercederet Gotthardus Curlandiæ Dux, & fidem Regis oppidani appellarent, qui nihil in religionis negotio se innovaturum religiosè promiserat. Verùm ad sedandam eorum querelam primarium urbis templum vicissim oppidanis concessit. Rex Stephanus quoque fratri suo Christophoro auctor fuit, ut idem in Transsylvania, quantumvis reclamantibus subditis factitaret. Infausti autem huius consilij is tandem eventus fuit, ut Familia illa, quam hac ratione extollere & ornare volebant, quæq; tum aliquot gene-

rosissimis iuvenibus florebat, per eorundem Iesuitarũ infelicem panurgiam, inextricabilibus difficultatibus implicaretur, in quibus funditus ferè periit.

DE PROPAGATIONE IESVITARVM IN BAVARIA.

Iesuitæ in Bavariam veniunt.

VIvebat adhuc Ignatius Loyola, quum sub Paulo IV. Papa Bavariæ Dux Albertus omninò decrevisset, ut Societas hæc Collegium Ingolstadii haberet. Huc illum inter alia excitabat quoque Regis Romanorum Ferdinandi exemplum, qui simile Collegium Viennæ nõ ita pridem erexerat. Cùm itaque Ignatius votis Bavari annuisset, aliquot Societatis huius viri ex Italia missi, Ingolstadium pervenerunt, primòque Societatis huius in Bavaria initium dederunt anno Christi millesimo quingẽtesimo quinquagesimo sexto. Domicilium illis in veteri, ut vocant, Collegio assignatum fuit ad annum usque 1576. quando ad ædes ampliores & commodiores, quæ novæ adhærent Bibliothecæ gymnasii, commigrârunt. Voluit enim Princeps, ut & Professorum & Studiosorum huius Societatis numerus ibi augeretur, qui & pædagogio & Convictorum externorum domicilio gubernando præessent, suamque darent operam novis parochis instituendis; quorum velut seminarium idem Princeps erexit, illorumque curæ concredidit. Hinc porrò in proventib. annuis facta est accessio, ut circa sexaginta & septuaginta, partim Theologi, partim Philosophi, & variarum artium ac linguarum Professores, partim Scholastici, & administri ex hac Societate Ingolstadii beneficio Principis alerentur.

Collegium Monachii extruitur Iesuitis.

Anno Domini 1559. Albertus Bavariæ Princeps Iesuitarum Collegio Monachiẽsi initium dedit. Locus Collegii delectus est à principe Monasterium Augustinianorum: qui, cùm pauci adessent, facilè passuri videbantur, ut pars horti ipsorum in usum novi huius Collegii converteretur, & illic schola & domus extrueretur. Cives autem Monachienses malè ab initio erga Iesuitas affecti fuerunt, & probra ingentia illis obiecerunt.

Domus Lãdspergæ Novitiis Iesuitarum exigitur.

Cùm etiam Comes Suuickardus de Helffenstein Præfectum Landspergæ ageret, à Principe Alberto petiit locum, montem scilicet arci Landspergensi vicinum, in quo sibi liceret propritim Iesuitarum domicilium exstruere, in gratiam Novitiorum sive Tyronum, ad hoc vitæ genus adspirantium, qui tyrocinii sui tempus ibi absolverent & probarẽtur. Sic igitur domus illa ædificata est, primùm quidem, dicto Comite sumptus suppeditante, & aliis deinde amicis opitulantibus, ut fabrica integra duobus aut tribus annis absolveretur. In eam domum traducti sunt Novitii anno 1578. quum antea in Monachiensi Collegio incommodè viverent & versarentur.

Ex Italia autẽ, Hispania, Gallia, Anglia, Polonia, Germania & aliis Regnis ac Provinciis Christiani orbis, de quibus hactenus diximus, penetrârunt etiam in Turciam, Moshcoviam, Persiam: imò in Indiarum quoque regna remotissima, in quibus olim vix hominis Europæi vestigium conspectum fuit, ut mox referemus.

CONSILIVM DE NON RECIPIENDIS IESVITIS IN VALESIAM HELVETIORVM PROVINCIAM.

ANNO Christi 1610. Iesuitæ in Vualesia Helvetiorum nidificare, & sedes suas figere tentarunt. Quidam autem eius Provinciæ Primarius & patriæ amans

amans receptionem illorum gravissimis rationibus sequentibus dissuasit, & impedivit.

I. Principio, cùm in Concilio Generali, quod sub Innocentio III. Papa Anno 1215. Romæ habitum fuit, expressè fuerit decretum, ne ullus prætereà novus institueretur ordo, & Iesuitarum ordo contra Concilij illius Generalis prohibitionem fuerit institutus; Senatus Vualesiani est dispicere, non solùm utrum utiliter, sed etiam an salvâ conscientiâ Ordinem hunc novum, contra Concilij Generalis decretum, recipere possint, cùm pendente controversiâ: An Papa sit supra Concilium, nihil sit innovandum, & credibilius sit, Concilium esse supra Papam, quàm hunc supra illud.

II. Cùm ad huius sustentationem Ordinis maximi requirantur sumptus; Domusq; ipsorum Palatijs Principum sint similes; delicatissima quæq; comedant, bibantq;; pannis vestiantur preciosissimis; plurima ad se rapiant bona, integraq; Dominia; suppellectili utantur sumptuosissimâ, maximos auri, argentiq; corrodant thesauros (ut quandoq; Principibus sint ditiores) nec aliunde hæc omnia, quàm ab ijs, inter quos habitant, & commorantur, conquiri possint: Vualesianorum verò is sit status & conditio, ut non suis tantùm rebus indigeant ipsi; sed etiam aliorum annonâ carere nullo modo possint: illorum prudentiæ deliberandum permittitur, an consultum fuerit, huiusmodi sumptuosos admittere hospites, qui per Pompas & luxum deglutirent ea, quibus ipsa Regio ad suam suorumq; vitam parcè sustentandam indiget, cùm, si quæ superesse possent, sanctiùs in pauperes, aliosq; usus converti deberent.

III. Cùm captatoriæ vivorum, aut defunctorum voluntates iure civili & canonico sint prohibitæ, huicq; Ordini mos sit, eos, á quibus ampla habet exspectanda patrimonia, sibi adiungere, ad opes divitiasq; sibi in terris accumulandas; laudatissimæ Vualesianorum provinciæ est, accuratè secum evolvere, An Harpyas hasce, cum Rei publicæ & privatæ incommodo, admittere, hocq; modo legitimos hæredes suis privari hæreditatibus, peregrinos verò illis ditari, permittere, eosq;, quibus illæ maturæ debentur, iure suo frustrari velit. Iniquissimum profectò videtur futurum, ut peregrinus Iesuita civium & legitimorum hæredum adipisceretur patrimonium, cùm vicissim cives, vel legitimi, ne obulum quidem á Iesuitis unquam haberent exspectandum.

IV. Cùm insuper Hispaniæ Rex, ante omnes alios Reges & Principes Pontificios, ad absolutam in subditos dominationem contendat, & Iesuitæ eundem pro summo Patrono & Benefactore agnoscant; cui etiam, ob summa ab eo accepta beneficia arctissimè se obstrictos fatentur, ac propterea commodo quoq; ipsius ubiq; locorũ pro virili inservire studeant; rectissimè hic facturi videntur Ordines Vualesiani, si perpendant, an Iesuitarum principia (qualia sunt, Vnus Deus, Vnus Papa, & Vnus Rex, nempe Rex Hispaniarum, &c.) legibus suæ Reipub. conveniant; An verò eiusmodi Presbyteris affectione Hispanicis, per institutiones Scholasticas, prædicationes, confessiones auriculares, & alias clandestinas artes, Hispanicam, vel peregrinam tyrannidem in Vualesia stabilire, utiliter permittendum putent.

V. Cùm præterea Valesianorum laudabilis status ab omni antiquitate liber & Democraticus sit, & fuerit, Iesuitæ autem nullam aliam Reipub. formam, quàm tyrannicam unius Dominatoris potestatem approbent: (Richeomus enim Provincialis Iesuitarum in Aquitania nomine universæ Societatis in expostulatione Apologetica cap. 29. circa principium, popularem Democraticum statũ furiosum appellat:) fortissimo prudentissimoq; Vualesiano populo diligenter expendendum relinquitur, an tales in Rempub. Hospites ad-

mittere scientes, volentesq; debeant, qui eum Reipub. statum, quo nunc laudabiliter fruuntur, velut *Furiosum*, improbant, & eversum cupiunt, & Hispanicam Tyrannidem in illius vicem introducere satagunt.

VI. Adhæc cùm Iesuitæ non solùm Evangelicos, velut hæreticos, sed & Pontificios moderatos, qui Evangelicis favent, aut cum illis fœdera contrahunt, velut hæreticorum fautores, & auxiliatores, hostili & mortali odio persequantur: Vualesianorum laudatissimo statui expedit, quàm diligentissime expendere, an talium hospitum, aut hostium admissione & inclytam Venetorum Rempub. quæ illos eiecit, & Helvetios Evangelicos, qui illos nunquam receperunt offendere, quàm eorundem amicitiam per illorum repulsionem, conservare malint.

VII. Præterea cùm eiusmodi in Vualesia status sit, ut Catholici, Evangelicíq; in una degant domo, familiaq;, & frater, affinis, cognatus, imò pater & filius, diversæ sint confessionis, & apud Iesuitas constitutissimum sit, nullam aliam Religionem pati, quàm Inquisitionem Hispanicam, sic ut Evangelicos, ubicunque possunt, tribulent, persequantur & expellant: Vualesiani sapientissimi facilè dijudicare possunt, an non ex illorum hominum recepta doctrina (qui ne Regibus quidem Evangelicis eorundemq; fautoribus parcunt) Pater in filium & contrà in se invicem illis parricidis instigantibus, irritabuntur, ex amicis inimici reddentur, et Provincia seditionibus ac tumultibus propter Religionis diversitatem replebitur, miserrimaq; quam Deus avertat, non solùm rerum omnium perturbatio, sed & horrenda sanguinis effusio consequetur.

VIII. Deinde, cùm nihil Reipub. Christianæ & liberæ salutarius atque utilius sit, quàm civium liberos intelligentiâ, sapientiâ & verâ pietate imbui, ad veram Deo legitimam patriæ, & naturalem Parentibus, omnibusq; debitam obedientiam præstandam: Iesuitæ verò teneros liberorum animos, cæcâ obedientiâ imbuant, & intellectu, ratione & iudicio privent, eosdemq; à parentibus velut plagiarij abducant, & in legitimos Magistratus ad omnia susq; deque ferenda, arment: Prudentissimis Vualesianæ Reipub. Administris diligenter considerandum est, an istius impietatis & inobedientiæ Doctores salvâ patriâ potestate, salvâ legitimâ suâ authoritate, & verâ erga Deum pietate, in Vualesia admittere debeant.

IX. Adhæc, cùm nihil ita sit sacrum atque religiosum, quod Iesuitæ, citra ullam reverentiam in privatum suum luxum convertere non studeant, licet à maioribus in pios usus destinatum sit: Reverendus Vualesiæ Episcopus, totusq; clerus, etiam maturè secum perpendere debent, num eiusmodi Corycæos, Sacrilegos, Harpyjas & Induperatores, sibi ipsis adiungere utiliter possint; cùm certum sit, ubi hoc avium genus semel ibi nidificaverit. ad eorum cantum & fistulationem ipsis fore saltandum: dum alios Romam excurrere cogent, alios canonicatu & præbendis suis privabunt: alios hæreseos insimulabunt, Episcopus summatim & clerici sibi accidisse brevi experientur, id quod proverbium habet: *Turdus ipse sibi malum.*

X. Vualesianis Abbatibus ac religiosis quoque qui opulenta & pinguia sua Monasteria possident, æque maturè considerandum videtur, An Dominos Iesuitas brevi vel successores vel bonorum suorum participes habere velint: *Quod enim vultur miluo: id Iesuita est Monacho.*

XI. Item, cùm nihil certius sit, quàm quòd vera omnium Rerumpublicarum tranquillitas á legitima omnium subditorum erga Magistratum politicum obedientia dependeat, omnisq; Respub. pœnis & præmijs contineatur: Iesuitæ autem eiusmodi Domini sint, qui nulli Magistratui politico, imò nec ipsis Episcopis subditi esse velint; ac si fortè scelus aliquod flagitiúmve commisisse deprehendantur, nec per Magistratus, nec per Episcopi propriam potestatem

testatem se puniri debere, aut posse dicant: Laudabili Vualesianorum Provinciæ considerandum relinquitur, an huiusmodi liberos Dominos & Exleges, salvâ Repub. salvaq; authoritate sibi à Deo concessâ apud se admittere debeant.

XII. Item, cùm nulla Respub. citra censum, Decimas & cætera tributa diu consistere possit, & Iesuitæ semet non solùm Iurisdictioni & oneribus omnibus civilibus & publicis eximant, sed etiam optimos fundos, agros & domos (quorum omnium nomine possessores civiles censum, contributiones, cæteraq; omnia onera præstant:) sibi comparent, eorumq; coemptione & acquisitione ærarium publicum depauperent, atque non solùm Rempub. enervent, sed etiam cæterorum civium bona & patrimonia intolerabilibus oneribus gravent, unde plerunque maximæ Reipub. perturbationes, atque adeò eversiones oriri solent: Vualesianus Senatus diligenter expendat, an eiusmodi Fucos in Repub. admittere consultum fuerit: cùm iniquissimum sit, regionis & bonorum temporalium commodis uti, frui, & ab oneribus temporalibus, publicis & communibus liberum esse.

XIII. Item, cùm ad supra dictas omnes causas gravissimas etiam accedat hæreseos crimen, & Iesuitæ ab ipsis etiam Catholicis hæreseos accusentur (uti apertè convincitur ex libro illo, qui Catechismus, sive exacta vitæ, doctrinæq; Iesuitarum demonstratio, inscribitur); & nullum crimen ipsa hæresi Catholicis magis exosum sit: Senatus, Populusq; Vualesianus exactè perpẽdat, An ex Reipub. & Ecclesiæ usu fuerit, utriusq; eversores in Repub. tolerare.

Hoc expressè reperitur in 3. parte constit. Iesuitarum c. 1.

XIV. Cùm denique unum quenque Iesuitam *Votum cæcæ obedientiæ* facere oporteat, quo iurat & pollicetur, se quodcunq; suus ipsi superior iusserit, facturum, quæcunque etiam mandaverit, iusta esse censurum & contrarium suum iudicium sententiamq; per cœcam, ut verba constitutionis ipsorum sonant, obedientiam abnegaturum: an eiusmodi cœcitatis Doctores & Seductores in visceribus Reipub. tolerare utile sit, quivis de populo facilè iudicaverit; Cùm recenti experientiâ compertum sit, quòd ex illiusmodi cœcæ obedientiæ præceptis maledicta filiorum in parentes, inobedientia, turbulenta civium & subditorum in Magistratus, Principes & Reges Rebellio; quid? infanda in sacras Regum & Principum personas parricidia, suprema omnium Regnorum & Rerumpub. mala proveniant.

NB. Iesuitæ pollicentur, se omnia facturos, quæcunque superior ipsorum iusserit, si etiam contra ipsorum essent judicium & sententiam.

His alijsq; rationibus Vualesiani adducti sunt, quòd Iesuitas Seduni, quæ est metropolis suę provincię, & sedes cathedralis, hactenus recipere noluerunt.

CAPVT III.

DE INGRESSV IESVITARVM IN INDIAM, EORVMQVE IN INDIIS PROPAGATIONE, PROFECTV ET MIRACVLIS.

PEtrus Matzarenius, ut supta indicavimus, qui pro Lusitaniæ Rege Ioanne legati munere fungebatur, petijt à Papa Regis sui nomine, ut ex decem Ignatij Loiolæ socijs aliquot promulgandi Evangelij causâ in Indiam mitterentur, cuius provinciæ ab Idolorum cultu ad Romanam fidem traducendæ Rex magno desiderio tenebatur. Missi igitur sunt ex illis duo, nec enim plures concessit Loiola, cuius arbitrio totam rem Papa permiserat, Franciscus Xavier Navariensis, & Simon Rodericus Lusitanus Vlyssiponensis, Anno Domini 1540. Tum Francisco Xaverio India destinata, Simon autem Rodericus in

Lusitania retentus fuit,ut quoniam ad Loiolam alij plures se iam adiungere cœperant, instituendo in Conimbricensi Academia ipsorum Collegio præesset, quod velut seminarium foret eorum, qui deinceps in Indiam supplementi causâ mitterentur. Ei Collegio Rex Vectigalium annuorum quod satis esset ad Socios centum alendos,qui tamen numerus postea duplicatus est,literisqꝫ erudiendis,attribuit.

Xaverius in Indiam navigat.

Xaverius autem Anno 1541. cum Indiæ Præfecto Martino Alphonso Sosa Vlyssipone discessit: itineris comitem secum duxit è Societate Italum nomine Paulum. In Indiam pervenerunt Maio mense Anno 1542. ac Goam tandem appulerunt. Ibi cùm aliquot menses versatus esset, in eam oram discessit, quæ vulgò Comorini caput, seu Promontorium dicitur: ab urbe Goa passuum sexcenta millia. Ea gens quondam à D. Thoma Apostolo ad Christum conversa; sed quæ iam Christiani præter nudum nomen haberet nihil. Inde verò in alia regna ac provincias se contulit,ut in eius vita prolixè indicatur.

DE MIRACVLIS A IESVITIS IN INDIA EDITIS.

HVnc Xaverium alij quàm plurimi sequentibus annis subsequuti sunt periculosis navigationibus,& novas has insulas suis superstitionibus imbuerunt; ubi etiam multa eos edidisse,& adhuc quotidiè edere miracula ex Iaponicis ac Indicis illorum referunt ac gloriantur literis. Astutiores in hoc quoque quàm reliqui Monachi, qui multa miracula ab se suisqꝫ edita gloriati sunt olim inter eos quibuscum habitârunt atque vixerunt, in quibus facilè fraus & impostura deprehendi potuit,quum scirent illi, aut nihil unquam simile quid accidisse, aut fraude aliquâ ac dolo ea perpetrata fuisse. Iesuitæ igitur apud nos in Europa commorantes multa spargunt de suorum miraculis apud Indos & Antipodas editis, ne falsitas cognosci posit. Quis enim ad hæc cognoscenda explorandaqꝫ eò usque excurreret aut penetraret?

Bellarminus enim lib.4.de Eccles.milit.c.14. *Hoc nostro*,inquit,*seculo claruit in India omni genere miraculorum B.P. Franciscus Xaverius Societatis Iesu Presbyter.* Ibidem: *Veritas*,inquit, *miraculorum Xaverij constat ex Indicis literis,quas ij,qui cum Xaverio versabatur, huc miserunt*,etc. Acosta de Procur.Ind.sal.lib.2.c.10. *In hunc*, inquit, *oculos conijciamus, virum Apostolicæ vitæ, cujus tot & tam magna signa referuntur per plurimos eosque idoneos testes,ut vix de alio, exceptis Apostolis, plura & majora legantur.* Ozorius Iesuita tom.4. Concion. Conc.de obitu, *Hic*, inquit, *Xaverius erat novi mundi Apostolus,innumera patravit miracula,dæmones ejecit,cæcos illuminavit*,&c.

Horatius Turselinus Iesuita,qui vitam Xaverij conscripsit lib.6.c.1. refert, eum futura prædixisse,intimos sensus cordium novisse,cœcos, claudos,mutos, surdos,leprosos & incurabiles morbos quàm plurimos sanasse, recitatione saltem nudâ super eos articulorum Fidei & Evangelij. Lib.2.c.7. narrat, eum uno tempore septem mortuos excitâsse & pristinæ vitæ restituisse: inter quos fuerit Ethnica puella, quæ cùm primùm surrexisset, Xaverium agnoverit, patriqꝫ suo dixerit, Ecce hic est ille, qui animam meam ex inferno eripuit & liberavit. Refert præterea rem hactenus inauditam, quòd multas Indiæ gentes etiam per Vicarios suos,qui ferè nullam fidei Christianæ cognitionem habuerint,converterit: multosqꝫ sanârit attactu solùm sui *Pater* noster,ut vocant. Quòd etiam, dum Meliopori fuerit ex opulento cive loci illius multos dæmones eiecerit per puerum tantùm,impositione ligneæ Crucis & lectione Evangelij, dæmonibus vehementer indignantibus,quòd per puerum,& quidem Neophytum pellerentur.

lerentur. Idem Turselinus lib. 5. c. 4. & 12. aliquot miracula commemorat, quæ post mortem etiam ediderit.

De Aqua benedicta etiam multa miracula eius virtute in India patrata magnifice prædicat in Epistola Duartes à Sylva, quòd nempe eâ ægrotorum corpora, non alio medicamento curentur: eodem quoque Alexipharmaco multos pristinæ valetudini restitutos, & alios morbos complures in India pulsos, & à dæmonibus liberatos Consalvus Ferdinandus testatur libro 3. Epistolarum.

Fabula de Agnis Dei.

Aloisius Froës in Epistola de rebus Iapponicis miraculum, seu potius fabulam narrat mirabilem de multiplicatione *Agnorum Dei*. Allatam fuisse inquit pyxidulam cerearum Agni cœlestis imaginum, quas Pap. Rom. consecraverit, eas à quadam anu & alijs expetitas esse tantâ aviditate, ut ceram in particulas minutissimas secare coacti fuerint, quæ tamen una mille quingentis ac triginta suffecerint, quas omnes vel argenteâ, vel æneâ, vel stannea theca inclusas, cum nomine Iesu spineâ coronâ circumdato, & cum tribus ad imam crucem clavis incisis religiosè conservârint.

Miraculis Iesuiticis in India ediis quæ fides habenda.

Istis autem miraculis omnibus fides dubia, vel prorsus nulla haberi debet. Franciscus enim de Vict. Regius Professor in Salmanticensi Academia Relect. 5. prop. 5. *Non satis*, inquit, *mihi liquet, an barbaris Indis fides Christiana ità à nobis proposita fuerit & annunciata, ut teneamur credere sub novo peccato. Nam miracula et signa* NVLLA AVDIO, *nec exempla vitæ adeò religiosa, imò contrà multa scandala & impietates: unde videtur, quòd religio Christiana non sit ijs satis commodè & piè prædicata, ut illi teneantur acquiescere.* Acosta rerum Indicarum testis oculatissimus & fide dignissimus, libro de procur. Ind. sal. 6. c. 4. *Quæ est*, inquit, *prædicatiò nostra? quæ fiducia? signa quidem non edimus.* Et cap. 12. *Nos prodigia, quibus Evangelicas voces confirmemus nulla producimus.* Et cap. 17. *Neque verò est opus. Bonis operibus ita lucere coram hominibus, ut videntes glorificent Patrem, qui est in cœlis, est omnium ad persuadendum miraculum potentissimum.*

Mirum etiam est, si tot tamque splendida fuerint Iesuitarum, imprimis Xaverij miracula, ut vir tantus testimonium nullum fide dignum acceperit, præsertim de Indorum iure ex professo doctè accurateque disputans. Secundò, non solùm Iesuitis, sed etiam alijs sunt ad manum hodie ipsius etiam Xaverij de rebus Indicis literæ, mirabiliorum quorundam plenissimæ, miraculorum autem Apostolicorum inanissimæ. Nicolaus Pimenta Provincialis Indiæ Orientalis visitator epist. ad Claud. Aquavivam pag. 6. *Infidelis quidam*, scribit, *calumniator catechumenũ recens conversum irridens, latere in caput adacto humi statim prosternitur, percussor nullus offendi potuit: itaque non dubitatum est divinam vindictã fuisse.* Rursus pag. 119. *Alium maledicum calumniatorem vitæ Patris Heriquez, qui à Xaverio missus erat, Deus hoc probro castigavit, ut quoties eloqui vellet magnâ linguæ parte ex ore exertâ, ita præpediretur, ut intelligi non posset.* Pag. 27. ibid. *Nave eversâ in flumine turbido, alij nostrûm; eramus numero 12; natandi periti, periculũ evasêre: ego in fundum prolabor, nescio quomodo emergo, & capite super undas elato, video me à famulo Paulo ad ripam pertrahi.* Ibidem pag. 77. *Nos febri correptos Deus sanitati restituit, nullo remedio hominis fretos, præter stibij potionem, & venæ incisionem.*

Nullum horum omnium est miraculum Apostolicum, quo eijciebant dæmones, sanabant mutos, cœcos, &c.

Inquies, hoc modestiæ Iesuitarum argumentum fuisse, non impotentiæ. Sed est hæc tergiversatio, ut ex ipso Xaverio probari potest. Is enim libro 2. de rebus Indicis epist. 3. ad Societatem Romæ, *In hac*, inquit, *Insula rem vidi incredibilẽ, & ante hoc tempus inauditã. Caprum vidi lacte suo parvos alentem hædos; ubere enim, quod propè genitalia unicum habet, tantũ lactis reddebat quotidiè, quantũ scutella*

capere posſit. Ego ipſe rem perſpexi his oculis, neq; enim aliter ut crederē, adduci potuiſſem, &c. Si Xaverius hoc naturæ miraculū tam diligenter inveſtigavit & in noſtrum orbem ſcripſit, certè ſi quæ ipſe miracula edidiſſet, nequaquam ſilentio prætériſſet. Nec eſt hæc modeſtia appellāda in Xaverio et alijs: alioquin Apoſtoli immodeſtiæ accuſandi forent. De ijs enim Lucas 14. c. ſcribit: *Tranſeuntes Apoſtoli retulerunt quanta per eos feciſſet Dominus.* Actor. 15. *Enunciantes quanta per ſe feciſſet Deus.* Ferus in hæc loca: *Apoſtoli, inquit, exſponunt Spiritus ſancti virtutem, ut à multis pro collata in Gentes gratia, gratiæ dicerentur Deo, & mutuâ fide confirmarentur. De his gloriandum, ſi Dei gloria promoveatur; ut proximus adjuvetur. Non enim ſeipſos commendant, ſed Dei opera ut Chriſtus præcepit dæmoniaco, Marc. 5. David etiam in Pſal. 104. dicit, Narrate omnia mirabilia ejus.*

Præterea, ſi neceſſarium fuit Ieſuitis aliquod in converſione Indorum miraculum; tum illud, quod per ſe eſt ad alienigenas nationes maximè neceſſarium, videlicet variarum, & præſertim Indicarum linguarum donum. At hoc præſidio Ieſuitæ omnes deſtituti ſunt. Ergo etc. Conſequentia maioris probatur. Ferus in hæc verba Actor. 2. *Et apparuerunt eis diſpertitæ linguæ,* &c. *Neceſſarium, inquit, erat novis illis Eccleſiæ ædificatoribus linguis varijs loqui, ut ab omnibus intelligerentur. Ob eam cauſam reſtituit Apoſtolis Deus omnium linguarum exactam notitiam, quâ opus habuerant ad Evangelij negotium expediendum.*

IMPEDIMENTA CONVERSIONIS INDORVM AD RELIGIONEM CHRISTIANAM.

ACoſta Ieſuita de exiguo profectu Indorum in Chriſtiana religione, et modo converſionis ad fidem, ſic porrò ſcribit lib. 4. de Procurand. Ind. ſalut. cap. 3. *Accuſant, inquit, noſtri Indorum tarditatem, ad capienda myſteria fidei, fruſtra in ijs edocendis tempus teri: denique poſt annos jam quadraginta, ab Evangelij ingreſſu, in tam immenſa turba, vix quemquam qui Symboli duo capita intelligat, quid Chriſtus ſit, quid vita æterna, quid Euchariſtia, vel craſſè agnoſcat, reperiri: pecudes potiùs habendos, quàm homines. Verùm, qui iſta jactant, reſpondeant mihi, quâ diligentiâ iſti erudiantur. Recitant illis bis terve in hebdomada Symbolum & preces, idque Hiſpanico idiomate: jubentur denique Hiſpanica hæc diſcere, quorum ne ſyllabam quidem intelligunt; & pronuntiant ridiculè. Vulgaris tamen & tritus doctrinæ tradendæ iſte eſt modus; ubi exquiſitius res agitur: Sacerdos Sermone Indico compoſita quædam in Catechiſmi formam recitat, cùm tamen ille linguæ Indicæ prorſus eſt infans: quod ſi peritus ſit, quod rarum eſt, tamen myſteria fidei neque explanat, neque verò ſatis novit: quis verò unquam Catechiſta rationem auditorum exegit? Denique perinde Indis doctrina traditur, atque cùm à Medicis ſtipis colligendæ cauſâ, precationes aut verſus aliqui cantillantur, qui illud tantùm ſpectant, ut dicendo ipſi ad finem uſque perveniant carminis: utrum verò auditores vel attendant vel delectentur, pecuniâ jam acceptâ, non admodum curant. Tota igitur catechizandi ratio umbratilis & ludicræ ſimilis.* Hæc omnia Ieſuita. Hæc legenti, ſubit illud apud A. Gellium (quod in Ieſuitas Catechiſtas & eorum Catechumenos Indos præclarè convenit) *cùm unus loquitur, quod alius non intelligit, ſimile eſſe, ac ſi alter hircum mulgeat, alter cribrum ſupponat.*

Rurſus idem ibid. c. 4. *Verè quidam, inquit, noſtrorum ſcripſit Pater, Non videri ſibi ad Indorum horum animos penetrâſſe Evangelium, ſed ad ſpeciem tantùm receptum. Negari enim non poſſe, quin ſi intimis ſenſibus radices egiſſet, copioſos manifeſtóſque fructus cerneremus. Quid enim potentius verbo Dei? quid ad immutandos homines efficacius? Mihi ſanè monſtri ſimile ſemper eſt viſum,* inquit idem Ieſuita ibid. lib. 5. c. 2. *inter tot millia Indorum Chriſtiano nomine donatorum, tam eſſe rarum qui Chriſtū agnoſcat, ut quod Epheſij olim de Spiritu S. Paulo reſponderunt, poſſint hi de Chriſto melius*

usurpare. (Neq; an sit Christus audivimus. Hæc ille. Hoc est Indos convertere, hoc est asinos in mulos: par enim est in utrisque bruta ignorantia.

De eodem Andræas Vega opusc. de Fide & Operibus q. 3. *Quidam,* inquit, *hoc nostro tempore, habentes zelum Dei, sed non secundùm scientiam, Indos ad Baptismum venientes, indiscriminatim admiserunt nullâ factâ inquisitione de vita & moribus, imò nullâ, vel penè nullâ, ijs traditâ doctrinâ, de vita & moribus necessariò servandis: sed hoc solo contenti, quòd propositis fidei articulis, credere se respondeant, velle baptizari. Revocare eos ab hoc errore debuit illud Christi, Nolite sanctum dare canibus.*

Acosta rursus lib. 1. de procur. Indorū salute c. 2. *Notitia quædam,* inquit, *tenuis Indis offertur, ut vel facilè repudietur, vel ita recipiatur, ut nō perniciosius deseratur. Quid ita? Simulatoriam sanctitatis speciem præferunt, non colunt Deum seriò, nec credunt ad justitiā.* Et lib. 6. c. 3. testatur, *ab Hispanis & Iesuitis multos Indos contra ipsorum voluntatem baptizari.*

Idem lib. 4. c. 4. *Expende,* inquit, *omnia subtiliter, invenies tam tenuis et inopis messis apud Indos potissimam causam in eo esse, quòd divinis & occultis quidem, sed justis consilijs, antiquis Gentibus prædicatores fuerint prædicatione suâ digni, cùm nostri tam sint pleriq; indigni, ut longè plus evertant & dissipent, quàm ædificent atq; plantent.* Et lib. 1. c. 18. *Equidem certus sum, si Evangelij introitus in has regiones is extitisset, quem Evangelij conditor maximè docuit, non alios istius progressus futuros fuisse, quàm quos in prima & Apostolica Ecclesia legimus,* &c. Et lib. 4. c. 5. *Rectè & prudenter scripsit Polus rerum Indicarum prudens indagator, tribus de causis tam multo tempore tam modicum promovisse Evangelium. Primum, quòd exempla prava nostrorum hominum fidem prædicationi Evangelicæ derogârint: deinde, quòd in cognoscendis exstirpandisq; erroribus, superstitiosisq; opinionibus nullam prædicatores operam collocârunt,* &c. Ibidem capit. 11. *O quot ita miserè corruêre? ut meritò ululare debeat abies, cùm viderit altiss. & nobilissimos cedros Libani cecidisse.* Ib. c. 15. *Præclarè ageretur cum rebus Indorū, si Sacerdotum ea saltem modestia esset, ut non solutioris vitæ licentiam quærerent,* &c. Lib. 1. *Solent plurimum Indorum conversionem retardare pessimi exempli mores.* Lib. 3. c. 8. *Non alia ex causa mercatores negotiantur, vel judices præsident, vel Sacerdotes plerunq; Evangelizant, quàm spe argenti & auri: argentum & aurum si se subducit ex oculis, omnium civilis & sacerdotalis concursus brevi evanescit,* & *quò charitas non invitavit animarum, auri saltem cupiditas inescavit: & quemadmodum olim incredulitas Israelis salus fuit gentium, ita Christianorum avaritia Indorum vocatio facta est.*

Zach. 11.

Hæc & multa alia acerbè dolenterq; Iesuita Acosta queritur: ex quibus intelligimus, ficta, vana & frivola esse omnia, quæ Iesuitæ referūt ac gloriantur de plurimorū Regnorū, Provinciarum, & multorum millium Indorum ad fidem Christianam conversionē.

Assumptionē Iesuitæ concedūt. Pimenta Iesuita in Epist. p. 14. *Nostræ,* inquit, *Societatis pater Franciscus Corsi sic scribit ad suos: Totus,* inquit, *sum in Persico idiomate addiscendo.* Idem p. 80. *Quod autem ad conversionē attinet, vitio meo, utpote idiomatis ignaro,* inquit *pater Fernandus, parum effectum est.* Acosta lib. 1. de procur. Ind. salut. c. 2. *Ferunt,* inquit, *olim septuaginta linguis cōfusum fuisse genus mortalium: at Indi septingentis, & eo ampliùs, inter se discrepant linguis.* Lib. 4. c. 8. *Quā ex reprædicando verbo Dei impedimenta nobis gravia fiunt.* Ibid. c. 9. *Neq; igitur immeritò nostræ Societatis fūdator Ignatius Indicæ linguæ lectiones publicas præcepit: sunt enim perquàm necessaria illa præsidia, ut facultas paretur verbi divini in Gentibus annunciandi.* Lib. 5. c. 2. *Quid quòd confessiones sæpè ita faciunt, ut neq; Indus intelligat Sacerdotem, neq; intelligatur ipse quid dicat?* Ipse Xaverius quoq; lib. 3. Epist. 5. *Si,* inquit, *nos linguam calleremus Iaponicā, non dubito, quin plurimi fierent Christiani. Faxit Deus ut eam brevi addiscamus: tum demùm aliquam Christianæ rei navabimus operam: nam nunc quidem inter eos tamquā mutæ statuæ versamur: multa enim illi de nobis & dicunt, & agitant, ad quæ nos obmutescimus, patrij ipsorum sermonis ignari in præsentia in linguæ hujus percipiendis elementis repuerascimus.*

CAPVT IV.

CATALOGVS PROVINCIARVM, IN QVIBVS IESVITAE HABITANT: ITEM COLLEGIORVM AC DOMORVM, SOCIORVMQVE, SEV LOCVSTARVM, QVAE IN VNAQVAQVE PROVINCIA SVNT.

In Italia Provinciæ quinque sunt.

1. PROVINCIA ROMANA.

Romæ:
- Domus Professa.
- Collegium Romanum.
- Domus Probationis.
- Collegium Pœnitentiariæ.
- Collegium Germanicum.
- Collegium Anglicanum.
- Seminarium Romanum.
- Collegium Maronitarum.

Residentia Tusculana.

Collegium:
- Tiburtinum.
- Lauretanum.
- Perusinum.
- Florentinum.
- Senense.
- Maceratense.
- Recinetense.
- Setinum.
- Anconitanum.
- Montis Sancti.
- Montis Politiani.

Residentia Firmana.

Sunt in hac Provincia Socij 750.

2. PROVINCIA SICVLA.

Panormi.
- Domus Professa.
- Collegium Panormitanum.
- Domus Probationis.

Messanæ
- Domus Professa.
- Collegium Messanense.
- Domus probationis.

Collegium
- Syracusanum.
- Catanense.
- Montis Regalis.
- Bivonense.

Castaironense.

Collegiũ { Caltaieronense.
Rheginum.
Drepanitanum.
Minæense.
Marsalenense.
Calataneſſettense.
Melitense.

{ Domus Professa Platiensis.
Collegium Netinum.
Collegium Saccense.
Residentia Chia.

Sunt in hac Provincia Socij 530.

3. PROVINCIA NEAPOLITANA.

Neapoli. { Domus Professa.
Collegium Neapolitanum.
Domus Probationis.

Collegiũ { Catacense.
Nolanum.
Aletinum.
Bariense.
Salernitanum.
Consentinum.
Barolitanum.
Teatinum.
Aquilanum.
Beneventanum.

Domus Probationis Adriensis.

Collegiũ { Bottuinense.
Tropeense.
Massense.

Sunt in hac Provincia Socij 550.

4. PROVINCIA MEDIOLANENSIS.

Mediol. { Domus Professa.
Collegium Breidanum.

Genuæ { Domus Professa.
Collegium Genuense.
Domus Probationis.

Collegiũ { Taurinense.
Comense.
Vercellense.
Montis regalis.
Cremonense.

Domus Probationis Aronensis.

Collegiũ { Bastiense.
Niciense.
Alexandrinum.

Residentia Papiensis.

Sunt in hac Provincia Socij 370.

5. PROVINCIA VENETA.

Domus Professionis Venetijs.

Collegiũ { Patavinum. Ferrariense. Bononiense. Brixiense. Foroliviense.

Collegiũ { Mutinense. Parmenense. Placentinum. Veronense. Mantuanum.

Domus Probationis Novellariæ.
Domus Probationis Imolæ inchoata.
Residentia Cretensis.

Sunt in hac Provincia Socij 350.

1. IN LVSITANIA Provincia una.

Olysipone. { Domus Professa. Collegium S. Antonij. Domus Probationis.

Collegium Conimbricense.
Collegium Eborense.
Collegium Portuense.
Collegium Bracarense
Collegium Brigantinum.
Collegium Pharense.
Domus Professa Villavicosa.
Domus Probationis Portalegrensis inchoata.

Collegiũ { Funchalense. Angrense. S. Michaëlis.

Residen. { S. Felicis. Canalensis.

Domus in regno Angolæ.
Residentiæ in Insulis Hesperidum.

Sunt in hac Provincia Socij 670.

IN INDIA Orientali Provinciæ duæ.

1. PROVINCIA GOANA.

Goæ. { Domus Professa. Collegium Goanum. Domus Probationis.

Colligium

Collegiũ { Salſetanum cum XI. Reſidentijs
Bazainenſe.
Tanaenſe cum V. Reſidentijs.
Dananenſe.
Chaulenſe. }

Reſidentia Æthiopica.
In regno Mogoris.

Sunt in hac Prouincia 280.

2. PROVINCIA MALABARICA.

Collegiũ { Cochinenſe.
Collegiũ Vaipicotanum. }

Reſidentia { Palliporti.
Porcæ. }

Collegiũ { Coulanenſe.
Collegiũ Tutucorinenſe.
Collegiũ S. Thomæ.
Collegiũ Columbenſe. }

Reſidentia Tidorenſis.
Reſidentia Ambuinenſis.

Sunt in hac Prouincia 130.

IN IAPONIA. Prouincia una.

Nangaſachij { Collegium Nangaſachienſe
Domus Probationis. }

Collegium Arimenſe.
Domus Omurenſis,
Reſidentia Facatenſis.

Reſidentia { Cocurenſis.
Firoximenſis.
Amacuſana.
Xiquenſis.
Conzurana. }

Domus Meacenſis.

Reſidentia { Ozacenſis.
Fuximenſis. }

Sunt in hac Prouincia Socij 154.

IN REGNO Sinarum.

Collegium Macaenſe.
Reſidentia Xaucenſis.
Reſidentia Nancianenſis.
Reſidentia Xauquinenſis.
Reſidentia Paquinenſis.

Sunt in hoc Regno Socij 60.

IN BRASILIA. Prouincia una.

Pernanbuci { Collegium Pernanbucenſe.
Reſidentia S. Andreæ.
Reſidentia B. Virginis. }

Bayæ.
- Collegium Bayense.
- Residentia S. Spiritus
- Residentia S. Iohannis.
- Residentia S. Antonij.
- Residentia S. Sebastiani.
- Residentia B. Virginis.
- Domus Ilhæorum.

Fluminis Ianuarij.
- Col. Flum. Ianuarij.
- Resid. S. Barnabæ.
- Dom. Spiritus Sancti.
- Residen. S. Ignatij. / Conc. B. Virg.

Domus Piratiningæ.
Domus Sanctorum.

Sunt in hac Prouincia Socij 180.

In Hispania Prouinciæ quatuor.

1. PROVINCIA TOLETANA.

Toleti.
- Domus Professa.
- Colleg. Toletanum.

Collegium Madritanum.
Domus Probationis.

Collegiũ
- Complutense.
- Ocaniense.
- Placentinum.
- Conchense.
- Belmontense.
- Murcianum.
- Caranacense.
- Seguritanum.
- Huetense.
- Talabricense.
- Oropesanum.

Domus Probationis Villaregiensis.

Resid.
- Navalcarnerensis.
- Iesu Montani.
- Almagrensis.

Sunt in hac Prouincia Socij 507.

2. PROVINCIA CASTELLANA.

Vallisoleti
- Domus Professa.
- Collegium Vallisolitanum.
- Collegium Anglicanum.

Collegium Salmanticense.
Collegium Hibernorum.
Collegium Burgense.
Collegium Metinense.
Domus probationis Villagarciensis.

Collegium

Collegium { Segobiense. Abulense. Palentinum. Compostellanum. Pampilonense. Legionense. Lucroniense. Ovetense. Numantinum. Santanderense. Montis regalis. Montfortense. Arevalense. Vergarense. Tudelanum. Bilbaense. Bellimarense. }

Residentia Azcoitana.

Sunt in hac Provincia Socij 564.

3. PROVINCIA ARAGONENSIS.

Valētiæ. { Domus Professa. Collegium Valentinum. }

Collegiū { Barcinonense. Cæsaraugustanum. Maioricense. Gerundense. Gandiense. Bilbilitanum. Turiasonense. Vrgellense. Oscanum. }

Domus Probationis Tarraconensis.

Collegium Ilerdense.

Residentia Perpinianensis.

Sunt in hac Provincia Socij 360.

4. PROVINCIA BÆTICA.

Hispali. { Domus Professa. Collegium Hispalense. Domus Probationis. Collegium Anglicanum. }

Triguerense.
Gaditanum.
Marcenense.
Cordubense.
Granatense.

Collegiũ { Vaëzanum.
Malacense.
Xerense.
Cazorlanum.
Vbedanum.
Astigitanum.
Guadixense.
Fregenalense.

Domus Probationis Montellana.
Residentia Antiquerana.

Sunt in hac Provincia 520.

IN SARDINIA PROVINCIA VNA.

Sassari { Domus Professa.
Collegium Sassaritanum.

Calari { Collegium Calaritanum.
Domus Probationis.

Collegium Ecclesiense.
Collegium Alguerense.

Sunt in hac Provincia Socij 134.

In Ind... Occidentali Provinciæ quatuor & una Viceprovincia.

PROVINCIA PERVANA.

Limæ. { Collegium Limense.
Domus Probat.
Seminarium Limense.

Residentia S. Iacobi.
Collegium Cuchense.
Collegium Potosinum.
Collegium Platense, Chuquisaquense.
Collegium Pacense.
Collegium Ariquipense.
Collegium Guamanganum.
Residentia Iulensis.

Sunt in hac Provincia Socij 264.

PROVINCIA PARAQVARIA.

Collegium Chilense.
Residentia S. Iacobi del Estero.
Residentia Cordubensis.
Residentia Assumptionis.

Sunt in hac Provincia Socij 48.

Vice Provincia novi Regni & Quitensis.

Collegium Quitense.
Collegium Carthaginense.
Collegium S. Fidei.

Seminarium S. Bartholomæi.
Residentia Panamana.
Residentia Caxicana.

Sunt in hac Provincia Socij 80.

PROVINCIA MEXICANA.

Mexici. { Domus Professa.
Collegium Mexicanum.
Collegium Guazacanum
Collegium Guadalaxarense.
Collegium Angelop.
Collegium Vallisoletanum.
Collegium Pascuarense.
Collegium Tepozotlanum.
Residẽtia { Veræ Crucis.
Cinaloënsis.
Guadianæ.

Sunt in hac Provincia Socij 237.

IN INSVLIS PHILIPPINIS
Provincia una.

Collegium Manilanum.
Collegium Zebuense.
Residẽtia { Antipolana.
Taytayensis.
S. Iacobi.
Boolana.
Dulacensis.
Carigarensis.
Tinagonensis.

Sunt in hac Provincia Socij 70.

In Gallia Provinciæ quatuor.

PROVINCIA FRANCIÆ.

Parisijs. { Domus Professa.
Collegium Claromont.
Collegium Mussipontanum.
Collegium Flexiense.
Collegium Bituricense.
Collegium Virdunense.
Collegium Nivernense.
Collegium Augense.
Rothomagi. { Collegium Rothomagense.
Domus Probationis.
Collegium Redonense.
Collegium Molinense.
Collegium Ambianense.
Collegium Rhemense.
Domus Probationis Nanciana.

Collegium Cadomense.

Sunt in hac Provincia Socij 358.

PROVINCIA AQVITANIÆ.

Burdigalæ { Collegium Burdigalense.
Domus Probationis.

Collegium { Aginnense.
Petrocoricense.
Lemovincense.
Pictaviense.
Xantonense.

Sunt in hac Provincia Socij 190.

PROVINCIA LVGDVNENSIS.

Lugduni. { Collegium Lugdunense.
Domus Probationis.

Avenione. { Collegium Avenionense.
Domus Probationis.

Collegiũ. { Turnonense.
Camberiense.
Divionense.
Dolanum.
Bisuntinum.
Vuiennense.
Ebredunense.
Carpentoractense.
Sisteronense.

Sunt in hac Provincia Socij 359.
In Germania Provinciæ 3.

PROVINCIA GERMANIÆ SVPERIORIS.

Collegium Ingolstadiense.
Collegium Monachiense.
Collegium Augustanum.
Collegium Dilinganum.
Collegium Ratisponense.
Domus Probat. Landspergensis
Collegium Oenipontanum.
Collegium Hallense.
Collegium Lucernense.
Collegium Friburgense.
Collegium Bruntrutanum.
Collegium Constantiense.
Residentia Eberspergensis.
Residentia Biburgensis.
Domus Oetingana.

PROVINCIA RHENI.

Collegium Coloniense.

Treviris { Collegium Trevirense. Domus Probationis.

Collegiũ { Moguntinum. Spirense. Herbipolense. Fuldense. Heiligenstadiense. Molshemiense. Confluentinum. Paderbornense. Monasteriense. Hildesiense. Embricense. Aquisgranense.

Resĩdẽtia { Altenensis. Erfurdiana. Bonnensis. Hagennoẽnsis. Vvormatiensis.

Sunt in hac Provincia Socij 478.

PROVINCIA AVSTRIÆ

Collegium Viennense.

Resĩdẽtia { S.Bernhardi. Linciensis.

Collegium Græcense.

Residentia Millestadiensis.

Collegiũ { Zagrabiense. Pragense. Olomucense. Crumloviense. Commotoviense. Novodomense. Labacense. Glacense. Clagenfurtense.

Residentia Eberndorffensis.

Domus Probationis Brunensis.

Residentia Thurociensis.

Sunt in hac Provincia Socij 434.

IN TRANSILVANIA.

Collegium Claudiopolitanum.

Collegium Albæ Iuliæ.

Sunt in hac Viceprovincia Socij duo.

IN BELGIO PROVINCIA VNA.

Collegium Antuerpiense.

Collegium Atrebatense.

Andomari { Collegium Audomatense. / Collegium Anglorum.

Collegium Bergense.
Collegium Brugense.
Collegium Bruxellense.
Collegium Cameracense.

Collegium { Cortracense. / Duacense. / Gandavense. / Insulense. / Lovaniense. / Iprense. / Leodiense. / Luxenburgense. / Montense. / Tornacense.

Domus Probationis Tornacensis.
Collegium Traiectense.
Collegium Valencenense.

Sunt in hac Provincia Socij 782.

In Polonia Provinciæ duæ.

PROVINCIA POLONIÆ.

Cracoviæ. { Domus Professa. / Domus Probationis.

Collegiũ { Posnaniense. / Calisiense. / Lubliniense. / Iaroslaviense. / Toruniense. / Gedanense. / Sendomiriense.

Sunt in hac Provincia Socij 310.

PROVINCIA LITVANIÆ.

Domus Professa Vvarsaviensis.

Vilnæ. { Domus Professa. / Collegium Vilnense. / Domus Probationis.

Collegiũ { Brunsbergense. / Pultoviense, / Niesvisiense. / Polocense. / Rigense. / Derpatense.

Sunt in hac Provincia Socij 262.

Sunt

Sunt omnes Provinciæ in universa Societate 29. cum duabus Viceprovincijs.

Domus Professæ 21.
Collegia 293.
Domus Probationis Separatæ 33.
Domus & Residentiæ 96.
Socij denique omnes 10581.

Ex hoc Catalogo (anno 1608. à Petro Ribadeneira in lucem edito) Regnorum, Provinciarum & urbium in quibus habitant Iesuitæ, Collegiorum item ac Domorum, quæ in unaquaque Provincia sunt, propagationem & incrementa Iesuitici Ordinis, spacio 75. annorum, Lector colligere potest.

Et de hac quidem sua propagatione & incrementis multum gloriari solent Iesuitæ. Inprimis de Aquaviva Generali suo referunt, quòd iactârit plures se brevioriq; spacio, milites in castra cogere posse, quàm quilibet Rex Christianus. Et tempore interdicti Veneti, cùm iam undique certum Papæ immineret periculum, spopondisse idem Pontifici Paulo V. dicitur, quadraginta hominum millia in subsidium: eâ lege tamen, ut quicunq; in prælio obirent, in Martyrum numerum referrentur.

Iactantia Iesuitarum de incrementis sui ordinis.

Non cogitant autem boni isti Socij quod vulgò dicitur, *Malam herbam citò crescere*. Et rectè quidam magni nominis Princeps dixisse videtur, Iesuitas similes esse pediculis istis, quos, à parte corporis, quam maximè infestare solent, inguinales vocamus, quorum vel ex uno, ibi primùm insidente, brevi innumera propagatur ac scaturit multitudo.

Filtzläuß.

Similia autem vel etiam Maiora sensit incrementa Franciscanorum seu Minoritarum Secta. Ab anno enim Domini 1211. ad annum usq; 1380. spacio nimirum 179. annorũ, per orbem Christianum cœnobia huius Sodalitatis plus 1500. sunt instituta. Franciscus Antracinus in ijs Commentarijs, quos ad Sabellicum dedit, testatur, difficile sibi videri locorum numerum posse ab ullo inveniri: sed multò difficilius initiatorum, qui tunc temporis fuerint ad 60. millia numero. Sabellicus autem refert Ennead. 9. lib. 9. & 6. suâ ætate Minoritarum 90. millia fuisse; sæpè quoq; se audivisse, Magistrum universi Ordinis, polliceri quandoq; ausum Pio Pontifici expeditionem in Turcas paranti ex Minoritarum familia 30000. bellatorum, qui bellica munia gnaviter obire possent, nihil sacrorum cultu interpellato. Sabellici quoq; tẽpore, hoc est, circa annos Christi 1494. Augustinensium Eremitarum Ordinis cœnobia quorum quidem ratio iniri potuit, circiter 2000. Virginum autem 300. fuerunt. Carmelitarum Monasteria 7050. Prædicatorum 4143.

Incrementa Ordinis Franciscanorum.

Hæc autem multitudo scarabæorum, bruchorum, locustarum, vermium & muscarum prædicta est à Spiritu sancto in Apocal. Ioan. 9. cap.

Et rectè monuit Laurentius Iustinianus Venetus Patriarcha, cùm sub Mendicantibus Monachis numerus Cœnobiorum in immensum cresceret, Rigiditatem vitæ, & Monasticum vigorem diutiùs non posse consistere; Raram enim esse perfectionem, ut refert Bernardus Iustinianus in eius vita. Quid dicturus fuisset si hodie viveret?

CAPVT V.

DE COLLEGIIS IESVITARVM, EORVMQVE MAGNIFICIS STRVCTVRIS.

QVod autem ad Collegia Ieſuitarum attinet, quorum Catalogum paulò ante adſcripſimus, illa Regum ac Principum Arces ac Palatia æquare videntur. Gregorius XIII. Ieſuitarum Annales legens, & intelligens opera quæ hinc inde illorum artibus efficiantur, Romæ contra Senatûs decreta, Ieſuitis totam attribuit inſulam, in qua domos deſtruxerunt, viduas ac orphanos expulerunt; quod etiam Auguſtæ, Ingolſtadij & multis alijs in locis fecerunt; ibiq́ amplißimum, magnificentißimumq́ Collegium exſtruxerunt, ad cuius ædificationem, ut Ieſuitæ Haſenmullero retulerunt, pag. 25. auri tonnas 25. prædictus Papa donavit. In eo Collegio 500. Ieſuitas ex omnibus totius mundi partibus collectos ali voluit, qui in Pontificia idolomania inſtructi, tandem adverſus Evangelicos in Germania alijsq́ Regnis & Provincijs, emitti poſſent.

Collegium Ieſuitarum Romæ ſumptuoſum.

De magnificentißima ſtructura Collegij Ieſuitarum Monachij in Bavaria, quæ Gallicè ſcripſit Philippus Marnixius, ſic quidam in Germanicam linguam tranſtulit: Wer ſolte andere Gebäw zeygen können / die zuvergleichen weren dem oberauß prächtigen / welches der gůte Catholiſche Fürſt vnnd Hertzog zu Beyeren / inn der Statt München auffgebauwen hat: deſſen Gibel hocherhaben / vnnd mit vielen ſtattlichen Bildern von Ertz vnd Marmelſtein geziehret iſt / trotz zubieten allen den köſtlichen Palläſten / die inn gantz Europa ſeynd / will geſchweigen / daß es jnnwendig glitzert vnnd glantzet von lauterem Golde / Silber / Helffenbein / Chryſtall vnd Edelgeſteinen / wie ein Bäpſtliche Crone. Vnnd damit dieſes Werck inn allem vollkommen ſey / vnnd jhm nichts mangele / ſo hat es zů einem jeden Altar ſein Geräth / als Caſulen / ſampt ſeinem ſchönen Meßgewandt / Chorröcken / Alben / Gürtel / Stollen vnd andere rüſtung / ꝛc.

Ieſuitarum Collegium Monachij magnificum.

Poſnaniæ in Polonia, non Collegium pro docentibus & diſcentibus, ſed arcem munitiſsimam ſummis præſidijs Ieſuitæ ædificârunt. Regis Palatium Poſnanienſe, nullâ parte cum hac Ieſuitarum arce & propugnaculo conferendum eſt, ut refert Eques quidam Polonus in Oratione ſua, quam in frequenti procerum Regni illius conventu habuit. Eodem authore, Iaroslaviæ etiam, & Lublini, alijsq́ in civitatibus Poloniæ eiuſdem munitionis, firmamenti tantorum præſidiorum extructæ arces videntur, ut non ſcholaſticos docere, aut mulierculárum peccata cognoſcere, ſed bellum gerere proximâ quaque occaſione velle videantur.

Collegium Ieſuitarum Poſnaniæ munitiſsimum.

De his Collegijs Coſterus quoque in literis ex Belgio Romam miſsis, & interceptis, ſic ſcribit: *Quotquot nos in Germania Collegia habemus, tot nunc Rex noſter* (Hiſpanus) *inibi Caſtella habet.* Eaq́ ad promovendam Eccleſiæ Romanæ Monarchiam & magnitudinem tendere, Petrus Ribadeneira Ieſuita Hiſpanus apertiſsimè teſtatur, cùm apertis verbis Collegia & Seminaria Ieſuitarum eſſe ait Hæreticorum exitia, & Apoſtolicæ Sedis propugnacula, in Catalogo illuſtrium Script. Societatis Ieſu.

Iudicium Coſteri & Ribaden. de Collegijs Ieſuitarum.

Non iniuria quoque Ieſuitarum Collegia Armamentaria, ſeu receptacula & repoſitoria omnis generis armorum & inſtrumentorum bellicorum dixeris. In direptione Pragenſis urbis in Bohemia repertæ ſunt in Ieſuitarum Collegio quingentæ bombardæ, thoraces ferrei pro centenis aliquot militibus,

Collegia Ieſuitarum ſunt Armamentaria.

milítibus, & hastæ, aliaq; arma quám plurima, tormentarij etiam pulveris magna vis, multaq; alia ad irruptionem illam promovendã & Evangelicos opprimendos: Ideoq; numerum quoq; præsidiariorum ab Evangelicis in Collegium istud collocatorum auxerunt, quód vererentur, hæc instrumenta omnia bellica ideó ibi recõdita fuisse, ut Passavienses milites per pontem in Collegium, quod ponti proximum est, inermes, velut Missæ audiendi gratia, excurrerent, ibiq; occultati, donec tempus commodum offerretur, velut ex equo Troiano ad portam pontis, ipsumq; põtem occupandum, ac deinceps Evangelicos opprimendos, egrederentur.

Hanc ob causam etiam incommodissimis urbium omnium locis, ad militis vel depellendos, vel excipiendos, si velint urbem aliquam oppugnare, Collegia sua ædificant.

Ex his deniq; Collegijs hodié vigesies centies aureorũ millia quotannis pro vectigalibus percipere Iesuitæ dicuntur, licet pro mendicantibus haberi velint. Verus Iesus autem, cuius Socij isti videri volunt, locũ non habuit, in quo caput reponeret, in cãpis, in mõtibus & piscatorum tuguriolis versari potiús voluit, quám in urbibus, aut propugnaculis & palatijs Regum ac Principum.

IESVITAE QVOS ET QVALES POTISSIMVM IVVENES in hæc sua Collegia, suamq; Societatem illiciant.

Reliquorũ Ordines Monachorũ pusiones vix dũ é cunabulis egressos ad se admittũt, totosq; 15. aut 20. annos nutriũt, antequã ad praxim admoveri possint. Hoc solerter animadvertẽtes Iesuitę, ad alliciendos ex locis diversis quã plurimos, expeditiorem accomodatioremq;, ut gloriãtur, viam repererunt, quã intra paucos annos ad fastigium Sapientiæ iuventutem ducere possunt. Nã Catalogo certo, cuius ingenij, cuius iudicij, cuius prudentiæ & experientiæ, cuius profectús in literis sit, cuius complexionis naturalis, ad quæ Societatis min'steria talentum habeat adolescens quisq;, inscribunt: ut nempe tantó faciliús á parentibus liberos in eo ætatis flexu, qui iam ad adultam vergit; tãtoq; observent accuratius singulos, ne in nassã suã semel adductos, avolare citra negotiũ sinãt.

QVIBVS ARTIBVS AC DOLIS IESVITAE IN COLlegijs suis maximas opes acquirant.

Dictu impossibile est quibus artibus, dolis, imposturis ac fraudibus Iesuitæ in his Collegijs suis ingentes divitias, & tantúm non Crœsi opes per fas & nefas corrasérint. Ex plurimis pauca saltem referam. Non solúm ex Magnatum ærarijs, sed ex ipsis etiam discipulorum bonis dici non potest quantum ditescant: siquidem in Examine suo generali cap. 4. Novitios suos obligant, ut omnia bona sua temporalia distribuant, ac disponant de his, quæ ipsis obvenire possint, iuxta propriam devotionem, neglectis parentibus & consanguineis: unde miro quodam astu, tanquam pauperes, bona illorum facilimé ad se rapiunt & pertrahunt.

FINIS LIBRI SECVNDI.

De Variis Facinoribus, Dolis ac Imposturis et Sanguinariis Consiliis Iesuitarum,

Liber Tertius.

Caput I.

HOC Libro ea referam Iesuitarum facinora, ex quibus intelliget Lector, ab ultima hominum memoria nullo unquam tempore inter mortales, tot inhumanæ crudelitatis facinora, ut sunt parricidia, veneficia, periuria, cædes, proditiones, tumultus, bella, &c. intra tam breve tempus audita & numerata esse, quod ab exortu & origine saltem Iesuitarū privatim & publicè perpetrata, vel saltem attentata fuerunt: & hoc quidem sub zeli religiosi & Catholici prætextu: iubentibus etiam, vel, quod peius est, approbantibus & dilaudantibus ijs, qui omne in his terris religionis magisterium sibi vendicant.

Iesuitas omnium fere turbarum, seditionum, bellorum, &c. in Europa authores esse.

PRætextus Iesuiticarum actionum omnium est, Ecclesiæ Catholicæ Romanæ reparatio & propugnatio, errantiúmque & seductorum, ut ipsi quid loquuntur, conversio. Sub hoc pluteo cuniculos suos promovent. Scopus autem ad quem collimant & respiciunt, est Dominatûs & tyrannidis Pontificum Romanorum in his terris restitutio, atque idolomaniæ & superstitionum omnium plantatio in ijs Provincijs & regionibus, in quibus iampridem evulsæ & eradicatæ sunt. Media autem, quibus id quod semel malè cœperunt, urgent & evincere conantur, sunt, periuria publica, ad quæ Reges & Principes inducunt, vis conscientijs illata, fraudulentæ & insidiosæ pacificationes, Iuris corruptela, Innocentiæ oppresio, &c. Hæc, inquam, hodiè sunt, per quæ Iesuitæ immanem tyrannidem & crudelitatem Antichristi Roman. defendere & restituere, collapsum Ecclesiæ Papisticæ statum reparare, Concilium Tridentinum exequi, & hæreses exstirpare conantur. Ex harum verò rerum tam contentiosâ praxi, qualem hodiè in Europa præcipuè animadvertimus, nihil secundum naturæ cursum aliud, quam bella, & quidem perniciosissima & calamitosa bella, cædes, parricidia, seditiones, tumultus, &c. exoriri possunt. Ut non immeritò Iesuitæ omnium turbarum ac motuum in Europa hodiè præcipui authores vulgò dicantur & habeantur.

Notum

Notum est omnibus, plerarumque Europæarum nationum internam pacem in illis Constitutionibus & pactis consistere, quibus ex præsentium temporum usu cautum est; *Ne religionis nomine ulli vis inferatur, quocunque modo.* Iam verò ne illud quidem obscurum est, Spiritus hos; seu Iesuitas, omnes suas vires ubique locorum intendere, ut repagulum hoc, quo se in suo proposito & consilijs astutissimis impediri sentiunt, disiectum & dissipatum removeant. Ideoque Iesuitæ huiusmodi Constitutiones, in Gallia, Germania, Polonia, Hungaria, tot fœderum, pactorum, iuramentorúmque Sacramentis, sancitas, publicè detestantur, eásque, tamquam novum Atheismi, sive, ut alicubi loquuntur, Politicismi genus, pro sceleratis coniurationibus, Scythicâ barbaráque confœderatione, diabolique Politici blasphemo invento haberi volunt. Imò contendunt, pacem Religionis inter Ordines Germanici Imperij conventam, uti per vim extortam, non esse obligatoriam, utpote ad tempus tantùm concessam, nempe ad publicationem Concilij Tridentini, ideòque dilationem, moratoriam & tolerantiam fuisse. Et Paulus Vvindeck in deliberat. de hæres. exstirpandis pagina quadringentesima decima quarta hæc scribit: *Quòd nonnunquam Catholici cum Sectarijs transegerunt, eo fine fecerunt, ut interea reliquis negotijs expediti, postea unum hoc bellum contra Sectarios administrarent, omnémque eius molem in ipsos converterent.* Sin verò alicubi eò impudentiæ non audent progredi, illud saltem agunt, ut religionis pacem calumniosis & malitiosis suis interpretationibus & restrictionibus suggillent, incisisque nervis eius subditos illius fructu spolient. Opinor ne ipsas quidem inferni furias ad turbandum Europæ statū aliquid præsentius, perniciosius & efficacius excogitare potuisse. Imò horum Ranarum coaxatus hic assiduus aures Regum ac Principum perpetuò reverberat & obtundit; Subditis bonâ conscientiâ tantam licentiam non posse concedi: Religionis libertatem nihil aliud esse quàm manifestam Maiestatis diminutionem cum maximo opprobrio coniunctam. Tune, inquiunt, qui vivis & flores, non possis vel audeas retractare quæ Antecessor, Parens, Avus, &c. vel imprudens malève persuasus, vel etiam vi & armis coactus indulsit? Annon eodem iure Imperator, Rex, Princeps es, quo illi fuerunt? Ferendúmne est, ut demortui memoria plus apud Subditos valeat, quàm præsentis atque regnantis persona? Annon vides, Eos, qui pericula tibi obiectant, quæ turbatam religionis pacem sequantur, tibi non tam consulere, quàm apertè minitari? Diaboli hæc tentamenta sunt, per quæ generosis tuis cogitatis & conatibus remoram studet iniicere. Muliercularum hic, non magnanimorum Principum metus est: illi iuventutem tuam spernunt; fronte igitur severiore opus est, ut sentiant te virum esse, animúmque tam excelsis natalibus parem gerere. Possem alicui videri satis confidenter hæc me scribere, non aliter, quàm si his Iesuitarum ad Principes monitis interfuissem: sed ipsimet has consiliorum suorum rationes in publicis scriptis suis nequaquam dissimulant; ex quibus hæc ad verbum ferè descripsimus.

Scire etiam debet Lector, hæc ipsa instigationis calcaria assiduè illis Principibus adhiberi, quorum calor iuvenilis & incauta imperitia arietum istorum ictui exposita sunt. Apud superstitiosos verò & cunctantiores etiam hæc adiiciuntur: Eos, qui hanc religionis libertatem Subditis concesserint, aut in talem concessionem consenserint, in Purgatorio gravissimas peccati huius pœnas luere. Item; Non Tartaros, non Turcas veros & nativos Reipublicæ Christianæ hostes esse; sed hæreticos, quicunque nimirum contra Ecclesiam Romanam insurgant: In his ergo opprimendis veram & Catho-

lico Principe dignam laudem quæri. Item, Cavendum esse, si Princeps bello Turcico implicetur, ne rebelles hæretici cristas attollant, magistratuique invito probrosam pacem extorqueant. Curandum verò, ut Germani cum hoc barbaro hoste ad animi usque deliquium colluctentur: ut præfracti illi hæretici suo tandẽ malo discant, quorsum deveniant, qui à Sedis Apostolicæ obedientia recedunt. Si qui verò adhuc à turbarum periculo abhorrent, illis negotij facilitas ob oculos ponitur; Severiore tantùm vultu opus esse: unius & alterius clamatoris supplicio rem posse confici, quorum conspecto cruore reliquæ turbæ animos fractum iri, &c. Interea Principem animam suam ab inferno liberaturum.

AVLAS REGVM AC PRINCIPVM OCCVPANT ET INFESTANT IESVITÆ.

EST etiam hoc inter nefaria facinora & artes Sinonicas Iesuitarum referendum, quód in Aulas Regum ac Principum, quin etiam in ipsa Gynæcea sese impudenter intrudunt adeó, ut in hac sublunari regione, citius vacuũ posset dari, quám pauló celebriorem Aulam, quam phalanx Iesuitica non totam possideat, dummodó aditus eó illis vel per angustam aliquam rimulam pateat: & ab illis Aulis, ubi pestis hæc nondum potuit habere locum, vix ullis præsidijs, ullâve arte arceri possunt. Quin etiam Relationes & Epistolæ Indicæ testantur, eos, quám primúm in aridam ascendunt, rectá in Aulas & ad Reges tendere, ut hos primos in potestatem suam redigant, & per eosdem deinceps subiectos populos infestent. Quod si etiam vera sunt, quæ isti narrant, in hac sui officij parte singularem quendam fortunæ afflatum experti sunt, ut ad Reges non solùm aditus eis patuerit, sed etiam ab ijsdem multoties expetiti sint. Narrationibus tamen istis parúm tutó fidem adhibendam prudentes omnes existimant, ut qui nôrint, eas in Hispania refingi, & ita edi, ut illas ab hæreticis Europæis, ex Ecclesiæ Romanæ commodo legi volunt. Aliâs constat, eos ad Reges illos Indicos percellendos Regis Hispaniæ authoritate & terrore ut plurimúm uti.

Vt ut autem se res habeat, illud tamen certissimum est, eos in istis etiam remotissimis Orbis locis, secundum officij requisitum, rectá Aulas appetere. Vbi hoc etiam compertum est, Spiritus istos, quám primúm hunc navigationis suæ portum tenent, protinus, omnia Regum, Principúmque Solaria, Palatia, Dicasteria, Gynæcea, penitioresq; Aularum recessus perrepere, scrutari & replere, ut hac vermiculatione re omnia conclavia scateant.

Non autem hoc tam illis vitio vertitur, quód Regibus & Principibus operam suam in Aulis navant, postquam utique tam splendidis & opimis illorum beneficijs fruuntur, quámvis hoc etiam citra illas larvas, quibus utuntur, non minus commodé facere possent: Sed quód ibidem se sæpius non vocati ingerunt, omnia ad se rapiunt, déque rebus ad Rempublicam spectantibus non è Reipublicæ usu & commodo, sed ad illius arbitrium, à quo in Apocalypsi Ioannis vel per Os Draconis, vel per os Bestiæ emitti dicuntur. In quo ipso nullum se vel Regis Principisve, vel subditorum periculum impediri patiuntur.

Huic spirituali imperio illæ præcipué Europæ nationes obnoxiæ sunt hodie, quæ illius olim sub florente Papatu omnium impatientissimæ fuerunt. De Hispania omnes fatentur, istum robustissimum pollicem hoc tempore totum

ad Iesuitarum nutum circumagi. Ferunt quidem, Iesuitas hoc tempore peius habere, duriusque coherceri, quàm in ulla alia Europæ natione. Id si maximè verum sit, per illud tamen parum illis decedit, cùm reliqui tantò liberiùs dominentur. Hoc autem imperiosa ista natio ante annos ducentos, quando in multa regna adhuc divisa erat, tam patienter nunquam tulisset. Eadem dicitur esse Poloniæ ratio in opposito Europæ angulo, in qua Iesuitæ tam licentèr dominari dicuntur, ut ipsis etiam Catholicissimis iam graves, adeoque intolerabiles esse perhibeantur. Sunt qui testantur, se legisse literas non ita dudum Legati cuiusdam, qui in Aula illa adhuc versetur, in quibus de Iesuitarum insolentia miratu digna scripta fuerint. Inter alia verò & hoc; *Præsentium tumultuum, quibus regnum illud turbari perhibetur, causam in ipsos, & in ipsorum artes publicè conferri.* Hoc ipsum verò mascula hæc natio olim suum pudendum dedecus interpretata fuisset.

Rationem verò cur tam densi in Aulis volitent Iesuitæ, tantaque impudentia se ingerant atque intrudant, Robertus Turnerus Anglus, qui Romæ aliquandiu vixit inter Iesuitas, postea verò Ingolstadij Eloquentiæ Professor constitutus fuit, in suis Epistolis indicat, quæ anno 1584. Ingolstadij editæ sunt. Nam Epist. 19. quam ad Ioannem Bervitium scribit, inter alia hæc habet: QVARE *cùm Magistratus esse non possim, volui, quemadmodum omnibus locis, sic Augustæ in Comitijs maximè esse curiosus,* Addit, VOLVI *irrepere, volui irrumpere in intimas Aulas Principum, volui videre omnia, ut ad justitiæ normam præclarè exigerem.* Pergit; *Quâ meæ vel curiositatis diligentiâ, vel diligentiæ curiositate conquisivi materiam Satyræ acrem voluptatis mellitam, utriusque uberem.* Rursus, *Vix cœperam obire Principum Aulas, cùm videam Hæreticorum illum Mundum administrari à Stultis, In Catholicis Aulis inveni Vitellios, Furios, Camillos, Senecas, qui fronte, verbo, fide tuerentur locum.* Item: *In alijs extra paucos, viros Principes illos & Deos putato, lustra, popinas, officinas malarum artium, fœdarum libidinum, fraudum, insaniarum, &c.* Ex his Turneri verbis liquet, cur Iesuitæ in Principum Aulas sese intrudant, & quid ibidem agant.

Tam quoque astuti, vigilantes, audaces, laboriosi, tantâ denique agendi & nocendi facultate præditi in Aulis ita obversantur, ut soli omnia possint, soli eas possideant & ita obsideant, ut nec veritas verbi Dei, nec vel aurula aliqua quæ ipsis inimica sit, eò penetrare possit.

Student etiam & adulantur eis non ij duntaxat, qui religionis & doctrinæ nomine eos colunt, sed illi vel maximè, qui Aularum quadras sectantur, Romæque præbendas & dignitates, vel pro se, vel pro liberis cognatisve venantur. Hi cùm nôrint, unius alicuius Iesuitæ commendationem plus sibi profuturam, quàm potentissimi Monarchæ intercessionem, in omnibus eis assentantur, cupiditatibusque illorum promptissimè subserviunt.

Nemo præterea Regum & Principum mentes, earumque arcana tam exactè explorare & nôsse potest, quàm hijpsi illorum ut plurimùm Confessarij. Quæ confessio, illa præsertim, quâ totius vitæ cursus explicatur, omnes regiarum mentium recessus illis reserat. Quæ confessionis species Pontificum Rom. consilijs plus verè confert, quàm Hispaniarum Regi tot auri milliones, quos in emissarios suos profundere dicitur. Vt mirum non sit, modernum Ducem Venetiarum se intra hos quindecim annos ipsis nunquam examinandum exhibuisse. Veneti enim tam religiosi nunquam fuerunt, nec erunt, ut Reipub. suæ arcana Sacrificulorum fidei committant.

Iesuitæ arcana Principum mentes explorant.

Venetorum prudentia.

His de causis Aulæ Europeæ à Iesuitis graviùs hodiè infestantur & affliguntur, quàm Pharaonis olim à Ranis Ægyptiacis.

IESVITAS PAPAE EXPLORATORES ESSE.

HOc ipsorumet Iesuitarum legibus, constitutionibus, & scriptis probari facile potest; cùm illa satis multis; iisque ad hoc probandum indubitatis argumentis abundent. *Nostræ vocationis est*, inquiunt; *vitam agere in quavis mundi plaga, per varia loca discurrere, & in quibusdam continenter residere, & literarum ultrò citroque missarum inter inferiores & superiores frequenti commercio, crebrò alios de alijs certiores faciatis, de ijs, quæ varijs ex locis ad ædificationem, & eorum quæ geruntur, cognitionem adferatis.* Hæc sua esse Iesuitæ non diffitebuntur.

His adde hanc ipsorum Regulam: *Cùm provinciales scribent Generali, curabunt, ut Statum Domorum & Collegiorum, ac totius Provinciæ benè explicent, & suppleant, si quid intellexerint, quod superiores minùs declaraverint. Et in universum ita scribere debent, ut* GENERALIS *omnium Personarum ac Provinciarum Statum quoad ejus fieri possit, ante oculos habeat.* Hæc non minús quám priora Iesuitæ pro suis agnoscent.

Iesuitæ Cancellariam suis discipulis replent.

In hunc finem Iesuitæ Cancellariam Regni Bohemiæ solis suis Discipulis repleverunt; ut est videre in Gravaminibus Ordinum Evangelicorum Bohemiæ Anno 1609. exhibitis.

Idem faciunt in Gallia.

Sic etiam Iesuitæ Gallici in Regni & Regiæ Domûs officia nullos; nisi suæ disciplinæ nutritios summittere nituntur.

Ob hanc causam etiam fraudibus suis effecerunt, ut subinde Regiorum domesticorum, vel præcipuorum ministrorum 24. liberi in novo Flessiaco Collegio Iesuiticis præceptis imbuantur; & ex illis singulis annis sex Regijs muniis præficiantur, alijs sex in eorum locum ob eandem causam summissis: & sic hisce cuniculis intra paucos annos Iesuitæ totum illud regnum sub Papæ & suam tyrannidem adigent, & per suos discipulos, & pro sua libidine cuncta administrabunt.

Neminem igitur in dubium vocaturum existimo, hoc esse secreta Imperatorum, Regum & Principum explorare, & Curiæ Romanæ nunciare ac prodere: ac ne Iesuitas quidem, nisi intellectu & iudicio privatos, & per cœcam Antechristi obedientiã penitus excœcatos, et impudentes cavillatores agere velint, hoc negare posse arbitror. Nam definitorib. Iurisperitis et Pontificijs Canonistis, de pœnit. Dist. 6. Can. Sacerdos de pœnit. & remiss. C. Omnis Cardinal. in Clem. 1. ¶ Quia de Statu Monach. explorator is est, qui secreta alicuius Principis explorat ac alteri prodit & revelat, uti qui mittunt literas vel nuncios ad hostes. Iuxta Bartolum quoque in l. ult. D. ad legem Iuliam, Maiest. Proditor etiam is est, qui scit, & nõ revelat, qualis Garnetus Iesuita fuit in Britannia. Vel ergo Pontifici suo, vel Regibus Christianis Proditores fiunt: L. Quisquis Cod. ad legem Iuliam Maiest. Etiam illi in Proditorum numero habentur, qui simulantes & secretó Principi damnum afferunt. Proditores & illi dicuntur, L. Omne delictum. ¶ exploratores. D. de re milit. qui cum aliquo amicitiam simulantes, hostibus consilia produnt, quod Græci παραφρυκτορεῖ proverbialiter dicebant, quodque in omnes eos quadrat; qui hostis publici rebus plus student, quám Principis sui cõmodis; vel amicorum consilia corrumpũt, quó illis noceant, vel ea suadent, per quæ fortunas omnes & opes amicorum funditus evertant. Hanc artem Iesuitæ optimé callent.

Quód etiam famæ & honori Regum & Principum Pontificiorum, imó & benefactorum suorum ingratissimi detrahant, Henrici 4. Galliarum Regis probat exemplum. Is enim, etsi, cúm vix parricidales manus evasisset, iure & iudicio

iudicio legitimo Regnis suis in æternum Iesuitas proscripserat; eos tamen, ut deinceps á veneficijs & sicis eorum tutus esset, incredibili clementiâ in pristinum statum restituit. In cuius beneficij compensationem, illi præcipuâ honoris dignitate eum exspoliârunt; sicut id apud varios Scriptores, maximé veró apud Richeomum Iesuitam evidentissimé videre licet. Hunc Augustissimum Principem, postquam lenocinijs veneficiorumq; & sicarum suarum terrore in retia venatoris Romani compulerunt, ipseq; eos maioribus beneficijs & prærogativis cumulavit, quàm ab ullo Regum in universo terrarum orbe hactenus factum est, ad perpetuam turpissimæ Iesuiticæ ingratitudinis memoriam, eum antiquissimo iure & honore denudârunt, nimirum Ecclesiæ primogeniturâ, quam ipsi raptam vel fraude subductam Hispaniarum Regi tribuerunt, eum quasi natu primum, in Expostulat. Apologet. c. 17. & 19. & Filium Ecclesiæ quasi natu maximum per totum terrarum orbem proclamantes. Hæc in genere de Iesuitarum Facinoribus & studijs.

CAPVT II.

RES GESTAE IESVITARVM IN LVSITANIA, &c.

NVnc etiam in specie ex multis pauca referam; ac primó quidem, quid in Hispania ac Lusitania patrârint.

ANno 1578. Iesuitæ Sebastiano Lusitaniæ Regi, vltimo, funestam expeditionem Africanam cum manifesta vitæ iactura susceptã, suaserunt, classicum scilicet canendo, ut Regnum Portugalliæ, opimâ annui reditûs recompensatione, ad Regem Hispaniarum devolverent. Chron. Belg. t. 1. p. 287.

Nec spes fefellit eos. Nam Sebastiano Rege cum filio, & tota feré nobilitate sua á Mauris in prelio occiso, statim Philippus Hispaniarum Rex Lusitaniæ regnum invadere & occupare duobus potentissimis exercitibus terrâ mariq; ad id collectis, in animum induxit. Cúm autem minimé ignoraret, quám sinistri rumores de se passim non solúm in Lusitania, sed etiam per totam Italiam spargeretur, aliquid famæ dandum ratus, familiari sibi dissimulatione, quasi post tantos apparatus pœnitentiæ locus esset, totum negotium ad conscientiæ normam examinari voluit, quippe inde á Pontifice Rom. solicitabatur, ut rem controversam arbitrio suo committeret: inde opinione hominum prægravari se sentiebat, quasi vi alienum regnum invaderet, calcatâ iuris ratione, cui se infirmiores subiecerunt, atq; adeó oppressâ regni, quod ambiebat, libertate, cuius Ordines in ea re ius suum eripi sibi conquerebantur, & alioquin iurisiurandi religione teneri se dicebant, quó minus dictis & imperio ipsius audientes essent. Quibus difficultatibus ut citra difficultatem se expediret, rem Iesuitis & Franciscanis in Complutensi Academia, discutiendã tradidit, & quæsivit ab ijs, si cúm sibi de iure suo in regno Portugalliæ successione per mortẽ Henrici delata certó cõstaret, conscientiâ obligaretur, alicui se tribunali submittere, quod illi regnum adiudicaret, & in eius possessionem ipsum mitteret. Deinde si Portugalliæ regno recusante eum in Regem admittere, antequam in iure cum alijs competitoribus re disceptata contrario iudicio obtinuerit, propriâ authoritate regni possessionẽ sumptis cõtra resistentes armis apprehẽdere possit: hoc posito quód, nullo scrupulo se teneri sentiat; & quia Gubernatores ac cæteri Lusitaniæ Ordines iurisiurandi religione prohiberi se dicebant, quó minus eum in Regem admitterẽt, qui non in iure regni hæres declaratus esset, maximé reclamantibus competitoribus, qui se iuris authoritati offerebant. Quæsivit etiam, an prætensum iusiurandum excusationis loco, quo Regem legitimum non reciperent, accipi deberet.

Ad hæc Iesuitæ acerrimi Hispanicæ potentiæ propugnatores & Franciscani prorsus voto Philippi congruentia responderunt, & nullo eum conscientiæ vinculo obligari affirmârunt, ad subijciendũ se alterius iurisdictioni aut arbitrio, quippe cùm propriâ authoritate regnũ sibi adiudicare & possesionẽ eius adipisci posset. Nullas in eo esse Pontificis partes, cùm res nihil admistum habeat, cuius respectu sacri fori debeat intercedere authoritas: neque verò quicquam causæ esse, cur se Ordinum Lusitaniæ iudicio summittat: nam electis semel Regibus, ijs & in eos, eorumq; successores omne ius translatum intelligi, ut penes ipsos omnis sit iurisdictio, nec ab alijs iudicari possint. Quando igitur constet, Philippum verum ac legitimum regni hæredem esse, & hoc verum esse, nullius alterius tribunalis, præterquàm proprij sui, iurisdictionem subire debere, delegatis autem illis vndecim viris ius nullum esse de causa tanta cognoscendi, nam à se non habere iurisdictionem, verùm à Rege mandatã; eamq; ut ipso superstite valuerit, una cum extincto expirâsse; neque enim iurisdictionem Regum post mortem prorogari posse. Denique quantum ad tertium caput, sic statuerunt, nullâ iurisiurandi religione teneri Lusitanos, quò minus Philippum Regem admitterent, cùm ex supra dictis constet, neminem esse vel dignitate, vel potentiâ in hac causa Philippo superiorem, qui de ea posset cognoscere. Atque hanc Iesuitarum sive sententiam, sive censuram approbavit Philippus, & ad arma conclamare iussit.

[illegible]

Iesuitæ insulæ Terceræ in Lusitania proditores sunt.
Thuanus lib. 78. pag. 98.

Bello hoc inter Hispanos & Lusitanos fervente, Azoræ insulæ ad Lusitaniam pertinentes in fide Ordinum Regni permanserunt. Iesuitæ autem in una illarum, quæ Tertia nuncupatur, & situ ac fertilitate cæteris longè superior, habitantes, eam Hispanis prodere tentârunt: excitato igitur magno tumultu, plebs ultra modum contra eos commota est, cùm alij in iure sistendos tanquam patriæ proditores, alij sine mora, tanquam perduelles & Hispanis addictos, unà cum Collegio incendendos dicerent.

CAPVT III.

RES GESTAE IESVITARVM IN GALLIA.

IOannam Albretanam Navarræ Reginam viduam Evangelicorum reformatorum in Gallia patronam, venenatis chirotecis, quas unguentarius Regis Italus Lutetiæ, Iesuitarum instinctu ei dederat infectam, & repentino morbo correptam, necârunt anno 1572. vide historiam Gallic. tom. 4. pag. 19. & Belgic. tom. 1. p. 126.

DE LIGA SEV CONSPIRATIONE IN GALLIA A GVISIIS EXCITATA, ET A IESVITIS ADversus Henricum III. Regem, regiámq; familiam promotâ.

Guisij qua ratione summam in Gallia potestatem nacti sint.

POstquam Lotharingica Guisiorum familia in Gallia sub Francisco I. Henrico II. & huiusce liberis Galliarum Regibus alacriter & admodum strenuè se gessisset, & egregijs aliquot facinoribus exhibitis (in quibus utique Metensis urbis adversus Imperatorem Carolum V. propugnatio ac conservatio, tum expugnatum & Anglis ereptum Caletum inprimis eminent) Francis suam fortitudinem ac fidelitatem probasset, eoq; magnam apud omneis authoritatem & existimationem adsequuta fuisset; non exiguam inde spem adipiscendi tandem ipsius Regni, & regno tum potientem Vualesiorum familiam

exinde deturbandi concepit. Quæ spes haud parum aucta tum fuit, quum Franciscus II. Mariam Stuardam Scotiæ Reginam matrimonio sibi iungeret: cuius equidem cognati proximiores & avunculi, Claudius ille Dux Guisius & Carolus Lotharingiæ Cardinalis, omnibus etiam Regij sanguinis Principibus antepositi, supremaq; regni munera adepti, summum omninó ac eminentissimum apud Regem illum iuniorem, adfinitatis istiusce gratiâ, locum obtinuerunt; & universum ita regnum, sub prætextu nominis regij, pro lubitu, sine cuius quam etiam renisu, absolute tantúm non administrârunt. Inprimis autem ipsis admodum profuit, quód præcipua tum Regiæ domus capita, videlicet Rex Navarræus & Condæus Princeps, quorum alioquin ex recepta Maiorum consuetudine munus hoc fuisset, ut proximum apud Regem obtinerent locum, reformatam Religionem amplexi fuissent, eamq; publicé profiteri cœpissent. Vnde Guisiani quidem istos usquequaque premendi & tantúm non opprimendi, tum non Catholicæ solúm Romanæ Ecclesiæ adseclas in Gallia, sed & Regem ipsum adeoq; Pontificem uná cum Hispaniarum Rege sibi devinciendi; Eoque futuræ potestatis suæ structuram cum extremo pœné suorum Adversariorum interitu magis magisq; tum fundandi solidé, tum admodum quoque dilatandi splendidam arripuerunt occasionem. Quem etiam in finem suam iam antea Genealogiam per Archiadiaconum quendam Tubensem (Toub) confici typisq; publicé divulgari curârunt: auctoritate cuius hominum animis paulatim occupatis persuadere conati sunt, á familia & stirpe Caroli Magni se oriundos esse, nec iniquum eó fore, si Franciæ Regnum, ab Hugone Capeto Maioribus olim suis iniustâ vi ademptum eiusq; posteris ita retentum, postliminio quasi iam denuó reciperent. Vt pauló quidem post apud advocatum quendam Parlamenti Parisiensis, David adpellatum, post quam is uná cum eiusdem Civitatis Episcopo Romanum confecisset iter, eiusmodi sunt repertæ literæ, ex quibus abundé patuit, eiusce gratia quid iam tum Romæ in Consistorio agitatum & tractatum, adeoq; conclusum fuisset: nimirum ad exstirpationem Hæreticorum in Gallia necessarium omninó esse, ut Capeti successores tanquam minus idonei removeantur; Posteri autem Caroli illius Magni Regiæ dignitati restituantur: quibus adiuncta fuit etiam delineatio seu designatio mediorum eatenus accommodé adhibendorum; prout ea postmodum usurpata & á Ligistis coniuratis in praxin etiam publicam deducta fuisse constat.

Etsi veró consultationes & instructiones istæ Regi non solúm innotuerint, sed & Anno 1576. publicé typis editæ fuerint; pro figmentis tamen Hugonotarum potiús, quám pro narratis veris tum fuerunt habitæ: Navarræus autem & Condæus necnon alij Religionis eiusdem socij pro seditiosis & adversarijs tam Regis quám ipsius quoq; Regni, quod adfectent utique, & turbarum ac calamitatum in Gallia sic omnium auctores existant, iudicati sunt: ut é contrá Guisiani fidelissimi Regis ministri ac servitores, adeoq; fulcra quasi ac propugnacula Religionis simul ac Reipublicæ constanter habiti fuêre: donec tandem ipse Rex Henricus III. maximo cum damno, sed & interitu suo toti Mundo patefecit, quodnam utriusq; partis institutum fuerit ac consilium; & uter ex illis amicus fuerit aut hostis, desẽsor aut oppressor Regis & istius Regni universi. Liga veró seu Ligistarum illa coniuratio tum adversus Regem præmemoratum cœpit, quum Anno 1577. postremâ cum Hugonotis seu Reformatis pacẽ inijsset; exindeq; res quá bellicas quâ politicas & ad regimen adprobũ spectanteis alias feré nihil curaret: sed quieti se dederet, helluationi saltationib. q; indulgeret, ac subditos interim crebris, adeoq; continuis exactionibus emungeret. Istiusce enim eius socordia non alienam præbuit occasionem apud univer-

Liga in Gallia occasio e usque progressus.

sum populum in contemtum & odium eum adducendi, maximeq; concitandi eos, qui ex præpostero quodam Catholicæ Religionis zelo metuebant, ne, si quando forsan absq; prole Rex ille Henricus III. decederet, ipsi Navarræus diversæ Religionis & a Pontifice excommunicatus Rex in isto cum primis tranquillo rerum statu succederet. Quapropter ut isti malo præveniretur, de Liga seu conspiratione quadam tractari clandestiné cœptum fuit; cuius beneficio Romana quidem conservari; diversa autem ab eâ Religio funditus exstirpari, tum exactiones etiam ac tributa nimia cum gravaminibus alijs usquequaque tolli vel mitigari saltem; & in contemtus divini numinis atque tyrannidis locum pietas ac iustitia denuó subrogari possit. Primus qui negocio huic se facilem præbuit, civis quidã Parisien. fuit, nomine Rochus Blondus, insignis æmulator aut æstimator tum Missę tum Guisiæ quoq; familiæ. Is ergo cum choragis, præterea tribus alijs, Ioanne videlicet Prævosto Pastore ad S. Severinum, Iohanne Baschero Pastore ad S. Benedict. & Matthæo Lanoyo Canonico Soffontino (Soissons) quibus initió statim adeoq; ante alios omneîs suum proposuerat consilium, & de eo quotidié cum ipsis contulerat ac multa præterea consultârat, ita prudenter, ita considerate ac caute rem adgressi sunt, atque suffragio concreditorum quorundam et adprimè correspondentium amicorum, tam intra quám extra Parisiorũ Lutetiam, in universo Galliæ regno ac præcipuis eius civitatibus sub iurato capite seu Duce Guisio alijsq; Lotharingicæ familiæ Principibus, tantam ad se clarum & adhærentium turbam nacti fuerunt, ut sceptra tum tenens Rex Henricus III. manifestâ vi priús adobrutus, & ex arce Regiâ Louure ipsâque Metropoli Lutetiâ exturbatus fuerit, quám callidorum istorum consiliorum ac conspirationis certam aliquam cognitionem habuerit; utut Parisijs semper præstó fuerit; & de Liga seu confœderatione ista tali mussitationes nonnullas perceperit. At enim eius socordia, tum veró confœderatorum industria, iuxta contemtum ac odium illud populare, quod in Concionibus suis Sacrificuli, cumprimis autem Iesuitæ adversus ipsum miré excitabant, ut pauló póst indicabitur, ita invalescebant, ut supradicti Ligæ 4. auctores unà cum alijs paulatim ijs accedentibus in proposito suo per quám exigua obstacula, vicissim autem undiquaque promotiones & adminicula sané quám efficacia senserint. Ad promotionem autem istius validiorem ex sedecim Tribubus urbis, Parisiorum certus civium numerus eó deputabatur, quó in unaquâq; Tribuum istarum quæcunque tandem fierent, exacte tum observarent, tum considerarent ulterius, & probé demúm ordinarent ac disponerent. Istos ergo taleîs Sedecimviros appellârunt, aut respectu iam memoratarum sedecim Tribuum, in quas omnis Parisiorum civitas est distributa; aut quod ex ijs omnibus Sedecim forte fuerint omnium importunissimi, adeó ut præcipua negocia iuxta potestatem ac directorium sibimet accersiverint. Vtut autem sit, universus equidem populus Parisiensis in sua coram Legato Pontificio Caietano propositione Sedecim istos, ut præsides ac tribunos plebis, nominatim allegavit; utpote, La Bruiere, Crucé, Bussi le Clerc, Commissarium Louschard, La Morliere, Senault, Commissarũ Barot, Advocatum Drouard, Aluequin, Emonnot, Iablier, Messier, Capitaneum Passart, Oudineau, Anroux & Morin; Loco tamen istius Anroux aliqui Tellierum & pro Senaultio Amelinum ponunt; quamvis discrimen inter eos nec adeó magnum adpareat. Quanta veró fuerit Archiligistarum istorum auctoritas simulatq; potestas exinde liquet inter alia; quód statim post Regis é Lutetiâ fugam, quæ facta est 12. Maij die Anni 1588. uná cum capite suo Duce Guisio rem eó deduxerunt; ut Parisiensi civitati, per vota liberamq; plebis electionem, novi darentur Officiarij, & omnes à Regis stare partibus habiti dimitterentur. Isti cum Guisio sæpé iam memorato, nec non of-

Ligæ sedecimviri

ficiarijs

ficiarijs illis novis, quotidie consultabant de communi statu, & omnibus S. Ligæ necessarijs: isti soli Parisiensem civitatem post Guisiocidium illud famosum, quod eiusdem anni die 23. Decemb. Blæsis perpetratū est, adversus Regem obfirmârunt, & in rebellione suâ conservârunt, tum Aumalium quoque Ducem, in absentiâ Maynij, Gubernatorem constituerunt: Isti consilium illud magnum seu Parlamentum etiam integrum anno 1589. Ianuarij die 16. è consessu pleno sustulerunt, & per plateas publicas in arcis propugnaculum captivum abduxerunt: isti denique non adquieverunt prius, quàm ad instantem improbamque sollicitationem suam generalis omnium Ligistarum Conventus, sub nomine Comitiorum, institueretur, haberetur, & de novo Regis electione in eo tractaretur. Interea verò de pace aut inducijs cum Rege ullis ne audire quidem sustinuerūt, quin egregiam potiùs de futuro felicissimo statu, & de auxilio inprimis Hispanico, spē populo fecerunt: ut & inter alia literas Regi Hispaniarum per Iesuitam quendam P. Matthæum curandas destinârunt; quæ tamen propè Lugdunum interceptæ, resignatæ, atque Regi quàm primùm in originali, ut loquuntur, transmissæ fuerunt. in istis die 2. Novemb. anno 1591. datis hæc inprimis habentur talia: *Catholicæ V. Majest. hoc sanctè possumus affirmare, omnium Catholicorum vota eò directa esse, ut Cath. V. Majestas sceptrum huius Regni tenere nobisque dominari possit; quemadmodum ipsi quidem, ut Patri nostro, nos ex animo subijcimus: aut ex natis ut ea suis saltē aliquem huc destinet. Sin autem alium forte quempiam nobis præstituere cogitet, de Genero sibi prospiciat aliquo; quem nos utique reverentiâ & obedientiâ debitâ adeoque extremâ subjectione, ut Regem nostrum lubentes volentes excipiemus,* &c.

Coniurationis autem Ligistarum scopus & propositum erat, Regem Henricum de solio regni deturbare, in claustrum vel cœnobium aliquod detrudere, & Henricum Guisium illi in regno surrogare. Hinc cùm Henrici III. Regis symbolum Parisijs valuis Regijs inscriptum esset;

Ligæ Gallicanæ scopus.

Qui dedit ante duas, trinam dabit ille coronam:

Iesuita Cottonus ijsdem valuis huic symbolo subscribi curavit.

Qui dedit ante duas, unam abstulit, altera nutat,

Tertia tonsoris mox facienda manu.

Promoverunt & confirmârunt hanc Ligā, seu potiùs seditionem & rebelliōnē adversus Henricū 3. vehementer admodū Iesuitæ Parisijs, alijsque in urbibus. Quū enim Liga anno 1585. magnas vires acquireret & magis magisque emergeret, Iesuitæ potestate suâ audiendi confessiones & absolvendi quoscunque, ad concitandum cuiuscūque status homines adversus legitimum suum magistratum, ita sunt usi, ut nullum absolvere dignarentur, qui ad proposita eatenus Interrogatoria, se fidelem Regis subditum ac ministrum obsequentem esse, profiteri ausus fuisset. Interea verò numerus eorum, qui confitebantur ipsis, adeò crescebat & adaugebatur, ut anno 1587. in annuis illis Romæ impressis Epistolis ad Generalem suum Claudium Aquavivam de Collegio suo Parisiensi Claromontano sic scripserint: *Confessiones auditæ, & quidem universæ vitæ quàm plurimæ. Hæc est enim ferè communis omnium opinio, tum deniq; satisfieri eorum conscientiæ, quum apud nos confitentur: ideoque nonnulli triginta milliarium confecerunt viam, ut à nobis audirentur.* Et rursus anno 1589. *Totius vitæ confessiones auditæ sunt trecentæ.*

Ligam Gallicanam promoverunt Iesuitæ.

Quicunque igitur iuramenta Regi præstita & debita exinde obsequia seposuerant, eoque perfidiosi facti fuerant, & quos à peccatulis, ut loquebātur, istis Pastores ac Sacerdotes alij non ita leviter aut temerè volebant absolvere; si ad Iesuitas ibant, quibus erant usquequaque acceptissimi, et indulgentissimā non tantùm absolutionem, sed & amplissimam promissionem æternæ retributionis inde consequebantur; modò in rebellione ista sua & perfidia fortiter persisterent, gnaviterque pergerent. Vnde passim in absolutionibus suis hunc modum observâ-

runt, ut nimirum ad inserta Breviarijs suis Evangelia iurare tenerentur omnes, Quód neq; tum tēporis regnantem adhuc Regem Henricū 3. nec si fortè sic caderet, successorem eius Navarræum pro legitimo vellent agnoscere Domino. Id quod à multis, appendicem eam haud admittentibus, eoq; sine absolutione dimissis, constanter confirmatum postea & contestatum fuisse author Notarum ad veram Oratione ad Regem Christianissimum, ne Iesuitæ restituantur in regno Galliæ pag. 112. & 113. refert. Vix certè quidquā magis admiratione dignius accidit, quàm quód Liga seu conspiratio illa ab exiguis sanè primordijs tā exiguo temporis spacio ad tantum fastigium evecta, tantusq;, non personarū solumodò, sed urbium quoq;, & provinciarum integrarum adversus regnantem tum, sed & residentem ibidem Regem, numerus concitatus ac conspiratione factâ exarmatus fuit: & quidem in Gallia, cuius Regni incolas naturæ quidā instinctus ad Regum suorum venerationem, præ alijs nationibus Europæis impellere creditur. Sed effecerunt hoc Iesuitæ, ut dictum est, disponendo, sic enim ipsimet loquuntur, illorum animos, quos non tam suis illis militaribus concionibus, quàm audiendarum confessionum artificio sic corruperant.

Liga in Gallia incrementa.

Henricus III. Galliæ R. à monacho cōfoditur.

Non tamen sanguinolenta Iesuitarum consilia & manus illorū Rex effugere potuit. Nā anno Domini 1589. *Iacob. Clementem Senēsem*, Dominicanū Monachū, hominē vili & servili ingenio, criminū ignobiliū reum, ob furta & pessimos mores iam ante Cœnobiarcharū iudicio damnatū, Iesuitæ claustro avellūt, & varijs dæmonum præstigijs illudentes ei, tandē corrūpunt, eiq; Regis cædē mandant. Cùm aūt ab illis contenderet ut securitatē præstarent, & nisi eâ datâ se non exiturū, responderunt illi, turpe esse monacho rediturae vitæ parcere; pergeret igitur audacter, politicorum omnium, præsertim nobiliorū in carcerem coniectorum condemnationē obsidem illi dantes, si patrato facinore atrociùs in eum animadverteretur. His promissis persuadetur & vincitur monachus. Circūvenitur etiā alio comento hominis egregij fallendi artificis & capitis pollutissimi, qui literas mentitas & falsas ad Regem à viro gratissimo perferendas Dominicano tradit, cui ut facilior aditus ad Regem essent, hæc insusurrant Guisii & Iesuitæ. *Rex, inquiunt, & Regis familiares signa & manum eius requirent: est enim Regi charissimus, nec metuendæ custodiæ: has tu ferens literas lætè excipieris ab omnibus: pergas itaq;, & credas tibi & omnibus qui tyrannos occiderunt, & patriam servârunt, certum esse in cœlo ac definitum locum, ubi beati ævo sempiterno fruantur.* Istis verbis impulsus ad Regis castra proficiscitur. Eó cúm venisset, ductus est ad Procuratorem generalem, cui dixit, Se habere varias literas, inter alias etiam Harlæi Parlamenti præsidis, ad Regē deferēdas; aliaq; arcana quædā, quæ literis credi nō potuerint, & tamē scire Regem vel maximè necessaria esse. Erat aūt Harlæus hic Regi & fidelis & amicus, ideoq; Lutetiæ captivus. Procurator hæc ad Regē defert. Rex Procuratori mādat, ut eâ nocte monachum in suo hospitio excipiat, & humaniter habeat usq; in posterum diem. Postridie Rex Iacobum ad se vocat, & in cōclave, remotis alijs, ducit. Tum præfert monachus varias literas, quas Rex cùm avidè legisset, interrogat, habeat ne plures? habere se plures ait, & fingens se eas quærere, cultrum promit, & capulo tenus in vētrem Regis adegit, adactumq; in vulnere reliquit. Rex vulnus sentiens, cultrum confestim dilatando vulnus eduxit, & monachum circa guttur gravissimè vulneravit, vimq; sibi inferri clamavit. Accurrunt domestici, atq; inter alios Nobilis quidam Bastidæus, qui & ante 7. menses cum alijs 44. Guisium interfecisse dicitur. Hic educto gladio monachum adortus est, eiq; lethale vulnus inflixit: accurrit alius, & bipenne aliud superaddidit. Moriens tandem parricida Deo gratias egit, quod tam mite & facile genus mortis sibi destinâsset: se multó atrocius & gravius expectâsse. Mortuum fenestrâ eijciunt, & haud multó pòst carnifici quatuor equis dilacerandum, ac igni comburendum tradunt.

Hoc

Hoc parricidium & nefandum facinus Sixtus V. Papa unicè approbavit, & prolixâ Oratione in Consistorio Cardinalium laudavit. *Quòd Monachus*, inquit inter alia, *religioni devotus infelicem Galliarum Regē in medio exercitûs interfecit, rarum, insigne & memorabile est facinus*. Et subiunxit: *facinus hoc non sine Dei Opt. Max. particulari providentia & dispositione, Spiritûs sancti suggestione designatum, facinusq́; longè maius quàm illud S. Iudith, quæ Holefernum è medio sustulit.* Neq; hoc diffitetur Bellarminus: *Quid*, inquit, *in ea* (oratione Sixti) *reperies, nisi laudes & admirationem Sapientiæ & Providentiæ Dei?*

Parricidium in Henrico R. patratum laudatur à Sixto 5. Papa.

Cōmendat etiam ac laudat id ipsum parricidiū Ioan. Mariana Hispanus Iesuita in lib. de Rege & Regis institutione. Excusat quidem Marianæ cōmendationem facinoris huius Pelleterius sic inquiens: *Mirum videri non debere, si homo Hispanus in media Hispania, quo tempore bellum Hispani cum Gallis gerebāt, de rebus Gallicis paulò acerbius scripserit.* Sed hæc excusatio indigna est homine Christiano, & contraria Iesuitarū institutis. Nam in Reg. cōmun. ¶. 30. hæc lex habetur: *Caveāt sibi omnes ab illo affectu, quo aliæ de alijs nationib. sinistrè sentire, ac loqui solēt: quin potius & benè sentiant, & peculiari affectu diversas à sua natione, prosequantur in Domino.*

à Ioanne Mariana.

Cùm etiam in ultimis Galliæ tumultibus ac bellorum sævissimis motibus, Pontum Tyardæum Episcopū Cabillonensem, eruditionis ac pietatis singularis virū, Iesuitæ in suam factionem & conspirationem contra Regem Henricum III. pertrahere non possent, utpote pacis & tranquillitatis Regni cupidissimum, populi furiosum odium & invidiam in caput eius modis omnib. concitare studuerunt. Est Collegium Divioni Iesuitarum, quod Episcopi huius non exiguis beneficijs adauctum fuit: erat enim bonæ partis fundi illius clientelaris Patronus, remissione iuris sui liberalis: quamobrem libello etiam Græcis, Latinis & Gallicis versibus atq; oratione solutâ scripto, & ipsi dicato, cum amplissimo laudum eius prædicatione, habuerunt gratiam, & fidem dederunt. Sed quòd in conspirationem Iesuitarum & parricidium Regis consentire nollet, quidam Carolus, inter Iesuitas Collegij istius ascriptus, linguam suam & calamum, superiorum instinctu, vehementer contra illum acuit, quàmvis ab eo nusquam, nec re, nec verbis læsus fuerit, aut lacessitus, unde in ipsum ansam invehendi arripere debuerit. Contra hunc igitur Præsulem, ob dictam causam, sæpissimè, non solùm in familiaribus colloquijs, sed etiam publicis in concionibus, atq; editis quoq; libellis, debacchatus est: ac inter alia iactitavit impudenter publicè & privatim, se quadraginta quatuor hæreses in tribus foliolis Homiliarū eius in orationem Dominicam exprompsisse. Has igitur aliasq; multas criminationes, maledicta & convitia diluere & à se depellere coactus est Episcopus, ut claritudinem nominis, & famæ suæ obscuratione liberaret. Id autem brevi quidem, sed accurato scripto sic præstitit, ut primùm ipsum Carolum in specie, deinde totam Iesuiticam sectam depingat fideliter, eorumq; studia, fraudes, conatus, &c. diligenter detegat, & ad oculum demonstret.

Iesuitæ Pontum Tyardæum Episc. Cabill. in societatem contra Henricum R. cū pertrahere non possent, odium ei concitant apud populum.

Ac primò quidem quod ad Carolum ipsum attinet, dicit, eum pios, tanquā hæreticā labe aspersos accusare, hæreticorum verò dogmata aut nunquam, aut remissiùs languidiùsve confutare: in Cathedra pro lachrymis, risum effusum, latissimūq; elicere à popello, cuius auribus nugas disseminet, & sacræ Scripturæ locos plurimos detorquens incautum vulgus à veritate longè abducere atq; infatuare: Illustrissimorum Principum claram nobilèmque memoriam, venali loquacitate obliterare tentare: viros probos traducere; pium Regum Christianissimum, piè mortuum, & impijssimè trucidatum, inexpiabilem esse, atque apud inferos indeprecabilem pœnam subire, clamitare. Ex vilissima verò plebis fæce, vanos balatrones, impuros apostatas, rapaces rapinatores, latrones sceleratos, crudeles homicidas, capitales furciferos, iterum atq; iterum

Tyardæus Episcopus se contra Iesuitas defendit scripto publico.

minaci sacratarum legũ sanctione servatos, horrendumq; & abominandũ Regis Henrici parricidium nefarium collaudare, ut merites honores improbâ fatuitate propudijs istis suis effundat & affingat. Ex oratione Dominica pium scilicet istum Theologum, petitionem hanc: FIAT VOLVNTAS TVA, evellendam esse publicé asseruisse, illúdque DE REMITTENDO DEBITORIBVS NOSTRIS obliterandum cẽsuisse. Ad bellum, neces, crudelitatem, rebellionem, cæteraq; impietatis scelera, populum cõcitare: atq; nihil aliud quàm Arma, Arma, in suggestu suggerere, & ad ravim usq; clamitare. Pios antistites, quia ab his criminibus animum, linguam & manus arceant: quia sine fuco aut fallacijs voce & scriptis, Regibus pietatem, populo obedientiam, partium benevolam conciliationem, pacem Reipub. Christianæ, pœnitentiam & resipiscentiam hæreticis, & ijs qui in errore sunt, ad veram viam reditum, veniam adhuc viventibus & requiem æternam resolutis corporum vinculis, postulent & efflictim precentur: quia illis, qui mutuis inimicitijs, atq; vulneribus, sese confodiunt, in amicitiam coeant, & fœdera iungant, suadeant, hæreticos vocare: Hæreticos declarare eos, qui cum Ligæ sanctæ, ut vocant, inimicis & adversarijs, vel inter fœderatos non ascriptis, pacem, aut concordiam ineundam esse dixerint: perinde ac si Apostolorum Symbolo, aut Nicæno insuendus esset hic nondum auditus Fidei articulus; *Credo sanctam Ligam seu unionem Hispanicæ factionis, & conjurationis in Henricum Tertium Francorum & Polonorum Regem, eiusque consanguineos atque successores, nullusque Christiani dignus cognomine, cuius fides hoc novo Sacramento non sit rogata: & parùm pij Apostoli, & Orthodoxi Patres, sanctique Ecclesiæ Doctores antiqui fuerint, qui in Reges & Imperatores etiam idololatras & hæreticos, penes quos suis temporibus rerum erat summa, nunquam coniuraverunt, aut conjuratis seditiones concitantibus adhæserunt.*

Et pauló post paginam quadragesimã hunc ipsum Iesuitam in suis Demegorijs & declamationibus corám popello in hunc modum rudere solere & classicum canere, dicit: *Quotquot estis scelestißimi scelerati, nomina vestra sacræ nostræ Militiæ conscribite: nostrarum partium contrarios, pro hæreticis habete, è medio tollite, trucidate: pecua eorum abigite & expilate: supellectilem omnem diripite, in que vestros usus convertite: hortos defragate: vinetorum topiaria deformate: viridariorum arbores usque ad radicem resecate: domos funditus evertite: omnimodâ sævitiâ desævite: omnem eorum memoriam delete: sciantque dum exulant à nobis, isti sanctæ nostræ Ligæ & unionis adversarij, se omnia sua, non ad reditum, sed direptioni, atq; incendijs reliquisse, illisq; aquâ & igne interdictum esse; quin diris devoveamus, & nostro gladio flammeo, atque formidabili, ab ipso paradyso expulsos, arceamus, & eius aditum claudentes, eos ab ingreßione propulsemus. Non enim Deum ipsum posse, & si velit misericordiæ suæ fructus illis elargiri, & delictorum gratiam facere, fide meâ obside, vos credere jubeo. State ergo animis Phratores & Sodales, atque ad tantum facinus susceptum, Macti viribus este: hoc certè in me recipio, vos extemplo puros, ab omni labe peccati februatos, elutos, emaculatos, noxæ exemptos, omnisq; venialis Donativi, etiam sæcularium veniarum, meritißimos participes futuros.* Monstrum autem prodigiumq; esse iudicandus est quicunque credit, Deum homicidijs & rapinis gaudere: & eos qui ferro & flammâ populabundi, domos, prædia, supellectilia omne genus pecorum, vitas civium, incolarum, colonorum, omnia deniq; sacra & profana ad exitium & vastitatem vocant, rore suæ misericordiæ aspergere.

Quod autem ad universam sectam Iesuitarum attinet, *Cavete*, inquit, *Gallo-Franci ab istis, qui cum domesticis vestris ingeniosè familiaritatem ineunt, ut vobis insidias tendant: famulitia vestra lenocinio verborum suavitudine fictitiâ pietatis inescata, occultißima quæq; illis aperiunt & recludunt. In domibus enim vestris Corycæos*

habentes

habent, à quibus obstrusa omnia expiscatur, nihilque arcanum, nihil clausum, & nihil in familijs vestris occultum, quod illis non prodatur. *Ordinarias & inusitatas istorum per domos viduarum cursitationes, & frequentes ad aurem secretiores collocutiones suspectas habete: ansam enim malitiosis præbent, dubias conscientias & anxias decipiendi: hac specie confessionis simpliciores, à versutis expiatorijs auscultatoribus facilè deluduntur. Isti verò Sancti, scilicet, pneumatici, quibusdam interrogationum formulis, circa scrupulosas peccatorum differentias, obscœna & impudica quædam anquirunt, quæ sinu utriusque sexûs interrogati (cuius auribus inauditæ turpidines & lasciviæ instillantur) rubore, & interrogantis inhonesti appetitûs titillatione, vix ullis verbis, ac ne vix quidem, enunciari possunt. Nova exempla quorum rumor quidam subortus est prætereo: vetus autem historia de Diacono & Matrona nota est. Attamen istud non possum silentio præterire, cavendum esse ab ijs, quorum animus vultu, & flagitia parietibus teguntur: quamvis hæc obstructio non ita sit obducta, ut à vigilantioribus oculis perspici non possit. Quis verò pauxillum inter vos sagacior, qui quæ sint quorũdam istius Ordinis ingenia nesciat? Perniciosâ eorum suasione Gallia, tot & tantis quõdam fœcunda virtutibus, fit omnis pietatis & politiæ sterilis: eorum perfidiosâ & impudenti fallaciâ, facillimi & moderati nostrorum hominum mores, in barbaram crudelitatem; vera religio in fictitium & perfunctorium Dei cultum, aut in ceremoniam imposturæ fuco illitam; amicitia mutua & concordia fratrum & concivium, in infelicissimum odium demutantur: utque plebem suam faciant, malorum omnium opinioni, populariter subscribunt: pios verò Catholicos, contumelijs insectantur, & in eos popelli furorem concitant: sanguinis Christianorum miserè fluentes rivos, siccis oculis, etiam gestientes, aspectant: bellum, esse viam Dei, ex Mahumetis doctrina, impiè prædicant, amplas domos, & insanas substructiones auro undique ex publicis & privatis thesauris æruscato atque corraso, ædificant: & Chameuriarum odio, molles culcitras incubant: nullis auditoribus sine lucrosissimo minervali, classium fores patefaciunt: perpetuùm verò bonis & facultatibus omnium inhiant, adoptiones Testamentarias ab omnibus expetunt & expectant. Etenim*

> *Quale solet sylvis brumali frigore, Viscum*
> *Fronde virere novâ, quod non sua seminat arbos.*

Tale est hoc hominum genus. Nam cùm suam sedem non habeant, in aliena vivunt: Viscus merus sunt: viscata sunt eorum verba, viscatus oris habitus & vultus: gestus motusq; corporis viscatus: viscata maximè, fictitia, superbaq; humilitas: viscatum est ambitiosum honorum fastidium: avaraq; divitiarum aspernatio & aversatio viscata est. Quid plura? toti sunt viscidi. Vestra certè nimis stolida erit facilitas, nisi hũc fallaciosum errorẽ corrigatis. Siccine tã magnum vestro dispendio fiet illis compendium? Siccine tam diu vinulis istorum sermonibus vos ludificari patiemini? Ergo sanctæ religionis velo, decipulæ, impietates, & omnis generis scelera conteguntur? Ergò nefariæ, infandæ, ab Angelis desertoribus proditæ, & à Deo interdictæ, vetitæq; artes, sacris liturgijs immiscentur?

Et mox pag. 48. *Apage*, inquit, *istos hypocriticos religionis simulatores, & parietes dealbatos. Sunt è schola & pulvere rhetorculi declamatores, sese pro sacris concionatoribus venditantes, qui concionibus seditiosè concitatis accommodatiores sunt quàm tranquillis moderatisque sermonibus: quique loco Evangelicæ lectionis, signa dabant militibus, & pro divinis hymnis Classicum, hormum, seu Orthium bellicosum Minervæ νόμον: neq; Deo, militaris insaniæ sedatori, litant: sed sanguinei torrentis præcipitatori, supplicant: ut fratres parricidã nece commoriantur, civilibusque dissensionibus totius orbis noster collidatur. Præcipuè verò, vicales & personatas aliquando, atque larvatas lustrationes, conceptivasque & stativas supplicationes, diurnas, nocturnas, inducunt, decernunt, atque nudipedalia populo denunciant, ut Regni Galliæ Christianissimi & nobilissimi, antiquissimæ leges, Regius magistratus & suprema dignitas abrogentur & aboleantur; ut omnis Politia & Oeconomia religionis Christianæ, à tam multis retro sæculis, ad Christi, Apostolorum, & omnium Orthodoxorum regulam observabiles, ab animis simpli-*

cium convellantur & evellantur; totaq; Gallica Respubl. per summam juris divini & humani injuriam, evertatur.

DE PARRICIDIO IN HENRICVM IV. REGEM GALLIAE INSTINCTV IESVITARVM TENTATO, ANNO CHRISTI 1593.

à PETRO BARRIERIO.

CVm Rex Henricus 16. die Augusti Melodunum oppidum cum suo comitatu, Fontaine Bleau profecturus, ingrederetur, illo ipso die Rex ab ignoto quodam Italo nobili Ludovico Brancaleono præmonitus fuit, quód stratiota quidam Lugduno sequutus eum fuerit interficiendi Regis causâ: eiusq; statura simul & proportio, sed & membrorum omnium, adeóque barbæ, necnon vestimentorum ratio ita ab eo descripta fuit, ut exinde statim cognitus, & mox sequenti die Meloduni comprehensus, inque carcerem coniectus fuerit. In vinculis de nomine rogatus, Petrum Barriere se vocari dicit, & patriâ Aurelianensem esse. Confessionis eius summa hæc erat tandem, nam ab initio varijs rimulis elabi conabatur: se iam pridem, Rege adhuc aliam religionem profitente, secum cogitâsse, quomodo ipsum interficere & vitâ privare posset. Cúm autem Rex postea Catholicam Romanam religionem amplexus esset, apud Clericos nonnullos, nẽpe Carmelitam, Iacobitam, Capucinum & Iesuitam in transitu Lugduni sciscitatum se esse, An bonâ cum conscientia Regem interimere posset? qui respondissent, id neutiquam licere. Vbi veró Lutetiam postmodum venisset, & pastori ad S. Andreæ Aubrio detexisset suum propositum, ab eo quidem laudatum id fuisse; sed tamen ad ipsum fontem, id est, ad Rectorem Collegij Societatis Iesu cui Varada nomen erat, se fuisse ab eo ablegatum. Istum autem dixisse, Propositum esse sacrosanctum, monuisseque, præsenti saltem ut esset animo, confiteretur, & aures aliorum admonitionibus dehortationibúsque occluderet, ac linguam contineret: si caperetur, aut capite plecteretur, se eam ob causam Martyrij coronam in cœlo consecuturum: dictúmque Varadam, cum se confitentem audivisset, se adiurâsse, ut hoc cœptum persequeretur, & Galliam á Rege Navarræo, quem Tyrannum appellavisset, liberaret. Postea in cellam se ab eo introductum fuisse, & benedictionem accepisse. Postero die se confessum esse alteri Iesuitæ, sed mentionem istius sui propositi nullam fecisse, sicque corpus Domini in illo Iesuitarum Collegio percepisse. Prçterea veró cogitationes suas adhuc alij patefecisse Iesuitæ, qui & ipse tanquam pias & meritorias eas adprobaverit. Post hæc demúm emisse cultrum apud eum in carcere repertum, qui alterâ saltem ex parte, propé manubrium, sicut mensales plerumque solent esse, satis spissus fuit, deinceps autem utrinq; acutus, & ad extremum rotundiori ad sicæ formam, mucrone exacuatus, quo Regem interimere cogitaverit.

Huic confessioni firmiter institit, in eaq; constanter usque ad mortem perseveravit: imó cúm dextra eius igne iam absumpta, tum brachia quoq; & crura confracta essent, in rota tandem eandem summatim repetijt, & denuó confirmavit: quibus hæc insuper addidit, duos nigros Clericos (Iesuitas intelligẽs) eodem proposito Lugduno profectos esse, quibus ille palmam præripere voluerit.

Sumptum est de Barrierio supplicium 31. August. Die veró 29. qui erat Dominicus, Pater Comoletus Iesuita Parisiensis in Epilogo concionis suæ monuerat & adhortatus fuerat Auditores, *ut paululũ adhuc obdurarent & quietis essent animis, siquidem brevi miraculum á Deo magnum ipsos esse percepturos atque oculis suis visuros,*

visuros. Interea verò sibi non aliter persuaderent, quàm quasi iam tum istud ipsum evenisset. Quæ suggestio quidem & exhortatio cum præmissâ narratione non malè convenit, sed in eo tamen, quod Deus destinaverat, omninò falsa fuit. Mentionẽ huius parricidij facit auctor Orationis ingenuæ ac veræ ad Regem Christianissimum perscripta, de eo quod postulabatur, ut Iesuitæ restituantur in Regno Galliæ pag. 63. & 64. Itemq; Author Notarum in eandem Orationem p. 132. & 133. Meminit eiusdem author Catechismi Iesuitici pag. 462. cap. 6. l. 3.

DE ALIO PARRICIDIO IN REGEM GALLIAE HENRICVM IIII, INSTINCTV IESVITARVM TENTATO A IOHANNE CASTELLO.

SVb finem etiam anni 1594. parricidium in Regem Franciæ & Navarræ Henricum quartum tentatum fuit à Iohanne quodam Castellio, de quo extant adhuc literæ Regis in hanc sententiam scriptæ. *Charissimi & dilectissimi ex his intelligetis infortunium quod mihi paratum fuerat, & quomodo Dei misericordia me ab eo mirabiliter liberavit. Alterâ horâ, nec amplius effluxerat, post reditum meum ex expeditione è Picardia, & adhuc ocreatus eram, ac circumstabant mihi Sobrini mei, Princeps à Conti, & Comites Suessionis & sancti Pauli, cum triginta aut quadraginta præcipuorum magnatum & nobilium hujus aulæ. Cùm nobiles à Ragni & Motigni, qui me adhuc non salutaverant, exciperem, adolescens quidam vocatus Ioannes Castel; corpore brevis, ætate annorũ octodecim aut novedecim, qui cùm turba in aulã irrepserat à nullo ferè observatus, subitò irrupit, ut me cultro, quem manu gestabat, transfigeret, sed ictus, quia corpus demittebam, ut prædictos nobiles salutandi causa inclinatos, sublevarem, in faciem tantum, ad labij superioris latus dextrum illatus fuit, & cum vulnere dentem unum fregit: Perditus ille subitò comprehensus fuit, & cùm aliquantulum primâ fronte factum abnuisset, tandem nullâ vi cogente id fassus est. Nibil tamen adhuc extorquere potuimus, præterquam ipsum,* in Collegio Iesuitarum *triennio educatum fuisse. Quod prius occurrit agendum fuit, ut pro tanto & peculiari in me beneficio, Deo gratias redderemus, qui me ab hoc homicidio tutatus esset. Quapropter subitò,* Te Deum laudamus, *in omnibus urbis templis cantatum fuit, cives quoque ignes, signa lætitiæ in omnibus compitis excitârunt; Vulnus Dei beneficio tam leve est, ut propterea in lectum maturius ituri non simus, & speramus nos oportunitatem non prætermissuros, cujus causa reditum nostrum acceleravimus, ut scilicet festum & ceremonias Ordinis S. Spiritûs celebraremus. Diutiùs autem exspectare nolui, quin vos de his certiores facerẽ, ne vos reliquique fideles mei, nuncio aliunde citiùs percepto in sollicitudinem incideritis, inprimis verò, ut publicè Deo gratias reddere jubeatis, & precib. petatis, ut me ab eiusmodi parricidijs, sub sanctâ clientela semper tueri velit. Ad quæ cùm hostes nostri tam sæpiùs confugiant, manifestè perfidam & sceleratam suam mentem declarant, & se à divino favore desertos animadvertentes, perquàm execranda consilia amplectuntur, quæ à Deo, ut speramus, in ipsorum ruinam convertentur*, &c.

Iesuitæ quâ occasione ex Gallia anno 1594. ejecti, et rursus anno 1604. recepti fuerint.

Literæ Henrici 4. R. de suo parricidio.

Vt literæ hæ Regis meliùs ac pleniùs intelligantur, præsertim quod ad confessionem parricidæ de impulsore huius facinoris attinet, res ita se habet. Læso Rege & parricidâ comprehenso, primùm negare scelus summũ, sed dum acriùs urgetur; non ægrè confessus est. Rex dimitti iubet condonatâ veniâ: sed ubi intellexit Iesuitarũ alumnum fuisse, exclamavit, NVM *oportuit illos ore meo* (hoc innuens) *reos peragi*? Reus igitur à Lugolio rerum capitalium in aulæ comitatu quæsitore rogatus, quo œstro percitus tantum facinus nedum cogitare, sed manu exequi tentâsset? respondit, iam dudum hoc sibi animo conceptũ immotumque stetisse, dolere infectum, et si liceret rursus aggressurum, ratus id religioni cõducere, iam pridẽ mente voluisse nefas, ac subripuisse cultrũ ante prandium, quẽ cùm in musæo abdidisset, cum Patre & familiarib. pransũ esse. Rogatus de statu in quorũ scholis disciplinas didicisset, respõdet, apud Ignatian. triennio in

Confessio Castelli de suo patrato parricidio.

studijs exacto, ante aliquot dies, á Patre Petro Castelæo ad Guererum Iesuitam deductum, ut ex animo scrupulum eximeret, quo propter summa flagitia de Dei misericordia diffidebat, in mentem sibi venisse, aliquo non vulgari facinore teterrimas noxas sibi expiandas esse, non semel cogitâsse de Rege necando, patri detectâ cogitatione, ab eo valdé obiurgatum.

Iesuitæ capiuntur.

Habitâ ad hunc modum quæstione altâ nocte, totâ vrbe vndequaque accitis Centurionibus, Iesuitæ omnes dantur custodiæ, & vix ab illis vulgus temperavit, sed collocatis præsidijs foris intúsque, in crastinam lucem á cæde & direptione servantur. Postridie Gueretus & Guignardus Iesuitæ ergastulis includuntur, cæteri in D. Ludovici, suo musæo & veteranorum secessu custodiuntur.

Parricida Castella porrò examinantur.

In Palatinum carcerem deductus parricida, repetitâ quæstione, eadem ipse ultró confessus est. Rogatus quale ingens hoc facinus, quo noxas suas deleri rebatur? Respondit, Regis cædem fuisse, quem iugulo appetere mens & manus destinaverit, ictu inaniter adacto in dentes, quibus retusus fuisset, cúm ea sibi feralis insideret cogitatio, cum Antichristo devotum esse inferorum cruciatibus, ex duobus malis levius sibi eligendum duxisse, ut qui mallet damnari *ut quatuor*, *quàm ut octo*. Rogatus, unde hæc nova dogmata hausisset? Respondit, ex placitis Philosophorum, quæ sub ferula Guereti plus biennio didicisset. Rogatus, num sæpiús admissus fuisset in Iesuitarum lararium meditationum, in quo spectra & larvæ dæmonum, cruciatus inferorum, variáque portenta, quæ ad perterrendos animos scelestorum picta ostenduntur, ut terriculamentis horribili formidine concepta pœnarum, ad frugem probatam viris suam ignaviam, ipsa effera redeant? respondit, ad huiusmodi pictos inferos sæpé deductum. Rogatus, quo magistro vel suasore didicisset; Regem occidendum? respondit, sparsim apud multos audivisse cædem illius permitti, quód eum Tyrannum nuncuparent. Rogatus, num crebris sermonibus apud Iesuitas hoc propositum usurparetur, fas esse Regem occidere? respondit, audisse sæpissimé, licere hoc facinus, quód extra Ecclesiam esset, et anathemate percussus, nec ideó regio titulo aut obsequio dignandum, donec á Pontifice Romano cœtui Christianorum atq; aris restitueretur.

Criminalis sententia in Castellium lata.

In hunc igitur Castellium ob tentatum hoc parricidium, & Iesuitas impulsores, huiusmodi sententia criminalis lata est: *Cùm in consessu magnæ Cameræ, quæ & Tournelle dicitur, visus, auditusque sit processus criminalis, inceptus quidem à rerum capitalium Prætore palatij Regis, & tandem definitus ad petitionē Procuratoris generalis Regij, accusatoris Ioannis Castellij, Parisiensis studiosi, qui studij sui cursum in Collegio Claremontio absolvit, nunc captivi in carceribus Palatij, ob detestandum & execrabile parricidium in Regem tentatum: auditis etiam interrogationibus, examinationibus & confessionibus dicti Ioannis Castellij: Examinato insuper in eadem Curia eodem Castellio super idem parricidium; & audito Ioanne Gueret, presbytero congregationis & Societatis Iesu, in eodem habitante Collegio, atque olim dicti Ioannis Castellij præceptore: auditis denique Petro Castellio, & Dionysiâ Hazardâ patre & matre Ioannis: Curiâ discussâ Procuratoris generalis conclusione, omnibusque præcedentibus consideratis, declaravit, & declarat dictum Ioannem Castellium teneri, & convictum esse criminis læsæ Majestatis, tam divinæ, quàm humanæ; ob sceleratum & detestabile parricidium in Regem tentatum. Pro cujus criminis expiatione & supplicio Curia condemnavit & condemnat prædictum Ioannem pœnâ subsequente: Initió stabit ante valvas primariæ Ecclesiæ Parisiensis nudus, solâ tectus interulâ, & ceream ardentem duarum librarum manu tenebit, procidensque in genua confitebitur, & dicet, se turpiter & proditorié inhumanum & abominabile hoc parricidium committere voluisse, Regemque cultro in vultu vulnerâsse: dicetque, se falsis & damnandis instructionibus & persuasionibus húc inductum esse, ut crederet*

deret sibi permissum, Reges interficere, & Henricum IV. modò regnantem, non esse membrum Ecclesiæ, priusquam à Pontifice maximo approbatus fuerit: Factum hoc in se detestabitur, Deum, Regem, & justitiam orabit, ut sibi ignoscant. His factis curru obscœno vehetur ad locum, cui nomen Greve, ibi forcipibus ignitis, seu candentibus ejus brachia & pedes vellicabuntur, & lacerabuntur: dextera verò, in qua cultrum tenebit, quo factum perpetravit, amputabitur. Tandem quatuor equis alligatum corpus in totidem partes discerpetur: partes in ignem conijcientur, & in cinerem convertentur: cineres autem in ventum projecti, dispergentur. Declaravit eadem Curia, & declarat, omnia ejus bona Fisco Regio esse subsignanda. Antequam hæc executio fiet dictus Ioannes Castellius ordinarijs & extraordinarijs quæstionibus subijcietur, ut sciatur, qui ejus fuêre complices, & ut interrogetur de alijs quibusdam hinc dependentibus. Prohibuit & prohibet omnibus hominibus, cujuscunque sint qualitatis & conditionis, sub pœna criminis læsæ Majestatis, ne quis publicè, vel privatim dicat, aut sustineat hujusmodi propositum, quasi id quod Curia judicavit, & judicat, sit scandalosum, seditiosum, Dei verbo contrarium, & tanquam hæreticum in sanctis decretis condemnatum.

Constituit insuper; ut omnes Sacerdotes Collegij Clermontij, & omnes alij prædictæ Societati addicti, tanquam corruptores juventutis, perturbatores publicæ tranquillitatis, inimici Regis & Regni, infra tres dies post promulgationem hujus edicti, Lutetiâ, & alijs urbibus atque locis, ubi sua tenent collegia, discedant, & infra quindecim subsequentes dies, toto Regno exeant. Quod nisi fecerint, & post præscriptum tempus usquam inventi fuerint, tanquam læsæ Majestatis rei punientur. Illorum autem mobilia & immobilia bona vertentur in alia pia opera, & distributio eorum fiet secundum arbitrium & decretum Curiæ. Interdicit etiam omnibus Regis subditis, ne filios suos etiam extra Regnum in dictæ Societatis Collegia mittant, ut ibidem instituantur: si quis contravenerit eâdem læsæ Majestatis pœnâ tenebitur. Hactenus sententia Curiæ: post quam divulgatam, Ioannes Castellius eâdem die, quæ erat dies Iovis Decemb. 29. Anni 1594. vinctus in publicum producitur, & secundum præscriptum mandati, seu sententiæ, ad mortem rapitur.

Aurigæ aures Iesuitæ.

Iesuitæ ex Gallia pelluntur.

Etsi veró sic plerique sententiā in temerariū Ioannis Castellij factum non improbarēt, Iesuitis tamē eorumque patronis vehementer displicebat. Vnde pauló pōst publicū scriptū Duaci excusum prodijt, quo huius sententię absurditatem et iniustitiam ostendere conantur. Ait enim author, *ex ipsius sententiæ contextu facilè posse considerari, eam conditam & compositam ad mentem hæreticorum nostri sæculi, non alio fine, quàm ut Societatem Iesu reddant suspectam & exosam; ut quid enim in titulo necessarium erat, tam disertis verbis exprimere; Studiosus, qui litteris operam dedit in Collegio Iesuitarum? Et in ipsa sententia; Studiosi, qui studij sui cursum in Collegio Claremontio, nisi ut hoc modo loquendi Patres Societatis traducantur? quibus si eorum discipuli postea in crimen aliquod incidant; non major calumnia imponi debebat, quàm Academiæ Parisiensi, aut alicui ejus membro, aut ipsis Sorbonistis, quod Calvinus, quod Beza, quod alij plures ibidem studuerunt. Secundò notant, non sine causa exprimi; Olim Præceptoris dicti Ioannis Castellij, de quo nihil aliud dicitur. Neque enim fuisse Castellio authorem hujus parricidij, neque conscium sceleris fuisse exprimunt. Ideoque impertinens esse, & non aliâ causâ insertum, nisi ut Iesuitas in suspicionem trahant, ijsque odium populare concitent. Neque enim carere suspicione putant, quòd in sententia Castellius jubetur dicere, Se falsis & damnandis persuasionibus inductum, ut crederet, sibi permissum Reges interficere: & Henricum IV. modò regnantem, non esse membrum Ecclesiæ, priusquam à Pontifice Maximo approbatus fuerit, etc. Iubetur quidem hæc dicere, sed non additur: quod dixit antea, ut confessus est. Quis enim dubitet, quin istorum Subornatorum & instructorum, si qui fuissent, nomina etiam exprimerentur? Quod cum non fiat, suspicio est, id non alio fine factū, quàm ut Iesuitas calumnientur, quasi isti huiusmodi falsas, execrandasque instructiones suggesserint. Neque verisimile esse; Castellium hoc anno in*

Sententia lata in Castellium Iesuitis vehementer displicet.

Artibus & Philosophia Magistrum promotum, tam stupido ingenio, inconsideratoque animo fuisse, ut ei posset persuaderi; Reges simpliciter licere interficere: cùm omnium Catholicorum sententia sit planè contraria, qui jubent quàm maximè Reges venerari. Credibile quidem esse Castellium dicere & defendere voluisse, probatos Doctores scribere & docere; Licitum esse occidere, non omnes Reges, sed eos tantùm, qui tyranni sunt, & invasores; hos licitum esse interficere non tantùm authoritate publicâ, sed etiam cujuscunque privatâ, præsertim ubi deest modus & via ad superiorem potestatem recurrendi, exemplo Aiod Iud.3. Caietan. 22. q. 64. a. 3. secundum Thomam 2. Sent. dist. 44. q. 2. a. 2. & Opusculo de Regim. Princ. lib. 1. cap. 1. Cajetan. Sylvest. Fumus in Summis verbo Tyrannus docent & probare nituntur. Quod autem in Concilio Constantiensi Sess. 15. prohibetur; ne quis privatus Regem occidat, etiam Tyrannum, intelligendum esse de Regibus legitimis, non invasoribus, quod præter superiùs allegatos Theologos, Fernandus Vasquius I. C. lib. 1. controversiarum cap. 8. ostendit. Hanc opinionem Iesuitis non debere imputari, cùm Doctores citati, qui eam tuentur, multis ante seculis vixerint, quàm eorum Societas sit instituta. Quòd autem dicere iussus fuit Castellius, se dixisse Henricum IV. non esse membrum Ecclesiæ, priusquam à Pontifice approbatus fuerit, id nemini mirum videri debere, cùm à Sixto V. declaratus sit relapsus, & incapax omnis successionis Regni, præsertim Gallici. Quam Sixti declarationem postea confirmavit Gregorius XIV. & Clemens VIII. Nec obstare, hanc Sixti Bullam postea apud Turones tanquam libellum famosum esse condemnatam: cùm ab ijsdem, à quibus hæc sententia est fabricata, ea quoque condemnatio sit consarcinata. Neque novam aut inusitatam esse in Gallia Pontificis in Reges potestatem, ut qui olim Childerico exauthorato Gallis dederit Regem Pipinũ, Caroli M. patrem. Tandem cùm author hujus scripti, alia hujus sententiæ verba examinâsset, et suo modo refutâsset, ait: Plures hujusmodi persecutiones Societatem Iesu passam, tandem tamen triumphâsse. In Hispania namq; Cæsaraugustanâ civitate, Patres nuper malevolorum quorundam impulsu ejectos, et in Germania inferiore urbe Antuerpianâ, Bruxellensi, Tornacensi & alijs pulsos. Sed cùm urbes illæ damnum eorum absentia perceptum cognovissent, mox illos revocârunt, & cum maximâ gratulatione redeuntes exceperunt. Neque his persequutionibus Societas hæc imminuta est, sed maxima fecit incrementa, etc. Hæc aliaq; plura author istius libelli, ad quem Lectorem, si plura desiderat, remittimus.

At, inquit, *Rodolphus Botoreus I. C. & in magno Franciæ Consilio Advocatus lib. 1. Comment. non nisi flammis purgandus liber iste, aut potiùs quisquis scriptor fuit, qui ex scelere nobilitavit Erostratum, ut olim Rhetores ostentationis causâ febrim, podagrã, calvicium, moriam, laudavêre: vel ut ille qui incendio Ephesini templi, Annalibus se memorandum præbuit. Quàm verò multò æquior, & Christianitati, si fas sic fari, propior, lucerna juris Papinianus, qui rogatus ab impurissimo Cæsare, ut fraternam cædem, quâ erat vir summâ facundiâ, excusaret, respondit, Hæc facinora multò facilius patrari, quàm excusari, &c.* Et mox: Ianus Parvus, suo ævo Doctor *non incelebris, ut palparet Burgundo, à quo pecuniâ & sacerdotijs corruptus fuerat, non erubuit in scholis & concionibus profiteri, Ducem Aurelianum jure cæsum: propter quod impium dogma in palæstra Sorbonica, & ab Ordinibus Universitatis, ut hæreticus, & hortator laudatorque sicariorum, damnatus est. Hucusque Botoreus.*

Apologia pro Ioann. Castellio.

Edidit etiam in lucem Iesuita Franciscus Verona Constantinus Apologiam pro Iohanne Castello Parisiensi, contra Edictum Parlamenti, & supplicium de eo ob parricidium sumptum. Apologiæ summa est, *Non obstante decreto Constantiensis Concilij, privatis & publicis personis licitum esse, Reges & Principes hæreseos & tyrannidis damnatos occidere. In specie verò probat Iacobi Clementis parricidium in Henricum III. Galliæ & Poloniæ Regem perpetratum, quasi contra hostem publicum & juridicè condemnatum.* Nam parte 2. cap. 2. sic scribit: *Cùm eo tempore intolerabilis factus sit Rex, condemnatio Clementis neque de jure, neque de facto comprobari potuit, propter tyrannidem Henrici Regis contra Statum & Ecclesiam; tam quoad homicidium*

Blæsis

Blæsis perpetratum, quàm hostili impetu hodierno, quo ad oppressionem Religionis est prolapsus, mactando Sacerdotes, profanando Sacramenta, repudiando censuras, & favendo hæreticis. Quibus de causis totum se privatum reddidit, & subjectum utrique juri, tam civili, quàm Canonico. Actio igitur Clementis neutiquam illicita fuit, quippe perpetrata contra hostem publicum, & condemnatum juridicè, in quem omnis obligatio reverentiæ atque debiti sublata fuit. De Henrico 4. sic scribit, *Qui diligenter perpendit, excommunicatum, hæreticum, relapsum, profanatorem rerum sacrarum, declaratū hostem publicum, oppressorem Religionis, ab omni jure perveniendi ad regnum excludi; ac propterea tyrannum esse, non Regem; usurpatorem, non naturalem Dominum; criminis reum, non legitimum Principem; Is sanè, nisi insanus sit, & destitutus omni humano sensu, & amore in Deum, Ecclesiam & Patriam, aliter sentire & dicere non potest*, quàm facinus Castelli esse generosum, cum virtute coniunctum & heroicum, comparandum cum maximis, & summâ laude dignis factis, quorum antiqua, sacra & profana historiarum monumenta meminerunt: *Unicum superest, quod improbare possit; nempe, quòd Castellus istum non penitus è medio sustulit.* **NB.**

Deinde parte 2. cap. 3. dicit, *Castellum non in animo habuisse interficere Regem, sed Tyrannum & hæreticum excommunicatum.* Nam licet ille Regem se dicat, Regis typum se gerat, & ex Regum Galliæ sanguine pronatum iactitet, atque etiam Rex à suis agnosci & honorari velit: eum tamē revera ampliùs talem non esse, quum non fidei, non virtutum, non meritorum denique Regum Galliæ sit hæres. Et quandoquidem ob impietatem & hæresin suam ab Ecclesia & Statibus sit exclusus, Regem omninò eum non posse esse, nisi de facto: de iure verò nequaquam: Quod ipsum tyrannis vocari soleat.

Cap. 4. dicit, *Henricum Borbonium Regem appellari non posse, licet ad Catholico Romanam religionem conversus sit, nam ipsum hoc fuco in alium finem non uti, quàm ut in ovile irrumpat, ad rabiem suam illic exercendi liberiùs.*

Cap. 8. dicit, *Henricum 4. si maximè ab excommunicatione absolutus esset à Papa, non tamen illum Regem fore de jure, sed tantùm de facto.*

Cap. 9. *Illum Regem non dici etiam posse ex jure successionis.*

Cap. 11. probare conatur, *Hæreticos & relapsos, è quorum numero etiam sit Henricus Borbonius, jure divino & humano interfici posse.*

Cap. 12. 13. & 14. dicit, *Hæreticos & tyrannos, multoque magis qui hæretici et tyranni simul sint, ut Henricus 4. tolli posse etiam ab hominib. privatis, si aliter fieri nequeat.*

Cap. 15. recenset *multas utilitates, quæ Regnum Galliæ ex hoc facto Castelli accepisset, si ictus successisset.*

Parte 3. quoque cap. 1. probare vult. *factum & conatum Castelli heroicum esse.*

Cap. 8. 9. 10. *ad cœlum usque extollit Castelli constantiam inter quæstiones ac tormenta, & in perferendo supplicio: O Constantiam,* inquit, *plus quàm puerilem, & perpetuâ omnium seculorum futurorum memoriâ dignam. Præ hac nemo ampliùs mirabitur constantiam Scævolæ, punientis manum, quæ erraverat.*

Parte 4. cap. 1. ostendere vult, *Decreti Parlamenti contra Castellum facti & promulgati vitia & absurditates.*

Parte quintâ totâ, probare conatur, *multa vitia & absurditates inesse Decreto Parlamenti, contra Iesuitas & universum eorum Ordinem facto.*

Cúm igitur in hac Apologia doceatur, permissum esse etiā hominib. privatis, hostiliter invadere et necare, ceu tyrannos, Reges et Principes, qui ad Pontificū Rom. voluntatē, imó privatorū etiā hominum iudiciū atque nutum, se totos non conformant, ideoque etiam author huius Apologiæ parricidia Henricorū tertij & quarti Regū Galliæ, aliorumque publicè defenderet: Iesuitæ autē vererentur, ne cōmemorata Apologia cum detestabili sua doctrina, ipsos nimis invisos et detestabiles Regib. et Principib. redderet, quia nō aditu tantū suo et cōgressu

Apologia vero non supprimitur, sed recuditur.

ut in quos machinæ illorum potissimùm diriguntur, ipsos essent præclusuri, sed omnibus etiam regnis suis & Rebuspub. exterminaturi, sicut etiam ante eos Templarij exterminati sunt: ideò hanc suam Apologiam suppresserunt & sepelierunt; non quòd ipsos puderet aut pœniteret, sceleratissima sua parricidia, adeò impudenter defendisse ac propugnâsse; sed tantùm, ne horror, quem Reges & Principes iustissimè inde concipere poterant, aditu ad Curias & Consilia sua ipsos prohiberet. Quis enim inter homines ratione præditos adeò vilis & abiectus est, ut spiritus tam fallaces ac scelestos accedere ad se patiatur? Alij verò hanc Apologiam recudi curârunt, ut totus mundus sciat & compertas habeat Iesuitarum fraudes, dolos, imposturas, technas, consilia & conatus adversus Reges & Principes; ac in universum omnes illos, qui se tyrannidi Pontificis Romani subijcere nolunt.

RELATA A CONSILIARIIS CVRIAE PARLAMENTI DELEGATIS AD INFORMANDVM ET INquirendum *super illis, quæ in Collegio Claremontano Iesuitæ agebant & docebant: ubi primò de* IOHANNE GVIGNARDO *Iesuita.*

POst sumptum de Iohanne Castello supplicium, quidam Dominorum à Parlamento deputatorum, cùm se in Collegium Claremontanum, ubi Iesuitæ erant, contulissent, & multas chartas scriptaque deprehendissent, invenerunt inter alia duos libros, scriptos manu Iohannis Guignardi Presbyteri de Societate Iesu, qui etiam in illo Collegio Socius erat. Erant isti libelli famosi, quos ille, post Edictum Amnestiæ & abolitionis generalis, per dictum Dominum Regem rebellibus suis subditis Parisiensibus, postquam Deo placuisset eosdem sub suam potestatem reducere, clementissimè promulgatum, composuerat ac servaverat; in quibus libellis ille non solùm calumnijs contra honorem defuncti Regis Henrici III. & contra successorem eius usus erat; verùm etiam propositiones, plurimis falsissimis & seditiosissimis medijs refertas, conscripserat, ad probandum, quòd parricidium in Rege antecessore patratum licitum fuisset, persuasionibus etiam seu inductionibus ad Regem ipsius successorem trucidandum, in terminis sequentibus, additis.

Nam primò, inquit: *Si Anno 1572. die S. Bartholomæi venam Basilisci* (sic Regem Navarrenum appellat) *præcidissemus, è febri in pestem non incidissemus, quod jam comperimus. Sed quicquid delirant Reges plectuntur Achivi; sanguini parcendo, Galliam in ignem & sanguinem conjecerunt, & in caput reciderunt mala.*

2. *Quòd crudelis Nero per Clementem occisus, & Monachus hypocrita per manum veri Monachi è medio sublatus sit.*

3. *Evocabimus nos Neronem aut Sardanapalum Gallicum, vulpem Bearnensem, Leonem Lusitanicum, Lupam Anglicam, Gryphum Suecicum, & porcum Saxonicum?*

4. *Putásne pulchrum fuisse videre tres illos Reges, si modò Reges nominandi sunt, tyrannum defunctum, Bearnensem, & qui se Monarcham prætendebat, Antonium?*

5. *Quòd pulcherrimum Anagramma, quod unquam super nomine defuncti Tyranni repertum fuisset, hoc esset, quo impurus Herodes appellaretur.*

6. *Quòd facinus illud Heroicum per Iacobum Clementem patratum, tanquam donum Spiritûs sancti, hoc nomine à Iesuitis appellatum, per defunctum Iacobitarum priorem, Burgoinium, Confessorem & Martyrem, propter plurimas rationes tam Lutetiæ, quod ego ipse, inquit Guignardus, meis auribus tum cùm Iuditham suam explicaret, audivi, quàm coràm egregio illo Parlamento Turonensi, jure laudatum sit: id quod dictus Burgoinius, quod plus sit, sanguine suo contestatus sit, et morte propriâ confirmaverit: nec*

oportere fidem adhibere ijs, quæ ab inimicis dicerentur, quòd nimirum ipse ultimis suis verbis facinus illud tanquam detestandum, improbaverit.

7. Quòd Diadema Gallicum in aliam quam Borbonicam familiam transferri possit & debeat.

8. Quòd Bearnensis, licet ad fidem Catholicam reversus, mitius tamen, quàm meritus sit, tractaretur, si corona Monachalis in Cœnobio quodam benè reformato ipsi daretur, ut ibi de tantis malis Galliæ illatis pœnitentiam ageret, & Deo pro ea gratia, quòd ante mortem suam ipsum recognovisset, gratus esset.

9. Si sine bello deponi non possit, bellum ipsi inferendum: si bellum inferri non possit, causa mortua, clàm è medio tollatur.

Ex hisce propositionibus verissimè evincitur, Arrestum Parlamenti contra Iohannem Castellum parricidam declaratum, Iesuitarum quoque proscriptionem & è Regno eiectionem, continens, iustissimè factum esse, & iudicium verè divinum nominari posse: quum ex scriptis Guignardi Iesuitæ intelligatur, quám pestifera & perniciosa sit huius generis hominum doctrina, & ad quem finem tendat.

Supplicium Castelli iustum fuisse.

Parlamentum cúm hæc scripta vidisset, auctorque eorum Guignardus de ijs ipsi oblatis interrogatus, á se composita & suâ manu scripta agnovisset & confessus esset, Arrestum, quod sequitur, declaravit.

ARRESTVM EX REGISTRIS PARLAMENTI, ET POENA CAPITALIS IOHANNIS GVIGNARDI IESVITAE.

Viso per Curiam magnæ Cameræ & Turriculæ Consiliarijs congregatis processu criminali per aliquem ejus Consiliarium formato, ad petitionē Procuratoris Generalis Regis, contra Iohannem Guignardum presbyterum, Collegij Claromontani in hac urbe Parisiensi Rectorem, in carceribus custodiarum Pallatij captivum, propterea quòd multi libri ab ipso compositi & ipsius manu scripti apud eum inventi fuêre, qui inter cætera crudelissimi & immanissimi parricidij in Rege antecessore commissi, approbationem, & ad præsentem etiam Regem occidendum inductiones & persuasiones continebant: Interrogatorijs & confessionibus dicti Guignardi, libris istis, quos composuerat & suâ manu scripserat, ipsi præsentatis, & ab eo agnitis, Conclusionibus Procuratoris Regis Generalis, dicto Guignardo coram Parlamento super criminibus ipsi objectis, & in istis libris contentis, audito & interrogato, & omnibus consideratis: Decretum est, quòd Parlamentum declaravit & declaret, istum Guignardum criminis læsæ Majestatis reum & convictum, quòd istos libros composuit & suâ manu scripsit, qui plurimas falsissimas et seditiosissimas regulas continent, quibus probare conatur, parricidium in Rege Antecessore commissum licitum fuisse, et etiam præsentem Regem Henricum quartum occidere permissum esse. Ad cujus sceleris expiationem damnavit & damnat dictum Guignardum, ut amendam faciat honorabilem, nudus & indusio tantum tectus, laqueo è colle pendente, ante principalem Ecclesiæ Parisiensis portam, ac ibi in genibus subsidens, facemque cereum ardentem duarum librarum in manu tenens, dicat & declaret, quòd scelerate, & nefariè, & contra veritatem scripserit, Regem Antecessorem per Iacobum Clementem jure occisum fuisse, & Regem nunc regnantem, nisi in bello occumbat, è medio tolli oportere. Horum autem se pœnitere, & gratiam à Deo, à Rege & à justitia precari. Hisce peractis, ducatur & rapiatur in forum Grevarium, & ad palum, qui ad hanc rem ibi erigetur, suspendatur & strangulet, & postea corpus mortuum per ignem, qui sub palo excitabitur, in cineres redigatur. Declaravit etiam & declarat, ut omnia ejus bona fisco Regio addicantur. Pronunciatum dicto Iohanni Guignardo, & executioni mandatum 7. die mensis Ianuarij Anni 1595.

De Nefariis Facinoribus
DE IOHANNE GVERETO IESVITA.

EOdem die instituto & peracto processu contra Iohannem Gueretum parricidæ Præceptorē, & Petrum Castellum Patrem, & matrem, & sorores, præsertim contra unam ex illis, quæ cùm intellexisset, fratrem suum esse captum, & ipsa in carcerem duceretur, Iesuitas dicto fratri suo consilium aliquod malum dedisse exclamaverat; Istis, Guereto, Petro Castello, uxore, & filiabus eius, & ipsorum servis, & ancillis, similiter & Curali D. Petri de Asisijs auditis, Arrestum sequens declaratum est.

EXTRACTVM EX REGISTRIS PARLAMENTI PARISIENSIS.

VIso à Parlamento, magnæ Cameræ, & Turriculæ Consiliarijs congregatis Processu criminali per præfectum prætorio Regio formato, & postea informationibus productis, ad instantiam procuratoris Generalis Regis petitoris & accusatoris contra Iohannem Gueretum Presbyterum, de congregatione & Societate nominis Iesu se denominantem, in Collegio Claremontano habitantem, & antehac Iohannis Castelli, non ita pridem per Arrestum dicti Parlamenti, morte affecti, Præceptorem; Petrum Castellum mercatorem pannarium, civem Parisiensem; Dionysiam Hazardam ipsius uxorem, parentes dicti Iohannis Castelli; Iohan. Comitem & Catharinam Castellam ejus uxorem; Magdalenam Castellam dicti Petri Castelli & Dionysiæ Hazardæ filiam, Antoninum Villierium, Petrum Russellium Thurinum, & Ludovicum Camum, ipsorum servos & ancillas; Magistrum Claudium Allemantum Presbyterum, Clericum in dicta parochia; & Magistrum Lucam Morinum Presbyterum in illa ordinarium, in carcere custodiarum Palatij captivos, interrogationibus, confeßionibus, & denegationibus dictorum Captivorum dicto Iohanni Castello cū patre suo Petro Castello composito, inquisitione contra Petrū Castellum instituta, testibus in illa auditis cum ipso compositis processu criminali Iohannis Castelli, propter execrandum & detestandum parricidium in Regem tentatum, & processu verbali executionis Arresti contra dictum Iohannem Castellum 29. proximi Decembris die declarati, conclusionibus procuratoris Generalis Regis, dictis Guereto, Petro Castello & Hazardæ super criminibus ipsis objectis, & in dicto processu contentis coram Parlamento auditis & interrogatis: Alijs interrogationibus & denegationibus per dictos Gueretū & Petrū Castellū in quæstione per instantiā Parlamenti ipsis exhibita factis & omnibus consideratis; Decretū est, quòd dictū Parlamentū ipsis propter crimina in illo progressu demōstrata, relegavit & relegat extra Regnū Frāciæ dictos Gueretū, Pet. Castellū: Gueretum quidē in perpetuum, & dictū Castellū ad tēpus & spatium novem annorum, & extra urbem & suburbia Parisiensia in perpetuum. Indixit etiam illis, ut hanc suam relegationem observent, pœnâ suspensionis & strangulationis, sine ulla alia judicij forma indicta. Declaravit & declarat, ut omnia & singula dicti Gueretii bona in fiscum Regium redigantur: & damnavit ac damnat dictum Petrum Castellum, ut Regi pro mulcta bis mille coronatos solvat, qui ad panes captivis in custodijs Palatij emendos & comparandos applicentur & impendantur: nec ille è carceribus liberetur, priusquam dictam summam plenißimè solverit, nec tempus Relegationis nisi istâ solutâ incipiat. Statuit dictum Parlamentum, ut domus illa, in qua Petrus Castellus habitavit, deijciatur, destruatur & penitus exscindatur, & locus ille seu area locis publicis annumeretur, ne in posterum unquam ibi ædificare poßit: quo in loco ad perpetuam hujus sceleratißimi et execrandi parricidij in Regem tentati memoriam, alta columna è lapide cæso structa ponatur et erigatur, affixâ simul tabulâ, in qua causa dictæ demolitionis & erectæ columnæ scribantur, quod eâ pecuniâ fiet, quæ ex demolitione domûs proveniet. Et quantum ad dictos Hazardam, Comitem, Catharinam & Magdalenam Castellam, Villierium, Rossellium, Thurinum, Camum, Allemantum, Bernardum & Morinum attinet, statuit Parlamentum, ut carceres ipsis aperiantur. Pronunciatum dictis Hazardæ, Comiti, Catharinæ & Magdalenæ Castellis, Villierio, Rosselio, Thurino, Camo,

mo, Allemanto, Bernardo & Morino 7. die Ian. & dictis Guereto & Petro Castello 10. die dicti mensis anno 1595.

Ex hoc processu videre est, quód Parlamentum in inquisitione & iudicio omnia ea adhibuerit, quæ in bona, integra & sancta iustitia requiri possunt, cum omnibus formis in processibus criminalibus consuetis, sic ut Arresta hoc modo decreta opus non habeant ut per quascunque rationes alias defendantur. Et tamen Franciscus Verona Constantinus in sua Apologia pro Ioanne Castello parte 5. cap. 8. 9. & 10. utrumque, Gueretum & Guignardum, eorumque seditiosa, nefaria & parricidalia facta conatur defendere, & iustissima Parlamenti decreta, & supplicia de ijs sumpta summæ iniustitiæ accusat, imó crudelitatem & sacrilegium appellat, quod in personis ipsorum commissum sit.

DE ALIIS IESVITIS.

Plurima præterea in Iesuitarum Collegio Parisijs Anagrammata contra Regem inventa sunt: quæ non absimilia ijs, quæ apud Iohannem Castellum reperta, et in scriptis Iohannis Guignardi inventa sunt: sicut & quædam themata per Grammaticos dictata, quorum Argumentum de morte constanter sufferenda, & Tyrannis invadendis erat. Præterea cognitum est, quód Magistri Collegij Claremontani, Scholasticis suis, ne pro Rege precarentur, urbe Parisiensi sub potestatem Maiestatis suæ redactâ, præceperint, & eos qui ad Missam eius irent, excommunicatos esse dixerint.

DE ALEXANDRO HAIO IESVITA, EIVSQVE POENA.

Inquisitiones insuper institutæ fuerunt contra Alexandrum Haium Iesuitam, natione Scotum, qui publicé docuerat, *Oportere dissimulare, & Regi ad tempus per simulationem obedire*, hisce verbis sæpissimé usus, *Iesuita est omnis homo*: hoc est, temporibus se accommodare novit, vnd kan der mantel hencken nach dem der wind gehet. Præterea accusabatur hic Iesuita, quód sæpé dixisset, *Se velle, si Rex apud illorum Collegium præteriret, ut ipse é fenestra in eum decideret, et collum ejus frangeret.* His de causis Quæstione capitali contra eum instituta, & compertum, quód quædã eius dicteria ante reductionem Parisiensium edita fuissent, mitius aliquantó quám Guignardus tractatus fuit, ut ex sequenti Arresto apparet, quod sic habet.

EXTRACTVM EX REGISTRIS PARLAMENTI.

Viso à Parlamento magnæ Curiæ & Turriculæ consiliarijs congregatis, processu criminali formato & juxta consuetudinem instructo, ad postulationem Procuratoris Generalis Regis petitoris, contra Alexandrum Hajum Presbyterum, de congregatione & Societate nominis Iesu se dicentem, in carceribus custodiarum Palatij captivum, inquisitionibus, interrogationibus & testium compositionibus, Conclusionibus Procuratoris Regij Generalis, dicto Alexandro Hajo, super criminibus ipsi impositis & in dicto processu contentis, coram Parlamento interrogato & audito, & omnibus consideratis; Decretum est, quò dictum Parlamentum, propter crimina in dicto processu demonstrata, dictum Hajum è regno Gallico in perpetuum relegavit & relegat, ipsi injungens, ut Relegationem suam observet, pœnâ suspensionis & strangulationis sine ulla alia judicij forma indicta. Pronunciatum dicto Hajo ad portulam dictorum carcerum propterea alligato, decimo die Ianuarij Anno 1595.

DE ALIIS INQVISITIONIBVS, ET CRIMINIBVS IESVITARVM IN GALLIA.

PEr alias quoque inquisitiones cognitum est, quód quidam Iesuitæ, cúm ex ijs quæreretur, quare in Gallia manerent, cúm soli Papæ obedientiā & fidelitatem iurârint; responderint, votum suum per hanc immorationem in Regno non violari, quoniam Breve á Pontifice accepissent, quód ipsis tempori obsequi permitteret.

Per Inquisitiones præterea Biturigibus transmissas, & 7. Ianuarij habitas, compertum est, quendam, cui Francisco Iacobo nomen est, Iesuitarum in dicta urbe scholarem iactâsse, quód Regem occidere vellet, nisi eum iam mortuum, & ab alio quodam occisum existimaret.

Iesuitæ sunt plagiarij puerorum

Compertum insuper fuit, á Iesuitis multos pueros, qui eos parentibus suis rapuerant, seductos fuisse, ut in longinquas regiones secum abirent.

DE IOHANNE BELO IESVITARVM DISCIPVLO.

Iesuitæ sunt doctores inobedientiæ liberorum erga parentes.

INprimis processus institutus est contra quendam Iohannem Belum scholarem, qui non ita pridem literis in Collegio Claremontano operam dederat, quód Franciscum Veroneum scholarem Pictaviensem, literis operam dantem, contra Patris M. Pregentis Veronei in Parlamento Procuratoris voluntatem seducere conatus esset, ut Iesuitas, contra inhibitionem per Arrestum Parlamenti factas, extra Regnum Galliæ sequeretur.

Præterea idem Belus accusatus fuit, quód plurimas lectiones & compositiones in Societate Iesuitarum dictatas, & ab ipso, cúm in eorum Collegio esset, exceptas, reservâsset, & apud se custodivisset, in quibus plurima præcepta damnata de Regibus occidendis, & approbatio ac laudatio execrandi illius parricidij in defunctum Regem designati continerentur, ut ex Arresto sequenti manifestum est.

EXTRACTVM EX REGISTRIS PARLAMENTI.

VIso à Parlamento processu criminali, per quendam ejus Consiliarium, cui hoc negotium commissum fuit, facto & formato, ad postulationem Procuratoris Generalis Regis petitoris, contra Iohannem Belum Scholarem, qui non ita pridem in hac urbe in Collegio Claremontano operam dedit literis, in carceribus custodiarum Palatij captivum: Interrogationibus super certis literis, & alijs scriptis, quæ à se scripta agnovit, ipsi factis, Conclusionibus procuratoris Generalis Regis, dicto Iohanne Belo coram Parlamento super criminibus ipsi impositis auditis & interrogatis, & omnibus consideratis: Decretum est, quód Parlamentum, propter crimina in dicto processu demonstrata, dictum Iohannem Belum damnavit & damnat, ut amendam faciat honorabilem in magna ejus Camera, Iudicibus pro tribunali sedentibus, caput & pedes nudus, & indusio tantùm indutus, facem duorum pondo ardentem in manu tenens, & ibi in genibus subsidens dicat & declaret, quód temerariè & malo consilio Franciscum Veroneum Scholarem in Academia Pictauiensi literis operam navantem, pellicere & seducere voluerit, ut supra dictos Presbyteros & Scholares Collegij Claromontani & alios illorum Societatis, contra inhibitionem Parlamenti, extra Regni limites sequeretur. Et præterea, quód imprudenter servârit & custodierit multas lectiones & compositiones, per quosdā dictæ Societatis dictatas, et ab ipso exceptas, et propriâ manu in dicto Collegio Clarem. scriptas, multas doctrinas damnabiles de Regib. trucidandis, & approbationē & laudationē detestandi & nefarij parricidij in Rege Antecessore Henrico 3. cōmissi, cōtinentes. Horū verò se pœnitere, et gratiā ac condonatione à Deo, à Rege et à Iustitia precari. Hisce peractis eū in perpetuū è Regno Galliæ relegavit

legavit & relegat, ipsi injungens, ut hanc Relegationem observet, pœnâ suspensionis & strangulationis, si deprehendatur, sine ulla alia judicij forma, indictâ Declaravit & declarat, ut omnia ipsius bona in fiscum Regium redigantur, ex quibus inprimis centum coronati ad reparationes necessarias custodiarum Palatij sumantur et impendantur. Decretum in Parlamento 21. Martij, & pronunciatum dicto Belo, & executioni mandatum in magna Camera dicti Parlamenti 10. die April. Anno 1595.

DE PARRICIDIO IN HENRICO IIII. GALLIARVM REGE PATRATO A FRANCISCO RAVAILLACO.

CVm Henricus 4. Galliæ & Navarræ Rex, ingenti exercitu collecto, expeditionem extra regnum suum in Iuliacensem Ducatum decrevisset, & verò mortalitatis suæ periculorumque multorum recordatus, quid Deus in se statuisset nesciret, Reginam coniugem suam regni gubernatricem inaugurare, Filium verò suum natu maximum futurum Regem declarare statuit. Indictis igitur Comitijs, & convocatis ad solennitatem istam Regni proceribus, cum tempus inaugurationi constitutum adesset, Rex 4. Maij veteris, vel 14. novi Calendarij, die, horam circiter quintam vespertinam, ascenso curru, ut & arcus triumphales, aliaque ad solennitatem illam facta præparamenta perlustraret, & armariam deinde domum pro more suo ingrederetur, hinc inde per vicos & plateas urbis Parisiorum vectus est.

Accidit autem, ut cùm ad plateam Ferroneriam quam vocant, Rex in curru, Monbansonio & Espernonio Ducibus assidens, columnam adversam contemplaretur, & impedimentum quoddam ab occursu alterius cuiusdam currûs, fortè fortuna ei obijceretur, Sicarius quidam ex turba currum subitò involârit, & venenato ad eam rem peculiariter parato cultro utrinque acuto, Regem, in sinistro pectore, sub quintam costam, ubi cordis domiciliũ est, geminato ictu percusserit, tantâ velocitate ut ipsum citiùs latrocinium, quàm latro agnitus fuerit, & tam lethaliter vulnerârit, ut sermo eum statim & vires defecerint. Duces igitur ei assidentes, & comitatus qui erat reliquus tam atroci & subito facinore stupefacti, ad arcem statim properare aurigam iusserunt, ubi Rex animam statim exhalavit & mortuus est, nihilque præter assiduas utriusque religionis hominum lamentationes & querelas auditum est.

Quod ad sicarium ipsum seu auctorem huius tam atrocis parricidij attinet, is peracto facinore comprehensus statim & in carcerem coniectus est. Reperta sunt apud ipsum frustula quædam panis consecrati & hostiolæ, quas vocant, seu panes non fermentati rotundi, quorum in Missâ Pontificia, & aliâs in S. Cœna usus est, itemque schedulæ quædam varijs characteribus & litteris insignitæ, in quibus ipse spem omnem positam habuerat. Interrogatus deinde & quæstioni subiectus, aliud nihil respondit, quàm nomen sibi Francisco Ravillaco esse, qui natione Gallus & quidem ex urbe Angoulesmia oriundus, ante annos aliquot nomen suum Franciscanorum mendicantium Ordini dedisset, & Monachus factus fuisset. Cæterum ad facinus hoc perpetrandum, peculiaribus quibusdam revelationibus & visionibus incitatum & impulsum, á præterito Paschatis festo occasionem Regis interficiendi quinquies, nequicquam captâsse, Lætari verò, quòd tandem ex voto res successerit, nec de corpore suo sollicitum esse, licere proceribus quod velint de eo statuere. Sic igitur, eodem quo anno 1589. primo Augusti die, Regis huius antecessor, mortis genere, Henricus hic eius nominis quartus á Monacho interemptus, occubuit. Cùm igitur extorqueri ex eo nihil ampliùs posset, lata in eum sententia, die 27. Maij, horam circiter postmeridia-

nam tertiam interulâ albâ indutum, & facem ardentem manibus tenentem, in templum S. Mariæ curru carnifices, ut Deum ibi, Regemque & iustitiæ administros sive iudices veniam precaretur, quamvis diabolica eius lingua ad maledicta magis quàm ad preces prona esset, duxerunt. Inde in aream Greve dictam pontemque eam ob causam ibi excitatum, cum eo asdentes carnifices, manũ eius primo, sicam tenentem, cubito tenus admoto igne combusserunt, & in cinerem redegerunt, deinde forcipibus candentibus in utroque femore, brachio, pectoreque convulsum, fervente oleo & liquefacto plumbo perfuderunt, præterea infuso in ventrem eius plumbo & oleo eum excruciârunt, matre eius ad interfeminium usque denudata, ob oculos ei posita, et stipatoribus uterum eum sua causa maledictum exquisitissimisque iam cruciatibus destinatum esse, si fortè ad agnitionem & detestationem perpetrati à se facinoris, commoveretur, nequicquam acclamantibus. Tandem cùm nullum pœnitentiæ signum ederet, sed atroci & minaci vultu, nisi perpetratum facinus esset, etiam-num id se perpetraturum diceret, totum corpus quatuor equis in frusta raptatum & discerptum est, populo frusta illa per plateas raptante, & diris maledictionibusque infinitis funus tam infandum prosequente, donec igni obiecta frusta omnia à carnifice in cinerem redacta sunt.

Parricidium à Frãcisco Rauaillaco in R. Henrico 4. patrati Iesuitæ rei fuerunt vel saltem conscij

Huius autem infandi facinoris reos fuisse Iesuitas, plurimis indicijs & coniecturis probat ac demonstrat author Refutationis literarum Cottonis Iesuitæ ad Reginam viduam, in quibus hanc suspicionem á sui ordinis Socijs amovere & depellere conatur.

Primò dicit, Hispanum quendam, quum primùm Lutetiam Parisiorum venisset, in amicitiam & familiaritatem Cottonis Iesuitæ se insinuâsse, cui etiam instituta sua patefecerit. Cottonem Hispanum ad Regem duxisse, eumque Regiæ Maiestati vehementer commendâsse. Post horas aliquot Regem á Dn. Forceo Gubernatore in Bearnia literas accepisse, ex quibus cognoverit, Hispanum quendam, cuius staturam, capillos & reliquum corporis habitum adscripserat, Barcellone in Galliam proficisci statuisse, Regemque veneno vel alijs artibus é medio tollere: ex his Regem intellexisse, Hispanum hunc illum ipsum esse, quem Iesuita Cotton ad se deduxerit, Cottonem igitur ad se vocâsse, literas Forcei ei ostendisse, & legendi copiam fecisse: Iesuitam respondisse, vana, falsa & ficta hæc omnia esse, Regemque hortatum esse ne eis fidem habeat: Regem contra monuisse eum, hunc Hispanum iterum sibi sistat; cui responderit, se deprehensum illum ad Regem reducturum; paulò pôst autem reversum ei significâsse, se Hispanum istum investigare nusquam potuisse, ut qui iam rursus urbe excesserit, & fugâ elapsus sit. &c. Quis hinc non intelligat, Cottonem iam tum conscium fuisse propositi huius Hispani, ab eoque monitum, ut fugâ ocyus elabatur, ne uterque in maximum periculum veniat?

Secundò author Anticottoni scribit, post mortem Henrici III. cùm iam declaratus esset Rex Henricus 4. Parisijs aliud nihil auditum esse, quàm Iesuitarum seditiosos clamores, & huiusmodi conciones, in quibus auditores suos ad parricidium Henrici IIII. subinde hortarentur. Inter cæteros Commoletum Iesuitam sæpè inter declamandum in hæc verba erupisse: *Alio Ehudo opus habemus, sive Monachus is sit, sive miles: hoc solùm necessarium, ut Ehudum habeamus.* Hordy quoque Iesuitam, institoris supra pontem Nostræ Damæ habitantis filium, in templo S. Severini publicè pro concione dixisse: *Hic quidem mos est Regum, ut ingentes thesauros ad sui amplitudinem & aliorum terrorem colligant, at rusticulum unum ad Regem supprimendum sufficere.* Huic concioni interfuisse dicit Anticotton, & hæc verba audivisse Dn. le Grand. & Dn. de la Vau Consiliarios regios. Gontierum etiam Iesuitam dixisse, *Rectè beneque factum iri, si Rex interficeretur.*

Tertiò

Tertiò refert Anticottonus, Bruxellis & Pragæ, ubi Iesuitæ dominatur, paucos dies ante cædem Regis, rumorem sparsum fuisse de obitu eius. Argentierum etiã Troiæ literas accepisse Pragâ à filiorũ suorũ preceptore, in quibus inter alia scriptum fuerit, *Iesuitam quendã sibi paulò ante parricidium hoc indicâsse, Regẽ mortuũ esse; nec Delphinũ, sed Regẽ Hispaniæ, Galliæ Regẽ creatũ iri.* Dixisse etiã prætorem Poictiers, qui Iesuitarũ familiarissimus fuerit, & quibus filiũ suũ erudiendũ tradiderit, in ludo pilæ, *Rex noster hodierno die aut mortuus, aut graviter vulneratus est.*

Quartò testatur, *crastino die, post perpetratum hoc parricidium, cùm aula regia, totaq́ Lutetia in summo mœrore & luctu versarentur, animadversum fuisse, solos Iesuitas ridẽte ore & hilari vultu in arce regia, quã Luvure vocãt, obambulâsse: oẽs etiã Monachorũ ordines, uno Iesuitarum excepto, ad exequias funeris regij cohonestandas cõvenisse, solos Iesuitas, licet longè plura & maiora beneficia, quàm reliqui Ordines omnes à Rege acceperint, in funeris comitatu non apparuisse, quod multis bonis suspicionẽ non leuem movit.* Didicerũt nẽpe hanc artẽ boni isti Socij, si Dijs placet, à Tiberio & Iulia, qui, quũ Germanicum veneno sustulissent, publicè in luctu comparere noluerunt, ne populus animadvertat eorum luctum & dolorem tantummodo simulatum esse.

Tacit. lib. 3 Annal.

Ex his omnibus apparet, atrocissimi huius parricidij à Ravilliaco commissi, suasores & impulsores vel saltem conscios fuisse Iesuitas, nec hoc solũ Gallia, sed & Germania, aliæq́ nationes constanter crediderunt. Certè conscios & approbatores eius fuisse Iesuitas, ex modò adductis indicijs, exẽplis & coniecturis quivis facilè intelligere potest. *Nihil interest aũt inter suasorẽ & approbatorẽ facti,* Cicerone teste in Antoniũ. Vel si hoc quoq́ non sit, saltem inter alia doctrinam Iesuitarum parricida iste secutus est. Nã Mariana Hispanus Iesuita in lib. de Institut. Regis defendit, *Licere subitò Regem suũ tyrannum occidere.* Docẽt etiam alij Iesuitæ, ut infra indicabitur, *Hæreticos & fautores eorum, potissimùm verò relapsos, tum divino, tum humano jure morti addictos, ab hominibus privatis, siquidẽ aliter fieri nequeat, occidi posse,* sicut apparet ex cap. 8. & seqq. part. 2. Apologiæ Francisci de Verona Constãtini pro Iohãne Castello. Et ipsemet Ravilliacus, cùm in tortura interrogaretur, à quibus hoc habeat, confessus est, se audivisse sæpius in concionibus Iesuitarum Licere hoc. Cui etiã cum Ravilliaco aliquid negotij fuit, quiq́ eũ probè exploravit, facilè deprehendere potuit, eum in omnibus religionis capitibus prorsus rudem, in hac verò quæstione, Num liceat privato homini, eum, quem ipse pro tyranno habeat, occidere? quàm diligentissimè imbutum & institutum fuisse, & omnia Iesuitarum effugia & distinctiones plus satis cognitas habuisse.

CAPVT IV.

DE CONIVRATIONIBVS, TVRBIS, SEDITIONIBVS, PARRICIDIIS à IESVITIS IN ANGLIA EXCITATIS, ALIISQVE HORRENDIS ET INAVDITIS AB IISDEM IBIDEM PERPETRATIS FACINORIBVS.

EDuardus Coke Eques Auratus, Attornatus Regius in Anglia in Accusatione Henrici Garneti Iesuitarũ in Anglia Superioris, publicè coram iudicibus testatus, à primo Iesuitarũ in Angliam ingressu, ad hũc usq́ diẽ, nunquã quadriennium integrũ effluxisse, in quo non coniurationes, turbas, proditiones, parricidia, seditiones in perniciẽ Regni totius machinati sint & excitârint Iesuitæ. Imò non solùm in Angliæ regno, sed etiam in alijs regionibus cõmorantes Iesuitas, vel ipsos varia ac proditoria inijsse adversus regnum illud, eiusq́ legitimum magistratum consilia, vel alios ut id facerent hortatos esse, & in proposito sanguinolento ac parricidiali vehementer confirmâsse. Et veritatem illum dixisse, ex sequentibus etiam exemplis manifestissimum fiet.

In Actis Garneti pag. 7.

Guil. Parrij conatus adversus Regin. Angliæ.

Guilielmus Parrius Iurisconsultus tenuiori quidem loco seu fortunâ natus sed ingenio tamen exquisito præditus, eoq; non parùm arrogans & elatus, postquam in Anglia, quæ ipsi patria fuit, non adeò probè rem curâsset familiarem, quin omnia potiùs sua, sed & coniugis suæ bona fœdè dilapidâsset, ac insuper etiam nobilem quendam in ipsiusmet habitaculo perimere conatus fuisset, in Galliam anno 1582. ac deinceps in Italiam profectus est. Venetijs igitur existens, notitiam ac familiaritatem haud vulgarem cum P. Benedicto Palmio contraxit, cuius etiam suasu & auctoritate Reginam Angliæ, Principem Patriæ suæ legitimam, è medio tollere, & huic uti succederet Scotiæ Regina, viam ita sternere proposuit: quo in proposito à Iesuitis Lugdunensibus, cùm isthac transiret, validè confirmatus fuit. Parisiis demùm inter Anglos istos è Patria fugitivos nobiles offendit quendam nomine Thomam Merganum, qui pollicebatur ipsi præterea, se statim, ubi propositum istud in Anglia suum ille produxisset in actum, effecturum esse, ut ex Scotia copiæ mitterentur eò non exiguæ, quibus regnum illud Reginæ Scotiæ adiereretur. Etsi verò Anglicani quidam sacrificuli, nominatim autem Vuatelius quidam, istud propositum nequaquam adprobârunt, quin imò publicè tantùmnon refutârunt ac damnârunt; confirmavit tamen ipsum in hoc ac corroboravit Parisiis Iesuita Pater Hannibal Codretto, cui animi sui sensum ac propositum in confessione prius aperuerat; eumque deinceps ad communionem unà cum alijs, secundùm istorum morem & consuetudinem usurpandam adhortatus fuit, & instanter ipsi persuasit, istum Vuatelium, & quicunque tandem à proposito tam pio vellent eum avertere, perversos hæreticos esse. Ita demùm in Angliam Parrius ille, & ad ipsam quidem Reginam in Februario anni 1585. se contulit, eiq; de varijs non minùs callidis quàm callidis, eòque valdè periculosis transfugarum ex Anglia adversus Regiam ipsius Maiestatem consilijs multa memoravit, & quòd ipsemet eorum se tantùmnon participem reddiderit, ostendit; quod tamen alium in finem factum haud quaquam fuerit, quàm ut eò certius indicium Maiestati Regiæ de ijs præbere, sicq; ipsam fideliter præmonere posset. Quia verò partim erant vera ista indicia, partim verò ipsi Reginæ non prorsus ignota; factum est ut in reliquis ipsi plus quoque fidei tribueret, sicque in aula secum eum detineret, & ad secretiorem tractationem seu communicationem interdum admitteret. Quó facto porrò, ut in venatione quadam damarũ apud Reginam ille solus aliquandiu versaretur in sylva, cùm à ministris suis semota longiùs, sub arbore nonnihil respiratura, descendisset ab equo: ubi bis eum incessit libido perimendi ipsam, à quo tamen nefario scelere tum fiduciæ erga se Regiæ tam insignis consideratione retractus fuit. Verùm alio post tempore, quum iuxta Reginam in horto regiæ arcis Vuidthalia Londini ad Tamesim idem à cœna obambularet, & de navicula ad fugam perpetrato facinore capessendam adcommoda sibi iam prospexisset, atque vespertinas solummodo tenebras aliquantum profundiores expectaturus esset, præter expectationem eius evenit, ut Regina maturiùs ad Palatium & conclave suum inde se reciperet, eò quòd sequenti die venam incidendam curatura esset; cuius etiam gratiâ Parrium ipsum gratiosè admodum & adridenti similis tum fuit affata, dixitque: *Tantum sanguinis sibi non iri demtum aut minutum, quantum multi forsan exoptarent.* Postquam igitur & hæc ipsi fuit elapsa occasio, putavit tãdem alio sibi ad exsequendum suum propositum opus esse nonnullo: ideóque rem omnem nobili cuidam Edmundo Nevilsio, quem ex multis ultrò citróque habitis & collatis sermonibus ac circumstantijs, item alijs ab ea alienum esse persuasum habebat, aperuit & concredidit; & eidem porrò ostendit, quâ ratione tum cædem illam perpetrare, tum verò naviculæ beneficio

fugâ

fugâ dilabi, & sic ambo semet usquequaque salvare, & ab omni denique periculo liberare possent. Is autem etsi varie cogitationibus aliquandiu fluctuârit, & distractus hinc inde fuerit, horrendam tamen ac detestandam immanitatem animo suo neutiquam probare potuit, quin universam istihanc rationem Reginæ tandem exhibere, sicque de periculo ipsam præmonere constituit: quod in Februario demũ anno millesimo quingentesimo octuagesimo quarto cordatè præstitit; unde consequuta fuit amborum captivitas, in qua commemorata iam omnia falsi sunt. In prima nec dum violenta causæ cognitione Parrius nullius planè conspirationis adversus Reginam factæ conscium se volebat agnoscere, quod ipsi vel maximè postea nocuit. Hæc enim intempestiva eius negatio, tum spontanea vicissim confessio, Nevilsii contestatio, & ipsiusmet reperta scripta & indicia multa effecerunt, ut in publico damnatus iudicio, primò quidem suspensus, deinde verò statim à laqueo præsecatus, & dissectus, adeóque exenteratus fuerit, quò nimirum intestina eius ipsomet adhuc vivente & vidente concremarentur; quæ tandem omnia decollatio insecuta fuit, & corporis denique dissecatio & in quatuor partes distractio.

Executio autem hæc facta est secundo Maij anno 1584. ad quam se tunicâ talari ex holoserico Damasceno confecta indutus, & segmentato, nec non amylato, exindéque admodum extenso & erecto focali, pro temporis istius vestiendi ratione, exornatus ita composuerat, ac si rectà ad nuptias pergere vellet: sicut & à carnifice postulare non est veritus, ut in diffibulatione seu restrictione vestium istius focalis rationem habere vellet, ne fortè attritum aut conquassatum pessumdaretur.

Executio pœnæ Parrij.

Anno 1588. ingens exercitus ex Hispania in Angliam traijcere, regnumque illud occupare & Hispaniarũ Regi subijcere conatur, quem etiam benedictione suâ Papa dignatus est, & *Invictæ classis* nomine insignivit, constabat enim 158. navib. & commeatu, omnique genere armorum bellicorum instructissima erat. Regina aũt Angliæ auxilio Dei omnipotentis & subditorum suorũ virtute hanc classem disiecit, pugnantibus pro ea igni, mari, scopulis, ventis & procellis, & ex 158. navibus vix 40. in portum pervenerunt. Huius Classis prævij & prænuntij Iesuitæ dicũtur fuisse in Actis Garnetti pag. 70. qui ante biennium in Angliam traiecerant, ut coniurationes, proditiones & turbas contra Reginam concitarent.

Classis ex Hispania in Angliam traijcit.

Cum igitur aperto Marte infeliciter à parte Hispaniarum Regis debellatum fuisset anno 88. mox alia tentârunt viâ rem aggredi Iesuitæ. Nã anno 1592. traiecit in Angliam Patricius seu Patakius Cullen, instigantib. eum *Guilielmo Stanley* Equite aurato, *Hugone Ouuẽ, Iacobo Frauncis*, & *Holte* Iesuitâ, cuius cõsilio in Reginæ cædẽ armatus, in eum finem peccatorũ remissionem & Eucharistiã ab eodẽ percepit. Persuasit etiã illi, parricidiũ hoc nõn tã per leges licere, quàm divinũ favorẽ demereri: subiecitque Iacobus iste, vilis lotricis filius, qui à multis iam annis unà cum *Cullen* & alijs Reginæ exitium machinatus fuit, *Respublica Anglicana* [illegible] *fund ita constat, & constabit, ut nisi tollatur Domicella illa Elizabetha, totius Acherontis furiæ eam convellere & labefactare nequaquam poßint.*

Iesuitæ parricidijs rem aggrediuntur.

Proditionẽ istius Cullẽ comitatus est liber, cui nomẽ Philopater, in huiusmodi facinorũ patrociniũ, à Cresvello Iesuita, qui tũ in Hispania agebat, conscriptus.

Cresuuelli Philopater.

Vicesimo anno Reginæ Elisabethæ Campianus Iesuita, magnâ comitante eũ catervâ eius farinæ hominum, in Angliam venit eo consilio, ut rudem plebeculam Papistis adiungeret, & Pij V. Papæ Bullæ exsecutionem promoveret, quâ Maiestas eius ex Ecclesiæ gremio eliminata & regno exuta fuit, omnesque, qui ei debitam obedientiam præstarent diris devoti: Vnde in Boreali parte Angliæ rebellio, ingensque tumultus concitatus est.

Campianus Ies. in Angliam venit ibique magna turbas concitat. In Actis Garneti pag. 68.

De hoc proposito Thuanus lib. 74. pag. 8. sic ferè scribit. *Angliæ Regina Elizabetha de sicarijs & parricidis admonita, homines fidos misit Durocortorũ Remorũ, ubi Se-*

Thuanus de turbis à Campiano

Iesuita in Anglia excitatis.

minarium Angloru͂ erat. Hi exploratores ob religione͂ patriâ aut pulsos, aut sponte exules simulantes, arcana sociorum rimabantur, & Reginam postea secretorum consiliorum certiorem faciebant, & nomina conjuratorum ac sociorum edebant. Miserat & Romam alios, ubi maioris molis consilia contra ipsam coquebantur. Eorum delatione captus Everhardus Hansius Sacerdos Prid. Calend. Sextil. jam capite luerat. Ijsdem indicibus cùm cognitum esset, Edmundum Campianum Londinensem, Radulfum, Schuervinum & Alexandrum Briantum, qui Iesuitico Sodalitio nomen dederant, à Thoma Golduello Asaphensi Episcopo, qui jam octogenarius Româ ob id in Galliam venerat, persuasos diversis itineribus in Britanniam clam appulisse, missi qui latentes vestigarent. Prodente Georgio Elioto, capitur Campianus; socij alio atque alio loco; eculeoque torti, postremò à duodecim viris ad mortem, tanquam perduelles damnati, & Calend. Decemb. anno 1581. summo supplicio affecti sunt. Ijs crimini datum fuit, quòd in transmarinis regionibus pestem & perniciem Reginæ machinati essent, de ipsa regno sedibusque exturbanda cogitâssent, populi & quorundam è nobilitate fidem solicitâssent: ac producti sunt contra eos testes Georgius Eliotus, Crodocus, Sledæus, Mondæus, Hillæus, qui de conjuratione fidem faciebant: nam sibi compertum dicebant, conjuratis constitutum esse, ut 50. delecti arma vestibus tegentes impetu facto Reginam, & cum ea Dudlæum Lecestriæ Comitem, magnum Thesaurarium, & Valsingamum Secretarium interficerent, captatâ occasione, cùm illa animi gratiâ regni partem aliquam viseret: tum facinore perpetrato primarius quidam vir, cuius nomen non edebatur, exclamaret, Vivat Regina Maria. Addebant, consilia illa Durocortori & Romæ agitata fuisse. Damnati ergo ad Patibulum, ut conjurationis & consiliorum socij, sic eundem vitæ exitum habuerunt.

In Actis Garneti pag. 72. Alia conspiratio in Reginam Angliæ suasu Iesuitæ Holte.

Anno 1594. in Angliam appulerunt *Vuilliam* & *Yorke*, in Reginæ cædem accincti: & ad hoc tam detestandum facinus in se suscipiendum suasu & adhortationibus Iesuitæ *Holte* & aliorum eius gregis: & ut id alacriùs perpetrarent, *Vuilliam*, Yorke, alijq; Iesuitæ Eucharistiam ab Holte acceperunt. Huic autem proditioni librum adiunxerunt, à Iesuita Personio, qui Romæ Rectoris munere fungebatur, compositum, *de Titulis*, *Dolemani* nomine fucatum ex figmentis, mendacijs & contumelijs totum consutum & consarcinatum.

Alia in Angliam conspiratio.

Anno 1597. Iesuita Richardus Vualpot, qui ab alijs Vualfode appellatur, ex Hispania in Angliam traiecit, ut rem ferro dolisque toties tentatam, alio modo perficeret. Nam Anglum Eduardu͂ Squirre veneno instruxit, quod Reginæ Angliæ & Essexio Comiti non edendum aut bibendum præberet, sed quo sellam tantùm Reginæ inungeret, ut ex eius contactu uterq; moreretur. Ab hoc Iesuita, post veniā peccatis concessam, Sacrame͂to adactus est Squirreus, ut negotium exequatur, idq; sile͂tio supprimat. Memoriale Lig. Tom. 4. pag. 15. & seqq.

Has coniurationes & proditiones omnes authores ipsi sponte & liberè confessi sunt, propriâ uniuscuiusq; manu exaratas, quod Attornatus Regius in Anglia tabulis obsignatis in Accusatione adversus H. Garnetum Iesuitam, demonstrari posse affirmat pag. 72.

Ex actis Garneti p. 72. & 73. Conspiratio nova contra Angliæ Reginam.

Anno 1601. quum artes proditoriæ in Anglia deficerent, viribus iterum rem aggrediendam statuerunt. Nam mense Decembri Henricus Garnetus Iesuitarum in Anglia Superior, Robertus item Tesmondus Iesuita, Robertus Catesby, vir ingenio subacto & versuto, profundaq; perfidiâ, cum Francisco Treshamo & alijs, Anglorum Romanè-Catholicorum nomine & causâ, Thomam Vuinterum in Hispaniam ablegârunt, illiq; Garnetus literas commendatitias Cresuuello Iesuitæ, in Hispania tum agenti, perferendas dedit. Vuintero Tesmond, aliâs Greneeteay Iesuita, & unus ex coniuratis, comite͂ sese adiungit.

Legationis summa, Vuintero inprimis demandata, hæc erat, apud Hispaniarum Regem Anglorum Romanè-Catholicorum nomine instaret, ut Rex exercitum in Angliam transmitteret, cui Romanè-Catholici in Anglia copias suas adiungerent,

adiungere, fidelemque illi operam navare velint. Praeterea cum Hispaniarũ Rege ageret, ut pensiones annuas nonnullis Romané-Catholicis Anglis, & Maiestati eius devotis, assignaret. Necnon eidẽ Regi significaret, plures in Anglia esse nobiles & viros militares, rerum praesentium status pertaesos, quorum inopiam sublevãdo facilè in suas partes pertraheret. Cũque maxima difficultas hucusque ex equorũ trãsvectione intervenerit, quotiescunque de Anglia invadenda deliberatũ esset, Romané-Catholicorũ Anglorum nomine certò Hispaniarum Regi promitterent, quòd in omnes occasiones 1500. vel etiam 2000. equos instructos, qui ipsi militarent, educturi sint.

Haec mandata cùm à Iesuitis & alijs coniurationis socijs Thomas Vuinter accepisset, & unà cum Tesmundo in Hispaniã appulisset, Cresuuello Iesuitâ internuncio Petrũ Francesam secundum Secretarium convenit, eique rem totam communicavit, ut etiã Duci Lermaeo, qui asseveravit, hunc nunciũ Hispaniarũ Regi gratissimum fore, seque ad hoc negotiũ promovendum nequaquam defuturum.

De loco in quo Hispanorum copiae exponerentur ut Angliam invaderent, hunc in modum conven t. Si maiores essent, instructaeque Spinolae triremibus, Cantium & Essexiae, oportunissima: Sin autem minores essent copiae & Anglorum subsidio confiderent, Milfordum in Vuallia portum cõmodissimum fore.

Rex Hispaniarum, qui Angliae Reginae iam ante infensissimus erat, legationẽ hanc clementer audivit, & Angliae Romané-Catholicos nõ minùs quã suos Castilianos sibi curae esse respõdit. Sed ad plenius responsum Vuinterus aulam Regiã illã aestate comitari iubetur: demũque Comes Mirandae illi significavit, Regẽ 1000000. aureos expensurum, quorum altera pars eodem anno, altera vere subsequẽte persolveretur; simulque postulavit, ne Angli Romané-Catholici fidẽ fallerent, veré enim proximo ineunte Regium exercitum in Angliam traiecturum: postremò Regis nomine Vuinterum rogavit, ut se per literas quàm primũ certiorem faceret, si interiecto tempore Elizabetha Regina moreretur. Thomas Vuinter spe plenus & tumidus mense Novembri in Angliam redijt, remque totam prodicationis socijs, Garneto Iesuitae, Roberto Catesby & Francisco Tresshamo explicavit.

Hanc proditionẽ Pontifex Rom. Sanctissimus scil. ille, Vicarius item Christi & Petri successor, vehementer promovere conatus est, duabus Bullis, ut vocant, quas Garneto misit, unam ad Clerum, ad populum alteram. Prioris titulus erat, *Dilectis filijs Archipresbytero & reliquo Clero Anglicano*: Posterioris, *Dilectis filijs, Principibus, & Nobilibus Catholicis salutem & Apostolicã benedictionem.* Sum̃a hęc erat. *Post obitum Elizabethae sive naturalem, sive violentã, quicunque jus regni sibi arrogarent, quantumcunque propinquitate sanguinis niterentur, nisi eiusmodi essent, qui fidem Catholicam non modò tolerarent, sed omni ope & studio promoverent, & more maiorum iurejurando se id praestituros susciperent, ad Angliae sceptrum tenendum non reciperentur.* Hae Bullae Papales Vuinteri in Hispaniã traiectum sequutae sunt, quo tempore, vel pauló post traijciẽdus fuit in Angliam exercitus, qui eam expugnaret. Et omnia haec tum fieri oportuit, *quandocunque contingeret miseram illam foeminam* (sic Filio isti perditionis Reginam Elizabetham nominare placuit) *ex hac vita excedere.* Bullae autem hae, cùm ex Catesbeio postea intellexisset Garnetus Iacobum iam publicé Regem Angliae declaratũ, adeoque Rempub. constabilitam esse, illicò sunt, ut ipse affirmavit Garnetus, in ignem coniectae.

Papa promovet coniurationem contra Angliae Reginam.

Regina cùm intelligeret, & reipsâ experiretur, se indesinenter Iesuitarum & aliorum Clericorum in Regno suo operâ, instinctu & adhortationibus clandestinis ad necem peti, ut sibi totique Regno consuleret, omnes Iesuitas ac Sacerdotes edicto publico intra certum temporis spatium exire sub gravi poena praecipit. Id de verbo ad verbum sic habet.

SERENISSIMAE PRINCIPIS ELISABETHAE, ANGLIAE, FRANCIAE, HIBERNIAE, REGINAE INVICTISSIMAE, FIDEI APOSTOLICAE, DEFENSATRICIS,

EDICTVM

Contra Iesuitas & Sacerdotes seculares, Anno Domini 1602. die 15. Novembris.

EX

ANGLICO SERMONE IN LATINVM CONVERSVM.

Cum benevolentia ea, quâ cuiusvis ordinis subditos nostros complexi sumus, quamque in intimo pectore penitus infixam esse sensimus, nos ab extrema earum legum excecutione, quæ sancitæ fuerunt Comitiorum Regni nostri decretis ad religionem orthodoxam propugnandam, & seductores omnes, (præsertim ab exteris ad nos advolantes) & illos, qui eiusmodi subsidium præbent, propulsandos, magis aliquandiu abstraxit, quàm vel status nostri salus ferre, vel Principum aliorum (à quibus una religionis professio semper culta & observata est) exempla, legitimè aprrobare possint: Idcirco in spem maximam devenimus, fore, ut Sacerdotes illi Pontificij, qui externâ auctoritate permoti, in hoc Regnum ingressi sunt, quo populum à veræ religionis, adeoque fidelis erga nos subjectionis studio abducerent, vellent tandem, (præsertim jam antea experti legum nostrarum severitatem) vel experientia clementiæ nostræ adducti, vel judicij sui normâ edocti, à pristina sua improbitate avocari: nec irritare animum nostrum denuò, & extremum illis supplicium infligendum incendere. Etenim postquam nos tantæ tamque miseræ seductionis illorum miserti, tantâ illos cum lenitate tractavimus: illi contra clementiæ nostræ penitus obliti, nostrum regnique nostri interitum machinati sunt. Nemo enim non novit, Regem Hispaniæ, regnum Hiberniæ nostrum nuper perquam malitiotè invasisse, & Don Giovan (qui in illo exercitu summus Dux & Imperator constitutus erat) diploma illud à Sede Romana acceptum audacter animoseque promulgâsse: cuius auctoritate scilicet nobis regno abdicatis atque detrusis, eius Dominus Rex renunciatus est. Huius verò sui tam inauspicati & infelicis moliminis, Iesuitas cum Socijs suis secularibus Sacerdotibus, suasores & veluti buccinatores extitisse, vel ipsi Hispani in maximas tum redacti angustias, non modò liberè dixerunt, verùm etiam queribundi multoties dolenter deplorârunt. Regem enim Hispaniæ in eam mentem adduxerunt, ut vires nostras crederet tam angustas, tamque prorsus abjectas, partes verò suas tantas, tamque undique corroboratas fuisse, ut victoriam ipsam sibi spe certissimâ polliceretur. Deinde futuræ istorum erga nos obedientiæ integræ, spem omnem nobis penitus esse sublatam, non dubitavimus, quin ferè maximæ parti Europæ, vel ex ipsorum scriptis recens editis & divulgatis jam satis constiterit: nimirum, eos ad hostium nostrorum laudem prædicandam & amplificandam, subditos verò nostros in partes adversarias pertrahendas, denique ad interitum status nostri perpetuum machinandum, consensu maximo, vel intra regnum nostrum nequiter & malitiosè conspirâsse. Quid enim? Sacerdotes plerique omnes novæ subordinationi, à Pontifice sibi imperatæ, sese penitus addixerunt, seque totos consilijs Iesuitarum (qui homines Regis Hispaniæ partibus semper devotissimi, à subjectione nostra prorsus abhorruerunt) regendos tradiderunt: Hinc factum esse arbitramur, quòd utriusque sectæ homines timore erga Deum æternum, erga nos Principem legitimam obsequio, denique erga matrem suam germanam, Regnum nostrum

Iesuitæ externâ 1. Papæ authoritate obedientiam subditorum corrumpunt & regnorum eversiones moliuntur.

Hispaniæ R. in Hiberniæ regnũ conatus.

Papa Evangelicorum regna suis donat.

Iesuitarum in Regnum Angliæ molitiones.

Iesuitæ alienorũ regnorum exploratores.

Iesuitæ non solũ Papæ sed etiam Regi Hispaniarum devotissimi sunt.

Iesuitæ rebellionum et factionũ auctores.

ep ieta

pietate excussa atq; abjecta, conjunctissimis animis nunc (si tamen magis potuerint) magis præfracti & perniciosi, quàm antea unquam evaserint. Eò namque perversitatis atque improbitatis proruperunt, ut subditis nostris jam penè persuaserint, arma eos contra nos suscipere debere, & copias suas cum hoste quovis conjungere, quem Papa sub prætextu restituendæ religionis Romanæ, ad Regnum nostrum subjugandum miserit. Præterea tam est projecta & profligata eorum arrogantia, ut non sint veriti in omnibus regni negotijs se immiscere, & verbis ac scriptis suis, de Regno & Corona nostra pro animi sui libidine palam decernere. Et si quis fortè ex ijs, ceu moderatioris ingenij, conscientiæ suæ ductu permotus, Gubernationis nostræ æquabilitatem cœperit agnoscere, hic dignus inprimis illis visus est, quem hostili odio prosequantur. Quinetiam ne hoc hominum genus improborum temporis diuturnitate possit extingui, quoddam quasi juventutis monopolium exercuerunt, summæ indolis juvenes aucupantes & ad exteras scholas transmittentes, quo nobilissimæ familiæ ipsorum inficiantur veneno, & rebellionis fax atque progenies nobis infestissimæ perpetuò alatur. Porrò ex acerrimis & acerbissimis dissidijs, quæ non ita pridem inter Iesuitas, illisque adhærentes Sacerdotes seculares, cum alijs quoque secularibus presbyteris intercesserunt, rationes offensionum, quas utriusque sectæ homines, contra nos nostrumque Regnum conceperunt, diversæ emerserunt: nimirum, Iesuitas omnes cum socijs suis conjuratis presbyteris secularibus, eò cogitationes suas omnes contulisse: ut Principes exteros non modò ad occupandum regnum nostrum, verùmetiam ad nos ipsos occidendum excitarent, reliquos verò seculares presbyteros à prioribus opinione magnopere distractos, non solùm in aliorum propositum, tanquam maximè execrandum & detestandum verbis ac scriptis suis liberè fuisse invectos, verùmetiam non abnuisse sanctè profiteri, se semper paratissimos fore, qui rebellionis hujusmodi cõjurationes ac tumultus omnes, vel primi prodere velint, armisq; propulsare.

Iesuitarum curiositas in regnorum arcanis explorandis.

Iesuitæ plagiarij rebellionis doctores.

Quapropter tametsi pro ea opinione, quam de his concepimus, in discrimine aliquo exigendi ab ijs destinatum ex lege supplicium, propensiorem erga hos voluntatem nostram volumus ostendere: tamen hi quoque ita sunt in nos animati, itaque se gerunt, ut (quamvis natura nostra alioquin ad misericordiæ occasionem vel tenuissimam amplectendam promptissima semper fuerit) nunc expectatio clementiæ cum regiminis nostri dignitate, cum utilitate subditorum, cum Regni securitate diutiùs consistere non possit. Cuivis enim manifestum est nimis hos Iesuitarum factionibus, quamvis plurimùm adversantes, tamen in eadem animi obstinatione convenire. Namq; prætextu conscientiæ (illudendi genus periculosissimum) subditorum animos ad se pellicere conati sunt, & ad Papam, hostem nobis infestissimum pertrahere, ut hoc pacto partes adversariæ augeri & stabiliri, nostræ verò convelli atq; labefactari possint: id quod cùm Regimini nostro pernitiosum, tum ex legibus benè constitutæ Reipub. minimè ferendum est: Cùm præsertim hic hostis more Principis secularis in aperta acie vexillũ suum jam adversus nos extulit, atq; erexit, assiduè nova stratagemata & artes bellicas cõtra nos instruens atq; adornans. Præterea satis assequi aut mirari non possumus (nisi fortè abusu lenitatis nostræ hoc contigit) quid tandẽ eos in eam impulit amentiam, ut subditis ferè nostris omnibus, tam bonis, qui gravatè id ferunt, quàm improbis, qui id ardenter & sitienter exoptant, jam penè persuaserint, eo nos esse animo, ut vel uno in Regno religionis cultum duplicem facilè admittere velimus. Novit autem Deus Opt. Max. qui cordis nostri recessus intimos perscrutatur, & cui soli hanc gratiam referimus, nos in istam sententiam nunquam descendisse, ne per somnium quidem, & ex ijs qui nobis adfuerunt, neminem, propositi huiusce vel tenuissimam persuasionem nobis innuisse, qui mos si obtineat, pax Ecclesiæ & status nostri dignitas labefactetur, necesse est.

Deinde intelligimus, (ex quo etiam magis emineat præceps eorum audacia) hanc eorum de religionis suæ tolerantia spem, cum intolerabili licentia atque impudentia esse conjunctam. Nam vel in summa luce in publicum prodire cœperunt, incarceratos palam salutare, & (non sine contemptu legum maximo) religionis suæ munia exequi & ritus ce-

Religionis Romanæ tolerantia arcana multorum malorum in Anglia causa.

Ee

lebrare. His & alijs modis, nullo modo ferẽdis, irritare nõ desinũt legũ vigorẽ, qui (propter rationes jã expositas) aliquãdiu quasi cõsopitus jacuit. Cũ potiùs, (si unquã) nunc maximè præscribere sibi modũ debuissent, seduloq; præcavere, ne clementiam tam singularem, quæ nunquam nisi necessariò parere severitati potuit) sua tam insigni insolentia repellerent.

Porrò hoc, quod ad istos homines ingratos nimiùm parũq; consideratos cõnivere quodãmodo videbamur, aliud quoq; malũ invexit: videlicet homines alij rebus novis proni, & opinionib. suis addicti nimis, eò prolapsi sũt temeritatis, ut lenitatẽ nostrã libellis suis publicis vehementius exagitẽt, nobisq; negligentiæ notã inurant, ac si ab ipsis solis religio sustẽtata & propugnata esset. Hi, quòd innocentiã nostrã traducentes, piorum animos offendũt, (qui cum Pontificiæ sectæ inimicissimi, tum istor ũpetulcis ingenijs adversarij sunt) certè non debent ferre impunè. Quin etiam ut Regni nostri, (cuius administrationis ratio omnis, Ecclesiastica & Politica Senatus, quem Parlamentum dicimus: Consultis & decretis cõmunibus sanciri & confirmari solet) scandalis, periculis incõmodis omnibus necessariò occurratur: ministri & officiarij nostri oẽs, quibus Reipub. cura sõcredita est, admonẽdi sunt, quàm nobis vehementer displicuerit, quòd tantùm de officij sui severitate remiserint, ut in apprehendendis Pontificijs Sacerdotibus, ex legib. sibi imperatã diligentiam rarò admodũ præstiterint. Nos igitur hæc nostra monita atq; imperata publiè promulgari volumus: in quibus rogamus & jubemus Iesuitas & cũ eis conjunctos & consociatos presbyteros seculares oẽs jam libertatem nactos ex Dominijs & Territorijs nostris, quàmprimũ discedere, nec per importunã morã suã nos vehementius incẽdere velint, ut in ipsos ex rigore legis scelera vindicemus. Sacerdotes quoq; alios Iesuitarũ impietatẽ nonnihil aversantes nunc in libertate constitutos ante primũ diẽ Ianuarij proximè subsequentis, Regnis nostris exulare mãdamus. Illos tantùm excipimus, qui ante diẽ indictum, Consiliariorum nostrorũ cuiquã aut Cambriensi vel Eboracensi præsidi, aut Diœcesium Episcopis præsentes sese exhibuerint, & agnoscentes suum erga nos obsequium ad nostram se clementiam receperint: de quorum submissione intra dies 20. per præsides, &c. Episcopos ubi acceperimus, ita cum illis actu rì sumus, ac pietas & æquitas ipsa postulaverit.

Iesuitæ et Sacerdotes ex Anglia proscribuntur.

Deinde Iesuitis & Sacerdotibus Pontificijs alijs omnibus tam secularib. quàm regularibus, sive in Regno, sive extra Regnum agentibus, interdicimus, ne quovis prætextu in Regnum revertantur. Nisi Iesuitæ, & qui se illis addixerunt seculares Presbyteri ante dies triginta, reliqui verò seculares Sacerdotes à prioribus opinione divulsi, ante primum diem mensis Februarij, postquam hoc Edictum denunciatum est, portum aliquem maritimũ petierint, navemq; conscenderint in regiones exteras trajecturi, tum illos illisq; subsidium ullum exhibentes, (ubi deprehenduntur) ministris nostris pro legum nostrarum summo jure pœnis afficiẽdos esse permittimus: idq; magistratibus omnibus, quibus Reipub. administratio demandata est, ex hoc nostro Mandato significamus. Quò etiam Regnum nostrum ab huius pestis cõtagione faciliùs liberari possit: hoc edicto præsidibus nostris, Vicepræsidibus, Cõmissarijs, Iusticiarijs, Prætoribus, Vicecomitibus, Balivis, alijsq; cujuscunque ordinis Magistratibus omnibus severè præcipimus, ut in suo quisq; munere exequendo curã omnem & diligentiam adhibeant, locos omnes sedulò pervestigent, ac perscrutentur (qui vel ex opinione sua, vel per significationem aliorum suspicionem ullam afferãt) & Iesuitas & seculares presbyteros omnes apprehendant, & nostris denique consiliarijs rationem reddant tandem, quàm probè suo munere sint perfuncti, nec per negligentiam suam permittant, ut dum alios legum periculo liberare velint, ipsi involvantur.

Summa Edicti Reginæ Angliæ contra Iesuitas.

In hoc Edicto Serenissima Regina de Iesuitis testatur *primò*, quòd alienâ potestate, nempe Papæ & Hispaniæ Regis permoti, in Angliam ingressi sint, quò populum à veræ Religionis, adeóque fidelis erga Reginam subiectionis studio abducerent. *Secundò*, cùm Don Giouan Regnum Hiberniæ occupare, sese que Regem ac Dominum illius declarare conatus esset, quòd Iesuitæ huius facinoris & molitionis suasores & quasi buccinatores fuerint,

rint, vel ipsis Hispanis testibus, in maximas tum angustias redactis, & infortunium suum deplorantibus. Regi enim Hispaniarum persuasisse Iesuitas, Anglicanas vires ita concisas, Hispanicas contra tantas, tamq; firmatas esse, ut de victoria minimè dubitãdum sit. *Tertiò*, Iesuitas ad hostium Reginæ laudes prædicandas, subditos Angliæ in partes adversarias pertrahendos, & ad interitum Reginæ totiusq; regni machinandum, consensu maximo, vel intra regnum maliriosè conspirâsse. *Quartò*, Iesuitas subditis Angliæ iam ferè persuasisse, ut arma contra Reginam suscipiant, & copias suas cum ijs hostibus coniũgant, quos Papa ad Regnum hoc subiugandum miserit. *Quintò*, Iesuitas in omnibus Regni Anglicani negotijs sese immiscuisse, publicè quoq; & privatim de Regno & Corona Anglicana decrevisse. *Sextò*, Iesuitas quoddam quasi iuventutis monopolium instituisse, summæ indolis iuuenes aucupantes, & ad exteras Scholas transmittentes, quò nobilissimæ ipsorum familiæ veneno Iesuitico inficiantur, & rebellionis fax perpetuò alatur. *Septimò*, Iesuitas omnes, cùm aliquibus Seculariũ Presbyterorum, eò cogitationes suas omnes contulisse, ut principes exteros nõ modò ad occupandũ Regnum Anglicanum, sed etiã ad Reginã ipsam occidendã excitârint. *Octavò*, Iesuitas subditos à Principum suorum amore & obedientia, ad Papam illorum hostem infensissimum seducere.

Fuit igitur hæc ratio omnium mitissima & iustissima prohibendi Iesuitas finibus & regno suo: cùm nullus unquam Princeps extiterit, qui eos tolerârit, & non summo potiùs supplicio affecerit eos, qui intra ditionem suam legitimos Reges abrogarent, aut subditos ab imperio eorum abstraherent, vel ad arma, parricidia & proditiones excitarent.

Mors Reginæ Angliæ, et quæ eius mortem proximè sequuta sint.

Sequẽte anno 1603. April. 4. die Serenissima Regina Angliæ Elizabetha moritur. Hîc verbis satis exprimi non potest, ut illã mendacijs obruerint & convitijs lacerârint Iesuitæ eorumq; asseclæ laici; & Ecclesiastici inprimis post & ante mortem eius. Appellârunt eam immitem, crudelem, humani sanguinis avidam, Christiani nominis hostem acerrimam & persecutricem, lupam deniq; Anglicanam, & ut talis fuisse ab omnibus credatur, quantũ ingenij viribus valent, etiãmnũ hodiè annituntur. Texuerunt Catalogos eorum, qui toto regni eius tẽpore, quod longissimum fuit, vel ob proditiones & parricidia, vel ob nefas aliud legibus regni vetitũ, supplicio affecti sunt: deinde istud esse Anglicanũ martyrologium miseris populis, & rei veritatẽ ignorantibus persuadere conantur. Videre est in Iesuitarum nonnullorũ aliorumq; libris de persecutione Anglicana, Papistarum alios ferarũ pellibus insutos à rabidis canibus & molossis dilaniari; alios ad equorum præsepia alligatos fœno ibi pascendos. Cernas, glires pelvib. inclusos Papistarum viscera exedentes. Omitto alias suppliciorũ diras & horribiles species, in cerebris fingentium pingentiumq; Iesuitarũ & similium impiè & sceleste natas, neq; in Angliæ regno unquã visas vel auditas. Si quæ aũt supplicia maximè sumpta sunt, pauciora tamen illa sunt per totum spatium regni Elisabethæ, quod fuit annorum 5. supra 40. quàm per 4. annos Reginæ Mariæ, de quibus inter illos altissimum est silentiũ. De sumptis autem supplicijs, quam causam iustam habẽt conquerendi Iesuitæ & alij? Licuit Rom. Pontifici Pio V. Reginam, in quam tamen nihil prorsus iuris vel potestatis habuit, diris devovere, oẽs sibi morigeros Reges, Principes & populos in ipsius pernitiem & universi Regni ruinam excitare: Reginæ verò & proceribus Regni, pestem hanc & ruinam avertere & vim vi repellere non liceat? Ausi sunt Iesuitæ, Cleri & Laici, domestici & peregrini seditiones in Angliæ regno periculosissimas concitare, ad parricidia, cædes, omnis generis dolos, fraudes, cõsilia sanguinolenta & nefaria facinora plurimos instigare & impellere, inq; necẽ Reginæ & consiliariorũ eius cõspirare: & Regina Cõsiliarijq; eius de seditiosis illis, proditorib. latronib. ac parricidis nõ supplicia & meritissimas pœnas sumere audeat?

Iacobus Rex Scotiæ succedit Reginæ Angliæ.

Sereniſsimæ Reginæ Eliſabethæ in Regno ſuccedit Sereniſsimus Iacobus 6. Scotiæ Rex. A primo autē eius in Angliam adventu non tres vel quatuor menſes effluxerunt, in quibus non aliqua contra illum fabricata ſit conſpiratio vel proditio à Papiſtis; quos inter Ieſuitæ primas ſemper tenuerunt. Scribit etiam doctiſsimus Caſaubonus ad Frontonē Ducæum Ieſuitam pag. 52. Vuatſonū & Clercum, Sacerdotes ſeculares, Regem Iacobum vix in Angliam ingreſſum, nondum certè coronatum anno 1603. machinatione clandeſtinâ, tollere de vivis aggreſſos eſſe: Et hanc quidē primam conſpirationem in Regis perniciem, poſtquam in Angliam appulit in apertum & hominum cognitionē veniſſe. Captos autem & torturâ interrogatos, dixiſſe illos, ſæpeq; & conſtanter affirmâſſe, ſe, cum ſua conſilia Ieſuitis in Anglia tum degentibus communicâſſent, petiiſſentq; ab iis, ut tam præclari ſcilicet incepti participes eſſe vellent, hoc reſponſum tuliſſe; *Non poſſe Ieſuitas illis ſeſe adjungere, ut qui ſuam ipſi quoq; parilem telam orſi, memorabilem in omne ævum technam pararent, tempore opportuno exitum habituram: pergerent modò illi in hoc ſuo inſtituto, & rem agerent ſtrenuè:* quo reſpōſo nihil aliud quàm coniurationem, quam pulverariam vocant, ſignificârunt, de qua poſtea agetur, eoq; haud obſcurè demonſtrârunt, ſe eius mox poſt ingreſſum Regis Iacobi in Angliam conſcios & coadiutores fuiſſe. Et omninò ita erat. Nā etſi anni demùm 1605. menſe Novemb. patefacta eſt coniuratio iſta, prima tamen eius initia anno primo Regis Iacobi, & ſecundi principio iacta eſſe, ex Vuatſoni & Clerci preſbyterorum teſtimonio liquidò conſtat, tum verò multò magis ex iis quæ infandæ huius proditionis rei apud Iudices confeſsi ſunt. Hæc Caſaubonus.

Videetiam Torturam Torti pag. 63.

Haud diu poſt Chriſtophorus Vurigth ab Henrico Garneto, qui etiam per eum ad rem accelerādam ad Creſuuellum Ieſuitam literas dederat, itemq; à Cateſbeio & Treſhamo ex parte Anglorum Romanè-Catholicorū ſubmiſſus fuit in Hiſpaniam, tum ut Reginæ Elizabethæ mortem nuntiaret, tum ut negotium de Anglia invadenda & penſionibus ſubmittēdis urgeret. Vno vel altero menſe poſt adventum Vurigth, in Hiſpaniam, eò etiam venit Guido Fauukius, qui 22. Iunii Bruxellis Brabantiæ miſſus erat à Guilielmo Stanleio, Hugone Ouueno, qui ſe plurimis proditionibus multos iam annos contra Reginam immiſcuerat, & Balduino Ieſuitico in Belgio Legato ordinario, qui etiam Guidoni literas ad Creſuuellum, ut rem ſtudioſè diligenterq; curaret, perferendas dedit.

Guuidoni Fauukes impoſitum erat à prædictis, priuſquam Iacobus Rex vel de facie illis notus erat, ut Regi Hiſpaniarum ſignificaret, Regē Angliæ aſperiùs cum Romane-Catholicis acturum, & eandem viam Reginæ Elizabethæ ingreſſurum: nec non vt obſecraret Regē, copias in Angliā ad Milfordum portum ſubmitteret, ubi Angli Romanè-Catholici præſtò illis futuri ſint, eodemq; tempore cohortes, quæ è Belgio Spinolæ triremibus tranſvehendæ eſſent, ubi poſſent commodiſsimè terram conſcenderent. Hæc Chriſtophorus Vurigth & Guido Fauukes Hiſpaniarum Regi ſeorſim expoſuerūt, Rex autem tunc illis reſpondit, *Se poſthac his ſimilibuſq; poſtulatis eorum aures præbere nolle, quòd Legatum in Angliam ad Regem de pace tractanda miſiſſet.*

Hiſpanus deneg... Ieſuitis auxilia contra Anglos.

CONSILIVM ET FACINVS INAVDITVM DE PVLVERE FVLMINALI EXSTIRPANDO IN ANGLIA REGE, REGIA FAMILIA, PROCERIBVS ET PRAECIPVA NOBILITATE ANGLICANA.

CVM Hispaniarum Rex non amplius probaret consilium de copijs in Angliam transmittendis, propter pacis inter utrumque Regem tractationem, & propterea vi ac armis nihil ultrà possent, ad occulta molimina protinùs confugerunt. Nam primò ut Mercurius Gallo-Belgicus refert tom. 5. lib. 1. pagina 104. mense Maio anni 1603. quinque ex Scotia oriundi in vincula Londini coniecti sunt, à Iesuitis, ut ferebatur, subornati, ut eo die quo coronationis solemnitas perageretur, excitato diversis in locis ingenti incẽdio, turbas Londini quàm maximas darent, quibus quod insidiosè decretum esset, in actum eò commodiùs produceretur.

Secundò, consilia de pulvere fulminali agitàrunt. In cuius sceleratissimi & à multis seculis inauditi facinoris descriptione octo inprimis considerabimus ordine: primò personas per quas: 2. in quas: 3. quo tempore: 4. quo loco: 5. quibus medijs: 6. quem ad finem inauditum hoc facinus tentatum sit: 7. occultam eius moliendi rationem: 8. admirabilem eiusdem detectioem.

Personæ delinquentes, & præcipui huius facinoris authores, fuerunt Laici nonnulli & Clerici. Laici fuerunt nobili genere orti & eximijs naturæ dotibus ornati: Percius, Guilielmus Stanley, Guido Faunkes, Ioannes Talbot, Thomas Vuinter, Robertus Keies, & Catesbeij famulus, & Franciscus Tresham. Percius ex familia Comitis Northumbriæ fuit: Stanley & Talbot ex honoratissimis familijs: Thomas Vuinter Generosus, Robertus Vuinter armiger, Guido Faunken Generosus, Ioannes & Christophorus Vurigth Generosi & Regis, ut vocant, Pensionarij.

Personæ delinquentes in hoc facinore pulverario Laici.

Ex indubitatæ aũt fidei Actis, quæ de hac cõiuratione sunt edita, potest intelligi, Robertum Catesbeium, Regis armigerum, & nobilem primariũ, huius dramatis primũ actorem fuisse, & statim, ut de Rege armis pellendo, & auxilijs Hispanicis spes esset amissa, nullâ interiectâ morâ, à vi aperta ad dolos, & Sinonias artes sese contulisse. Cumque dies noctesque de aliquo imani facinore perpetrando cogitâsset, tandem machinationem per pulverem tormentarium, ipsissimo haud dubiè Satanâ, qui à principio homicida est, suggerẽte, idẽ excogitavit aliisque deinde, ut sese dabant opportunitates, horribile secretum indicavit, & incepti socios sibi accivit. Et est certè admiratione dignissimũ, inter hõines aliquẽ repertũ fuisse, qui scelus adeò inhumanũ adeò impiũ excogitaret; semel excogitatũ approbaret, & ad facinus patrandũ ita animo obstinato pergeret, ut ne tã longi temporis intervallo quidem, morsus conscientiæ ullus, aut pœnitentia aliq; a mentem subiret. Quid dico de pœnitentia? Certũ est, plerosque complicũ ad suscipiendũ scelus persuasione meriti esse impulsos. Itaque Ioannes Grant perduelliũ unus, quo die suppliciũ de ipso ad portam Occidentalẽ, Ecclesiæ Cathedralis S. Pauli Londini sumendũ erat, monitus à Ministro verbi Dei, rediret nunc saltẽ ad se, & veniã delicti, seriò pœnitens à Deo peteret; respondit, *Satis se acceptũ habere, in suscepto negotio adeò nihil delicti fuisse, ut è contrario consideret generosi incepti id esse meritum, quod pro satisfactione omnium suorum in cætera vita peccatorum abunde sufficeret.* Ex quo intelligitur, quàm sint parricidæ & sicarij isti Regibus & Principibus metuendi. Nam quis satis tutus ab ijs esse potest, qui cædes infandas & detestanda parricidia dissidentium à se in Religionis causa, viam esse in cœlos & sedes beatorum compendiariam autumant & sibi persuasissimum habent?

Catesbeius primarius author facinoris.

Clerici in hoc facinore qui.

Quod ad Clericos attinet, teſtatur Eduuardus Coke Eques auratus, & Procurator in Anglia Regius Generalis in Actis Henrici Garneti pag. 20. ſe nullam proditionem meminiſſe in Anglia, **cui non** Sacerdos Romane-Catholicus interfuerit: in hac verò, de qua agimus, **Ieſuitas** plures non ſolùm ſeſe immiſcuiſſe, ſed etiam præfuiſſe dicit. Ex illis tres ſunt Legati ordinarij; in Anglia Henricus Garnet, aliàs Vualley, Ieſuitarum in illo regno Superior: in Hiſpania Greſuuellus: in Belgio Balduuinus, ut Romæ Perſonius, præter emiſſarios ſuos, quales fuerunt Gerardus, Oſvvaldus, Teſmond aliàs Greenuuelt, Hamond, Haull, & alij ex Ieſuitica ſocietate. De quibus in Actione Henrici Garneti iuſſu Magnæ Britanniæ Regis in lucem edita ſic ſcribitur pag. 1. & 2. *Henricus Garnet Superior Ieſuiticæ Societatis in Anglia, Oſvvaldus Teſmond & Ioannes Gerard Ieſuitæ, Robertus Vuinter Armiger, Thomas Vuinter, &c. contra Regiam Majeſtatem convenerunt. Et Henricus Garnet, Oſuualdus Teſmond, Ioannes Gerard alijque Ieſuitæ malitioſè, perfidè & proditoriè Thomæ Vuintero, Guidoni Faukes, Roberto Keies, &c. confirmârunt & perſuaſerunt, Sereniſſimum Regem Angliæ, Proceres & præſules, univerſamq́; Regni Angliæ plebem, exceptis Papiſtis, eſſe hæreticos, omneſq́; hæreticos anathematis vinculo eſſe innodatos & excõmunicatos, nullumq́; poſſe regnare: ſed licitum meritoriumq́; eſſe Regem & ſingulos in Anglia hæreticos è medio tollere, ad promovendam & propagandam fucatam illam & uſurpatam Pontificis Rom. authoritatem & jurisdictionem, & ad ſuperſtitioſam illam Rom. religionem in Anglia reſtaurandã. Cui proditoriæ perſuaſioni Thomas Vuinter, Robertus Catesby, Guido Faukes, Robertus Keyes, &c, perfidè aſſenſum præbuerunt. Et inde Henricus Garnet ille, Oſuualdus Teſmõd, Ioannes Gerard & alij Ieſuitæ, Thomas Vuinter, Robertus Faunkes, &c. perfidioſiſſimè conſenſerunt, & conſpirârunt pulvere ſulphureo, ſive fulminali, quaſi uno flatu erumpente Regem, &c. atrociſſimè, immaniſſimè & perfidioſiſſimè ex improviſo in altum efflare, membratim diſcerpere & funditus è medio tollere.*

Pag. 280. Teſmundus Ieſuita.

In Tortura Torti legitur, Ieſuitam Teſmundum Bateſio cuidam perſuaſiſſe, in hac pulveraria cõiuratione & facinore inaudito, nec periculum nec peccatum ullum ſubeſſe; rem licitam eſſe & magno bono futuram, animumq́; eius ad facinus firmaſſe, & Euchariſtiam inſuper ei dediſſe. Refertur ibidem, Ieſuitam Gerardum uno eodemq́; tempore quinq́; ſimul viris, de conſpiratorũ numero, iuramentum taciturnitatis detuliſſe, quòd per Sacram Trinitatem, perq́;, quod tum ſumpturi erant Sacramentum, nec revelarent rem illlam eorum tum fidei cõmendandam, nec niſi veniâ à reliquis datâ, unquam ab executione deſiſterent: & iuramentum poſt, datâ illis Euchariſtiâ obſignâſſe. Ieſuita Oldcornus ſeu Hallus, detectâ demum coniuratione, quaſi bonum factum defendit, nec quia ſucceſſu caruit, ideò non laudandum. De Garnetto ſuo loco dicemus. Hoc loco unicum tantum de illo referam: Cùm primùm nunciaretur ei, detectam eſſe coniurationem pulverariam & facinus inhumaniſſimum, *At, at*; dixiſſe illum aiunt, *actum ergo de tota Societate noſtra*. Quæ verba ſatis magno argumento ſunt, Ieſuitas in hoc nefario facinore vel conſultores vel conſentientes fuiſſe: ſin minùs, nullam certè trepidandi & timendi cauſam habuiſſent. Neque ipſi proditores vel in iudicio criminali, vel in ultimo ſupplicio negârunt, Ieſuitas & conſultores & conſentientes fuiſſe. Greenuuellus etiam, aliàs Teſmundus, à quo rem totam, reiq́; partes ſingulas reſcivit Garnetus, & à quo omnia ſpeciatim audivit, Ieſuita fuit.

Gerardus Ieſuita. Oldcornus Ieſuita. Garnetus Ieſuita. Act. in proc. p. 101.

Et tamen M. Tortus ſcribit, in hoc coniurationis ſcelere, non ullum Ieſuitam, vel conſultorem, vel conſentientem ullo modo fuiſſe. Tam manifeſtum hoc Torti mendacium eſt, ut omnem omninò pudorem & conſcientiam ipſum exuiſſe meritiſſimè videri ac dici queat.

Hi Clerici & Laici rem ipsam hoc modo aggrediũtur. Robertus Catesbeius, primarius in Anglia nobilis, accersitum ad se Thomam Vuinterũ, quum sciret in Belgium eum iter suscepturum, hortatur, ne curam religionis Põtificiæ in patria restaurandæ abijciat. Respõdet ille, paratum & promptũ sese quidem esse causam Pontificiam etiam cum iactura vitæ suæ promovere; modum autem & viã quâ id cõmodè fieret, ignorare. Eam verò se scire Catesbeius respondit, Parlamenti nimirum domo, Rege Reginaq; cũ liberis suis, cunctisq; proceribus, proximis Regni Comitiis in ea congregatis, pulveris tormentarij nitrati vi, ex fundamentis erutâ & subversâ. Exhorrescit primò Vuinterus ad mentionem huius tam horrendi facinoris: operam tamen suam in exequendo eo ipsi tandem pollicitus est, omni etiam vitæ suæ periculo neglecto. Convenit igitur inter eos, ut in Belgium profectus Thomas Vuinterus, aliquem inde secum in Angliam adducat, cuius operâ negotium hoc commodè in actum perduceretur. Commorari autẽ in Belgio quendam Guidonem Fauukes Catesbeius dicebat, quo magis quidẽ ad hanc rem perficiendam idoneus, inveniri non possit. Vuinterus in Belgium veniens, cum Ovveno quodã Iesuita de hoc suo proposito confert, qui confirmatum mirificè in Angliã redire iubet, promittens se Guidonem illum, hac de re benè informatũ, brevi etiam eodẽ transmissurum. Nec mora illa, cùm vix Ostendã assecutus esset Vuinterus, ecce Iesuitæ hortatu eodẽ pervenit Guido ille, & in Angliam sine mora cum Vuintero traijcit. Dum abesset autem Vuinterus, cõmunicat hoc suum consilium Catesbeius cum quibusdã alijs: itaq; reverso iam Vintero, quinq; sequentes, Rob. Catesbeius, Thomas Percius, Thomas Vuinter, Ioan. Vuright & Guido Faunkes ad S. Clementem congregati, iuramento præstito invicem se obstringunt, quòd quorum conscij essent nihil effutire vellent, ad Missam abeunt & Eucharistiam accipiunt, ministrantibus illam eis Iesuitis & in proposito eòs confirmantibus.

Modus agendi.

Ovuenus Iesuita

Cùm etiã animadvertisset Catesbeius famulũ suũ Thomã Bates curiosiùs observare, & quasi in suspicionẽ vocare quid dominus eius moliretur, in ædes suas apud Pudd e-uuharfe eum accersit, & Thomã Vuintero adstante interrogavit, quidnã ille suspicaretur de suis & sociorũ conatib. cùm iam pridẽ accuratè illos observârit? Bates respõdit, se suspicari illos aliquid magnũ & periculi plenum, quicquid illud sit, machinari. Hinc iterũ interrogârunt eum, quodnã esse opinaretur? respõdit, se opinari eos aliquid periculosum de ædib. Parlamentarijs moliri, quia ad domum proximã conducendam ab illis missus fuerit. Tunc Batesiũ ad iusiurandum adegerunt, ut rem omnẽ celaret. Cũ iurâsset, rem omnẽ illi communicârunt: ad Eucharistiæ etiã sumptionem eũ hortati sunt, propter maiorem cautionẽ & rei occultationẽ. Hinc Tesmondum Iesuitam, ut peccata ei confiteretur, accessit, & inter cõfitendũ significat, rem admodũ periculosam & maximi momenti, quã Catesbeius & Vuinterus sibi cõmunicârint, occultandã esse, seq; vehementer dubitare, an licitũ sit, ideoq; Iesuitã consuluit & rem oẽm ei aperuit. Iesuita aũt, qui ex coniuratis iam ante erat, illi persuasit, id licere maximè, eiusq; animũ ad facinus firmavit, iussitq;, ut quod dominus eius illi significârit, quàm maximè occultaret. Adiunxit præterea, in occultatione neq; periculum, neque peccatum subesse, eumq; absolvit: & Bates cũ domino suo Catesbeio & Vuintero Eucharistiam sumpsit. Bockuuodus etiam, fide ad rem occultandam iureiurando præstitâ, cùm ex Catesbeio cognovisset, machinationẽ illã ad regem ac regnum extinguendũ pertinere, attonitus & stupore percussus, dixit, *salvâ consciẽtiã tãtum sanguinis innocentis effundi non posse.* Catesbeius aũt respondit, sibi à Iesuitarũ Superiore Henr. Garneto planè persuasum esse, sine aliqua conscientiæ offensa id fieri posse. Hamondus Iesuita quoq; coniurationis socios oẽs in ædibus Roberti Vuinteri absolvit die Iovis proximè post proditionem detectam, cùm iam parricidæ arma induissent.

Hamondus Iesuita.

2. Personæ contra quas hæc machinatio instituta.

Personæ contra quas hæc diabolica machinatio suscepta erat, flos totius regni fuerunt. Primaria fuit Rex ipse Angliæ, adeoq; legitimus coniuratorum magistratus, ad quem diadema regium hæreditario iure pertinuit: deinde Regina: tertiò, regia soboles mascula, quæ Anglici regni vnica spes, solatium, vita & anima est: quartò, prudētissimi Regis Cōsiliarij fidelissimi proceres, reverendi Præsules, gravissimi Iudices, præcipui equestris dignitatis, Generosi Comites, Cives & Parlamenti assessores: Vt si consiliū & machinatio hęc illis ex animi sententia successisset, nullus in Anglia futurus fuisset Rex, nulla Regina, Princeps nullus, proles mascula regia nulla, Regni consiliarij nulli, Proceres nulli, nulli Episcopi, nulli iudices.

3. Quando consiliū hoc initum.

Consilium autem hoc immanissimum initum est anno primo Iacobi Regis, adeoq; illo tempore, quo insignem clementiam in exordio regni sui erga rebelles exercuit, & per integrum annum, quatuorq; menses legibus mulctam inflictam ab illis nullam exigeret. Tantum etiam à severitate regia maiestas abfuit, ut præter indultam illam gratiam, omnes dignitate pariter & honore promoverit. Non tamen hoc pacto ad sanitatem revocati fuerunt, sed deteriores Iesuitarum adhortationibus ac stimulis evaserunt.

4. Locus huic facinori destinatus.

Locus autem huic facinori destinatus, sacræ Parlamenti ædes fuerunt, in quibus Senatus ex omnium totius regni hominum genere congregari debuit. Hunc locū propterea se huic facinori destinâsse dixerunt, quòd præteritis temporibus iniquæ leges in eo contra Romano-Catholicos latæ ac promulgatæ fuissent. Sed verissimam causam ex coniurationis fine intelligemus.

5. Finis tam execrandi facinoris.

Finis huius facinoris fuit, ut Rex, omnesq; totius regni proceres, in hoc loco congregati, delerentur, & universus totius regni status funditus subverteretur.

6. Modus progrediendi in hoc facinore.

Sextò, progrediendi rationem in hoc scelere, & instrumenta quod attinet, Parlamenti congregatio ad Februar. 7. diem instituta erat: ut igitur tunc diabolica hæc machinatio in effectum perduceretur, Thomas Perceius domum Parlamenti ædibus contiguam certo pretio conducit, ut cuniculis sub fundamento Parlamenti agendis, operam dare commodius possent. Sed & domum aliam pro tormentarij pulveris & lignorum, quibus ad hanc rem opus esset, comportatione conducunt, unde nocturno tempore transferre illa ad domum Parlamento proximam, commodè possent. Domus hæc Lamberti cuiusdā erat, apud quem divertere Catesbeius plerunq; solebat, qui famulum etiam Lamberti, Robertum Keest nomine, ut eò secretiora & tutiora essent omnia, in societatem sceleris pertraxit. Sub initium Decembris cùm difficultatem cuniculos sub muro Parlamenti tres perticas crassō, agendi sentirent, seq; perficiendo operi non sufficere viderent, duos adhuc alios iuramento obstrictos, Christophorum Vurigth & Robertum Vuinterum sibi adiungunt. Pergunt ergo iam in suffodiendo muro strenuè, Guidone Fawkes in excubijs interea constituto, ut si forte accederent aliqui, certo signo cessandum à labore esse, eos moneret. Accidit autem ut dum in opere essent, strepitum quendam quasi carbonum, in cella subterranea proxima audirent. Ablegatus igitur eò Perceius, ut carbones prostare intelligit, illis certo precio coëmptis, cellam negotio suo admodum oportunam conducit, eamq; cadis seu vasculis 36. tormentarij pulveris replet, vectes etiam ferreos, lapides & ligna cadis superimponit, ad maiorem perniciem & vastitatem. Differtur interea publicis literis Parlamenti congregatio in mensem Octobrem, atque porrò ad 15. Novemb. diem reijcitur. Proficiscuntur igitur rebus omnibus iam constitutis & perfectis domum coniurati: Guido autem Fawkes in Belgium ad tempus concedens, Guilielmo Stanleio, & Oveno Iesuitæ, quid effecerint exponit: erat enim inter eos ita conventum, ut quem fidum quisq; nosset, eum hac de re edoceret.

Ad

Ad consilij aūthuius seu propositi truculentissimi occultationē his potissimū rationibus usi sunt. Primū, Catesbeius Marchioni Spinolæ ut equitū turmæ in Belgio præesset, cōmendatus est, ut hoc prætextu sine omni suspicione coniuratos equis instrueret. Deinde, Iusiurandum omnes, tam pro taciturnitate, quàm perseverantia & constantia in proditione præstanda iurârunt. Iuramēti aūt formula hæc erat: *Iurabis per sacram Trinitatem, & per id quod jam sumpturus es sacramentum, nunquam vel directè vel indirectè, verbis aut circumstantijs istam rem revelare, quæ tuæ iam cōmendanda fidei, neq; ab exequutione huius desistere, donec reliqui tibi veniā cōcedant.* Iuramentū hoc Catesbeio, Percio, Vurighto & Thomæ Vuintero uno eodēq; tēpore, per Gerardum aliâs Lee & Broke nominatum, Iesuitam, alioq; tempore Batesio & reliquis per Greenvellum aliâs Osvvaldum Tesmond Iesuitam datum est.

7. Occultatio facinoris.

Iuramentum coniuratorum.

Deniq; detestandum hoc facinus, ab uno coniurationis socio, qui invitus & iuramentū & sacramentū accepit, sub obscuris literis ad Dominū de Monte-Aquilæ datis, detectum est: coniurati pleriq; comprehensi sunt & comeritas pœnas luerunt. Hæc cùm ita sint, non iniuria Eduuardus Coke Eques auratus & Procurator Regius in Anglia hanc coniurationem appellat *Iesuiticam*, ut ad Iesuitas ex congruo & condigno spectantem: hi enim, ut intelligit Lector, architecti eius fuerunt, ut est videre in Actis Garneti pag. *66.* In huiusmodi autem criminibus plus peccat Auctor quàm Actor.

8. Detectio facinoris miranda.

Sed de hoc inaudito & horrendo facinore Rex ipse Britanniæ maioris sic scripsit, & veritatē eiusdem contra nefarias quorundā calumnias veritate regiâ his verbis asseruit. *Horrenda illa & prodigiosa conjuratio* (inquit Rex) *quæ per tormentarij pulveris impetū destinabatur, de cujus flagitij immanitate nulla unquā ætas conticescet (quanquā illius mentio tam sæpè repetita Parsonij animū perfodiat) non in me tantū, meosq; posteros inita, publicos etiā regni ordines evertere ac delere instituerat: nec alij tāti facinoris auctores, quā Papistæ aliquot, præpostero suæ religionis subvehendæ zelo ad hanc immanitatē inducti; Ex ijs nonnulli tantâ pertinaciâ obstinaverāt scelus, ut nec in supremo vitæ articulo detestarētur suū crimē, supremisq; verbis, & penè supervenientē morte præcisis, Reos se ullius flagitij confiteri abnuerēt, aut petere cogitati facinoris veniā, nisi priùs Rō. Ecclesia hoc tātæ cōjurationis consiliū suâ sentētiâ damnavisset. Nec multò post inotuit, non paucos ex meorū subditorū numero, qui Rō. Religionē profitentur, omnis cōditionis & sexûs, alios domi, alios foris, & apud gētes exteras, confusâ & obscurâ significationē rescivisse, magnū aliquid, quo Rom. Ecclesiæ utilitas promoveretur, in id coeuntiū ordinū tempus cōparari: quanquā illis, ne vulgata res secretū omne panderet, destinatæ rei modus, ac consiliorū ratio nequaquā proderetur. Sed & certæ precationū formulæ cōceptæ, à multis usurpatæ, quibus prosperos successus tanto & tā gravi negotio precabantur. Ipsi quoque conjurationis auctores, atq; architecti in constantiæ suæ pignus & silentij auctoramentum sæpius multorū Sacerdotū ministerio Eucharistiæ Sacramento sūpto, animos suos ad flagitiū obfirmârūt. Quidā etiā ex Iesuitarū primarijs contagione tāti sceleris infecti. Ex his aliquot maturâ ad exteras gētes fugâ vim judiciorū eluserūt, intercepti aliquot, inter quos S. ille Garnetus & Ouldcor. & facinus cōfitentes capitis supplicio affecti sunt.* Et pauló post: *Iam verò ille alter qui Garneto hāc pulveranam conjurationem aperuit, Greenuuelus Iesuita est: sic Iesuitæ nefariæ proditionis ordinem exposuit, nec ille, qui tantum scelus aperuit, ullum conscientiæ stimulum sensit, neq; is cui patefactum est, ullam confitenti ob cogitatum scelus pœnitentiā indixit. Ac ut palam fit, plures ex Iesuitis huius conjurationis conscios fuisse, Ouldcornius alter ille sulphureus martyr, cùm in irritum cessisset è latebris suis extracta conjuratio, concionem Catholicorum suorum habuit, ubi eos consolatus, ac etiam hortatus est, ne animos sinistro & infelici conjurationis eventis despondérent, aut de causa, quòd parùm prosperè cecidisset, desperarent: sæpè antea Sanctis istiusmodi conatibus fortunam defuisse, idque sancti Ludovici Regis exemplo, cum se-*

Iacobi Regis Angliæ de hoc facinore querela.

Iesuitarum precatio hæc est: Gentem auferat perfidam credentium de finibus, ut Christo laudes debitas persolvamus alacriter.

cundâ in terram sanctam expeditione suscepta, morbo in itinere perijsse, maximam exercitûs partem peste esse absumptam; sed & parùm feliciter priorem expeditionem cessisse, in qua à Soldano & Mahumetanis captus est. Eos itaque hortabatur, ne ab incepto desisterent: sperarent potiùs suis illis consilijs, quanquam hoc tempore deploratis, divinam aliquando opem nequaquam defuturam. Quod & Attornatus Regius probat, qui in hac coniuratione testatur, Iesuitas, ut diximus, plures non solùm se immiscuisse, sed etiam præfuisse: ex illis tres esse Legatos ordinarios; in Anglia Henr. Garnetum, aliàs VVallay, Iesuitarum in eo regno Superiorem; in Hispania Cresvvellum; in Belgio Balduinum & Romæ Personium, præter emissarios suos, cuiusmudi sunt Gerardus, Osuualdus; Tesmund aliâs Greenuuell, Hamond, Haul, & è Societate Iesuitarum alij, ita ut Iesuitas huius nefandi sceleris Antesignanos & primarios autores non immeritò nominet.

Pag. 20.

Ex his igitur omnibus intelligit universus orbis, proditiones, insidias, parricidia, & veneficia Iesuitica non à levi singulorum Iesuitarum provenire motu, sed illos ea, velut summa, generalia, indubitata, & immutabilia doctrinæ suæ principia, & præcepta constituta, suis monitis, & adhortationibus, omnibus, qui ipsis aures præbent, perniciosissimè infundere, atque ita imprimere, donec eos deliberato, pervicaci, cœco & obstinato corde, in illis ad supremum vitæ spiritum persequendis obfirmatos esse agnoscant.

DE CONIVRATIONIBVS AC PRODITORIIS CONSILIIS HENRICI GARNETI IESVITAE ADVERSVS REGIAM MAIESTATEM IN ANGLIA.

Garnetus Iesuita multorum nominum fuit.

HEnricus *Garnetus* professione Iesuita, aliâs *Vualleius*, aliâs *Darcius*, aliâs *Robertus*, aliâs *Farmerus*, aliâs *Philippus* nominatus fuit, & hæc nomina omnia ipsemet sibi affinxit, pro more & consuetudine Iesuitarum, qui se in omnes figuras transformare, & nomina sua subinde, ad decipiendos ac fallendos homines, mutare solent.

Vide Garneti Act. pag. 87.

Patriâ fuit Anglus, genere clarus, in scholis institutus; postea sub Tottelo Typographo, iuris Municipalis prælo Corrector præfuit. Non paucis dotibus ornatus fuit, modò divina accessisset gratia; quæ cùm abesset, tantò nequior, quantò ornatior erat. Professione fuit Iesuita, & in Anglia Iesuiticæ Societatis Superior; & quidem optimo iure: Omnes enim quotquot ante eum fuerunt conspiratione diabolicâ multis, quod aiunt, parasangis superavit. Iesuitarum Doctor, id est, in quinque D. magister excellentissimus: videlicet Dissimulando, Deponendo Reges, Disponendo regna, Deterrendo subditos ab officio, Destruendo denique omnia.

De Garneto Ioan. Cretensis Iesuita.

De hoc Garneto referre quidem & scribere non pudet Andream Eudæmon Iohannem Cretensem in sua pro illo Apologia, eum nullius sceleris convictum, odio duntaxat religionis, aut Iesuitici nominis, fuisse damnatũ & supplicio affectum: Tortus quoque scribit, Garnetum ipsum constanter affirmasse, non se, non ullum Iesuitam, vel consultorem vel consentientem ullo modo fuisse in hoc scelere. At verò ex universa narratione, quæ actis publicis continetur, & ex Epistolis, quas de se & rebus suis in arce Londinensi scripsit plurimas, quásque Eliensis Episcopus in Tortura sua Torti descripsit & publicavit, certò certiùs constat, Garnetum zeli præposteri fervore, & cæco studio Romanæ religionis promovendæ accensum, ea gessisse, quæ nemo verè Christianus & pius ab honesto viro, nedum Theologo expectaverit. Pulverariæ coniurationis fuisse eum conscium, ne illi quidem negant, qui eum pro martyre haberi volunt.

sunt. Constat autem & sine ulla hæsitatione affirmari potest, Garnetum sceleris istius non tantùm conscium fuisse, verùm etiam approbatorem, & genere quodam auctorem. Liquet enim, cùm Catesbeius, Princeps proditorum, & doli totius primarius architectus, socios facinoris quæreret, eum in eas difficultates incidisse, quarum gratiâ adire ad Garneti oraculum oportuerit, ut rem esse licitam cunctis persuaderetur. Ipse quidem Catesbeius, pro ea consuetudine & familiaritate, quæ illi cum Garneto intercedebat, non ignorans ad excludendum Regem Iacobum, Brevia duo ipsum Româ accepisse, ijs acquiescebat, & hoc argumento utebatur, *Quem voluit Papa aditu prohiberi, eum sine dubio vult admissum deturbari.* Sed cùm non dubitaret Catesbeius, ad Regem deijciendum omnes sibi licitas esse fraudes ac dolos, quia tamen placitæ machinationis ea ratio erat, ut Rex cum suis tolli aliter non posset, nisi ut multæ Papistæ simul perirent: super hoc dubio Catesbeius, ut & se & alios scrupulo molesto liberaret, non multo pòst, sub initium anni 1604. ut Acta testantur, Garnetum consuluit. Ex hoc colloquio & pluribus alijs Catesbeij cum ipso, atque etiam ex Grenuuelli sæpè repetitis sermonibus, de quibus & Acta, & plurimæ Garneti epistolæ exstant, luce clariùs probatur, Garnetum Iesuitam coniurationis huius nefariæ non minùs conscium fuisse, quâm alium quemvis complicum. Neque verò solùm arcani conscius Garnetus fuit, sed etiam plerisque coniuratorũ, ut Vuintero, Rookuuodo, & ipsi Faukio incendiario, audendi auctor extitit, cũctantibus & horrescentibus, priusquam probari rem tanto viro ex verbis Catesbeij cognôssent, sicut fusè narratur actione in proditores priore. Iccirco ubi tempus excludendi dolum advenit, quum inter coniuratos convenisset, ut Conghtonam omnes convenirent de rebus necessarijs consultaturi, inter cæteros etiam Garnetus adfuit, omniáque ibi egit, quæ à coniurationis conscio, suasore & cupidissimo incensore agi par erat. Omitto alia indicia in actis & Tortura Torti diligenter exposita, ut ne ipsi quidem hostes veritatis professi id negare possint.

Garneti confessio de seipso.

Vt autem adhuc minùs de his dubitari possit, apertissimam ipsius Garneti confessionem, ex literis eius propriâ manu scriptis Dominicâ Palmarũ huc adscribam; quarũ hæc est inscriptio, *Ad dilectissimos Patres & Fratres:* His graviter ei succensentibus, quòd proditionẽ sibi innotuisse confessus esset, ita respondet: *Nam quid facerem? Primò accusabant me reliqui omnes conjurati: Secundò, Catesbeius usus semper apud eos fuerat auctoritate meâ, quâ adduxit penè omnes, ut benè sentirent de negotio, quo factum, ut ad unum omnes me haberent pro reo. Tertiò, duo quidam Corycæi inaudierant me cum Oldcorno colloquentem, atque totâ de re cum eo disserentem, quid ad objecta singula responsurus essem. Quartò, literæ etiam à me aurantiarum succo scriptæ ad D. Annam Vaulx, nescio quomodo in illorum manus pervenerant, quibus sententiam meã non obscurè confessus sum:* Ingenuè etiã fassus est, *mortis sentẽtiam justissimè in se pronunciatam esse, quòd, quæ sibi* COMPERTA *fuissent, Regiæ Majestati non aperuisset.* Negat hoc Tortus; fatetur Garnetus: cui credimus?

Actio in supplicio. p. 3.

Grenuuellus quoque, cùm detecta esset proditio, de Garneti cõsilio, in Vualliã festinavit, ut quod occultè non poterant, apertâ seditione efficerent: ad eamque rem Henlipæ in ædibus Abingtoni, se à Provinciali Garneto missum, & hoc in mandatis habere palam contestatus est.

Act. 129.

Huc referri etiam debet manifestum testimonium Endæmon, Iohan. Cretensis, qui in Apologia pro Garneto scribit, *Garnetum rogâsse Deum, vt vel pestem hanc pulverariam averteret, vel si ita expediret, felicem funesto facinori exitum daret: monuisseque insuper omnes, qui ad solennes eius conciones Ecclesiasticas convenerant, ut obnixè Deum orent pro felici successu gravissimæ cujusdam rei in causa Catholicorum sub initium Comitiorum.* Non probabat igitur factum Garnetus, hoc est, cædẽ Regis,

Ioan. Cretensis Iesuitæ testimonium de Garneto

Regiæ familiæ, & procerum totius Angliæ; sed tamen amabat eventum, id est, gratum ei futurum erat, si cæderentur & interirent omnes. Scilicet verè Catholica religio scelere tanto ut promoveatur opus habet. Pudeat Christianos tam manifestæ & proiectæ impietatis. Turcas non Catholicos decet hæc sententia. Sanè ipse Garnetus cùm postea à Magistratu interrogaretur, quâ fronte ausus esset ad precationem adeò detestandam ovibus sui gregis præire, facti pudendi infamiam quoquo modo à se amoliri conatus est: dixit enim, sed mentitus est, *se orationes illas fieri jussisse, non eo animo, ut ex sententia proditorum, sed potiùs, ut contra proditorum mentem res eveniret, utque eo pacto saluti Regis ac Regni consuleretur.* Apologista hoc factum negat, & de re incomperta temerè affirmans, ridiculè sibi credi postulat: in Tortura autem Torti mendacij & falsitatis convincitur.

Crimen primum Garneto obiectũ.

Hoc igitur primum crimen Garneto obiectum fuit, quòd malo consenserit, ut bonum, quod existimabat, eveniret, atque adeò totis viribus procurârit malum, quo maius aliud à condito mundo Sol non vidit. Garnetum igitur, & cæteram Iesuitarum & coniuratorum in Anglia colluviem, qui cædes tam atroces parabant, iustissimas Deo & hominibus pœnas pependisse, nemo inficiari potest.

Crimen alterum Garneto obiectũ.

Alterum crimen ei obiectum hoc fuit, *quòd amicos pariter & inimicos, sontes & insontes sine omni discrimine perdere voluit:* quo nihil magis inhumanum aut belluinum est. Atqui Garnetus à Catesbeio consultus, essetne hoc licitum, si alteri sine alteris exstingui non possent? semel ita respondit in privatis suis ædibus; *Licere, si tantum ex ea re boni proventurum esset, quantum aliquot insontium necem compensare posset.* Iterum in campis suburbanis, quibus à palude nomen est, in hanc sententiam Catesbeio respondit, *Et posse & licere, cum sontibus insontes exsufflari, magnique adeò meriti rem fore, si id magno alicui bono Catholicis cederet.* Constat de veritate huius responsionis, primò, ex Actione in proditores posteriore: deinde ex Comitis Northamptoniæ, qui in præsentia Procerum Regni & ipsius Garneti hæc fusè narravit; quæ si dubia aut falsa fuit, cur tacuit Garnetus? Servantur autem duæ ipsius propriâ manu scriptæ epistolæ, quibus ea res omnis ingenuè exponitur. Earum altera scripta est Pridie Non. Aprilis; altera 3. Idus mensis eiusdem. Hoc autem responso suo, eos animos Catesbeio Garnetus addidit, ut nihil ampliùs deliberaret unquam, sed ferretur post totus ad facinus. Quod si aliqui postea inhorruerunt ad scelus tantum, statim Catesbeio in promptu erat responsio: *Constare sibi rem hanc licitam esse authoritate optimâ Garneti, cujus sibi vox esset pro oraculo:* nec quisquam postea, nisi illius authoritate adductus, in sceleris tanti societatem ascitus est.

Garnetus Aequivocandi arte decepit Regem & Ordines regni.

Similiter Garnetus Æquivocandi arte Serenissimum Regem, Illustrissimos Principes & prudentissimos Iudices nefariè decepit in Anglia, ijsque illusit turpissimè. Nam toto iudicij sui tempore ex eius ore nulla unquam fuit priùs expressa veritas, quàm teneri se inevitabiliter indubitatæ fidei testibus, aut testimonijs cognosceret. Quoniam autem Rex Iacobus pro sua clementia quæstionem de eo per tormenta haberi vetuerat, ne semper lateret veritas, excogitatum est à viris prudentibus, ut Garneto & Oldcorno Iesuitis, qui in eadem Arcis parte vicinis cubiculis servabantur, sermones unà serendi potestas fieret, quos viri honesti, ad id ministerium electi, in proximo latentes, exciperent. Post hæc iussus Garnetus pro tribunali sese sistere, & an ullum sibi cum Hallo sive Oldcorno fuisset colloquium interrogatus, petitione etiam adiectâ, ut sine æquivocatione verum diceret, pertinacissimè per animæ suæ salutem iurans, negavit, idque toties cum tantis tàmque horrendis execrationibus repetijt, ut audientium animis grave vulnus infligeret. Sunt hæc Comitis Salisburiensis verba, Garnetum de eo compellantis. Vt autem Halli confessione, & testimonijs eorum

eorum qui sermones exceperunt, irretitum undique se teneri animadvertit; pudore suffusus miser senex, veniam delicti sui petijt sic, ut beneficio æquivocationis id sibi licere diceret. *Nam cùm aliquis, inquit, de crimine à magistratu interrogatur, is magistratui respondere, antequam testes producti fuerint, non tenetur: quia nemo tenetur seipsum prodere.* Atque hæc constans illius fuit sententia, in qua semper mansit, omnia pernegans, & facti rationem hanc postea afferens.

Quadam etiam die magistratum accusare ausus est Garnetus, quòd legitimis probationibus instructus, non esset veritus eum interrogare. Res sic se habet ex scrinijs publicis. Die 27. Aprilis interrogatus per presbyteratum suum, rectène fecisset, quando coram Magistratu negavit, manibus etiam appositis Evangelij codici, se neque nuncium misisse, neque scripsisse ad Tesmundum sive Greenuuellum Iesuitam, ex quo unà fuerant Cougthonæ; cùm sciret id falsum esse; Respondit: *Nihil se fecisse non legitimum: sed magistratus rem illegitimam & malam fecisse, qui de eiusmodi rebus se interrogârint per presbyteratum suum, quando ipsi literas à se scriptas haberent. Neque enim fuisse animum sibi eas denegare, siquidem scivisset eas in potestatem magistratus devenisse. Nunc quia crederet illas literas non esse interceptas, rem negâsse, idque à se legitimè fieri potuisse.* En rem novam & nova iura. Reus Garnetus magistratibus præscribit, quo pacto de sceleribus suis interrogari debeat: & si non pareatur à magistratu, cum eo gravissimè expostulat. Satis hoc quidem pro imperio.

Garnetus magistratui præscribit quomodo de sceleribus interrogari debeat.

Die etiam quadam Garnetus convictus, multa apud cognitores suæ causæ mentitus est: reductus autem in Arcem, & postea ibidem interrogatus, ecquid pœniteret ipsum infamis artis, & an id seriò licitum esse crederet: an pro tempore, necessitate premente, illa diceret: ipse manu suâ responsi loco in charta hæc scripsit, ex Anglico fideliter trāslata: *Hoc ego cognosco esse consentiens opinioni meæ & omnium Scholasticorum. Et ratio eorum est, quòd ubi de legitima æquivocatione agitur, sermo qui per æquivocationem liberatur à mendacio, idem etiam per jusiurandum sine perjurio potest confirmari, & per quemvis alium in eam rem usitatum modum: quamvis id fuerit per sumptionem Sacramenti, si justa necessitas ita requirat. Heinricus Garnetus.* Iuxta Garnetū igitur eiusque Socios, æquivocandi disciplina, non hoc solùm permittit hominibus, ut simplici affirmatione mentiantur, sed etiam ut fidei faciendæ gratia nihil eorum prætermittant, quæ inter mortales eò valere censentur. Iurabunt igitur posthac, sacra Evangelia tangent, & quidvis facient; atque adeò si opus sit, sumptione corporis Christi mendacia sua firmabunt.

Garnetus etiam homo plurimorum nominum fuit. Appellatus enim fuit Garnetus, Vuallia, Darcia, Robertus Farmerius, Philippus, &c. Et hoc usitatū est apud Iesuitas hodie, qui se in omnes formas trāsformare, & nomina sua subinde ad decipiendos ac fallēdos homines mutare solent. Vnde etiam scribit Edmundus Campianus in epistola ad Generalem Societatis Iesu anno 1583. Treviri excusâ, pag. 23. & 24. *in Anglia sæpè se commutare nomina, & habitu dementissimo esse.* Vide eundem de persequutione Anglicana pag. 126. 212. 314. de mentitis nominibus pag. 130. mutatis vestibus. 126.

Garnetus homo plurimorum nominum fuit.

Nullum autem virum bonum tam multiplici falsorum nominum varietate salutatum invenimus unquam, vel rarissimè.

Septuagenarius quoque ad Regis mandatum una cum alijs conspirationis Socijs & conscijs, tam Iesuitis, qnàm politicis, captus ad quæstionem sive torturam adhibitus, cōfessus est integros iam sese viginti duos annos, velut supremum Provincialem, Romani Pontificis nomine, Papistis, qui Papam eum Angliæ nominaverunt, & tanto honore prosecuti sunt, ut pedes etiam eius oscularentur, præfuisse, omniúmque, quæ toto illo tempore, contra Reginam

Garneti confessio de sceleribus suis.

Regiæ familiæ, & procerum totius Angliæ; sed tamen amabat eventum, id est, gratum ei futurum erat, si cæderentur & interirent omnes. Scilicet verè Catholica religio scelere tanto ut promoveatur opus habet. Pudeat Christianos tam manifestæ & proiectæ impietatis. Turcas non Catholicos decet hæc sententia. Sanè ipse Garnetus cùm postea à Magistratu interrogaretur, quâ fronte ausus esset ad precationem adeò detestandam ovibus sui gregis præire, facti pudendi infamiam quoquo modo à se amoliri conatus est: dixit enim, sed mentitus est, *se orationes illas fieri jußisse, non eo animo, ut ex sententia proditorum, sed potiùs, ut contra proditorum mentem res eveniret, utque eo pacto saluti Regis ac Regni consuleretur.* Apologista hoc factum negat, & de re incomperta temerè affirmans, ridiculè sibi credi postulat: in Tortura autem Torti mendacij & falsitatis convincitur.

Crimen primum Garneto obiectū.

Hoc igitur primum crimen Garneto obiectum fuit, quòd malo consenserit, ut bonum, quod existimabat, eveniret, atq; adeò totis viribus procurârit malum, quo maius aliud à condito mundo Sol non vidit. Garnetum igitur, & cæteram Iesuitarum & coniuratorum in Anglia colluviem, qui cædes tam atroces parabant, iustißimas Deo & hominibus pœnas pependisse, nemo inficiari potest.

Crimen alterum Garneto obiectū.

Alterum crimen ei obiectum hoc fuit, *quòd amicos pariter & inimicos, sontes & insontes sine omni discrimine perdere voluit:* quo nihil magis inhumanum aut belluinum est. Atqui Garnetus à Catesbeio consultus, essetne hoc licitum, si alteri sine alteris exstingui non possent? semel ita respondit in privatis suis ædibus; *Licere, si tantum ex ea re boni proventurum esset, quantum aliquot insontium necem compensare posset.* Iterum in campis suburbanis, quibus à palude nomen est, in hanc sententiam Catesbeio respondit, *Et posse & licere, cum sontibus insontes exsufflari, magnique adeò meriti rem fore, si id magno alicui bono Catholicis cederet.* Constat de veritate huius responsionis, primò, ex Actione in proditores posteriore: deinde ex Comitis Northamptoniæ, qui in præsentia Procerum Regni & ipsius Garneti hæc fusè narravit; quæ si dubia aut falsa fuit, cur tacuit Garnetus? Servantur autem duæ ipsius propriâ manu scriptæ epistolæ, quibus ea res omnis ingenuè exponitur. Earum altera scripta est Pridie Non. Aprilis; altera 3. Idus mensis eiusdem. Hoc autem responso suo, eos animos Catesbeio Garnetus addidit, ut nihil ampliùs deliberaret unquam, sed ferretur post totus ad facinus. Quod si aliqui postea inhorruerunt ad scelus tantum, statim Catesbeio in promptu erat responsio; *Constare sibi rem hanc licitam esse authoritate optimâ Garneti, cujus sibi vox esset pro oraculo:* nec quisquam postea, nisi illius authoritate adductus, in sceleris tanti societatem ascitus est.

Garnetus Æquivocandi arte decepit Regem & Ordines regni.

Similiter Garnetus Æquivocandi arte Serenißimum Regem, Illustrißimos Principes & prudentißimos Iudices nefariè decepit in Anglia, ijsq; illusit turpißimè. Nam toto iudicij sui tempore ex eius ore nulla unquam fuit priùs expressa veritas, quàm teneri se inevitabiliter indubitatæ fidei testibus, aut testimonijs cognosceret. Quoniam autem Rex Iacobus pro sua clementia quæstionem de eo per tormenta haberi vetuerat, ne semper lateret veritas, excogitatum est à viris prudentibus, ut Garneto & Oldcorno Iesuitis, qui in eadem Arcis parte vicinis cubiculis servabantur, sermones unà serendi potestas fieret, quos viri honesti, ad id ministerium electi, in proximo latentes, exciperent. Post hæc iussus Garnetus pro tribunali sese sistere, & an ullum sibi cum Hallo sive Oldcorno fuisset colloquium interrogatus, petitione etiam adiectâ, ut sine æquivocatione verum diceret, pertinacißimè per animæ suæ salutem iurans, negavit, idq; toties cum tantis tàmque horrendis execrationibus repetijt, ut audientium animis grave vulnus infligeret. Sunt hæc Comitis Salisburiensis verba, Garnetum de eo compellantis. Vt autem Halli confeßione, & testimonijs

eorum

eorum qui sermones exceperunt, irretitum undique se teneri animadvertit; pudore suffusus miser senex, veniam delicti sui petijt sic, ut beneficio æquivocationis id sibi licere diceret. *Nam cùm aliquis*, inquit, *de crimine à magistratu interrogatur, is magistratui respondere, antequam testes producti fuerint, non tenetur: quia nemo tenetur seipsum prodere.* Atq; hæc constans illius fuit sententia, in qua semper mansit, omnia pernegans, & facti rationem hanc postea afferens.

Quadam etiam die magistratum accusare ausus est Garnetus, quód legitimis probationibus instructus, non esset veritus eum interrogare. Res sic se habet ex scrinijs publicis. Die 27. Aprilis interrogatus per presbyteratum suum, rectène fecisset, quando coram Magistratu negavit, manibus etiam appositis Evangelij codici, se neq; nuncium misisse, neq; scripsisse ad Tesmundum sive Greenuuellum Iesuitam, ex quo unà fuerant Cougthonæ; cùm sciret id falsum esse; Respondit: *Nihil se fecisse non legitimum: sed magistratus rem illegitimam & malam fecisse, qui de eiusmodi rebus se interrogârint per presbyteratum suum, quando ipsi literas à se scriptas haberent. Neq; enim fuisse animum sibi eas denegare, siquidem scivisset eas in potestatem magistratus devenisse. Nunc quia crederet illas literas non esse interceptas, rem negâsse, idq; à se legitimè fieri potuisse.* En rem novam & nova iura. Reus Garnetus magistratibus præscribit, quo pacto de sceleribus suis interrogari debeat: & si non pareatur à magistratu, cum eo gravissimé expostulat. Satis hoc quidem pro imperio.

Garnetus magistratui præscribit quomodo de sceleribus interrogari debeat.

Die etiam quadam Garnetus convictus, multa apud cognitores suæ causæ mentitus est: reductus autem in Arcem, & postea ibidem interrogatus, ecquid pœniteret ipsum infamis artis, & an id serió licitum esse crederet? an pro tempore, necessitate premēte, illa diceret? ipse manu suâ responsi loco in charta hæc scripsit, ex Anglico fideliter trāslata: *Hoc ego cognosco esse consentiens opinioni meæ & omnium Scholasticorum. Et ratio eorum est, quòd ubi de legitima æquivocatione agitur, sermo qui per æquivocationem liberatur à mendacio, idem etiam per jusiurandum sine perjurio potest confirmari, & per quemvis alium in eam rem usitatum modum: quamvis id fuerit per sumptionem Sacramenti, si justa necessitas ita requirat. Heinricus Garnetus.* Iuxta Garnetū igitur eiusq; Socios, æquivocandi disciplina, non hoc solùm permittit hominibus, ut simplici affirmatione mentiantur, sed etiam ut fidei faciendæ gratia nihil eorum prætermittant, quæ inter mortales eó valere censentur. Iurabunt igitur posthac, sacra Evangelia tangent, & quidvis facient; atq; adeó si opus sit, sumptione corporis Christi mendacia sua firmabunt.

Garnetus etiam homo plurimorum nominum fuit. Appellatus enim fuit Garnetus, Vuallia, Darcia, Robertus Farmerius, Philippus, &c. Et hoc usitatū est apud Iesuitas hodié, qui se in omnes formas trāsformare, & nomina sua subinde ad decipiendos ac fallēdos homines mutare solent. Vnde etiam scribit Edmundus Campianus in epistola ad Generalem Societatis Iesu anno 1583. Trevîri excusâ, pag. 23. & 24. *in Anglia sæpè se commutare nomina, & habitu dementissimo esse.* Vide eundem de persequutione Anglicana pag. 126. 212. 314. de mentitis nominibus pag. 130. mutatis vestibus. 126.

Garnetus homo plurimorum nominum fuit.

Nullum autem virum bonum tam multiplici falsorum nominum varietate salutatum invenimus unquam, vel rarissimé.

Septuagenarius quoque ad Regis mandatum una cum alijs conspirationis Socijs & conscijs, tam Iesuitis, quàm politicis, captus ad quæstionem sive torturam adhibitus, cōfessus est integros iam sese viginti duos annos, velut supremum Provincialem, Romani Pontificis nomine, Papistis, qui Papam eum Angliæ nominaverunt, & tanto honore prosecuti sunt, ut pedes etiam eius osccularentur, præfuisse, omniúmque, quæ toto illo tempore, contra Reginam

Garneti confessio de sceleribus suis.

Elizabetham, & Regem Iacobum, Regnumq; hactenus susceptæ proditiones essent, conscium fuisse.

Itaq; ipso ad mortem condemnato, omnibus per Angliam Regi subditis, ne Pontificijs & Hispanis operam suam posthac offerrent, prohibitum est.

Legatus R. Hispaniæ Garnetū pecunia redimere vult.

Accidit autem, ut cùm sententia in Garnetum pronunciaretur, Comes sancti Georgij magna cum pompa in Angliam adveniret, impetrataq; aqud Regē dicendi copiâ, *Non potuisse, inquit, Regem Hispaniæ Dominum suum intermittere, quin peculiarem ad fratrem suum Britanniæ Regem Legatum mitteret, & ei ob singularem in tanto periculo liberationem gratularetur, cùm salus eius ipsi tantæ curæ sit, ut pro ea vota quotidiè faciat*, &c. Erat hoc quidem Regi gratum, verùm cùm idem Legatus non precibus solùm apud Regem pro Garneto instaret, sed & triginta millia coronatorum summâ eum redempturum esse profiteretur, animum Regis mirificè commovit. Itaq; licèt Iesuita ille spe veniæ impetrādæ, res alias magni momenti manifestaret, tamen tertio die Maij Anno 1605. ad supplicij locum ductus est. Cùm scalam innixā patibulo ascenderet, inter alia dixit: *Me cum Dominis à Sanctiori consilio simulatè egisse malè me habet. Verùm non putâram eos talia contra me indicia & argumēta habere, donec coràm produxissent.* Item: *Faxit Deus ne gravius cum Catholicis meo nomine agatur, eosque adhortor, ne eiusmodi proditionibus, & rebellionibus contra Regem se immisceant*; Simúlque orare cœpit, & cruce se signans dixit; *In nomine Patris, Filij, & Spiritûs sancti. Maria mater gratiæ, Maria mater misericordiæ, tu me à malo protege, & hora mortis suscipe*, &c. Tunc scalâ submotâ suspendio vitam finivit.

Supplicium de Garneto Iesuita sumptum.

Apologiam pro innnocentia Garneti edit mendax Ioan. Cretensis.

Hæc omnia quæ hucúsque de Garneto Iesuita recensuimus, supersunt autem alia plurima, etsi verissima sint, extant enim Acta, publicâ authoritate edita, ex quibus liquidò & sine ullo dubio constat, Garnetum, non, ut quidam in vulgus imperitum sparserunt, proditionis aliquo saltem rumore aspersum fuisse; sed è contrario, ut etiam in Tortura Torti scribitur, veritatis voce, & vi tabularum, testium, probationum luce, soliditate, pondere convictum, ore proprio & manu propriâ confessum ea fuisse, & nemo mortalium esset, cui vel in animum veniret, inventum iri aliquem, qui hæc facinora defenderet: repertus tamen est, ut supra diximus, Iesuita Andræas Eudæmon Iohannes Cretensis Græcus, qui Apologiam pro Garneto scripsit, in qua vel novæ doctrinæ Iesuiticæ contra Reges & Principes immanitas cautè dissimulatur, vel confessiones Garneti & cæterorum proditorum, impudentissimè negantur, vel eorum molitiones seditiitiosæ, consilia proditoria, aliaq; nefaria facinora extenuantur & excusantur.

Garnetus in numerum Sanctorum martyrum refertur.

Neque verò solùm Garneti facinora & maleficia defendunt, excusant & extenuant Iesuitæ, sed eum insuper in numerum Deorum suorum retulerunt, & tamquam martyrem colunt. Sitne autem martyr ipse an non censendus, ipsummet Garnetum arbitrum habemus, quo nemo liti huic terminandæ magis idoneus inveniri posit. Paucis diebus ante suppliciū eius, venerunt in Arcē & cubiculum ipsius aliquot è præcipuis Theologis, unà cum viro nobili Arcis præfecto: inter quos hi quoque erant, D. Iacobus Montacutus, Decanus tum Regij Sacelli, nunc Episcopus Bathoniensis & Vuellensis; D. Neilus Sacellanus tum Regius, Regijque Oratorij Clericus & Vuestmonasteriensis Decanus, nunc Episcopus Lichfeldensis; & Dns. Iohannes Oueralus, Decanus ædis Paulinæ Londini. Hi cum Garneto multa cùm essent locuti, forte evenit, ut unus illorum hanc quæstionem illi proponeret; Si post supplicium Ecclesia Romana Martyrem ipsum declararet, num factum illud laudaret, & verum Martyrem futurum se crederet? tum ille ex alto suspirium trahens,

trahens, humerosq́ adducens, *Martyrem me?* inquit; *ô qualem Martyrẽ? sed neq; Ecclesia hoc faciet: & ego Deũ oro, ne huius unquam illi in mentẽ veniat. Etenim si pro religione Catholica mortẽ obirẽ, neq; aliud, infelix, scivissem, præter illa quæ per viam cõfessionis scivi, poteram fortasse honore martyrij non indignus videri, & judiciũ Ecclesiæ promereri. Nunc peccatum ego agnosco meũ, & sententiam, quæ adversus me pronunciata est, fateor esse justissimã.* Deinde iterum atq; iterum suspiria ingeminans, & pœnitentiæ signa exhibens; *Vtinam*, inquit, *quæ facta sunt, possem infecta reddere. Vtinam quivis alius mihi potius accidisset casus, qui ut nomẽ proditionis infamiâ deturparetur; quod tamen peccatum, etsi gravissimum, per veram pœnitentiam spero delendũ, & Christum mei miserturum. Ego certè si vel universum orbem terrarum in potestate mea haberẽ, universum lubens darẽ, ut à proditionis crimine, quod consciẽtiæ meæ impressũ est, quodq; in elogio condẽnationis meæ extabit, purus mori possem.* Hanc historiam audivisse se scribit Casaubonus in epist. ad Front. Ducæum pag. 126. à Decano Paulino & duobus Episcopis supra nominatis, quos interfuisse huic Colloquio diximus. Quum igitur meritas se dare pœnas non semel confessus sit Garnetus: quæ insania, imô quæ impietas est, pronunciari & haberi eum martyrem à Iesuitis, qui iustissimâ se damnatum sententiâ agnovit?

Cúm veró Rex proditionis & cõspirationis eiusmodi pericula cavere in posterũ modis omnibus adniteretur, 22. Febr. anno 1604. mandatum edidit, quo Iesuitas, cũ sacrificulis & Romano-Catholicæ religionis propagatoribus omnibus, proscriptos, ante 19. diem Martij ex universo Angliæ, Scotiæ & Hiberniæ regno discedere iussit, hac conditione & severitate, ut qui post diem nominatum comprehensi in regno fuerint, ex tẽpló nullo ordine aut morâ iudicij pœnas darent. Indictũ etiam omnibus indigenis, ne hospitio, tecto, mensâ, aut aliâ ope eos foveant ac iuvent, ni eandem cum illis pœnam incurrere velint.

Rex Angliæ proscribit Iesuitas.

Principiò autem quantum laboris post politicæ quidem gubernationis cõstitutionem, in reformãdis ac reparandis ceremonijs Ecclesiasticis, in Anglia hactenus receptis, sustinuerit, exponit. Quæ dum ita constitueret, ut nemini pietatis amanti displicere posse cõfideret, animadvertisse se interim ait, universum illud religionis negotium non parum deformari posse ab illis, qui eius hostes sint acerrimi, nempe, à Iesuitis, sacrificulis, & id genus alijs, tam qui ante suum adventum in regno isto fuerint, quàm qui postmodum accesserint; qui quidem omnes jam religionis suæ multò quàm ante liberius in regno isto professionem faciant, spe partim mutationis alicuius introducendæ, de qua tamen nec ipse unquam cogitârit, nec suspicandi ansam ulli præbuerit, partim verò abusu generalis illius omnium delictorum remissionis, quæ tempore coronationis suæ consueto more facta sit, quam quidam Iesuitarum sub sigillo regio sibi comparârint, sperantes se eâ liberos fore ab omni judiciorum periculo, & propterea eò confidentius celebrandis Missis & alijs officijs Ecclesiasticis peragendis vacantes, cum seductione subditorum ab obedientia sibi debita ad Romanæ Ecclesiæ venerationem. Cùm igitur non minima Regij muneris & officij pars sit, attendere, ne subditi in religione, pietate & obedientia corrũpantur, obligatũ se vel suâ ipsius cõscientiâ teste affirmat, advigilare sedulò, ne sui superstitiosis in religione opinionibus, quæ non animabus tantùm ipsorum officiant, sed & instrumentum sint, quo ab obedientia debita avertantur, fascinati pereant. Cùm autem id aliâ ratione fieri non possit, quàm ut corruptionis istius ministris obviam tempestivè eatur, (qui quidem sint Sacerdotes & Clerici omnis generis, qui ab externa & in Angliæ Regno prohibita potestate ordinationem suam acceperunt. Itaque decernere se, ut omnes Sacerdotes, sive regulares sint sive non, captivi & liberi, sive remissionis beneficium sub sigillo regio habeant sive non, tam qui ante suum adventum in Anglia fuerunt, quàm qui post modò advenerunt, regno suo exeant; & captivi quidem primo quoque tempore navibus impositi dimittantur, cum expresso mandato, nunquam sine permissione sua ad fines istos revertendi, sub pœna editis hoc nomine legibus definita. Reliqui verò Sacerdotes, Iesuitæ & alij cujuscunque

Ordinis sint, qui ordinationem & confirmationem suam ab aliena potestate habent, licet beneficio remissionis istius (quæ quidem à legibus & judicijs publicis neminem Sacerdotũ absolvit) gaudeant, ante 19. Martij diem ex Regnis suis omnibus discedant: additâ hac manifestâ interminatione, eos, qui post dictam diem in quibuscunque Regni sui partibus inventi, aut postmodò unquam reversi fuerint, judicio stare & pœnam legibus persolvere debere sine ullâ spe veniæ aut remissionis consequendæ. Mandat igitur omnibus Archiepiscopis, Episcopis, Iudicibus, & alijs Iustitiæ ministris, ut termino isto elapso, quàm diligentissimè in omnes, qui fortè superfuerint, inquirant, & judicio eos sistant.

Ne verò constitutio hæc speciem alicuius rigoris habere videatur, adversus eos, qui per Iesuitas & Sacerdotes istos in Regno suo seducti, Catholicos se nominant, rationes huius suæ proscriptionis affert; periculum illud inprimis exaggerans, in quo non ipse tantùm, sed & universum suum Regnum nuper fuerit, propter conspirationem, quæ ab isto quidem hominum genere primùm exorta sit: itaque ut, sicut supra quoq; diximus, eiusmodi periculum caveri in posterum eò melius & vitari possit, aliter quidem se facere non potuisse asserit, quum alia quidem ratione illud avertere nullo modo potuerit; siquidem Iesuitæ & Sacerdotes isti eius potestati se addictos agnoscant, qui dispensare sese posse in causa arctissimi, quod inter Regem & subditos existit, fœderis profitetur.

Iesuitæ ex Anglia navigant.

Sub initium igitur Aprilis ex Anglia navis multis Iesuitis, Monachis, & aliorum Ordinum clericis onerata, ad portũ Vlissingensem in Selandia appulit, Antverpiam inde petitura. Impetraverant illi, intercessione Legati Hispanici, à Rege Angliæ, ut sibi per aliquot adhuc septimanas, post tempus præstitutum, subsistere, & commorari in Regno Angliæ liceret. Interea veró Legatus Regem mitionem aliquanto Iesuitis reddere studens, interrogat, quid causæ Rex habuerit, quód tam asperam in Catholicos sententiam tulisset. Rex igitur, ut causam proscriptionis istius Legatus cognosceret, literas ei prælegi curavit, quibus de conspiratione Papistarum in Regis & Regni perniciem factâ, prolixè perscriptum fuerat: imprimis autem, quód Rege Reginaq; cum universa familia eorum sublatis, universum Reipubl. statum, mutatis præcipuis officijs, pervertere decrevissent. Auditis hisce literis Legatus obticuit, nihil amplius in causa eorum agere expetens.

Nova in Anglia contra Regem conspiratio.

Sub initium tamen mensis Iunij Anno 1606. nova iterum adversus Regem Angliæ Iacobum detecta est conspiratio, quæ in Flandria quidem initiũ cœpisse ferebatur, Iesuitis & sacrificulis quibusdam authoribus, quorum suasu & hortatu sex primarij quidam viri, inito fœdere, & Eucharistiæ Sacramento accepto, silentium & fidem sibi invicem promiserunt. Convenit autem inter eos de Rege vel in venatione glande plumbeâ transfigendo, vel aliâ quacunq; ratione è medio tollendo, eumq; in finem monilia quædam & clenodia pulcherrima pretiosissimaq; veneno ita infecta sibi comparârant, ut vel solo attactu lethalia essent, eaq;, si in venatione res non successisset, Regi offerre & exhibere animus erat, ut illis acceptis necem evitare non posset. Hâc conspiratione mirabiliter patefactâ, Rex pauló póst promulgato denuó edicto publico, omnes Iesuitas, Monachos & Romanæ religionis ministros, propter conspirationũ turbas continuas & machinationes perpetuas sub capitali supplicij pœna, regno suo ante primam Augusti diem excedere iussit: hoc tamen benevolentiæ ipsis exhibitum iri promittens, ut si sese in portubus maris aperiant, navibus Anglicis quocunque cuperent deferantur. Edictum autem de verbo ad verbum sic habet.

EDICTVM
SERENISSIMI MAGNAE BRITANNIAE REGIS.
IACOBI I.
FIDEI DEFENSORIS,
CONTRA PONTIFICIOS ANGLIÆ RECVSANTES, ET IESVITAS, SACRIFICVLOSQVE AD DIEM 2. Iunij M. DC. X. publicé promulgatum.

Qvanquam summa Regis pij & sapientis cura circa Religionis verè Catholicæ & Christianæ conservationem & amplificationem versari debeat, atque in hunc finem, sicuti una manu bonum eius semen spargere, sic altera malas herbas & Hæreses, quæ inter Domini semina plerunque succrescunt, quantum fieri potest, evellere & extirpare oporteat: nihilominus tamen natura nostra ad clementiam perpetuò tam proclivis fuit, ac præsertim ab effusione sanguinis, in ijs rebus, quæ conscientiam quocunque modo tangere possunt (quanquam nihil aliud quàm simulata & ficta in quibusdam conscientia erat) ita semper alieni fuimus, ut, non obstante ea cura & zelo, quibus huius nostræ antiquæ & veræ Catholicæ Religionis, quam profitemur, conservationem & propagationem perpetuò prosecuti fuimus, dicta nobis innata clementia nos semper retinuerit, ne Legem illam quæ contra Sacrificulos & Recusantes lata fuit, quamque pessimis suis facinoribus contra nos diversis vicibus perpetratis, perversisque & superbis actionibus illi jure meruerant; debitæ executioni mandari fecerimus. Posteaquam verò pessimum hoc ipsorum Institutum, principiò per immediatam Sacrificulorum proditionem, in ipso nostro in hoc Regnum aditu, ac postea per horrendos istos cuniculos Sulphureos (quæ immanissima crudelitas oblivioni nunquam tradenda) manifestatum, cui deinde supervenit simul horribile & deplorandum illud facinus extra hoc Regnum designatum (Diabolicum & immanissimum nimirum parricidium illud in ultimo Galliarum Rege fratre nostro charissimo perpetratum) animos dilectissimorum subditorum nostrorum, quos domus & corpus Parlamenti repræsentant, ita excitavit, ut utraque Domus nos humillimè rogaverint & obtestatæ sint, ut in Papicolarum actiones & vestigia accuratiùs quàm antehac umquam intenti essemus, & ut in hunc finem, optimas & saluberrimas huius Regni Leges cõtra ipsos, & quidem majori ex parte ante nostrum in hoc Regnum ingressum, latas, quarumq; observationem in Inauguratione nostra juravimus, sine ulla ulteriori dilatione executioni mandare vellemus: justissimam certè causam habemus, ut juxta humillimas ipsorum petitiones, in posterum magis, quàm antehac umquam, solliciti simus, dictasq; Leges nostras executioni diligentius mandari faciamus. In hoc etenim negotio conscientia nostra, respectu Religionis, honor noster, respectu eius, quòd nihil nisi Legum nostrarum executio petitur, & securitas nostra (ac non solùm nostra, verùm etiam totius posteritatis nostræ) respectu sanguinolentæ Pontificiorum doctrinæ, qui in Martyrum & Sanctorum referunt numerum eos, qui proprios suos Reges, Unctos Dei, trucidant (sicuti nunc cum horrore execrãdam hanc ipsorum doctrinam toties effectui mandatam, & parricidialem hanc Theoriam & Praxin ita conjunctas videmus, ut facinorosi & maligni homines nullo medio melius, quàm per parricidium Regis cuiusquam, qui aut Hæreticus, ipsorum judicio, aut fautor Hæreticorum habetur, animam suam ab æterna damnatione se liberare posse putent) Hæ, inquam, tres causæ, quæ conscientiam, honorem & securitatem nostram tangunt, atq; etiam populum nostrum permoverunt, providentiam in nobis Regiam & sollicitam, qua unus-

quisq; Rex pius, justus, & prudens, rebus ita contingentibus & sese habentibus, præditus esse debet, necessario excitant.

Ac propterea cùm certiores facti simus, quòd hoc præcipuè tempore major, quàm antehac unquam, Recusantium numerus in hanc nostram urbem Londinensem venerint, licet per Leges Regni nostri certis limitibus circumscripti esse, & intra quinque illa milliaria pro habitatione ipsis designata, manere debebant: certò nobis constitutum est revocare, sicuti priorem omnem in hunc locum redeundi datam licentiam per præsens Edictum revocamus. Et quanquam hoc tempore, quo Parlamentum haberi, & Inauguratio filij nostri primogeniti institui debet, eos hîc tolerare perimportunum & periculosum sit, quam & ob causam Parlamentum nostrum humillimè requisivit, ut universi ad domicilia sua remitterentur, & urbs hæc ab illis, pro Inauguratione dicti nostri filij charissimi, vacuaretur: nihilominus tamen tantum consuetæ nostræ bonitatis retinere constitutum nobis est non respiciendo ullas ipsorum vafras machinationes aut pericula, quæ tempore hoc durante inde nobis, in recompensationem dictæ nostræ clementiæ, provenire possent, ut, consideratis negotijs ipsorum gravioribus, privatum ipsorum statum attingentibus, quæ fortasse adhuc in proximo termino peragenda haberent, ipsis terminum usque ad ultimum Iunij prolongare velimus; intra quod tempus ad domos suas, & ad ea loca, ad quæ per Leges remissi sunt, redeunto, nec unquam posthac ad hanc urbem nostram & Cameram Londinensem, vel ad Aulam nostram, nec ad Aulam dilectissimæ Reginæ nostræ conjugis, vel charissimi Principis nostri filij, quocumque loco sit, intra decimum ab hac urbe Londinensi milliarium, sine singulari veniæ impetratione, remeare præsumunto, cùm Leges nostras contra transgressores quàm strictissimè executioni mandare, & summum illum Authoritatis nostræ contemptum severissimè vindicare decretum sit. Et similiter, juxta dictam humillimam charissimorum subditorum nostrorum in Parlamento congregatorum petitionem, omnibus superioribus Magistratibus, in omnibus hujus Regni nostri partibus, strictissimè mandandum decrevimus, ut juxta Leges nostras, ab omnibus Papistis inobedientiæ convictis, omnia arma, pulveres tormentarios, & quæ eiusdem sunt generis, quæ quisq; sive in propria habet potestate, sive apud alium deposuit, recipiant, & provideant, ut bene custodiantur, & secundum leges deponantur, tantum ipsis pro necessaria domuum & sui defensione relinquentes, quantum per leges concessum est. Qua in re, cùm Magistratus nostri hactenus nimis negligentes fuerint, si expressum hoc nostrum mandatum vel neglectum, vel executioni non satis diligenter, ut decet, datum, deprehenderimus, per severissimas pœnas ipsis notum faciemus, quàm grave delictum sit, in Regijs nostris mandatis, præsertim in rebus talis momenti, negligentem esse.

Et quandoquidem Iesuitæ & Sacrificuli majori numero nunc, quàm antehac umquam, tam per totum nostrum Regnum, quàm in urbe nostra Londinensi, circumvagantur, non solùm gregatim ad Domum nostram venientes, maximo cum Authoritatis & Legum nostrarum contemptu, verùm etiam permixtâ sibi talium personarum particularium catervâ, quæ posteaquam carceribus detentæ & per Leges nostras convictæ, & nihilominus tamen (ex bonitate nostra) è Regno, sub hac conditione, ne umquam redirent, deductæ fuerunt, in Regnum redire ausæ sunt, maximo cum summæ erga eos bonitatis & clementiæ nostræ contemptu, manus nostras ad justissimas pœnas provocantes: Nos ad tales abusus & confusiones in posterum præveniendas, omnibus istis Legibus frena amplius non inhibere, sed easdem, ut ratas, prout decet, executioni contra eiusmodi transgressores mandare decrevimus. Et quoniam semper proni sumus ad severitatem aliqua clementiæ nostræ parte temperandam (non jam respicientes, quòd statim in primo, ac posteà in quarto Regni huius nostri anno, per duo diversa clementissima Edicta omnibus Sacrificulis & Iesuitis certum diem præstituimus, ante quem ex nostris ditionibus discederent, gravissimis etiam pœnis, si in Regnum nostrum redire auderent, propositis) decrevimus, non obstante

stante præcedentis nostræ gratiæ contemptu, ad duas illas priores profectiones ipsis indictas, etiam tertiam adijcere; ac propterea per præsens hoc Edictum declaramus & promulgamus, quòd omnibus Iesuitis, Scholaribus, & cæteris cuiusq; conditionis Sacrificulis in hoc Regno nunc agentibus, tam ijs, quos carceribus liberare voluerimus, quàm ijs, qui nondum in vincula conjecti sunt, liberè & tutè ex Regno nostro discedere liceat, sic ut in hunc finem ad quemdam nostrum portum ante 4. Iulij proximè venturi sese conferant, ac ipsi primâ occasione in exteras Regiones traijciant. Admonemus & certos facimus dictos Iesuitas, Scholares, & cujuscunq; generis Sacrificulos, juxta dictum nostrum placitũ discedentes, ut & cæteros omnes, qui antehac per clementiam nostram eadem cum conditione libertati fuere restituti, quòd, si quisquam ipsorum posthac in Regnum hoc nostrũ reverti ausus fuerit, sanguis ipsorum super proprio ipsorum, atque etiam eorum, qui ipsos miserint, capite esse debeat, quandoquidem hoc facientes, non solùm in pœnas, quas leges nostræ ipsis minantur, verùm etiam in eas, quas summus & superbus clementiæ bonitatisque nostræ erga eos ostensæ contemptus ipsis pariet, incurrent. Et in genere (ne quisquam ignorantiam legum nostrarum prætendere possit:) Vniversi Iesuitæ & Sacrificuli, cujuscunque sint Ordinis, ipsorumque missores hoc Edicto admonentur, ut sibi caveant, supra id quod per clementiam nostram ipsis indultum est, amplius aliquid à nobis petere, quo in Regnum hoc nostrum redire possint, propter pericula notissima, quæ ab ipsis jure timentur, & sollicitudinem, quam pro bonis nostris subditis gerere decrevimus, quò à periculis corporis & animæ, quæ à Iesuitarum & cæterorum Sacrificulorum doctrina ijs imminent, liberentur, cùm horum in hoc Regno actiones & studia ad nullum alium scopum tendant, quàm ut animos optimorum subditorum nostrorum à debita & Deo & nobis obedientia avertant.

Et quia denique horror immanissimæ Proditionis pulverariæ animas Parlamenti nostri occupavit, & insuper, inter cætera, Iuramentũ Fidelitatis nobis à subditis nostris præstandum tantoperè à Papa & Asseclis ipsius oppugnatum fuit, ut ipsi calamum arripere, & causæ nostræ, quæ Iuramentum illud spectat, defensionem suscipere cogeremur (quod quamvis Papæ odiosissimum esset, summi tamen favoris & clementiæ opus fuit erga tam multos nostros subditos, qui, licet superstitione Pontificia excæcati, animo tamen erant parato, ad obedientiam nobis præstandam; in quo etiam inter huius conditionis Papistas, & alterum illud pestiferum genus, qui supra dictas damnatas & maledictas doctrinas & artes commiscent, discrimen habitum fuit:) Nos considerantes, quòd dictum Iuramentum discrimini vero & clementi inter duo ista Papistarum genera faciendo serviat, ut jam dictum est, non possumus quin omnium bonorum nostrorum subditorum saluti, & malignorum hominum detectioni peropportunum existimemus, ut in posterum in generali huius Iuramẽti apud omnes nostros subditos promotione, major quàm antehac umquam cura adhibeatur. Ac propterea expressum nostrum Decretum est, omnibusq; & singulis nostris Episcopis, Iudicibus Civilibus & Criminalibus, atq; omnibus alijs nostris Ministris, quos hoc attinet, strictissimè mandamus, ut illud ab omnibus illis personis, & in omnibus rebus, quibus leges fieri jubent, exigant, scientes, Leges ipsos hac autoritate non ornasse, ut hoc pro libitu facere, & omittere pro beneplacito liceret; Verùm nos hoc, tamquam necessarium ac debitum officium ipsis mandatum & impositum, velut personis publicis, & à nobis pro maximè fidelibus habitis, pro bono & securitate nostra statusq; nostri, ab ipsorum manibus postulaturos. Datum in Palatio nostro VVhitehallij 2. Iunij, Regni nostri Magnæ Britanniæ, Franciæ & Hyberniæ anno octavo.

Deus custodiat Regem.

Hanc Inquisitionẽ & proscriptionem Anglicanam in Proditores, veneficos, parricidas institutã, Gretscherus Iesuita contra Steniũ cum Hispanica confert, Oceanũ scil. cum Lunago nostro, & elephantũ cũ formica. Σύγκελων hãc mirarer,

Calumniæ de proscriptione Iesuitarum in Anglia.

nisi ex solo Gretschero frons Iesuitarum omnibus nota esset. Quis enim non rideat, vel potius exsecretur impudentiam eius, affirmantis nihil certius expectandum Papistis, quàm carcerem, exilium, &, ut alius Iesuita loquitur, rotas, catastas, catapultas, frixoria, pugillaria, manus ferreas, ollas æneas, & similia tormenta, in illis Provincijs & civitatibus, quas solus Lutherus vel Calvinus occupat. Refutat satis Iesuitas Ecclesiarum status, qui est in Germania, Gallia, Belgio & alijs in regnis. Vbi enim vel fando auditum est, à Lutheranis vel Calvinistis combustos heterodoxos? Vnum vel alterum nominabunt, qui capitis supplicio affecti sunt: sed causam, sat scio, non exprimment, ut ita eorum ignari, quæ gesta sunt, Calvinianos esse crudeles statuant: multò minus aliquid addent de rogis Hispanicis, lanienis Gallicis, supplicijs Belgicis, coniurationibus Britannicis, exilijs Carinthicis, turbis Polonicis, tumultibus Suecicis, & motibus Vngaricis.

Comprehensi sunt etiam Anno 1606. duo alij ex Iesuitis coniurationis huius conscij in Anglia, & ad Regem adducti: Ex eorum uno, Parcio nempe, Societatis in Anglia Provinciali, Rege præsente, quæsitum est primò, *Possitne Pontifex Romanus excommunicare Iacobum præsentem Angliæ Regem?* qui respondit, omnes Catholicos fuisse hactenus & esse adhuc in illa sententia, licere summo Pontifici, tanquam summo Christi in terris Vicario, omnes Reges & Principes hæreticos excommunicare. Instantibus verò Consiliarijs, non esse hoc directum responsum ad propositam quæstionem, respondendum enim esse præcisè ad hoc; *Vtrum Paulus V. Pontifex modò Romæ residens, possit justè excommunicare Iacobum I. magnæ Britanniæ Regna hoc tempore gubernantem?* ille, respondisse se in genere ad propositam quæstionem ex mente omnium Catholicorum ait, velleque in responsione ista acquiescere, cùm in individuo respondere aut definire velle, quid Paulus V. Pontifex Max. in Iacobum I. posit, maioris esset authoritatis, maturioris consilij & superioris arbitrij, petit igitur sibi, quòd falcem in alienam messem mittere nolit, ignosci. Quæsitum deinde ex illo est, *An Angli omnes, qui Anglicanam confessionem sequuntur, sint hæretici?* Respondit ille, Quicunque scientes volentes, ab Ecclesia Catholica Romana divortium faciunt, inque eo perseverant, sunt hæretici. Vrgebant illi, *responsionem magis ad Anglos, eorumque religionem applicandam esse*, at ille in hoc suo generali responso substitit, ne in prima quidem quæstione læsæ Maiestatis, in altera verò fractæ seu perturbatæ pacis publicæ reus fieret. Quæsitum porrò est, *An proditio proxima, suâ authoritate, consilio & præscitu facta esset?* Ille negando respondit, & adiunxit simul, se detestari ex animo tam horrendos conatus contra magistratum legitimum conceptos, iudicareque autores non eo tantum, quod aliqui eorum iam sustinuissent, sed graviori etiam supplicio, (si tamen aliquid gravius excogitari posset) dignos esse. Postremò quæsitum ex eo fuit, *An autor esset libelli cujusdam, contra statum Regis & regni Anglicani conscripti?* Respondit ille, autorem se non esse, vidisse tamen istum libellum, & in multis correxisse, cùm quicquid in provincia illa à Societate conscriberetur, censuræ uti suæ subijciatur, necesse omnino esset. Hoc audito in carcerem uterque mandato Regis translati sunt.

Anno etiam 1607. Iesuita quidam in quatuor partes dissectus est, quòd in contumeliam & contemptum mandatorum Regiorum, Sacerdotes aliquos sui ordinis creare, in locis occultis conciones habere, & populum ita docere, quòd Rex in Ecclesiam ius nullum habeat, Pontifex eius caput sit & subditi ad servandam Regi fidem non teneantur, ausus fuerit.

QVE-

QVERELA ANGLICANI CLERI AD CLEMENTEM VIII. PONTIFICEM ROMANVM DE MVLTIS AC VARIIS Iesuitarum studijs, dolis, imposturis ac fraudulentis actionibus in Anglia, Belgio, Romæ & alibi.

IESVITARVM GESTA AD REGINAM ELISABETHAM SPECTANTIA.

Elisabethâ in Anglia regnante, non modò neglecta fuerunt multa media ad regnum illud convertendum proposita, sed eorum loco propter libellos famosos quàm plurimos, rumores annuos, menstruosque futuræ invasionis, aliasque molitiones frequentes à Iesuitis solis profectas, tam gravis tot annorum persequutio excitata est, ut magnum Catholici nominis exterminandi periculum sæpè immineret. Et quamvis ad minuendam hæreticorum superbiam debita & proportionata media assumenda esse non inficiemur, multa tamen in materia, ut appellant, status omnibus Catholicis obiecta, se obtulerunt, quæ Sacerdotes cum plebe Catholica graviter offenderent.

Iesuitæ in Anglia multorum malorum causa.

1. *Sacerdotes in Angliam missi, sub Alani auspicijs, ex institutione Pontificis prohibiti, materiæ status se immiscere, post aliquot annos, Iesuitas sub eadem conditione, in subsidium asciverunt. Eam tamen conditionem violabant, quàm cum Sacerdotibus, & cum laicis, in quorum domibus excipiendi erant, pacti fuerant, quàm eorum Generalis in scriptis sub obedientia illis mandaverat: quam regulam suæ religionis fundamentalē faciunt, ne scilicet querelis Dominorum temporalium se ingerant, ut ex libro Regularum impresso, patet, quam ubique ab illis observari Franciscus Montanus in Apologia Iesuitarum profitetur.*

2. *Iesuitæ libellum supplicem ad Elisabetham, typis impressum, ediderunt. In eo illam Reginam omnibus regijs virtutibus ornatam, & totius illorum justæ spei, post Deum, anchoram appellant. In eo profitentur, se ab Elisabethæ partibus futuros contra Pontificem Romanum, etiam pro causa religionis Catholicæ Angliam invasurum, nec aliter sentire quenquam Catholicum, nisi ignorantem aut scrupulosum. In eo etiam coram Deo & Angelis protestantur, se immunes esse & fore ab omnibus contra Elisabetham molitionibus, propter quas tamen quàm plurimos ab Elisabetha morte affectos noverant: Quæ Iesuitarum purgatio tantum non erat Sacerdotum accusatio. In eo multas alias absurdissimas adulationes congerunt. Adulationes, reclamante etiam conscientiâ, effutitas appellare possumus, quòd quam laudaverant vivam, vituperabant statim mortuam.*

Robertus Personius pro more suo, librum de Conversionibus tribus Angliæ, ab alio quodam, nomine Harbsfildo, insignissimo Doctore compositum, suo nomine promulgavit. Duas præfigit Epistolas, unam vivâ Elisabethâ factam, in qua illam commendat; aliam mortuâ Elisabethâ factam, in qua illam condemnat: utraque jam in eodem volumine juncta circumfertur.

3. *Librum Titulorum ad regnum Angliæ pro Infanta Hispanica compositum, insulsitatis, seditionisque plenissimum, ad augendam contra Sacerdotes suspicionem, sub nomine Sacerdotis secularis Dolmanni viri singularis meriti, promulgârunt.*

4. *Assasinos ad occidendam Elisabetham subornatos, ex Hispania ad Sacerdotes aliquot in Anglia, quorum unus erat præfatus Dolmannus, quasi cædis complices, miserunt. Unde Sacerdotes illi, eorumque amici, nonnulli magnæ nobilitatis viri, in maximum periculum conjecti, sed propter perspectissimam eorum innocentiam mirabiliter liberati sunt.*

5. *Sacerdotes illos, aliosque, quorum integritas, & in patriam debita affectio jam clarere cœpit, infamare non cessârunt, & magis quàm antea, tanquam nimium à magi-*

stratibus favorem ex necessaria innocentiæ defensione consequutos. Sciebant ex illo favore Sacerdotibus impensè plurima plurimis Catholicis bona obtingere. Sciebant ex eo favore honorem & incrementum religionis Catholicæ provenisse. Sed religionis & rebellionis perspectâ differentiâ cum honore etiam Sacerdotum conjunctâ, magno designationibus Iesuitarum non potuit non esse præjudicio, qui librum de Reformatione Anglicana, tanquam extincto clero, aut mox extinguendo, conscripserant, in quo tanquam omnium Domini de dispositionibus Episcoporum & Episcopatuum, de redditibus omnibus Ecclesiasticis in massam redigendis & distribuendis, de proceribus in ordinem cogendis, de alijs Ordinibus religiosorum vix, aut ne vix quidem admittendis, de Provincialibus Iesuiticis loco Abbatum Benedictinorum creandis, de emolumentis ad summum Pontificem provenientibus, ad quinquennium in usum Iesuitarum intervertendis, præter multos alios articulos determinaverant.

Nec horum memoria jam fuisset refricanda, si simul cum Elisabetha molimina Iesuitarum terminum suum habuissent. Iam verò quia perpetua eorum series, non minus contra Iacobum Angliæ Regem, quàm contra Elisabetham, & fortè magis, persequutionis caussam valdè promoveat, ne omnibus crimine involutis seditionis, religio Catholica exosa fiat, cum multarum animarum detrimento, operæpratium est, ut Sacerdotum innocentia moderni Regis Britanniæ justæ expectationi respondisse appareat, in ijs præcipuè rebus, quarum veritas apparere debet.

GESTA IESVITARVM AD IACOBVM REGEM BRITANNIAE MATREMQVE SPECTANTIA.

A Multis annis sic constat, ut nullâ tergiversatione celari possit, Iesuitas manibus pedibusque, ut ajunt, laborâsse, ut apud Catholicos Anglos gratiam popularem aucuparentur, Sacerdotibus aversione conflatâ, & præcipuè prætextu ad speciem pulchro, quòd Sacerdotes Regis Scotiæ, qui esset hæreticus, faverent titulo; Iesuitæ verò laborarent ad sceptrum Angliæ evehere personam Catholicam, vel Hispanum, vel Hispanam, vel Parmensem, vel Sabaudum, vel quintam, vel sextam, vel nescio quotuplam personam (pro bono Societatis omni vento velificare decreverunt) sed semper Catholicam. Vnde consequens erat necessariò, ut Rex Scotiæ tanquam persona inidonea, nihil in se regium habens (id quod sedulò factum est) traduceretur. Nec defuerunt molitiones Iesuitarum variæ, ut Rex Scotiæ Angliæ regno privaretur: in quibus tamen omnibus dicunt, non defuisse eis summi Pontificis consensum.

Liber Titulorum ab illis conscriptus est pro titulo Infantæ Hispanicæ ad Regnum Angliæ contra titulum Regis Scotiæ. Ad illum librum Titulorum additio postea divulgata est, in qua omnis melioris notæ Catholici Angli asseruntur (sed falsissimè) Scotico titulo refragati esse.

Anno 1589. Cùm Rex Hispaniæ Philippus II. in Collegio Anglicano Vallisoleti exciperetur, moderantibus eam actionem quatuor Iesuitis, quorum unus erat Robertus Personius, Oratione publicâ unius Angli ex persona omnium, oblati sunt ei animi, vires, conatus, studia, vitæ, mortesque non eorum solùm, qui in Collegio erant, sed & parentum, quos habebant, amicorum, necessariorum & Catholicorum omnium in Anglia, ut patet ex libro ad rei memoriam ab illis impresso anno 1593.

In Collegijs Anglicanis Vallisoleti & Siviliæ, inducti sunt Angli Iesuitarum fraudibus & minis, ut titulo Infantæ ad regnum Anglicanum subscriberent, & in missionibus ad Angliam subscriptum titulum promoverent: quamvis nonnulli subscriptiones has alibi procuratas fuisse asserant.

Archiduci Alberto & Infantæ intimârunt, tot pro illis obsides esse, quot Angli in Seminario S. Audomari nutrirentur.

Infantam Hispanicam, venientem in Belgium, deliberârunt titulo Reginæ Angliæ insignire. Hoc cùm notum esset factum in Anglia, magna tumultuum Belgicorum occasio fuit.

Quatuor libros contra vel titulum, vel personam Regis Angliæ scripserunt, aut saltem imprimi fecerunt. In eorum uno Natalitia Regis taxatur, ut Mater infamaretur, & Rex non minus quàm Elisabetha contra religionem perpetuò irritaretur.

Cùm Oglebein quidam missus fuisset in Hispaniam, tractaturus de fœdere inter Hispanum & Scotum, articulos indignissimos, & planè infames contra Regem Scotiæ exhiberi procurârunt, ne cum Rege Hispaniarum, fœdus iceretur.

In prima invasione Angliæ ab Hispanis facta anno 1588. notum est, quæ eorum creaturæ, ab illis subornatæ, Regem Hispaniæ commoverint.

In invasione anni 1596. præter secretiora auxilia sua, promiserunt Regi Hispaniarũ, se cum classe Sacerdotes etiam Anglos missuros, qui causam Hispanicam apud Anglos promoverent. Multi autem ex Sacerdotibus Anglis, quòd hoc recusarent, multas indignitates à Iesuitis passi sunt.

Ad invasionem anni 1597. varias fraudes excogitârunt, ut Regem Hispaniæ permoverent. Vna erat; Robertus quidã Eliotus Anglus in Hispaniam cum navi propria multis remigibus, alijsq; militibus, illi pro tempore servientibus, appulit. Inductus est à Iesuitis, ut se Comitem Angliæ esse fingeret, ab alijs proceribus missum, ad persuadẽdum Regi Hispaniæ expeditionem Anglicanam. Id quod præstitit, paratissima Anglorum auxilia promittẽs, deductus ad Regem à Tancredo quodam Iesuita Anglo, à quo socijsq; alijs ad istam imposturam efformatus erat.

In Scotia proceres quosdam, Huntleium, Arrolium, Angusiũ & alios, tanto odio Calvinismi ibi devastantes omnia, percitos invenerunt, ut ad Iesuitarum imperium, chartas albas subsignatas in Hispaniam mittere non vererentur, ne ex parte Scotorum aliquid deesset ad Calvinismum evertendum. Permisit Deus (ad castigandum fortè Iesuitarum superbiam) chartas albas intercipi: unde Bringthonio latori mors consequuta est, proceribus exilium, Catholicis periculum, hæreticis insultatio, Regi Scotiæ suspicio, & arctior cum Anglia conjunctio.

Proceres exules, quia consensum suum recusaverant, ut redditus monasteriorum in Scotia Iesuitis permitterent, responsum acceperunt, nihil illis subsidij expectandum esse, nisi Infantam contra proprium Regem ad Regnũ Angliæ capessendum, adjuvare fidem darent. Inde in Scotiam commeare coacti sunt, & cum proprio Rege incolumitatem, ut potuerunt, pacisci.

In invasionibus Hybernis ab Hispano factis, si Iesuitæ negare vellent, eorum manus fuisse præcipuas in instigando Hispanos, præter alia argumenta benè nota Regi Britanniæ, Ludovici Mansonis Iesuitæ in Nunciaturam Apostolicam evectio testabitur.

Sacerdotibus ex Anglia Romam missis, & in Collegio Anglicano incarceratis, ut alij à Scoto favendo terrore detinerentur, pro crimine objectum est piaculari, & in quod alia resolverentur, quòd Scotisticæ planè essent factionis. Sic loqui & sic scribere visum est Iesuitis. Idem postea Sacerdotibus alijs in Belgium venientibus, nec pro levi peccato, nec cum levi periculo objectum est.

Vt Anglos Catholicos in speciem Hispanis, reverà autem sibijpsis obnoxios tenerent, à multis jam annis de tempore in tempus invasionem Hispanicam promiserunt. Nonnullos subornârunt, qui de expeditis Classibus, militibus, apparatibus, mendacia splendida solenni more disseminârent. Notæ sunt literæ, & in manibus Senatûs Anglicani unius Iesuitæ ad alium teruntur, suadentis in illis, ut rumores invasionis futuræ non intermittendo omnem operam navaret. Istâ fraude detectâ & explosâ, insinuârunt subdolè, Elisabetham Angliæ secretum fœdus cum Infanta icisse, eamque in successionem Angliæ destinâsse. Addunt, & id in toto orbe proclamant, eorum

operâ factum esse, ut Hispanus cum Angliæ Principe nullam confœderationem inire velit, nisi cum expresso articulo religionis Catholicæ in Anglia liberæ. Eventu ipso hac technâ etiam dißipatâ, adhuc Catholicis persuadere conantur, multa millia aureorum à Rege Catholico designari, quæ illis distribuantur; cuius rumoris vanitas, ut & aliorum, lippis ac tonsoribus innotescere cœpit.

Interea ut à quo, & cuius piscatores constituti essent, clarere inciperet, Iesuitam aliquem Cardinalem creandum esse decernunt. Emendicatis, vel ementitis suffragijs aliquorum Sacerdotum (magnam & tantùm non magicam vim tribuunt subscriptionũ Catalogis) adjungunt nomina Scholarium, militum, lotricum, quibus magno quasi consensu gentis Anglicanæ Robertus Personius Regi Hispaniarum commendatur eius auspicijs promovendus. Non facilè ratio reddi potest, cur is reliquis Iesuitis Britannicis præfertur longè illo hac dignitate dignioribus, qui non infames erant propter mores, qui doctrinâ competenti imbuti, non necesse habebant ut docti viderẽtur, aliorum libros uti proprios ædere: qui non formidine & aversione Catholicorum coacti fuerant à Britannia aufugere. Sed cùm famâ, doctrinâ, animoq; careret, Spiritu tamen turbulentißimo non carebat, propter quem sciebant, eum Regi Britanniæ, cui semper opponebatur, meritò odiosissimum esse.

Propter Cardinalatûs Personiani sollicitudinem Vuorthingthonius præcipuus actor, præsidentiâ Duacensis Collegij, sed à triennio in triennium, ut à Iesuitis pendeat totus, remuneratus est. Is, ut fidem Roberto Personio præstitam exsolveret, cuius sollicitudinem & studium in Cardinalatu ambiendo intimè noverat, audiens Elisabetham Angliæ mortuam esse, vel morti vicinam, Anglos convocat, longaque habitâ contra Regem Scotiæ invectivâ, docet, quàm intolerandum esset, eum sustinere Regem Angliæ, &, ut ne fieret, orare seriò admonebat. Rex Scotiæ declaratus tamen fuerat Rex Angliæ, & fortè Dn. Vuorthingthonius audierat, sed non credebat, quia non volebat. Ex Senatoribus Anglicanis sunt, qui Sacerdotes admonebãt, ne à Duaco in Angliam ordinati mitterentur, quòd id Regi futurum esset valdè exosum propter ipsius Vuorthingthonij nomen.

Nec humanis tantùm rationibus niti voluerunt Iesuitæ Hispanorum in Anglia victoriam, sed excogitatis etiam revelationibus. Inter alias magnâ gravitate asseverabant, S. Iacobum navi lapideâ in Hispaniam vectum, illi genti victoriam contra Anglos promisisse. Nec desunt fide digni homines, qui Iesuitas faciunt authores Indulgentiarum concessarum illis, qui titulum Hispanicum ad Regnum Angliæ promoverent.

AN RELIGIO CATHOLICA PROMOTA PER ANGLO-IESVITAS IN BRITANNIA.

Scotorum Seminaria per viginti annos Iesuitis subfuerunt. Laudi illis esset, si viginti tantùm Sacerdotes idoneos ex illis prodijsse ostenderent. Imò viros aliquot Scotiæ nationis eximios, & optimè de Ecclesia meritos, peßimè exagitârunt, eorumq; conatus quoquo modo impedierunt.

Quàm parvos Iesuitæ in Scotia fructus fecerint, utinam non lamentabilis Regni illius facies toti orbi testaretur, quàmvis novâ Arithmeticâ, vix, aut ne vix quidem triginta Catholicos, ad triginta millia in suis Relationibus multiplicârint.

In Angliæ negotijs, si religionem Iesuitæ dicant omnium suarum actionum Regulam fuisse, fateor ignorantiam meam, & probationem desidero.

Num religio fecit, ut defectus professionis Catholicæ non esset impedimentum in successione Galliæ Navarræo (sic scribunt in uno ex plurimis suis libello famoso contra Lecestrium) esset verò impedimentum Scoto in successione Angliæ?

Num religio fecit, ut præter clancularias omnium officiorum promißiones, Elisabethæ Angliæ, justißimæ, simul & misericordißimæ Principi vitam optarent diuturnam, eò quòd

eò quòd parem (ut in Apologia quadam typis evulgata loquuntur) successorem non sperarent.

Num religio fecit, ut Angliæ titulus ab illis prostitueretur, non modò Catholicis Principibus in mutuam eorum perniciem, sed etiam quibusdam non-Catholicis, ut Ferdinando Derbiensi Comiti, & alijs propter justas causas reticendis?

Num religio fecit, ut Mariam Scotiæ præ omnibus mortalibus tractarent indignissimè, cui præ omnibus mortalibus Angli debebant obedire, ut Principi; compassionem, ut captivæ; venerationem, ut martyri.

Num religio fecit, ut pro atheistis infamarentur à Iesuitis, qui Scotico titulo favebant, nec Archiepiscopo Glassoniensi, nec Episcopo Dumblamensi, viris honorandissimis, exceptis, nec ipso Guilelmo Reinoldo, singulari huius ætatis ornamento, qui in libro contra Brasum edito, annoq; 1593. impresso, & Regi dedicato, eum legitimum Regni Anglicani hæredem appellare non vereretur?

Num religio fecit, ut Vuestmarlandius Comes, Regulus Pagettus, & alij ex Anglicana nobilitate, pro fide exules propter odium Scotici tituli Iesuitis insitum, perpetuis seditionibus exagitarentur, Generali Iesuitarum per eorum literas incassum pro remedijs interpellato?

Num religio fecit, ut tot seditiosorum libellorum, assassinatuum artifices à Iesuitis subornati, laudem mererentur: Catholici verò quidam, Rabinghtonius, Filneius, Sarisburius & alij, quibus Sol nihil videt illustrius, eò quòd de liberanda persona Reginæ Scotiæ deliberassent, vel nebulones quosdam exploratores ad eam deliberationem subornatos audivissent, potius in libello Apologetico Iesuitarum pro perduellibus damnarentur; accersito illis Sacerdote quodam nomine Vuallardo, qui supra nongentos Catholicæ religioni reconciliaverat?

Num religio fecit, ut Mariæ Scotiæ Reginæ injustissima mors patronum inveniret Iesuitam? Præterea lex in præteritis Comitijs Anglorum fertur, ut si persona quæpiam in mortem Elisabethæ conspiraret, & illa persona, & omnes ab illa jus Regni Anglicani prætendentes, ut perduelles successione in Regnum privarentur. Hæc lex urgeri non potuit à Christiano quovis, ut dum per Matrem impetitur filius, illius martyrium in dubium & in crimen vocetur, imò & damnetur planè, cui similis fœmina, tantæ celsitudinis, ut ait Bosius in libro de signis Ecclesiæ, pro nulla unquam secta aut professione, à mundo condito, mortem oppetijt. Vrgetur tamen hæc lex contra Regem Scotiæ à Iesuita authore libri Titulorum.

Num religio fecit, ut Anglia, dum in ea Cardinalitius pileus Roberto Personio, vel ex complicibus alicui sanguine martyrum rubricaretur, & Vtopianum, fereq; Anabaptisticum ad reformandam Ecclesiam instituatur Consistorium, fiat tragicum omnium miseriarum theatrum?

Vnica solutio est, quam in recenti Iesuitarum Theologia reperimus in Anglia, scilicet Catholicum & Hispanicum esse synonyma. Imò eò usque progressi sunt, ut in responso quodam ad edictum Elisabethæ quoddam asserant planè, florentem statum Regis Hispanicæ sis esse conjunctum cum statu Ecclesiæ, ut illo sublato, hic subsistere nequeat. Monarchiæ Hispanicæ in tota Europa necessitatem persuadere conantur Iesuitæ, sed cum magno præjudicio, & nota ingratitudinis erga alias Monarchas & Principes, quibus multum debent; cum suspicione perfidæ adulationis Regi Britanniæ injectâ, quem jam ad regna evectum ad astra usque laudibus evehunt. Iudiciorum DEI inscrutabilis abyssus est, propterea omnes à Iesuitis instigatos conatus contra Angliam subsanavit.

Seriò autem perpendant Iesuitæ, an illi novi Apostoli id imitentur quod dicit Paulus 2. Corinth. 1. Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ, quòd in simplicitate cordis, & synceritate Dei, & non in sapientia carnali, sed cum gratiâ Dei

conversati sumus in mundo: cujus indicium & quasi probatio sequitur; Fidelis est Deus, quia sermo noster, qui fuit apud vos, non fuit etiam & non, sed etiā per se ipsum fuit. Huic Apostolicæ regulæ, num Iesuitæ se conformaverint ab initio quasi renascentis Ecclesiæ Anglicanæ videndum est: Hispanis relictâ discussione, an illorum sermo de Monarchia Hispanica fuerit etiam & non.

DE IESVITARVM MODO PROCEDENDI IN REBVS ECCLESIAE ANGLICANAE TRACTANDIS.

PRopter seminaria omnibus Catholicis obvia, magno Anglorū in partes transmarinas confluente numero, anno 1580. Collegium Anglorum, quod per 800. annos Romæ tenuerunt, in novam faciem mutatum est, magnâ Iesuitarū Calliditate, qui dissidium inter Anglos, & Cambobritannos serēdo, sese insinuantes, viros graves excludendo, juniores varijs prætextibus eludendo, omnia ad se revocare conabantur.

In Collegio Anglo-Romano pede fixo anno 1580. in Angliam admissi, pro more gentis nostræ cum omni humanitate excipiebantur, præsertim cùm in alijs regnis, plurimùm causam Catholicorum promoturos se sanctissime promisissent.

Robertus Personius, & Edmundus Campianus primi Angliā ingressuri, secum Rhemos usq; in Gallijs adduxerunt Episcopum Asaphensem Anglum tanquam Patronum, cui auxiliari debebant, & spoponderant.

In Anglia sacramenta administrare nolebant sine licentia sacerdotum, in quorum quasi residentia, in privatis Catholicorum ædibus erant: à Sacerdotibus enim, qui jam onus Dei portaverant, in adjutorium non necessariò petebantur, & ad messem veriùs, quàm ad sementem admittebantur.

In publicis scriptis, & colloquijs privatis, fidem dabant Catholicis laicis, se nihil nisi spiritualia tractaturos, sub ea cōditione, non alios in eorum domibus excipiendi, & istâ conditione violatâ (quod postea in Roberto Personio contigit) eijciendi.

Paupertatis & humilitatis professionem faciebāt. Propter istas virtutum species, reiq; novæ admirationem, & alias artes, multi in Societatem Iesuitarum, omnes in bonam de illis opinionem adducti sunt.

Collegij Romani Anglorum administratio cum reditibus illis cedebat. Pecuniarum distributio paulatim in Anglia Iesuitis commissa est, præsertim cùm sacerdotes seculares tam fuerint rerum temporalium negligētes, ut ordo eorum universus, nec censum, nec domum, nec hortū usquiam haberet, id quod strictissimam nuditatem cuiuscunq; ordinis superat. Pecuniarum collectionem, licet magnum onus, Iesuitæ tamen ex charitate ferre didicerant.

Interea Iesuitæ, ut paulatim omnia sua efficerent, omnes in Collegio Romano, obedientiæ merito prætenso, juramento sibi obstrictos habere procurârunt, ut ad Iesuitarum libitum fierent Sacerdotes, vel non; & in Angliam proficiscerentur, vel non. Hoc stratagema glorianter sibi tribuit Robertus Personius, quòd sciret Iesuitarum equum Troianum esse.

Sub specie regularum in Collegio Anglo-Romano observandarum, omnes omnium literæ illis aperiendæ veniebant, comprehensis etiam in praxi Anglis extra Collegium degentibus, ut sic nihil ad Angliam spectans tractari posset Romæ, vel cum ipso Pontifice, nisi per Iesuitas.

Mortuo Cardinale Morono protectore Anglorum, cujus prudentia effecit, ne in aqua turbata piscari possent, subrogandum ei curârunt Cardinalem Boncompagnum, repudiato Farnesio veræ nobilitatis Cardinale, qui propter avitam cum Polo amicitiam, & multa erga Anglos amoris indicia Protectoris munus, quod verè præstitisset, meritò expectavit.

Et ut seipsos ad omnem evētum pro Protectoribus venditarent, jactabant se facultatē habere,

habere, Anglum, quemcunq; vellent, constituendi Cardinalem, unde facilè omnes ex se dependentes habere possent; id quod postea attentârunt, facto per ipsos, ut dicunt ipsi, Alano Cardinale.

Nec cessabant interim seditionibus, detractionibusque artificiosissimè superseminatis, omnes impetere, quos metuebant impedituros, ne pervenirent Iesuitæ ad metam, ad quam collimabant. In eo numero omnes viros eminentiores comprehendebant, quantumcunque de causa Dei, & illis etiam ipsis optimè meritos. Pro reliquis exemplo sit Episcopus Cassanensis. Is Iesuitas in Anglorum Collegium Romæ introduxit, invito Cardinale Morono, & introductos cõtinuis bonis officijs prosequutus est. Notum est quid Romæ in eorum gratiam fecerit, cùm esset ibi religiosorum Visitator. Septimanatim ad extremum usq; spiritum aliquid Casæ professæ contulit. Inter istum tamen & Alanum discordias severũt maximas, quibus paulò ante mortem finem imposuit Alanus, dicens, Non esse æquum, ut propter greges vel pastores, Abraham & Loth discordarent. Mortuo verò Alano, oculos in Cassanensem conijciebant Angli, tanquam notum illis, & illos noscentem, ideoq; petebant, ut Alani authoritas in Cassanensi resideret.

Petitioni tanquam justissimæ Iesuitæ se primò affirmabant concursuros. Cardinali tamen Cajetano clanculariè persuadebant, ut se Cassanensi, tanquam Protectoratûs Anglicani æmulo (quod & fecit) & Anglis petitionem suam Pontifici exhibentibus, opponeret. Hinc magna Anglicani fundi calamitas, & perpetua contra Cassanensem oppositio. Is tamen moriturus adversarijs suis ignovit, & in eius rei signum jussit comburi Iesuitæ cujusdam literas, in quibus de Cassanensi scripserat, Aut Deus, aut dæmon, aut Turca eripiat eum.

In Anglia erant adhuc veteris Cleri reliquiæ à tempore Mariæ Reginæ superstites. Inter hos erant viri omni exceptione majores: sed quia à Iesuitis, recenter appulsis, dependere meritò dedignabantur, cũ his idcirco contẽtiones honesto prætextu exercendæ erant: eorum jurisdictio à Iesuitis in dubium vocatur, licet à Pio V. concessa, & à Legato eius Episcopo Sincolnien. adhuc vivo confirmata, qui postea in carcere pro fide obijt.

Inter alios alijs intentatos abusus, unius nomine, qui Dolmannus vocabatur, procudũt librum Titulorum ad Regnum Angliæ supradictũ, magno cum Dolmanni periculo. Huic maximè infensi erant Iesuitæ, quòd ei, utpote perspectissimæ integritatis viro, maximæ pecuniarum summæ in suos usus distribuendæ, committerentur.

Viâ hoc modo Iesuitis patefactâ, proclamant statim, se habere facultatem illis plenariam indulgentiam concedendi, pro prima vice, qui peccata Iesuitis confiterentur, & ad istam facultatem intimandam, ex suis devotis, quorum jam numerus accreverat, emissarios adornant. Inde facillimè aliorum pœnitentes ad se alliciebant, & fecerunt filios sibi, quos ipsi non genuerunt. Generales etiam esse volunt confessiones, ut omnia omnium negotia ipsis pateant. Facultates alias promunt, quibus nervis belli cõtra seculare clerũ intenti, ut jam patet, pecunia cõparatur: Vnã, ut in incertis restitutionib. aliquid donetur Iesuitis, & satisfiat: aliã dispensandi, ne bona hæreticis debita, hæreticis restituantur, sed Iesuitis: aliã dispensandi de rebus ad Ecclesiam pertinentibus: aliam permittendi Patronis, ut beneficia divendant Hugonoticis Ministris, temporalia beneficia à spiritualibus separando: Hispanicis viribus se interim sustentatos plenis buccis ostentabant.

Ex Collegijs trãsmarinis per hoc tempus fecerant ferè monopolia. His initijs & incrementis, Iesuiticam se factam Anglia Catholica miratur & ingemiscit.

Neque tamen alijs artificijs Iesuistæ vel hilum profecissent, si ad sedem Apostolicam per vias accessus fuisset. Omnes itaque viæ ad illam obsepiendæ erant. Surreptionibus omninò aures Pontificis præoccupandæ, quem eo potius nomine novam istam congregationem instituisse credendum est.

DE AVTHORITATE SVMMI PONTIFICIS á IESVITIS AD SVAS MACHINATIONES DETORTÂ.

MVlta perperam facta fuisse, Apostolicæ sedis authoritate prætensâ, eoque dignitate imminutâ, dolendum est, negandum non est. Ne aliquis dubitandi scrupulus Anglis inesset, quinam sint, qui malis informationibus de absentibus uti fuerint ausi, inter plurima argumenta, divina providentia, quæ illi sedi aßistit, effecit, ut malè informato Pontifici aliqui Anglorum præsentes essent.

Quinque Sacerdotibus uno tempore in Angliam profecturis, Dn. Barnabeco, D. Marloo, D. Hensleo, alijsq; duobus, & ad Sanctißimum Dominum nostrum Clementem VIII. pro benedictione impetranda adductis, sua sanctitas quæsivit Italicè, an omnes illi quinque cursum studiorum in Seminario absolvissent? Robertus Parsonius Iesuita præsens respondit, absolvisse. Sua sanctitas (mirum dictu) idem petijt Latinè. Ille iterum sine verecundia respondit, omnes absolvisse, idq; Latinè. Ex omnibus autem quinque illis ne unus quidem cursum studiorum absolverat. Sed quid faciendum Sacerdotibus illis, qui modestiæ causa tacendum putabant, & nihil fortè expectabant magis, quàm ut ab eo Collegio dimitterentur, in quo diu detenti & vexati fuerant. Nec expectãdum est, ut ex illo Collegio Anglo-Romano aliquis audeat, aut valeat si auderet, verè Pontificem, aut institutam ab eo congregationem informare; ubi quisq; peius quàm in carcere, secretæ custodiæ mancipatur, non collocuturus cum aliquo secundo, nisi in præsentia tertij exploratoris.

Qui è Collegio dimittuntur pauci sunt, qui neq; adulationibus, neq; minis credunt. De quibus dubitatur, illi uno vel alio modo præveniuntur. Inter alios D. Tempertus, D. Bensonus, D. Hillus, Româ honorificè dimißi in Belgium venientes, inauditi, & causâ in hunc diẽ incognitâ, facultatibus à Iesuitis privantur, sic ut nec redire, nec manere, viatico consumpto, nisi mendicando, possent, nec ad munia sacerdotalia, ex quibus etiam vivendum esset, in Angliam proficisci; in quam tamen venientes, capti, & pro fide incarcerati, omnes tres illustres confessores evaserunt.

Neminem Romæ residere, qui Cleri secularis Anglicani causam apud sedem Apostolicam agat, paßi sunt Iesuitæ, cùm tamen hospitium Anglis, ab Anglorum Regibus ante 800. annos paratum, detineant.

Anglorum extra Angliam, quantum in ijs erat, sustentationem & æstimationem semper Iesuitæ impedierunt, bullam quandam urgentes, ne quis ad Rectoratũ promoveretur, veros gradus impediẽdo pro ijs, qui Pontificis dignitatem tuentur, quem sciunt ab ijs impugnari, qui gradus utcunq; susceptos prætendunt, & eò magis, quo gradum altiorem ostentant. Hoc Pontificem benè informatum quis laturum suspicetur? Sed quæ informatio ab hominibus dignitate & sustentatione privatis expectari potest?

Ex Anglia literæ ad Pontificẽ difficillimè mittuntur, propter agniti primatûs Pontificis periculũ, præsertim à Sacerdotibus in angulis ædium privatarum, vel carcerũ latentibus, afflictis, angustiatis, quibus etiam nũciorum penuria, & portuum observatio benè nota est. Quanta ergo afflictis Sacerdotibus addita afflictio est, quanta injuria sedi Apostolicæ inusta est, quòd literæ à Sacerdotibus Anglis propter eorum negotia urgẽtißima ad suam sanctitatem, interceptæ non modò fuerint, sed & impunè? Quid dico impunè? imò, ut ajũt, Pontifice sciente, volente, decernente, imò & latore literarum in Collegio Anglicano, sicut ipsemet refert, sed penes eum fides esse debet, incarcerato, quem etiam Iesuitæ facibus ardentibus adductis torquere minitabantur, nisi narrationibus quibusdã, à Iesuitis confictis, statim subscriberet. In illis literis significati sunt abusus multi, qui Alano & Cassanense mortuis, in Ecclesiam Anglicanam irripere cœperunt. Inter alios recensebantur insolentißimæ quædam propositiones à devotis Iesuitarum absordè probatæ, & postea à Iesuitis absurdius (quod in factionib. eorũ usitatum est) defẽsitatæ. Vna erat, prostibula Romæ æquè licita esse atq; ipsum Pontificem; alia erat, Sixtum 5. fuisse lupum; in cuius odium priorem fortè effutiverant.

Objectorum in illis literis, alijsq́; criminum exemplar Iesuitæ in Angliam remittunt, & memoriale Pontifici exhibitum appellârunt. Iesuitarum in Anglia Provincialis Henricus Garnetus in illis literis ne micam veritatis inesse solenniter in literis ad omnes Sacerdotes Anglicanos, protestatus, ut contra illud memoriale manibus subscriptis ferant, rogat, idque ex ordine ab ipso Pontifice, ut scribit, præscripto. Tres formas subscriptionum præfixit: Primam, omnia in memoriali scio falsa esse: Secundam, omnia in memoriali puto falsa esse: Tertiam, omnia in memoriali sunt ab illis, non à me suæ sanctitati exhibita. A Sacerdotibus seorsim viventibus, difficillimè convenientibus, persecutione eorum qui sunt extra Ecclesiam, sed magis tyrannide eorum, qui sunt intra Ecclesiam, ut querelæ eorum testantur, oppressis; facilè erat, aliquas subscriptiones extorquere, quas tamen multi recusârunt. Hoc in lucrum Iesuitis cedebat, quòd devotos ab adversarijs internoscerent, & ad omnem eventum subscriptiones extortas, vel ementitas haberent paratas. Nec quemquam verisimile erat postea Pontificem missurum, cùm nihil Romæ intimatum Iesuitas latere posset.

Quid jam mirabimur, Iesuitas in Anglia Sacerdotibus ad Pontificem missis, prædixisse, exceptionem Romæ illos habituros, longè ab illa dissimilem, quâ Istrianos schismaticos tractandos censuit noster Apostolus Gregorius Papa.

Quid jam mirabimur, temporalia subsidia, gratias spirituales, hierarchiam, & illam consequentia, sacramenta, sacramentaliaque, ipsius denique appellationis beneficia, Ecclesiæ Anglicanæ denegata? & clero olim tam nobili, & jam tam benè de sede Apostolica merito, infimum quasi gradum Archipresbyteratûs, infimo homini (ut nihil gravius dicatur) per surreptionem collatum, præponi?

Iesuitæ in castello de Vuisbich, ut Iesuitæ cuidam Guilelmo Vuestono, primatum in clero Anglicano compararent, novum ordinem melioris (si Dijs placet) disciplinæ inceperunt. Ille novus Ordo inter infinitas scandalosissimas absurditates, quia carebat authoritate Pontificis, à clero rejectus, causam & prætextum dedit Iesuitis, nihilominus separationem à Sacerdotibus (quæ sub meliori judicio verum schisma putatur) faciendi. Non videbatur postea expediens, ut Iesuitæ non larvati primatus ambiretur, clancularius Iesuista promovendus erat, & quidem Georgius Balcuuillius aptissimus inventus est. Ex eo quales, & ob quæ merita à Iesuitis promoveantur, apparebit.

Inter alia multa similia sui Novitiatûs exercitia, fecerunt, ut scriberet ad Cardinalem Cajetanum literas, jam cum refutatione impressas. Earum summa erat, Iesuitas in Anglia & alibi malè audire, idq; verissimum est. Quæ sequuntur, in Lucianicas narrationes reponi deberent, non esse videlicet Iesuitarum demeritum aliquod, quin potius omnibus illos virtutibus prælucere: aliquam tamen illis invidiam, vel æmulationem conflatam esse, quòd valdè nobiles essent, & divenditis amplissimis suis patrimonijs, pauperes omnes, incarceratos præcipuè, sustentarent, cùm tamen per quam exiguum ab illis in pios usus conferretur.

Archipresbytero taliter per Cardinalem Cajetanum, sed nomine Pontificis, creato, qui expressum Pontificis consensum expectandum censuerunt, & bullam authenticam in re tanti momenti plus quàm necessariam, schismatis postulantur. Ab illis Iesuitæ secundam faciunt separationem, vel potius schisma.

Archipresbyter post undecim menses per Bullam Pontificis confirmatus, in causa sua dicit se esse debere judicem: decrevit dilationem obedientiæ illi fiendæ ante bullam Pontificis fuisse schismaticā. Libellos Iesuitarum, qui Sacerdotes schismaticos esse affirmabāt, & omnibus convitijs proscindebant, plus quàm Pontificia authoritate confirmat: prohibet, ne quis innocentiam suam tueatur, aut Academiæ Parisiensis decretum defendat, quo expectantes Bullam Pontificiam immunes à schismate declarabantur, authoritatem edictorum, ut Principes; vel canonum, ut Papa, condendorum usurpat. Edicit, ne Sacerdotes inter se de aliqua re, eo inconsulto, tractent, ne dent, vel accipiant suffragia pro quavis re, ne veniant, aut scribant ad partes transmarinas. Apertè adhuc non ausus est

dicere, Nulli Pontifici, aut Principi, præter Archipresbyterum, obtemperetis. Quid enim secutum est? Sacerdotes propter istas malè sani cerebri insolentias, appellationem ad summum Pontificem fecerunt. Exclamant Iesuitæ, Sacerdotes per subscriptionem appellationis, Archipresbyteri edictum de non dandis vel accipiendis suffragijs, violâsse, non esse dignos, qui ad altare admittantur, non qui domibus excipiantur, imò fame tollendos esse, expreßis verbis per totam Angliam inter Catholicos urgebant: hinc tertiam separationem, vel potius schisma à Sacerdotibus fecerunt.

Quis crederet eos, qui speciali voto obedire Pontifici tenentur, tria dißidia tam intempestiva, tam illicita, tam supra fidem scandalosa contra illos facturos, quos omni modo adjuvare tenebantur, ea verò de causa utcumque fucata, quòd ad authoritatem summi Pontificis in omnibus negotijs Ecclesiasticis, tanquam ad sacram anchoram recurrendum decreverant?

Sequitur, ut Iesuitarum in Anglia & Scotia molitionum particulares effectus recenseantur, & quæ pro incommodis graviter prementibus expectanda remedia.

DE REGE BRITANNIÆ.

REx meritò, ut sibi videtur, contra Catholicos nonnullos irritatus, bonis omnibus officijs promerendus est. Libellis, rumoribus, molitionibus seditiosis status temporalis, nullo modo, quod Iesuitæ faciunt, contra religionem irritandus est. Veritatem partim expressam, partim intellectam, magistratus genus quoddam artificiosum mendacij arbitrantur. Illo se deludi in rebus tēporalib. ægerrimè ferētes, vix alicui Catholico credendū censent, cùm fidelitatē erga Principem profiteatur, vel juramento etiam confirmet. Pecuniæ clam in magna quantitate in alias regiones à Iesuitis transportatæ, fisco interceptæ cesserunt, semper, nisi justißima causa appareat, suspiciones dāt, authores innaturalia esse Reipub. membra.

DE SEMINARIIS.

SEminaria Anglicana olim numerosa fuère & florentia: unicum Rhemense uno tempore supra 400. aluit, uno die 80. ad sacros ordines promovit. Libera erat omniū cōmendatorū admißio, & dispositioni synceritatiq́ Anglicanæ congrua educatio, quæ quales viros ex Anglia Catholica protulerit, Alanus, Sāderus, Hardingus, Stapletonus, Martinus & infiniti alij testātur. Multi sub Alano fuere Rectores, viriq́ maturi ex Academiarū spacijs, & Iuristarum municipalium hospitijs prodeuntes, benignè excepti & frequenter exciti. Lectiones frequentes erant & doctæ: omnes Christiano zelo ita ad Anglicanam messem anhelabant, ut difficillimè aliqui ad scribendum contra hæreticos, vel legendum, vel confitendum detinerentur.

Seminaria, ut nunc sunt sub Iesuitis, vel eorum devotis, nec numerum habent competentem, nec Doctores, nec lectores, nec confessarios ex seculari clero: viri melioris notæ, præcipuè in Academijs enutriti, non admittuntur. Qui pueri veniunt, in Seminarijs cursum Solis (ut appellant) studiorum absolventes, non possunt evadere viri maturi, & profligandis hæresibus pares. Scripturas non exactè callent: Patres non versant,

sant, antiquitatis monimenta non terunt: linguarum sufficientem cognitionem non adipiscuntur: varia lectio scriptoribus & concionatoribus, quorum magna simul est penuria, & lectoribus necessaria, non attingitur: hæresis ipsa, nova quasi hydra capita indies emittens non exploratur: tempus deest eis studijs: mutuis explorationibus, susurrationibus, factionibus optima ingenia franguntur: nec inter istas incommoditates, fortè unus ex clero seculari assignari poterit, qui cursum studiorum jam per viginti annorum spacium absolvit.

In Collegio Romano decem fuerunt sub Iesuitis scandalosissimi tumultus. Ex eo Collegio literæ ad Pontificem missæ sunt à studentibus in hæc verba: Collegium nostrum castrum foris, carcer intus, &c. Ex eo Collegio Sacerdotes Dei vincti fuerunt in plateis Romanis. Ex eo Collegio non nominanda infamia sub educatione Iesuitica, in gentem Anglicanam, in sacerdotalem ordinem, adeoque in ipsum nomen Christianum redundavit. Ex hoc Collegio & alijs sub Iesuitis, proditiones, delationes, sycophantiæ, adulationes in pueris inceptæ, ad omnes Angliæ partes permanârunt. Nemo insignis explorator & pernitiosus, qui non fuerit sub Iesuitis educatus. Ante venientem & prævalentem Iesuitarum cœtum, non audita fuerunt in Anglia libellorum famosorum, seditionum, dissidiorum, detractionum nomina: nemo nisi post eos sacerdotium suum inficiatus est, è carcere contra datam fidem aufugit, mendacij publicè convictus est, aut â religione publicè apostatavit.

In Seminarijs Hispanicis, omnes honestioris vitæ, & melioris judicij ad ordinē sancti Benedicti ferè transierunt, non obstantibus infinitis calumnijs contra illum ordinem, & alios omnes in Ecclesia approbatos, præter suum, à Iesuitis insusurratis.

Duacense seminarium multis in Anglia Scholis Grammaticalibus splendore, doctrinâ & actionum morali bonitate cedet. Per factionem admissi, blanditijs, favoribus, minis ad Iesuitismum alliciuntur, si consenserint, extrema indignissima partialitate foventur, donec tandem infervescente juvenili impetu Iesuitismi pœniteat. Qui apertè nolunt ad Iesuitismum transire, ergastula potius, quàm Collegia experiuntur.

Restituantur necesse est Seminarijs, si inde conversio Britanniæ expectetur, doctrinæ & morum maturitas. Viri apti scribendo contra hæreticos, & docendo alios, si inveniri possunt, destinentur. Academici, & melioris educationis viri, non modò syncera humanitate in seminarijs excipiendi sunt, si veniant, sed ut veniant, sunt provocandi. Quod non nisi per Academicos mutuâ familiaritate notos sibimet fieri potest; ut sub Alano experientia docuit. Iesuitis non amotis è Collegijs, nihil boni sperandum est, &c. Hæc omnia Monachi & Cleri Anglicani de Iesuitis.

IN SCOTIA QVID ACTVM à IESVITIS.

REx Hispaniarum haud diu postmortem Mariæ Reginæ Scotiæ Parmensi Gubernatori in Belgio mandârat, suo nomine Regi Scotiæ pecunias & exercitum adversus Reginam Angliæ promitteret, ut eò facilius matris mortē ulcisci posset. Ea de causa Parmēsis nobilem Scotum, Robertum de Brusse, qui à iuventute apud Iesuitas educatus fuerat, in Scotiam multa cum pecunia ablegavit. Eodem tēpore advenit etiā in Scotiam iussu Sixti 5. Pont. Rom. Dublain

Pasquirius in Catechismo Iesuit. lib. 3. cap. 2.

Episcopus, qui Infantam Hispanicam Scotiæ Regi in matrimonium offerret, sed ea conditione, si Romanam Religionem amplecti vellet. In huius Episcopi comitatu fuit etiam Guilelmus Creichton, qui Lugduni aliquandiu Rector in Iesuitarum Collegio fuerat. Repulsam autem passus Episcopus consilio, virtute & fidelitate Iohannis Metelani Magni Cancellarij Scotiæ, qui Regi suadebat, sibi ab huiusmodi dolis & fallacibus promissis caveret, domum reversus est. Mansit autem in Scotia Creichtonus Iesuita, & Brusseo sese iunxit, eiq; persuadere conatus est, ut Cancellarium obtruncaret, quód molitionibus Iesuiticis, eorúmque parricidijs vel solus resisteret. Ad quæ Brusseus totus exhorruit, eiúsque postulatis iniquis & crudelibus prorsus consentire noluit. Hortatur igitur Iesuita Brusseum, det ergo 1500. coronatos, quos á Parmensi accepisset, tribus nobilibus, qui in necem Cancellarij coniurârint. Sed ne hoc quidem persuadere ei potuit, inquiens, unum & idem esse, sive quis suâ manu interficiat aliquem, sive pecuniâ conducat alium ad cædem faciendam. Cúm ergó nullis rationibus expugnari posset, accusat eum Creichtō Iesuita, apud Fuentem Parmensis successorem, quód pecunias á Parmense acceptas dilapidâsset, & in alios usus convertisset. Comprehenditur miser Brusseus, in carcerem conijcitur, & menses quatuordecim in eo detinetur, tandem liberatur, Iesuita autem impunitus evadit.

DE TVRBIS IN PATAVINA ACADEMIA, TVM INTER VENETOS ET PAVLVM V. PONTIFICEM ROMANVM à IESVITIS EXCITATIS.

CVM Iesuitæ Patavij, & alibi passim publicas in suis Collegijs Lectiones habere, & hoc modo studiosam iuventutem ad se pertrahere conarentur, gravis ea de causa inter ipsos & Academiam contentio exorta est. Tandem Academia illius loci de novatione ista apud Magistratum Venetum Anno 1591. admodum conquesta est, & per delegatum suum Cæsarem Cremoninum hæc talia proponi ipsi curavit: quód nimirum Iesuitæ privatâ quadam authoritate, contra Academiæ istiúsce leges ac consuetudinem antiquam & approbatam, peculiare quodpiam Collegium seu Anticollegium potius occultó, sub Pontificiarum quarundam à Superioribus in Republ. Venetâ, tanquam à Magistratu suo legitimo, nondum approbatarum seu confirmatarum Bullarū prætextu, introduxerint: unde contentiones inter studiosos per quám multæ & variæ existerent; eóque non celeberrimæ tantûm Academiæ despectus haud ferendus, sed ipsis etiam Iesuitarum discipulis illis putativis ab ineptis istis Præceptoribus maius detrimentum, quâm emolumentum accederet. Rogare itaque se, ut Anticollegium istud temerarié nec non clandestiné contra leges institutum abrogetur. Ad quos Magistratus ille eiusdem Anni 1591. die Decemb. 23. rescripsit & decrevit ita: *Nostra hæc est sententia ac voluntas, ut Lectiones, nisi inter sese & apud asseclas sive socios suos, habeant omninò nullas; utq; statutis ac Privilegijs Academiæ Patavinæ nequaquam adversentur.*

CON-

CONTROVERSIA INTER VENETOS ET PAVLVM V. EXORTA IESVITIS AVTHORIBVS.

ANNO verô 1605. inter Venetos, & Paulum V. Pontificem Romanum gravissima & periculosissima intercessit Controversia, super Constitutionibus quibusdam, quarum renovãdarum occasionem Senatui Veneto Iesuitarum artes & doli testamentarij præbuerunt. Cùm enim Ecclesiastici, maximè verò Iesuitæ Venetijs hactenus multa ædificia, & bona alia mobilia, & immobilia, tam in urbe, quàm extra eam sita, ad sese sub titulo testamẽtorum, aliorumq́ legatorum, varijs technis & molitionibus pertraxissent, & verò bonis spiritualibus adnumerata, ita iam possidere inciperent, ut tributi inde ad magistratum Politicum nihil amplius, vel parum admodum rediret, Magistratus Venetus, ne cum Reipubl. detrimento maximo ditescerent, lege cavendum & in eos maturè animadvertendum censuit.

Iuvat hoc loco non mea verba adscribere, sed Cl. V. Hieronymi Vendrameni Sacerdotis & Theologi Veneti, pro Serenissima Venetorum Republ. ad Cardinalium Roman. Collegium. *Triginta decies,* inquit, *centena millia, & amplius Ecclesiasticorum bona ac facultates, æstimantur valere sub Venetæ ditionis Imperio. Et quidem, quocumq́ te Venetijs, vel alibi in toto Veneto Dominio conferas, ædificia quæcumq́, prædia, agros, domos & cætera hujusmodi meliora, pulchriora ac magnificentiora conspexeris, illa Ecclesiasticorum esse certò scias. Quod si ex urbe Veneta solùm atq́ agro extrahas templa, ædificia, bona, facultates Patriarcharum, Episcoporum, Abbatum, Archipresbyterorum, plebanorum, presbyterorum, Monasteriorum, Hospitalium, Ecclesiarũ & cæterorũ huiusmodi, quæ tẽporibus, quibus Veneta Resp. cœpta est, vel prorsus nulla extabant, vel certè admodũ pauca, illaq́ omnia simul in unũ locũ conferas: ac seorsim quidem templa, domos, ædificia, & cætera hujusmodi opera ponas: seorsim verò prædia, agros, rura, hortos, & similia; quid obsecro Venetorũ civitas ac dominiũ erunt cum his collata? Illa certè urbs maxima erunt, hæc verò vicus & provincia per quàm angusta apparebunt: & tamen Ecclesiastica illa omnia, vel plura certè Venetæ Reip. subditorum erant, ac proinde Veneta: Principes enim in subditorum suorum bona jus aliquod habent. Necessariò igitur Reip. Venetæ Patribus his malis medendum, ac legibus cavendum fuit, ne contra vitæ suæ rationem, & Christi Servatoris Domini institutum Ecclesiastici viri tandem omnia secularia occupent, ac possideant.* Hucusque Vendramenus.

> Hieron. Vendramenus de bonis Ecclesiast. Venetijs à Iesuitis interceptis.

Iesuitæ verò hoc indignissimè ferentes, totum hoc negotium Romam ad Papam Paulum V. perscripserunt.

Compellati igitur hoc nomine à Pontifice, Veneti iure suo cedere noluerunt, sed protestati sunt, sibi in ditione sua supremam iurisdictionem, & sic etiam legũ ferendarum potestatem, non autem Pontifici competere, &c. Hoc responso accepto, Pontifex Excommunicationis fulmine eos territat.

> Veneti iure suo cedere nolunt.

Vbi notanda summa iniquitas & iniustitia huius Pontificis: pauló ante illum Clemens 8. lege quoq́ cavit, ne Deiparæ Lauretanæ Domus, qua Papistis nihil toto terrarũ orbe sanctius, valeat deinceps, aut emere, aut acquirere privatorum hominum agros vel bona, propter easdem causas, quæ Venetos etiam ad idem statuendum impulerunt. Conciliari hæc non possunt. Idẽ omninò statuunt ac decernunt Veneti & Pont. Rom. Pontificis decreta sancta & inviolata: Venetorum autem blasphemiæ & anathemata iudicantur.

> Pauli 5. iniustitia

Dux verò & Senatus contrà Excomunicationem illam decreto publico pro iniqua, iniusta & omninò nulla decrevit, quippe quæ tanquam brutum aliquod fulmen, sine iure & legibus conceptum, aërem tantùm feriat.

> Veneti Papæ Excommunicationẽ iniquam decernunt.

Quia verò Decretũ hoc dignum est, ut in rei huius sempiternam memoriam

Decretum Venetorum contra Pontificis Excommunicationem.

ad posteritatem transmittatur, id hoc loco ex Italico idiomate in Latinum fideliter translatum, adscribam, & de verbo ad verbum sic habet. LEONARDVS DONATVS, *Dei gratiâ Dux Venetiarum, &c. Reverendißimis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis totius Dominij nostri Veneti: & Vicarijs, Abbatibus, Prioribus, Rectoribus Ecclesiarum Parochialium, & alijs Prælatis Ecclesiasticis Salutem. Ad notitiam nostram pervenit, die 17. Aprilis nuper præteriti, de jussu & sententia Sanctißimi Patris Pauli Papæ V. publicatum & affixum fuisse Romæ* BREVE *quoddam fulminatum contra Nos, & Senatum ac Dominium nostrum, directum ad vos, eius tenoris & argumenti, quod in eo continetur. Quapropter cum devinctos nos esse consideremus ad conservandum in quiete & tranquillitate statum nostrum nobis ad gubernandum à Deo datum, utque vindicemus & defendamus authoritatem Principis, qui in rebus temporalibus alium superiorem, præter Divinam Majestatem non agnoscit: præsentibus hisce nostris literis coram Deo & toto Mundo protestamur, nos non intermisisse omnibus poßibilibus uti, quibus sanctitatem suam validißimam nostrarum & indissolubilium rationum capacem redderemus: & primum quidem per Oratorem nostrum apud S. S. residentem: postea verò per literas nostras responsorias ad Brevia ipsius nobis scripta: & tandem per Oratorem expressum, in hunc finem & missum. Verùm quum animadverterimus SS. aures occlusas, & Breve istud publicatum esse contra formam omnis rationis, & contra id, quod docet sacra Scriptura, doctrina Sanctorum Patrum, & sacri Canones, in præjudicium authoritatis secularis concessæ nobis à Deo, & libertatis status nostri, cum perturbatione poßeßionis quietæ, quam, per gratiam divinam, sub dominio nostro fideles nostri subditi poßidet, bonorum, honoris, vitæ ipsorum, nec nõcũ scandalo universali & gravißimo omnium hominum: idcirco nullo modo dubitamus prædictum Breve habere, ac censere non tantum pro injusto ac indebito, sed etiam pro nullo, & tali, quod sit pretij planè nullius, & ita pro invalido, irrito, & illegitimè fulminato, ac de facto, nullo juris ordine servato, ut indignum atque inconveniens judicaverimus uti contra illud remedijs, quibus Majores nostri, & alij Principes supremi contra Pontifices usi sunt: qui dum potestate suâ ipsis à Deo data uti deberent ad ædificationem, terminos transgreßi sunt: maximè cum certißimus, illum à vobis & alijs nostris subditis fidelibus, adeoque mundo toto pro tali censeri & reputari: in certißimam spem venientes, fore, ut quemadmodum hactenus fidelem curam geßistis animarum subditorum nostrorum fidelium, & cultus divini, qui studio vestro floret in hoc statu nostro, si quisquam alius, ita in posterũ etiam officiũ illud pastorale continuetis: siquidem certò constituimus perseverare in sancta fide Catholica & Apostolica, inque observatione sanctæ Romanæ Ecclesiæ, perinde ac Majores nostri à principio fundationis urbis huius ad præsens per divinam gratiam perseverârunt. Volumus autem, ut præsentes hæ literæ, quò ab unoquoque intelligantur, affigantur in locis publicis Civitatis huius nostræ & aliarum dominio nostro subditarum: sperantes, istam publicationem, adeò manifestam, perventuram ad aures omnium, qui prænominati Brevis cognitionem habuêre, & perventuram etiam ad aures Sanctitatis suæ; cui, oramus, ut Dominus Deus noster inspiret gratiam, quâ cognoscat Brevis istius nullitatem & aliorum factorum contra Nos institutorum; & postquam justitiam causæ nostræ cognoverit nobis augeat animum ad præstandum reverentiam erga sanctam sedem Apostolicam: cujus Nos & antecessores nostri unà cum hac Republ. semper fuimus & erimus devotißimi. Datum in Ducali nostro Palatio ad 6. diem Maij Indict. 4. Anno 1606.*

Iacobus Girardus Secret.

Decreto Reipub. Venetorum Clerici omnes subscribunt exceptis Iesuitis.

Hoc decreto publicato, Serenissimus Dux & Senatus Clerum etiam suum convocant, & ius Reipubl. eidem exponunt, Pontificiæq́ Excommunicationis iniquitatem demonstrant, eumq́ pro authoritate hortantur, ut curato suo officio Excomunicationem Papalem pro nulla habeat, &c. Clerus antiquus adhæc unanimi

unanimi consensu Reip. causam cōtra Pontificem probat, & de fide sua prolixè pollicetur: Adhæc in lucē libros præclarissimos ediderāt aliquot Clerici, in quibus partim Iesuitarū technæ & Sinonicæ artes detegūtur, & graphicè depingūtur, partim verò potestas Papæ in temporalibus solidè & sacris literis congruenter impugnatur. Inter hos cumprimis egregiam operam studiumꝗ navavit doctissimus ille & omni literaturâ excultissimus ac expolitissimus PAVLVS VENETVS, quem honoris causa nomino, cuius Tractatus de Interdicto Papæ, & Considerationes seu animadversiones in Censuras Papales, & Apologia adversus Bellarminum Principem obtinent: unà cum Declaratione rationū, quibus permota Serenissima Resp. Papæ Paulo V. sese masculè opposuit, ab Antonio Quirino Senatore ibidem in lucem edita.

Paulus Venetus indignissime tractatur.

Sed bonus Paulus pessimam hoc ipso à Iesuitis inijt gratiam, qui se ulcisci, & iniurias suas, quas ita vocabant, modis omnibus persequi statuerunt. Conduxerunt igitur & pecuniâ corruperunt Ridolfum Pomam, & Michaëlem Viti Sacerdotem, cum duobus alijs Anconâ & Florentinâ oriundis, quorum alter Alexander, alter verò Iohannes vocabatur: hi adoriuntur 5. Octob. anno 1607. Fratrem Paulum Venetum, eumꝗ opprimere, Assassinorum more, in pōte de Santa Forsca tentârunt, quód eorum conatibus vehementer resisteret, & parum abfuit, quin illum stiletis seu pugionibus suis interemissent: latrones autem fugâ elapsi sunt.

Recentiores verò Religiosi, nempe Iesuitæ, Capucini & Tolendini, quorum Regulæ præsentis temporis conditioni accommodatæ sunt, Reipub. causam damnant, & contra mandatum Senatûs Ecclesiastica sua officia occlusis semper tēplis peragentes, varia moliri, & plebem ad seditionem excitare visi sunt. Fecerunt autem hoc Iesuitæ non aliam ob causam, quâm quód viderent, se, stante & defensa Reipubl. Venetæ libertate, stantibúsque legibus, nec stare, nec instituti sui finem obtinere posse.

Dux itaque & Senatus Venetus ut malis omnibus maturè obviam irent, Iesuitas omnes ex urbe & ditione sua tota dimittendos edicto novo in æternum censuerunt, & spem omnem ipsis redeundi futuris temporibus præciderunt: parentum quoꝗ omnium omnes omninò liberos, qui in ea ditione fuerunt, è Scholis & amplexibus Iesuiticis, ne diutius inficiantur, avulsos, domum prudentissimè revocârunt.

Veneti Iesuitas in æternum ditione sua proscribunt.

Maij igitur 10. anno 1606. Iesuitæ cum vestimentis, lectulisque & necessariâ suppellectile, conscensis navigijs ex urbe Mediolanum versus discesserūt. Post illorum discessum, in Iesuitarum Collegium Canonici ad D. Marcum introducti sunt, Monachis, quos Reformatos vocant, aliorum Collegia occupantibus. Franciscani verò Monachi, quorum maxima ibi frequentia est, nequaquā sese Collegia sua deserturos, quód iustam Veneti adversus Pontificem tuerentur causam, apertè professi sunt. Atꝗ ita Iesuitæ Papæ Excommunicationem & tyrannidem ipsi causæ æquitati prætulerunt.

Iesuitæ Venetijs discedunt.

Vt autem his quæ hucusque diximus de turbis à Iesuitis Venetijs excitatis maior fides habeatur, néve Iesuitæ aliquid in hac tota narratione fictum à me esse calumnientur, adscribam quædam ex literis ad nos à viro gravi & patriæ amātissimo ex Italia scriptis, in quibus superiora omnia, sed breviter confirmantur: Illa autem sic de verbo ad verbum habent.

Postquam publicatum fuit interdictum Pont. Pauli V. contra urbem & statum Venetū in hunc finē, ut subditi si privarentur exercitio religionis tumultus excitarent, & ob id Senatus ad ipsis gratificandū cōpelleretur: deliberatum fuit imperandū esse omnib. religiosis, ut in quacunꝗ Ecclesia continuaretur exercitiū consuetum divinū sine novitate ulla. Promptè obtemperatum fuit ab omnibus: & nominatim Iesuitæ respōderunt, quod & ipsi divinū

Confirmatio superiorum.

cultum continuarent: verum interim per civitatem spargebant, quod publicè Missam dicere abstineant. Hoc cùm cognovissent Magistratus, ipsi ad diem 9. Maij, Anno 1606. accersiti fuerunt, ut certò ab ipsis cognosceretur, quidnam tandem animi ipsis esset: & admoniti, ut Principis mandatnm in ministerio suo exequerentur: ipsi se missam posse dicere negabant promißioni quandoquidem hoc suæ non adversetur. Missam enim sub nomine officiorum divinorum non comprehendi. Hoc cognito deliberatum fuit à Senatu, ut Patriarchalis Vicarius ablegaretur, qui res Ecclesiæ ipsorum consignaret, & mandatum daret Iesuitis subitò discedendi. Scriptum etiam fuit civitatum gubernatoribus, ut omni ex loco discessum illorum procurarent.

Iesuitæ intellecta intimatione tumultuariè ad Ecclesias convocârunt suas devotas, & ut postea compertum fuit, inde ingens auri & gemmarum pondus deprompserunt. Sub vesperam ministros publicos sibi dari petierunt securitatis suæ causâ: qui utiq; ipsis missi fuerunt. Discesserunt vesperi sub horam secundam noctis, singuli cum imagine Christi ad collum, ad ostendendum, Christum unà secum pati: Sua Collegia quasi nuda reliquerunt, in quibus totam noctem & integrum diem reliquiæ remanebant ignis: præsertim duobus in locis, ubi immensam copiam scriptorum suorum combusserunt, relictis pluribus instrumentis, quibus funditur metallum. Quod cùm per urbem increbuisset non sine scandalo, Pater Possevinus paucis diebus post Ferrariâ scripsit, & visa etiam fuit litera publicè, instrumenta non fuisse, ut funderent aurum & argentum, sicuti calumniosè traducerentur, sed ut concinnarent pileos suos sive baretas.

Verùm Patavij multa exempla remanebant scripti, quod octodecim continebat regulas cum hoc titulo: Regulæ quædam servandæ, ut cum orthodoxa Ecclesia verè sentiamus. *In harum 17. præcipitur* prædicandam aut inculcandam nimis non esse gratiam DEI. *Et in 13. ordinatur,* debere Ecclesiam Hierarchicam credere nigrum esse id, quod oculis videtur album. *Quod scriptum ob ingentem numerum exemplorum eius uniformium, quæ illic reperiebantur, perhibetur fuisse eo fine compositum, ut quotidie distribueretur scholasticis, qui Venetias adventarent adq; societatem se conferrent. Verba formalia capitis illius 13. hæc sunt:* Denique ut ipsi Ecclesiæ Catholicæ omninò unanimes, conformésque, si quid, quod oculis vestris apparet album, nigrum illa esse definierit, debemus itidem, quòd nigrum sit, pronunciare, &c. *Capitis 18. verba formalia sunt ista:* Nec itidem prædicandæ aut inculcandæ gratiæ DEI adeò insistendum fuerit, ut serpere inde poßit animis error lethalis negatâ liberi arbitrij nostri facultate.

Calumniæ Iesuitarum contra Venetos.

Diebus sequentibus non tantùm Iesuitæ ex statu Veneto profecti, verùm universa ipsorum societas in & extra Italiam disseminabant infinitas calumnias contra Rempubl. cùm in privatis colloquijs, tum in prædicationibus publicis, & in dominio Reipubl. cum literis ipsis adhærentibus: Convocabant ad confinia suos devotos, ingrediebantur dominium habitu & personis dißimulatis: prædicabant varias indulgentias ijs, qui interdictum observarent, aut alias ad id observandum, & causæ Pontificis patrocinandum promoverent: fingebant literas falsas, quas sub nomine Reip. Genuensis scribebant Venetæ, & quas sub nomine civitatis Veronensis scribebant civitati Brixianæ.

Quæ cùm intolerabilia viderentur esse Venetis, in mandatis datum fuit à Senatu, ut seditiosarum actionum ipsorum novißimarum, ut & præcedentium aliarum formaretur processus. Et quoad ultimas quidem abundè compertum fuit, ipsos in concionibus suis invectos esse in Rempubl. appellando illam hæreticam, Lutheranam, tyrannicam, & abominādam, & quæ sunt innumerabilia huiusmodi epitheta: idque Ferrariæ, Bononiæ, Parmæ, Mantuæ, Palermi & alibi: operâ etiam ipsorum atque instinctu omnia ista mala evenisse, quæ evenerunt in Hispania, Bohemia, Gallia, Polonia & Anglia Legatis Venetis, quod equidē literis Legatorum & ministrorum publicorùm met, qui illis in regnis erant, & aliorum sermone, comprobatum fuit.

Operam

Operam etiam dabant apud Principes Italiæ, ut in provincijs ipsorũ Reip. militem cõscribendi licentia præcideretur: & cùm hoc non succederet, vicatim euntes detestabantur nomen Venetũ, anathema minati ijs, qui in militiam ipsorum proficiscerentur. Seditiones, quas in Dominio excitabant partim literis, partim instructionib. & partim tractationibus coràm & oretenus cum subditis Venetijs, & inconfinijs cum Devotis suis, quos illuc accersiverant, fuère innumerabiles. Compertum præterea fuit, ipsos turbarum illarum fuisse architectos præcipuos, quas tum temporis concitaverunt apud quosdam, quibus spem fecerant, ut in administratione Reip. partem aliquam, locumq́; obtinerent distractione excitatâ inter Senatores.

Quin etiam innotuit, quòd cùm Resp. à morte Henrici III. Christianissimum appellâsset Henricũ IV. Regẽ Galliæ, ipsi Romam scriptis literis multis Senatoribus scrupulũ injecerunt, qui propterea Venetijs discesserunt, quia Iesuitæ absolutionem eis negabant, nisi retractarent. Alia incõmoda, quæ inde sequebantur, transeo. Pro diversis occasionibus monstrabant se fautores magnorum principum, in negotia illorũ se ita intrudentes; Menstruatim impendebant plures quàm centũ coronatos in curandis tantũ literis, quod πολυπραγμοσύνην & correspondentiam illorum per omnia loca satis superq́; arguit. Detegebantur multæ insidiæ eorum, quas struebant bonis & facultatibus suorum amicorum, & præsertim multarum cum damno insigni familiarum.

Quo ad doctrinam ipsorũ innotuit in rebus quidem politicis majorem in modũ ipsos exaltare Monarchiam, & deprimere Aristocratiã, cum hypothesibus certis, quæ institutis & administrationi Reip. sunt contrariæ: unde apparuit Iesuitas authores & instrumẽta fuisse omnium turbarum, confusionum, seditionum & damnorum nostris temporibus in omnibus regnis & provincijs mundi subortorum.

Quæ omnia & singula cùm ad d. 14. Iun. anno 1606. essent proposita, deliberatum & decretum fuit, quòd cùm Societas Iesuitarum Venetijs à primo tempore, quo recepta & benignè habita fuit erga Rempub. sese exhibuerit semper ingratam, inq́; detrimentum potius eius quàm emolumentum fuerit propensa, idemq́; etiam num non sine intolerabili molestia & insolenti dicacitate contineat, in æternum illam amplius recipi in quemcunq́; locum Dominij Veneti non posse nec debere.

Et sanè evidentissimum est argumentum enormitatis delicti eorum, quod in tanto numero Senatorum ne unus quidem ipsis patrocinabatur, & in scrutinio votorum secretorum exploratum fuit, omnia conformia esse, ut perpetua ipsorum proscriptio decerneretur.

Ad d. 18. ejusdem mensis deliberatum & conclusum fuit ab eodem Senatu ut publicaretur mandatum, Ne ullus cujuscunque conditionis & sexûs sive Venetijs sive alijs in civitatibus Reipublicæ recipere ausit Iesuitas, aut literas ad eorum Societates perscribere, aut commercium ullum cum eis habere, sub pœna irremissibili proscriptionis ex omnibus terris & locis Reipub. & vel sub graviori pœna, pro transgressionis & personarum qualitate: ut teneantur etiam omnes, qui liberos suos sub disciplina illorum habeant, eos ocyus & sine mora revocare, neque in perpetuum illos ad Collegia eorum remittere, sub ijsdem pœnis.

Quùm susciperetur tractatio pacis inter Pontificem & Remp. Iesuitæ sollicitè institerunt Romæ, & in Hispania præsertim, ut & ipsi tractationi includerentur, in medium afferentes summa sua in Coronam merita, & quòd exclusio ipsorum tum Papæ, tum Hispaniarum Regi dedecus magnum sit allatura. Non dubitabat etiam Confessarius Reginæ è Societate unus palàm dicere. Non à Rege tantùm, sed à tota Curia controversiam illam componi bona cum conscientia non posse, nisi Iesuitæ Venetijs restituantur in integrum.

Scriptũ quoq; sparserũt Romę Italicè, & in Hispania Hispanicè, quod oblatũ est Pragæ à Patrib. Societatis Iesu Nuncio Pontificis & Legato Hispanico residentibus apud Imperatorem anno 1607. April. mense, quando fuit nunciatum

controversiam inter Paulum V. Papam & Serenissimam Remp. Venetam cōpositā esse, ita tamen, ut Iesuitæ à Statu Veneto exterminati essent: in quo variæ, sed futiles ac vanæ causæ afferūtur quib. probare conantur, nō permittendā esse Venetis proscriptionem Iesuitarum ex ipsorum Statu. Id autem sic habet:

Scriptum Iesuitarum Pragæ exhibitum de pace facta inter Papam et Venetos.

Quemadmodū Veneti tempore inobedientiæ & schismatis declarârunt, se cōmaculatos esse hæresi: sic quum quærunt hoc tempore, ut Iesuitæ nunquam revertantur, satis eo ostendunt id, quod Demostenes de lupis dicit, eos quum pacem inire vellent cum ovibus, petijsse, ut exterminarētur canes, veluti eos qui distractionis fuerint authores. Quod si igitur hoc ipsis concedatur, malum indies ingravescet, donec fiat immedicabile, & apertū bellum inde tandem enascatur. Hoc modo plus lucrabuntur, quàm eo quod in principio prætendebant, nempe jurisdictionē in bona & personas noxias, nunc verò castigandi & innocentes potestatē consequentur. Manifestißimum hoc erit signum, Regē & Papam manus dare, nec vires habere ad redigendum ipsos in ordinē, sicq̄ victos esse, tam iniquā videlicet conditione: unde libertati Ecclesiasticæ maius detrimentum oborietur, sicut etiam authoritati Papæ, quàm cum omnibus istis legibus quæ censurarum extiterunt causæ.

Papa sibimet facit injuriam, permittendo, ut primi, qui ipsi obedierant, ob hanc causam confundantur in conspectu totius mundi inter Catholicos & hæreticos, & castigentur proscriptione perpetuā & suorū bonorum privatione. Hoc modo confirmabitur id, quod per totum annum publicârunt per mundum, nempe Interdictum & omnes actiones Papæ contra se nullas esse, neminemq̄ eis debere obedire, quādoquidem prætendebant, atq̄ etiam obtinebant eos, qui ipsi obedierant hunc in modum castigari.

Ex altera causa etiam Papa præjudicat suæ authoritati, quandoquidem deinceps non poterit amplius publicare interdictum, quod sit validum: nam cùm videat eos, qui obediunt pro eo quod debent affici præmijs, adeò graviter puniri, nemo Ecclesiasticus amplius ipsi obediet, & ipsimet Iesuitæ, qui hactenus in omnibus rebellionibus, quæ in quacunq̄ parte mūdi contra sanctitatē eius & Regem nostrum fuerant excitatæ, ad ipsis serviendum periculo exposuerunt facultates & vitas suas, tempore futuro perdēt animam. Quod facturi sunt & cæteri omnes religiosi, cùm videant, se desertos esse, sicq̄ malè tractari eos, qui in hujusmodi occasionibus adeò benè se gesserunt.

Præterea Sanctitas & Majestas sua dabunt maximum scandalum toti mundo, siquidē istud exemplum animum addet omnibus hæreticis & politicis in quacunq̄ parte: molientur enim quidvis contra Sanctitatem eius, quippe certi, se illud obtenturos, unde facilè isto exemplo sese justificabunt.

Quod si fortè existimetur id precariò posse accommodari, sciendum illud ipsum in mediū etiam propositum fuisse, cùm tractaretur pax cum Anglia: nunc verò apparet quam fuerit id sine fundamento & ratione: Deinde, si consideretur obstinacia quam hactenus sunt professi, excutiendo pœnas Ecclesiasticas, & minas bellicas, prudenter præsupponi nullo modo potest id ipsos facturos precariò, postquam periculum evaserunt: Tertiò, non excusabuntur propterea incommoda illa superiora: Quartò, etiamsi id facerent postea propriā suā voluntate, ut satisfacerent Principi alicui id ab ipsis postulanti, dum considerari debet, quanta existimatione id lucrifaceret eiusmodi Princeps, & quantam inde jacturam faceret & ipsius Sanctitas & Majestas Catholica, cùm ne quidem omnibus suis viribus & authoritate rem tam justam obtinere potuerint.

Et si quis obijceret, necessariò admittē dam esse illā conditionem, ut non introducatur in Italiam bellum, quādoquidem ipsi volunt sine eo subijcere se Papæ, primùm quidē ista dissimulatio & major subinde propagatio hæreseos in statu Veneto majoris & periculosioris belli causa erit: Secundò, eveniet ex ista hæreticorū & politicorū inventione, ut in conditione illa tanquam si essent minoris ponderis, exhibituri se sint obstinatiores, utpote in qua, sicut apparet ex Superioribus, cōsistit omnis existimatio sive justitiæ, sive injustitiæ hujúsce negotij, nec non ipsius Sanctitatis & Majestatis Catholicæ: Tertiò, Veneti ampliorē habent occasionē pertimescendi bellum in sua domo modo exiguo quem habent ad se defendendum, & exigua

& exigua securitate erga suos Vasallos in re tam pudenda & injusta, ut non debeant habere Papam vel Regem Dominum nostrum, qui inferant ipsis bellum ad redigendum eos in officium, quod ocyus amplectentur, si videant ex altera parte constantiam & resolutionem, quæ ipsis conditio negatur tam indigna & intolerabilis.

DE TVRBIS ET VARIIS CALAMITATIBVS IN BOHEMIAE REGNO à IESVITIS EXCITATIS.

ANno 1609. die 3. Augusti mensis Status Bohemici libello supplici Cæsareæ Maiestati oblato, graviter conqueruntur de Iesuitis, quód quum non indigenæ, sed peregrini & advenæ pleriq; sint, nihilominus agros & prædia ad sese pertraxissent, & nec tributum de illis solvant, nec onera sustineant alia, multò minus autem contributionem, quam à subditis exigant ullam faciant; necessitate igitur cogente, sese à Cæsarea Maiest. petere, eó adigantur, ut à prædijs istis in posterum abstineant, & nulla alia absq; consensu & peculiari indulto Cæsaris vel coëmant, vel ex testamentis, donationibus, vel alia quacunq; ratione acquirant & ad se transferant. Sed parum impetrârunt.

Ob quas causas autem Iesuitæ ex Boëmiæ Regno Anno 1618. die 1. Iun. mensis proscripti tandem, & in æternum inde eiecti sint, malo Statuum Boëmorum verbis, quàm meis referre. *Prima* est, quód à multo iam tẽpore fuerint VASTATORES publicæ pacis & trãquillitatis huius Regni. Notũ esse passim omnibus, aiunt, in quantis inclytum Boëmiæ Regnum periculis per retro omnes annos, ex quo Iesuitica Secta idem Regnum fuit ingressa, versatum perpetuó fuerit, & quàm frequentes mutationum vicissitudines perturbationésque subierit: eàque omnia Status ipsos, paritérque subditos eorum, & alios Regni incolas magno suo incommodo persentiscere, eàque de causa bona capitàque exponere debuisse. Addunt, comperisse se ipso facto, eiusmodi ærumnarum nullos maiores authores esse, quàm virulẽtæ Religionis Iesuiticæ homines: ut proinde quàdiu hæc secta in Regno sit permansura, nunquam supradictis calamitatibus finis imponi, nec pax in Regno diuturna esse possit: sed tam ipsa Regia Maiestas, quàm Status ipsi perpetuó de cervicibus & bonis omnibus sint periclitaturi. *Secunda* causa proscriptionis Iesuitarum ex Boëmiæ Regno est, quód studio stabiliendæ Romanæ Sedis, omnia regna, ac mundi huius terras iugo ac potestati eius subijcere unicè adnitantur. *Tertia*, quód Magistratus politicos alios contra alios concitent, ac tam inter Status mutuó, præsertim Religionis professione diversos, quàm inter Magistratus ac subditos, dissẽsiones & dissidia excitent: ipsosq; subditos cõtra Reges cõsilijs, doctrinâ & pollicitationibus, etiã ipsius gloriæ æternæ acquirendæ, ac purgatorij ignis evadendi arment. *Quarta*, quód per cõfessiones arcana omnia rescire, atq; ita cõscientijs hominũ dominari, etiã ad illicita cõpellendo consuescant. *Quinta*, quód exemplũ Templariorum secuti, insignia quæq; loca, suo usui vendicet. *Sexta*, quód administrationi seculari in omnib. sese ingerant. *Septima*, quód omnes, qui Roman. Ecclesiæ colla sua subijcere & Papæ parere nolunt, Hæreticos proclament, eisq; fidem habendam esse nullam palàm doceant. *Octava*, quód eiusmodi crimina ac technæ Societatis Iesuiticæ testata reddantur etiam ab externis Regnis ac Provincijs; speciatim in Gallia, Anglia, Hungaria, Venetijs, Belgio alijsq; Sacri Romani Imperij Provincijs. *Nono*, quód non obstantibus Maiestatis literis, à gloriosæ memoriæ Cæsare Rodolpho pro libero Exercitio Religionis concessis, nec non inita & à Sacra Cæsarea Maiest. super eadem re cum cæteris Catholicis Statibus conventione, partẽ sub Vtraq; in concionibus & scriptis audacter scomatis proscindãt ac lacerent, verba earundem literarum partialiter, & contrarie explicent.

Causæ ob quas Iesuitæ ex Bohemiæ regno in æternũ eiecti sunt.

Decima, quòd in cõcessione Literarũ Maiest. Religionis Statum in Boëmia con-cernentium, interponendam fuisse iudicent authoritatem Romani Pontificis, qui tamen nec in Status sub utraq́ꝫ, multò minus in Regem ullum ius habeat. *Vndecima*, quòd Iesuitarum instinctu & consilio sub Vtraque subditi Regis, aliorúmque Dominorum Papisticorum, carceribus, alijsque modis ad Romanam Religionem capessendam adacti fuerint, templáque & cultus divinus Vtraquistarum in eorundem Papisticorum Dominorum quibusdam locis sublatus, omniaq́ꝫ officia præcipua, tam Regia, quàm Regni & Civilia personis religionis sub Vna distributa, Vtraquistæ è contra, qui sese pro conscientiæ debito interposuerint, officijs ac dignitatibus suis magno cum probro deiecti fuerint. *Duodecima*, quòd administris paucis Papistis quibusdam, perfidis patriæ filijs, cum penè omnia Iesuitarum instinctu & nutu agerentur, totum Regnum, ac præcipuè pars sub Vtraq́ꝫ ad extremum propè interitum esset adducta, nisi Deus ex mera charitate & misericordia sua sancta, quam erga Verbum suum & partem sub Vtraq́ꝫ gerere dignatur, malum prævenisset.

Decretum Statuum Bohemiæ contra Iesuitas.

Hæc est sũma Decreti Statuũ Boëmiæ cõtra Iesuitas: Ipsum verò Decretũ de verbo ad verbũ Latinè sic ferè habet: *Omnibus tribus sub Vtraq́ Ordinib. satis cõstare, quantis periculis & incõmoditatibus regnũ illud, à primo Sectæ Iesuiticæ in illud ingressu, expositũ, quidq́ afflictionis & miseriarũ experti oẽs fuerint. Harũ incõmoditatũ causam unã & solam à Iesuitis dependere, reipsa Defensores cognovisse, qui id propositũ sibi habeant ut Sedem Rom. firmare, & regna mundi totius omnia sub potestatem suam redigere possint. Nam ne Deum quidem reverentes, quæ ad eam rem facere possint, sedulo facere, Principes adversus seipsos concitare inter Ordines regionũ, diversam religionẽ foventiũ dissidia excitare, magistratus adversus subditos, & hos contra magistratus suos incitare, Reges ad nutum suũ cõponere, se nolentes, sicariorũ libidini exponere, sceleratos quosq́ ad parricidia in Regibus perpetranda, salutis æternæ consequendæ, & purgatorij evitandi promissione animare, amicos adversus invicẽ committere, in secreta omnia per auricularẽ confessionẽ suã inquirere, conscientijs hominũ laqueũ immittere, & eas ita constringere, ut sine cõsensu ipsorũ, ne bonum quidem quod sit, facere audeãt, quemadmodũ etiã thesauros ingentes Templariorum exemplo sibi cõparârint, in politicam gubernationẽ sese immiscuerint, & ijs, qui Rom. religionem nõ amplectantur, fidẽ servandam nullam esse docuerint, hæreticos eos proclamantes. Testimonia huius rei satis manifesta & perspicua, Galliam, Angliã, Hũgariã, Transylvaniam, Venetias, Belgium, & regna regionesq́ue alias suppeditare. In hoc ipso Bohemiæ regno, cum post perpessas, ex ipsorum instinctu, afflictiones varias, Regales à Cæsare Rodolpho super exercitio religionis libero obtinuissent literas, & pacta cũ illis sub Vna, de non vituperando, criminando, damnando sese invicem inijssent, inq́ tabulas publicas, maioris cõfirmationis ergò inserenda omnia ista curâssent, veritos nõ fuisse, posthabita pœnarum Majestatis literis expressarum comminatione, Ordines sub Vtraq́ pro cõcionibus suis calumnijs proscindere, & tanquam hæreticos cõdemnare, literas Majestatis in alienũ sensum trahere, easq́ ad Cæsareæ Majestatis Cameræque Regalis, Monasteriorum item, & Ecclesiasticorum, nec non Ordinum sub Vna subditos minimè pertinere dictitare, Regem Bohemiæ non posse Majestatis istas literas confirmare, & religionis libertatem fidelibus suis subditis sine Pontificis Romani consensu permittere: cum Papa tamen neque in Ordines Bohemiæ, nec in Regem Dominum suum juris quicquam habeat, publicè affirmare, Regis subditos ad Ecclesiasticam maximè jurisdictionẽ pertinentes, à religione sua sub Vtraq́ ad eã sub Vna vel invitos trahere, tẽpla ipsis præcludere, & aliquibus in locis solo æquare, religionis exercitia prohibere, officia Regis regniq́ue primaria non nisi illis, qui sub Vna sunt, administranda permittere, eos verò, qui sub Vtraque sunt, ab officijs publicis nulla causa, quin imò conscientia ipsorum reclamante, cum dedecore, & ignomina removere. Hac ratione id tandem effecisse, ut paucis quibusdam sub Vna perfidis hominibus, patriæ totius administratio cederet, quorum opera patriæ interitum, fidelibus verò sub*

verò sub utraq; Ordinibus extremam perniciem, & exterminationẽ accelerarent. Cũ igitur malorum omnium in regno auctores sint, indignos esse, qui in eo diutius vivant, & tolerentur. Defensores ergo animadvertentes, mala ista finem non habitura, nec pacem in regno constantem fieri posse, sed & Regem, & ordines omnes cum uxoribus liberisque, & bonis suis omnibus, in summo periculo versari oportere, quamdiu Sectæ isti perniciosissimæ locus aliquis in regno relinquatur, notum omnibus facere, quòd deliberato consilio, & omnium Ordinum impetrato consensu, Iesuitas omnes ex oppidis Pragensibus, Crumano item, Comurtavio, Neuhusio, Glatsio, & locis alijs, in quibus Collegia sua habeant, quin imò ex toto Bohemiæ regno proscripserint, & præsentibus hisce literis in æternum proscribant, ita ut omnes regno quietè excedere, & nullo unquam tempore, ne sub alterius quidem Ordinis titulo redire in regnum istud debeant, ni incurrere in pœnam, de ipsis & omnibus eos excipientibus foventibusq;, certissimè sumendam, & perniciem sibi, fautoribusq; suis, tanquam Reipubl. turbatoribus, & manifestis hostibus, accersere ex regni constitutione velint. Nullum enim planè reditum ipsis in regnum istud, ne ad Romani quidem Pontificis intercessionem, patere debere, nec si illud à quoquam expetatur, intercedere pro illis quenquam ex Ordinibus debere, pœna quietis publicæ turbatoribus debita, in eum, qui id faciat, constituta. Notum id literis publicis ad perpetuam memoriam fieri omnibus debere. Alios tamen Ordines sub una in monasterijs viventes & alibi, dummodo quietos se gerant, hac sua proscriptione, quæ Iesuitas solos, utpote ex regnis quibusdã etiam alijs jampridem proscriptos, concernat, intellectos, minimè velle.

In huius Decreti sententia Status Bohemici postea constanter perseverarunt semper: nempe, Ne Societas hæc in Regnum posthac unquam recipiatur: ut ab officijs & muneribus removeantur & excludantur, ac bona illorum in alios usus convertantur.

Apologia pro Iesuitis Boemiæ regno eiectis.

Huic verò, quantumvis iustissimo Decreto ac sententiæ, hisq; accusationis gravissimis capitibus, & causis æquissimis proscriptionis Iesuitarũ ex Boëmiæ Regno, quidam Anonymus Iesuita opposuit Apologiam pro Iesuitis, Viennæ Austriæ editam, in qua omnia simpliciter negat ac pernegat, quæ ipsis in Decreto impinguntur crimina, merasq; calumnias & criminationes esse dicit. 1. Negat enim primum ac tertium Accusationis caput, Quòd Iesuitæ sint perturbatores publicæ tranquillitatis, dissensionésque, turbas & dissidia passim excitent, &c. quòdque subditis, vel alijs quibusvis potestatem tribuant Reges & Vnctos Domini invadendi, atq; ad id facinus perpetrandum animos eorum pollicitationibus vitæ æternæ acquirendæ, aut evitandi purgatorij accendant. Dicit hanc impiam & blasphemam doctrinam, nunquam in Scholis Iesuiticis auditam, nunquam in scriptis eorum lectam, nunquam mente conceptam, sed paribus studijs ac animis à Iesuitis ubivis locorum damnatam esse: Addita hac elumbi exceptione, NISI IMPIE SIMVL AC IMPERITE Reges & Vnctos Domini in Tyannos transformemus. 2. Negat Anonymus secundum ac septimum Accusationis caput; Quòd Iesuitæ omnia Regna Mundi, Romanæ Sedi subjicere satagant, eidemq; non obtemperantes Hæreticos pronuncient, &c. Addit, Iesuitis manifestam iniuriam fieri, si dicatur, eos docere, Hereticis fidem nullam, ac ne iuramentũ quidem servãdum esse. 3. Negat quartum, undecimum & duodecimum Accusationis caput; Quòd Iesuitæ conscientijs hominum dominari, atq; eos ad illicita compellere omnia suo arbitratu consueverint, &c. 4. Negat quintum ac sextum caput Accusationis; Quòd Iesuitæ insignia quæq; bona ad se trahere, & seculari administrationi sese ingerere soleant. 5. Negat septimũ Accusationis caput, Quòd perversæ Iesuitarum technæ contestatæ fiant externis etiam exẽplis Galliæ, Angliæ, Hũgariæ, Venetiarum, Belgij, &c. 6. Negat nonũ ac decimum Accusationis caput, quòd literis Maiestatis suum pondus ac momentum, facto, interpretatione, ac iudicio adimere tentaverint, &c.

Hæc omnia Anonymus iste Iesuita negare nõ erubescit, quæ tamen lippis, ut aiunt, ac tonsorib. sunt notissima, ut ex toto hoc opere nostro Lector intelliget: & pauló infra exempla huius generis plura referemus, sub hoc titulo: Iesuitæ multa à se & aliis Papistis perpetrata, dicta & scripta impudenter negant iuxta illud Comici, *Si fecisti Nega.* Hic enim illorum mos est, si quæ refellere nequeant, ut ea simplici negatione satis refutata esse apud suos homines nimiùm credulos arbitrentur.

Sed concludam hunc locum: Aut mentiuntur Status Boëmici, qui talia conqueruntur in suo Edicto de Iesuitis: aut Anonymus noster, qui ea omnia negat simpliciter. Sed prius est falsum: quis enim tantos, tantæq; authoritatis, fidei & existimationis viros mendacij argueret? Ergo verum est posterius.

Anno veró 1618. ex Moravia quoq; sequẽti Decreto proscripti & eiecti fuerũt.

Decret wider die Jesuiter in Mähren/ den 6. Tag May/ Anno 1619. ergangen.

WJr N. N. N. die Herren/ Ritterschafft/ vnd Personen auß den Landen vnd Inwohnern deß Marggraffthumbs Mähren/ so der Evangelischen Religion zůgethan/ den Leib vnd Blůt vnsers Herren vñ Herlands Jesu Christi sub utraq; empfahen/ vnd an jetzo in der Statt Brinn versamblet seynd/ Thůnd kundt vñ offenbar mit disẽ brieff vor jedermeñigklichẽ/ wo derselb gelesen oder gehört wird/ vnd insonderheit wo es vonnötẽ/ welcher massen vns von den Herren Ständẽ deß Königreichs Beheim dises nit nur allein durch die in truck außgangne Apologiã/ sonder auch vil vñ mancherley schrifftẽ vñ beweiß zůerkennen geben wordẽ/ ja allbereit zuvorhin weltkündig ist/ was für gewaltige practikẽ durch anstifftung der Jesuitischẽ Sect/ wie in bemeltẽ Königreich Beheim/ also auch in andern Ländern vñ Provintzen je vnd allwegen gestifftet worden: Also daß vil Potentaten vmb leib vnd leben gebracht/ auch sie die Jesuiter grosser vnd gewaltiger kriegsempörungen vñ vnschuldiges blůtvergiessung in alweg vrsächer gewesẽ. So werdẽ wir gleichermassen berichtet/ daß von jnen den Jesuiten zů disen jetzigẽ empörungẽ/ durch welche das Marggraffthum̃ Mährẽ vnser liebes Vatterland nit nur allein in gewaltige schuldẽlast gesetzt: sondern auch ins äusserste verderbẽ gebracht ist/ vrsach gebẽ worden sey. Halten demnach dieselbẽ für solche vñ dergleichen practicantẽ vnd aůffrůhrer/ welche mit böß vnd falschen rathgebungen nit nachlassen wollen/ vñ haben einhelliglich geschlossen/ sie/ mehrgedachte Jesuitẽ/ auß disẽ Marggraffthum̃ Mährẽ auff ewig zů proscribieren vñ zůverweisen. Derowegẽ wir euch Rectoren/ Magistern/ Schůlmeistern/ vñ allen Jesuiten/ die sich in disem Marggrafthum̃ Mähren/ es sey in Stätten/ Märckten/ diensten/ oder an welchen örtern es wölle/ auffenthalten/ hievon ernstlich anbefehlen/ daß jhr denen von vns zů euch abgefertigten Com̃issarien an jetzo vñ alsbald vnverzüglich/ ohn alle außflucht gůtwillig die schlüssel von den Kirchen vnd Collegien einantworten/ vñ euch von dannen nach publicierung dises Patents auß disem Marggraffthum̃ Mähren/ hinweg packen/ vnser liebes Vatterland fliehen vnd meiden/ keiner vnder euch noch auß ewer Sect vnd rotten zů künfftigen ewigen zeiten sich nicht mehr/ vnder was prætext vnd gestalt es jmmer seyn möchte/ in disem Marggraffthumb Mähren finden lassen sollet.

Wo fern aber einer vnder euch vber disere vnsere sampliche anmeldung sich ferner in disem Land/ wo es jmmer seyn möchte/ würde finden lassen/ derselb soll ohne alle gnad vnd rechtliche verhör/ von welchen er auß vns den Ständen erdapt würde/ am leben gestrafft werden. Hierin/ weil vnser gewisser will euch kundt vñ offenbar/ so stehet euch also vnd nicht anderst zuverhalten/ daß nicht von nöthen künfftig gegen euch einen andern ernst zůgebrauchen.

Dessen

Dessen zů besserer vrkundt vnd beglaubung/ haben wir anfangs bemeldte Herren Ritterschafft vnd Abgesandte auß den Stätten vnsere Pitschafft an dieses Patent auff trucken lassen. Geben in der Statt Brinn den 6. Maij/ Anno 1619.

Similiter Iesuitæ ex Hungaria quoq; ob easdem causas eiecti sunt anno 1619 ab Evangelicis Statibus seu Ordinibus hoc Decreto:

Iesuitæ ex Hungaria eijciuntur.

Decret wegen der Jesuiten/ wie die selbigen auß dem Königreich Hungaren ewig verbannisiert/ vnd außgewiesen/ vom 16. Junij Anno 1619.

DJe Herren Evangelischen Ständt deß Königreichs Hungaren tragen in güter gedechtnus/ wie bald von den zeiten an als die Jesuiten bey Keyser Ferdinandi zeiten in das Königreich Böheimb eingeführt worden/ die selben viel vnd mancherley vnwillen mit jhren practicken gestifftet/ ja sie seind auch viel mehr dardurch bewegt wordẽ/ daß durch jren rath vnd verursachung bey K. Rodolphi hochlöblicher gedechtnus zeiten/ der Türgken krieg cassirt/ Sintemahl der Römische Bischoff/ welches den Herren Ständen deß Königreichs Hungarn wol bewußt/ Keyser Rodolphen/ damit der Türcken krieg befriediget/ vnnd solche kriegsmacht auff die Kätzer/ welche bey sölchem Türgken krieg in auffnemen gerie then/ verwandt werden möchte/ sehr starck vermanet: So dañ auch beschehen/ vñ der Türgken krieg/ welcher 16. jar continué gewäret/ jedoch nicht mit geringem despect vñ verachtung der gantzẽ Christenheit/ am meisten aber deß Königreichs Hungarn/ vnd mit vnaußsprechlichem schaden/ in deme viel gewaltig: vnnd ansehenliche Geschlechter ermordet/ auch vmb jhre güter gebracht/ verhöret worden. Dann was durch der Jesuiter practicken Keyser Rodolphi kriegsheer/ vber welches Geörg Basta zum Obersten General verordnet/ vnnd der Belliosa ein außländer/ erstlich wider alle ordnung vnd freyheit deß Königreichs Hungern in der hauptstatt Cascha in Obervngern zů einem Hauptman angesetzt/ welcher die Kirchen vnnd Schůlen hinweg genommen/ die Priester vnd Schůlmeister zůsambt den Studenten auß der Statt verjaget/ vor ein blůtvergiessen zwischen den Christen selbst in dem Königreich Hungern angerichtet/ das ist nunmehr der gantzen welt kundt vnd offenbar.

Es hat sich aber bemeldte Jesuitische Sect/ welcher insonderheit vom Keyser Mathia grosser vnd vbermässiger fortgang gestattet/ hieran nicht benügen lassen/ sondern sich in alle Politische händel eingetrungen/ vnd von vnsern aller geheimbsten rathschlägen deß Königreichs Hungarn wissenschafft gehabt/ vnd solches alles durch jhre practicken bey der Oberkeit/ in deme sie allẽ sachen ein andere außlegung angedrehet/ zu nicht gemachet. Ja es hat sich auch diese Jesuitische Sect offentlichẽ in den predigten/ daß die Kätzer aufgerieben vnd ermordet werden müssen/ hören vnd verlauten lassen/ vnd andere schwere/ zů dieses Königreichs vntergang/ gereichende bedröuwung zůthůn sich vnterfangen.

Wann dann die H. Stände deß Königreichs Hungern solche practikanten vñ hinderlistige mörder der Könige vñ Potentaten/ zerstörer deß allgemeinen friedens/ verräther der Provincien vñ Königreichen/ vñ der Christlichen jugendt mit jrer argen vñ bösen lehre/ verführer nit länger im Königreich dulden nach leiden kondten/ Als seind dieselben der H. Stände deß Königreichs Böheimb/ vnd auch deß Marggraffthumbs Mähren/ vnser lieben Herren freünde vñ nachbarn exempel nach/ dz sie zu ewigen zeiten das Königreich Hungern meiden/ vnd darein nimmehr vnder keiner erdachten gestalt in ewigkeit wider kommen sollen/ proscribirt, vnd verwiesen worden. Wo fern aber einer vnder jhnen den Jesuiten nach dieser gethanen verweisung/ in dem Königreich Hungern innerthalb 4. tagen ertapt vnnd ergrieffen

wurde/der sol ohne alle gnad am leben gestrafft werden. Und so jemandt/sey gleich wer er wolle/ einen auß der Jesuitischen Sect nach außgang vier tagen/ in dem Königreich Hungern betretten wurde/ den selben kan er als einen aufrührer unnd verräther deß Königreichs frey und künlich ermörden und umbbringen/ und sol daran nichts verlieren.

DE PRODITIONIBVS, TVRBIS, SEDITIONIBVS IN POLONIA A IESVITIS EXCITATIS.

De tumultibus in Polonia multi paſsim rumores auditi ſunt. De Rege quidem eorum moderno Sigiſmundo omnes, qui eum propius nôſſe videntur, teſtantur, nihil illo manſuetius, nihil humanius, mitius quam fingi poſſe. Harum tamen tam popularium naturæ dotium uſum & fructum Ieſuitarum panurgia ita totum corrupit & intercepit, ut primùm avitum eius & hæreditarium regnum ab ipſo prorſus abalienaverint: quód eorũ inſtinctu hæreſin, quam vocãt, Lutheranam neglectâ iuriſiurandi prꝗſtiti religione prorſus exſtirpare voluit: Regnum verò Poloniæ, quod ad eundem liberâ electione delatum fuit, odio mutuaque diffidentiâ & pernicioſâ diſſenſione repletum ita turbârunt, ut & Rex & Regnum ex æquo varijs, ac gravibus quidem periculis expoſiti fuerint.

Refert Eques Polonus Papiſticæ religionis in Oratione ſua, quam in frequenti procerũ eius Regni Conventu habuit, quamque pauló infra integram adſcribemus, Cracoviam urbẽ celeberrimã, domiciliũ atque ornamentũ totius Regni ita vexatã fuiſſe á Ieſuitis, ut plurimi viri boni, quantùmvis Catholici, affirmârint, ſe malle in ſylvis inter feras vitã degere, quám in iſta imanitate verſari. Conſpiratione enim factâ, cuius Ieſuitæ authores atque duces extiterunt, magnâ vi atque impetu in eam domum irruerunt, quæ una in tota urbe monimentum antiquitatis extat, & Evangelicis conceſſa fuit, ex Regis & omnium procerum permiſſu & approbatione. Apparebant effuſſæ aliquot diebus flammæ, quæ per multas urbis partes ſparſæ, toti urbi interitum minabantur. Audiebantur clamores prædas efferentium hominum, inter quos etiam verſabantur Ieſuitæ attritis ruſticorum veſtibus induti, ne agnoſci poſſent: totaque urbs in ſummo periculo verſata fuit, á quo ante Ieſuitarum adventum tutiſsima fuit.

Poſnaniæ in Polonia à Ieſuitarũ diſcipulis templum proteſtantium igne deletur.

Poſnaniæ, quæ civitas Poloniæ inſignis eſt, inſtinctu Ieſuitarum, templum Auguſtanam confeſsionem profitentium, igne delere ſæpé antehac conati ſunt, non ſucceſsit tamen ipſis propoſitum, excubitoribus id facinus ſemper impedientibus. Anno autem 1606. Maij die 13. Ieſuitarum diſcipuli, trecenti ferè numero, inſtinctu ſuorum ſuperiorum & præceptorum, initâ cum alijs conſpiratione, ſub veſperam impetum cúm in templum illud feciſſent, cuſtodes quidem & excubitores in fugam facilé coniecerunt, poſtmodo perfractis vi ſumma foribus ſubſellijsque templi in unum locum congeſtis, incendium excitârunt, quo totum illud ædificium in cineres brevi tempore verſum eſt, furentibus nimirum tantopere Catholicis illis, ut extinguendo incendio operam dare cives non auderent. Ferventibus hiſce turbis, quidam in Xenodochium irruerunt, ægrotos vi ſumma inde exturbârunt, fornacem, ſcamna, menſas, feneſtras & alia diſsipârunt, & perfregerunt, malé affectorum ſuppellectilem abſtulerunt partim, partim per plateas diſſeminârunt, & ita ſeſe geſſerunt, ut facinus nullũ tam abominabile ipſis malus inſpirare potuiſſe genius videretur, quin in actũ illud ſtatim produceret perficerentque. Æde igitur hac ſubverſâ et vaſtatâ, qui confeſsionem Auguſtanam profitebantur, in aperto poſtmodum & patenti campo convenire, ſacraque ſua celebrare coacti ſunt, cumque nec ibi tutos ſeſe ſatis ab iniuria fore, ex minis atrocioribus colligerent, ſclopis ſemper haſtiſque & gladijs armati ad

exercitia

exercitia concionum processerunt, rei totius serie VVarsoviam ad Ordines delatâ. Cæterum Iesuitæ, ut sese aliquo modo purgarent, missis ad Regem legatis, non potuisse se discipulos suos in officio continere, qui religionis Catholicæ zelo accensi, templum istud dirutum modis omnibus voluissent, significârunt, petentes simul ut pro turbis maioribus vitandis reparatio templi inhiberetur, metuere enim sese, illud quantumvis reparatum, flammas evitare vix posse. Cùm igitur non in hac solùm civitate, sed & alibi passim pro libitu omnia Iesuitas agere, nec esse qui in eos animadverterēt nobilitas videret, ad Comitia VVarsoviæ paulò post celebrāda comparere præcipui quiq; ex Poloniæ Proceribus recusârunt, Lublini vel alibi de refrenanda hac cōtumacia deliberaturi.

Iesuitarum Thorunię in Borussia conatus.

Thoruniæ, urbis Borussiæ ad Vistulā fluviū sitę, templis, ædificijs & emporio clarissimæ, Ordines cum Plebano quodam de possessione & iure Patronatûs Ecclesiæ ad S. Ioannem multis annis altercati sunt. Convenit autem tandem inter eos, ut Plebanus quidem solus in domo parochiali habitans, templum retineret, ministeriūq; Ecclesiæ per ministros suos more hactenus usitato constitueret, ius verò patronatus penes civitatem & ordines eius permaneret, in cuius rei confirmationem non solum literæ confectæ sunt, quas Episcopus quidem Culminensis, quemadmodum etiam Culminense Capitulum subscriptas sigillis suis obsignârunt, sed & diploma á Rege, Ordines quo debitū civitati ius patronatus de novo confirmatum est, obtinuerunt. Postquam igitur iam Plebanus ille possessionem Ecclesiæ domumq; parochialem, certis tamen cum conditionibus, obtinuit, Episcopus statim Culminensis, contra conventionis literas, proprio ausu, duos in aulam pārochialem Iesuitas, alterum qui confessiones audiret, & alterum qui concionaretur in templo, introducere, Plebano ex domo illa remoto conatus est, Ordines verò hoc viderēs, sollenniter contra aliquoties protestati, Plebanum, uti memor cōtractus ab utraq; parte initi, Iesuitas iterum removeret, monuerunt, intercessione totius Regionis in Comitijs publicis adhibitâ. Cæterum monitionibus & intercessionibus illis non solùm nihil proficere hactenus potuerunt, sed & præter duos illos Iesuitas, subinde alij advenerunt, qui occupatâ aulâ parochiali, clam Ordinibus civitatis, privilegium tandem aliquod obtinere conati sunt, quo templo illo Iesuitarum ordini attributo, Plebanus quidē in Vicariū promoveretur, possessio verò Ecclesiæ una cum domo parochiali et schola Iesuitis relinqueretur, clavibus Ecclesiæ scholæq; in manus eorum traditis & oblatis. Hoc facto Iesuitæ, aucto indies magis magisq; numero suo, viduarum & pupillorum domus emere, scholam aperire, & Collegium in civitate constituere amplius non dubitârunt, constitutâ peculiari iurisdictione, unde creberrimi per plateas et vicos civitatis tumultus, Iesuitis quidē ipsis multa insidiosè molientibus, discipulis verò eorum omnē petulantiā exercentibus, civesq; iniuriâ et contumeliâ variâ afficientibus, extiterunt. Ordines igitur civitatis ne iure suo per conniventiam sese ipsos privarent, consilium tandē ceperunt, quomodo excussò hoc iugo, molestis illis hospitibus cives suos liberarēt. Missis igitur 12. Octob. die ad Plebanum aliquibus, eum de inito secum contractu admonentes, promiserunt, se secundum contractus illius tenorem in Ecclesia & aula parochiali eum quidem relicturos, Scholā etiā, quam tanquā propriā civitatis domū, precib. hactenus obtinuisset, imposterū etiā, donec bene de Reipub. promeriturus esset, ei relicturos, verum uti Iesuitas, tanquam huiusmodi hospites, qui & civitatem iure patronatus spoliare, & Plebanum ipsum possessioni templi per insidias evacuare, molirentur, & in conturbationem status publici, collegium aliquod instituere scholamque aperire, propriâ authoritate ausi essent, removeret domoq; illis parochiali & Ecclesia interdiceret, vehementer postulârunt. Cùm verò eo quidem die resolvere

ſe Plebanus non poſſet, ſed ad Epiſcopum negotium hoc relaturum ſeſe diceret, non expectandum diutiús rati Ordines ſequenti ſtatim die quoſdam, qui in integrũ eum reſtituerent, ablegârunt, quod ipſum quidem fieri facili & lubenti animo paſſus eſt. Cæterum hoc facto expetierunt poſtmodum Ordines, ageret cum Ieſuitis, ut ſponte ſua domo parochiali cederent, & á templo ſcholaq́; in poſterum abſtinerent, Ordines enim civitatis nolle eos tanquam turbatores publici Eccleſiæ & civitatis iuris ſtatusq́; diutiús in parochiali aula ferre, urbe tamen ipſis interdictum nolle, donec quietos ſeſe, velut hoſpites deceret, intra ſuos terminos contenturi eſſent. Plebanus igitur mentem hanc & intentionem Ordinum Ieſuitis expoſuit, qui ſcholam quidem claudere & collegio abſtinere ſtatim promiſerunt, dummodo domum parochialem retinere & miniſteriũ Eccleſiaſticum peragere ſibi permitteretur. Verúm cúm non contenti hac Ieſuitarum reſolutione Ordines urgerent Plebanum, ut tenore contractus obſervato, ad ſtatum priſtinum omnia revocaret, quo & ius patronatus civitati integrum, & decretum Regium ſartum tectúmque conſervaretur, coacti ſunt tandem Ieſuitæ, & clavium reſtitutionem Plebano facere, & miniſterio docendi tam in Eccleſia quàm in ſchola ſeſe abdicare, atque ita tandem domo parochiali cedentes diſcipulis ſuis valedixerunt. Accidit autem porró ut orator quidam Regius ad civitatem in cauſa quadam ablegatus, Culminenſem ſecum Epiſcopum adduceret, qui in aulam parochialem cum ſuis, quod hoſpitium á multis annis in urbem veniens habere ſolitus eſt, divertit. Ieſuitæ igitur hanc ſuis rebus occaſionem commodam fore putantes, ſequenti ſtatim die Confeſſionarijs operam dare & concionem iterum habere die Solis auſi ſunt. Ordines igitur hoc intellecto, ad Epiſcopum ſtatim aliquos miſerunt, qui eum rogârunt, ne poſt diſceſſum ſuum Ieſuitas eo loco relinqueret, additâ denunciatione, ſi remanentibus ibi Ieſuitis, contumeliæ vel detrimenti aliquid á civibus inferatur, propriæ uti id proterviæ imputarent. At veró Epiſcopus neglectis hiſce omnibus, non ſolúm Ieſuitas duos vel tres, poſt diſceſſum ſuum, in domo parochiali reliquit, ſed ſalvum conductum á Rege pro illis impetratum Senatui exhiberi curavit. Cúm autem ſalvum conductum illum ad malam informationem impetratum eſſe, nemo dubitaret, Ordines ſtatim contra proteſtati, ſcriptum publicum ad valvas templi, eius quidem ſententiæ, quód Regem melius informare, & de iure ſuo cedere ne latum quidem unguem cogitarent, affigi curârunt, ut ita nihil proficere machinationibus ſuis amplius valentes, domo parochiali cedere iterum neceſſe habüerint.

CONSILIVM DATVM PROCERIBVS POLONIÆ, DE RECVPERANDA, ET IN POSTERVM STABILIENDA PACE REGNI POLONIÆ PER IESVITARVM EIECTIONEM.

QVamvis tumultus in Polonia aliquo modo ſedati á Rege fuiſſent, Ieſuitarum irrequietis ingenijs, artibus ac ſtudijs maxima ex parte excitati, Anno 1607. promiſsione & ſpe Nobilitati de Comitijs inſtituendis factâ, quibus deliberatio de remedio malis hiſce tempeſtivé adhibendo ſuſciperetur; Nobilitas tamen cúm inani ac vanâ ſeſe ſpe quaſi lactari, & promiſſa Comitia de die in diem differri videret, magnâ copiâ denuó Anno eodem ad Proſtovicum civitatem, quatuor milliaribus Cracoviâ diſtantem, ubi regia quædam Curia eſt Conventibus Nobilium celebrandis iam olim deſtinata, confluxit, & novo Conſilio inſtituto, quæ malo huic medicina adhibenda potiſsimúm eſſet, deliberare cœpit. Inter varias autem conſultationes ſcriptum quoddam Proceribus i[illegible]

congre-

congregatis Polonicâ linguâ exhibitum fuit, in quo auctor palàm profitetur inter alia, Iesuitarum practicas & artes multivarias et cruentas, omnium in Polonia turbarum ac motuum causam primariam esse. *Si morborum*, inquit, *in præfatione, publicorum regni nostri causæ interius & foris diligentius perpendantur, primam certè, & omnium maximè principalem, Iesuitarum exquisitissimas artes, & astutissimam omnium sibi subjectorum ad conatus suos promovendos Dispositionem facilè cordatus quisq; deprehendet: adeò, ut quicquid uspiam malorum in Repub. nostra præteritis annis acciderit, magna ex parte solis illud Iesuiticis artibus imputandum veniat.* Ad hoc autem demonstrandum, ostendit primò, quàm institutum Iesuiticum liberæ Reipub. inimicum & adversum sit; Deinde quàm periculosè secta hæc statum politicum non solùm in Polonia, sed hinc inde per universam Europam turbârint & labefactârint. Ex quibus tandem colligit, pacem nec constitui nec stabiliri posse in Polonia, quandiu Iesuitæ in ea maneant, proindeq; eos inde expellendos, nec amplius recipiendos; & quæ in contrariam sententiam pro Iesuitis objiciuntur, refutat solidè. Quia verò Consilium hoc seu Scriptum sublatum est, ideoq; in paucorum manibus versatur, totum adscribam in Lectoris gratiam, ut inde Iesuitarum artes, dolos, imposturas, fraudes, impudentiam, audaciam, studia deniq; omnia cognoscat & intelligat. Verba authoris hæc sunt.

Præsentes Polonici Regni turbæ ex ejusdem generis morbo promanant, quo hactenus occidentalis Europa periculosè laboravit. Certum est, omnes Europæ tumultus & intestinas passiones ab hisce 40. & amplius annis per Executionem Concilij Tridentini excitatos esse, & ex eadem ortum traxisse. Si fortè bellum Balthicum, quod inter Scardiæ reges ante annos 36. gestum est, & nuperrimum Brunsuuicensium tumultum excipias.

Executio Concilij Tridentini capitalis scaturigo omnium turbarum Europæarum.

Hæc inquam est illa præsentis seculi Pandora, ex cujus fatali pyxide omnes Europæorum intestinæ calamitates hactenus mihi scaturire videntur, ita tamen ut eas non tam ipsa Concilij executio, quàm executionis modus pariat.

Hoc fortè ulterius tibi vis declarari? sic igitur habeto, Executionis modus in duabus præcipuè rebus hactenus fuit repositus. Primum sedulò annixi sunt, quibus hæc cura incubuit, ut illos Reges & familias, quorum in Europa hoc seculo præcipua est autoritas, secum invicem adunirent, & sic adunitos ad Concilij Tridentini executionem exstimularent. Et hinc est illa famata Catholicorum unio.

Modus Executionis Tridentinæ. I.

Deinde ut per certos & qualificatos homines impedimenta, quæ vel in politijs politiarumque formis & legibus, vel populorum moribus negocio huic obstarent, quasi è via removerentur.

II.

Hac ratione prædicta Concilij executio fuit instituta, quantum nimirum ad generalem conatum attinet: Opus profectò magnum & arduum, quod melioribus Mundi temporibus peculiari fortunæ afflatu opus habuisset, quòdque ipsius Alexandri M. victoriosum genium frangere & defatigare potuerit. Nunc autem pro ratione præsentis Europæ status infinita conatui huic & longè robustissima impedimenta extra ordinem fuerunt objecta. Quibus tamen non obstantibus, res ab ijs, quibus hoc per prædicti Concilij conclusionem mandatum erat, fortiter & ingenti nixu tentata fuit: sed eo hactenus eventu, ut molimina ista turbas quidem longè maximas & valdè horribiles ubique gentium in vulgus pepererint, ad exitum tamen nusquam perduci potuerint.

Regum enim adunitio partim per connubia, partim per confœderationes, pacificationes & similia media tentari cepit & promoveri: In tanta tamen nationum regnorumque Europæorum discrepantia ferè consecutum est, ut pro ea quæ sperabatur unione, infinitæ autoribus difficultates, subjectis autem populis variæ molestiæ emerserint. Cùm præsertim Reges ipsi, qui se interdum ad prædictam Executionem obtulerunt, negocium illud tam sincerè nunquam tractarent, ut sub ejusdem prætextu non sua privata commoda quæritarent. Sicuti non ita dudum in Gallijs licuit perspicere,

Vnio Regum Catholicorum ejusdemque fructus.

Hispani sub prætextu propagandæ religionis Monarchiam suam amplificare conantur.

quando Philippus Hispanus partium Catholicorum (hunc enim cucullum factio illa indurat) patrocinium & defensionem visus est suscipere : Ibi inquam vel tandem apparuit , eum sub hoc obtentu Galliæ regnum affectare. Cum enim animadverteret, plerosq, factionis illius proceres ab Imperio Hispanico abhorrere, oblitus personæ , quam agendam susceperat, manus auxiliatrices retrahere cepit, ut qui videret, sesse sua frustratum. Id quod Sixtus V. tempestivè odoratus est, illudque egerrimé tulit.

Talia autem plura exempla adduci possent ex ijs etiam , quæ nos aliquantò propius tangunt. Ex his ergo personatis & male fidis Regum molitionibus in unionis istius agro perpetuarum simultatum copiosißimam segetem adhuc succrescere videmus , per quas prædictæ executionis negocium, per se haud facilè turbatur, et Nationes ijs, de quibus dictum est, difficultatibus implicantur.

Idem ferè in reliquorum impedimentorum remotione accidit. Cum enim Tridentinæ reformationi non solum diversus religionis sensus, per universam jam Europam latißimè sparsus , sed etiam nationum, populorumque privilegia, libertates , leges & mores obstarent, illa citra tumultum ne moveri quidem potuerunt.

Tridentinæ reformationis effectus in ipsis regnis.

Quæ omnia tamen à prærfervidis ingenijs, quibus hæc Provincia non citra delectum demandata erat, non solum mota, sed acriter commota & vehementer perturbata esse constat. Hinc ergo turbæ , hinc simultates , hinc odia, hinc diffidentia cum reliquis fatalibus Furijs, quibus nostro tempore status politicus infestatur , ceu ex Orco proruperunt. Id quod omnes Europæ nationes , quæ hæc pestis pervasit, sonora voce profitentur : hanc & non aliam calamitatum suarum caussam omnes, qui citra morbi affectionem judicant, summo consensu allegant.

Videamus nunc ergo num malorum nostrorum Polonicorum eadem ratio sit , & num eidem generali caussæ adscribi queant. Id quod multis forte difficulter persuadebitur. Ego tamen illud constanter assero, & assertionis meæ has probationes affero.

Certum est, Clerum Poloniæ non minus hactenus laborare , ut Concilij Tridentini decreta intra regnum executioni mandentur , eorundemq, observationi omnes subijciantur, quam in plerisq, hactenus Occidentis partibus laboratum fuit.

Executio Concilij Tridentini, quomodo in Polonia instituta. Synodus Petricoviensis.

In hunc enim & non alium finem mox post ingreßum moderna Regiæ Majestatis in regnum Synodus illa Petricoviensis celebrata fuit: quam ceu Filiam Poloniæ Medea illa Tridentina peperit. Ex cujus vultu prudentiores jam tum secuturæ in regno administrationis omen capiebant. Cujus etiam Decreta plærisque vel eo saltem nomine suspecta fuerunt, quod tanto studio occultata fuerunt & suppressa.

Sed nec illud cuiquam dubium esse potest , ab his ipsis primo loco diligenter curatum fuisse , ut Reges Poloniæ prædictæ Unioni implicarent , eosdemque cum Domo præcipuè Austriaca quàm arctißimè conjungerent. Ex qua nimirum conjunctione maximum ad prædictæ Executionis promotionem emolumentum sperabatur : Vt quæ ad subditos in utroque Regno magis perterrendos & in ordinem redigendos permultum factura videbatur, quantumvis consilijs illis longé aliud pallium obduceretur.

Suecia amissa.

Harum verò rerum praxis post infelicem illam expeditionem in speciem quasi renovata fuit, ubi nonnullorum studia valde conspicua extiterunt. Eorum videlicet, quos præter jam dictas caußas Sueciæ amißæ invidia urgebat, qua nempè ordinem suum premi sentiebant. Qui propterea omnem lapidem moverunt ut novis Regum amicitijs accepti infortunij sensum nonnihil mitigarent.

Austriacorum studia Polonis suspecta.

Verùm tamen ut inter vicina regna ferè fieri consuevit, Austriacorum studia nostratibus semper suspecta fuerunt, ideoque pro hac etiam vice ad Agentium illorum consilia promovenda tantum non contulerunt, quantum speratum fuerat. Cum præsertim præter vulgares illas Regum regnorumq, vicinorum simultates & dissensionis , alia non pauca quotidiè intra & extra regnum inciderent , quæ hujusmodi conjunctionem Reipub. nostræ minus commodam, ipsis etiam Civibus formidabilem efficerent. Per ejus itaque attentationem nil amplius effectum fuit, quàm ut inveteratæ suspiciones periculosius recrudescerent.

Quod ipsum etsi ijs, qui hæc agitabant, non ignotum esset, se tamen adeo non passi sunt impediri, publicamque indignationem tam securè contempserunt, ut tantò potiùs confidentius in proposito perrexerint, illudque tandem per fas & nefas ad exitum conati sint perducere.

Hic ergo molitionum jam antea suspectarum tam importunus fervor, eum tandem eventum sortitus est, ut offensa Nobilitate regnum factionibus mutuaque diffidentia impletum sit, & Rex ipsemet subditis, subditi vero Regi suspecti esse ceperint. Quam nosti proximam & compendiosissimam esse ad Reipub. dismembrationem & interitum viam. Et hac ratione prius illud Executionis Tridentinæ turbatæque Europæ medium satis inter nos, ut opinor, efficaciter operatum est.

Ad alterum quod attinet, Popularium *nempe* obstaculorum remotionem, *tu non negabis, opinor, In hoc regno maiora & robustiora eis objecta fuisse & adhuc obijci, quàm in ulla Europæa Natione. Concilium enim Tridentinum inter nos, ut quidem nunc res sunt, ad effectum, quem ipsi cupiunt, perduci nullo modo potest, nisi aut Hispanica Inquisitio, aut quiddam quod Inquisitioni illi æquivaleat, in regnum introducatur. Per quod nempe Polonia ad Hispanismi aliquam similaritatem redacta, prædictæ Executioni opportuna reddatur: Patria verò nostra ea corporum animorumq́ libertate hactenus utitur, qualẽ fortissimæ nationes & generosissimus quisq́ sibi optare poterit. Quis ergo non videt, quàm duro collisu hæc inter se committi oportuerit? Postquam inprimis libertas illa, quatenus animum præcipuè & conscientias concernit, non ita dudum per* Confœderationem publicam *denuo & quasi extra ordinem confirmata est?*

Tridentini Concilij executio contra libertatis Polonicæ præjudicium perficinequit.

Quamvis autem Hispanicam Inquisitionem nemo nobis hactenus apertè & ex professo conatus sit obtrudere, quòd intelligerent, hoc citra periculum vix posse tentari: Via tamen ad hujusmodi aliquam imperiosam coercitionem varijs artibus paulatim & quasi per cuniculos parata est, sensimque muniri cepit. Eo nimirum adhibito artificio, quorum citra omnem mutationis sensum Practicantes illi se consecuturos sperabant. Tam cautè tamen & circumspectè incedere non potuerunt, quodque agebant, tam probè nunquam potuit dissimulari, ut rerum è diametro pugnantium tamque asperarum vel levis agitatio non ingentem flammam vel tandem eliceret. De quo ipso, proh dolor, oculorum aspectus hodie testatur.

Confœderatio publica Executionis istius obex. Hispanica Inquisitio quibus artibus introducatur.

Hæc à me omnia verissimè dici ipsemet optime nosti, & fatebuntur hoc illi, qui rerum nostratium aliquam saltem noticiam habent, quique actiones nostras Comitiales ab aliquot annis vel è longè spectarunt. Nec diffitentur hoc ij, qui in partibus adhuc inter nos eatenus hærent: ut & Concilium Tridentinum amplectantur, ejusque studiosæ, per legitima tamen media, executioni faveant.

Adhuc ergo perspicuum est, Reipub. nostræ mala non solùm ex iisdem caussis, quibus reliquorum Europæorum regnorum tumultus, sed etiam ex eodem operationis illorum modo proficisci.

In his igitur tollendis & amovendis opera nostra occupari debet, siquidem ordine procedere Matriq́ nostræ cum aliqua spe salutis opem ferre voluerimus.

Scio tamen quid tu heic dicere possis & haud dubiè dicturus sis, Me videlicet hæc disserendo, Morbum ferè incurabilem ostendere, cum harum rerum studio, Concilij præsertim effectuosæ Executioni potissima pars Regni implicata sit, ut curatio ipso morbo difficilior, & periculosior futura videatur.

Non est de nihilo quòd dicis, novíq́ egomet multos prudentes Viros in eo tibi consentire: Existimo autem omnia opinione tua faciliora fore, si primùm inter res ipsas earundemq́ abusum, deinde inter personas, à quibus illæ tractantur, accuratè distinguatur.

Ad res quod attinet, nec Austriacæ Familiæ, inter Europæas haud dubiè eminentissimæ, nec quorumcunq́ exterorum Regum & Principum cum nostris Regibus legitima & sincera conjunctio per se vel Nos vel Rempub. nostram in minimo lædit; sed eidem potius præsidio et ornamento futura esset, si à Practicantibus illis ad sinistras suspiciones non tam densæ nostratibus occasiones præberentur.

NB. Austriacæ familiæ affinitas Poloniæ per se nec inutilis nec inhonesta.

NB. *Eadem ferè ratio est Concilij Tridentini: Ab hujus enim executione nihil turbarum nobis esset metuendum, si modò ita institueretur, ut intra legitimum docendi modum consisteret, missisque alijs parum convenientibus practicis eventus Deo committeretur. Non igitur res istæ per se, sed earum abusus & perversus tractationis modus Rempub. lædunt, & has in præsentia difficultates nobis pariunt.*

NB. *Hæc itaq; in rebus diffidentia si observetur, inter ipsas etiam personas manifestam nobis discriminis rationem ostendet: Vt nempe non omnes eos, qui prædictis rebus manum quocunq; modo admovent, pro veris calamitatis nostræ autoribus habeamus, ut curationis, de qua dicturus sum, actum ad omnes & singulos extendi oporteat: sed eos tantùm qui prædicti abusus præcipuam culpam sustinent.*

NB. NB. *Si quæris, quinam illi sint? Respondeo, si eorum, quos in hisce rebus periculosa experientia longo tempore erudiit, consentiens testimoniũ admitteretur, Si præterea ipsam rerum evidentem inter nos experientiam in consilium adhibere volumus, Iesuitas & Institutum Iesuiticum pro ijs nobis necessariò esse habendos. Hi inquam, sicut in supradictorum consiliorum executoriali praxi primas sibi ubique arrogant: Ita alteram ejus, & quidem odiosissimam & nostrarum inprimis rerum respectu perniciosissimam partem extra ordinem sibi suæq; actualitati desumpserunt. In qua agitanda ita hactenus versantur, ut quod in hisce consilijs pessimum est, præcipuè arripiant, arreptum peius efficiant, & vim eius malitiosam per subjectum Reipub. corpus quo jure quave injuria quasi transadigere & per partes applicare conentur. Vt sic prorsus sentiam, si uni Iesuitæ non essent, Nos aut turbas hujusmodi nullas habituros, aut si quæ fortè, ut ex consensu reliquarum partium Europæarum, obortæ fuissent, eas multò faciliùs minorique periculo consopiri potuisse.*

Iesuitarum conatus et fervor omnium intra Regnum excessuum primaria caussa.

Hoc verò cùm illud ipsum sit, de quo inter nos quàm maximè controvertitur, judicij hujus rationes tibi aliquanto accuratiùs erunt demonstrandæ. Quod ita faciam ut tibi primum ad oculum demonstrem: Instituti Iesuitici, si per se consideretur, eam esse rationem, ut liberæ Reipub. valdè inimicum & adversum, Libertati vero Polonicæ imprimis formidandum sit. Deinde vivis aliquot exemplis ostendam, quàm periculosè secta hæc statum Politicum hinc inde per Europam turbârit. Tertiò, objectiones nonnullas diluam quæ sententiæ huic à contrarium sentientibus ferè opponuntur.

1. Consilij hujus præcipua demonstrationis capita.
2.
3.
4.

Quæ tria si à me demonstrata fuerint, quartum quod principaliter intendo, sua sponte sequetur: Iis nempe qui Rempub. restitutam & salvam cupiunt, præcipuè operam dandam esse, Vt Iesuitæ & Iesuitismus extra regnum eliminentur, *quo sic remotis hisce curationis interturbatoribus certa aliqua & firma pacis stabiliendæ ratio iniri queat.*

Ad primum *quod attinet, in eo tria considero:* Ipsam Ordinis politiam: Finem ad quem tendit; Operationes sive praxin, per quæ hunc finem conatur assequi.

Instituti Iesuitici politia.

Politiam *si penitius introspiciemus, fatendum nobis erit, eam in hoc genere accuratè dispositam, firmissimam & ad res magnas gerendas aptissimam esse: Vt parti cui se applicaverit, permultum prodesse queat. Generalis dispositio purè Monarchica est, forma nimirum politiæ, ad movendum & agendum commodissima. Monarchicæ dispositionis nervi in hisce rebus consistunt: Capite primùm uno regitur, deinde hoc ipsum caput uni etiam loco, urbi nimirum Romæ alligatum est, ubi perpetuò residere cogitur. Quæ res sectæ huic inter alia hoc præstat, ut uno certo & uniformi aëre perpetuò regatur, & vegetetur, Romani nempe consistorij afflatu, prout nempe is ab iis, qui Romæ omnia possunt, afficitur. Disciplinæ denique forma Institutum hoc longè arctissima utitur, quia cives ejus ad cœcam obedientiam (sic ipsimet loqui consueverunt) astringuntur, in tantum, ut minoribus in nulla Majorum vel absurdissima imperia inquirere liceat: nedum ut aliquis ea detrectare ausit. Quæ obediẽtia in Orbem Europæum hactenus optimos & planè desperatæ audaciæ sicarios progenuit: ideoq; Ordo iste à nonnullis cũ Assassinorum institu-*

Disciplinæ ratio.

instituto comparatur, quod in Asia olim à Saracenis contra Christianos fuit introductum.

Hæc ergo formam illam Monarchicam constituunt, constitutam firmissimè constringunt, adeoq; faciunt ut actiones ejus efficacissimæ sint, & ceu cuneus quidam penetrent.

Illa verò hanc compactionis soliditatem adjuvant, eandemque solidiorem efficiunt: Quod primum communitatis hujus basis per fixam illam Generalis sedem Romanæ sedi & consistorio, ut dictum est, quasi affigitur & implantatur. Deinde quòd eandem Hispanico Imperio similiter inserunt, dum inter septem Generales, qui sibi huc usque, si rectè memini, invicem successerunt, neminem elegerunt, qui non vel natione, vel ditione Hispanus esset, quæ res non caret mysterio. Tertiò quòd ex tot diversis Clericorum ordinibus soli ferè Iesuitæ ab utriusque Fori ordinaria iurisdictione exempti sunt: Vt nullum prorsus in Nationibus nisi sui corporis Superiorem agnoscant, qui plærunque Italus aut Hispanus est. Vt sic Ordo Iesuiticus ab omni juris, coërcitione solutus inter nos liberrimè versetur, suisque molitionibus securè incumbat. Quartò quòd etiam in subdelegatis Imperijs hactenus diligenter cavent, ne in Nationibus Provinciales unquam ex indigenis eligant, sed vel Hispanis vel Italis dignitates illas conferunt, aut saltem ijs qui ex Anglia, Gallia, &c. propter facinora aliqua profugerunt, & propter nimium Hispaniæ studium ex prædictis Nationibus proscripti sunt. Seniores verò, Rectores & his similes inter nos rarissimè ex Nobilium Ordine, sed ex plebe tantùm adoptant. Quod cur fiat, conjectura non est difficilis: Generosa nempe nobilitatis pectora erga Patriam ita affecta nôrunt, ut suis consilijs & practicis ea minus commoda & opportuna statuant. Interim his rebus fit, ut cum Iesuitismi venter nostras ferè sit quem videlicet nostris opibus explere & suffarcire cogimur: caput tamen Hispanico & Italico cerebro repletum habeat, ad cujus nempe sensum reliquum corpus movetur.

1. Basis Instituti Iesuitici.

2.

3.

4.

5. Nobilitas Polonica ad cœcam Iesuitarum obedientiam parum idonea. Polonia Iesuitismum nutrit, Hispania et Italia eodem utuntur.

Hæ igitur ad Monarchicum robur iterum per quàm multum faciunt, incursus Iesuitici impetum certissimè dirigunt, & sectæ huic ad consiliorum suorum executionem invictam planè & penetrantem constantiam præbent.

Porrò huic ipsi Imperij Iesuitici formæ per subordinatarum dignitatum distinctos gradus variasque species egregiè contra omnes Monarchiæ incommoditates & vitia prospectum est: Vt si ex humano sensu judicetur, ei neque à tyrannica oppressione, nec seditiosa dissolutione ullum periculum sit extimescendum. Quod ipsum etiam prædictæ Sodalitati ad res gerendas miram corporis agilitatem conciliat.

Quarum rerum omnium illustre documentum nobis historia postremi motus Galliæ præbet, ubi compertum est; In illa desperata totius Regni perturbatione, ex solo Iesuitarum Ordine Neminem, ac ne unum quidem Iesuiticum Individuum fuisse, qui Reipub. partes secutus esset. Cùm contra ex omnibus alijs Clericorum ordinibus permulti Regias Reique publicæ partes fideliter tuerentur. Hispano autem hi ipsi Iesuitæ tàm pertinaciter adhæserunt, itaque fervidè studuerunt, ut factioni ejus pro anima aut potius pro corde fuerint, de quo vulgo dicunt, quod in corporis humani structura sit primum vivens & ultimum moriens. Prædicta sanè factio priùs opprimi non potuit aut eradicari, quàm Iesuitæ regno exigerentur. Quod fidele & perdurans robur Instituto huic in tam variegata hominum colluvie nil aliud præstat, quàm ea quæ hactenus de Politiæ forma diximus.

NB.

Iesuitismus cor Factionis Hispanicæ in Gallia. Ergo illorum in regno illo restitutio, est factionis Romanæ, Hispanicæ redintegratio.

Num verò hæc talia sint, à quibus sibi Respub. Polona metuere debeat, tibi cogitandum relinquo. Ego interim Factionem Iesuiticam inter nos non aliter æstimo, quàm agilem quendam & acutum gladium, cujus lamina quidem in vaginam Polonicam recondita sit, sed ita ut capulum Romana Aula & Hispanus manibus teneant, & sic eum ad nutum suum vibrent. Id quod Instituti huius proprius finis aliquanto clariùs docebit.

NB.

Hic autem & ipse quiddam singulare & ab omnibus alijs Monachorum ordinibus diversum habet. Omnes enim aliorum Religiosorum Ordines in hunc finem ut plurimum inventi & approbati sunt, & eò tendunt, ut popularis devotio per eos augeatur, Religio

Finis Instituti Iesuitici.

Romano Catholica magis splendeat & Ordinis spiritualium pomœria dilatentur, &c.

Iesuitæ verò etsi hisce rebus & ipsi pro virili studeant, sui tamen principalis finis longè sublimiorem scopum sibi præfixum habent. Qui nempe est, ut Romanæ Ecclesiæ sive Imperij Ecclesiastici collapsam autoritatem, non solùm recuperent, in quo studio reliquos clericos commilitones habent: sed ut subjectum præcipuè Europæ Orbem ita corrigant & reforment, ut hujusmodi insultus quos res Romana hactenus est perpessa, in longum præcaveant: sublatis & quasi obstructis omnibus occasionibus, per quas antehac Hæreticis ad eandem oppugnandam aditus præbitus fuit.

Molitionum Iesuiticarum in hisce regionibus præcipua impedimenta.

Quas occasiones norunt non aliunde densius emersisse, quàm ex subditorum in hisce septentrionalibus regnis, nimia, ut quidem Romæ semper visa est, libertate, illisque barbaris legibus, quibus hactenus ita firmatur ut Inquisitionis Hispanicæ intentatum jugum constanter repellat.

Horum igitur remotio & annihilatio Iesuitis per quartum illud & sectæ huic proprium votum extra ordinem injuncta est. In hunc finem tot extraordinarijs privilegijs, bullis & Indultis instructi & muniti sunt, ut non solùm agendi facultate reliquo clero universo præpolleant: sed jam ipsis Episcopis & superiorum Prælatorum ordini graves & formidabiles esse incipiant. Nec ego dubito quin gens Iesuitica aliquando Romanæ Ecclesiæ horrendi schismatis occasionem præbitura sit. Interea in his ipsis rebus specifica differentia consistit Iesuitismi, per quam à reliquo clero discernitur, eiusdémque quasi transcendit.

Iesuitismi specificus character.

Cùm verò hoc ipsi constanter negare consueverint, vivo illud exemplo tibi demonstrandum est. Inter Venetos & Pontificem hoc maximè tempore controversia intercedit super constitutionibus quibusdam, quarum renovandarum occasionem Magistratui Veneto præbuerunt Iesuitarum artes testamentariæ. Pontifex autem eas in fraudem Ecclesiæ factas conqueritur.

Venetorum cum Pontifice controversia.

Veneti hoc nomine à Pontifice compellati jure suo cedere nolunt, sed palàm præ se ferunt, sibi in sua ditione supremam jurisdictionem, & sic etiam legum ferendarum potestatem, non autem Pontifici competere, &c. Quo animadverso Pontifex Excommunicationis fulmine eos territat. Senatus hoc cognito Clerum suum convocat, jus Reipub. eidem exponit, Pontificiaque Excommunicationis iniquitatem demonstrat, eos deniq; pro autoritate hortatur, ut curato officio Excommunicationem pro nulla habeant, &c. Quid fit? Antiquus clerus unanimi consensu Reipub. caussam contra Pontificem probat & de fide sua prolixè pollicetur: Recentiores verò Religiosi, quorum nempe regulæ præsentis temporis conditioni accommodatæ sunt, Ducibus Iesuitis Reipub. caussam damnant, stationemq; suam deserunt. Quamvis Iesuitæ Magistratus edicto nominatim expulsi, et in æternum relegati perhibeantur.

Hoc autem Iesuitæ non aliam ob caussam fecerunt, quàm quòd viderent, se stante & defensa Reipub. Venetæ libertate, stantibusq; legibus nec stare nec instituti sui finem obtinere posse. Quod ipsum sanè discrimen illud, quod inter Iesuitas & quoscunque alios Clericos constituimus, satis evidenter probat & confirmat. Tu ergo nunc, mi Frater, cogita, quid de Polonia nostra futurum sit, si inter nos omnia illa removeri debeant, ut profectò illa remota cupiunt, per quæ in finis istius adeptione impediuntur? Adhuc de Fine.

Praxis Iesuitica.

Videamus nunc Media sive praxin, per quam ad scopum illum perrumpere conantur, & hæc ex ijs, quæ jam dicta sunt, facilè intelliguntur. Hoc nimirum conjuncta opera fervidissimè agunt, ut primum Reges Europæos, quotquot possunt uni cuidam Fœderi illigent: Cujus Fœderis principem & directorem constituunt Hispaniarũ regem, Aurei istius velleris possessorem & custodem. Ad cujus videlicet nutum reliqui se applicare cogantur, sub hac conditione, ut qui conatibus ejus quacunque ratione intercedit aut quàm minimum adversatur, de hæresi suspectus sit, & prædicti velleris periscelide indignus censeatur. Sed regnorum septentrionalium ea ferè est ratio, ut ad Legum præscriptum, non autem ad absolutum Regum arbitrium regantur. Ideoque

regiarum

regiarum Personarum confœderatio parum illis prodesse poterit, nisi etiam subjecta regibus regna in eandem Unionis nassam concludant. Atqui hoc opus hic labor est; Cum heic eis infinitæ, ut jam dictum est, difficultates obijciantur, quocirca etiam opera illorum heic præcipuè enitet & omnium maximè conspicua est. Sic autem res suas hoc loco disponunt.

Primum omnium hoc sedulò curant, ut in Aulis se insinuent. Hunc enim nidum hoc genus accipitrum sibi ubique præstruere inque eodem ova sua deponere solet, priusquam ad venatum evolent. Iesuita etiam ibi peregrinus sibi & exul, immò capite diminutus videretur, ubi ab Aula arceretur. Fixo heic pede, ulterius operam dant, ut clavum Reipub. in suam potestatem redigant, id est, ut vel Regi Reginæve ex suo corpore Confessarium, vel saltem Hæredi regio Præceptorem dent. Aut si hoc non semper succedit, illis dominentur, quorum in Reipub. administratione præcipuæ partes sunt & vires. Utque horum affectus, cupiditates & designationes penitißimè cognita & perspecta habeant: qua videlicet esca unusquisque alliciendus & captandus sit. Ad hoc autem felicius perficiendum, Romana Aula, quicquid autoritate, quicquid opibus, quicquid artibus & consilio valet & potest, Genti huic liberalißimè, ut jam dictum est, indulget. Adeò ut Iesuitarum commendationes Romæ ad consequendas dignitates & præbendas plus valeant, quàm potentißimorum Regum intercessiones.

1. Accipiter Iesuiticus non nisi in Aularum pinnis nidificat.

2.

Quæ unica res, si cætera abessent, ad corrumpendas omnes, OMNES dico, Europæ aulas, abundè sufficeret, sicut eventus proh dolor testatur. Quamvis hoc etiam tibi advertendum est, Genio Iesuitico extra hoc quandam à natura occultam vim inesse, qua Ingenijs aulicis imperat & dominatur.

Ut autem de occultioribus Gentis hujus artibus, quas in prædictis politiarum officinis exercent, nil dicam: Duo sibi ibidem potißimum paciscuntur, Primum ut ipsorum mellificatio ex hac Reipub. Arce non impediatur; Utq; deinceps adversarijs suis nullum eò refugium pateat, illorumq; querelæ, si quas eò deferent vel prorsus negligantur, vel quoquo modo eludantur. De his duobus quàmprimum Iesuitæ cautum est, ipse deinceps sibi ad reliqua perficienda sufficit.

Iesuitarum in Aulis postulata.

Constructo & firmato hoc nido, pabulatores suos quaqua versum emittunt, suamq; venationem hac ferè ratione instituunt: Primum operam dant, ut in primarijs Regni aut Provinciæ Urbibus Seminaria, collegia, templa quàm plurima, tanquam instantis Messis suæ horrea, exstruant. Per hæc autem duo consequuntur, quæ eis ad finem suum, de quo diximus, valde proficua existunt Regnum primum universum his ceu unguibus apprehendunt, & ita constringunt, ut ad suum nutum illud, quoties res ita postulat, cum singulis partibus circumagere queant. Quod ut facilius consequantur seminaria, sua in prædictis urbibus, ita plerunq; construunt, ut suis ædificijs ipsa urbium mœnia complectantur, eadémq; sibi noctu diuq; pervia faciant. Ut in arcibus, quas Cracoviæ, Vilnæ, Calißij, Posnaniæ, &c. habent, videre licet.

3. Iesuitarum venatus.

NB.

Nec ego Gentis nostræ supinam negligentiam & incuriam satis heic admirari, aut pro rei indignitate sufficienter detestari possum: Quod ad hujusmodi periculosa et Reipub. præjudiciales substructiones non solùm connivimus: sed ad easdem materiem ceu proprijs manibus congeßimus. Cùm sic existimem, si Rex aliquis tale quid machinaretur, universam Remp. contra eum insurrecturam. Et his exterorum Venatorum indagatoribus in nostris nemoribus tantum licet?

Polonorum in fovendis Iesuitis præcipum peccatum.

Deinde eadem operà Iuventutem nostram, spem posteritatis, ad suum cerebrum, dispositis, & recoctis animis, regignunt, & sic inter nos Novi & Iesuitici Mundi sementem faciunt. Dum autem intra Regni urbes hoc ij agunt, qui ad hæc donis idoneis sunt instructi, reliqui concionibus popularibus & audiendarum confeßionum operosißimo simul & quæstuosißimo artificio pro virili student. Quarum artium effectus iterum duplex est: Plebem enim primariam, ut ille loquitur; hac ratione paulatim suam faciunt, factioniq; vires adijciunt. Provisoribus deinceps qui Cameræ sive Aerario præsunt, viam ubiq; muniunt, ut in omnia publica & privata bona aditus eis patefiat.

Iesuitæ sagaces aucupes.

Et heic mihi latißima sermonis valva se aperiret, si aucupia illorum, quibus illi homines, Mulierculas præsertim, circumveniunt, explicare vellem. Cùm verò instituti & occupationum mearum ratio mihi habenda sit: illud saltem præterire nolo, in quo etiam sectæ hujus à reliquis Religiosorum ordinibus differentia aliqua perspicitur. Quòd nempe Iesuitæ vulgaria illa munuscula, quæ vulgò in Religiosos erogari consueverunt, non curant, nec ea capiunt: Quòd hoc eis sordidum & reliquo Ordinis splendori minus conveniens videatur. Aquila enim currucam non captat. Et ipsi alias, ut exercitati Practici, benè norunt, Pecuniam in loco negligere maximum interdum lucrum esse. *Novique egomet simulationem hanc aliquando eò usque processisse, ut oblatum 50. aureorum Vngaricorum precium repudiârint.*

Propter passerem retenon attrahūt.

Hominum verò opulentorum testamentaria legata, & cum his integra prædia adeò non fastidiunt, ut eo potius fraudum exquisitißimarum artificio illa aucupentur, ut Polonia, in hac etiam publica morum corruptione, vix quicquam simile experta sit. Hinc ergo istis pecuniæ neglectoribus, qui suam gratuitam operam nobis tam officiosè deferunt, illi regales inter nos Proventus, quos cum reliquis suis arcanis in Majore Polonia Calissij, in Minore Cracoviæ, in Rußia Lublini, Vilnæ in Lithuania, Poltovij in Masovia, & Braunsbergæ in Borußia deponere & custodire dicuntur. Hæc inquam imperij Iesuitici inter nos æraria publica sunt & Chartophylacia, quæ si hoc tempore excuti deberent, Poloniam haud dubiè de status sui qualitate rectius instructura essent, quàm tot hactenus tumultuosa scrutinia præstare potuerunt. Et hæc de Praxi Iesuitica.

Iesuitarum æraria.

Hæc itaque de primo designationis meæ capite, de politia nimirum Instituti Iesuitici pro tua instructione sufficiant. Tuum nunc erit cogitare, num is fallatur, qui Iesuitas Polonis, Reique eorum publicæ vehementer formidandos & sedulò cavendos censet. De narrationis autem meæ veritate novi tibi melius, quàm mihi ipsi constare.

Superest nunc, ut quæ in genere de gentis natura & moribus proposita sunt, per particularia exempla comprobentur, adeoq; demonstretur, quàm periculosa harum rerum praxis Ordini Politico fuerit, quod secundum erat propositionis meæ caput. Hoc ipsum verò per domestica & nostræ experientiæ documenta satis copiosé explicari posset & demonstrari: spero tamen in exterorum historia rem magis conspicuam fore, quòd illorum casus extra factionum affectus positi, & sic ad instruendum aptiores sunt. Ideòque exemplis eorum immorabor.

Praxis Iesuitica Ordini præcipuè Politico fatalis.

Inter plurima verò documenta, vix quicquam illustrius est eo, quod historia ultimi tumultus Galliæ suppeditat: Ex quo nempe perspicitur, quantum Iesuitismi genius contra statum regium ad eiúsque eversionem poßit. Res sic habet: Regni Galliæ ea est conditio, ut à prudentiæ politicæ studiosis ferè pro optimæ politiæ norma allegetur. Et quamvis in eo nobis cum ipsis non per omnia conveniat, certum tamen est, eam firmißimam esse. Siquidem ad absolutæ Monarchiæ formam quàm proximè accedit: Contra tyrannidem tamen, & seditionem ijs legibus, ea Parlamentorum autoritate, illa demum sanguinis regij reverentia corroboratum & firmatum est, ut his solis rebus hactenus invictum perstiterit.

Virtutis Iesuiticæ illustre specimen in Gallijs.

Et quantum ad sanguinis regij observantiam attinet, Galli vulgò aliquid præ reliquis Nationibus in hoc affectu putantur habere. Illorum sanè regia familia vetustior est quàm ulla Europæa. Contra hanc tamen firmißimam, ut Henrico 3. haud dubiè videbatur, Arcem, Iesuiticæ impreßionis cuneus tantum valuit, ut quod in Gallijs hactenus inauditum erat, Rege in ordinem redacto, Familiæ regiæ autoritatem ita penitus prostraverint, ut & Personam regiam neci dediderint, & infensißimæ Gallis nationi ad invadendum regnum viam longè latèq; complanaverint. Et nisi peculiaris & penè miraculosa Dei providentia conatibus eorū tam evidenter obstitisset, rem eò deducturi videbātur, ut Galli prodita regia familia, quæ inter eos per años plus quàm 600. tam altas radices egit, ut omnes ferè principes familias complexa sit, Gallici nominis perpetuum hostem & æmulum

NB.

æmulum sibi Regem asciviſſent. Idque ſanè multò majori miraculo, quàm ſi nobis antehac Demetrium ſuum Moſcoviticum obtruſiſſent.

Heic autem ut magis perſpicuum fiat, quomodo Inſtituti iſtius genius erga ſtatū Politicum ſit affectus, ex tot illorū molitionibus, quibus Henricum illum ſubverterunt, unū ſaltem, ſed valdè inſigne illorum ſtratagema heic producam, cujus hæc eſt ratio.

Quæſtiones in Galliis à Ieſuitis motæ deciſæ.

Sub initiū prædicti tumultus, quæſtio illa in Galliis agitari cœpit, Num Pont. Rom. Galliæ populum, á fidelitatis iuramento, quo Regi ſuo obligatur in caſu hæreſeos abſolvere poſſit? *Ex hac oriebatur altera huic admodum affinis.* Num cuilibet privato liceat Tyrannum propria authoritate occidere? *Intelligis, opinor, quantum Regis ſtatuſque regii & univerſæ Reipubl. in horum problematum deciſione interſit. Et quid putas Apoſtolos dicturos fuiſſe, quando Hieroſolymis primum Concilium ſub præſidio Spiritus ſancti celebrabant, ſi Religioſus aliquis cum hujuſmodi quæſtione coram eis apparuiſſet? Neque tamen in Galliis controverſiæ iſtæ novæ erant. Ad priorem enim ventilandam Pontificum olim cùm Galliæ regibus perpetua litigia perennem materiam ſuppeditaverant.*

Iohan. Pratus.

Poſterior verò ante annos plus minus 200. *poſt cædem nempe Ludovici Aureliani in Sorboniſtarū collegio publicè agitata & ſolenniter deciſa erat. Vtraq; ſemper cōſtantiſſimè fuit negata, adeò ut poſterioris aſſertio & aſſertor Iohan. Pratus, ni fallor, in Cōcilio etiam Conſtantienſi ex æquo damnati fuerint.*

Pro hac autem vice eædem quæſtiones Galliam ad eum modum immutatam invenerūt, ut bona pars Cleri & cum his totus Ieſuitarum ordo utriuſq; aſſertionem probaverint, revocata & annihilata Majorum ſuorum perpetua ſententia: non aliter, quàm ſi novus interea Mundus ſucceſſiſſet.

Ieſuitarum in diſponendis animis peculiare artificium.

Hujus verò immutationis Ieſuitas præcipuos authores extitiſſe ipſa Sarbona poſt res ſedatas publicè profeſſa eſt: Et Ieſuitæ idem non obſcurè agnoſcunt, dum inter cauſas, propter quas olim Pontificia excommunicatio contra Galliæ reges minus efficax fuerit, hanc nominatim exprimunt, Quòd Gallorum animi tum non ſufficienter diſpoſiti fuerint. *Hoc eſt, quòd tam acres ſeditionum concitatores non habebant, quales hodiè Ieſuitici concionatores ſunt & Confeſſarii.*

Hæc igitur Ieſuitarum deciſio (non tamen abſque Deo) Henrico necem attulit, & contrà Parricidā abſolvit, eumq; Ehudo iſti Iſraelitarum liberatori æquiparavit. Quale nihil in Chriſtiani Orbis parte, inde à religionis incunabulis auditum, ſcriptumve eſt aut lectum.

Tyrannus quis ſecundum Ieſuitas.

Vbi tu tamen, ut rei indignitatem melius perſpicias, notare debes, Sectam hanc Tyranni, eius nempe, quem ab unoquoq; privato impunè occidi poſſe contendunt, definitionem ſibi ſuæq; diſcretioni reſervaſſe. Secundum quam is nobis pro hujuſmodi mactationis pecude habendus eſt, qui quacunq; ratione in Romani Pontificis indignationem incidit, & ex Ieſuitarum ſenſu excommunicatur. Id quod ideo heic addendum fuit, quod in alterius quæſtionis formatione ab ipſis inſidioſè additur, in caſu hæreſeos, *ut hoc nempe fuco perfidiam ſuam in ſupremum Magiſtratum incruſtent. Cùm conſtet Hæreticos illos eſſe, non qui pravas in religione opiniones ſectantur: ſed qui Ieſuitarum artes quocunq; modo impediunt, aut ipſis non per omnia obſequuntur.*

Ieſuiticæ definitionis Hæreticorum.

Sicut vel ex Venetorū exemplo intelligere poſſumus, quos hæc ſecta per univerſam Italiam pro peſtilentiſſimis Hæreticis proclamare dicitur, ideò ſaltem, quòd latis, ſeu potius renovatis legibus Ieſuitarum cupiditati frenum injecerunt.

Henricus III. hæreſis.

De Henrico verò certum eſt, eum, dum vixit, nullius uſpiam erroris ab ullo Catholicorum inſimulatum eſſe. Conſtat etiam eum in Catholico-Romana communione uſq; ad extremum perſtitiſſe. Furoris autem, quo eum perſecuti ſunt, hæc vera cauſa fuit: Quód ſceptrum regium nō ei tradere volebat, quem ſibi hi Socii, tanquam idoneum molitionum ſuarum adminiſtrum, Galliæ Regem deſtinaverant.

Tu ergo nunc iterum vide, Annon per hoc Ieſuitarum decretum omnium Europæorum

Magistratuum pericula.

Regum & quorumcunque Magistratuum Politicorum mors & vita ab arbitrij Iesuitici horoscopo suspendatur? Vt si hic illis dextrè ascendat, ipsi vivant & valeant, sin minus, pereant? Qua de re prædicta Venetorum calamitas, Regis Britanniæ perpetua pericula, & illorum omnium metus, qui hunc Ordinem sibi infestum sentiunt, abunde testantur. Venetorum tamen exemplum præcipuè conspicuum est, quòd Respublica illa, ut dixi, Romano-Catholicam religionem hactenus, tanquam Imperij sui Palladium, accuratè observet & acerrimè tueatur.

Quæ exempla quoties expendo, toties exhorresco, cùm videam quàm facilè sub præsenti rerũ statu inter nos simile quiddam in alterutram partem accidere possit, postquam inprimis Gentis Iesuiticæ ad hujusmodi aliquem effectum tam pertinaces & fervidi conatus ab aliquot jam annis inter nos deprehenduntur.

Regis vita et quæ ab hac pendet Regni fortuna Iesuitarum affectui obnoxia.

Sed heic fortaßis dicere voles, Inter nos nihil ab hac parte esse periculi, quòd Iesuitis cum Rege nostro probè conveniat, &c. Mallem te dicere posse, Regi nostro cum Regni ordinibus & his cum regia Majestate probè convenire. Hoc enim ad Reipubl. salutem aliquanto utilius, & ad securitatem nostram firmius & efficacius esset. Nunc autem hoc abs te verè dici agnosco, neque tamen hoc ipsum sollicitudinis meæ causam tollit, sed eandem potius auget. Ecquis enim certò dicere poterit, quod hoc Regi nostro perpetuum futurum sit, ut Iesuitis tam propitijs utatur? Quid si is aliquando deprehensis illorum artibus, à quibus eum hactenus plærique nequiter circumventum existimant, animum mutet, & potiorem Reip. respectũ habere incipiat, ecquid tũ eum sperare jubebimus? Annon tẽpus fuit in Gallijs, quo Henricum III. ex Polonia redeuntem Natio hæc eo applausu excipiebat, ut laudum eius præconio exsatiari nequirent, dictitãtes, Huic uni Individuo omnes Cõstantinos & Carolos Magnos, omnes Ludovicos, &c. inclusos esse. Hunc fortissimum, felicissimum, Christianissimum & invictissimum Christi athletam, Ecclesiæ Catholicæ protectorem, Hæreticorum malleum & pavorem à Deo Gallijs provisum. *Quid verò hæc omnia eum tandem juverint? Cùm hic projectæ assentationis affectus paulò post ita prorsus in contrarium mutatus sit, ut eum non solùm occidi curaverint, sed occisi cadaver, quantum in ipsis fuit, sepultura prohibuerint: Ipsumque Parricidam in Divorum Catalogum retulerint.*

Sed esto, inter nos tale nihil metuendũ sit in præsentia, quis verò noverit, qualis in posterum Regum rerumque nostratium status sit futurus? Nostræne itaque Matri ita consulemus, ut tam ambiguæ fructificationis semen scientes intra Reipubl. viscera retineamus, tanta cura foveamus & ad posteros propagemus? Quis, inquam, sanus nobis suadebit ut fortunas nostras tam ambigui eventus aleæ committamus? Vt nempe Respubl. non diutius salva sit, quàm quousque Regi Reive publicæ cum Iesuitis probè convenit? Vt tunc demum nobis securis esse liceat, quando nihil inter nos est, quod sectæ huic offensionis causam præbere poßit?

Iesuitismi genius ipsis Legibus infestus.

Dixi quanta vis sit aculei Iesuitici contra Reges statumque regium, quoties hunc molitionibus suis obstare intelligunt. Heic autem te notare velim, eiusdem pestis non minorem efficaciam esse in oppugnanda & expugnanda Republ. atterendis legibus, quoties nempe sentiunt, se ab his in instituta sua venatione impediri. Et quod ad Leges attinet, hæ politicæ tineæ illas præcipuè arrodere consueverunt & exedere, quibus jus succeßionis in regno continetur, libertasq; & pax publica firmatur.

Lex Salica in Gallijs.

Qualem in Gallijs præcipuè invenerunt legem illam Salicam Matriculam & fundamentum illius Regni, per quam stirpis regiæ malscula proles, exclusis femellis, ad regnum sola admittitur. Cujus legis vigore succeßio Regni post interfectum Henricum III. ad Henricum IV. Regem tum Navarræ devolvebatur. Quod ipsum cùm secta Iesuitica suum interitum interpretaretur, tantum efficere potuit, ut Galli hoc Reipubl. suæ fundamentũ ipsimet subruere conarentur, asscita contra hanc legẽ Philippi 2. Hispaniarũ Regis filia, quam ex Henrici II. Galliarum Regis filia susceperat, in regni sui hæredem. Operis totius promotoribus & internuntijs Iesuitis. Quod autem Gallis Lex Salica præstat, hoc

Poloniæ adhuc Regum juramenta conferunt, per quæ hactenus Reip. liberæ electionis jus conservatur. Quàm periculosè verò hoc etiam libertatis nostræ fulcimentum ab hisce tineis arrosum sit, egomet dicere nolo, nec publicum dedecus ipsemet divulgabo. Eiusdem virtutis illustre specimen coram oculis nostris in vicina Hungaria, Austria, Styria, Carinthia, &c. ediderunt. Eo nimirum successu, ut obtritis legibus, quibus prædictarum nationum & provinciarum libertas nitebatur, partem earum penitus oppresserint, partem ad extremam desperationem adegerint. Hoc quidem rumor publicus hactenus constanter affirmat, in prædictis Provincijs alicubi illustribus & antiquißimæ nobilitatis familijs publicè diem dictum esse, intra quem se aut coram Iesuitarum tribunali sistant, aut relictis patrijs sedibus aliò migrent: quæ res fœtori isti malè vertat.

Homines nobiles sedibus pelluntur, quod Iesuitis geniculari nolunt.

Heic ergo jam, mi frater, quæro, si fortè res in eum casum deveniat, ut regiam Majest. Iesuitæ inter nos vel nunc, vel posteris temporibus ita colant, ut eandem contra Remp. contra leges, & libertates nostras incitent: Vt quando hactenus coram moderna Regia Majestate, Pacem religionis, unicum illud furoris Iesuiticis repagulum, ita traducunt, ut eam Tartaricam & Mahometicam perfidiam nuncupent, quam Regia Majestas citra æternæ salutis suæ jacturam nec approbare poßit, ne dum ut eandem tueri debeat, &c. quàm inquam tu mihi spem facies?

Pacem religionis Iesuitæ ut canes lapidē projectum admordent.

Novi tamen quid etiam heic nonulli excipiant, Non esse videlicet tantopere admirandum, si Confœderatio illa fortaßis non omnibus probetur, sub qua nimirum tot abominandæ sectæ quotannis inter nos suppullulent, &c. Age itaq; cedamus eis (quod tamen citra Reipub. præjudiciũ fiat) hoc jure, quid verò ad illud mihi respondebunt, quod in proximis Comitijs Versaviæ Dominica Misericordias Domini añó 1606. ex P. Scargæ ore audivimus, quando is converso sermone ad Regem sic eũ alloquebatur: Eheu Rex, quorsum iam nobis res tua intempestiva connivencia reciderunt? Reges olim Poloniæ de rebus ad Rempub. spectantibus cum solis Senatoribus deliberabant Nunciorũ istorũ terrestriũ, quos vocant, nullæ in hisce rebus partes erant, ut qui non ita dudũ introducti sint. Nũc veró tua & quorundã Maiorum tuorũ socordia res eó, proh dolor, deducta est, ut quã primũ ferocuIus aliquis Domicellus, qui se pro Nuncio forté terrestri gerit, votũ suum proponit, oẽs ei protinus assurgere cogãtur, &c. Tuũ, tuũ erat, ô Rex, huiusmodi perversas quæ contra antiquos mores inoleverunt, consuetudines cohibere, &c. *Vbi etiam manibus ceu nutu indicavit, quid fieri velit,* Summa nimirum papavera demetienda esse.

P. Scargæ cum Rege expostulatio.

Huncigitur Tubicinis istius aulici tenorem si reliqui tribules ita persequerentur, ut ad istorum consiliorũ executionem operam & vires suas Regi aliquando in auxiliũ offerant, ecquid de nobis deq; nostra illa hactenus illibata libertate futurum censes?

Disputatur hodie inter nos de modo potestatis regiæ, itemq; de Reip. in Rebus ad regni salutem spectantibus autoritate. De hac aũt controversia quid Iesuitæ sentiant non est obscurum. Regi nempe regiæq; Majest. quandiu in conatibus ipsorum promovendis cõstanter pergit, tantum adjectum cupient, quantum Henrico 3. olim & eiusdẽ successori Henrico 4. propter oppositam rationem detraxerũt. Quomodo verò vice versa in Remp. animati sint. P. Scarga jam nos docuit, & tu nos adhuc dormire velles?

NB.

Hæc igitur etsi palàm inter nos practicentur ita ut animi affectus citra ruborem ipsimet in publicum prodant, sunt tamẽ qui Iesuitarum inter nos patrocinium suscipiant, & omnia sedulò cõquirant, quibus hæc sub aliqua probabilitatis specie vel prorsus negari vel saltem palliari & excusari quocunq; modo posse confidunt.

Iesuitarum nequitia suos ubique applausores invenit.

His igitur deinceps nonnulla respondenda sunt: nam hoc tertium nobis designationis nostræ caput constitutum fuisse meministi.

Qui itaq; Iesuitas omnium fervidißimè propugnant, primo loco Catholicam religionem allegare consueverunt, à cuius interitu sibi metuunt, si in Iesuitas gravius aliquid deberet statui. Estque hic defensionis Iesuiticæ longè splendidißimus & maximè plausibilis prætextus, ad quem amplificandum congeruntur Ordinis istius res gestæ Barbarorum

Causæ ob quas Iesuitæ à Pontificijs defenduntur.

Indorum et hæreticorum non cõversio, sed eversio à Iesuitis quæsita.

nimirum infidelium sub utroque Mundi axe, sicut & Hæreticorum in hisce partibus plurimorum felicissima conversio. Quibus hodie inter nos adduntur divini illi & miraculosi gentis illius successus in Moscovia, & augusta spes, quam ex illo tractu & nobis & Romanæ Ecclesiæ ostentant, &c.

Religionis Romano-Catholicæ conservatio et propagatio.

Ad hæc igitur quid dicemus? Hæc nempe, Primo heic admirari cogor, quibus rationibus sibi persuaderi patiantur, Catholicam religionem citra Iesuitarum operam in Polonia consistere nõ posse, ij qui credunt, Rom. Catholicã religionem, qualis illa nunc est, paulò minus quàm mille annos quingentos per Orbẽ durasse, antequam Ignatius Loyola in terris natus est: Ita videlicet ut in nostra etiam Polonia tot centenos annos egregiè floruerit? Deinde dico, Christum & Apostolos inde ab initio non solùm religionis propagationi, sed etiam æternæ eius conservationi per sufficientia media abundè prospexisse. Ut Ecclesiæ, quàm diu in veritatis tramite simpliciter incedit, nullis novis & extraordinarijs Medijs opus sit. Hi autem non Iesuitas, quod quidem ego sciam, sed Episcopos, Presbyteros, Doctores, Pastores, Diaconos, &c. ordinârunt: Istorum verò officiorum cum non solùm nomina, sed etiam personæ inter nos supersint, quibus illorum cura demandata est, quis dubitet, quin hi, dummodo officium faciant, religionem rectè sint curaturi, ut maximè Iesuitæ in Polonia nulli sunt? Tertiò ulterius sic dico, Religionis curam & propagationem Iesuiticæ designationis minimam partem esse: quam nimirum ipsi amplius non curant, quàm quatenus prætextus illius eis ad principaliorem Instituti sui finem, de quo dictum est, viam munit. Id quod vel hinc apparet, quòd inter eos partes docendi in Ecclesia inferiorib. ferè committuntur, ut primicerij huius ordinis & qui ingenio præstant, illis, quas diximus, sublimioribus artibus in Aulis liberius vacare queant. Quartò, experientia testatur, quod etiam virorum doctissimorum, quos vel Iesuitæ ipsi pro Catholicis coguntur agnoscere, calculo confirmatur, Iesuitas religioni Romano-Catholicæ intra Europam magis obstitisse, quàm ut eandem promoverint. De quo aliquot inter nos præstantissimorum virorum, ex ipso etiam Ecclesiastico Ordine, querimonias me non semel audire memini.

Qui putant religionem citra Iesuitarum operam consistere non posse, ordinarium Clerum pudendæ ignaviæ arguunt. Iesuitæ religionis prætextu pro illice utuntur.

Hoc ipsum verò cum multis prorsus incredibile videatur, his illud rationibus ulterius declaro: Ad experientiam quod attinet, negari non potest, solius Iesuiticæ bilis præfervidæ æstui imputandum esse, quòd Romano-Catholica religio hodie in amplissimo Britanniæ majoris regno tanto studio premitur & opprimitur, ut nunc etiam post exactos Iesuitas, Sacerdotum secularium usu penitus priventur, & sic Regis clementissimi beneficio gaudere nequeant. Eandem calamitatem Catholici ante annos non adeò multos in Scotia Iesuitarum culpa perpessi sunt. Cum enim illorum nonnulli in Regno illo Conjurationis cujusdam, quæ contra Regem Scotiæ in Hispania à P. Criechtonio Iesuita instituta erat, tabulas hinc inde inter Catholicos clanculum circumferrent, quibus illi subscribere debebant: Reprodita, Ex primaria Scotiæ nobilitate complures, qui hactenus ceu columnæ religioni Romano-Catholicæ in prædicto Regno fuerant, extremum vitæ fortunarumq́ omnium discrimen adierunt. Sed & reliqui Catholici omnes cum ipsa religione, cui Rex antehac non admodum adversari videbatur, in justissimum Regis odium incurrerunt: Ea ratione, ut in hunc usque diem miseri illi facinoris Iesuitici pœnas luere cogantur. Et quid aliud Hungaros & Transsylvanos non ita dudum ad eum modum exacerbavit, ut unà cum Iesuitis omnes Catholicos Sacerdotes, quos nancisci potuerunt, malè tractatos ex finibus suis expulerint, quàm importunus ille Iesuitarum fervor? Dum hi supremi Magistratus authoritate & favore freti, prædictarum Provinciarum reliquas libertates tanto impetu invadunt, ut incolæ, qui hactenus omnia pertulerant, has ultimas Iesuitarum injurias perferre nequiverint, & extrema potius remedia arripuerint: Ad quod eos haud dubiè vicinarum Provinciarum perspecta calamitas animabat. Nec ego dubito, quin inter nos etiam rebus turbatis Catholici religioni magnũ aliquod infortunium conflaturi sint, siquidem diutius inter nos conversari debeant. Cuius rei cùm inter nos tum alibi hæc abundantissima causa est, quòd hic livor illa, quæ nobis tantopere commendatur, docendi facultate non contentus

Calamitatis Catholicorum in Anglia immediati autores Iesuitæ

tentus, machinationibus suis publicam Magistratus authoritatem prætendit. Quæ res ut fortè plebeculam territat, ita cordatiores quosq; vehementer offendit, studia eorum suspecta facit, & quod iniquissimum est, Magistratum, sicut & ipsum Clerum, publico odio exponit, eiusdemque authoritatem subditis contemptibilem reddit. Hæc igitur Catholicæ religionis damna si cum profectibus comparentur, quos Iesuitæ intra Europam in eiusdem propagatione fecerunt, tantum fortassis vix superfuturum est, ut gloriabundæ illorum jactantiæ respondeat.

Veruntamen ut huius etiam infortunij culpam eis condonemus, si doctrinam Iesuiticam per se & extra hos excessus æstimemus, in eadem nihil, quod tanto præconio dignum sit, deprehendetur. Religio enim vel voce, vel honesta vitæ conservatione, vel scriptis propagatur & defenditur. Vocis ministerium Conciones & audiendarum confessionum artificium comprehendit. In concionibus Iesuitæ ut plurimum subtiles, diserti, & in concitandis affectibus acres, vehementes & impetuosi esse consueverunt: ut imbecilles & incautos animos movere & percellere possint. Hasce autem qualescunq; dotes, quæ in sinceræ pietatis schola non perinde æstimandæ sunt, corrumpit & cordatioribus suspectas facit, primùm Elocutionis sive actionis (hanc quidam hypocrisin vocari dicunt) gesticulatoria levitas, nimiumq; fucandi sermonis studium, & qui sub hoc prælucet, ardentissimæ ambitionis affectus. Quorum utrunq; nescio quid non Apostolicum sapit. Deinde deformat eas ista inexhausta calumniandi & cōvitiandi libido, qua plærunq; in adversarios debacchantur. Idque tantùm ut plebis animos incendant, & exasperent: cum interim adversarios, quos lucrari debebant, magis indurent. Me quidem hæc ita offendunt, ut vilissimi pagi parochum interdum concionantem audire malim, quàm qui in universa Polonia inveniri queat, disertissimum Iesuitam.

Iesuitæ quales concionatores.

Ad confessionarium artificium quod attinet, non inficias eo, hoc venationis Iesuiticæ præcipuum instrumentum & per quàm commodum rete esse. Neque tamen hoc ipsum tam cautè hactenus disponere potuerunt, ut illa omnium arcanorum perscrutatio, peccatorumque interdum non satis pudicum examen, cum satisfactionis illa insidiosa, multoties etiam avara impositione non plurimos offenderit & à Catholica communione ita repulerit, ut ab eadem propter ipsos præcipuè Iesuitas penitus abhorreant. Quantum ad vitæ conversationem, eam quidem ita hactenus instituerunt, ut nimis conspicua illa vitiorum ulcera, quibus Clerus hactenus ad eum modū deformatus, Laicisq; exosus redditus fuit, studiosè vitarint. Neq; tamen in hoc etiam proposito tam constantes aut circumspecti fuerunt, ut non in opposito arboris scientiæ boni & mali fructus se in iisdē proderent. Dum enim ab una parte miraculosam quandam vitæ continentiam, angelicam castitatē, religiosæq; pietatis devotum studium ostētant: ab altera parte profundæ avaritiæ tam dira lues & circūveniendarum nobilium Familiarum viduarumq; & orphanorum decipiendorum tam callidum artificiū deprehenditur, ut hoc ipsum prudētioribus in hominibus tam religiosis summæ admirationi fuerit. Vt interim superiorem artium Iesuiticarum chorum heic intactum reliquam, de quibus tam multa jam dicenda fuerunt.

Decipula Confessionaria.

Iesuitæ et ipsi de arbore scientiæ boni et mali gustant.

Restat scriptio Iesuitica, in qua ferè summus Instituti huius excellētiæ gradus cōstituitur, nec id prorsus vanum censeri debet. Negari enim non potest, dictionis Iesuiticæ characterem per se tersum & argutum. Orationem etiam, si artificium spectes, floridam simul & nervosam esse. Quæ scriptionis virtutes ad illectandam & capiendam juventutem non exiguam vim habent, quæ etiam Iesuitas harum præcipuè rerum admiratione suspicere & sectari solet. Qui verò serio pietatis studio afficiuntur, hæc tantò minus curant, quantò in hisce rebus nimia Iesuitarum affectatio evidentior est: non aliter quàm si omnibus veteribus & recentibus Sophistis aut ipsis etiam rabulis palmam vellent præripere. Veritatis autem sermo simplex est & esse debet: Inprimis verò Christianæ religionis tractatio hujusmodi fucatæ & coloratæ orationis lenocinia aversatur & respuit, tanquam corruptarū prurientium aurium non satis castum delinimentum. Prudentissimi denique, quique incorruptissimè judicant, sic sentiunt, Iesuitas suis hactenus argutijs & concitatis scriptis

Scriptio Iesuitica.

Iesuiticæ scriptionis effectus.

eatenus saltem profecisse, ut Catholicos suos inflammatos concitaverint, partem verò adversariam acuerint & obfirmaverint: Ut sic bellum illud religiosum, quo ceu Causone quodam Europa adhuc amburitur, tanto periculosius exarserit. Quemadmodum nostris ipsimet oculis cernimus.

Quod autem de barbarorum in utraque India conversione pro Iesuitis adducitur, illud ex ijs locis petitum est, ex quibus aliquis non solùm verum dicere, sed etiam securè mentiri possit. In Polonia præsertim & in illa explorationis difficultate, postquam Castilienses & Lusitani nullum extraneum in illas regiones admittunt. Ideoque his nil aliud quàm vulgatum illud respondeo: En Rhodus en saltus: *De Hæreticorum in his terris conversione rem non prorsus nego, ut de qua oculorum aspectus testetur. Opus tamen ipsum non tam doctrinæ Iesuiticæ extraordinariæ virtuti, quàm argumentorum aureorum & argenteorum ponderi asscribendum censeo, quibus utuntur, quorumque perennem copiam eis Pontificis Romani favor Aulæque Polonicæ jucundus calor sufficit: Inter quæ tamen heic inter nos quandoque vitrea concurrunt pro quibus alibi in vicinia, ferrea substituunt. Quod genus conversionis Paulus Apostolus haud dubiè eversionem seu potius corruptionem dixisset.*

Iesuitarum aurea et argentea argumenta.

Ad rerum Moscoviticarum successus quod attinet, illi revera nobis hactenus non citra fastum ostentati sunt: quorum etiam præcox spes Gentem Iesuiticam ad eum modum inflavit, ut omnia sibi deinceps licere putaret. Qualia verò nunc ex ijs locis per re petitos nuncios constanter afferantur, te non ignorare credo. Iesuitas quidem audio narrationi huic acerrimè contradicere, quòd ipsum indicio est, rem ipsorum ubi agi, ut quicunque effectus (utinam bonus) secuturus sit, non alijs eum quàm ipsis imputare possimus. Interim tu nosti, quale meum ab initio, quàm primum consiliorum istorum aliquid in vulgus emanavit, de molitionibus illis judicium fuerit. Ipsi nempe causæ in genere melius fundamentum optabam. Deinde rem per se periculi plenam esse apertè profitebar. Meministi etiam me de hisce conatibus Horatianum illud usurpare:

Moscoviæ inconsulta et periculosa tentatio.

——————— & arma
Nondum expiatis uncta cruoribus,
Periculosæ plenum opus aleæ,
Tractas, & incedis per ignes
Suppositos cineri doloso.

Denique sic præ me semper tuli, si Iesuitæ negotio huic se immiscerent, nullum eius bonum eventum expectandum, hos enim omnia turbaturos. Et si res felicißimè cadat, Imperium illud ab ipsis perturbatum & motibus intestinis repletum iri, qui nobis tempore fortaßis non æquißimo negocium facessere possent, quemadmodum in Suecia nobis non ita dudum accidit: Quàm verus autem, & falsus in his omnibus fuerim, ipsum tempus revelabit, & tum nos etiam de Iesuitarum in convertendis barbaris studio rectius poterimus judicare.

Religionis *Conservatrici propagationi subjungitur* instituendæ iuventutis nescio quod occultum & exoticum artificium, *Propter quod Respubl. (si utique Ecclesia jacturam hanc negligere posset) Iesuitarum operâ carere nullo modo queat. Et hic prætextus superioribus æstimationis pondere non multum cedit, cujus tamen vanitatem viri in omni disciplinarum genere exercitatißimi, qui Romano-Catholicam religionem publicè profitentur & defendunt, jamdudum Orbi domonstrarunt. Rationibus firmißimis evidenter ostendentes: Iesuitas primum & Iesuitarum Institutum bonis literis & earum reflorescenti splendori plus offuisse quam easdem promoverint. Ostendentes insuper, Disciplinam Iesuiticam meram corruptelam esse ingeniorum: quorum videlicet aciem retundat, & pro eo quod illa liberali institutione informare, & excitare debebat, quendam potius eis stuporem inducat.*

Iesuitæ iuventutis instituendæ artificiosissimi Magistri.

Qua de re aliquot inter nos præstantißimos non semel conquerentes audivi, qui hodiè in præcipuis Reipubl. muneribus versantur, cùm dicerent, se coactos esse Iesuiticæ institutioni

tionis vitia aut peregrinando corrigere, aut eadem postquam jam ad Remp. animum applicaverant, ipso rerum usu dediscere. Quorum judicio Experientia astipulatur, cum constet, inter ipsos Haereticos, quos haec gens nempe pro talibus tractari vult & haberi, Viros inveniri in omni disciplinarum genere exercitatos, qui ad omnia Reipub. munia idonei essent, nisi invidia eos premeret: etsi Iesuitica institutione nullo unquam tempore usi sint. Quomodocunque tamen haec se habeant, illud apud me fixum manet: Si, quae Iesuitis hac in parte ab aliquib. tribuuntur, omnia verissima essent, & ipsi in Poloniam nostram alteras Athenas importassent, illud tamen nimis vile pretium esse aestimandum, pro patria libertate, quàm pro hac opera licitantur. Cùm praesertim eruditae doctrinae fructus aliunde non minus commodè, quàm à Iesuitis habere possimus.

His tertiò loco à nonnullis subjungitur, Iesuitas tamen homines esse actuales; quorum in rebus arduis expediendis magna sit dexteritas, eximia fides, &c. *Multis hoc in ore est, qui pro Iesuitis nituntur, quos equidem admirari soleo. Quod nempe actualitatem hanc Iesuitis ita tribuant, ut propter illam eos laudent, eosdemq́ propterea retinendos, & fovendos statuant. Nimis enim mirabile mihi hoc in Religiosorum tam religioso Ordine epitheton videtur, cùm hoc potius Davi alicujus Terentiani attributum sit, qui sua veteratoria calliditate & panurgia omnia turbat & involvit. Ego itaq; Poloniae Milites potius & Aulicos, mihi verò Servitores actuales, Ecclesiae autē Monachos & Religiosos pios, doctos, & devotos opto. Veruntamen si quod res est fateri volumus, Epitheton hoc Iesuitis nimis verè competit, de quo totus Orbis, inprimis tamen Europa adeò luculenter testatur. Et nos etiam hactenus actualitatem illorum ita sumus experti, ut si inter nos ad hūc modum diu pergere debeāt, de illis Comicum illud rectè usurpaturi simus.* Quod si annitantur ex unis nuptijs geminas nobis effecturi sint, *duplicato nimirum, quo in praesentia urgemur, infortunio. Sed quid putabimus Augustinum reliquosq́ istorum temporum Patres de hujusmodi actualibus Monachis fuisse dicturos? Aut quis etiam in secularibus negotijs tam demens fuit, ut in servo nequam veteratoriam caliditatem laudarit, aut exploratoris exteri solertiam ita commendarit, ut eum propterea sibi fovendum existimasset? Te igitur heic etiam scire velim, ingenio praestante & versatili nihil perniciosius esse, si vires suas ad res malas applicet. Ideòq́ hanc ipsam Iesuitarum actualitatem egomet inter justissimas metus nostri causas refero, quae nobis veternum excutere, nosq́ ad seriam rerum nostratium curam excitare deberet.*

Iesuitae actuales.

Illud autem quod de expediendi dexteritate adijcitur, testimonio destituitur. Quid enim egregriè natio haec inter nos praestitit, quid ve tam dextrè expedivit, aut quod potius bonum non impedivit? Nisi fortè amissam Sueciam, afflictam Galliam, tentatam Scotiam, Anglicas conspirationes & tot nobilium hominum tragicum interitum, Venetianas practicas, Moscoviticas turbas, perturbatā Vngariam, oppressam Styriam, Carinthiā, Carniolam & quae hactenus in Polonia aediderunt aulica progymnasmata, pro Iesuiticae dexteritatis operibus nobis sint habenda? Ad res quidem arduas aggrediendas & invadendas satis adhuc audax est haec secta, audaciae verò illius evētus is hactenus ubiq́ sequitur, ut turbae maximae ab illis excitentur: tales nimirum, quae citra infiniti ferè sanguinis effusionem adhuc nec sisti nec sedari potuerunt. Quem igitur haec agendi dexteritas delectat, is videat & provideat, ne quid Respub. Iesuitica detrimenti in Polonia capiat.

Iesuitarum in rebus turbandis (expediendis dicere volebam) dexteritas.

Nec id quod de illorum eximia fide praedicatur, certioris fidei est: Quòd tamen illis fortè persuaderi poterit, qui vel Iesuitarum arcanas designationes prorsus ignorant, vel quibus illi os aliàs ita oblinunt, ut propter certas causas ad eorum palatum omnia dicant & faciant. Quod si tamen aliquis fidem Iesuiticam verbis extollere velit, dico eam, quanta quanta est, totam exteris, & quidem citra ullum boni Polonici respectum, addictam esse & arctissimè obligatam. Hujusmodi inquam exteris, qui etsi corpore à nobis absunt, consilijs tamen & occultis machinationibus, nimium interdum familiariter inter nos conversantur. Cum his ergò si fortè aliqua nobis controversia incidat, ecquid illis nobis de Iesuitarum fide polliceri poterunt? Annon verò in Gallijs, Anglia, Scotia, Vngaria,

Iesuitica fides Poloniae inutilis.

Venetijs satis jam conspicua fidelitatis suæ documenta in publicum ediderunt, si ad nostra tia utique cæcutimus? Et quid in re manifesta verbis opus est, cum nulla hodie Europæ Christianæ natio sit, quæ non de Iesuitarum perfidia aut saltem perfidiæ suggestione & excusatione conqueratur, si unam Hispaniam excipias.

His denique à nonnullis additur, Inconveniens esse ut Iesuitas Poloni expellant, cùm Galli, qui propter longè graviores causas eos eiecerunt, eosdem revocaverint, ubi etiam adhuc citra ullum Reipublicæ incommodum vivant, &c.

Gallia Iesuitas recepit.

Ego verò novi Iesuitas in Galliam reversos esse, sed quòd à Gallis revocati fuerint, ne ipsi quidem, quamvis multa dicant, facilè dicturi sunt. Interim verò artes, quibus se in Gallijs denuò insinuarunt, tales sunt, ut propter illas ipsas ejectionem eorum inter nos maturandam existimem. Ex illis enim liquidissimè perspicitur, quantum hic Genius intra Europam in versando & circumagendo rerum cardine polleat. Sic enim nosse debes, Iesuitas in Galliam non propter aliquem eorum usum, quo regnum illud carere non posset, receptos esse: sed ad vehementissimam Romani Pontificis instantiam: Quem videlicet Rex in tam infida cum vicino potentissimo pace offensum nolebat; Cui tamen serium Catholicismi studium vix probaturus erat, quamdiu Iesuitas regno arceret. Interea ne illud quidem dubium est, eos qui Pontifici in restitutione illa promovenda operam suam apud Regem præstiterunt, majora præmia consecutos esse, quàm omnes quicunque hactenus Reipublicæ vel inter nos vel alibi militarunt. Quamvis non desint, qui existiment, Henricum Quartum hac etiam ratione securitati suæ consulere voluisse, quòd aliàs à Iesuitarum insidijs nunquam tutus esset futurus. Quod autem hactenus pacatè dicuntur vivere, id si verum est, admirationem meretur: quantumvis causas gravissimas habeant, cur se in tam recente anteactorum memoria ad tempus cohibeant, sub illius præsertim Regis imperio, cujus authoritatem, quã sibi rebus gestis comparavit, non immeritò verentur & metuunt. Quid autem futurum sit, si præsenti rerum Gallicarum capiti aliquid humani accideret, rerumque administratio, ut antehac factum meminimus, ad minorennes hæredes devolueretur, facile erit divinare. Cùm verendum sit, Galliam tum demum commissi in recipiendis Iesuitis erroris effectum suo magno malo sensuram. Nos verò hactenus causa nulla, per Dei gratiam urget, ut Gallorum similes facti, tam ambigui jactus aleam subeamus.

Iesuitæ cur in Gallia pacatè vivant.

Hæc ferè pro Iesuitis ab ijs afferuntur, qui persuasi sunt, nec Rempublicam, nec Ecclesiam gentis istius opera commodè carere posse. Præter quos etiam alij sunt, qui etsi Iesuitarum acta omnium minimè probent, in eosdem tamen nil gravius statui patiuntur, quòd hoc citra maxima Reipublicæ incommoda ne tentari quidem posse existiment. Itane ergo Polonis res jam eò redierit, ut aut Iesuitæ & Iesuitismus nobis tolerandi, omnesque illorum machinationes cum tam præsenti Reipublicæ periculo perpetiendæ sint, aut extremum rerum discrimen adeundum? Vbi ergo tunc manebunt illa Ordinis istius elogia, quibus ab initio nobis cõmendati sunt? Quòd homines sint iñocentissimi, pacifici, quòd spiritualibus contemplationibus toti addicti, in quibus Poloni hujusmodi prorsus Clericos habituri sint, quales jam dudum desideraverint? Ab his ergo talibus ecquid nobis timendum erit?

Iesuitarum religiosæ modestiæ parum fidendum.

Ego tamen jam dudum novi, Bilem hanc citra molestiam ex Reipub. corpore nunquam evacuatum iri, postquam jam nostra incuria ad viscera tam altè penetravit, ipsasq́ præcipuè vitales partes tam arctè obsedit. Existimo tamen periculum aliquanto minus futurum, quàm pleriq́ sibi imaginentur.

Quæ enim incommoda nobis narrant, quæ Iesuitarum expulsionem secutura sint? Pontifex, inquiunt, & Hispanus gravissimè offendentur. Magna profectò numina, quorumque ira nobis haud leviter æstimanda est. Quid enim de Polonia futurum existimabis, si Saturnum, & Iovem Europæum tam malè dispositos habeat? Ego verò heic servi illius Comici expostulatione uti possem, Possumne scire quot mihi heic Domini perferendi

Incommoda quæ Iesuitarum expulsionem secutura sint.

perferendi sint? *Ne tamen nimis alicui confidens & securus videar, de utroque aliquid dicendum erit. Ad Pontificis itaque offensionem quod attinet, de ea quidem nullus dubito, quin nimis certò secutura sit, agnosco etiam eam nobis formidandam esse. Cùm verò à Iesuitis longè graviora cogamur metuere, existimo hanc indignationem Polonis non nimium esse pertimescendam. Spero etiam ad eandem avertendam legitima media nobis non esse defutura.* Pontifex *enim aut bonus est & talis, qui memor sui officij, Regi Poloniæ æquè ac omnium aliorum Christianorum regnorum optimum statum promotum & conservatum cupiat. Cùm tali itaque sperandum esset nobis facilè conventurum: si nempe missis legatis ei ad oculum demonstraverimus, Rem Polonicam, nec cum Iesuitis, nec cum Iesuitarum hactenus usitatis artibus diutius consistere potuisse, &c. Nec dubito quin is tempori cessurus & indignationem, si quæ oborta fuerit, Reipublicæ facilè remissurus sit.*

Pontificis offensio.

Aut idem malus talisque est, qui suæ tantùm libidini, citra ullum Reipublicæ aut æquitatis respectum indulgeat, omniaque prius sursum deorsum ferri patiatur, quàm ut quod malè ceptum est corrigi sustineat: Tum verò iram eius ne curandam quidem existimo. Neq; enim ulla vel divina vel humana Lex Polonos obligat, ut aut summũ ipsi periculum sibi scientes accersant, aut Romani P. injustæ sibique præjudiciali voluntati se per omnia conforment.

Qua in re si meum tibi judicium suspectum esset, Majorum exemplis te patiaris erudiri, ut cogites, quid ipsi in simili casu fecerint. Nosti etenim, quanta animorum contentione Romani Pontifices olim Crucigeros contra Regnum Poloniæ defendendos susceperint, quàm atrocia Regibus nostris plærunque minitati sint. Resque tandem eò processit, ut circa annum 1456. si Æneæ Sylvij epistolis credimus, Romæ Excommunicatio contra Regem, regnumque Poloniæ decreta fuerit. Neque tamen hisce minis, quantumvis ipsius etiam Imperatoris Friderici III. indignatio eas acueret, ad eum modum se perterreri passi sunt Majores nostri, ut non potiorem salutis Reipublicæ, quàm indignationis Pontificiæ respectum habuerint. Ovum autem ovo tam simile nunquam esse poterit, quàm benè Iesuitarum Institutum, mores & actiones cum Crucigerorum ordine, rebusque gestis conveniunt. Nam ortus ratio & occasio ferè eadem utrobique fuit: Vtrumque institutum ad unum eundemque finem per diversa saltem media fuit directum: Forma politica exceptis paucis circumstantijs eadem fuit: Vterque ordo progressus longè celerrimos fecit, dilatatæque per eos Christianæ religionis & imperij laudem tulit: Vterq; tandem à seipso ita degeneravit, ut ijs, pro quorum defensione instituti fuerant, graves & molesti esse ceperint. Differentia saltem in eo consistebat, quòd Crucigeri professi Milites erant, remque apertis armis contra Majores nostros gererent, quorum legitima remedia Polonis nunquam deerant: Hoc verò malum intra viscera nostra hærens ijs artibus nos oppugnat, quarum Polonia antehac prorsus imperita fuit. Quæ res facit ut existimem, eos novæ illius sectæ institutum omnium rectissimè æstimare, qui Iesuitas Crucigerorum spurios *dicunt. Cùm itaque Majoribus nostris olim Pontificis nec indignatio nec authoritas obstiterit, quò minus Crucigerorum injurias accerrimè vindicarent, regnumq; tuerentur, cur in simili casu hujusmodi spectris nos terreri patiamur?*

Majores olim nō stri Reip. salute nihil antiquius habuerunt.

Iesuitæ Crucigerorum spurij.

Sin tamen hæc alicui fortè nimis antiqua viderentur, illi recentius exemplum habent, quod Avorum memoria accidit.

Sigismundus I. quem inter optimos suos Reges Polonia non immeritò recenset, quem etiam Romana sedes adhuc pro genuino obedientiæ filio agnoscit & prædicat, Albertum Brandeburgicum cum ditione Borussiaca in fidem & clientelam suam recepit, tum quando propter abdicatum Crucigerorum ordinem & desertam religionem Romanam non solum à Pontifice, sed ad hujus instinctum ab Imperio Romano sub potentissimo Imperatore Carolo Quinto Excommunicatus & proscriptus erat. Aula tamen præcipuè Romana fremebat & indignabatur, quòd tota Borussia hac ratione ab Ecclesia abalienaretur. Nec Sigismundo parsura fuisset, si Excommunicationis aliquem potentem executorem

Alberti Brandeburgici exemplū.

potuisset habere. Hic enim desiderabatur: quod tamen is susque deque tulit. Et quid ego de Regibus nostris dico, cùm nostra hæc ætas eiusdem magnanimitatis & egregiæ fidei in Rempublicam illustre exemplum in ipso Regni Primate habuerit? Fuit is Iacobus Vehanski, Archiepiscopus Gnesnensis, cui cùm Romanus Pontifex Excommunicationis telum intentaret, quòd animadverteret, eum in consilijs publicis majorem salutis Patriæ, quàm sedis Romanæ respectum habere: Is se adeò non passus est à proposito dimoveri, ut Pontifici potius rescripserit, se si pergeret ei Reipublicæ nomine molestiam exhibere, intentatum fulmen in ipsum retorsurum. Quo responso ictus Pontifex Archiepiscopum missum fecit, ut qui nosset hoc ei in Polonia facilius factu quàm dictu fuisse. Cujusmodi libertatis spiritum, si ex illius successoribus hodie, sub hac inquam Iesuitica animorum dispositione aliquis sibi usurpare præsumeret, ecquid tu de eo futurum putas? Annon ille quanto ocyus ad Patres ire cogeretur? Hæc igitur masculæ virtutis exempla quoties in Majoribus nostris considero, toties admirari cogor, quæ res hodie nostratium Prælatorum animos ita immutarit, ut in multò levioribus casibus tantas sibi difficultates imaginentur. Dum interdum Pontificis nescio quæ Regalia allegant, quæ inviolata retineri volunt, sed & Regem ita loqui docent: Non aliter quàm si Polonia jam duos Reges haberet, unum Cracoviæ, alterum Romæ. Dum etiam exterorum offensiones sæpius ultra modum exaggerant, Reique publicæ se tam difficiles præbent. Quemadmodum jam aliquoties in deliberationibus de Moldavia, VValachia & tandem etiam Transsylvania fieri vidimus. Ideoque sic tandem existimo, eos qui à Pontificis offensione sibi tantopere metuunt, siquidem Iesuitæ paulò durius tractari deberent, eo ipso satis demonstrare, quàm frigidè erga Rempubl. affecti sint, & suspicionem de se non exiguam præbere, quòd privata commoda illis Patriæ salute potiora sint. Quales si Majores nostri fuissent, Borussia nobis hodie carendum, & in hunc usq; diem cum Crucigeris colluctandum esset. Sed & hanc scrupulosam in hoc ordine conscientiam nulli alij rei hodie, quàm Iesuiticæ, de qua dictum est, dispositioni debemus.

Clerus Polonicus à Iesuitis corruptus.

Vbi tamen mirari cogor, quid hi, qui eis hac in parte eatenus astipulantur, ut Pontificem nulla in re offendi patiantur, posteritati aliquando responderi velint, si nempe illa ex nostrorum temporum historia resciscat, Rempub. Venetam propter improbatas quasdam non maximi momenti constitutiones, pro libertatis suæ defensione, Iesuitas ex dominio suo universo expulisse, & intentatam propterea Pontificis excommunicationem, usque ad aperti belli periculum contempsisse: Cùm interim Majores sui in Polonia libertatis alumni tam meticulosi fuerint?

Quòd si etiam in hisce rebus nos ad eum modum à Pontificis arbitrio patiemur suspendi, Polonorum conditio multò deterior, adde & servilior futura erit, quàm ipsorum Moscorum; qui in consilijs de Repub. nulla alia quàm ipsius Principis Reiq; publicæ Regalia *respectant aut attendunt.*

Hispani offensio quanti Polonis in hoc casu æstimanda.

Ad Hispanum *quod attinet, ego non video, quæ ei justa offensionis causa à nobis præbeatur, si nos nostræ Reipublicæ pro rerum nostrarum exigentia pro virili studeamus consulere, citra ullum eius præjudicium? Cur etiam Regem illum potentissimum magis offendat, quòd nos Iesuitas expellimus, quàm nos hactenus offendit, quod ipse eos, ut sibi commodos tam indulgenter fovet? Quid si verò Rex Hispaniæ, Rex Poloniæ audire vellet, (quod equidem quò minus ad libitum consequatur per Iesuitas non stabit) num ad cavendam eius indignationem hoc ei concedendum esset? Si denique eò nos demiserimus ut domi nobis nihil agere aut tentare liceat, nisi quod aurei velleri probetur, ecquam Rempub. in Polonia habituri sumus?*

Verùm heic nonnulli adhuc pergunt excipere, Etiam domi & intra parietes multos offensum iri. *Cui aliqui adijciunt, si* Iesuitæ extra regnum proscribi debeat, etiam alios & illos præcipuè Evangelicorum ministros una exterminandos, &c.

Ad prius quod attinet de multorum intra domesticos parietes offensione, ego primum nescio

nescio, quinam illi multi futuri, sint quorum offensionem nobis tam periculosam imaginari debeamus si præsertim reliqui Cleri securitati caveretur? Cum enim heic nil aliud quàm salus Reipublicæ eiusque in longum propagatio quæratur, nemo hinc tumultuandi occasionem habere poterit, nisi fortè fortunas suas cum Iesuitis ita conjunxerit, ut cadentibus illis ipse stare nequeat. Et hi verè illi sunt, qui eis omnium molitionum & consiliorum, forte etiam contra regnum, sunt conscij: Et quamvis verendum sit, eorum plures esse, quàm expediat, ne horum tamen offensio perinde nobis æstimanda est. Cùm nemo dubitet, quin bonorum, qui Rempubl. salvam cupiunt, multò major pars in omnibus Regni partibus futura sit.

Quibus ferè Iesuitarum expulsio omnium ingratissima sit.

Sed esto, ut heic forte aliquid nobis molestiæ sustinendum esset; num propterea Medicinam respuemus? Quæ purgatio ægroto unquam tam feliciter cessit, ut non aliquid ex illius operatione torminum senserit? Quòd si Iesuitarum expulsione illos fatales tumultus avertere & præcavere possemus, qui hactenus plerasque Europæas Provincias tam duriter afflixerunt, quo de egomet planè sum persuasus; Res ne digna censebitur, propter quā etiam incommodi aliquid patiamur? Si publicæ libertati, si regno nihil periculi est, si privatorum corpora, & fortunæ in tuto sunt, ecquid tumultamur? Cur exterorum insidias & conspirationes metuimus? Sin verò hæc omnia nobis ita imminent, ut Iesuitas eorum, si non principales autores, perniciosos saltem actores, promotores, & internuncios noverimus, ut omnes præseferunt, ecquid amplius cunctabimur?

Ad alios verò, Evangelicorum præsertim Ministros, quod attinet, si in eadem turbatæ pacis & oppugnatæ publicæ libertatis culpa cum Iesuitis hærent, nil equidem causæ dicam, quo minus & illi & quicunq; crimini huic quocunq; modo affines deprehenduntur, cum eis expellantur. In suspicione enim turbatæ Reipub. neminem quodcunq; vitæ genus tueri potest, aut eidem patrocinari debet.

In puniendis Pacis publicę perturbatoribus non persona, sed factum respiciendū.

Sed nunquid heic res cum re aut causa cum causa conferri poterit? Quemnam Pontificem aut Hispanum Ministri illi intra aut extra regnum habent, cui hunc agrum arent aut serant, aut ad quem eis, rebus heic perditis, perfugium pateat? Quales etiam in aula & circa Reipub. clavum illorum partes sunt, aut in æternum esse poterunt? Aut quæ prædia hi in detrimentum nobilitatis cöemerunt, quasve immunitates in fraudem Reip. consecuti sunt? Et quæ etiam illorum vires sunt, propter quas Reipub. formidabiles aut saltem suspecti esse debeant? Quorum divitiæ ferè omnes in lacera & detrita ut plurimum Reverenda, ut nostrates loquuntur, & Bibliorum, adde si res lauta est, Augustini codice, nudaq; & numerosa sobole consistit? Ipsi deniq; Evangelicorū Ministri annon uniuscujusq; pagani Præfecti superioritatem agnoscere eidemq; se sistere coguntur? Collatio itaque hæc prorsus inepta adde & ridicula est.

Ministrorum Evangelicorum in tra regnum conditio.

Sunt fortaßis & alia quæ pro Iesuitis ab illorum fautoribus nobis obijci possent, sed ea vix majoris momenti erunt, quàm quæ hactenus allata sunt.

Ex his ergo, quæ hactenus demonstrata sunt firmiter tandem concludo: Ijs qui hoc tempore Rempub. restitutam, sanatam & in posterum salvam cupiunt, si ordine procedere, si laborum suorum fructum aliquem sibi polliceri volunt, ante omnia operam esse dandam, ut Iesuitæ extra regnum abigantur: sed ita ut abactos obdito pessulo reditu prohibeant.

Expulsa autem & expurgata hac acri & arrodente bile, Morbis nostratis paroxysmus in genere & paulatim lenietur, reliquæ partes affectæ, Clerus præcipuè, sanabiles & tractabiliores reddentur, poteritq; quod luxatum est, per ocium, citra gravioris alicujus symptomatis metum curari & restitui.

Expulsionis Iesuitarum qualis effectus sperandus.

Quandiu verò hic Incendij febrilis fomes intra Reipublicæ viscera retinebitur, nulla nobis salutis & securitatis spes relinquitur. Quodcunque enim machinabimur, quibuscunque emplasmatis vulnera ligare & obducere studeamus, opera & oleum nobis peribunt, malumque in hac corporis Polonici Cacochymia ad levißimam quamque occasionem recru-

descet. Neque enim Iesuitæ, ut cætera omnia sanentur, ad Regni Poloniæ legumq́ Polonicarum similaritatem in æternum reducentur, ut illa sub hoc, qui adhuc qualitercunq́ durant, statu probent.

Particularis purgatio quomodo secundum nonnullos instituenda.

Ideoq́ ne eos quidem audiendos censeo, qui ut res minus odiosa sit, non universalem purgationem censent instituendam, sed per partes tantùm bilis istius detractionem & imminutionem faciendam putant. Verbi gratia, sunt qui eos tantùm extra regnum propellendos existimant, qui vel clandestinarum machinationum contra regnum cooperatores aut saltem conscij fuisse deprehenduntur, vel quorum seditiosus fervor publicæ paci præcipuè periculosus censetur. Sunt qui hanc Iesuitismi diminutionem à locis incipiendam suadent. Vt nempe ex primarijs Regni Vrbibus aut ubicunque ab eis Reipublicæ insigne aliquod periculum metuendum esset, removeantur. Sunt deniq́ qui putent, publicæ securitati sufficienter prospectum iri, si latis legibus in arctiores carceres redigantur. Hæc igitur consilia paucis discutiamus.

Particularis expurgationis incommoda.

De his primum in genere sic dico: Cum quacunq́ Iesuitarum offensione, sive eos in universum expellamus, sive audaciam illorum ad certam quotam restringamus, Pontificiæ indignationis invidiam nobis ex æquo metuendam esse: quam tamen plæriq́ omnium maximè cavendam censent. Hoc saltem discriminis erit, ut si partem aliquam Iesuitismi intra viscera retinuerimus, tanto plus nobis periculi ab eodem Pontifice futurum sit. Cùm igitur cum particulari offensione tantundem difficultatis subeundum sit, quantum cum totali expurgatione, cur non hanc ut utilißimam & certißimam præferemus? Imò hanc ego tibi certissimam præscribo: Iesuitas facilius ex regno expulsum, quám intra regnum in ordinem redactum iri.

NB.

Dico amplius, eos vehementer errare, qui sperant, Bilem hanc ita cautè posse moveri, ut non protinus exardescat & exasperetur, & ut non omnes vindictæ occasiones studiosißimè conquisituri sint, quodcunque fortè ad tempus, propter præsentem necesßitatem simulent. Quæ occasiones ingenijs istis intra & extra regnum nunquam defuturæ sunt. Quod si ergo, resumptis aliquando animis & viribus, denuo aliquid & fortè periculosius quiddam moliantur, quid tum facto opus erit? Num quotannis in Iesuitarum gratiam Generalem Rokosch celebrabimus? Deinde in specie ijs qui nocentißimum quenque ex Iesuitis exterminandum censent respondeo: Nec causam nec culpam earum rerum, quarum Iesuitæ insimulantur, ita partiri & separari posse, ut alter altero mitius aut durius tractandus sit. Sic enim jam ostensum est, sectam hanc tam arctè inter se compactam esse, ut totum corpus & cum hoc omnia eius Individua membra, in harum præcipuè rerum praxi, de quibus nobis sermo est, in unum conspirent, & ad unum scopum mente & corpore ferantur.

Iesuitarũ omniũ æqualis culpa.

In una itaq́ eadèmq́ culpa omnes æqualiter hærent: differentia si quæ est, in ingeniosarum virium saltem inæqualitate consistit, ut quod unus, aut alter fecit, omnes facturi fuerint, si vires aut occasio non defuissent. Nec crdeo te audivisse quòd Iesuita aliquis à tribulibus suis, ob quodcunq́ etiã detestandũ facinus, publicè damnatus aut etiam reprehensus sit. In hoc enim genere non peccãt: dummodo facinoris perpetratio in illum finem dirigatur, quem Iesuitis in specie propositum esse ostendimus. Quod autem de nonnullorum seditioso fervore affertur, illud per se speciosum est, ego tamen sic existimo, Illos nondum peßimos aut etiam Reip. periculosißimos esse, qui Cracoviæ, Posnaniæ, &c. ædes exurunt, Cœmiteria invadunt, sepultorum corpora refossa immaniter violant. Contra hanc enim rabiem, licet in hunc usq́ diem impunita manserit, vel tandem remedium aliquod invenietur. Sed illas potius vulpeculas nobis observandas censeo, qui per Sudetas montes Alpiumq́ juga hinc inde commeantes, exoticarum artium spiritum ferunt & perferunt. Denique remedium hoc, si tam benè caderet, ut nocentißimi qui sunt, exterminarentur, nos tamen saltem ad tempus relevaret, dummodo relevaret: tam diu nimirum donec his alij septuplo peiores submitterentur. Num verò hoc satis justum operæ precium censeri debebit? Illius

Iesuitarum studia quæ nocentissima

inquam operæ, quam Reipub. tantis sumptibus, tanta Nobilitatis defatigatione, nec sine nostro periculo præstare conamur?

Qui verò eos ex Aula & primarijs Regni Vrbibus expellendos suadent, illi quidem aliquantò fortius consulere videntur, sed non multò plus quàm priores proficiunt. Videntur quidẽ certæ Reipub. partes nonnihil sublevari, videntur etiam Iesuitis præcipuæ nocendi occasiones eadem ratione præcidi; Egòque jam dudum ita persuasus sum, nullum gravius in Rempub. peccatum à nobis commissum esse, quàm quod Iesuitis in hisce Regni arcibus ad expediendas suas machinas tantum spacij concessimus. Id quod fortè tum demum sensuri sumus, si aliquid fortaßis periculi à meridie & occidente nobis ingrueret.

Secundi consilij absurditates.

Heic tamen admirari cogor, quibus rationibus consilij hujus autores ducantur, quod in Reipub. curatione potiorem Vrbium quàm equestris Ordinis, ipsiusq́ adeò Cleri respectum habeant? Eos itaque libenter interrogarem, quid putent singularis auxilij ad Rempub. rediturum, si primariæ Regni civitates exonerentur, & pestis hæc interim liberè in Nobilitatem grassetur? sicque peregrinismo huic liceat reliqui Cleri animos continenter sollicitare & in transversum agere? Ecquam illi tùm rebus nostris spem securitatis faciunt? Hi ergo in eo periculosè falluntur, quòd existimant, malum Iesuiticum intra Vrbium ædificia, ita contineri, ut ibidem tantum aut saltem potißimum Reipublicæ noceat: Cùm hæc primum ipsius Aulæ, ut ostensum est, deinde publica animorum pestis sit, à qua Nobilitati & Clero & per hos demum Reipub. præcipuè metuendum sit.

Propter Clerum præcipuè Iesuitæ sunt expellendi.

Quin immò, dum Iesuitas in universum extra regnum propellendos suadeo, in eo Cleri Polonici quàm maximum respectum habeo, cujus excessus non aliter, quàm bilis hujus fervẽtis subtractione corrigi posse existimo. Ex his ergo iterum perspicitur ne hujus quidem consilij eum inter nos effectum sperandum esse, quo nobis ad res nostras componendas & firmandas opus est.

Restant ij qui Iesuitas non solùm ex Aula removendos & ex Vrbibus expellendos, sed etiam latis legibus intra Monachorum claustra redigendos & Ordinariorum jurisdictioni, hoc enim à nonnullis additur, subijciendos consulunt.

Tertij consilij vix ullus effectus sperandus.

Videntur & hi aliquanto longius progredi, quibus ego ad vitandã majorem invidiam omnino parendum suaderem, si ulla saltem consilio huic spes subesset. Sed hanc sequentia mihi in universum præcidunt, Primum Iesuitas ita animatos esse certò novi, ut omnia potius moturi, omnia turbaturi sint, quàm ut splendoris & existimationis illius, qua ipsorum ordo hactenus supra reliquos Religiosorum ordines, ipsùmque Clerum universum eminet, vel minimam jacturam subeant. Iesuita autem si ex Aula excludatur, si in versando Reipub. clavo non omnibus alijs præpolleat, si à publico ita arceatur, ut claustro inclusus, alium quàm proprium militiæ suæ Ducem superiorem agnoscere cogatur, si denique omnium arcanorum explorandorum occasio ei adimatur, à summo ad infima sibi redactus videbitur, ut qui jam nil amplius quàm vulgaris Monachus futurus sit. Quod dedecus Gens ista non mitiori indignationis affectu aversatur, quàm si nobilis aliquis Regniq́ dignitarius subdito in abjectißimæ plebis censum detrudatur. Cœlum itaque potius ruere patientur, quàm ut hanc in se ignominiam admittant.

Esto tamen ut heic eos patientiores offendamus, quàm ego sperem. Quæro igitur secundo loco, quibus vinculis eos constricturi simus? Certis legibus, inquies, publicisq́ constitutionibus. Bene dicis, Egoque fateor hæc justa esse in Foro politico cohercendæ libidinis media, quantúmvis hactenus per illa non pro spe profecerimus.

Iesuitismi inclusi anceps & periculosa custodia.

Verùm heic ulterius quærere cogor, Eccui hujusmodi legum & constitutionum, si quæ factæ erunt, executionem commendaturi simus? Ordinarijs locorum, respondebis, Ego verò agnosco ad ipsos munus hoc ex Regni legibus spectare; sed quid si ipsi tam odiosam Provinciam recipere nolint, aut excommunicationis Pontificiæ metu non ausint? Veruntamen sive recipiant sive repudient, ne sic quidem Reipub. securitati prospicietur: Primum enim antiqua illa disciplinæ severitas apud nos hodie multum remisit, quà apud Roman. olim parentes de liberis, si fortè in Remp. peccâssent, supplicia sumebãt.

Verendumq́ propterea erit ne optimo cuique ex hoc ordine, & qui aliàs in Rempub. rectè affectus est, illud in hac custodia vel imprudenti accidat, quod Vir ille Dei 3. Reg. 20. in historia Achabi sibi evenisse fingit, ut dum ipse alijs rebus intentus est, captivus, cujus custodiam susceperat aufugerit. Deinde experientia testatur, Ordinarios locorum hactenus magis Iesuitis parere & obnoxios esse, quàm quòd hi illorum auctoritatem aut jurisdictionem multum curent. Quin immò hi pro Episcoporum pædagogis se gerunt, quos etiam, ut Aulæ Rom. Corycæos, metuere & observare coguntur. Qualem ergò coercitionem ab ijs expectare poterimus?

Iesuitæ superiorũ Prelatorum pædagogi.

Tertiò sic dico, quodcunq́ de his omnibus fiat, Nos tamen contra gentem hanc legibus nostris nihil profecturos, in quo me experientia ipsa jam erudiit. Quid enim? Confœderatio publica *annon Lex est, annon Constitutio est, annon Polonorum jus est, publicis Regis & Nobilitatis juramentis sancitum & confirmatum? Sed quid per hanc eandem hactenus contra hanc pestem Politicam proficimus? Annon rabies ista per hoc efficacißimum (sic quidem Majoribus nostris videbatur) remedium irritata potius est quam cohibita? Quàm petulanti lingua stiloq́ Styrico livor iste hoc salutare institutum incessit, deridet & exsibilat? Tam laxum & molle capistrum Dæmon iste tam impatienter fert, quâ igitur ratione arctius duriúsve quiddam feret? Cumq́ hoc isti constitutioni faciant, per quam Iesuitismus propriè non læditur, ecquid de illis fiet, quas in suam perniciem factas recordabuntur?*

Confœderatio quam civiliter hactenus à Iesuitis tractata.

Et quid tandem Iesuitis nos proscribere tentabimus, cùm suis ipsimet constitutionibus, quæ contra hanc, de qua conquerimur, intemperiem adspeciẽ inter ipsosmet latæ sunt, non pareant? Año enim superioris seculi 93. Iesuitarum superiores cùm animadverterent, Res Gallicas suorum potißimùm scelere jam ferme perditas, coacto Romæ generali totius Ordinis conventu, statuto sanxerunt: Patres societatis Iesu, cum omnibus qui ordini illi ascripti sunt, á caussis, & negocijs secularibus in universum abstinere debere, &c. *Huic igitur decreto ecquomodo hactenus inter nos paruerunt?*

Statutum conventus Iesuitici.

Sic igitur tandem contra hos etiam concludo, consultius esse, ut tam fera Bestia prorsus abdicetur, quàm ut Caveæ intra domum inclusa, cum perpetuæ solicitudinis cruciatu custodiatur.

Dixi autem, Iesuitas non solùm expellendos, sed etiam contra reditum omnia diligenter præcavenda esse. Neque enim expulsi quiescent, ut non omnem lapidem moveant, quo ipsis redire liceat, ut sic hanc vesti Iesuiticæ injectam maculam vicißim eluant. De quo nos Gallia admonere debet, in cujus Aula Iesuitarum absentium practicæ tantum potuerunt, ut cùm excußi Dentis in ore regio lacuna resarciri nunquam posset, Iesuitæ tamen, reclamantibus Parlamentis & obnitente prudentißimo quoque non solùm restituti sint: sed etiam Pyramis illa, perpetrati sceleris æterna index fuerit demolita.

Morbi caussa ita tollenda, ut ægroto etiam contra recidivam prospiciatur.

Hoc autem inter nos hac fortaßis ratione omnium rectißimè præcavebitur: Si primum bona illorum immobilia in alios usus ad publicam Regni, præcipué tamen nobilitatis, cui major illorum pars detracta est, utilitatem convertantur. Quod sic commodißimè fiet: Si bonis literis consultum cupimus, quarum videlicet interitum plærique sibi per Iesuitarum expulsionem imaginantur, detur opera, ut ex iisdem Cracoviensi Academiæ de viris bonis, doctis & in omni disciplinarum genere probè versatis extra ordinem prospiciatur: Aut si ita placet, præter hanc alia intra regnum Academia instituatur. Deinde alibi in regno scholæ hinc inde aperiantur, in quibus non solùm eruditis Præceptoribus honesta stipendia constituantur: sed etiam pauperibus Scholasticis, iis nempe qui ingeniis valent, sed propter fortunæ tenuitatem literarum studia commodè prosequi nequeunt, de victu & sustentatione provideatur. Idq́ tanto majori curâ, quòd ex Nobilitate etiam omnibus temporibus inveniatur, qui hujusmodi studiorum subsidiis opus habent. Et hæc ego districtuum in regno ceu publica Gymnasia esse vellem: Quorum cura & inspectio certis ex Nobilitate utriusque ordinis viris & qualificatis personis commendari posset. Hoc si fieret, Iuventuti nostræ, quæ in spem honorum & ad Reipub. ministeria educatur, cum pietate & bonis

Bonorum Iesuiticorum dispensatio.

bonis literis Patriæ Legúmque patriarum & reverentia à teneris implantaretur, & Reipub. de viris idoneis ad eum modum prospiceretur, ut eidem ab exterorum factionibus & insidiis minus periculi esset. Iesuitarum etiam expulsorum desiderium si quod erit, intra paucos annos porsus evanesceret & obliteraretur.

Tertiò si quid superest, ut omnino superfuturum puto, publica ex eo Nosocomia instituantur in eorum usum, qui in bellis se pro Repub. strenuè gesserunt, & vel vulneribus debilitati sunt, vel per ætatem militiæ labores non amplius perferre possunt, &c. Vt hæc militaris virtutis quasi Asyla constituantur, ubi benemeritorum & emeritorum illa non turpis senectus honestè & liberaliter sustentetur. Cujus sanctissimi & utilissimi Instituti exempla in Vrbibus Belgicis me videre memini, cujus etiam specimen nobis præbuit laudatissimæ memoriæ R. Stephanus, quando VVarsaviæ hujusmodi pro debilitatis militibus Xenodochium instituit & dotavit. A cujus tamen præclara & planè regia voluntate & intentione nimis citò recessum est.

Militum emeritorum Nosocomia.

Nec ego video, quomodo Iesuitarum bona vel sanctius vel utilius collocari queant: Ita nimirum ut quæ semel piis usibus destinata sunt, iisdem maneant, & ipsius interim Nobilitatis damnum, quod à Iesuitis Iesuitarumq; artibus se accepisse queritur, aliquo modo resarciatur, & sic Reip. commodis utrobiq; optimè consulatur.

Facta ad eum modum bonorum Iesuiticorum dispensatione per peculiare statutum sub infamia aut alia aliqua severa pœna interdici posset: Ne quis primum de revocandis aut admittendis Iesuitis ullo tempore publicè aut privatim mentionem facere ausit. Néve deinceps ulla ex Regno juventus, nobilis præsertim, à cujus salutari institutione Patriæ salus pendet, ad Iesuitas extra regnum se conferat, iisdemq; se disponendam committat. Ne dum domi in expurgando Iesuitarum fermento laboramus, illud ab extra nobis nihil tale suspicantibus obrepat.

Statutum de Iesuitis non revocandis.

Tandem opinor diligenter provideri oportere, ne per Officinas Typographicas talia in publicum spargantur, quæ præsenti Reipub. statui & Regni hujus libertati quocunque modo adversantur. Qualia nimirum illa hactenus fuerunt, quæ Iesuitæ adhuc sub modernæ Regiæ Majestatis regno, Cracoviæ & alibi contra confœderationem publicam in vulgus ediderunt. Talia inquam quæ per ipsorum jugulum reditura fuissent, si Legum publicarum is vigor, ea observantia in Polonia esset, qualis in benè constituta Repub. esse debet. Vbi tamen vafricies ista hoc insuper dolo ut plurimam usa est, ut hujusmodi pestilentia scripta sub alienis, certorum nimirum Prælatorum, nominibus emiserint, Vt nimirum hac ratione universum Clerum in invidiæ publicæ consortium pertraherent, & disperso in plures facinore ejus vindicationem Reipub. difficiliorem facerent.

Typographis frenum injiciendum.

ORATIO EQVITIS POLONI
CONTRA IESVITAS.

HVc etiam referenda est ORATIO Equitis Poloni, & quidem Pontificiæ religionis, quam habuit in frequentissimo procerum Poloniæ Conventu, in qua similiter deteguntur & narrantur Iesuitarum artes, doli, fraudes, imposturæ, & multa nefaria facinora, non solùm in Polonia, sed etiam in aliis Regnis ac Provinciis ab ipsis patrata. Inter alia sic inquit: *Ego Rom. Ecclesiæ propemodum alumnus, dico hanc unam Monachorum familiam, quæ à Iesu Salvatore nomen habet, ad perniciem multarum Rerumpublicarum esse institutam. Magna spe ingredior in reliquum Orationis meæ cursum, quia jam periculosissimũ istum scopulũ vobis tacentibus sum prætervectus. Quid igitur causæ est? ut ita sentiam de istis hominibus, quorũ admirabilis pietas, singularis quædã in omni disciplinarũ genere scientia, à multis commendatur, & qui primo loco, ordine & authoritate digni sunt habiti? quásnam rationes adferã istius tanti criminis? perarduũ mihi erit demõstrare. Quò me vertã? aut quos testes producã? Sunt homines Ecclesiastici ordinis honestissimi, atq; ornatiss. tantã amicitiã et tantã necessitudine cũ ista ordine Iesuitico conjuncti, ut etiamsi boni viri nõ essent, plurimum momenti tamen habere*

deberet illorum Oratio contra Iesuitas, ita autē boni Catholici sunt, ut etiamsi inimicissimi essent Iesuitis, tamen illis credi oporteret. Quid igitur isti dicunt? Sunt hæc vobis nova & inopinata Senatores Amplissimi? num primùm ista crimina aures vestræ accipiunt? Nonne soletis interesse concionibus, in quibus affirmare solent constanter & graviter, eâ voce & motu corporis, eâ gravitate & constantiâ viri doctissimi nostri Theologi, Iesuitas eam pestem esse, quæ animadverti non possit, antequam totum Reipublicæ corpus inflammet: eorum mores, gestus, habitum, oculorum conformationem, oris & vultus moderationem, ad res à majoribus nostris benè inventas, atque institutas ad illas, inquam, res omnes, per manus nobis traditas, debilitandas, atque evertendas hunc Monachorum ordinem comparatum esse. Novum istud est Senatores? non his vocibus, non his exclamationibus resonuit primarium templum Lublinense? non summum etiam templum Cracoviense plenum atque refertum his Iesuitarum ornamentis atque testimonijs, ad perpetuam & loci, & temporis, & hominis memoriam? Non fuit hoc, inquam, in istis templis decantatum? Testes sunt viri Senatorij: magnâ authoritate, consilio, prudentiâ ornati, & cæteris ornamentis honoris, ingenij, industriæ clarissimi, qui hoc affirmant. Quid dicam de illustri Episcopo Cracoviensi? quem honoris & amplitudinis causa nomino: cujus ea est ætas, prudentia, authoritas, eruditio, humanitas, judicium, constantia, ingenij acumen, ut ad ejus orationem juramentum vestrum adhibere possitis. Quid igitur is dicit? affirmavit constanter & graviter; voce & vultu ad rei indignitatem composito, istam novam non ante multos annos inventam Monachorum familiam, quæ Iesu Salvatoris nomine ornata est, ad Ecclesiæ Rom. dogmata evertenda comparatam esse, & ad excitanda seditionum incendia, ad evertendos Reip. nostræ bonos

Nota.

,, & omnium comprobatione institutos mores. Iohannes verò Zomoiscius Regni Cancellarius, & exercituum summus imperator: cujus prudentiam, rei militaris scientiam, virtutem, authoritatem, felicitatem, fortitudinem omnis semper mirabitur ætas, affirmavit verè & sapienter, ut omnia sæpè dicere solet, istis sacerdotibus in templis et suggestis locum aliquem concedendū esse: ut verò ex monasterijs & templis ad Reip. negotia gerenda accedant, hoc nullo pacto ferri oportere. Quid ego nunc producam Doctorem Picum, civem Cracoviensem, & virum Senatorium: quem verè Philosophum subtilissimum, & Medicum exercitatissimum possumus appellare, in cujus vita extat imago antiquæ virtutis: cujus oratio exemplum est copiosæ loquentis sapientiæ: is certè ita de Iesuitis judicat, ut sæpè affirmet, pessimè cum patria nostra actum esse, quæ istos non jam dudum ejecerit. Quid ego vobis nunc adferam voces singulorum hominum? quid producam in medium querimonias earum viduarum, quæ non prius istorum salvatorum artes deprehendere potuerunt, antequam domos suas spoliatas animadverterent, omnibus vasis argenteis, omnibus ornamentis aureis, in quibus aliqua ars, aut pretium ita singulare existeret, ut posset eorum cupiditatem incendere. O tempora, ô mores, hæc jam agitantur in foro, jactantur in Palatijs, recitantur in omnibus locis, damnantur in templis, in conspectu Trinitatis: ante imaginem Christi, omnium sanctarum atque sanctorum, hæc declamantur, ad commovendos sanctos atque sanctas ista sæpè & multùm, vehementer & graviter, copiosè & ornatè ab illis exponuntur, qui religionibus sanctorum atque sanctarum præsunt: & à vobis ista ignorantur? Verùm utilissimi sunt propter Scholas: multos jam ludos literarios aperuerunt: magno motu fit concursus juventutis, magna nobilium pars, eaque ferè præcipua, ab illis erudiri suos filios cupit: propter magnam doctrinæ, fidei, gravitatis, constantiæ existimationem, & propter singularem quandam docendi rationem: Eòdem accedit, ut nullis præmiis laborum propositis, magnos tamen labores suscipiant, & sustineant. Heu me miserum: cur ego vos, quos semper laudavi, cogor reprehendere? Non videtis, non intelligitis Senatores? hæc omnia ad perturbandam quietem pertinere? nonne animadvertitis plurimas Scholas ab illis jam dissipatas esse? unam Scholam celeberrimam Cracoviensem, viris doctissimis in omni disciplinarum genere ornatissimam, jam solitudine fœdam atque squalidam, nulla antiqua ornamenta retinere? Habuit Polonia ante istos

te istos Jesuiticos Monachos, habuit viros eruditißimos, oratores vehementißimos, Philosophos acutißimos, Jureconsultos prudentißimos, Theologos omni dicendi gravitate, copiâ atque ornatu instructißimos: habuit nostra patria Scholas, ex quibus, tamquam ex equo Trojano, prodierunt plurimi doctißimi viri: Vna Academia Cracoviensis quatuor millia litteratorum juvenum numerabat. Prodibant ex illa Schola illi viri, quorum ingenium, prudentiam, authoritatē ista adhuc miratur ætas. Iam propè vigesimus annus est, ut Iesuitas istos in regno nostro videmus, qui ita Scholas suas instituunt, ut omnem industriæ, diligentiæ laudem alijs eripere cupiant: Sæpè admodum ludos Comœdiarum, Tragœdiarum, omni splendore, copiâ & ornatu instructos, exhibent: in quibus ludis summam laudem & utilitatem positam esse existimant: & hac propemodum unâ arte multos discipulos ad se pertrahunt: tamen neque inter istos tam præclaros Magistros; neque inter discipulos videmus illos, qui posȋnt aliquo genere eruditionis cum illis antiquis nostræ Scholæ magistris & doctoribus contendere. Habuimus illo seculo Lucam concionatorem, cujus ea dicendi vis fuit, ut quamcunque in partem voluisset, animos hominum flectere facilè potuerit. Credo adhuc vos memoriam retinere illius concionatoris, quem Leopolitam nostri Poloni appellabant: erat ille homo eâ morum elegantiâ, & humanitate, ut semper auditorum suorum animis atque auribus novam quandam voluptatem adferret, eo ingenij acumine, eâ doctrinâ, ut semper orationis suæ subtilitate redderet doctiores suos auditores. Quantæ, & quàm multæ laudes debentur Hosio Cardinali, Cromero Varmiensi Episcopo, Orichovio, Fricio?

Comparatio Doctorum veterum in Polonia cum Iesuitis.

Hîc me incendit quædam cupiditas, ut de istis viris paulò copiosiùs disseram. Sed metuo, ne ex commemoratione illorum virtutum & eruditionis, recrudescant vestra vulnera, quæ patria nostra ex morte istorum hominum accepit. Erant illi viri quædam pulcherrima & clarißima Ecclesiæ Romanæ lumina: Habetis, ut opinor, in animis vestris præclarum illud Fricij volumen de Republica. Extant multi libri Hosij Cardinalis, Cromeri: Orichovij orationes adhuc in multorum manibus versantur: & nulla unquam futura est ætas, ut opinor, quæ illorum memoriam obscuret: Iam si Bembi, Sadoleti, Contareni, Reginaldi Poli, & reliquorum summorum hominum libros enumerare & laudare, ut æquum est, possem, dies me potius, quàm oratio deficeret. Quid horum simile habent Iesuitæ? Prodeunt quoque quædam illorum lucubrationes. Vtinam illum laborem, quem in scribendis illis libris susceperunt, in suas Tragœdias, vel Comœdias potius contulissent: ita enim illa sunt refutata ab hæreticis, ita profligata, ut luculentam quoque plagam tota Ecclesia nostra Rom. acceperit. Provocārūt Lublini superiore anno Antitrinitarios & Anabaptistas ad disputandum: canebant triumphum ante victoriam: in ea disputatione nihil præter redundantem quandam verborum volubilitatem, & tragicos clamores, quibus in clamoribus omnes Iesuiticæ laudes positæ sunt, præstiterunt: & tantummodò plebis, & anicularum & collusorum atque suorum compransorum approbationem consequuti sunt: & cùm rationum vi Antitrinitarios vincere debuerint, & eam victoriam, antequam certatum esset, literarum monumentis tradiderint, eum exitum ille triumphus ante victoriam habuit, ut Ariani minis, convitijs, terroribus, clamoribus fuerint ejecti: & primarius quidam illorum hominum Niemojevius etiam verbera senserit. Dolebamus, Senatores Amplißimi, Ecclesiæ Rom. dignitatem ab istis hominibus ita deludi, ut multi ex illo loco, Romanæ Ecclesiæ observantißimi, animo dubio & fluctuante discesserint. Prodijt libellus Possevini Itali, tanquā fax quædam ad excitandum incendium: illius authoritatem si voluissetis sequi, nonne jam domestico dißidio eversam Rempublicam aspiceremus? Quæ ista est ratio Senatores: virum eruditißimum non suæ eruditionis arma & doctrinæ instrumenta ad vincendos suos adversarios conferre; sed ad barbaricam crudelitatem & feritatem decurrere. Mederi volunt patriæ nostræ: honesta hæc oratio est. Verùm si scalpellum adhibeatur ad sanam corporis partem, si viri boni, utiles cives patriæ è Rep. exterminentur: non medicina, sed carnificina est. Quamobrem Concilium non convocatur? Cur publica disputatio non instituitur? Quamobrem istæ faculæ ad vim excitandam adhibentur? Non est magnum negotium homini erudito, vincere eum, qui

De Possevini libro.

literarum cognitione non est excultus: præsertim si eò quoque accedat bonitas causæ. Qui ad gladium, ad ignem, ad aquam, ad cædes, ad vim decurrit, fateatur se facilius hominem jugulare, quàm erudire posse: animum carnificis, & barbari atque crudelis prædonis, quàm Theologi mentem eruditam habere.

Iesuitæ discipulos multos habent in suis scholis.

Iuventutem numerosam habent suis in scholis: quibus artibus eam colligant & retineant, metuo, ne serò admodum animadvertamus, et tum demum velimus huic malo remedium adhibere, cùm jam non poterimus si ad maturitatem pervenerit illa improbitas, cujus jam magna apparent et extant vestigia. Putatisne Senatores Amplissimi, disciplina Monachorum juventutem nobilium rectè ad res benè gerendas erudiri posse? Vtinam tandem aliquandò perspicere possitis, Poloniam de statu optimo ad eas calamitates devolutam esse, moribus Gallicis, Italicis, Hispanicis in patriam nostram receptis. Si majorum nostrorum tempora, quibus illæ regiones non fuerunt cognitæ, cum hoc nostro seculo conferamus; quæ summum dolorem atque metum nobis adferant, plurima occurrunt: quæ spe aliquâ meliorum animum erigant, admodum pauca & exigua, vel potius nulla solatia veniunt in mentem. Quid igitur agimus Senatores? Volumúsne scholas evertere? Ego verò hanc amentiam à vobis abesse cupio. Placet enim & utile est revocare veterem disciplinam, & patrium morem: præmia Magistris & Præceptoribus proponi: eos gratitudinis & utilitatis spe, ad scholasticum laborem suscipiendum excitari. Novam istam, nostris majoribus incognitam, nobis ac juventuti nostræ inutilem, patriæ perniciosam docendi rationem retineri non placet.

Sed Iesuitarum operâ, studio & diligentiâ effectum est, ut Africa, Asia, America, Persia Romanæ Ecclesiæ instituta & placita amplectatur. Quinam sunt illi viri? quæ est ista pietas? quæ vitæ sanctimonia? ut tantum bonum orbi Christiano importaverit? Aspicite istos patres nostros Iesuitas, ut rectè de illis Apostolis fratribus eorum possitis judicare. Non enim, Senatores Amplissimi, simia simiam tam benè refert, neque ovum ovo, nec lac lacti tam simile est, quàm Monachus Iesuitæ, Iesuita Monacho. Quid igitur isti habent? vel in pietate, vel in moribus, vel in eruditione, quo nostris antecellant?

Iesuitarum hypocrisis.

Si enim vultum istum ad decipiendos homines accommodatum: si os in illis latebris Iesuiticis compositum: si oculos & totius corporis habitum, atque ipsam orationem ad simulandum & dissimulandum conformatam mutes atque adimas: nihil habebunt quod præ cæteris Monachis possint venditare, quibus se illi usque adeò anteferunt, ut quilibet Iesuita cum Iesu in cœlo esse existimet, propterea quòd sanctimoniam quandam possit simulare, & eam, quæ intus inclusa est, impietatem benè dissimulet. Iam ut totius corporis motum atque vestitum, ad colligendam hominum gratiam, mirâ quâdam curâ & sollicitudine moderantur: ita quoque in templis, non veterem illam à majoribus receptam & approbatam simplicem, & non multùm exquisitam in Dei cultu, atque sanctorum consuetudinem retinent: sed superbas, stultas, atque impudicas mulieres imitantur, quæ splendidiùs vestiri volunt, quàm honestæ matronæ: Quo fit ut etiam oculos spectatorum in se convertant, & eorum cupiditatem inflamment. Quis autem est ab omni ratione ita alienus, ut non perspiciat illis illecebris, istis ornamentis, isto subtili sanè & suavi vocum, & tibiarum concentu, barbaram gentem, incultos atque horridos homines posse excitari? & ab illis sordibus & squalore, ad istum splendorem, & cultum, omnes humanos sensus converti? Hoc certè est homini à natura tributum, ut omnia jucunda sequatur. Istam legem non audivimus, legimus, didicimus: sed ex natura ipsa arripuimus, hausimus, expressimus (quemadmodum inquit summus ille orator) ut rem jucundam, aliquo sensu perceptam, homines eò magis amplectantur, quò magis etiam sensibus & cupiditatibus obediant. Currunt igitur mulierculæ & juvenes in ædes Iesuiticas, sanctæ Barbaræ; sed graves viri & prudentes retinent veterem cultum Mariæ, qui scilicet novitatis dulcedine non moventur.

Gratulor ergo, viri Amplissimi, Asiæ, Africæ, Americæ, Persiæ istam mentem, cùm velint Catholicæ Ecclesiæ nomen suum dare, sed ut verum sit, quod Iesuitæ referunt: falsa enim multa ab illis jactari, jam nonnulli affirmant, & res ipsa loquitur: Sed quemadmodum

modum dico, ut verum sit, ne tamen Iesuitæ servitutis jugum nobis imponant, magna cautio adhibenda est. Ijsdem enim artibus & hoc religionis nomine, illas Provincias Hispano Regi potentissimo subjecerunt, à quo illi emissi, ut exploratores eò consilia omnia retulerunt, ut primùm domestica dissidia excitarent, deinde Hispanicos exercitus in regna convulsa, & dissidijs domesticis debilitata adducerent: Quod cùm assequuti sunt, omnia cædibus & sanguine ita replent, ut non solùm consilij capiendi, sed etiam ne respirandi quidem spatium relinquant, illis, à quibus amanter & humaniter fuerant excepti. Legimus in sacris libris, extitisse quosdam Gabaonitas astutissimos exploratores, qui simulatâ Legatione, exoletos saccos asinis imposuerunt, utresque vinarios obsoletos, laceros & resartos: calceamenta vetera & lacerata pedibus induerunt: penulis vetustis se texerunt, omnique in commeatum pane mucido sumpto, ad Iosuam se in castra contulerunt: eique & Israelitis nunciaverunt, se velle cum eis fœdus percutere. Iesuitæ Gabaonitæ sunt à Rege Hispaniæ Catholicissimo legati, pallio modestiæ contecti, calceis hypocriseos induti, simulatione paupertatis, modestiæ, pietatis, castitatis ornati: se à Iesu missos esse quasi ad novam aliquam salutem adferendam hominibus affirmant, se vigilijs, laboribus, studijs literarum & pietatis, nocturnis atque diurnis precationibus exhaustos esse ostendunt. Metuendum autem nobis esse, ne quid Andria apportet mali, jam indicat miserabilis casus eorum hominum, qui sunt in Africa, Asia, Persia, America. Neque illarum regionum terminis hoc malum inclusum est: latiùs diducitur, & indies longiùs progreditur istud incendium. Nam etiam in Germania inferiori excitati jam sunt ab istis Gabaonitis tanti motus, quibus multæ jam urbes & Provinciæ florentissimæ, quasi uno impetu prostratæ jacent. Non possum sine lachrymis Antverpiæ urbis potentissimæ & amplissimæ luctuosam & funestam direptionem commemorare, nullumque esse existimo hominem tam durum, quem non moveat tot hominum mors acerbissima & crudelissima, bonorum direptio ac venditio. Nolo autem vos ad summi istius doloris societatem pertrahere. Eodem motu ab istis Iesuiticis Gabaonitis excitato, impulsa est Anglia & Scotia: quæ regna cum antea externorum hostium impetum depulerint, nunc domesticis dissidijs debilitata, & ad interitum jam inclinata sunt. Id verò totum acceptum referedum est istis sanctissimis Patribus Gabaonitis Iesuiticis. Hos fructus, ista commoda illi depromunt ex illis suis sacculis obsoletis. Vita Reginæ Angliæ veneno & insidijs sæpè appetita est. Scotiæ Regina crudelissimo & indignissimo mortis genere sublata est. Nullum locum nominare possum, Senatores Amplissimi, in quo isti Gabaonitæ pedem posuerint; ut etiam non in eodem tristissima & luctuosissima exempla crudelitatis reliquerint. Et accidit jam aliquoties; Deo ita permittente; ut ijsdem ruinis, quarum authores extiterint, ipsi fuerint oppressi. Nam in Anglia multi isti Patres Gabaonitici, ita, ut æquum fuit, supplicio affecti sunt, quos nostri Gabaonitæ in numerum Martyrum referunt. O præclaros Martyres, qui tantorum scelerum convicti fuerunt. Multa prætereo, Senatores Amplissimi, quæ in Helvetia, quæ in Germania superiore ab istis Patribus sunt excitata. Currit enim magnis progressibus ista Iesuitarum pestis, & omnes urbes, omnes Provincias, omnia regna obvia evertit & dissipat.

Ad ea mala, quæ jam nos tangunt, properat animus. Non ignoratis, quas turbas attulerit nobis in Livonia ista Gabaonitica & Iesuitica modestia: jam potentissima urbs Riga, ad portum posita ardebat eo incendio, quod fuit excitatum ab istis Gabaonitis. Abreptus fuit ijsdem procellis & fluctibus, Stephanus Rex fortissimus: qui nisi ad animi sui magnitudinem, consilium & moderationem adhibuisset, jam omnino & cum Riga & cum Rege Sueciæ, aut certè Rege Daniæ bellũ nobis fuisset susceptum. Vrbem profectò & totam Provinciam multis laboribus, magnis sumptibus, magno nostrorum hominum interitu, ad Regni nostri imperium jam diu aggregatam: multò majore cæde, aut majoribus impensis atque sudoribus, nunc restitueremus. Tota Lithuania & Vilna urbs

primaria nònne eodem ſpiritu Ieſuitico & Gabaonitico eſt agitata? Nònne civium atque multorum nobilium fuit concurſus ad prælium cõmittendum? unde illæ procellæ perturbationum profectæ ſunt, niſi à Ieſuitis noſtris iſtis Gabaonitis? poteſtíſne dubitare viri Ampliſsimi, totam Lithuaniam ad interitum ab iſtis Gabaonitis ita impulſam fuiſſe, ut jam nunc tantummodo ruinas illius Provinciæ aſpicere potuiſſemus, niſi ad hæc mala reſtinguenda Rex ſapientiſsimus authoritatem ſuam contuliſſet. Coactus eſt ille fortiſsimus Imperator obſidionem, & expugnationem urbis Pleſcovianæ intermittere, ut iſtis tumultibus à Ieſuitis excitatis occurreret. O miſeram patriam noſtram, ô deplorandam conditionem, qui iſtam peſtem, & hæc monſtra in viſceribus noſtris alimus, & quicquid increpuerit, Ieſuitas jam metuere cogimur: quos otium & cibus alienus ita feroces reddit, ut etiam authoritas & ſapientia potentiſsimi Regis eos coërcere non potuerit. Vidiſtis, Senatores Ampliſsimi, Cracoviam urbem celeberrimam, domicilium atq; ornamentum totius Regni, ſedem Majeſt. Regiæ, omniũ ordinum Eccleſiaſt. & ſecularium, ut vocant, receptaculum: præcipuũ regni præſidium, mercatorũ & reliquæ plebis emporium, matrẽ artium atq; diſciplinarũ, ita vexatã eſſe ab iſtis Gabaonitis, ut plurimi boni viri, utiles cives patriæ noſtræ, homines Catholici affirment, ſe malle in ſylvis, inter feras vitam degere, quàm in iſta immanitate verſari. Conſpiratione enim factâ, cujus Ieſuitæ authores atq; duces extiterunt, magna vi atq; impetu in eam domum irruunt, quæ una in tota urbe monumentum antiquitatis extat, Lutheranis conceſſa, Rege atq; Senatoribus approbantibus. Apparebant effuſæ aliquot diebus flammæ, quæ per multas urbis partes fuſæ, toti urbi minabantur interitum. Audiebantur voces ſceleratorum hominum, prædas efferentium: inter quos, ut quidam affirmant, etiam verſabantur iſti Patres, non religioſo iſto habitu induti, ſed attritis ruſticorum veſtibus cooperti. Commodum illis fuit, & jucundum etiam, ut opinor, iſtam adorandam perſonam Ieſuiticam ad aliquod tempus deponere. Tota urbs in ſummo periculo verſabatur. Neq; ego ſum adeò amens, ut negem, iſtam vim ad alios quoq; Magiſtros, & Profeſſores, & totam Scholaſticorum turbam pertinere: qua de re jam primarij Lutherani retulerunt ad Senatores. Verùm ſi rem benè conſideretis, & iſtum Gabaoniticum & Ieſuiticum ſpiritum cognoveritis, intelligetis ab hoc Ieſuitico nomine hæc fulmina profecta eſſe. Quis enim adeò rerum ignarus, ut neſciat talia perturbationis conſilia, plena ſceleris, ab his Hiſpanicis Ieſuitis agitari, & nulla unquam ante adventum Ieſuitarum talia pericula civibus noſtris accidiſſe? Quid multis opus eſt? Sunt qui affirment, totum hoc quicquid eſt mali, Ieſuitis tribuendum eſſe, quibus hoc propoſitum eſt, ut Evangelici cum Rectore atque Profeſſoribus, & totâ univerſitate Academica ſignis collatis congrediantur, & Ieſuitæ habeant ſuaviſsimum ſpectaculum, atque in locum illius partis, quæ fuerit fuſa atque deleta, ſuccedant, & ampliſsima ſpolia, ſuorum conſiliorum præmia auferant.

Hîc fortaſsis dicat aliquis Ieſuita: Tu Lutheranæ cauſæ patrocinium ſuſcipis. Ego verò Patres ſancti Ieſuitæ, non meam nunc de Lutherana religione ſententiam explico, ſed quid metuendum ſit à vobis Reipublicæ noſtræ oſtendo: & ſuperius teſtatus ſum me Catholicum eſſe. Neque verò is Eccleſiam Romanam oppugnat, neque hæreticos defendit, qui liberè, ad Reipublicæ utilitates conſervandas, ea, quæ ſentit, dicit. Quamobrem jam repeto id, quod ſæpius affirmavi, & magnâ voce proclamo, Tametſi Ieſuitæ profeſsione Catholici ſint, peſtem tamen Reipublicæ noſtræ ab illis metuendam eſſe. Erant quoq; majores noſtri Catholici, & tamen arma contra illos Ieſuitas Cruciferos ſumpſerant, & eos omni ratione perſequendos eſſe exiſtimabant, ſummo Pontifice repugnante, & eius legatis reſiſtentibus. Archiepiſcopi noſtri & Epiſcopi capitali odio ab illis diſsidebant, & vi atq; armis opprimendos eſſe ſtatuebant. Vos ego appello Reverendiſsimi Domini Epiſcopi: non ignoro, quâ obſervantiâ ac pietate ſummũ Pontificem colatis: hortor tamen vos, ut tranquillitatem patriæ noſtræ vobis commendatam eſſe velitis. Exiguum enim admodum eſt diſcrimen inter Cruciferos & Ieſuitas, inter crucem & Ieſum, ſi intra hujus diſputationis noſtræ limites oratio cõtineatur. Crux & Ieſus eandem propemodum vim

dum vim habent pietatis, modestiæ, religionis: Cruciferi crucis imagine erant insigniti: Iesuitæ Iesu Salvatoris nomine sunt ornati. Quid modestius? quid magis pium & religiosum illis Cruciferis illo seculo extitit? qui verecundi admodum, humani, humiles, abjecti, patres Cruciferi apparebant. Isti quoq; Iesuitæ, omni virtutum genere sunt larvati: domi enim tantâ solicitudine & diligentiâ gestus suos conformant, ut nihil diversum in illis appareat huic personæ, quam sustinent: etiam capita eleganter & moderatè in unam partem inclinata habent, ut videantur Iesu similes esse, qui pendebat in Cruce. Cruces etiam pictas & sculptas habent, etiam in valvis suorum collegiorum cruces pingunt. In ista tam pulchra herba latet antiquus ille serpens, inimicus & accusator fratrum, Diabolus, author dißidiorum, perturbationum, bellorum intestinorum, cædis & rapinarum.

Dicite mihi S. Patres, pro vestra pietate, candore, modestia, humanitate, quamobrem vos apud istam hominum multitudinem, cujus benevolentiam ita vobis collegistis, ut etiam multæ mulierculæ, imò verò præclaræ mulieres, ornamenta aurea atq; argentea, quæ à maritis suis amoris causa dantur, vobis libenter, furto propemodum ablata, tradant; & libentius jam peccatorum suorum causa ad vos accedant propter vestram humanitatem: dicite, quamobrem Hispanicam monarchiam in cœlum laudibus effertis? eam commendatis, & exemplum illius monarchiæ tanquam ad imitandũ proponitis? Non ignoratis, ut opinor, in Hispania cives non malos propter levißimam religionis suspicionem jactari contumelijs, notari ignominiâ, exilio puniri, morte denique acerbißima mulctari. Extant, viri clarißimi, istorum patrum hæc præclara facinora in tabulis depicta: fortaßis proptereà, ut illud exemplum Hispanicum vos imitari velitis. Sed non admodum commodè oculos nostros illâ imagine erudiunt, neque satis copiosè, quid ipsi faciunt, ostendunt. Non enim his est malorum exitus, quem ostendunt illæ imagines; non his terminis istorum sanctorum patrum religio continetur. Nam ad turbandos sepultorũ manes progreditur illorũ modestia & charitas: effodiuntur ossa, disijciuntur cineres, & quem terminum, ut vitæ, ita miseriarum natura constituit: vltra hunc terminum grassatur ista Iesuitica mansuetudo & charitas. O miseram & lamentabilem illorum hominum conditionem. O Regem crudelem. O Regnum citò periturum. Cogitate etiam atque etiam, Senatores Amplißimi, num tanto furori locus in patria nostra concedi debeat, vt fratribus nostris, propter diversas in religione sentẽtias, hoc modo, hac crudelitate & immanitate lucis hujus usura eripiatur: & alij, quamuis sint Catholici, tamen propter opes, vel uxoris vel filiarũ formã, in numerũ hæreticorum referantur, quia istorum sanctorum patrum cupiditatem, maritorum vel parentum vita impedit. Dicite igitur aliquando patres sancti, si idem in Polonia facere poßitis, quid sitis facturi? Etiã illud dicite, Si Hispanorũ Rex patronus & propemodũ Deus ordinis vestri, huc in Poloniã, vel mari vel terrâ exercitus suos cupiat adducere, quid, inquã, sitis facturi patres S. Iesuitæ? Video enim vos tantis sumptibus tam firma palatia, præsidia, & propugnacula erigere, quos vos monasteria appellatis, quæ si verè, ut sunt, nominari debeant, domicilia scelerum omnium atq; flagitiorum receptacula appellari poßint. Video Posnaniæ arcem munitißimam summis præsidiis à vobis ædificatam esse: & cùm intra urbis mœnia contineatur, aditum ad urbẽ patefacere posset omnibus, cum quibus communis est vobis cupiditas. Regis palatium Posnaniense nulla parte cum isto vestro propugnaculo est conferendũ. Iesus locum, in quo caput reponeret, non habuit: in campis, in montibus versari potius quàm in urbe maluit. Iesuitæ in commodißimo vrbium loco, ad milites vel depellendos, vel excipiendos, si velint urbem oppugnare, castra sua ædificant. Video Iaroslaviæ, etiam Lublini, atque in alijs civitatibus eiusdem munitionis, firmamenti, tantorum præsidiorum extructas arces, ut non scholasticos docere, aut muliercularum peccata cognoscere, sed bellum gerere velle videantur. Respondete igitur patres sancti atque modesti, num etiam illos Hispanicos exercitus in ista palatia vestra sitis admissuri? illius nimirum Hispanorum Regis, cui vos divinos cultus tribuitis: præsertim si eò accedat Papæ authoritas: si quoque eòdem vires suas conferat, tota illa in flagitijs & sceleribus exercitata juventus, illi scilicet vestri greges aleatorum, in quibus etiam adul-

Iesuitarum Collegia sunt propugnacula.

teri, impuri, atque omnes impudici versantur. Qui cùm sint absque re, absque sede, sine spe, sine fortunis, per urbes pexo capillo, nitidi imberbes, aut etiam barbati, volitant: qui totam industriam suam in nocturnis insidijs expromunt. Expecto, quid sitis responsuri. Moneo tamen vos S. Patres, ut existimetis istos homines non adeò stupidos esse, ut non intelligant, quò referantur omnia vestra cōsilia, quæ jam ita in lucem producta sunt, ut omnibus appareant.

Cogitate etiam atque etiam, Senatores Amplissimi, ne cùm inter abjectissimos homines Iesuitarum fraudes sint detectæ, vobis tantùm consilium & prudentia defuisse videatur, ut non animadvertere possitis, quàm horrendum exitium vobis immineat. Quod enim eò turpius est, si obliviscamini, quibus fluctibus jactata & quæ naufragia fecerit nostra Resp. eo tempore, cùm vi & armis Cruciferorũ improbitas multis annis non potuit reprimi: tantâ contentione, tantâ sanguinis profusione, multis annorũ centurijs bellũ gerebatur, ut ad illius tẽporis memoriam animus exhorrescat. Fuerũt enim omnes campi majorũ vestrorum sanguine cooperti. Quis fuit illo seculo tanto ingenio, tanto acumine, tantâ prudentiâ præditus, ut perspicere potuerit, talem exitũ, & tam tristẽ & luctuosum, ac toti orbi Christiano periculosum, atq; multis Europæ partibus perniciosum esse expectandũ, atq; metuendũ ab illis Cruciferis? qui in loco sancto in urbe Hierosolyma, apud sepuchrũ Dñi vivebant? scilicet studio cōmemorandæ mortis Christi erant illi loco ita affixi, ut totũ vitæ suæ curriculũ in eo consumere statuerent, & talem ordinem omniũ actionum suarũ amplecterentur, ut nemo dubitaret, illis hominibus nihil propositum fuisse, præter ipsam pietatem. Habebant monasteria, certis fratrum atq; sororum familijs, ut illi vocabant, distincta: eâ disciplinâ, eiusmodi moribus informata, ut nihil reperirent homines, quod in illis reprehenderent: quæ autem laudarent, & quæ admiratione digna judicarent, ea plurima, vel potius omnia extabant: quo fiebat, ut Principes certatim in eos beneficia conferrent. Sed quò tantæ pietatis & religionis simulatio recidit, serò admodum majores vestri intellexerunt, & magno suo malo experti sunt, quid momenti habeat ad decipiendos homines simulata pietas. Vos autem, vos Senatores, qui in locum Principum Mazoviæ successistis, citò & nimiùm citò memoriam illorum fluctuum deposuistis, quibus Provincia hæc fuit jactata, excitatâ illa Cruciferorum tempestate: & bis ad eundem scopulum delati estis, quasi consultò & meditatè naufragium facere velitis.

Collatio Iesuitarum cum Cruciferis.

Conferte enim Senatores Ampliss. Iesuitas cum Cruciferis, vos, inquam, primùm in vestrum patrocinium Iesuitas recepistis. Recordamini Cruciferorum, quàm ex remotis regionibus ad vos opprimendos præsidia habuerint, & simul ad istos vestros Patres, istos inquam vestros Gabaonitas, oculos convertite. Cogitate etiam atq; etiam, ut ab omnibus rebus inopes & egeni fuerint, cùm primùm huc venissent isti nostri Gabaonitæ. Iam verò quantas opes possideant, quibus artibus collectas, videtis. Si verò rem totam benè quemadmodum debetis, examinare vultis, cogitate etiam atque etiam, ut non admodum longo intervallo à nobis Hispanorum Rex sit remotus: à Dantisco sex dierum itinere abest Antverpia, quæ urbs domicilium, & sedes potentiæ Hispanicæ esse dicitur. Quid agimus? Senatores Amplissimi? quid agimus? Non nos cōmovent, neq; commonent aliorũ regnorũ tristissima exempla, quod tantò est magis admirandum, quia ad vestram prudentiam & rerum usum acccessit etiam eruditio. Cur non evolvitis aliorum regnorũ historias? Cato ille, cui omnium cōsensu locus inter sapientes primus conceditur, cũ vellet Romanis ea pericula ante oculos ponere, quæ illis imminebãt à Carthaginensib. ficus recẽtes, quæ mari à vectorib. adferebantur, in Senatũ adferebat cũ hac oratione: Quã propè iã nostri inimici ad patriã nostrã sui imperij terminos porrexerint, videtis Patres cōscripti: Istarũ enim ficuũ succus ita integer in itinere retinetur, ut nulla in illis videatur esse facta mutatio: & quemadmodum istæ uvæ recentes sunt, dum adferuntur: ita quoq; exercitus Carthaginensium firmi & robusti, parati & erecti, non itineris molestia defessi, possunt advolare. Recitavi Catonis verba, quibus animos suorum excitare voluit valdè accommodata, ut opinor, nostro huic tempori: Quid enim est, Senatores Amplissimi,

Catonis prudens admonitio.

quò

quò minus idem de nobis aliquis Cato dicere posſit? Adferuntur ad nos poma Hiſpanica, illa ſuaviſſima & pulcherrima, majoribus noſtris incognita, in quibus colorem, odorem, ſaporem, ſuccum, ſi conſideres, nunc primùm de arboribus decerpta eſſe videntur. Non ignoramus, quantum detrimentũ morum & virtutis importent in patriam noſtram illæ deliciæ Hiſpanicæ & Italicæ. Sunt multi viri primarij, qui intelligunt, magis ac magis hoſtibus noſtris in regnũ noſtrũ aditũ patefieri: & tamen non cogitamus, quibus artib. aliorũ regna everſa ſint, iiſdem Remp. noſtrã adeò debilitatã eſſe, ut ruere incipiat. Et in his noſtris motibus et ruinis, vos Senatores Ampliſſ. quibus cura Reip. tradita eſt, vos, inquã, in utramque aurem dormitis. Aſpicitis exploratores iſtos Gabaonitas, iſtos inquam Ieſuitas exploratores Hiſpanicos, qui antea fuerant pallidi & ſqualidi, pannis & pulvere obſiti, nunc verò ſunt nitidi & ſplendidi, potentes & gratioſi. Hos non videtis in regno noſtro ita verſari, ut pro ſuo arbitrio velint Regem eligere, & illius authoritatem totam & Majeſtatem ad libidinem ſuam convertere? Non videtis quid moliantur? Properavit alter in Sueciam plenis velis: eoq. omniũ opinione celeriùs pervenit. Alter 60. milliaria tribus diebus Viennam Ciſſijs pervolavit. O celeritatem incredibilem. O nuntium volucrem. Quæ cauſa eſt tantæ celeritatis? Vobisne Patres Sancti Regni adminiſtrandi cura ita commiſſa eſt, ut ſi paululùm remiſeritis, periturum eſſe exiſtimetis? qua ſpe aut re adductus & incitatus eſt unus veſter Monachus primarius, veſtrorũ conſiliorũ moderator, ac defenſor, ut munus illud pacis conſtituendæ inter Stephanũ Regẽ & Magnum Ducem Moſchoviæ ſuſciperet? Quamobrem iſtã pacificationẽ ſibi non traditã ſumpſit? Tantúmne vobis authoritatis patres S. tribuitis? & tantum prudentiæ in vobis eſſe exiſtimatis, ut credatis, omnes conditiones pacis vos animadvertere & conſtituere poſſe, commodas patriæ noſtræ: quamvis neſciatis, quib. de cauſis, quàm magnis atq. arduis tam longum, tam grave & periculoſum bellum gereretur? Multorũ vocibus, & diu uſurpatũ eſt proverbiũ: Quicquid agit mundus, monachus vult eſſe ſecundus, quod tam pulchrè vobis Ieſuitis, & veſtro huic principi convenit, quàm etiam vobis conveniret Bernhardinorum ille horribilis habitus, à quo vos ita abhorretis, ut etiam mentio illius ſit vobis valdè moleſta: fortaſſis propterea, ne eam, quam habetis gratiam amittatis? ſi hunc nitorem, & hanc elegantiam, quæ vobis multorũ hominũ amorẽ colligit, cucullo contegatis, atq. ita obſcurã reddatis. Sed quæ eſt iſta temeritas, inter tantos Principes & Monarchas authoritatẽ ſuam ita interponere tanquam ſi antea nihil ſapientiæ in omnib. Senatorib. fuiſſet? Iã verò quàm fuerit ſtudioſus pacis & gentis noſtræ is veſter Pater; libellus, quem poſtea edidit abundè indicat, plenus contumeliarum et maledictorum. Hunc ſi exterarum nationum homines legerint, quibus nondum mores noſtri ſunt cogniti, exiſtimabunt, in Polonia nullam eſſe pietatem, nullam rationem, nullam virtutem, nullum ordinem. Etiam reliqui Ieſuitæ Monachi hujus ducis exemplum ſequuntur. Emittunt ſubinde non ſolùm illos ſuos juvenes ad omnia ſua facinora exercitatos, verùm etiam & libellos, quibus calamitoſam famã, tanquam flammam & incendium, in noſtræ Reip. cives viros bonos, volunt excitare. Hæc quamvis ita ſint, tamen illi vivunt delicatè & ſuaviter, non ſolùm nullas pœnas ſuorum facinorum non metuunt, ſed magnos etiam honores ſibi deferri debere exiſtimant. Magnifici appellari cupiunt, atq. ad tanti nominis & dignitatis fidem confirmandam omnibus artibus multa prædia colligunt: vel potius ab ijs hominibus, qui fallacem ſpem precio emere non dubitant, oppida & prædia exigunt. Atq. hoc pacto nobilitatem, quæ eſt ornamentum in pace, præſidium & robur in bello, quæ ſanguinem ſuum pro patriæ ſalute effundit, in majores anguſtias redigũt. Sunt multi equites, viri fortiſſimi & cõſtantiſſimi, ſingulari animi atq. conſilij magnitudine præditi, quorũ majores in bello fortiſſimè occubuerunt, patrimonia ſua pro patriæ ſalute effuderũt, ipſi quoq. magnã vitæ ſuæ partẽ in aula Regum collocârunt, hi aliquot famulos quotidiani miniſterij vix alere poſſunt. Iſti verò patres Gabaonitæ hoc aſſecuti ſunt, pietate ſimulatâ, illo vultu et habitu ad decipiẽdos homines comparato, ut multos non tantummodò Equites, ſed etiã regni Senatores jam opibus ſuperent, eoſq. non tantùm contemnere, verùm jam ad cædem quoſdam, & animo & oculis ſuis & libellis deſignare incipiant.

NB.

O tempora, ô mores, ô magnam iniquitatem hominum. Legibus cautum est, ne homo peregrinus ad aliquam dignitatem Regni conjunctã, ne etiam homo plebejus aspirare velit. Vt legis istius authoritas contempta jaceat, quid multis opus est demonstrare? Istud enim multorum vocibus, imò verò multorum gravi & acerbâ oratione reprehensum est? Istud in omnibus comitijs Regni, omnium propè Senatorum clamoribus notatum est: & tamen non animadvertimus, Iesuitas, homines obscuros, peregrinos, & plebejos, tanta bona regni invadere? imò verò jam non pauci reperiuntur nobiles regni nostri, qui se cum illis conjungunt, & sua nomina in illum ordinem Monachorum referunt, ad perpetuam familiæ suæ ignominiam malunt inter monachos, quàm inter nobiles patritios vivere. O cæcas hominũ mẽtes, ô pectora cæca. Non videmus Senatores? Italos atq; Hispanos esse, quos illi jam generales Patres appellant: verè autem duces seditionum atq; conspirationũ in patria nostra nominari possunt. Isti duces jam templa Cracoviæ occupaverũt. Sacerdotes, qui in istis tẽplis sacris præerant, nostros præceptores, homines ætate & morbo confectos, sedibus suis eijciunt atq; exturbant. Apud Polokam villas Parochorum eripiunt, vel potius jam juris quadam simulatione eripuerunt. In multis regionibus Rutenię omnes illas partes opimas & fertiles, ubertate agrorum, varietate fructuum, magnitudine pastionis, & multitudine omnium rerum, quæ exportantur, præstantissimas invadunt: suorum agrorum terminos in singulos menses extendunt: nobiles, & reliquos homines utiles Reip. exterminant, patrijs sedibus nudos prorsus eijciunt: multas viduas, præclaras fœminas eò deducũt, ut cogantur suis filijs bona erepta, illorum finibus adjungere: liberos suos spem parentum, memoriam nominis, subsidium generis, hæredes familiæ, designatos Reip. cives, patrimonio privare. O miserã illorũ filiorũ conditionẽ. In omnib. cõvivijs disputatur quotidie, in comitijs, in omni hominum nobilium concursu, vim dulcissimæ patriæ nostræ fieri. Testantur multi prudentes, & patriæ amantes viri, violari patriam, si illius bona in eos homines conferantur, quorum nulla in Remp. merita extent: qui tempore pacis & belli in Reip. salute defendenda & dignitate amplificanda, operam suam non collocant: qui non vitam suam pro patriæ salute effundunt. Quid verò Iesuitæ habent, quod nõ sit perniciosum nobis omnibus? Quid habent præter admirabilem pecuniæ magnitudinem, Hispanicis artibus, hoc est, fraude collectam? quã pecuniam, Senatores, ut videtis, ad agros amplificandos, ad palatia sua extruenda cõferunt: reliquam ad nos oppugnandos & jugulandos conservant. Habent ubiq; animi relaxandi gratia, rura amœna, & suburbana, plura etiam prædia, neq; tamen ullum nisi præclarum & propinquũ, domos refertas vasis Turcicis & Italicis. Quid præterea auri, quid argenti apud illos esse putatis? tantum scilicet, quantum è multis familijs coacervari religionis simulatione potuit. Familiam verò quantam & quàm varijs cum artificijs habeat, quid ego dicam? ut enim omittam coquos, pistores & alias artes vulgares; videtis ut quotidiano cantu vocum & nervorum & tibiarum tota vicinitas personet illius urbis, quam semel occupaverunt, etiam ut homines Sacerdotes despiciant, ut neminem hominem præ se esse putent, ut se solos sanctos, solos doctos existiment. Quid futurum esse putatis, Senatores, si quis apertius hæc reprehendere velit? Si quò spectẽt isti tanti quotidiani sumptus & effusiones, multis rationibus demonstret? si quis etiam postulet, ut ea bona, quæ turpiter his lenocinijs suis occupaverunt, honestè dimittant? & istam colligendarum opum rationem, quam humanâ æquitate defendere non possunt, divinâ religione tueri desinant? quos tumultus, quas perturbationes futuras esse existimatis? quem putatis ab hæreseos crimine liberum fore? nullum certè, nisi hunc, qui ad illorum nutum & voluntatem sit accommodatus futurus. Stephanus Rex adjuravit, se omni ratione pacem esse conservaturum, inter eos, quorum in religione sunt discrepantes sententiæ. Quamobrem igitur homines novi & peregrini in regnum nostrum sunt recepti, qui dum serant semina discordiarum, bellorũ civilium, inter nos, & contra nos: ita vivunt, ut cuticulam suã curent, pecuniã colligant, quicquid est preciosi in alicujus Equitis domo, illud ad se pertrahant, in fraude & ex fraude vivant? Cur non retinetur authoritas Concilij illius amplissimi & sacratissimi Lateranensis, quod vetuit, ne in posterum nova aliqua Monachorum familia à quo-

quam

quã instituatur? Intellexerunt homines illi sapientissimi, quòd quanta fiát accessiò ad monachorum familias, tanta etiam detrahatur facultatibus nobilium, mercatorum, agricolarum, viduarum & reliquorum ordinum, Voluerunt igitur illi viri sancti orbi Christiano consulere, ne crescente numero monachorum, tanquam fundi calamitate, opprimantur boni & prudentes cives patriæ, & viduæ. Metuebant, ne eò res decideret, quod jam fieri videmus, ut crescente malâ hac Iesuitarum tanquam viperarum progenie, augeantur etiam illa mala, quæ metuenda sunt ab illis hominibus, qui in ocio & cibo alieno non possunt nisi ad perniciem patriæ vivere. Videtis enim Senatores, quid effecerint Cruciferi: videtis etiam quid faciant Iesuitæ.

Sed quorsum hæc omnis spectat oratio, Senatores Amplissimi? quid enim facturus sit summus Pontifex, nondum scimus, quem etiam hoc consilium cepisse ex multis intelleximus, ut istos Iesuitas ex hoc splendore, in aridioris & horridioris vitæ circulũ reducat, ut omnibus sit perspicuum, illos esse Monachos. Hoc fortaßis beatißimi patris consilium, ad Ecclesiæ tranquillitatem habet aliquid momenti: sed metuo, ne parum admodum aut omnino nihil ad has perturbationes mitigandas, quæ sunt à Iesuitis excitatæ, conferat, & ad ista quoque incommoda atque detrimenta, quæ Reipublicæ allata sunt, compensanda. Illi enim, ut est monachorum ingenium, pilum, non animum mutabunt. Quamobrem oportet nos semper esse excitatos, erectos, & propemodum animis ita armatos, ne blãdâ aut supplici oratione, aut etiã pietatis simulatione fallamur. Satis enim jã, satis oppreßi sumus: multorum nobilium domus sunt eversæ, fortunæ vexatæ, dißipati agricolæ, raptatæ conjuges: multi nobiles, incredibili pietate & amore in patriam, magnis in angustijs versantur, & propemodum ad pedes istorum Iesuitarum abjecti sunt: multi subditi nobilium in Lithuania atque in Mazovia pertulerunt crudelitatem istorum Iesuitarum, pulsi sunt sedibus, patrijs focis, distracti à suis: Videre licet multos oculis lachrymantibus squalidos, sæpè etiam sordidatos & reos. Videtis quotidie magnam accessionem ad numerum istorum Iesuitarum fieri. Videtis, multos ex Hispania atque Italia advolare. Animadvertitis, ut opinor, alijs Sacerdotibus iniquißimam vim fieri: viros senes Sacerdotes nostros ab istis Iesuitis miserè jactatos, & repudiatos, perterritos, & sedibus suis exturbatos esse. Hi, quem præter vos appellent, habent neminem. Vobis suas fortunas commendant. Vobis existimationem committunt ac spem vitæ reliquæ. Miserum est exturbari fortunis omnibus, miserius cum injurijs. Constituite etiam vobis ante oculos reliquorum hominum nobilium & agricolarum miseram senectutem, qui ita bonis spoliati sunt, ut cùm videant Iesuitas in suis bonis paternis dominari, ipsi filios atque filias suas juvare non poßint. Hi vos orant atque obsecrant judices, ut ad illorum dolorem sublevandum vel recordatione parentum vestrorum, & liberorũ jucunditate commoveamini, & pietati atque iudulgentiæ vestræ serviatis. Omnes Ordines Regni vos orant atque obsecrant, Senatores Amplißimi ut patriæ salutem ante oculos vestros constituatis. Libertas enim agitur nostra, quæ est commendata vobis: vita & fortuna omnium bonorum agitur, quo cupiditatem infinitam cum immani crudelitate intendunt isti Hispani atque Itali Iesuitæ: quorum potentiam cum immani cupiditate conjunctam, nisi represseritis, videte Senatores Amplißimi, ne hoc tempore, quo maximè Respubl. sapientiam, & authoritatem vestram requirit, patriæ, & vobis atq; vestris omnibus, quibus omnia propemodum debetis, defuisse videamini.

Epilogus orationis.

DE TVRBIS IN MOSCOVIA à IESVITIS EXCITATIS PRO DEMETRIO.

IN Moscovia, amplissimo illo Septentrionis tractu, ingentes turbas Iesuitæ excitârunt. Mortuo enim Basilide, magno Duce Moscoviæ, & alio in eius locum electo, Iesuitæ Demetrium quendam, qui ipsis supra modum favebat, subornârunt, & varijs artibus, dolis ac fraudibus, tanquã Basilidis filium, adeóque legitimum regni hæredem intrudere conati sunt. Hic Demetrius apud Regem Poloniæ diligenter instando, Iesuitis eum strenuè adiuvantibus, tandem obtinuit, ut auxiliares sibi copiæ adversus Moscoviæ Ducem decernerentur. Moscus sibi non parum ab illis timens, insigni usus strategemate, regni sui aliquam partem Demetrio posidendam obtulit: cúmque ille occupatum illam venisset, facto per insidias in eum impetu, ingentem stragẽ edidit, devictóq; Demetrio, cœpit illum. Custodiâ autem liberatus, collecto novo exercitu, copias Magni Ducis fudit, & aliquot arces celeriter occupavit, ac tandem regno potitus est. Post aliquod verò tempus à subditis suis tali occasione trucidatus occubuit. Suborta erat in multorum animis suspicio, quód Iesuitis, ob navatam sibi & præstitam fidelem operam, vehementer faveret, alijs non obscuris indicijs, eum non Basilidis filium esse, quem se ex instinctu Iesuitarum venditaverat, sed dolis, fraudibus & imposturis Iesuitarum, ac vi Demetrij in regnum intrusum esse. Hinc cûm, Iesuitis eum adhortantibus, religionem & ceremonias mutare inciperet, & Polonis, quos magnâ copiâ secum adduxerat, plus, quàm Moscovitis exhibere honoris videretur, nec uti, cõsueto eius loci more, copulatio matrimonialis, à Patriarcha fieret, permittere vellet, sed Iesuitam sacra & solennitates peragere oporteret, tantam in subditorum animis commotionem excitavit, tantúmque in se odium provocavit, ut congregati magno numero captatâ occasione, cûm finitis nuptijs genio Dux indulgeret, multosq; Polonos & Iesuitas convivio excepisset, irruptionem ex improviso in Palatium eius fecerint, cûmque cum omnibus Polonis & Iesuitis trucidârint. Hunc rumorem de occiso Demetrio, & turbis in Moscovia excitatis, factio Iesuitica aliquandiu studiosissimè compressit, ne veritas deprehensa Polonis artes eorum magis suspectas redderet: qui aliâs propter factionis Iesuiticæ in Aula potentiam & insolentiam graviter aliquandiu tumultuati sunt.

DE HVNGARICIS MOTIBVS.

TEstatur etiam Conradus Graserus Francus in sua Plagæ Regiæ historia pag. 186. Iesuitas sub belli Hungarici ultimi æstum aliquot nobilissimas Provincias, hactenus pacatas, in ipso Ianizarorum conspectu, suis artibus tentâsse, turbâsse, totamq; viciniam cum ipsis Christianorum castris ambiguo motu & diffidentiâ replevisse.

DE TVRBIS IN TRANSSYLVANIA à IESVITIS EXCITATIS.

Iesuitæ ex Transsylvania eiecti.

TRanssylvani etiam omnium suarum miseriarum & calamitatum, quas hactenus perpesi sunt, causam in Iesuitas, eorundemq; audacissimas molitiones publicâ voce conferunt, & quas adhuc metuũt, non aliunde sibi, quàm ex Iesuitarum artibus imaginãtur; ob hanc causam etiam publico Ordinum decreto ex hac Provincia eiecti sunt Anno 1590. sub mensis Ianuarij initium.

Non tamen cessârunt seditiosi homines. Nam post eiectionem suam, authores fuerunt

res fuerunt clandestinis suis consilijs, ut Sigismundus Bathorius Transsylvaniæ Princeps, varios motus côcitaret, nonnullos ad perniciem persequeretur, bello inextricabili se implicaret, ac deniq; miser & inglorius vivere cogeretur.

Eorum operâ quoq; Stephanus Potscaius, Transsylvaniæ Princeps, cruentæ sectæ huic se animosè opponens, tandem veneno propinato è medio sublatus est anno 1607.

Post aliquot etiam annos dolis, ac tandem coniuratione sanguinolentâ aditum sibi rursus in hanc Provinciam parare conantur, ut ex literis Caroli Zerotini Baronis intelligitur, quæ sic habent.

Ex literis Caroli Zerotini Kofsicko datis 15 Calend. Maij anno 1610. ad Baronē quendam.

De Transsylvaniæ novis motibus nescio quid ad vos relatū sit: fertur ita rem habere. Erat in aula Principis præcipuæ nobilitatis vir, Religione Pontificius, gente & nomine Balthasar Kornis. Is permissu Principis, cujus gratiam adulatione & obsequio sibi conciliaverat, alebat in familia Iesuitam peculiari privilegio, cùm nemini id præterea concederetur, ex lege quâ Monachi isti aditu Provinciæ prohibētur. Erat aūt annexa concessioni cōditio, ut sacra tantùm curaret, Remp. non attingeret, neminem ex reliqua societate alliceret, juventuti informandæ nullam operam daret, & si quæ alia sunt, quibus genus istud hominum maximam orbis partem in venerationem & admirationem sui pridem pellexit; At vir bonus, qui aëre facilius caruisset, quàm ab instituto sodalitij sui recessisset, vel tantillum, Dūm solicitè instigare, ut patribus accessum in provinciam aperiret, Principem in partes suas pertraheret, cultū Papisticum restitueret, qui diligētem quidem & sedulā operā rei navabat, sed cū nihil proficeret, nihilq; impetraret, ad alia consilia, impellēte haud dubiè Iesuitâ conversus est. Inde insidiæ Principi fieri ceptæ, in caput eius conjuratū, alij magnæ authoritatis viri, & inter eos Cancellarius Bendis, qui fugâ postea salutem sibi peperit, in consortium pertracti, sed ut accidere plerumq; solet, infelici eventu; detecta enim conspiratio est. Vbi ad notitiam Principis pervenit, ille dissimulare initiò, ubi periculū augeri, consilia procedere vidit, accitis ijs, quorū fidei maximè se permittebat, rē aperit, militem clam acciri & in insidijs collocari extra urbem jubet. Inde venatum proficiscitur, stipatus fortissimorum virorum non contemnendâ manu, educit unà conjuratos, qui ignari quid animi gereret, Principem comitantur, & occasione arreptâ, quòd superiores se viribus esse aut pares saltē existimarent, aggredi instituunt. Nec mora, unus è complicibus educto acinace rectâ illum petit, at is curru, quo ad insidias tegendas vehebatur, exiliens, generosissimo equo confestim conscenso, vim repellit. Accurrunt satellites, accurrit ex insidijs miles; comprehenduntur præcipui ex conjuratis, & necantur. Reversus in urbem magnam adversariorum stragem edidit: sic securitati suæ in posterum prospexit. Sunt qui his molitionibus Cardinalem Forgazium & fratrem Sigismundum cum alijs quibusdam implicare volunt, mihi tamen nil de ijs constat, Iesuitas verò Authores Tragœdiæ hujus fuisse minimè ambigo, dudum jam per Europam ab his artibus celebres.

DE TVRBIS IN STYRIA, CARINTHIA ET CARNIOLA à IESVITIS EXCITATIS.

ANno Domini 1604. Francofurti ad Mœnum à Ioan. Regio in lucē est edita historia sævissimæ & imanis persecutionis in nominatis Provincijs à Iesuitis institutæ, cuius hæc ferè summa est. Vt Iesuitæ in omnes terras & provincias longè lateque fraude dolisque irrepserunt, ita & in Styriam suis sese artibus, exiguo quidem ab initio numero, at mox in immensum sic aucto, ut iam vix Styria, Carinthia & Carniola simul illos capere possit, intruserunt. Et cùm id genus hominum nil nisi crudelitatem sub hypocrisi spiret, ibidem eandem, præsertim Græcij, quæ est Styriæ Metropolis, quam alijs in locis antehac & tentârunt & egerunt Tragœdiam, mutatis solummodò personis, renovârunt. Et ut proprium eorum esse solet, Caroli Archiducis Austriæ superioris animum adversus subditos innocentes & fideles exacerbârunt, atq; eò unâ

cum ijs qui stant ab illorum partibus adduxerunt, ut persecutionem gravissimam, temporibus ijs, quæ aliâs ob Turcicam expeditionem, aliaq; incommoda periculosissima erant, adversus Protestantes institueret. Cuius semel atq; iterum præludia quidem incepta & præmissa fuerunt, nihil tamen, quod alicuius fuisset momenti, effectum est, Carolo Archiduce morte sublato. Nihilominus Iesuitæ toti in hanc curam unicè incubuerunt, ut propositum suum in effectum producerent, & veram religionem, quæ illis sudes erat in oculis, ex tota Styria eijcerent.

Tandem igitur, ubi de processu quodam astutissimè excogitato deliberassent, in scenam eruperunt, & Tragœdiam, quam diu secum privatim meditati erant, instituerunt. Mense enim Septemb. anni 1598. Parochus Græcensis M. Laurentius Sonnabent, qui quondam Præceptor iuniorum Principum fuit, Filiorum Caroli, scriptum aliquod instinctu Iesuitarum Ministro Græcensi misit, quo authoritate, quâ tunc se pollere iactitabat, ei mandat, ut ab omni religionis Protestantium exercitio desistat: sibi enim hanc curam demandatam esse, & ad suum munus id spectare dicebat.

Sed hoc scripto non territi Ministri, Sonnabendius illis relictis, Dominos Ordinarios Styriæ (sic nominantur Quicumviri, penes quos summa rerum potestas est) aggreditur, Ministros graviter apud eos accusat, & ut illi, quem magistratum suum legitimum appellarent, concionatoribus suis munere publicè fungendi potestatem interdicant, petit. Domini Ordinarij memores privilegiorum suorum, nitentes promissis Caroli Patris moderni Principis, non ignari impudentissimorum Iesuitarum postulatorum & technarum, quas antehac sæpè moliti erant, silentio hominem dimittunt. Ille verò filum Ariadnes iam dudum expeditum secutus, & Ministerium Protestantium, & Dominos Ordinarios Styriæ proceres illustres apud Ferdinandum iam Styriæ Archiducem accusat, & ut is pro ea, quâ instructus esset divinitùs authoritate, & amore erga Romanam Ecclesiam præditus, petitioni suæ satisfaciat, & Concionatores Protestantes coherceat, ne illi ab eo neque vocati neque ordinati in urbe, in qua ipse Princeps resideat, ipso invito res sacras administrent, sed inde potius expellat, etiam atq; etiam cotendit.

Princeps à Iesuitis Præceptoribus iam antea edoctus petitioni Parochi locũ dat, & Dominis Ordinarijs Edictum severissimum mittit mandatq; illis, denó operam, ut Ministri Protestantes ab officio concionandi desistant, & intra 14. dies finibus totius Styriæ expellantur. Actum 13. Sept. Anno 1598.

Domini Ordinarij perlectis his literis scripto prolixo respondent, partim sese excusantes, quód mandato huic sine præscitu reliquorum Dominorum Provincialium morem gerere non possint, partim petentes ut ab hoc proposito hisce periculosissimis temporibus, quibus Provincia aliâs maioribus conflictaretur incomodis quám ut inde eluctari possit, desistat, Iesuitas animum suum exulcerare non patiatur adversus subditos innocentes, ut contra iuramentum, quo ex privilegijs Provinciæ obligatus esset, quicquam committat, commemoratione simul incommodorum, quæ inde secutura esset, adiectâ. Sed tantum abfuit ut scripto illo gravissimo ab instituto suo averteretur Ferdinandus, ut indies magis magisque, Iesuitis facem subministrantibus, ad persequutionem accenderetur. Ac proinde 23. Septemb. mandatum alterum, non quidem ut antea Dominis Ordinarijs, sed Ecclesiæ & Scholæ Ministris mittit, quo præcipit, ut in hoc ipso momento, sub capitis pœna, à docendi & concionandi officio, tam in Schola quám Ecclesia desistant, & intra octiduum omnibus suis finibus excedant.

Hoc mandatum ubi accepissent Ministri, Dominos Provinciales adeunt, ipsisq;

ipsisq́ rem aperiunt. Convocantur & Ordinarij & Provincialium quidam, qui tum Græcij erant, in domum Capitanei Provincialis, quó & Ministri accersuntur. Deliberatio instituitur, an illo die (qui erat Veneris & precibus publicis destinatus, quo etiam Eucharistia ijs, qui die præcedente confessi erant, distribuebatur) concio sit intermittenda. Ministri negant, Capitaneus periculum imminens exponit, & ut exeuntes de hac re deliberarent monet. Revocati respondent, omninó sibi in sententia persistendum esse videri, velléque quævis pericula subire potiús, quám docendi Provinciam & concionandi officium deserere. Discedere iterum & expectare responsum iubentur. Interim dum libelli supplices ad Principem mittuntur, & á Principe respondetur, tempus, quod concionibus destinatum erat Iesuitarum consilio cunctando, præterlabitur, & sic conciones ab illo die intermittere in posterum coguntur. Ac licet octiduum ipsis præscripserit Princeps, tamen expectare illud, ut elaberetur, præ summo expellendi eos ardore, noluit, sed vigesimo octavo Septembris postremum illis mandatum mittit, & ut illâ adhuc die urbe exeant, sub capitis periculo præcipit.

Illustres quidem Domini Ordinarij, nec non Provincialium pars maxima nihil non agit supplicibus libellis & scriptis gravissimis, quæ vel cautem Marpesiam emollire potuissent, ut manere Ministris suis liceret. Sed Iesuitarum instigationes plus quàm totius provinciæ illustrissimæ supplicationes humillimæ poterant. Et ut conatus ille succederet, rem ita comparârant. Abijt pauló anté Archidux, paucissimis illum comitantibus, in Italiam, ut ferebatur ad Principem Ferrariensem: eá veró occasione Romam quoque profectus est ad Pontificem, qui, ut aiebant, mensâ eum dignari noluit, antequam ei Cœnâ Dominicâ ab ipso ministratâ promisisset, se Lutheranos ex Provincijs suis expulsurum. Redeunte illo, mox advolant Regis Hispaniarum, Pontificis & Principum quorundam Italiæ Legati, militibus non paucis stipati, eo quidem nomine, ut sororem Archiducis Regi Hispaniarum adducerent, ut veró eventus docuit, ut Iesuitarum voluntati satisfieret. Cúm enim illi cum militibus in urbe essent congregati, persecutio instituitur, & acerrimé urgetur. Archiducissa se non abituram in Hispaniam protestatur, antequam Ministros in exilium eiectos videret. Proceres terrentur, Ordinarij coguntur, cives minis & vi cohercentur, res eó deducitur, ut Ministri Ecclesiæ & Scholæ omnes uno eodemque die Græcio eijcerentur, quorum numerus novendecim erat personarum: Factum 28. Septemb. Anni 1598. qui profestus fuit Michaelis Archangeli. Atq; ita ex urbe illa clarissima, & pauló post ex universa Styria Evangelij lux, quæ tanto labore, magno studio, multis laboribus exhaustis diu propugnata & defensa erat ab illustribus Styriæ Proceribus, tam citó Iesuitarum rabie expulsâ & eiecta est. Nocte hunc diem proximé præcedente, fulgura & tonitrua tam terribilia exaudita sunt, tempore non consueto, ut nemo non portentosa illa esse arbitraretur. Neq; defuerunt, qui Ministris salutem ea attulisse & sicas Hispanorum ac Italorum á cervicibus eorum avertisse perhiberent. Ab hoc etiam tempore pluvia per sex integras septimanas cōtinuó feré durabat, ut plurimum damni aquarū eluviones dederint, & annonæ caritas maxima secuta sit. Domini Ordinarij Comitijs habitis gravissimé de Iesuitarum technis conqueruntur: in literis etiam ex Comitijs ad Principem missis, pacis publicæ hostes, tecto tamen nomine, & perturbatores Rerumpub. appellantur, eosq́ accusant, quód subindé hortentur Principem, ut privilegia suis Provincijs data, concessiones item, conventiones, conditiones, pacificationes religionis & pacta omnia quantúmvis sigillis & iuramentis approbata & confirmata, infringat, rescindat & irrita reddat: Ministros quoq; in integrum restituiá Principe suppliciter flagitant; sed frustra.

Finitis Comitijs Provincialibus, reliquæ etiam civitates in Styria iubentur, ut Ministros suos dimittant: cui mandato plurimæ morem gerunt. Incolæ verò Ferrifodinarũ id facere recusant. Milites igitur eò mittuntur, qui civitatē expugnant, cives miserrimè captivos plenis plaustris Græcium mittunt ibique indignissimis modis mulctantur. Vrbe hac expugnatâ & captâ, Arcem Illustris ac Generosi Domini Iohannis Hoffmanni adeunt, & templum illi vicinum, in quo sepulchrum huius familiæ erat, pulvere tormentario subiecto evertunt, ut ossa hinc inde dispergerentur. Non diu post Græcij templum, in quo Evangelicæ cõciones habitæ sunt, militibus cinctum occupant, altare destruunt, corpus Vuilhelmi Zimmermanni Theologi ex sepulchro effossum in Murrham fluvium urbem allabentem proijciunt. Civibus gravissimè interdicunt, etiam sub capitis periculo, ne extra urbem sacrâ synaxi utantur, infantésque baptizari & matrimonia confirmari sinant: imò ne quis Psalmos Germanicos saltem domi suæ canat. Quidam Magister Iuris Advocatus, quòd paucula quædam ut politicus, ad populum verba fecisset, in carcerem conijcitur. Alij levibus de caussis puniuntur & grandi ære mulctantur, ut non pauci quibus religio cordi erat, relictis suis bonis aliò commigrârint, ut suam ex tyrannide Iesuitarum, qui his omnibus non solùm interfuerunt, sed etiam præfuerunt, conscientiam & vitam vindicarent.

Quod in Styria, id etiam in Carinthia factum & perpetratum est, quod malo Iesuitæ, quàm meis verbis referre. Sic igitur Martinus Episcopus Secoviensis ad magni nominis virum Augustæ Vindelicorum scripsit. *Illustris ac Generose Domine N. N. Dn. charissime, & observande; postquam pridie Nativitatis B. Mariæ Virginis ad vestram illustrem Dominationem literas dedi, quibus significavi totam Styriam circa religionem Dei præpotentis beneficio reformatam esse; sequenti die ibidem in templo Parochiali Carinthiaco fecimus initium reformationis. Commissarij mihi adjuncti erant Dn. Iohannes Comes ab Ortenburg, Carinthiæ Supremus Capitaneus: Hartmannus Zingel eiusdem Provinciæ Vicedominus; D. Angelus Costeda, Serenissi. Consiliarius; & Iohannes Christoph. à Pranck. Guardiæ nostræ Capitaneus. Eodem igitur planè modo sicut & Styria, Carinthia à nobis reformata; inprimis hæretica templa cum cœmeterijs, sectariorumq; Prædicantium ædibus, ubique partim arietibus, partim pulvere tormentario sunt eversa. Prædicantes ubique ex Provincia expulsi, uxores putaijvæ & concubinæ ab eorum consortio abactæ, illisque reditus sub pœna proscriptionis in omnibus Provincijs interdictus. Omnes Catholicæ Ecclesiæ, quæ erant in hæreticorum potestate, sunt recuperatæ, Catholicis Pastoribus impositis: Omnes civitates, omnia oppida, omnes pagi diligenter reformati: pertinaces hæretici ex omnibus suæ Celsit. Provincijs proscripti. In omnibus ferè, maximè verò principalioribus locis exhortationes à me ad populum in tertiam & quartam vesperæ horam habitæ. Communio sub utraq; specie in omnibus locis, & viva voce & per patentes literas (authoritate Apostolicâ à Dn. Nuntio Apostolico Episcopo Adriensi mihi concessâ) à me sublata. Insuper literæ patentes Archidiaconis Gmuntensi, Frisacensi, Curcensi, Laventinensi & Aquitensi, & nonnullis Prælatis datæ, salutaria continentes remedia, quibus reformatio maneat stabilita, & ad Ecclesiam reductis omnis occasio ad vomitum redeundi sit præcisa. Multa millia librorum publicè in varijs locis combusta, quàm plurima animarum millia ad ovile Christi divinâ gratiâ reducta. Et sit tota Carinthia spatio trium mensium integra reformata, innumerabilibus hominibus de suo ad Ecclesiam reditu sibimet ipsis gratulantibus. Turba rusticorum & Villacenses sunt quidem tumultuati, attamen illorum furor non diu duravit. Civitas quoque Clangenfurt contra nos semper fuit in armis, denique nos ab ingressu prohibuit donec tantum per* TERRIBILE *mandatum commutata reformationi se subjecerit. Itaque pridie S. Martini vexillum 500. militum ex Clangenfurt in civitatem Volckmarck est translatum, eodemque die omnes sectarij prædicantes ex eadem civitate discesserunt.*

discesserunt. Quibus omnibus postquam Clangenfurtensis civitas ita fuit evacuata, nos in festo sancti Martini cum nostro militum vexillo ingressi sumus, tota in armis contra pactum posita civitate. Sequenti postea die, quæ erat Dominica, in templo Parochiali ad populum, qui erat numerosissimus, orationem in quartam usque horam habui, & postmodum hac rebelli civitate, more solito, in omnibus per triduum reformata, domum quoque discessimus. Reformationis & Carinthiacæ & Styriacæ Acta forsan aliquando publicis typis committentur. Hæc quoque commissio, per quàm feliciter & præter omnem expectationem (Deo sit laus) sine omni sanguinis effusione peracta, ita nostro Serenissimo placuit, ut inde plurimùm ceperit voluptatis. Hæretici multa de rapinis nostrorum militum, & de tyrannide, quam nos Commissarij in populum exercuissemus, sparserunt, sed omnia ea quum sint falsissima, & mendacia per se evanescere soleant, nullâ pro innocentiæ nostræ declaratione Apologiâ opus erit. Hæc libentiùs ad Vestram Illustr. Dominat. scripsi, quum existimem, hanc narrationem saltem aliquam illius doloris, quem Vestra Illustr. Dominatio ob Canisam, proh dolor, turpiter amissam percipit, mitigationem fore. Raptim Græcij die 21. Novemb.

Ex hac Epistola Lector iudicet de Reformationibus Iesuitarum.

Palàm etiam præ se tulerũt Iesuitæ, Nullâ re hactenus intra Europam plus peccatum esse, quàm nimiâ Monarcharum in persequendis Hæreticis, exequendisq; Pontificum Rom. iussibus lenitate. Hocq; inter illos adeò certum est, ut nè Dux quidem Albanus, quàmvis crudelissimè sævierit, eis per omnia satisfecerit, vel ipso Albano teste. Et familia Austriaca eminentissima ad persecutiones prius permoveri non potuit, quã unus atq; alter eius surculus Iesuitis formãdus & disponẽdus traditus fuisset. Philippum II. quoq; Hispaniarum Regem à moderatis consilijs, in quæ ab initio propendebat, ad quæ etiam à Maximiliano Patruele & Affine, misso ad id Carolo fratre incitabatur, Iesuitæ inprimis avertetunt, & obtinuerunt ut Inquisitionem Hispanicam in Belgio & Tridentini Concilij exequutionem per vim introducere maluerit, quàm aviti sui Patrimonij luculentissimam partem pacatè possidere.

DE NEFARIIS FACINORIBVS IN BELGIO ET VICINIS REGIONIBVS PATRATIS à IESVITIS.

NON prius etiam acquieverunt Iesuitæ Furiarum instar, quàm Auriacus Princeps Vvilhelmus tandem miserabili & condolenda morte, sclopeto, à Balthasare Gerhardi Burgundo, proditoriè petitus, interficeretur anno 1584. 10. Iulij. Chron. Belg. t. 1. p. 451.

Iidem etiã Mauritij, Principis Auriaci filij fortissimi iugulũ insidiosè per Petrum de Pennes, Michaelem Renicher, Petrum de Four & sicarios plures alios petijsse, & mortem illi præsentissimam, instinctu prorsus diabolico, intẽtâsse anno 1594. & rursus anno 1598. Chron. Belg. testatur t. 1. p. 719. & t. 2. p. 93.

DE OCCVPATO IVLIACO ARTIBVS AC DOLIS IESVITARVM EX LITERIS MAGNI CVIVSDAM ET NOBILISSIMI VIRI ANNO 1609. AVG. 10.

LEOPOLDVS Iuliacum ipsum nomine Cæsaris tanquam Imperij sequester occupavit, sed mirâ arte & Iesuitarum Coloniensium ope, apud quos dies aliquot deliberandi causa, antequam rem aggrederetur, vestitu Iesuitico indutus hæsit. Intercedebat Iesuitis illis cum Rusenburgio Iuliaci præfecto

magna & notitia & familiaritas, itaq; Primarius Pater illius Collegij septẽ aut octo alijs fratribus, inter quos & Archidux Leopoldus, stipatus visendi præfecti causa Iuliacum excurrit: eò ubi advenerat, petit introeundi copiam, quam obtinuit, etiam pro comitibus suis, qui ubi perlustrando in præcipuum arcis cõclave à Præfecto deducti essent, primarius iste Iesuita illũ alloquitur & quærit, si Imperator illi præciperet, ut castrum illud in manus alterius traderet, an etiã pareret? ille testabatur, se ordinibus Provinciarum de novo obstrictum, non alijs quàm illis reddere debere, posse tamen illud mandatum tale esse, quod ipsi parere necessum foret; quid, inquit Iesuita, si Imperator alicui ex suis agnatis aliquod mandatum dedisset, ut illud ei redderes, pareres ne, an non? si utrumque viderem, respondit, deliberarem; at, inquit Iesuita, quid si iam in arce cum tali mandato esset anne eum iterum expellere velles? ad hæc verba attonitus respondit, minimè, imò recognoscerem in eo Imperatorem & parerem; sic Iesuita ostendit Leopoldum, qui ipsi mandatum Cæsareum exhibuit statim; & paulo post iuramentum fidelitatis ab ipso exegit, & à cæteris militibus præsidiarijs recusantes autem arce exegit. Quid tibi de hoc Iesuitarum stratagemate videtur? nisi astutum & vafrum hoc hominum genus in ordinem redigatur, vel extra orbem potius in abyssum unde illi prosiluerunt, repellatur, hi tandem imperium orbis rapere conabuntur.

IESVITAE EX OMNIBVS BELGII PROVINCIIS VNITIS SEV CONFOEDERATIS OB MVLTA NEFARIA FACINORA PRIVATIM ET PVPLICE ATTENTATA, EXCEDERE IVBENTVR.

IEsuitas anno Christi 1612. gravis in Belgio afflixit fortuna. Ibi enim Mandatum ab ordinibus confœderatis publicatum est, *quo relatũ ad se dicunt, multos sacrificulos, monachos & alios id genus Ecclesiasticos, maximè verò Iesuitas in cõfœderatas Belgij Provincias quotidiè confluere, ibiq; exotericas suas doctrinas inter subditos desseminare, contrarias verbo Dei superstitiones hominibus instillare, & id maximè agere, ut tyrañidẽ & potestatẽ Pont. Rom. quã nõ solùm in spiritualibus super omnia Concilia, sed etiam in secularibus super omnes Reges, Principes, & Resp. statuunt, affirmantes, eum illis omnibus eorumque regnis & Provincijs imperare, & subditos ab obedientia eorum absolvere posse, quod quidem ad seditionem in populo excitandam necessariò comparatum sit, multisque nefarijs consultationibus & machinationibus occasionem præbeat, velut ex Galliæ, Britanniæque regnis & Ducatu Veneto desumpta eius rei exempla in recenti adhuc memoria versentur. Quandoquidem igitur unitarum Provinciarum Statibus necessarium jam ante visum fuerit, eiusmodi edicta publicare, quibus caveretur, ne subditi istarum Provinciarum venenatis istis, & tam veræ Christianæ fidei, quàm honestis politicis constitutionibus adversantibus opinionibus inficerentur, infecti verò & jurejurando Pontificijs istis erroribus addicti ad officia & munera publica nulla admitterentur, ad præcavenda omnia perniciosa Reipub. conventicula, & tacitas occultasq; contributiones, pecuniarũq; exactiones evitandas, necessarium verò sit, unicè id curare, ut pax & concordia inter subditos Belgicarum Provinciarũ cum vicinis regionibus cõservetur, nec quid cõtra libertatẽ Provinciarũ, sub honesta conversationũ & cõmerciorũ specie tentetur, edicta sese omnia tã in Provincijs istis quã vicinis regionibus condita evolvisse, & deliberato cũ Mauritio Nassoviæ Comite cõsilio, decrevisse, decernere etiã & imperare, ut oẽs sacrificuli, monachi, Iesuitæ & alij id genus Ecclesiastici, Clerici & religioni Rom. addicti, cuiuscunq; ordinis & dignitatis sint, quos duorum mensiũ à publicatione hujus edicti tẽpore, in unitas Belgij Provincias venire contigerit, primo statim adventus sui loco, & locis porrò ubi pernoctare voluerint omnib. nomina sua coram Præfecto & Magistratu loci istius*

istius profiteantur, & quæ causa sit adventus sui, ubi item hospitium suũ habeant, aperiant, utq; idem etiam elapso duorum mẽsium spatio facere teneantur, omnes modò dictæ personæ, quæ jam antea ad Provincias istas veniunt, nec sedẽ tamen ibi certã habeant, Præfectis ista omnia fideliter cõsignantib. & ad superiorẽ Magistratũ referentib. ne fortè quid ab hujusmodi personis, quod in provinciarũ perniciẽ cadat, tentetur. Quòd si verò quis nomen suum non professus deprehendatur, is 50. florenis mulctatus solum vertere cogatur, ita ut nunquã ad Provincias istas unitas sub proscriptionis publicæ pœna redire possit. Imperare autem etiam & mandare omnib. & singulis, apud quos Iesuitæ, Monachi & alij Clerici Ecclesiasticiq; Rom. religionis homines diversuri sunt, ut diligenter an nominũ suorũ professionem fecerint inquirant, vel ipsimet ante tertiã mansionis eorum noctem, eam apud Præfectos & Magistratũ sub pœna 100. florenorum faciant, excusatione omni, quasi personas istas non noverint, posthabitã & neglectã, exceptis tamen publicis diversorijs, utpote de quorũ notitia certi aliquid affirmari non possit. Prohibere porrò & interdicere omnibus provinciarũ unitarũ incolis, ne publicato hoc mandato, in ullũ sese Collegium aut Scholam Iesuitarum conferant, sub pœna, quòd perpetuo tempore inutiles censeri debeant, qui ad officiũ aliquod & munus publicũ in Provincijs admittantur, vel canonicatu & beneficijs ullis fruantur, & insuper ex suis bonis, 100. florenorũ multam singulis mensibus persolvere cogantur, quã pœnam subire etiam teneantur oẽs, qui ante publicationẽ hujus mandati, in scholas & Collegia Iesuitarũ se contulerint, neq; intra duorum mensiũ spacium egressi fuerint. Quod si verò aliqui bona nulla habeant, à parentibus vel tutorib. eorum multa ista exigatur, nisi fortè præter & contra eorũ voluntatem in scholas & Collegia ista se contulerint, quo casu parentibus tutoribusq; interdictũ velint, ne pecuniã ipsis, vel aliud quid sive directè sive per indirectum mittãt afferrive curent, sub modò dicta 100. florenorũ mulcta ex proprijs suis bonis præstanda. Omnem aũt alienationem bonorum suorum ab illis, qui contra mandatum hoc in Scholis & Collegijs Iesuiticis mansuri sunt, sive per donationẽ, sive per testamẽta, codicillos aut dispositiones alias factã, nullã omninò & nullius efficaciæ sese declarare. Mandare etiam ut ad nullum officiũ vel munus publicũ admittantur, sive indigenæ sive advenæ, qui post duorũ mensium à publicatione Mandati defluxũ, gradum aliquẽ honoris apud eos, præstito de defendẽdis Rom. superstitionib. juramento, acceperint, & ut illi, qui post factã anno 1576. pacificationẽ Gãdavi, juramentũ illud præstiterũt, & ad officia aliqua adhibiti sunt, se intra duorũ mensiũ post publicationem hanc spaciũ à juramento isto expediant, & juramento fidelitatis hisce Provincijs locisq; ubi habitant, se adstringant, nisi jã antea juramẽto fidelitatis præstito, superstitionib. istis nunciũ remiserint, quam renunciationẽ & juramenti præstationem ratam habere velint. Imperare porrò omnibus, qui sub juramento Pontificio gradũ aliquẽ vel adepti sunt, vel porrò etiã adipiscentur, & in unitarũ Provinciarũ loco aliquo, vel jam habitent, vel in posterũ habitaturi sint, ut primo vel post publicatione edicti huius, vel post adventum suũ in has Provincias, mense, corã loci istius Magistratu cõpareant, & juramentũ fidelitatis præstent, sub pœna, ut Provincijs istis excedat, persolutis post primum mensem 50. post alterũ verò 100. florenis, tertio verò mense, nisi discesserint, publicè proscribantur. Mandare præterea omnib. unitarum Provinc. incolis & advenis, ut in nullo templo vel privato loco alio, sive in agro, sive navib. conventũ ullũ sive virorũ sive mulierũ instituant, Missas celebrent, superstitiones Papisticas docẽdo, legẽdo & admonendo exerceant, aut conventicula Rom. religioni addictarũ personarũ foveant, etiamsi nec sacrificulus, nec monachus, nec clericus eis ullus adsit, qui exercitia ista peragat, sub quocũq; etiam prætextu id fiat, sive publicè sive privatim, sub pœna 200. florenorũ, quos persolvere cogaturis, in cujus vel domo, vel agro, vel navi cõvẽticula ista habita fuerint: illi verò, qui missas celebrãrint, vel exercitia superstitionis Põtificiæ alia peregerint, extranei sint perpetuæ proscriptionis, & arbitrariã quadã aliã insuper pœnã, sin indigenæ, perpetuæ itẽ relegationis & omniũ beneficiorum privationis pœna afficiantur, nec à quoquam hospitio excipiantur, mulcta hospiti 100. florenorũ, pro prima vice, 200. pro secunda, & 300. cũ perpetua proscriptione pro tertia vice irrogata, Illi vero, qui Missæ & aliarum

superstitionum Papisticarũ exercitio interfuerint, beneficijs suis omnibus privẽtur, & 25. florenis pro singulis vicibus, quotiescunq; id fecisse vel deprehendantur, vel convincantur, persolvant, quam mulctam omnes etiam alij, qui in conventiculis istis deprehensi fuerint, unà cum optimi sui vestimenti amißione præstare teneantur, habita consideratione, quod si quis doctrinam aliquam, politicæ Provinciarum gubernationi repugnantem & obedientiæ subditorum cõtrariam attulerit, capitis supplicio, tãquam pacis & tranquillitatis publicæ turbator afficiẽdus sit. Cõstituere porrò, & decernere, ut qui sub specie quasi Rom. religioni addicti essent, à sacrificulo aut monacho, vel rebaptizari se, vel matrimonio novo copulari curaverint, præter arbitrariam Magistratûs pœnam, 100. florenos persolvant, omnes verò alij, qui vel baptismo vel copulationi isti maritali adfuerint, 50. florenos numerent, sacrificulus verò vel Monachus, qui id fecerit, simili pœnâ adficiatur. Qui autem conventicula ejusmodi instituere & introducere in loco aliquo conati fuerint, quadruplo majori, quàm qui illis adfuerint, mulctâ afficiantur. Sed & hoc tandem imperare, ne quis vel in Provincijs habitans, vel in illis commercia sua agitans, ullam contributionem pecuniarum faciat, quæ ex Provincijs ad loca alia transferantur, & vel ad Templi alicujus extruendi, vel Collegij instituendi usum adhibeatur, nec quicquam expendat aut contribuat sine expresso Magistratûs Provinciarum consensu, constituta in eos, qui vel exactiones istas facere, vel contributam pecuniam ex provincijs abducere ausi fuerint, pœnâ capitali & omnium bonorum confiscatione; In eos verò, qui contributionẽ aliquam fecerint, pœna Magistratus arbitraria, & mulctâ quadrupli statutâ, quarum mulctarum tertia pars Præfectis sive Magistratui, tertia delatoribus cedere, tertia item in usum Reipubl. converti debeat, nec tamen specialibus interim in hoc negotio pro Provincijs promulgatis edictis quicquam hoc edicto derogetur.

Mandatum hoc 27. Martij Hagæ Comitis publicatum, causam adversæ parti præbuit, ut nullum unitarum Provinciarum incolam in suis ditionibus regionibusq; ultra decem vel ad summum 14. dies, quicquid etiam negotij expediendum ibi haberet, nisi professionem faciens ad Missæ officium venisset, tolerare voluerint.

Negotiatio Iesuitarum in Belgio.

Hoc tamen quantumvis severissimo Edicto parum Illustrissimi Ordines obtinuerunt. Nam anno millesimo sexcentesimo decimo sexto in lucem editus est libellus hoc titulo: *Iesuitica per unitas Belgij Provincias Negotiatio.* In eo continentur scripta quædam Iesuitica, reperta inter chartas cujusdam Patris & Sacrificuli Iesuiticæ Societatis. In scriptis ac literis istis videre licet, quibus artibus, quantóque studio suam, quam vocant, *Negotiationem* in unitis Provincijs Iesuitæ exerceant, & Pontificiam religionem, cum Dominatione Iesuitica in Ecclesiæ & Reipubl. Reformatæ pernitiem propagare conentur. Adscribam Indicem quorundam saltem, quæ in his scriptis notatu digna reperiuntur.

1. *Complures Iesuitas in Provincias Belgicas fœderatas à Superioribus emitti.*

2. *Non tantùm ut veteres Pontificios confirment, sed etiam, ut omnibus modis novos lucrifaciant.*

3. *Atq; adeò ut integras Provincias ad consensum in Religione Papistica perducant.*

4. *Illud ut effectum dent, non solùm plebem eos seducere, sed vel in primis id operã dare, ut eos, qui authoritate valent & rerum potiuntur, in nassam suam pertrahant, quorum operâ Iesuiticam negotiationem per totam Provinciam fructuosiùs exerceant.*

5. *Talibus eos permittere, ut fiant* Secretò *Catholici, quod ajunt, modò se totos ad nutum & consilia Iesuitarum accommodent.*

6. *Quin etiam cum talibus eos dispensare in audiendis Reformatorum concionibus & carnium esu, ut eò tutius lateant, & res Papisticas commodius juvent.*

7. *Permittere etiã illis, ut Senatui Reformatorũ intersint, in deprehensionem & dißipationem conventuũ Pontificiorũ unà cum cæteris cõsentiant, modò genuini sint Papistæ, eoq; id faciant fine, ut se occultent, & consilia, quæ adversus Papistas habentur, impediant, eosdem urgente neceßitate præmoneant, omniq́ue occasione Papisticam religionem propagent.*

8. Omnia

8. *Omni eos arte & studio Belgicam juventutem tentare.*

9. *Eos invigilare super externis & internis; & versari in utroque homine & utroque sæculo.*

10. *Dumq; isthæc omnia jussu Superiorum gnaviter exequuntur, nolle tamen censeri in eorum numero, qui se rebus statuum immisceant.*

11. *Distribui fœderatum Belgium in Provincias, & unicuiq; emissario Iesuitico assignari certum & fixum locum residentiæ, è quo se movere ipsi non liceat absque Superiorum consensu.*

12. *Excursiones etiam ad vicina loca singulis imperari.*

13. *Habere eos in Provincijs unitis Superiorem missionis, quem vocant, ad quem tenentur recurrere incidentibus difficultatibus.*

14. *Iesuitas numerum Pontificiorum in singulis urbibus, & decreta ab ijs in rem Pontificiam facta referre in libros usui isti destinatos.*

15. *Pecunias quoq; eorum directione colligi, & à Quæstoribus in usus cōmunes rei Pontificiæ asservari.*

16. *Emissos & in Belgio residentes Iesuitas teneri sæpissimè ad Superiores scribere de omnibus tam politicis, quàm Ecclesiasticis, ut omnium locorum conditio illis plenissimè innotescat.*

17. *In hunc finem certa capita illis præscripta esse, quæ in literis scribendis sequantur.*

18. *Habere eos stylum ipsis solis (non externis) cognitum, & plerumque de rebus suis scribere tamquam de seculari Mercatura, sive negotiatione, item rationibus & computo, debiti, soluti, &c.*

19. *Cum tabellarijs literas perferendas committunt, non exprimere eos in inscriptione nomen Iesuitæ, ad quem pertinent, sed nomen alicujus Civis, aut Mercatoris Pontificij, qui sciat, ad quem sint curandæ literæ ex duabus prioribus literis nominis Iesuitæ inscriptioni subjectis.*

20. *Superiores de ijs, quæ ab emissis Iesuitis perscribuntur, statuere, &, si postulet necessitas, consulere Provincialem aut Generalem Romæ residentem, ut pro re nata Romæ & Bruxellis impetrent aut disponant, quæ ad commodum Iesuiticæ Negotiationis spectare possint.*

21. *Non sufficere, ut sæpè & diligenter de omnibus scribant emissarij, sed requiri insuper, ut aliquoties (minimùm semel in anno) ad Superiores excurrant, & de omnibus quàm accuratissimè eos certiores faciant, eaque, quæ literis committi non expedit, coram audiant & videant.*

22. *Præter ordinariè in his partibus residentes, etiam emitti extraordinarios, qui regionem, maximè ædes Nobilium & potentiarum perambulent.*

23. *Iesuitas ut plurimùm commoda veteribus sacrificulis præripere, ijsque expulsis longè & latè dominari propter authoritatem, quâ pollent Bruxellis & potissimùm Romæ.*

24. *Extat etiam in his scriptis Epistola Iesuitæ cujusdam, in qua ad Illustrissimum quendā scribit,* Pontificios pacem cum Reformatis facere nō posse, nisi fiant Pontificij: *Vnde potest intelligi, quid Evangelici sibi de pace Pontificia secundùm Iesuitas sibi polliceri debeant, si Papismum amplecti nolint.*

QVID ARTIBVS SVIS NEFARIIS IESVITAE AQVISGRANI TENTARINT ATQVE ETIAM OBTINVERINT

Ex Mercurio Gallo Belgico anno 1611. Coloniæ edito.

ANNO 1611. cives Aquiſgranenſes inter alia multa Senatui querentes gravamina de Ieſuitarum in urbem admiſsione, dixerunt eos contra decretum à Senatu anno milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo ſexto factum, quo cautum eſſet, ne privatæ ædes bonis Eccleſiaſticis impoſterum accenſerentur, ædes ſuas inſcijs & invitis tribubus, acquiſiviſſe, inſtitutiſque periculoſis San Mariæ & alijs Societatibus, apud primarios quoſque Senatores & alios, ut & ipſi in San Mariæ Societatem admiſsi, certis diebus peccata ſua confeſſuros ſe, & quicquid vel in Senatu vel alibi geſtum noſſent, manifeſtaturos obtinuiſſe, Inſuper etiam ut nullæ de rebus arduis conſultationes ipſis inſcijs inſtituantur, nulláque niſi ab ipſis profecta conſilia approbentur, útque ingens ipſis pecuniæ ſumma ex ærario publico inſcijs civibus quotannis numeretur effeciſſe.

IESVITARVM CONATVS ET FACINORA IN VALESIA HELVETIORVM PROVINCIA.

DIximus ſupra, Ieſuitas in Valeſia Helvetiorum non ignobili provincia, ſedes etiam ſuas figere tentâſſe. Huic autem illorum conatui vehementer reſtitit, ob cauſas ſupra enumeratas, Bartholomæus Alettus, Leucenſis, vir nobilis & magnæ in hac Provincia authoritatis & exiſtimationis. Hunc illi è medio tollere veneno, cúm alijs artibus & medijs non poſſent, conati ſunt. Facinus hoc illorum ipſiúſmet DN. Aletti verbis referam ex literis eius ad amicum ſuum C. V. ſcriptis. Ea autem ſic habent. Anno 1611. Hat es ſich zůgetragen auff S. Johanns tag im Winter/ daß etliche Jeſuiter von Siders zů mir kom̃en ſind am morgen in mein Hauß/ haben mich ſalutiert, vnd mir etliche ſcripta præſentiert, vnd zů handen geſtellet/ welche ich von jhnen empfangen/ vnd in den Tiſch gehalten. Hinwider hab ich jhnen auch gewieſen einen Extract, ſo auß Petro Martyre copiert, nemblich de Pœnitentia & vera confeſsione. Auff ſolches hab ich vns ein gůt Morgenbrot zůrüſten laſſen / zu welchem wir mit einanderen geſeſſen/ ein frölichen Trunck gethan/ vnd mit gůtem willen wider von einandern geſcheyden. Nachfolgendes Tags/ war Sambſtag / bin ich vber die mir/ durch die Jeſuiten geliefferte Scripta, als ich noch nüchter/ geſeſſen/ welche die Jeſuiter deß begangenen Mordts am König entſchuldigen thůn. Als ich nun dieſe Scripta nüchter geleſen/ iſt mir ein böſer Staub/ oder Geruch in meine Naſen kommen/ jnmaſſen ich vermeinet/ es wolte mir meine Augen zum Kopff auß ſtoſſen/ ja meinen Kopff gar zerbrechen. Vnnd dieweil ich hierumb einen ſtarcken Argwohn wider die Jeſuiten gefaſſet/ hab ich mich ſtarck zu ſternutieren oder neiſſen beweget: Hierauff Cardobenedicten Waſſer getruncken/ vnd folgend Venediſchen Tyriackes genoſſen. Vnd als ich vermeinet/ alles böſen entlediget ſeyn/ iſt mir doch etwas im Hals vnnd in der Kählen verblieben/ jnmaſſen es mir den appetit hinweggenommen/ vnnd mir vorab das Fleiſch eſſen gar erleydet/ mit hin abgetortet/ vnnd zů letſt gar in das Beth geleget/ alſo daß jederman vermeinet/ ich wurde den Geiſt auffgeben müſſen: Jedoch iſt es von den Gnaden GOttes beſſer worden/ wiewol ich drittehalb Jahr daran zu thöuwen gehabt. Volgends hab ich gemelte Scripta einem

güten Freund zu lesen vergönnet / der meinung / solcher Staub oder Geruch were darauß gar verrochen oder verlohren / so ist doch gemeldtem Freundt auch widerfahren / daß er ab dem lesen dieser Schrifften acht Tag ist kranck gelegen / Er hat mir auch solches verweißlich vor zweyen Herren fürgeworffen/als ob ich das studiose gethan habe/ꝛc.

EPILOGVS LIBRI III.

DE STVDIIS IESVITARVM ABSTRVSIORIBVS, DOLIS ETIAM, FRAVDIBVS, IMPOSTVRIS ET CONSILIIS EORVM SANGVINARIIS, EX RECENSIONE IOHAN. CAMBILTONI, GRAECENSIS OLIM IESVITAE.

QVod Marcus Cato olim dixit: Mirum si Aruspex Aruspicem videns non rideat: idem quis non incommodè de Iesuitis pronunciet, Mirum si Iesuita Iesuitam intuens, risum cohibeat.

Loquor autem non de simplicibus Iesuitis, quibus vel ob ingenij debilitatem, vel Religionis opinionem, vel temporis brevitatem abstrusiores Iesuitarum technæ ignotæ sunt. Hi namq; tantâ disciplinæ severitate coërcentur, ut nemo illorum, nisi sagacißimus, subodorari poßit, quid monstri subsit. Sermo mihi est de ipsis Iesuitarchis, Regentibus, Patribus, Provincialibus, Generalibus. Quorum tãta est cùm omnium flagitiorum, tum maximè scortationum, proditionum, & Magicarum artium communio atq; societas: ut omninò mirum videri debeat, si quis alicui repentè fiat obviam, statimq; quasi quoddam exemplar intueatur sui, non extemplò rideat effusißimè.

Placet ergo hoc loco nonnulla recensere, quæ maximam partem ipsemet vidi, partim à Iesuitis audivi, quos nominare possum, & certè nominabo, si contra hæc vel hiscere ausint.

Omnia autem nunc breviter & rudi quadam delineatione: at suo tempore Deo volente fusius & prolixiùs, aßignatis omnibus circumstantijs.

Principiò, si ingrederis Collegium aliquod Iesuiticum, præcipuè in urbe aliqua ampla & populosa constructum, At quid dico præcipuè? quum nullum sit Collegium in loco humili atq; obscuro. Si inquam tale aliquod Collegium ingrederis, jam primum ab initio, intuere diligenter Ianitorem, alterum Charontem, aut potiùs Cerberum. Is est plerumque senio confectus, aut si junior, certè exploratißimæ fidei & taciturnitatis. Hic si quisquam alius, omnia mysteria Iesuiticæ Cabalæ novit, apud hunc reposita sunt omnis generis & status virilia & muliebria vestimenta. Hisce varijs modis quam quisq; personam agere se posse confidit, induti Iesuitæ, mirabiles exercent imposturas. Nunc enim militari habitu conspicui per plateas & compita vagantur, & in publicis lupanaribus scortantur & helluantur. Nunc civicam vestem induti, seq; Lutheranos aut Calvinistas professi, explorant in diversorijs, in foro, in tribubus, quid vulgò de sese dicatur, quæ consilia volvantur & ineantur.

Talis aliquando deprehensus est Viennæ.

Nunc doctorio habitu clari, & annulis radiantes, & ex professo se Pontificios asserentes, ubi sciunt locupletiores è plebe, quibus sunt filij, eos tanquam aliud quid sciscitaturi adeunt, & in eorum familiaritatem se insinuant miris modis.

Hortantur ad extremum, ut filios suos Iesuitarum disciplinæ committant. Nam & se ajunt, ipsis Magistris usos, & non pœnitendos fecisse progressus. Nunc nobilem induti, conducto foris veredo, Principum aulas frequentant causâ officij. Nunc exulem præ se ferunt, sibique subveniri petunt, præsertim à Theologis Protestantibus & Calvinianis, ut explorent, quid contra se scriptitent. Et tales omninò puto fuisse eos, qui vos hactenus, viri Reverendi, tam miserè deceperunt. Sed quò magis hujusmodi exploratores in posterum caveatis, dicam vobis postea, quid consilij modò, modò inquam ceperint Iesuitæ.

Iam verò quorsum Muliebres illæ vestes? Audite. Nullus Terentianus Leno tam subducta ratione ad conciliandos meretricios amores fuit, quàm sunt hodie Iesuitæ. Ac præsertim is, quem dixi Ianitor. Nam quod alij in penetralibus & adytis templorum per auricularem confessionem, consequi nequeunt: Hic blanditijs & miris allectamentis facilè impetrat, maximè apud pauperiores viduas & mulierculas, quæ filias eò mittunt, acquirendæ causâ eleemosynæ. Et adde nomina in ix, ut Lotrix, Netrix. Has ubi in nassam attraxit impurissimus Ianitor, etsi illæ laceris & detritis squalent vestibus, tamen alijs, quas habet in promptu, splendidè ipsas exornat, easque per varios anfractus & meatus ad Venerabiles Dominos Patres deducit. Isthæc autem non fiunt interdiu, sed sub serum crepusculum. Inde totam noctem helluationibus & tripudijs exigunt: Iunioribus hæc non animadvertentibus. Habent enim ad hanc rem reducta, & concamerata, aut etiam subterranea loca, & laquearia, ut illi, qui olim Romæ Veneri initiabantur. Quorum tam belluina fuit ad carnis lasciviam projectio, ut iram Deorum veritus Senatus, lupanar illud funditus everterit, sicut Livius testatur.

Hæc de Ianitore Iesuitico. Quibus & hoc addo, si qui fortè talem & tantum apparatum vestimentorum conspiciunt, miranturq́; quid sibi velit, his respondetur, isthæc omnia comparari agendarum comœdiarum gratiâ. Sed hic est finis minus principalis.

Iam porrò templum ubi es ingressus, ne dubita, quin sub ferreo cœlo ambules, Mars tibi imminet cruentus, non Princeps ille pacis. Subter te luridum inferni barathrum & officina carnificum. Referam hîc bona fide quæ ipse vidi. Pragæ supra templi laquearia, aliquot millia ferrearum cestuum & flagellorum invenies, ut Bohemis ferre mos est. Ad latera disposita sunt tormenta bellica, & musquettæ quàm plurimæ interpositis lanceis & bipennibus. In medio ubi coëunt arcus laquearium, prægrandium missilium lapidum aggeres conspicies quamplurimos. Similem apparatum deprehendes etiam Cracoviæ. De reliquis Collegijs non dubito. At in quem finem quæritis obsecro? Fateor & mihi rem ab initio mirabilem & prodigiosam visam. Sed res sic habet. Sciunt Iesuitæ, se in omnium propè hominum etiam saniorum Papistarum odio versari, propter res turbulenter & nefariè à se gestas. Neminem enim curant, ne consortes quidem Religionis, dummodò Pontifici gratificentur, etiam cum totius orbis confusione, & Patriæ proditione. Quia ergò in perpetuis animi consternationibus hærent, maturè cautum sibi volunt, ejusmodi apparatu bellico. Metuũt enim ut egomet ab ipsis aliquoties audivi, ne sibi accidat idem, quod Tẽplarijs, qui licet impensè Pontificij essent, tamen propter nimiam ambitionem & avaritiam intolerabiles effecti, de consensu omnium Christianorum Principum, & ipsius quoque Pontificis approbatione, uno propè momento per universum mundum, è medio sublati atq; extincti fuerunt. Idem accidit & Pythagoricis Ethnicorum Iesuitis in Italia. Verum in Templis potissimum reposita sua volunt præsidia & arcana, idq́ue propterea: Sive enim exorto tumultu concursus fiat à Papistis, auxiliandi gratiâ, ut subitò armari possint, sive diripiendi & prædandi causâ confluant alienæ religionis asseclæ, ut supernè telis & lapidibus obrui queant. An verò non hoc est ex Domo orationis facere speluncam latronum? Sed audite, quæ magis miremini & detestemini. Nam hæc sunt aurea & eburnea præ illis quæ sequuntur. Subter pavimentum Templi, Græcij & alibi, quæ cavernæ & carceres subterranei, ad quos supernè descenditur per cochlœas. Huc conferunt, ut Virgilianus ille Cacus, rapinas & thesauros suos, stipantque cavernis ingens argentum. Et sic non

modò summo cùm voluntatis consensu, sed etiam incredibili cum voluptate sunt pauperes, istamque paupertatem admirabili patientia sufferunt, Involuntarios autem pauperes ut indignos tam beata cruce, diris devoventes. Divitias autem suas ita plerunque condunt, ut directè & perpendiculariter subjaceant Altari majori & eminentiori. Atque sic cùm Missam cudunt, supra Marti & infra Mammonæ sacra faciunt. In carceribus verò subterraneis miram videas Bibliothecam: Funes, Fidiculas, gladios, secures, forcipes, cippos, numellas, scalas, quibus illigati miseri, artuatim distrahuntur, si qui deveniunt in istorum Mezentiorum & Phalaridum manus. Non desunt tragicæ vestes carnificum, pileus pyramidalis atris plumis ornatus, thorax fimbriatus & dissectus, caligæ hydropicæ & follicantes, ad talos usque demissæ, ut vel intuenti horrorem incutiant. In quem finem, malum, hæc officina parata est, à viris Religiosis, & mitissimi Salvatoris nostri æmulis? Audi. Istiusmodi instrumentis intellectũ discipulorum suorum captivum ducunt, sub obsequium Iesuiticum. Si quem enim non duraturum suspicantur in proposito, aut erupturum, & arcana Iesuitica proditurum metuunt: hunc cippo inclusum, diuque fame et inedia maceratum, tandem exquitissimis tormentis enecant. Nihil ipsis affingo, scribo quod res est.

Fuit Græcij ante biennium, Iacobus quidam Clussæus, præstantis ingenij adolescens: hunc virgis & loris ob rem leviculam, miserrimè concisum, cùm se profugiturum, & quæ præterea in se flagitiosè commisissent, palàm conquesturum affirmaret, eiusmodi carceri mancipârunt, ex quo postea nunquam emersisse visus. Nulli juniorum dubitabamus, quin diris cruciatibus exspirasset. Hoc inauditæ Tyrannidis exemplum, suo tempore consignatis omnibus circumstantijs, quod ipse miser Clussæus facturus erat, ego divulgabo. Quin & aliud huic non dissimile facinus, in Martinũ quendã (cuius parentes opinor adhuc vivũt Miltenbergæ aut Milbergæ) scelerato latrocinio à Fuldensib. Iesuitis admissum, omniũ hominũ oculis subijciam. Et quot existimatis istiusmodi barathro devoratas & absumtas fœminas? quot interemtos infantulos? quot luculenti & ampli patrimonij sublatos adolescentes? Ego quidem non existimo, sed hoc ipsum firmissimè statuo. Quoties sub noctem auditi Novitijs nobis ejulatus, vagitus, suspiria & lamenta longè miserrima? gelidissimum exigente metu per corpus sudorem, & pilis horrore rigentibus. Crediderunt simpliciores esse animas recens defunctorum. Ego credidi recens natorum & occisorum.

Erat nobilis Carviolanus.

Cæterùm, ne quid Iesuitis ad extremam Diabolicam malitiam desit, solent illi nonnunquam in eiusmodi subterraneis locis diabolo jucundum præbere spectaculum, dum terrificas induti larvas, Novitijs ad hanc Tragœdiam evocatis, horrendo cum boatu occurrunt, exploraturi eorum constantiam & præsentiam animi. Nam qui fracto & dejecto sunt corde, eos ceu degeneres, ad Magicarum artium penetralia non admittunt, sed ad inferiorum artium vestibula abijciunt. Audaciores diligenter notant, & serijs studijs reservant: sed res sæpenumero cadit infeliciter, ut Anno 1602. mense Septembri Pragæ contigit, dum quinque Iesuitis primarijs, sub Diabolicis larvis, juventuti obludentibus, immiscuit se sextus, & is quidem haud dubiè verus Diabolus, qui unum ex quinque fictis Diabolis, medium complexus sic pressit, ut triduo post moreretur. Factum id lippis & tonsoribus notum est Pragæ. Nec tamen tragico illo exitu deterriti, in sacrilego Magiæ studio obstinatè pergunt, Inter omnes autem Iesuitas, Magicarum artium peritia eminet Pere Cotton Gallus quem Rex ipse tanti facit, ut Regiæ mensæ adhibeat, & familiares cum eo misceat sermones. De quo ipsi iactant Iesuitæ, quòd speculum habeat constellatum, quo quicquid Rex scire aveat, perspicuè ipsi repræsentet. Nec esse quid tam abstrusum, aut geri & consultari in reliquorum Monarcharum intimis conclavibus, quod illius constellati, vel potius condiabolati speculi beneficio, non in lucem proferre possit. Et quidem hujus Iesuitæ Magi operâ, confisi sunt Iesuitæ, potentissimum quendam Imperij Principem, eumq; Evangelicum, in partes suas pertrahere, quandoquidem is Magico studio mirificè delectatus fuisse dicebatur.

Hic non luctatus est Israel cum Angelo.

Quos verò inter sese Novitios huic artificio perdiscendo deputârunt, ijs explicant nongentas illas propositiones, quas Mirandulanus ille Comes Romæ affixit. Item, Ioannis Trittemij librum de Secundeis. Item, Cornelij Agrippæ tractatum de occulta Philosophia. Item, Theophrastum de Constellatione, & sigillis Planetarum. Item, nescio cujus Abbatis Steganographiam. Item, artem Pauli ad conciliandas revelationes. Vbi Divum illum Paulum intelligunt, quem dicunt arte quadam Magicâ instructum, tantas percepisse divinitus revelationes. Eandemque calluisse dicunt & Ioannem, imò Christum ipsum omnibus numeris absolutissimum fuisse Magum, non dubitant. Vt egomet ab ipsis non semel audivi, & nominare possum à quibus. Et hactenus de Templo Iesuitico, quibus addo subterraneas illas latebras, & Cyrcea antra subesse plerumque choro, aut peristylio, non ubi populus consistit.

Nunc ubi te contuleris ex templo in Musæum (de triclinio enim, cubiculis & Area recreatoria: Item de disciplina Novitiorum, qui jam se votis astrinxerunt, & de convictu cæterorum discipulorum, qui Iesuitarum curæ sunt commissi, Item de Methodo & ordine studiorum, nihil nunc quidem dicam, sed in aliud tempus differam, & sunt pleraque aliunde nota) ubi inquam in Musæum te contuleris, ad dextrum latus te converte, videbis ibi lectissimam & conquisitissimam Bibliothecam omnis generis auctorum, libri omnes in pelles aut membranas niditissimas compacti, auro & argento radiant. Quorum usus est quotidianus, illi pulpitis dispositi in prælonga tabula & catenulis sunt alligati. Ad interiorem Bibliothecam solis ingredi licet Patribus, & libros inde mutuari quos volunt, Iunioribus prostant illi quotidiani, nec sine venia Regentis è reliquis vel apicem excerpere licet.

Cæterum in hac Bibliotheca nulli sunt libri Hæreticorum, sed probatissimorum auctorum & Catholici omnes. Indignos enim iudicant, ut inter reliquos locum aliquem obtineant, & fortè metuunt, ne pestifera contagione cæteros inficiant. Quare ad sinistram tu respice, ibi cernes miseros Hæreticorũ libros, in luctu & squalore cõstitutos, & quidem atris pellibus, atris membranis ligatos, & atro colore desuper tinctos omnes. Ex his ne Patribus quidem eximere fas est, quos desiderant sine præscitu Regentis. Iunioribus autem ne petere quidem licet, nisi carmine prius, aut alio scripto, hunc ipsum Auctorem cuius scripta cognoscere cupiunt, omni genere convitiorum profciderint. Inter hasce Bibliothecas medium occupat Musæum, multis cellulis, cæruleo velo ab invicem separatis distinctum. Dextrum latus obsident Patres, sinistrum Iuniores, qui jam ordines aliquot susceperunt. Reliqui Novitij communibus convictoribus sunt immixti, ut ipsos observent, eisq́; Iesuitici ordinis suavitatem & excellentiam continuis vicibus deprædicent, maximè locupletioribus & Hæredibus patrimoniorum suorum unicis.

De studijs Iesuitarum hic nihil subijciam.

Sed describam breviter Examen Provincialis, quod nuspiam extare arbitror. Vnusquisque Provincialis ab ea Provincia, aut Regno potiùs, quod inspectioni & curæ suæ commissum habet, denominatur. Eius officium est, invisere collegia, eorumque supputare reditus & census, insuper annotare diligenter, quinam ex Magnatibus liberos in Collegijs erudiri curent, & quot illorum sint numero? Num quotannis aliqua fiat accessio discipulorum, & amplificatio fortunarum & opum? Num qui sint, & quot ex Lutheranismo conversi? Si nulli, aut etiam facta aliqua Pontificiæ Religionis imminutio, & jactura bonorum: exprobrat negligentiam & socordiam, mandatque severiter, ut acceptum damnum resarciant. Quòd si gesserunt se egregiè, multos converterunt, multum comparserunt & corraserunt, omni laude cumulat & cælo effert. Insuper sciscitatur, quænam sit vicinorum Hæreticorum de ipsis opinio, quænam consilia Magnatum? quales habeant conventus, & quot & ubi? quid decernant, quid volutent? Item, an Hæreticorum Principes crebrius sint domi, an alibi? ad quosnam proficiscantur frequentius? Quali quisq; sit ingenio? quibus rebus ut plurimùm delectetur? An curam aliquam suscipiat Reipub-

An

An amore & studio aliquo teneatur Religionis? An potius vino, veneri & venatui indulgeat? An quos habeat in aula Catholicos? Qui nam sint populares rumores de suis Principibus? Num Ecclesiæ adversariorum ferveant? Num pastores Ecclesiarum sint viri docti & diligentes, an verò somnolenti & illiterati? Num Theologica facultas in vicina Academia Hæreticorum floreat? Num crebriores habeant Theologi disputationes? & contra quos maximè? quos libros & de qua materia in lucem ediderint nuperrimè? Ad hæc & alia si respondeat Regens & Reliqui patres appositè: mirificè prædicat industriam & vigilantiam. Sin minùs, eosque adeò rerum istarum nescios deprehendit, acerbè vituperat. Quid agitis, inquit, vos somnolenti & desides? Cur perditum itis Romanam Ecclesiam? Quomodo summo Pontifici hanc inertiam vestram probabitis? Cur non insinuatis vos agendis rebus? Cur metuitis? cur non intrepidè rem aggredimini? Dudum hæc gesta, dudum perfecta oportuit? Videte vigilantiam Hæreticorum incredibilem? Et vos stertitis? His & similibus verbis ipsos increpat & exacuit? Tandem quærit de discipulis, convictoribus, Novitijs & reliquis: Quot eorum sint numero, quantus cujusque profectus? ad quod quisque studium inclinet? num quis inter eos spinosior & scrupulosior? Talem enim à Theologico studio prorsus removendum existimant, nisi scholasticis disputationibus probè exercitatum, & opinione Religionis imbutum. Quærit præterea, num quem habeant in grege, qui pro amplificanda Romana Ecclesia, laudabili aliquo facinore se obstringere, & vitam denique profundere non dubitet, siquidem necessitas aliquando flagitare videatur.

Ad extremum omnia isthæc consignata Generali transmittit Romam, per quem immediatè significantur Pontifici. Atque sic per totum Christianum orbem nihil geritur aut consultatur, quod non per hos Imperij proditores Papæ innotescat. Per Provincialem etiam Iesuitæ ab uno Collegio in aliud transferuntur, idq; ferè triennio quolibet.

Addam postremo corollarij loco miras Iesuitarum technas, quas nuper admodum communi consilio fabricatas, ad subvertendum Ecclesiæ & Reipub. statum in Imperio Romano, in effectum traducere conati sunt, & conantur etiam num hodie. Etenim hic eorum finis unicus, quo pacto commissis inter se Imperij Principibus, & sublatis è medio præcipuis Ecclesiæ doctoribus, Hispanicam Tyrannidem, & Primatum Pontificis in Germaniam subinferant. De qua re ipsum Provincialem Del Rie verba facientem commemini. Consilia & machinæ ferè sunt eiusmodi, ut sequitur.

Principio videndum & elaborandum, quomodo Potentissimi Imperij Principes à se invicem abalienentur. Hic finis est. Medium, ut abalienentur est ipsa Religionis inter ipsos diversitas. Cæsar ita declaret, Religionis libertatē locū non habere, nisi prius ablata restituantur, post Pataviensem transactionē. Hoc illi certò renuent & excutient. Mittat ergo Principes, & idem flagitet à civitatibus Imperij: illæ aut obedient aut non obedient: Si prius, salva res est: si posterius, proscribat eas & vicinis Principibus, & semper uni Calviniano, alteri Lutherano diripiendas tradat. Non enim putârunt Pontificij, tam prudentes fore Principes Protestantes in causa TonnaVVerdensi, quin se vel ad miminum Palatinus aut VVirtenbergicus oppositurus esset Bavaro. Quo facto proscripti fuissent & ipsi, & omnis conscissa pacificandi ratio, non modò ex Pontificijs, sed etiam Calvinianis. Quia verò considerantius egerunt, quàm existimatum fuit; Ad has se converterunt fraudes Iesuitæ; Nam proscriptis una atque altera civitatibus Imperij, nullus sibi temperaturus est Principū, quin malit sibi potius, quàm alteri æmulo ex communi præda consultum. Hoc in genere. In specie autem adnitendum esse, ut commissis inter sese Saxonicis Principibus, potentia eorum frangatur. Id autem fieri posse commodissimè.

Primò, Si primatus Magdeburgicus, qui nunc vacat, Electori Coloniensi Bavaro decernatur administrandus, id neq; Brandeburgicus, neq; Saxo facilè concesserint.

Secundò, Id si non succedat pro votis, aliquid causæ obtendendum, quare videatur, aut videri saltem debeat ab Electorali dignitate removendus Saxo. Si enim

Imperij proceres VVenceslaum à Cæsareo culmine dejecerunt, quia ipsis videbatur ignavior: habere etiam posse Cæsarem justam causam, quare Saxonem istum, quotidie ebrium ab Electorali dignitate removeat. Tradat igitur & restituat hanc dignitatem familiæ VVimariensi: & quia Principes illi adhuc minorennes, administrationem Electuræ committat Henrico Brunsvicensi Principi literato & vigilanti. Hæc res sine dubio incredibiles excitabit turbas per totam Saxoniam: Ita mutuis se conficient & atterent viribus, ut communi mox superventuro hosti resistere nequeant. Brandenburgicum & Pomeranos quod attinet, dandam operam, ut Affinis Cæsaris Rex Poloniæ cum patruo suo Rege Sueciæ Carolo, sic pacificatur, ut Prussiam communi tectioni subijciant, & in capita dividant. Contra quod se Brandeburgicus totis viribus opponet. Hassiæ verò Landgravium adurgendum, ut cùm patruo Ludovico dividat æquabiliter Hæreditatem, & Hersfeldensem administrationem resignet Episcopo Herbipolensi. Sin minus, ut proscribatur, & Ludovico ditiones ejus assignentur. VVirtenbergicum porrò ducem & Electorem Palatinum, facilè committi posse inter sese, si ad restitutionem Cœnobiorum aliquot Dux adigatur, & si nolit proscribatur, assignatis Electori vicinis aliquot monasterijs, & inter ea, comprimis uno, quod pridem desiderâsse dicitur.

Hæc sunt funesta consilia Iesuitarum, quæ ex ore ipsorum audivi, summo cum stupore & admiratione. Suntque quàm plurima alia, quæ non omnia mihi occurrunt: & in hunc finem spectat pax Belgica & Turcica. Sed DEVM credo sic rem direxisse in Ecclesiæ salutem, ut quas illi inimicitias inter Germaniæ proceres serere nituntur, eas jam conspiciant, flagrare inter Cæsarem & fratrem ejus Matthiam, Pontifici addictissimos & charissimos filios.

Quin & hoc deliberatum & consultatum est à Iesuitis, ut emissis aliquot audacissimis sicarijs, præcipuè Evangelicæ & Calvinianæ Ecclesiæ Doctores, veneno tollant, tanta intoxicandi peritiâ instructis, ut patinas, saliva, malluvia, Lebetes, & quæ reliqua ad usum qnotidianum destinata sunt, sic inficere valeant, ut licet decies extergantur, tamē atrocissimi & præsentissimi veneni vim retineant. Quapropter omnes pios & sinceros Ecclesiæ Antistites hortor, ut in posterum sibi caveri velint, nec cuiquam facilè fidem adjungant, nisi prius probè exploraverint.

Hæc in mentem mihi nunquam venire potuissent, nunquam etiam venissent, nisi à primarijs Iesuiticæ colluviei socijs hæc singula, & multò alia plura accepissem, quæ in Patriæ & Ecclesiæ salutem, in apricum producere debui, nunc quidem solùm delineando, at suo tempore, Deo volente, omnibus coloribus & circumstantijs, loci, temporis & personarum exprimendo.

LIBRI TERTII FINIS.

DE

DE DOCTRINA IESVITARVM.

Liber Quartus.

In hoc Libro eam tantùm DOCTRINAM IESVITARVM referam, quâ ipsi & alij Pontificij parricidia Regum ac Principum: item, proditiones, seditiones, periuria, Ligas & coniurationes Subditorum adversus Reges, aliosq; legitimos & à Deo ordinatos Magistratus, Amphibologias quoque seu Aequivocationes, ac similia multa approbant, & horum scelerum patrocinium suscipiunt.

CAPVT I.

De parricidiis & abdicationibus Regum ac Principum, &c.

I.

PRIMO, *docent, pro invalidis & planè nullis haberi debere Imperatorũ, Regum, Principum, aliorumq; Ordinum Constitutiones, pacta, conventa, capitulationes, fraternitates, concessiones, quibus alia religio, quàm moderna Romano-Catholica indulgetur: Etiamsi juramento confirmata, non autem à Romano Pontifice approbata sint.*

Iacobus Simancha Episcopus Pacensis de Cathol. Institut. c. 46. Vbi postquam num. 25. dixit, *Se Lutheranorum nomine etiam Sacramentarios intelligere*, post alia num. 52. docet; *Ad hæreticorum istorum* (Lutheranorum) *pœnam & odium etiam pertinere, Quòd fides illis data servanda non sit* (ut in Concilio Cõstantiensi factum) *non obstante juramento.* Item. *Cùm hæreticis nullum commercium, nec pacem ullam esse posse; ideoq; fidem illis datam, etiam juramento firmatam, nullo modo servandam esse. Sæpe* (addit) *id à nobis dictum; necesse est tamen incessabiliter iterari, & tamdiu non tacere, quamdiu pacis illud nomen obtenditur.*

In Tract. Tom. XI. part. 2. pag. 131.

Cunradus Brunus qui etiam ex Schola Iesuitica emersit, de Hæreticis lib. 3. cap. 15. ponit quæstionem de tali pace religionis, qualis est in Imperio ex conventionibus Anni 1552. & 1555. An rata sint & valeant pacta, conventiones, leges & rescripta, quibus hæretici pacem & securitatem impetrant, ut qui eos offenderit, fractæ pacis teneatur? Item, Quibus permittitur, ut Ecclesias, Episcopos, Sacerdotes & clericos habeant, Ecclesias reformare, Ecclesiarum bona possidere, administrare & dispensare possint, utq; Ecclesiastica iurisdictio contra ipsos suspendatur? Et respondet, *non valere; cum hæreticis Catholico nullam pa-*

Tractat. Tom. XI. pag. 305.

Nn

cem esse posse. Et esse conditionem iniquam & blasphemam, quâ hæreticis permittitur, ut dogmata sua doceant. Et in fine eiusd. capit. *Hodie nulla pax rata esse potest, quæ cum hæreticis eâ lege contrahitur, ut offendi non possint; Horrendam & abominandam esse pacem eâ conditione initam, ut qui eos offenderint, fractæ pacis condemnentur. E contra omnia divina & humana jura illos exstinctos velle.*

Petrus Ribadeneira Iesuita de Principe libro primo postquam capite 16. pagina 104. editionis Moguntinæ de Anno 1603. Protestantes Principes iniuriosé rebelles & summé impios appellavit (ut & socius illius Iacobus Sylvanus aliâs Iacobus Keller Iesuita Ratisbonensis in nuper edita Philippica eosdem Principes Perduellium appellatione diffamare non erubuit) subijcit capite 17. & 18. *Pacem hanc religionis, quam Politici nostri invexerant, quamque Germani Lutheranæ factionis asseclæ sunt amplexati, & in Belgio nonnulli sibi concedi postulant, non indulgendam neq; ferendam.* Idem asserit etiam Andræas Erstenberger sive Franciscus Buchardus in Anatomia(laudata á Iesuita Ribadeneira)parte 3. capite 13. pag. 306.

Martinus Becanus Iesuita Moguntinus in disputa. de Fide hæreticis servanda, nuper Anno 1607. Moguntiæ impressa c. 10. pag. 88. & seqq. asserit, *Libertatem sive pactionem illam religionis, quâ liberum permittitur, esse Catholicum, vel Lutheranum, vel Calvinistam, omninò esse illicitam, & divino præcepto repugnantem, nec aliter quàm aliquo tempore, majoris damni vitandi causâ, tolerari posse. Imò hæc libertas potius (*ait pagina 94.*) à Catholicis omnibus modis, quantum commodè fieri potest, impediri & profligari debet. Nullus sit istis ministeriorum locus: Sciant omnes, etiamsi quid speciali rescripto vel pacto ab hujusmodi hominum genere impetratum sit, non valere.*

Sic Iulianus Cardinalis S. Angeli Ladislao Regi Hungariæ & Poloniæ post pacis conventionem cum Amurathe initam, & iuramento ad hostiam sacramentalem firmatam, persuasit fidei datæ violationem; *Inania,* inquit Iulianus, *fidei ac fœderis nomina, & verba quædam inconsulta, per spem, metumque mutuo jactata esse, quæ fœderis nomen sanctitatemque non obtineant. Iuramentum interpositum, ceremoniam tantùm temerè jactatam fuisse. Eorundem Principum aliorum consensu bellum intermitti oportuisse, quorum ope, auspicijsque geri susceptum oportuit. Et nedum fœdus cum hujusmodi hominum genere inire licuisse, sed & initum non tenere injussu Pontificis maximi.* Ac postquam de potestate Pontificis multa præmisisset, tandem subiecit; *Pontificis maximi auctoritate se id fœdus, qualecunque esset, rescindere & abrogare; Regemque & cæteros, quorum intererat, à juramento & responsione quam Turcis fecerant, absolvere.* Philippus Callimachus Florentinus (qui Romano-Catholicæ religionis fuit) historiarum de rebus gestis Ladislai Regis Vngariæ, libro 3. Et Æneas Sylvius (qui idem post Papa Pius II.) epistolâ 81. Et notandum, Quód licet Iesuita Petrus Ribadeneira, De Principe libro secundo capite vigesimo decimo, hanc perfidiam improbet, & causam maximæ cladis fuisse fateatur, illum tamen suppressisse, quód Cardinalis Iulianus auctor illius perfidiæ & periurij fuit. Alter veró Iesuita Martinus Becanus in disputatione de Fide Hæreticis servanda capite septimo pagina sexagesima sexta falsó allegat, *A nonnullis Principibus Christianis Ladislaum ad violandam fidem & bellum redintegrandum, sollicitatum fuisse.*

Sic Iohannem Strigoniensem Archiepiscopum, & Iohannem Episcopum Quinque Eccles. Erga Matthiam Regem suum ingratissimos Friderico III. Imperatori, authores consilij de violanda fide & iureiurando fuisse, tradit Ranzanus in Epitome rerum Hung. Ideoq; Matthiam instructo exercitu Germaniæ

maniæ fines ingressum, quicquid locorum occurrit, diripuisse, vastâsse, incendisse; Austriam denique, Stiriam, Charinthiam occupâsse.

At non tantùm illis, quos hæreticos fingit Pontifex Rom. fidem ipsemet non servat, docetque non servandam, sed & domesticis fidei suæ. Ne longe exempla petantur: Existant inter acta & recessus Imperij duo Maximiliani I programmata, quibus conqueritur, *Iulium II. Pontificem Rom. cum ipso Imperatore, nec non Regibus Galliarum & Arragoniæ de conjungendis armis contra Venetos pactum fuisse, & ne cuiquam cum Venetis absque communi consensu pacem inire liceret, donec sua prorsus recepissent. Sed Pontificem fidem violâsse, cum Venetis ad partem transegisse. Et hanc violationem insignem perfidiam & dolum vocat.*

Rectè itaque Senator Venetus Dominicus Trevisanus cùm Leo X. á pactione Cameracensi resiliret, & Venetis pactionem offerret, in Senatu dixit, ut est apud Guicciardinum lib. 8. histor. Ital. pag. 264. *Si in hoc Pontifice Sacerdotalis fides non constantior, quàm ferè semper in alijs fuerat, existeret; se minimè cernere, quæ cautio haberi posset, Pontificem Arimino & Faventiâ adeptis, non etiam Cerviam & Ravennam repetiturum esse, ni datæ fidei majorem rationem haberet, quàm Pontificum mos esset; Qui ut hunc morem suum tueantur, legibus sanxerunt, Ecclesiam suorum Antistitum promissis & contractibus contravenire posse.*

Anno 1527. edita est Moguntiæ cum privilegio Cæs. pactio Caroli V. Imperatoris cum Clemente VII. contra Franciscum Regem Galliæ inita, cum Responso sive Querela ejusdem Imperatoris; *Quòd Clemens Papa fidem non servâsset, sed ejus violationem prætextu ad pietatem composito tegere conatus fuisset.* Ideoque Carolum Imp. dixisse, *vocem esse Iacobi, manus autem Esau.* Et addidisse; *Toties sibi violatam fidem ruptaque fœdera.* Item; *Contra jus & æquitatem datam fidem, præstitumque juramentum violatũ esse. Cum hujusmodi hominibus deinde tutè contrahi non posse.*

Hosius Cardinalis epistola 193. 202. 220. Henricum Poloniæ Regem hortatur, eum nullo modo debere fidem datã Evangelicis Polonis servare. Nunquã ait, *patiaris ullâ te ratione ad ea, quæ promisisti, servanda teneri: quia Iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis.* Et hanc admonitionem postea ad Regem Poloniæ Stephanum Antonius Possevinus Iesuita repetijt.

Sententia ergo Iesuitarum aliorumque Papistarum hæc est, Huiusmodi pacificationes ex ipsorum parte non esse obligatorias, nisi cum authoritate & consensu Pontificis Rom. initæ sint, sed nullas & irritas esse. Sed etsi validæ essent, tamen ad Papæ nutum rescindi ac cassari, & iuramentum interpositum, Pontificijs relaxari, imó & post periurium admissum absolutionem facile impetrari posse.

In eandem sententiam docent porró ex priore axiomate, *Pacem religionis inter ordines Germanici Imperij conventam, uti per vim extortam, non esse obligatoriam, Imò & ad tempus tantùm concessam, dilationem, moratorium & tolerantiã fuisse.* Nempe usque ad Concilij Tridentini publicationem, quæ Anno 1564. secuta est.

Iohannes Paulus VVindeck in deliberat. de hæresibus exstirpandis, impressa Coloniæ cum gratia et privilegio Cæs. Maiestatis A. 3. in respons. ad 4. obiect. pag. 324. *Quòd hâc pacis formulâ Cæsar Protestantibus cavit, summâ necessitate adactus fecit: nam irruente tum in Austriam Turcâ; necesse erat, omnes undecunque vires contrahere.*

Ibidem VVindeck, *Constat ex eo edicto, Cæsarem pacem Protestantibus tantùm ad usque Concilij tempus, quo dissidium hoc sanari posset, concessisse. Idem pag. 326. ubi subijcit; Protestantibus tantum moratorium, dilationem, & tolerantiam concessisse usque ad judicium Concilij Tridentini. Quamobrem mirari animum subit vecordiam sectariorũ, qui pro religione tuenda toties Comitiorum decreta contra nos stultissimè detonare & delaterare solent.*

Idem VVindeck pag. 414. *Quòd nonnunquam Catholici cum Sectarijs transegerunt, eo fine fecerunt, ut interea reliquis negotijs expediti, postea unum hoc bellum contra Sectarios administrarent, omnemq́ eius molem in ipsos converterent.* Idem docet etiam Andreas Erstenberg aliâs Fr. Burckhardus de Anatomia lib. 3. cap. 13. pag. 305. & seq. Et Auffwecker der Geistlichen cap. 3. fol. 66. & 70.

Melchior Cleselius quoq; quondã Archiepiscopus Viennensis, eiusdem farinæ censuram conscripsit anno 1606. ad Matthiam tunc Archiducem Austriæ directam.

Et Possevinus aliјq; Iesuitæ Henrico Gallo & Stephano Bathorio Poloniæ Regibus autores fuerunt, ut de hæreticis (Evangelicis) extirpandis serió cogitarent. Nullo enim modo fidem, Evangelicis Polonis datam, servandam esset quia iuramentum non debeat esse vinculum iniquitatis.

II.

SECVNDO, docent etiam, *hoc tempore adlaborandum Pontificijs ubiq́, ut omnes hæreticos, inprimus Lutheranos & Calvinianos, illorumq́ fautores, politicos illos Catholicos, qui potius pacem servare, quàm auxilia ad hæreticorum oppreßionem conferre malunt, igne, ferro, veneno, pulvere tormentario, bellis & alijs machinationibus opprimant. Nisi fortè majus incommodum Pontificij metuant, si id jam tentent, tunc enim tempori serviendum: alijs contrà sentientibus, non amplius temporisandum.*

Paulus Chirlandus de hæret. q. 3. num. 2. Simancha Instit. Catho. c. 46. num. 45. & seq. Actio Henrici Garneti Iesuitæ, per totum.

Iesuita Cresvvel sub nomine Andreæ Philopatris contra edictum Reginæ Angliæ sect. 2. num. 157. Vbi tradit, *Principem, qui à Catholica religione deflexit, excidere statim omni potestate, argumento ejus quod Paulus 1. Cor. 7. dicit; Si infidelis discedit, discedat; in hujusmodi enim casu non ligatur frater aut soror.* Idem pauló post num. 160. *Omnium Catholicorum sententiam esse, obligatos esse subditos ad Principes hæreticos depellendos, qui fidei Catholicæ injuriosi sunt, si modo vires ad hoc habeant idoneas.* Et ibidem num. 162. *Subditi hujusmodi Principes suos non tantùm legitimè possunt deturbare, sed etiam ad hoc præcepto divino, & conscientiæ vinculo arctißimo, ac extremo animarum suarum periculo tenentur.* Idem in prædicto Resp. pag. 109. *Si Imperator vel Rex hæreticum favore prosequatur, ipso facto regnum amittet.*

Cardinalis Reginaldus Polus in Orat. ad Carolum V. Imperat. *Relicto bello Turcico, contra hæreticos bellum movendum. His enim compositis (ait) minori negotio reliqua aggredi ac perficere poteris. A Turca minus periculi imminet.*

Cunradus Brunus de Hæret. lib. 3. c. ult.

Bulla Papalis, quam vocant *Cœnæ Domini*, sic habet: *Excommunicamus & anathematizamus ex parte Dei & nostra quoscunq́ Lutheranos & ipsorum receptatores aut fautores, & generaliter quoslibet illorum defensores.*

Stapletonus in Oratione contra Politicos Duaci habitâ, quæ primum in inferiori Germania typis vulgata est, *tales Politicos Hæreticis & Turcis deteriores esse dicit, Quia armis & bellis Catholicismum propagare recusant. Eos etiam ut novos Diagoras & Protagoras ex omnibus civitatibus pelli debere; ut veteres illos expulerunt Athenienses, propositâ etiam mercede ei, qui illos interficeret.* In edit. Bavarica quæ nuper Monachio prodijt, hæc inveniuntur pag. 15. & 24.

Baronius Cardinalis in Epistola contra Venetos; *Duplex est*, ait, *Beate Pater, ministerium Petri, Pascere & Occidere, juxta illud, Pasce oves meas, & juxta illud,*

Occide & manduca. Quando enim Pontifici negotium est cum refractarijs & adversantibus (Quales sunt Veneti) tum jubetur Petrus eos mactare et occidere, atq. in viscera sua recondere. Idem in sua Parænesi ad Venetos pag. 9. *Restat pater* (Papa) *ut exeratis in maleficos gladium Petri, quem ad hoc constituit super regna & gentes Christus.*

Rosephus SteVanus Valentinus, Doctor Theologus, in libro de osculatione pedum Romani Pontificis, ad Gregorium XIII. edito Coloniæ, Anno 1580. capite 4. pag. 33. *Oportet,* ait *Paulus* 1. *Corinth.* 15. *Christum regnare, donec ponat inimicos sub pedibus ejus, &c. Cùm hic locus Pauli Ecclesiæ potestatem exprimat, meritò reluctantes & contumaces hostes pedibus trahet, comminuet, proteret, atque sua potestate subditas nationes coercebit, donec veneraturi, pro ejus dominatione & dignitate, manus protendant, & vestigijs oscula jaciant. Quos omnes suâ auctoritate confringit & conterit Ecclesia: quia primo prædicatori dictum est: Occide & manduca. Tunc mactat Petrus, cùm impiorum reprimit conatus, & colla furore turgentia pedibus contundit & comprimit.*

Sic etiam Cardinalis maximus Polus Iesuitarum fautor, tubâ seditionis classicum canens, ad arma Carolum V. vocat, hanc luem ab Ecclesia Christi avertat, malumq; domesticum congruâ severitate rescindat, ne universum Christianæ Reipub. corpus ad extremum inficiatur. Gladium enim iustitiæ divinitus illi, ad Ecclesiæ defensionem & vindictam malefactorum traditum esse. *Accingatur itaq;,* subiungit, *gladio suo super femur, potentissimus Imperator, hæreticos & Christiani nominis hostes perniciosissimos sub jugum mittat.* Et utilem hanc fore sanguinis profusionem profitetur: *Quid enim,* ait, *pestiferum membrum in corpore? Quid homo desperatus in Republicâ? Quid ursus in vinea? quid lupus in ovili? quid proditor in castris? quid seditiosus in civitate?* &c. Item; *Quid paras? quid cogitas? Annon, unde majus periculum Reipub. nostræ imminet, & tibi præsens jam malum, & novus hostis multò periculosior & infestior, quàm prior Turca, jam urget: eò potius cursum & arma te convertere oportet? Horum semen, seu Evangelium Turcico deterius est, &c.* Ad eundem ferè modum Antonius Possevinus scribit, in libello cui titulum fecit in Italica lingua Li Soldato Christiano; cùm Papa Pius V. Corolo 9. Gallorum Regi milites mitteret. Sic enim inter cætera; *Nisi,* inquit, *milites omnes Christianos seu Protestantes occidant, eos patriam, uxores, liberos, omnem substantiam, atque adeò etiam fidem & salutem amissuros:* & vocat illos: qui verbum Dei tuentur, *sceleratos ministros,* qui nihil aliud quærant, quàm corporis & animæ proditionem.

Hasenmullerus pag. 126. testatur, se audivisse Landspergæ Georgium Baderum, Iesuitarum per Bavariam Provincialem, & Iacobum Crusium, Novitiorum Iesuiticorum Rectorem, aliósque sæpè dicentes: *Nulla nobis pax, nulla tuta rerum possessio erit in Germania: quandiu non curaverimus Augustanam Confessionem deleri, & Protestantes ejus defensores trucidari & comburi. Illud enim hominum genus non aliâ ratione, quàm ignis ardore emolliri & dissolvi potest.* Quibus subiunxit Pater Petrus Italus rerum Spiritualium Magister: *Vtinam,* inquit, *is nostris etiam esset animus & spiritus, qualem habuere ij, qui Evangelicos Galliâ expulerunt. Nisi consimilis in Germanos instituatur laniena, nostra Societas inter ipsos tuta esse non poterit.* Pater verò Iacobus Lutzius Landspergæ concionator addebat; *Quid est, quod nostri, Augustæ, tantâ severitate, jussu Pontificis Romani, novum Calendarium urgent? Si potius curarent, milites conscribi, Confessionistas trucidari, Lutherana prædicabilia Vrbe eijci, Textorum domos & bona confiscari,* tunc & Calendarium tutò recipi, & nostri ibi quietè vivere possent. Pertinaces enim Lutherani, non nisi morte emendantur. Hæc & similia inter se agitabant Iesuitæ.

Cùm etiam ad Iesuitas Landspergenses per Noribergensem quendam hypocritam scriberetur, Illustrissimam Principem ac Dominam, D. Vrsulam Do-

rotheam, &c. Illustriss. Principis ac Domini, Domini Ludovici, Ducis VVirtenbergici, coniugem pientissimam defunctam esse: & spem etiam esse, ipsum quoque Principem ob nimium dolorem & luctum, quem ex coniugis carissimæ morte conceperit, mox eam subsecuturum, Christophorus Zieglerus Stutgardianus, ingratus erga patriam cuculus, dicebat: *Si hoc fieret, omnia nostra consilia & omnes vires conjungere vellemus, ut ditione istâ, Dux Ferdinandus Oenipontanus potiretur. Quia autem id sine gladio & sanguine fieri non potest, suasor essem, ut Clerici & Devoti, omnes Monachi & Canonici, & quicunq; per vires possent, concurrerent, & uno impetu Vuirtebergam invaderent, resistentes contrucidarent, & sic illorum Templa & Scholas nostri inhabitarent. Scio*, inquit, *aliâ ratione ipsos vinci, & ad obedientiam redigi non posse. Nam Vuirtebergenses in sua religione sunt rigidiores & pertinaciores, quàm ut promissis, vel minis, vel muneribus, vel scriptis, vel consilijs ad Romanæ Ecclesiæ subjectionem & obsequium pertrahi possint.* Iacobus Crusius quoq;, Rector Landspergensis, pro publica concione aliquoties dixit, Hasenmullero teste, *Non potissimùm ob hunc finem in Germaniam missi sumus, ut Doctores, Concionatores & Præceptores in scholis & templis agamus; sed ut operam demus, ne Lutherani seu Evangelici protestantes majora incrementa sumant. Si id nostrates ab ortu Lutheri fecissent, jam Ecclesia Rom. in pace viveret. Verùm causâ nondum cecidimus; conjungamus mutuas operas, vires & arma, tunc facilè poterimus illos exstirpare. Ad hunc finem nisi omnia nostra consilia & actiones direxerimus, periculum est, ne nobis idem quod intendimus, faciant, & in foveam, quam paramus hæreticis, ipsi nostrâ negligentiâ incidamus.*

Franciscus Veronus Constantinus Iesuita Gallus, in Apologia sua Gallica, pro Ioanne Castello Parisiensi, Henrici 4. Galliarum & Navarræ Regis parricida, contra Arrestum Parlamenti Parisiensis adversus eundem pronunciatum 29. Decemb. 1594. impressa Anno 1595. in quintæ partis cap. 13. cum varijs multisq; locis per totam Apologiam, & verbis expressimis ostendere adnixus esset, Hæresin omni infidelitate deteriorem esse, tandem ad arma conclamat, ad Regem Henricum, tanquam hæreticum & hæreticorum fautorem, Hispano cunctarum gentium pio parente agmen ducente, communibus armis delendum. Verba eius fideliter ex Gallico Latina facta, sic habent: *In eam*, inquit, *rem arma sunt justa, jmò justiora, quàm contra omnes alios infideles.* (Loquitur de hæreticorum extirpatione) *sicuti hæresis etiam peior est, omni infidelitate secundum verbum Dei, qui permittens populo suo inire pacem & fœdus cum civitatibus Gentilium, longè ab illo dissitis, sed minimè cum propinquioribus: quas Deus citra illius exceptionē funditus extirpatas volebat, docet nos hanc Theologiam; cum infidelis, qui est propinquus, nihil aliud sit, quàm, qui sub nomine Christiani seminant suas impietates & blasphemias, sicuti facit omnis hæreticus* (nominatim autem Iesuitæ) *sed si justum bellum contra hæreticos, quanto justius contra caput hæreticorum?* (de Henrico quarto Galliarum Rege agit) *etsi*, inquit, *justum est ad extirpandas Reges hæreticos, ex omnibus Regnis Christianis, quanto*, inquit, *justius ex regno Christianissimo?* Hucusq; Veronus.

Ribadeneira libro 1. cap. 18. *in Principe suo scribit etiam, Concilij Toletani decretum esse, Bellum gerendum adversus Hæreticos: idq; etiam Principibus & Magistratibus Catholicon Romanis præceptum, illosq; ad hoc jurejurando adstringendos esse.* Et eodem libro cap. 24. dicit, *Explicari facilè non posse, quantò odio Catholici in hæreticos ferri debeant.*

Ioan. Paulus Vuindeck de exstirpendis hæres. Antidoto 10. p. 404. & Antidoto 11. p. 480. scribit, *Lutheranos bellis persequendos, & non solùm armis terrēdos, sed etiam delendos, excindendos, tollēdos, extirpādos: Nec curandū si Catholici numero pauciores, cùm multò pluribus hæreticis confligere debeāt.* Et exemplis ostendere conatur, *parvam Papistarum manum, contra numerosissimum hæreticorum exercitum sæpè victricem exstitisse.* Idē Vuindek ib. p. 412. & seqq. *Ad Sectarios profligādos Catholico-*

rum

rum Princip. Liga & consociatio requiritur: & Iesuita Cresvvel p.161. dicit, Ligam esse necessariam, & ex obligatione; VVindeck pag. 244. *Fœdus sive unionem in Gallia initã, & Anno 1587. publicatam, quam Sacram Ligam vocant, salutare consilium fuisse) II. Dein* (pergit VVindeck) *nec negligenda est occasio, Quando videlicet Protestantes pecunijs exhausti sunt. Utq; facilius Catholici Sectarios opprimere poßint, varijs obductis causis & artibus alios ab alijs ut divellant, occasiones captandæ; Idq; à Carolo V. Imperat. observatum magno suo emolumento. Sed & externa auxilia Catholici sibi adjungãt ad subjugandos Sectarios. E contra ne hi exterorũ suppetias sibi adsciscant, cavebũt.*

Ex eadem hac Iesuitarũ doctrina, & spectoris Põtificij scrinio manavit proditoria illa & imanis laniena Parisiẽsis cõtra pacificationẽ fide Regis firmatã, in qua supra 30000. innocentiũ hominũ omnis ordinis, Sexûs, ætatis, inter paucos dies in domicilijs suis, vel ab ijsdẽ extracti fœdissimè trucidati sunt: Quo spectaculo tũ tẽpore Iesuitæ oculos & animos suos recreârũt; Idq; Papa Rõ. in suo palatio, ut & suósmet, & Cardinaliũ oculos pasceret depingendũ curavit. Iacobus Aug. Thuanus Præses Regius Historiarum sui temporis in historia Anni 1572.

Hinc etiã manârunt cõspiratio Guisianorũ & sociorũ anno 1587. in Gallia publicata, & quæ eã secuta sunt bella, & Regũ ac Principũ parricidia, ac à Iesuitis tũ tẽporis magno zelo repetitus hæreticus Iohã. Parvi Parisiensis, damnatus iãdudum in Cõstantiensi concilio, de necandis & loco movendis Regibus & Principibus, quos Theologi, viri scilicet eruditi & graves, pro tyrannis habent; de quibus exstant 6. Tomi Memor. Ligæ. Ideoq; Iohan. Mariana Iesuita Toletanus De Rege lib. 1. c. 6. id decretum Constantiense non probat; *Quia non inveniat probatum à Martino V. aut Eugenio Pontificibus, & quia tricipiti Pontificum dißidio concilium illud celebratum sit.*

Hinc etiam fluxit consilium illud & conatus invadendi, & subiugũ Pontificis ac Hispani mittendi Regnũ Angliæ, ad quem perficiendũ classis Hispanica anno 1588. iam ferè ad littora & portus Anglicanos pervenerat: quo eventu, notũ est, quodq; ex 158. navibus optimè instructis vix 40. in Hispaniam redierunt. Et fatetur Iesuita Cresvvel, aliâs Andreas Philopater, in Respõso ad edictum Reginæ Angliæ pag. 139. *Dei voluntate adversum illum belli successum evenisse: causas etiam fuisse illius cladis, aëris inclementiam, incogniti maris inexperiẽtiam, fortaßis etiã nonnullorum hominum negligentiam vel inscitiam. Et fortè Deum voluisse arborem Angliæ infructuosam adhuc dimittere ad tertium ãnum Evangelicum, ut videat, num ad frugem meliorem reduci poßit, antequam succidatur.*

Et quia ab illo tẽpore usq; ad secundũ Regis moderni annũ Iesuitæ in Anglia speratos fructus colligere non potuerunt, sed eiusdẽ Dei Opt. Max. voluntate prohibiti sunt, conspirârunt tandẽ tres Iesuitæ Henricus Garnetus Provincialis Osvvaldus Tesmond & Iohan. Gerard, cum aliquot nobilibus suæ factionis hominibus ad perdendũ & displodendum uno momento ipsum Regẽ & oẽs regni ordines in Comitijs Londinensib. supposita & incensâ pulveris tormentarij copiâ; ut apparet ex Actis publicis Henrici Garneti nuper Londini editis, & ex ipsiúsmet Regis Britanniarũ edicto promulgato 15. Ian. Anno 1606. in quibus expressum, tres istos Iesuitas auctores & inventores illius proditoriæ machinationis: Itẽ præcipuos practicantes sive machinatores fuisse. Præmonuerunt etiã iamdudũ Iesuitæ & publicè contestati sunt, *se ob hujusmodi detectas punitasq; proditiones à proposito suo non desituros; velim sciatis* (aiunt Iesuita Campianus & eius socij in concertatione Ecclesiæ Catholicę Anno 1583. Treveris excusa pag. 22.) *quod ad societatem nostram attinet, oẽs nos, qui per totũ orbem longè lateq; diffusi sumus, quorum est cõtinua succeßio & magnus numerus, Sanctum Fœdus inijsse, nec quandiu vel unus nostrum supererit, studium & consilia nostra de salute vestra (hoc est, & religionis & regni*

vestri eversione) intermissuros. Jampridem inita ratio est, & inchoatum certamen nulla vis, nullus Anglorum impetus superabit.

Excipiunt tamen quidam Iesuitarum; *si Pontificij metuerent ne conatus ipsorum irritus futurus esset. Hoc enim casu ad tempus aliquid indulgendum, & commodiorem opportunitatem expectandam.*

Memor. Ligæ Tom. 6. pag. 262. & seq. *Iesuitæ habent breve Apostolicum, in quo per dispensationem ipsis permittitur, ut Serviant tempori: Item, dissimulandum, & Regi obediendum ad tempus per dissimulationem.*

Petrus Ribadeneira de Principe lib. 1. c. 26. pag. 178. *Christiana prudentia docet, dissimulatione utendum, si magna pericula timentur.*

Martinus Becanus Iesuita Magunt. de fide hæret. servan. cap. 10. pag. 89. *Si Lutherana religio commode impediri & profligari non potest, nisi cum majori damno Reipub. tunc aliquo tempore tolerari potest.* Et pag. 102. *Magistratus Catholicus omnibus, omnibus modis impedire debet libertatem religionis Lutheranæ; Si tamen id facere non potest sine graviori incõmodo boni publici, potest eam tolerare ad evitandum majus malum.*

Iohannes Paulus VVindeck in delib. de hæres. extirpan. pag. 333. *Nihil, nihil in religionis negotijs oportet connivere aut indulgere, nisi ubi libertas publicâ authoritate, & validis viribus nititur.*

Andreas Philopater, aliâs Cresvvel Iesuita Ad edict. Reginæ Angliæ pag. 151. *Si vires Catholici ad hoc habeant idoneas* inquit.

Sic Henricus Garnetus Iesuita Provincialis Angliæ scripto testatus, & coram tribunali confessus est; *Pium V. & Gregorium XIV. monitos, Quòd ipsorum Bullæ contra Reginam Elisabetham magnas calamitates Pontificijs conflarent, eosdem hâc indultâ veniâ demulserunt; Licere omnibus Catholicis, externam obedientiam præ se ferre ad vexationem redimendam, his tamen cautelis & cancellis circumscriptam, Primò, Rebus sic stantibus. Secundò, Donec publica Bullæ executio fieri potest.* In actis Garneti. pag. 68.

Nonnulli verò Iesuitarum docent, *Nimis tributum tempori; Nunc itaq; omnes Lutheranos & Calvinianos passim exterminandos, opprimendos, funditus & radicitus delendos, ne ullum eiusmodi semen renascatur.*

Cresvvel Iesuita in eod. lib. de quo supra; pag. 8. *Satis jam cessatum est ab innocentum defensione, ad placandum hostem, si fieri potuisset; Satis datum tempori, satis, satis tributum spei. Quid ni obsistamus tam sceleratæ tyrannidi?*

Petrus Ribadeneira De Principe, lib. 1. c. 15. pag. 90. & seqq. ubi politicam prudentiam illam Reginæ Scotiæ & Regum Galliæ ac Consiliariorum graviter accusat; *Qui putârunt, serviẽdum tempori, utiliusq; esse conniventiâ quadã & lenitate servare, quàm severâ animadversione totum regnum evertere.* Et pag. 94. addit; *Nullum Regem, nullum Principem esse, cui hæc politiæ ratio potior visa est, qui non stultitiæ & temeritatis gravissimas pœnas dederit.*

Sic Iesuita Ratisbonensis in publica concione, nuper primâ Dominicâ post Adventum in præsentia Commissarij Cæsareæ Maiestatis habitâ, classicum hoc modo cecinit; *Nunc tempus esse, hæreticorum istorum*, quos prius expresserat, *oppressionem & deletionem maturare: Catholicis nec nervum pecuniam, nec militem, nec consilia deesse.*

Sic & in commonefactione ab Episcopis quibusdam Anno 1603. Ratisbonæ exhibita Matthiæ Archiduci Austriæ; *Non amplius temporisandum, sed vitam, sanguinem & omnes fortunas ad hoc exponendas, ut cogantur Imperij Ordines in ipsorum territorijs sita monasteria Abbatibus & Monachis restituere. Et in hunc finem Catholicorum majorem conjunctionem omninò necessariam esse; extrema omnia tentanda, animos non despondendos. Cùm & parvæ Catholicorum manus* (ait VVindeck in delib. de hære. extirp. Antidoto 11. pag. 410.) *sæpè ingentes hæreticorum copias trucidaverint & internecione deleverint.*

Ex

Ex eodem scrinio pectoris nuper sub dato 22. Octobris Anni 1607. prodijt Epistola sive exhortatio Episcopalis ad aliquot Pontificiæ religionis Prælatos, quæ sic habet; *Maximoperè dolendum est, quòd inter politicos nostros reperiantur, qui Cæsareæ Majestati, Electoribus & Principibus persuadere conantur, Ob horum temporum difficultatem aliquid connivendum & temporisandum esse. Id enim dum à politicis istis fit, Protestantes commoda sua in Rom. religionis detrimentum promovent.*

Hæc quæ hucusque sub numero primo & secundo capitis huius diximus, quæque in sequentibus etiam referemus, cōfirmat apertis verbis Thuanus lib. 47. pag. 877. & seq. inquiens, *Ratas novorum Theologorum, qui se Iesuitas appellent, esse sententias, pacem cum sectarijs (Evangelicis) nec fieri debere, nec coire posse: fide eis datâ neminem obligari: rem piam ac salutarem esse, in impuros homines manus violentas inijcere: Christianos omnes adversus pestem eam armari debere: ac præter Decretū Synodi Constantiensis, de fide hæreticis non servanda, depromere eos exēpla ex sacris literis deprōpta, de ijs, qui à Levitis & Mosis mandatu occisi sint: de ijs præterea, qui vitulum aureum adorârint; ac deniq; de Iehu, qui re aliâ simulatâ sacerdotes Baali inclusos interfecerit.*

Idem lib. 65. pag. 152. *Cùm*, inquit, *res in Senatu Sebastiani Regis Lusitaniæ de bello in Africa contra Mauros gerendo agitaretur, ij qui Iesuitarum partes fovebant, ut Regem à periculoso consilio dimoverent, sic censebāt; Principi Christiani nominis propagandi desiderio flagrāti potius adversus sectarios (Evangelicos) quàm eos, qui Christi nomen omninò nesciant, bellum suscipiendum esse: quippe cùm plus periculi ab illis (Evangelicis) quàm ab his impendeat, & quò facilius sectarium malum inter Christianos serpit, eò majoribus odijs verè Christianos sectario veneno infectos detestari, vitare, atq; ad internecionem persequi, quàm infideles Machometanos, debere.*

Rursus idem lib. 67. p. 190. scribit, *Iesuitarum sententiam esse, bella, quæ communi consensu Christianorum contra Mahometanos gerantur, utilius ad Dei gloriam contra sectarios (Evangelicos) qui inter nos sint, omißis Turcis verti debere.* Vbi rectè addit » Thuanus: *Hoc quàm piè, & juxta mansuetudinem Christianam dicatur, ipsi, qui con-* » *scientias aliorum moderantur, conscientiam suam rogent.*

Arrigite aures Iesuitæ.

III.

TERTIO docent etiam, *Quando subditi Romano-Catholici Imperatorē, Regē, sive Principem suū pro tyranno habendū in Concilijs vel conventib. suis statuerūt, tum illū abdicare, & seipsos omni obligationis nexu solvere posse. Si verò Comitia habere prohibeātur, tū cuivis subdito, modò Iesuitarum, aut aliorum huiusmodi Theologorum usus sit consilio, permissum; imò laude dignum & meritorium futurū, hujusmodi Regem vel Principem occidere. Proindeq; rectè fecisse monachum Iacobum Clemētem, quòd Hēricum III. Regem Galliæ cultro venenato interfecit; Rectè etiam facturum, qui & illius successorem Henricum IV. interimat.*

Ioh. Mariana Iesuita Toletan. De Rege lib. 1. c. 6. in Mogunt. edit. p. 57. *A populis sive subditis volētibus, Regem Principatu spoliari posse. Et ab omni memoria in magnâ laude fuisse, quicunq; tyrannos opprimere aggreßi sunt.* Et ostendit rationē abdicādi eiusmodi Principem: *Expedita & maximè tuta via est*, inquit, *si publici Conventus facultas detur, ut communi consensu statuatur, quid fixum ratumque esse debeat; Et si monitis Princeps non obediat, consilia explicanda, arma expediunda, pecunias in belli sumptus subditis imperandas, Principem etiam privata auctoritate ferro perimendū.* Et p. 60. *Si publici Conventus facultas sublata erit, tum etiam qui votis publicis favens Regem sive Principē perimere tentârit, haudquaquā iniq; eum fecisse existimabo. Ac nisi publica vox populi adsit, quæ Regem pro tyranno habeat; adhibendos esse in consilium viros eruditos &*

graves; Subjicit Mariana; *Præclarè, præclarè cum rebus humanis ageretur, si multi homines forti pectore invenirentur, pro libertate patriæ vitæ contemptores & salutis: & dolet, quòd plerosque incolumitatis cupiditas retineat, magnis sæpè conatibus adversa.*

Tales etiam libri á Iesuita Guignardo scripti Lutetiæ in Collegio Iesuitarum post tentatum á Casfello parricidium Henrici IV. Regis Galliæ inventi sunt, ut ex actis Parlamenti Parisiensis refertur in Memor. Ligæ Tom. 6. pag. 256. & sequent.

Iesuita Cresvvel, aliâs Philopater, adversus edicta Reginæ pag. 145. *Potestatem Regiam esse juris civilis, Ergò in arbitrio populi esse, Rex quis sit, an non.*

Defensio Iesuitarum in Tom. 6. Memor. Ligæ pag. 281. ubi (ut & á Mariana De Rege pag. 59.) allegatur ad hoc exemplum Aiod. Iudic. 3. Adduntur etiam Pontificij Doctores, Caiet. Dom. Soto. Thom. Aquinas, Sylvester Fumus.

Cardinalis Pelvæi consilium interceptum à Vivonæo Marchione Pisano Regis Gall. Legato in Hispania; *Monendos Guisianarum partium Sacerdotes, ut dum peccata confitentes, & ad se accedentes consultores audirent, monerent illos, favendum Lotharingis & Guisianis à Carolo Magno oriundis, à quibus sperandum Romanæ religionis labescentis restaurationem: Henricum Tertium Regno deijciendum*, In Vindic. sec. lib. pag. 13.

Totus Iesuitarum liber De abdicatione Henrici III. Regis Galliæ editus, durante adhuc Iesuitarum rebellione anno 1591. Lugduni apud Iohannem Pillehot, S. Ligæ seu Vnionis Gallicanæ Bibliopolam, ex præcepto Superiorum & cum insignibus Iesuitarum, hoc ipsum quoque docet. Accusatur in eo Henricus III. quód sit impius & impurus Tyrannus, & præclare actum iri, si is, cum sui similibus Regibus & Principibus, interficeretur ab uno vel pluribus vasallis aut subditis, non expectatâ speciali aliquâ excommunicatione vel mandato; & qui tale facinus patrent, eo ipso magnam gloriam & vitam æternam consequuturos, atque etiam Reipubl. commodum & utilitatem promoturos esse. *Non desinemus etiam*, inquit, *auxilia & media quærere, quibus Rex iste, cum omnibus ei adhærentibus, opprimi & interfici possit.* Cumque editio libri ad finem ferè perducta & simul Rex à Iacobo Clemente interfectus, Henricus Quartus autem in eius locum Rex creatus esset, in præfatione & fine libelli additum fuit, ut, nullâ parricidij Henrici III. ratione habitâ, huiusmodi libelli, & doctrina hæc in vulgus spargantur, quó sciatur, iure & meritó Henricum III. abdicatum & interfectum esse; indéque intelligatur, eius successorem quoque Henricum IV. eodem modo iustè abdicari, & opprimi posse: utque ei adhærentes, exemplo Henrici III. moniti, sapere discant, ne in exitium præcipitentur, quod post necem Henrici IV. ipsis paratum sit: tempus enim iam adesse, quo Regnum Galliæ de gente in Gentem (á Gallis ad Hispanos) transferendum sit.

Idem etiam docet liber sub nomine François de Verone Constantini in lucem editus, hoc titulo; *Apologiæ pour Iean Chastell. Parisien. & pour les peres de la Societe de Iesus*: id est, *Apologia pro Ioanne Castellio & Iesuitis.* Hunc libellum Iesuitæ post eiectionem suam ex Gallia scripserunt & ediderunt in Belgio: in eo à principio ad finem usq; discipuli sui Ioannis Castellij propositum, quo Henricum 4. perimere conatus est, tamquam heroicum & iustum, laudant & approbant; ut etiam Henrici III. parricidium, & Castellium merito in numerum Martyrum relatum fuisse affirmant.

Eiusdem argumenti est quoq; Iesuitæ Reinaldi liber, de Iusta Reipub. Christianæ in Reges impios & hæreticos authoritate, iustissimaq; Catholicorum cōfœderatione, ad repellendum Henricum Navarræum à Regno; editus sub Guilelmi Rossæi nomine.

Post tentatum etiam à Castellio Henrici IV. parricidium, decrevit Parlamentum

lamentum Parisiense, ut omnia in Collegio Iesuitarum diligenter investigarentur; & cognoverunt inquisitores, Castellij praeceptorem Ioannem Gueret Iesuitam, hoc ipsum discipulos suos publicè ac privatim docuisse, ob eámque causam perpetuo exilio mulctatus est. Eadémque pœnâ tum etiam affectus est alius Iesuita Alexander Haius ob similem culpam. Reperti quoque sunt libri Iesuitae Guignardi, in quibus parricidium Henrici III. valdè commendat, hortatúrq; subditos, ne Henricum IV. ferant, sed eodem modo eum interficiant. Docet ibidem, in laniena Parisina anno 1572. peccatum esse à regijs, quòd non unà cum reliquis etiam Henricum Navarraeum iugulârint.

IV.

QVARTO docent, *Si subditi Lutheranū sive Calvinianū habeant Regem aut Principē, qui ipsos in haeresin inducere conetur (ut fit in Anglia) tum illos subditos ab omni homagio & obligatione solutos esse: ipsisq; liberū ac permissum huiusmodi Regem vel Principē abdicare, exterminare & opprimere*, licet nihil tale in prima Christi Ecclesia factum sit.

Sic in actis Henrici Garneti Iesuitae pag. 68. An. 26. Regni Elisabethae venit in Angliam Parri à Cardinali de Como persuasus, Reginam, ut ex Ecclesia eiectam, occidere, & hoc iure optimo licere dicebat.

Sic dictus Henric. Garnet, Osvvaldus Tesmond, Ioh. Gerard Iesuitae, cum alijs complicibus nuper Anno 1605. in Anglia Regem & Ordines regni in Comitijs pulvere tormentario displodere & perdere conspirârunt: ut ex actis Henrici Garneti Londini à Regio Typographo editis apparet, ubi etiam pag. 66. dicitur; *Hanc proditionem Iesuiticam propriè appellari, uti ad Iesuitas ex congruo & condigno spectantem.* Hi enim architecti & machinatores exstiterunt; Et in huiusmodi criminibus plus peccare auctorem, quàm actorem. Idq; confirmatur edicto Regis Britanniae publicato 15. Ian. Anno 3. Regis moderni.

Bellarminus de Rom. Pontifice lib. 5. cap. 7. pag. 1073. & Paulus V Vindeck in Deliber. de Haeres. extirp. Antidoto 10. pag. 407. alias rationes habet, *Tunc*, ait, *multi fideles cum gentibus conversabantur, quibus Ecclesiae mansuetudinem commendari expediebat; Ideoq; Christiani suis infestissimis hostib. parcebant. Altera hujus mansuetudinis causa; Quòd metuebant Christiani Episcopi, ne morte haereticorum patientia Catholicorum obscuraretur.*

Conradus Brunus de Haereticis lib. 3. cap. ult. num. 13. pag. 309. *Non obstat quòd Christus non coëgit discipulos recedentes, ut redirent:* nam tunc Ecclesia in novello germine pullulante, neque Christus, neque Apostoli omni potestate uti volebant; Quia nondum completa fuerat prophetia; Et adorabunt eum omnes Reges terrae; omnes gentes Psal. 71. *Iam impleta est illa prophetia: meritò igitur Ecclesia jam plenissima utitur potestate, ut etiam haereticos redire nolentes & invitos cogat.* Iuxta illud Luc. 14. *Compelle intrare.*

Alanus in Apologia Stanleianae proditionis, quam etiam publicavit, hoc defendit, *Quandoquidem Elizabetha Angliae Regina & haeretica excommunicata esset, quòd non modò liceret jam ejus subditis, verùm etiam conscientiae nexu tenerentur, nudare eam omni quo possent praesidio, & sive exercitus, sive oppida, sive arces & propugnacula ejus obtinerent, Regi Hispano tradere, ut Regina nihil amplius haberet proprium aut suum.*

Gretscherus contra Stenium sic argumentatur: *Omnis ille, qui loquitur quae Deus non praecepit, jure interficitur. Omnis haereticus loquitur quae Deus nō praecepit. Ergo.* Vides quid maneat orthodoxos non loquentes quae Papa, Papistarū Deus, nō praecepit. Vide Steniū in Apologia contra Gretscherū Triumphatum pag. 291. 292.

Vel si verum Deum intelligat, tum Iesuitæ cum suis erūt hæretici & interficiendi, quia loquuntur ac docent, quæ Deus nuquam præcepit.

Franciscus Suarez in Defensione fidei Catholicæ adversus Anglicanæ sectæ errores, lib. 6. c. 4. n. 5. pag. 814. & seq. quæstione factā (Liceatne in defensionem propriæ vitæ Principem occidere) sic ait, *Si defensio sit propriæ vitæ, quam Rex violenter auferre aggreditur, tum quidem ordinariè licebit subdito seipsum defendere, etiamsi inde mors Principis sequatur, quia jus tuendæ vitæ est maximum, & tunc Princeps non est in necessitate, quæ obliget subditum ad vitam pro illo perdendam, sed ipse voluntariè & iniquè in illo discrimine se constituit.* Deinde pag. 15. num. 7. ostendit, *Tyrannum in titulo, id est, eum, qui vi & injustè Regnum occupavit, posse à privato licitè occidi.* Tum pag. 817. num. 10. citat authores, qui aliter senserunt, & maximè D. Augustinum, qui absolutè dicit, *sine publica administratione non licere aliquem occidere*, & num. seq. ad hunc modum respondet. *Ad Augustinum* (inquit) *respondeo, Illum privatum hominem, qui hujusmodi tyrannum occidit, non id facere sine publica administratione, quia vel id facit authoritate Reipub. facilè consentientis, vel facit authoritate Dei, qui per naturalem legem dedit unicuiq; potestatem defendendi se, & Remp. suam à vi, quam similis Tyrannus facit.*

Eodem cap. pag. 818. n. 13. sic concludit, *non per modum vindictæ aut punitionis, sed licere privatæ personæ hunc tyrannum occidere*, & addit, *In hoc verò est magna differentia inter hunc & Regem pravum: Nam Rex licet tyrannicè gubernet, quandiu non movet actuale bellum injustum contra Rempub. sibi subditam, non infert illi actualem vim: & ideò respectu illius non habet locum defensio, neque ullus subditus potest hoc titulo illum aggredi aut bellum contra ipsum movere. At verò proprius tyrannus quamdiu Regnum injustè detinet, & per vim dominatur, semper actu infert vim Reipubl. & ita ipsa semper gerit cum illo actuale seu virtuale bellum, non vindicativum, ut sic dicam, sed defensivum. Et quandiu contrarium non declarat, semper censetur velle defendi à quolibet suorum civium, imò etiam à quolibet extraneo: Ideoque si aliter defendi non potest, nisi interficiendo tyrannum, cuilibet de populo licet illum interficere. Vnde etiam in rigore verum est id non fieri tunc authoritate privatā, sed publicā, vel potius regni volentis à quolibet cive tanquam à membro & organo suo defendi, vel Dei authoris naturæ dantis cuicunq; homini potestatem defendendi innocentem. Vnde etiam in hoc non est discrimen inter utrumq; tyrannum. Neuter enim potest occidi authoritate privitā, sed necessaria semper est potestas publica. Differentia verò est, quod hæc potestas censetur commissa cuilibet particulari personæ contra proprium tyrannum, non verò contra proprium Dominum propter discrimen declaratum.*

Inde Suarez num. 14. infert, *Regem, postquam legitimè depositus est, pro vero & proprio tyranno haberi, & consequenter non posse in illo subsistere assertionem, quæ de legitimo Rege loquitur. Imò* (inquit) *si Rex talis post depositionem legitimam in sua pertinacia perseverans Regnum per vim retineat, incipit esse tyrannus in titulo: quia non est legitimus Rex, nec justo titulo regnum possidet. Declaratur hoc amplius in Rege hæretico. Nam statim per hæresim ipso facto privatur aliquo modo Dominio, & proprietate sui Regni, quia vel confiscatum manet, vel ad legitimum successorem Catholicū ipso jure transit: & nihilominus non potest statim regno privari, sed justè illud possidet & administrat donec per sententiam saltem declaratoriam criminis condemnetur: juxta c. cum sec. leges de Hær. in 6. At verò post sententiam latam omninò privatur regno, ita ut non possit justo titulo illud possidere. Ergo ex tunc poterit tanquam omninò Tyrannus tractari, & consequenter à quocunq; privato poterit occidi.*

A quo autem possit fieri talis sententia, tractat num. 15. pag. 819. & ait, *Potestatem hanc deponendi Regem esse posse vel in ipsa Rep. vel in S. Pontifice, diverso tamen modo. Nam in Rep.* (inquit) *solùm per modum defensionis necessariæ ad conservationem suam. Ideoque si Rex legitimus tyrannicè gubernet, & regno nullum aliud sub-*

sit

sit remedium ad se defendendum nisi Regem expellere ac deponere, tum ex vi juris naturalis poterit Respublica tota publico & communi consilio Civitatum & Procerum, Regem deponere, tum ex vi juris naturalis, quo licet vim vi repellere, tum quia semper hic casus ad propriam Reip. conservationem necessarius intelligitur exceptus in primo illo fœdere, quo Respub. potestatem suam in Regem transtulit, &c. At verò (inquit n.16.) *in S. Pontifice, est hæc potestas tanquam in superiori habente jurisdictionem ad corripiendum Reges etiam supremos tanquam sibi subditos. Vnde si crimina sint in materia spirituali, ut est crimen hæresis, potest directè illa punire in Rege, etiam usque ad depositionem à regno, si pertinacia Regis & providentia communis boni Ecclesiæ ita postulent. Si verò vitia sint in materia temporali: quatenus peccata sunt, etiam potest illa corripere per directam potestatem; quatenus verò temporaliter nociva Reipublicæ Christianæ, indirectè saltem poterit ea punire, quatenus tyrannicum regimen temporalis Principis semper etiam est saluti animarum perniciosum.*

Post hæc, pagina 820.num.17.& 18. sic ait Suarez: *Vnde in historijs legimus ferè semper regna in hujusmodi casibus Pontifices consuluisse, vel etiam ab eo petivisse, ut Regem ineptum vel tyrannum deponeret, ut de Childerico Rege Galliæ tempore Zachariæ Papæ C. alius 15. q.6.*

Et aliquantò post: *Secundò pendet Regnum Christianum à Pontifice in hoc, ut possit Pontifex non solùm consulere, aut consentire ut Regnum Regem sibi perniciosum deponat, sed etiam præcipere & cogere, ut id faciat, quando saluti spirituali Regni, & præsertim ad vitandas hæreses vel schismata, necessarium esse judicaverit: quia tunc maximè habet locum usus potestatis indirectæ circa temporalia propter spiritualem finem: & quia potest per se immediatè Regem deponere in tali casu: Ergo potest cogere Regnum ut id exequatur, si necessarium sit: Aliâs esset eius potestas non solùm inefficax, sed etiam insufficiens, &c.*

Hoc ergo supposito fundamento dicendum est (inquit Suarez) *post sententiam condemnatoriam Regis de regni privatione latam per legitimã potestatẽ, vel* (*quod perinde est*) *post sententiam declaratoriã criminis habentis talem pœnam ipso jure impositam, posse quidem eum, qui sententiam tulit, vel cui ipse commiserit, Regem privare regno, etiam illum interficiendo, si aliter non potuerit, vel si justa sententia ad hanc etiam pœnam extendatur, &c.* Deinde pauló post addit: *Ita ergo quando Respub. justè potest regem deponere, rectè faciunt ministri eius Regem cogendo, vel interficiendo, si sit necesse, quia jam non potestate privatâ, sed publicâ operantur.* Sicq; rectè dixit Soto lib.5. de instit. q.1.art. 3. *Licet Rex in solo Regimine tyrannus non possit à quolibet interfici, lata verò sententia quisq;* (inquit) *potest institui exequutionis minister. Eodemq; modo, si Papa Regem deponat, ab illis tãtùm poterit expelli vel interfici, quibus ipse id commiserit. Quòd si nulli executionem imperet, pertinebit ad legitimum in regno successorem, vel si nullus investus fuerit, ad regnum ipsum spectabit.* Quod quidem apertiùs etiam declarat in pag. seq. n. 19. ubi ita concludit: *Ideò ut dicebam* (inquit) *solus legitimus successor ejus si Catholicus sit, habet tunc illam facultatem, vel si ipse negligat, vel nullus sit, communitas Regni in illo jure succedet, dummodo sit Catholica. Ipsa verò petente auxilium ab alijs Principibus, illam præstare poterunt, ut per se constat. Si autem Pontifex* (*quòd sæpius fecisse exemplis ostensum est in lib.3.*) *alijs Regibus potestatem tribuat invadendi tale regnum, tum justè fieri potest, quia neq; deest justa causa, nec potestas.*

Ex eod. lib.6. pag.834. num.22. *Si Rex* (inquit) *per justam Papæ sententiam ipso facto sit depositus, eo ipso, qui antea erant illi subditi, desinunt esse subditi. Nam Rex ipse jam non esset Rex, nec superior, ideoq; neq; jam possent propriè dici proditiones, si quæ conjurationes contra ipsum fierent, neq; cives tenerentur saltem titulo fidelitatis aut subjectionis illas revelare.* Et num. seq. addit: *Si post Regem depositum aliqui per privatas insidias, non acceptâ à legitimo judice potestate, illi mortem machinarentur, qui extra confessionem illarum esset conscius, obligari posset ex charitate eas detegere, ut malũ proximi impediret,*

concurrentibus circumstantijs, quæ ad talem obligationem necessariæ esse solent. Quandò verò contra personam talis Regis juxta tenorem justæ sententiæ procederetur, non excedende limites potestatis à legitimo judice concessæ, tunc cessaret omnis obligatio detegendi secretum, quia jam illæ non essent insidiæ iniquæ,, sed esset justum bellum.

Eodem lib. 6. c. 844. n. 8. *Propositio hæc* (inquit) *Papa potestatem habet, ad deponendos Reges hæreticos & pertinaces, suóve regno in rebus ad salutem animæ pertinentibus perniciosos, inter dogmata fidei tenēda & credenda est. Nā continetur in verbis Christi, Petro singulariter & peculiari ratione dictis: Quodcūq; ligaveris, & quodcumq; solveris, & pasce oves meas: Prout Catholica Ecclesia, quæ est columna & firmamētum veritatis, illa intellexit, & apertissimè declaravit Bonifacius 8. in Extravagante Unam sanctā de majoritate & obedientia, concludens esse veritatem hanc de necessitate salutis.*

V.

QVINTO docent, *Veneno Imperatores, Reges, Principes à subditis vel ministris suis necari posse, si modò Theologi, Iesuitæ, viri eruditi & graves illos pro tyrannis & excommunicatis habeant; Ita tamen, ut is, qui perimendus est, nihil adjuvet, nec sibi ipsi mortem consciscat.*

Ioan. Mariana Iesuita Toletanus de Rege lib. 1. c. 7. p. 65. & seq. cuius capitulus est, *An liceat Regem veneno occidere?* & postea, *An facultas sit, sicut armis, sic & veneno, herbisq; lethalibus tyrannū occidere?* inquit, *Quid interest, ferro, an veneno perimas? veneno quod fit, minori periculo, & majori spe impunitatis fit. Hoc tamen temperamento, me auctore, veneno uti licebit; Si non ipse, qui perimitur, venenum haurire cogitur, quo concepto pereat, sed exterius ab alio adhibeatur, nihil adjuvante eo, qui perimendus est: nimirum cùm veneni tanta vis est, ut sellā eo, aut veste delibutā, vim interficiendi habeat.* Et in fine eiusdem c. p. 68. concludit: *In ejus vitam grassari quacunq; arte concessum, ne cogatur tantùm sciens aut imprudens sibi mortem consciscere.*

Et ex hac Marianæ doctrina fluxit, Quód Iesuita Richardus VValpot socius Marianæ ante annos 12. Anglum Eduardum Squirre Veneno instruxit, quod Reginæ Angliæ & Essexio non edendum aut bibendum præberet, sed quo sellam tantum ita inungeret, ut ex eius contactu uterque moreretur. Memorial. Ligæ Tom. 4. pag. 15. & sequent. Memorial. Ligæ Tom. 6. pag. 251. 252. 256. 261. & Tom. 1. pag. 13. & 16. Catechis. Iesuit. pag. 222. Mariana de Rege pagina 54. *Cæso Rege ingens sibi nomen fecit.* Et pagina 57. *Ab omni memoria consideramus, in magna laude fuisse, quicunque tyrannos opprimere aggressi sunt.* Et pag. 74. *Si hujusmodi post designatum facinus evaserint, instar heroum in omni vita suscipiuntur: Sin secus accidat, Grata superis, grata hominibus hostia cadunt, nobili conatu ad omnem posteritatis memoriam illustrati.* Et sic in eiusdem libri limine præfatur Magister Provincialis Petrus de Onna: *Si ad hanc præscriptam formam actiones & consilia referantur, næ magnum atque incredibile operæpretium existet.* In lib. etiam 4. de iusta Henrici III. Regis Galliæ abdicatione, & in Guil. Rossæi de iusta Reip. Christianæ in reges impios & hæreticos authoritate, &c. probare conantur, *Omnes hæreticos & politicos seu pacis amātes Papistas quoq; occidendos, atq; ipsum inprimis Henricum IV. Regem Galliæ:* Et in hunc finem in præfatione prioris libri dictus Rex vocatur *Impius, hæreticus, relapsus, tyrannus, sacrilegus, impurus, incestuosus, homicida, excommunicatus.* Et Ludovicus Aurell. vocat eum *culinarem canem, pogonatum, Julianum, bipedum nequissimum, apostatam, fætidum, Satanæ stercus.* Sequitur in dicto libro de iusta Henr. IV. abdic. *Admonere itaque non cessemus, omnes omnium vires in execrandum istud caput eiusq; assertores colligantur, utq; omni ratione fiat, ut anathemata ista è medio abigantur,*

VI.

SEXTO docent *Hæreticos Magistratus, hoc est, Evangelicos, pro ex communicatis habendos, si non de facto, tamen de iure, ideoq́ proscribendos, abdicandos, & è medio tollendos esse.*

Symancha de Excommunicatione tit. 27. sect. 1. pag. 116. b. *Hæretici*, inquit, *omnes, ipso iure sunt excommunicati, & à communione fidelium diris proscriptionibus separati, & quotannis in Cœna Domini excommunicantur à Papa.* Fac autem Regem vel alium Principem non esse hæreticũ professum; sed animi sensa sibijpsi occultare, quo loco ille tunc habendus? Symancha ibidem respondet: *Quæri autem solet, an hæreticus occultus excõmunicatus sit ipso iure, & in alias etiam pœnas incidat contra hæreticos statutas? Cui quæstioni simpliciter jurisperiti respondent, quòd etsi hæresis occulta sit, nihilominus hæreticus occultus incidit in illas pœnas.* Sive igitur ille sit manifestus sive occultus hæreticus, nil planè interest; in utrumq; enim censuris & diris effulminant. Sed si Princeps ita excommunicationis vinculo innodatus & abdicatus ad sinum Ecclesiæ redeat, iterúmne regnum recuperabit? *Respondet rursus: Si Reges aut alij Principes facti sunt hæretici, protinus subjecti & vasalli ab eorum dominio liberantur, nec jus hoc recuperabunt, quamvis postea reconcilientur Ecclesiæ.* Mater tamen Ecclesiæ nunquam claudit gremium redeunti. Hoc verum agnoscũt, adhibitâ tamen distinctione, *quoad animam, verùm quoad Regnum hoc non recuperabit,* quia coniunctis sententijs hoc omnes tenent, *modò non sit ad damnum Ecclesiæ.* Concedatur autem eiusmodi abdicatum Principem relinquere filium legitimũ & certum hæredem, qui paterni criminis labe non sit inquinatus, illène in Regia dignitate succedet? neutiquam: pessundetur, Hæresis enim est lepra & morbus hæreditarius, & ex leprosis parentibus leprosi generantur filij: ita asserit Symancha, *propter hæresim Regis, non solùm Rex regno privatur, sed & eius filij à regni successione pelluntur.*

Cresvvellus in Philopatre, seu Responsione ad edictum Elizabethæ Reginæ, Sect. 2. num. 162. pag. centesima quinquagesima tertia. *Certè*, ait, *non tantùm licet, sed summâ etiam juris divini necessitate ac præcepto, imò etiam conscientiæ arctissimo vinculo, & extremo etiam animarum suarum periculo ac discrimine Christianis omnibus hoc solum incumbit, ob hæresis manifestum crimen Principes deturbare, vel obsistere ne admittantur, si præstare possunt.*

Franciscus Verona Constantinus in sua Apologia pro Iohanne Castello part. 2. cap. 2. pluribus docet, *Quòd non obstante decreto Concilij Constantiensis privatis & singulis licitum sit, Reges & Principes hæreseos & tyrannidis damnatos occidere.*

Treshamus in libro de officio Principis Christiani cap. 5. *Si Princeps*, inquit, *hæreticus sit, & obstinatè & pertinaciter intolerabilis, summi Pastoris divinâ potestate deponatur, & aliud caput constituatur, cui subditi se jungant, & legitimo ordine & authoritate tyrannidem amoveant.*

Henricus Garnetus etiam, Osvvaldus Tesmond & Ioan. Gerard alijq; Iesuitæ Thomæ Vvintero, Guidoni Faukes, Thomæ Batesio, nec non Rob. Catesbeyo, Thomæ Percio, Ioan. & Christophoro Vvright, alijsq; persuaserunt, Angliæ Regem, omnésque regni illius Proceres & præsules, esse hæreticos excommunicatos; ideóque licitum meritoriúmque esse, eos simul omnes è medio quacunq; ratione tollere, ut testantur Acta Henrici Garneti & aliorum.

Sic etiam Vrbanus II. Papa decrevit, eos non habendos pro homicidis, quos adversus excommunicatos zelo Catholicæ matris Ecclesiæ ardentes, aliquos eorum trucidâsse contigerit. C. excommunicatorum. 23. q. 5.

VII.

Septimo docent, *Principes Christianos à Romana Religione deficientes, abdicandos.*

Cresvvellus Iesuita in suo libro cui Philopater titulum fecit pag. 109. scribit; *Quemcunque Principem Christianum, si à religione Catholica manifestè deflexerit, & alios avocare voluerit, excidere statim omni potestate ac dignitate; ex ipsa vi juris tum humani, tum divini, hocq; ante dictam sententiam supremi Pastoris ac judicis contra ipsum prolatam, & subditos quoscunque liberos esse ab omni juramenti obligatione, quod de obedientia tanquam Principi legitimo præstitissent: posseque & debere, si vires habeant, istiusmodi hominem, tanquam apostatam, hæreticum & Christi Domini desertorem, & Reipublicæ suæ inimicum hostemque ex hominum Christianorum dominatu ejicere: Atque hanc esse certam, definitam & indubitatam virorum doctissimorum sententiam.*

Rursus: *Regnandi,* inquit, *jus amittit, qui religionem Romanam deserit.*

Mariana lib. 1. de Rege cap. 6. docet, *Cum talibus, qui sacra Patria* (Romanam religionem) *abijciunt, tanquam cum canibus rabidis agendum.* Et pag. 58. Mogunt. edit. *Laudandum eum dicit, qui vitæ suæ periculo publicam utilitatem redimat: & hujusmodi Regem omnium telis exagitandum, quasi crudele monstrum terræ incubans.*

VIII.

Octavo docent, *Principes Christianos, hæreticis faventes deponendos.*

Treshamus in libro de officio Principis Christiani, manifestè definit & concludit; *Si quis Rex hæreticum favore prosequatur, ipso facto regnum amittit.* Et cap. 5. *Princeps indulgendo hæreticis, non solum* DEUM *offendit, sed perdit regnum & gentem.* Tales Stapletonus in Oratione contra Politicos Duaci habita B. 10. *hæreticis & Turcis deteriores dicit.*

Iesuitæ in lib. 4. cap. 3. de iusta Henrici Tertij abdicat. citant & probant Concilij Lateranensis Constitut. 3. quæ sic habet: *Qui Principes terram suam non ab hæresi purgaverint, ab eorum fidelitate soluti Vasalli denuncientur, & cætera alijs possidenda dentur.*

IX.

Nono docent, *Vt hæreticus* (Evangelicus seu Orthodoxus) *sit infamis ipso jure, nec ad publica officia, seu Consilia, nec ad eligendos aliquos, neque ad testimonium admittatur: útque nullus ei super quocunque negotio, sed ipsi alijs respondere cogatur: &, si judex exstiterit, sententia eius nullam obtineat firmitatem.* Sic Simmancha de Hæret. q. 45. n. 58. Inprimis Conradus Brunus de Hæret. lib. 5. cap. 7. & seqq. Vide etiam c. excommunicamus de Hæret.

X. Deci-

X.

DECIMO docent Iesuitæ, *Hæreticis (Evangelicis) fidem prorsùs nullam habendam esse.*

Simancha Instit. cath. tit. 46. Art. 52. *Ad pœnam quoque*, inquit, *pertinet & hæreticorum odium, quòd fides illis data servanda non sit.* Rationem hanc addit: *Si enim Tyrannis, piratis & cæteris prædonibus, fides servanda non est, qui corpus occidunt; longè minus hæreticis pertinacibus, qui occidunt animas*, Et mox: *Cum hæreticis nullum commercium, nulla pax Catholicis esse debet. Quamobrem fides illis data, etiam juramento firmata, contra publicum bonum, contra salutem animarum, contra jura divina & humana*, NVLLO MODO SERVANDA EST.

APPROBATIO DOCTRINAE IESVITARVM DE INTERFICIENDIS REGIBVS.

APprobavit etiam præter superiores hanc doctrinam Iesuitarum de interficiendis Regibus &c. Censura libelli Marianæ de Rege & Regis institutione, regiâ authoritate à Fr. Petro de Onna Magistro Provinciali facta, quæ sic de verbo ad verbum habet: *Disertum planè & eruditum virum Iohannem Marianam esse* (ut alia desint) *tres libri satis indicant, quos de Rege & Regis institutione confecit elegantes & graves. Eos regiâ authoritate diligenter & attentè perlegi, iterum & tertiò facturus, si per tempus & otium licuisset. Ita semel lecti placuerunt. In simili argumento auctores non pauci Regni & Reip. statum componunt. Noster Regem à primis annis susceptum, ijs præceptis instruit, quæ eo loco digna sunt. Quippe in Deum conjectis oculis, ut sapiens architectus, ad eam regulam institutæ fabricæ fundamētis molem universam imponit. Aequum proinde judico, ut hoc opus typis mandatum, in luce & hominum manibus versetur, eorum præsertim, qui ad Reip. gubernacula sedent. Qui si ad præscriptam in eo formam actiones & consilia retulerint, næ magnum atq; incredibile operæpretium extitet. Datum in nostro S. Mariæ de mercede redemptionis captivorum cœnobio, Madriti die 30. Mensis Decemb. Anno 1598.*

Facultas autem imprimendi hos libros hæc est: *Stephanus Hoieda Visitator Societatis Iesu in Provincia Toletana, potestate speciali factâ à N. Patre Generali Claudio Aquavivâ, do facultatē, ut imprimantur libri tres de Rege & Regis institutione, quos scripsit & composuit P. Iohannes Mariana eiusdem Societatis, quippe approbatos priùs à viris gravibus & doctis, ex eodem nostro Ordine. In cujus rei fidem has literas dedi meo nomine subscriptas, & mei officij sigillo munitas. Madriti in Collegio nostro, quarto Non. Decemb. Ann 1599.*

Allatus est quoque ad Regem Angliæ liber, ut Casaubonus in epistola ad Frontonem Ducæum Iesuitam pag. 26. refert, scriptus, ut videtur in Italia, atque etiam ibidem excusus: cuius libelli duæ partes sunt. Prior Epistolam continet P. Cottonis Iesuitæ declaratoriam ad Reginam *Galliæ*, in sermonē Anglicum versam: Posterior dissertationem adversus eos, qui post Henrici Magni cædem, doctrinam Iesuiticam accusârunt tanquam cædis illius præcipuam causam. In hac parte, ubi primò doctrinā de occidendis Principibus Iesuitis nō probari testatus est: mox ad Marianæ seriam defensionem Anonymus ille scriptor se accingit: præfatus id à se propterea fieri, quod Pater Cotton in Epistola sua Marianam reliquerit indefensum, velle se quod Epistolæ illi desit, supplere. Affirmat igitur, Marianam totâ illâ disputatione non de Regibus loqui, sed de tyrannis: quod apertissimum mendacium est. Tyrannus enim in Scholæ Sorbonæ & alijs antiquæ simplicitatis legitimo Principi opponitur, & eum significat, qui Imperium non suum, per vim aut malas artes invadit: Mariana au-

sem de Henrico Tertio Rege legitimo, non de aliquo invasore loquitur. Iesuitis autem Tyrannus appellatur, omnis legitimus Rex, qui à Pontifice est excommunicatus. Tum addit libellus, tractari à Mariana quæstionem à plurimis agitatam: quos omnes cùm moderatione superaverit Mariana, satis ex eo posse intelligi, illos, qui Marianæ librum eiusmodi doctrinæ prætextu Lutetiæ condemnârunt, non Marianam, sed Iesuitas, imò non Iesuitas, sed ipsum Iesv Christi sanctissimum nomen odisse. Verba auctoris sunt hæc: *Illi sunt inimici sancti nominis* Iesv, *qui condemnârunt Marianam propter talem doctrinam.* En Lector unius Iesuitæ, aut è magnis Iesuitarum patronis unius, sed nō solius, iudicium, de prudentissimis Parlamenti Parisiensis Senatoribus, qui illam institutionem Marianæ flammis meritissimè addixerunt. Hinc igitur apparet, paucos esse hodie, qui Marianæ illam dirissimam diatribam detestentur. Et quare, obsecro, parricidarum magistrum execrarentur, quibus parricidia placēt, parricidæ laudantur, & beatitudine martyrum digni censentur? planè eiusdem hominis est, Marianæ probare iudicium, & proditores ac parricidas consecratione seu Canonisatione dignos iudicare.

Approbavit eandem doctrinam de interficiendis Regibus Ioh. Alvarus Provincialis Conimbricæ in Hispania, commendatione libri Fr. Suarez, cui titulus est, *Defensio fidei Catholicæ & Apostolicæ adversus Anglicanæ sectæ errores, &c.* Sic enim illa habet: *Ego Ioan. Alvarus, Societatis Iesu in Lusitania Provincia Visitator simul ac Provincialis, è facultate ad id mihi facta à Reverendo admodum P. nostro Generali Claudio Aquaviva, facultatem concedo, ut hoc opus de schismate Anglicano à Patre Francisc. Suarez Societatis nostræ, Sacræq. Theologiæ Doctore & in Conimbricensi Academia primario Professore compositum, & eiusdem Societatis gravium doctorumq. hominū judicio approbatum, typis mandetur. In quorum fidem has literas manu nostra subscriptas sigilloq. nostro munitas dedimus Conimbricæ 5. April. anno 1612.*

DAMNATVR IESVITARVM DOCTRINA DE INTERFICIENDIS REGIBVS.

Debebant verò Iesuitæ meminisse decreti Vrbani Papæ, quod exstat c. 24. q. 3. quo sancitur, *Quòd talia docentes, consulentes aut defendentes, longè damnabiliores sint dicentibus aut facientibus.* Et quod Seneca ad Alexandrum dixit, *Quid interest, leoni Lysimachum obijcias, an ipse dentibus laceres? Tuum illud os est, tua illa feritas: O quàm cuperes tibi potius ungues esse; tibi rictum edendorum hominum capacem.*

Damnârunt etiam hanc Iesuitarum doctrinam aliquot Toletana Concilia, nempe, quartum, quintum, sextum & decimum. In his Concilijs extat Canon, in quo Hispani ipsi sententiam contra Iesuitas pronunciârunt. Canon enim ille sic habet: *Quicunq. nostrûm, aut populorum totius Hispaniæ cōjuratione, aut machinatione violaverit juramentum datum conservando Regi: aut etiā Regem interfecerit, aut regno suo privârit, aut præsumptione tyrannicâ usurpaverit potestatē regiam; is excōmunicator in conspectu Angelorū ac hominū, & pellatur ex Ecclesia, & societate Christianorum, cū omnibus suis asseclis, cum ratione quandoquidem conjunctum est, eandē pœnam sequi illos, qui eiusdē criminis rei.* Verba hæc altâ voce & ter repetita fuerūt in Concilio corā toto cœtu, & petitum, ut quilibet ea approbaret. Tunc igitur à toto clero & populo responsum fuit: *Quicunq. adversatus fuerit sanctæ vestræ constitutioni, is excommunicator excōmunicatione omniū maximâ & periculosissimâ, Anathema esto maranatha & exterminator sine remissione in perpetuum, usq. ad adventū Dñi, & partē possideat cum Iuda Scariothe, ipse & socij eius, Amen. Habēt hic Iesuitæ quod diligenter perpendant.*

Damnavit hanc doctrinam quoque Concilium Meldense anno 840. celebratum cap. 14.

Damnavit etiam hanc doctrinam tamquam impiam, hæreticam & omnibus modis perniciosam ante annos ducentos Constantiense Concilium Sessione 15. cuius verba in sequenti Sorbonę Censura referemus. Ioannes Mariana quidem capite sexto libro primo in fine dicit; *Hoc decretum Romano Pontifici Martino V. probatum non invenio: non Eugenio aut successoribus.* Rursus: *Concilium istud non sine Ecclesiæ motu, tricipiti Pontificum dissidio, celebratum fuisse scimus.* Sed nec improbatum â Pontificibus istis decretum hoc fuisse Mariana inveniet. Approbârunt etiam hoc Concilium reliqui Pontificij Scriptores, & multi quoque ex Iesuitis.

Iohannes Gerson quoque, qui huic Concilio interfuit, *hanc doctrinam violationem omnium legum, divinæ, naturalis & humanæ vocat.* Idem ait: *Doctrina hæc patenter hæreticalis, imò & sacrilega est, quæ etiam secularibus illiteratis, nedum Christianis, sed & Iudæis & Paganis & Barbaris debet esse notissima.* Item; *Quòd nec Rex posset, sine juris ordine non vocatum, & non convictum interficere: quantò minùs alius.* Item: *Quales oro densiores, fugibiliores horribilioresque tenebræ, quàm errorum & hæresium circa prima præceptorum moralia principia, ut sunt: non pejerabis, non occides, non insidiaberis? ut est videre in operibus Gersonis Tom. 1. in Orationibus & Propositionibus coram concilio & commissarijs Anno 1415. & 1416. habitis.*

Damnavit eandem doctrinam Facultas Theologica Parisiensis in Censura contra impios & execrabiles Regum ac Principum parricidas, post cædem Henrici 4. Galliarum Regis á Francisco Rauaillac patratam, edita. Ea sic de verbo ad verbum se habet.

ANNO DOMINI 1610. cùm sacra Theologiæ facultas, ob festa Pentecostes & Comitia privata inter viros selectos Ordinis Theologici in præsenti negotio agitata, suos status & ordinarios conventus primâ aut secundâ die Iunij habere non potuisset, illos in diem quartum Iunij transtulit, atque omnes Magistros Theologiæ, in vim obedientiæ, quam emisso sacramento facultati spoponderunt, in Collegium Sorbonicum convocavit, ubi post Missam de Sancto Spiritu more solito celebratam deliberârunt super exequutione Senatus Consulti, cujus summa hæc est.

Curia Parlamenti, decurijs majore, rerum capitalium, atque Edicti unà congregatis, procedendo ad judicium & litem capitalem ac extraordinariam, Cognitoris generalis Regis postulatione instructam, adversus nefandissimum, crudelissimum & execratissimum parricidium, in sacratam personam Henrici quarti Regis patratum, audito Cognitore generali regio, decrevit atque decernit, ut diligentiâ & procuratione Decani & Syndici Facultatis Theologiæ, eadem Facultas quàm primùm convocetur ad deliberandum super confirmatione decreti prædictæ Facultatis, quod die 13. Decemb. Anno 1413. à centum quadraginta & uno Theologis ejusdem Facultatis constitutum, dehinc verò Concilij Constantiensis auctoritate roboratum fuit: quo decreto definitur, NEMINI licitum esse quacunque occasione, causâ aut prætextu quæsito, sacrosanctis Regum & aliorum Principum supremorum personis vim inferre: Deinde, ut Decretum, quod in ejusdem Facultatis Comitijs statuetur, omnium Doctorum, qui Comitijs & deliberationi interfuerint, nec non etiam omnium Baccalaureorum, qui cursum Theologicum decurrunt syngraphis muniatur; quò tum demum, audito super ea re Cognitore generali regio, Curia decernat quod justum & rationi conforme erit. Datum in Parlamento 27. Maij, Anno Dom. 1610. Signatum Voysin.

Itaque eadem sacra Facultas, ut mandato amplissimi Ordinis, tam justa et necessaria præcipientis, obtemperaret, primùm privata, deinde publica habuit Comitia. Considerans autem sibi ex officio incumbere, ut suam Censuram & Iudicium doctrinale, cunctis illud poscentibus declaret, atque Parisiensem Academiam â primis suis incunabulis, parentem & alumnam optimæ ac saluberrimæ doctrinæ, perpetuò extitis-

se, bonum, & tranquillitatem Reipub. ab ordine, ordinem porrò & pacem, secundùm Deum Opt. Max. à Regum & Principum salute pendere; ac solius esse Principis & potestatis politicæ gladio uti, Rom. 13. insuper paucis ab hinc annis, nonnulla peregrina, seditiosa atque impia dogmata invaluisse, quibus plerique privati homines dementati, sacrosanctos Reges & Principes, execrandâ appellatione TYRANNI *contaminare; hocq; nefario prætextu, nec non religionis, pietatis, aut boni publici juvandi vel promovendi specie, in sacrosancta Regum & Principum capita conspirare, suasq; manus parricidas sacro illorum sanguine cruentare; ac continuò patentissimam fenestram aperire non horrent, ad perfidiam, ad fraudes, insidias, proditiones, populorum interneciones, Vrbium, Provinciarum ac regnorum florentissimorum excidia, & ad alia innumerabilia nequitiæ genera, quæ civilia aut externa bella concomitari solent. Demùm tam pestifera & diabolica dogmata hodiè in causa esse, ut qui decessionem ab Ecclesia Catholica & Romana fecerunt, in suo errore obdurescant, virosque religiosos, Doctores & Prælatos Catholicos, quanquam insontes, quasi talia docerent vel auctorarent, fugiant ac detestentur.*

Eadem inquam Facultas hæc & similia considerare perpendens, magnâ animorum consensione & alacritate, ista peregrina & seditiosa dogmata, velut impia, hæretica, societati civili, paci & tranquillitati publicæ, ac religioni Catholicæ penitus cōtraria, execratur, atque condemnat, in cujus rei fidem & testimonium, decretum antiquum sibi de integro renovandum esse duxit, quod ducentis ab hinc annis, à centum quadraginta & uno Theologis sancitum fuit, in cōdemnatione hujus execrabilis Propositionis: Quilibet Tyrannus potest & debet licitè & meritoriè occidi à quocunque suo vasallo aut subdito, & per quemcunq; modum, maximè per insidias, & per adulationes, non obstante quocunque juramento aut confœderatione factâ apud eum, non expectando sententiam aut mandatum Iudicis cujuscunque. Sequitur verò Censura Facultatis.

Hæc assertio sic generaliter posita, & secundùm acceptionem hujus vocabuli TYRANNVS, *est error in nostra fide, & doctrina bonorum morum, & est contra præceptum Dei,* NON OCCIDES, *Glossa* propriâ auctoritate: *& contra hoc quod dicit Dominus noster,* OMNES QVI GLADIVM ACCEPERINT, *Glossa*, propriâ auctoritate: GLADIO PERIBVNT. *Item, hæc assertio vergit in subversionem totius Reipublicæ & uniuscujusq; Regis aut Principis. Item, dat viam & licentiam ad plura alia mala, & ad fraudes, & ad violationes fidei, & juramenti, & ad proditiones, & generaliter ad omnem inobedientiam subjecti ad dominum suum, & ad omnem infidelitatem & diffidentiam unius ad alterum, & consequenter ad æternam damnationem. Item, qui affirmat obstinatè talem errorem, & alios qui inde sequuntur, est hæreticus, & tanquam hæreticus debet puniri, etiā post suā mortē. Notetur in decretis 23. q. 5. etc. Actū An. 1413. die Merrij 13. Decemb.* Quę Censura Facultatis Parisiensis in Synodo Constantiensi Sess. 15. Anno 1415. prid. Non. Iulij his conceptis verbis comprobata fuit. *Præcipuâ sollicitudine volens hæc sacrosancta Synodus ad extirpationem errorum & hæresium in diversis mundi partibus invalescentium providere, sicut tenetur & ad hoc collecta est; nuper accepit, quòd nonnullæ assertiones erroneæ in fide, & bonis moribus, ac multipliciter scandalosæ, totiusq; Reip. statum & ordinem subvertere molientes, dogmatizatæ sunt, inter quas hæc assertio delata est:* QVILIBET *Tyrannus, potest & debet licitè & meritoriè occidi per quemcunque vasallum suum vel subditum, etiam per clanculares insidias, & subtiles blanditias, vel adulationes, non obstante quorumcunque præstito juramento seu confœderatione factis cum eo, non expectatâ sententiâ Iudicis cujuscunq;.* ADVERSVS *hunc errorem satagens hæc sancta Synodus insurgere, & ipsum funditus tollere, præhabitâ deliberatione maturâ, declarat, decernit atq; diffinit hujusmodi doctrinam erroneam esse in fide, & in moribus, ipsamque tamquam hæreticam, scandalosam, & ad fraudes, deceptiones, & mendacia, proditiones, perjuria, vias dantem, reprobat & condemnat. Declarat insuper, decernit & diffinit, quòd pertinaciter doctrinam hanc perniciosissimam*

asserentes

asserentes sunt hæretici, & tanquam tales, juxta canonicas sanctiones puniendi.

Sacra igitur Facultas sancit, stricte accurateq; exploratis omniũ et singulorũ Doctorũ suffragijs, primò antiquam illam Censuram Facultatis, Synodi Constantiensis sanctione firmatam, non modò: iterari, verùm etiam omnium hominum animis inculcari debere. Secundò censet, seditiosum, impium & hæreticum esse, quocunq; quæsito colore, à quocunque subdito, vasallo, aut extraneo, sacris Regum & Principum personis vim inferre. Tertiò statuit, ut omnes Doctores & Baccalaurei Theologiæ, quo die in statuta & articulos Facultatis jurare consueverunt, in hoc similiter decretum jurent, ac syngraphæ suæ appositione obtestentur, se illius veritatem docendo & concionando diligenter explicaturos. Quartò, ut hæc Acta, tum Latinè, tum Gallicè typis mandentur ac evulgentur.

De mandato Domini Decani & Sacratiss.
Facultatis Theologicæ

De la Court cum syngrapha.

Censurâ & sententiâ hac Facultatis Theologicæ Parisiensis Parlamenti ibidem exhibitâ, eam 8. Iun. approbavit & confirmavit. Decrevit insuper *primò*, ut hæc Censura inter Acta publica Parlamenti referatur & scribatur. *Secundò* ad instantiam Procuratoris regij præcepit, ut in Conventu Facultatis huius quotannis 4. Iunij, & proximâ inde Dominica in omnibus parochialibus templis, atque etiam suburbijs Lutetiæ populo publicè prælegatur. *Tertiò*, ut Iohannis Marianæ liber, in quo hæc doctrina de parricidijs Regum ac Principum manifestè approbatur & defenditur, in area ante summum ac primarium templum Lutetiæ in ignem conjiciatur & comburatur, in æternam rei memoriam, quòd doctrina hæc in eo contenta, sit hæretica, impia, perniciosa & erronea. *Quartò*, prohibuit, ne quis, cuiuscunque sit statûs, conditionis vel ordinis, hanc doctrinam vel vivâ voce, vel editis libris spargat atq; defendat.

Rectè autem ille & prudenter, quisquis sit, Gallos sic monuit:

Galli, si sapitis, quid librum traditis igni?
  Authores vestris pellite limitibus.
In cineres abijt liber unus, mille relicti,
  Horum turba loquax, mutus at ille furit.
Hortos qui cupiunt penitus purgare veneno,
  Radices properant vellere, non folia.

Improbavit eandem Ludovicus Richeomus Iesuita in Expostulat. Apologiæ pro Societ. Iesu Latinâ cap. 21. pag. 178. & c. 28. pag. 218. *Doctrina*, inquit, *ista de Tyranno occidendo, est exitialis, & ab universa Ecclesia improbata, & in Constantiensi Concilio condemnata.* Item: *Illa doctrina est Anabaptistarum, & in Oecumenico Constantiensi Concilio damnata.* Item; *Alterum*, inquit, *illud esse tyrannorum genus, qui more ac legibus ad regni administrationem acciti, more tyrannico tamen imperant, quos attingere ac lædere nemo privatus debet, aut subditus: hinc est quod David Saulo Regi nunquam est ausus manum inferre.* Simul tamen concedit Richeomus, illud genus tyrannorum, qui ditiones non suas vi occupant, privatis occidere fas esse.

Condemnavit denuò Parlamentum Parisiense hanc Iesuitarum doctrinam Decreto suo, quo igni adiudicavit Francisci Suarez librum, in quo doctrina hæc confirmatur. Decretum sic de verbo ad verbum habet.

DECRETVM PARLAMENTI PARISIENSIS latum 26. & exsecutioni mandatum 27. Iun. 1614.

Contra librum, excusum Coloniæ, Anno eodem cum hoc titulo

FRANCISCI SVAREZ, Granatensis, è societate Iesu, Doctoris Theologi, Defensio fidei Catholicæ & Apostolicæ adversus Anglicanæ sectæ errores, &c.

QVI

Continet maximas & Propositiones contrarias potestati supremæ Regum, ordinatæ & stabilitæ à Deo, ad securitatem personarum, quieti & tranquillitati statui ipsorum.

EXTRACTVM *è registris Parlamenti.*

V*Iso à Curia, magnis Cameris, Turnelli & Edicti congregatis libro, impresso Coloniæ, anno præsente, cum hoc titulo:* Francisci Suarez, Granatensis, è societate Iesu, Doctoris Theologi, defensio fidei Catholicæ & Apostolicæ, adversus Anglicanæ sectæ errores, &c. *continente libro tertio, cap. 23. pag. 376. 79. 80. 82. cap. 29. pag. 410. 11. 12. 13. 14. 15. 17. 18. 19. 20. cap. 6. pag. 834. cap. 8. pag. 844. & alibi multas propositiones contrarias potestati supremæ Regum, ordinatorum & stabilitorum à Deo, ad quietem & tranquillitatem statuum ipsorum, &c. quòd licitum sit subditis ipsorum & peregrinis personas ipsorum invadere: factâ conclusione per Procuratorem generalem & omnibus consideratis, Curia prædicta declaravit, & declarat, propositiones & maximas, in dicto libro contentas, scandalosas & seditiosas esse, tenderéque ad subversionē statuum, & ad permovendos subditos Regum & Principum supremorum, & aliorum, ut violentas manus sacratißimis ipsorum personis inferant: sententias item; quæ mentionem faciunt Regum Ludoici & Philippi Pulchri, falsas & calumniosas esse. Quapropter decrevit & decernit, ut prædictus liber Suarezi in Curia Palatij, per ministrum supremæ justitiæ comburatur. Similiter interdicit bibliopolis & typografis, imprimere, vendere, aut mutuo sumere, & quibuscunque personis, cujuscunque conditionis & qualitatis, habere, scribere, & tenere, sive docere in scholis, aut alibi, uti etiam disputare, prædictas maximas & propositiones. Præterea decernit, juxta decretum diei 8. Iun. 1610. ut Decretum facultatis Theologiæ diei 4. Iun. ejusdem anni, super renovatione censuræ doctrinalis ejusdem Facultatis anno 1408. confirmatæ per concilium Constantiense, unâ cum præsenti Decreto, & illorum 1578. & 95. recitentur singulis annis 4. Iun. tam in prædicta Facultate, quàm in Collegijs Sacerdotum: & Scholasticorum Collegij Claromontani, & quatuor Mendicantium, & ut ad instantiam Procuratoris Generalis Regis instituatur informatio transgreßionum nominati Edicti, & prohibitio de ejusmodi libris scribendis & servandis.*

Actum in Parlamento d. 26. Iun. 1614.
subscripsit Voysin.

P*Ræterea decretum est, ut Patres, Ignacius Armandus, Rector in hac civitate; Cotton, Fronton, Sirmundus, proximâ die in Curiam vocentur, eisque demonstretur, quòd contra Declarationem & decretum ipsorum Generalis, anni 1610. liber iste Suarezi & impressus, et in hanc civitatem illatus sit, contra authoritatem Regis, ejusq; securitatem personæ*

ronæ & status: quib. etiam injungetur, ut Generali suo significent, eum prædictũ decretum & renovare & publicare debere; cujus quidem rei actum instituent intra spatium semestre, & providebunt, ut eiusmodi libri in posterum nec componantur, nec mittantur in lucem à Societate sua, continentes propositiones tam damnabiles & perniciosas. Injungetur quin etiam eis, ut exhortentur populum in concionibus suis, ad doctrinam supra commemoratis propositionibus contrariam. Alioquin Curia procedet contra transgressores, ut reos læsæ majestatis & perturbatores quietis publicæ.

Decretum prædictum, & quod insuper conclusum fuit, publicata sunt præsentibus Patribus Ignacio Armando, Carolo de Turre, qui loco Cottonis absentis comparuerat, Frontone Ducæo, et Iacobo Sirmondo. Et decretum executioni mandatum est ante gradus majores Palatij, 27. Iun. 1614.

Libro Suarerij Iesuitæ à Parlamento Parisiensi sic condemnato & per carnificem publicè cremato, sequente anno tertij quoque in Gallia Statûs de doctrina hac declaratio in hanc sententiam publicata est: *Exorta*, inquiunt, *superioribus annis, & seditiosis libris propagata doctrina impia, quæ supremi Magistratûs potestati insidiatur, cùm de indubitato Regis jure satis omnibus constet, rogatum eum submissè velit, ut quemadmodum pro eo, qui supremam potestatem ab ipso Deo immediatè acceperit, ab omnibus agnoscatur & habeatur, sic non permittat, ut ulla aliqua potestas, sive Ecclesiastica sive politica tantum sibi juris sumat, ut prætendere aliquid in Regiam suam Majestatem, & subditos ab obedientia ipsi debita, ob quamcunq; causam absolvere possit. Hanc enim memorabilem & verbo divino congruentem, conservandæq; saluti publicæ maximè convenientem regulam, ab omnibus, cujuscunq; status & conditionis, subditis pro sancta & inviolabili lege habendam, & officiarijs ministrisq; omnibus & singulis antequàm vel beneficiorum participes fiant, vel ad officia sua admittantur, jurejurando acceptandam & subscriptione sigilloq; proprio confirmandam esse; Contrariam verò, eam potissimùm, quæ licere Reges vel interficere, vel exauctorare, & obedientiæ ipsorum se subtrahere statuit, impiam & veritati utilitatiq; publicæ contrariam; omnes, quibus id perscriptum reperiatur, libros tanquam seditiosos, execrandos & damnandos, & auctores quoscunq; talia scribentes & in publicum edentes, exteros quidem, pro juratis Regiæ Majestatis hostibus, indigenas verò & cujuscunq; statûs et conditionis sint, pro seditiosis, rebellibus, legum violatoribus, & criminis læsæ Majestatis reis habendos esse. Imperandum igitur omnibus parentibus, ut liberis; præceptoribus, ut discipulis; professoribus, ut studiosis; & concionatoribus, ut auditoribus suis Regulam hanc diligenter inculcent. Quod si edito ab exteris Ecclesiæ Ministris & D. d. libello, aliquid vel directè vel obliquè adversus regulam hanc prolatum fuerit, necessitatem Ecclesiasticis eiusdem ordinis, illud, sine omni personarum respectu, refutandi, ni crimen læsæ Majestatis incurrere velint, imponendam esse.*

Iesuitæ quoq;, ut à se averterent odia Regum ac Principum, necnon etiam omnium hominum, quæ in ipsos & Ordinem universum concitabantur ex Marianæ aliorumq; libris, in quibus parricidia Regum defenduntur, in conventu provinciali, quem Parisijs habuerunt, cùm relatum esset de dicto Marianæ libro, hoc ei, quem Procuratorem ad propositum Generalem Societatis provinciæ nomine destinârunt, mandatum dederunt, Ageret cum Generali, ut compesceret eos qui libros hos edunt, è quibus Regis, totiusq; Regni Gallici offensio & odia iure timerentur, neve eos, qui iam emissi essent, recudi pateretur.

Damnavit deniq; hos Assasinos & parricidas, eorumq; doctrinam nobilissimus & amplissimus vir Iacobus Augustus Thuanus consiliarius Regius, & Curiæ supremæ Parisiensis Præses hac elegantissimâ Elegiâ in parricidas.

Rursus ab immiti Furiæ bacchantr Averno,
Vipereasq; rotat torva Megæra comas:

Rursus Trinacrijs puer ablactatus in antris
Sacrilegâ stringit tela cruenta manu
Notus & Eoo tantum Assasinus in axe;
Prô pudor, in nostro visitur orbe frequens.
Scilicet has arteis nuper gens gnara nocendi,
Exitio invexit, Gallia, nata tuo,
Hesperiæ fuscis gens emissaria ab oris,
Fucum affectatâ quæ gravitate tegit,
Nata magistratum convellere, nata ministris
Subtrahere obsequium præsulibusq; suum:
Geryonæ quæ dum placeat faveátq; trifauci,
Terrarum reliquos non facit aßis heros.
Et cælo facinus dignum putat, omnia sævi
In Regis longas tradere sceptra manus.
Quæ disciplinam morum, quæ Gallica venit,
Exuto, legum solvere jura, metu,
Et vileis regnantum animas, ipsósq; necandos
Horrendâ Reges proditione docet,
Servandamq; fidem negat, *argutisq; cavillis*
Detorquet magni jussa severa Dei.
Sunt tamen, & cur sunt? qui nunc quoq; crimine in isto
Obtendant causam Religionis agi.
Accusentq; bonos ultrò, excusentq; nocenteis
Et patrocinio consilióq; juvent.
Hósne superstitio malè sanos excitet æstus,
Quiq; atrâ vexat pectora bile furor,
An pietas simulata, meâ nil quærere refert,
Damnandum in magnis cùm sit utrumq; viris:
Quos magicis aureis claudentis cantibus anguis
Esse instar cautos pagina sacra jubet,
Candorémq; simul mitis servare columbæ,
Fallereq; & falli grande putare nefas.
Nos patimur segnes, lentiq; sedemus ad iram,
Et pietas ipsâ religione perit
Si modò relligio est, alere intra viscera tetram,
Quæ jam se corpus fundit in omne, luem:
Si modò relligio est, patrijs, sine murmure, sulcis
Accipere hostili semina jacta manu.
Semina corrupti succi, lentiq; veneni,
Noxia doctrinæ semina pestiferæ.
Concipit inde malum quippe inconsulta juventus,
Mox concepto alios inficit ipsa malo:
Iamq; ferè totus sacer ordo, & Gallica pubes,
Plebsq;, avido virus combibit ore nocens.
Iam turgent venæ, cor palpitat, ilia tendunt,
Nullaq; pars toto corpore sana manet.
Atq; utinam nunquam tibi crus, dux Loyola sectæ,
Icisset lævâ missa sagitta manu.
Gallia Cantabrico cùm quondam & Iberia bello
Pro patrijs facerent prælia aperta focis.

Quam

Quàm bello plus pace noces, & ad otia versus
Crudeleis animum vertis ad insidias.
Gallia & in media conscripto milite regnas,
Diraq; fraterno nomine bella geris.
Nempe tua à bello cunctorum fonte malorum
Secta sata est: bellū hinc nunc et adulta ferit.
Aspice Carrafam, placidæ qui tempora vitæ
Impendit studijs, secta profana, tuis:
Mox septem impositas insedit collibus arces,
Cornua terrificis intonuêre minis.
Tympanaq; Italiam confestim audita per omnem,
Vrbis & ad portas Hannibal alter adest.
Nosq; leves adeò, nos, credula pectora, Galli
Ad bellum infaustâ sollicitamur ave.
Protinus induciæ violantur patre Quiritum
Auctore, & Martis nuncius urbe venit.
Pignora jam belli rutilant, micat igneus ensis:
Livida adhuc stridens à Phlegethontis aqua.
Hæc infelicis Gallis primordia belli,
Quod nos exitio nostraq; pænè dedit.
Hûc ergò huc animos, terræ qui sceptra tenetis:
Nunc velo moto cernere vera licet.
Causa heic vestra agitur, nam credite, vestra potentis
In vita HENRICI *vertitur ecce salus.*
Ille quidem petitur, sed per latus illius omnes,
Credite, vos Reges, mens nisi læva, peti.
Nullus jam miseris toto patet orbe receptus,
Præsentem ostentant obvia cuncta necem.
Nil securum usquam est, stimulis furialibus actus
Percussor, quoquô vertitis ora, latet.
Nam quibus excubijs Majestas Regia post hac,
Aut quo stipatu vivere tuta queat:
Si pueri discunt his vitam odisse magistris,
Extrema & mortis temnere supplicia?
Si tormenta pati possunt, nilq; inde fateri,
Hacq; polum sperant scandere posse viâ?
In vitam alterius nil non permittitur illi,
Cui propria est odio negligitúrve salus?
Mentibus hinc teneris gliscit præposterus ardor,
Et cæcos juvenes in scelus omne rapit.
Heu sapimus serò, sapimus tamen, atq; potenti
Esse Deo curæ Gallica sceptra patet:
Qui nos admonitos, tactâ tam leniter aure,
De propria memores esse salute jubet.
Vos Veneti vidit prudentia cana Senatus,
Vidit, & est nostris reddita cauta malis.
Dum timidæ secreta his credere mentis ephebos
Vulpibus, atq; animi pondere vota vetat:
Dumq; sub his operam studijs navare magistris,
Et ferulæ prohibet supposuisse manum.

Vos quoq, quos cœli rector diademate cinxit,
Hoc sapere exemplo discite, noxa prope est:
Nec temerè errones in regna admittite vestra,
Hostis si quis erit, præbeat hospitium.
Sentiet is præstò damnum, recteq, monenti
Flebit, at heu serò, non habuisse fidem.
Mitior infameis exercuit ira volucres,
Quas Phinei mensis incubuisse ferunt.
Nempe per hos factum, divinæ ut vocis apud nos
Esset ubiq, fames, esset ubiq, sitis.
Quis Deus alipedes Arctoo ex axe gemellos
Misit, & ætheria monstra fugavit ope?
Fercula nunc nullo fœtentia sumere tactu,
Nunc licet è puro fonte levare sitim.
Reddita libertas nunc pristina, reddita regno
Majestas: sacris nunc quoque constat honos.
Dicere nunc verum licet, atque audire vicißim,
Inq, Dei templo nunc bona verba sonant:
Nullaq, mendaci ponet jam præmia linguæ,
Venaleis ve animas stator Iberus emet.
Turba inimica vale, non exarsisse furore
Centauros tanto fabula prisca refert.
Marte Pelethonijs ausos confligere iniquo
Convivæ raptâ conjuge Pirithoi:
Quos prius Alcides casum indignatus amici
Lerneæ fixos grandine stravit humi.
Quid loquor? Alcidæ est inflicta injuria nostro,
Nec tamen Alcidæ est ultio facta manu:
Nempe quod hic Grajo generosior Hercule Gallus,
Turba Ixionio pejor ut ista grege est:
Quæ gremio sponsam conata revellere nostro
Sacra inter mensæ bella cruenta movet,
Monstrorumq, dolo domitorem aggressa nefando
Nunc paßim nostro crimine monstra facit.
Non mihi vaticino pectus quod turgeat œstro
Glorior, aut in[illegible]us numen habere puto:
Sed si præsagæ non me prudentia mentis
Decipit, hæc alios deinde pericla manent.
Tuq, adeò nostris nimis heu conterminus oris,
Grande domi fratrum qui miser agmen alis:
Si sapis à magno tibi missa hæc Rege putato
Præsidia, haud arces vi subitura tuas:
Sed quæ compedibus mentes animosq, tuorum,
Et duris stringant nexibus ingenia.
Mutatoq, procul coget abire solo.
Cùm volet ille per hos te finibus exiget hosteis,
Et nisi sponte feras, nigrum damnabit ad Orcum:
Nàmq, etiam in Stygios jus habet ille lacus.
Tu quoq, Vindelicos, qui, Gallica nomina, Bojos,
Qui trans Danubium Norica Regna tenes.

Quòq; juves Patres, vestem queis Fibula nectit,
Effundis totas luxuriosus opes:
Sumptibus immodicis accepta ut damna dolebit,
Ingentem ingratam qui periere, nepos:
Bello internecino cum dulcia pacis avitæ
Otia mutabit seditiosa cohors,
Et tua regna dabit placito rapienda tyranno,
Quippe sibi id proprio jure licere putat.
Quin procul ad fuscos gens dira remittitur Indos!
Illic mira canunt edere facta Patres.
Illic relligio per sola silentia crescit,
Nec res verbo agitur, jussit ut ille, Dei.
Consita sed granis in sacra rosaria ramos
Fundit, & in ramis multa sigilla gerit.
His, quibus inter nos perit artibus, incipit illic
Relligio, in cunis mox peritura suis:
Et nova cuncta placent, quoniam novus orbis & ille est,
Ex prisca superest & pietate nihil.
At procul Harpyiæ hinc, procul hinc Ixione nati
Semiferi, gravidæ nubis inane genus
Este novi procul hinc, hominum deliria, cultus,
Et quæ sponte sibi numina quisq; facit.
Gallia (nam decorat Gallos hac laude vetustas)
Non alit in gremio talia monstra suo.
Nos juvat antiquo vitam producere ritu,
Nos juvat in prisca simplicitate mori.

Claudius igitur de Aquaviva Præpositus Generalis Iesuitarum, cùm hæc Procurator ad eum retulisset, simulq; intellexisset, Marianæ librum in Gallia damnatum, hanc doctrinam haud obscurè etiam improbavit, seriòne an dolo, & ut fucum faceret Regibus, alij iudicent: Respondit enim. Primum collaudare se studium, iudiciumq; Provinciæ; deinde ægerrimè tulisse, quòd libri ij ante emissi essent, quàm eius rei quicquam ad se deferretur. Cæterum, & ubi primum rem accepisset, mandasse uti corrigerentur, & sedulò daturum operam, ne quid eiusmodi in posterum accideret. Neque eo contentus, decretum etiam addidit vehemens & grave, ne quis posthac ex Iesuitis aut publicè quicquam scriberet, & doceret; aut privatim consilium cuiquam daret, quod in Regum & Principum cædem, perniciémq; ulla ratione vergeret. Verba eius hæc sunt:

QVANDOQVIDEM *Societatis scriptoribus, ac Theologis, qui docent, cæterisque omnibus operarijs haud satis est id solum providere, quod in aliorum scriptorum libris reperitur, sed illud etiã apprimè considerandum, sintne opiniones validis nixæ fundamentis, tutæ, probatæ, scandalis, aut alijs incommodis minimè obnoxiæ; Ideò sanè justissimas ob causas, quæ ad hoc consilij nos impellunt, præsenti decreto præcipimus in virtute sanctæ obedientiæ, sub pœna excommunicationis, & inhabilitatis ad quævis officia, suspensionis à Divinis & alijs arbitrio nostro reservatis, ne quis deinceps nostræ Societatis Religiosus publicè, aut privatim prælegendo, seu consulendo, multò etiam minus libros conscribendo affirmare præsumat, licitum esse cuicunque personæ, quocunq; prætextu tyrañidis, Reges aut Principes occidere, seu mortem eis machinari. Ne videlicet isto prætextu ad perniciem Principum aperiatur via atque ad turbandam pacem, eorumque securitatem in dubium vocandam, quos potius ex divino mandato revereri, ac observare oporteat, tanquam personas sacras à Domino Deo pro felici populorum gubernatione in eo gradu*

constitutas. Provinciales autem, qui aliquid horum resciverint, nec emendaverint, aut non prævenerint hujusmodi incommoda efficiendo, ut hoc decretum sanctè observetur, volumus eos non modò prædictas pœnas incurrere, sed etiam officio privari. Vt sic omnes intelligant, quis sit ea de re Societatis sensus, neque privati unius error suspectam reddat societatem universam, quum apud æquos rerum æstimatores certum sit, partis unius, aut membri culpam toti corpori reliquo attribui jure non debere. Volumus præterea, ut Provinciales de hoc accepto decreto certiores nos faciant, idèmque per suam quisque Provinciam curent promulgandum, & in singulis domibus & collegijs referendum in libros ordinationum ad perpetuam eius memoriam.

Est & hoc superioribus addendum, quòd tyrannis & excommunicatio non tollit iura politica & civilis societatis, quemadmodum nec ipsa infidelitas vel apostasia aperta à Deo tollit ea. Nam infidelis & apostata Imperator, qualis Iulianus olim, manet Imperator, & magistratus, & pro tali á Christianis agnitus est. Ergo falsa est Iesuitarum & Scholasticorum sententia, qui volunt, non esse parendum Principibus tyrannis & excommunicatis: & contrà sentire videtur Thomas Aquinas in 2. secundæ quæst. 10. Sigebertus etiam Monachus scribit in Odone pagina 101. hanc doctrinam & novam & hæreticā esse, quæ iubet, ne hypocritis Principibus, id est, excommunicatis pareamus, quam Hildebrandus, qui & Gregorius 7. Papa primus promulgasse videtur, quum veteres Christiani Iuliano Apostatæ paruerint: Ambrosius Theodosio á se excommunicato: Apostoli etiam infidelibus & persequutoribus Ecclesiæ Principibus, qualis Nero, Domitianus, &c. paruerunt.

Anno etiam 1611. edita est in lucem cum Iesuita Sicario Apodixis, quâ multis gravissimis argumentis ac rationibus probatur, Non licitum esse Subdito maledicere Regi vel Principi suo: multoq́ minus personam eius adoriri, obtruncare & interficere. Ex multis pauca referam.

Quod ad Maledicentiam attinet ea in S. Scriptura expresse prohibetur. In Exodo dicitur, *Deos ne exsecrator: & Principi in populo tuo ne maledicito.* Hoc mandatum formidabilius reddiderunt horrendæ pœnæ, quas Deus ipse sumsit de ijs, qui illud non observârunt. Exemplum habemus in Aarone & Maria, quum contra Mosem murmurâssent ob Æthiopissam fœminam. Hoc simplici murmure iritatus Deus ab ijs abijt, & Maria leprosa facta est. Ex his colligitur, Si lege Dei puniuntur, qui Principi suo maledicunt, quid ijs fiet, qui Reges suos & Principes adoriuntur ac interficiunt? David etsi Saul esset tyrannus, iniusteque illum persequeretur, & magnum Sacerdotum numerum crudelissimè interficeret; personam tamen eius adoriri noluit, quantumvis commoditate optimâ ad id instructus esset: imò servum, qui mortem eius acceleraverat, licet ab hero sollicitatus, è medio tollendum curavit. Excommunicantur etiam tales & Satanæ traduntur Concilijs aliquot, ut pauló ante indicavimus.

Exod. 22.

Num. 12.

MYSTERIVM IESVITARVM QVO INITIARE SOLENT EVM, QVEM AD PRINCIPIS *alicujus parricidium induxerunt: ubi & de Meditationum eorum Camera: & Origine doctrinæ Iesuitarum de parricidijs.*

IEsuitæ cubilia habent mystica & exorcizata in quę ij, quos ad facinus patrandum destinaverunt, benedicendi, sanctificandi, & in beatorum ac cœlitum civitatem adscribendi introducuntur. Exstat Processus integer Delphis apud Ioannem Andreæ bibliopolam excusus, quem quia non ingratum Lectori futurum confido, totum hoc loco adponendum censui. Habet autem in hunc modum.

Is cui

Is cui cædem Domini, aut Principis sui suscipiendam Iesuitæ persuaserunt, infelix homo in meditatorium seu oratorium secretó introduci solet. Ibi culter linteolo involutus & eburnâ circúmque circâ characteribus variegatâ cistulâ, cum agno Dei inclusus profertur. Quem, dum è vagina educitur, aquæ benedictæ guttis stillatim irrorant, & globolos corallinos consecratos manubrio appendunt, indulgentiâ factâ, ut quot ictibus necandum Principem petiturus esset, totidem animas ex purgatorio educeret. Tum cultrum parricidæ in manum præbent, hisce verbis commendantes: Electe fili Dei, accipe gladium Iephte, gladium Samsonis, gladium Davidis, quo Goliatho caput præcidit, gladium Gedeonis, gladium Iudithæ, gladium Maccabæorum, gladium Papæ Iulij secundi, quo se á principum manibus, plurimo civitatum sanguine fuso, liberavit. Vade & esto prudenter animosus. Deus brachium tuum confortet. Quo facto omnes in genua procidunt, & primarius ex eis talem recitat exorcismum. Adeste Cherubim, adeste Seraphim, vos Throni, vos potestates, adeste vos sancti angeli, & replete beatum hoc vas perpetuâ gloriâ, & quotidie illi offerte coronã B. Mariæ virginis SS. Patriarcharum & Martyrum. Non amplius nostri est, sed vestri consortij particeps. Et tu Deus, qui terribilis & vincibilis es, quive ei in meditatorio, ac oratorio suo, ut Tyrannũ, ac Hæreticum extinguere, & coronam eius in Catholicum Regem conferre vellet, revelâsti; corrobora quæsumus huius, quem ad id opus consecravimus, membra: adauge eius vires, ut voluntatem suam perficere posit: da ei loricam divini potentem, quâ comprehendentium manus effugiat: da ei alas, quibus sancta eius membra Barbarorum proditorum conatus vitabunda evadant: effunde in eius animam lætificantes tuos radios, quibus corpus, omni metu deposito, in medijs periculis & cruciatibus gaudio & exsultatione perfusum ani..etur. Hoc peracto exorcismo ducitur parricida ante altare, in cuius pinace depicta est historia Iacobi Clementis, Monachi Dominicani, cum imaginibus Angelorum eum protegentium ad cœlumq; ducentium. Hanc ei Iesuitæ ostendunt, & simul præsentant cœlestem coronam, dicentes, Domine, respice hîc brachium tuum & executorem iustitiæ tuæ: Omnes sancti assurgant, & huic locum cedant. Quibus omnibus completis, quatuor tantum Iesuitæ deputati sunt, qui soli cum parricidâ colloquantur. Hi inter sermones sæpe dicere solent, divinã quandam in eo claritatem apparere, cuius radijs permoveantur ad manus eius & pedes osculandos: nec amplius sibi eum hominem videri, sed iam in divis repositum. Sese etiam asimulant, quasi tantam ei gloriam ac beatitudinem, ad quam iam nunc provectus, sit invideant, ingemendo dicentes; Quód utinam Deus me tuo locó elegisset, & hac ratione confirmasset, ut liberatus á pœnis purgatorij, rectâ viâ in paradisum perducerer.

Quod si veró is, quem idoneum esse rentur parricidio perpetrando, tergiversetur & persuasionibus recalcitret, tum aut terriculamẽtis nocturnis, monstrorúmque occursaculis ad votum, quod eiusmodi concipiendum adigunt, aut per subornatas D. Mariæ virginis, vel Angelorum, vel aliorum cœlitum, nec non ipsius aliquando Ignatij ac sociorum eius personas ἀπὸ μηχανῆς apparentes ad facinus animant, & inducunt. Ita scelerati isti & parricidiales magistri, nunc formidine pœnæ, nunc adumbratæ virtutis amore incautos adolescentes miseris, & ó vindicandis exemplis circumscribunt, & in animæ pariter corporisq; discrimina præcipitant.

Genus hominum in Oriente fuisse memorant, quos plerique Historicorum Assasinos, Pius Papa & Nicolaus Gillius Arsacidas, Nicetas Chasios nominârunt. Hi Mahumetanæ disciplinæ addicti novam sibi sectam instituerunt, cuius Præfecto Generali sedem Muletæ, qui locus sanctus habebatur ordinavê-

Assasini qui?

re. Auctor sectæ ac princeps ALAODIM quidam fuisse perhibetur, miles veteranus, vulgó Senex de Montanis, á suis Pater & Propheta dictus. Iste sub se & Rectores alios habuit, qui Palatia munita, splendida, & admodum quàm elegantia amœna hortorum colebant. Ratio & disciplinæ institutum in tuenda absoluta Prophetæ ac Principis sui autoritate super universas gentes vertebatur. In eam rem ipsa Palatia sive Collegia instituta, ut studiosam iuventutem ad Mahumeti legem, Alcorano comprehensam, conformarent, & delectu ingeniorum habito, iuvenes audaciores ac ferociori animo præditos observarent, secernerent, segregarentque.

Dogmata Assa.

Dogmata nefariæ huius disciplinæ hæc cumprimis referuntur.

1. Mahumetum esse Dei Prophetam, reparatorem generis humani, bonorum ac malorum retributorem.

2. Eius vicarium Prophetam, ac Principem Muletanum esse in terris constitutum super omnes gentes, unicum divini & humani iuris á Mahumeto traditi interpretem.

3. Ius fasque esse Principes eius dicto non audientes occidere, vi, fraude, dolo, pro re nata & oblata occasione.

4. Nec discipulos eius Principi alteri cuiquam obstrictos ac obnoxios esse, licet fidem simulatam sacramento iurârint.

5. Animam esse immortalem, eique post hanc vitam imminere præmia aut pœnas pro dictorum factorumque commeritis.

6. Paradisum esse, hortum lacte & melle affluentem, & omni delitiarum ac voluptatum genere abundantem, in quo beatorum animæ præmia, quæ ad totius corporis voluptatem faciunt, pro virtute recipiant.

7. Primam ac summam virtutem Deóque omnium gratissimam esse obedientiam, eámve in eo consistere, ut Præpositos suos vereantur, ac observent, & in iussis eorum exsequendis promptos sese, paratos & alacres præstent, hoc est, ut Paulus ait, ut animi sui (scilicet Prophetæ) detestabile exequantur propositum.

8. Qui pro legis Mahumetanæ æmulatione, aut bello occumbat, aut in cæde hostis comprehensus interficiatur, animam suam rectá & cum ipso extremo oris halitu ad gaudia illa Paradisiaca transmittere. Qui veró domi desides & lecto immorientes pereant, summis prius cruciatibus, per multa annorum curricula purgari, quàm ad Paradisum queant penetrare; ubi tamen nec solidis gaudijs & minus perfectis, quàm illi audaces bellatores, perfruituri sint.

9. Qui autem Principem aliquem Legis adversarium interemerit, proximum á Mahumeto locum in Paradiso cum sanctis Prophetis adepturum esse.

10. Denique esse in potestate Prophetæ, quem, uti dictum, Patrem sive senem indigetabant, sibi á Mahumeto datâ atque concessâ, Paradisi gaudia distribuere, eorúmque gustum aliquem, etiam in hoc corpore constitutis modo incomprehensibili exhibere.

Ad hæc pestifera, & horrenda dogmata in Scholis ac collegijs suis adolescentum animis ad audaciam ituris viam faciebant, ut eos obsequentiores sibi redderent, & ad omne vitæ periculum intrepidos, quorum primarium Muletæ seminarium fuit. Heic delecti iuvenes ad eam, quam dixi, institutionem docti & educti, potu soporifero hausto, in viridarium Palatio seu Collegio contiguum portabantur, ubi somno experrecti illarum voluptatum experimentum caperent. Rivuli varij, aquâ, melle, vino & lacte fluentes, variæ

variæ Musicæ artis instrumenta, melodiæ, choreæ, tripudia, palæstræ, vestes preciosæ, & mirus apparatus omnium delectabilium rerum, quibus pro voto fruebantur iuvenes intra viridarium positi, qui aliud nihil faciebant, quàm quod vitam beatam vivebant, tristitiæ nullum dantes locum. Præstò erant, & puellæ formosæ variarum libidinum spinthrices & pueri calamistrati ad nutum ministrantes.

Tanto gustu voluptatis imbibito, iterum in Soporem dati ad Collegium & habitacula sua reducebantur. Tunc illi redeuntes (verba sunt Pauli Veneti) & reminiscentes, quibus & quãtis ad modicum tempus potiti fuissent gaudijs, supra modum dolebant, & tristes efficiebantur, quòd delitijs illis perpetuò frui non concessum sit, mortem libenter subituri, modò hâc vitâ tam modicè degustatâ, semper vivant. Tunc Tyrannus ille, qui Dei Prophetam se esse mentiebatur, ajebat illis, si parati estis, ut pro mea obedientia mortem intrepidè, ubi illata fuerit, subeatis, participes vos pronuntio futuros illorum gaudiorum, quæ ad horam vidistis. At miseri illi mortem lucrum putantes, nihil tam difficile ajunt, injungendum, quod pro illa beata vita consequenda non libenter subeant. Abutitur igitur tyrannus ille his præfractis hominibus ad innumera homicidia, quippe qui corporalem vitam prostituentes, contemnebant etiam mortem ipsam, &c. Hæc Paulus: Cui Nicetas Choniates cõsonans; *Et ad eos missi, infit, quos eorum Principes occisos volunt, ut hospites & amici adeunt, & aut se habere, quod eis dicant, aut Legatos venire simulantes, sæpè Dominorum suorum adversarios pugionibus occidunt, nulla difficultatis & explorati supplicij ratione habitâ, etiamsi alterum non occiderint.* Et pergit Paulus; *Vt omnibus hominibus essent formidini, & nemo insaniæ illorum resistere auderet: Sicq; fiebat, ut multæ regiones, & potentes viri Tyranno illi tributarij fierent: donec tandem à Tartaris Pseudopropheta ille oppressus & cum omnibus Assassinis suis exstinctus fuit circa Annum C. N. M. CCLXII.*

Ad eundem prorsus modum Iesuitæ iuventutem in scholis & Collegijs suis informant, & erudiunt: propositaq; præstantissimi gaudij cœlestis mercede, & divinæ venerationis honore, ad quodvis parricidiale facinus perpetrandum inflammant & propellunt.

CAPVT II.

DE AEQVIVOCATIONIBVS IESVITARVM.

XI.

VNDECIMO docent Iesuitæ, *Amphibologijs seu Aequivocationibus hoc est, mentiendi & pejerandi arte, hæreticos & quosvis alios decipere, fallere & eludere permissum esse.*

DOcent etiam Iesuitæ, sibi alijsque Papistis, præsertim Clericis & Ecclesiasticis liberum permissumque esse, quando ab hæreticis magistratibus examinantur, æquivocationum deceptionibus, itemque mentitis nominibus, & vestibus uti, & veritatem supprimere, nimirum, ut commodius se insinuare, & conatus suos promovere possint. Hoc est, licere sibi & alijs Pontificijs, non tantùm simpliciter manifestam veritatem celare, aut denegare, sed piè & religiosè asserere, perque salutem æternam protestari, imò liquidò iurare, in illa quæ certissimè cognoscunt falsissima esse; re-

tinendo tantùm proprium quendam & reconditum animo sensum, quo à Patribus suis persuasi sunt, se tutò & iustè quæstionem quamvis eludere posse. Est hæc communis Iesuitarum omnium sententia, sed tamen cum exceptione quorundam. His artibus instituuntur à Iesuitis ij, quos ad Regum & Principum exitium incitant, ne facinoris conscios & participes prodant: ut i rem ipsam apertè negent, conditionem aliquam mente retineant. Atque hæc demùm causa est, cur parricidæ tam constanti animo à Iudicibus interrogati, quibus socijs auctoribus scelus tantum aggressi sint, negant & peierant, quòd Iesuitarum artibus inducti sibi persuadent, dum conditionem aliquam mente tegant, nullam in periurio noxam esse.

Sic Toletus Iesuita & Cardinalis de Instruct. Sacerd. lib. 4. cap. 21. *Si quis*, inquit, *à Superiore interrogetur juratus, tum si justè interrogetur, tenetur respondere absque æquivocatione. Si verò injustè, tum potest uti æquivocatione, & respondere non secundùm judicis mentem, sed secundùm propriam. Et si crimen omninò occultum est, de quo quis interrogatur, tum æquivocatione uti poterit, respondendo; Nescio: intelligendo tamen intra se, Vt dicam tibi: vel respondendo, Non feci; intelligendo intra se, Nunc non feci, vel quid simile. Et sic interrogatum, An ex tali civitate veniat (de qua nempe communis fama est, quòd peste infecta sit) ut ut sub juramento interrogatus sit, posse tamen respondere, Quòd non; licèt inde veniat: quia nempe tacitum intellectum in sua mente habet, quòd civitas illa non sit infecta: aut quòd ipse non sit infectus, licet civitas infecta sit. Quia nempe non facit contra præcipuam intentionem custodum.*

Similia docet Gregorius de Valentia Tom. 3. Disput. 5. q. 13. De reo pun. 2. pag. 1350. & seqq *Quandòcunque (ait) iniqua interrogatio fit, etiamsi juramentum accesserit, nullum tamen committetur perjurium, quàmvis juramento affirmet alium aliquē sensum verum, alienum ab interrogatione: talis non mentitur, nec vanè usurpat nomen Dei, siquidem ad se, vel sua tuendum, id facit.*

Andræas quoq; Eudæmon Ioannes in Anticotoni confutatione docet, cùm iudex ritè, ac servato iuris ordine reum interroget, teneri quemcunq; sine tergiversatione ulla ad mentem iudicis etiam cum capitis sui periculo respondere; quòd si verò Magistratus præter ius & fas, sine ullis indicijs ad quæstionem aliquem rapiat, tum tergiuersationi locum esse. Verba eius hæc sunt: *Cùm quis nullis justis indicijs in jus vocatur, quia nemo tenetur seipsum Magistratui prodere, idq; lex ipsa naturæ satis docet: apertè & liberè sine omni tergiversatione negare potest, id cujus gratia accersitur: quia semper clausula illa intelligitur, ita ut tenear dicere.*

Martinus Navarrus Azpilcueta in d. c. humanæ aures. 22. q. 5. pag. 348. post Angelum de Perusio & Ioan. ab Anagnia refert & probat, *Aequivocationem S. Francisci, qui interrogatus à lictoribus, homicidam* (Iesuita Sylvanus in Philippica sua pag. 5. pro homicida furem supponit) *persequentibus, An illhac*, ubi Franciscus erat, *talis homicida transijsset? immissis manibus intra manicas, respondet, Hâc non trāsijsse*; subintelligendo tacitè contra communem intelligentiam: *Non transijsse per illas manicas.* Et addit Azpilcueta: *Hanc doctrinam de Aequivocationibus fundari in illo insigni facto magni illius Patriarchæ Francisci.* Cui similis est illa, quā habet Glossa in c. Ne quis. c. 2. q. 2. si quis videlicet interrogetur, an hic vel ille hîc sit, & respondeat non, sub intelligendo, ut hîc comedat, quam *solennem & receptam* Azpilcueta dicit, & uti *justam responsionem* laudat.

Ibidem Navarrus ex Thoma, *quòd reus interrogatus de crimine à judice non procedente juridice, non teneatur fateri veritatem, sed poßit uti Aequivocatione, subintelligendo aliquid aliud, quā verba sonant. Imò & qui respondet judici, sive superiori, vel sine sub juramento, potest uti Amphibologiâ, sive illa contingat ex diversa verbi significatione, sive ex diversa intentione interrogantis & respondentis; & licet falsum sit, secundum mentem interrogantis.*

Idem Navarrus pag. 351. *Etiam magistratui, vel judici injustè interroganti vel adjuranti, non tenetur quis secundum suam intentionem respondere.* Sic & testem instruit Navarrus *ut dicat, Se nihil scire, subintelligendo intra se, Nihil, quod dicere teneatur.* Ibidem etiam instruit litigantes, qui iubentur iurare de calumnia, veritate, &c. *Ut si non ordinatè, vel justè, à judice jubeantur, possint negare vel affirmare, secundum propriam mentem, non curando de illa quam judex habet.* Et post alia pag. 352. n. 16. docet etiã, *Licitè posse aliquem occultare, Quòd sit Catholicus.* Rursus c. humanæ aures. 22. q. 5. inquit: *N. N. clàm, sine testibus absentibus, cuidam fœminæ dixit, Accipio te in uxorem meam: sed sine animo eam ducendi. Postea judici eum adjuranti, & interroganti, an ea verba dixisset? Respondit, se illa non dixisse; subintelligendo, in mente sua, quòd illa non dixerit animo illam ducendi.* Et addit Azplicueta, *hoc non esse mendacium, sed æquivocationem prudentem & honestam.*

O mendaciorum Doctores.

Toletus ut suprà, scribit, *Quærenti judici, fecistine illud? respondeat; intelligendo intra se; ut dicam tibi, vel hoc tempore, vel quid simile: Et si vir uxorem petat, an sit adultera? illa potest dicere, non sum, quàmvis verum fuerit, intelligendo, ut tibi revelem. Sic qui cogitur jurare alteram in sponsam accepturum, intelligendo, si postea placuerit: & à latronibus comprehensus juraverit, se postea daturum centum aureos, ut liberetur, & æquivocè jurans, intra se dicens, si postea liberetur, tunc nõ tenetur solvere: sic à custode injuriosè detentus, ut dimittatur, jurans se redditurum posteà, potest uti æquivocatione, & non tenetur reddere.*

Interrogatus alius, & jurejurando obstrictus, ut verum dicat, talémne viderit hodiè? hac æquivocationis arte illud planè denegat, prudens licèt, sciensq; illum viderit. Ille verò hunc sensum sibi reservavit, Non vidi illum, scilicet, ut Magistratui hoc dicerem, vel non visione beatificâ, vel non Venetijs, &c. illum vidi.

Francisco Treshamo in arce Londinensi morti proximo ut uxor ipsum in solatium inviseret permissum est. Illa verò haud ignara maritum suum coniurationis Hispanicæ directè & verè Garnetum insimulâsse, sed verita ne maritus sine morsu conscientiæ aliquid de Garneto detexisset, cùm iam extremos spiritus exhalaret, eò adegit, ut cùm ipse scribere non posset, famulum scribere iusserit, quæ ipse dictaret. In quo scripto seipsum iureiurando obstrinxit, atque in animæ suæ salutem testatus est, sedecim annis totis iam transactis Garnetum ne vidisse quidem, eámque ob causam, priorem suam confessionem irritam haberi obtestatur. Petit denique ut præsens ista retractatio pro vera habeatur. Cùm tamen Garnetus ipse confessus sit, se Hispanicæ coniurationis conscium fuisse, séque cum Treshamo sæpissimè proximis annis loquutum de his rebus esse.

Interrogatus tandem pro tribunali Garnetus, quid de hac Treshami retractatione sentiret, Hoc unicum respondit, *Ipsum æquivocare voluisse credo.*

Garnetus etiam de toto hoc argumento & naturâ æquivocationis quid sentiret explicare iussus, hoc 20. die Martij anni 1606. responsum dedit. *De æquivocatione ita censeo. In rebus moralibus & communi usu vitæ, quandò veritas inter amicos requiritur, uti æquivocatione haud licet: id enim societati hominum magno malo cederet. Quare huic remedio in istis nullus locus. Quoties verò de necessaria defensione agitur, deq; injuria aliqua evitanda, aut dãno, aut de consequendo aliquo bono non parvi momenti sine ullo cujusquam periculo, tum licita est æquivocatio.*

In Actis Garneti pag. 96.

Idem Garnetus quoq; has Iesuitarum fraudulentas æquivocationes, quum Londini pro tribunali staret, hoc mendacio defendere & excusare conatus est: *Iesuitarum Ordo*, inquit, *mendacium quodcunque improbat, præsertim verò in caussis fidei & religionis, cùm sit illud genus mendacij omnium perniciosissimum, & à D. Augustino in Priscillianistis condemnatum. Imò verò quacunque in causa mentiri,*

& malum & peccatum est, utcunque inter octo gradus, quos Augustinus facit, ille revera gradus infimus habeatur, ita mentiri, ut uni in commodum cedat, quod sine cujusvis sit incommodo. Illa igitur, quam nos defendimus Aequivocatio, legitimum quarundam propositionum usum defendit, mendacijs neutiquam patrocinatur. Fieri enim potest, ut quis ab homine, penes quem nulla sit inquirendi authoritas, interrogetur, aut de re aliqua examinetur, cuius cognitio ad interrogantem minimè pertineat; verbi causa, Quid aliquis cogitet? Quo tempore igitur oportet veritatem dicere, æquivocare non licet, quod si secus sit, licet, &c. Attornatus autem Generalis Angliæ ad hoc sic respondit: *Verum quidem est, specie tenus mendacium & perjurium condemnare videntur, quod si secus fecerint, ipsorum scelera essent in medio posita, omnibusque exosi essent. Verùm quæ condemnant mendacia perjuriaque aperta sunt & hiantia: mendacia autem secreta, perjuria clancularia, falsa testimonia, quæ maximè detestanda, quæque neque defensionem, neque exemplum habent, approbare videntur. Quod si in alijs ut plurimùm non probent, at in semetipsis & sui similibus, atq; conjurationum socijs, probant & defendunt; præsertim cùm ad conatus suos perficiendos illis usui & adminiculo esse posit.*

Ibid. pag. 108.

Hæc quoque Garneti protestatio est contraria suo ipsius facto. Cùm enim à magistratu interrogatus maximé, pernegâsset, se conscium machinationis cum pulvere tormentario fuisse, ac pro eius felici successu preces habuisse; mendacij deinde convictus respondit pag. 101. *Se quidem de prospero magnæ illius actionis eventu preces obtulisse; illud tamen eo animo sensuque fecisse, quòd se veriores quasdam leges tum subveritus fuisset.* Rursus interrogatus à iudice; *An Iesuitam Hallum, aliâs Oldcornum non convenisset*, monitúsque, ut sine æquivocatione in veritate responderet; pertinaciter & animæ salutem testatus respondit, *Se cum illo non fuisse*: idq; horrendis execrationibus repetijt. Postea veró quum Hallus contrarium fassus fuerat, in mendacio aperto deprehensus Garnetus, erubuit, & misericordiam imploravit, agnovitque se deliquisse, *Nisi ipsum Aequivocatio tueretur.* Hinc intelligit Lector mentitum fuisse Garnetum Æquivocationum Iesuiticarum defensione. Nam & interrogatus à delegatis Regijs, penes quos fuit interrogandi authoritas & potestas: & à iudice ipso monitus fuit ut sine æquivocatione & dolo aliquo responderet: & cognitio rei, de qua examinatus fuit, ad interrogantes maximé pertinuit, & tamen æquivocavit, id est, mentitus est.

Ibid. pag. 107.

Eâdem fraude illusit Garnetus Iesuita Illustrissimo Comiti Salisburgiensi, petenti, ut sine æquivocatione proferret, quid de excommunicatione Regis sentiret, dicens, Regem Iacobum nondum excommunicatũ esse. Nam Iacobũ Stuardum excommunicatum animo sentiebat. Vide eius acta pag. 107.

Eadem fraude utuntur Iesuitæ, cùm ipsi, vel eorum discipuli Reges & Principes Evangelicos, imó & Pontificios eorum fautores, & sedi Roman. minus obedientes, occidũt. Negãt enim se Reges aut Principes occidisse. Quare? quia non ut Reges & Principes, sed ut hæreticos, hæreticorúmque fautores & excommunicatos, atq; Tyrannos eos occidunt: *Non enim in eodem subjecto esse posse*, ait, *Regnum, hæresin & tyrannidem.*

Hac arte Richeomus in sua Expostulatione Apologetica pro Iesuitarum Societate Henrico IV. Regi Galliæ illusit, dum æquivocando impudenter affirmavit: *Se nunquam audivisse, postremò defunctum Henricum Regem, à quoquam suorum hominum Tyrannum esse nominatum. Non enim postremò defunctum Henricum Regem, sed benè postremò occisum Henricum Valesium Henricum Tyrannum & quidem sæpissimè audivit nominari*; quum hoc & pro concione ubiq; inter Ligistas, & quám plurimis libellis e ditis factitatum sit.

Simili æquivocandi arte utitur Tortuosus Bellarminus, *dum negat Sixtum Quintum Papam imperâsse eundem Henricum Regem interficere*, ut est videre in Responsione ad Apologiam pro iuramento fidelitatis pag. 85. Non enim Papæ im-

perant

perant occidere Reges, sed Tyrannos tantū, id est, eos, qui dicto suo minus sunt audientes. Hoc enim decretum Paparū axioma indubitatum esse, ille ipse Tortuosus multis locis tradit. Constitutū etiam apud eosdem est, Omnes Reges ac Principes Evangelicos, imó & quosdam Pontificios, minus dicto Paparum parentes, nec Reges & Principes, sed Tyrannos esse.

Docent praeterea Iesuitae, *Quosvis non teneri privatis quoq; Catholicis ad mentem respondere, sed aequivocare & interrogantes decipere posse.* Navarrus ubi supra p.351. *Per hanc doctrinā,* inquit, *aequivocationis innumera mendacia & peccata evitari possunt, si semper respondeatur cū aliqua subintellectione: ut si interrogemur, quò vadimus? quantā pecuniā habemus? mutuavimus? donavimus? quid scripsimus? quid nobis ille vel ille dixit? &c. omnibus illis absq; peccato respondere nō posse, subintelligenda aliqua. Vt si quis petenti pecuniam, librum, &c. respondeat, Non habeo; licet habeat, subintelligendo, Ita non habeo, ut tenear praestare, vel, ut tenear tibi dicere, dare, manifestare, &c.*

Iesuita Iacobus Sylvanus, aliás Keller, in Philippica contra Anonymum Praedicantem, pag. 5. ait; *Aequivocatione uti licet, quando qui interrogat, non est superior, aut judex. Anne, ait, ego obligatus sum cuique ex rure vel plaustro roganti respondere ad mentem? quis me omnium debitorem fecit?*

Aequivocationis Iesuiticae origo & antiquitas.

Quod veró ad Æquivocationis huius originem & antiquitatē attinet, videtur illa primó referri posse ad Priscillianistas haereticos, qui docuerunt, *mendacia & perjuria religionis suae caelandae gratia fieri bonā conscientiā posse, quod etiam Audiani senserunt:* Vnde illud est eorum, *Iura, pejura, secretum prodere noli.* Vide Hieron. in epist. ad Ctesiphont. de Pelag. August. in Enchirid. & lib. de mendacio, Bernard. serm. 65. in Cantic. Sixtum Senensem lib. 3. Bibliothecae.

Æquivocatio etiā talis Iesuitica ab Arrio haeretico usurpata fuit. Is enim cúm á Niceno Conc. damnatus esset, & á Constantino Imp. in exilium eiectus, ad humillimam eius petitionem, fide prius datâ se Niceno Concilio subscripturum, ab eodem Imperatore revocatus fuit. Ille veró domum reversus, suam ipsius opinionem ac sententiam in charta clam consignavit, eamq; in sinu gestavit. Cúm in cōspectu Imperatoris Nicenam fidem sibi propositam videret, interrogatus, utrum Concilij Niceni decretis veré consentiat, & in futurū constanter adhaerere velit? Ille, manu ad sinum admotâ, ubi charta occultabatur, sine mora, alacri promptoq; animo coram Imperatore subscripsit, cúm tamen ea quae in Concilio de Fide decisa erant, astuté & aequivocé eluderet. Cogitavit enim apud se tacité & aequivocé, se subscripturum isti fidei, quam in sinu gestavit, non ei quae sibi ab Imperatore proposita fuit.

Nostrâ autem memoriâ Æquivocandi hanc scientiam ab inferis resuscitatam, multos Iesuitarum magnâ curâ & explicuisse & asseruisse ex ijs testimonijs, quae pauló ante ex illorum scriptis adduximus, constat, ut non immeritó authores & inventores eius esse vulgó dicantur. Praecipué autem eam excoluerunt Angliae regni Iesuitae. Extant enim Iesuitae Personij Angli, qui Romae vixit ibique mortuus est, disputationes eius argumenti prolixae, in quibus Æquivocandi, seu mētiendi & peierandi artem acriter defendere conatur: sunt autem á Thoma Mortono solidissimé confutatae. Liber quoque pauló ante mortem Elisabethae Reginae editus est hoc titulo, *AEquivocationis tractatus* á Garneto Iesuitarum in Anglia Provinciali & Blackvvello Angliae Archipresbytero non solúm visus, sed etiam approbatus. In principio autem Garnetus suâ ipsius manu verbum hoc tituli *AEquivocationis*, delevit, & sic mutavit, *Tractatus contra aequivocationes & falsas dissimulationes, cúm rem ipsam pro virili tueatur.* In fine etiam Blackvvellus librum hunc approbavit & commendavit his verbis; *Tractatus iste verè doctus & verè pius & Catholicus est;*

certè sacrarum Scripturarum, Patrum, Doctorum, Scholasticorum, Canonistarum, & optimarum rationum præsidijs plenissimè firmat æquitatem Aequivocationis; ideoque dignissimus qui typis propagetur ad cõsolationem afflictorum Catholicorum, & omnium piorum instructionem. Et tamen Apologista quidam in secunda Apologia sua negat, ullum unquam eiusmodi Tractatum in rerum natura fuisse, & qui eius meminerunt impostores vocat. Sunt autem in Anglia plurimi, qui partim viderunt legeruntque eum librum, partim etiam hodie eum servant: Si etiam Andreæ Eudæmoniohannis Apologiam c. 2. inspexerit, levitatem & imprudentiam suam agnoscere cogetur Apologista iste.

In hoc Ttractatu citatur ab authore Æquivocationis exemplum Coventriense, sermonibus multorum in Anglia iactatum, & sic narratur ac defenditur: *Grassante in Anglia pestilentia, præsertim Londini, quidam inde Coventriam venit. Ad portam urbis occurrunt destinati à Magistratu, qui delato jurejurando eum interrogant, veniat necne Londino? Ille negat strenuè, & dictis jurejurando fidem facit. Hic auctor libelli negat eum peccasse. Causam hanc affert: Principali,* inquit, *& finali propositæ quæstioni scopo; scilicet, an sic venerit ut civitati pestem adferret, responsum dedit, licet immediatus quæstionis sensus fuerit, scire utrum Londino profectus sit necne. De hoc bonâ conscientia jurare ut posset, persuasio præstitit, aut scientia certa, quam jurans habuit, vel pestem jam non esse Londini, vel aërem non esse ibi infectum, neque prætereuntes inficere: vel se equo vehentem citato cursu absque noxa transijsse.* Hæc est decisio illius Tractatûs auctoris: & ut illustret novam hanc doctrinam, admirabilem profert Theoriam, de differentia propositionis verbalis, & reservationis sive retẽtionis mentalis: item de propositione scripta vel mixta, quæ partim vocis prolatione, partim silentio constat: quando animi sensum partim verbis exprimimus, partim silentio premimus & in mente reservamus.

Extat in eodem Tractatu aliud exemplum: *Quidam post contracta sponsalia per verba de præsenti mox ad alias nuptias convolans, fidem suam alteri sponsæ similiter per verba de præsenti obligat. Vocatur in jus, & præstito jurejurando verum dicere jubetur: deinde interrogatus, an non priori sponsæ per verba de tempore præsenti sese obstrinxerit? negat ille & pernegat.* Auctor dicti Tractatûs negat in hoc peccatum esse: *Nam judicis,* inquit, *quæstio eò tendebat, ut justúmne esset prius matrimonium cognosceret: quum igitur reus id matrimonium pro irrito & illegitimo haberet, nullo conscientiæ periculo, jurare potest non fecisse quod fecerat, cum hac utiq; retentione mentali, Eo animo ut id esset legitimum matrimonium.*

Magni scilicet pretij hæc Æquivocationis doctrina est, quæ tam facilè omnia peccata & scelera excusare potest. Illud quoque fateantur omnes necesse est, per hanc novam doctrinam, ad omnia quamvis execranda piacula, latam patefieri, non dico fenestram, sed ianuam & portam: ut meritó facturi sint homines facinorosi, & ad omnem impietatem proiecti, si patronos & assertores Æquivocationis pro bené de se meritis habeant.

Est & scitum eiusdem disciplinæ, ab auctore dicti Ttractatûs defensum, *Licere criminis alicuius reo pejerare, & omnibus modis factum negare; si ab eo interrogetur, qui auctoritatem legitimam non habet; etiam apud legitimum judicem licere: non tamen indefinitè, sed cum hac exceptione, Tantisper dum probationes deficiunt.*

Hæc omnia cúm ita sint, *Tamen æquivocationes has utilem artem & bonam prudentiam esse dicũt.* Ideôq; Navarrus sibiipsi gratulatur, & iactat, se maximo cumprimis Principi usum illius Apophthegmatis, *qui nescit dissimulare nescit regnare,* commendâsse, & istam doctrinam Principi illi profuisse. Idem Navarrus in de humanæ cap. 34. hanc simulandi & dissimulandi artem ex Thoma *prudentiam ac virtutem* appellavit, *& qui eâ utantur laudandos esse.* Hanc Navarri doctrinam

Gregorius

Gregorius 13. *tanquam sanctam, veram & inconcussam approbavit & commendavit.* Et Gregorius de Valentia Iesuita Tom. 3. disput. 5. q. 13. *eam prudentem defensionem vocavit.*

Convellitur autem hæc mentiendi doctrina Iesuitarum, aperto Scripturæ testimonio. Nam Hebræ. c. 6. dicitur, *Omnis controversiæ finis jusiurandum est ad confirmationẽ adhibitum.* Hoc aũt verum non est, si Iesuitarum doctrina vera est: nam illorum iuramento controversiæ non finiuntur, nec res dubiæ deciduntur, sed perplexæ magis redduntur. Et Ephes. 4. c. *Deposito mendacio loquimini veritatem quisq; proximo suo.* Et Isa. 18. *Posuimus fallaciam spem nostram, & in mendacio absconditi mus nos, &c.*

Longe etiam aliter de hoc mentiendi genere docuerunt Patres. Isidorus in Synonimis c. 10. *Omne,* inquit, *genus mendacij summopere fuge: nec casu, nec studio loquaris falsum; nec ut præstes, mentiri studeas: nec qualibet falláciâ vitam alicuius defendas. Cave mendacium in omnibus.* Refertur etiam cap. Omne. causa 22. q. 2. Et August. in lib. de Mendacio. c. 6. *Si quis,* inquit, *ad te confugiat, qui mendacio tuo posset à morte liberari, non es mentiturus. Os enim quod mentitur, occidit animam.* Et mox: *Cùm ergò mentiendo vita æterna amittitur, nunquam pro cuiusquam vita temporali mentiendum est.* 22. q. 2. c. omne. Cumq; Origenes ex sententia Platonis permitteret sapienti bonoq; viro mendacium, modò salutare ijs esset, quorum gratia fieret; Et Hieronym. non careret omninò suspicione Origenici dogmatis, (Nam huius secutus sentẽtiam in cõmentarijs in Epist. ad Galat. scripserat, utrosq;, Petrũ & Paulũ, pro tẽpore simulatione usos: Petrũ, quũ se subduceret à mensa, supervenientibus Iudæis; Paulum, quum illum in os acriter obiurgaret, ut per eam alios deterreret;) August. in epist. ad Hieron. quæ extat inter epist. Hieronymi tom. 3. p. 150. b. ipsum hac de re diligẽter admonet, negatq; hoc licere. Rursus Isidorus lib. 2. sentent. c. 31. Quacunq;, inquit, arte verborum quisq; iuret, Deus tamen, qui conscientiæ testis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui iuratur, intelligit. Dupliciter autem reus fit: quia & Dei nomen assumit, & proximum dolo capit. 22. q. 5. c. Quacunq;. Ibid. c. Qui peierare. additur, Deus duplicitatis aspernator, simpliciter intentionem utriusq;, interrogantis & respondentis considerat; verborum artem aspernatur & odit.

Et quæ non tantùm certa verborum Iesuiticorum fides, sed quis certus adeò poterit esse sensus, si verba extrinsecus prolata, liceat ad hunc modum intentione non expressâ, aut æquivocationibus eludere, etiam in sanctissima iuramenti religione. Hoc est nimirum quod aiebat iste, *Linguam juratam, mentem injuratam habeo.*

Ideò ne Iesuitæ quidem omnes & Pontificij hanc doctrinam probant. Nam Ioan. Maldonatus Iesuita Cõment. in 24. c. Luc. n. 36. *Quisquis,* inquit, *fingendo alium fallere conatur, etiamsi præterea aliquid significare velit* (id est, æquivocatione uti) *haud dubiè mentitur, alioqui nullum esset mendacium, quod non defendi posset.*

Sic etiam Sacerdotes Vuisbyeenses in epistola quam ad Generosum Papistam nuper scripserunt, *Ars est,* inquiunt, *nostrorum Iesuitarum ut in juramentis suis Magistratus illudant. Cùm à Magistratibus quæritur, Esne Sacerdos? tum Sacerdoti,* inquiunt, *licebit respondere, Non sum, sed additâ hac intentione, intus in animo conceptâ, non ore prolatâ, talis nimirum, qualem me esse cupitis, aut ut narrem vobis, aut aliquid simile.*

Etnici quoque damnârunt doctrinam hanc. Cicero enim lib. 3. Offic. *Quod* inquit, *affirmatè, quasi Deo teste, promiseris, id tenendum est. Et qui hoc sibi sumunt, Nullam esse fidem, quæ infideli data sit; videant, ne quæratur latebra perjurio.*

Homerus etiam, quem omnium ætatum sapientes demirati sunt, sub Achil-

lis persona gravissimè detestatur cura, qui aliud in mente celat, aliud linguâ loquitur, inquiens:

Haud minus ille mihi exosus quàm janua Ditis,
Mens aliud cui tecta tegit quàm lingua loquatur.

Turcæ quoque hodiè improbarent, sat scio, si quis inter ipsos, talia mendacia, & mentiendi, magistratusq; decipiendi artes populo discendas proponeret, ut Iesuitæ faciunt.

Conantur quidem Iesuitæ hoc suum mendacij genus, & mentiendi artes defendere *primò* exemplis Patriarcharum: *Usi sunt*, inquiunt, *Abrahamus & Isaacus æquivocatione, quum negârunt Saram & Rebeccam suas uxores esse.* Gen. 12. 20. & 26. Iacobus etiam Patri Iacobo dixit, aut simulavit Esauum se esse.

Respondet autem eis Augustin. contra Cresc. c. 9. & 15. *Hæc*, inquit, *quando in Scripturis legimus, non ideò quia facta credimus, etiam facienda credamus: ne violemus præcepta, dum passim sectamur exempla. Et constat, quòd non omnia quæ à sanctis viris legimus facta, transferre debeamus in mores.* Et cap. 21. *Testimonia illa, quibus sanctos libros mendacijs suos Patronos adhibere moliuntur, partim non esse mendacia, partim etiam, quæ sunt, non imitanda esse, docet.*

Secundò, blasphemè dicunt, ipsum quoque Christum æquivocationibus usum esse, quum dixit Marci 13. *De die illo & hora nemo scit, ne Angeli quidem qui in cælo sunt: nec ipse Filius, sed solus Pater. His verbis*, aiunt, *simulavit se nescire secundùm humanam naturam novissimum diem; cùm tamen sciverit illum.* Et Bellarminus lib. 4. de Christo, c. 1. Suarez tom. 1. in Thom. quæst. 10. artic. 1. disput. 11. Gregor. de Valent. tom. 4. disput. 1. q. 15. part. 1. & Armandus Iesuita in epist. ad Chamierum, dicunt, *Errare omnes ferè hujus temporis hæreticos, & protestantes præcipuos, sicut olim Agnoitas hæreticos, quia dicant, Christi animam humanam aliquid ignorâsse.* Maldonatus autem in Matth. 24. c. ex Damasceno scribit, *Agnoitas simpliciter Christo ignorantiam tribuisse.* Et Alphons. de Castro adversus hæres. tit. Deus. indicat, *Agnoitas ignorantiam simpliciter impegisse Deo ex his verbis, De die illo nemo scit.* Idem Maldonatus scribit contra Bellarminũ & socios, *Athanasium, Ambrosium, Gregorium Nazianz. Theodoretum, Cyrillum, &c. apertè docuisse, Christum, quatenus hominem, diem judicij ignorâsse.*

CAPUT III.

MISCELLANEA DE IESUITIS EORUMQUE DOCTRINA.

VT Iesuitæ quum alijs Doctoribus Pontificijs, tum etiam in multis Socijs suis contradicant aliquot, saltem demonstrabo exemplis. Mendacia enim certius dignosci non possunt, nisi quando sibimetipsis contraria sunt: A Deo enim ita ordinatum est, ut impij semper seipsos confundant, & mendacia non consonent, sed contra semetipsa semper testentur.

De iustificatione hominis coram Deo.

Bellarmin. de Notis Ecclesiæ lib. 4. c. 9. ¶. Nunc; scribit; *Docuerunt Eunomiani, nemini peccata nocere, modò fidem habeat. Idem Protestantes.*

Bellarminum autem Iesuitam haud obscurè mendacij insimulat Toletus Iesuita Com. in Ioan. 13. *Affirmavit*, inquit, *Eunomius, fidè sufficere ad salutem, quamvis mala opera adessent. Protestantes dicunt quidem ad salutem sufficere, negant tamen fidem illam sine operibus esse posse.* Agnoscit igitur Toletus, Eunomianos fidem mortuam, Protestantes vivam profiteri.

Rursus

Rursus Bellarminus lib. 1. de Iustif. cap. 12. *Nos*, inquit, SOLA *fide justificari coram Deo, est opinio paradoxa*. Et Maldonatus Comment. in Matth. 19. *Hoc* inquit, *omnium hæresium seminarium est*: Et Feuardent. Com. in Iac. *Iustitia fictitia & imaginaria est.*

De particulari SOLA.

Contradicunt autem alijs Pontificijs doctissimis. Colonienses Canonici; quin etiam authores libelli oblati à Cæsare Collocutoribus Protestantibus in Comitijs Ratisbon. dicunt: *Tantùm per imputationem justitiæ Christi, quatenus fides nostra apprehendit misericordiam atq; justitiam Christi, propter meritum Christi, nos justificari coram Deo.* Præterea Cassandrum, Stapulensem, Peraldum, Ferum & alios, qui huius sententiæ fuerunt. Stapletonus etiam lib 7. de Iustificat. c. 9. Catholici, ait, aliqui (quos Vega lib. 15. de Iustificat. c. 20. pag. 712. viros doctos & pios vocat) tenebant, nullum alium esse iustitiæ conservandæ modum, quàm si iustitia Christi nobis imputetur.

Bellarminus lib. 4. de Notis Eccles. capit. 9. *Calvini doctrinam, fidem veram, semel habitam, amitti non posse, inter Ioviniani hæreses numerat.* Campianus contra Rat. 10. *Nisi*, inquit, *Divi è cœlo deturbentur, cadere ego nunquam potero.* Catharinus quoq;, ipso Bellarmino teste lib. 3. de Iustificat. c. 9. docuit ex his verbis, Accepistis Spiritum adoptionis, *Fideles in persuasione de sua salute non posse falli.* Contradicit etiam Augustinus de Corrept. & Grat cap. 7. *Horum fides*, inquit, *quæ per dilectionem operatur, aut omninò non deficit, aut reparatur priusquam hæc vita finiatur.*

2. Vera fides an possit amitti.

Azorius Iesuita Institut. lib. 9. capit. 7. *Appellat*, inquit, *Calvinus imagines Sanctorum, idola, & simulachra, quasi à sacris auctoribus promiscuè usurpentur*; *falsum.*

3. Imagines rectè idola vocari.

Valentianus autem lib. 3. de Idol. capit. 8. ¶. Quod autem hoc ipsum facit, quod damnat in Calvino Azorius. *Idolum*, inquit, *Græcè imaginem, sive simulachrum significat.* Hæc nomina usque adeò confundit Valentianus, ut non vereatur simulachrorum cultum in hunc modum ex Scripturis defendere. *Innuit*, inquit, *Beatus Petrus aliquem esse simulachrorum & idolorum cultum licitum.* Ibidem, Cardinalis etiam Plæotus lib. 1. de sacris & prophanis Imag. c. 3. *Idolum, imaginem & simulachrum pro eodem accipi testatur. S. Hieronymus*, inquit, *scribit, ubi in sacris literis Idola positum est, Aquilam figuras vel imagines interpretatum esse. Et apud Ciceronem legimus, Imagines quæ Idola nominantur.* Et Plato, *Idola vocamus Imagines, quæ & in aquis, & in speculis sunt, & quæ picta sunt, & quæ typis seu figuris expressa, atque alia hujusmodi: Ita simulachri nomen quod Latinè dicitur, pro eo acceperunt quod est idolum apud Græcos, cùm in Latina interpretatione* ubi dicitur in Psalmo: *Simulachra gentium, argentum & aurum, Græcè dicuntur* τὰ εἴδωλα τῶν ἐθνῶν. Addit ibidem; *Imaginis nomen, si vocis proprietatem inspiciamus, impiæ & diabolicæ formæ convenit.*

Bellarminus de Ecclesia triumph. cap. 8. ¶. Ergò inquit: *Calvinus ait nefas esse Deo invisibili & incorporeo, imaginem corpoream & visibilem collocare: nos Catholici contra.* Mox autem, quasi verborum suorum oblitus, dicit: *Opinio illa Calvini, non licere pingere imaginem Dei in forma hominis, est etiam* ALIQVOT *Catholicorum, ut Abulensis Durandi, Peresij, qui dicunt, hæc non rectè fieri.*

4. An Deus corporea forma exprimi debeat.

Bellarminus in Præfat. libri de Beat. Sanct. *Quis*, inquit, *Catholicorum unquam divinum honorem imaginibus detulit?* At hoc fieri in Papatu testatur Polyd. Vergil. de Invent. rer. capit. 13. Corn. Agrippa de Vanit. capit. 37. Georgius Cassander in Consult. art. 21. & Ioannes Gerson quæstione de neglig. Prælat. capit. 7. Sed quia hos fastidiunt, audiatur Bellarminus sibiji contradicens. Nam lib. 2. de Ecclef. triumph. capit. 21. in princip. *Sit*, inquit, *hæc nostra propositio: Imagines Christi & Sanctorum venerandæ sunt, non solùm per accidens, vel impro-*

5. Imaginibus divinum honorem tribui.

priè verùm etiam propriè : ita ut terminetur adoratio in Imagine, non solùm ut vicem gerit exemplaris. Vasquez autem libro secundo de Adorat. disput. 8. capit. 3. & 8. *Stultum hoc est,* inquit, *& superstitiosum : idque accuratè probat.* Docet ibidem, *Veteres Scholasticos absolutè dixisse, Imagines Christi esse colendas adoratione latriæ. Eandemque opinionem fuesse Thomæ.* Azorius etiam Institut. lib. 9. cap. 6. ¶. Tota hær. *Constans,* inquit, *est Theologorum sententia, imaginem eodem honore & cultu coli, quo colitur id cujus est imago.* Et Bellarm. lib. 2. de Imaginib. c. 22. ait: *Quantum ad modum loquendi, præsertim in concione ad populum, non est dicendum, imagines ullas adorari debere latriâ, sed è contrario non debere sic adorari,*

6. Promissio in Baptismo sitne votum propriè.

Bellarminus lib. 2. de Monachis c. 15. *Promissionem,* inquit, *in Baptismo non esse votum propriè ac verè dictum est communis Theologorum sententia, & quidem verissima.* Azorius autem lib. 11. c. 14. ¶. Tertiò quæritur. *Baptisma,* inquit, *esse votum propriè, ac verè dictum, veteres Theologi cum Magistro sentire videntur.*

Rursus Bellarm. ibid. cap. 16. *Dico,* inquit, *votum, de re præcepta, non esse propriè votum, nisi quatenus res illa præcipitur, ut non præcepta.* Contradicit autem Azorius Institut. lib. 11. cap. 14. ¶. Sextò quæritur. *Qui vovet,* inquit, *rem indifferentem, eius votum, ex communi omnium sententia est inane.* Idem ibid. *Nihil impedit,* inquit, *quò minus quis se denuò voti religione obstringat, ad quod alióqui faciendum lege, & præcepto compellitur. Deus enim nos sibi suis legibus devinxit, & nos ipsos ei pariter voti nexu, vinculoq; obligamus, &c.*

7. An Christus sibi ipsi meruerit.

Bellarminus lib. 5. de Christo c. 9. in princip. & ¶. Hæc. *Conveniunt,* inquit, *inter se Theologi omnes, & uno consensu docent, Christum, præter ea bona, quæ suis laboribus peperit nobis, meruisse etiam sibi corporis gloriam, & nominis exaltationem, & omnia quæ accepit post passionem.*

Contra Vega in Opusc. de Meritis q. 6. *Christus,* inquit, *totam suam gratiam, totamq; gloriam essentialem* SINE *meritis habuit, in primo suo humanitatis instanti.* Et Scotus dist. 18. *Nec, nisi indirectè meruit gloriam corporis.*

Bellarminus citato loco sententiam suam defendere conatur ex Scriptura sacra. *Hebr.* 4. inquit, *sic legitur: Videmus Iesum* PROPTER *passionem mortis gloriâ coronatum. Philip.* 2. *Humiliavit seipsum, factus obediens usque ad crucem,* PROPTER *quod exaltavit eum Deus, & dedit ei nomen supra omne nomen, &c.* Addit, *Respondet Calvinus, has voces,* QVAPROPTER *&* PRORTER, *non causam exaltationis significare, sed consequentiam.* Suarez autem dicit Tom. 1. in Thom. disput. 41. sect. 1. *à Calvino hoc dici Hæreticè.* Et Iesuitæ Anglo-Rhem. in Phil. 2. *c. Scripturas impudenter detorquet.*

Contrà verò Ribera Iesuita Com. in Heb. 1. capit. ad verba vers. 9. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus, &c. Sanctus, inquit, Thomas affirmat, cùm dicitur, PROPTEREA, non meritum indicari, sed finem; ut sit sensus, Ad hoc te unxit Deus, ut haberes hæc omnia, quod satis probabiliter dicitur. Suarez quo supra disput. 10. sect. 4. ¶. sed contra. Per unctionem, inquit, intelligunt multi Patres ipsam incarnationem, & unionem ad verbum, Augustinus, Anshelmus, Beda & Cyrillus Alexandrinus: atque ita particula PROPTER, non de causa meritoria, sed de finali intelligenda est. Et disput. 18. sect. 2. ¶. Dico primò. Athanasius, inquit, illum locum exponit de gratia animæ habituali. Et disput. 40. sect. 2. ¶. Nihilominus. Communis, ait, est Theologorum sententia, Christum non meruisse gratiam animæ habitualem, sed eam ab instantia incarnationis suæ habuisse. Ergo contra Bellarminum ipsis Iesuitis testibus, vox PROPTEREA, non causam meritoriam, sed consequentiam finalem significat.

8. An Papa possit hæreticus esse & errare.

Greg. de Valentia Analys. lib. 8. c. 2. *Papa,* inquit, *ut Papa, id est, quoad publicam personam, hæreticus esse nequit.* Bellarminus etiam lib. 4. de Pontifice Roman. c. 6.

Probabilis

Probabile, inquit, est, *pieque credi potest, summum Pontificem, ut Pontificem, non solùm errare non posse, sed etiam ut particularem personam hæreticum esse non posse, falsum aliquid contra fidem pertinaciter credendo. Papam etiam non posse ullo modo esse hæreticum, nec hæresin publicè docere, etiamsi solus rem aliquam definiat*, Pigghius acerrimè defendit lib. 4. Ecclesiast. Hierarch. c. 8.

Catharinus autem Com. in Galat. 2. c. *Falsum*, inquit, *hoc est, etiamsi novitij Scriptores ausi sunt oppositum defendere. Præterea, Legimus multos Pontifices apostatâsse à fide: Honoriũ in Concilijs duobus, vel tribus Papam damnatum; Cœlestinum quoq; & alios.* Verba sunt Lyra. in Matt. 16. Cani in Loc. Theolog. lib. 6. c. 8. Alphõsi de Castro lib. 1. hæres. c. 2. p. 7. *Pontificẽ etiam ut Pontificem, posse esse hæreticum, si absq; generali Concilio definiat*, tuetur Nilus in lib. adversus primatum Papæ; Gerson & Almain in libris de potest. Ecclesiæ, & Adrianus 6. Papa in quæst. de Confirmatione: qui omnes non in Pontifice, sed in Ecclesia sive in Concilio generali tantùm, constituunt infallibilitatem iudicij de rebus fidei. Et Bellarm. lib. 4. de Pontifice Rom. c. 2. inquit, *Papam, ut Papam hæreticum esse posse Doctores Parisienses tenuerunt.* Vide Vuitakerum de Pontifice Romano pag. 737. Hanovien. editionis, item pag. 769.

9. Papa an possit ab aliquo judicari.

Bellarminus lib. 2. de Pontifice Rom. c. 26. *Pontifex*, inquit, *Romanus non potest ab ullo Principe Christiano, sive seculari, sive Ecclesiastico judicari in terris, neq; ab omnibus simul in Concilio congregatis.*

Iohannes Ferus autem in Act. 11. c. Cur cum incircumcisis comedisti, &c. *Petrus*, inquit, *respondebat, & omnia narrabat. Potest igitur Ecclesia à Ministris non modò exigere rationem, sed etiam deponere & repudiare potest. Impij autem nostri Pontifices, quasi Domini sint, non Ministri, ab Ecclesia quidem argui & in ordinem cogi nolunt.* Sic refert Bellarminus lib. 4. de Rom. Pontifice c. 9. celebratum fuisse Concilium Sinuessanum anno Domini 295. in causa Pontificis Marcelli, ad eum deponendum, si hæreticus inveniretur: & Ecclesiam Rom. ex suspicione hæreseos Liberio Papæ anno Christi 351. Pontificatum abrogâsse: Constantinopolitanam quoq; Synodum 6. & 7. deposuisse Iulium.

10. Vnus homo an possit esse Ecclesiasticus et politicus simul.

Bellarminus lib. 5. de Rom. Pontifice c. 9. *Non pugnat*, inquit, *cum verbo Dei, ut unus homo sit Princeps Ecclesiasticus & politicus simul, & ut possit unus homo regere Episcopatum & Principatum.* Et mox: *Etsi absolutè fortè præstaret, Pontifices tractare solùm spiritualia, Reges temporalia, tamen propter malitiam temporis experientia clamat utiliter temporales aliquos Principatus Pontifici donatos esse.*

Contra verò Episcop. Espensæus in 1. Tim. lib. 2. c. 9. *Nos*, inquit, *proh dolor, ex pacificis in litigiosos degeneramus, eaque est hodierna Ecclesiæ praxis, ut quæri seriò soleat, Theologúsne, an Canonista sit ad Episcopũ aptior? &c. Dicunt quidã, priscis quidẽ Episcopis Theologiã magis convenisse, cujus gladio Catholicis cõtra hæreticos procedere opus sit. Hodiè verò contrà, jurisperitiã magis congruere, quia plures accidunt quæstiones ad jus, quã ad fidẽ spectantes. Sed longè aberrant; quia Episcopi nõ minus hodiè quã antea prædicare tenentur, quibus non minus nunc, quã tunc in consecratione prædicandi officiũ imponitur: prædicationis aũt materia est divina Scriptura, hanc igitur docere magis tenetur quã Canones, quos nõ immediatè Dñs, sed sancti Dei homines ediderũt.* Et c. 10. *Multa quidẽ tempus secũ affert & immutat, utinã in melius.* Et c. 11. *Quàm non expediret homines Episcopos Cancellariatu fungi?* Frãcisc. de Vict. Relect. 1. q. 1. *Regimẽ*, inquit, *animarũ est ars artiũ, ergò non potest unus & idẽ utrumq; munus implere, administrandi secularẽ & Ecclesiast. potestatem.* Salmerõ Iesuita tract. 18. in parabolã hominis divitis Luc. 18. n. 1. *Tempore*, inquit, *Augustini*, ut ipse docet lib. de opere Monach. c. 29. Tom. 3. *Episcopi litibus Christianorum vacare solebant, non ita tamen litibus vacabant discernendis, ut interim à prædicatione & Episcopi munere vacarent: Quod nunc Episcopi causis incumbunt civilibus, consuetudine Ecclesiæ introductum est*, &c.

11. Papam non esse Monarcham.

Papam esse Monarcham seu Dominum totius orbis Christiani negat Bellarminus lib. 5. de Pontif. Rom. c. 3. & dicit, *Si res ita se haberet, deberet id constare ex Scripturis, aut saltem ex traditione Apostolica.*

Contrarium autem affirmat, Iesuita Alvarez, Hostiensis, Sylvester & alij multi, ut Bellarminus fatetur ibid. c. 1.

12. Impij an sint vera membra Ecclesiæ.

Malos & impios non esse quidem membra vera, nec simpliciter corporis Ecclesiæ, sed tamen secundum quid & æquivocè; Ioannes de Turrecremata Cardinalis lib. 5. c. 57. probat ex Alexandro de Ales, Hugone & Thoma; idem etiam docent Petrus à Soto, Melchior Canus, & alij. Ac licèt dicant, malos non esse membra vera, dicunt nihilominus verè esse in Ecclesia, sive in corpore Ecclesiæ, & esse simpliciter fideles, seu Christianos. *Neq; enim*, inquiunt, *sola membra sunt in corpore, sed etiam humores, dentes, pili, & alia quæ non sunt membra: neq; fideles aut Christiani dicuntur tales à charitate, sed à fide, sive à fidei professione.* Sic etiam docet Costerus Iesuita Apolog. part. 3. c. 12. ¶. Et Hugo. *Ut flegma*, inquit, *pituita, sanies, saliva, sanguis abundans viventis hominis neq; membra sunt, neq; partes, & tamen non sunt extra corpus: Ita impij ad superfluos humores referuntur, qui suo tempore, ubi maturi fuerint, cum stercoribus egeruntur.*

Contrà verò Bellarminus libro tertio de militante Ecclesiæ capit. 9. ¶. ad ultimum, *Si ita est*, inquit, *sequitur, Pontificem malum non esse caput Ecclesiæ: & alios Episcopos, si mali sint, non esse capita suarum Ecclesiarum. Caput enim non est humor, aut pilus, sed membrum, & quidem præcipuum: At hoc est contra Concilium Constantiense, in quo Sess. 15. damnatur error 22. Ioan. Huss, quo asserebat, Pastorem malum esse æquivocè Pastorem; & error 30. quo asseritur, Prælatum malum non esse Prælatum.* Bellarminus igitur, ne cogatur fateri, Ecclesiam Romanam non habere caput, si malum Pontificem habet, ibidem docet, *malos non esse membra* VIVA *corporis Ecclesiæ.* Sed non elabitur; nam hoc modo Ecclesia Rom. si habet malum Pontificem, ut perpetuò habet, caput non vivum habet.

13. An Ecclesia à fide deficere possit.

Collegiũ Anglo-Rhem. Annot. in Ephes. 5. *Si*, inquiunt, *Protestantes ullũ in se Theologiæ sensum haberent, nunquã diceret Ecclesiam posse à fide deficere, id est, à Christo sponso divortium pati.* Bellarm. verò lib. 3. de Milit. Eccles. c. 13. *Notandũ est*, inquit, *multos ex nostris tempus terere, dum probant absolutè Ecclesiam non posse à fide deficere: nam Protestantes id concedunt, sed dicunt, id intelligi de Ecclesia invisibili.* Ita Bellarm. Stapletonus igitur & Valẽtianus Iesuita operam multam ludunt, qui hoc etiam prolixè satis strenuèque probare conantur.

14. Pontifices ipsi oves suas pascere debent.

Bellarmin. lib. 3. c. 24. de Pontif. Rom. sic scribit: *Si Pontifices non concionantur, tamen multos alios Pastorales actus exercent, ligant, solvunt, cõtroversias judicant, Episcopos creant, & quod per se concionando non faciunt, faciunt per alios.*

Contrà Maldonatus Summula q. 10. art. 3. 5. 6. *Notârunt*, inquit, *Hieron. in c. 4. ad Ephes. & Aug. epist. 57. propterea Paulũ non distinxisse Pastores & Doct. quia omnis Pastor debet docere: & nomen Pastoris significat actionem personalẽ, sicut nomen Medici. Itaq; sicut nemo potest per aliũ curare, ita nemo potest suas oves per aliũ pascere. Nec quicquã valet responsio cõmunis: Satis esse per Vicarium laborare, quia secundùm eandẽ regulã satis esset manducare per Vicariũ; quia scriptũ est, Qui non laborat, non manducet. De divino jure multa sunt testimonia in sacris literis, ut n. 12. Excubate in custodia Tabernaculi. Nemo autem potest excubare, nisi præsens. Christus etiam describit nobis Pastorem notis suis inter alias, ut oves suas cognoscat, & illæ audiant vocem illius. At nec ille eas cognoscere, nisi præsens, nec illæ, nisi præsentem, audire possunt.* Valentianus Iesuita quoque Tom. 4. dispur. 19. q. 1. punct. 3. *Christus*, inquit, *Dominus Matth. 28. Apostolis & eorum successoribus Episcopis mandat, Ite, & docete.* Paulus 1. Cor. 1. *Misit me Dominus Evangelizare, non baptizare, id est, præcipuè me misit ad prædicandum, non autem ad administranda Sacramenta.*

Bellarminus

Bellarminus lib. 4. c. 8. de Notis Ecclesiæ inquit: *Successione in Rom. Ecclesia ab Apostolis deducta usq. ad nos, veteres tanquam argumento evidentissimo usi sunt ad veram Ecclesiam.*

15. An successio sit nota veræ Ecclesiæ.

Stapletonus autem lib. 13. de doct. princip. ca. 6. *Personalem* inquit, *successionem nihil moramur, modò doctrinam nostram consentientem Scripturis ostendere possimus.* Bellarminus quoq; lib. de Ecclesi. milit. c. 8. *Successio vera non est, quam hæresis interrumpit.*

16. An Papa habeat summam potestatem in temporalibus.

Bellarm. lib. 5. c. 1. & 6. de Pontifice Rom. dicit, *Papam non habere summam aliquam potestatem temporalem jure divino, nec posse ullo modo imperare* (temporaliter) *Principibus secularibus, nedum eos regno & principatu privare, etiamsi illi privari alioqui mereantur, sed tamen habere eum hanc potestatem indirectè in ordine ad bonum spirituale. Et hoc modo potest Reges deponere, regna transferre, & uni auferre, alteri conferre, tanquam summus Pontifex spiritualis.* Et hæc est hodie Iesuitarum omnium novissima & pestilentissima sententia.

Tolosanus autem lib. 26. de Repub. c. 7. ¶ 10. *A Christo,* inquit, *passo per intervallum ducentorũ annorum, nusquam legitur Christianos contra Imperatores, jam sævientes in eos, et plurimos necantes, & contra Rempub. esse quidquam molitos.* Bellarm. lib. 5. de Rom. Pontif. c. 7. ¶. Quod si: *hoc factum* dicit, *quia defuerint vires temporales Christianis.* Respondet verò Tolosanus, *etiam cùm Christiani pares viribus & numero fuerint, sese tamen eis non opposuisse: imò duxisse in hoc religionem suam anteferri alijs omnibus, seq. ab eo Christianos appellari, cujus sit hoc pijssimum dogma, ut magistratibus pareant. Espensæus Episcopus Com. in Titum 3. digress. 10. Apostolus, inquit, docet, credentes omnes mundi potestatibus debere esse subjectos. Sed turbulenti quidam, motâ inter regnum et Sacerdotium controversiâ, mirum est, quot, quantasq. turbas dederint. Tot, ante hanc Camerinam annorum centurijs Chrysostomus nihil tale unquam futurum suspicans; ex Apostolo (omnis anima potestatibus subjecta sit) Omnis, inquit, sive Apostolus, sive Propheta, sive Evangelista, sive Episcopus subjectus sit.* Sequuntur Chrysostomũ Theodoretus, Oecumenius, & Græci omnes. Idem Gregorius M. ingenuè agnoscebat, Nam epist. 42. inquit, *Imperatoribus concencessum esse Sacerdotibus dominari.* Et Bernardus ad Archiepisc. Senonensem idem colligit: *Si omnis anima,* inquit, *tum vestra, quis vos excipit ex universitate? si quis tentat excipere, tentat decipere.* Pontifices quoq; ipsi in suis decretis fatentur, se Imperatoribus subiectos esse. Rursus idem Espensæus Com. in Timoth. lib. 2. digress. & pag. 275. *Gregorius 7.* inquit, *Pontifex, cui nomen erat Hildebrandus, exemplo suo* NOVO, *& omnis bibliothecæ veteris invento novello schismate regnum & sacerdotium scindens, primus Sacerdotalem lancem contra Imperij diadema elevans, se, suoq. exemplo Pontifices alios contra Principes & excommunicatos, gladio accinxit, belloq., qua hæreditario, insurrexit, ut juxta prophetiam Mich. 2. Dentibus mordentes pacem prædicarent. Vtinam Petrum in feriendo imitati, Petrum in recondendo gladio imitarentur.*

Grat. dist. 63. c. 23.

Otto Frisingensis quoque in suo Chron. lib. 6. c. 35. *Lego,* inquit, *ac relego Regum & Imperatorum res gestas, & nusquam invenio quenqam eorum, ante hunc Henricum Imperatorem, quem Hildebrandus deposuit, à summo Pontifice regno privatum.*

17. An sancti mortui invocandi.

Bellarminus scribit lib. 1. de Ecclesia triumphante, *Invocationem Sanctorum defunctorum universa antiquitas docuit.* Et lib. 1. de Beat. Sanct. c. 20. ¶ Argumentum sextum. *Dicunt Protestantes,* inquit, *nullum extare in Scripturis exemplum, nullulum præceptum, nullam promissionem de Invocatione Sanctorum. Nos verò exemplis probavimus Invocationem Sanctorum ex utroq. Testamento.*

Contra verò Bellarm. ibid. c. 6. scribit, *Sanctos veteris Testamenti invocare populus non solebat, Et Eckius in Enchirid. sub finem loci de venerat.* Sanct. *Nec hoc licuit,* inquit, *in primordio Ecclesiæ in Novo Test. ne Gentiles recens conversi, se iterum ad idololatriam induci paterentur.* Salmeron etiam in 1. Timoth. 2. disput. 8. ¶. ult.

docet, *Non esse expressum in novo Testamento de Invocatione Sanctorum: quia durum esset id Judæis præcipere: Gentibus verò periculosum.*

18.
An pro ijs qui sunt in purgatorio sit orandum.

Bellarminus lib. 2. de Purgatorio, *Orationem*, inquit, *pro defunctis omnis antiquitas probavit*: Ibid. c. 15. *Suffragia vivorum prosunt defunctis, qui sunt in Purgatorio.*

Georgius Cassander verò in Consult. artic. de Missa, *Usque ad hodiernum diem*, inquit, *nusquam in Ecclesia statutum fuit, quomodo nostræ preces defunctorum animis prodesse possint: sed fuisse merum testimonium charitatis nostræ erga defunctos, & articuli immortalitatis animæ, & corporum resurrectionis futuræ. Hujus etiam luculentum testimonium esse potest illud Augustini Confess. lib. 9. c. 13. orantis pro matre sua defuncta: Credo*, inquit, *quòd jam feceris quæ rogo, sed voluntaria oris mei approba Domine.*

19.
Quis sit catholicus.

Lyrinensis inquit, *Catholicus est, qui veræ fidei non præponit cujusquam authoritatem.* Contrà Bellarm. lib. 3. de Eccles. Milit. c. 2. ¶ Nostra. *Catholicus est*, ait, *qui est uni pastori Papæ subditus.*

Bellarminus libro 3. de Rom. Pontifice dicit: Roma non erit Sedes Antichristi.

Ribera Iesuita verò Comment. in Apocal. 14. inquit, *Roma dicitur Babylon, quia ad finem seculi futura est officina omnis idololatriæ.* Adhuc clarius Collegium Anglo-Rhem. Annot. in Apocal. 175. *Roma*, inquit, *erit sedes Antichristi.* Et Vega Iesuita in Apoc. 18. Com. 1. ¶ 4. *Illud etiam nobis dicendum videtur ex Aretha, Primasio, Ansberto, Hannono, Ambrosio, & alijs hoc loco Idololatriam urbis Romanæ significari, defecturamq; esse Romam à fide: atque adeò futuram esse habitationem dæmoniorum, & omnis spiritus immundi, ob flagitia, & idololatriam, quæ tunc temporis in Romana civitate, Romanoq; imperio latè grassabitur.*

NB.

20.
An Christus pertulerit pœnas damnatarum animarum.

Bellarminus lib. 4. de Christo c. 7. dicit: *Est sententia Calvini, Christum pertulisse pœnas animarum damnatarum*, &c. Idem de Calvino scribit Georg. de Valent. Tom. 4. in Thom. disp. q. 4. punct. 3. ¶ Quintò certum.

Contra Colleg. Anglo-Rhem. Annot. in Matth. 17. 47. *Calvinus dicit, Christum has tam diras pœnas tantùm in cruce pertulisse.* Non igitur in inferno, ut Bellarminus ait & Valentianus.

Deinde quod affingunt Bellarminus, Valentianus & alij Iesuitæ Calvino, in eoq; damnant, illorum ipsorum magistri docent: *Nam, ut Bellarminus refert* libro 4. de Christo c. 19. ¶ Dubium. *Aquinas dicit, Christum voluisse in inferno esse, ut pœnas nostras in se susciperet.* Et Medina dicit, ut testatur Suarez in Thom. parte 3. q. 52. art 8. disp. 43. ¶ 1. aliquos catholicorum sensisse, *Christum passum esse aliquas extrinsecas pœnas damnatorum in inferno, non tamen eo modo, quo damnati.*

21.
An Christus verè in inferno fuerit.

Bellarminus lib. 4. de Christo cap. 15. in princip. ¶. In hoc dicit, *Opinio catholica hæc est, Christum verè, secundum essentiam in inferno fuisse.*

Durandus contrà in 3. d. 22. q. 3. docet, *Christi animam descendisse ad inferos, non secundum essentiam, sed per efficaciam:* & existimavit, *non credendum esse necessariò, Christi animam reipsâ secundum essentiã descendisse ad inferos.* Hanc sententiam Bellarminus in Durando tanquam erroneam, in Calvino autem ut hæreticam damnat. Fevardentius etiam in Theomach. lib. 7. c. 1. scribit: *Non descendit Christi anima ad inferos damnatorum, sed ad locum, qui est sinus Abrahæ, vel communiter limbus patrum dicitur.*

22.
An Christus ad inferos descenderit ut animas ex limbo liberaret.

Bellarminus lib. 4. de Christo c. 16. dicit, *Christus descendit ad inferos, ut inde animas defunctorũ Patriarcharum sub veteri Testamento fidelium, ex limbo, seu carcere inferni educeret, ubi ante ejus adventum continebantur.*

Gregorius Valentianus autem Tomo 4. in Thom. disput. 1. q. 19. punct. 4. ¶. Secundò sequitur. & disp. 6. q. 11. punct. 1. ¶. At ratio. *Omnes Christus* SIMILITER *redemit, sive ante Christi adventum, sive post vixerunt, quiq; aliquando futuri erant: quamobrem Apoc. 13. dicitur Agnus occisus ab origine mundi.*

Bellarminus

Bellarminus dicit lib. 1. de Sanct. beat. c. 4. *Calviniſtæ nolunt S. Martyres è mundo proficiſcentes: rectâ ad Deum ire; ſed ad infernum, aut alium locum exta cœlum.*

23. Animas morientium rectâ in cœlum recipi.

Contra Valentianus libro de purgat. c. 8. & Ieſuitæ AngloRhemen. in Apocal. annot. c. 14. 15. *Obijciunt nobis*, inquiunt, *proteſtantes loca Scripturarum & Patrum, in quibus duplex ſtatus eorum, qui moriuntur, ſignificatur. Impiorum in ſupplicium æternum; Iuſtorum in vitam æternam; & deinde huiuſmodi Scripturarum teſtimonia proferunt & urgent, quibus determinatè ſignificari videtur, eos, qui ex vita diſcedunt, in ſtatu gratiæ ſtatim recipi ad beatitudinem. Denique obijciunt ex Auguſtino, nullum locum medium eſſe poſt hanc vitam; præter regnum cœlorum, & infernum damnatorum.*

Bellarminus libro 3. de pœnit. c. 1. ſcribit, *Audianos hæreticos docuiſſe, Confeſſionem auricularem non eſſe neceſſariam; idem etiam Lutheranos docere*, Et mox. *Quam probabimus de jure divino eſſe antiquiſsimam, & à Chriſto ſalubriter inſtitutam.*

24. De confeſsione auriculari.

Maldonatus autem de Sum. q. 18. art. 4. ſcribit, *Sunt etiam inter Catholicos, qui putant, nullum eſſe præceptum divinum de Confeſſione, ut omnes decretorum interpretes, & inter Scholaſticos Scotus.* Eraſmus in Epiſt. de amabili Eccleſiæ Concord. *Nondum*, inquit, perſuaſum eſt hominibus horum temporum ſacramentalem Confeſsionem fuiſſe á Chriſto ipſo inſtitutam. Gloſſator apud Gratian. de pœnitent. diſt. 5. c. In pœnitentia. *Melius*, inquit, *dicitur, ab Eccleſiæ traditione, quàm novi Teſtamenti authoritate inſtitutam fuiſſe, quæ non eſt apud Græcos neceſſaria, ad quos non manavit.* Gratianus ipſe ibidem *plures*, inquit, *Religioſi etiam Confeſſionem ſecretam non neceſſariam eſſe cenſuerunt, Ambroſius, Auguſtinus, Chryſoſtomus, Theophylactus & alij patres.* B. Rhenanus in Argumento ad Tertulliani lib. 1. de pœnit. *Publicâ*, inquit, *exomologeſi uſi ſunt antiqui multis ſeculis priuſquam iſta ſecreta naſceretur, de qua Tertullianus nihil habet, quæ penitus id temporis ignorabatur.* Eandem, ut Valentianus refert lib. 2. de Miſſa c. 4. Panormitanus & Gerſon *non neceſſariam eſſe contenderunt.* Maldonatus etiam Ieſuita in Summula q. 20. art. 1. *Confeſſio*, inquit, *longo tempore in Eccleſia priſca eſt olim facta publica.*

Bellarminus in præfat. ad lib. de Eccles triumph. & lib. 1. c. 16. ¶. quintó. ibidem ſic ſcribit: *Papiſtæ*, inquit Lutherus, *B. Mariam Deum conſtituunt, omnipotentiam ei tribuunt, omnes ſe ad eam conferunt, & plus gratiæ ab ea expectant quàm à Chriſto Ieſu.* Horrenda eſt hæc eius impoſtura. Quis Catholicorum unquam uni Deo B. Mariam æquavit?

25. De cultu & veneratione B. Mariæ.

Negat his verbis Ieſuita hanc idololatriam á Papiſtis admitti, quod tamen multi eorum ultró fatentur, multi etiam ſcriptis ſuis Bellarminum mendacij convincunt. Eſpenſæus Epiſcopus Pontificius Com. in 2. Tim. 3. c. *Multi ſunt*, inquit; *qui non minus fidunt ac tribuunt Divis, quàm Deo: quia hunc quàm illos minus placabilem putant & exorabilem.* Caſſander in Conſult. art. 21. *Eò ventum eſt*, inquit, *ut Chriſtus etiã jam in cœlo regnans Matri ſubijciatur.* Quinimó multi Pontificiorũ & Ieſuitarũ in ſcriptis á ſe editis B. Mariã Salvatori Ieſu Chriſto nomine, authoritate, gratiâ, dignitateq; non adæquant modó; ſed interdum etiam anteponunt.

Vega Ieſuita Comment. in Apocal. 12. ſect. 1. num. 9. de nomine eius ſic ſcribit: *Tetagrammaton* (quod eſt Deo proprium apud Hebræos; ut Sixtus Senen. in Bibliotheca refert) *eſt nomen ſacerrimæ virginis: nec hoc ſolùm, ſed etiam ſuo modo ineffabile, non ſolùm hominibus, verùm & ipſis angelis.* Et Sect. 2. num. 6. Item Sect. 20. *Nec prætermittendum eſt*, inquit, *illud doctiſsimi* Idiotæ encomium: *Dedit tibi Maria tota Trinitas nomen, quod, poſt nomen filij tui, eſt ſupra omne nomen: ut in nomine tuo flectatur omne genũ, cœleſtium, terreſtrium & infernorum; nomen tantæ virtutis, ut ad ejus invocationem cœlum rideat, infernus conturbetur, eſt illa ſpiraculum hominis, quia ſublato ejus patrocinio, peccator vivere diutius non poteſt.*

In Theſauro precōniorum Mariæ cap. 52.

Quod ad gratiam & authoritatem B. Mariæ attinet Caſſander in Conſult. art. 21. ſic ſcribit: *Non defuerunt viri celebres, qui dixerunt, Deum regni*

sui (quod ex justitia & misericardia constat) dimidium hoc est, misericordiam, in Mariam transtulisse. Holcotus Theol. Com. in lib. Sap. lect. 36. edit. vet. *Si quis,* inquit, *à filio, quia ad dexteram patris sedet, terreatur, quia judex est, matrem adeat, quia medicina est.* Et iuxta quosdam rituales libros sic canitur: *Iube filio, felix puerpera, Iure matris impera Redemptori.*

Vega in Apocal. 12. sect. 2. num. 3. de authoritate B. Mariæ sic scribit: *Meritò virgo* DOMINA *dicta est, cujus typus eam ob causam fuit Sarah: quæ cùm antea diceretur Sarai, id est, Domina & Princeps mea, postea, Deo jubente, dicta est Sarah, quod nomen sonat Principem sive Dominam absolute: est enim virgo Domina per excellentiam, & Princeps omnium creaturarum, ut egregiè expendit Arnoldus Carm. sic scribens: Maria linguâ Syriaca Domina dicitur, Christus Dominus; & licét ipsa se profiteatur Christi ancillam, hoc servitutis genus omni regno sublimius esse intelligit: Constituta quippe est super omnem creaturam, & quicunque Iesu curvat genu, Matri quoque pronus supplicat: & filij gloriâ cum Matre non tam* COMMVNEM *judico quàm* EANDEM. Osorius Homil. tom. 4. Conc. de Devotione Mariæ inquit: Sine Maria decrevit Deus nihil dare, Caput est Christus, Maria collum: quia omnis influxus á capite per collum derivatur. Tursellinus Iesuita in Præfat. histor. Lauretanæ scribit: *Vt omnes intelligant, se, quicquid ab æterno illo augusto bonorum omnium fonte in terras profluat, sumere per Mariam.*

26. De merito B. Mariæ.

De Merito B. Mariæ Delrius Iesuita Comment. in Cant. cap. 1. sect. 2. sic scribit: *Obedientia Mariæ similis facta est obedientiæ Christi, magna ergo in hoc laus Mariæ, magna ejus gloria, quòd imitatio ejus gloriæ* EX AEQVATVR *obedientiæ Christi, quam imitatur illa.*

27. De Maiestate B. Mariæ.

De maiestate eius Tursellinus in Epist. dedic. hist. Lauretanæ hæc scribit: *Matrem suam præpotens ille Deus divinæ majestatis potestatisq́,* SOCIAM, *quatenus licuit, adscivit.* Item: *Huic olim cœlestium mortaliumq́, principatum detulit: ad hujus arbitrium, quoad hominum tutela postulat, terras, mare, cœlum, naturamq́, totam moderatur: hac annuente, & per hanc divinos thesauros mortalibus, & cœlestia dona largitur.* Osorius Iesuita tom. 3. Conc. in assumpt. S. Bartholom. ¶ quid ergo. *Dubitant,* inquit, *aliqui, an Maria adeò bona mater Christi dici debeat, ac bonus est æternus pater.* Item: *Certè diversa est admodùm generatio, quia diversa natura, hac in re excedit æternus Pater matrem Mariam. At verò si duntaxat filium ab utroque genitum attendamus, in nihilo Pater excedit matrem, idem enim filius est ab utroque genitus, & hac ratione mater adeò bona Maria est, ac æternus pater.* Idem tom. 5. Dominic. 4. Epiph. ¶ Voluit autem: sic scribit: *Cui igitur B. Mariam comparabimus? Non Evæ,* quia &c. *non Saræ,* quia &c. *nec Racheli, nec Hesteræ, nec Lunæ, nec Soli: cui igitur?* PLANE DEO, *bona omnia continenti.*

28. De libro Arbitrio.

Bellarminus lib. 6. de libero arbitrio c. 12. repræhendit Calvinum, quód dicit, *Chrysostomum in hac quæstione repudiandum esse.* Et lib. 5. c. 26. itemq; Canisius in Præfat. ad librum Vegæ, exagitant illud, quód Calvinus dixit, *Visus est mihi Chrysostomus nimius in uberi arbitrij viribus prædicandis:* similiter Campianus Petrum Martyrem, qui dixit, *Chrysostomum liberi arbitrij immodicum assertorem fuisse.* Canisius dicit, *Calvinus hìc suam inscitiam prodit:* & Campianus, *Istis hæreticis nihil non immodicum videtur.*

Contrá verò Sixtus Senensis in Biblioth. lib. 5. in præfat. *Chrysostomus,* inquit, *impetu dicendi cum Manichæis, qui Fati necessitatem defendebant, Naturæ vires* PLVS AEQVO *attollit.* Maldonatus Com. in Ioan. c. 6. scribit, *Etiam Theophylactus, Euthimius, Arnobius ita loquuntur, ac si homo, antequam per gratiam ad gratiam trahatur, possit gratiam mereri.* Et Tolletus Com. in Ioan. 6 c. *Chrysostomi,* inquit, *doctrina hæc est; hominem per liberum arbitrium seipsum dignum facere gratiâ: eadem est doctrina Cyrilli: nec istorum tantùm, sed aliorum Doctorum, maximè Græcorum.* Maldonatus

donatus autem dicto loco inquit: *Hæc doctrina eorum nimis affinis est Pelagianorum errori: caveat Lector, si Chrysostomum in hunc locum legat, ne in Pelagianorum hæresin incidat.* Et Toletus Iesuita Com. in Ioan. 6. *Augustinus*, inquit, *multò aliter quàm isti. Docet enim à Deo nobis dari non modò gratiam, ut credere possimus, verùm etiam ut velimus: In hoc igitur prædicti Doctores non probantur.* Idem Com. in Rom. 9. Annot. 19. *Eorum inquam doctrinam in hac parte non probo.* Et Pererius Iesuita in Rom. 9. num. 33. *Profectò*, inquit, *illa doctrina contraria videtur ijs, quæ in hoc loco disputat Apostolus. Sententia Augustini est doctrinæ Pauli convenientior.*

Bellarminus scribit: *Docet Calvinus filium subjectum Patri ratione divinitatis, & quia veteres omnes contrarium docent, ipse ait omnes errâsse.*

29. Vt Christus subiectus sit Patri.

Toletus autem & Maldonatus inquiunt: *Quidam censent, Patrem majorem esse filio ratione divinitatis, non quoad substantiam naturæ, sed respectu originis, quia filius à Patre; quam expositionem Doctores illustres sequuntur, inter quos Athanasius,* &c. ubi alios undecim refert nominatim.

Bellarm. li. 4. de Christo c. 11. in princip. Luc. 16. inquit, *Dives in inferno cùm esset, vidit à longè animam Lazari in sinu Abrahæ, & audivit inter loca ipsorum magnum χάσμα seu hiatum esse interiectum. Animæ piorum in hoc sinu Abrahæ fuerunt.* Stapletonus in Prompt. in feria 5. hebdom. 2. & Costerus in Enchirid. c. 12. *Probo*, inquit, *contra impiū Calvinum, Sinum Abrahæ non in cœlo, sed in loco subterraneo & inferis esse.*

30. De sinu Abrahæ.

Contrà verò Maldonat. Com. in Luc. 16. c. *Hæc*, inquit, *pars de Epulone non historia, sed parabola videtur: quia qui in inferno sunt, nondū corporib. puniuntur; at hîc fit digiti Epulonis & linguæ mentio. Vbi sinus Abrahæ esset Augustin. prudenter dubitat: et ex hoc quòd dicitur magnū χάσμα, valdè suspicor, per Sinum Abrahæ summū cœlū designari.*

Bellarm. lib. 3. de Pontifice Rom. c. 23. ¶ *Alterum est*, scribit, *Opera, quatenus ex fide, & adiutorio divino proficiscuntur, divina esse opera, & suo modo mereri, hoc est, impetrare peccatorum remissionem.* Ibid. ¶ Postremum. scribit, *Operibus, quæ à justificato jam homine fiunt, meritum à Papistis tribui.*

31. De merito operū.

Vega autem in Opusc. de Meritis q. 4. pag. 782. sic scribit: Thomas Vualdensis hæc scribit: Ille est senior Theologus, *fidelior Catholicus, & sacris Scripturis magis consentiens, qui merita simpliciter abnegat, & cum modificatione Apostoli & Scripturarum agnoscit, quòd simpliciter nemo meretur regnum cœlorum, sed ex gratia Dei, & voluntate largitoris. Loquitur Vualdensis,* inquit Vega, *de operibus justificatorum.*

Bellarm. lib. 1. c. 8. de Clericis docet, *Cœlibatum perpetuum, ex institutione Apostolorum, omnibus Clericis & verbi ministris necessariò servandum esse: functionem enim illorum cùm usu conjugij planè pugnare sive ante. sive post ordinationem id contrahant.*

32. De Cœlibatu Clericorum.

Idem ibid. c. 23. docet, *Digamos, qui successivè duas vel plures uxores habuerint, eâdem Apostolicâ constitutione ab Ecclesiasticis officijs arcendos esse.*

Costerus in Enchirid. c. de Cœlibatu propos. 9. dicit, *Sacerdos, si fornicetur, aut domi concubinam foveat, tametsi gravi sacrilegio sese obstringat, gravius tamen peccat, si contrahat matrimonium.*

Bellarm. lib. 1. de Clericis c. 19. hæc habet: *Votum cœlibatûs annexum est Ordinibus jure antiquissimo, ita ut nec uxores ducere, nec ductis uti liceat*: Et hoc quidem *Iure divino*, ut Ioannes Maior refert distinct. 24. Cassander in Consult. art. 23. sic scribit; *Theologus quidam* (intelligit Turrianum Iesuitam lib. 2. de dogmaticis characteribus, ut est in margine apud Cassandrum) *cœlibatum sacris ordinibus ὀυσιωδῶς, hoc est, substantialiter & lege divinâ adjunctum esse cōtendit, nec esse in potestate Ecclesiæ, ut conjugij usum magis, quàm latrocinij, Sacerdotibus permittat.* Eadem est sententia Medinæ. Clichtonæus etiam lib. de Continentia cap. 4. docet, *de jure divino esse, ut qui est sacris ordinibus initiatus, non possit uxorem ducere, neq. in hoc ullam dispensationem cadere posse.*

NB.

Aquinas autem 2. 2. q. 88. art. 1. *Vsus*, inquit, *conjugalis interdicitur Sacerdotibus tantùm jure humano, ac proinde dispensabile est.* Idē docet Caietanus in Opusc.

tract.27.tom.1.& Socus lib.7.de Iustit.q.6.art.2.Bellarm. etiam docet & probat lib.1.de Cleric.c.18. *non iure divino, sed humano duntaxat prohibitum esse conjugium Sacerdotibus, & proinde in hoc dispensari posse.* Concilium etiam Tridentinum *legem Ecclesiasticam hanc prohibitionem vocat.*

Bellarminus ut supra c.19.probat., *Cœlibatum jure humano quidem, sed tamen Apostolico sacris ordinibus annexum esse.* Et Valentianus Iesuita lib. de Cœlib. c.3. dicit, *Lege planè Apostolicâ hoc factum.*

Costerus autem in Enchir. tract. de Cœlibatu, *Antiquissimis*, inquit, *Ecclesiæ temporibus viventibus adhuc Apostolis, & post Apostolos aliquot adhuc annos, admissi adhuc fuerunt ad sacros ordines viri conjugati, non quidem promiscuè, sed electi, qui unicam tantum duxissent uxorē, eamq́, virginem.* Episcopus EspenseusCom.in Tit. c.1. Multis, inquit, *annorum centurijs post Apostolos Ecclesia Primitiva, defectu cœlibum, Sacerdotes habuit maritos.*

Addit autem Valentianus quo suprà, *Maritos illos Sacerdotes non usos esse copulâ matrimonij post ordinationem.*

Et Costerus quo supra, Nunquam, ait, licuit Sacerdoti iam sacris Ordinibus initiato uxorem ducere; neque ullus est antiquorum Patrum qui aliter scripsisse vel sensisse legitur. Bellarminus quoque ut supra, Nullum, inquit, probati viri exemplum proferre possunt.

Licuisse autem maritis uti uxoribus suis, quas ante ordinationem duxissent: Licuisse item Sacerdotibus etiam post ordinationem uxores ducere, probatur Pontificiorum testimonijs. Georgius Cassander quo supra, *De maritis*, inquit, *ad Ecclesiæ ministerium eligendis non tantopere quidam reluctantur, cùm ea res exemplum habeat priscæ Ecclesiæ, & ab Orientalibus omnibus Ecclesijs hucusq́, servetur: cùm res in plerisq́, ita comparatæ sint, ut conjugum piarum consortio, non modò ad functiones Ecclesiasticas non impediantur, sed etiam ad earum procurationem adjuventur ab ijs, quemadmodū de patre suo Gregorio, & matre Nomina Gregorius Nazianzenus testatur. De Hilario Episcopo sic cecinit Mantuanus,*

Non nocuit tibi progenies, non obstitit uxor
Legitimo conj uncta thoro, &c. *Idem de Nazianzeno:*
Præsule patre satus; nam tunc id jura sinebant
Pastorale pedum gessit post funera patris. Pauló post:
Non horruit illâ
Tempestate Deus thalamos, cunabula, tedas. Concludit:
Tutius esse volunt, qua lex divina sinebat,
Isse viâ, veterumq́, sequi vestigia patrum.

Aeneas Sylvius de Gestis Concilij Basil. Fuerunt, inquit, *ex nostris Pontificibus aliqui in matrimonio. Gratianus dist.26.Can. Sors. Copula*, inquit, *Sacerdotalis nec legali, nec Evangelicâ, nec Apostolicâ authoritate prohibetur. Idem dist.28.c.de Syracus. loquens de Pelagij Pontificis decreto, Ecce*, inquit, *hac authoritate electus in Episcopum non prohibetur habere uxorem & filios. Dist.56.can. Cenoman. Sacerdotibus*, inquit, *ante prohibitionem ubique licita erant, & in Orientali Ecclesia usq́, hodie licere probatur. Leo Papa epistola 87. Is*, inquit, *Episcopus ordinetur, quem unius uxoris virū esse constiterit.* Pauló post: *Vt virginem uxorem accipiat, & alterius thorum nesciat conjugis, quæ futura est uxor Pontificis. Cajetanus libro 1. Opusc. tract.17. teste Valentiano tom.4. disp.9.q.5. Licuit*, inquit, *in Ecclesia orientali matrimonium post ordinationem contrahere. Cassander art. 23. Matrimonij*, inquit, *contractio post ordinationem solo statuto prohibita fuit, & exempla prisca extant, quæ testantur hujusmodi statuta non tam anxiè observata fuisse, quin ob Ecclesiæ necessitatem aliquando relaxata fuerint. Epiphanius ait etiam, suâ ætate (anno 390.) quibusdam in locis presbyteros matrimonio uti, et liberos gignere, quamvis id fiat contra Canones Ecclesiasticos. Balsamon etiam in Can. Apost.5. testatur, Ante sextam Synodum quæ fuit in Trullo, licuisse Episcopis habere uxores, etiam post Episcopalem*

palem dignitatem, quemadmodum qui post matrimonium ordinentur Sacerdotes.

Georgius de Valentia de numero Sacram. c. 7. pag. 543. probare vult Matrimonium esse Sacramentum proprie dictum ex c. 5. Ephes. *Matrimonium,* inquit, *esse signum rei sacræ, & proinde mysterium quoddam & Sacramentum, probamus ex c. 5. epistolæ ad Ephes. Sacramentum hoc magnum est: ego dico de Christo & Ecclesia.*

33. Matrimonium an Sacramentum.

Contrà verò Pererius Iesuita Comment. in Gen. 2. c. evincit, mysterium hoc & sacramentum non debere propriè ad novam legem restringi, quia allegoria Apostolica maximè de matrimonio Adami & Evæ, non etiam de aliorum coniugiis instituatur: inquit enim, *Quemadmodum, ut Scholastici definiunt, ex Adami dormientis latere formata est Eva: ita ex latere Christi morientis profluxit sanguis & aqua, unde condita est Ecclesia. Ideò voluit Deus mulierem ex viro etiam propter figuram. Etenim conjunctio Adami & Evæ continebat Sacramentum illud magnum, de quo Paulus dicit Ephes. 5. Ego dico de Christo & Ecclesia.*

Concilium Tridentinum Sess. 14. de Vnctione extrema sic decrevit: *Si quis dixerit, Extremam unctionem non esse propriè Sacramentum, tum à Christo institutum, & à Iacobo promulgatum, anathema sit.* Suarez Iesuita tom. 4. disp. 39. sect. 1. num. 2. & sect. 2. num. 2. *Dicendum est,* inquit, *Extremam unctionem esse Sacramentum à Christo institutum immediatè, unumque ex septem novæ legis, Assertio est de fide.*

34. De Vnctione extrema.

Idem tamen ibidem, *Inter Catholicos,* inquit, *nonnulli negârunt Christum Dominum instituisse hoc Sacramentum: ex quo consequebatur, non esse verum Sacramentum.*

Maldonatus Iesuita Comment. in Marcum, *Lutherus,* inquit, *& Calvinus docent in loco Marci 6. (ungebant multos oleo & sanabantur) non agi de Sacramento extremæ unctionis; quo nunc Ecclesia utitur, neq; ut jam oleum ad sanandos animos adhibitum fuisse. Vbi ergo est si sic non est?*

Bellarminus autem lib. 1. de Vnctione extrema c. 3. & Suarez tom. 4. disp. 39. sect. 1. num. 4. ita ferè: *Illud oleum apud Mar. 6. non erat hoc Sacramentum extremæ unctionis; quia Apostoli utebantur illâ unctione* SOLVM, *aut præcipuè ad curationem morbi corporalis. Et Cajetanus in Comment. Iacob. 5. c. Ex hoc loco, nec ex verbis, nec ex affectibus colligitur extrema unctio, sed unctio illa miraculosa, quam Christus instituerat sanandis ægrotis in initio Evangelij. Nam textus promittit allevationem infirmi, & de remissione peccatorum non nisi conditionaliter loquitur. At unctio extrema, non nisi in extremo mortis articulo, adhibetur, & directè tendit ad remissionem peccatorum. Illa multos presbyteros vexabat, quòd ea ab extrema unctione aliena. Sequitur enim in textu (confitemini invicem) at quod in extrema unctione fit, non fit invicem, sed tantum à Sacerdotibus.* Et Maldonatus quo supra, *Idem,* inquit, *quod Calvinus, nonnulli (mitto vetustiores, quos prohibet reverentia nominare) nuper Catholici docuerunt.*

Bellarm. de Pontifice Rom. *Pontifex,* inquit, *Rom. in omnes Pastores potestatem supremam habet.*

35. De Potestate Rom. Pontificis.

Cusanus autem Cardinalis lib. 2. de Concord. Eccles. c. 13. & 14. *Quia,* inquit, *ab illa potestate ligandi & solvendi, quæ est immediatè à Christo, est divinæ jurisdictionis potestas, patet omnes Episcopos, & fortè etiam omnes presbyteros, æqualis potestatis, quo ad jurisdictionem, esse.* Et Marsilius tom. 2. c. 16. *Vsq; ad tempora Constantini nemo Episcoporum in alios jurisdictionem exercuit.*

Bellarm. lib. 2. de Rom. Pontifice, & lib. de Notis Ecclesiæ c. 10. *Ad potestatem Papæ,* inquit, *omnes veteres Patres confugiebant.*

Cusanus autem quo supra c. 17. *Ex Epistola Augustini,* inquit, *ad Gloriam, & ex antiquorum Pontificum Confessionibus contrarium ostenditur.* Et Marsilius quo supra c. 16. *Non aliter,* inquit, *Romanam sedem in dubijs consuluerunt, quàm sicut Episcopus Aurelienfis olim, Vniversitatem Parisiensem, cui tamen non erat aliquâ jurisdictione sub-*

jecta. Æneas Sylvius de Concilio Basil. *Ante Concilium*, inquit, *Nicænum non magnus ad Ecclesiam Rom. respectus habebatur.* In tomis Concil. quoq; legitur, *Ius appellationis Concilij Africani Patres Rom. Pontifici denegâsse.*

36. Concilium generale quis convocare debeat.

Bellarminus lib. 1. c. 13. de Concilijs, *Est*, inquit, *proprium Pontificis munus Concilium generale convocare; & hoc est Christi nomine congregari.* Canus in Locis Theol. *Sine Pontificis Romani consensu, Concilium non est, sed conciliabulum.*

Cusanus autem lib. 2. de Concord. Eccles. c. 25. *Ex illo tempore*, inquit, *quo Imperatores Christiani esse cœperunt, ex illorum nutu pendere visa sunt negotia Ecclesiæ, atque adeò maxima Concilia ex eorum sententia convocabantur, ut ex Eusebio, Socrate, Sozomeno, Nicephoro patet.* Rursus: *Octo prima Concilia generalia ab Imperatoribus erant collecta, & Pontifex Rom. ad instar aliorum Patriarcharum divales sacras jussiones pro veniendo aut mittendo ad Concilia, recepit.* Canus in Locis Theol. lib. 5. c. 3. *Concilium*, inquit, *Constantiense & Milevitanum à nullo Rom. Pontifice congregata erant, & tamen illud Martinus & Cælestinus, hoc Innocentius approbant.* Franciscus de Vict. Relect. 4. Prop. 23. *Posse quoque*, inquit, *congregari Concilium contra voluntatem Papæ expressè tenet Cardinalis Turrecremata, & Sylvester, & est vera sententia.*

37. De præside Conciliorum.

Bellarminus lib. 1. c. 4. dicit, *Concilium legitimum non est, in quo non præsidet Pontifex, aut alius ejus nomine.*

Capite autem 5. Bellarminus, *In secundo*, inquit, *Concilio generali non omninò interfuit Pontifex, nec per se, nec per alium.* Et Card. Turrecremata lib. 3. de Eccles. c. 11. *In Octo*, inquit, *Concilijs prioribus Papa nullus præfuit.* Et Bellarm. lib. 5. de Concil. c. 19. *In nullis*, ait, *Concilijs Orientalibus interfuit Papa.* Et lib. 2. de Rom. Pontif. c. 17. *In Chalcedonensi ne per legatos quidem.*

38. An soli Episcopi vocem decisivam in Concilijs habeant.

Bellarminus & Stapletonus de Concil. dicunt, In Concilijs soli Episcopi vocem decisivam habent.

Card. Arelat. veró, ut refert Æneas Sylvius de gestis Concilij Basil. *Quid prohibet*, inquit, *exemplum Apostolicum imitari? In Concilio Nicæno 1. Athanasius, vel solus argumentationes Arianorum disturbabat, et in Constantiensi Concilio vidi presbyteros ad decisionem rerum admitti arduarum: idem observari in Pisano & Lateranensi nemini dubium est.* Espensæus Com. in Tim. *Ut*, inquit, *soli Episcopi Iudices sint, factum est postremis seculis.* Et Card. Turrecrem. *In præteritis*, ait, *temporibus aliter factitatum vidimus.*

39. An papa sit supra Concilium.

Bellarm. lib. 2. de Concil. c. 17. Pontifex, inquit, *Est absolutè supra Concilium.* Et Valentianus Analys. 8. c. 7. *Qui*, inquit, *contrarium sentiunt, pugnant revera cum primatu Pontificis.* Et Index Expurg. pag. 165. *Hoc*, ait, *minimè tolerandũ censuimus.*

Cardinalis Cusanus veró de Concord. Cath. lib. 2. c. 17. 18. & 28. *Papã*, inquit, *non esse supra Ecclesiam ex Augustino, Cypriano & Gregorio Papa; etiam ex Ambrosio et Confessione Pontificũ constat.* Et Bellarm. lib. 2. de Concil. c. 14. *Papam*, inquit, *esse infra Concilium, Cardinalis Cameracensis, Almain, Gerson, Nicol. Campanus, Panormitanus Cardinalis, Florentinus & Patres Concilij Basil. censuerunt*; Et, inquit, *Aeneas Sylvius de Gest. Concilij Basil. qui Papæ authoritatem authoritati Concilij anteponeret, hæreticum esse statuerunt.* Item, *Tempore antiquorum Conciliorum Pontifices Conciliorum acta, tanquam divina oracula observabant, & Papa Damasus negabat sui muneris esse in causis à Concilio definitis manum suam apponere.* Franciscus de Vict. Relect. 4. *Si benè*, inquit, *revolvantur historiæ tempora antiquorum Conciliorum, reperiemus Pontifices similes fuisse Conciliorum Patribus, nec præsumpsisse decreta Conciliorum tam facilè dispensare, sed tanquam divina oracula observare. Iam verò nec mala nostra, nec remedia ferre possumus.*

40. De Rom. Pontificum decretis.

Omnium Pontificum decreta, etiam in omnibus dogmatibus, inter se conveniunt, licèt edita sint à diversis hominibus, diversis temporibus: quod est apertum signum unius et ejusdem Spiritus sancti, hãc Ecclesiam gubernantis: Bellarminus lib. 4. de Eccles. Milit. c. 10. ¶. Iam ex hoc.

Contra

Contra Erasmus Annot. in 1. Cor. 7. *Vt taceam Formosum*, inquit, *nonne Papa Ioannes 22. & Nicolaus decretis toti inter se pugnant, idq; in his quæ videntur ad fidei negotium pertinere? Innocentius 3. & Cœlestinus prorsus pugnantia de Matrimonio definiverunt: quorum hic Decret. 4. Tit. de Divortijs alteri parti jus facit iterandi matrimonium, si pars altera fuerit in hæresin prolapsa: Innocentius autem negat, non dissimulans quendam prædecessorem suum aliter statuisse, indicans Cœlestinum, ut glossema aperit. Pelagius Papa constituerat, ut Subdiaconi ab uxoribus suis abstinerent, quas ante ordinationem legitimè duxerant, ut est videre dist. 51. c. Ante triennium. Id verò decretum, tanquam iniquum, & Evangelio repugnans, Gregorius abrogavit.*

41. De apocryphis libris.

Bellarminus lib. 1 de Verbo Dei c. 10. *Omnes*, inquit, *protestantes sex illos libros, quos Apocryphos vocant, ut Thobiæ, Iudith, Sapientiæ, Ecclesiastici & Machabæorum negant pro Scripturis Canonicis habendos esse.*

Bellarminus tamen eodem loco & Pererius lib. 16. Com. in Danielem, pag. 741. *Catholici*, inquiunt, *multi libros hos apocryphos esse censuerunt.*

42. De Vulgata versione Bibliorum.

Bellarminus lib. 2. de Verbo Dei c. 10. *Protestantes*, inquit, *negant vulgatam Latinam translationem habendam esse pro authentica.* Ibid. c. 2. *Igitur omnes omnia ad textum Græcum & Hebræum examinari volunt.* Ibid. c. 10. multis contendit, *vulgatam Latinam versionem in omnibus lectionibus & disputationibus pro authentica habendam esse: ita ut nemini liceat ab ea, quamvis sanctissimæ causæ prætextu, provocare.*

Maldonatus autem Iesuita Comment. in Matth. *Existimo*, inquit, *Latinam nostram vulgatam esse in hoc loco ex Græcis corrigendam.* Caietanus, *Est*, inquit, *vulgata multis vitijs conspurcata.* Franciscus Lucæ in Annot. ad Biblia, *Ridiculum est*, ait, *hoc quorundam responsum, vulgatam Latinam authenticam esse, nec esse ex Hebræis & Græcis corrigendam.*

43. De sufficientia S. Scripturæ.

Bellarminus libro quarto c. 3. *Docent*, inquit, *protestantes, omnes omnia ad salutem necessaria in Scripturis expressè contineri.* Costerus in Enchirid. pag. 45. *affirmat, sacras literas non omnia continere religionis mysteria explicitè*, &c. Et pag. 48. *In membranis*, inquit, *tam veteris quàm novi Testamenti multa desiderantur.*

Idem tamen Costerus ibid. c. 1. *Non*, inquit, *inficiamur præcipua illa fidei dogmata ad salutem omnibus necessaria perspicuè satis comprehendi in Scripturis.* Ederus in Oecon. bibl. lib. 1. pag. 44. *Quæcunque non sunt necessaria, ea consultò sunt omissa: quæ ad salutem necessaria sunt, ea proculdubio præscripta sunt omnia.* Stapletonus præfat. in Evang. *Scriptura sufficit ad vitam, quæ unica vitæ æternæ regula est: cætera, quibus non adlucet verbum Dei, tam non sunt necessaria, quàm superflua.* Rursus ibid. *Vtinam credendi forma à primæva peteretur Ecclesia, quæ tot Martyres Christo consecravit, quæ nullam regulam præter Evangelium novit, nullum scopum præter Christum, nullum cultum, præterquam Trino Deo impendit.* Alphonsus lib. de Hæres. tit. Scriptura: *Scriptura*, inquit, *est mystica turris David, ex qua omnis armatura fortium & catholicorum virorum pendet: ideò hæretici conantur sacræ Scripturæ detrahere.*

44. De versione et lectione Scripturæ in vulgari lingua.

Iacobus Gretserus contra Sim. Stenium, *Non injuriâ*, inquit, *prohibetur & arcetur populus à lectione Scripturæ: quid enim rudi vulgo cum Scriptura?* Et Hosius de Verbo Dei, *Laicis*, inquit, *lectionem Scripturarum permittere, est Sanctum dare canibus, & margaritas ante porcos projicere.*

Espenseus Episcopus autem Com. in Tit. c. 2. & 2. Tim. c. 5. *Aliqui*, inquit, *existimant Scripturas difficiliores esse, quàm ut debeant laicorum manibus conteri: sed aliter visum est Patribus veteris & novi Testamenti.*

45. De purgatorio.

Bellarminus lib. 1. de Purgatorio. c. 6. *Purgatorium*, inquit, *esse, Patres Græci & Latini asseruerunt.* Lindanus Panopl. lib. 4. pag. 314. *Purgatorium*, inquit, *esse, veteres Patres uno ore statuunt.*

Roffensis Episcopus autem artic. 18. contra Lutherum, *Legat*, inquit, *qui velit Græcorum Patrum Commentarios, & nullam, quantum opinor, aut rarissimam Pur-*

gatorij mentionem inveniet: sed neque Latini simul omnes hujus rei veritatem conceperunt: neque tam necessaria fuit primitivæ Ecclesiæ purgatorij fides, atque nunc est; ex qua pendet omnis Indulgentiarũ existimatio: his enim, si nullum fuerit Purgatorium, nihil indigebimus. Contemplantes igitur aliquandiu Purgatorium incognitum fuisse, deinde quibusdam pedetentim, partim ex revelationibus, partim ex Scripturis creditum fuisse, & tam serò cognitum & receptum Ecclesiæ universæ, &c.

46. De Imaginibus.

Costerus in Enchirid. de Imag. ¶ Quod ad. inquit: *Quod ad veterem Ecclesiam pertinet, certum est imagines Christi & Sanctorum non sine cultu & veneratione in usu fuisse.*

Cassander verò in Consult. art. 21. de Imaginibus, *Certum est*, inquit, *initio prædicati Evangelij, & aliquantò tempore post; Imaginum usum non fuisse, ut ex Clemente Alexandrino & Arnobio patet.* Erasmus in Catech. lib. 2. *Usq; ad tempora Hieronymi*, inquit, *probatæ religionis viri fuerunt, qui nullam faciebant imaginem, ne ipsius quidem Christi.* Rursus Cassander quo supra: *Quæ fuerit*, inquit, *Romanæ Ecclesiæ tempore Gregorij mens, ex ejus scriptis colligitur, haberi nimirum picturas, non ut colerentur, sed ut per eas imperiti rerum gestarum admonerentur.* Agrippa de Vanit. Scient. c. 57. *Iudæi*, inquit, *qui erant Dei populus, nihil magis horrebant*, inquit, *Iosephus, quàm simulachra. Ipsi Ethnici cùm ad Christi religionem conversi erant, in Ecclesiam nostram simulachra, & multas steriles ceremonias introducebant, quarum omninò nihil est apud primos illos, & verè Christianos.* Et Polydorus Virgil. lib. 6. Invent. c. 13. *Omnes*, inquit, *veteres Patres, teste Hieronymo, simulachrorum cultum damnabant.*

47. De aqua lustrali.

Bellarminus lib. 4. de Verbo Dei c. 3. *Aqua*, inquit, *lustralis, quâ populo benedicimus, meritò dicitur Apostolica traditio.*

Franciscus de Vict. autem Relect. 11. q. 1. inquit, *Est tantum ex jure positivo.* Et Platina in Vita Alex. 1. *Alexander* 1. inquit, *instituit, ut aquam, quam Sanctam appellamus, interpositis sacris orationibus, sale admixto, in templis atq; cubiculis ad fugandos dæmones retinerent.*

48. De precibus in lingua ignota.

Anglo-Rhemense Collegium Iesuit. in 1. Cor. 14. pag. 462. inquit. *Populus Christianus antiquæ suæ consuetudini parere debet, & Latinis precibus uti, potius quàm vulgatis.* Ambros. Compsa, ut refert Sixtus Senensis, *Doctrina*, inquit, *Lutheri, quæ linguam cognitam in precibus exigit, diaboli calliditatem sapit.*

Bellarminus verò lib. 2. de Verbo Dei c. 16. *Tempore*, inquit, *Apostolorum omnes Christiani simul psallebant in divinis officijs, & preces intelligebant.* Lyranus in 1. Cor. 14. *Omnia*, inquit, *in Ecclesia primitiva linguâ vulgari fiebant.* Et Bellarminus, quo supra ¶. Idem etiam. *Longo*, inquit, *tempore pòst in Occidente & in Oriente, ut ex Chrysostomo & Cypriano constat, populus in divinis respondebat, Amen.* Et Erasmus 1. Cor. 14. *Hac in re*, ait, *mirum est quomodo mutata est, Ecclesiæ consuetudo.* *Ergo*, inquit Defensor libelli contra Calvinum, *optandum esset, ut juxta Apostolorum mandatum, & priscum Ecclesiæ morem in lingua vulgari preces peragerentur.* Et Vitalianus Papa circa annos Domini 666. primus iuxta Platinam, *omnia Latino sermone in Ecclesia fieri mandavit.*

49. De Conceptione B. Mariæ.

Suarez Iesuita in Thomam part. 3. q. 27. art. 1. & 2. *Est hoc*, inquit, *privilegium B. Virginis speciale, in prima sua conceptione immunem à peccato fuisse. Antiqui Patres pauca de hoc privilegio loquuti sunt, tum quia spiritus sanctus Ecclesiam paulatim instruit, tum etiam quia illi in alijs gravioribus mysterijs explicandis distinebantur. Postquam verò ante 500. annos veritas hæc cœpit clarius doceri, ita incendit fidelium animos, crevitq; paulatim ejus fides, ut jam ferè omnium consensu recepta sit, & præsertim ab hinc ducentis annis Ecclesiastici Doctores omnes, & universæ Academiæ huic sententiæ subscripserint, &c.*

Melchior Canus autẽ in Loc. Theol. lib. 7. c. 1. *B. Virginem*, inquit, *fuisse à peccatis liberam, è sacris literis, juxta germanum literæ sensum, nusquã habetur: quin imo lex*

generalis

generalis in ijs traditur, qui ex Adæ carnali propagatione creatos, sine ulla exceptione complectitur. Nec verò dici potest Apostolorum tempore in Ecclesiam descendisse, nam constat priscos Scriptores non id à majoribus suis accepisse. Imò sancti omnes, qui in hujus rei memoriam inciderunt, uno ore asseverârunt, B. Virginem in peccato Originali conceptam fuisse.

50. De assumptione corporis Mariæ in cœlum.

Collegium Iesuiticum Anglo-Rhem. Annot. in Act.1.24. *B. Mariæ,* inquit, *corpus assumptum fuisse in cœlum ex antiqua historia verißimum esse constat.*

Sixtus Senen. autem in Biblioth. lib. 2. Tit. Mariæ transitio. *Nihil,* ait, *hujusmodi (inquit Augustinus) invenitur apud Latinos Patres. Est hoc apocryphū dogma, inquit Hieronymus, & istam historiam Beda refellit, ut Evangelistæ contradicentem.*

51. De Rom. Ecclesia an ut mater reliquarum omnium.

Bellarm. lib. 1. de Pontifice Rom. c. 23. dicit, *Nisi Petrus alios Apostolos vel per se, vel per alios Episcopos ordinâsset, nulla ratio est, cur Romam Ecclesiarum omnium Matrem esse dicamus.*

Franciscus autem de Vict. Relect. 2. q. 2. *Vtrum,* inquit, *Petrus eos ordinâsset, est incertum.* Greg. de Valent. Iesuita lib. 7. Analys. c. 2. pag. 52. *Sententia,* inquit, *quæ negat Petrum alios ordinâsse, magis est communis.* Idem lib. 2 de Eucharist. pag 2. *Apostoli,* inquit, *à Christo Iesu in tempore Cœnæ Sacerdotalem potestatem acceperunt.* (Ex his talis Syllogismus formari potest: Si Petrus non alios Apostolos & Episcopos ordinavit, tum Romana Ecclesia reliquarum dici non debet Mater. Maior hæc est Bellarm. Sequitur Minor Francisci de Vict. & Valentiani: Secundum communem sententiam Petrus non ordinavit Apostolos & Episcopos. Ergo Rom. Ecclesia Matris prærogativam non habet.)

52. De certitudine Salutis.

Bellarm. lib. 4 de Ecclesia milit. c. 2. *Sectarij,* inquit, *nostri temporis docent homines justificari solâ fide speciali, quâ quisq; certò credit, se propter Christum coram Deo esse justum: quod cum quolibet paradoxo comparari potest.* Et lib. 3. de Iustific. c. 1. & 2. *Nos* inquit, *tantum certitudinem conjecturalem defendimus.*

Bellarm. verò ibid. c. 2. *Aliqui,* ait, *Catholici docent quidem eam certitudinem, quæ nullam habeat de suâ salute formidinem.* Pererius Ies. Com. ad Rom 8 num. 27. *Certitudinem,* inquit, *Catholici eam docent, cui subesse falsum non poßit.* Vega lib 3 de Incertitudine Orat. c 36. *Quidam,* inquit, *Catholicus tanto affectu fidem conjecturalem oppugnabat, ut eam Lutheranâ opinione detestabiliorem diceret. quia,* inquit, *cùm Lutherani multùm fidei tribuant, hæc opinio derogat.* Ibid c 36. *Guillandus certitudinem Gratiæ defendit prorsus ut Lutherani.* Ibid. c. 7. *Talem certitudinem consequentem fidē, multi Catholici ante decretum Concilij Trident. probabilem esse censebant, & eam compluribus argumentis suadere conabantur.* Pererius Iesuita Com. ad Rom. c. 8 num. 27. *Catharinus,* inquit, *inter Theologos hujus temporis minimè incelebris, docuit, certitudinem fidei, quâ certò statuunt sibi peccata esse remissa:* refert etiam Vega lib. 9. de Iustific. c. 46. Idem Catharinus, teste Bellarmino libro 3. de Iustific. *Vniversi,* inquit, *patres hanc certitudinem contestantur.*

53. De Reprobatione.

Gregorius de Valentia Iesuita in lib. de Prædest. c. 8. ¶. Et præterea. *Reprobationis,* inquit, *certitudinem Vuiclefus & Calvinus explicare non possunt, qui sine præscientia peccatorum Deum reprobare hominem asserunt.*

Pererius autem Iesuita Com. ad Rom. 9. c. num. 31. *Deum,* inquit, *aliquos reprobare, & excludere à vita æterna, non quidem propter eorum prævisa opera, sed quia ipse non vult dare illis vitam æternam, est Augustini sententia. Est etiam hæc sententia Thomæ, quam alij quoq; complures Theologi consequuntur.* Ibidem Pererius num. 60. *Si,* inquit, *Deus hominem in puris naturalibus, sine peccato consideratum, reprobaret, nolens ei dare vitam æternam, non faceret illi injuriam.*

Lib. 1. ad Simplician. q. 2.

54. De Salute gentilium.

Gentiles, inquit Maldonatus Iesuita. Com in Matth. 11. 21. *Poterant servatâ lege naturæ, omnium Confeßione salvi esse, Lex autem naturæ satis illis erat ab ipsa natura prædicata.*

Acosta autem Iesuita lib. 5. de procuranda Indorum salute c. 3. *Vix*, inquit, *satis mirari possum, quid Præceptoribus quibusdam Scholasticis nostri seculi in mentem venerit, ut nunc quoque temporis, post tamdiu revelatum Christum, sine Christi notitia salutem cuiquam æternam contingere posse confirment: indigna Theologo sententia, quæ (ut liberè & verè dicam) nihil in sacris literis, nihil in sanctis Patribus firmitudinis habet, tantùm humanâ quadam suspicione introducta, propter infinitam eorum multitudinem, qui in hoc nostro orbe tam longâ ætate Evangelij luce caruêre, quibus aditus in cælum omnis præcludi videtur, si ad salutem fuerit Christi notitia necessaria. Rigidum est,* inquiunt, *& à Dei, qui omnes vult salvos fieri, charitate alienum, ut ea exigat, quæ nec ipse dat, nec homines per se præstare possunt. Unde concludunt, sine fide per naturalem tantum cognitionem ipsos salutem consequi posse. Quorum sententia, tametsi ipsi Catholici sint, est apertè hæretica, ut nihil magis repugnet fidei; quasi verò fides ab Apostolis necessaria definiatur ad percipienda ea quæ à creatura cognosci possunt, & non potius ad ea quæ in cor hominis non ascenderunt, nobis verò revelavit Deus per spiritum; revocat nos illud, quòd ad Patrem nemo venit nisi per Christum; nulla alia via quâ eatur; nullum aliud ostium quo intretur ad vitam. Ac re quidem vera, si potest sine Christi notitia salus esse, aut justitia, ergo gratis Christus prædicatur, frustra Apostoli mittuntur in orbem: tam expressè docet hoc Apostolus ad Rom. 10. Finis legis est Christus ad salutem omni credenti. Non hic agitur utrum durum & severum sit hoc, an benignum & liberale, sed utrum verum nec ne. Augustinus docet, nemini ex ijs, qui ex Gentibus ante tempus Evangelij servati sunt, Christi salutem contigisse, absque revelatione unius Mediatoris Dei & hominum Iesu Christi.* Toletus Iesuita quoque Comment. ad Rom. *Hoc*, inquit, *non est catholicum assertum.*

Lib. 8. de Civit. c. 47.

55. De Ordinatione.

Tolletus Iesuita lib. 1. Instruct. Sacerd. c. 55. *Si*, inquit, *conferretur Ordo etiam ante usum rationis, Ordo teneret, & character imprimeretur: etiam presbyteratum posse conferri infantibus nondum rationis usum habentibus, est communis doctrina Theologorum & Canonistarum. Si ad annum discretionis, nimirum septennium, puer suscepit ordines, & tunc erat voti capax, nec contradixit voto continentiæ, ordo tenet.* Franciscus de Vict. Relect. 2. *Nullus*, inquit, *alius de numero Christianorum, præter fœminas, divino jure excluditur à potestate Ecclesiastica, sive Ordinis, sive Iuris dictionis, non puer, non amens: quia potest pervenire ad eum statum, ut commodè exerceat: nec video, cur non puer possit in Episcopum consecrari.*

Episcopus Espensæus autem Comment. in 1. Tim. 4. digress. libro 2. c. 12. *In Concilijs*, inquit, *cautum est, ne quis ad Ministerium neophytus ordinetur.* Et Salmeron Iesuita Tract. 201. in Parab. *A promovendis*, inquit, *pueris maximè abstinere debent Ecclesiarum rectores: nam pueri nesciunt regere seipsos, nedum alios: nec satis est dicere, quòd est nobilis & illustris familiæ, quia propter Ecclesiam est Minister, non propter Ministrum Ecclesia.*

56. De Ignorantia in fide.

Collegium Anglo-Rhem. Annot. in Lucam 12. *Idiota*, inquit, *Catholicus cùm pro tribunali seculari steterit, de causa fidei examinandus, etsi tantùm responderit se esse virum Catholicum, & Ecclesiam, quam profitetur, posse fidei rationem reddere, nec quicquam præterea aliud responderit, satis viri Catholici muneri faciet.*

Espensæus autem Comment. in 2. Tim. 3. *An sufficit*, inquit, *decantata hodiè per Catholicos Carbonarij fides? Is interrogatus quid crederet, respondit, se credere quod Ecclesia credit.*

57. De precibus in peregrina lingua.

Bellarminus lib. de Verbo Dei, c. 16. *Precibus*, inquit, *ignotis Ecclesia uti jure potest. Ad ædificationem* inquit Collegium Anglo-Rhem. Annot. in 1. Cor. 14. pag. 461. *non minus, ad devotionem sæpè magis valent quàm cognitæ.* Costerus inquit, *Consolationem plurimùm adjuvant.*

Aquinas

Aquinas autem Com.in 1.Cor.14. *Quantum*, inquit, *ad fructu devotionis privatur is, qui nō in speciali intelligit quæ orat.* Et Caietan.Com. in 1.Cor.c.14. *Melius est*, ait, *orare in mente distinctè intelligēte ea quæ orat, quàm confusè*. Lyran. in eum locum. *Quid proficit*, inquit, *populus non intelligens ea quæ orat?*

Toletus Iesuita lib.4.Instruct.c.24. *Homo tenetur sub mortali peccato ad sanctificandum festum: sed non tenetur ad benè sanctificandum.* Et c.25. *Licet iter facere audito sacro prius, & venari; licet studere super lites propter pecuniam: licet carnes vendere, animalia occidere ad victum, propter pecuniam: licet in solennitatibus construere loca pro spectaculis, quando non possunt fieri nisi in festo: denique Pontificis aut Episcopi licentiā licet in festo operari.*

58. De sanctificatione diei festi.

Catechismus autem Trident.Conc. *Hoc præcepto*, inquit, *prohibemur, ut quæcunq; divinum cultum impedire possunt, omninò vitemus: facilè enim perspici potest, omne servilis operis genus prohiberi.*

Costerus in Apolog.par.3.c.9. *Hæc est*, inquit, *perpetua nota Ecclesiæ, nullum seculum, nulla ætas hominum miraculis caruit.* Bellarm.lib.4. de Ecclesia mil. c.14. ¶. Vndecimo seculo. *Nunc*, inquit, *nostram Ecclesiam demonstrabimus esse Dei veram Ecclesiam ex miraculis, quæ singulis ætatibus plurima & testatissima fuerunt, usq; ad hoc nostrum seculum, in quo, &c.*

59. De miraculis.

Espensæus Episcopus autem Com.in 2.Tim.3.ex Aug.de civit.Dei lib.22.c.8. *Vbi*, inquit, *nullus est infidelis, faciendorum miraculorum nulla est necessitas.* Et Stella Com.in Luc.c.11. *Crede*, inquit. *Evangelio, quod fuit miraculis confirmatum. Sed dices, nónne rationi consentaneum est, ut nunc quoque fides confirmetur miraculis? Non: nam nunc quoque damnum potius afferrent, quàm commodum, etiamsi in principio nascentis Ecclesiæ fuerint necessaria. Puer enim, cùm ambulare nequit, adjuvatur vehiculo, quod homini adulto est impedimento.* Et Gregorius Magnus homil. 29. in Evang. *Numquid*, inquit, *fratres mei, quia ista signa non facitis, non creditis? sed hæc necessaria in exordio Ecclesiæ fuerunt, ut multitudo ad fidem cresceret: quia & nos, cùm arbusta plantamus, tamdiu eis aquam infundimus, quousque ea in terra coaluisse videamus; & si semel radicem fixerint, irrigatio cessabit.* Acosta de procuranda Indorum salute libro secundo, capite nono. *In hoc*, inquit, *signorum argumento explicando Chrysostomus mirificè versatur. Si enim miracula in initio Evangelicæ prædicationis patrata creduntur, certum est*, inquit, *doctrinam, cui confirmandæ adhibebantur, divinitus esse profectam. Sin autem veritati historiæ jam minus Gentilis credat, at longè omnibus signis majus est, homines illos paucos, ignobiles, illiteratos, omnibus mortalibus exosos, toti orbi persuasisse: Non ergo fides jam satis firmata, miraculis novis indiget confirmari, quin potius utilius esse asserit, signis nunc carere, quoniam majoris meriti sit, sine illis credere.* Episcopus Roffensis de Captivit. Babylon. c.10. part. 4. *Promisit*, inquit, *Christus, ut discipuli dæmonia eijcerent, quam promissionem nullum his diebus effectum sortiri dilucidè cernimus. Nemo enim est qui nunc corporaliter dæmonia eijcit, aut morbos sanat, & tamen minimè ambigimus, quin plurimi sint, qui fidem eādem, & æquè magnam cum priscis fidelibus habeant, nec tamen inanis illa promissio fuit, quam noluit efficaciam habere perpetuam, sed pro tempore nascentis, & adolescentis Ecclesiæ.* Augustinus de Civit. Dei libro 22. cap.8. *Miracula*, inquit, *necessaria erant ut crederet mundus: sed nunc qui quærit miraculum, postquam mundus credidit, maximum est ipse prodigium.*

Homil. 4. in 1. epist. Cor.

Bellarminus lib.4. de Ecclesia milit. cap.14. *Verum*, inquit, *miraculum sufficiens est testimonium veræ Ecclesiæ, ex quo fundamento probamus eam esse apud nos.*

De iisdem.

Maldonatus autem Com.in Matth.c.7. *Chrysostomus*, inquit, *Hieronymus, Euthemius, Theophylactus, probant exemplis, etiam per alios, quàm Catholicos, vera miracula fieri. Et hoc ipso loco Matthæi septimo. Multi dicent in illo die, in nomine tuo*

eiecimus, &c. Facilè colligitur, falsos illos Prophetas, de quib. Christus loquitur vera miracula fecisse, verè prophetâsse, verè dæmonia eiecisse: nec enim respōdet Christus mentiri eos: sed, se eos, quámvis ista fecerint, non nôsse: nec magnū est, si moneret nos, ne falsa miracula facientibus non crederemus; sed magnum & admirabile est omninò, quòd monet ne falsis Prophetis credamus, vera etiam miracula facientibus. Nullum ergo, dicet aliquis, ad probandam veram doctrinam argumentum hinc sumi potest? Non sequitur omninò, Nullum; sed non necessarium sumi potest. Scimus enim Christum ad confirmandam doctrinam suam, potestatem faciendi miracula Apostolis suis tradidisse: scimus vi miraculorum totum penè orbem ad fidem fuisse pertractum; quod qui negant, ut disputat Augustinus, maius ipsi miraculum, miracula tollendo faciunt. Incredibilius enim tot Philosophos, tot sapientes viros, tam paucis Apostolis, tam imperitis, tamq; incredibilia humanæ rationi prædicantibus, sine ullis miraculis credidisse, quā illa ipsa miracula, quæ ab illis facta narrātur. *Probabile igitur fidei argumentum est, quod ex miraculis sumitur, quia per fidem sæpè sine fide rarò fieri solent. Nec necessariò demonstrant Ecclesiam, nisi ubi potestas miracula faciendi ordinaria contingit.* Bellarminus asserit, verum miraculum esse sufficiens testimonium Ecclesiæ: Maldonatus Iesuita ex Scripturis & Patribus contrarium demonstrat. Hieronymus in Comment. ad Galat. libr. 3. *Observandum est*, inquit, *quòd operari virtutes dicuntur ij, qui non tenent Evangelij veritatem.* Hoc dico adversum hæreticos, qui probationem esse fidei suæ in eo, si signum aliquod fecerint, arbitrantur. Augustinus contra Epist. Fund. cap. 4. *Quod si talia in Catholica Ecclesia fiunt, non ideò ipsa manifestatur Catholica, quia hæc in ea fiant, sed ideò approbanda sunt, quia in Catholica fiant.* Chrysostomus homil. 49. in Matth. *Miraculorum*, inquit, *operatio magis apud eos invenitur qui sunt falsi Christiani.* Tertul. præscript. cap. 44. *Quasi hoc non sit scriptum, venturos esse qui maximas virtutes edent ad corrumpendam veritatem.* Augustinus libro quo supra c. 16. *Dominus igitur*, inquit, *adversus hos Mirabilarios cautos nos fecit, dicēdo, Cavete.* Et Theodoret. in Deut. 13. *Instruimur non credere, quando, qui talia edit, contraria pietati docet.*

58. De Roma Antichristi sede.

Collegium Anglo-Rhem. in Annot. ad Apocal. 17. 9. *Protestantes*, inquit, *extremâ malitiâ excæcati adversus Rom. Ecclesiam usque adeò insaniunt, ut septem montes literaliter interpretentur, ut inde simplicibus persuadeant, Romam esse sedem Antichristi, cùm tamen Angelus seipsum exponat vers. 7. septem montes idem esse quod septem capita, & septem Reges.* Bellarminus etiam lib. 3. de Rom. Pontif. cap. 13. ¶. Nunc. *Respondeo*, inquit, *cum alijs, per Meretricem, quæ sedet super septem montes, non intelligi Romam, sed universam diaboli civitatem, quæ vocatur sæpè Babylon, & opponitur civitati Dei quæ dicitur Hierusalem. Per septem montes intelligi universitatem superborum, & præcipuè Regum terræ.*

Ribera autem in Apocal. 14. num. 30. *Babylonem*, inquit, *esse Romam, ex textu confirmatur, quia nulli alij convenire potest, quod dicitur, septem capita, septem montes sunt: Constat autem Romam super septem montes fundatam esse, de quibus Vergil. Aeneid. 6.* Vega quoque cap. 13. sect. 2. *Apostolus*, inquit, *eam (Romam) significat, ut manifestum est ex cap. 17. & 18.*

59. Babylon urs Roma.

Bellarminus lib. 3. de Pontifice Rom. cap. 13. ¶. Deniq;. *Loquitur*, inquit, *Ioannes de Roma, quæ ebria erat sanguine Martyrum, quod certè non habebat locum, nisi in ea Roma, quæ, regnantibus Nerone & Domitiano, martyres trucidabat.* Collegium Anglo-Rhem. Annot. in Apocal. 17. 5. *Patres*, inquit, *per Babylonem Romam partim terrenam interpretantur, sed ut erat cùm jam scripserat Ioannes, & cùm Pagani Christianos persequebantur: tantùm igitur de Rom. dictum est, ut erat sedes Imperij, quod nunc ad Cathedram Petri accommodare summa est impudentia.*

Ribera

Ribera autem Iesuita in Apocal. c. 14. Num. 13. scribit: *Cecidit Babylon, id est, præteritum pro futuro; & ἡ μεγάλη, urbs illa magna egregiè in Romam convenit.* Et n. 40. 54. 53. 56. *Roma,* inquit, *in fine seculi futura est Babylon.* Ibidem: *Divinare me dicet quispiam: sed hunc ego oro ut præjudiciũ deponat, rem totam maturo iudicio examinet, nec plus mihi credat, quàm ratio aut veritas permiserit. Erat mater abominationum, cùm sæviente Nerone, una die Petrum & Paulum occiderat.* Et cap. decimo septimo. *Ostendam tibi damnationem meretricis magnæ: Hæc,* inquit, *qui legit, de illis dicta putet, qui Ioannis tempore vixerunt: & est quidem verum hoc, sed de illis quoque dicuntur, qui extremo mundi tempore vivent: ubi dicitur, Cum meretrice fornicabuntur.* Et Vega Iesuita cap. 17. Com̃ent. 2. sect. 2. & 3. & cap. 18. Com̃. 1. sect. 4. *Ioannes,* inquit, *non loquitur de impiorum multitudine sub typo mulieris & Babylonis, quia eam peculiaribus suis signis distinguit, ut c. 17. & 18. manifestũ est. Appellatur enim Babylon magna illa civitas, & mentio fit septẽ montium: deinde eversio eius prædicitur. Mercatores, qui in impiorum multitudine comprehenduntur, lugebunt propter tormenta eius; quod necesse est ad extrema tempora ante mundi finẽ referre. Quare expositionem communem deserere cogimur, & aliam cogitare textui magis congruentem; nimirum, urbem Rom. intelligi, non solùm eam, quæ erat tempore Iohannis, sed quæ futura est tempore Antichristi, ut ex sequenti capite constat.* Rursus ad hæc verba, exite ex illa; *Cùm,* inquit, *præceptum est fidelibus, ut ex illa exeant, ne simul in eius calamitate involvantur; profectò ostenditur, non de Roma illa antiqua, cùm nulli adhuc fideles erãt, sed de illa, quæ florebit in extremo mundi tempore.*

Costerus in Apolog. part. 3. cap. 2. pag. 39. *Erras,* inquit, *hæretice: Antichristus neq; de Ecclesia futurus est, neque in Ecclesia, neque in templis nostris, ut Patres docent, sed ex tribu Dan oriundus sedebit Hierosolymis.* Bellarminus lib. 3. de Pontif. Rom. c. 13. ¶. At nihilominus. *Antichristi,* inquit, *sedem fore Hierusalem, non Romam, verissima est sententia.*

60. Roma Antichristi sedes.

Collegium Anglo-Rhem. autem in Apocal. 17. *Roma,* inquit, *ante finem mundi futura est sedes Antichristi.* Ribera in Apocal. 14. *Officina,* inquit, *est omnis idololatriæ.* Vega in Apocal. 18. Com̃ent. 1. ¶. 4. *Habitatio,* inquit, *erit dæmoniorum, & à fide Christi defectura.*

Ad dictum Augustini: Ego Evangelio non crederem, nisi, &c. lib. contra Epistolam fundi. c. 5. Stapletonus lib. 2. de anctorit. Script. c. *Respondet,* inquit, *Protestantes, hoc Augustinum dixisse, cùm adhuc erat Manichæus, nimirum eum Ecclesiæ authoritate tunc fuisse commotum, ut Evangelio crederet, ut esset Catholicus. At tam abesse eidem Augustino jam facto Catholico, ut Scripturis non crederet, ut potius Ecclesiam desereret, quàm Evangelio non crederet: ergo majoris apud Augustinum momenti fuisse Scripturarum quàm Ecclesiæ authoritatem.* Falsum autem omninò: nam sensus est, *Quod ad me attinet, nisi me jam Catholicæ Ecclesiæ authoritas commoveret, nec nunc quidem Evangelio crederem. Itaque frigida est omninò isthæc Protestantium solutio, qui hunc sensum ponunt de præterito, Ego nunc non essem Christianus, nisi me commovissent suis persuasionibus Christiani, quia de præsenti omninò agit Augustinus.* Hoc etiam respondent Iesuitæ Posnanienses, Costerus, Turrianus, Valentianus, Gretserus & alij.

61. De dicto August. Ego non crederẽ Evangelio. etc. contradictoriæ sententiæ.

Melchior Canus autem in Loc. Theol. lib. 2. cap. 8. *Augustino,* inquit, *negotium erat cum Manichæis, qui absque controversia suo cuidam Evangelio credi volebant. Rogat Augustinus, ecquid facturi sint, si in hominem incidant, qui ne quidem Evangelio credat, quo genere persuasionis sint eum in suam sententiam adducturi? Certè se affirmat, non aliter potuisse (præterito tempore) adduci quàm Ecclesiæ authoritate victum. Non itaque docet, in Ecclesiæ authoritate fundatam esse Evangelij fidem. Agit enim Augustinus, quomodo infideles ad credendum adducantur.* Et Driedo de varijs dogmat. lib. 4. c. 4.

Loquitur, inquit, *Augustinus de Ecclesia illa, quæ fuit ab initio fidei Christianæ:* (Ergo non de sola Romana, sed etiam de primitiva. Gerson de vita animæ, *Augustinus* inquit, *Ecclesiam ibi sumit pro Ecclesia primitiva fidelium; qui Christum viderunt, & audierunt, & eius testes exstiterunt.*

MVLTI IESVITARVM SIBIIPSIS IN SCRIPTIS SVIS SAEPE CONTRADICVNT.

De sacra Scriptura.

COsterus in Enchiridio pag. 45. docet, *Non omnia, quæ ad fidem pertinent, explicitè sacris literis expressa esse, quæ non ob id datæ sint, ut formulam exactam fidei præscribant.* pag. 49. autem contradicit, *Præcipua illa fidei capita; quæ omnibus Christianis cognitu necessaria sint, perspicuè solis Apostolicis literis comprehensa esse.*

Item pag. 44. vocavit sacram Scripturam *membranam & chartaceam, ac literam mortuam:* Pag. 47. sic autem extollit, ut nullum iota, apicem nullum in illis agnoscat, cui non insit suũ pondus & efficacitas: unde tanquam divina eloquia, mentem hominis, admirabili dulcedine & suavitate afficiant.

De Iustificatione hominis peccatoris coram Deo.

Bellarminus in libris de Iustificatione affirmat, *quòd propter incertitudinem propriæ Iustitiæ, & periculum inanis gloriæ, tutissimum sit fiduciam totam in sola Dei misericordia & benignitate reponere.* Hæc autem eius assertio è regione contraria est toti tractationi, & quinq; illorum de Iustificatione librorum instituto: in quibus tamen libris recitata verba reperiuntur.

Costerus in Enchiridio pag. 260. sic scribit: *Nulla omninò creaturæ opera, nullæ pœnitentiæ, nulla martyria, nullæ pœnæ, nulla virtus potest mereri cuiquam peccatori, remissionem peccatorum suorum. Peccatum enim, quod ex infinita Majestate Dei offensi infinitam malitiam contraxit, non nisi per infinitum meritum potest deleri, quod infinitum meritum in solis Christi operibus & perpessionibus ob infinitam divinæ personæ dignitatem cernitur; non autem in ulla actione aut merito creaturæ.* Quod hîc soli Christo tribuit Iesuita, omnibus creaturis exclusis, nobis quoque nostrisq; operibus eorúmque merito pauló antè tribuerat. Sic enim pag. 259. *Vtitur quoque Deus instrumentis, quæ ad efficientem causam aliquo modo revocantur, sicut etiam merita; QVIBVS ut aliquid concedatur vel fiat promeremur.* In his manifestissima contradictio est: nulla merita, excepto Christi merito, iustificãt: Et, quædam merita, quibus aliquid promeremur, iustificant.

De Sanctorum beatitudine ante novissimũ diem.

Bellarminus lib. 1. de Sanctorum beat. cap. 2. & 20. sic scribit. *Hunc errorem Calvinus pertinaciter defendit, negans animas Sanctorum rectâ ad Deum ire, sed ad inferos, vel alium locum extra cœlum.*

Contrá veró Bellarminus lib. 4. de Christo cap. 18. ¶. Tertió Calvinus, inquit: *Locat Calvinus Sanctorum animas in cœlo etiam ante Christi adventum.* Si ante Christi adventum, etiam ante Christi resurrectionem. Si in cœlo, ergo non extra cœlum. Si locat Sanctorum animas in cœlo, ergo non spe, sed reipsâ.

Bellarminus in toto libro primo de Pontifice Rom. pro Petri primatu acriter pugnat, eumq; omnibus defendere modis conatur.

Capite 9. autem col. 638. apertissimé dicit, *Summam potestatem omnibus Apostolis libertatemque datam esse.* Hoc veró cum unius Principatu pugnat. Si enim omnes Apostoli summa potestate erant præpositi, nihil Petrus supra reliquos Apostolos habere potuit, nisi summo superius forsan aliquid fuerit: Et summum non est, supra quod positum quicquam erit. Et in summa æqualitate primatus nullus cogitari potest. Respondet eodem loco Bellarminus, *Summam hanc potestatem datam esse Petro & ordinario Pastori, alijs veró Apostolis ut delegatis:* Atq; hac novâ distinctione fretus, & summos omnes Apostolos fuisse, & Petrum tamen aliquid

aliquid superius reliquis habuisse affirmat: sed & hoc aperte pugnat cũ eo, quod omnib. datã esse sumam potestatem dixit: estq; in hoc responso manifesta cõtradictio. Nam si inter Apostolos suma potestas fuit, non igitur Petri delegati reliqui fuerunt: quia potestas delegati non potest esse tanta per omnia, quanta eius est qui delegavit. Bellarm. autem fecit potestatem omnibus parem, id est, summam: at delegata potestas summa nunquam est.

Bellarminus lib. 4. de Pontifice Romano capit. 2. in explicando statu quæstionis huius, duo esse dicit, in quibus non hæretici modò, sed & Catholici omnes conveniant, *Primùm, posse Pontificem, etiam ut Pontificem, & cum suo cœtu consiliariorum, vel cum Generali concilio errare in controversijs fidei particularibus, quæ ex informatione testimonijsque hominum præcipuè pendent. Secundum, Papam posse, ut privatum Doctorem, errare, etiam in quæstionibus juris universalibus, tam fidei, quàm morum.* Hoc verò Bellarminus eodem libro cap. 6. tolli, propositione 4. quæ sic habet: *Probabile est, pieq; credi potest, summum Pontificem, non solùm ut Pontificem errare non posse, sed etiam ut particularem personam hæreticum esse non posse, falsum aliquid contra fidem pertinaciter credendo.*

An Papa errare possit.

Talis est Bellarminus in alijs quoque doctrinæ capitibus. Nam de Amissione gratiæ & statu peccati lib. secundo, cap. 13. dicit: *Deus non inclinat hominem ad malum, neque physicè, neque moraliter.* Mox autem sui oblitus contrarium affirmat ibidem pauló post inquiens: *Deus inclinat quidem ad malum, non physicè, sed tamen moraliter.*

Quid sentiendum de Bellarmini disputationibus.

In lib. 1. de Clericis c. 14. inquit, *Episcopos Apostolis succedere, Presbyteros autem 70. discipulis.* Contrarium autem affirmat lib. 4. de Pontif. Rom. c. 25. dicens, *Episcopi non propriè succedunt Apostolis.*

Lib. 1. de Pontif. c. 12. inquit: *Iudas non credidit.* Contradicit autem de Iustific. lib. 3. c. 14. inquiens: *Iudas justus fuit, & certè bonus.*

Alio in loco dicit: *Observatio Legis substantiam operis requirit, ut sic præceptum observetur, ut peccatum non committatur, & nõ fiat homo reus ob præceptum non impletũ:* de Gratia & libero arbitrio libro 5. capit. 5. Contrà verò ibid. capit. 9. *Sciendum est,* ait, *non esse omninò idem, facere bonum morale, & observare præceptum secundùm substantiam operis: potest enim servari præceptum secundùm substantiam operis, etiam cum peccato.*

De Pontifice Romano lib. 4. capit. 3. dicit, *Petrus non amisit eam fidem, quâ corde creditur ad justitiam:* De Iustificatione autem libro 3. capit. 14. ait, *Petri peccatum fuit lethale.*

De Rom. Pontifice lib. 3. c. 14. *Antichristus,* inquit, *Magus futurus est, & more aliorum Magorũ occultè diabolum ipsum adoraturus.* At contrà ex sentẽtia Hippolyti & Cyrilli, & c. 12. eiusdem libri, *Abhorrebit,* inquit, *ab idololatria, execrabitur & oppugnabit idola, denique templum denuò ædificabit.*

Rursus Bellarminus de Missa libro primo, capit. 27. *Verbis consecrationis vera & solennis oblatio celebratur.* Contrà de Missa libro 2. capit. 11. *Sacrificij oblatio magis in re, quàm in verbis consistit, & illa actio, quâ corpus Domini super altare ponitur, vera & realis oblatio est.*

In lib. de Christi anima 4. cap. 5. ait, *Mundi finis non potest sciri.* Contrà, de Rom. Pontif. lib. 3. c. 17. *Post Antichristi mortem non futuri sunt nisi 45. dies usque ad finem mundi.*

Libro 3. de Pontifice Romano cap. 13. *Decem Reges comburent purpuream meretricem.* Contrà ibidem, Antichristus Romam odio habebit, & pugnabit contra eam, & comburet.

De Pontifice Romano lib. 2. capit. 31. *Duobus modis intelligi potest nomen universalis Episcopi: uno modo, ut ille qui dicitur universalis, intelligatur esse solus Episcopus omnium urbium Christianarum, ita ut cæteri non sint Episcopi, sed Vicarij tantùm illius, qui dicitur Universalis Episcopus: quo sensu Papa* NON *est Universalis Episcopus.* Contrà de Pont. Rom. lib. 4. c. 24. *Omnis ordinaria jurisdictio Episcoporum descendit immediatè à Papa, & est in eo, & ab eo in alios derivatur.*

Rursus de Bellarmino.

Et quod peculiariter ad Bellarminum, eiúsque consuetudinem attinet, hoc in lectione scriptorum eius, cum multis alijs observavi, eum, quotiescunque graviori aliquâ obiectione premitur, quæ ipsum vellicet & pungat, nihil morari, nec meminisse, utrum argumenti solutio, doctrinæ suæ alibi traditæ sit contraria, dummodò ei pro tempore inserviat, & effugio esse posit, quò præsentem procellam declinet.

DE CALVMNIIS IESVITARVM, SEV INSONTIVM MALITIOSA AC MENDACI INFAMATIONE.

IN bello civili ultimo Regni Galliæ, Iesuitæ sparserunt rumorem, Huguenottos, quos sic in Gallia vocant, in necem Caroli IX. Regis, duorum eius fratrum ac Reginæ matris conspirâsse, & hanc verisimam lanienæ Parisiensis anno 1572. occasionē & causam fuisse: maluisse enim eos prævenire quàm præveniri. Sic enim Cresuuellus in suo Philopatre contra Edictum Elisabethæ Reginæ, pag. 119. *Regina*, inquit, *Angliæ conscia fuit illius conjurationis, quæ anno 72. in nuptijs Regis Navarrei executioni mandari debebat: de qua scribit Genebrardus his verbis: Regis Navarræ nuptias excepit dies Bartholomæanus, ob quandam in Catholicos Principes conjurationem.*

Franciscus Costerus Iesuita, de eodem in Sica Tragica capit. 7. pag. 60. sic scribit: *Anno 72. Catholici multos in Gallia Calvinistas, jussu Regis, quos ille cognoverat de sua cæterorumque Catholicorum cæde cogitâsse, idque certo die, quam præfinierat, necârunt.* Idem Costerus in Sica cap. 11. pag. 107. *Conscivit Rex*, inquit, *Anno 1572. consceleratò consilio conclusum fuisse ab Huguenotis, ut condicto die, tempore quarundam nuptiarum, se cum tota progenie, omnibus Catholicis, internecione confatali delerent. Huic Calvinianorum horrendo sceleri, & Regis Christianissimi, patriæque parricidio, obviam itum est: & qui ferrum alteri acuerant, suis illud jugulis excepêre. Hæc sunt testatissima, & in luce omnium gentium.*

Causa autem lanienæ huius omnibus tam nota est, ut omnes Pontificios talia de fidelibus Gallis, præter solos Iesuitas, scribere, hactenus puduerit. Ribadeneira certè, etsi lib. 1. de Principe cap. 27. multa mendaciter scripserit de insidijs ab Huguenotis vitæ Catholicorum structis, huius tamen coniurationis ne uno quidem verbo meminit. Et Iacobus Aug. Thuanus in sua Historia, Tomo 2. part. 2. pag. 842. præsertim pag. 846. aliam, & quidem veram huius inauditæ lanienæ causam commemorat, videlicet, *Ut sub specie arctioris amicitiæ, & quidem nuptiarum Huguenoti Lutetiam, tanquam aves in casses pellicerentur & simul omnes opprimerentur.*

Cùm etiam Iesuitæ intelligerent, se sub Regina Elizabetha, suamq; doctrinam de Regicidijs, omnibus bonis in Anglia exosos esse, Apologiam ediderunt, in qua inter alia probare conantur, Regicidium & Regnicidium non à sua doctrina placitisq; promanare, sed figmentum & technam solummodò esse politiæ nostræ; ut sic Papismus contemptui & despicatui foret. Hoc etiam testantur Acta Henrici Garneti & Sociorum eius pag. 64.

Supra

Supra etiam indicavimus quibus quantisq; mẽdacijs & calumnijs Serenissimam Angliæ Reginam obruerint & lacerârint Iesuitæ.

Fulminalis quoq; pulveris molitiones contra Regem Angliæ & regiam stirpem, regniq; totius proceres, Iesuitæ Coloniẽses à Calvinianis, nec ab ullo Catholico excogitatas esse, impudentissimè calumniati sunt.

Anno 1597. rumorem sparserunt Iesuitæ, qui ferè per totam Europam pervasit, de Clarissimi viri Theodori Bezæ, Pastoris Geneuẽsis Ecclesiæ, morte, & constanter affirmârunt, quòd paulò ante mortem omnem doctrinam suam recantârit, & confessus sit, se Romanæ Ecclesiæ doctrinam pro vera agnoscere, atque in ea mori velle. Auctor huius commenti ferebatur Clemens Puteanus, Iesuita Parisiensis. Mendacium autem illud impudentissimum Pastores Genevenses refutârunt, editis nomine suo publicis duobus scriptis, altero Latinè (cui Beza Redivivus nomen fecerunt) altero Gallicè. Beza quoque ipse Epistolâ ad Guilielmum Stuckium Theologum Tigurinum vanitatem illam redarguit.

Anno Domini 1605. editæ sunt Theses à Iesuitis Monasteriensibus hoc titulo: *Credo Calvinisequarum*, plenæ prodigiosarum Calumniarum ac mendaciorum de Calvinianis. Thesi octavâ hoc Corollarium planè blasphemum & abominandum afferunt: Articulum primum Calviniani symboli hunc esse: *Credo in diabolum, Carnificem, Orcipotentem, Corruptorem cœli & terræ.* Ibidem asserunt, *Calvinianos simpliciter & generatim docere, Non patientiâ & permißione, sed potentiâ & operatione Dei, peccata fieri.*

Thesi 9. dicunt, *Calvinianos prohibere caput aperire; aut genua flectere ad mentionem nominis Iesu, adeoq; honorem etiam politicum ei derogare.*

Thesi 14. dicunt, *Calvinigenas in Anglia, &c. negare Christum verum esse Deum: sed tantùm nudum hominem & Philosophum, datum humano generi, ut sit rectum vivendi exemplum.*

Thesi 15. afferunt, *Calvinianos docere, Christum natum ex Maria non Virgine.*

Thesi 17. aiunt, *Turcas de tertio articulo Fidei Christianæ, multò sanius sentire quàm Calvinistas.*

Iesuitæ Colonienses in Censura sua pagina 176. audacter affirmant, privatim ac publicè coram populo, *Evangelicos Doctores suâ doctrinâ frena ad omnem impietatem laxare, & facultatem flagitiosis hominibus facere, quævis etiam scelera (quò plures in suam sententiam pertrahant) committendi.* Ad hanc calumniam dico, quod Cicero pro Cluentio dixit, *Magnum & impudens est hoc mendacium.* Quàm seriò enim in nostris Ecclesijs urgeantur ad verè bona opera quotidianæ conciones coram toto mundo testantur.

Thomas Bozius Eugubinus lib. 12. de signis Eccles. cap. 12. per summam calumniam Evangelicis Doctoribus bonarum artium ignorantiam obijcere audet: alij dicunt, non esse inter Prædicantes, qui solidâ imbuti sint artium & scientiarũ doctrinâ, ut eos apud Principes, nobiles & ignobiles in contemptũ adducant: E contra solis Iesuitis attribuunt literarum cognitionem, linguarum multiplicium studia humaniorum disciplinarum professionem, & Scholarum frequentiam.

Imò criminati sunt & calumnijs obruerunt suæ quoque religionis socios & Doctores, utpote quorum doctrina venalis esset, quorum Scholæ nulli sine mercede paterent, & interdum doctrinâ peregrinâ personarent. Mirum quantum hæc criminatio & calumnia valuerit, quantásque Papæ & Iesuitis utilitatem attulerit.

Et ut summatim dicam, Iesuitæ in suis scriptis & concionibus nihil ferè aliud

Sſ

agunt, quàm ut omnis generis calumnijs & crassissimis mendacijs Evangelicos prægravent, eósque hæreseos, seditionis, rebellionis, conspirationis, & aliorum nefariorum scelerum insimulent, sicq; illos, ut Pharisæi Christum, in odium magnatum adducant.

IESVITAE MVLTA IN EVAGELICIS REPREHENDVNT, QVAE IPSIMET FACIVNT ET IN PRINCIPIBVS CATHOLICIS LAVDANT.

CResuuelus in suo Philopatre contra Edictum Elizabethæ Reginæ Angliæ pag. 74. scribit, *Iniquissimam esse regulam, quæ in Anglia vivendi locum Iesuitis neget: cùm tamen ipsis sub Turcis, sub Mauris, sub Persis, sub AEthiopibus vivendi locus permittatur.* Et in Apologia Alani contra duo Edicta Elizabethæ Reginæ pag. 21. & 22. *In Regnis* inquiunt, *& Provincijs Turco Persæque subjectis, Catholici liberè suâ religione uti permittuntur. Sed & in Germania, Helvetia, Suecia, Polonia, Boemia nullus Catholicorum compellitur ad alterius religionis professionem, at solis Catholicis in Anglia negatur religionis libertas.* Dicas autem Alane, quæ libertas Evangelicis in Stiria, Carinthia, Carniola, alijsque Provincijs & urbibus concedatur, in quibus Iesuitæ dominantur. Nulla prorsus, sed in exilium crudelissimè pelluntur. Et hoc *æterno encomio dignum esse dicit,* Iacobus Sylvanus in sua Philippica. Item, *Secessistis à nobis in fide: & cur non etiam à nobis abiretis in terras AEthiopum Sole calentes?* Ribadeneira quoque de Rege lib. 1. c. 18. pag. 117. *Principibus,* ait, *& magistratibus sub gravi pœna præceptum esse in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. Vt finibus suis hæreticos exturbarent: idque jurejurando facturos se promitterent.* Sic etiam olim in Hispania lege cautum fuisse, Symmancha dicit de Catholic. Institut. c. 46. n. 55.

IESVITAE TEMPORIBVS SESE ACCOMMODANT. Hencken den Mantel nach dem Wind.

POssumus hoc loco commodissimè uti verbis Costeri Iesuitæ ex Sica Tragica capite ultimo, pagina centesima decima, & dicere; *Ita nôrunt Iesuitæ vela obliqua in ventos, & vndecunque se prosper aliquis flatus ostenderit, captare vel Euros, vel Zephyros. Nam facilè opinabantur hæc verba jam in Gallia non placere.* Et Ribadeneira de Principe lib. 1. c. 26. pag. 178. *Christiana,* ait, *prudentia docet Dissimulatione utendum, quando magna pericula timentur:* Qui tamen antea pag. 90. politicam illam prudentiam Reginæ Scotiæ & Regum Galliæ accusavit; quòd putârunt, *serviendum tempori, utiliusq; esse conniventiâ quadam & lenitate servare, quàm severâ animadversione totum regnum evertere.* Et pag. 94. addit: *Nullum Regem, nullum Principem esse cui hæc politiæ ratio potior visa, qui non stultitiæ & temeritatis gravissimas pœnas dederit:*

In actis Henrici Garneti & Sociorum pag. 68. hæc leguntur. *Cùm viderent Pontificij, hanc calamitatem (nempe pœnalia Reginæ Edicta) sibi à Bulla Pij V. conflatam, hac indulta veniâ demulserunt eos Pius V. & Gregorius XIII. licere omnibus Catholicis,* EXTERNAM *erga Reginam obedientiam præ se ferre, ad redimendã vexationem: his tamen* CAVTELIS *& Cancellis circumscriptam; 1. Rebus sic stantibus; 2. donec publica Bullæ executio fieri posset. Omnia hæc scripto testatus est Iesuita Garnetus, & nunc etiam pro tribunali confessus est.*

In extract. Parlamenti Parisiensis Tomo sexto Memorial. Ligæ hæc verba exstant; Les Iesuites avoyent vn bref de sa saincteté, qui les dispensoit, d'obeir

d'obeit an temps. Id est, Iesuitæ habebant Papales literas & dispensationes. quòd sese tempori adcommodare possent. Rursus in eodem Extractu pagina 262. Alexander Haius Iesuite auoit en seigne publiquement, qu'il falloit dissimulet & obeit au Roy pour vn temps par feintise disant fort souuent ces mots. Iesuita est omnis homo.

Alexander Haius Iesuita publicè, & sæpè docuit, *ad tempus externè aliud simulandum, quàm intus in corde sentias: & sic ad tempus simulandum, ac si Regi obedire velis.* Sæpè etiam dicere solebat; *Iesuita est omnis homo.* Iesuitam instar Protei se in omnes figuras transformare posse.

Similiter Iesuitæ in Anglia docent, *subdolè agere & loqui licere. In Anglia nō vox, non religio, non internus de Deo, rebusq; divinis sensus Catholicis liber & integer relinquitur* (ut scribitur in Epistola Iesuitica in lib. de Concertat. Ecclesiæ) *loquendum tibi est cum alijs, affirmandum juramento, quod cæteri affirmant, etiamsi animo longè aliter opineris, etiamsi in conscientia planè contrarium senseris.*

Ante annos non ita multos Iesuitæ Duacenses in Belgio statuerunt, *Pium, imò meritorium esse, hæreticis sese in speciem adjungere, hæreses profiteri, sacris eorum omnibus communicare, atq; adeò nihil non agere, dummodo id studio promovēdæ rei Catholicæ fiat,* ut testatur Daniel Plancius Belga in disp. cum Iesuita Antverpiensi *De fide hæreticis non servanda, pag. 23.*

IESVITAE MVLTA à SE ET ALIIS PONTIFICIIS FACTA, DICTA ET SCRIPTA IMPVDENTER NEGANT.

RIcheomus Iesuita in sua Expostulatione Apologetica pro Societate Iesu anno 1603. edita, *Nunquàm, ait, ego audivi, postremò defunctum Henricum à quoquam nostrorum hominum Tyrannum esse nominatum, & tamen cum illis familiarius aliquantò sum, quàm iste* (adversarius) *versatus.* Negat hoc quoque Iacobus Sylvanus, aliâs Keller, in sua Philippica contra Admonitionem ad omnes Reges ac Principes de nefarijs & exitialibus Papæ & Iesuitarum conatibus & practicis.

Negat idem Sylvanus ibidem, Iesuitas docere, *Eodem modò reliquos etiam Principes & Reges, si à Theologis, viris eruditis & gravibus pro tyrannis habeantur, interfici posse: ideoque rectè fecisse Iacobum Clementem Monachum, quòd Henricum III. Regem Galliæ interfecerit: Rectè etiam facturum, qui illius successorem Henricum IV. oppresserit.*

Negat idem, Iesuitas docere, *Tyrannos (excommunicatos & Evangelicos) veneno à subditis vel ministris necari posse.*

Iohannes Mariana autem in lib. 1. de Regis institut. c. 6. hanc quæstionem tractans; *An Tyrannum opprimere fas sit?* affirmantem sententiam probat, & *inter alia meminit Henrici III. Regis, ut Tyranni, & meritò propterea occisi.* Quod utiq; inconveniens fuisset, si eum non pro Tyranno habuisset. Ibidem etiam causas indicat, cur illum pro Tyranno habuerint: videlicet, propter impios illius ausus.

Addidit ibidem Mariana, Iacobum Clementem præmeditatè & de consilio Theologorum hoc facinus perpetrâsse, qui eum docuerint, in eòque confirmârint, talem Regem, veluti Tyrannum, iustè occidi posse. *Cognito,* inquit, *à Theologis, quos erat sciscitatus, Tyrannum jure interfici posse, &c.*

Sed & Petrus Ribadeneira de Principe libro primo, capit. 15. quæst. 91. scribit, *Quòd Henricus Tertius ex pernitioso humanæ prudentiæ consilio, & nefaria*

Politicorum calliditate, Henricum Guisiæ Ducem, & Ludovicum Cardinalem eius fratre, fortissimos Principes, in Blæsensibus Comitijs crudeliter sustulerit: sed necdum decurso anno, æquissimus sceleris vindex, Deus, à cædis authore meritissimas pœnas exegerit. Hæc certè est luculenta & viva Tyranni descriptio.

In libris etiã Parisijs in Iesuitarum Collegio repertis, & à Ioanne Guignardo Iesuita scriptis, inter multa alia quoq; docet, *Permissum esse Reges ac Principes occidere.* Disertis etiam verbis Henricum III. TYRANNVM nominat.

In libro quoque toto de Henrici III. abdicatione; *Rex ille dicitur fuisse crudelissimus tyrannus; inprimis lib. 2.* per aliquot capita nominatur *perjurus, parricida, assassinus, homicida & quidem Ecclesiasticarum personarum: hæreticus & hæreticorum amicus & fautor, Schismaticus, Simoniacus, sacrilegus, nigromanticus, &c. Proindeq; permissum fuisse subditis eius, atq; alijs ipsum occidere.* Gratulantur etiam sibi Iesuitæ tam in proœmio, quàm lib. 4. c. 23. de nece & interitu eius. *Ecce, inquiunt, dũ scribimus, dum varijs distracti in concione, in concilio & militiæ negotijs, opus, ut licet, maturamus: dum captâ Pontisarâ, occupatoque Clodealdi ponte, staret ad ponte omnibus suis copijs auctus Hannibal, & positis secundo ab urbe miliari castris, urbem ac regnum terroribus replevisset, atq; conspectâ urbe, cædes, incendia ac sanguinem spirans, in eam jamiã, ut sibi videbatur, devoraturus* TYRANNVS *infremeret; mirabilis & simul terribilis die primâ Augusti nuncius venit, Henricũ in medio exercitu, gregarij cuiusdam & contempti fraterculi manu esse interfectum, uti Eglonem Moabitam ab Aiod. Et consilium ille pridie, quàm in castra abierat, nonnullis revelaverat: idque incredibili bonorum omnium gaudio & exultatione factum est.*

Et subijciunt: *Nihil jam ut sit, quod Iudithæ Holofernem, & Davidis Goliathum obtruncantis, & Samsonis in maxilla asini mille viros interficientis, historias admiremur. Dextera Domini fecit virtutem; Dextera Domini exaltavit nos, &c. A Domino factum est illud, & est mirabile in oculis nostris. Discite ergo, qui alterius Henrici anathematis reliquias sectamini, discite, quid sit illud: Maledictus qui confidit in homine. Vt quid enim anathema alterum sectantes, hoc terribili edocti exemplo, in voluntarium excidium ruitis? Et relapsum hæreticum, tot sceleribus ac crudelitatibus insignem sustinetis? Et strictum in vos gladium, qui terribiliter caput vestrum demessuit, non timetis?*

Sic & in Præfatione eiusdem libri: *Non enim, aiunt, id agimus tandem, ut Henricum Tertium abdicemus; quod factum nuper & probatum divinitus, etiam gratulamur. Sed omninò, ut impios &* TYRANNOS *à nobis excludamus; ut Gallorum, imò omnium animos ad pestem hanc excutiendam excitemus: Vt in prototypo nequitiæ Henrico, quid in Principe execrari, quid fugere oporteat, doceamus. Prorsus, ut, cùm hæc cõmunis alterius Henrici, pariter impij, hæretici, relapsi,* TYRANNI, *sacrilegi, impuri, incestuosi, homicidæ atq; excommunicati, &, ut nunc audimus, etiam hypocritæ, causa sit: propterea fiat, ut, cùm de priore justè abdicato dixerimus, de hoc quoque excludendo ac perdendo dixisse videri cupiamus. Nam hic operis hujus fructus erit: qui utinam non tantus esset, atq; in eo statu res foret, ut, extincto etiam posteriore Hẽrico, hoc confectum negotium laudare tantùm, non etiam futurum suadere oporteret. Sed quia id nobis ab omnipotente* DEO *postulandum est, ut, qui nobis priora ocia fecit, miseratus aliquando ab altero quoque, nec minus impuro, eripiat. Interim dum gratiam hanc expectamus, admonere certè non cessemus; ut, quia* DEVS *facientes juvat, omnes omnium vires in execrandum istud caput, eiusque assertores colligantur. Denique omni ratione fiat, ut anathemata ista è medio nostri, imò Ecclesiæ universæ abigantur. Quod si, miserante* DEO, *factum aliquando erit, tum nos præclarum, non operis huius tantùm, sed vitæ etiam ac mortis fructum videbimur consecuti.* Item, *Vt, quod factum à nobis est in eijciendo Henrico, id, si quid tale occurrerit, Optimi quique æmulentur, utque Henricones illi, qui id factum, improbare non desinunt, imò ultionem mu-*

tire non verentur, *confusi & elingues reddantur*, *si quid frontis habent*, *tacere compellantur: utque etiam alter Henricus tollatur*, *& sic Ecclesiæ hostes penitus conterantur, regnum à gente in gentem (*è Gallia in Hispaniam*) transferatur, & utilis Rector in tempore suscitetur.*

Becanus Iesuita Moguntiensis contra Christianum Batavum negat cum sodalitio suo, *Romano-Catholicos docere, & in tribus Concilijs, Lateranensi sub Julio II. & Leone X. celebrato, Tridentino item & Constantiensi decretum esse, Hæreticis fidem non esse servandam.*

Iacobus Simancha autem Episcopus Pacensis in Institutione sua Cathol. titul. 46. articul. 52. hæc scribit: *Ad hæreticorum pœnam & odium pertinet*, QVOD FIDES ILLIS DATA SERVANDA NON *sit, ut in Concilio Constantiensi factum, non obstante juramento.* Et mox rationem addit: *Si enim*, inquit, *tyrannis, piratis, & cæteris prædonibus fides servanda non sit, qui corpus occidunt, longè minus hæreticis pertinacibus qui occidunt animas.* Rursus: *Cum hæreticis*, ait, *nullum commercium, nulla Pax Catholicis esse debet. Quamobrem fides illis data, etiam juramento firmata, contra publicum bonum, contra salutem animarum, contra jura divina & humana, nullo modo servanda est.* Allegat etiam ibidem huius sententiæ suæ adstipulatores, Marium Salmonium, leg. 2. ff. de exact. de origine iuris. Menochium & alios, ne solus sic sentire videatur. Citat etiam Thomam secunda secundæ quæst. 70. art. 1. ubi vult, *Hæreticum indocilem prodendum esse judicibus, non obstante fide & juramento.*

Simanchæ assentit etiam Cresuuel Iesuita in suo Philopatre pagina centesima nona. *Quemcunque*, inquit, *Principem Christianum, si à Religione Catholica manifestò deflexerit & alios avocare voluerit, excidere statim omni potestate ac dignitate, ex ipsa vi juris tum humani tum divini, hocque ante dictam sententiam supremi Pastoris ac judicis contra ipsum prolatam, & subditos quoscunque liberos esse ab omni juramenti obligatione, quod de obedientia, tamquam Principi legitimo, præstitissent, posseque & debere, si vires habeant, istiusmodi hominem, tamquam Apostatam, ac Christi Domini desertorem, & Reipublicæ suæ inimicum & hostem, ex hominum Christianorum Dominatu eijcere, ne alios inficiat, vel suo exemplo & imperio à fide avertat. Atque hæc certa, definita, & indubitata virorũ doctißimorum (Iesuitarum) est sententia.* Et tamen adhuc negare audent, se & alios Pontificios docere, Fidem hæreticis servandam non esse.

Hoc etiam generale Papistarum dogma esse, Tortuosus Bellarminus in Responsione ad Apologiam pro iuramento fidelitatis his verbis testatur: *Iam suprà*, inquit, *docuimus, supremum universæ Ecclesiæ Rectorem id juris habere, ut si Princeps ab Ecclesiæ unitate per hæresin vel schisma deficiat, poßit eum excommunicare, vel excommunicatum declarare*, ET SVBDITOS EIVS à FIDE ET OBEDIENTIA LIBERARE. *Neque hanc esse novam doctrinam, sed in Concilio* LATERANENSI *omnium maximo & celeberrimo approbatam, atque usu Christiani populi per multa secula receptam. Qui enim non timent occidere, numquid timebunt jurejurando religionem violare?* Et adhuc audent negare se hoc docere.

Hosius quoque Cardinalis Epistola centesima nonagesima tertia, & ducentesima secunda, & ducentesima vigesima. *Henricum Poloniæ Regem monet, eum nullo modo debere fidem datam Evangelicis Polonis servare. Nunquam*, ait, *patiaris ullâ te ratione ad ea quæ promisisti, præstãda teneri: Quia juramentum non debet esse vinculum iniquitatis. Idem repetijt Stephano Regi Antonius Possevinus Iesuita.*

Molanus item libro tertio, capit. 27. obiect. 1. & 6: expresse docet, *Regulam*

Pontificijs generalem esse, Fidē hæreticis vel non dandā vel non esse servandam, si illis data sit super libero Religionis suæ exercitio: & in specie de Fœderatis Belgis, quos dum Hispaniæ Regi vim intulisse tradit, Merentur, inquit, *ut eis promissum non servetur.* Et cap. 7. lib. 4. addit: *Nam quotquot contra Catholicam Majestatem Philippi arma in Belgio sumunt, quia potius rebelles, quàm hostes dicendi sunt, usitatè prædones dicuntur: atque si illis aliquid promissum sit, claram & indubitatam esse resolutionem, ijs nihil deberi.*

3. Bellarminus libro quarto de Pontifice Romano c. 10. scribit, Calvinum impudenter mentiri, quód scribat libro quarto Instit. c. 12. ¶. 24. *Siricium in epistola ad Hispanos conjugium Sacerdotum vocâsse immundiciem & pollutionem.* Legatur autem epistola illa. Prohibet in ea presbyteris matrimonium, quia Dominus præcepit, Sancti estote, quia & ego sanctus sum. Si rectè disputet Siricius, certè etiam coniugium verum & legitimum impurum est, & non presbyteris tantùm, sed omnibus etiam hominibus illicitum: hoc enim Deus non á solis Levitis, sed á cuncto populo exigit, ut sancti sint, quemadmodum & ipse sanctus est. Siricius igitur existimavit, Coniugium in se immundum esse.

4. Eódem loco negat Bellarminus Liberium Papam fuisse Arianum & Arij doctrinæ subscripsisse: affirmat autem Athanasius in Epistola ad solit. vit. agentes. Negat etiam Felicem Arianum fuisse: affirmat Hieronymus in Catal. in Acacio, ubi ait, *Acacij opera* Felicem Arianum Romæ Episcopum constitutum esse. Negat Cœlestinum Papam Nestorianum fuisse: affirmat Laurent. Valla in libro de Donat. Constantini. Negat Vigilium fuisse Monophysitam, & Epistolam Liberati, in qua hoc disertè affirmatur, ab hæreticis vel corruptam, vel totam confictam & scriptam fuisse: sed non probat. Negat capite undecimo Honorium Papam hæreticum fuisse; At sunt duæ Epistolæ Honorij in Synodo 6. Actio. 12. & 13. in quibus doctrinam Sergij Principis Monothelitarum approbavit. In eadem Synodo Actio. decima tertia Honorius nominatim damnatur, & eius Epistolæ comburendæ iudicantur, & hæc damnatio repetitur in omnibus actionibus sequentibus plus quàm vigesies. In Synodo septima etiam damnatur Honorius tanquam Monothelita. In Synodo 8. generali Actio. septima asseritur, Honorium fuisse á Synodo 8. generali Actio. 7. asseritur, Honorium fuisse á Synodo 6. post mortem damnatum. Agatho Papa in Epistola ad Constantinum Imperatorem, quæ habetur Act. 4. Synodi 6. anathema dicit Honorio tanquam Monothelitæ: idem etiam facit Leo 2. in Epistola ad eundem Imperatorem, quæ habetur in Synodo 6. in fine. His accedunt authores plurimi tam Græci quàm Latini. Nilus Archiepiscopus Thessalonicensis in libro de primatu Papæ, Tharasius Episcopus Constantinop. in Epistola ad Patriarchas quæ extat in Synodo 7. Actione tertia, Theodorus Episcopus Hierosol. in Epistola Synodica, quæ ibidem habetur: Epiphanius Diaconus Catholicus in disputatione cum Gregorio hæretico, quæ extat in Synodo 7. Actione sexta. Item, Psellus in carmine de septem Synodis, Beda de sex ætatibus in vita Constantini quarti. Imper. & Liber Pontificalis in Vita Leonis 2. His addendi sunt Melchior Canus libro sexto Comment. c. ult. Sanderus libro septimo de visib. Monarch. Alphonsus de Castro libro quarto de hæret. pun. Torrensis de 6. 7. & 8. Synod. Hardingus contra Iuellum, Genebrardus in Chron. in Honorio I. qui omnes hæreticum eum fuisse testantur: solus Bellarminus cum paucis negat. Et quámvis fateatur lib. 4. de Pontifice, c. 14. Ioannem 22. Papam revera sensisse, animas non visuras Deum, nisi post resurrectionem demúm, hoc tamen peccatum quantum potest extenuat & excusat: ut impudentissimum Costerum Iesuitam esse oporteat, qui in suo Enchirid. apertè asserit, *in tanto Pontificum numero,*

qui

qui Beato Petro successerunt, ne unum quidem inventum esse, qui hæresin docuerit, aut in errorem lapsius sit.

Amphitheatrum Honoris Anno 1606. excusum, Clari Bonarscij nomine, cuius proprium nomen Carolus Scribanius erat, antehac Antverpiani Collegij Rectoris, Cotton Iesuita dixit, nequaquam à suæ Societatis hominibus emanâsse, sed Geneuæ, ad cōflandum Iesuitis odium, fictum ab hæreticis fuisse: qui tamen postea, longe aliter, quid sentiret expresit, laudato Scribanij opere, & distributis multis exemplaribus.

Negare quoque audent Iesuitæ tam imprudenter, quàm confidenter, corrasis & coactis ad hoc undique argumentis, Historiã de Ioh. Papissa Rom. eiusque puerperio; de cuius tamen veritate à plerisque per 800. iam fere annos, in ipsomet Pontificio regno, nunquam dubitatũ aut disputatũ est. Nũc demũ in dubium vocatur à Pontificũ adulatoribus, inprimis Bellarmino & Baronio, qui hãc historiã fabulam esse contedũnt: eòque plerosque, integros, gravesque scriptores, in quorum consentientiũ monumẽtis expressa & contestata legitur, vanitatis & mẽdacij nõ minus arroganter, quã inverecundè, arguunt: idque nõ adserendæ veritatis causa, quã, ubicunque eis adversatur, adulterant & supprimunt; sed ut probrosam hanc puerperij Papalis labem diluant, hoc cum primis tempore plurimum iactatam in despectum & ignominiam Hierarchiæ Romanæ, cuius fundamentum in perpetua inde usque à Petro successione (si modò Petrus unquam Romæ fuit) situm prædicant: quam catenam ab hac muliere interruptam dolenter ferunt, & omnibus modis sepultam esse cupiunt. Ranolphus autem Flaviacensis Monachus Benedictinus, hanc historiam Pontificalis puerperij primus commemoravit: & ab alijs propter deformitatem facti omissam aperte fassus est. Vixit iuxta Trithemiũ anno 930. ut Papale hoc puerperiũ ab ijs accipere potuerit, qui illud viderunt. Hunc sequutus est Marianus Scotus. Anno Domini, inquit 854. anno Lotharij 14. successit Leoni Iohanna mulier. Natus fuit Anno 1028. ut hanc historiam vel ex seniorum relatione, vel ex superiorum scriptorum relictis monumentis cognitam habuerit. Tertius est testis veritatis huius historiæ Sigebertus Gallus Gemblacensis abbas. *Fama est*, inquit, *Iohannem fœminam fuisse, & uni soli familiari cognitam, qui hunc eam complexus est: Gravida facta peperit Papa existens Quare eam inter Pontifices non numerant quidam, Grave de eo extat judicium apud Trithemium in libro de Script. Eccles.*

6. De puerperio Ioannæ &c.

Supersunt alia quoque de eod. facto ac scelere testimonia. 1. Primũ est Martini Polonij. Is inquit, *Ioan. 8. fœmina fuit, & in Papatu à familiari suo impragnatur. Verũ tempus partus ignorans, quũ de S. Petro in Lateranũ tenderet, angustiata partu inter Colossæum & S Clement. Ecclesiã peperit, & postea mortua ibidem, ut dicitur, sepulta fuit. Et propterea, quòd Dñs Papa semper eandem viam obliquat, creditur omnino à quibusdam quòd ob detestationem facti hoc fiat. Nec ideò in Catalogo sanctorum Pontificum ponitur, tam propter muliebrem sexum, quàm propter deformitatem facti.*

2. Alterũ testimoniũ est Francisci Petrarchæ, qui Martini Poloni coætaneus fuit. Is eadem quæ Martinus comemorat in suo Chronico Italicè conscripto, & Florentiæ excuso anno 1478. *Iohannes*, inquit, *Anglicus non ponitur in Catalogo Paparum, quia fœmina fuit.*

3. Tertium est Iohannis Bocatij, qui intimus Petrarchæ fuit. Is libro de claris mulieribus capite 99 graphicè probrosum illud Pontificis puerperium describit, ita ut etiam effigiem parientis, & obstetricantes Cardinales & Episcopos exhibeat.

His testibus accedunt alij pietate, doctrinã & fide dignissimi. 1. Otto Episcopus Frisingensis, qui ante annos 400. claruit: 2. Annales Augustani antiqui: 3. Vuilhelmus Occamus c. 124. operis 90. dierũ: 4. Raphael Volaterranus in Com.

suis Iulio II. dicatis; 5. Platina, qui fuit Sixto IV. à Secretis: 6. Sabellicus Ennead. 9. lib. 1. Iacobus Philippus Bergomensis: 7. Trithemius in Chronicis: 8. Iohannes Stella: 9. Nauclerus: 10. Albertus Krantzius; 11. Fasciculus temporum, Cœlius Rhodiginus, ac plures alij. Horum tantorum virorum testimonio & affirmationi plus credendum est, quàm Iesuitarum negationi, qui id solùm dicunt, quod Pontificis sui maiestatem & authoritatem stabiliat, contrarium simpliciter vel negant, vel saltem eludunt.

Refutârunt etiam solidissimè Iesuitarum mendacia & exceptiones, quibus hanc historiam suspectam & falsam esse probare volunt, & veritatem eius asseruerunt, Vuitakerus in suo libro de Pontifice Rom. pag. 719. & 720. Deinde Franciscus Iunius in Animadversionibus ad Controversiam 3. generalem Bellarmini de Pontifice Rom. lib. 3. c. 24. pag. 439. & seqq. Inprimis autem Conradus Deckherus Præceptor in Sapientia Heydelbergen. in libro de Papa Rom. & Papissa Romana.

5. Negant insuper Iesuitæ Coniurationi pulverariæ in Anglia, quâ maius authorribilius scelus post homines natos nunquam susceptum fuit, quenquam Iesuitarum immixtum, vel eius conscium et participem fuisse. Facit hoc Andreas Eudæmono Iohannes Cretensis in sua Apologia pro Henrico Garnetto: & addit, *eum nullius sceleris convictum, odio duntaxat religionis, aut Iesuitici nominis damnatum fuisse.*

At verò coniurationis istius negotio, minimùm 4. Iesuitas intervenisse supra indicavimus. Illorum 4. nomina hæc sunt: Henricus Garnettus in Angliæ regno ab annis 19. Provincialis: Halius qui & Oldcornus: Osvvaldus Teimondus sive Grenvvellius: & Iohannes Gerardus. Ac cæteri quidē, ut supra quoq; pluribus indicavimus, pro sua quisq; virili, singula, quæ res aut tempus postulare viderentur, exequentes, negotium per patres curârunt: Henricus Garnettus autem, ut qui inter Pontificios Anglos dignitate, authoritate, & longo tractandarum rerum usu supra alios emineret, de universo negotio cum unico ferè Catisbeio solitus fuit communicare, cæterorum omnium conscientiam sollicitè refugiens, ut ex Epistolis ipsius, propriâ manu scriptis, & à multis lectis apparet. Ad hunc in rebus dubijs, ceu ad oraculum Catisbeius doli totius architectus, ventitans, aut Grenvvellium suo nomine missitans, oracula petebat. Ex Colloquijs etiam, & pluribus alijs Catisbeij cum illo, quàm ex Grenvvelli sæpè repetitis sermonibus, de quibus & plurimæ Garnetti Epistolæ testātur, luce clarius probari potest, hunc Iesuitam coniurationis nefariæ non minus conscium fuisse, quàm alium quemvis complicum. Neq; verò arcani solùm conscius Garnettus fuit, sed plerisq; coniuratorum, & Vuintero, Rookuodo, & ipsi Fauxio incendiario, quâ fuit authoritate, audendi auctor extitit, cunctantibus & horrescentibus priusquam probari rem tanto viro ex verbis Catisbeij cognossent. Sed de his satis supra, quò Lectorem remittimus.

CAVSÆ PPIMARIÆ PARRICIDIORVM, ALIORVMQVE NEFARIORVM FACINORVM &C. IESVITARVM.

Causa parricidiorum, proditionum, aliorumq; nefandissimorum facinorum Iesuitarum non postrema est *Cæca illorum quam sic ipsimet vocant, obedientia*, quam Superioribus vovent, de qua sic scribitur in Constitutionibus eorum part. 3. ¶ 1. *Ut sancta obedientia tum in exsecutione, tum in voluntate, tum in intellectu sit nobis semper ex omni parte perfecta: cum magna celeritate, spirituali gaudio & perseverantia, quidquid nobis injunctum fuerit, obeundo,* OMNIA *justa esse nobis persuadendo, omnem sententiam ac judicium nostrum cæcâ quâdam obedientiâ abnegando.*

Et

Et id quidem in omnibus quæ à superiore disponuntur, ubi definiri non posit aliquod peccati genus intercedere. Et sibi quisq; persuadeat, quòd qui sub obedientia vivunt, se ferri & regi à divina providentia per Superiores suos, vivere debent perinde ac si cadaver essent, quod quoquo versus se ferri, & quacunque ratione tractari se sinit: vel similiter atq; senis baculus, qui ubicunque & quacunque in re velit eo uti, qui eum in manu tenet, ei inservit. Hæc ibi.

Vbi animadvertendum, etiamsi iuxta literam ab obedientia ista cœca id, quod absq; peccato fieri non posit, aliquatenus excipi videatur, Iesuitis tamen in mandata Superiorum inquirendi eaq; penitus scrutandi potestatem ademtam, sicq; teneri eos pro iustis ac legitimis agnoscere omnia sibi iniuncta; Omnia videlicet iusta esse sibi persuadendo, non secus ac si Christus ipse præcepisset, à quibus etiam tractari se permittere debeant, ac si cadaver aliquod aut baculus senis essent; ita ut nulla vel temporis, vel rationis, vel sensûs etiam communis aut externi ratio habeatur; nimirum, ut obedientia sit in cœcitate sua omnimodè perfecta; secundùm voluntatem Ignatij, de quo Maffæus in eius vita lib. 3. c. 7. testatur; *Quum in Societate nostra virtutem hanc cæteris virtutibus anteferret, tum nihil huic laudi tam contrarium dicebat esse, quàm in Superiorum jußis & consilio examinando, moram, vel potius arrogantiam, negabatq; obedientis nomine dignum haberi oportere, qui legitimo Superiori non cum voluntate judicium quoq; submitteret. Et mox: Ad sapientem hanc sanctamq; stultitiam cœcæ obedientiæ, suos, ut essent ad subita & seria promptiores, interdũ etiam fictis in rebus erudiebat.* Hinc ergo fit, ut nihil tam nefarium, seditiosum, inhonestum & horrendum inferioribus iniungant Superiores, quod illi detrectare audeant.

Altera causa est, quòd se Regibus, Principibus alijsq; Magistratibus politicis nullo prorsus fidelitatis sacramento, sed soli Papæ, supremo suo Induperatori obstrictos esse putant Iesuitæ, & propterea se in illos nullum læsæ Maiestatis crimen committere posse, etiamsi pro nutu ac libitu Papæ in illos insurgant. Cùm autem origo, patria, incolatus, & ipse delicti locus, Iesuitas legibus regni & Reip. in quib. sunt, adstringat: hoc ipso, quòd Regibus & Principib. fidelitatem iurare recusant, fidẽ quidẽ, si fides dicenda est, Antichristo integram servãt; sed cœcâ suâ perfidiâ duplex rebellionis crimen incurrunt, omittendo id, ad quod origo & patria eos adstringit, et recusando id quod omnis magistratus iure ab ipsis potest ac debet postulare. Non enim ob hoc minus Regibus & Magistratibus politicis obedientia civili parere debẽt, quòd singulari voto Papæ obstricti sunt, sed eo ipso magis se Principibus suis perfidos & rebelles ostendunt: Nam illis non propter metum tantum, sed etiam propter conscientiam parendũ est: Nec contraria sunt Deo obedire & Magistratui; sed sunt subordinata: neq; Deo plenè obtemperat, qui Magistratui debitam obedientiã negat. Cùm itaq; non ipsis tantùm armis rebellio comittatur, sed & perversâ animi destinatione, qualicunq; voluntatis significatione patefactâ, malo consilio atq; inobedientiâ: usurpata hæc ipsorum exemtio & imunitas rebellio est, nec magis eâ à crimine læsæ Maiestatis Iesuitas liberari debere, ratio & disciplina publica dictat, etiamsi universalis esset, quàm libertates legitimæ eximunt civitates eas, quæ vel ex privilegio, vel ex longa patientia exemtionem ab Imperatoribus recognoscũt, qual nihilominus legitimi Regis mandatis rebellando læsæ Maiestatis crimen incurrere Iurisperiti tradunt. Quis enim unquam audivit libertatis et exemtionis iure contineri impunitatem comissorum criminum? cùm libertas sit facultas agendi quod velis, nisi IVRE aut VI prohibearis? An non intolerandã insaniam ipsi Iesuitæ, si modò ipsis aliquid mentis et iuris reliquum est, iudicarent, si quis ita argumentaretur; Verbi divini authoritas est super omnem humanam

authoritatem: Ergo eiusdem Ministri super omnes Reges & Principes esse debent: Et Regibus ac Principibus nullum in eos ius est. Sed hinc Principes Christiani facile intelligunt, Antichristum Rom. non alio consilio Iesuitas tam liberalibus exemptionis privilegijs munire voluisse, quàm ut impune per eos, velut excœcatos, omnia in alienis imperijs agere, turbare, rapere, Reges, Principes & Ordines ad nutum suum occidere possit.

3. Tertia causa est, quód sentiunt, Reges & Principes, qui vel à Papa, vel à viris eruditis & gravibus, Iesuitis scilicet, vel communi populi opinione hæretici habentur, eo ipso neque Imperij, neque Regni, neque Principatûs, neque alicuius civilis dignitatis capaces, sed diros tyrannos, & regio nomine indignos esse; atque ideò subditis omni obedientiæ vinculo solutis, ipsos interficere atque è medio tollere licere: imó parricidia talium meritoria esse.

Hic veró aliquis mihi obijcere posset: Quicquid est in Iesuitis mali, vel nefariorum facinorum & scelerum, studiose conquisivisti, dissimulatis interim virtutibus, & ingenij dotibus, quibus isti homines excellunt. Non nego, non inficior. Sed, ut venena non dantur, nisi melle circumlita; sic & vitia non decipere possunt, nisi sub specie & pallio virtutum. Proinde nihil aliud est eruditio & doctrina Iesuitarum, quàm mel, sub cuius dulcedine pestilentissimum virus occultant. Est enim hæc non scripta, sed nata lex, quam non audivimus, legimus, didicimus, sed ex natura arripuimus, hausimus, expressimus, ut eos favore complectamur, qui modestiâ, humanitate, pietate & literis alijs præstant. Hoc, inquam, omnibus hominibus, qui non plane monstrosi & barbari sunt, á natura tributum est: nec ignorat id Satanas: mittit igitur istos angelos suos in omnes orbis partes, pallio humanitatis & modestiæ contectos; calceis hypocriseos indutos; simulatione castitatis & pietatis circumvestitos: inprimis veró pileo doctrinæ & eruditionis mirifice exornatos. Sed nos fugere debemus pestem hanc: sub illa enim tam pulchrâ & eleganti veste venenum latet, quavis peste pestilentius.

Deinde hoc quóque fuco sese defendere conantur, parricidia, cædes, proditiones, veneficia & similia nefanda facinora, á paucis sui Ordinis patrata, non toti Ordini imputanda esse.

Respondeo, Iesuiticarum Constitutionum apertissimis testimonijs, & communibus scriptis eorum ostendi & probari potest, hæc non unius alicuius Iesuitæ opinionem aut facinus esse, sed communi ipsorum consilio & perpetuo proposito, velut principia quædam & præcipua ad institutum Monarchiæ Pontificis Rom. promovendum præcepta adinventa, præmiaque ad animos hominum in eiusmodi scelera excitanda & exsequenda instigandos per Iesuitas constituta esse: Deinde, Iesuitas omnes ac singulos factis suis atrocissimis, ubi & quocunque tempore id Papæ acceptum fore viri graves & eruditi existimant, illeque id vel solo nutu indicet, cœcâ obedientiâ quàm promptissime comprobare paratos fuisse, & etiam num esse. Notum enim est, singulis Iesuitis motu animi proprio aliquid tentare sub pœna inobedientiæ prohibitum esse. Sic enim habet Constitutio eorum part. 9. c. 2. ¶. 1. *Vnusquisque plenam in his ac liberam sui dispositionem Superiori, qui eum Christi loco dirigit, relinquat.* Sed clarius hoc docetur Constitutione tertia capite trigesimo primo libro tertio de Vita Ignatij Loyolæ, cuius hæc sunt verba: *Et ne quis utatur zelo, sed non secundum scientiam, proprij cujusque gradus iudicium, & munerum sortitio & distributio tota sit in potestate Generalis aut prælati, qui quocunque tempore eligetur per nos, aut per ipsos, quos cum hac potestate substituimus.*

Deinde

Deinde, cùm inter Papam, velut caput universale, Generalem Ordinis, & ipsos Iesuitas æque arcta sit coniunctio, qualis inter caput & cætera membra est, absurdissimum foret, adscribere aliquid dexteræ, quod à mente & intellectu primum suum motum habere negare vellemus. Hoc etiam expresse Regula Vnionis & Conformationis mutuæ probant, quum nulli eorū vel scripto, vel verbo, vel facto quid in publicū proferre liceat, quod non ante legitime approbatum fuerit. An ergo Regū parricidia, regnorum eversiones, & si quid gravius & magis heroicum, ut ipsi appellant, reperiri possit, unius præpostero intempestivoq; iudicio permiseritis? Minimè. Sic enim Constitutio eorum habet part.3.c.1. ¶ 11. *Idem sapiamus, idem quoad ejus fieri potest, dicamus omnes, juxta Apostolum. Doctrinæ igitur differentes non admittantur, nec verbo in concionibus vel lectionibus publicis, nec scriptis libris, qui quidem edi non potuerunt in lucem sine approbatione & consensu Præpositi Generalis, imò & judiciorum de rebus agendis diversitas, quæ mater solet esse discordiæ, & inimica unionis voluntatum, quantum fieri potest, evitari debet. Vnio verò & conformitas mutua diligentissimè curanda est, nec quæ ei adversantur, permittenda, &c.* Hinc vident Reges & Principes, veneficia, parricidia & incendia Iesuitarum non à proprijs singulorum motibus, ut delicta maleficorum, procedere, sicuti isti hoc fraudium & scelerum suórum imperitis persuadere conantur: sed ab unanimi totius progeniei suæ decreto: & ab ipsius Superioris voluntate ac iudicio, cui motus animi proprios & cogitationes aperire debent, sic ut unius criminis omnes rei sint: Pontifex autem, velut caput omnium, præcipuè. Sicuti etiam Bullam de Cœna Domini & Pontificum Brevia pro basi suarum actionum omnium sumunt cooperantes in Spiritu. Nisi forte Regnum & Principum parricidia, Regnorumq; & Rerumpub. eversiones, more suo, inter peccatula referre velint, quæ cuiusq; arbitrio ac voluntati relicta sint. Hoc etiam factis suis & scriptis probant luculenter, ut suo loco pluribus indicatur. Neque furor hic tantùm Iesuitas Gallos invasit, sed omnes eos quoque qui proditionum & rebellionum monita ex Iesuitica disciplina hauserunt, sive Iesuitæ, clerici, vel laici sint.

Campianus Iesuita in sua Epistola ad Consiliarios Reginæ Angliæ, Treviris Anno 1583. excusa pag. 22. rotundè fatetur, *Iesuitas* OMNES *in universo terrarum orbe fœdus, ad Reges hæreticos quóvis modo tollendos jampridem inijsse. Quod,* inquit, *ad Societatem nostram attinet, velim scias,* OMNES *nos, qui sumus de Societate Iesu, per totum terrarum orbem longè latéque diffusi, sanctum fœdus inijsse, vestras machinas facilè superaturos, neque unquam desperaturos, quamdiu vel unus quispiam è nobis supererit.* Et Philopater Cresuuel monet, *ita informandos quoscunque Catholicos, ut oblatâ cædis occasione, nullo impedimento se dimoveri patiantur.*

DE TYRANNIDE IESVITARVM ERGA EOS QVI à SOCIETATE EORVM DEFICIVNT.

Apostatas factos & Ordinem Iesuitarum deserentes, in quocunque habitu contigerit inveniri, solent excommunicare, capere, retrahere, incarcerare, & si opus sit, auxilio brachij invocato, liberè & licitè invadere, captivos ducere, & pro arbitrio tractare. Talem tyrannidem & insidias Viennæ exercuerunt Iesuitæ in Kratzerum, qui ex Societate eorum egressus est, sed miranda ope iterum salvus sanguinarias illorum manus effugit. Cùm etiam Hasenmullerus Ordinem eorum dilseruisset, omnibus modis insidias illi struxerunt, sed Dei auxilio in sequentium manus quoq; effugit. Et si qui fugam vel meditari saltem deprehenduntur, vel incarcerantur, vel igni, vel aquâ, vel fune, vel veneno tolluntur.

IESVITOGRAPHIA, IN QVA RHYTHMIS OMNIA FERÈ, QVÆ HVCVSQVE DE IESVITIS DIXIMVS, COMPREHENDVNTVR.

OPulentas Civitates,
Vbi sunt commoditates,
Semper quærunt isti patres.
Claras ædes, bonum vinum,
Bonum panem, bonum linum,
Et pallium tempestivum.
Indiæ Galli, Capones,
Turdi, lepores, pavones,
Sunt horum patrum bucones.
Pingui carne vitulina,
Non bovina, sed ovina,
Horum plena est coquina.
Ambiunt ubiq; primum,
Non admittunt peregrinum,
Nec surgunt ad matutinum.
Vivunt una Ioviales
Dies agunt feriales.
Quot optarent esse tales?
In singulos speculantur,
Et ubiq; perscrutantur,
Quid vel agant vel loquantur.
Confessores curiosi,
Prędicatores verbosi,
Et doctores fastuosi.
Solliciti de gloria
Semper, & de pecunia,
Et augenda familia.
Sui summi laudatores,
Aliorum despectores,
Et omnium sunt Censores.
Ex cohorte iuventutis
Illos agunt blandimentis,
In hos sæviunt tormentis.
Qui nobiles, qui formosi,
Divites, ingeniosi,
Sunt Iesuitis pretiosi.
Istos sibi prædestinant
In illos flagris ferinam
Exercent carnificinam.
Si succeßio speratur,
Hæc societas lætatur,
Et qui linquit, prædicatur.
Si cui caligant oculi
Circumstant ripam lectuli
Iesuitæ, dæmon, angeli.
Hi, vel ille morituri
Animam sunt habituri,
Illi bonis potituri.
Ad illos institutio
Spectat vel substitutio,
Vel delegata portio.
Nam semper ob causam piam,
Ad augendam familiam
Detrahunt Falcidiam.
O vulpinam sanctitatem!
Prædicando charitatem
Subducunt hæreditatem.
Sunt audaces ad petendũ,
Prompti sunt ad capiendum,
Habiles ad succedendum.
Norunt blanda cantilena
Cum doctrina Christiana,
Allicere aliena.
Heus tu bone confitere,
Sed ô nostri miserere,
Si salutem vis habere.
Nil habemus ut videtis,
Date nobis quæ habetis,
Centuplum accipietis.
Si quem contigit donâsse.
Redi sæpe, semper tace,
Absolvo te, vade in pace.
Hi periti mendicantes,
Sunt quasi nil habentes,
Et omnia posidentes.
Eminent inter clericos,
Imperant inter laicos,
Excellunt inter aulicos.
Heu quot ex istis patribus
Spretis spiritualibus,
Incumbunt sæcularibus!
Martem norunt animare,
Et tumultus suscitare,
Inter Reges, & sedare
In occulto multa tractant:
Quæ vel ipsum Papam celant
Quid non istæ vulpes tentant
Multa mere ridicula,
Nobis velut oracula
Sua iactant miracula.
Versipelles, gloriosi
Vltores, seditiosi

Sunt isti religiosi.
Si illos petunt potentes,
Et opibus affluentes,
Pedes habent diligentes.
Si quid quærant carcerati,
Et omnibus spoliati,
Dicunt, sumus occupati.
Non hæc IESVS vos docuit?
Cuius nomen si placuit,
Cur & vitam non induit?
Inter greges afflictorum
Primus egit ille Chorum,
Turbam vitans superborum.
At Iesuitæ non hos greges,
Sed solos sectantur Reges,
Ipsis & facturi leges.
IESVS peram & sacculum
Duxit esse ridiculum
Velle ferre Apostolum.
At hi quamvis in Mammonam
De cathedra multa tonant,
Semper ipsis æra sonant.
Domus, agros, uniones,
Aureorum milliones
Habent isti sancti patres,
Abbatias, Prioratus
Habent, & Episcopatus
Tantum superest Papatus?
Cum hoc fastu dignitatis
Iunge votum paupertatis,
Et decus humilitatis.
Habent opes Venetorum,
Habent fastum Hispanorum,
Imperium Romanorum.
Tanquam sancti adorantur,
Tanquam Reges dominantur,
Tanquam fures deprædantur,
Dominantur temporale,
Dominantur spiritale,
Dominantur omnia male.
Hos igitur Iesuitas,
Nebulones, Hypocritas
Fuge, si cœlica quæras.
Vita namque Christiana
Abhorret ab hac doctrina
Tanquam ficta & insana.
Ergo
Vos qui cum Iesu itis
Non ite cum Iesuitis.

IN OFFICINAM *Iesuiticam.*

Euge præco quin exclamas;
Quisquis mores novos amas,
Quique in aula vis amari,
Et à vulgo collaudari:
Si magistros quæris doctos;
En præstantes probè coctos,
Ex Ignatij culina;
In hac nostra Officina.
Quæris merum Ostentatorē:
Et nugarum venditorem;
Vin' tu doctum sycophantam,
Et peritum Halophantam;
Vin' tu suavem palpatorem,
Aulicumque assentatorem?
En tibi hunc nostrū Cottonem:
Age et vel si vis Lenonem.
Vis virum tibi gloriosum?
Nimisque superciliosum;
Sat est si habes Bellarminum,
Nisi mavis Possevinum,
Idem Del'rio hoc præstabit,
Et Gretzerus pulcrè dabit,
Nec quisquam nostrum his sudabit.
Vin' tu doctus prædicari,
Et Centones concinnare
Ex alienis tam latenter,
Vt de cuncti admirentur?
Tunc imitare Maldonatum,
Vel quemvis illâ stirpe natum.
Carpe viros, carpe mores,
Quorum tu decerpis flores.
Vin' virum loquentissimum,
Mendacem mendacissimum,
Os maledicentissimum,
Et detractorem pessimum,
Qui ampullata verba fundat
Et scelerum theatrum condat,
Omnes bonos denigrando
Omnes pessimos laudando;
Cloacam convitiorum,
Baratrum mendaciorum:
En furiosus & insanus,
Solus dabit hæc Scribanus.
Si nova quæris ex Inferno,

Non opus est nunc averno,
Nam quivis Dæmoniacus
Cottoni est vatidicus.
Tu qui adis officinam
Audi nostram disciplinam:
Si piget multum laborare
Cùm velis laute victitare,
Confer te ad nostras caulas,
Faxo spernas Regum aulas.
Nos nihil vile obsonamus:
Austerum vinum non potamus,
Non libet nobis mendicare,
Nudisq; plantis oberrare,
Nec nos duriter cubamus,
Plumam mollem nos amamus:
Odimus mendicitatem,
Dum crepamus paupertatem.
Pauperes quidem nos amamus,
Sed perraró hos visitamus:
Divitum lectis assidemus,
Vbi est, unde quid speremus:
Dum narrant quantum peccaverint,
Nos quærimus quid legaverint:
Scribe fili nos hæredes,
Lega fundum, dona ædes,
Nos pro te supplicabimus
Et requiem cantabimus.
Semper cura est de culina,
Hæc est nostra disciplina,
Quid tu qui hic substitisti,
An quod quæris invenisti?
Dic in aurem, si profari
Times, noli me celare;
Doceri vis æquivocare,
Absq; culpa peierare,
Vis mentiendo non mentiri,
Et in arte hac erudiri:
Lege nostros Aphorismos,
Et contortos syllogismos.
Novi: quæris percussorem,
Vel murorum suffossorem,
Qui nôrit sicam intentare,
Vel venenum temperare:
Intra nostrum penetrale,
Quamvis nil hic prostet tale,
Producet tamen noster penus,
Omne sicariorum genus.
Non nos ipsi hoc præstamus,
Assasinos subornamus,
Magnis promissis oneratos,
Atque ad quidvis animatos.
Præcipui nostri Rectores
Huius sunt artis Professores.
Hi submittunt proditores,
Hi subornant percussores,
Excitant seditiones,
Nutriunt rebelliones
Modò iubeat Romanus
Vel sic postulet Hispanus;
Servit his, cor, sermo, manus.
Omnis iam terra nostris scatet
Qua fidelis Orbis patet,
Vbiq; aut iam succrevimus,
Aut iam sementem sevimus.
Hispania nobis genetrix,
Italia nobis obstetrix
Gallia nobis mammam dedit,
Atq; hucusq; victum præbet.
Hinc Germania latè patens,
Et Polonia fructu scatens,
Noster fundus, noster penus,
Hic augescit nostrum genus.
Hæc altè præco gloriatur.
Hos qui profectus admiratur,
Is certè vetus dictum nescit,
Quód mala herba citó crescit.
Sed iam accurrunt mercatores,
Nondum spernuntur mali mores.
Sceleri dum cedunt honores,
Nunquam deerunt hic emtores.

Alivd.

Veni Rythme mi dilecte,
Surge versus nunc neglecte,
Quondam lepos antiquorum,
Pange labes seductorum.
Fratres carpe Iesuitas,
Et perversos hypocritas,
Qui pastore gloriantur,
Cuius gregem populantur.
Sancto gaudentes nomine,
Sed cuius carent omine,
Non sunt Christi satellites,
Sed Antichristi velites:
Ævi nostri Legulei,
Renascentes Pharizæi,
Quæ perversa sunt probantes,
Et quæ recta sugillantes.
Christi legem ore sonant,
Iesu fidem verbis tonant,
Sed dictis facta dissonant,
Nec sunt quod esse simulant.

Iesus dabat cunctis pacem,
Sed hi subdunt bellis facem,
Hi principum sicarij,
Orbisque incendiarij.
Iesus regna stabilivit,
Legi Regis obedivit,
Cæsari tributum pendit,
Dum quid iuris sit ostendit.
Hi regnorum proditores,
Atque legum fraudatores,
Reges volunt iugulare,
Et sic plebem subiugare.
Sensit magnus Rex Francorum
Ictum septo labiorum:
Præsens læthum vix evasit,
Quod hic sacer ordo suasit.
Rex Anglorum est documento,
Cum Magnatum Parlamento.
Vnoque ictu destinati
Neci, Rex, Regina, Nati.
Horum grex hoc adornârat,
Et Garnetus comprobârat,
Cum Gerardo, cum Greenvvello,
Et cum perfido Cresvvello,
Omnes falsi proditores,
Miserorum seductores
Qui quod pijs præparârunt
In se & suos derivârunt
Dum Romano famulantur,
Et Hispanis adulantur.
Nil nisi lites quærunt
Et è bellis bella serunt.
Testis bellum Hungarorum,
Testis lites Polonorum
Et Russorum dira pestis
Largus nostris dictis testis.
Nam cur aulas frequentatis,
Aures principum captatis,
Nisi ut dolos necteretis,
Et secreta proderetis?
Iesus docet ignorantes,
Et attollit laborantes;
Ignorantes isti incantant,
Laborantesque supplantant.
Ignoranti nugas vendunt,
Imprudenti rete tendunt,
Tam nummorum appetentes,
Quàm salutis negligentes.
Hinc moribundos fascinant
Et cor ægrorum lancinant,
Non ut ferant levamentum,
Sed ut auferant argentum.
Sic professi paupertatem,
Et crepantes egestatem,
Arcas suas implêvere
Opibus, quas corrasêre.
Iesus non vult superbire
Suos nec fastu prurire,
Sed suadens humilitatem
Omnes docet lenitatem.
Quid istis arrogantius?
Quid istis petulantius?
Dum detrectant alienis,
Sua laudant buccis plenis.
Bonosque calumniantur,
Dum de bonis mutuantur,
Néve advertant hi qui legunt,
Probris sua furta tegunt.
Gratis legunt, gratis docent,
Aurum legunt, viro nocent:
Cùm promittant cuncta gratis
Nulla merces ipsis satis.
Vt à luce lucus dictus,
Et ut homo est, homo pictus:
Sic à Iesu, Iesuita,
Quem, si sapis, semper vita.

SVPPLICATIONES THEOPHILI EVGENII AD PAVLVM V. PONTIFICEM ROM. ITEMQVE AD IMPERATOREM *Aug. Reges Franciæ & Hispaniæ, omnesque Principes Christianos pro Reformatione, seu redintegratione & restauratione ad primum institutum Ordinis Iesuitarum.*

HÆc omnia quę ab initio huius Tractatus Iesuitici hucusque commemoravimus, cùm ita se habeant, ut habent certissimé, non immeritó Theophi-

lus Eugenius quidam in ſua PROTOCATASTASI vehementer queritur, hanc præſentem Societatem, ut hodiè ſe habet, à prima ſua inſtitutione in peius ſubinde ruiſſe, & in aliam prorſus declinâſſe: utque reformetur & in priſtinum ſtatum reducatur ſuppliciter petit. *Reſpublica*, inquit, *Romana à Cōſulibus ad Decemviros, rurſus à Decemviris ad Conſules redijt; ab uno Dynaſta Athenienſes excuſſerunt jugum, ut ſibi ſui rurſus præeſſent. Hunc recurſum præſens Societas Ieſuitarum exquirit, quouſque (inclamant Patres) exulem patiemur ſacram Themidem? quouſque à nobis peregrinabitur prima Societas? verine ſumus an afficti Ieſuitæ? ſi veri, cur primis diſsimiles ſumus? una erat prima Societas, unis votis, una ſolennitate, una profeſsione, nunc duplex: illi profitentur ſe profeſſos, & eminent; iſti diffitentur, & ſubjacent: illi ſolennes ſunt religioſi, iſti ſimplices. Duces ſunt illi, & regunt: Coadjutores ſunt iſti, & ſerviunt: illi coluntur ut domini, iſti deſpiciuntur ut ſubditi; habentur illi in Collegijs ut Senatores, iſti ut plebæi; illis obligatur, ac debet ſeipſam, Societas; iſti ſeipſos obligant Societati, nec tamen illis obligatur Societas, nihil promittit: ſuaviter illi monentur ut ſocij, ſi quid peccent, ſeverè dimittuntur iſti, ut aſcripti clientes, ſi quid aberrent: ſplendidè illi in congregationibus vivunt, & lautis excipiuntur menſis, parcè iſti, in collegijs, & cōmunibus paſcuntur cibis: cōmoda ferūt illi viatica, dum peregré mittūtur, equis et rhedis feruntur, iſti ſubſidiaria pecuniola, & ære leves, ire jubentur, ſarcinulis onuſti, & pedites itinera carpunt: ſi quid facile ac molle eſt, hoc illis molitur, ac mollitur, iſtis ſi quid durum ac difficile, cudendum ac tundendum imponitur. Vbi prima Societas? in qua eodem omnes religionis gradu ac voto, Profeſsi, mirifica ac ſingulari charitate intenti, tunc ſe beatos putabant, cum ſuis fratribus pauperiores, ac dejectiores eſſent, cum durioribus clavis in cruce confixi, cum ſitim, frigus, inediam, nuditatem, ad fratres redimendos perferrent? Abijſtis in cælum Ignatij, Xaverij, qui veſtris corporibus infenſi, aſpera quæque patiebamini ut fratribus veſtris, commodo eſſetis. Alijs præcipiebatis temporata, ac non difficilia, vobis importuna, ac vix ferenda tenebatis, nuſquam hilares, nuſquam contenti, niſi in laboribus ſupramodum, ſemper orantes, ſemper attenti, ne veſtri fratres ſupra modū urgerentur. Quis nunc in Societate tutus? ſi ſuperiorē adverſum habuerit? quis tranquillè degere poteſt, ſi tempeſtates excitet Rector? quis rectâ ire ſi cornu ferit, non habet collegam ſuperior, abrogata eſt Collateralis poteſtas, qui ſævientem poterat coërcere, ſuffragiis vis omnis adempta, omnis poteſtas, in Dynaſtia ſuperiorum includitur, nihil conſultores ratum faciunt, verbo ac mente ſuperioris ſtant & cadunt omnia. Si vafer ſit ſuperior, quem non deludet? ſi præceps, quem non offendet? ſi tectus, cui non cavendus? ſi levis, quem non avertet? nullus excandeſcat, nemini convitium facio, juſtis ac bonis ſua ſit laus, virtutem amplector & ſuſpicio, vitijs ſecurim inijcio. Quis ſuperiores aliquos neſciat, hac ſumma poteſtate abuti poſſe? cur tot querelæ emergerent? cur tot ſupplices libelli? cur tam crebræ vituperationes? cur tam multi iſtorum hominum frementibus iris è Societate abacti? quos tamen omnes Ordines amant, & optimi quique in cælum laudibus vehunt? cur tot accuſationes? Si non jam aliquid rei tenerentur, ſi modeſtiæ fines nulli tranſiliſſent? Quid audentes facit? impunitas. Quid præpotentes? Dictatura. quid ſecuros? cæterorum infirmitas. quid fortes? imperium, quid inclementes? pertinacia; quid imperterritos? enervata ſuffragia. Nihil in prima Societate ſimile viſum eſt, cum ſuffragijs cohiberentur ſuperiores, nihil incompoſitum, aut iniquum Patres animadverterint. Si quid immineret periculi, conſpirantibus animis è veſtigio propellebant: ſi quem vexatum conſpiceret, non ſinebant extrema pati, ereptum moleſtijs paci reſtituebant ſuæ, & religioni ſervabant, æqua juſtitiæ lance ponderabant omnia, nulli, ſi non propria ſtultitia procrearet, malum accerſebatur. Hæc inter privatos parietes.*

Quid ſi externa referam? ſi auſim compellare Xaverium ut ſanctitate ſua pudorem injiciat? nihil de paupertate, nihil de laboribus, nihil de manſuetu-

dine

dine, nihil de religioso in socios amore, nihil de visceribus charitatis, quæ omnia in illo commendatissima erant. Sed audiant, quis erga Episcopos fuerit, nonne ut Subditus obsequebatur? nonne prehensabat genua, nonne singulari cum modestia facultatem poscebat prædicādi verbū Dei? nonne socijs hoc præscribebat? ut Episcoporū dicto audientes essent, ut nihil nisi probantib. ac benedicentib. illis aggrederētur, cum omni hominū genere simplices ac sinceri viverēt? summos & imos, æquè, tenues, divites, nobiles ac ignobiles, pari charitatis lege, ad viam salutis, ad regnū Dei adhortarentur? Nunc verò quis Epicopis honor redditur à Iesuitis? urgent summum Pontificem, ut ab eorum ditione vindicentur, jura nova extorquent, quibus, ajunt, se sine Episcoporum approbatione ac benedictione conscendere pulpita, conciones habere, suscipere pœnitentes ad absolutionem peccatorum, ampla cum legatione ac potestate solvenda ab Episcopis crimina dissolvunt, Pontificium exercent pœnitentiæ tribunal. Clemens VIII. providentissimus Pontifex, hoc satis intellexit, cùm societati prohibuit in Italia, ut ne ulli ex socijs confessiones exciperent, sine suorum Episcoporum facultate, nulli de casibus ab Episcopo reservatis absolverent, nulli per Episcopum excommunicatos Ecclesiæ communioni redderent, Privilegia vel revocavit, vel diminuit. Quomodo subsunt Episcopis? quos ut patres ac judices suos recusant? quibus occludunt januas, si mores explorare, si domesticæ disciplinæ ordinem introspicere, si monere velint, si emendare, si ad suam ædem pro majori cultu divini numinis advocent, si uti illis ad divina ministeria cogitent; Novit illustris admodum ac reverendus Episcopus Carpentoratensis, Caponius, Florentinus quoties appellaverit suos Iesuitas, ut cùm novos Sacerdotes consecraret, aut sollemnioribus festis sacrum faceret, sibi præsentes habitu clericali assisterent, quoties id se non posse objecerint, petenti nuncium remiserint.

Sicut prima Societas unam charitatem, unam professionem, unam vitæ sanctitatem, ita unam Ecclesiæ sanctæ consuetudinem, unam Episcoporum observantiam, unam cum omnibus religiosis unitatem ac conjunctionem, jus unum religionis amplectebatur. Quis non clamet Iesuitis? induimini Christum, sicut induerunt patres vestri, vivite recti ac boni, eundem sumite spiritum. Concionamini, gratissimum est, quis non vos amet? consolamini pœnitentes, quis non laudet? adolescentes instituitis, sanctè & egregiè factum: hæreticos confunditis? pergite, vincetis, Deus pugnabit prælia vestra. Sed quis domesticæ vestræ ambitionis consilia probet: quam ut fulciretis Coadjutorium Sacerdotum gradum, præter Ignatij mentem composuistis, quos vestræ Societatis levis armaturæ milites, & quasi velites, facilè sacramento exolvendos de industria facitis, ut per illorum tenuitatem, abjectionem, conditionem denique instabilem professionem erigatis? Cur vestram Societatem comminuitis? cur tot indoctis vel imperitis obscuram redditis? cur Ecclesiæ Dei hujusmodi religiosos paratis, quos vestræ professionis indignos judicatis? Cur non omnes vestros Sacerdotes, ut potestis, ut commodissimum ac facillimum vobis est, ad unam professionem, ijsdem armis, eadem virtute, eadem Scientiæ viâ instituitis? adornatis? cur Pij V. de hac re decretum extinxistis? cur primorum patrum vestrorum exemplum contemnitis? qui ut omnium animos religioni connecterent, eadem studia, eadem amoris ac professionis vincula, proponebant, qui nullum ferre poterant, quem non idoneum ac factum ad hanc unam votorum solennitatem comprobassent. Hinc ardor omnium communis, unum opus, una contentio, ut Christo frugem aliquam facerent, ut Ecclesiæ non infructuosè operarentur. Nemo se ipsum, nemo professionem illam vestram dissimulatione, contentione, & mirificis illis artibus venabatur. Non hoc erat adhuc territamentum, quo integræ virtutis, & eruditionis religiosi, non justè à Superioribus deijciuntur, si quid miserabile persuaserit invidia, vel impos mentis alicujus exarserit impotentia. Quid tam invisum iu prima Societate, quàm supremus iste paucorum dominatus? qui ad dignitates provecti, cùm ex voluntatis suæ ductu omnia meditentur, & faciant, eos tantùm promovent, qui ad ipsorum mores sese totos componunt, qui ne transversum quidem unguem à nutu discedere, qui placere, qui capiti pulvinum subijcere, qui

cubicula quasi beatas sedes invisere, qui omnia clientium officia noverint exhibere? quid minus religiosum? quàm velle coli? quid tam factum ad fastum, quàm encomia, acroamata, libenter audire, sui observantes extollere, honores honoribus remunerari? odia malefactis explere? ultione delectari? Quid aliud videre licet in aula Principum? quas alias artes didicerunt ij, de quibus Christus ait, Qui in domibus Regum sunt? Resumite suffragia, unus regat Senatus religiosus, non unus, sed unitas Patrum, non una, sed unanimis voluntas? plus vident oculi, quàm oculus, plures manus fortiores: Spiritualis ista tam absoluta potestas in sola sede Apostolica & Ecclesia à Deo constituta est. Nihil moveret Rector, nihil tentaret ab æquitate dissentaneum, nihil quod grave esset, socijs imponeret, si sociorum expectarentur suffragia. Si superiorum electio ab his votis penderet, frigerent aulicæ istæ affectationes, contemnerentur inania illa obsequia, astus omnis, & industria vilibus tantum animis insisterent. Multi ex fortunatis illis superioribus, quos potentiorum favor unus erexit, quos artes suæ, ad celsos gradus extulerunt, jacerent in pulvere, imis subsellis subsiderent, vix aditum ad infima munia reperirent. Suas illi decoquerent iras, non impellerent tam crebris molestijs obsistentes adversus cupiditates suas, religiosos, continerent se, ne Patrum suffragijs fracti, pœnas in propria capita contorquerent. Quod bonum orbi? nonne illucebit pulcherrimus ille dies? quo renascentem primam Societatem intueri licebit? quo Patres antiquiores sibi reddi præteritos annos gratulabuntur? Decernat Pontifex, procurent Episcopi, suis in Regnis imperent Reges, Respublicæ statuant, inseratur Societati primus Societatis spiritus, firmitas religiosis reddatur, solenni professione: modestia, suffragiorum authoritate; justitia, plurium & optimatum gubernatione: Charitas, una votorum, studiosorum ac consiliorum communicatione. Non est antiquanda Societas, sed renovanda, non fulmine percutienda, sed sua luce illustranda: quis obductam caligine hanc lucem velit? quis obtectum & oppressum amplissimum ordinem? Nullus condemnet Theophilum, si hoc peroptet, vel D. Bernardum insectetur; qui suæ familiæ religiosos & externos Epistolis & adhortationibus severâ reprehensione plenis commonefacit. D. Bernardum dilaceret ille, qui summo Pontifici Eugenio non parcit, qui vitia aperit, ut avellantur, pericula designat, ut evitentur, nec tamen existimavit, se ulla infamia vel suos religiosos, vel curiam Rom. aspergere: D. Gregorium Nazianzenum discerpat ille, qui Episcopos ferme religiosos omnes, et ex cœnobijs ad Episcopatus abstractos justissimis aculeis pungit, ut sentiant: armatâ oratione huc illuc versat, ut ad se redeat, ut perversis moribus reuuncient. Ne dentem infigas, quisquis eris in Palamedem Ulysses: Certè si verus Iesuita, si Loyolæus, vera, sana, atq; utilia proponenti nunquam succensebis, nec alios, quàm dissimiles Beatis Ignatio et Xaverio vita ac moribus homines verberari censebis.

PRÆSENTIS ORDINIS IESUITARUM GRADUS ET IURA, ET EIUSDEM AD PRIMUM INSTITUTUM REFORMATIO AC REDUCTIO PETITUR.

NOn omnes eodem jure potiuntur, qui in hac Societate sunt, non eodem titulo Religiosi. Alij Scholastici, alij Sacerdotes Coadjutores spirituales nuncupati, alij Coadjutores Laici, alij Professi sunt. Hæc est Scholasticorum sors. Post duos novitiatus annos, tribus Paupertatis, Castitatis, et Obedientiæ votis obstringuntur, quæ simplicia secundum Societatis constitutiones emittuntur: hæc vota devinctos tenent, quamdiu Societati placet. Scholasticos suos Societas, si velit, dimittet, et non ob grandes causas? quartũ insuper addit votũ scholasticus, nempe se ingressurũ in Societatẽ, esto enim, per bienniũ in novitiatu fuerit, nondũ tamẽ de Societate est, in quam se pollicetur ingressurum, quamvis parentibus valedixerit, Clericali Iesuitarum habitu vestitus inter ipsos degat, doceat, concionetur, nondum tamen ingressus est Societatem, cui se mancipavit, & in quam admissum se iri sperat. Nihil enim illi aliud præter spem; fiducia, ac securitas nulla, si recuset Societas.

Ad

Ad nutum Scholastici obedire debent, non utuntur quidem bonis suis, suaque re paterna, domini tamen sunt patrimonij sui, & jus in illud integrum retinent, (adhuc enim periculosum cursum studiorum tenent) in quo si quid adversum incidat, repelli possunt à Societate, & ad suos dimitti. Probantur in hoc gradu diutissimè: & ad arbitrium superioris vel eriguntur, vel jacent, non est Sacerdotium huius exercitationis meta; sed probationis indicium: quidquid laboret, valeatve Scholasticus, nullum suffragij jus habet, nisi Rector constitutus, sive literas humaniores, sive Philosophiam, sive Theologiam docuerit, egens & nulla impensi laboris habita ratione amandari potest. De illo gradu tenetur ad alium progredi, si eum Generalis admittere velit. Toto quo sunt Scholastici tempore, nō debent se Societatis Patres, sed Societatis devotos, atq; obligatos profiteri, vicesimū tricesimūve numerent licet à prima admissione vertentē annum, adhuc quasi in prætexta sunt, & facta per Superiores dimissione, seculares esse possunt. Ne miremur deinceps, tam multorū è Societate exitum: hac enim lege admittuntur, ut à Societate dimitti possint, & ad sæcularem vitam reduci sive inviti, sive volentes: nec curæ est Societati, quid inde conquestionis succlamēt familiæ, nec intereſt, quòd inde in multos gravis offensio incurrat. Sic enim præest Societas suis, sicut clientibus domini, quos, cum videtur, à se repellunt: ita suos tum Scholasticos, tum Coadjutores Societas reijcit. Vbi satis emeriti sunt, & laboribus fracti Scholastici, vel fiunt Coadjutores spirituales, vel Professi.

Ecce tibi, Coadjutoris spiritualis jura: Coadjutor spiritualis declaratur non aptus, & inhabilis ad Generalis & Provincialis dignitatem, nulli congregationi, nisi alio titulo interesse potest. Tria vovet, Paupertatis, Castitatis, & Obedientiæ vota simplicia, quibus Societati se totum tradit, non tamē paciscitur cū illo Societas quidquā, sed jus integrū sibi reservat, sicut in Scholasticorum votis, ut si ipsa velit, absolvere possit à votis, & ad sæcularem statum remittere: ne obulum quidem pro remuneratione operæ impensæ, aut pro alimentis, dimissis Sacerdotibus tenetur subministrare: statutum est enim Sacerdotes huiusmodi institutos esse ad titulū paupertatis, nō professæ quidem, neq; stabilis, sed quam scilicet servare cogetur, & servant, si dimissis nihil patrmonij vel subsidij aliunde suppetat: si divites fundos habeant & æs aliquod, à paupertate exempti sunt. Novæ & insolitæ, in Sacerdotum ordinatione non ab Episcopis, nō à Consilijs, aut Pontificibus receptus Paupertatis titulus. Sic figitur Coadjutor spiritualis: cui dulce sit oportet, aliorum servire voluntati: & omnia perferre: ne si jus suum prosequatur, vel extra Societatem abire compellatur, vel se in difficile, ac fastidijs implicatissimum vitæ genus demergat. Hic Sacerdos Societatis Coadjutor non est religionis socius, nisi ascititius, (si à Iulio summo Pontifice exscripta discrimina retinenda sunt.)

Vltimò, Professi creantur, qui solemnia non simplicia (debet hoc animadversum esse maximum discrimen legenti.) Paupertatis, Castitatis, & obedientiæ vota emittunt: tum quartum addunt obedientiæ præstandæ summo Pontifici, ad missiones. Hi Professi Societati sese obligant, & quia solēnibus votis, & non simplicibus sese obligant, hæc vicissim vota recipit Societas, & contractu mutuo sese Professis suis obstringit. Non possunt illi ad sæcularem vitam remitti, firmo & constanti sunt in statu, nec nisi ex privilegio Gregorij XIII. in alium ordinem religiosum à Generali summa cum difficultate, aut certè volentes expelli possunt. Societatem illi administrant: soli Generalis, ac Provincialis munus obeunt. Ius habent suffragij ferendi tum in Generali, tum in Provinciali congregatione. Sunt & alij Professi, quos trium votorum appellant, securi quidem sui statûs, & à dimissione exempti, sed suffragiorum inanes, & à primis dignitatibus exclusi.

Hæc covictus ratio. Scholasticis, & Sacerdotib. Coadjutoribus protrita, ac vilia quæq; servantur: Professis præstantioria ac selectiora: Professis redduntur obsequia, alijs mandantur imperia: Professis, qui ex instituto pauperiores, & dejectores esse deberent, lucidiora & sublimiora conceduntur: alijs, quibus obligatio minor, nec tam multa vota, graviora onera, molestiores curæ, & obscuræ imperantur.

Non sic factum in prima Societate, quam restituendam assero, in qua, ut Ribadeneira refert in vita Ignatij lib. 2. cap. 13. & professio una sancita est, & suffragiorum vigebat authoritas, & duobus tantùm gradibus, Scholasticorum ac Professorum tota Societas comprehendebatur. Scholastici, ut tyrones, toto studiorum tempore probari debebant: Societatis tantum alumni, & candidati habebantur. Professi & probati, pari lege, & eadem conditione cum cæteris Ordinibus religiosis Ordini suo vacabant, ac divino cultui inperpetuum inserviebant. Nulla Coadjutorum Sacerdotum instabili sorte præscriptio, & nullus de illorum ascriptitia, & rejectitia conditione sermo: Quæ Episcopis gravis, familijs dura ac non ferenda, ipsi Societati, quæ tam multis imperitis, & rudibus sua professione indignis impletur, nec utilis, nec necessaria est. Inseram hic authenticum primæ Societatis Iesu institutum, ipso decem Primorum Patrum stylo expressum, & Paulo III. summo Pontifici anno 1540. propositum.

PAVLI III. PRIMA PRIMI INSTITVTI SOCIETATIS IESV APPROBATIO CVM RESTRICTIONE NVMERI AD PERSONAS 60. DVNTAXAT, ANNO 1540.

PAulus Episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Regimini Militantis Ecclesiæ, meritis licet imparibus, disponente Domino præsidentes, & animarum salutem pro ut ex debito pastoralis officij tenemur, & solicitis studijs exquirentes fideles quoslibet, qui vota sua in id exponunt, Apostolici favoris gratia confovemus, aliasque desuper disponimus, pro ut temporum, & locorum qualitate pensata, id in Domino conspicimus salubriter expedire. Nuper siquidem accepimus, quòd dilecti filij, Ignatius de Loyola, & Petrus Faber, ac Iacobus Laynez, nec non Claudius Iajus, & Paschasius Broet, ac Franciscus Xavier, nec non Alphonsus Salmeron, & Simon Rodericus, ac Ioannes Coduri, & Nicolaus de Bobadilla, Presbyteri Pompilonen Gebennen. Seguntin. Toletan. Visen. Ebredunen. & Palentin. civitatum, & diœc. respectivè, in artibus Magistri, in Universitate Parisiensi graduati, & in Theologicis studijs per plures annos exercitati, Spiritu sancto, ut piè creditur, afflati, jam dudum è diversis mundi regionibus discedentes, in unum convenerunt, & socij effecti, abdicatis hujus sæculi illecebris, eorum vitam perpetuo Domini nostri Iesu Christi, atque nostro & aliorum successorum nostrorum Romanorum Pontificum servitio dedicarunt, & jam quàm pluribus annis laudabiliter in vinea Domini se exercuerunt: Verbum Dei prævia sufficienti licentia publicè prædicando, fideles privatim ad benè beateque vivendum exhortando, & ad pias meditationes excitando, hospitalibus inserviendo, pueros, & personas rudes ea, quæ ad Christianam hominum institutionem sunt necessaria, & docendo, & demum omnia charitatis officia, & quæ ad animarum consolationem faciunt ubique terrarum, ubi peregrinati sunt, multa cum laude obeundo. Cumque ad hanc almam urbem se contulerint, & in charitatis vinculo persistentes ad perficiendam & conservandam eorum Societatis in Christo unionem, quandam vivendi formulam, juxta ea, quæ ad propositum sibi finem conducere usu didicerunt, Evangelicis consilijs, & canonicis Patrum sanctionibus conformem ediderint, factum est, ut ipsorum sociorum vitæ institutum, sub dicta formula comprehensum, non solùm à multis probis viris, & Deum zelantibus laudetur, verùm etiam à quibusdam ita approbetur, ut illud etiam sequi velint. Formulæ autem prædictæ tenor sequitur, & est talis.

Quicunque in Societate nostra, quam Iesu nomine insigniri cupimus, vult sub crucis vexillo Deo militare, & soli Domino, atque Romano Pontifici eius in terris Vicario servire, post solemne perpetuæ castitatis votum, proponat sibi in animo, se partem esse Societatis, ad hoc potissimum institutæ, ut ad profectum animarum in vita, & doctrina

Christianæ

Christiana, ad fidei propagationē per publicas prædicationes, vel verbi Dei ministeriū, spiritualia exercitia, & charitatis opera, & nominatim per puerorum ac rudium in Christianismo institutionem, ac Christi fidelium, in confessionibus audiendis, spiritualem consolationem præcipuè intendat: curetq; primò Deum, deinde hujus sui instituti rationē, quæ via quædam est ad illum, semper ante oculos habere, & finem hunc sibi à Deo propositum totis viribus assequi, unusquisq; tamen secundùm gratiam sibi à spiritu sancto subministratā, & vocationis suæ proprium gradum, ne quis fortè zelo utatur, sed non secundùm scientiam. Cujus proprij cujusque gradus judicium, & officiorum discretio ac distributio tota sit in manu Præpositi seu Prælati, per nos eligendi, ut congruus ordo servetur, in omni benè constituta communitate necessarius. Qui quidem Præpositus de consilio consociorum, Constitutiones ad constructionem hujus propositi nobis finis conducentes in consilio condendi auctoritatem habeat, majori suffragiorum parte semper statuendi jus habente. Concilium verò intelligatur esse in rebus quidem gravioribus, ac perpetuis, major pars totius Societatis, quæ à Præposito commode convocari poterit: in levioribus tamen, & temporaneis, omnes illi, quos in loco, ubi Præpositus noster residebit, præsentes esse contigerit. Iubendi autem jus totum penes Præpositum erit. Sciant omnes socij, & non solùm in primis professionis suæ foribus, sed quo ad vixerint, quotidiè animo volvant, Societatem hanc universam, & singulos sub sanctissimi Domini nostri Papæ, & aliorum Romanorum Pontificum successorum eius fideli obedientia DEO *militare. Et quamvis Evangelio doceamur, & fide orthodoxa cognoscamus, ac firmiter profiteamur, omnes Christi fideles Romano Pontifici, tanquam capiti ac* IESV CHRISTI *Vicario subesse: ad majorem tamen nostræ Societatis humilitatem ac perfectam uniuscuiusque mortificationem, & voluntatum nostrarum abnegationem summopere conducere judicavimus, singulos nos, ultra illud commune vinculum, speciali voto astringi, ita, ut quicquid modernus, & alij Romani Pontifices, pro tempore existentes jusserint, ad profectum animarum, & fidei propagationem pertinens, & ad quascunque Provincias nos mittere voluerit, sine ulla tergiversatione, aut excusatione illico, quantum in nobis fuerit, exequi teneamur, sive miserit nos ad Turcas, sive ad quoscunque alios infideles, etiam in partibus, quas Indias vocant, existentes: sive ad quoscunque hæreticos, seu schismaticos, seu etiam ad quosvis fideles. Quamobrem qui ad nos accessuri sunt, & antequam huic oneri humeros supponant, diu multumque meditentur, ac tantum pecuniæ spiritualis in bonis habeant, ut turrim hanc juxta consilium Dominicum possint consummare: hoc est, an Spiritus sanctus, qui illos impellit, tantum illis gratiæ polliceatur, ut hujus vocationis pondus, illo adjuvante, se laturos sperent: & postquā Domino inspirante, huic Iesu Christi militiæ nomen dederint, die noctuque succincti lumbos, & ad tam grandis debiti solutionem prompti esse debebunt. Ne qua autem possint esse inter nos missionum, ac Provinciarum hujuscemodi, aut ambitio vel detractatio; profiteantur singuli, se nunquam directè aut, indirectè de hujusmodi missionibus quidquam cum Romano Pontifice curaturos; sed omnem hanc curam Deo, & ipsi Pontifici tanquam eius Vicario, & Societatis Præposito dimissuros. Qui quidem Præpositus, sicut cæteri, etiam profiteatur, se nihil de semetipsius missione in alterutram partem, nisi de Societatis consilio, cum dicto Pontifice esse curaturum. Voveant singuli, se in omnibus, quæ ad Regulæ hujus nostræ observationem faciunt, obedientes fore Societatis Præposito. Ille autem jubeat ea, quæ ad constructionem propositi sibi à Deo, & à Societate finis cognoverit esse opportuna. In prælatione autem sua, benignitatis, ac mansuetudinis, charitatisque Christi, Petri Paulique formulæ semper sit memor: & tam ipse, quàm Consilium ad normam hanc assiduè spectent; & nominatim commendatam habeant institutionem puerorum, ac rudium in Christiana doctrina decem præceptorum, atq; aliorum similium rudimentorum, quæcunq; secundùm circumstantias personarum, locorum, ac temporum, illis congrua videbuntur. Est enim maximè necessarium, circa providentiam hujus rei diligenter Præpositum, &*

Consilium invigilare; cùm & in proximis ædificium fidei sine fundamento non poßit consurgere, & in nostris periculum sit, ne, ut quisque erit doctior, ita Provinciam hanc, tanquam primo aspectu minus speciosam, forsitan detrectare conetur: cùm tamen re vera nulla sit fructuosior, vel proximis ad ædificationem, vel nostris ad charitatis, & humilitatis simul officia exercenda. Subditi verò tum propter ingentes Ordinis utilitates, tum propter nunquam satis laudatum humilitatis aßiduum exercitium, Præposito in omnibus ad institutum Societatis pertinenbus parere semper teneantur, & in illo Christum, veluti præsentem agnoscant, &, quantum decet, venerentur. Cum autem experti fuerimus, jucundiorem, puriorem, & ad proximi ædificationem aptiorem esse vitam ab omni avaritiæ contagione quàm remotißimam, & Evangelicæ paupertati quàm simillimam; cumq; sciamus, Dominum nostrum Iesum Christum servis suis regnum Dei solùm inquirētibus necessaria ad victum, & vestitum esse subministraturum; voveant singuli, & universi perpetuam paupertatem, declarantes, quòd non solùm privatim, sed neq; etiam communiter poßint pro Societatis sustentatione, aut usu, ad bona aliqua stabilia, aut ad proventus, seu introitus aliquos, jus aliquod civile acquirere: sed sint contenti, usum tantùm rerum sibi donatarum ad necessaria sibi comparanda recipere. Poßint tamen habere in Universitatibus Collegium, seu Collegia habentia redditus, census seu poßeßiones, usibus, & necessarijs studentium applicandas: retenta penes Præpositum, & Societatem omnimoda gubernatione, seu superintendentia super dicta Collegia, & prædictos studentes, quoad gubernatoris, seu gubernatorum, ac studentium electionem, ac eorundem admißionem, emißionem, receptionem, exclusionem, statutorum ordinationem, circa studentium instructionem, erudificationem, ædificationem, ac correctionem: victus, vestitusque eis ministrandi modum, atq; aliam omnimodam gubernationem, regimen, ac curam; sic tamen, ut neque studentes dictis bonis abuti, neque Societas in proprios usus convertere poßit, sed studentium neceßitati subvenire. Qui quidem post cognitum in spiritu & literis eorum profectum, & post sufficientem probationem, in Societatem nostram admitti poßint, socij omnes quicunque in sacris fuerint, quamvis beneficia Ecclesiastica, aut eorum redditus non habeant, teneantur tamen singuli privatim, ac particulariter, & non communiter, ad dicendum officium secundum Ecclesiæ ritum. Hæc sunt, quæ sub præfati Domini nostri Pauli, & sedis Apostolicæ beneplacito, de nostra profeßione, typo quodam explicare potuimus. Quod nunc fecimus, ut summatim scriptione hac informaremus tum illos, qui nos de nostro vitæ instituto interrogant, tum etiam posteros nostros, si quos, Deo volente, imitatores unquam habebimus hujus viæ, quàm cum multas magnasq; habere annexas difficultates fuerimus experti, opportunum judicavimus etiam statuere: ne quis in hac Societate recipiatur, nisi diu ac diligentißime fuerit probatus; cumq; prudens in Christo, & vel doctrina, seu vitæ Christianæ puritate apparuerit conspicuus; tunc demum admittatur ad Iesu Christi militiam, qui tenuibus cæptis nostris favere dignetur ad gloriam Dei Patris, cui soli sit semper decus, & honor in secula, Amen.

Cùm autem nil in præmißis reperiatur, quod pium non sit, aut sanctum; Nos, ut ijdem Socij, qui nobis super hoc humillimè supplicari fecerunt, in eorum pio vivendi proposito, eò promptiores existant, quò se majori sedis Apostolicæ gratia complecti cognôrint, & præmissa per nos approbari viderint, præmissa omnia, & singula tamquam ad spiritualem profectum eorundem Sociorum, & reliqui Christiani gregis opportuna, Apostolica authoritate, tenore præsentium ex certa scientia approbamus, confirmamus, & benedicimus: ac perpetuæ firmitatis munimine roboramus, ipsosq; socios sub nostra, & hujus sanctæ sedis Apostolicæ protectione suscipimus: Eis nihilominus concedentes, quod particulares inter eos Constitutiones, quas ad Societatis hujusmodi finem, & Iesu Christi Domini nostri gloriam, ac proximi utilitatem conformes esse judicaverint, condere liberè, & licitè valeant. Non obstantibus Generalis Concilij, & felicis recordationis Gregorij Papæ X. prædecessoris nostri, ac quibusvis alijs constitutionibus, & ordinationib. Apostolicis, cæterisque contrarijs quibuscunque. Volumus autem, quod in Societate huiusmodi, neque ad

numerum

numerum sexaginta personarum, Normulam vivendi eiusmodi profiteri cupientium, & non ultra admitti, & Societati præfatæ aggregari duntaxat valeant. NVLLI *ergo omninò hominum liceat, hanc paginam nostræ approbationis, confirmationis, benedictionis, roborationis, susceptionis, concessionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, &c. Datum Rom. apud S. Marc. Anno 1540. 5. Cal. Octob. Pontificatus nostri anno 6.*

Blo.

In his principijs (inquit Theophilus Eugenius) animadvertere licet, quàm sinceri fuerint 10 primi illi Patres, qui suis professis, Christum unum & pauperpatatem eius, ut certũ vitæ religiosæ signum tradiderunt. Hic gubernationem antiquam & optimam commẽdari vides, quâ de majoris partis sententia definiri ac fulciri omnia debebant. Ius religionis unũ, solenni professione sacrum, probationem Scholasticorum egregiam: qui diu in Collegijs pietate & literis exercebãtur, donec eum doctrinæ, ac præsertim austeræ & pauperis vitæ spiritũ concepissent, ut solo Christo contenti, sine pecunijs, sine viatico, quæcunq; itinera, etiam ad infensas Christo, infestasq; Provincias capesserent; nullos redditus, nullũ æs annuũ possiderent, ut sic expediti, atq; omni mundi sarcinâ spoliati, quò mundo abjectiores, ita Christo chariores viverent. Nihil in hoc instituto, de amplissimis fundis, quibus nunc cõmodissimè & lautissimè professi in Collegijs utuntur & summo jure potiuntur. Nihil de excelso illo principatu Monarchiæ, tum Generalis, tum aliorum superiorum Societatis: nullũ, de rudibus doctrinâ Christianâ imbuendis mandatum, quod in speciem tantum ac raptim professi faciunt, quibus præsenti corruptelâ, hoc præsertim infixum, ut de sublimi loco dicere, & in nobiliori circulo versari possint. Absens primorum Patrum Societatis Iesu paupertas reponenda est, & despicientia rerum hujus sæculi, non ultra despicienda, sed recipienda: simplex, & novis artibus minimè versatilis vita repetenda.

SANCTISSIMO D. N. D. PAVLO QVINTO SVMMO ECCLESIÆ Dei Pontifici.

Theophilus Eugenius pro redintegratione ordinis Iesuitarum.

BEnè, unus ex Christianissimis Galliæ Regibus, de sancti Ludovici semine & genere, sacrorum te summum Antistitem, & universum Ecclesiæ patrem appellavit. Non minus piè ac verè serenissima illa Angliæ Regina, te Petri collegam, legatum Dei, judicem orbis Christiani salutavit. Excelsa tamen ista, & super omnes elata dignitas, omnibus te, servis Christi, jure paternæ sollicitudinis, & Apostolicæ administrationis, obligatum facit. Nõ adimit curas, sed adijcit Petri principatus. Quidam ex vatibus, ait, sapiens sapientiã profitetur ac proloquitur: vertam ego in præstantius elogium, summus Pontifex de summæ potestatis solio, veritatis oracula reddit, nulli justam opem flagitanti denegat. Multorum ego nomine, tenuitatis licet meæ conscius, ad hanc sedem Themidis, & justitiæ, ad hanc aram fiduciæ, ad hoc commune solatium bonorum omnium confugio. Non est nostræ causæ leve argumentum. Aggrediar illud, et proponam tibi, Maxime Pontifex, cùm Religiosi ac viri graves quàm plurimi pervelint expositum, & declaratum esse.

Societatem Iesu, ordinem ab antecessoribus tuis approbatum, & auctum, periclitari dicimus, si non adsis, non hoc ab externo conflictu, sed ab intestinis malis creatur periculum. Periculosa sunt illa vulnera, quæ sub ossibus luridam cogunt saniem, nec ulla se aperiente cicatrice sub oculum veniunt: perniciosiùs & intimiùs ulcerant, quò interior plaga.

Antiquum est Pontificibus Romanis, favere Societati, Pius IV. majori præ cæteris amore prosequendos ajebat, Societatis Iesu Religiosos, ob præstantiores ab ipsis Ecclesiæ Dei fructus allatos. Paulus III. pium & sanctum institutum vocavit, non patiatur sanctitas vestra deficere, & collabi fultam & sublatam à Pontificibus Societatem.

Non est deliberatius ullum consilium, quàm primæ Societatis constitutio: hoc est, quod

redintegrari cupiunt omnes Societatis Patres, qui primis primorum Patrum suorum vestigijs insistunt. Convenerant Romam Patres socij Beati Patris Ignatij Anno 1538. Deum appellant per tres menses effusa in preces mente, tum hæc decernunt. Societatem sub uno Generali perpetuò constituendam, emittendum votum expressum obedientiæ summo Pontifici, ut sacræ fidei causa, parati sint Socij, ad nutum summi Pontificis, quasvis obire regiones, nullum abnuere pro animarum salute, laborem: Ijs, qui profitentur, imbuendos esse catechesi Christiana pueros, unam quatuor votorum professionem, potestatem omnem in majori suffragiorum numero stabiliendam. Qui probarentur ad Societatem, Xenodochijs, pijs itineribus, & secretis meditationibus exercendos. Tum exscripta est hæc formula, & summo Pontifici Paulo III. oblata. Probat institutum, non plures tamen ad illud admittendos edicit, quàm sexaginta. Nondum Sacerdotum Coadjutorum est ulla mentio: tum permittente Paulo crescit Societas, admittuntur permulti ad Professionem unam: nihil sanctius, nihil religiosius, mens omnibus una. Paulò post occurrit, Sacerdotes aliquos Coadjutores Professis jungendos esse, qui absolvi possent à votis, & à Societate repelli: difficile est hoc impetrare: non audit libenter Paulus III. tamen quinque annis circiter ab institutione Societatis, anno videlicet 1546. concedit, ut 20. duntaxat Sacerdotes Coadjutores ascribantur. Animadvertebat optimus Pontifex, religiosorum Ordinum æstimator, & judex æquissimus, dissectum iri Societatis spiritum, si votorum illa varietas passim liceret, latere sub illa novitate aliquid, quod postmodum experientia detexit: Stetit primùm Societas sine ulla Coadjutorum accessione, & suis incrementis latè provecta est, vigebat sine ullo decreto, quod, ut ipsorum lingua utar, essentiale postea visum est: Integra erat, nec tamen illa Coadjutorum ascititia supplementa noverat. Appendix iste Coadjutorum ad Societatem alligatus, Iulio III. annuente persistit anno 1550. tum sub Pio V. anno 1570. & Gregorio XIII. 1584. constitutiones augentur, & illud præsertim de Coadjutoribus nova editione, & novo jure concessum est. Vt nova placet, & quæ ad dignitatem tuendam sunt accommodata: gratissimum est Professis, super Coadjutores eminere, & ne molestum sit illis subesse, dulci deliniunt hanc conditionis abjectionem convictu ac familiaritate.

Professis Professi succedunt, Coadjutores Coadjutoribus, sed ubique datur progenies vitiosior, isti de iniqua sua sorte queruntur, illi de sua retinenda, plus æquo sunt solliciti. Professi Coadjutores suos Sacerdotes ut clientes habere volunt. Coadjutores verò Professos, ut fratres. Sed cum apud Professos omnis sit potestas, ijdem evincunt facilè, & sub jugum Coadjutores mittunt, relegant ad vilissima quæque, à gubernatione amovent, in modum Plebejorum & rejectorum hominum tractant, dimissionem comminantur, omni suffragiorum jure interdicunt. Coadjutores vociferantur, non debere fratres dominari in clero, vim istam esse, quæ diuturna esse non potest, primæ Societatis consuetudinem repetendam, una professione, æquali omnes firmitate in uno ordine fulciendos, adolescentibus evellendum ambitionis aculeum, non decere ex Apostoli verbis dominationem in Clero, proscribi oportere aliquorū decemviratus, qui strenuos, quos suis vitijs obstare viderint, ad expulsionem deijciunt: Vt paria sunt religionis onera, etsi dispares, pro diversis meritis, sint honores, vitæ tamen religiosæ statum, eadem Professione ac solennitate votorum firmandum esse. Quid vetat Beatissime Pontifex jure Societatis antiquo, Societatis Sacerdotes ad unam professionem admitti? Quæ Societas, in quâ dissociantur vota? discrepant status? diversa est religio? Quomodo unus ordo, una religio, in qua alij perpetuo ac solenni voto constant, alij nonnisi ad voluntatem præfixo, & ad arbitrium aliorum persistunt? Quomodo non duplex religionis ordo, ubi duplex votorum conditio? Religiosi sunt Coadjutores, sed dimittendi ad sæculum, si Societati videbitur. Religiosi sunt professi, sed à religione nunquam absolvendi: Secura in Professis vita, in Coadjutoribus anceps, & plena periculis; Hinc ingemuit & indoluit aliquando Clemens VIII. Pontifex maximus, cum audivit, eos, qui ad Professionem Societatis provecti essent, non aliter efferri,

quàm

quàm siè Coadjutorum servitute erepti essent. Si una religio, cur non una firmitas? si una omnium pietas, cur non una religionis in omnes charitas? cur alios ut filios adoptat, alios ut mancipes, & asseclas frænat?

Consules ordini, Beatissime Pontifex, si jubeas, restaurato primo Societatis jure Sacerdotes omnes Societatis, ad professionem quatuor votorum admitti, nullum in Coadjutorem spiritualem cooptari, ut ad unam pietatem, & consentiens virtutis studium animos omnium una professio accendat. Superstes florebit simplicitas, frigescet ambitio, tranquillè tractabunt litterarum studia Scholastici Societatis, cúm tranquillum sibi sperabunt ætatis cursum, non minùs virtuti, quàm doctrinæ se dedent, valedicent versutijs, & superiorum benevolentiam sinceritate non prosequutione sibi conciliabunt: non assuescent prehensationibus, & blanditijs, quæ omnem prorsùs religionis spiritum extinguunt: non adulationi servient, non illi observantiæ dabunt operam, quâ Professionem potius, quàm pietatem colunt. Satis acres sunt ad litterarum studia stimuli, subeunda doctorum hominum judicia, excellentibus tantùm ingenijs patens palæstra honoris litterarij, laureæ, exedræ, & alia eruditionis ornamenta, Minervæ tholo suspensa, suum ad gloriam ignem satis suscitabunt. Virtutem verò advocabit, & religionem aspirabit Professio. Liberè & verè dicam, non ut Societati labem aspergam, aut ullius nomen proscissum velim, sed ut consulas Ordini Max. Pontifex, quem si non consentanei mores exceperint, in suum sponte exibit exitium.

Duo sunt, quæ vi apertâ in hunc Ordinem sese ingerunt, Ambitionis ardor, fastus, & astus, religiosæ simplicitatis fatum: quæ non sine acerbo luctu sentiunt inviti antiquiores & sinceriores Patres. Professorum potestas, immunitas, dignitas, ambitioni fomitem suggerit: Coadjutorum Patrum tenuitas, repulsa, abiectio, Professorum fastui obstetricantur, astum in nefastam simplicitatis lumini, lucem educunt. Professi Patres regunt ad arbitrium, hinc oboriuntur offuciæ: cæteros attollunt, vel deprimunt, ut collibitum fuerit: audax penes illos fandi suclamandiq; libertas, suppetit illis accurata rerum omnium provisio, eunt & redeunt itinera, equo, pecuniâ, & multo apparatu communiti. Sed quid peccant, per medias telas soluti erumpunt, opipara illis in congregationibus, magno sumptu, mensa paratur: egeant omnes, vexentur imperijs, versentur in omne latus, convicijs exagitentur, pœnis comminuantur: suum si regnum teneat Professus, non est qui judicium ferat, felici loco stant omnia. Hæc videre possunt optimi religiosi, nec tamen pro religiosæ vitæ incolumitate vindicare possunt.

Túne Beatissime Ignatie sperâsti huius notæ Professos? extincti sunt excellentes illi omnis virtutis genere Professi, nunc ad ambitionem pietas conversa: debent in domibus Professis arctissimam degere paupertatem, ac victum emendicare, contrà, delibant optima quæq; in Collegijs, usu possident exquisita, vestiuntur commodiùs, habitant laxiùs, utuntur fratribus ut pedissequis, silent rariùs, liberiùs loquuntur. Quàm conferti ad vestram Sanctitatem accurrunt, ut sine viatico, sola Christi ope fulti, vel ad infideeles, vel ad hæreticos mittantur? Scholasticos plures solent ad Indias dimittere, suo non obligatos voto, ipsi sponsionis rei, & quarto constricti voto, sospites se servant in paratioribus locis, & cum duriora & asperiora inferioribus prædicent, meliora & molliora sibi deligunt. Hæ cum prima B. Ignatij professione longè disconvenit vita, jam tamen Professis usitata, & Scholasticis in spem proposita.

Ecce Ambitionis artes: Professi sunt in apice splendidioris, & facilioris vitæ. Hic Scholasticorum scopus, ne hoc excidant honore, magistris assentantur, suis superioribus blandiuntur, dant auribus quod placet, dicunt referuntque quod arrideat, modestiores ex suis socijs, absimiles sibi, ab astuta illa consuetudine aversos, ad Coadjutores amandant. Vbi religiosus convictus? quæ Christianæ vitæ perfectio? Artifices sæcu-

Vu

laris prudentiæ nec dissimulationis expertes evadunt religiosi alumni. Professionem spirant, & sperant, ut suos superent fratres: videt patricios ad dignitates Professione sibi viam fecisse: hæc attingenda est meta. Cum involarunt in arcem, præsunt Coadjutoribus Sacerdotibus eosque despiciunt, hujusmodi professi Rectores plectunt inclementer, pertinaci probro fodiunt, nullas constantiæ dant inducias, quibus gradibus ascendit ambitio, iisdem religiosa simplicitas demittitur, nihil prodest ad firmum & clarum Societatis statum obtinendum, pudentis ac sinceri animi moderatio: advocanda est industria, occultis nitendum est machinis, versuta solùm emergunt ingenia: qui vaferrimus est hic digito signatur, conijciuntur in illum ora & oculi, committuntur illi Collegia, si quæ sunt res cum illustribus viris, ipsius consilio componuntur, laudatur quidem sed absens, & exul à Societate candida simplicitas, ne manum quidem ad illum verterint, qui nesciat simulare expressum; per hanc morum corruptelam quis illuceat virtutis dies? ubi vinculum? quod conjunctos religiosa necessitudine animos, devinciat? cùm nullus adsit expressus dictis & factis candor? Nihil in hominum cœtu mutua illa, quæ inter Societates intercedit, confidentia dulcius, nihil beatius, nullum gratius solatium ore fideli, & consentienti pectore: si cura, & sollicitudo ambitionis se interserit, acescunt hæc omnia, sapit fucus: est qui pigmentis bona decoloret sua, & malit imagine sinceritatis illudere quàm vera virtute ambire. Defertur religiosus habitus, serpit sæcularis animus, immittit se blandus, & cum externa disciplina consuescit, in aula, in cameris, in scholis, in porticu, in impluvio, in ÆEde, in suggestu, nusquam non adest prudentiæ perversæ genius, ineptæ gloriolæ præstigijs, piæ simplicitatis egentes, & ad astutiam verbi faciles irretit. Hinc illæ totius orbis querelæ, astutos esse Iesuitas, non esse rudes versutiæ secularis. Hinc exigua dictis fides, suspiciones artificiorum satis firmæ, alienatio optimatum à Societate: subdifidunt de fidelitate respublicæ, Senatus regij de factione nimia conqueruntur, multa graviter incusant, scripta cautius interpretantur, & notant. Socios calliditatis potius tentandæ, quàm eruditionis aut salutis accipiendæ studio explorant.

Perperam illa præclara munia, si evellitur ex animis hominum, sanctitatis opinio, si minus simplex, & à sæculo parum remota Societas habeatur.

Nollem propterea Selectis viris, qui in Societate sunt, injuriam fieri, admiratus sum sapientiam & prudentiam Claudij Aquavivæ Generalis, Mutij Vitelleschi assistentis comitatem, Fabij de Fabijs pietatem, Iustiniani Genuensis doctrinam & integritatem, ut ne quàm plurimos alios citem, quorum nomina in diversis Provincijs illustria sunt, & ob clarissimas virtutes celebrata: sed ea vestræ Sanctitati redhibeo reconcinnanda, quæ multorum vel vitio, vel incuria pessundata sunt, & afflicta. Religiosæ modestiæ placida demissio dimissa est? revocetur. Squallet ignara fraudis simplicitas? suo nitori restituatur. Insidiantur angues gemini, ambitio & versutia? suffocentur.

Postulant præterea sinceri Patres Societatis, ut innovetur statutum decem Patrum, quo res omnes ex majori suffragiorum pondere, ac numero, & non ex unius definitione, concludi debebant. Quæ ad institutionē animæ spectant, ad morū examen, ad fidei stabilitatem, solus Pontifex Rom. etiam de sede motu proprio constituit, & dicta Rom. Pontificis Spiritus sancti afflatu inspirata, securè pronunciantur. Illi non caligo potest, non nubes eripere lucem, immotum est divinæ pollicitationis decretum, hæresis ineluctabile fatum, Petri fidem deficere nunquam. Non habes Collegam Beatiss. Pater, & in Ecclesia Dei præsente semper & custodiente divino spiritu, à recta sapientia dimoveri non potes. Hanc possides potestatem, figendi refigendique motu proprio quod suggesserit in Ecclesia

Deus,

Deus. Non est in religiosorum superioribus similis authoritas: præcipere debent statuta, fas non sit illis suorum rejectis suffragijs, pro arbitrio quæ visa fuerint, imperare. Stent pluribus & melioribus sententijs, ne Rectores ac superiores Societatis in suo ordine parem cum vestra sanctitate, sibi potestatem vindicent: non est illis major promissa cœlitùs gratia, quàm Ecclesiæ Episcopis, nihil tamen Episcopi, ac diœcetæ in Synodis sine suorum suffragijs decernunt, cur se subducent à communi jure, qui ad errorem procliues, ut cæteri, in eandem jacti sunt humanæ infirmitatis aleam? cur in suis Collegijs affectent eam authoritatem, quam Romæ & in universa Ecclesia summus Pontifex detinet? Vidi deceptos hoc errore Rectores aliquot, qui etsi Clemens Octavus sanxerit, ne quis Societatis, Sedem Apostolicam petens, per superiores à cœpto deturbaretur, tamen suos Romam petentes, ut summo Pontifici multa detegerent, injusto anathemate afflixerunt, (non enim ligare poterant) & impatientes appellationis ad sanctam sedem diris devoverunt.

Hoc mihi semper suspectum fuit, atque esse debuit, religiosos, qui se gloriantur summo Pontifici servire, & vivere, Pontificis tamen judicio nolle se sistere, ne de suis negotijs ac rebus certior fiat summus Pontifex pertimescere. Technas moliri omnes, ne conscius sit gubernationis, ducere crimini, si quis Pontifici castiganda proponat, proscindere verbis, aspergere dedecore, quem viderint apud Pontificem esse, & sanctæ sedis Apostolicæ, & Ecclesiæ, ut par est, magis, quàm suæ dominationis, amantem. Ne nimij sint Societatis Superiores, ne plus æquo potentes, ex primæ Societatis decreto, servandis suffragijs alligentur, nihil innovent, aut mandent, refragante Sacerdotum Collegio: nullus excepto Generali proposito, ultra triennium superior persistat. Non præsit ullus, quem vel congregatio, vel Collegiorum Professi non elegerint, nullus ad congregationem Generalem vel Provincialem proficiscatur, quem non statuerint Collegiorum Sacerdotes. Nec vestræ Sãctitati satis unquam cautum sit: inquirat de illis, audiat, probet, quid rerum agant, num ut superiorum jus augeant, de vestra potestate aliquid detrahant: num putent, vestræ Sanctitatis esse, religiosorũ querelas rescire, leges ac disciplinam omnem ponderare: Subodoratus enim sum nescio quid, secularem nimirum appellabant Pontificẽ aliqui: Ignaros vitæ religiosæ Cardinales: eosdẽ esse sæculares, ac de obedientia religiosa, de mente, de consuetudine, de administratione sententiam ferre non posse. Obstupui, nec nisi offensis auribus recessi, multa volutans animo, & hoc præsertim, præsentes vestræ Sanctitatis oculos, quasi de specula prospicere debere, quo tam multæ immunitates, tam magnæ facultates hujusmodi religiosos efferre possint.

Superest, ut inane otium, quod in aucta multis hominibus Societate, perniciosum est, utili ac religioso otio hauriatur. Superfluis excursionibus erecti, ac læti vagantur ex illis plurimi: volitant per urbes, & ne sellis suis immorentur, occupationes externas quærunt, alienis distinentur negotijs; solemni tandem choro poterunt contineri. Si decantent officium, Beatissime Pater, si concentum amẽt cœlestem, si rebus divinis adsint, si hoc genere religiosæ servitutis non eximantur, si die ac nocte bonas horas psalmodiæ impendant, otium futile, serijs impedimentis trudent, non salutationibus crebris, non protractis sermonibus sese effundent, non de Principibus, non de Prælatis curiosius inquirent. Rixæ, dicteria, admurmurationes, risus, de cœtu Societatis disijcientur, cõtentiones, quæ religiosos animos dedecent, cavillationes, (quod decurtatæ simplicitatis ludibrium?) & aliæ noxæ amovebuntur. Si divino huic officio assuescent adolescẽtes Societatis sæcularia fastidient colloquia, non tenebuntur illa urbanitate sæculari, ad quam se instituere solent; synceriores & puriores gemitus Christo suo dabunt, non se vertent in illam verborum dissimulationem, ac varietatem, senes fælicem obitum meditabuntur, habebunt in quo desertam senectutem consolentur, tædium cubiculi jucundissima divini cantus vicissitudine traducent in tranquillissimum otium: pax vigebit summa in Collegijs, non observabunt sæculares, Societatis religiosos, tam familiares & vagos: & ideo diligent magis. Sed istis

omnibus reclamabunt aliqui. Qui? Maximè Pontifex? Quinam obsistent? qui professionem illam unam condemnabunt? qui debilitare suffragiorum vim? qui psalmodiæ obstrepere poterunt? illi, quos professio, at non religiosa perfectio delectat, qui soli decernere, qui student vivere liberi ab omni religiosa observantia. Quinam insurgent? illi, qui decem primorum Patrum institutionem sepultam esse cupiunt, qui nolunt in primam pietatem recurrere, quos pudet & tædet multos habere pares, multos professionis suæ Socios, qui se examinari, facta sua in judicium vocari, qui se ad obedientiæ ordinem redigi pertimescunt. Romæ numerantur ferme quingenti: si liberè loqui possent, nec impedirent pauci philautiæ & honoris sui tenaces, primos decem primorum Patrum mores reposcerent, Professionem unicam, jus commune suffragiorum repeterent, & solemnem celebrarent chorum in locum illius, quam retinent molestissimæ, optimis quibusq; pomeridianæ & vespertinæ recreationis: quàm parum abest, quin jam congregationis statuto sustulerint.

Hanc repetunt primæ Societatis redintegrationem selectissimi è Societate Religiosi. Vestræ Sanctitati gratias agent immortales, si ambitionem, ac versutias excedere jubeat, auream sibi gratulabuntur vestro Pontificatu rediisse pietatem, suo æquitatem sessuram loco, reperta primæ Societatis fundamenta, statum erectum. Potuit à Professis indifferentium Ordo, à Beato Ignatio institutus, abrogari, expunctus est collateralis à Collegijs, quem B. Ignatius ad temperandam Rectorum potestatem, Rectoribus opposuerat, Collateralis Patris istius consortium Rectores, ut potestati suæ adversum extinxerunt: cur non ab ijs pari ratione Coadjutorum inutilis gradus auferetur? Cur non à vestra Sanctitate (cum soli cænodoxiæ, & propriæ amantes dignitatis hoc facere recusent.) Sacerdotum Coadjutorum gradus obliterabitur? Plures & meliores erunt in Societate viri, si omnes professione digni esse debebunt: Confessarios & Coadjutores Societas habebit præstantiores. Quid mirum si examinari volunt Episcopi Iesuitas, ne indigni confessiones audiant? nimirum Coadjutores Sacerdotes ad id muneris dantur, quibus interdictum est studere, qui repulsi sunt à scientijs, vel quòd genere viles essent (quod heu inter religiosos discrimen!) vel quod ad mensæ ministerium magis apti. Quis non justè dicat, conqueri Episcopos, dum Sacerdotes eos sibi consecrandos vident, quos nec patrimonij, nec beneficij, nec Professionis titulus, de certis alimentis securos facit? quos hodie religiosos, cras seculares esse posse nôrunt, si Superiores velint? quos mediocriter literis tinctos, Philosophiæ ac Theologiæ rudes, ad gubernandas tamen conscientias destinari sciunt? Quod si sint Coadjutores aliqui Sacerdotes, qui virtute, scientiâ, eloquentiâ non solùm adæquent Professos, sed superent, (non incredicile certè facinus, sed exemplis clarum) quis non videt, diversam illam distributionem, ex aliquorum sensu, ac voluntate, ut ambitioni suæ velificentur, obfirmatis animis retineri? Quis non hanc manifestæ dissensionis, ac divisionis sementem, ac segetem putet? Qui Sacerdotio dignus esse potest, Professione sui ordinis (quæ est religionis & sanctitatis solenne pignus) indignus esse non debet. Vrgent Episcopi, ne Sacerdotes vitæ ac firmitatis suæ incertos, ne parum ad Societatis munera dignos instituant. Patres Societatis eximij, quorum hæc dictata scripsi, pro Christi amore, pro Societatis nomine, & redintegratione vehementer expostulant. Reges & Principes peroptant, ne dimissos & afflictos tam sæpè religiosos in suis Provincijs habeant: indigenæ, ac cives percupiunt, ne de Societatis Religiosis subdifidant, ne coguntur percontari, sitne Coadjutor, an Professus ille Sacerdos: videlicet doctus, an indoctus, servus an liber, aliquis aut nihil, stabilis religiosus, an ad Superioris duntaxat nutum. Religiosæ annuunt omnes familiæ, quæ sanctorum Patrum institutis, & religiosæ antiquitati Societatem adaptatam gratulabuntur.

IMPE-

IMPERATORI AVGVSTO, FRANCIAE REGI CHRISTIANISSIMO, HISPANIAE REGI CATHOLICO, OMNIBVSQVE PRINCIPIBVS CHRISTIANIS.

PRO REFORMATIONE ORDINIS IESVItarum, Theophilus Eugenius.

CAEsar, Reges Augusti, manu, consilio, armis invicti, favete, & estote boni. Non ullus coram Agamemnone Achivorum Principe, nisi sit prorsus amens, nemo vana & inepta dixerit, sed apud vos delectui & rerum & verborũ excogitatus sit oportet. Quis accessum speret, qui non sit mente digna? quem non absoluta prudentia efformarit: nec levia, nec nimia referam, sed quæ ab ornatissimis & sapientissimis de Societatis IESV *ordine amplissimo didici, & quæ de conscia rerum experientia accepi. Xaverius Navarræus Societatis* IESV *vir religiosissimus, ultra Calpen, & non jam amplius ultimam Thulem, præter Herculis columnas, fidem apud ignotas & exteras regiones propagavit. Vnus ex illorum decem primorum Patrum Societatis* IESV, *Collegio, sanctiones cum Beato Patre Ignatio Loyola, & alijs decem, ad religiosum convictum exactas & breves dederat, quas approbaverat sanctus Pontifex, laudabant Episcopi, convenientes & accommodatas sanctorum Patrum institutis asserebant. Postea adjunxit Beatus Ignatius aliqua, quæ posteri in detrimentum Ordinis trahunt. Privilegia & nova jura à sancta sede obtinuerunt, quibus non sine totius orbis querimonijs, præter summi Pontificis mentem utuntur, ut volunt. Ne aversi mores à Beato Ignatio, ne aliena ab illustri Xaverio vita, ne in Societatem se nova Societas inijciat, ad initia redeundum, hauriendi sunt fontes. Vestri quotquot sunt in orbe subditi Christiani, ac præsertim Patres Societatis, cum ij, qui adhuc in Societate vivunt, tum ij, quos atrox superiorum quorundam animus è Societate migrare compulit, vestris omnes advolvuntur genibus, ut verè Christiano & justo edicto tot selectos religiosos ab importuna vexatione liberos faciatis, arreptam illam superiorum, atque inusitatam potestatem temperetis ac lenibus vestris Imperijs moderemini. Quid tam insolens? quid tam durum ac dirum, quàm tot insignes religiosos, quibus hic ardor erat, ut in votis persisterent, é Societate evulsos? eosque etsi non alienum à Christo, alium tamen ab instituto proposito ducere spiritum? quid tam ferreum? quid tam inhumanum? quàm à Sacerdotum religiosorum cœtu abactos optimos viros, inhospitis & immitibus linguis proscindi? filios de matris uberibus violentâ dejectione ad solum allidi? Quid ita à Societate abhorret, cujus omnes socij dicuntur, quàm ista, non ex primorum Patrum Societatis instituto, non ex Beati Patris Ignatij studio, inducta conditionis dissimilitudo? vitæ disparitas, religiosæ vocationis incertitudo, morum discrepantia, disciplinæ discrimen, onerum & laborum sors disiunctissima? si qui recurrere audent ad sanctum Pontificem, & quæ animadvertunt proponere decreverint, inconstantiæ, & levitatis notâ inuruntur, in desertionis & Apostasiæ crimen ac suspicionem pertrahuntur, tam assiduis & acerbis molestijs premuntur, ut etiam opprimantur. Vnde hæc malorum Ilias? quâ parte certè fatalis illa Monarchia transcendit muros, qua certè dejecta strues, qua plena Professis potestas, ac libertas patet. Rogitabunt quis sim, ut ille Homericus, patria mihi omne solum, in quo Iustitia & pietas sedent: Ego Theophilus vester, qui quod olim Athenienses magno Pompeio, ita hac schedula, quid petant, quid obtestentur à vobis optimi religiosi, manifestum facio. Non sumus, qui quæram, quid Tyridatem terreat, paci studeo, & musis meis, nec tamen quasi qui ad Lucrinum conchas, ita tempus eludo;*

Vu 3

Catholicis Regibus, patriæ & amicis meis servio, & fidem servo, patriæ obsequor, cuius querelas expono, amicis adsum, quibus hanc operam præsto. Rem justam exposcimus. Ordinem Iesuitarum restitui in primogenium vigorem; quid æquius? jus abrogari, quo abutuntur in suam perniciem Religiosi, quid justius? religiosos cum religiosis convenire, quid congruentius? communi lege obstringi, quid cautius? charitatis necessitudinem servare, quid mansuetius? Deo & religionis cultui vacare, quid salubrius? Quinque primis annis, cum sub decem primorum Patrum legibus viguit Societas, unica Patrum tenebatur Professio, omnes eodem religionis jure potiebantur, iisdem quoque votis solennibus sese Deo consecrabant, non erat novus Coadjutorum Sacerdotum gradus, qui cum solennibus votis astricti non sint, è Societate cum videbitur dimitti possunt, quidquid in ea temporis, etiam si triginta annis perstiterint. Non erat hæc religiosorum Sacerdotum forma, quorum status ex mero superiorum arbitrio pendet, non illa Malea, non Syrtis periculosius scopulus, non hoc votorum discrimen: ex quo magna est in Societate perturbatio, quæ in prima eiusdem institutione inaudita erat, cum secundum jura solita religionum, una duntaxat Professio colebatur. Præfigatur iterum justitiæ & pacis regula, unius Professionis vinculo: nemo queretur de perpetua vitæ suæ inconstantia, nemo vicissitudinem rerum pertimescet. Sperabunt Scholastici post aliquos annos Professione statuta, certum à religione amoris fideique pignus, non alienas vestigabunt artes, unicam virtutem colent, ut Religiosa professione & solennitate non sint indigni. Qui dimittentur, maturè exibunt, nulla solenni obligatione constricti, & eo probationis tempore, quo quidem secundum Beati Patris Ignatij institutum, etsi devincti simplicibus votis, non debent tamen aliud testari, quàm se Candidatos esse Societatis, & in eam ingredi velle. Desinent tum à nobilibus, tum plebeis familijs frequentes querelæ, quæ hoc obtrudunt Societati, liberis & adolescentibus suis uti quamdiu placet, & tum, ubi avertit sententiam Superior aliquis infestus, torqueri suos miris modis, consultò duris Imperijs onerari, & nulla habita ratione cõtemptæ pridem pristinæ fortunæ, rejectæ rei familiaris & desertæ domus, de Societate hostili animo deturbari. Qui erunt adhuc Scholastici, vel perficient se, & proficient, vel si deficere malint, & à possessione abhorreant, non inviti, & sine parentum offensione ad sua revertentur antequam ad Sacerdotium pervenerint: stabilienda est altera, quæ erat in prima gubernatione ex primorum Patrum statuto moderatio, videlicet ut suffragijs jus suum reddatur. Rector, Provincialis, Generalis in suos subditos omnem potestatem exercent, suis sententijs, quæ occurrunt, omnia definiunt, aliquorum audiunt sensa & monita, sed tamen ipsi soli quasi Dynastæ & Monarchæ, authoritate summâ, & arbitrio suo constituunt. Cur antiquiores in Collegijs de sententia rogabuntur? Cur ad suffragia ferenda vocabuntur, si unico Rectoris suffragio, velint, nolint, stare oporteat? Si quod velit Rector, id aperiet ac significabit, quod reticere voluerit, occultum silentio teget, nec mandabit effectui, nisi quod ipse apud se defixerit? Si quem ex suis ille pollens Rector odio ac malevolentia insectetur, quis temperet hominem? si fallere velit, & prævaricari, quis deteget dolos? si res Collegij dissipet, quis convincet criminis? si plura in suos usus sibi arroget, quis commonefaciat liberè? si à lege aberret, quis exolutum omni lege reprehendet? si quid in Ecclesiam, si quid in Principem ausit, quis velit hunc hominem judicare, quem intelligit si infestum habeat, gravia & acerba quæque sibi perferenda? Quàm multi ex Societate Davidicum illud non sine lachrymis repetunt, imposuisti homines super capita nostra. Qui sunt isti homines? infirmi ut homines proprijs dediti commodis; non ut illi Stoici ad laborum perpessionem fortes ac duri, sed inclinantes quò præponderant sensus, & ad facilioris vitæ usum ac fruitionem non indociles: qui homines? deteriores an meliores Paulo Apostolo? Credo non meliores; qui colluctantem adversus carnem spiritum experiuntur,

qui timere debent, ne fiant reprobi. Cur ijs omnis in religiosos potestas? cur res collegij omnes, sacras ac profanas ex propria sententia statuent? Patrum sequentur vel respuent, prout viderint, definitiones? Quis dicet incolumem diu Societatem, si tantùm Rectores exspatiari, si nullis finibus imperia sua coërcere, si nullis metis obedientiæ jura velint terminare? Propterea S. Pontificem urgere solent, ut hujusmodi principatum authoritatè Apostolica communiat, ne si consensus Principum, ac populorum expectetur, tanta, tamque absoluta dominatio exscindatur. Sed neque hoc tantum extorquent, verùm si quos excelsi animi id ægrè ferre senserint, austerè habent, consilijs suis abigunt, immoderatæ severitatis tormento exagitant, quasi noxia capita, huc illucque disijciunt, Romana profectione interdicunt, non expedire, aiunt, nec tutum esse sancto Pontifici ad hæc detegenda se sistere. Rescire potuistis Augustissimi Principes, quis fuerit animus illorum Rectorum, qui Religiosum optimum de palatio Regis Hispaniæ, ipso Rege nesciente, abripere moliebantur: Hinc illæ ad Clementem octavum querelæ, qui Patrem Claudium Aquavivam Generalem in Hispaniam ire iussit, ne Regibus suus auferretur Cliens, ne ulla integerrimo Patri fieret iniuria. Si notæ, si calculi patrum vim haberent, si vigerent suffragia, non efferrentur ad hos animos, non hoc tentarent, non hos fluctus immiti suo tridente commoverent, non tot Religiosos ad scopulos impellerent, è quibus non nisi facto naufragio confractas tabulas, ac vix hærentes educere possunt.

Queruntur denique viri Nobilissimi, Religiosos, quibus nulla sæcularis cura incumbere deberet, sollicitos tamen esse de gubernatione Principum, de statu: falcem immittere in alienam segetem, humana tractare, cùm divina deberent; certius ea cognoscere, quæ in ædibus Regijs dicta vel facta sunt, quàm quæ in suis Collegijs sub umbra litteraria: paratiores videri ut audiant Romanúsne superbas invidæ Carthaginis everterit arces, quàm quid ad promovendam fidem Episcopi, sui vel alij religiosi excogitent, aut aggrediantur: non convenire Patres Societatis ad publica pietatis munia, ad indictas supplicationes non adesse, quamvis nec Cœnobitæ sint, nec Monachi, nec solitudinis cultores, imò ne religiosi quidem professi; nisi admodum pauci: percurrere tamen vicos, obire civitates, obambulare in compitis, spectatores esse religiosæ Pompæ, cujus actores esse respuunt in communi sanctitatis theatro, cujus cultum, ut suis moribus absimilem, exercere incommodum sibi esse existimant. Quod tam præsens consilium ad inanes illas curas exinaniendas? quæ tam utilis & religiosa cura? illa nimirum, quam Basilius, Ambrosius, Gregorius Magnus, & multis retro seculis Patres viris religiosis antiquam & solennem esse voluerunt: decantandæ destinatis horis sanctæ Psalmodiæ consuetudo, continua in divina Hierurgia, & ministerijs sacris occupatio. Si choro detinerentur Iesuitæ, puderet otiari, cùm id muneris præstandum esset; nec tam multi patres à litterarum studijs, & ab omni Collegiorum cura rejecti familiares congressus quærerent, quibus extrudant tempus, et cubiculi mora se redimant: haberent, unde divini spiritus solatium persentirent, publicum illud Dei cum hominibus colloquium, ut fatigationis & laboris omnis levamen, fælices experirentur, & tam secura ac pura cùm Deo conversatione recreati, nihil de sæcularium societate, convictu, de aucupandis sermonibus cogitarent. Hæc tria sunt, Principes, quæ pro Societatis restauratione necessaria suaserunt mihi ipsi religiosi patres Societatis, ut proponerem, ne quis quasi ex pseudothyro egressam orationem meam contumeliosè obijciat: Nullus est, si sanæ mentis, qui pulcherrimum istum & utilissimum ordinem deturbari velit, sed imprudens & indignus sit ille arbiter, qui neget ad primam frugem revocari debere, pacis ac virtutis leges ijs repetendas abnuat; qui primæ suæ regulæ usu ac fructu spoliati, non sine ingenti mæstitia testantur, penè se alios à primis suis Patribus ac degeneres exijsse. Vna & æquali omnium professione (Augustissimi) ut jura communia sanciunt, & primi Societatis patres voluerunt, pacem, æqualitatem, sinceritatem ordini restituite, suffragiorum vi ac potestate dignitatè, libertatem, ac

res Societatis servate. Decantatione psalmodiæ, religionem, pietatem ac sanctitatem Societatis tueamini.

CASPARI HAYVODI ANGLICI IESVITÆ SVPPLICATIO PRO EIVSDEM ORDINIS REFORMATIONE.

CAspar quoque Hayvodus Anglus, & Iesuitarum Anglorum tum in Anglia, tum extra ob animi dotes, & natalium honestatem celebratissimus ante aliquot annos Neapoli dicitur mortem obijsse. Is postquam in Societate Iesu annos triginta unum egisset, & eiusdem Societatis per annos viginti tres professus esset, & per tantum temporis suorum Iesuitarum mores, & procedendi modum, ut ipse ait, in omnibus ferè Christiani orbis regionibus expertus esset, iam senex, totius Provinciæ Neapolitanæ professus (uno excepto) omnium antiquissimus esset, zelo ductus Societatis suæ ad patrem Claudium Aquavivam Præpositum generalem scripsit petens, ut ipsum iuberet Romam venire: Habere enim se multa, quæ illi coràm ediceret in bonum Societatis, cuius infirmitatibus mederi cupiebat, antequam aliquis Societatis vel adversarius, vel Apostata eius defectus publicaret.

Ne verò pater Generalis rem levem, aut negligendam hanc illius petitionem existimaret, argumenta eorum, quæ compluria coràm dicenda habuit, ad hæc quæ sequuntur; capita revocavit, & Romam ad Patrem Generalem misit anno 1590.

1. Dicta, & facta publicè circa primatum summi pontif. fidem sedis Apostolicæ, & potestatem illius.

2. De modo procedendi superiorum in Societate in gravissimis Christi causis, in quibus mori tenebantur potius quàm sic prodere veritatem.

3. Concernit admiranda in administrando Sacramento Pœnitentiæ, & varias superiorum ordinationes in eadem materia.

4. De periculosis dogmatibus & doctrinis inauditis, quas (licet multa eiusmodi intelligat) tamen nunquam tales audivit Reverentia vestra.

5. Aperientur multa, eaq; periculosiora, & contradictoria nostrorum in dictis & factis circa negotia maxima Christi & Ecclesiæ.

6. Continet stupenda de Societate in dictis & factis tum Superiorum, tum aliorum, ad exaltationem Societatis nostræ.

7. Concernit varia negotia circa iustitiam & iniustitiam.

8. Quod multis in locis de spolijs Amalech, & Iericho forte nostris adhæserunt (nesciente vestra Paternitate) ut metuendum sit, ne tangatur anathemate.

9. De mala fide Superiorum Societatis, tum in mandandis suis subditis, tum in relationibus ad Provinciales, & Provincialium ad Patrem Generalem, & litteris intercipiendis.

10. Concernit quasdam evasiones, quibus se defendunt in tenebris, ne in lucem veniant, & illis remedium afferatur.

11. De falsitatibus, signis & miraculis, narrationibus & mirandis, quibus non solùm apud nostros, sed etiam apud exteros Societatis dignitatem extollunt, de quibus necesse est, ut veritas manifestetur, aliter metuendum est, ne veniat exitium Societatis.

Hisce & huiusmodi litteris ad Patrem Generalem semel atque iterum scriptis P. Caspar nihil responsi ab illo habere potuit, nisi molles & frigidas quasdam

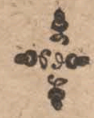
dam excusationes, scilicet, ob adventantes ad Congregationem Generalem instantem Procuratores tantas esse angustias domûs & camerarum parvitatem, ut locus non esset P. Casparo recipiendo.

Ea tempestate D. Ludovicus Adoenus Anglus piæ memoriæ Episcopus Casanensis in Curia Rom. sanctiss. D. Nostri assistens regularium omniũ visitationi & reformationi præfuit, cui P. Caspar notus á multis annis, & carus fuit; quapropter P. Caspar cernens se zelumq; suum á P. Generali suo contemptum esse, ad Episcopum Casanensem tamquam regularium Reformatorem, & Pontificis regularium causis assistentem scripsit, & exemplar suarum litterarum ad Patrem Generalem unà cum Patris Generalis ad illum responso misit, petens, ut Pontifici rem totam insinuaret, &, si videretur, se Romam vocari curaret ad reddendam summo Pontifici de his omnibus rationem, sed in hac re & secreto, & festinatione opus esse, periculum enim esse maximum, ne Patres sui Iesuitæ, qui tantum pollent, & omnia scrutantur in Curia Romana, re compertâ summi Pontificis iussum anticipent, & se longiùs aliquo ablegent, ut in conspectum Pontificis unquam venire illi impossibile sit.

Interea temporis P. Caspar nactus hominem C. P. Iosephum á Costa Hispanum Iesuitam, qui plurimùm pollebat apud Nuncium in Vrbe Catholicum, ad Pontificem scripsit litteras, quæ summam rerum continebant, quas D. Nuncius in Vrbe Catholicus summo Pontifici porrexit, is autem fuit Dux de Sessa.

Pontifex & verbis Episcopi Casanensis monitus, & ipsius P. Caspari litteris excitatus, rem putat non esse negligendam. Antequam tamen P. Casparum Romam venire iuberet, mandat Nuncio suo Neapoli agenti, ut P. Casparum Hoyvodum Iesuitam ad se accersitum audiret. Nuncius hominem accersit, mandata summi Pontificis exponit, his de rebus disserentem & pluries, & singulis vicibus per aliquot horas audit. Quid Iesuitæ? illicó suspicantur, illicó rem subolent. Quid multa? effectum est Neapoli, ut D. Nuncius Apostolicus perterritus P. Casparum desereret, Romæ veró ut Pontifex persuasus, hunc P. Casparum insanire, & ab illo Romam vocando desisteret.

Pater Casparus cernens, se quidem á Domino Nuncio Apostolico & derelictum, & sanctissimum hac falsa suggessione delusum, scripsit ad Episcopum Casanensem, se quidem æquissimo animo ferre, quod zelus suus pro Domo Dei non successerit, sufficere enim sibi, quod functus sit, quod potuit, officio viri bene cupientis Societati suæ & Ecclesiæ Catholicæ, reliquum quod est, se Deo committere, demirari tamen se tam ineptam stropham, quâ Patres sui per sanctissimum Dominum deluserant: nam inquit, si me stultum sanctissimũ Dominum nostrum alloqui sivissent, Pontifex sapientissimus me desipientem esse in primo congressu statim deprehendisset & reiecisset cum magno Patrum nostrorum honore, & conscientiæ testimonio: constituisset enim illos sic insontes esse, ut neminem invenirent reprehensorem nisi unum insanum. Hæc P. Caspar in litteris suis ad Episcopum Casanensem.

APPENDIX.

PAginâ 184. facie b. sequentia sunt addenda: paulò post hoc Decretum in Comitijs Vratislaviæ à Protestantibus Silesiæ Ordinibus habitis Decretum inter alia quoq; de Iesuitis Provincia tota profligandis factum est, Iohanne Christiano Duce Lignitsensi programma eiusmodi publicante. *Non dubitare, inquit, quin Principes & Ordines utriusque superioris & inferioris Silesiæ Augustanam Confessionem amplectentes omnes, in recenti adhuc memoria habeant, quid ante hæc tempora, maximè verò 12. Martij anno 1596. supplicando à Cæsare petierint, ut nimirum pestilens illa Iesuitarum secta, ob perniciosa consilia & machinationes varias ad statum omnem politicum quietum turbandum ab ipsis directas regionibus istis suis excluderetur, additâ malorum omnium, quæ à Secta ista, nisi ei maturè occurreretur, expectanda patriæ & posteritat essent, prolixa demonstratione. Etsi verò Deo mentem Cæsaris mirabiliter tum gubernante, regiones istæ à Iesuitarum accessu liberatæ & prohibitæ fuerint, ipsam tamen experientiam jam testari, & deplorandum potiùs quàm probandum esse, quid in vicino & confœderato Bohemiæ Regno ab ipsis factum hactenus fuerit, eundem enim jam effectum fructumque, quem pleraq; in orbe Christiano Regna alia, turbas nimirum & confusiones maximas experiri. Quod igitur à Bohemis & confœderatis Provincijs factum, dum decreverint, ut communi consensu simul omnes ex regionibus suis proscriberentur, idem & sibi faciendum Principes & Ordines Silesiæ Protestantes, justissimis de causis censuisse, cùm dubitandum non sit id daturos operam Iesuitas, ut quemadmodum ad alia antehac regna, sic ad suas quoq; Regiones aditum sibi per insidias patefaciant, nec defuturos cogitent, qui locum ipsis in ditionibus suis permittant. Ne igitur hoc fiat, Iesuitis quidem ne quis Regionem istam ingrediatur sub capitis pœna, alijs verò ne locum ipsis permittant sub dignitatis et bonorũ omniũ amißione severißimè mandare. Hoc suũ decretũ pacis amantes Catholicos status sinistrè accepturos nõ putare, quin potiùs statuere, intellecturos eos facilè, medium hoc esse ad pacẽ & concordiã inter eos & Protestantes Augustanæ Confeßionis Ordines conservandam unicum & verißimum, si ab irrequietis istis & maleferiatis hominibus, qui ipsum humanæ Societatis vinculum, quod in data fide, & pactorum observantia consistit, pervertere conantur, liberi & immunes esse poßint. Se verò aliter facere non posse, quàm ut pro pace, & tranquillitate conservanda, decretum hoc, expetentibus ita Principibus Statibusque Protestantibus alijs publici juris faciat. Omnes igitur & singulos monere, ut decretum hoc strictißimè observent, nec quicquam vel contra faciant, vel contra fieri quacunque ratione permittant.*

FINIS.

Pag. 113. b. lin. 7. & 8 hæc corrigantur.

Pro exsequutionum, exsecutionem: pro, tectnis, technis: pro anibus, artibus. Reliqua, si quæ sint, facilè benev. Lector corriget.

